מכון מניטו

שיעורים על ספר 'שערי אורה'
ספירת תפארת

שיעורים 19 – 68

השיעורים נמסרו בין השנים 1989 - 1993

תמלול ראשוני: אמבר
הגהה: ספי גלדצהלר
הגהה נוספת ומקורות נוספים: מכון מניטו

כל הזכויות על התוכן שמורות למכון מניטו (ע"ר). ניתן להשתמש בתוכן בצורה חופשית לשימוש עצמי בלבד ולמטרות לימוד בקבוצה. אין אישור לפרסם את התוכן בכל אמצעי פרסום כלשהוא, לרבות הדפסה או במרשתת (אינטרנט) ללא היתר בכתב ממכון מניטו. לבקשות אישור לצרכי פרסום נא לפנות במייל ל: manitou.fondation@gmail.com | מכון מניטו | 2018

תוכן

שיעור 19 4

שיעור 20 18

שיעור 21 32

שיעור 22 45

שיעור 23 55

שיעור 24 69

שיעור 26 78

שעור 27 90

שעור 28 98

שעור 29 107

שעור 30 116

שיעור 31 128

שיעור 32 140

שעור 34 152

שעור 35 166

שעור 36 174

שעור 38 185

שיעור 39 198

שעור 40 210

שעור 41 220

שיעור 42 232

שיעור 43 243

שיעור 44 256

שיעור 45 267

שיעור 46 277

שיעור 47 288

שיעור 48 307
שיעור 49 320
שיעור 50 328
שיעור 51 334
שיעור 52 341
שיעור 53 349
שיעור 54 358
שיעור 55 368
שיעור 56 376
שיעור 58 385
שיעור 59 397
שיעור 60 407
שיעור 61 416
שיעור 62 431
שיעור 63 444
שיעור 64 451
שיעור 65 466
שיעור 66 478
שיעור 68 490

שיעור 19

תאריך: 5.11.1989

בשנה שעברה נסינו ללמוד השער הראשון של שערי אורה. שיעור אחד בשבוע זה באמת לא מספיק כדי להתקדם בלימוד הזה. אני מציע שכל שיעור נלמד נושא בפני עצמו, וסביב או דרך אותו נושא נלמד את השאלות השייכות לנושא הזה. נלמד דרך הנושא של שערי אורה. יש כמה שיטות בקבלה, אבל המטרה של הלימוד הזה, לפי דעתי... צריך להיות לברר את המשמעות, את המובנים של המושג המדויק כפי שמחבר זה או אחר השתמש בו. לכן אני מציע: נתחיל באיזה נושא כולל שבחרתי בשערי אורה. מתוך זה נראה איך להחליט: אם להמשיך בשערי אורה או להתחיל מהתחלה במושגים הראשונים של 'עץ חיים'. אז רק בקצרה אני מזכיר לכם שלפי כל חכמי הקבלה, ההתפשטות של אור אין סוף מגלה מה שאנחנו מגדירים כ-'שם יהו"ה'. ואחכ נראה בדיוק באיזה מדרגה של הספירות של העולמות מדובר.

התפשטות האור שנכנס בתוך החלל כדי לבנות את העולמות -אחרי הצמצום- מאציל קודם כל את שם ה', דהיינו: המדרגה שנקראת עולם האצילות, וההקבלה בין העולמות לספירות, זה נקרא ספירת חכמה. תראו את המבנה פה של הספירות ואסביר לכם את ההקבלה.

פה, שערי אורה שייך לשיטה של הקבלה שקדמה לקבלה של האר"י ז"ל; ולכן אם אני משתמש במושגים המיוחדים לקבלת האר"י אני מציין את זה: למשל בשערי אורה אין כמעט - אלא אם כן ברמיזה - שום רמז למה שאנחנו קוראים 'הצמצום'. רק אח"כ, כשהיה צריך לגלות, לדייק במושגים האלו, במרוצת הדורות כשחכמי הקבלה ראו שצריך לגלות קצת יותר בכתב מכיוון שהחכמה התמעטה, אז חדשו מושגים כדי לגלות עניינים בנושאים, כי בדורות הקודמים לא היה צריך לדייק בזה, כי זה היה מובן מאליו.

אז יש לנו כבר שלשה מושגים:

ה-'אין סוף', בבחינת הבורא שקדם לכל העולמות,

ו-'אור אין סוף' שנאצל מהאין סוף,

ומאור אין סוף הזה נאצל שם ה' בתוך החלל, שבתוכו אח"כ נבנו העולמות.

אז כשמדובר בשם ה': שם הויה, שם המפורש לפי כמה הקדמות בנושאים אחרים, מדובר בהתפשטות האור של הקו במדרגה שנקראת: חכמה.

אני מזכיר לכם את ההקבלה בין העולמות ומבנה הספירות. כי – ואני מתחיל שוב ממה שהתחלתי - לפי כל השיטות, לאמיתו של דבר, יש חמשה עולמות, וחמש ספירות. אבל ספירה אחת שהיא ספירה תפארת, כוללת שש ספירות.

ולכן ההקבלה היא:

כתר נקרא: עולם דאדם קדמון. לא אומרים אדם קדמון, אומרים: א"ק, מחמת הכבוד שיש באותה מדרגה.

אני מסביר עכשיו בקצרה את ההקבלה בין שמות של העולמות ושמות של הספירות.

בהתפשטות הקו שנכנס בתוך החלל מאור אין סוף, קודם כל יש התפשטות של הספירה כתר. אז בבחינת העולמות זה נקרא עולם דא"ק, בבחינת עולם זה עולם שלם לפני עצמו, שאין לנו שום השגה, שמה. אח"כ נלמד איך אנחנו יודעים שזה קיים, אבל זה דרך האמונה: מלמטה-למעלה: מכיוון שיש עולם, עולם הזה, עולם שלנו, אז מוכרח שקדמו לעולם שלנו כמה עולמות שיש לנו רק השגה בהם מבחינת רמז.

מלמעלה-למטה ההתפשטות הראשונה של האורות האלו שנכנסו בתוך החלל, בבחינת

הספירות זה נקרא ספירת: כתר, בהרבה מקומות תמצאו: 'כתר עליון', ובבחינת עולמות זה נקרא העולם דא"ק.
אח"כ, אחרי, שוב צמצום, ואחרי התפשטות למטה מאותה מדרגה של כתר, עולם דא"ק, יש התפשטות של עולם האצילות שזה מקביל לספירה 'חכמה'. כשאנחנו אומרים שם ה', 'השם אלקי ישראל' מדובר באותו עולם: עולם האצילות. אז תזכרו את זה: כל פעם שאתם מוצאים בכתבים: "שם ה' יתברך", למשל פה, השם אלקי ישראל, זה התפשטות של ההויה דעולם אצילות שנקראת: שם ה', זה כולו אלקות.
אח"כ יש עוד צמצום, במלכות דחכמה, ומתגלה העולם דבינה, ספירת בינה זה עולם הבריאה,
אח"כ שוב באותו תהליך, זה תהליך אינסופי, אנחנו מדברים רק בדרך סכמתי, זה עולם היצירה שהוא מקביל לספירת תפארת; הספירה תפארת שכוללת חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, כל זה נקרא: תפארת, אבל המרכז של אותו עולם, אם אפשר לומר הנקודה המרכזית של אותו עולם הנקרא עולם היצירה, מקביל לספירה תפארת, נקרא גם כן תפארת.
אח"כ העולם החמישי, זה עולם העשיה שמקביל לספירה מלכות.
פה יש לנו, בבחינת ההקבלה, את המבנה של הספירות מצד אחד ואת השמות של העולמות מצד שני. אני חוזר לשמות של העולמות:
עולם דא"ק,
עולם האצילות, והמדרגה של 'השם אלקי ישראל', שם הויה, ההויה הכוללת.
עולם הבריאה,
עולם היצירה,
עולם העשיה.
ואחרי העולמות האלו של האצילות של הקדושה והאלקות, אז מתחיל את העניין של העולמות התחתונים שזה נקרא עולם הפרוד. אז צריך להתרגל לאט, לאט לכל המושגים האלו. במקביל, כל זה נקרא שם הויה י' ק' ו' ק'.
במקביל לפי צורת האותיות של השם:
קוצו של יו"ד זה במדרגה של כתר, עולם דא"ק.
יו"ד זה: חכמה, עולם דאצילות.
הה"א הראשונה זה: בינה, עולם הבריאה.
ה-ו"ו של השם זה: תפארת, עולם היצירה.
וה-ה"א אחרונה זה: מלכות, עולם העשיה.
שם הספירות: כתר, חכמה בינה, תפארת - שזה כולל: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד - ומלכות.
כשמדובר ב-"יהוה" אלקי ישראל', מדובר בהתגלות ה' בבחינת עולם האצילות, וזה נקרא: ההויה הפשוטה.
ההויה הכוללת, הכוללת את כל העולמות, את כל העולמות האלו שנקרא עולמות 'אביע': אצילות, בריאה, יצירה, עשיה.
בבחינת עשרה שמות שאנחנו מוצאים במקרא שאינם נמחקים[1] כל ספירה שייכת לשם מיוחד במקרא.
עכשיו תרשמו את ההקבלה של השמות המתגלים במקרא:
במדרגה של כתר זה השם: אהיה.

---

[1] (מסכת סופרים)

חכמה זה שם: יה, י' ה'.
בינה זה שם י' ה' ו' ה' בנקודות של השם אלקים. למשל, נראה דוגמה כבר בשיעור הערב.
יש בפסוק, מלה, התיבה: י' ה' ו' ה', שאנחנו קוראים בתורה אלה"ים, מכיוון שהנקודות זה הנקודות של השם אלקים.
יהו"ה בנקודות אלהי"ם זה בינה.
חסד זה: אל.
גבורה זה: אלהים.
יהו"ה בלי נקודות זה: תפארת, זה התגלות שם המפורש, הספירה תפארת. תפארת זה: י' ה' ו' ה', בלי נקודות.
אח"כ נראה למה בספרים שלנו של המקרא זה כתוב עם הנקודות של הספירה מלכות, שם אדני.
נצח זה: השם צבאות.
הוד זה: אלקים צבאות.
יסוד זה: א"ל שדי, או א"ל חי, אבל לרוב זה א"ל שדי.
ומלכות זה אדני.
לכן יש לנו, כל פעם, צריך לזכור את ההקבלות האלו.
אני חוזר: בבחינת עולמות, ההתפשטות של העולמות זה: עולם דא"ק, עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה, עולם העשיה.
בבחינת הספירות זה: כתר, חכמה, בינה, תפארת, מלכות.
בבחינת האותיות של השם זה: קוצו של יו"ד, יו"ד, ה"א הראשונה, ו"ו, ה"א אחרונה.
בבחינת השמות שבמקרא זה: אהיה, יה, יהו"ה נקודות אלקים, א"ל, אלקים, שם הויה, יהו"ה צבאות, אלקים צבאות, א"ל שדי, אדני.
זה בקצרה כל מה שלמדנו בשנה שקדמה.
[גיל בן משה: השמות של הספירות] חסד שנקרא גדולה אצל המקובלים הראשונים, חסד או גדולה זו אותה ספירה זה: א"ל.
גבורה זה אלקים.
תפארת זה שם הויה, הויה פשוטה, בלי אותיות.
נצח זה: יהו"ה צבאות.
הוד: אלקים צבאות.
יסוד זה: שדי, אל שדי.
ומלכות זה: אדני, א', ד', נ', י'. זה מובן? האם יש שאלות? טוב!
פה, צריך ללמוד שוב את הנושא של שבירת הכלים ושל תיקון שבירת הכלים דרך הפרצופים, כדי להבין למה יש לנו כל כך מושגים לאותה מדרגה.
בבחינת פרצוף כתר עליון יש לו שם בבחינת פרצוף, דהיינו, אחרי התיקון של שבירת הכלים. למשל בבחינת הפרצוף חכמה, עולם אצילות נקרא: אבא.
בינה נקראת: אמא, וכן הלאה.
זה עוד שורה של שמות שצריך להבין אבל זה שייך כבר לנושא אחר. מה קרה בשבירת הכלים? מה טיבו של תיקון של שבירת הכלים? איך הופיעו הפרצופים? ומה המשמעות של ההשגחה של הפרצופים? זה שייך כבר לנושא של מעשה מרכבה. אבל עכשיו, אנחנו עם שערי אורה לעניין של כוונות התפלה, כשאנחנו מתפללים: איך הכוונה עולה דרך מדרגה זו או אחרת כדי להגיע לנוכח התפלה שהוא י' ה' ו' ה' בשם תפארת.
סביב לנושא הזה, שאני מזכיר בתמצית, למדנו כל כך נושאים ששייכים -דרך פסוקים שהרב מביא- לעניין של כוונות התפלה, זה הנושא של שערי אורה. אז אם דרך השאלות

שלכם צריך לחזור על נקודה כדי לברר את הבנת המושגים.
מגיעים להבנה של חכמת הקבלה רק אחרי הרבה, הרבה זמן של לימוד, עד שתופסים במה מדובר. לפני זה, צריך הרבה התרגלות למושגים האלו. המטרה של השיעור זה לברר את המשמעות של המושגים לפי לשון המקרא, שזו התחלה של חכמת הקבלה.
[לפעמים אנחנו מוצאים שלפי האר״י, הוא מסביר משמעויות לפי יעקב אבינו] זה לא הנושא שלנו, אם אתם רוצים אפשר ללמוד את זה, אבל זה דרך קבלת האר״י, דהיינו: העץ חיים, ואנחנו פה עם שערי אורה, אנחנו בשיטה שקדמה לאר״י, זו חכמה של המקובלים של ספרד ממש. אני אסביר את זה בקצרה. הבנתם את השאלה. תסביר את השאלה לכולם
[לפי האר״י הוא משליך מושגים שלו על מהלכים קודמים לפני גילוי התורה שלו, השאלה: איך אנחנו מתייחסים לזה?] תן דוגמא אולי.
[הוא מסביר שמה שיעקב אבינו שהוא פונה ללאה או אל רחל: זה תיקון מסוים שנעשה בעולמות. השאלה: אם יעקב אבינו חשב על זה?] טוב אולי נתקלתם בנושאים כאלו בפירושים שלמדתם. פה, העניין הוא ככה:שיש ההקבלה בין עולם הספירות וכל התיקונים שצריך לתקן בעולמות של הספירות, ומה שנעשה בעולם שלנו, בהיסטוריה של העולם שלנו, דרך צדיקים, שהם כלי לשכינה, מרכבה לשכינה. ופה מופיעה הקבלה נוספת שאני רוצה ללמד בקצרה ופה יהיה לך פתח לנושא שלך לפי מה שאני למדי אם אתה רוצה להתעמק בזה אלה צריך ללמוד את השל״ה. יש הקבלה מדויקת בין עולם הספירות למעלה ועולם הצדיקים שגרים למטה בעולם התחתון, שחיים בעולם התחתון. זה בהיסטוריה של העולם המציאות, של עולם התחתון, שהאדם כבריאה מתקן את התיקונים שצריך לתקן בעולמות העליונים, ולכן, יש הקבלה בין כל חכמת הספירות וחכמת התולדות כפי שהתורה מספרת אותן במקרא.
[.] בכלל האנושות דרך הצדיקים שלה, זה נקרא: מעשה צדיק. מעשה צדיק זה התיקון שעושה הצדיק בעולמות העליונים. דרך כל מצוה ומצוה יש תיקון, זה נקרא מעשה צדיק. הצדיקים שהיו כבר בבחינת מרכבה לשכינה - אם אפשר לומר- הם הדמויות, שהם הדגמים של התיקונים שצריך לתקן.
אני אסביר רק בקצרה הקבלה בין הצדיקים שהיו אבות העולם, עמודי עולם והספירות למעלה.
אברהם אבינו תיקן את ספירת חסד,
יצחק תיקן את ספירת גבורה,
יעקב אבינו תיקן את ספירה תפארת,
משה רבנו את ספירת נצח,
אהרן הכהן ספירת הוד,
יוסף עם פנחס תקנו את ספירת יסוד,
ודוד המלך את ספירת מלכות.
לכן, יש הקבלה מדויקת לכל מה שמתרחש בהיסטוריה של האבות דרך התולדות, וכל העניין של התיקונים של כל פרט ופרט בפרצופים של העולמות העליונים. זה אותה הקבלה שהאר״י רומז בפירושים שלו. כשמתחילים ללמוד את הטקסטים של הקבלה צריך להבין את זה פשט. הגאון מווילנה כבר הסביר הרבה פעמים: כי הסוד הוא הפשט האמתי. מי שלא מבין את הפסוקים כפשוטם האמתי הוא לא יכול להתייחס לכל עניין של קבלה. כל מטרה חכמת הקבלה זה: להפשיט את פשט הכתובים. בסוף לימוד של קבלה אנחנו מבינים יותר את הפשט של הפסוק. הפשט של הפסוקים, של הסיפורים של התולדות, רומז לכל מה שרומזים חכמי הקבלה על התיקונים של הספירות העליונות.

למשל, זיווג של יעקב ורחל מתקן את הזיווג של פרצוף זה ופרצוף זה בעליונים. אולי אסביר את הנושא הזה: כשנבנו העולמות אז, קרה את העניין של שבירת הכלים, דהיינו: הכלים של העולמות לא היו מספיק בהירים, מספיק חזקים נאמר, החוזק שלהם זה הזכות שלהם, לא היו מספיק זכים כדי להכיל את האורות השייכים לאותן הספירות ולכן הכלים נשברו; והאורות הסתלקו מן העולם. זה מה שאנחנו לומדים במדרש: אלפיים תהו. אלפיים תהו זה אלפיים שנה של ההיסטוריה של העולם, של האורות של הספירות, של הספירה תפארת, עולם היצירה, הסתלקו מן העולם, לכן היה תהו בהו בעולם. האבות, אבות העולם, עמודי הבניין, תיקנו את הכלים של אותן האורות.

כשאברהם תיקן את הכלי של ספירת חסד - וזה כל המהות שלו זה כולו חסד, אברהם אבינו - הוא, הוא מדת החסד, אז כשתיקן את הכלי של הספירה חסד, האור של הספירה חסד שוב חזר בעולם שלנו, וכן הלאה עד דוד המלך שתיקן את הספירה מלכות.

בחרבן הבניין זה שוב מצב של תהו ובהו.

[הכוונה חרבן הבית?] אמרתי חרבן הבניין. כי חרבן הבית זה המאורע ההיסטורי שרמז לחרבן הבניין. ולכן, כל שומר מצוות, לפי עולמו שלו, אז, הוא מתקן עולמו שלו, אבל דרך כל התפשטות של תהליך של כל התיקונים האלו. יש לנו שבעים שנה כדי להצליח לתקן כל אחד את העולם שלו, אם פחות אם יותר, אבל זה "ימי שנותינו בהם שבעים שנה," ושבעים שנה, לפי חכמי הקבלה, זה מספיק ויותר כדי לתקן כל אחד העולם שלו. אם הוא לא מצליח חוזר בגלגול אבל רחמנא לצלן חוזר חלילה. שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים, וכן הלאה. אבל מכיוון שכל ישראל ערבים זה בזה, כל אחד עוזר לשני, פחות או יותר. מכיוון שאנחנו נמצאים עוד - אני מקווה שזה סוף אותה תקופה של תהו ובהו, זה בשלהי אותה תקופה זה כבר אתחלתא דגאולה-, מכיוון שאנחנו נמצאים במצב של תהו ובהו, אז, יש קלקול הצינורות, הכול הוא ב...בלגן שלם, ולכן לא מבחינים איך זה מתתקן. מכל מקום העבודה של התיקון נעשתה דרך הצדיקים. מי הם הצדיקים? שומרי מצוות. כל מקיים מצוה אחת מתקן תיקון אחד - בעולמו שלו. מכיוון שכל העולמות של עם ישראל הם מעורבים זה בזה, ודרך ישראל ההשפעה זה בעולם כלו, אז העולם מתתקן לאט, לאט. אבל מכל מקום, זה בבחינת פרט, אע"פ שיש קשר בין כל פרט ופרט. אבל האבות, הם תקנו את הכלי של הספירות בבחינת מרכבה לשכינה, זה משהו בלי שום יחס עם הכוח של הצדיק הרגיל, נאמר. האבות זה משהו אחר לגמרי, זה בממד אחר לגמרי, לכן, אין לנו מושג מה זה 'יחסד' אלא דרך חסד של אברהם. אין לנו מושג מה זה 'גבורה' אלא דרך גבורה של יצחק, וכן הלאה. וזה הגילוי שם יהו"ה זה דרך האבות. שם יהו"ה אלקי ישראל זה אלקי אברהם, ואלקי יצחק, ואלקי יעקב. כדי להגיע להשגה של: מי הוא יהו"ה אלקי ישראל זה דרך המידות של האבות; זה ההסבר של האר"י.

[הממד ההיסטורי של מתן תורה הוא שונה לחלוטין ממצב ההיסטורי של דור הפלגה, מבחינת החזרת האור] זה התיקון של מה שקרה בדור הפלגה: זה החזרת האור. דהיינו, התיקון של הכלי של מדת נצח נעשה על ידי משה רבנו, אז האור של נצח התגלה שוב בעולם. באיזושהי בחינה זה תיקון של החטא של דור הפלגה.

[אבל קדמו לו יעקב, אברהם, יצחק] ברור, ברור. אם אתם תפסתם, אני התחלתי בספירת חסד, לא מדברים על העליונות. מי היו הצדיקים שתיקנו את כתר חכמה, לא מדברים. מתחילים באברהם אבינו. אז פה, אתה רואה, יש גילוי של ממד מיוחד של חכמת הקבלה שבדורות הקודמים לא היה צריך לגלות את זה בפרטי פרטים, כי זה היה ידוע. אני רוצה להסביר פה את הנושא: חושבים שכל עוד שמוסיפים ספר מגלים עוד יותר, דבר חדש לגמרי בחכמת התורה, זה ההפך, מחזירים מה שנשכח. הדורות הקודמים לא היו צריכים את זה מכיוון שזה היה מובן, זה היה חכמה טבעית שלהם; כשהיו

קוראים, היו קוראים עם אותה חכמה. אבל כשהדור מתמעט, המאור של הדור, הגדול של הדור מבחין בזה וניתנה לו לא רק רשות, אלא חובה לגלות קצת יותר, לגלות, זאת אומרת להפוך את הנסתר לנגלה, זה נקרא לגלות. כשהאר״י כתב, התלמידים שלו, כשכתבו מה שכתבו, זה כדי להחזיר לזיכרון שנאבד מה שנאבד. אבל ברור שהסגנון המיוחד של חכם זה או אחר בכל דור ודור זה חידוש, הסגנון זה חידוש. זה דומה מאוד לחידושים שיש בסגנון אצל הנביאים, זה אותה נבואה, אבל כל נביא בדורו יש לו סגנון השיך לו. אבל תוכן הנבואה שלו, הכול זה נאמר בסיני למשה רבינו. זו גמרא מפורשת, שכולם נאמרו למשה מסיני ותלמיד וותיק רשאי, אני הוספתי הערב, יש לו חובה, לחדש, לגלות, כשיש צורך בדור מסוים מחמת השכחה של החכמה. זה ההפך של מה שאומרים באוניברסיטה. ממש ההפך הגמור זו גמרא ידועה, אני זוכר היטב אני שמעתי מהרב יהודה ז״ל שהיה מביא או מחפץ חיים או מהגאון, נדמה לי שזה מהגאון: כל התורה שבעל פה כולה היא נמצאת במקרא, כל המקרא כולו נמצא בחומש, כל החומש כולו בספר בראשית, כל ספר בראשית כולו בפרשת בראשית, כל פרשת בראשית כולה בפסוק הראשון, כל הפסוק הראשון כולו בתיבה בראשית, וכל התיבה בראשית בב׳ של בראשית.[2] מי שמבין את הב׳ של בראשית תופס את כל התורה כולה, וכל השאר צריך ללמוד את הפרקים, ולכן התורה מתחילה ב ב׳. כל זה, זה רמזים, יש המון, המון רמזים שאתם מוצאים פה ושם; אבל העיקר, כשהדור צריך, אז קם גדול של הדור ומחדש, לכאורה, בסגנון הוא מחדש, אבל בתוכן הוא מגלה מה שנשכח. רש״י לא היה צריך פרוש רש״י, אחרי רש״י אנחנו צריכים פרוש רש״י, רש״י לא היה צריך פ׳ רש״י. וכן הלאה. דור המדבר, דור מתן תורה, לא היו צריכים את כל הלימודים שלנו, כשהיו שומעים פסוק המלאכים היו מסבירים להם מה אומר הפסוק. ויש מקורות כאלו. לא היו צריכים כל מה שאנחנו צריכים, טלאי על גבי טלאי. יש פסוק בקהלת: ״עשות ספרים ... אין קץ .״ ׳עשות ספרים׳, זה דוחה את הקץ, אין קץ. הכול היה בלשון הקודש. ויש הגדרה של חכמת הקבלה, שהיא בעיקר חכמת לשון הקודש. מי שלמד לשון הקודש הוא מבין את המקרא לפי הקבלה. לכן, אפשר להגדיר את זה ככה: כל עיקר חכמת הקבלה זה לימוד לשון הקודש, דהיינו המקרא כפי שהנביאים מסרו לעם ישראל. פה, זו שאלה חשובה מאוד, כי המצוות זה התיקונים שנעשים על ידי עם ישראל, וזה היה -כל המצוות- זה היה הדרך ארץ של האבות. בחיים שלהם, בדרך ארץ שלהם, תקנו את העולמות. ואנחנו מתקנים, אותו תיקון, דרך המצוות. זה סוד הפסוק - ואנחנו לומדים אותו פסוק לפי נושאים שונים - ״תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב .״החידוש שהביא משה רבנו, זה ש-׳צווה׳, צווה כתורה של מצוות לקהלת יעקב את התורה של האבות. ״תורה צווה לנו משה״. האבות קיימו את התורה בבחינת מידות, זה ידוע, שמרו את המצוות. זה היה החיים שלהם, הדרך ארץ שלהם זה היה התיקון של העולמות. ואותו תיקון של העולמות אנחנו מקיימים אותו דרך המצוות שלנו. ולכן אתה מוצא, למשל, בקבלה של האר״י, בפרי עץ חיים איזה תיקון נעשה על ידי איזה פרט של מצוה זו או אחרת. וזה מקביל לאותם התיקונים שהאבות עשו כמרכבה לשכינה, שהחזירו את הכלים של אותם האורות.

סוד שם יהו״ה יתברך על דרך כלל שמות הקודש״, מה זה כלל שמות הקודש? הוא רוצה ללמוד את ההקבלה שיש בין כל פרט של שם הויה, השם הכולל, ו ה׳שמות הקודש׳ שאנחנו מוצאים במקרא. זה ממש סכמתי, בקצרה.
אתם רואים? הוא מתחיל ככה: ׳דע׳. ׳דע׳, מכיוון שאתה לא יודע אז ׳דע׳. (צוחק) אם

[2] פתחי שערים פירוש לסד"צ

היית בסדר, היית יודע כבר.
"דע כי כל שמותיו יתברך כולם נשואים וכלולים על השם המיוחד שהוא שם יהו"ה יתברך; מהם כדמיון שורשים, ומהן כדמיון ענפים, ומהן למעלה בראש נוף האילן". פה כתוב 'נוף האילן', אפשר לקרא נוף האילן, זה יפה; אבל מכל מקום לפי דעתי צריך לתקן, זה גוף האילן. ופה הוא לוקח את הדגם של אילן, יש דגם של פרצוף אדם, יש דגם של הספירות כל אחת בתוך חברתה, אבל פה הוא מתייחס להגדרה של אילן.
"והשם המיוחד יתברך עומד באמצע ונקרא קו האמצעי". במבנה של הספירות פה, הקו האמצעי זה: כתר, תפארת, יסוד, מלכות. והעומד באמצע של הקו האמצעי זה: תפארת. תפארת זה המדרגה של השם המיוחד. כל עיקר של התגלות שם ה', זה התגלות של התפארת. וכדי שהשם של התפארת תתגלה, ה-ו' של ההויה הכוללת, צריך כל הענפים וכל השרשים. אבל העיקר של התגלות ההויה כהויה זה נקרא: י' ה' ו' ה', שם תפארת. כל השמות, אפילו יותר למעלה או יותר למטה - אבל אפילו יותר למעלה מההויה כהויה, למשל שם אהיה - זה לצורך התגלות שם של התפארת.
"והשאר השמות [ושאר השמות צריך לומר] כלולים בו מזה ומזה כדמיון ראש האילן ושורשיו וענפיו. כיצד? אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך שהיא רומזת שני שמות."
אות ראשונה: זה היו"ד.
"אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך שהיא רומזת שני שמות, קוצו של יו"ד הפונה למעלה". האות הראשונה רומזת לשני שמות מכיוון שיש: **"קוצו של יו"ד הפונה למעלה"**
"קוצו של יו"ד הפונה למעלה רומז אל האור הגדול הקדמון עומק ההויה הקדמונית בעצם אמיתתו ונקרא אהיה". כשהקו שמתאצל, שנאצל מאור אין סוף נכנס בחלל של העולמות, אז הוא נכנס גם הוא בצמצום עצום. יש שתי קטגוריות של צמצום. מה זה צמצום? כל נמצא בעולם יש לו כלי ואור. החידוש של הנברא כנברא זה הכלי, אבל האור בא מאור אין סוף בצמצום עצום. כי הבריאה כבריאה, בבחינת כלי, היא לא יכולה לסבול ולקבל את האור המוחלט, האור, דאור אין סוף; ולכן, כשהקב"ה עלה במחשבתו לברוא את העולמות, אז הוא צמצם את האור שהאציל בתוך העולמות כדי שהעולמות יוכלו לקבל אותו. ולכן: בשרש התפשטות של הקו שיורד בחלל כדי להאציל את העולמות, יש צמצום עצום, זה נרמז בקוצו של יו"ד. יש רק גילוי, זעיר לגמרי, של תוקף ה 'אור אינסוף' שנשאר מחוץ לעולמות ושאין לנו בו תפיסה כלל. צריך להעיד שזה בלתי אפשרי: כי אין במהות הבריאה לסבול את האור של הבורא. ולכן, הקו שבא מאור אינסוף כדי להחיות את העולמות - כי בלי הקו הזה הם מתים לגמרי, חוזרים להעדר המוחלט - אז, הוא רק הארה של הארה בצמצום עצום, בלי סוף, מהאור אינסוף עצמו. ויש אלפי אלפים של הבדלות, מסכים, כדי שסוף, סוף, דרך המסך האחרון שנקרא: 'רקיע', האור הזה בא בעולם שלנו, ונקרא "יהי אור". האור הזה בא בצמצום עצום משורש האור שנקרא 'אור אינסוף', ושהוא הארה של האין סוף. אתם רואים שדרך המושגים האלו, חכמת הקבלה נותנת להבין שזה בלתי אפשרי לשכל האנושי לתפוס את המהות של הבורא. רק דרך ההכרח השכלי שמכיוון שיש עולם תחתון אז מוכרח שיש בורא, אבל זה דרך האמונה. איך לתפוס את התפשטות האור שמחיה את העולמות -והשרש זה הסוד של הפסוק: "יהי אור"- אתם רואים הפשט של הפסוקים הראשונים של מעשה בראשית ברורים לגמרי. כשהקב"ה רצה לברוא את העולמות, מה היה המצב של העולמות? "תהו ובהו וחשך על פני תהום": "זו המהות של העולם כעולם. העולם כעולם זו תוצאה של העדר של האור. עולם של חושך ותהו ובהו זה לא עולם. זה כוחו של ההסבר של רש"י, לפי הפשט, "בראשית 'ברוא' אלקים את השמים ואת הארץ. והארץ היתה תהו ובהו" אז "ויאמר

אלקים יהי אור״, לכן האור נכנס במידה, במידה שהכלי של העולם יכול לסבול אותו. האור שנכנס בעולם זה האור של האור, שנקרא: ׳יום׳, הוא תוצאה של אין סוף הליכים של צמצומים עד שהבורא ראה שהעולם יכול לקבל, אז נאמר ׳כי טוב׳, כשהעולם יכול לקבל. אם כן ההתחלה של התפשטות הקו הדק הזה -אחרי כל הצמצומים האלו-

[הפסקת הקלטה]

אני לא זוכר אם דייקתי: יש ׳צמצום קדמון׳ זה הצמצום שבנה את החלל, האור הסתלק לגמרי בנקודה אחת שלו ונבנה חלל כדי אח״כ להאציל אור כדי לבנות העולמות והחלל, כי לפי הקבלה זה ההפך מהפילוסופיה. הפילוסופיה חושבת כי האין קדם, והיש בא מהאין, ואף שכל לא יכול לתפוס את זה.
לפי חכמת הקבלה היש קדם, ומחמת הצמצום, האין בא מהיש. ובתוך האין הזה שבא מהיש, אז בא הקו כדי לבנות יש באין את העולמות.

ולכן המדרגה ההיא של התחלת הקו שיורד וכשיורד מצטמצם, הוא קשור עוד - אע״פ שיש אין סוף מסכים וצמצומים עד האור אין סוף שהוא רק הארה של עצמותו של אין סוף. אין לנו שום תפיסה במה מדובר, רק השכל מכריח אותנו להבין שזה ככה. מכיוון שיש תוצאה, מכיוון שיש עולם יש גאולה. התחלת האמונה זה לתפוס את העולם כ ׳עלול של עילה׳. ולכן, כשאני תופס את העולם אני תופס בבת אחת שיש בורא של העולם. מי הוא? אי אפשר. אני מנסה להסביר למה אי אפשר לתפוס את זה. מכיוון שלפי ההגדרה של הבריאה זה ההפך של הבורא. אז אין ביכולת הבריאה לתפוס מה זה מהות של הבורא, כי הבריאה אינה סובלת את ההפך שלה. כשהאור בא בתוקפו הוא מחריב את הכלי. ולכן, אין בכוח הכלי לתפוס את האור, אלא רק דרך הארה רחוקה מאוד, מאוד, וזה נותן לנו איזה מן רמז שיש משהו, שיש מישהו.
[] רק דרך מדרגות, מדרגות. אבל כל אחד והמדרגה שהשיג. בהתחלת, התהליך, יש שבירת הכלים, זה נרמז. מה שנשאר זה רק רשימו של העניין, ולא העניין עצמו, לכן זה סוד העליה של הנשמה, כל עוד שהנשמה מתעלה ממדרגה למדרגה היא תופסת קצת יותר, קצת יותר, אבל הסוד של חכמת התורה זה דרך אותן מלים, אותם פסוקים, אותן תיבות, אותן אותיות, כל אחד נמצא במדרגה אחרת. כשהפסוק אומר: ׳אור׳, מי שתיקן רק עשיה דעשיה, אז הוא שומע, תופס, אור דעשיה דעשיה. אבל מי שכבר נמצא בבחינת חכמה דבינה, אז הוא תופס את האור בבחינת חכמה דבינה. זו אותה מילה כשמדברים, אני אומר: ׳אור׳, הוא שומע ׳אור׳, אבל מה אני אומר, מה הוא שומע? מי שמדבר, מדבר במדרגה שלו, מי ששומע שומע במדרגה שלו. אין שום יחס בין אור דעשיה ואור דיצירה, כל שכן אור דבריאה ואור דחכמה. מה שנקרא אור דעשיה זה חושך גבי אור דיצירה, חושך ממש. כל אחד לפי המדרגה של התיקון שלו. אבל הסוד של התורה זה אותה תורה לכולם. יש מדרש שמסביר כי דווקא בהר סיני, כל העם היו כולם בא במדרגה שלו.
בפסגה של ההר, היה משה רבנו, קצת למטה אהרן הכהן, עד אחרון, אחרון. זה אותו קול וכל אחד שמע במצב שלו, הרבה קולות, אבל כל אחד, כל אחד. כל אחד בכ״ף קול אחד בקו״ף. למשל, אם אתם לומדים מה קורה בעולמות העליונים, אפילו דרך הרמב״ם, יש כת של מלאכים הכי גבוהים ואין להם שום תפיסה במה מדובר, והם נמצאים בשיא של המעלות. אז מסתבר, כפי שאתה אמרת, מה שאנחנו משיגים, כל אחד במדרגה שלו, זהו זה.

אולי בצורה אחרת, כל מדרגה נקראת האלקות של המדרגה התחתונה: למשל ספירת הוד היא האלקים של ספירת יסוד. ספירת יסוד היא האלקים של ספירת מלכות. ולכן, מי שבתיקון שלו, הגיע למשל עד התיקון של הספירה של ההוד של העולמות, כל מה שנמצא למעלה מזה זה אלקות בשבילו. אבל למי שנמצא כבר יותר למעלה, זה עולמות, זה לא אלקות. זה מסביר למה חכמי הקבלה נתנו ככלל שיש נושאים שלמדים רק לתלמיד אחד כי תלמיד מסוים נמצא במדרגה מסוימת, תלמיד אחר במדרגה אחרת. מה שזה כבר אלקות בשבילו זה עוד עולמות בשבילו, ולכן אי אפשר ללמוד יחד. במושגים אחרים, מה שעוד אור מקיף למישהו, זה כבר אור פנימי למישהו אחר, וזה אותו נושא.

[.אז המושג של אלוהות הוא יחסי] לכן אני התחלתי עם שערי אורה, כי יש מדרגה שהיא אלקות גמורה: זה עולם אצילות. ונלמד אח"כ שעולם אלקות זה עד עולם העשיה, כולל עולם עשיה דשם הויה, אח"כ זה עולם הפרוד. וגם בעולם הפרוד יש נשמה אלקית שמחיה את... אבל השם אלקי ישראל זה: השם המפורש שהוא אצילות של העולמות. וכל השאר זה כבר התחלה של הסכנה של עבודה זרה, יש כוח אלקי, אבל, אם מבדילים מהמקור שהוא השם האחד זה כבר אליל, זה כבר עבודה זרה. זה מסביר את הקיום של עבודה זרה.

[מאלקות לעולמות] ההפך: מעולמות לאלקות. למשל, בעולם האצילות, אם אנחנו מדברים באור וכלי בעולם האצילות, צריך לדעת כי בעולם האצילות גם הכלי הוא אור; אבל זה רק יחסי לאור שלו שהכלי נקרא כלי אבל הוא אור גמור. זה סוד פנים ואחור. יש לנו דוגמא, זה משה רבנו, "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלהים", שהוא הגיע לנצח והוד של חכמה.

[מה המשמעות של 'מחציו ולמעלה' אלקות?] צריך להבחין, לפי הנגלה או לפי הנסתר? כי יש מקום לטעות, אבל יש הסבר עמוק של המהר"ל על זה, זה ב 'תפארת ישראל' או ב 'גבורות ה' ', יש לו פרק על זה. המדרש אומר: "מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלהים", זה על המקרא "איש האלהים", משה נקרא "איש האלהים", חציו למעלה אלקים, חציו למטה אדם. וזה מדרש מסתורי, זה דומה, זה קשה מאוד, לפי הפשט. אפשר, אפילו לפי הפשט של המדרש לקרא את זה באופן פשוט: חציו ולמעלה אלקים, חציו ולמטה אדם. הוא בין האלקות והעולמות. חציו של משה רבנו ומעלה אלקים, חציו ולמטה אדם. לפי הפשט זה: חציו למעלה.. זה מוציא כל הקושי. לפי הכוזרי זה פשט, כי יש דומם, צומח, חי, חי המדבר, נביא. אז נביא הוא בין חי המדבר שהוא אדם והא"ל. ומשה רבנו הגיע למדרגה של נביא, הוא רבן של כל הנביאים. חציו של משה ולמעלה אלקים חציו ולמטה אדם, זה חוזר על הפשט. באיזושהי בחינה יש לו חצי קשור לאלקות וחצי קשור לאדם. אע"פ שאין מקדשין לחצאין אבל זה עניין אחר, זה עניין של הלכה.

זה מה שרציתי לדייק על הקוצו של יו"ד. הקוצו של יו"ד הזה זה הקשר בין הקו שיורד בעולמות -כדי להחיות אותן - ואור אינסוף. מכיוון שהוא הקשר עם אור אינסוף שמסובב את כל העולמות, אז הוא כבר קשור באותו אור שאין לנו שום תפיסה. ולכן, קוצו של יו"ד שרומז לכתר נקרא: 'אין'; והוא מסביר מיד למה נקרא: 'אין', מבחינת: 'אין גבול'. אע"פ שלמטה יש מידה, הוא פונה לעניין של גבול, אבל בשרשו הוא קשור לאין גבול אז נקרא אין גבול.

[.מה ההבדל בין אין גבול לאין סוף] אין גבול זה למטה מאין סוף. אין סוף זה למעלה מאין גבול, אע"פ שלפי הפשט זה דומה, כאילו זה חופף, אבל זה לא אותו דבר. כדי להבין לפי המושגים שלנו, של השכל האנושי: מה זה 'אין סוף'? אי אפשר להבין באופן ישיר, ולכן הצורה של המלה היא שלילית: אין סוף. כי אנחנו תופסים רק מה זה: סוף, ואנחנו מאמינים שיש מעלה שהיא: אין סוף. 'סוף', אנחנו מבינים, 'אין סוף', אנחנו לא מבינים.

אבל יש מלה שמפרשת מה זה, זה המלה: 'ראשית'. ראשית זה מציאות שהיא כולה ראשית אין לה סוף, כל כולה היא ראשית, אז אין לה סוף. אם תופסים את המלה ראשית, זה הפשט של הפסוק, במהות שנקראת ראשית ברא את העולם, אז ראשית זה אין סוף, כי בראשית שהוא כולו ראשית אין סוף. ממדרגה למדרגה אפשר לתפוס מה זה סוף. אין סוף א"א לתפוס. זה רק נרמז שזה ההפך מהסוף. אבל אם תופסים את המלה 'ראשית' - אני חוזר על ההגדרה, זו הגדרה פשוטה אבל עמוקה מאוד, הייתי אומר עמוקה ואין סוף - שמהות שכל כולה היא ראשית, זה כוח החידוש המתמיד, שוב, זה סוד הרש"י על אותה מלה. במהות שנקראת ראשית נברא העולם, והוא נותן שתי דוגמאות: תורה וישראל .
תורה - אין חקר, אין גבול, אין סוף, זה כולו ראשית, זה כולו חידוש, זה מהות שכזו שהיא כולה ראשית.
וישראל זה: "נצח ישראל לא ישקר", זה כולו ראשית, אין סוף. זה קשור לסוד שיעקב אבינו לא ראה את הקץ, מכיוון שבמהות שכולו ראשית אין קץ, אז הוא לא ראה את הקץ ופחד. 'אין גבול' זה מושג למטה מאין סוף. יש פסוק בדברים: "יצב גבולות עמים למספר בני ישראל", "אצל העמים יש גבולות, אתם רואים שבישראל אין גבולות? אין עניין הזה שנקרא 'גבול', זו לא בדיחה.
[.] דווקא מחמת המהות של ישראל אי אפשר... המושג של גבולות שייך לעמים, לא לישראל "כי לי כל הארץ", כתוב. זה הפשט: כל הארץ. ארץ ישראל זה מרכז הארץ, אבל "כי לי כל הארץ". התפיסה של גבולות זה בא מהעמים. יש כמספר בני ישראל, אבל המספר של בני ישראל "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר", "אין גבול למספר... יש איזה ממד של אין סוף במהות של ישראל, כמו שיש ממד של אין סוף במהות של התורה זה מה שאמר רש"י זו מחלוקת בין המפרשים: למה בחר במדרש בין כל הדברים שנקראים ראשית במקרא, הוא בחר רק: תורה וישראל? תרומה נקראת ראשית, הרבה דברים נקראים ראשית, למה רש"י בחר דווקא בתורה וישראל? זה לפי המדרש, במדרש רבה, הדברים שקדמו לעולם, כמה מהם נבראו לפני בריאת העולם, כמה מהם עלו במחשבה להיבראות וביניהם תורה וישראל יש להם ממד של אין סוף. צריך להבין את זה: מי שלמד קצת תורה יודע שאין גבול ללימוד התורה. זה לא כמו אצל חכמות הגויים, שיש איזו חכמה סגורה, עם גבולות, ואח"כ מפרשים של מפרשים של מפרשים, מה מוסיפים? שום דבר. הכוח של החידוש בתורה זה בא ממהות התורה שאין חקר, ו..שוב ישראל. יש איזה ממד של נצחיות, ואז, הוא נקרא ראשית. על זה רומז רש"י " בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית."
[.] זה מדרש. זה במדרש רבה בהתחלה, יש ששה דברים שקדמו לבריאת העולם וביניהם תורה וישראל ושמו של משיח, בית המקדש, וכן הלאה, ומוסיפים גם: התשובה שנבראת... העניין הוא: למה רש"י בחר דווקא בתורה וישראל? זה הנושא. כי בבחינת ההסבר שאנחנו לומדים, מה זה: אין סוף? 'אין סוף', שוב, זה ביטוי שלילי, מכיוון שאין לנו תפיסה במה מדובר. אבל יש ביטוי חיובי זה: ראשית. אם תופסים את המשמעות של ראשית, אז תופסים את המשמעות של הביטוי 'אין סוף' אצל המקובלים. זו מהות שהיא כולה ראשית.
[יש אפשרות לתפוס את הביטוי ראשית?] כן. 'ראשית', זה גילוי, במציאות שלנו, הראשית זה הגילוי של האין סוף. איך הממד של אין סוף מתגלה בעולמות שלנו, אם הוא לא מתגלה בבחינת ראשית? כי ההפך של הראשית זה לא הסוף, אלא זה השארית שהוא שוב ראשית ממשהו. וזה אותן האותיות: ראשית ושארית. ולכן זה מתחיל בבראשית, וזה מסתיים בלי סוף, והבשורה זה "והיה... שארית ישראל. "'שארית ישראל' זה כבר ראשית.

[השארית זה המילוי?] לא. אם אנחנו מסתכלים במשמעות של הביטויים, מה הוא ההפך של ראשית? לפי השכל האנושי, ההפך של ראשית זה: הסוף. זה מתחיל באיזשהו ראשית, ומסתיים באיזשהו סוף. אבל בעברית של התורה, בלשון הקודש, ההפך של הראשית זה לא הסוף זה השארית. אבל השארית הוא בעצמו צמצום של הראשית ששוב מתפשט כראשית, לכן, יש ממד של נצחיות בעניין. אם נשאר רק יהודי אחד זה כבר הראשית של עולם שלם. אנחנו לומדים זה מאברהם אבינו. שארית ישראל. מה יכול להיות? אחד? זה כבר התחלה של עם שלם. תלוי אם יש בת זוגו לו, אבל יש. את הכוח הזה של החידוש, שהוא הראשית המתמיד, אין בגויים. למשל, המקביל בסטרא אחרא של ישראל זה עמלק, מה אומר הפסוק? "ראשית גויים עמלק ואחריתו עדי אבד ,"זה לא ראשית כמו ישראל, הפסוק מדייק מיד: "ראשית גויים עמלק (אבל) ואחריתו עדי אבד". אצל ישראל, זה ראשית שהוא ממש ראשית, ראשית שמביא לשארית; לא שכפי שאומר פרק ראשון של תהלים: "ודרך רשעים תאבד" - האבדון, זה עמלק. אע"פ שהוא ראשית גויים יש לו סוף, מכיוון שלגויים יש סוף, יש גבול בגויים. תזכרו את הפסוק: "יצב גבלת עמים למספר בני ישראל". מגלים אח"כ במהר"ל, הוא לימד הרבה על זה, שיש מספרים שהם -בבחינת מספר- הם אינסופיים, מספרים שרומזים לאין סוף. למשל מספר: עשרה, מספר: שתים עשרה, שלוש עשרה, לאמיתו של דבר אולי כל המספרים באיזושהי בחינה, רומזים לאין סוף, אע"פ שזה מספר, זה רומז לקדושה של האין סוף.

"קוצו של יו"ד הפונה למעלה רומז אל האור הגדול הקדמון עומק ההויה הקדמונית בעצם אמתתו ונקרא אהיה, שהוא נקרא אין גבול. ונקרא אין לפי רוב התעלומות מכל הנמצאים עליונים ותחתונים, שאין מי שיוכל להבין בו דבר, [ולכן נקרא 'אין', באופן שלילי] **ואם שאל השואל עליו: מה הוא? תשובתו הוא, אין, כלומר, אין מי שיוכל להבין בו דבר".** זה מוכרח לפי השכל, כי ההגדרה של הבריאה זה להיות ההפך של הבורא. ממלה: 'אין', אין שום אפשרות בבריאה לתפוס את המהות של הבורא. לכן, הבורא ממילא נקרא: 'אין' כלפי הבריאה. אם הבריאה היא בבחינת: 'יש', אז היש של הבורא הוא בבחינת: 'אין' כלפי הבריאה. אז זה לא ה-'אין' של הפילוסופי, ה-'העדר'. ה-'אין' הזה של העדר זה התוצאה של הצמצום. מה שקדם לכל זה ה-'יש'.

כדי לבנות מקום לעולמות, אז האור הקדמון הסתלק בנקודה אחת - זה סוד הצמצום- ואז מתגלה חלל ריק, לא כל כך ריק, אבל ריק לגמרי, לא כל כך, אבל מ"מ ריק.

באותו חלל האור חוזר, האור חוזר בצמצום שני עצום של הקו הזה, והרמז של הקשר בין הקו והאור אינסוף שבא ממנו זה המדרגה שנקראת: כתר, שנקראת אהיה, ונקראת 'אין גבול' מחמת שהיא קשורה לאור אינסוף. זה הפשט שלו. אח"כ הוא מגיע לפסוק מפורש שמסביר את זה.

"ועל זה נאמר: מקצה השמים ועד קצהו אתה דורש, אבל אינך דורש מה למעלה מה למטה", פה, זה ברייתא, זה משנה, זה הסגנון של הברייתא אסור לדרוש מה למעלה מן הקצה, הקצה זה קוצו של יו"ד. מה למעלה? אסור, מכיוון שזה בלתי אפשרי. אני זוכר כל פעם, היינו לומדים הלכות ממרים עם הרב ז"ל, היינו צריכים להסביר מה זה: אסור ללמד תורה לאומות העולם, תורה שבעל פה. אחד מן התלמידים שאל: מה זה אסור? התשובה שלו היתה: זה בלתי אפשרי, אז זה אסור, מכיוון שזה בלתי אפשרי זה אסור. הברייתא פה אומרת: אתה לא דורש מה למעלה, מכיוון שזה בלתי אפשרי אז זה אסור. [.] מכיוון שזה לא טבעי, זה רק אשליה, זה אסור, כי זה מביא פגם, כי זה מביא תקלה, קלקול. מי שאין בכוחו לתפוס מה למעלה, והוא מתקשה לשאול: מה למעלה, מה למעלה? סוף, סוף, זו סכנה בשבילו, סוף, סוף, הוא נופל להיות חולה נפש אז לכן זה אסור: "ונשמרתם לנפשותיכם "

[הרמב״ם במורה, תארים שלילים, לאן הוא מתכוון?] אני זוכר שלמדנו את זה פעם. הוא מתכוון ל-׳אין סוף׳, כי כל העניין של השיטה שלו להגדיר תארים שליליים זה מקביל למה שאומרים המקובלים: ׳אין סוף׳, בבחינת שלילית. כי מכיוון שהתארים הם סותרים זה את זה, אם אתה נותן הגדרה חיובית, אז אתה שם סתירה מוחלטת; ולכן, השיטה של הרמב״ם, היא להגדיר את התארים באופן שלילי כדי להוציא את הסתירה והוא רומז ל-׳אין סוף׳, כי ב-אין סוף ההפכים מתאחדים. אבל בעולם הגילוי, ההפכים הם הפכים, הם בסתירה. למשל, דוגמא פשוטה: מדת החסד ומדת הדין. ההגדרה של מדת החסד סותרת את ההגדרה של מדת הדין - אני עכשיו בשיטה של הרמב״ם – אז אם אתה אומר שאתה תופס באופן חיובי את ההגדרה של מדת החסד, ואתה תופס באופן חיובי את ההגדרה של מדת הדין, אז אתה תופס סתירה, איך אתה יכול לומר השם אחד? ולכן, הרמב״ם בחר בבחינה פדגוגית שלו, להגדיר באופן שלילי. דהיינו: מה זה גדול - גדולה זה חסד - מה זה גדול? זה אינו קטן. מה זה גיבור? זה לא חלש. בין לא קטן ולא חלש, אין סתירה; אבל בין גדול וגיבור יש סתירה. תפסתם את זה? הרבה, הרבה מפרשים באוניברסיטה לא תופסים את זה. הכוונה של הרמב״ם זה דווקא: ׳אין סוף׳, לכן הוא מסביר את התארים בבחינת שלילית. כי דווקא אנחנו מוצאים אצל המקובלים כי ב-׳אין סוף׳ יש איחוד של ההפכים, אבל זה למעלה מהשכל. כשאנחנו אומרים ההגדרה: ״שמע ישראל י״י אלהינו י״י אחד״, זו העדות שאע״פ שהתארים סותרים זה לזה י״י הוא אחד. אבל זה למעלה מן השכל, זה דבר שבאמונה, אז זה הנושא של רמב״ם. זה מובן? אם הפסוק היה אומר: י״י אלהינו הוא יחיד, אין שום קושי. אבל הוא יחיד הוא רק הסטרא של הטוב;אבל ׳י״י אחד׳ זה האחדות של ההפכים. איך אני יכול לומר שהוא בעל החסדים והוא בעל הגבורות? זה תרתי דסתרי. לכן, בא הרמב״ם, ובאופן - ממש חכמה יתרה - אז הוא פרט את זה אצל הפילוסופים בהגדרה של התארים שליליים; אבל זה לא אומר שהתארים אינם חיוביים: ההגדרה שלהם שלילית, אבל התארים הם חיוביים. זה למעלה מן השכל עד שמגיע למדרגה של חכמה שאפשר לתפוס את איחוד ההפכים. למשל, כשאנחנו קוראים פסוק: ״גבר עלינו חסדו ,״הפסוק הזה מגלה את האיחוד של ההפכים. חסד וגבורה זה הפכים, אז איך החסד גבר? כשנלמד קצת יותר, נראה שצמצום זה גבורה, התפשטות זה חסד, זה רחמים. אצילות זה רחמים, צמצום זה גבורה. אז איך אומר שהחסד התגבר? זה ההפך! החסד הוא נהפך להפך של חסד? לכן צריך להגיע לאותה מדרגה של איחוד של ההפכים כדי להבין את פשט הפסוק: ״גבר עלינו חסדו״, כדי להבין שגבורה בבחינת גבורה היא חסד, באיזו בחינה? ״גבר עלינו חסדו״, החסד נעשה גבורה, אבל זה החסד שנעשה גבורה: י״י אחד. לכאורה תופסים את זה כגבורה; אבל במהות של אותה גבורה זה חסד, זה למעלה מן השכל. אז כל עוד שאתה מגדיר גבורה כגבורה, ההגדרה חיובית, חסד כחסד הגדרה חיובית, אתה לא יוצא מהסתירה. לכן הרמב״ם פירש את זה, ואומר כי הגדרה של התארים לפי שכלנו זה הגדרה שלילית; ולכך הוא מוציא את הקושי של הסתירה ההיא, איך? באותה צורה שהמקובלים אומרים ׳אין סוף׳. זה מובן קצת?

[אנחנו מתפללים לפי כוונות של יהודה הלוי, לא לפי הרמב״ם] לפי חכמת רבי יהודה הלוי, לא לפי חכמת הרמב״ם. דהיינו: כשאנחנו מתפללים, אנחנו אומרים: ״האל הגדול, הגבור והנורא״, והכוונה, המשמעות שאנחנו שמים במלים האלו זו משמעות חיובית, לפי הכוזרי, לא לפי התארים השליליים. אבל כשאנחנו לומדים, כשאנחנו חושבים, בבחינת החיים השכליים שלנו, אז אנחנו תופסים שזה סותר. כשאנחנו נמצאים ״דע לפני מי אתה עומד ,״לפני השם אחד, אין שום חשיבות לאותה סתירה. אני לא מבין, אבל אני יודע באמונה שהוא: ״האל הגדול הגבור והנורא ,״ואני מתפלל לפניו. אבל בלימוד, בלימוד

השכלי אני מגלה את הסתירה. הרמב״ם בא לעזור לנו בלימוד, הכוזרי בא לעזור לנו בכוונות התפלה. ברור שכדי להיות מאמין צריך להאמין. כי לפי השכל הכול זה סתירה. למשל, לפי השכל הפשוט, בלי הארה של חכמת התורה שהיא בעיקר הנבואה, בלי מה שהנביאים באו להסביר לנו, שלמרות כל מה שאנחנו תופסים בשכל, כל הסתירות שיש בעולם, יש השגחה של האל האחד וזה למעלה מן השכל. למשל: מיד כשמתחילים ״בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ״ תופסים סתירה בין ההגדרה של אלקים הבורא והשמים וארץ והנבראים. כי העולם הנברא הוא עולם של גבול, של יחסים מקולקל כלפי האמיתות של הבורא שהיא המציאות המוחלטת. אז איך לתפוס את הסתירה: השלמות של הבורא והאי שלמות של הבריאה? איך לקרא את זה ״בראשית ברא אלהים״ -השלם לגמרי- את העולם האי שלם לגמרי? זה סתירה. אם היה איזה מין פסוק כי בראשית ברא אלקים לא את השמים ואת הארץ אלא את העולם השלם, אז זה מתאים: א״ל שלם בורא עולם שלם. לפי השכל זה מתאים. אבל זה רק לפי האמונה שצריך לסבול את זה, שהאל השלם ברא עולם של טוב ורע. רק אנחנו מאמינים שזה ככה מכיוון שהתורה אמרה. לכן אמרתי כדי להיות מאמין צריך להיות מאמין; כי לפי השכל, אי אפשר לסבול אפילו מפסוק הראשון. ״בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (תוצאה:) והארץ היתה תהו ובהו״. לפי השכל זה בלתי מובן. תפסתם את הקושי? מי שאומר שהוא תופס את המקרא, את התורה, את החכמה של התורה לפי השכל הוא משקר, או השכל שלו אינו בריא.

[.] מכיוון שהוא מתבייש להאמין אז הוא אומר שזה שכלי, תגיד את האמת: אתה מאמין.

״ועל זה נאמר: מקצה השמים ועד קצהו אתה דורש אבל אינך דורש מה למעלה מה למטה? [זה אסור מכיוון שזה בלתי אפשרי.] **וזהו סוד קוצו של יו״ד, הקוץ העליון שהוא רומז לכתר עליון הנקרא אין, הנשלל מכל ההשגות, אין מי שיוכל לדעת בו דבר זולתי אמונת מציאותו.** [זה מה שאמרנו: אנחנו יודעים באמונה שהוא נמצא, לא יותר.] **ומציאותו איננו מושג לזולתו, ולפיכך נקרא אהיה בלשון מציאות** [בבחינה של העתיד של האיהי] ואותה המציאות הוא לבדו יודע אותה. ולפיכך אמר לשון אהיה עם אל״ף, כמו אקום אדע אבין אעשה אבוא שהוא הדבר העומד בעצם אמיתתו. ולפיכך הוא אומר אהיה כלומר אני לבדי הוא היודע מציאותי וזהו קוצו של יו״ד של שם״. יש מדרש שמסביר את זה על: ״אהיה אשר אהיה״, אני מתגלה לפי מדותי: כשאני מתגלה כבעל החסדים: אהיה בבחינת חסד; כשאני מתגלה כבעל הגבורות: אהיה בבחינת גבורה. אהיה זה יתגלה לפי מדותי. אני אהיה. פה הוא מדייק רק אני יודע מי אני. אבל אתה יכול לדעת רק בבחינת המידות כשאתגלה: זה הלשון של העתיד.

״ומה שהוא נרמז בקוצו של יו״ד אין לו אות מסוימת בפני עצמו, לפי שאין מי שיוכל לשער אותו ולא לדמותו ולא לציירו אפילו בצורת הוראת אות ידועה. ולפי שנקרא אהיה בעומק ראשית ההויה, והוא הרחמים הגדולים ״זה החידוש שאנחנו צריכים להבין: את המידה ההיא של אהיה, לשון עתיד, זה רחמים גדולים. כל הבשורות באל״ף של אהיה, כל מי, כל מה, שנשאר בבחינת עתיד זה רק טוב, לעתיד. כל הבשורות הן בבחינת עתיד, לכן זה נרמז ברחמים גדולים.

[.כתר?]כן. בעצמה היא רחמים גדולים, אבל זה אני תופס דרך האמונה לא דרך השכל. אני יודע מה זה רחמים גמורים רק כשזה מתגלה ברחמים פשוטים.

[רחמים פשוטים] זה למטה-למטה. רחמים פשוטים אני תופס, רחמים גדולים אני לא תופס, אבל אני יודע, בבחינת אמונה, שהשורש, המקור, של רחמים הפשוטים זה רחמים הגדולים. באותה מדרגה, רצון השם זה כולו רחמים, זה חסד גמור, זה נקרא גם כן: חסד

עליון, וכתר עליון. רק למטה, ויש סיבה לזה, זה מתגשם מבחינת הדינים.
"**הכופה כל בעלי דינין קשים ולכן נקרא א"ל עליון**", כי א"ל זה לשון כוח. יש ברחמים גמורים כוח לכפות את כל הדינים שיש למטה.
"**ולפי שנקרא אהיה בעומק ראשית ההויה, והוא הרחמים הגדולים הכופה כל בעלי דינין קשים, נקרא א"ל ועליו נאמר: ואל מי תדמיון א"ל (ישעיהו מ, יט). כלומר, אפילו בצורת האותיות המורות על עצם ההויה, אין לו דמיון אות ידועה להורות עליו זולתי מצד אות הבינה [שנקראת 'מי'] שהיא מורה ומעידה עליו. וזהו 'ואל מ"י תדמיון א"ל', בכוח הבינה הנקראת מ"י, יכולין אנו לדמות מציאותו, לא דבר אחר(ת). ודע כי זהו סוד קוצו של יו"ד של שם המיוחד שהוא רומז למציאות עליון מאין גבול ושיעור. ומסוד קוצו של י' יצאה אות י' שהיא נקראת חכמ"ה, רצו"ן באין גבול, וזהו סוד והחכמה מאין תמצא**". האין של הפסוק רומז לכתר.
[שם אהיה נזכר אבל יותר חמור להזכיר שם הויה] מכיוון שהשם המורה על אדנות הבורא על עולם שלנו, זה שם הויה. כדי ששם הוי"ה יכול לפשט, צריך להתחיל בשם אהיה שהוא למעלה מעולמנו. זה שם נזכר, זה נזכר עד שם הוי"ה ; אבל השם של אדנות של הבורא על העולם שלנו זה שם : הויה. [איך אפשר להזכיר שם הויה מאשר שם אהיה] כפי שאמר בהתחלה, שם הוי"ה מגלה את גוף האילן, כל האילן, הוא מתגלה, ומתבטא במלה : תפארת, אז, הוא מגלה את כל גוף האילן, והמעלה הכי עליונה, הכי מתגלה זה שם אהיה, לכן אין קושי. נלמד את התפשטות ה-יו"ד, יו"ד : חכמה קדמה למשל בבר יוחי.

הוא חוזר על ההקבלה שיש בין מצד אחד הספירות והעולמות, מצד השני האותיות של שם המפורש.
אז ראינו את הקטע השייך לספירת כתר, דהיינו, באותה הקבלה, התחלה של האות יו"ד של י', ה', ו', ה'. ההתחלה של היו"ד נקרא: קוצו של יו"ד.
אנחנו הגענו לפסוק שרומז על המעבר בין ספירת כתר וספירת חכמה, שהיא השניה, דהיינו, התפשטות הצורה של האות יו"ד.
הוא הסביר כבר שכל מה שנמצא למעלה מה 'ספירת חכמה', אין שום השגה ולכן זה נקרא: 'אין'. תזכרו את הפסוק: "והחכמה מאין תמצא. "בספר איוב זו שאלה, לפי הפשט של הפסוק זו שאלה, "והחכמה מאין תמצא ואי זה מקום בינה". אבל לפי ההסבר הקבלי שהוא נותן פה: זו ההגדרה של המדרגה שנקראת 'חכמה': "והחכמה מאין תמצא". לכן, המדרגה של החכמה נקראת: התחלת המציאות. אחר כך נלמד את הנושא של המעבר בין המושג של 'היה' והמושג של 'מציאות'. כשאנחנו אומרים למשל: שהוא הווה והוא נמצא זה לא אותה משמעות. לא רק שבבחינת פילוסופית, המשמעות של המלים האלו של המושגים האלו היא שונה לגמרי: היה ומציאות; מ"ם לפי ההגדרות של המושגים הקבליים, ההבדל זה כמו ההבדל בין אין ליש. התחלת של התגלות המציאות נקראת קצת ישות, קצת יש. המדרגה של החכמה - נראה בכמה מקומות, בכמה ספרים אחרים - יש איזה רמז שהתחלה של התפיסה המחשבתית, ההשגה, היא מתחילה רק באופן מועט מאוד, רק במדרגה שנקראת חכמה. כל מה שלמעלה מהחכמה, אנחנו יודעים שקיים מכיוון שהעולם שמתחיל במדרגה של החכמה קיים, כל שכן שהסיבה שלו קיימת, והסיבה של היש זה האין; וזה הרמז - המקובלים אומרים - של הסוד של הפסוק: "והחכמה מאין תמצא". הפסוק הזה מאיר הרבה דברים בענין הספירות מכיוון שגם המשך הפסוק: "אי זה מקום בינה"; אחרי החכמה זה הבינה, ונראה שהבינה נקראת מקום. אבל לפני ההגדרה של מקום יש ההגדרה של התחלת המציאות. לפני שהמציאות מוגדרת בבחינת מקום, אז נקראת קצת יש, קצת ישות, לפי כמה מקורות. זה מה שהסביר המחבר פה, שזה סוד הפסוק בישעיהו: "ואל מי תדמיון אל."

"וזהו סוד קוצו של יו"ד, הקוץ העליון שהוא רמז לכתר עליון הנקרא אין הנשלל מכל ההשגות, אין מי שיוכל לדעת בו דבר זולתי אמונת מציאותו". אני יודע, מבחינת אמונה, שיש מציאות של אותה מדרגה שנקראת 'אין', כפי שרמזתי מקודם, מכיוון שאי אפשר להכחיש שהעולם קיים בבחינת מציאות, אז, כל שכן, הסיבה של העולם. אבל הסיבה של העולם, אם העולם מתגלה בבחינת מציאות, הסיבה של העולם לא מתגלית בבחינת 'מציאות' ולכן נקראת 'אין'. כל זה, עד כאן, ראינו בשיעור הקודם. אני רוצה להתחיל באותו פסוק.
[.] אני אמרתי הסיבה לא המקור. בנקודה ההיא של ההסבר של הרב נדמה לי שכן, בלועזית קוראים למהלך ההסברה פה לא דדוקציה אלא אינדוקציה: מהתחתון לעליון. מכיוון שאי אפשר להכחיש את המציאות של העולם, אז כל שכן שאי אפשר להכחיש את המציאות של סיבת העולם, אפשר לומר מקור, שורש העולם. אח"כ נראה את ההבדלים שיש בזה. פה, הוא מסביר באופן ברור מאוד: אם העולם מוגדר כ-'יש', אז, הסיבה מוגדרת כ-'אין', יוצא שאין לנו תפיסה אלא דרך האמונה. אתם מוצאים בהרבה מקומות, אפילו אצל הפשטנים: "דע והאמן". לכאורה יש איזו סתירה בין 'דע', ו-'האמן'. 'דע' בבחינת אמונה, זו הנקודה פה, זה ברור שקיים אבל אי אפשר לתפוס דרך הדעה, זה

לא ידיעה אלא אם כן דרך האמונה. אנחנו למדנו הרבה פעמים אצל הרב ז״ל צבי יהודה, שיש חכמת האמונה שהיא למעלה מן השכל, אבל זו חכמה.
[התפיסה שלנו היא מלמטה-למעלה? הרב הסביר את הנקודה הזאת שכל תפיסה היא מלמטה-למעלה ז״א מתוך אותה אמונה שאנחנו קבלה מלמעלה יש לנו אותה תפיסה, כמו שאברהם הסתכל בעולם ומכיר את בראו?] זאת אומרת הבסיס של העולם התחתון הוא למעלה, לכן ההתפשטות של העולמות היא מלמעלה-למטה, ופה זה הסדר של ההסברים שלו של מהלך הנקודות, שהוא מסביר את התפשטות האותיות מהנקודה הראשונה, י׳, ה׳ ו׳ ה׳. כפי שנראה אח״כ. אבל כשהגיע מיד בהתחלה לתאר את המדרגה שנקראת כתר מיד הוא מגדיר אותה כ-׳אין׳. ואיפה אנחנו יודעים בוודאות מוחלטת שקיימת מדרגה שנקראת ׳אין׳? דווקא ממה שאנחנו תופסים למטה מזה שנקראת ׳חכמה׳, אז הוא מביא את הפסוק: ״והחכמה מאין תמצא״, דהיינו, המקור של החכמה מוגדר באופן מוחלט כ-׳אין׳. התחלתי להסביר את זה ככה: מכיוון שאי אפשר להכחיש את קיום העולם המתמצא, העולם הנגלה, אי אפשר להכחיש את זה, אז כל שכן הסיבה שלו, השרש שלו, המקור שלו. ומכיוון שאנחנו מגדרים את העולם כ-׳יש׳ אז זה ברור כי הסיבה מוגדרת כ-׳אין׳. וכל זה מהפסוק ״והחכמה מאין תמצא״. מאיפה יש לי אותה חכמה שיש ׳אין׳?! מהחכמה עצמה: ״והחכמה מאין תמצא״. פה יש לנו איזו תפיסה, דרך השכל, אבל שוב בבחינת חכמה שבאמונה ש-: מה זה בריאה? יש מאין. אם הבריאה היא ׳יש׳ אז המקור של הבריאה זה ׳אין׳. זה לא אומר שאין – אתם רואים שאני לא מוצא ביטויים - מציאות חיובית, האין הזה הוא לא שלילי אבל הוא כל כך למעלה מהתפיסה שלנו כי גבי התפיסה שלנו הוא נקרא ׳אין׳. תחזור על התפיסה של הרב תראה איך הוא מסביר באופן ברור מאד.
[מה תפקיד האינדוקציה?] להגיע לוודאות של מה שמסביר מה שלמטה מאותה מדרגה. המהלך, ההסברה היא מלמטה-למעלה, דהיינו מהמסובב לסיבה.
הדדוקציה, דרך הדדוקציה אני לא מגיע לידיעה חדשה. אבל הידיעות הפרטיות שאני לומד דרך דדוקציה הן בוודאות מוחלטת.
אבל באינדוקציה זה ההפך, אני מגלה משהו חדש, אבל אין לי וודאות. מכיוון שזה יצא מהנחה של השכל שלי.
[למה זה יוצא מהנחה? סה״כ זה העולם איך שאני רואה אותו] תסביר למה אתה חותר. [המציאות איך שהיא מתגלה לעיניים אז אני רואה איך שהיא והאינדוקציה שלי יוצאת מהעולם הממשי הזה] אבל יש שתי אפשרויות: מי שנוטה להאמין אז מיד הוא רואה בוודאות של העולם כתוצאה, את הסיבה, מי שלא נוטה להאמין, אף על פי שהוא תופס אותו עולם הוא לא רואה, הוא לא רגיש, לאותה אמונה. מכל מקום יש אמונה תחילה. איך לתפוס את זה? כי עולם האמונה זה לא שייך לשכל, הוא שייך למשהו יותר פנימי מהשכל, זו הנשמה, זו הנשמה שמאמינה, והשכל מסביר במה הנשמה מאמינה, אבל השכל לא מאמין, זה לא שייך לו ענין האמונה, לשכל. דרך השכל אני מבין, אני מבין או לא מבין. מה בנפש שלי מאמין זה לא השכל זה הרצון, זה משהו יותר פנימי מהשכל, או לפי הלשון המקובלים זה יותר למעלה מהשכל, נגיע לזה מיד, לרצון. אתם זוכרים? כמה פעמים במדרש, אני לא יודע למה חשבתי על זה, אבל זה יכול לשמש כדוגמא, יש כמה פעמים במדרש שכשיש פשט של פסוק קצת קשה להבנה לפי השכל, הגמרא כבר או המדרש אומר, ״אלמלא״ הפסוק לא היה נכתב לא היה אפשר לקרוא אותו. (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צה עמוד ב׳) ״אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאמרו״), זה מלא הומור: ברור שאם לא היה כתוב אי אפשר לקרא. למשל: הנביא אומר כשהקב״ה שואג כארי, איזה מן שבח זה? אם זה לא היה נביא שאמר את זה, אסור לנו לומר דברים כאלו. נכון?

אז אתם תופסים. מכל מקום הנביא אמר, צריך ללמוד מה הוא רצה לומר. בהתחלת המדרש, כשמשה רבנו היה כותב "נעשה אדם בצלמנו ,"לשון רבים, המדרש מסביר שהמלאך אמר לקב"ה אתה נותן פתחון פה לאפיקורסים. התשובה של הקב"ה: טוב!מי שרוצה לטעות שיטעה . יש ענין של הרצון, יותר פנימי מהשכל כשכל.

מכל מקום, מה שלמעלה מהתפיסה הראשונית של התגלות העולמות זה נקרא חכמה לפי סוד פסוק אחר "כלם בחכמה עשית ."מה שלמעלה מזה קיים, אבל צריך לדעת שאין שום תפיסה אפשרית, לפי הסברה הפשוטה: אם מה שקיים נקרא 'יש' המקור של זה נקרא 'אין', פשוטו כמשמעו. לכן הוא מביא את הפסוק: "ואל מי תדמיון אל". בפסוק הזה המלה 'אל' השניה זה אל אלקות, היא רומזת לכתר, לאותה מדרגה של כתר, הנרמזת לקוצו של יו"ד כפי שהגדיר. "ואל מי תדמיון", 'מי' זה שם של בינה.

אם אתם רוצים להבין במשהו בבחינת דמיון, אז צריך ללמוד בעולם הבינה, במדרגת הבינה -שהיא למטה מהחכמה- ומזה להקיש דרך מה שאומר הפסוק: "ואל מי תדמיון אל". ולכן תמצאו שאף על פי שבאופן כללי השם של הספירה כתר זה השם אהיה, אנחנו מוצאים גם כן בהרבה מקורות, תמצאו את זה בהרבה ספרים שהיא גם כן השם של הספירה בינה לפעמים, לפי אותו פסוק. "ואל מי תדמיון אל", יוצא כי העולם הבינה שנקראת 'מי', זו המדרגה של הדמיון האפשרי: "וביד הנביאים אדמה ."החשיבות של הדמיון לכל חכמת האמונה היא גדולה מאוד. נראה את זה אח"כ בנושא אחר. ולכן מוצאים שהמקובלים נתנו את שם אהיה גם כן לספירת הבינה, ויש גם כן מקורות שהשם אהיה נמצא גם בכתר גם בחכמה וגם בבינה, רק צריך להתרגל באיזה אופן יש היוצא מן הכלל הזה. אם תמצאו פעם שם אהיה זה כתר, פעם זה בינה, פעם זה חכמה, אין סתירות, אלא זה אופנים שונים שהדמיון הזה מתגלה קצת יותר, ולכן כל פעם שיש איזה רמז לשם מיוחד של שם המפורש, לאיזושהי מדרגה צריך לדעת בדיוק לאיזו מדרגה מתכונים.

"...ואל מי תדמיון א"ל , כלומר, אפילו בצורת האותיות המורות על עצם ההוי"ה, אין לו דמיון אות ידועה להורות עליו, זולתי מצד אות הבינה שהיא מורה ומעידה עליו וזהו 'ואל מ"י תדמיון א"ל'". 'מי' זה השם של הספירה בינה, זה קשור לכל העניין התשובה. כל העניין תשובה קשור לספירת בינה. כל העניין של כוונות התקיעות כל העניין של התשובה זה קשר לספירת בינה. יש הרבה פסוקים, לפי הפשט מורים על זה: "ולבבו יבין ושב ורפא לו "למשל, אבל יש פסוק עקרי בתורה "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים ,"""מי יתן", לפי הקבלה 'מי' זה עולם הבינה. לכאורה לפי הפשט זה פסוק קשה מאוד, הקב"ה אומר: "מי יתן"? יש זולת הקב"ה שאפשר לומר: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי"? לפי ההסבר הקבלי, זה פשוט מאוד, רק כוח הבינה מחזירה אותם לתשובה שיראו אותי. "מי יתן"? ה-'מי' יתן ש-"לבבו יבין ושב ורפא לו". יש הרבה סוגיות על אותו נושא. למשל, יש לכם מסכת ברכות יש איזה הסבר: (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לג עמוד א') "גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: (שמואל א' ב') כי אל דעות ה"". מיד אחר כך באותה סוגיה הגמרא אומרת: עם הארץ אסור לרחם עליו אולי מישהו יכול להביא גמרא?[אורי שרקי: כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו"] לא צריך. קומי אורי כי בא אורך [צוחק]. אפשר לקשור את זה להגדרה של עם קשה עורף. מה זה קשה עורף? זה קשה הבנה. מי שמבין קצת ערבית, זו אותה מלה בערבית. להבין זה לערף בערבית. קשה עורף זה קשה הבנה, דהיינו יש לו קושי לחזור בתשובה, מכיוון שאין לו אותו כלי של חזרה בתשובה שנקרא בינה. אפשר לקשור את זה לפסוק: "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ", זה הפסוק שהרמז לתשובה שבאה מהבינה, לכן המקובלים הגדירו את הבינה בשם 'מי'. זה כלל, כל פעם שאנחנו מוצאים איזה רמז בפסוק 'מי', אז מי זה רומז לבינה. ונראה הרבה

דוגמאות.
[מה הקשר בין שאלת הזהות והבינה] איזו שאלת הזהות?
[של מי, מי זה? שואלים על הזהות: מי?] אני מתחיל קצת בהתחלה להבין את השאלה שלך. זה עמוק מאוד השאלה שלך. היית מעדיף מה? [לא מעדיף שום דבר] אולי מה זה היה יותר קל? כשאנחנו רומזים לעולם הבינה, לעולם החכמה, לעולם היצירה, כל עולמות, מדרגות בבחינת 'מה', ברור שזו התגלות של הוא, כי הוא המאציל, הוא הבורא, הוא היוצר, הוא העושה. 'מי' זה ברור שזה הוא בבחינת עולם הזה.
[למה זה דווקא בבינה?] כי זו הבינה. צריך לתפוס את כל מושג במשמעות שלו, כי רק הבינה מגלה מה שצריך לתפוס כדי לחזור בתשובה. זה נושא של למוד לפני עצמו!!. אבל פה התורה מגלה לנו שכח הדחף של התשובה זה כוח הבינה, זה לא כל כוח שכלי כלשהו, אלא כוח מיוחד: הבינה. מה זה בינה? זה להבין דבר מתוך דבר. ויש הרבה הגדרות אבל זה הנושא של התשובה, שזה נושא לגופו.
['מי' זה רומז ליסוד: "מי שבירך אבותינו אברהם יצחק ויעקב"] לא בשיעור שעבר אולי באיזה שיעור, בשנה שעברה אבל בנושא אחר. כל פעם צריך לזכור איזה קונטקסט,כן? שמה מה אמרתי? 'מי' זה רמז ליסוד כי ביסוד יש התגלות של יסוד דאימא דהיא בינה, אם אתה זוכר, יתכן שאתה לא זוכר אבל זה ההבדל. אני מסביר קצת בקצרה מה שקורה באותה שאלה, אבל זה קצת קשה משנה לשנה, לא בשבילי, לא בשבילך אלא בשביל אלו שלא שמעו את זה, זו שנה שלמה כדי להגיע לזה. בנוסח הספרדי אומרים "מי שברך אבותינו הקדשים אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה", דוד ושלמה זה בבת אחת מלכות, אז יש איזה רמז לכל עמודי עולם חוץ מיוסף. "מי שבירך אבותינו, אברהם, יצחק יעקב משה אהרן דוד ושלמה", יוסף, יסוד, איפה? לכן זה ברור שהכוונה של "מי שבירך" זה דווקא מקור הברכות דהיינו: יסוד. ולכן פה יש דוגמא של המלה 'מי' זה גם כן כנוי אפשרי למדרגה של יסוד. כפי שרמזתי מקודם אהיה זה אפשר או כתר או חכמה או בינה, תלוי באיזה אופן באיזו בחינה, אבל שמה ההסבר, זה בעץ חיים, שכוחו של יסוד כמקור הברכות בא דווקא מהיסוד של אבא שמתגלה דרך היסוד של אמא ביסוד של תפארת, אבל זה כבר קצת יותר מדויק. כשאנחנו אומרים 'מי' אז יש רמז ליסוד אבל בכוונה מדויקת של שרש היסוד הזה שהוא בינה. למשל, אם יש פה איזה ספר בראשית עם רש"י אראה לכם דיוק של רש"י ממש מפתיע, זה למדתי באיזה ספר של מקובל אחד מרומניה, שם הספר זה 'אמרי יוסף' אם אני זוכר, שכתב פרוש קבלי על רש"י על התורה, ברומניה, הכול קורה בעם היהודי, אני לא יודע איפה הוא כתב את זה, אולי מאה וחמשים, מאתיים שנה, ואני קבלתי את הספר הזה מתלמיד אחד שהיה לי בפריז לפני ארבעים שנה, שהביא את זה מהגולה שלו, זה היה סבא שלו שהיה לומד בזה. בפסוק "ויקרבו ימי ישראל למות ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך ,"מה אומר רש"י? "ויקרא לבנו ליוסף - למי שהיה יכולת בידו לעשות ,"יש כוונה אחרת. "ויקרא, לבנו ליוסף" רש"י אומר: למי שהיה יכולת בידו לעשות". ל-'מי'. יפה, בדיוק.
[בעניין של הופעת המציאות, מה המחשבה תחילה] מדרגה שנקראת חכמה,
[הפילוסופים אומרים: אני חושב זה סימן שאני קיים] זו הטעות של הפילוסופים. אני שמעתי מלה יפה פתגם יפה מהרב שטיינזלץ, שמעתם על הרב שטיינזלץ? הוא נתן הרצאה בשבועות, הוא אמר: Descartes אמר ככה: אני חושב זה סימן שאני קיים, הוא השיב לו משהו יפה מאוד, הוא אמר: הוא קיים אז אני חושב. [מי זה הוא? ה'?] הרב שטיינזלץ אמר: הוא קיים לכן אני יכול לחשוב, זה מובן? זה יפה מאוד. אז כדי לפרסם את הרב שטיינזלץ.
[אנחנו לא מסכמים להגדרה הזאת] אני לא אומר שלא מסכימים, קודם כל צריך לתמוה:

צריך להוכיח שאני קיים? הנושא הוא רחב מאוד אבל הוא מגיע למסקנה שהוא קיים בבחינת מחשבה, שהוודאות שיש לו שהוא קיים זה רק בבחינת מחשבה. זו הגדרה של פילוסוף אמיתי, הוא לא בן אדם, הוא מחשבה. אחר כך בלטינית שלו הוא אומר שהנשמה שלו היא המחשבה. מה שחסר זה הבסיס של המוסר האמיתי. כי הבסיס של המוסר האמיתי נראה אח״כ, : זה הרצון, זה לא המחשבה. אם הוא צודק שהקיום של האדם זו המחשבה והערך של המחשבה, יש רק מועטים בעולם, שאפשר לקרא אותם בני אדם, הפילוסופים. זו הטעות של הפילוסופים: הם רוצים לדבר על הזהות של האדם, סוף, סוף מדברים רק על הזהות של הפילוזופים, כל השאר זה זיפת. [צוחק] . הערך של האדם לפי התורה זה הרצון הטוב, זה לא המחשבה טובה. מכיוון ש-: ״אם עם הארץ הוא חסיד״? צריך הרבה מחשבה טובה כדי לבסס את הרצון הטוב, אבל העיקר זה הרצון הטוב זה לא מחשבה. כי כל העולם של מצוות מעשיות ושכר ועונש וכל הערכים של התורה, הבסיס זה הרצון, זה לא מחשבה. שוב היינו צריכים למשנה שמסבירה: ולא עם הארץ חסיד כי יש הניסיון של הרבנים שאמרו שיש הרבה סכנה עם חסיד שהוא עם הארץ, הם אמרו: ולא עם הארץ חסיד. אבל שוב: המחשבה זה ערך חשוב מאוד אבל זה כלום גבי הרצון, זה הנושא שלנו.

[החכמה היא המקום של הכול] כן, אבל החכמה נקרא רצון.

[החכמה שאנחנו מוצאים כאן זו לא החכמה של הפילוסופים. החכמה שבאה אחרי ההסבר, ז״א ׳יש׳ שבא אחרי ה-׳אין׳, הוא לא ׳יש׳ שמנותק מן ה-׳אין׳] זהו. אפשר להגדיר את זה עוד בצורה אחרת: זו החכמה שמתגלה מלמעלה-למטה, ולא החכמה של הפילוסופים שמתגלה מהפילוסוף עצמו מלמטה-למעלה, ואין למעלה ממנה. זו התקרה: המחשבה אצלם.

[ובכל זאת כתוב שהם קרובים] קרובים בבחינת השכל. כשהשכל שלהם הוא אמתי אז האמת היא אחת. כשחשבתי על אותו נושא, אני מצאתי אותו ככה, הריה״ל מסביר את זה באותו כיוון, צריך במקרה, ממש במקרה, מגיעים לאיזה ענין שכלי אמתי, במקרה. אולי זה ענין של בלעם, כלפי משה רבנו, הוא במקרה. אתם מבינים ויקרא ויקר סוף, סוף אין להם וודאות, ומכיוון שאין להם הוודאות של אותה אמונה, אז הם חיים בעולם טרגי לגמרי, זה ההפך של השמחה של התורה, מכיוון שאין להם על מה לבסס את האמונה שלהם. זה קצת דרש אבל כפי שאומר סעדיה גאון: האמונות שלהם זה רק דעות, אני בדעה. זה דרוש [צוחק] כי הכוונה של אמונות ודעות היתה קצת אחרת, אבל מכל מקום זה המשמעות ׳opinion׳ בלטינית. זה הנושא מיד אח״כ:

״וזהו ׳ואל מ״י תדמיון א״ל׳ בכוח הבינה הנקראת מ״י יכולין אנו לדמות מציאותו, לא ד״א [דבר אחר, דרך אחרת. זה הכוח של חכמת הקבלה כידיעת הנבואה ״ביד הנביאים אדמה״, זה נושא לגופו]. **ודע כי זהו סוד קוצו של יו״ד של שם המיוחד שהוא רומז למציאות עליון** [צריך לומר עליונה] **מאין גבול ושיעור. ומסוד קוצו של י׳ יצאה אות י׳ שהיא נקראת חכמ״ה רצו״ן״**. אז פה יש מקום ללמוד היטב כדי לא ליפול בטעויות דווקא של המבנה השכלי של הפילוסופיה. אצל הפילוסופיה חכמה זה לא רצון, חכמה זה הכוח השכלי שנותן לי להבין, שנותן לי לתפוס דרך נאמר מושגים מופשטים, האמת האוביקטיבית -כפי שהם אומרים- חוץ מכוח הרצון. אם יש הבדל בין חכמי התורה שהם מקובלים וחכמי התורה שאינם מגדירים כמקובלים, ההבדל קשור לאותו נושא, שלפי הפשטנים נאמר, הערך העליון זה השכל; והרצון זה כוח של האדם אבל פחות מזה, למטה מזה, הכוח של אותו רצון, פחות מהשכל זה כוח סוף, סוף בהמי, הדחפים והנטיות שבאות מהנפש הבהמית. הרצון לוקח באותה אוירה פילוסופית איזו נימה שלילית. אצל המקובלים זה ההפך: הרצון זה למעלה מכול, זה התחלת הגלוי ההויה, התפשטות של

רצון הבורא, ולמטה מהרצון יש השכל. אני לא משוכנע, למשל אני למדתי אותה הסוגיה בעקר ב-'שמונה פרקים' של הרמב"ם, אני לא משוכנע שהרמב"ם חשב שהשכל הוא למעלה מהרצון, אף על פי שלפי פשט הכתובים שלו נראה ככה. אם יש פה שמונה פרקים נחזור על אותו דיוק שפעם למדתי. לפעמים יש אחרי מסכת סנהדרין הפרוש של הרמב"ם.

[(אם יש עבירה זה במדרגה של השכל)] אם יש עברה, באיזה חלק? באמונות טפלות אם אני זוכר: "ואני אומר... ....לפי אמונת דעת טפלה או לפי אמונת דעת אמתית..." זהו. יפה. אני משוכנע, וצריך למצוא את כתב יד שלו, אני משוכנע שפה הוא קשור עם המקובלים באופן אדוק מאוד. אני רוצה להסביר. הנושא שלו שמה היא, הוא מחפש באיזה כוח במה שהוא קורא כוחות, חלקים של הנפש, יש מקום למצווה ועברה דהיינו יש מקום לבחירה. והוא אומר: בכוח השכלי, אין מקום של מצוה ועברה, מכיוון שאין מקום לבחירה, כמו בכוח (...) והוא אומר שיש בעיקר מקום למצווה ועברה דהיינו תורה, רק בכוח שהוא מגדיר כ-'כוח המתעורר' דהיינו הרצון. אבל המלה 'כח המתעורר' לפי המושגים של הפילוסופיה דאז זו מלה כבר קצת שלילית כפי שאמרתי, זה מתעורר דווקא מהנפש הבהמית, מהגוף, מהדחפים של הגוף. והוא מוסיף אבל יתכן מאוד, אני הוספתי מאוד, יתכן, הוא אומר שיש מבוכה מכיוון שיש המצב של אמונה בטלה ואמונה אמתית. אז מה זה אמונה? האמונה באה דווקא ממה שהרצון שלי מחליט בין הדעות שלי. יש לי דעות כזה דעות כזה לפי השכל, אבל מאיפה באה האמונה? אני, הנשמה שלי מחליטה שהיא רוצה להאמין בזה ולא בזה. זה מובן כן? לכן הרמב"ם מכניס את הרצון בשכל. ואף על פי שאמר שהשכל זה למעלה מכוח המתעורר, סוף, סוף הוא מכניס את הרצון דרך האמונה בטוב של השכל ולכן הוא מקובל, לא, הוא שייך למקובלים, לא מכיוון שהרב הראשי אמר, מכיוון שהוא כתב ככה.

אני לא חושב שהרמב"ם היה שייך לבתי מדרשים של המקובלים, אבל מכל מקום מכיוון שהוא חכם אמתי כפי שציינת, הכוח של השכל שלו, מכיוון שהרמב"ם היה מאמין - סוף, סוף היה יהודי, לא היה פילוסוף- אז הוא פגש את האמת.

[חכמה בבחינת רצון] הכנסת מושג אחר: 'מחשבה'. מיד נראה את זה בדיוק לפי הרב פה "**ומסוד קוצו של י' יצאה אות י' שהיא נקראת חכמ"ה, רצו"ן**", הוא מוסיף רצון וחכמה. רוב המקובלים מגדיר את הכתר כרצון. נכון? המדרגה של כתר לפי כל המקורות נקראת רצון, רצון מבחינת 'אין' כי ההופעה של הרצון היא באה מה-'אין סוף', זה ממש בבחינת אין. למה זה ככה? זה למעלה מהשכל הטבעי. כך הוא רצה. לכן, שוב אני חוזר, גם בעולמות של הנשמה שלנו, המדרגה שנקראת יחידה נקראת רצון ונקראת אין, לפי ההסבר של השל"ה בעיקר. הוא מסביר שזה התחלת הקו, הקו המתפשט בחלל, התחלת הקו נקרא צינור, התחלת הצינור זה צינור אותיות רצון, זה הדיוק של השל"ה.

ההתחלה זה הרצון בבחינת אין. אחר כך יש הבחינה של חכמה, שנקראת גם היא רצון ונקראת מחשבה. נראה מיד ההבדל במשמעות הקבלית של המושג 'מחשבה' והמשמעות הפילוסופית. המשמעות הפילוסופית, זה השכל וזה למטה, זה במדרגה של בינה. ולכן אצל המקובלים יש הרצון, הרצון שמתגלה במחשבה זה החכמה, ואחר כך מה שנקרא אצל הפילוסופים מחשבה דהיינו השכל, במובן של השכל הפשוט של המהר"ל, שהיא במדרגה של בינה. במדרגות הנשמה, הנפש, צריך לחזור במושגים של הנשמה: יחידה-כתר, חיה-חכמה, נשמה זו מדרגה המחשבה בבחינת שכל, אבל המחשבה של החכמה זה התגלות הרצון במחשבה. בעברית, אין מחשבה סתם כמו במושגים של הפילוסופים, שכל. אין מחשבה מופשטת, יש מחשבה למשהו, זה כבר הכיוון של הרצון. אני חושב על משהו, אני לא חושב סתם בעברית. אין מושג בעברית, שאומר אני חושב במובן של

הפילוסופים. המחשבה גרידא, המחשבה מופשטת, התפיסה מדעית של איזה אובייקט של מחשבה. אלא בעברית חושב זה למשל, "סוף מעשה במחשבה תחילה", מחשבה של אותו משפט זו חכמה (תהלים פרק קד, כד) "כלם בחכמה עשית, """סוף מעשה במחשבה תחילה" זה בחכמה. מחשבה, אני חושב עם איזה כיוון, עם איזה רצון.
זהו המדרגות: רצון זה כתר, מחשבה דהיינו התגלות הרצון לחכמה זו חכמה, לכן גם היא נקראת רצון.
[פלפול] לכן המהר"ל כעס כל כך על זה. יפה.
[לשמה] לא, לא דווקא זה ההפך. למוד תורה לשמה זה לשם מי שרצה שהתורה היא ככה, מי שרצה; מה שרצה מי שרצה, לשמה, לשם התורה. זה לא למוד מופשט, בלי שום אינטרס, אלא לשמה: כדי לקיים מה שהיא רוצה. אני זוכר את הדיוק של הרב שהיה חוזר על הגרסה בתפילה - תזכרו את זה - אנחנו אומרים את זה לפני ק"ש: "להבין, להשכיל לשמור לעשות ולקיים". כל עוד שהוא לא מגיע לקיים לא קיים כלום. אז זה הסוד של 'לשמה': לקיים מה שהיא רוצה. לקיים זה יותר עמוק מלעשות, לקיים, אז זה 'לשמה'. זה מובן. הרבה פעמים אנחנו שומעים שתורה לשמה זה בלי לקיים; דווקא זה ההפך. זה מובן כן?
"ומסוד קוצו של י' יצאה אות י' שהיא נקראת חכמ"ה, רצו"ן באין גבול, וזהו סוד והחכמה מאין תמצא (איוב כח, יב)" הצד ה-'אין' שבכתר מתגלה בחכמה ב-'אין גבול'.

"וסוד החכמה היא ספירה שנייה. ואין הוא סוד ספירה ראשונה. ושתי אלו הספירות כלולות בסוד י' בקוצו ובצורתו. נמצאת למד כי אות י' של שם המיוחד כוללת שני שמות משמות הקודש, והם שתי ספירות העליונות הנקרא אהי"ה י"הי אהי"ה, סוד קוצו של י', י"ה, צורת האות: סיד אות שנייה מאותיות השם שהיא ה', היא רמז לבינה אשר היא סוד קשר ט' ספירות וקשר י' הספירות: היא קושרת ג' ספירות עליונות, שהם כתר חכמ"ה בינה, עם גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד, וגם העשירית שהיא מלכו"ת בהיותה נקשרת עם יסוד. נמצאת בינה קושרת ו' ספירות, שהן שבע עם ספירת מלכות, עם ג' ספירות עליונות. וזו היא אות ה', שזו היא אות שנייה של שם יהו"ה יתברך, שהיא סוד הבינה. ושמה המיוחד לה בתורה הוא יהו"ה שצורת האותיות הן אותיות"

"וסוד החכמה היא ספירה שנייה. ואין הוא סוד ספירה ראשונה". הספירה הראשונה זה קוצו של יו"ד. למה הוא חוזר? "ו-'אין' הוא סוד ספירה ראשונה", כי יש מחלוקת. לפי דעתי אין מחלוקת בקבלה, אף על פי שלכאורה יש מחלוקת בין הספרים של הקדמונים. יש בהתחלה, כשהתחילו לכתוב, רמזים מכיוון שהיה צריך לגלות קצת, כדי ללחום דווקא נגד הפילוסופיה הדתית - אתם תופסים למה אני מתכון- כי לכאורה, הקבלה היתה צריכה להיות בעל-פה ולהישאר בעל-פה. הפלא שיש לנו ספרים, מכיוון שאם אתה כותב ספר, הספר יכול ליפול בידי כל אדם. ולכן מהי ההגדרה של חכמת הנסתר?! היה צריך להסתיר! למה כתבו ספרים? למה המקובלים החליטו לכתוב ספרים?
אמרתי כבר את העיקר: כדי ללחום נגד ההפצה של הפילוסופיה הדתית, שנקראת תיאולוגיה. לכן בעיקר הכתיבה של התיאולוגיה הפילוסופית היתה כל כך חזקה, זו התקופה שהתחילו לגלות את ספר הזהר, לכן ההיסטוריונים אומרים שספר הזהר מתחיל באותה תקופה: זו התגלות הספר הזהר, אתם תופסים את העניין. זה המאה השלוש עשרה.
[הרב שרקי: מתגלה במאה שלוש עשרה] לפי מה שלמדנו אצל בתי מדרשים של המקובלים, התלמידים היו להם מגילות, מגילות, בכל התקופות, כדי לרשום. אני זוכר שאני התחלתי שהייתי ילד, כבר בר-מצוה, התחלתי ללמוד הנושאים האלו, בספר של

אחד מהמשפחה, במשפחה היו כותבים את הספרים שלהם ככה: כשהתלמיד היה לומד בעל פה איזה פרק הוא היה כותב אותו והוא היה עושה את הספר שלו ככה, היו רק כתבי יד, כל כתב יד היה שייך לחכם מיוחד, איך הוא רשם מה שלמד מרבו, אבל העיקר של חכמת הקבלה היתה בעל פה ונשארת עד עכשיו בעל פה. אבל יש לנו דרושים. השאלה היא: למה התחילו לכתוב דרושים בכלל? זה היה מסוכן. אנחנו רואים עכשיו, בעולם הנאור נאמר. פעם הסברתי שבגולה יש קוטביות בין שני סוגים של חכמת הגולה: או בבל או אלכסנדריה.

מה זה אלכסנדריה? זה תרגום של המקורות של חכמת ישראל בשפה אחרת או בתפיסה השקפתית אחרת לגמרי: זה אלכסנדריה. אתם רואים יש תרגומים של כל הספרים, עכשיו אתם נכנסים לחנות, אני רוצה ספר קבלה. כמה קילו אתה רוצה? הכול בהישג יד. מתרגמים את זה, ומי קורא? דווקא הגויים. וכל אחד עושה מזה מטעמים משלו זו אלכסנדריה. אנחנו התחלנו באיזה מין תקופה של גלוי סודות התורה, יתכן מאוד שזה סימן של אחרית הימים; יש לנו נבואה, כי באחרית הימים סתרי תורה יהיו בפי תינוקות, זה מתחיל, זה בפי מרצים באוניברסיטה זה תינוקות. למרות זה החליטו להתחיל לכתוב ולגלות כדי ללחם נגד תיאולוגיה, דהיינו הפילוסופיה הדתית, או המחשבה הדתית של הפילוסופים המאמינים.

[.] הרמח״ל דיבר הרבה על זה, ודווקא המחלוקת היתה בימי הרמח״ל, למה הוא כותב? אז הוא אמר, זה הייתה דעתו שהסיום של משיח בן יוסף, שהעיקר היה העץ חיים, ואחריו מתחיל העידן של אורות משיח בן דוד, זה הרמח״ל שאומר את זה. אם אני זוכר היטב כל השערוריה שהייתה סביב הרמח״ל היתה: למה אתה כותב ׳ספר עץ חיים׳? כי הוא כתב, אתם מכירים את הספר שנקרא ׳ תיקוני הזהר, זה שבעים תיקונים על הפסוק הראשון של התורה והוא כתב ׳תיקונים חדשים׳, הוא כתב את זה בארמית של זהר, תיקונים על הפסוק האחרון של התורה. זו דוגמא של מה שקרה אצל המקובלים כשהבחינו שצריך כדי להציל את עם ישראל מהפילוסופיה צריך לגלות חכמת האמת. היו תקופות, למשל, הרמב״ן התחיל לפרש -בפרוש שלו על התורה- התחיל לפרש קצת על פי הקבלה, ורק בספר בראשית, אם אני זוכר; והרמב״ן היה ראשון שחילק את הפצת תורה בין הנגלה ובין הנסתר. עד רש״י, כולל רש״י, באותם הפרושים היה הנגלה והנסתר בבת אחת. אחרי הרמב״ן, יתכן מאוד שזה הסיבה של כל המחלוקות של רמב״ן על רש״י בפרשנות התורה, הרמב״ן החליט להפריד בין זה לזה. אתם רואים את זה בעיקר אצל רבנו בחיי שאומר: בדרך האמת זה רק ברמיזה. אצל האשכנזים, עד התקופה של תורת הרמב״ן, אצל האשכנזים זה היה בבת אחת הנגלה והנסתר באותו משפט. רק אצל הספרדים התחילה ההפרדה בין נגלה לחוד ונסתר לחוד. יתכן מאוד שמה שקרה אצל האשכנזים, זה נשאר רק הנגלה אחר כך, והנסתר היה באמת נסתר פרט איזו רמיזה אצל החסדים הגרמנים בספר החסידים, אותו בית המדרש, ואחר כך התקופה של החסידים של הבעל שם טוב. ולפי דעתי, יתכן מאוד שמעז יצא מתוק, שאנחנו צריכים רמז שאנחנו נמצאים באחרית הימים כי יש הקבלה בין הגאולה, חזרה לארץ ישראל והתגלות הזהר, יש נבואה כזו.

[הרמב״ן] מכיוון שהבחין שזה מסוכן, כל אחד, בר דבי רב, בא ואמר לפי הקבלה.

[למה זה מסוכן] אם זה היה מצב שלא תבין או לא תבין, אבל הם הבינו, מגלים פנים בתורה שלא כהלכה, הם מתחילים לגלות פנים בתורה שלא כהלכה. זה מה שאני מבחין באלכסנדריה של ימינו. אני קורא הרבה ספרים בצרפתית בעיקר גם באנגלית שמגלים פנים בתורה שלא כהלכה, מהתחלה עד הסוף מאל״ף עד תי״ו, הייתי אומר עד אומגה. [צוחק]. למשל קראתי מאמר על מה שרמזת על תורה לשמה, שהופכים את הקדרה על...

לפי דעתי זה ממש מסוכן, יתכן שעוד כמה דורות הכול יתברר אבל עכשיו כל מה שמפיצים בתרגומים האלו זה ממש, לוקחים את המקורות של חכמת האמת ומוסיפים את זה לפילוסופיה כפילוסופיה. לכן צריך להיזהר מאוד. מכיוון שדברתי על הרב שטיינזלץ, יתכן מאוד שמצד אחד הרבנים שהחרימו את הספרים שלו, מצד אחד היו צודקים יש ביטויים מסוכנים מאוד אבל מצד שני אני בדעה שכל מה שהפיץ, ועשה לעם ישראל, קירב אותו לתלמוד, זה עובר על הכול. אבל מכל מקום, יש קצת משהו בלתי אחראי, בסגנון שהוא תופס ביטוי זה ביטוי אחר, כי כשפילוסוף לוקח את זה, יש פילוסופים,כפי שאמר יוסף, יש פילוסופים חריפים מאוד אז גונב את זה, תופס את זה ועושים את זה כפירה גמורה.

[.] אני לא חושב שהוא מכניס דברים של קבלה, אבל הוא מכניס דברים של חסידות.

[.] לפי דעתי הרב ש״ד הוא לא מתכון, הוא לא מתמצא בזה. הסיבות אחרות לגמרי. הסיבות שפסל כפי שאנחנו יודעים אותם זה ענין כספי.

[.] זה היה רק דוגמא דרך אגב. זה משהו בריח לא כל כך טוב. למה דיברנו על כל זה.

יש מדרגה של הרצון שמתגלה במחשבה.

[.יש מחלוקות בין המקובלים] זו לא מחלוקת.

[הרב אמר שיש מחלוקת בספרים בין המקובלים] תוסיף: מחלוקת לכאורה, אה נכון: ולכן המקור גם אצל המפרש שלו זה מה שכתוב בספר יצירה: עשרה ולא אחד עשרה ולא תשעה אתם זוכרים את הביטוי בספר יצירה, כי כשהיו אומרים שכתר הוא ה-׳אין סוף׳, ועשר ספירות זה מחכמה עד מלכות כולל דעת.

[בפרדס] יש איזה רמז בפרדס, טוב, זו המחלוקת בין הפרדס והעץ חיים. אבל מכל מקום חוץ מהפרדס, בתקופה שלפני הפרדס, היו רמזים שהיו מדברים כי הכתר הוא במדרגה של ה-אין סוף׳, כתר הוא אין סוף, לכן עשר ספירות זה הספירות שלנו עם הדעת. כשנגיע לחכמה ובינה נראה מה זה דעת: זה גילוי האיחוד בין חכמה ובינה נקרא דעת. זה המילוי של כתר שמתגלה במדרגה של הדעת כשיש זיווג, איחוד גמור בין חכמה ובינה. אז השאלה היא האם הדעת היא במנין ספירות או לא. אם הדעת איננה במנין הספירות, אז נמצא תשע ספירות, אם הדעת היא במנין הספירות עם כתר זה אחת עשר ולכן הוא אומר לא אחת עשר, לא תשע וזה סימן אותה משנה של ספר יצירה, כי אותה מחלוקת היתה קדומה מאוד. לפי דעתי יש אפשרות, אבל תרשמו את זה בסוגריים, יש אפשרות להבין את זה, כי היו מקובלים כאלו שהיה להם תפיסה בכתר, ולכן אמרו שזה למטה. טוב אני סוגר את הסוגריים, תפסתם קצת פחות או יותר.

[.כי באמת כתר הוא אין סוף] כלפי, אבל זה לא מה שהיו אומרים. כי בין כתר ואין סוף יש עוד מדרגה שגם הגאונים הראשונים דברו עליהם: הצחצחות. נגיע לזה פעם, בהקבלה בין הספירות והמידות, שלוש עשרה מידות ועשר ספירות אז יש עוד נקודות שנקראות... זה השורש של הקווים, של קו החסד, וקו הדין וקו הרחמים זה נקרא צחצחות למעלה מכתר.

[הפרדס] גם למעלה מזה.

[רמזת שפרדס זה דווקא בכתר] תמצא ברב האי גאון יש רמז שזה למעלה מכתר, ענין הצחצחות. אבל זו רק דוגמא לאותו ענין, זו דוגמא שלא כתבו דברים כאלו. אנחנו לא מוצאים כל כך מקורות בכתב, רק מסורת בעל פה. כשהיה צורך לדייק, אז שלחו תשובות לשאלות וזה נתפס איזה רמז, נתפס ונדפס. אני לא יכול לומר מה מוטב: שיש לנו ספרים או שלא היו ספרים. אם לא היו ספרים, לא היה שיעור כזה. אבל אם לא היו ספרים יתכן שזה היה קבלה יותר אמתית, אני לא יודע. יתכן שאני אמרתי דבר שלא צריך לומר. אני נזכר חידוש אחד על פסוק בקהלת: (קהלת פרק יב׳ יב) ״עשות ספרים (הרבה) אין קץ ,״

ולפי הפשט עשות ספרים הרבה, אבל אפשר להבין את זה: עשות ספרים זה דוחה את הקץ. מכיוון שאם יש ספרים צריך ללמוד אותם, צריך ליישב את המחלוקות, צריך המון המון לבושים, טלאי על גבי טלאי, לבושים על גבי לבושים: וזה דוחה את הקץ. סוף סוף כשגומרים ללמוד ארבעים שנה, רואים שהכול פשוט ולא צריך הרבה אלא רק משפט אחד.

[תקופה שלנו בתור תקופה של התגלות של הנבואה. הרבה דברים שהיו כתובים] נכון כי אנחנו צריכים את זה. אבל אני זוכר מורה אחד שלי שאמר, כשאנחנו הגענו, אפילו בתורת הנגלה, להבנה קצת יותר עמוקה, אז הוא היה משבח את הנשמות שלנו. כי הקבלה אמתית זה לשון הנשמה, אז לא צריך ספרים, צריך נשמה.

[.] הראשונים זה אבותינו הראשונים. מכיוון שבאה מצוה לכתוב ספר תורה, זה חידוש! לכאורה לא היה צריך לכתוב ספר תורה. יש מצוה לכתוב ספר תורה זה חידוש. יש מצוה מפורשת בתורה לכתוב ספר תורה, כל מצוה זה חידוש של התורה. היה צורך לכתוב אז יש מצוה לכתוב. אבל מלכתחילה לא היה צריך כי מה כתוב בתורה: "ויאמר", "וידבר", לא וכתב. התורה היא על פי הדברים, התורה היא תורה שבעל פה בעיקר. מכיוון שהיה צורך אז באה החובה לכתוב. אבל באה החכמה של שלמה ואמרה, זו הזהרה: לעשות ספרים זה לא יפה. אני לא אומר את זה מכיוון שאני לא כותב, [צוחק] זו מסורת.

"וסוד החכמה היא ספירה שנייה, ואין הוא סוד ספירה ראשונה. ושתי אלו הספירות כלולות בסוד י' בקוצו ובצורתו. נמצאת למד כי אות י' של שם המיוחד כוללת שני שמות משמות הקודש והם שתי ספירות העליונות הנקרא אהי"ה י"ה; אהי"ה, סוד קוצו של י', י"ה, צורת האות, [זה על האות הראשונה] **סוד אות שנייה מאותיות השם שהיא ה', היא רמז לבינה אשר היא סוד קשר ט' ספירות וקשר י' הספירות: היא קושרת ג' ספירות עליונות, שהם כתר חכמ"ה בינה, עם גדולה גבורה תפארת נצח הוד יסוד** [דהיינו התפארת], **וגם העשירית שהיא מלכו"ת בהיותה נקשרת עם יסוד".** נראה אח"כ שיש איזה מסך בין יסוד ומלכות, מסך, רקיע, יותר חזק ממה שקיים בין כל שאר הספירות ובעיקר יש מסך בין הראשונות שנקראות נסתרות: כתר, חכמה, בינה והתתאות שנקראות הנגלות. יש מסך ביו י' ה', ו-ו' ה', זה סוד האיחוד כשמתכונים לכל מצוה ומצוה אז אומרים :"לשם ייחוד קודשא בריך הוא" באיחוד גמור בין י' ה' ו-ו' ה', זה נושא חשוב מאוד נלמד אותו אחר כך. מה ההבדל בין עולמות הנסתרות כתר, חכמה, בינה, והעולמות הנגלות מחסד עד מלכות? חסד פה נקראת גדולה וזו אותה ספירה. המסך בין יסוד ומלכות, זו בעיה בפני עצמה, נושא בפני עצמו, לכן הוא אומר: זה כוח הבינה שמקשרת העליונות והתחתונות בבחינת תשע עד יסוד, וגם העשר בבת אחת, כשהמלכות היא קשורה ליסוד. אתה רואה? פה יש לנו רמז למה שאמרנו קודם: כי כוח היסוד גם מכוח הבינה.

"נמצאת בינה קושרת ו' ספירות שהן שבע" ו' ספירות שהן שבע זה תפארת ותפארת ומלכות. ו' ספירות, תפארת שהן שבע, עם מלכות.

"נמצאת בינה קושרת ו' ספירות, שהן שבע עם ספירת מלכות, עם ג' ספירות עליונות. וזו היא אות ה' שזו היא אות שנייה של שם יהו"ה יתברך, שהיא סוד הבינה. ושמה המיוחד לה בתורה הוא יהו"ה שצורת האותיות הן אותיות יהו"ה ונקוד אותיות הוא נקוד אלהים ."

כל פעם שיש יהו"ה בנקודות אלקים זה רמז לבינה.

אנחנו חוזרים לאותה הקבלה של השמות והאותיות:

כתר זה שם: אהיה,

חכמה זה שם: יה,

בינה זה שם יהו״ה בנקודות אלקים מכיוון שדווקא נראה שבבינה מתחיל להתגלות את שרש הדינים, את שרש הדין, זה אחוריים של בינה .
[בינה היא קשר עולמות?] בינה היא קשר עולמות.
[שני הדברים מתאחדים כשבינה היא קשר עולמות ושרש הדין, שרש הגבורה?] כן! זה הפשט, נאמר, הסוד של הפסוק הראשון: ״בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ״. בראשית ברא, הבורא זה במדרגה של בינה אז הבריאה, בינה זה עולם הבריאה, הבריאה היא הקשר בין מה שיש למעלה ומה שיש למטה.
יש שלושה מושגים:
שמי השמים זה: כתר, חכמה, בינה.
שמים זה: תפארת.
וארץ זה: מלכות.
יש איזה רמז שהתגלות התורה מתחילה בבינה, לכן יש כמה פרקים של ספר בראשית שקודמים לפרשת בראשית. יש איזה רמז למה שאנחנו אומרים בפיוט של יגדל אלהים חי .״״ראשון ואין ראשית לראשיתו״. מה הוא הרמז?
יש ראשית שזה: בריאה,
ויש ראשית לראשית שזו חכמה,
ואין הוא אין ראשית לראשיתו. ה-׳אין׳ הוא הראשית לראשיתו. כל זה נאמר פה אבל נרמז בפיוט הזה: ״ראשון ואין ראשית לראשיתו״. אבל ראשיתו האחרון זה עולם ה-״בראשית ברא״.

״כי מידת הגבורה הנקרא אלהים היא מושכת מן הבינה. ולפיכך בכל מקום שאתה מוצא בתורה יהו״ה אדני [ואדני זה שם מלכות] **כגון: יהו״ה אדני חילי (חבקוק ג, ט), או אדני יהו״ה כגון: ויאמר אברם אדני יהו״ה מה תתן לי** – [השם יהו״ה] **יהו״ה העומד בפסוקים אלו וכיוצא בהם הוא סוד הבינה״**. וכל פעם צריך להבין את הקונטקסט של הפסוק דרך אותה הגדרה, דהיינו לאיזו מדרגה יש הכוונה של הפסוק לפי הנושא. יתכן שאולי זה כדאי שפעם ניקח כמה דוגמאות מהפסוקים האלו שהוא מביא. למה דווקא הוא מביא אותם הפסוקים כדוגמאות? כדי להבין לפי הפרשנות דרך מה שהוא מוסר לנו את סוף סוף פשט האמתי של המקרא הזה.
״יהו״ה העומד בפסוקים אלו וכיוצא בהם הוא סוד הבינה שהיא רחמים ודין,״
רחמים בבחינת יהו״ה, צורת האותיות;
ודין בבחינת הנקודות.
פה יש נושא חשוב מאוד. מאיפה נובע את הדין בעולם? כי התחלת התפשטות של קוצו של יו״ד - וזו התפשטות הנקודה הראשונה, הנקודה המרכזית, איך היא מתפשטת- ודרך ההתפשטות שלה, באיזשהו שלב שהוא מדרגת הבינה הדינים מתחילים להתגלות, מאיפה באים הדינים האלו? כי למעלה יש רק רחמים גמורים.
ראינו כבר שהשם של ספירה כתר זה: א״ל, זה א״ל בבחינת חסד עליון, כי השם של א״ל זה השם של המידה חסד אבל יש בחינה שנקרא ׳חסד עליון׳ שהיא כתר וגם השם שלה זה א״ל: ״אל מי תדמיון אל״, האי״ל הזה של אותו פסוק. אז הכול מתחיל ברחמים גמורים, יש מדרגה של רחמים גמורים, רחמים פשוטים אבל בכל זאת זה רחמים: חסד עליון. כי הרצון לברא עולם זה בא מאהבה הגמורה, מאהבה המוחלטת. זה סוד האהבה זה רצון להמציא רצון כפי שאומר הרב אשלג, אותה מדרגה של כתר בבחינת רצון הוא מגדיר אותה כרצון להמציא רצון; לפני כל רצון מיוחד, זה כבר מתגלה בחכמה ״כלם בחכמה עשית״, הרצון להמציא רצון זה אהבה גמורה, זה חסד עליון, זה רחמים גמורים.

איך יתכן שהדין מתגלה, מאיפה זה בא? יש לנו בשורה טובה בפסוקים: "יהו"ה לבדו ביום ההוא", נראה אחר כך ש-: 'היום ההוא' זה דווקא הבחינה של כתר שנקראת ה-'הוא'.

היום הזה, עצם היום הזה זה בחינות אחרת, למטה מזה. אבל היום ההוא, בסוד "הוא ושמו אחד", זה דיוק של השל"ה גם כן, 'הוא': זה הוא ושמו אחד, אותיות 'הוא', הוא ושמו אחד, זו הבחינה הכי עליונה, שמה "הוא ושמו אחד" אין הבדל בין הוא ושמו, לכן זה רחמים גמורים. הפסוק אומר: "יהו"ה לבדו ביום ההוא", מה זה לבדו? ברור שהוא לבדו, לבדו בלי שתוף אלקים, כי השם אלקים מתגלה בהקשר לעולם הזה. בבחינת עוה"ב זה השם לבדו, בלי אלקים, זו שמחה גמורה, חסד גמור. אז מאיפה באים הדינים?

[.] מה שאתה מסביר זה: כדי שיהיה עוה"ז צריך דינים. אבל השאלה היא למעלה מזה, אם אפשר לומר. נתת תשובה מבחינת צמצום, אבל לפני שנגיע לזה, איך לתפוס שבמקום הזה, שזה רחמים, למשל בבינה, יש גם כן דין? אם היינו אומרים שהצמצום, שנקרא גבורה, למשל יש נושא חשוב מאוד: "מפי הגבורה שמענום ,"מה הקשר עם הצמצום? אם הצמצום של גבורה היה מתחיל למטה מחסד מבחינת (תהלים פרק קיז, ב') "גבר עלינו חסדו ,"גבר זה גבורה, אבל פה אנחנו מגלים שהדינים הם למעלה מזה, שרש הדינים זה בבינה. הדינים ממש זה גבורה ולכן השם של הספירה גבורה זה אלקים, א', ל', וכו'. אבל איך, וזה נרמז בנקודות אלקים בשם הויה דבינה, איך לתפוס את אפשרות של דינים כרוכים ברחמים? הוא רומז את זה באיזושהי מילה - רשמתי את זה אני יכול לומר את זה בעל פה-, יש לכם בדף 89, למטה בהערות א': "תחילתו מהבינה. כי היא מתחלת תולדות הדין מאחורי החכמה כדלקמן בביאור כינוי השם המיוחד", אז אותה מלה 'אחורי', 'אחוריים' זו התשובה של השאלה שלנו. הדין זה רציני מכיוון שהדין זה אחוריים של הרחמים. מכיוון שהרחמים זה רציני אז אחוריים של הרחמים זה רציני ולכן הדין זה רציני. אני חוזר על ההסבר ותגידו לי אם זה ברור

יש פנים ואחור. כל פנים יש להם אחור, והדין זה אחוריים של הפנים של חסד, רחמים. כשהאור מתפשט בבחינת משפיע למקבל, אז האור מתפשט פנים אל פנים: זה נקרא רחמים. כשהקו יורד והבריאה יכולה לקבל את האור שיורד דרך הקו: אור ישר זה פנים, זה נקרא פנים.

כשהמקבל לא זוכה לקבל אז הוא דוחה את האור והאור מאיר את המקבל בבחינת אחוריים. תפסתם את זה?לכן הדין זה נקרא אחוריים של הפנים. וכשהאור מסתלק זה הדין. הבורא משפיע על הבריאה אף על פי שאין לה זכות, אבל מאחוריים, מכיוון שהאור מסתלק הוא מאיר בהסתלקותו זה נקרא דין.

[.] מה שגורם שהרחמים מתהפך לדין, שרשו במקבל. זה המקבל שדוחה, אז הדחיה של האור מגלה את הדין. מה זה הדין? זה הרחמים שמאירים מרחוק, בהסתלקותם. כל עוד שאני לא זוכה, האור מסתלק. מיד כשאני זוכה, שהכלי הוא יותר זך אז האור חוזר בבחינת פנים, ולכן פנים ואחור זה אותו דבר, הכול תלוי במקבל. מכיוון שהרחמים של האור ישר שבא בפנים אל פנים זה רציני מאוד, אז יוצא שאחוריים של זה, זה גם רציני

.

[מה ז"א רציני] רציני? היינו חולמים לאיזה עולם שלפי הפסוק של: (תהלים פרק פט, ג') "עולם חסד יבנה ,"שיבנה רק בחסד!

אבל הרע הוא באמת רע; הדין, מדת הדין היא באמת קשה, מדת הדין; לכן אמרתי רציני. מאיפה באה הרציניות, זה לא רק ציני אלא רציני, הרציניות של הרעה הזה של מדת הדין? זה בא כי החסד הוא רציני, החסד הוא גמור לכן אחוריים של החסד זה רציני גם כן, זה גמור גם כן. אסור לומר שהרע באותה בחינה זה רק העדר של הטוב, זה ההפך של

הטוב, זה אחוריים. המלה הקבלית אחוריים היא במקומה. הפנים מאירים, אבל לפנים יש אחוריים.
[בבחינת ימי קדם: 'שמי שמים' שם אין רע] לא, שמה הכול אלקות. אבל דווקא אלקות זה אחוריים של ההויה.
[משה (שמות פרק לג, כג) "וראית את אחרי ופני לא יראו," זה אחורי הפנים] זו התחלת ההסבר. זה הרמח"ל שהסביר את זה באופן ברור מאוד, דווקא זה החסד עצמו שהופך את עצמו מבחינת אחוריים למדת הדין כדי שהתהליך של הזכות של הבריאה מתחלה בדין הכי - אני לא רוצה לומר הכי קשה - הכי תחתון, כדי לזכות ולהתעלות עד המדרגות של החסד.
ההתפשטות של העולמות זה מחסד עד דין.
תיקון העולמות זה מדין עד חסד.
מתחילים את התיקון למפרע ממצב של תהו ובהו, של דין גמור ומתקרבים, מתעלים למדרגת החסד. ולכן מתקנים את המדרגה שנקראת מלכות, אחר כך יסוד, אחר כך הוד, אחר כך, וכן הלאה, עד שמגעים לחסד, שהוא מדת א"ל, וזה הסבר. המטרה הסופית זה החסד זה לא הדין. כשהקב"ה רצה לברוא עולם, רצה לברא עוה"ב שהוא חסד גמור, אלא כדי לזכות באותו עוה"ב צמצם אותו, וזה גלוי מדת הדין. אבל המטרה זה החסד, העוה"ז זה רק מעבר לעוה"ב.
[קנין הדין] תשמע, למטה מתפארת זה עולם הפוך. תזכור את זה. אז לכאורה ההוד זה בצד מדת הדין, זה סוד של משה רבנו היה לוי ואהרן הכהן היה כהן. משה רבנו זה בנצח לכאורה, זה נושא אחר. כי אחרי המדרגה של תפארת לא רק שזה עולם יותר בצמצום אלא זה עולם הפוך, לכן שיכל את ידיו. זה נושא שנגיע אליו. היה צריך שהדין התגלה דרך הצמצום כדי שהעולם הזה התקיים כעולם הזה, אבל המטרה היא חסד גמור של עוה"ב.זה מה שרציתי לדייק. לפי הדיוקים...
מה זה דין? סוף סוף זה אחוריים של החסד. מכיוון - שוב אני חוזר על אותה מלה-: מכיוון שהחסד, ברוך ה', זה רציני אז הדין הוא רציני. בלי דין רציני אין רציניות בחסד.
[גבורות זה דין במובן של זכות] זה בשעת הגאולה, בסיום אחרית הימים, לפני השלב של התגלות של חסד גמור אז זה יום המשפט, יום הדין, זה קשה; אבל זה סוף שלהי עוה"ז כפי שהסבירו המקובלים כי דווקא בסוף הלילה החשך הוא יותר חושך, הקור הוא יותר קור אבל פתאום זה אור: (ירמיהו פרק ל', ז') "וממנה יושע.
[קשה לי המדרש אומר: בתחילה רצה הקב"ה לברא את העולם בדין ורק אחר כך שתף מדת החסד] מדובר בעוה"ז. ודווקא המדרש צודק: עוה"ז היה צריך להיות כולו דין ולא התקיים, לכן שיתף קצת רחמים, מדובר בעולם הזה. כל פעם שיש בריאה זה עוה"ז. אני זוכר כשלמדנו את ברכת המזון עם הרב, הוא אמר כי כל 'הרחמן', הרחמן זה נוסף, זה נוסף לברכות. כי הצדיק של העוה"ז זה יצחק הצדיק, שהוא הצדיק של מדת הדין. אברהם, יעקב ישראל זה קשור כבר למה שקדם, מה שיהיה אחר כך. אבל הצדיק השייך לעוה"ז זה יצחק, כי הצדיק האמתי בבחינת עוה"ז צריך להיות צדיק של מדת הדין, זה העיקר. אבל מכיוון שאנחנו לא כל כך סובלים, אז מתקשרים לרחמנות של הבורא. איך נגדיר את זה?
dignité la , בלועזית, הכבוד של הבריאה זה מדת הדין, (קצת ליטאי כזה) אבל הוא שייך לעוה"ז.
[בינה יש בה גם דין גם רחמים] אני רוצה לדייק לפי מה שהוא אומר: בינה הוא כולו רחמים אבל יש כבר התגלות של שורש הדינים, זה נרמז בנקודות.
[הרב שרקי: שתי הגדרות של הבינה, דמיון ואחר כך שכל] יפה. אפשר. איך תפסת את

זה? דמיון זה קשור למדת הרחמים, כי שכל פרושו: דין גמור. יפה, מאוד יפה. מכיוון שכדי להבין את הנבואה צריך דמיון. כדי לדעת מהו הדין של ההלכה צריך שכל, פלפול השכל. אבל פלפול מוגזם זה מוגזם, זה מנותק מהנשמה. אז למדנו הרבה דברים אולי נסתפק עכשיו.

שיעור 21

תאריך: 24.11.1989

הכל ברור? [שום דבר] [צוחק], זה סימן טוב.
"סוד אות שלישית מאותיות השם [האות] היא רמז לו' ספירות למטה מן הג' ספירות העליונות והיא אות ו'". אז אני מזכיר רק בקצרה: התחלנו בקוצו של יו"ד: כתר. יו"ד: חכמה ו-ה"א ראשונה זה בינה. ג' העליונות, הנסתרות זה: כתר, חכמה, בינה, י', ה'.
וסוד אות שלישית זה ה-ו' של שם הויה. ה-ו' רומז לשש ספירות של התפארת. מחסד, שנקראת גם כן גדולה, עד יסוד. **זה מובן?**
"והיא סוד קשר כל הספירות העליונות והתחתונות והיא עולה עד הכתר ויורדת עד המלכות ומתיימת כל הספירות, וכולן מתאחדות בה מהן למעלה ומהן למטה, מהן לימין ומהן לשמאל, והיא הנקראת קו האמצעי". ראינו כבר בקטעים הקודמים, שעיקר התגלות שם הויה בבחינת שם המפורש זה הספירה תפארת ולכן בהקבלה בין השמות והאותיות ראינו שדווקא שם הויה שייך לספירת תפארת. אני חוזר אולי בקצרה על אותה הקבלה כדי שהכול יהיה ברור לכולם: אני חוזר מהתחלה:
יש הקבלות בין העולמות, הספירות, ואותיות שב-יהו"ה.
עולמות: עולם דא"ק, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה.
הספירות זה: כתר, חכמה, בינה, תפארת, מלכות.
והשמות זה: התחלת של ה-יו"ד, ה-יו"ד, ה-ה"א הראשונה, ו"ו, ה"א אחרונה.
פה, זה המדרגה של א"ק, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה.
וראינו שפה, זה התגלות של ההויה הכוללת, ולכן הספירה תפארת, שכוללת שש ספירות, היא העיקר של ההתגלות. זה מובן? לוכן הקבלה בין השמות שנכתבים במקרא והספירות, העולמות, ואותיות של השם המפורש: אז אני חוזר עכשיו על מקצת דבריו:
אהיה,
שם של לספירה חכמה: יה.
שם של ספירה בינה, זה: יהו"ה בנקוד אלקים.
ו' זה: יהו"ה בלי אותיות, זו הויה הפשוטה שמתגלית דרך הספירה תפארת.
פה חסד זה: א"ל, א', ל'.
גבורה: אלקים,
התפארת של התפארת זה: יהו"ה,
השם צבאות זה: נצח,
אלקים צבאות זה: הוד,
אל חי, אל שדי, זה: יסוד.
אח"כ השם אדני א', ד', נ', י' זה: מלכות.
במקרא הנקודות של השם יהו"ה של התפארת, הן הנקודות של המלה אדני.
[.] אפשר לומר זה תלוי במדרגות של התגלות. אני רוצה להסביר את הכוונה פה. כשאנחנו מדברים על השם, שזה נקרא ש', מ'. השם זה התגלות של האין סוף, בהקשר לעולמות. כי אין לנו תפיסה ל-'הוא', אלא רק לשמו. לכן השם בדרך כלל זה ההתגלות של ה 'אין סוף' , שהוא נסתר לגמרי, כשהוא מתגלה בהקשר לעולמות שברא. כל פעם הכוונה 'הוא ושמו', 'הוא' זה המדרגה הכי עליונה, שמו זה התגלות.
פה במישור של השם המפורש 'הוא' זה ספירת כתר,
ו'שמו' זה הגילוי, ההתגלות של הספירה כתר שמתגלה דרך התפארת.
והספירה מלכות זה ההיכל של ההתגלות. כי היכל זה בגימטריה ששים וחמש, זו אותה

גימטריה של אדני. יש פסוק בחבקוק (חבקוק פרק ב', כ') "ויהו"ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ ,"'הס' זה הגימטריה של היכל ואדנות. יש שתי כוונות שנות: כשהשם הוא הכלי, והמלכות זה האור, או כשהמלכות זה האור והשם הוא הכלי, זה שייך לעניין אחר, שנלמד אח"כ. זה עניין של אור ישר ואור חוזר. מכל מקום פה יש נקודה חשובה, כפי שאמר הרב פה, ה-ו' של השם המפורש זה הקו האמצעי שמאמת את התגלות כל ההויה ומאחד את כל הממדים של אותה התגלות. אבל בכל זאת, תגידו לי אם זה מספיק ברור: כשאנחנו מבטאים את המלה השם, ש', מ', צריך להבין את אותה מלה, את אותה תיבה ש', מ' כפשוטה.

ההתגלות של הוא, המאציל, הבורא, היוצר, העושה, והכוונה בלשון המקובלים זה: ה 'אין סוף ברוך הוא', אז השם זה התגלות.

בשיעור הראשון למדנו כלל וגם בשנה שעברה: הביטוי: "השם אלקי ישראל" זה התגלות של ההויה במדרגה של אצילות, ספירת החכמה. אחר כך צריך להתרגל לכל המדרגות האלו. אבל מכל מקום, פה, אנחנו מגיעים לנקודה חשובה, העיקר של העיקר, זה ה-ו'. אחר כך נלמד כמה דוגמאות וכמה רמזים דרך הספר הזה של המקום שתופסת האות ו' במקרא. זה אחד מהעיקרים של כל המקרא זה האות ו'. תזכרו כבר ש יש איזה רמז ברור בין המספר של האות ושש הקצוות, שש הספירות של תפארת. יש גם בשטח של התגלות העולמות וגם בזמן של התגלות העולמות יש סוד המספר שש בכל פעם, שש שמגיע לשבע. שש, שבע, שישי, שביעי זה תפארת ומלכות, שם ומלכות: זה כל המתכונת של העולם, אם בבחינת הממדים של השטח, אם בבחינת הממדים של הזמן, זה גילוי סוד האות ו'. יש איזה רמז בתקוני הזהר בין כמה רמזים שיש בתיקוני הזוהר על המלה 'בראשית', הרמז כשאנחנו קוראים את המלה 'בראשית': ברוא שית, שית במובן הארמית של שיתא. בבריאה של שש "ברא אלקים את השמים ואת הארץ". בראשית, דהיינו, העיקר של הבריאה, זה המתכוונת של 'שית', 'שיתא' בארמית זה שש בעברית. אם נגיע פעם זה זה סוד שת בן אברהם (בן אדם) מה אמרתי? טוב [צוחק] פה יש איזה חידוש...שת בן אדם שהחליף את הבל אחרי שקין הרג אותו.

[.] גם כן, אבן השתיה למשל זה קשור. טוב.

[הרב שרקי: מדוע יהו"ה אלהי ישראל, לא יהיה הואו?] זה ה-ו' של השם של אצילות. יש גם כן הגדרה אצל המקובלים על העיקר בבנין המשכן: מה שנקרא ווי העמודים, כל הסוד של הווים האלו .יש ספר של -אם אני זוכר, של בנו של השל"ה- שנקרא: "ווי העמודים". אם כן רק נתרגל לאט, לאט. הכוונה בתפילה, כי עיקר הכוונות פה זה הכוונות של התפילה, הכוונה בתפילה זו: "ברוך אתה השם אלקי ישראל אלקינו מלך העולם", זה דרך המדרגה שנקראת תפארת ושהיא הרומזת לזכות של יעקב אבינו שנקרא ישראל. למדנו בשיעור הקודם ש

האבות הם עמודי העולם. לפי שאלה אחת שהיתה בצד הזה של השעור. זה אתה? לא לא , הוא לא נמצא פה. אני אזכיר את השאלה: כשהאבות תיקנו דרך מעשיהם את הזכות של הבריות, אז המקובלים אומרים שמתקנים איזה תיקון בספירות העליונות. בהגדרה של אבות: הם, הם מרכבה לשכינה, אז הגילוי, הכי מגולה, אם אפשר לומר, נגלה, של השראת השכינה בעולם, זה דרך יעקב אבינו, ואותו גילוי נקרא קדוש ישראל, אלוקי יעקב וקדוש ישראל. כשיעקב זוכה בשם ישראל אז, יש התגלות של השכינה, שהיא ההתגלות הכי מלאה שהייתה בעולם.

"סוד אות שלישית מאותיות השם", ו'השם' צריך להבין את זה פשוטו כמשמעו ש' מ'. יש איזו מציאות שנקראת 'שם' שהיא מגלה את, נאמר השראת השכינה. את הקשר, את היחס, בין האין סוף ועולמו. ברור שהכוונה בעיקר בתפילה זה 'הוא', דהיינו הרמז ל-'אין

סוף', אבל הכוונה של הקריאה בשם, זה השם ש', מ'. יש פסוק בספר דברים (דברים פרק כח, נח) "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה ,"זה כתוב שמה בפסוק ש', מ'. בתקופות של ההתגלות, בתקופות של, לא רק הנבואה. אלא בתקופות ממש, פשוטו כמשמעו, של התגלות, למשל דור המדבר, זו תקופה של התגלות בעולם, זה דור מיוחד ולא לחנם שהוא נקרא דור דעה, הייתה התגלות ממשית של, בעולם הזה, מעין עוה"ב. למשל רש"י על הפסוק בשבת 'ויברך ויקדש' (בראשית פרק ב', ג') אומר רש"י? זה נתגלה במן, דרך המן. .המשמעות של המושג 'ברכה' והמשמעות של המושג 'קדושה' באותו פסוק: "ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו כי בו שבת" אז זה התגלה דרך המן. זה היה ניסיון מציאותי, כי ביום השישי יש תוספת ברכה וביום השביעי יש קדושה. זו דוגמא אחת של תקופות של התגלות. בזמן של העולם שלנו כל זה נסתר. אנחנו יודעים שזה אמתי אבל בבחינת האמונה אנחנו יודעים את זה. אבל דור המדבר חזה העולם מעין עוה"ב. אפשר לקשור על זה מה שאומר המדרש "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי ." אותו דור זה דור מיוחד לכן נקרא דור דעה. ולכן השמות, אשר המקרא משתמש בהם, אותם השמות באותה הגדרה בבחינת שם ש', מ', התגלו באותה תקופה. יתכן מאוד, אני לא זוכר אם למדתי את זה באיזה ספר, אם זה בא אלי ככה, מילידי רוחי, יש קשר בין המלה שם ש' מ', השם שמורה על ההתגלות של רצון הבורא והמלה 'שמים'! זה המקום של השמות, שמים. השמות מתגלים מן השמים. זה לא הפשט אפילו של המדרש, אבל זה קשור.

"סוד אות השלישית מאותיות השם היא רמז לו' ספירות למטה מן הג' ספירות העליונות והיא אות ו'. והיא סוד קשר כל הספירות העליונות והתחתונות והיא עולה עד הכתר ויורדת עד המלכות". אפשר להבין מה שהרב אומר ככה: ה-ו' הזה הוא קשור לכל הממדים של השם המפורש, אבל בבחינת קו האמצעי, הראש של אותו ו' עולה עד הכתר; והגב, הגוף נאמר, של אותו ו', יורד עד המלכות.

אחר כך נלמד מה קורה כשהעולמות העליונים הם בתיקונם, אז יש איחוד מגולה של הממדים האלו בספירות העליונות, ואז מתגלה כלי של הספירה שנקראת דעת. זה נראה אחר כך, זה איחוד העולמות, זה גמר התיקון. מכל מקום זה שייך לאותו קו האמצעי.

יש הגדרות שקשורות למה שאומר הרב פה. שמלמעלה-למטה המילוי של ספירה כתר מתגלה דרך ספירת חכמה מצד ימין, ספירת בינה מצד שמאל. במלים אחרות, המילוי שבכתר, התוכן, הבכוח, של אותה התחלה של קוצו של יו"ד שבכתר, מתגלה בבחינת חסד, דרך ה ספירת חכמה, ומהווה התחלה של קו החסד; בבחינת דין דרך ספירת בינה, וזו התחלת קו הדין.

אבל אותו מילוי אחר כך מתגלה דרך תיקון שש הספירות של הקו האמצעי שנקרא ה-ו', וכשהאיחוד, התיקון הוא בתיקונו נאמר, אז אותו מילוי מתגלה בבחינת דעת למעלה מהתפארת, והתפארת זה הגילוי של המילוי של דעת. ואחר כך גמר התיקון זה כשמלכות יכולה להיות הכלי של הגילוי של התפארת באיחוד גמור. אני מודע שזה לא ברור. צריך להתרגל. זה תכנית ל אולי חודש שלם. צריך להתרגל . נראה איך האורות מתגלים, מתפשטים, כל אחד בממד שלו, אור זה זכר או נקבה? זכר, כל אחד בממד שלו; ואחר כך כל ההיסטוריה של העולמות זה להצליח באיחוד מחדש, בזווג מחדש של כל הממדים האלו.

וכשהאיחוד יצליח אז האורות דחכמה דרך בינה ותפארת מתגלות במלכות וזה תיקון של עולם במלכות שדי, כפי שאנחנו אומרים בתפילה. פה, לא צריך לעבור על כל הפרטים האלו, רק להתרגל, ואני אחזור כמה פעמים על זה עד שזה יהיה בבחינה 'ותרגילנו'.

[שם' אצלינו היום מתפקד כשם עצם כללי, פה זה מתפקד כשם פרטי, ספציפי לא כשם

כללי] תשמע, קודם כל צריך להבין שאנחנו משתמשים במלים של המקרא, במלים של התורה כדי לבטא כל מה שאנחנו רוצים לבטא בעולם שלנו מבחינת עולם הבריות. אבל קודם כל צריך להבין את המשמעות של כל אותן התיבות, של כל אותן המלים, בבחינת לשון הקודש. אם הבנתי את השאלה שלך, אתה שואל, כי עכשיו אנחנו משתמשים במלה 'שם' בבחינת הסכמה, בהסכמה, מוסכמות, מוסכם; 'הסכמנו' שלמשל התיבה 'שולחן' מורה על החפץ שנקרא באופן מוסכם, שולחן. אבל בבחינת לשון הקודש, כל שם מורה על עצם הדבר. למשל כשאנחנו מוצאים במקרא, המפרשים מדייקים, כשבן נולד מי נותן לו את השם? לפעמים זה האם שקראה את השם, לפעמים זה האב, לפעמים זה הקב"ה ש "ויקרא לו" אותו שם. אבל מכל מקום כשקוראים איזה נולד, איזה ילד שנולד, קוראים אותו בשם, זה לא עניין של הסכמה, זה גילוי רצון הבורא בשבילו. למשל, תגידו לי אחר כך אם זה מספיק ברור, שמות של האבות, שמות של כל הדמויות של המקרא זה לא שם מוסכם, זה לא שמות מוסכמים. אולי בפרשה שאנחנו עוסקים בה, כשאנחנו רואים ששרה אימנו החליטה להפריד, להבדיל בין ישמעאל ויצחק. אז זה מתגלה, הסיבה האמתית, הסיבה העמוקה לפי המדרש, כל שכן לפי הסוד, זה מתגלה דרך השם של הילדים האלו. כי יצחק נקרא יצחק לשון עתיד, וכששרה אימנו ראה את הבן של הגר המצרית מצחק, לשון הווה, החליטה: זה רשע זה צדיק .אנחנו לא מבינים למה, צריך ללמוד. המדרש עוזר לנו להבין מה קרה: מי שצוחק בהווה, זה סימן שהוא רשע. זה מה שצריך להבין. מי שצוחק רק בבחינת לעתיד לבא, הוא בבחינת צדיק. אז אתם רואים שאי אפשר להבין את המסר של התורה, אפילו בספורים האלו, בלי להבין את החשיבות של המשמעות של שם של כל דמות ודמות שבמקרא. וזו רק דוגמא שכל מה שקורה בעולם יש לו שם עצם. למשל המדרש אומר על אותו פסוק: (בראשית פרק כא, ט') "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק", חכמים גדולים באים ואומרים: אין שחוק זה, אלא גילוי עריות; אין שחוק זה אלא שפיכות דמים; אין שחוק זה אלא ע"ז. מה, בשחוק של ילד קטן, שרה אימנו ראתה לפי החכמים האלו, זה רבי ישמעאל זה רבי עקיבא וזה רבי אלעזר, ואחר כך בא רבי שמעון בר יוחאי להוסיף משהו. חכמים גדולים, עצומים, במדרש, זה לא סתם, אומרים מה ראתה שרה אימנו ואמרה לאברהם מכיוון שהילד הזה מצחק, בלשון הווה, (בראשית פרק כא, (י') "כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק ," מכיוון שבני יצחק הוא בבחינת צחוק, אבל לעתיד לבא. ויש הרבה מקורות בתלמוד על זה, מה ההבדל בין הצחוק בהווה והצחוק לעתיד. יצחק זה שם העצם של נשמה של הנפש של אותו צדיק, היא נקראת יצחק, זה לא שם מוסכם. שכחנו את כל זה, אבל זה מהתחלה: אדם זה אדם, קין זה קין, הבל זה הבל, זה לא שמות מוסכמות זה שם עצם כל פעם. המדרש הזה של רבי אליעזר, רבי ישמעאל, ורבי עקיבא, מכיון שרואים שבנו של אברהם אבינו יורש מהצחוק. מה זה צחוק? זו שמחה. מיד כשהבשורה של הבן מתקיימת אז יש אפשרות להיות בשמחה. איזו שמחה? בנו של אברהם יודע שיש בורא בעולם, יש משמעות בעולם. זה אופן אחד שאפשר להסביר את העניין, אפשר גם באופנים אחרים, אני לוקח שביל אחד מהעניין. ולכן כל בן של אברהם אבינו יש לו, בירושה שלו, יש לו את הסגולה של השמחה, אז הוא צוחק. אבל יש שתי אפשרויות: מי שמסתפק בהווה של העולם, כמות שהוא, עם הטוב ועם הרע והוא צוחק בלשון הווה, זה סימן, זה ברור, שבנפשו יש פגם של רשעות. כי כל עוד שמסתפק במה שהבורא לא מסתפק, כי הזמן של העולם לא נגמר, ולכן התיקון של העולם לא נגמר, וכל עוד שהעולם הוא בבחינת טוב ורע אז אסור למלא צחוק פיו בעוה"ז, זו גמרא מפורשת, (תהלים פרק קכו, (ב') "אז ימלא שחוק פינו ,"מה זה אז? לעתיד לבא. כל עוד שאנחנו בבחינת עוה"ז, זה סוגיה בברכות לכוונות התפילה, הפסוק של (תהלים פרק ב', יא) "וגילו

ברעדה ,יש גילה אבל גם רעדה, רק צחוק זה אסור. רק ״אז ימלא שחוק פינו״. שרה אמנו הבחינה את זה. מה זה להיות רשע? בין אדם למקום זה עבודה זרה, זה מה שאמר מי שאמר: הצחוק הזה זה עבודה זרה״ והוא מביא פסוק על זה .בין אדם לחברו זה שפיכות דמים. בין אדם לעצמו זה גילוי עריות. לכן יש מסר ברור לאותו מדרש: מי שנקרא יצחק הוא בבחינת צדיק, מי שנקרא מצחק הוא בבחינת רשע. בא רבי שמעון בר יוחאי ואומר: איך יתכן, חס ושלום בביתו של אותו צדיק דבר כזה? ולכן רבי שמעון בר יוחאי אומר: אין שחוק זה אלא התחרות עם יצחק . ישמעאל היה צוחק על יצחק ואומר: אני נוטל שני מנות: הירושה של הבכורה, שני חלקים. רבי שמעון בר יוחאי מפרש מה הוא רוצה לומר. לא שהוא מתנגד למה שאמרו רבותיו, היו רבותיו לרבי שמעון בר יוחאי: רבי עקיבא. למה אומר ככה? בביתו של אותו צדיק, כשישמעאל היה בביתו של אברהם, בביתו של אותו צדיק, דהיינו אברהם, הצחוק הזה, זה לא צחוק של עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים, אלא צחוק אחר שהמדרש מגלה את זה גם כן, מסביר אותו, הצחוק של התחרות. לא אתה בכור, אלא אני נוטל שני חלקים. אתם רואים שאנחנו חיים אותן הבעיות עם ישמעאל. מי שלומד את מה שנקרא הרגישות הדתית של המוסלמים כמוסלמים, אני לא יודע אם אתם מכירים מה זה להיות דתי אצל מוסלמי, אני משוכנע שאתם לא יודעים מה זה להיות דתי אצל גוי, זה בלתי אפשרי ליהודי לתפוס את זה, אבל בבחינת לימוד אפשר להגדיר. אז מוסלמי הוא בנו של אברם, אני מדייק לא של אברהם אלא של אברם. לפני שנוי השם של אברם לאברהם נולד ישמעאל. לכן אותו פסוק אומר: (בראשית פרק כא, (טי) ״את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם״. אבל כשנולד, אברהם היה בעודו בזהות של אברם, דהיינו לא יצא עוד לגמרי מקליפת ארם. הוא בתהליך, באותו תהליך נולד ישמעאל. ישמעאל, הוא כבר קשור לאמונה של אברהם שהכיר בבורא אבל הוא מסתפק בעולם של הבורא, וזה ממד דתי חשוב: להכיר בבורא, שהעולם שלנו יש לו בורא, זה האיסלאם. אבל העולם שלנו, כמות שהוא, זה סוף. זה הנקודה הסופית של העולם. אין לו תפיסה של עולם מאחר עץ הדעת טוב ורע. הוא, העולם של הבורא ברא וזה העולם, אין אחר עוד, זה העולם של טוב ורע. ולכן הצחוק, של ההנאה של העולם, אין שום רגישות למוסר של התורה, צריך להתגבר על ההנאה ולהגיע לשמחה של המצווה כדי לתקן את הרע שיש בטוב. זה ההבדל בין ישמעאל ויצחק. מצד אחד הוא מאמין אמתי, הוא מאמין שיש בורא, הוא בשמחה, כל מה שהוא מקבל מהנאות העולם הוא מקבל מהבורא, הוא דתי אמתי באותו ממד, אבל מה חסר? חסר ההבדל בין העולם בבחינת עוה״ז טוב ורע והעולם מבחינת (תהלים פרק קכו, (בי) ״אז ימלא שחוק פינו״ העולם שכולו טוב, העולם של המוסר, של תיקון המוסר. ולכן אין לנו כל כך הבדלים בהגדרה של הדת אצל המוסלמים, בבחינת דת, אבל מוסר, זה עולם אחר לגמרי. אז אתה רואה שזה חותר לעצם של הזהות, זה לא שם מוסכם. זה רק דוגמה אחת מני כמה.

[שנוי השם, שנוי שמו של אברם לאברהם] זו פרשה אחרת. כדי להתקדם בנושא שלנו, רק ברמז קטן. המקרא מגלה לנו שאברהם בעודו אברם, נקרא אברם העברי. אברם העברי, באור כשדים, לפי הגמרא היה אב לארם. מה מסביר המדרש על הרצון של אברהם לנתק את עצמו ממה שקרה לאותו עם העברי מצאצאי עבר שהיו באור כשדים? שלילת עבודה זרה, האלילים והכרה בבורא, והוא באותו שלב, הוא מאמין אמתי בבורא בבחינת אלקים. אז הארמי הזה נאמר, היה כבר מאמין אמתי בבחינת בורא עולם ואיחודו בורא עולם אבל בבחינת אלקים. הוא צריך להגיע עד הפרשה של ברית בין הבתרים, עד שנכתב בתורה (בראשית פרק טו, ו) ״והאמין ביהו״ה ״אז יש מהפכה בזהות שלו. מהאמונה באלקים, אמונה אמתית, הוא מגיע לגילוי העצם העברי שבו ״והאמין ביהו״ה״. החידוש של אברהם זה אמונה ביהו״ה. כל עוד שהיה בבחינת אברם, הוא היה

מאמין באלקים בורא עולם. וזה חידוש עצום! אז פה הוא מקבל שנוי השם, ואז הוא מגלה בזהות שלו את הסגולה להיות אב המון גוים מבחינה אוניברסלית, עברי ממש, כל עוד שהיה ארמי לא היה בבחינת אב המון גוים. אפשר גם כן לקחת כמה דוגמאות אחרות. יש לנו יחס, אני לא אמרתי תפיסה או השגה, בהשם עצמו, אבל יש לנו יחס ל-אין סוף דרך השם. אותו שם, ש', מ' התגלה בעולם בתקופות מסוימות, והנביאים היו יודעים אותו. אנחנו מאמינים, מכיוון שאנחנו בתקופה של הסתרת פנים של אותה התגלות. לכן השתמשתי מהתחלה בביטוי 'התגלות'. בתקופות של הסתר פנים, וכל שכן של הסתרה בתוך הסתרה, אלו שמסוגלים לרוח הקודש, דרך רוח קודש, יש להם איזה יחס לאותו גילוי. אבל מי שאינו מסוגל לרוח הקודש, וזה בני עליה הם מועטים, אז זה דרך האמונה. אנחנו מתקשרים לכל הספור של המקרא בהקשר לנושא שלנו, גילוי השכינה, התגלות, דרך האמונה. שוב, ויתכן אפשר להגדיר את זה, מה זו מטרת חכמת הנסתר? להגיע לזכות באותה סגולה של רוח הקודש כדי להכיר, בבחינת דעת, ולאו דווקא בבחינת אמונה. מה שנקרא בלשון הרמב"ם חסידות. מי שמגיע לרמה של חסיד, אז הוא מגיע לרוח הקודש. אתם זוכרים מה שמסביר הרמב"ם בהקדמה של פרקי אבות, ומה שהמקובלים מגדירים כקבלה. אז הרמב"ם מגדיר את זה כחסיד. אם הרמב"ם היה מקובל היה חסיד. אז מכיוון שהרמב"ם היה באמת חסיד. כל הלמוד הזה על הדוגמא זה חלק מהנושא, על השם יצחק, זה ברור שכל שמות שבמקרא זה אותו עניין. יש חכמים שמגדירים אותם כ-"דורשי רשומות", הם מכירים את המשמעות של השמות. אז יש במדרש כמה רמזים אבל זה חכמה שלמה כי זה פשט המקרא. מה זה אדם, מה זה קין, מה זה הבל, מה זה אברהם, מה זה יצחק, מה זה יעקב? וכן הלאה. יתכן שזה אתה ששאלת אותה שאלה בשיעור הקודם נכון? [צוחק].

יש חלוקה אצל המקובלים בין העולמות העליונות דהיינו: כתר, חכמה, בינה והעולמות התחתונות דהיינו: תפארת ומלכות; העולמות של י' ה' והעולמות של ו' ה'. אני אתייחס הערב רק לכלל אחד של אותה חלוקה. העולמות העליונות זה נקרא עולם האמת, לא במובן של עולם האמת בתורת הנגלה: בית החיים, אלא עולם האמת דהיינו התגלות האמת. באותו עולם, עולם האמת, אין בחירה לבריות. לבריות שנמצאות באותן מדרגות, אין בחירה.

ועולם ד ו' ה' זה דווקא עולם הבחירה. זה מובן?

[בחירה היא לכאורה האקט של הבריה עצמה המעשה של בריאת העולם הוא מעשה של בחירה] צריך לדון על זה, מכל מקום, אני לא מתייחס באותו מישור של הבחירה של הבורא, אתה מתכון לחופשיות של הבורא כי באותה מדרגה זה למעלה מהבחירה. אבל זו לא תשובה. אני לא אתייחס לאותו נושא אלא לבריות, הנברא, אין שום בחירה באותן מדרגות. הבחירה מתחילה דווקא מתפארת ולמטה, ב-ו' ה'. אתם רואים את ההקבלה: י' ה', ו' ה'.

ה-ו' זה התפשטות של ה-יו"ד למטה. והתיקון של העולמות (דברים פרק כט, כח) והנגלת לנו ולבנינו עד עולם, "הנגלות זה תפארת ומלכות. התיקון של העולמות זה לתקן את ה-ו', ולהחזיר אותו במדרגה של יו"ד. זה מספיק ברור? עוד לא! יש פסוק ביחס לאותו נושא (זכריה פרק יד, ט') "והיה ... ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד."

השם בבחינת עולם הזה זה: י' ה' ו' ה'.

והשם בבחינת עולם הבא זה: יהיה, י' ה' י' ה'.

כשהעולם ד-ו' ה' עולה למדרגה של י' ה' אז זה גמר התיקון, אז מתגלה השם יהי"ה, י' ה' י' ה'.

תזכרו את זה, כל התיקונים שצריך לתקן בעולם זה: לתקן את ה-ו' ולהחזיר אותו

במדרגה של י', וזה תלוי בכלי של ה-ו' דהיינו המלכות, ה-ה' אחרונה. כשה-ה' אחרונה היא מתוקנת, אז היא יכולה לעלות באותה מדרגה של ה-ה' הראשונה: בינה, זו העליה של מלכות לבינה, ואז ה-ו' דתפארת עולה למדרגה של חכמה, זה גמר התיקון. בלשון אחרת ממה שראינו בהתחלת השיעור. אז תזכרו את הפסוק "ביום ההוא יהיה ה אחד ושמו אחד"

אצל המקובלים העניין של הבחירה זה דווקא מה שצריך לתקן. אנחנו צריכים להיות מסוגלים לבחירה, כדי לתקן את העולם. אבל השאיפה, המטרה, זה דווקא לתקן את העולם ולאבד, לגמור עם הבחירה, להגיע למדרגה של האמת. כי הבחירה זה דווקא האפשרות של החטא, והשכר של הצדיק שהוא מאבד את אותה בחירה. הוא לא יכול לבחור ברע, זה השכר של הצדיק.

צריך להבין את זה. צריך להגיע לאיזה גיל כדי לתפוס את זה.

עד שבעים שנה צריך לתקן את העולם ולכן הבחירה זה ערך עצום. מי שאין לו בחירה הוא לא יכול לתקן את עולמו. אבל השאיפה, המטרה, זה להגיע למצב שלא צריך בחירה, כי הבחירה היא מסוכנת, כי דווקא דרך הבחירה אנחנו מגיעים למכשול של החטא. אז, אנחנו נמצאים במדרגה של למעלה מהבחירה.

[סוף סוף כל עוד שיש בריאה, יש ניתוק בין הבורא והבריאה, חייב להיות בחירה. גם במצב שנגיד שמלכות עולה לבינה ה-ו' עולה לחכמה, בכל זאת חייב להיות שגם החכמה יהיה במצב של בחירה] אני אומר דווקא ההפך. רק כדי לדעת, אנחנו לא יכולים לתפוס במה מדובר בניסיון, לא רק, בכל המקורות כשמדובר בבינה, בחכמה, בכתר, אין לנו שום ניסיון מזה. לפי הכלל הזה, אפשר להאיר את הנושא: מכיוון שאנחנו נמצאים בעולם של הבחירה ומדובר בעולמות של י' ה', בעולם האמת לא בעולם הבחירה, רק אני הוספתי, קצת נחמה, צריך לדעת את זה שהשאיפה של הצדיק זה להגיע לאותה מדרגה. אולי אני אתן את הדוגמא של הבעל תשובה. הקריטריון של תשובה אמתית, זה שבעל תשובה לא יכול לחזור לסורו, לא יכול, אין לו בחירה בזה וזה השכר שלו. כל עוד שלא יגיע לאותה מדרגה שהוא לא יכול לחזור לאותו חטא, זה סימן שהתשובה איננה שלמה. כשהתשובה היא שלמה, הוא לא יכול. איפה הבחירה? אין לו, וזה השכר שלו. זה התהליך של העולם. לפי תורת הרב התשובה האמתית זה חזרה של העולם כולו לאותה מדרגה שלמעלה מהבחירה. אז אם ככה, ואחר כך נראה השאלה, אם ככה מה התועלת של בריאת העולם?

[.] זה ההבדל בין המושג של גן עדן והמושג של עולם הבא. ההבדל שאין הבדל, זה אותו עולם. [צוחק]. אבל מה הוא ההבדל? שהגן עדן זה היה מתנת חנם, ועולם הבא זה אותה מתנת חנם, אותו עולם, אבל עם הזכות של אחרי הבחירה של העולם הזה.

[.] נכון, אני לא נכנסתי לאותה מדרגה. רק הנושא בכללו. ודווקא אני נזכר באיזה מדרש שיש בהתחלת פרשה 'חיי שרה' בזהר. הזהר שואל: למה הנשמה יורדת למטה, היא כל כך בעולם שכולו טוב שמה למעלה, למה היא רוצה לרדת? זה מדרש בזהר, כי למעלה לפני הבריאה, לפני שירדה למטה בגוף היא בבחינת בת בבית אביה, ואביה: המלך, אבל כשהיא למטה, היא בבחינת אישה בבית בעלה, וזה השוני המהותי בין שני המצבים האלו. בת אצל אביה היא חיה בחיים של מתנת חנם, זה לא שלה, אף על פי שיש לה כל מעדני עולם, זה לא שלה; אבל אישה בבית בעלה זה שלה. מכל מקום יש איזו תוספת, זה נלמד כשנגיע לחידוש שיש באור ישר. באור ישר האור חזר אבל חוזר עם תוספת יש. סליחה באור חוזר.

באור חוזר יש כפליים, באור חוזר יש תוספת מאור ישר.

[למעלה יש בחירה בטוב, טוב בבחינת בחירה] תשמע אתה צודק. באותה בחינה: בריאה

להיות בורא ובחירה להיות בוחר זה אותו דבר. אני עושה ממני מה שאני רוצה, זה סוד הרצון.
[.] למשל. זו ההויה אמתית. אבל זה שונה לגמרי של העניין של הבחירה משל הפילוסופים. אבל בעולם של ו', ה' יש בחירה, וקבלת עול מלכות שמים זו אותה כוונה: לאחד י' ה' ו-ו' ה'. אז בזמן של הכוונה אנחנו תחת עול מלכות שמים, אנחנו יצאנו מאותו עולם שיש בחירה. הרב דווקא מדגיש את החשיבות של ה-ו'. ב-ו' זה מתחיל העניין, העניין, דהיינו, מטרת הבריאה. וזה ברור, כי הבורא זה בבחינת 'עולם הבינה' שנקראת 'בריאה', (תהלים פרק פט, (ג') "עולם חסד יבנה ,"הבריאה מתחילה בחסד. הבורא ברא את העולם מחסד עד מלכות.
פעם למדנו דרך רמז, אני אזכיר את זה בקצרה, זה בפסוק ג' של מעשה בראשית (בראשית פרק א':
(ג)"ויאמר אלהים יהי אור", זה אור דחסד.
"ויהי אור", אור דגבורה.
(ד') "וירא אלקים את האור כי טוב", אור דתפארת.
"ויבדל אלקים בין האור", אור דנצח.
"ובין החשך", זה אור דהוד, פה יש סוד.
(ה') "ויהי ערב", אור דיסוד.
"ויהי בקר", אור דמלכות, וכל זה יום אחד .אז, "עולם חסד יבנה" זה מתחיל ב-יהי אור.
השאלה היא למה הוד זה חשך?
[.] השאלה היא למה הוד זה חושך? (זכריה פרק יד, (ז') "לעת ערב יהיה אור" .פה ספירת הוד כשנגיע נראה שזה לא קל. הפך אותיות של הוד זה: "ליבי דוה" ד' ו' ה' ,ד' ו' ה', כל העניין הזה זה קשור שמה בספירה(?).
אני עוד מוסיף משהו כי אני עלול לשכוח ואח"כ תשאל: מה זה הבריאה? זה העולם ד-יה, י' ה', יורד בחלל של הנגלות ונהפך ל-ו' ה'. והתיקון של העולם, זה התיקון של ו' ה', הנגלות, כדי לתקן אותן ולהעלות אותן למדרגה של י' ה', "והיה.. ביום הוא יהיה". השם של העולם הבא, בבחינת עולם הבא נאמר, זה לא י' ה' ו' ה' זה י' ה' י' ה', זה השם 'יהיה'. זה שם יותר נעלה מכל השמות כולם. והיה ביום ההוא יהיה מבחינת עולם הזה, מה אומר לנו השם יהיה? הוא אומר לנו: אהיה אבל זה דרך י' ה' ו' ה'. אפשר לקשור את זה, אע"פ שאני לא בטוח שאבן גבירול ב-'כתר מלכות' שלו שם את חכמת הקבלה בדיוק, אבל מכל מקום, זה הסוד של 'כתר מלכות'.
כשזה נגמר אז הכתר היא במעלה של המלכות והמלכות היא במעלה של הכתר. זה עוד פרשה אחרת.
חכמי הקבלה, נלמד את זה אחר כך דרך השל"ה, כי הוא סידר את זה באופן הכי פשוט, הסבירו את זה ככה: שאנחנו נמצאים בעולם שנקרא עולם המום מ' ו' מ'. תראו בכמה מקורות, בכוונות של כמה סדורים, כי השם מום זה שם קדוש מ' ו' מ': זה גילוי השם, רצון השם גבי העולם שלנו שנקרא 'עולם המום'. מה הגימטריה של מום? שמונים ושש, הטבע. מה ההבדל בין עולם האמת ועולם הבחירה? עולם האמת, לפי הגדרה שראינו ועולם הבחירה זה ההבדל בין עולם האמת, עולם המחשבה, מחשבת הבורא ועולם הטבע. בבחינת הטבע נכנס סוד המום.
ראינו כל המדרגות כבר בשיעור הקודם:
הרצון כרצון זה בבחינת כתר,
הרצון כמחשבה זה בבחינת חכמה,
ומחשבת הבורא זה בבחינת בריאה.

עד כאן זה שלמות גמורה, זה, והמדרגה התחתונה של עולמות העליונות נקראת בחינה עולם הבא, עולם הבינה.
ויש למעלה מזה: (תהלים פרק פד, (ח') "ילכו מחיל אל חיל" ,אין סוף מדרגות עד אין סוף עולמות. אבל בכל זאת, מיד כשאנחנו נכנסים דרך ה-ו', אז אנחנו נכנסים מבחינת השם השייך לטבע: זה השם אלקים, זה שם קדוש אבל בגימטריה 'מום'. אז הם מסבירים ככה:
ההגדרה של האורות העליונים במקרא זה 'מים', (בראשית פרק א', (ב') "ורוח אלהים מרחפת על פני המים ."וכאשר ה-יו"ד של מים יורד למטה מופיע המלה 'מום'. כאשר ה-יו"ד של חכמה יורד דרך ה-ו' של תפארת, מתגלה עולם הטבע שהוא עולם 'המום', ושבו יש הרווח של הבחירה, ושבו צריך לתקן את התיקונים. ושורש כל התיקונים זה נמצא בבינה. ולכן בינה זו התחלת התגלות הדינים כפי שראינו בשיעור הקודם. עכשיו תבינו למה המקובלים אומרים שהמלה 'מום' זה שם קדוש, לא סתם המום הזה של הטבע. זה התגלות הנברא.
מה ההבדל בין הנברא והבורא? זה 'המום', של הנברא. אפשר לקשור את זה לעניין של מיעוט הלבנה: (בראשית רבה פרשה ו ד"ה ג רבי יודן) "הביאו כפרה עלי". כי התנאי של הבריאה, התנאי של קיום הבריאה כבריאה, והגדרה של הבריאה זה להיות זולת מהבורא, אז התנאי, זה האי-שלמות של הבריאה, דאם לא כן, לא היתה בריאה. אם הבריאה הייתה שלמה מלכתחילה, לא היה הבדל, לא היה הפרש, בין הבורא והנברא. התנאי של הקיום של הבריאה זה 'המום' של הבריאה, והמום הזה הוא קדוש.
[זה מום עובר] זה מום 'עובר' עד גמר התיקון! טוב זה מובן? אני אוסיף קצת רמז, זה סוד ה ואו. אתם רואים שב-ו' מתחיל כל עניין של העולם, אם זה בשטח יש צפון, דרום וכן הלאה, אם זה בזמן זה ששת ימי המעשה, שיתא אלפי שנים. המהות של עולם שלנו זה ו', בכל הבחינות, גם הנפש, הכול. אז אותו פסוק אומר (בראשית פרק א', (ט') "יקוו המים (מתחת השמים) אל מקום אחד ."כשהקו של ה-יו"ד יורד למטה ומתפשט ב-ו' אז המלה 'מקום' מופיע. כי מה ההבדל בין מים ומקום? זה הקו. "יקוו המים". ב-'מים' יש שני מ'. ה-מ' של התחלה וה-מ' של הסוף. "יקוו המים" אז המקום התגלה. זה קשור לסוד המקום. הקב"ה, מקומו של עולם, ולא העולם מקומו .גם כן השם 'מקום' זה שם קדוש.
אתם רואים איך המקובלים מדייקים בכל ההגדרות האלו, וזה מגלה שהקבלה קדמה לתורת הנגלה, כי רק דרך הקבלה, הביטויים של תורת הנגלה, יש להם משמעות. בלי זה, זה דווקא דבר מוסכם. זה מובן מה שאני אומר ככה? הקבלה זה המפתח לתורת הנגלה. כי בלי זה אין לנו לשון הקודש, יש לנו נאמר לשון דתי, של דתיות, של מוסר. אבל גם אצל הגויים יש להם לשון של דתיות של מוסר. אבל חכמת האמת, וזו הגדרה של חכמת הקבלה לפי המקובלים, למשל רבינו בחיי כשאומר: לפי חכמת האמת, חכמת האמת זה חכמה של לשון הקודש. אני חוזר למה שראינו בשיעורים הקודמים: עיקר למוד חכמת הנסתר זה למוד השפה העברית בבחינת לשון הקודש, זה העיקר. כל השאר זה דרושים של חכמי הקבלה, כל אחד והדרוש שלו. אבל העיקר זה לתפוס את משמעות העברית כפי שהשתמשו בה הנביאים, זה עיקר חכמת הקבלה. זה מובן מה שאני אומר? אתם רואים איך זה פשוט. למשל כשנגיע ללמוד של ה-ו', אז נראה למשל סוד ו' ההפוך, וכל הנושאים שיש בזה. אבל זה מתחיל ומסתיים בדקדוק עברי, אבל דקדוק עברי לפי חכמת הנביאים, לא לפי חכמת המדקדקים.
[עשרים ושתים אותיות] יפה. גם המספרים זה לשון עברי. יש ספר של מקובל ענקי, שהיה מדור הקודם של האר"י, שזה רבי דוד בן זמרא, על אלפא-בתא, כל חכמתו וזה כל

הקבלה, זה דרך ההסתכלות של המשמעות של אות ואות באלפא-בתא של הלשון הקודש. ולכן לא צריך להגיע למכשולים של המיסטיקה שזו פילוסופיה על נושאים של קבלה אבל לא קבלה ממש. הקבלה ממש זה עברית, בבחינת לשון הקודש, כדי להבין את המקרא וכדי להתחיל להבין כוונות המצוות והתפלות. זה העיקר. כל המיסטיקה אחרת זו מיסטיקה. יש קבלים מיסטיים, למשל הרב אברהם אבולעפיה, אבל רבי אברהם אבולעפיה לא היה רבי אברהם אבולעפיה אם הוא היה קודם כל מקובל, המיסטיקה שלו זו מיסטיקה אבל הקבלה שלו זה משהו אחר. יש קצר אצלו אבל
[האותיות מאל״ף עד ת״ו קדם] קודם כל מי אמר שזה קדם?
[כל חכמת הקבלה היא סוד האותיות, גם הדבור בעצם נובע מהאותיות.] אתה מתכון לצורת האותיות? תשמע, תשמע, האותיות, היו קודם כל בעל פה, רק אחר כך, למפרע בכתב: ״ויאמר ה׳ אל משה״. לא כתב, אמר. יש מצווה: כתוב! כדי לא לשכוח. זה למפרע! מלכתחילה זה דבור, כי (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מב עמוד א׳) ״אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם .״מי שלומד את האותיות דרך הכתב, זה כדי להגיע למשמעות של המאמר של כל אות ואות. ברור. זה משני הצורה, זה משני. תראו אח״כ , זה רק כדי לעזור למתחילים כדי להגיע במה מדובר. במה מדובר זה למעלה מהאותיות, זה שם שלא נכתב ולא נקרא. הכתיבה זה למפרע, זה ממש מאוחר בתהליך הזה. אני למדתי שזה סימן של ילדות של האנושות.
[.] זה נושא אחר, כי בנושא שלנו יש גם כן מדרגה שגם הכלים של האותיות זה לא כתב. יש מדרגות שגם הכלי של האור זה אור. וכשהיה צורך לכתוב כדי לזכור זה סימן של ירידה. אני זוכר את הרב צבי יהודה ז״ל כשהיה כועס על מה שאומרים על איך קוראים לו, יהודי חשוב, אחד העם, זה לא סתם אחד העם, שאמר ׳עם הספר׳, הוא (הרב) היה כועס על זה: אבל אנחנו לא עם של מוכרי ספרים או כותבי ספרים. אנחנו עם של מי שנתן את הדיבור שנכתב בספר. העיקר של תורה שבעל פה, קודם לגמרי על התורה שבכתב. זה אסון שקרה, שהחליפו את הסדר, זו צדוקיות. הקב״ה לא ברא ספר, הוא אמר. ומכיוון שהיה צורך לא לשכוח, אז נתן פקודה: כתוב! כדי לא לשכוח. אבל הנביא אומר: (מלאכי פרק ג׳, (כב) ״זכרו תורת משה עבדי .״
[הגדלות של ה-אין סוף שהוא מתגלה בסוף] לפי דעתי זה למפרע. אני רוצה לומר, זה נושא אחר, יש בכתב יותר מבמחשבה שלי, אבל מצד אחר יש במחשבה שלי יותר מבכתב. יש שתי הבחינות, אבל זה לא הנושא. הנושא, שעיקר המהות של האותיות זה לא הכתב. מה שכתוב בבבא קמא, מי שמביא ראיה מהספר, ואפשר להביא ראיה מהקבלה, איש מפי רבו, אז מוטב, אף על פי שזה אותה דעה, זה בסוף פרק ראשון של בבא קמא על ארבעים חסר אחד. שכחתי את הגרסא, אחד אומר שמעתי מרבי שארבעים יכנו זה רק, אחד אומר אני רואה את זה (בספר) קיללו אותו, אחד שבוחר ספר תורה מת על ספר תורה חי?! שכחנו את זה: כל המחלקות שבעולם באים מהספרים.
[.מה הכוונה בספר וספר וסיפור] כי בכל ספר יש שלוש בחינות:
יש הספר כמו הסופר רצה לכתוב אותו, רק הוא יודע,
והספר כמו שהקורא קורא אותו, רק הוא יודע,
והספר כמות שהוא.
יש הרבה נושאים שיש לנו:
דעת התורה,
דעת משה רבנו,
ודעת הקב״ה באותו פסוק.
ולכן זה נושא קצת אחר. ברור שאנחנו חיים בתקופה של ירידה מאז יציאת מצרים, נאמר

מאז סיום דור המדבר, לכן אנחנו צריכים ספרים. בלי ספרים אי אפשר ללמוד. אבל זה סימן של ירידה. אפלטון היה אומר כבר בתקופה שלו, זה סימן של ילדות של מין האנושי, שצריך לכתוב כדי ללמוד. אני רגיל לומר לתלמידים, מתי זה התחיל בשבילי, כשהייתי מורה צעיר לפני הרבה זמן. [צוחק] . פעם בכיתה שאלתי מישהו לחזור על השיעור הקודם, אז הוא אמר לי בחוצפה שלמה, אבל הוא היה צודק, אתה המורה כשאמרת את השיעור היה לך רשומות ואתה רוצה שאני, התלמיד, אני אגיד מה אמרת? אז מאז אין לי רשימות. עכשיו מוכרח שיהיו ספרים, יש נפילה. שמעתי את זה ממישהו אינני זוכר: יש בכתב משהו יותר יפה מדיבור זה הפיוט של הכתב. בכתיבה יש צד של פיוט שקשה מאוד לבטא את זה בדבור סתם.

[.] יפה, זה חידוש אבל אתה רואה שהחידוש זה בעל פה!

[בעולם התחתון] אבל מבנה של המחשבה תחילה של מגלה התורה זה לגלות בדבור ולא בכתב.

[דבור הוא הגילוי של המחשבה] לא. עיקר התורה: "וידבר אלקים", "ויאמר אלקים", צריך לבדוק במקורות. יש מצוה אחת לכתוב ספר תורה, זו מצוה בין המצוות.

[מביא גאולה לעולם] מה אמרו החכמים? בראשית נמי מאמר הוי ,תראו מה שאומר המהר"ל על עשרה מאמרות, למה לא היה אפשר לומר: ויאמר אלקים? הוא מסביר יפה שמה, זה מה שאומרת הגמרא: בראשית נמי מאמר הוי והמפרשים מפרשים את זה לפי המלה 'ארשת שפתים'. אם אנחנו אומרים שבראשית לא היה מאמר אז אי אפשר להגיע להסבר של "ברוך שאמר והיה עולם". וההבדל בין חכמת יוון וחכמת ישראל, שלפי חכמת יוון העולם נברא דרך הלוגוס: הכתב; וחכמת ישראל דרך "במאמרו ברא שחקים". זה ההבדל! כי מאחורי הדיבור יש מישהו, מאחורי הכתב....

[יוון] תשמע! כשהפילוסופים היוונים הקדומים התחילו לייסד את הפילוסופיה זה מתוך כפירה לאלילות. וכשמתייחסים לאלהות, הפילוסופים הקדומים, הם מתיחסים לאלהות ולא לאלוה, למישהו, ולכן הם נוטים לומר שהעולם נברא דרך, אין מלה בעברית מקראית, דרך מה שהם מגדירים כלוגוס. ביוונית לוגוס: זה גם דבור וגם הגיון. בלטינית כבר זה נפרד 'oratio', 'ratio', אבל אצל היוונים ההבדל מתורת ישראל, זה הכתב ולא הדבור.

[.] לא, כשמתייחס לבורא עולם, אצל אפלטון, זה לא מישהו זה אלקות. אתה תופס את ההבדל!

[בכתב] לא, כי הכתב מורה על הבלתי-פרסונלי של החכמה,

הדיבור מורה על מי שאמר, יש מישהו.

כי מאחורי הכתב המישהו הסתלק, נעדר, לא מאמינים בו, מאמינים בספר. וזה המכשול של הצדוקיות. כשמדובר ביהודי מאמין, שיש לו ספרים אז הוא מאמין שהספר נכתב על ידי מישהו. אבל זו אמונה. רוב המרצים באוניברסיטות, בישראל, באוניברסיטות היהודיות, יש להם איזה מין סכיזופרניה רוחנית. מצד אחד הם מאמינים שמישהו נתן את התנ"ך, מצד שני הם לא מאמינים שמישהו כתב את התנ"ך, התנ"ך נמצא כגניוס, לפי החכמה של הגניוס של ישראל: "סופיה", וזו המחלה של הצדוקיות: "סופיה!". זה כבר מימי בית שני המחלוקת בין חכמי ישראל וחכמי יוון זה על אותו נושא. צריך להיזהר מזה, מהפה ולחוץ אז אומרים אנחנו מאמינים במי שהיה. זה מהפה ולחוץ.היתה בדיחה בין הליטאים והפולנים, הפולנים אמרו מליטאים שיש להם יראת השולחן ערוך, והליטאים אמרו מהפולנים שיש להם יראת השם, אבל זו עבודה זרה. עד כדי כך, זו בדיחה אבל זו לא כל כך בדיחה. צריך להיזהר מזה. אז זה ההבדל. אז שוב אני חוזר: כשאומרים שהרמב"ם היה פילוסוף, שוכחים שהרמב"ם היה יהודי. כשיהודי מדבר על

עניינים של פילוסופיה, זה יהודי מאמין שמדבר בזה. אבל כשאריסטו מדבר זה אריסטו שמדבר. כשיהודי מדבר, יהודי מאמין מדבר על הערך של הכתב, זה הכתב של מי שאמר וכתב.

[הקב״ה ברא את העולם, הוא קרא בתורה!] בתורה של מי כתב. זה יפה!יש גם כן מדרש שאומר: שישכחו אותי אבל שלא ישכחו את תורתי, אבל שישכחו זו שכחה. מכיוון שאנחנו נמצאים בתקופה של הסתר פנים, אף אחד לא יכול לזהות, וזה הכוח של הליטאים, יש סכנה של עבודה זרה, אם אתה מתחיל לזהות אולי אתה מדבר על אליל ולכן מותר להסתיר. אם אנחנו לומדים את הנושא צריך להגיע לסוף של העניין: או יש מישהו שאמר או אין מישהו. אני אתן לכם דוגמא אחרת על אותה שאלה שלפי דעתי זה חשוב מאוד. יש שתי אפשרויות לתת את ההגדרה של 'האדם'. או 'חי המדבר' או 'חי המשכיל'. בדרך כלל הפילוסופים בוחרים ב-'חי המשכיל', הרבנים בוחרים ב-'חי המדבר'. מה ההבדל? זה אותו הבדל כי דרך השכל כשכל, לא ברור שיש מישהו, אבל דרך הדיבור ברור שיש מישהו. 'חי המדבר' זה הבסיס של המוסר. 'חי המשכיל' זה הבסיס של הפילוסופיה. אין בסיס של המוסר, מכיוון שאין מישהו בנפש המשכלת. יש מישהו דרך הנפש המדברת. זה הבדל תהומי.

[עכשיו צריך לברר למה זה ככה מאיפה נובע ההבדל הזה] מכיוון שהבריאה כבריאה בפני עצמה יש לה כוח משלה, וזה הכוח של חוקות הטבע. חוקות הטבע זה כבר עולם שלם שמתפקד מעצמו. וזה המסווה של הטבע שמכסה, מסתר, את מי שאמר וברא. אתם רואים שזה דווקא הנושא שלנו. מ-יו״ד ל-ו״ו זה המכשול. צריך להגיע לאותה כוונה לנחש את גילוי ה-יו״ד דרך, -מאחורי ה-ו׳-, דרך ה-ו'.

ויו״ד זה רומז ל-'הוא'.

ו' זה רומז ל'שמו'.

ולא לחינם שאנחנו חוזרים כל פעם ״הוא ושמו אחד״. אבל המכשול הוא ככה, אני אסביר את זה בבחינת קצת פילוסופית, אני רגיל להסביר ככה: מה שמגלה מסתר, ככה אומרים? מסתיר. מה שמגלה מסתיר. ולכן בגילוי יש סכנה של עבודה זרה. אם אני לוקח את הלבוש שהוא גילוי, במקום מה שהלבוש מגלה. אז הטבע מגלה את הבורא אבל בטבע כטבע יש לה מכשול. ולכן מדברים, כשאומרים 'הוא', מתכוונים לאלקות בבחינת בלתי-פרסונלית, ולא האלוה. כאן נראה דווקא את ההבדל, כבר הרב רמז בשיעור הקודם, בין א״ל, אלוה, אלקים, האלקים, זה בחינות שונות; אבל לפי אותו נושא החלוקה בין חכמי ישראל והפילוסופים זה החלוקה בין האלקות והאל. אני יודע, לפי ניסיוני, שבעולם של התרבות הנוכחית, התרבות המערבית, יש איזה בושה לדבר על זה, לדבר שאנחנו מאמינים במישהו, אז מתרגלים לדבר כאילו מדברים רק על משהו: האלוקות, ואתה מבין אם אתה מבין.

[.] אני משוכנע שליהודים שהיו בתרבות הנוצרית בפרט, למזלי אני נולדתי אצל המוסלמים, אבל אני יודע את זה מהניסיון, שהוגי דעות יהודים שהיו בעולם בתרבות הנוצרית מפחדים מזה. אבל איזו בושה! זו לא סיבה מכיוון שהם מאמינים באליל שלהם, שאנחנו לא נאמין באל שלנו. יש פסוק שאומר, אבל זה רק דרש: (דברים פרק יב, (ד׳) ״לא תעשון כן ליהו״ה אלהיכם .״

[.] יפה, לכן אנחנו אומרים רק בלשון נסתר: 'הוא'. אסור לבטא את השם. זה יותר מבושה, איך אומרים בעברית, זה עניין של צניעות. מה ההפך של הצניעות? עזות, זה אסור. ברור. אבל הכוונה היא ברורה: ״מי שאמר והיה עולם״. לדבר על ״מי שאמר והיה עולם״ בבחינת אלקות בלתי-פרסונלית, זה המסווה של הפילוסופיה, זה המסווה של הכפירה. כל פילוסוף כפילוסוף הוא כופר בעיקר. אצלי זה בלי שום יוצא מן הכלל. אבל

זה קורה שמאמין הוא גם כן פילוסוף, אז צריך להבחין: אם מדבר כמאמין או כפילוסוף. אבל לרוב הספרים שיוצאים מן האוניברסיטות יש בלבול גמור בין שתי הבחינות. רק במרכז הרב, בתורת הרב, היה אסור לערבב את שני עולמות האלו, או זה או זה, כדי שזה יהיה ברור. זה מובן מה שאני אומר? אני לא מכיר בעולם הישיבות שיטה אחרת משיטת הרב שאסר לערבב, אם זה במוסר, אם זה בפרשנות, לערבב את שתי עולמות האלו: או זה פילוסופיה, או זה תורה. מה ההבדל? זה אותו הבדל: או יש מישהו או יש חכמה :סופ-יה. אני לא יודע למה הגענו לזה אבל זה היה צריך כמובן, כנראה. אני זוכר השיעורים של הרב שאמר: יש חכמה של האמונה אבל מי שמתבייש באמונה כבר נמצא בעולם אחר לגמרי. אולי בקצרה אני מזכיר את העיקר פה. המעבר בין הנסתרות והנגלות: (דברים פרק כט, (כח) הנסתרת ליהו״ה אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם״, המעבר זה אותו מסך שיש בין בריאה ויצירה, בין בינה ותפארת, אז ה-יו״ד מתפשט דרך ה-ו׳ ומתחיל עולם הטבע מבחינת השם. זה שם דאתגליא. אז פה יש המקום של המום והמקום של הבחירה ומקום מוכן לתיקונים.

שיעור 22

תאריך: 1.12.1989

התחלנו בלמוד שנותן הרב על האות השלישית של השם, דהיינו, אות ו'. כדאי להזכיר את הנושא כדי להבין את ההבדל שיש בכוון של התפשטות העולמות ותיקון העולמות.
התפשטות העולמות: זה מלמעלה-למטה, אפשר גם כן להגדיר מבפנים-לבחוץ, אבל זה מושג אחר, מקביל, אבל זה שיטה אחרת נאמר. ניקח אותה שיטה:
מלמעלה-למטה, ההתפשטות זה מרחמים גמורים עד הדין. למטה זה דין רפה, דרך הדין הקשה. זה מתחיל ברחמים גמורים, למעלה זה כולו רחמים, זה מתפשט ויורד עד מדרגת הדין וזה עולם העשיה.
כל התהליך של התיקון זה ממדרגות הדין עד לרחמים גמורים.
מצד הראשון מלמעלה-למטה: זה נקרא אור ישר, ומצד השני מלמטה-למעלה, הצד התיקון זה נקרא אור חוזר.
אור ישר: ההגדרה זה 'פנים אל פנים'. פנים אל פנים, זה בכל מקום זה רחמים, זה מידת החסד, זה רחמים גמורים. כשהבריאה מקבלת את האור 'פנים אל פנים' זה סימן שהכלי המקבל זוכה בזה, יכול לקבל, ולכן התפשטות האור, התגלות האור באה דרך הרחמים שנקרא פנים אל פנים, זה אור ישר.
כשהכלי המקבל לא זוכה בזה, לא סובל וזה סימן שיש איזה פגם, זו נקודה של ספר יצירה, כל שפע ההתפשטות מלמעלה-למטה זה נקרא 'ענג' ואם השפע מגיע לכלי המקבל, והכלי המקבל לא יכול לקבל מכיוון שהוא עוד לא זוכה בזה, אז זה נהפך לנגע. כשהמקבל, הבריאה כבריאה, עוד לא בשלב של תיקון מספיק, האור מאיר, אבל בבחינת אחוריים, וזה נקרא אחור לפנים. מרחמים לדין; אז מתחיל את תהליך תיקון העולמות מדין לרחמים.
ההתחלה האות השלישית זה התחלת גלוי הדינים, זה משולב עם רחמים, זה הסוד של האות השלישית, ה-ו', שהוא מעורב בדין וברחמים.
"סוד אות שלישית מאותיות השם היא רמז לו' ספירות למטה מן הג' ספירות העליונות, והיא אות ו'. והיא סוד קשר כל הספירות העליונות והתחתונות, והיא עולה עד הכתר ויורדת עד המלכות ומתיימת כל הספירות, וכולן מתאחדות בה, מהן למעלה והן למטה, מהן לימין ומהן לשמאל, והיא הנקראת קו האמצעי. וסוד האות הזה שהיא אות שלישית של שם שנקראת ו' (האות הנקראת ו'), היא כוללת ו' שמות כנגד ו' ספירות שהם: א"ל כנגד גדולה". גדולה זה חסד, אתם זוכרים את הפסוק (דברי הימים א פרק כט, (יא) "לך יהו"ה הגדלה והגבורה והתפארת והנצח וההוד ."בלשון המקרא אותה ספירה שאנחנו קוראים לה חסד, במקרא נקראת גדולה. אתם יכלים לראות את המקור במדרש רבה על הפסוק בהתחלת שמות, "ויגדל משה ,"על משה רבנו, במדרש רבה יש שם, אני לא זוכר מי הדרשן שמה, אבל הגדרה ברורה מה זה גדולה. גדולה זה חסד, כי הפסוק אומר "ויגדל משה ויצא אל אחיו". מכיוון שיש עוד פסוק קודם לזה, לא רחוק, שאומר "ויגדל הילד," אז רש"י מפרש: הראשון זה עניין של הגיל, והשני זה עניין של הגדולה. מה זה גדולה? אז המדרש מסביר: מה זה גדולה? זה לצאת אל אחיו, זה מידת החסד, להתקשר לזולת.
[יש קשר בין גדילה ובין החסד?] מה זה גדילה? להתגדל? אולי תלמדו את זה אצל המלבי"ם. כל פעם שהמלבי"ם מסביר את אותה מילה של גדולה, בכל הצורות שיש בכמה פסוקים, הוא מביא את הפסוק "גדלו ליהו"ה אתי ונרוממה שמו יחדו ."מה ההבדל בין לגדל, "גדלו לה איתי" להכיר בגדולה ולרומם? הגדולה זה ריחוק אבל שאפשר להשיג,

זה השגחה שהיא השגחה קרובה לנו, זה הגדולה. הגדול נקרא גדול כשהוא קשור לקטן. 'רמ' זה גדולה שאי אפשר להשיג, המלבי"ם מסביר את זה ככה: ישראל אומר לאומות העולם: "גדלו ליהו"ה אתי", תכירו איתי שהשם הוא גדול, דהיינו: רחוק אבל יש השגחה, וזה הסוד של השגחה לישראל. "גדלו ליהו"ה אתי", ואז "ונרוממה שמו יחדו", כי השם הוא "רם על כל גויים ," "יהו"ה בציון גדול ורם הוא על כל העמים ."על הגויים הוא רם, אבל כלפי ישראל הוא גדול. אתם מבינים את ההבדל?! אצל הגויים אין אפשרות להשיג את השם, לכן שמו הוא רם עליהם. אבל בישראל יש סוד ההשגחה, זו הגדולה. לכן יש בישראל הניסיון של החסד. זה מתחיל בזהות העברית של אברהם אבינו שהוא מגלה את אלקי אברהם, דהיינו, מידת החסד, זה העיקר "עולם חסד יבנה ."הכול זה, הכול זה קשור, ולכן נקרא גדול בלשון המקרא, מי שמסוגל לחסד. זה מספיק ברור כן? כיאפשר אולי להבין את זה על המידה קרובה של גבורה, זה מה שאומרת המשנה: "איזהו גיבור? הכובש את יצרו "מה זה גיבור? להיות יותר גיבור מהזולת, זה לא חכמה, זה לא גבורה, מכיוון שזה סימן כי הזולת הוא יותר חלש. אי אפשר להיות יותר גיבור מיותר גיבור ממנו, ולכן מה זה גבורה אמתית? "הכובש את יצרו" זה דומה מאוד. מה זה הגדולה אמתית? זה הגדולה שבכל זאת היא קשורה לקטנות של הקטנים: "המגביהי לשבת; (ו) המשפילי לראות המגביהי לשבת ."זה אותו רעיון, זו הגדולה האמתית, גדולה זה חסד. במשגים יוונים נאמר, גדולה זה דווקא גבורה. מה זה גדול ביוונית זה גיבור, גיבור במובן הלועזי של המילה, חזק. אבל גדולה בעברית זה חסיד, כי הגדולה האמתית, זה אף על פי שאתה גדול, אתה קשור לקטן. אז זה מה שמסביר המדרש רבה על הפסוק הזה "ויגדל משה ויצא אל אחיו." זה קשור לשאלה שלך.

"א"ל **כנגד גדולה, אלהים כנגד גבורה**", פה מתחלה ההתפשטות של הקווים. קו החסד שורשו בחכמה, קו הדין שורשו בבינה. אבל השורש הדינים בבינה זה רחמים גמורים. השורש זה רחמים גמורים. זה למדנו בשיעור הקודם. זה מדרגה שהטיב של הדינים בשורשם זה חסד גמור "גבר עלינו חסדו ,"לפי הפשט זה נראה כסתירה, "גבר עלינו חסדו". סוד התיקון זה להעלות הדינים לשורשם. אם אני מצליח לקשור קשר בין התגלות הדינים למטה, שזה קשה, שזה נגע, אם אני מצליח לקשור לשורשם למעלה, אז זה מתהפך לעונג. שורש הדינים בבינה, זה רחמים. למעלה מהמסך, שמתחיל באות השלישית, זה כולו רחמים: "הנסתרת ליהו"ה אלהינו ,"השם אלהינו, זה רחמים. זה התחלת ההתגלות הדינים בעולם התחתון, זה למדנו בשיעור הקודם, שנקרא עולם המום. אתם זוכרים את זה? !מים זה למעלה, מום זה למטה, זה התפשטות ה-ו' מה-יוד. זה סוד התיקון. אתם תמצאו בהרבה מקורות רמזים בכוונות לאותו נושא. גם באופן מיידי יש לנו ניסיון מזה, גם במשור הפסיכולוגי, גם במשור האינטלקטואלי, כשיש איזה קושי, אז אם מוצאים למה זה משתייך אז כבר הקושי מתרכך, אם מוצאים את השורש, השורש בטוב, אז הרע מתמתק.

[יש מצב שאדם יש לו קושי, יש לו צרה, אז הוא אומר זה מאת השם, הוא מתכוון למקור של זה, אבל השאלה אם זה מיתוק הדינים.] לא. אם הוא באמת מגשים את זה, עושה את זה, זה פעולה, זה עשיה ממש; זה לא סתם רעיון: אני מקבל את זה. לא מגיעים לתיקון כשזה נשאר רק במשאלת לב, צריך כוונה עמוקה לתקן את זה. יש הרבה תיקונים מפורטים בקבלה, וזו לא קבלה מעשית, זה קבלה עיונית: איך להגיע מדרגה למדרגה לתקן את זה בשורשו. לא סתם רעיון ככה, אני יודע שאם זה מתקשר למעלה... אתה מבין? זה פעולה. זה מובן?

[.] זה אותו דבר, זה דווקא אותו דבר, צידוק הדין.

[לכאורה צידוק הדין] יפה, אתם רואים בצד החכמה של התורה זה ההפך מהכוונה

האינטלקטואלית של ההגדרה. צידוק הדין, לפי הגדרה המופשטת, זה לראות בדין את הצדק שיש בדין כדין. אבל צידוק הדין לפי הקבלה, זה להפוך את הדין לצדק. זה מובן? נלמד את זה דווקא באותו שער. איך המשפט ממתק את הדין. צדק זה התפשטות הרחמים בדין, כמו המשפט! אולי נחזור להגדרות: כוונת הבורא, מחשבת הבורא זה להשפיע, זה נקרא רחמים, זה להשפיע. מה זה רחמים? זה כוונת הבורא, אין כונה אחרת: ברא, רצה לברוא זולת, להטיב לזולתו, להטיב לנבראיו. מה זה דין? כל עוד שהנברא לא זוכה במה שהבורא רוצה להשפיע עליו. נכון, אם כן, הדין זה קשור למצב של עולם הזה כל עוד שהעולם הזה אינו מתוקן לקבל את מחשבת הבורא. ולכן דין זה הגורל של עולם הזה.

התחלת האמונה זה לדעת, בכוונה אמרתי: התחלת האמונה, זה לדעת שזה ארעי, שזה לא סופי, זה לא מחשבת הבורא מידת הדין. מחשבת הבורא זה להשפיע, דהיינו, מידת הרחמים. זה כנראה סותר מה שאנחנו לומדים במדרש: בראשונה רצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין, אבל ראינו את זה בשיעור הקודם, זה שייך לעולם הזה. כשהמדרש אומר לברוא את העולם, זה עולם הזה, העולם הזה שייך לדין, הדין שייך לעולם הזה. אבל זה לא הכוונה של הבורא, הכוונה של הבורא זה לברוא עולם הבא, זה לא לברוא עולם בקלקולו. העולם הזה, הוא עולם בקלקולו, העולם הזה זה צמצום העולם האמתי, וכל צמצום זה דין, כל צמצום מביא את המום. מכיוון שאנחנו לומדים שמצב של העולם הוא תוצאה מהצמצום, אז בשורשו הוא שלם. המושג של צמצום זה מושג חשוב מאוד, זה מגלה כי בשורשו העולם הוא שלם, אבל במציאותו הנגלית, הוא מקולקל, הוא במצב של דין. שוב אני חוזר על זה: כוונת הבורא זה לברוא עולם הבא. כדי שהבריאה תהיה לה תנאי ואפשרות לזכות באותו עולם, אז צמצם את העולם הבא לממדים של עולם הזה. ולכן אנחנו מתחילים את התחלת הגורל שלנו, דווקא באותה מדרגה של דינים בעולם הזה. שוב תגידו לי אם זה מספיק ברור: אני חושב שאי אפשר לומר שכוונת הבורא היה לברוא עולם הזה כמו שהוא, זו הכפירה הכי גמורה שאפשר להכניס באמונת ישראל. כוונת הבורא זה לברוא עולם הבא. לכן עולם הבינה, שנקרא עולם הבריאה, שנקרא עולם הבא הוא נקרא עולם השלם, עולם השלמות. דווקא הממדים של העולם הבא יש לנו אחד משישים, אחד בששים, יש לנו איזה הארה בעולם שלנו בבחינת הצמצום של העולם האמתי. אפשר ללמוד את זה במה שאומר הזהר על הפסוק "יהי אור ויהי אור".

"יהי אור" שזה אור דחסד , הזהר אומר: אור דעולם הבא.

"ויהי אור", אור דעולם הזה. 'ויהי' זה מורה על הצמצום, מה שקרה, זה צמצום של אותה מחשבה. כל "ויהי" זה לשון ויי. אני לקחתי את הדוגמא ההיא, מכיוון שהמדרש הוא ברור בהקשר לזה. המדרש אומר כי אור של ששת הימים הוא גנוז לצדיקים . איזה אור שהוא גנוז לצדיקים, למי שיזכה? זה האור של "יהי אור" של מחשבת הבורא.

האור שלנו בעולם הזה זה האור של "ויהי אור". באז תראו בזהר זה פשוט מאוד .זה העניין. כל עוד אנחנו באותה סתירה, איך אפשר להבין את זה כי מטרת הבורא זה לברוא עולם הזה, דהיינו, עולם בקלקולו, ובכל זאת אנחנו מאמינים כי מדובר ב-'הוא יתברך', הבורא השלם, מה ברא לנו? ברא לנו עולם מקולקל? ולכן צריך להבין את זה. כל זה קשור להקדמה שהתחלנו בה, בסוד סוף מעשה במחשבה תחילה. מה יהיה בסוף המעשה? מה שהיה במחשבה בתחילה, בהתחלה, דהיינו: חסד גמור, לפי הפסוק שאני מביא כל פעם על אותו נושא "יהו"ה לבדו ביום ההוא ."מה זה השם לבדו? הוא אינו לבד גם עכשיו? זה וויכוח בין מפרשי רש"י על פי,רושו על 'שמע ישראל', בין הרא"ם וגור אריה, אלא עכשיו, בבחינת עולם הזה, זה השם אלקים. מה זה השם לבדו? השם לבדו, פשוטו כמשמעו: רק

מידת הרחמים. מידת אלקים היא שייכת לעולם הזה, וגומרת עם עולם הזה. זה מובן? [בינה בבחינת העולם הבא, רצון הבורא לברוא היה צריך להיות מצד החסד] זה מה שאמרנו. אין צמצום בבינה.

אני חוזר על זה: כל מה שנמצא בבחינת הנסתרות השם אלקינו, העליונות, כפי שהוא אומר, ג' ר', שלוש עליונות, ראשים, זה רחמים גמורים, אם זה כתר, אם זה חכמה, אם זה בינה. בינה מגלה, בבחינת מלכות דבינה, מגלה את השורש של הדינים, אבל הדינים מתפשטים למטה, בתפארת ומלכות. באותה מדרגה של מלכות דבינה, זה עוד רחמים גמורים. אני יכול להסביר את זה בצורה קצת אחרת קשורה לשיטת הרב אשלג. הרב אשלג הוא מסביר באופן ברור מאוד, יתכן מאוד שזה חידוש אצלו, הוא אומר ככה: ההגדרה של הבורא זה המשפיע, כי ממי יקבל? אחר כך נראה שכשהוא משפיע הוא מקבל נחת רוח מבריותיו, וזו אחת מהכוונה של אמונה של הבריות: לעשות נחת רוח ליוצרם, אבל זה בבחינת יוצר, אבל בבחינת בורא הוא משפיע. הבריאה לפי תורת הרב אשלג, כל עיקר הבריאה זה רצון לקבל. ולכן אין רצון לקבל במשפיע, בבורא. מה שמגלה הרב אשלג זה שהבורא מכיר מה זה רצון לקבל, הוא מכיר את זה בבחינת רצון להשפיע, זה סוד, אבל זה ברור מאוד. במה שהוא משפיע, הוא יודע מה זה להיות מקבל, אף על פי שאין שום רצון לקבל אצלו, הוא כולו משפיע. אבל במה שהוא משפיע דווקא, יש לו הידיעה, הדעת, מה זה להיות מקבל אבל בבחינת משפיע. אולי בצורה אחרת ותגידו לי אם זה מספיק ברור. יש שתי בחינות בחיים, בחינת אב ובחינת בן. הנברא נמצא בבחינת אב בבחינת בן, בבחינת אם בבחינת בת. ואנחנו רואים את החשיבות של הכלל הזה בהיסטוריה של העם ישראל, כפי שהתורה מספרת אותה. יש התקופה של האבות והתקופה של הבנים. אבל הבנים לא יכולים לדעת מה זה להיות אב, כל עוד שאינם אבות. אבל האב, הוא יכול לדעת מה זה להיות בן, אף על פי שהוא לא בן. איך הוא יכול לדעת מה זה להיות בן? בדעת עצמו כאב הוא יודע מה זה להיות בן, אבל בבחינת אב. זה שתי עולמות שונות. התורה נתגלתה לא לאבות אלא לבני ישראל, "דבר אל בני ישראל". הזהות של האבות זה זהות של הבטחה, אנחנו לא יכולים לזהות מה זה הזהות של האבות, להיות כל ישראל בנפש אחת, בבחינת אברהם, בבחינת יצחק, בבחינת יעקב. אנחנו שישים ריבוא כדי להיות כלל ישראל, המציאות שלנו היא שונה לגמרי! האבות נבראו, כדי להיות אבות של בני ישראל. אדם הראשון נברא כדי להיות האב של הבן אדם, זה מה שצריך לגלות. יש איזה מין דיאלקטיקה בין אב לבן שדומה מאוד לדיאלקטיקה של בורא-נברא. לכל הפחות זה מקביל ולכן זה דומה. כי בבחינת גומל חסדים, אז בידיעתו, זה כולל את הדינים, אבל בבחינה של האב, שמכיר מה זה להיות בנו, דרך האהבה שלו לבן. הוא לא בן הוא אב, אבל דרך אהבתו לבנו הוא יודע מה זה בן. וידיעה האמתית זו אהבה. אז יתכן שזה מסביר קצת עוד יותר את הפסוק "בכל צרתם לא לו צר ", בכל צרתם של בריות כבריות, לא צר כבורא.

[עוה"ב זה חסד גמור?] זה חסד גמור. למה אנחנו צריכים גבורות, למה אנחנו צריכים דינים? כדי לעבור את השלב של עולם הזה, מה זה עולם הזה? "היום לעשותם - למחר לקבל שכרם", כדי לזכות בזה, כי זה כלל חשוב ביהדות. מטרת הבורא זה למסור, כל עוד שאתה לא זוכה מה שאתה מקבל לא קבלת. ולכן אתה צריך לזכות במתנת חסד שקבלת, כדי שמטרת הבורא לתת היא תיגמר. כל עוד שקבלתי, רק בבחינת מתנה, רצון הבורא לא התקיים, עוד לא התקיים. למשל עניין של התורה. יש לנו השלב של מתן תורה, אבל זה לא נגמר, צריך קניין, בדרך הלימוד אנחנו הופכים את המתנה, המתן לקניין. כל עוד שלא הגענו לקניין תורה, אין תורה בידינו, אלא בבחינת מתנה. וזה מה שנקרא "מונחת בקרן זוית" .כל עוד שהיא "מונחת בקרן זוית", זו מתנה, מתנה יפה אבל אין שום תורה

עוד. צריך קנין התורה אז המטרה של נותן התורה מתקיימת. כשאני קונה, המטרה שלו כנותן, מתקיימת. כל עוד שאני רק מקבל, בבחינת חסד, אני נמצא בשלב הילדותי של הבריאה. צריך להגיע לבגרות של הבריאה, הבגרות של הבריאה זה מידת הדין. אתם רואים שוב שזה ההפך הגמור מהנצרות. השלבים לפי הנצרות זה קודם כל הפדגוגיה של מידת הדין, כדי להגיע לגלוי מידת החסד, זה עולם הפוך לגמרי. הקצב, הסדר האמתי זה קודם כל הגיל של החסד ואחר כך גיל בר מצוה, מתחיל להיות בר מצוה, דהיינו, כפוף למידת הדין, עד שמגיע למידה של יעקב אבינו : אמת. זה אברהם, יצחק, יעקב, חסד, דין, אמת (רחמים). זה ברור? לכן אנחנו לא צריכים את הבל הבלים של העולם הזה. זה חשוב מאוד כי זה עולם החשוך שצריך לעבור בו דרך "ויהי ערב ויהי בקר", לכן הערב זה חשוב צריך ערב כדי להגיע לבוקר. אבל מה אנחנו מחכים? קריאת שמע של ערב? של ערבית? לא, מחכים קריאת שמע של שחרית! זה סוד במשנה של הגדה של פסח, רק בבני ברק לא מבינים את זה. [צוחק]

[אפשר לומר להגיע לעולם הבא דרך הברית של עולם הזה] טוב, זה דרוש יפה, לא צריך. אפשר לומר, אבל לא צריך.

אולי אפשר להוסיף משהו : הסדר של אלפא-בתא זה אב, א', ב', אז צריך להגיע לעולם המיועד לבן אדם אז זה ב' א', הבא. אבל באותו הקשר שאנחנו מגדירים עולם הזה-עולם הבא, שייכות לעולם, העולם הזה, העולם הבא, אני שמעתי גבי האדם, העולם של זה, של אדם הראשון, העולם הזה, האדם הזה. ואנחנו מחכים לעולם של מי שבא, העולם הבא, העולם של הבן אדם שבא, שהוא בדרך.

בכל זאת, לפי דעתי המושג הוא חשוב כשלעצמו. לכן אנחנו לא צריכים את הבל הבלים של העולם הזה. זה חשוב מאוד כי זה עולם החשוך שצריך לעבור בו דרך "ויהי ערב ויהי בקר", לכן הערב זה חשוב צריך ערב כדי להגיע לבוקר. אבל מה אנחנו מחכים? קריאת שמע של ערב, של ערבית? לא, מחכים קריאת שמע של שחרית. זה סוד במשנה של הגדה של פסח, רק בבני ברק לא מבינים את זה. כשלעצמו, צריך להתרגל לזה. כל אדם חייב לומר בשבילי נברא העולם ,ובבת אחד לומר איזה עולם? העולם הזה זה הבל הבלים, הכול הבל, כדי לתפוס את האמונה האמתית של התורה. כל עוד שלא מגיעים לגילוי של העולם, עולם המחשבה שזו מחשבת הבורא, של עולם הבריאה אמתית, זה עולם הבינה שנקרא עולם הבא, אז אין במאמין שום דעת קונו, הוא מאמין במה? במי שברא עולם שנשאר בתוהו ובהו? יש איזו סתירה - אני מנסה להסביר את זה אבל זה כל כך ברור! - בין הפסוק הראשון של מעשה בראשית והפסוק השני. הפסוק הראשון אומר : "בראשית ברא (מי?) "אלהים את השמים ואת הארץ". מה אומר הפסוק השני? ("והארץ היתה תהו ובהו", אתם שומעים את הסתירה? אלקים ברא את העולם אז התוצאה היא תוהו ובהו? באיזה אלקים מדברים? לכן לא מבינים מה כתוב פה. באים המקובלים ומסבירים שיש מטרה לזה, למה זה מתחיל בתוהו ובהו? תהו ובהו זה שייך לבחינה של עולם הזה כעולם הזה. וכל היצירה, כל התיקון של עולם הזה, זה התיקון של התוהו ובהו, עד שמגיעים לשלב של עולם מתאים למחשבת הבורא והוא נקרא עולם הבריאה. אנחנו גרים בעולם העשיה, קשורים לעולם הבריאה, אבל העולם שלנו זה עולם העשיה. שוב זו טעות של המלים, כשבלועזית כשאומרים בריאה שומעים עשיה, יש הבדל גמור בין בריאה ועשיה, בלשון הקבלה.

[.] לא, לפני יצירה, זו וויכוח בין המפרשים. 'היתה' זו תוצאה, הפכה להיות. אחרי מה שקרה שהקב"ה ברא הארץ 'היתה' כתוצאה. והאר"י הסביר את זה דרך המדרש שאומר, "מלמד שהיה הקב"ה בורא עולמות ומחריבן" ,והאר"י הסביר את זה בסוד 'שבירת הכלים'. "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ ,"הכלים נשברו, תוצאה : "הארץ

היתה תהו ובהו״. הכלים שנשברו זה הכלים של תפארת דווקא. אז אולי תזכרו את זה ככה דרך אותה שאלה:
הראשונות זה נקרא שמי השמים: כתר חכמה בינה זה שמי השמים.
תפארת זה שמים.
ומלכות זה ארץ.
לכן יש המדרגות האלו שמי השמים, שמים וארץ.
״בראשית ברא אלקים״, הגעתי לבינה,
״את השמים״, תפארת,
״ואת הארץ״, מלכות.
השמים הסתלקו, מכיוון שהכלים של השמים נשברו. הפסוק השני אומר: ״והארץ היתה תהו ובהו״ והשמים הסתלקו. ובארץ יש את השברים של אותם כלים של השמים, דהיינו, כלי דחסד, כלי דגבורה, כלי דתפארת, כלי דנצח, כלי דהוד, וכלי דיסוד. הכלים נשברו, האורות הסתלקו למעלה, חזרו למעלה. צריך תקופת האבות, שתקנו את הכלים, אז האורות חזרו לעולם שלנו. אברהם אבינו תיקן את כלי החסד, האורות דחסד חזרו, וכן הלאה, יצחק גבורה וכן הלאה.
ולכן אותה מידה שנקראת ׳ימי השמים על הארץ׳, זו המידה של האבות, יראת שמים זה מקביל ליראת הערכים, של האבות. יש מושג כפי שאתם יודעים, יש מושג של יראת השם, יראת אלקים, יש עוד מושגים, יראת העונש. אבל מה זה יראת שמים? זה שייך לערכים של האבות. יראת אלקים, הפרי צדיק הסביר את זה, ׳יראת אלקים׳ זה העניין של דרך ארץ, למשל הפסוק: ״אין יראת אלהים במקום הזה״, הפרי צדיק מסביר אין דרך ארץ במקום הזה. אצל אבימלך .
יראת שמים, זה ערכים האלו שאנחנו קוראים אותם חסד, גבורה....זה יראת שמים, יראת הערכים, יראה שלא לנגוע באותם הערכים, לכבד אותם. כל פעם תמצאו את זה, יש הקבלה. ״כימי השמים על הארץ ״זה דווקא תקופת האבות, אותו מספר של שנים: חמש מאות שנה, יש כל המקורות במדרש . מהתחלת אברהם עד סוף יעקב זה התקופה של ״כימי השמים על הארץ״.
[.] זה אותו דבר. זה ראינו כבר, אבל נחזור על זה. שם יהו״ה, ש׳, מ׳, שם השם השייך לעולם הזה זה יהו״ה, והעיקר זה הו׳ של יהו״ה. השם השייך לעולם הבא זה י׳ ה׳ י׳ ה׳: ״והיה ביום הוא יהיה״, יהיה, זה י׳ה׳י׳ה׳. אז מה ההבדל בין יהיה ו-יהו״ה? ההבדל זה בתפארת ומלכות. כשהעולם הזה יתוקן אז תפארת עולה לחכמה, ה-ו׳ עולה ליו״ד; ומלכות עולה לבינה, ה-יוד השני עולה ל-יוד הראשון אז זה י׳ ה׳ י׳ ה׳. עולם הבא זה התיקון של עולם הזה, אבל הוא קדם במחשבה תחילה. פה יש נושא חשוב. מה ההבדל, מה הרווחנו בין הגן עדן ועולם הבא? זה אותו דבר, גן עדן ועולם הבא זה אותו עולם, אף על פי שיש הגדרות של מדרגות. מה ההבדל? גן עדן קבלנו במתנת חנם. עולם הבא זה אותו גן עדן אבל דרך הזכות, קנין. ולכן, צריך לתפוס את זה: כל אחד יש לו עולמו שלו, זה הביטוי של ׳קנה עולמו׳, מה זה קונה עולמו? כל אחד יש לו עולם. כל אחד יודע מה הוא העולם הבא שלו, מכיוון שזוכה מה ששכח, את הגן עדן שלו שיצא ממנו, זה עולם שהוא צריך לקנות, לא פחות ולא יותר, לא יותר ולא פחות, כל אחד והעולם שלו. וחשוב מאוד לדעת את מקומו: כל אחד ומקומו.
[יש גן עדן אחד לכולם] כן, אבל יש מדרגות לכל אחד. נכון יש עולם אחד לכולם אבל יש מדרגה לכל אחד ולכן המשנה אומרת: ״כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא״, לא אמרו שזה אותו חלק. כל אחד חלק. כל אחד עם הפרק שלו זה נקרא פרק חלק. [צוחק]. טוב זה ברור, צריך להתרגל לזה.

[איך אפשר להבין את המושג נוטל חלקו של חברו בגן עדן] יש אפשרויות כאלו, זה שייך לנושא קצת עוד כללי, שאפשר לקבל, לזכות בחלק של החבר, אם החבר לא זכה, ויש הרבה ספרים על זה, כי יש קשרים בין כל העולמות. אני אמרתי וזה לפי דעתי זה כלל חשוב, קודם כל צריך כל אחד לדעת מה הוא מקומו ויש תחרות בין הבריות. יתכן, יתכן וזה קורה שאחד זוכה בעולם של השני אם השני נכשל. זה סוד הזיווג שני למשל. בבחינת זווג ראשון זה היה שייך למישהו אחר, המישהו אחר נכשל והשני זכה בזה, זה קשור.
[המחלוקת שיש בהלכה בין בית שמאי ובית הלל] יפה. [העולם הזה הוא מבחינת מידת הדין, איך יתכן שהלכה] למה אתה מתכוון, מה הוא המקור? שאלת 'מחלוקת', למה אתה מתכוון? יש כמה מחלוקות בין בית הלל ובין שמאי, למה אתה מתכוון בדיוק?
[יש מי שאמר שבעולם הבא יהיה הלכה כבית שמאי] זה עניין אחר, אמרת מידת הדין ולא מצאתי את המקור. זה הסבר על המחלוקת של בית הלל ובית שמאי. מסבירים את זה ככה: הלכה כבית שמאי בעולם הבא, יתכן מאוד שזה כתוב לעתיד לבוא, נכון? וזה אחרית הימים. הלכה כבית הלל בעולם הזה,
אז מה השאלה שלך? אתה הגדרת כבר את ההלכה של בית שמאי כמידת הדין? אני לא תופס את זה. [ככה זה נשמע] לא, זה נראה ככה. מכיוון שחושבים שבית שמאי הוא מחמיר. זה תלוי, צריך ללמוד כל הלכה והלכה לגופה. הדוגמא שאני רגיל לתת, זה העניין של המוקצה בשבת. לבית שמאי אין מוקצה בשבת, אז לכאורה הם מקילים? לא העניין הוא אחר לגמרי, הם במדרגה של קדושה כל כך גבוהה, שאינם צריכים מוקצה בשבת. זה לא פוגע בשבת שלהם, אפילו המוקצה הוא קדוש אצלם, ולכן זה לא אומר שהם מחמירים, הם מחמירים אולי באותה הגדרה שהמדרגה של הקדושה שלהם היא גבוהה מאוד, ולכן הם מוציאים את רוב עם ישראל מכלל ישראל. אם ההלכה היתה כבית שמאי רק מועטים היו בני ישראל, יכולים לתפקד כבית שמאי. אבל זה לא אומר שהם מחמירים. יש הרבה, הרבה דוגמאות שדווקא בית הלל מחמיר, למשל העניין של המוקצה. כל עוד שאתה פוחד בקדושה, אתה צריך להיות מחמיר על עצמך. אז זה צורה אחרת של הבעיה. למשל העניין של קידושין, במחלוקת: כמה שווה כסף? אצל בית הלל כסף זה שווה פרוטה, אצל בית שמאי כסף זה שווה דינר, מי מחמיר, מי מקל בזה? אז גבי דיני אישות, ברור שבית הלל מחמיר, כי אם פרוטה זה כבר אשת איש, אז זה חומרה ענקית. אצל שמאי כל עוד שלא קדשת בדינר אין אישות, היא פנויה, אז הוא מקל. אתם רואים את הפרדוקס לכאורה, זה מובן. זה לא אומר שבית שמאי היה מהרפורמים, אלא זה תפיסת עולם אחרת לגמרי. הם רוצים להגדיר מה אתה קורא 'כסף' באותה הלכה. האישה נקנית בכסף, מה זה כסף? מה הערך של הכסף הזה? ברור זה לא מדובר במעות, כי אם זה דינר אם זה פרוטה, הגמרא אומרת, אישה לא רוצה למכור את עצמה אפילו לסל של יהלומים, אישה אמתית . אם כן קנין בכסף זה מושג שצריך לברר. התשובה היא, זה ענין אחר זה כי התורה התירה את הנשואים דרך הכיסופים, זה הדרך של כסף. יש מחלוקת אם זה דרבנן או דאורייתא, "וכסף מנ"ל?" יש אומרים שיש סמך בתורה, אבל רוב הדעות שזה מדרבנן, התורה שבעל פה התירה את נישואין שהגורם זה הכיסוף, כי זה בהמי, זה לא קדושין, זו זנות. לכן התירו את זה, אבל בתנאי להגדיר באיזה כיסוף מדובר. פה יש מחלקת בין בית הלל ובית שמאי, וזה מתבטא בהבדל בין פרוטה ודינר. אתם רואים שלכאורה, דווקא זה בית הלל שמחמיר.
"א"ל **כנגד גדולה, אלהים כנגד גבורה**". אז אולי עוד אני אוסיף קצת הסבר:
כל התפשטות, זה חסדים וכל התגברות, זה דין. התגברות זה צמצום. אחר כך נלמד את ההגדרות של המושגים האלו:
התפשטות זה אותה בחינה של 'פנים אל פנים', התפשטות, רחמים, משפיע.

אבל התגברות זה משפיע אבל דרך מידת הדין, דרך הצמצום, זה התגברות. התגברות זה מצד הגבורה. גבורה זה נראה כצמצום של החסד, אחוריים של החסד שמתגלים כגבורה. **"יהו"ה כנגד תפארת, יהו"ה צבאות כנגד נצח, אלהים צבאות כנגד הו"ד, אל ח"י כנגד יסוד**. למדנו כבר שאל חי זה גם כן אל שדי. יש שתי בחינות ביסוד, הבחינה של אל חי והבחינה של אל שדי נלמד את זה בשער השייך לו.

"נמצאת למד כי סודו של ו' של שם הוא כלל שישה שמות משמותיו של שם יתברך".
ה-ו' הראשון רומז לתפארת,
וה-ו' השני רומז ליסוד.
ונלמד את זה לפי סדר התולדות, זה הקשר שיש בין יעקב ויוסף.
יעקב הוא הכלי של התפארת,
יוסף הוא הכלי של היסוד. כל מה שנמצא אצל יעקב נמצא אצל יוסף.
הבחינה של יעקב קשורה ליוסף,
הבחינה של ישראל קשורה ליהודה, דהיינו דוד, דהיינו מלכות.
יש התגלות של תפארת כתפארת, אז האור נקרא רחמים,
והתגלות של תפארת בבחינת ישראל אז האור נקרא אמת.
כשההתגלות של תפארת זה בבחינת יעקב האור נקרא רחמים, וכשזה ישראל, ישראל סבא אז האור נקרא אמת.
ונראה מה ההבדל, הבדל של מדרגות בין תפארת ואמת.
[(מיכה פרק ז', (כ') "תתן אמת ליעקב ["נכון, "תתן אמת ליעקב", אבל סוף, סוף, המדרגה של אמת גבי התפארת זה המדרגה של ישראל. אני זוכר הפסוק האחר (תהלים פרק קה, (ט) "אשר כרת את אברהם ושבועתו לישחק; (י) ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם ". המדרגה של ברית זה המדרגה של ישראל. יש הבדל עצום בין הבחינה של יעקב והבחינה של ישראל. זו אותה בחינה אבל כשמתגלה בבחינת יעקב, הצדיק הוא יוסף, וכשזה מתגלה בבחינת ישראל, הצדיק הוא יהודה. יש תחרות בין יוסף ויהודה עד אחרית הימים, זה סוד האיחוד בין יסוד ומלכות. זה הסוד של גאולה ותפלה, איחוד של גאולה ותפלה.
[.ההבדל בין יוסף ויהודה] יש הרבה הבדלים, ברור.
יעקב זה שייך לממד של הגלות,
ישראל זה לממד של ארץ ישראל.
גלוי זה הופעה שונה לגמרי. למשל כל ענין של שכם, -כל הענין של, אני לא יודע למה אני זוכר את זה-, כל הענין של שמעון ולוי, הם בבחינת ישראל. יעקב יש לו עמדה של יעקב, ולכן יש הבדל בהשקפה.
בבחינת יעקב אפשר לכרות ברית עם רשעים.
בבחינת ישראל: [שמואל ב' פרק יג', פסוק יב') "בישראל אל תעשה הנבלה הזאת"] הנבלה אל תעשה בישראל .
[.] כן, ברור. החלום של יו סף זה החלום הגלותי. מי זה יוסף? זה ממלא מקום של פרעו. עד שבא יהודה. כל זה אתם מוצאים במדרש, חוץ ממה שמסביר הזהר על זה, זה כבר הפשט של המדרש זה ברור. (בראשית פרק מד, (יח) "ויגש אליו יהודה ויאמר ,"בעל התורים מסביר: מה אתה מלך אני מלך, משיח בן יוסף משיח בן דוד. הבעל התורים מסביר את זה קצת לפי הזהר: האותיות של "ויגש אליו יהודה", זה 'שוה' [(לפי האותיות סופיות)], אתה מלך אני שווה מלך. כל עוד שזו התקופה של הגלות הצדיק הוא יוסף, כשהתקופה של הגלות מסתיימת, הצדיק הוא יהודה. וזה מה שאומר הפסוק: (תהלים

פרק קיד, (א) "בצאת ישראל ממצרים בית יעקב מעם לעז; (ב) היתה יהודה לקדשו," בסוף הגלות זה יהודה שמופיע. בימנו אנו זה לא רק יהודה, זה יהודה ושומרון, זו אותה פרשה.

[.] יפה, יפה. יש נטיה של החסידות, בעיקר של חסידות של חב"ד, להציל את שאר הניצוצות שנמצאות בחוץ. חסיד חבדניק הוא שייך לגלות, ולכן תקונו הוא בירושלים לא בכפר חב"ד, רק בירושלים, כי זה יותר מדי רחוק. צריך לתפוס את זה, אם לא כן אי אפשר להבין, מה הם חושבים? אנחנו לא נמצאים בתהליך של חזרה לארץ? הם באותה בחינה (בראשית פרק לג, (יד) "ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים," ולכן הם אוהבים מאוד את הילדים, ילדי ישראל כמובן, אבל בבחינת העם היהודי בגלות כאילו לא קרה כלום. אבל לאמיתו של דבר קרה כלום, אבל ששומעים אותם בעמקות, זה ברור מאוד: יש עוד ניצוצות להציל. שהשם יעזור להם להציל הניצוצות האלו. זה אותו ענין, הם שייכים יותר ליוסף מיהודה. זה בבת אחת, הם יודעים שאנחנו נמצאים באתחלתא דגאולא, כל מכתב של הרבי הוא אומר "במהרה בימינו" ממש, הוא לא משקר. אבל בכל זאת זה "לרגל המלאכה" אז זה בבחינת יעקב. ויעקב מתגלה דרך יסוד, דרך יוסף, זה עוד שייך לבחינת החכמים, כבר מלכות זה מידת הדין. התפיסה של יהודה זה מי שזוכה, זוכה, מי שלא זוכה לא זוכה.

התפיסה של יוסף זה צריך להציל את כולם, כולל המצרים, כל מה שאפשר. כשמתגלה לו שזה אסון, שזה בלתי אפשרי, הוא אומר (בראשית פרק נ', (כד) "פקד יפקד אתכם," אבל זה המטרה שלו (של יוסף): להציל את העולם דרך בחינת החסד, הרחמים.

[.] נכון אבל צריך לתפוס את זה לפי הפסוק האחר: (שמות פרק לג, (יט) "וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם." כבר רחמתי, כבר חנותי, כבר החלטתי שזה לא יהיה נידח, ולא יהיה ממינו נידח שכבר אני יודע שהוא לא נידח [(שמואל ב פרק יד (יד) "כי מות נמות וכמים הנגרים ארצה אשר לא יאספו ולא ישא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח ["כשהיתי בתלמוד תורה, והיינו לומדים את הפסוק הזה, הרב היה מסביר את זה, הינו קטנים, הוא הסביר "כולם יחזירו" אז אחד שאל, יתכן שזה אני ששאלתי: כולם יחזירו, איזה מין בשורה, כולם? -הם החזירו עד האחרון. -עד האחרון? -עד האחרון שחוזר, נקודה. השאר לא שייך, "לבלתי ידח ממנו נדח". אפשר לאמור את זה, אבל זו רק בדיחה: הנדחים נדחו בארץ. [(ישעיהו פרק כז, יג) "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליהו"ה בהר הקדש בירושלם"]לא ברור.

"ולפי שתמצא שם א"ל שהוא ג"כ שם הכת"ר", כפי שראינו בקטעים הקודמים, זה היה הפסוק: (ישעיהו פרק מ', יח) "ואל מי תדמיון אל," "מי" זה בינה, רק דרך הבינה אפשר לתפוס משהו על א"ל שנמצא בכתר.

"והוא שם הגדולה תמצא שם אחר לנגד מידת גדול"ה ונקרא אלו"ה". יש פסוקים שמשתמשים לא רק, לאו דווקא בשם א"ל אלא בשם אלוה.

"ולפי שתמצא שם א"ל שהוא גם כן שם הכת"ר, והוא שם הגדולה, תמצא שם אחר לנגד מידת גדול"ה ונקרא אלו"ה, שהוא סוד הגדולה הנקרא ימי"ן, וכן הוא אומר: אלו"ה מתימן יבא, וקדוש מהר פארן סלה (חבקוק ג, ג .(ובעזרת האל, במילת א"ל נבאר סוד אלו"ה וסוד אלהים, ותמצא נפלאות תמים דעות בסוד שלושת שמות בלשון אלהות, שהם א"ל אלהי"ם אלו"ה. ותמצא: א"ל, סוד שם החס"ד; אלהים מידת הדין, עם חצי שם יהו"ה שהוא שם י"ה [אל וחצי השם, זה אלקים] אלו"ה, עם חצי שם יהו"ה שהוא ו"ה". אל ו' ה', אלוה. אל י' ה': אלקים, אל ו' ה' אלקה.

״ותראה גדולות ונפלאות במזמור הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו (תהלים קנ, א), ותמצא בראש המזמור כולל סוד א״ל אלהי״ם אלו״ה, ו׳הללו׳ עם כולן: הללויה, חצי השם המיוחד (י״ה); הללו אל בקדשו, סוד אל עולה לכאן ולכאן, כמו שתראה עתה; הללוהו ברקיע עוזו, חצי השם האחרון, ו״ה יתברך נמצא אל באמצע, י״ה מכאן, ו״ה מכאן. ולפעמים אל עם י״ה והוא סוד אלהים, ולפעמים אל עם ו״ה והוא סוד אלוה, ולפעמים אל בפני עצמו. ושלושתן כלולים בראש מזמור זה: הללויה הללו אל בקדשו הללוהו ברקיע עוזו. וסוד מזמור זה, שאמר מכאן ואילך ׳הללוהו׳, ועוד תראה נפלאות בו. נמצאת למד: אל, אלהים, אלוה, כולם מתלבשים בשם המיוחד. ולפעמים תמצא אל״ה בלי וא״ו, כאמרו: יזבחו לשדים לא אלה (דברים לב, יז), ועוד תראה בו נפלאות בעזרת השם. נמצאת למד כי בסוד ו׳, שהיא אות ג׳ מאותיות השם, כלולים אלו השמות: אל, אלהים, אלו״ה, אל״ה [אלוה בלי ו׳], יהו״ה, יהו״ה צבאות, אלהים צבאות, אל חי. ועכשיו התבונן בגדולת השם הקדוש שהוא יסוד ושורש לכל השמות [השם הוא יסוד לכל השמות, לא המדה יסוד], וכל שכן לשאר כל הלשונות, הכינויים על הכינויים, וכל שכן לשאר כל כינויי הכינויין, וכל שכן לשאר משפחות האדמה הנשואות על הלשונות״.[למה כל הציטוט הזה?]

.

[.] זה לא העיקר כל כך אבל זה נכון, זה מתחיל בעולמות שנקראות הנגלות, אתה זוכר את הפסוק: "הנסתרת ליהו"ה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם." הנסתרות זה שלוש הראשונות: כתר, חכמה, בינה, זה נקרא הנסתרות.
הנגלות זה מתחיל מבריאה והלאה, דהיינו עולם ההתגלות. זה מתחיל בבחינת חוץ, זה מאוד קשור מה שאתה אמרת, כי כבר בנסתרות יש צד לקבל, אבל זה לא נקרא ממש כלי, שמה למעלה. כי הכלי למעלה, הבחינה של מקבל למעלה זה גם בבחינת אור.
כל בחינת מלכות זה בחינת מקבל. יש מלכות דחסד, יש מלכות דחכמה, יש מלכות דבינה. ולכן יש בחינה של מקבל בעולמות העליונים, אבל זה עוד לא מבחינת הדין. זה מתחיל כשהבחינה חוץ מתחילה להתגלות, להיות. י' ה' ו' ה' זה שייך ל ו' ה', לעולם המום, לעולם הטבע, אבל מכל מקום זה אותה בחינה.

אנחנו מתחילים פה בשם המפורש שהוא השם, ההויה של חכמה, עולם אצילות, שנקראת השם אלקי ישראל. יש כמה בחינות באותה בחינה של חכמה, מכתר עד מלכות של חכמה. ופה מגיעים למלכות דחכמה.
"**סוד אות רביעית של שם יתברך הוא סוד אות ה' האחרונה, שהיא סוד המלכות, שהיא סוד השלטנות** [לפי דעתי הכוונה של אותה מילה זה אדנות, ספירת מלכות], **שהיא סוד השכינה, שהיא סוד חכמה אחרונה, שהיא סוד השם הנקרא אדנ"י. כי השם הזה** [שם אדני א', ד', נ', י' שמורה על האדנות], **כמו שהודענוך, הוא סוד שלימות הייחוד**". פה מתחיל החידוש באותו שער. אנחנו צריכים להבין איך באותה מדרגה שנקראת מלכות, ושהשם שלה, אפשר לומר את זה ככה, השם הפרטי שלה, השם של אותה מדרגה, של אותה ספירה זה השם אדני, כי זה מורה על האדנות זה סוד איחוד השלם. לפי דעתי, כדי להבין את המושג הזה של איחוד השלם, צריך קודם כול לגלות שיש איחוד, ואיחוד שלם.
מה ההבדל בין איחוד ואיחוד שלם, שלמות, ואיחוד?
ספירת מלכות זו התחלת התפילה, פתח, שער של התפילה, השער הראשון של התפילה על הפסוק: (תהלים נא, (יז) "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך," השם אדני באותו פסוק נכתב כמו שנקרא א' ד' נ' י'. הבאתי פעם את פרושו של רש"י על אותו פסוק בספר תהלים, למדנו את זה פעם בכוונות התפילה. פירוש של רש"י, "אדני שפתי תפתח - מחול לי ותן לי פתחון פה להגיד תהלתך". בהשוואה בין פירושו של רש"י והפסוק עצמו, הפשט של הפסוק, השאלה הראשונה שצריך להבין זה מה ראה רש"י כדי לפרש את המילה 'אדני', א' ד' נ' י', בפירוש 'מחול לי'? מה הקשר בין המושג של אדנות והמחילה? כדי להתחיל להתפלל, להתקשר לשם הויה בבחינת התפילה, צריך קודם כול לבקש מחילה על מה? על חטא, זה גם נקודה ראשונה שצריך להבין ומה הקשר בין בקשת המחילה וקבלת עול מלכות שמים, קבלת האדנות? ונראה כי התשובה לפי המושגים של הקבלה, זה השאלה שלו, השאלה שלנו על מה שאמר, מה ההבדל בין איחוד השם ושלמות האיחוד, דהיינו, עיקר איחוד השם זה במלכות, זה קשור למושג 'עול מלכות שמים', וצריך להבין ההבדל בין שמים ומלכות שמים.
שמים זה לא תלוי בי, שהשמים על הארץ זה לא תלוי בי, שיש אדנות מצד האדון זה לא תלוי בי, זה נקרא האלקות שלו. האלקות שלו זה לא תלוי בי.
אבל האדנות, במובן המלא של המילה, כי אין מלך בלא עם, אין אדון בלא מי שמכיר באדנותו, זה תלוי בי. לכן מה שצריך להבין דרך רש"י זה איך כשאני מבטא את השם הזה 'אדני' המשמעות היא שאני מכיר בעול מלכות שמים, שאני שוב חוזר לעול מלכות

שמים. מה מעכב? ממה אני צריך לצאת כשאני מקבל שוב עול מלכות שמים? זה מתחיל לפי הלכה בק״ש של ערבית, זה התחלת התורה שבעל פה. כוונה באותה משנה זה הסדר, זה נושא לפני עצמו, זה נושא, אם הייתי אומר לא רק נושא של לימוד, אבל נושא של פדגוגיה חשובה מאוד בלימוד התורה ובעיקר בחזרה בתשובה, יש סדר לפי הגמרא, לפי המשנה, לפי התלמוד. אם המשנה טרחה , כדי לדייק את הסדר הזה, זה סימן שזה נושא חשוב, קודם כל עול מלכות שמים ואחר כך עול מצות, זה בא בניגוד למה שאנחנו התרגלנו על העניין של נעשה ונשמע, קודם כל נעשה ואחר כך נשמע. זה נושא לגופו, זה לא סותר, צריך ללמוד את זה. אם אתם רוצים אני אחזור לזה אח״כ, מכל מקום זה נושא חשוב של הסדר, ההתחלה של הסדר של הכרה באדנות הבורא זה עול מלכות שמים. מזה, מתוך זה, אנחנו מגיעים לקבלת התורה.

קודם כל להכיר במלך, זה לשון המדרש, ואחר כך במצוותיו. ושוב אני מדגיש את זה, זה נושא חשוב מאוד, יש נסיבות וסיבות שאפשר, אבל זה נאמר, היתר שנתנו החכמים, להתחיל ב״נעשה״ כדי להגיע ל״נשמע״, אבל זה נאמר, אסטרטגיה פדגוגית; אבל לפי סדר הלכה זה קודם כל עול מלכות שמים ואחר כך עול מצוות. זה מובן? אבל במובן של עול מלכות שמים כפי שהתחלתי להסביר, שמים זה לא תלוי בי, אבל מלכות שמים זה תלוי בי. אם אני מכיר בזה, אז אני קונה את זה, אני מקיים את זה, בפשט של המילה להיות מקיים. לפני שאני לא מכיר בזה, שאני לא מעיד בזה, אין לזה קיום. למלכות שמים יש אמת, יש מציאות, אבל זה עוד לא קיום. הקיום תלוי במה שאני מכיר בזה.

אז מה ההבדל בין שמים ועול מלכות שמים, דהיינו, ההכרה באדנות? יש דרך להבין את העניין דרך פירושו של רש״י על אותו פסוק ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך״. יש וויכוח בגמרא, דווקא על הסוגיה הראשונה, במסכת ברכות, האם הסדר בערב, זה קודם כול תפילה ואחר כך ק״ש או האם הסדר זה קודם כול ק״ש ואחר כך תפילה בערבית, כך היא הלכה. זו מחלוקת בגמרא בין רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי.

יש שיטה של רבי יהושע בן לוי שצריך קודם כל להתפלל ואחר כך לקרא את ק״ש בערבית, אבל זו לא הלכה.

הלכה היא כפי רבי יוחנן, קודם כל ק״ש, דהיינו לקבל שוב עליו, בערב, אחרי היום שעבר, עם החטאים של כל היום, (קהלת פרק ז׳, (כ׳) ״כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא ,״בסוף היום אנחנו מלאים חטאים, ולכן הפלוגתא בין רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי, זה לא פלוגתא ישירה ביניהם זה פלוגתא בגמרא, היא חשובה מאוד: האם אני רשאי לחזור לקבלת עול מלכות שמים לפני הכפרה של החטאים שקדמו או צריך לכפר קודם כל ואחר כך לקבל עלי עול מלכות שמים. אתם מבינים את המשמעות של המחלוקת? ונראה מיד את המשמעות של הסוגיה עצמה. לפי הפשט של הגמרא, מגלים את המחלוקת, את המשמעות של המחלוקת לפי הלכה. יש סיבות לפי המקרא, יש סיבות לפי הסברא, אבל המשמעות לפי הסוד, אי אפשר לפתור את זה אלא רק דרך הנושא שלנו בקבלה.

למה בכלל יש מחלוקת כזו? אני חוזר על ההגדרה של המחלוקת כמחלוקת. לפי רבי יוחנן, מכיוון שאנחנו התרגלנו להלכה כרבי יוחנן, הסדר הוא קודם כל ק״ש, עול מלכות שמים ואחר כך תפילה.

לפי רבי יהושע בן לוי, זה תפילה קודם כל ואחר כך עול מלכות שמים, עד כאן המישור של ההלכה.

אבל הסוגיה עצמה מביאה כלל חשוב מאוד, כי לפי הפשט, הוא לא כל כך פשוט לתפוס, אי אפשר לתפוס את זה באופן קל, זה הכלל של כפרה מעכבא או כפרה אינה מעכבא. לפי דעת רבי יהושע בן לוי שמחזיק בעניין בכלל של כפרה מעכבא לק״ש, אז צריך קודם

כל לכפר ואחר כך לקרא ק״ש, דהיינו עול מלכות שמים .
לפי רבי יוחנן וזו דעת הגמרא, המסקנה של הגמרא סוף, סוף קבעה, כפרה לא מעכבא לקרא ק״ש בערבית, דהיינו לחזור לקבלת עול מלכות שמים, ולכן הסדר הוא: קודם כל ק״ש ואחר כך תפילה, כך היא הלכה.
ההוכחות של רבי יוחנן זה קודם כל לפי הפסוק, כתוב: ״ובשכבך ובקומך .״מכיוון שהכתוב אומר ׳ובשכבך׳ לפני ׳בקומך׳, כל מה שיש ׳בקומך׳ יש ב ׳בשכבך׳, וכל מה שיש ׳בשכבך׳ יש ב ׳בקומך׳. צריך לדייק את זה. זה דווקא על הפסוק, אני אקרא בפסוק ד׳: ״אמר מר: קורא ק״ש ומתפלל״ יש לנו ברייתא לפני זה ״אבל אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכנסת, אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל, ואוכל פתו ומברך; וכל העובר על דברי חכמים חייב מיתה״, ומתוך אותה ברייתא, הגמרא מביאה את סדר הברייתא הקודמת: ״וקורא קריאת שמע ומתפלל״, לפי אותה ברייתא יש סדר: ״וקורא קריאת שמע ומתפלל״, זה מדובר בק״ש של ערבית.
״ מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפילה של ערבית. רבי יהושע בן לוי אומר: תפלות באמצע תקנום. במאי קא מפלגי? [מה היא המחלוקת ביניהם?] אי בעית אימא קרא, אי בעית אימא סברא.[הגמרא מתחילה מהסברא] אי בעית אימא סברא, דרבי יוחנן סבר: גאולה מאורתא נמי הוי״, הגאולה של הערב, זה קשור לעניין של הגאולה כשאנחנו אומרים ״גאל ישראל״ מיד אחר כך ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך״. ׳גאל ישראל׳, זה רמז לגאולת מצרים; לפי הגמרא הסברא של רבי יהושע בן לוי היא כי כבר בערב גאולת מצרים הייתה גם כן גאולה, אע״פ שאינה גאולה שלמה, מכיוון שהגאולה שלמה זה אחרי חצות.
בבוקר אין מחלוקת על הסדר בין ק״ש ובין תפילה מכיוון שבבוקר הכלל להיות סומך התפילה על הגאולה, אין בזה וויכוח כי הגאולה כבר עברה. הגאולה כבר עברה, מכיוון שהגאולה הייתה בחצות לכן העניין של ק״ש, אנחנו נמצאים בבוקר, יצאנו מהלילה, יצאנו מהחושך, ממידת הדין, כפי שנראה מיד ואפשר לומר, מי שגאל אותנו ממצרים אנחנו מתפללים לפניו, מידת הדין הוא, הוא ,מידת הרחמים. ״שמע ישראל י״י אלקינו י״י אחד״, באותה כוונה.
בבוקר אין מחלוקת, מכיוון שהעניין הוא קל מאוד, לפי הכוונה של ק״ש עצמה, אפשר לומר השם אחד בוודאות, בלי שום פחד, אני יודע שהשם אחד, שמידת הדין היא, היא מידת הרחמים, ואני יכול לומר את זה מכיוון שנכנסתי ביום שהוא עשוי ממידת הרחמים. אבל בערב שמא כפרא מעכבא. למה? מכוון שבערב אני יוצא ממידת הרחמים שהגן עלי ולכן, דרך אגב, צריך להוסיף ׳השכיבנו׳ אחרי ׳גאל ישראל׳ לפני התפילה: זו בקשה של השגחה יתרה בערב. ואני יוצא ממידת הרחמים ואני נכנס לתחומו של מידת הדין, הלילה ״שמא יגרום החטא,״ שמא כפרא מעכבא.
לפי הסברא ״אי בעית אימא סברא, דרבי יוחנן סבר: גאולה מאורתא נמי הוי, אלא גאולה מעלייתא לא הויא אלא עד צפרא״, רבי יוחנן מסכים בזה: כי הגאולה ממש זה עד הבוקר; אבל כבר סממני הגאולה נחשב, אנחנו אומרים התחלה דגאלתא, ואחר כך נראה את החשיבות הפוליטית של אותה סוגיה, כבר מי שמבחין בסימנים של ההתחלה של הגאולה זה כבר גאולה, אע״פ ש ׳גאולה מעלייתא׳, במלא המובן, זה רק בבוקר. אלא: ״ורבי יהושע בן לוי סבר: כיון דלא הויא אלא מצפרא, לא הויא גאולה מעליתא״, אתם רואים את הדיוק של הגמרא, הוא מחכה ׳גאולה מעליתא׳. לפני שנמשיך בסוגיה שלנו: לפי דעתי, זה ברור מאוד כי המחלוקת בין רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי זו אותה מחלוקת שהתעוררה בין המזרחי ואגודת ישראל:
האם הגאולה היא גאולה אמתית רק בבוקר, אחרי חצות, כן? או האם כבר בערב

בהתחלה של הגאולה זו כבר גאולה. תפסתם את ההקבלה? מכיוון שההלכה היא כרבי יוחנן, אני מתפלא על אגודת ישראל, חהחה, ועם אגודת ישראל כל שאר הקדושות האלו... זה ברור מה שאני אומר? זה ברור מאוד שזו אותה מחלוקת. מכל מקום הם מסכמים שזו התחלה של משהו, אבל האם זה ממש גאולה או לא, יש ספק ומשום ספק, לא מברכים הלל ביום עצמאות, זה אותו עניין, ספק ברכה, זה חמור מאוד. אמרתי פעם על אותו עניין למי שהיה מסביר את זה ככה: 'ספק ברכה', רחמנא לצלן. מי שאומר ספק ברכה לפני שאוכל תפוח מכיוון שאולי יש איזה ..בתפוח? אפשר להבין את זה. אבל מי שאומר שמא במדינת ישראל יש ספק ברכה, במה מדובר? יש איזה חור בראש שלו, לא ב... אתם רואים את המנטליות של הצדוקים האלו, מה הם משווים, בין מה למה? זה נקרא, אני זוכר את רב צבי יהודה זכרונו לברכה, מה זה צדוקיות? זה "צדיקים בעיניהם". חוזרים לנושא שלנו

הוא בעי גאולה מעלייתא, כדי להיות סומך תפילה לגאולה. אם אתה רוצה להיות סומך תפילה לגאולה, אז אתה צריך להסתמך על גאולה וודאית, אבל גאולה וודאית זה רק בבוקר, זה לא בערב. זה מובן? כן?

מכיוון שלפני חורבן בית המקדש, מצוות ק"ש ומצוות התפילה, היו שתי מצוות נפרדות לגמרי, וכל אחת ההלכה שלה והזמן שלה. אחרי חורבן בית המקדש, התעוררה השאלה למי מתפללים? כל עוד שהבית המקדש היה בנוי, הייתה כוונה פשוטה. אנחנו מתפללים לפני מי שהכהן הגדול עובד עבודה שלו בבית המקדש, לכן היו פונים לכיוון בית המקדש, כדי להדבק לכוונה של הכהן הגדול, לעבודה של הכהן הגדול בבית המקדש. זה מובן כן? כשנחרב בית המקדש, התעוררה שאלה עמוקה מאוד, כל כך גדולה, ששכחנו את החשיבות של אותה שאלה: מה צריכה להיות ההגדרה מי הוא השם אלקי ישראל, אחרי חורבן בית המקדש?

עד חורבן בית המקדש לא היה קושי, אפילו אם אני לא יודע, יש מי שיודע, זה הכהן הגדול, שמשרת לפני אלוהיו. וזה מסביר למה ערב יום הכפורים היו בודקים את הכהן הגדול שמא יש בו שמץ של מינות, זוכרים את הפרשה ההיא, וכולם היו בוכים, חושדים בכשרים. "והן פורשין ובוכין". יש ביטוי בנוסח סדר העבודה, מדויק: "שמעשיו סתומין". מכיוון שכל הכוונות של העבודה של כל עם ישראל היו תלויות בכוונה של הכהן גדול לפני קודש הקדשים, בקדש הקדשים. הוא יודע, ואסור לבטא את שם המפורש מחוץ לקדש הקדשים, וזה הנושא שלנו, ספירת מלכות, אדנות.

ולכן מאז שנחרב בית המקדש, התעוררה השאלה, זו השאלה הראשונה של התורה שבעל פה, לפני מי אנחנו מתפללים, מה היא הגדרה של השם אלקי ישראל. ולכן, לא נתנו הגדרה תיאולוגית אלא הגדרה היסטורית שיכולה לכלול את כל עם ישראל. אנחנו מתפללים לפני מי שגאל את אבותינו ממצרים, זה סוד לסמוך תפילה לגאולה. על גאולת מצרים, אין וויכוח. על ההגדרה מי הוא השם אלקי ישראל, אפשר להיות וויכוח בלי סוף, בין סברא לסברא, בין פמליה אינטלקטואלית לפמליה אינטלקטואלית אחרת, בין זרם לזרם. נכון? אתם רואים את חשיבות העניין. איזה חכמה של חכמי ישראל שהחליטו לפי שיטתו של רבי יהודה הלוי, הגדרה היא היסטורית של הכוזרי, של רבי יהודה הלוי, ולא לפי שיטתו של הרמב"ם. אנחנו מתפללים לפי שיטת הריה"ל, לא לפי שיטת הרמב"ם, מבחינה פילוסופית, אני מתכון. גם הרמב"ם, היה מתפלל לפי שיטת הריה"ל. ולכן יש קשר בין שתי המצוות האלו: תפילה וק"ש. כשגומרים את העבודה של ק"ש ב-"גאל ישראל", מיד מתחלים "אדני שפתי תפתח" כי אנחנו יודעים לפני מי אנחנו עומדים כדי להתפלל. אולי זו הכוונה, אני לא יודע אם זה חידוש עכשיו, הכוונה של המשנה "דע לפני מי אתה עומד", דע לפני מי אתה מתפלל, זה לא חידוש, זה בתוך הפשט של המשנה.

אז אם כך, מה המחלוקת? בבוקר אין בעיה כי כבר יצאנו ממצרים, כבר יצאנו מחצות של מידת הדין.
אבל בערב שמא כפרה מעכבא? ואז אי אפשר לסמוך, ואז ההלכה כרבי יהושע בן לוי, קודם כל התפילה כדי לכפר על החטאים ורק אחר כך אתה רשאי לקרא ק״ש, דהיינו, לקבל עליך עול מלכות שמים. תפסתם את הנושא. זה הקשר בין שתי הסוגיות האלו הכלל של כפרא מעכבא או לא מעכבא בתחילת הפרק והמחלוקת ההיא בין ר׳ יוחנן לרבי יהושע בן לוי. מה הייתה השאלה שלך ואח״כ נחזור לפסוק עצמו
[.מיצוע בין הבורא לברוא]אין בזה שום בעיה. בתקופה של התגלות לא היה שום סכנה. אפשר להבין את השאלה שלך לפי הכלל ״לא עם הארץ חסיד״, אצל חסיד עם הארץ, הייתה סכנה. כל העולם כולו. כל העולם כלו היה בבחינת חסיד עם הארץ.
אבל עם ישראל? תפסתם את ההסבר של המילים? ולכן כל העולם כולו היה עובד עבודה זרה בכוונה טהורה, מכיוון שהיה עם הארץ. אבל עם ישראל הוא יודע, דרך איזו כוונה הוא מתקשר לבורא. אם הוא עצמו, כל יהודי ויהודי יש בכוחו להיות תלמיד חכם, אז יש בכוחו להיות כהן גדול, אם הוא היה כהן. אם הוא לא יכול להיות תלמיד חכם, כהן גדול מברך, והוא אומר ״ברוך שם כבודו לעולם ועד״. זה ברור, לפי דעתי הדברים פשוטים. אם אני הבנתי החשש שלך, זה החשש של החסידות דווקא, לכן אמרתי: אין ״עם הארץ חסיד״. זה חידוש של המשנה.[צוחק]
[.] זהו. כשהנבואה נפסקה, זה אותו זמן של חורבן בית המקדש, כן? אז הגמרא אומרת גדול העונה אמן מהמברך .
אבל בתקופה שקדמה לחורבן בית המקדש לא היו אומרים אמן לברכה אלא ״ברוך שם מלכותו לעולם ועד״ כי זה היה גלוי. זה מובן!
אז למדנו מכל זה, שבסוף תקופת היום, יש חטא, יש הרושם של החטא, בלי שום ספק. זה מחזיר את המשמעות של אותה מחלוקת בין רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן. ולכן אם ההלכה פסקה מה שפסקה, הלכה כרבי יוחנן, זה מחמת כוחו של המתרץ בהתחלת הפרק ׳דכפרה לא מעכבא׳, דהיינו ההקבלה בין ק״ש בבחינת ׳עול מלכות שמים׳ ואכילת התרומה לכהן שנטמא וחזר בטהרתו, מתי, אוכל תרומה? וזו השאלה של המשנה הראשונה.
אנחנו יודעים לפי המפרשים של התלמוד שיש שלוש מדרגות של אכילת הקדשים.
יש אכילת המעשר, זה כבר ב-״ובא השמש״, אכילת התרומה ,וטהר ויקרא פרק כב, ז׳) ״ובא השמש וטהר״, אכילת הקדשים, ואחר כך יאכל מהקדשים, זה למחרת בבוקר .זה סוד המחלוקת בין רש״י ותוספות על אותה סוגיה על הפשט של ״ובא השמש וטהר״, אם ״ביאת שמשו״ היא או ״ביאת אורו היא״? אתם זוכרים את הסוגיא!?לפי שיטה של תוספות על הפשט של הפסוק עצמו, בשקלא וטריא של הגמרא, צריך לחכות עד למחרת בבוקר כדי שיכול לאכול את הקדשים. לפי שיטת רש״י זה עד צאת הכוכבים ׳בערב. זה קשור לכלל של ׳כפרה לא מעכבא׳. לכן זה מסביר לנו שהגמרא רצתה לתת תשובה לאותה שאלה, מכאן ואילך מה היא ההגדרה של ׳עול מלכות שמים׳? כשהיא שואלת ״מאימתי קורין את שמע בערבין״, מה היא הגדרה של קבלת עול מלכות שמים? התשובה של המשנה בין כל הברייתות, אתם זוכרים, יש כמה דעות, סוג אחד של דעות זה ״עני אוכל פתו במלח״ סוג שני זה ״בעל הבית אוכל סעודתו של ערב שבת״.
והמסקנה של המשנה זה ״משעה שהכהנים נכנסים לאכול את תרומתם״, דהיינו, ההשוואה בין הכוונה של מי הוא יהודי במובן העמוק הזה, מה זה להיות מקבל עול מלכות שמים, האם זה בהשוואה לכהן שאוכל תרומה, או בהשוואה לעני אכל פתו במלח, או השוואה לבעל הבית אוכל סעודתו בשבת, וזה כבר השורש של השיטות שהיו בימי

בית שני.
השיטה של ״עני אוכל פתו במלח״ זה החסידים הראשונים. השיטה של ״בעל הבית אוכל סעודתו בערב שבת״ זו השיטה של הצדוקיות.

והשיטה של ״אוכל חולין בטהרה״ זו השיטה של הפרושים. אז באותה שיטה של הפרושים באיזו מדרגה? אוכל מעשר, אוכל תרומה או אוכל קדשים? אם זה אוכל קדשים, ההלכה הייתה כרבי יהושע בן לוי, צריך כפרה תחילה.זה מובן? בקצרה כן? כי עד אותה תקופה, שהיה צריך להחליט הלכה למעשה לכל עם ישראל, ״מאימתי קורין את שמע בערבין״, דהיינו, המשמעות של השאלה מה זה יהודי מקבל עול מלכות שמים? עד כאן כל הדעות היו כשרות. כל הדעות היו כשרות בבחינת יחיד. מכאן ואילך, מכיוון שהתחילו המינים, הכתות של המינים, להרבות נאמר, היה צריך לפסוק מכאן ואילך,״מאימתי קורין את שמע בערבין״. לא ידעו? אפילו יותר מזה, לא ידעו מה זה ערב? כי התשובה היא פשוטה, מאמתי קוראים ק״ש בערבים? בשעת הערב, לא ידעו מה זה ערב? אלא הכוונה היא, מה זה ערב גבי אותה מצוה שהיא ק״ש, מה זה ערב. יש בזה דיוק של המשנה, כי במשניות של התלמוד כתוב ״מאימתי קורין את שמע בערבין, לשון רבים עם נ׳, במשניות לחוד, בלי גמרא כתוב מאימתי קוראים ק״ש בערב. אם אני לא טועה, יש לכם ספרים כאלה תבדקו! למה הגרסה של התלמוד היא הגרסה הכי מדויקת? כי בבוקר אין הבדל בין חול ושבת, בבוקר לגבי אותה מצוה של ק״ש, אין הבדל בין חול ושבת, אבל בערב יש הבדל. למה? מחמת חומרת שבת. אולי צריך להקדים את ק״ש מחמת חומרת השבת. או אני אסביר בצורה קצת אחרת ותגידו לי אם זה מספיק ברור. התחלת היום, בערב, יש עניין של ספק, בין השמשות של שבת. כי בין השמשות של ערב שבת, ספק יום ספק לילה, ולכן צריך להחמיר ולהתחיל כניסת השבת בשקיעת החמה, אבל יש ספק יום, ספק לילה עד צאת הכוכבים, כל התקופה של בין השמשות ולכן השאלה שלנו ״מאימתי קורין את שמע בערבין?״, אם זה משקיעת החמה או בצאת הכוכבים, זה דווקא לחול. לא אמרתי יפה, השאלה שלנו : מתי מתחיל היום בערב? זו רק שאלה בחול, כי בשבת, כבר נפסק, שנתחיל מחמת החומרה משקיעת החמה. נכון? תפסתם. זה מסביר לנו למה בגמרא במשנה שייכת לשחרית, הגרסה היא ״מאימתי קורין את שמע בשחרית?״ ,ולא בשחרין, כי בבוקר אין הבדל בין חול ושבת .
ולכן אם אנחנו חוזרים לגרסה של ״מאימתי קורין שמע בערבין״ הלשון רבים הזה, המשמעות שלו, זה לא כפי שאנחנו רואים בהרבה מפרשים, אבל זה דרש, כי יש שני ערבים בערב במושג ׳בין הערביים׳, ׳בין הערביים יש לו לפי ההלכה משמעות אחרת לגמרי, זו התקופה בין ״פלג המנחה״ וצאת הכוכבים, אבל בערבים, לשון רבים זה בין בחול בין בשבת, זה הלשון רבים הזה.
אבל בשחרית, מכיוון שאין הבדל בין חול ושבת כתוב בשחרית. אני חוזר לדיוק אחד, אתם רואים שהלכה לפי המנהג הספרדי היא שונה בערב שבת מלפי המנהג האשכנזי. לפי המנהג האשכנזי, גם בערב שבת צריך לחכות עד צאת הכוכבים כדי לקרא ק״ש. אצל הספרדים אפשר להתפלל מיד כשלקח על עצמו קבלת שבת, אלא רק מחמת חומרא, חוזרים לקרא הפרק הראשון של ק״ש אחרי צאת הכוכבים וזה נהוג רק למי שרגיל לאותה חומרא. לכן אתם רואים בכותל למשל הרבה מניינים של ספרדים, שמתפללים ק״ש של ערב שבת, מבעוד יום, מבחינת צאת הכוכבים. תפסתם את ההבדל! אלא האשכנזים מדייקים בזה, יש להם השיטה אחרת שאין הבדל בין שבת ויום חול, לאותו עניין של צאת הכוכבים לק״ש, ולמה? אני רוצה להסביר בקצרה את הכיוון של המחשבה של המנהג הספרדי. מכיוון שמה מחפשים באותה שאלה? לכאורה, לא הגענו עוד לנושא,

אבל זה אותו נושא, אח״כ אני חוזר על הפסוק של אדני שפתי תפתח שהתחלנו בו, מה מחפשים? ממתי חלה החובה של ק״ש? ותראו מיד את הדיוק של רש״י, איך מדייק רש״י על זה, על התחלת הגמרא. השאלה הראשונה: ״תנא היכא קאי דקתני מאימתי״. המשנה אומרת ״ מאימתי קורין את שמע בערבין?״ מה השאלה של הגמרא? ״תנא היכא קאי דקתני מאימתי?״ דהיינו לפי פשט הגמרא: על איזה כלל הוא מדבר, שיש מצוה של ק״ש עד כדי כך שמתחיל בפרט של אותו כלל, העיתוי: 'מאימתי?' תגיד לי כבר שיש מצוה כזו של ק״ש, ואחר כך תשאל ״מאימתי קורין?״. אתם מבינים את הפשט של הגמרא. זו שאלה חשובה מאוד, מכיוון שעד עכשיו אין מסקנה האם ק״ש היא מדרבנן או אם מדאורייתא, יש מחלוקת בזה. יש מי שסובר שזה מדאורייתא, יש מי שסובר שזה מדרבנן. לכן השאלה, תגיד לי כבר שיש מצוה כזו, היא שאלה קשה מאוד. אין לנו זמן הערב כדי לדון קצת באותה שאלה, מכיוון שהמושג של מצוה מיוחדת לקבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, היא תהיה סתירה לאותו מושג. כי כל עוד שלא קבלתי את המצוות, אין לי מצוה של ק״ש. ואם כוחה של מצוה של ק״ש זה לקבל עלי עול מצוות, יש סתירה. זה יותר מסתירה יש מעגל קסמים, איך אני נכנס לאותו מעגל של מצוות?

[.] דהיינו, כן, ״אשר קדשנו״, ברור. ולכן יש ספרות שלמה על אותה שאלה. מאיפה אני יוצא, כדי לקבל עלי בפעם הראשונה, כל יום, לא רק בשעת הבר מצוה. כי המצווה, החובה מוטלת על האב, אפשר לפתור בנקל את השאלה בפעם הראשונה לבר מצוה. אבל בכל יום מאיפה? מאיפה אני מקבל עלי את חובת המצוות כדי לדבר על מצוה של ק״ש, וזה כוחו של רש״י. איך רש״י מפרש את המשנה של הגמרא? ״ היכא קאי - מהיכא קא סליק דתנא ביה חובת קריאת שמע ,״זה החידוש של רש״י מאיפה למד חובה של ק״ש? פה זה המחלוקת, אם זה מדרבנן זה קל מאוד, יש כוח אצל רבנן לקבוע מצוה כזו. אבל אם זה מדאורייתא זה קשה מאוד. ולכן יש לכם אותה מחלוקת שאלו שחושבים שהפסוק ״בשכבך ובקומך״ זה לא הפסוק שקובע את ק״ש, אלא זה פסוק על תלמוד תורה, ולומדים מאיפה לומדים את החובה של ק״ש מדאורייתא. אתם רואים שזה לא קל, יש תשובה אבל זה נושא אחר. זה כוחו של רש״י: ״היכא קאי - מהיכא קא סליק דתנא ביה חובת קריאת שמע, שהתחיל לשאול כאן זמן הקריאה״. מה החידוש של רש״י? כי לפי פשט הגמרא, לא מדובר על החובה אלא על העניין של כלל של אותה מצוה, ואחר כך הפרט הזה שאתה מתחיל: 'מאימתי'. באופן קצת יותר עמוק, מכיוון שאנחנו נמצאים פה אפשר לקרא את הגמרא ככה: ״תנא היכא קאי דקתני מאימתי״ קורין את שמע בערבין? מכיוון שאני מכיר רק בק״ש של ״בשכבך״, ואתה במשנה אתה אומר: ״מאימתי קורין את שמע בערבין?״, אני לא מכיר ק״ש בערבין, אני מכיר לפי אורייתא, לפי התורה את ק״ש לפי ״בשכבך״, בשכיבה. זה הלשון של הגמרא, ״ והכי קתני: זמן קריאת שמע דשכיבה אימת״ כדי לענות על השאלה, למה אתה אמרת ק״ש בערבין? כבר פסקנו שאנחנו מקיימים את ק״ש בשכבך, בשעה שכולם רגילים לשכב, דהיינו הערב, כבר זו משנה אחרת, 'בשכבך' זה בערב.

טוב אני חוזר לנושא שלנו. בערב אני נמצא בבחינת חוטא, ולכן באה השאלה האם צריך קודם כל לכפר ורק אחר כך לקבל עלי עול מלכות שמים או אני יכול לקבל כבר עול מלכות שמים.

התורה שבעל פה מתחילה בשאלה על, 'מי צודק המזרחי או אגודת ישראל', יש צורך לדעת את זה, זה דומה לשאלה הראשונה של רש״י על התורה. מיד כשעם ישראל יוצא ממצרים כדי לקבל את המצוות, כדי לקיים אותן בארץ ישראל, השאלה הראשונה היא הטענה של הגויים ״לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גוים .״אתם רואים איך זה קשור.

[.] מה המטרות של השאלה, החלק הזה של השאלה, מה זה מקובל על הכול? לפי דעתי זה לא המשמעות של אותה מחלוקת. הגמרא אומרת "תפלות אבות תקנום." אחר כך הגמרא אומרת תפלות אבות כנגד קרבנות תקנו אותן התפלות שאבות תקנו אז התורה שבעל פה תיקן אותן כנגד הקרבנות.

העיקר של הרשות להתפלל זה האבות תקנו. אבל החובה להתפלל בצורה של העבודה שלנו, זה חכמי ישראל, לאותן התפלות, תקנו כנגד הקרבנות, זה הצורה, ולכן הנוסח של התפילה הוא מקביל לנוסח של עבודת הקרבנות; וזה קשור לנושא שלנו: תפילה זה במקום הקרבנות. זה מובן, אין מחלוקת, אין סתירה, זה לא מחלוקת, זה כללים מקבילים. כי אברהם תיקן את תפילה שחרית. בבחינת בן אברהם יש לי רשות להתפלל בשחרית, בבחינת בנו של יצחק זה מנחה, בבחינה בנו של יעקב זה ערבית.

[אם יש לי רשות לא צריך כפרה] ברור. יש לי רשות להתפלל אם מגיע לי. אם אני בבחינת חוטא, אני קודם כל צריך לטהר את עצמי ואחר כך אותו רשות.

[.] מה זה התפילה? תפילה זה בקשה של ברכה. רק צדיק רשאי לבקש יתרון של ברכה. אם יש לו חיסרון מחמת החטא, הוא צריך לתקן את החיסרון ורק אחר כך להתפלל. וכל הדאגה, כל אותה שאלה, במה להחליף את הקרבנות, וקבעו להחליף את הקרבנות בצורת התפילה.

[תפילה של כפרה זה עבודה של כפרה או זה בקשה לתוספת ברכה?] זהו! כשיש עבודה של כפרה לכל עם ישראל דרך הקרבנות של בית המקדש, אז אתה רשאי בלי שום נוסח לבקש תוספת של ברכה מכיוון שכבר הכפרה נעשתה בבית המקדש. זה האסון שקרה בחורבן בית המקדש שאי אפשר להתפלל כי אין כפרה. אז כשנחרב בית המקדש התפילה עצמה מתפקדת את התפקיד של הכפרה ומתוך התפילה אתה שואל צרכים. מתוך העבודה של התפילה אתה שואל צרכים.

יש שני מושגים של תפילה:

תפילה-תפילה שהיא הרשות להתפלל זה קבלנו מהאבות,

ותפילה חובה, תפילה-עבודה: השמונה עשרה, זה שייך כנגד קרבנות, זה עבודה. זה עבודה שבאה במקום הקרבנות.

אבל הרשות לבקש צרכים, זה מתוך אותה עבודה, ולכן אין בקשת צרכים בשבת. זה עוד נושא אבל קשור לעניין שלנו, אולי יש עבודה של שבת, זה התפילה של שבת זה עבודה.

[.] בכל העבודות יש צד של כפרה, אבל גם בשבת כי כל העניין של כפרה זה התשובה. טוב הצד הזה של הכפרה זה .בסמיכה על הקרבן וסמך ידו...

[.] לכן אנחנו מתפללים לאלקנו, לאלקי אבותינו, לאלקי אברהם, לאלקי יצחק, לאלקי יעקב בפירוש; אלקי אברהם שהוא מידת החסד, אלקי יצחק שהוא מידת הדין, אלקי יעקב שהוא מידת הרחמים. ולכן הכוונה בבוקר זה לאלקי אברהם, הכוונה במנחה זה לאלקי יצחק, והכוונה בערב זה לאלקי יעקב. ולכן נתנו את הרמז הזה שתפלות אבות תיקנום, האות השניה של שמות של האבות: אברהם בוקר, יצחק צהרים, יעקב ערב. אם אתם רוצים, קצת זמן צריך, יש ברייתא נפלאה בסוגיה של התפלות שמגלה את זה, שהכוונה בבוקר זה יותר לאלקי אברהם, (בראשית י"ט) "וישכם אברהם בבקר" והיה מתפלל למידת החסד, דרך מידת החסד. במנחה, הצד הדומיננטי של הכוונה, זה לאלקי יצחק (בראשית כ"ד) "ויצא יצחק לשוח בשדה ."

זה ברייתא בפרק חמישי, אתם רואים דרך אגב, הקשר בין חכמת הקבלה והעמקות של ההלכה. כל הדיוקים של ההלכה אין להם סוף, סוף פתרון אלא רק דרך הנושאים של הקבלה. זה מה שאנחנו אומרים שהגמרא ניתנה ברוח הקדש, מה זה רוח הקדש? זה חכמת הקבלה.

ראיתם הברייתא כאן "ת"ר, אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה ."אתם יודעים את הבריתא. לפי הפשט נשמע טרדה מי שנמצא בתוך דין ובבית דין הוא לא יכול לצאת מהדין ומיד להתפלל, מכוון שהוא טרוד מעצם הדין. דבר הלכה זה לימוד. זה ההבדל, לא מתוך דין, לא מתוך בית דין, ולא מתוך דבר הלכה זה הלימוד של הסתירות שיש בין הצדיקים. כי מה זה בית דין, מה זה בעלי דינים? זה צדיקים שכל אחד חושב שהוא צודק לפי התורה: (דברים פרק כה, א') "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" .ולכן המחלוקת מתחילה בתורה עצמה בדבר הלכה. לכן צריך לעבור דרך הלכה פסוקה. מה הרווחנו דרך הלכה פסוקה? זה הגילוי שיש תורה אחת ושאפשר להתפלל. אם אין תורה אחת אז למי אני מתפלל? לכן דווקא מתוך אותה מצוה של דינים ודבר הלכה יש עיכוב לתפילה, כי יש הרושם שאין תורה. אם יש מחלוקת אין תורה. ולכן צריך לעבור דרך הלכה פסוקה כדי להיות בשקט, אפשר להתפלל. טוב זה מחוץ להסבר הרגיל, הטרדה, פשוטו כמשמעו, והטרדה דווקא של התורה.

[.תפיסת ההלכה לא מבטלת את ריבוי הפנים של התורה] אבל מה זה הלכה פסוקה? זה השאלה של הגמרא מיד, ומה היא הלכה פסוקה? יש ממש הומור גדול באותה שאלה, איך אומרת הגמרא? "היכי דמי הלכה פסוקה " מה זה דבר כזה, זה נמצא דבר כזה הלכה פסוקה? אז יש כמה דוגמאות שהגמרא נותנת.

- הדוגמא ראשונה: "אמר אביי: כי הא דרבי זירא, דאמר רבי זירא: בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים". זה דוגמא של הלכה פסוקה. אתם רואים מיד שזה דוגמא של הלכה פסוקה לפי החומרא, באיזה תחום? של בין אדם לעצמו, זה עניין של עריות. תזכרו את זה, ונראה שיש מבנה פשוט בסוגיה הזאת. אח"כ:

-"רבא אמר: כי הא דרב הושעיא, דאמר רב הושעיא: מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה, כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר", זה קולא וזה מישור בין אדם לחברו, חיי החברה.

-"ואיבעית אימא: כי הא דרב הונא, דאמר רב הונא אמר רבי זעירא: המקיז דם בבהמת קדשים - אסור בהנאה, ומועלין בו". מה זה? זה דין אמת לאמתו בלי חומרא או בלי קולא זה שייך למישור של בין אדם למקום.

המישור של בין אדם לחברו זה המישור של אברהם אבינו, מידת החסד. הדבר הלכה שאני יוצא מתוכו כדי להתפלל למידת החסד זה דווקא החמרה, זה האיחוד בין התורה לתפילה.

[לא תפסתי] בבוקר אני יוצא מהניסיון שיש הלכה פסוקה לפי החומרה שזו מידת הדין, ואני מתפלל לפני מידת החסד, בבוקר, זו הדוגמא הראשונה.

ובמנחה, בצהרים, זה דווקא ההפך, אני יוצא מתוך קולא ואני מתפלל לפני מידת הדין. ובערב, שזה יעקב אבינו, שזה בין אדם למקום, קדש הקדשים, הקדושה זה לא קולא ולא חומרא זה המישור של בין אדם למקום. עד כאן זה פשוט מאוד, לראות את המבנה של הדוגמאות האלו. יש הרבה, הרבה פלפולים אצל המפרשים של הגמרא, למה אני צריך שלש דוגמאות. אחת לא מספיק? אבל עיקר השאלה של הגמרא "היכי דמי הלכה פסוקה?" האם עתלה בדעתך שיש דבר כזה הלכה פסוקה? יש. יש גם בחומרא, גם בקולא, גם בדין אמת לאמתו; גם במישור של בין אדם למקום, בין אדם לעצמו, בין אדם לחברו, תהיו בשקט יש תורה, אז אתה יכול להתפלל. אבל מתוך המבנה של הסוגיה, אנחנו רואים אותו מבנה של המידות של האבות, חוץ מזה זה דבר הכי קשה בלימוד אותה גמרא "רבנן עבדי כמתניתין". מה זה "מתניתין"? " אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש "תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לא עמוד א') "רבנן עבדי כמתניתין, רב אשי עביד

כברייתא״. מה היא ברייתא? ״אין עומדין להתפלל לא מתוך דין ולא מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה״. מה ההבדל בין רב אשי ורבנן? למה? רב אשי יש לו הלכה משלו? התשובה היא פשוטה מאוד, רב אשי היה בעיקר טרוד מכל המחלוקות שבש״ס, הוא העלה בכתב את התלמוד, ולכן רב אשי דווקא היה צריך לקיים את המצווה לפי אותה ברייתא, דרך הלכה פסוקה כדי להתפלל. ״רבנן עבדי כמתניתין״: כובד ראש זה יכול להיות או דרך שמחה של מצוה, או זהו זה, כל הסוגיה הראשונה. ולפי הרוח ההלכה, זה הקריאה של פסוקי דזמרא שמביאה לכובד ראש ואחר כך להתפלל, לכן הוסיפו ״אשרי ביתך״ במנחה.

כל אותה מחלוקת של רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן זה קשור לנושא שלנו: האם כפרה מעכבא או אין כפרה מעכבא, למה? מכיוון שכשאני בא לקבל עול מלכות שמים אני בבחינת רשע (תהלים פרק נ׳, טז) ״מה לך (רשע) לספר חקי ?״לכן צריך להתכפר קודם כל.

אנחנו חוזרים לפסוק בתהלים, לפסוק שלנו. מה אומר דוד המלך ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך״, איזה מצב היה? היה במצב ,שלא היה לו אפשרות להתפלל מכיוון, זזה דווקא החטא שלנו, שהחטא שלו היה במזיד ואין כפרה על החטא במזיד. לכן המצב שלו זה אותו מצב שלנו, אחרי חורבן בית המקדש אין לנו כפרה, אי אפשר להתפלל. לכן רבי יוחנן קבע: מתחילים את התפילה באותו פסוק ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך״. והשאלה של הגמרא: האם זה הפסק בין גאולה ותפילה או לא? ; אבל מכל מקום אין שאלה, אין בעיה בבוקר, הבעיה היא בערב. אם עד כאן זה ברור אנחנו חוזרים לפירושו של רש״י

בא רש״י ואומר מה זה המילה ״אדני״? זה ״מחול לי״. כדי לקבל שוב עול מלכות שמים אני צריך להתכפר מן החטא, לכן אני אומר: ״מחול לי״, זו עבודה, זה נקרא בגמרא תפילה אריכתא: אותו פסוק, ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך״. זה לא עושה הפסק, הפסקה בין גאולה לתפילה מכיוון שזה נקרא תפילה אריכתא . לפני שאני מתפלל אני צריך להתכפר, איך אני מתכפר? אני נכנס בתפילה דווקא דרך הכוונה של אותו פסוק: ״מחול לי ויהי לי פתחון פה להגיד תהלתך״, לכן המילה ׳אדני׳, המשמעות זה: ׳מחול לי׳. אני חוזר לכוונה של חכמת הקבלה, כשאני מבטא את המלה אדני, אני שוב מקבל עלי עול מלכות שמים. איך אני מקבל עלי עול מלכות שמים? כשאני מתוודה: ׳מחול לי׳, זה קבלת עול מלכות שמים, למה? מכיוון שהעובדה שהשם הוא ׳אלקי׳ זה לא תלוי בי, אבל העובדה שהשם הוא ׳אדני׳ זה תלוי בי, וזה נקרא שלמות האיחוד, וזה הכוח, זה החשיבות של הספירה מלכות. כל שאר הספירות, כל המעלות האלו תלויות במלכות. אם אני מקבל עול מלכות שמים, יש עלי עול מלכות שמים ; אם לא כן, אף על פי שבמציאות המצב הוא שהאלקות היא עלי אבל לא אדנות.

לפי הבטויים בקבלה: ׳הנסתרות׳, הספירות העליונות זה נקרא שמי השמים.

ספירת תפארת זה: שמים,

ומלכות זה: ארץ. זה הדיוק של הביטוי ׳עול מלכות שמים׳ זה דרך מלכות. כל עוד שאני לא ממליך אותו על הארץ לא קבלתי עלי עול מלכות שמים. והראשון שעשה את זה, זה אברהם אבינו, יש גמרא מפורשת על זה, עד שאברהם אבינו בא והמליך אותו, הוא אמר: ״אלקי השמים והארץ״, זה עול מלכות שמים.

[.שקראו אדון] אדון, זה אותו דבר, זה אותה ספירה, זה אותה מילה.

[אמרנו שתפילה זה תחום הקבלה והקבלה עול מלכות שמים זה קריאת שמע מה המשמעות של תפילה אריכתא...] תפילה אריכתא זה דווקא הקשר בין ק״ש והתפילה, זה הקשר בין עול מלכות שמים והתפילה.

[הכפרה] אבל מכל מקום איך אני, בבחינת יחיד, אני יכול להיכנס בתפילה של הצבור? אין צבור רשע, הצבור הוא בבחינת צדיק שיכול להתפלל. אני היחיד, אני צריך להיכנס בתפילה של הצבור באומרי: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", אנחנו אומרים את זה בלחש. ויש מנהג אצל הספרדים, עכשיו בארץ המנהג מסתלק כי הבבלים אין להם המנהג הזה מכיוון שהם גם בנוסח ספרדי אז רוב הספרדים מתפללים כמו הבבלים, ולכן שכחו אותו מנהג: בחזרה של הש"צ, אסור לשליח צבור לומר בקול רם "אדוני שפתי תפתח", זה שייך ליחיד, הוא מתחיל ב-"ופי יגיד תהלתך" בקול רם, מי שמתפלל לפי הספרדים. הבבלים לא עושים את זה, עכשיו גם הספרדים מחקים בקו"ף, מחכים בכ"ף גם כן, את הבבלים, חוץ מימים נוראים. בימים נוראים בחזרת הש"צ (שליח צבור) אפילו הספרדים אומרים "אדני שפתי תפתח" בפה מלא, בקול רם. זוכרים את זה, הספרדים, אם יש עוד דבר כזה? חהחה. בבלי אני יודע.

[.] אבל בכל קהילות הספרדים, הספרדים ממש, לא הבבלים, אף שליח צבור היה מתחיל ב-"אדני שפתי תפתח" זה נקרא עם ארצות, הם מתחילים "ופי יגיד תהלתך", בחזרה לש"צ.

["אדני שפתי תפתח" בלחש] בלחש, כי זה שייך לו, עצמו. אדני זה א', ד', נ', י'. כשאומרים בברכה השניה "אתה גבור" זה כתוב: "אתה גבור לעולם אדני", א', ד', נ', י', בנוסח התפילה מכיוון שזה שייך ליחיד, תחית המתים, זו כוונה שניה, זה לא כתוב י', ה', ו', ה'. [זו המשמעות של קבלת עול מלכות שמים. אולי מה ההבדל בין קבלת מלכות שמים שלנו...] לא. נצרות. זה מושג אחר לגמרי, כשאומרים מלכות שמים, הכוונה אצלם זה לעולם הבא, זה עניין של התרגום, לכן אומרים מלכות שמים זה לא בעולמנו, זה מה שאומרים.

[.] מאמינים בזה, הם שמעו את זה מהיהודים, לא לשכוח את זה, שזו עבודה זרה שיצאה מאיזה כת של יהודים שיסדו אותה עבודה זרה. זו שיטה שיצאה מהפרושים, הפרושים המשיחיים של אותו זמן. טוב זה סיפור מלא, אם אתם רוצים פעם נלמד אבל זה סיפור של שנה, איך קרה דבר כזה הנצרות בעולם? אני זוכר איזו בדיחה שאיננה בדיחה, דווקא אנחנו אומרים את זה ביום הכפורים: "אלהי, עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאלו לא נוצרתי ,"זה רמז לנצרות! (-הבדיחה זה: כל נדרי...אני שמעתי כבר בתלמוד תורה- כבר). המושג של מלכות שמים דווקא אצלם, זה עולם הבא, זה עולם הנשמות ליותר דיוק. דווקא זו שאלה מעניינת, זה מורה על עיקר של הכוונה של ההלכה כפי שאמרנו: עד שבא אברהם אבינו וקרא לו אדון על הארץ. יתכן שאותה סוגיה זה בנגוד לנצרות, יתכן מאוד; ונמשיך על יהודה, הפעם אודה את השם הודיה, זה כבר חנוכה, מכבי, יהודה נגד יוסף כל הדברים.[כל זה לא נראה ברור וקשור]

עכשו אנחנו מבנים קצת יותר את העניין של שלמות האיחוד.

[זה משמעות ארון הברית אדון כל הארץ] זה אותה משמעות וזה קשור לפי מה שאני למדתי לשני מושגים בתפילה, אדון התולדות, אדון הנשמות: מי שמוליד על הארץ. אתה רואה את המשמעות של הנצרות, אדון הנשמות זה למעלה; אצלנו זה דווקא תולדות.

[לשון אדנים] נכון אדני המקדש, זה למדנו בשער הראשון. המשמעות האטימולוגית של המילה אדון זה המוליד. אנחנו לומדים את זה בפסוק של הראיה, דווקא, (שמות פרק כג) "אל פני "או, (דברים פרק טז) (שמות פרק לד) "את פני האדון יהו"ה אלהי ישראל". מי מחוייב, למי יש חובה של הראיה? לזכרים, "כל זכורך", זוכרים את זה? זה קשור לאותו עניין, יש חובה של הראיה לפני האדון, למי? מי שיש בו כוח אדנות, דהיינו, מי שמוליד. זה הפסוק, זה המצווה היחידה שהשם נקרא אדון, א', ד', ו', ן.'

[.רואה את הנולד] זה המילדת שרואה את הנולד.

[מלכות] יפה. שהיא מקבלת את אותו כוח של אל חי מהיסוד, שהוא נקרא האדון. אתה זוכר את הדיוק הזה? זה בבחינת יוסף הכוח הזה.
[.] יפה. הכול בא מלמעלה, אבל מה שבא מהבריאה זה הכוח של כל המדרגות דרך המלכות. לכן השתמשתי במלה לקיים את עול מלכות שמים, זה בא מהבריות, שנותן את הקיום לאותם הכוחות שסוף סוף, דרך היסוד, באות לבריכה של המלכות, דלית לה מגרמה כלום. הכול בא מלמעלה, חוץ מהכלי שבא מישראל, זה רמז בשל"ה: כלי זה רומז לישראל: כהן לוי ישראל, לעתיד. הגאון מווילנא ,בהערות שלו באדרת אליהו על מסכת ברכות קושר את זה לתרומה, ישראל נותן ללוי ולוי נותן לכהן זה סוד של תרומתם ,לפי הגאון. יש תרומה של יום ותרומה של לילה, מסביר את זה ברמיזה, תראו כל הפירוש שלו על מסכת ברכות זה רק ברמיזה.
"סוד אות רביעית של שם יתברך הוא סוד אות ה' האחרונה, שהיא סוד המלכות, שהיא סוד השלטנות, שהיא סוד השכינה, שהיא סוד חכמה אחרונה, שהיא סוד השם הנקרא אדני"י. כי השם הזה, כמו שהודענוך, הוא סוד שלימות הייחוד", עכשיו נגיע להבדל שיש בין איחוד ושלמות היחוד, זה סוד היחודים, מיד נגיע.
בדיוק של רש"י, לפי לשון הקבלה: (רש"י תהלים פרק נא) "אדני שפתי תפתח - מחול לי ויהי לי פתחון פה להגיד תהלתך", ופה נקרא מלכות. מלכות, פה, תורה שבעל פה. אז צריך פתחון פה, פתחון המלכות. איך בא הפתחון פה הזה? כשאני מבטא את המלה 'אדני'. טוב. בפסוק הזה יש הרבה דיוקים לכל המלים, מה הקשר בין תהילה ותפילה, זה עוד נושא.
[.] למה אתה מתכון, לזיווג? אבל יש מקרים שדווקא תובעים בפה.
[.] כן, כן, אבל אני זוכר את ההסבר הזה, אבל יש לך את העניינים של לאה שאמרה ליעקב דווקא בערב אז המפרשים מדייקים, זה דווקא זה עניין התפילה .
[.] (בראשית פרק ל') ישכר ,(בראשית פרק מט) "יששכר חמר גרם" זה קשור לעניין המשמרות. משמרה הראשונה דווקא, (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ג עמוד א') "משמרה ראשונה - חמור נוער, שניה - כלבים צועקים, שלישית - תינוק יונק משדי אמו ואשה מספירת עם בעלה .שוב זו דוגמא הדיוקים של הגמרא זה קשור.
[דינה] לכאורה, לכאורה. יש פה ספר בראשית עם רש"י? לכאורה. דווקא היא הייתה צדקת גדולה, כן, צריך לדייק ברש"י על זה. "ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב ." על הפסוק הזה רש"י אומר: "בת לאה - ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יצאנית הייתה, שנאמר (ל טז) ותצא לאה לקראתו (ועליה משלו המשל (יחזקאל טז מד) כאמה כבתה)". זה הנושא שלנו. זה שבח, כי היא לקחה את היוזמה כדי להמשיך בתולדות, אז נקראת יצאנית. אני יודע שרוב הדרשנים דורשים את זה בגנאי, זה ההפך, זה שבח.
[.] אז הנה ההסבר לזה בקצרה: כשיעקב חזר מאצל לבן, היו לו שתים עשרה בנים. היה צריך להקים שלשה עשרה שבטים. אז יש לו רק בעיה לפתור: למצוא חתן לדינה. מיד כשחוזר מן הגלות, איפה אפשר למצוא חתן לדינה, כדי להקים את השבט השלשה עשרה. אז הוא מגיע לשכם. שמה הוא מחליט נמצא פה. למה? מה ראה? ההסבר הוא פשוט מאוד לפי לימוד התולדות, כי דווקא בשכם האדם כבר נקרא בשם העיר. העיר הייתה 'שכם' והחתן הזה נקרא 'שכם' כמו העיר. אז זה תיקון חטאו של קין, כשבנה עיר ונתן לעיר את שם של חנוך בנו. כשיעקב פוגש איזה מקום בעולם "שכם אשר בארץ כנען ,"למה בארץ כנען, יש שכם במקום אחר? כשפוגש מקום שכבר העיר החזירה את השם לאדם הוא אומר: הוא הגוי שיכול להעמיד את השבט השלוש עשרה, ולכן יעקב ניסה עד הסוף, להקים אותו שבט משכם. זה נכשל עם שכם, מכיוון שזו רק התחלה של תיקונו של עולם

ואותו שכם נשאר ברברי נאמר, עינה אותה, אף על פי שיעקב תיקן את כל סדר הקידושין. אם אתם רוצים, אני מסביר לפי הגמרא, מה תיקן יעקב באותו עיר? "ויחן את פני העיר", מה תיקן? חנינה עשה לעיר אומרת הגמרא. "ויקן את חלקת השדה ,"תיקן חנינה בעיר, מכיוון שכתוב: :"ויחן את פני העיר" ולא על יד העיר. מה חנינה עשה בעיר? תיקן הלכות קדושין .כי הגמרא נותנת שלשה הסברים: תיקן שווקים, תיקן מרחצאות, ותיקן מטבע האשה "נקנית בכסף, בשטר ובביאה". כסף תיקן מטבע, שטר תיקן שווקים, ביאה צריך מקווה תיקן מרחצאות. זה מובן. תיקן להם, מוהר, משא ומתן כל הפרטים האלו, מה זה: "ואהבת לרעך כמוך "גבי הקדושין? ואחר כך בקש מדינה לצאת לראות עם בנות הארץ עם מי מתחתנים, זה לשבח, זה לא גנאי. אבל למה זה נכשל? מכיוון שאותו שכם היה פרא אדם, אבל זה התחלת התיקון. סוף, סוף השבט השלש עשרה יצא משכם דרך אסנת, וזה אפרים.

[.] יפה וזה אפרים. כל הצרות באו מאפרים אף על פי כן מה אומר הכתוב? "הבן יקיר לי אפרים ,"זה תיקון כנסת ישראל, יותר שבח מזה? זה סיפורים של המקרא! ויש כלל בגמרא, אני לא זוכר המקור אם אתם זוכרים את הביטויים תגידו לי, שבכל סיפורים של המקרא, אף על פי שאתה רואה לכאורה צדיק שעושה מעשה רשע, תדע שזה מעשה צדיק. אם אתה רואה רשע שעושה מעשה צדיק תדע שזה מעשה רשע, זה כלל. בזהר יש שני מקומות בזהר עצמו, בתקוני זהר, מי שקורא הספורים של המקרא כסיפורי דהדיוטי ראוי לו שלא היה בא לעולם, כי זה מקרא.

[.] הגלות מתחילה עם אפרים, הוא שייך לאומות העולם, בהתחלה.

[שכם, ברוך שלם כבוד מלכותו] אני לא זוכר הדיוק הזה אבל זה מקום מוכן לפורענות? . תראה לי את זה [זה בעל הטורים]

[.] זה קשור, כשיעקב אבינו ראה את יוסף במצרים, קרא ק"ש אומר רש"י, "ברוך שם כבוד מלכותו" זה ההמשך. "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" זה דווקא השלמות האיחוד, האיחוד התחתון, זה שלמות האיחוד: השלמת האיחוד. כי כל עוד שאנחנו לא מגיעים לשלש עשרה, הגימטריה של אחד היא חסרה, "והאחד איננו" אתם זוכרים את הפסוק של יוסף "שנים עשר... נחנו" חסר אל"ף ". כי "והאחד איננו", זה כל הנושא הזה. אז הכול תלוי בשכם. ואם אתם לוקחים את הפסוק זה בפרק ד' על קין "וידע קין את אשתו "ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך" לפי טעמי המסורה צריך לקרא את זה ככה, "ויקרא את שם העיר 'כשם', בנו חנוך". כשם, זה אותיות שכם. כשם, זה כבר רמז לאותה עיר. זה המשמעות של החטא של קין, קרא את העיר כשם, השם זה האדם, הוא קרא כשם, וזה אותיות שכם.

[.אבל הוא קרא את השם של הבן] שאלה יפה. כי עד כאן כל הבעיה שהאדם היה צריך לפתור במישור של בין אדם לחברו זה בן אח לאח. קין הרג את האח, אין אח, אין זולת, המילה 'אח' מסתלקת מהמקרא. ולכן יש איזה מן ארכה שנותן הבורא לקין, עד שיברר אם הוא באמת רשע או נקי, אותיות קין, או צדיק. ונתן לו כעזר לאותה בעיה של בין אדם לחברו את העניין של הבן. כי אם, ויש איזה זיקה למה שאומרים הנוצרים, אחר כך אסביר את זה, אם אי אפשר להתייחס לאח כזולת, אולי יש פתרון דרך היחס של האב לבנו. זו העבודה זרה של הנוצרים, הישועה של העולם של חטאו של קין באה דרך הבן. תפסתם את הקשר, זה קשה ליהודים לתפוס את זה אבל זה אותו סגנון. ולכן עובדים לבן כבן,כשראו "ואהבת לרעך כמוך", זה בלתי אפשרי אלא דרך הבן, אז נותן לו בן ששמו "חנוך". המחנך היה צריך להיות הבל, האח, הרועה, הוא הרג את המחנך. אז הוא מחזיר לו את הפונקציה של החינוך דרך חנוך, מה עושה? הוא לוקח את הערך שהוא

האדם, הנפש של האדם ונותן את השם לעיר. הוא הורג שנית את הבן אדם. הערך זה העיר, זה לא האדם. אני למדתי את זה פעם, אני צריך לצטט איזה רב, זה היה תלמיד חכם, אולי שמעתם על הרב פסיוויצ'י של כפר הרואה, אביו שלו היה חכם מאיטליה - למה אני מזכיר אותו, זה נעלם, מה הקשר?

[.] כן זה הנושא, זה היה קשור לנושא, מ"מ ברוך הבא. [צוחק] כי העיר זו הבעיה של ארגון בלתי פרסונלי של היחסים בין האזרחים. נזכרתי, הוא היה מסביר למה מדינת ישראל נקראת מדינת ישראל ולא ישראל? כי ישראל זה שם העם, המדינה זה למדינה של העם: ארץ ישראל. הארץ לא נקראת ישראל אלא העיתונאים קוראים לזה ישראל, זה נקרא ארץ ישראל. עכשיו זה נקרא מדינת ישראל, זה חידוש משלי, מכיוון שאין לנו גבולות, כשיהיה גבולות המדינה תקרא ארץ ישראל. אבל מכל מקום השם שייך לאדם, לא לעיר. אם אני נותן השם לעיר אז אני מוציא את כל עניין של הבעיה של בין אדם לחברו, אין מוסר בעיר, יש אדמיניסטרציה של העיר, יש סוציולוגיה, אין מוסר, זה החטא השני של קין. ולכן כשיעקב אבינו פוגש איזה מקום, שכבר העיר החזירה את הערך לאדם, הוא אומר זהו זה. הוא אומר את זה מבחינת יעקב, שהוא בחינת חזרה מהגלות. אבל אחי דינה, הם אומרים, מבחינת ישראל, הוא רשע, צריך להרוג אותו. להרוג אותו אבל למול אותו קודם כול, מכיוון שלמעלה הוא זוכה בעולם הבא, אבל למטה הוא רשע צריך להרוג אותו, לכן שלחו אותו לעולם הבא...

[.] זו לא בדיחה, זה הפשט, למה פתאום רצו למול אותם? לכאורה כדי לעייף...

[.למה בבחינת יעקב זה כן שייך?] מה שאני רוצה להסביר, אני כולי מלא העניין של יום עצמאות, ענינא דיומא. ההתנהגות הגלותית היא מכל מקום "לנסות", זה בבחינת יעקב, זה גלותי. ישראל, הנבלה (assez) עשה בישראל זה בלתי אפשרי "שמעון ולוי אחים ["אז בבחינה ישראל צריך להרוג אותם. בבחינת יעקב לכרות ברית,אפילו עם רשע, צריך לעלות להר הבית אפילו דרך האשפות.

[.אפשר לקשור את זה לרצון לכרות ברית עם הרשע] תשמע. עם הטמאה אין פשרה, זה כלל של הלכה.

[.] מה זה עמלק, על מה אתה מדבר?

[.] זהו, זהו. שרוצים לכרות ברית עם עמלק, הנחשלים במחנה. אנחנו הגענו לאותה נקודה. עם הטומאה אין פשרה. אני אני זוכר הייתי חייל נגד הגרמנים בתקופה של היטלר, למי היה עלה בדעתו לכרות ברית עם היטלר? קודם כל לנצח במלחמה אחר כך נראה מה נעשה עם הגרמנים.

[.] זהו זה, הנחשלים במחנה, הם במחנה. הם בחינת,טוב זו השאלה שלנו, זו ההגדרה שלנו, הם בחינת יעקב, הם לא בחינת ישראל.

[.] מי מוותר? יעקב הנקרא ישראל. רק יעקב יכול להיות ישראל. חזקה שיעקב יהיה ישראל אבל צריך להיות ישראל. לפי דעתי זה ברור מאוד. לפני כמה שנים הרב שפירא פרסם באותה חוברת שקיבלנו במרכז הרב הישן, פרסם מאמר יפה מאוד. אם אין ברירה..... – [נראה לא קשור]

.

אני חוזר על המשפט הראשון שלמדנו על סוד אות רביעית.
"סוד אות רביעית של שם יתברך הוא סוד אות ה' האחרונה, שהיא סוד המלכות, שהיא סוד השלטנות, שהיא סוד השכינה, שהיא סוד חכמה אחרונה, שהיא סוד השם הנקרא אדני"י". בהגדרות האלו יש כל התכנית של מה שצריך ללמוד כדי להבין את החשיבות של האות ה' אחרונה שהיא כוללת את שלושה קוים, כפי שאנחנו רואים בכמה נושאים. מהתפשטות העליונה, משורש כתר עליון, סוף, סוף מתפשטים שלשה קוים: קו החסד, קו הדין, קו הרחמים שהוא קו האמצעי. ומה שמאחד, מכליל אם אפשר לומר, את כל האורות, זה ספירת מלכות כבית קבול, ולא רק בית קבול, אלא סוד האיחוד של הכול הכולל.
"כי השם הזה, כמו שהודענוך, הוא סוד שלימות היחוד" זה מה שלמדנו קצת בשיעור הקודם לפני שבועיים ומה שאני רוצה להוסיף על זה, זה לא רק שיש איחוד בין כל ספירה וספירה, זה סוד היחודים, יש בחינה שנקראת שלמות היחוד והיא תלויה במלכות. כל הכוונות מכל סוג שהוא, יש בכל הכוונות ממד של יחודים. מה זה יחודים? לאחד ספירה זו עם ספירה אחרת, זה סוד השבטים. יש היחודים מכל הבחינות, יש אינסוף יחודים שצריך לאחד כדי לאחד את השם. יש בחינה של שלמות היחוד והיא תלויה במלכות. זה מה שהתחלנו ללמוד בשיעור הקודם, בהקשר לכוונות התפלה, חזרנו על הפסוק -אם אתם זוכרים- "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", כי בלי הכוונה להכיר במלכות הבורא, אסור לקרא בשם. אסור לקרא בשם אלא דרך, זה יותר מאמצעי, אלא, דרך המידה של מלכות. יש יוצא מן הכלל בברכות. זה הברכה "אלהינו, אלקי אבותינו, אלקי אברהם אלקי יצחק אלקי יעקב", זה גם קשור לעניין האיחוד, זה הו' של אלהינו ואלקי אבותינו, אלקי אברהם ואלקי יצחק ואלקי יעקב, ה-ו' הוא החבור של האיחוד ; אבל מכל מקום אסור לקרא בשם השם בלי לבטא אותו בבחינת אדנות, אדני, מלכות, להכיר במלכותו. אפשר לקשור את זה לעניין של הלכה פשוטה. זה עניין של הלאו של (שמות פרק כ', ו') "לא תשא את שם יהו"ה אלהיך לשוא ."זה לשאת את שמו לשוא מלבד כל הבחינות של האיסורים שיש ב'לאו' הזה, זה להזכיר את שם יהו"ה בלי להזכיר מיד שאני מכיר בו כמלכי, אדני, זה אסור. ולכן המידה מלכות נקראת, דרך השם אדני, ההיכל של השם. בבחינת אור וכלי, אסור להזכיר אור בלי כלי, בלי דרך אותו כלי, והכלי הזה זה הכלי של המלכות. להזכיר אור בלי כלי, זה קשור למה שאומרים החכמים, זה מביא בכיה לדורות, בכיה לעולם, ואור מגולה, זה סוד הדמעות, אם אתם למדתם את זה. ולכן יש פה הבחינה של שלמות היחוד, זה שרציתי לדייק כדי לגמור עם מה שלמדנו כבר בשיעור הקודם.

עוד בקצרה, יש עניין של היחודים ויש עניין של שלמות האיחוד, כי כל הכוונה, המטרה או הכיוון, של כוונות התפילה לפי הקבלה זה לייחד יחודים, זו חכמה לפני עצמה, וזה סוד העבודה, כי אולי אני אקשר את זה לפשט מסוים של "שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד". יש בחינה, יש אפשרות, תאורטית נאמר, של בחינה של יהו"ה שאינו אחד, יש בחינה של יהו"ה אחד. והצו שיש בפסוק הזה: "שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד", רק יהו"ה אחד הוא אלהינו.זה מובן כן. ויש משימה על עם ישראל, זה סוד קבלת התורה: לאחד שם יהו"ה, כי בעולם הוא בסוד ההתפשטות, יהו"ה הוא אחד, אבל שמו צריך לאחד אותו. יש הבדל בין "יהו"ה אחד ושמו אחד" לפי אותו פסוק, זכריה פרק יד, (ט') "והיה... ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד,, י' ה' ו' ה' אחד כמו שזה כבר לנצח, יהו"ה הוא

אחד ; "ושמו" ש' מ' "אחד" זה מה שצריך לעשות, זה מה שצריך לקיים, לקיים את איחוד השם, ש' מ'. זה מובן? אפשר לומר כי השם של ההויה הוא בבחינת שבעים ממדים וצריך לאחד אותם בבחינת ארבע אותיות. אז זה שלמות היחוד, זה תלוי בספירת מלכות.
[אפשר לומר שאורות בלי כלים או יהו"ה בלי אדנות זה חטא הפילוסופיה?] תן לי לחשוב על זה. לא כל כך פילוסופיה, הספרות. לכן זה אסור לכתוב את השם אלקים, בלי להכיר בו כאלוקי, כאדני, לרמוז לשם בלי לרמוז בבת אחת שאני מכיר בעול מלכות שמים. זה מובן העניין? ולכן אנחנו רואים את הבדל בין תלמיד חכם ופילוסוף: פילוסוף משתמש בשם הזה לפי הצורך של השכל שלו, תלמיד חכם זה אסור. זה מובן כן? לכן אומרים השם, הוא, ש' מ', הוא.
[אפשר לפגוע באיחוד בעולם הזה] אני מוסיף משהו, בעולם הזה היחוד הוא פגיע.
[עד איפה, עד כמה הוא יכול להיפגע?] על אותו דבר.
[בהויה זה ב ו-ה' או גם למעלה?] בכל הבחינות. בכל הבחינות. אסור להפריד בין אות ואות. יש את הנושא של י' ה', ו-ו' ה', וזה הכוונות של 'לשם ייחוד קודשא בריך הוא', אבל מכל מקום, לפי מה שאמרו המקובלים יש בכוח האדם כבריאה, כנפש של הבריאה של העולם כולו - זה האדם - לפגוע ב, אם אני מבין את השאלה שלך, אם זה עולה עד כסא הכבוד או למעלה מכסא הכבוד? אבל סוף, סוף אע"פ שאמרו בדרך כלל שלמעלה מכסא הכבוד אף אחד לא מגיע אפילו עמלק, מכל מקום אם מגיעים עד שורש הבינה זה רמז ש, אם תפסתי את השאלה, זו השאלה שלנו.
[מה הפרוש זווג ...?] מכל מקום יש אפשרויות, אפילו בבחינת "כי רגע באפו חיים ברצונו" ,אבל רגע, יש אפשרויות של שעה מסוכנת, רגע מסוכן. בעולם המכוונים, המקובלים, יש רמזים, כוונות שעולות למעלה משורש הבינה. אבל מכל מקום, צריך להבין שכל בריאה ובריאה היא בעולם שלה, ובעולם שלנו, בעולם העשיה, בעולם התחתון לא מדובר במה שקורה בעולמות העליונים. בעולם התחתון יש אותה סכנה, להפריד בין כל, להפריד בין י' ו-ה', ו-ו' ו-ה'.
[אפשר לדייק, גם בקוצו של יו"ד?] גם בקוצו של יו"ד. מכיוון שאע"פ שאין שום ממד, זה אינסופי בין הכוונה לשם יתברך, דהיינו עולם אצילות שהוא אלקי ישראל- וגילוי השם בעולם התחתון שלנו, אע"פ, מכל מקום יש משהו "כי כבודו מלא עולם" ,עד הסוף, "בכל צרתם ~~לא~~ לו צר" , אפילו אחרון של אחרון. זה ברור, זה מובן? אז סוד כל העניין של הכוונות זה להצליח, וזה תלוי בכוונות המתפלל, להצליח לייחד יחודים. הנושא העיקרי של כל העניין של היחודים זה מה שהוא מכנה 'שלמות היחוד'. כשקהילת ישראל אומרת: "אלהינו מלך העולם" זה העיקר של שלמות היחוד. כי בכל הדתות אחרות , המושג, אפילו אם יש מושג דומה, הם מכירים רק באלקי שמים, ולא באלקי העולם. זה מובן מה שאני אומר? הגאון מווילנא פירש את זה יפה, זה החידוש של אברהם אבינו שהמליך אותו על הארץ, וזה כוחו של דוד המלך, זו הסגולה של קהלת ישראל, סוד ספירת מלכות. ולכן היא נקראת כנסת ישראל, הספירה מלכות עצמה. זה מה שהרב, כל תורת הרב קוק זכרונו לברכה, מבוססת על זה. כנסת ישראל היא ממש ספירת מלכות, כי כנסת ישראל בונה את ספירת מלכות.
[האם ניתן לומר ..שאליה אנחנו מתפללים כשמתפללים ב.. נקבה] יש.. על זה..יש... בשכינה עילאה, אבל למשל תפילת משה רבנו: "ואם ככה את עשה לי ."אבל בנוסח של המקובלים הלשון נקבה שאנחנו משתמשים בו זה לא בדיוק הלשון נקבה של הדקדוק. למשל 'נקדישך ונעריצך' זה מובן מה שאני רומז? כי בכל זאת אע"פ שספירת מלכות היא בבחינת נקבה היא גם כן בחינת זכר, זה תלוי אם זה בערב אם זה בבוקר, ואותו דבר כל שכן לספירה הבינה: היא בבחינת נקבה, נקבה שאומרת אני זכר, מכיוון שכל התיקונים

על הזכר (בצירה) זה בבינה: כוונות השופר, כל זה, זה קשור.
[זכר זה בבחינת השלמות שיש בה?] בינה זה גילוי החכמה, לכן מי מתגלה בבינה? זה החכמה.
[אצילות] לא, יש הבחינה נקבה, אבל מה שמתגלה זה, שוב זה עניין של שלמות היחוד. מה שמתגלה, מי שמתגלה באותה בחינה נקבה, זה הבחינת זכר. רק למעלה מזה אין שום הבחנה בין זכר ונקבה, וזה ההוכחה[על ידי התפילה וגם על ידי מעשים וקיום המצות?] מעשים בכיוון המצות עם כוונות. מצוות צריכות כוונה או לא, זה העניין. בלי כוונה, זה נקרא גוף בלי נשמה כמו התפילה. אבל ברור, יחודיות, תיקונים, זה לא רק בתפילה, "בכל דרכיך דעהו ,"אבל בעיקר, העבודה זה בתפילה.
היו דורות שהיו בעשיית המצווה, היו מקיימים אותה כוונה של המצווה. אבל עכשיו אין לנו רק כוונה אחת: "אשר קדשנו במצוותיו וצונו", יש לנו כוונה לצאת. למשל ב'פרי צדיק' יש רמזים על כוונות של מצוה זו או אחרת, אבל בכל זאת, חוץ מיחידי סגולה לא מגיעים יותר מכוונה כללית שהיא האיחוד. חוץ מ באמת...הרב גץ בקיא קצת בזה, אבל זה חכמה נדירה מאוד, רק יחידי סגולה יכולים לתפוס, להתקשר. אנחנו מבחינים שאנחנו בבחינת דורות אחרונים, סוף הרגליים.
[.] אע"פ שלא מבינים, הנשמה מבינה.[צוחק] אז זה מה שרציתי לדייק בעניין שלמות האיחוד.
"**והיא אבן ישראל**", לא התכוונתי בדיוק אבל הוא אומר את זה בפירוש,
"**והיא אבן ישראל המושכת להם כל מיני מעדנים וטובה וגדולה והצלה וגאולה, והיא הדרה עם ישראל תמיד ואפילו בגלותם**", " פה יש נושא שצריך לדייק: השייכות עם אותו פסוק ומה שאומר הרב: "אפילו בגלותם"? דווקא "ועשו לי מקדש" זה ברור שזה בירושלים.
[המקדש איננו גדול...] טוב זה עניין של הסוד של מקדש מעט, דהיינו, "אפילו". אבל צריך להבין את זה: "ואפילו בגלותם", זה סוד המקדש מעט .יש כמה מקורות במגילה, בתענית, כשישראל גולים השכינה אתם, מה ששוכחים תמיד זה האסון של שכינה בגלות. היא נמצאת עם ישראל, אפילו בגלותם כדי להגן עליהם אבל המחיר של זה, זה העולם שהשכינה היא בגלות, והזוהר אומר: זה הסיבה שהכעס נמצא בעולם, זה בתקוני הזהר. אוי למי שגורם שהשכינה היא בגלות !
[("ונתן יהו"ה לך שם לב רגז" [אפשר לקשור את זה. שכחתי את המילה בארמית בזוהר, אבל ההגדרה היא רותחת, יתכן שזו אותה מילה בארמית, צריך למצוא את המקור. העולם כועס כשישראל בגלות, מכיוון שהשכינה היא בגלות. והתוצאות של הכעס שבעולם, זה שואה לעם ישראל, זה נושא חמור מאוד. אז כשלמדתי את זה, ניסיתי להבין איך זה יתכן, מכיוון שהתורה עצמה מספרת על אפשרות של גלות, אפשרות שורשית, לא רק כתוצאה של חטא, אז יש עונש של גלות, למשל כל הסיפור ששמענו כאן בפרשת השבוע, הסיפור של ירידת יעקב אצל יוסף במצרים "אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה "או את העניין של הגלות החל הזה, בזמן של אלפיים שנה. אפשר להסביר את זה בצורה כזו: יש עיתים טבעיים לאפשרות של גלות אז יש פחות כעס, מכיוון שזו אפשרות לפי לוח הזמנים. אבל כשעוברים את העת, אז הכעס מתפרץ. לפי דעתי זה מסביר קצת את עניין של השואה, לא רק השואה של זמננו, מכיוון שהיו כמה פעמים אותו דבר, אולי לא באותם ממדים. אולי נלמד סוגיה קטנה במסכת ברכות, מה שהתרשמתי כי כל הידע שיש לפי התורה על כל מה שקרה בכל תקופות של סוף גלות, הייתה שואה, אבל התורה לא מספרת על זה, יש רק רמזים במדרשים. למשל מה שקרה בזמן אברהם אבינו, שואה ענקית, כל העם העברי נאבד חוץ ממשפחה אחת. מה שקרה

ביציאת מצרים, החמישית יצאה, זו שואה בממדים ענקיים, התורה לא מספרת בזה, רק איזה רמז במדרשים. יתכן מאוד שזה מסביר למה המסורת בתקופה שלנו, לא מתייחסת כל כך לשואה שהייתה, אע״פ שזה בזיכרון שלנו, זה לוקח ממדים עצומים יותר ממה שקרה במצרים, יותר ממה שקרה בכל הדורות. אתם מבינים למה אני מתכון. הרבה הגיבו כדי לנסות להסביר מה קרה בשואה אבל אף אחד חוץ מחכם אחד, אף אחד לא התייחס לפי התורה, חוץ מהרב מרדכי עטיה ז״ל שכתב ״סוד השבועה״, חוץ ממנו אני לא מכיר אף רב אחד, שהתייחס לעניין של השואה לפי המקורות של התורה. שיקול דעת כהוגה דעות, אפילו ברורה, יש; אבל לפי התורה, לפי המקורות, יש רק הספר הזה.תפסתם את חומרת הבעיה. יתכן מאוד שזה טבעי כי התורה לא מספרת על זה, רק המדרש רומז.

[מה הסיבה שהתורה לא מתייחסת] אין בתורה סיפור על מה שקרה לעם העברי עד תקופת אברהם אבינו, מעבר עד אברהם. מה קרה באור כשדים? יש רק רמז במדרש אחד, על שנמרוד שלח את משפחת אברהם ב ... טוב כפי שאתם..

[למה התורה לא מספרת?] יש לי רעיון על זה, אולי תביא מסכת ברכות, יש איזה רמז. לפי הנושא שלנו, זה קשור לנושא שלנו, כי..השכינה הייתה עם עם ישראל תמיד אפילו בגלותם.

״**והיא (השכינה) הדרה עם ישראל תמיד ואפילו בגלותם**״. יש תקופות של גלות שהן - אני מחפש איזה הגדרה מדויקת - שהן לפי סדר העולם, אבל תקופה של זמן מסוים [לגיטימיות] לגיטימיות, אבל אם יש איחור אז הכעס מתפרץ. אבל כשהכעס מתפרץ, יש אחריות של עם ישראל אבל יש גם כן כבוד הבורא, את העניין של ׳הביאו עלי כפרה׳ של ראש חודש, אתם מבינים, כי סוף, סוף יש איזה רשות שניתנה לסטרא אחרא, לרע המוחלט להתפרץ, אע״פ שיש סיבות, שיש סיבות מצדיקות על העונש, בכל זאת זה עובר כל ממד של... לשלוט לפי האמונה על הדבר הזה בדרך שכל. זה מה שרמזה הגמרא על מיעוט הלבנה, סופסוף אנחנו לומדים את זה, אנחנו מבינים את זה, שהקב״ה בכבודו ובעצמו לוקח על עצמו את אחריות של מיעוט הלבנה, אע״פ שזה הגיוני לפי תפקוד העולם, זה לא אשמתו. וזה הכוח של ההסבר של הרמב״ם על ספר איוב במורה נבוכים. הוא דוחה כל ההסברים של חברי איוב והוא דוחה כל האמונות על זה. אולי זה עונש, אולי זה עובר, זה בא רק מתפקוד העולם. אז תפקוד העולם, זה לא אחריות של הבורא, אבל בכל זאת, ולכן התורה לא מספרת על זה.תפסתם מה שרציתי להגיד? זה כבוד..איך אומר הפסוק? ״הסתר דבר״. זה מסביר לי למה הרבנים, הרבנים האמתיים, לא מדברים על זה, אבל הסכנה שנותנים רשות לדבר לעם ארציים גמורים. זה כוחו של הרב עטיה, כי סופסוף גילה את המקורות. גילה ברמיזה אבל זה מספיק כדי לתפוס את העניין. כי סופסוף אחריות, היא לאו דווקא לעם ישראל, אלא לעיני העדה, יש רמז באור החיים שגדולי ישראל יתנו את הדין, זוכרים את הרמז הזה, אבל מכיוון שזה ככה אי אפשר לומר את זה בין הגויים, זה מסוכן. לפי דעתי זו מצוה להפיץ את ׳סוד השבועה׳ בישיבות, אבל אפילו את ׳אם הבנים שמחה׳ ,לא רוצים לקרא.

[אם התורה קדמה לעולם, אז אולי זה כתוב ברמזים שאי אפשר לתפוס אותם] יפה! אבל זה לא אומר שכל מה שרומזת התורה שקדמה לעולם, צריך להיות בבחינת שואה. אותו דבר, אם זכה זה מתגלה בבחינת שמחת הקודש, ולא בבחינת שואה. אם לא זכה, אתם זוכרים את השורש של המדרש על ״וירדו ״״זכה, ״רדו״, לא זכה, ירוד, אותן אותיות, אותה תורה, זה תלוי בתחתונים אומר אור החיים. זה לא מלכתחילה, אין פטליות, אבל בכל זאת האפשרות יש לה שורש ולכן ״הסתר דבר״. זה האומץ של החכמים האלו, אני מתכוון לאור החיים, שלא היסס לומר: שגדולי ישראל יתנו את הדין. אני סיפרתי את

זה, זה רק בינינו, כשהתחלתי ללמוד עם הרב צבי יהודה קוק ז״ל, הוא היה שקוע בכתבי יד של אביו. הוא הראה לי כתב יד, שעד עכשיו לא התפרסם, הוא אמר לי: יש לי בעיה, אני חייב לפרסם את כל מה שהרב כתב אבל זה, אני לא יכול. איזה מין תוכחה נגד ראשי ישיבות של הזמן שלו, משהו נורא ואיום, קראתי שורה שאני זוכר, בין השורות, שהוא מגדיר אותם כשונאי ישראל, עד כדי כך, אולי שמעתם? איך תפס את זה מראש! כי זה לא היה נראה באותו זמן. מאיפה באה הסיבה של הכעס הזה?

[לא רואים משהו מקביל לחטא המרגלים] אתה צודק. אתה צודק!אבל רק בימינו אנו, תפסנו שחטא המרגלים זה חטא גדולי ישראל, אע״פ שזה כתוב במפורש.כן? אני זוכר כמה וכמה רבנים גדולים בחוץ לארץ, שיוצאים בשצף קצף על המרגלים ועושים אותו דבר. [צוחק] דרשות נפלאות.[צוחק] לא צריך להגזים...

[מה מידת האחריות של הבורא?] פשוט לתת אפשרות לזה, לתת רשות לרע המוחלט להתפרץ.

[מאיפה זה בא?] זהו, לכן ״הסתר דבר״. אולי אני אספר, אבל זה רק בינינו. יש מחלוקת בין המהרח״ו וחכם אחר שהוא רבי יוסף אלמגרבי ושהוא דווקא הזקן שלי על אותו נושא. זה סוד שורש הקליפות, לפני בריאת העולם, אם אתם זוכרים שורש הקליפות לפני בוצינא דקרדינותא .״אם אתם רוצים נלמד את זה, תלמדו הדרוש חפציבה. אז בכל הספרים אומרים שזה המהרח״ו, זה ידוע שזה לא מהמהרח״ו, זו השיטה נגדית מהמהרח״ו, זו השיטה של רבי יוסף אלמוגרבי.

[.זה כשר?] זה תלמידו של הארי. הוא היה בר פלוגתיה של המהרח״ו. המהרח״ו מצטט אותו בשער הגלגולים, שהיה תלמידו של האר״י. ואנחנו יודעים, זו מסורת של המשפחה שהשלימו ביניהם בסוף, ובמשפחה שלי מדור לדור, אחד נקרא יוסף ואחד נקרא חיים, זה חיים המרח״ו ויוסף אלמוגרבי. ומסורת הקבלה שעברה במשפחה, זה דווקא מסורת הקבלה של המהרח״ו, ולא של החפציבה. השלימו ביניהם סופסוף. אבל שמה זו מחלוקת ברורה, והשורשים נמצאים בזהר, של החפציבה, זה הזהר פשוטו כמשמעו! אבל זו שיטה אחרת, זו אותה שאלה, זה ממש אותה שאלה.

[הרב שרקי: ההלכה כמי?] ההלכה כהוא .[צוחק], ההלכה.. כמה וכמה. טוב אפשר לומר אלו ואלו דברי אלקים חיים. זה תלוי באופי של הלומד. לפי דעתי, אני אתן דוגמא, הפירוש של רש״י על התלמוד, הפירוש של רבינו חננאל. הפירוש של רבינו חננאל זה היה פירוש ספרדי, והפירוש של רש״י היה פירוש אשכנזי. סופסוף מכיוון, שלא לחינם הפירוש של רש״י התפשט, גם הספרדים קיבלו את הפירוש שלו. אבל בלי שום ספק השיטות של רבינו חננאל הן שיטות, זה עולם ומלואו, אבל לומדים דרך רש״י, הלכה כמאן?

טוב, זו שאלה בסוף הפרק הראשון בסוגיה על הגדה של פסח.

[מה סלע המחלקת?] סיבת בריאת העולם: אם לתקן את שורש הקליפה או לגלות מידות הבורא. זה 'עץ חיים' וזה... זה מובן?

[סיבה תיקון שורש הקליפות זה נשמע יותר כשיטות בעלי הכרח. יש איזה תיקון שקודם לבריאה שצריך לעשות אותו] גם הסיבה שניה זה אותו סוד, בעץ חיים זה לא מובן: ״כשעלה ברצונו״ ולפני זה? למה לא עלה ברצונו? זה אותו סוד. יש תשובה אבל מכל מקום זה לא כל כך...

אז אני אקרא

״כיוצא בו אתה אומר: (בראשית ל״ה) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך״..... דומה - לאדם שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה זאב; פגע בו ארי וניצל ממנו, והיה מספר והולך מעשה ארי; פגע בו נחש וניצל ממנו, שכח מעשה שניהם והיה מספר והולך מעשה נחש; אף כך ישראל - צרות אחרונות

משכחות את הראשונות .״אבל הקושיה זו סוגיה על איזו משנה?. ״מזכירין יציאת מצרים בלילות ,״לא שתיעקר. יש סתירה, איך לפתור את הסתירה? לפי דעתי אפשר להסביר ככה: החובה זה להזכיר את הגאולה, לא השואה שיצאנו ממנה. בבחינת שלילית ״אחרונות משכחות את הראשונות״.

[אפשר לתלות בהסבר הזה: ״זכר ולא תשכח״? (דברים פרק כה, (יט) ״זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח״] אפשר. ברו ברו. יפה! לכן צריך מצוה מיוחדת על עמלק: שלא לשכוח לכן יש עשה של זכור, כי פה מסוכן לשכוח את זה, כי זה לא נגמר, לדור דור לפי הפסוק; טובזה חידוש! שמענו משהו. טוב אז בעניין של

״ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם :״אפשר להסביר ככה: אפילו מקדש מעט, ואפילו ישראל הוא בגלות! ובתנאי, להבין מה זה מקדש מעט, שזה צריך להיות על תנאי כפי מה שעשה המהר״ל, לא לחינם שדווקא המהר״ל גילה את זה. בכל הקהילות ידעו את זה שזה על תנאי, אבל דווקא הוא נשאר כעד לזה. אתם יודעים את הבית הכנסת שלו, והגלותיים אומרים שזה לא על תנאי, שזה אלטנוי.[צוחק]. ומחדשים את זה בכל העולם. אתם רואים ממש מה קורה עם עם ישראל? זה לאו דווקא עם קשה עורף, זה יותר חמור מזה: ״דור עקש ופתלתל ״מאיפה זה בא? זה נושא בפני עצמו. מאיפה זה בא הקשיות העורף הזה? יש לי הסבר ככה אולי פילוסופי, אני לא יודע: שכדי שההיסטוריה של העולם תהיה צודקת, בצדק אמתי, אז הקב״ה, כשברא את העולם, שם את כל האפשרויות הנגדיות נגד רצונו, דאם לא כן זה לא היה פאיר ״fair״. תפסתם את זה? איך להסביר שהוא אוהב את העם הזה שהוא נגדו?

[״עזר כנגדו״] נכון. איך להסביר: ״אהבתי אתכם נאום יהו״ה ,״אם מלכתחילה הוא יודע שמלכתחילהברא אותו כדי להיות דווקא ההפך? מה ההסבר? רק מילה אחת ותבינו את הכול: זה סוד ערב רב. זה מובן? ולפי דעתי, זה כוחו של משה רבנו, יש הכרח לזה, כי באמת עם ישראל צריך להיות הגורם של גאולת העולם כולו, לכן צריך לקבל את הערב רב, את הקשיות עורף. זה מובן ? אבל מכיוון שקבלנו את זה, זה ישראל ממש, תחזור על פרשה כי תשא, הכול שמה הוא פשט.

[(שמות פרק לד, (י) ״נגד כל עמך״ [לא. אמור אל בני ישראל, כשמשה התפלל כי לא רצה שמלאך יבוא לפני ישראל, הוא אומר אני לא יכול, עתה, עכשיו, אתה עם קשה עורף; מכיוון שקבלנו את הערב רב, אז קבלנו את המידה של קשיות עורף, כי המידה של קשיות עורף באה מהערב רב, ״ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ״, מדובר בערב רב לפי הפשט. אז כשהקב״ה הסכים לפי דעת משה לקבל את הערב רב, הסכים שעם ישראל יהיה בבחינת קשיות עורף, אבל זה לא ישראל העברי, זה ישראל הקשור לאומות העולם. זה מובן מה שאני אומר כן? מכיוון שזה ישראל, זה ״ישראל לכל דבר״ .מכיוון שזה ישראל זה ישראל, אבל סופסוף הסיבה הראשונית באה לא מעם ישראל, לא מצאצאי האבות, לא מהעם העברי אלא מאומות העולם. ייתכן שזה מסביר למה דווקא משה רבנו היה צריך לצאת מארמונו של פרעה? כדי לייצג דווקא את אומות העולם. דאם לא כן לא היה יכול, אהרן הכהן לא היה יכול לייצג את אומות העולם. זה מובן מה שאני אומר?

[לכן נשא מדייניתי?] לא, אני חשבתי דווקא על מצרים. העניין של המדיניים זה ספור אחר. כשמשה התייאש גם ממצרים וגם מדור ישראל היושב במצרים, אז הוא חשב למצוא עם אחר לגמרי, שיהיה מצאצאי אברהם אבל לא את 'עמי אשר במצרים'. ותראו מה שאומר רש״י על: ״וישב בארץ מדין וישב על הבאר ״הוא רצה לעשות כמו יעקב אבינו. מה זאת אומרת? לייסד עם ישראל אחר. רק אחרי ארבעים שנה, כשראה בעצמו מה שהוא אומר על גרשון ״כי אמר גר הייתי בארץ נכריה ״מיד הקב״ה מתגלה עליו בסנה ואומר לו ״ את עני עמי אשר במצרים ,״הפשט הוא קשה, מה זה את 'עמי אשר במצרים',

יש עם אחר? אז הוא חזר למצרים כדי להציל את ישראל. שמה עניין של מדין זה ייאוש על המצב של: " ויאמר לרשע למה תכה רעך? "דווקא מי שהיה צריך לגלות את "ואהבת לרעך כמוך "הוא מגלה שדווקא עם ישראל הזה הוא עם של רשעים אחד על השני, "למה תכה רעך", זה סותר כל התורה כולה. אז הוא בורח. למה הוא בורח? מכיוון שבינתיים פרעה ידע. לא שהרג איזה מצרי - הוא היה הכול יכול שמה - אלא שבחר בישראל והוא בורח גם מפני פרעה, כפי שאומר הפשט וגם מפני ישראל: הוא לא רוצה לשמוע מאותו ישראל, של אותו דור, זה דור דתן ואבירם. אז הוא מנסה. בדור שלנו זה מתגלה קצת, יש הרבה, הרבה משכילים שהתייאשו לגמרי מהתרבות של הגויים, עזבו את המרקסיזם, עזבו את הנצרות, התייאשו מתרבות אומות העולם, אבל התייאשו גם כן מהקהילה היהודית והם מחפשים איזה מדין כדי להיות משה שלהם. אתם מבינים למה אני מתכוון. ויש המון באוניברסיטאות בישראל, הערכים של האבות, של הנביאים, אבל לא עם היהודים, לא עם הישראלים. ברור שלא עם הגויים, מכיוון שברחו מהגויים, מאותה סיבה שמשה החליט שאחיו הם העברים ולא המצרים, סיבה מוסרית, הרדיפות. אלא מחפשים איזה עם שאין לו עוד היסטוריה, שיש לו כל העתיד לפניו, אם זה בדרום אמריקה, אם זה בהודו, אם זה בסין, כדי להיות הנביא שלהם. ועכשיו מגלים את הפלשתינאים. אני הסברתי את זה בצרפת בסמינר אחד, ולא תפסו את זה. אני אמרתי להם אנחנו מגלים ציונות שניה. הציונות הראשונה זה כדי לייסד, להקים מדינה ליהודים בארץ ישראל. יש עכשיו ציונות שניה להקים מדינה ערבית בפלסטינה, ויש להם חברי כנסת בכנסת, אותה ציונות שניה וזה לא רק השמאל..

[.] זהו הוא יצא מלבן, ולבן ביקש? מה שביקש, יש השחורים והלבנים.
[יש קשר בין ערב רב, דתן ואבירם] לא. דתן ואבירם זה קשיות עורף שייכת לישראל, אבל זה על יצר הרע של ישראל, כפי שהמהר"ל מסביר את זה בהתחלת 'נתיבות עולם', זה סוד "אפילו בוגדיו" במדרש ,זה משהו אחר. מה שאנחנו אומרים בימים נוראים למשל "קשי עורף וממרים אנחנו כך היא מידתנו", זה בא מהערב רב. אז עם ישראל אומר: 'קשה ערף וממרים אנחנו?, צאצאי אברהם יצחק ויעקב, מיטתו שלמה, זה בא מערב רב. קיבלנו את זה כשמשה קיבל את זה, להכניס את הערב רב. אבל אותו ערב רב זה לא סתם, זה לא סתם גוים! זה גוים שחוו את החויה של גלות-גאולה, אז הם מוכנים לאמונה של ישראל, מוכנים לזה. אבל מה חסר להם? את דרך ארץ האבות. סופסוף, אותו קשיות ערף זה סתם גסות, זה מתחיל בסתם גסות, זה חוסר דרך ארץ. זה מובן מה שאני אומר? מה שחסר להם זה דרך ארץ של האבות.
[יש מידה חיובית של עזות!?] זה ההבדל בין (פרקי אבות פרק ה', משנה כ') "הוי עז כנמר" ועזות פנים .'עזות פנים' זה לגיהינום, אבל עז זה קדוש, יש עזות של קדושה. אבל עזות פנים?
[מלכות באה מכאן] כן, זה מידה של ישראל, זו מידה טובה, אבל עזות פנים, גסות, קשיות עורף זה חוסר דרך ארץ. זה, אין להם לא הדרך ארץ של הגויים, לא הדרך ארץ של ישראל, אפילו אם הם שומרי מצוות. זה המצב. כי כשהקב"ה חילק את הערכים בעולם, נתן דרך ארץ לגוים והתורה לישראל: "יפה תורה עם דרך ארץ". אבל יש דרך ארץ של תורה שהיא דרך ארץ מיוחדת, זה מה שאנחנו לומדים בפרקי אבות, זה הדרך ארץ האמתית השייכת לתורה. וכל אומה ואומה יש לה דרך ארץ שלה. אבל עם קשה עורף, זה ברור, אין לו לא הדרך ארץ של ישראל ולא הדרך ארץ של הגויים. זה מובן! ? אני, בניסיון הפדגוגי שלי, פרטי, קשיות ערף של יהודי זה גסות, זה לא כפירה. יש פרק אצל הרב,

'בעקבתא דמשיחא חוצפא יסגא', אבל זה לא כפירה אבל זה גסות. למשל כל פעם שאני רואה את שולמית אלוני בטלביזיה, בכנסת, אני חושב על הפסוק הזה "אל תראוני שאני שחרחרת," "שובי שובי השולמית," מה יש לה על הפנים? גסות, זה ברור. אפשר להכניס בחיים של החברה אותם הערכים בעדינות, בדרך ארץ, וגם יוסי שריד זה אותו דבר. הוא גם מהשרידים של..של אותו דור. בכל זאת, יש בממד, אצל עם ישראל היצר הרע הקשור לתורה, אבל קשיות ערף באה מחוץ.

[איך מתקשר העניין הזה שמשה רבנו מתייאש מאותו עם ישראל שבמצרים הוא רוצה להקים עם חדש, ומצד שני מוכן להכניס את הערב רב בתוך ישראל] זה אחר כך. כדי להציל את ישראל, צריך להציל את הערב רב, זה מה שאומר בפרשת 'כי תשא'. יש הפתעה שמה כשהקב"ה אומר למשה רבנו על הערב רב: אני אכלה אותם, מה אומר משה רבנו? הוא מתפלל על ישראל "זכר לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך." מכיוון שעם ישראל לא יכול לצאת מן הגלות בלי הערב רב, זה מה שמסביר הפשט, צריך להיות "ככוכבי השמים לרב", במספר אומות העולם. זה המטרה של הגלות, להוציא את הניצוצות של שבעים הממדים. אז אם יוצאים ממצרים בלי הקדושה של הקליפות צריך לחזור שוב, העבודה לא נגמרה. זה מובן? תקראו את הפרשה, ב-'כי תשא' זה ברור, קודם כל הוא מתפלל על ישראל.

כשקיבל את המחילה לערב רב, אז הוא מתפלל על הערב רב, מכיוון שכבר עכשיו נכנס לישראל, זה דווקא אותה תפילה שמתפללים בימים נוראים, התפילה השניה "כי עם קשה ערף אנחנו". זה נרמז כבר במדרש על "על הלוחות הראשנים אשר שברת", "יישר כחך ששברת". מידת הדין אומרת שצריך לכלות את העם, אבל זה לא הרצון של הבורא, אז כדי להציל את העם צריך לשבור את הלוחות. ולכן רצון הבורא זה היה לשבור את הלוחות אבל הוא עצמו לא יכול, כי זה האמת, הלוחות. אז הוא מתאווה שמשה יחליט. מיד כשמשה החליט לשבור אמר לו: "יישר כחך" זה מובן?

[בסופו של התהליך הכוונה: לתקן את הערב רב או להוציא?] זו שאלה. לפי דעתי, לפני הרבה זמן הייתי אומר כן, צריך לתקן את הכול; עם קצת זקנה אני מסופק. [צוחק]. זה חמור כי אני חושב, כל חיי אני אמרתי: כל יהודי הוא יהודי, עכשיו אני מתחיל להיות קצת מסופק, אז אני מוסיף: אפילו אם הוא דתי, [צוחק] טוב!צריך לומר חרדי. יש ספק, [אז בשביל מה צריך להוציא את הערב רב]אני מסופק שהחרדיות שאני מתכון עליה -וזה עולם ומלואו, אסור להכליל- זה בא מהערב רב. אני חושב שזה דבר יותר עמוק יותר חמור, אולי יותר חמור מן הצדוקיות, זה שורש אחר של לעשות מהתורה דת, יתכן מאוד שבהתחלה הנצרות יצאה מחוגים דומים. אתם מבחינים בזה?

[מגלות בבל] הרב הסביר כי גלות בבל זה היה עונש של זה. ודווקא זה בבלי החרדיות. האשכנזים הם התלמידים של הבבליים, זה ידוע, בעיקר זה בבלי, ולא לחינם זה מתגלה ככה. רק הבן איש חי הציל מה שהציל מבבל, ויש אומרים, זה בהקדמה אחת על הבן אש חי, שהוא תנא, שחזר בגלגול, כדי להציל את יהודי בבל. אבל אלו

שמשתייכים לקבלה אצל הבבלים, לקבלה אמתית, הם בסדר גמור, נצלו, אבל הפשטנים נשארו בבלי, וזה מתגלה, זה מתבטא.

[הזיקה לתורה] יש הרבה מימרות. אני רוצה להסביר את דעתי על מה שאני מתכון, זה נותן להבין על מקרים שאע"פ שיש בידו תורה ומצוות אין לו חלק לעולם הבא. יש בידו תורה ומצוות ואין לו חלק לעולם הבא. התלמוד ידע את זה! ומה שאני רוצה להסביר שזה קרה כבר בהתחלת הנצרות, הפילוג בין הנוצרים הראשונים והרבנים לא בא מהדעות שלהם; הרבנים של הפרושים התייחסו אליהם כמסטיים, תמהונים. אבל מכיוון שהנוצרים הלכו מצד הרומי נגד ירושלים בא החרם. זה מסיבות לאומיות

שהחכמים החרימו את הנוצרים. אותו דבר עם המרקסיסטיים, אני זוכר מיד אחרי מלחמת העולם, שאלנו את הדינים: מה עם יהודים מרקסיסטיים, או אתאיסט, או כופר, או אפיקורוס, האם הוא נשאר בחזקת יהודי? התשובה היתה ברורה: כל עוד שהוא נאמן לעמו. אם הוא שונא, אויב לעמו, זה יותר משונא, אז יצא מכלל. דיינים מפריז, אשכנזים וספרדים, שאלנו אותם, כי אני הייתי אחראי על הסטודנטים, ורצינו לדעת מה עם הזרם המרקסיסטי, הקומוניסטי? הם היו יצאו מהשואה ממש, מהמחנות, מהמחתרת באירופה ולא דווקא מצרפת, הם היו אומרים אנחנו יהודים אבל מרקסיסטים, אתאיסטים וכו', דבר דומה להתחלת הנצרות בצורה אחרת. הייתי צריך להבין איך להתייחס אליהם. התשובה היתה ברורה: כל עוד שאינם אויבי ישראל, הם יהודים. זה אותו דבר, זה לוקח דורות, זה לוקח אפילו מאות בשנים אבל סופסוף זה מתברר נוצרי זה לא יהודי, יצא מן הכלל, אבל בהתחלה זה היה מן אותו שורש.

[הפסיקה של בג"ץ] אני מתכוון לנוצרי כדוגמא, למה שעלול לקרות. זה מה שאנחנו לומדים במכון, הפרדה בין לוט ואברהם. בשורשם הם היו אותה זהות. בשורשם. אבל ההיסטוריה מגלה שזה "אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה" .אע"פ שידוע (שזה לוט ששמר ניצוצות הקודש אבל מכל מקום זה כבר הטומאה השתלטה. לפי דעתי יש שתי קטגוריות: הערב רב וה-'ישדין היהודאין' כפי שאומר הזהר (רעיא מהימנא ספר במדבר פרשת פנחס דף רנג/א') .

נשאר לנו עוד זמן? כל פעם זה אותו דבר אנחנו לומדים הרבה אבל צריך להתקדם אז פעם הבאה אם ירצה השם נתקדם בטקסט.

[מלאכים?] זה עולם היצירה אבל יש גם כן מדרגות של מלאכים למעלה מזה: שרים.
[.] יש מחלוקת במדרש, אם המלאכים נבראו ביום שני או ביום ששי. יש פה מדרש רבה, אם לא, תורה תמימה בבראשית? קודם כל נראה את המשמעות של אותה מחלוקת. השורש זה על ההסבר של המדרש על "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד," יום יחודו של עולם. מכאן אנחנו לומדים שהמלאכים נבראו רק ביום שני, ויש דעה שנבראו ביום ששי (בראשית רבה פרשה א ד"ה ג בראשית ברא).
מה זה יום אחד? זה יום יחידו של עולם, שהקב"ה היה יחיד בעולמו.
מה זה יחיד? בלי המלאכים.
מה זה מלאך? מלאך זה רצון ה' גבי חלק מיוחד של הבריאה או גבי תפקוד מיוחד של חוקות הטבע ובבריאה.
לכן, המלאכים שנבראו ביום שני שייכים לבריאה כולה. המלאכים שנבראו ביום ששי שייכים דווקא לאנושות, לאדם שנברא ביום ששי.
אולי אפשר לסכם את זה בדרך כלל: השם זה גילוי כל רצונו, וזה נקרא כוחו הגדול.מלאך זה גילוי חלק מרצונו, שייך לבריאה זו או אחרת. ולכן כל בריאה ובריאה יש לה מלאך שלה, זה הרצון של הבורא דווקא השייך לאותה בריאה בפרט. לכן כשאנחנו אומרים שיש מלאכי השרת, המשמעות של מלאכי השרת, מלאכי השרת, זה הנהגת העולם.
צריך להבין את זה שיש עשרה סוגים של מלאכים. אבל לפי הנושא שלנו, אותו מקור במדרש רבה, יש שני סוגים:
המלאכים הממונים לתפקוד העולם, ואפשר להגדיר שהם נבראו ביום שני. והמלאכים הממונים על בני אדם והם נבראו ביום ששי. ולכן לפי המדרגות של טיב, סוג המלאכים בלשון הקבלה עכשיו, , בכל עולם ועולם, יש המלאכים השייכים לאותו עולם. אבל עיקר ההגדרה שאמרת זה נכון. דהיינו גם בעולם האצילות. שורש המלאכים זה ביצירה דאצילות.
בעולם הבריאה זה ביצירה דבריאה. לא לשכוח שכל מה שאנחנו לומדים דרך אותן הכוונות זה השם של עולם האצילות, כפי שראינו מקודם זה ההגדרה של המושג של 'יהו"ה אלקי ישראל'.
[הרב הסביר את מושג 'עמקות'] העומק.
[בעניין השבת שהקב"ה הקדים הברכה לקדושה, וגם בעניין הנישואים]לא לא! בעניין הנשואים זה ההפך דווקא.
[זאת היא השאלה שרציתי לשאול] בעניין הנישואין, יש שני שלבים: הקידושין והברכות. בשלב הראשון של הקידושין הביטוי בגמרא הוא "דאסר לה אכ"ע כהקדש," לכן בשעת הקידושין, היא נאסרת לכול, כולל הבעל. וכדי להתיר אותה לבעל, צריך שבע ברכות. לכן יש איסור לסדר חופה בלי שבע ברכות. לכן לעניין של הנישואין הסדר הוא הפוך. אז מה היתה השאלה?
[איך יתכן שזה הפוך. הברכה] אתה יכול להבין את זה לפי הכלל: סוף מעשה במחשבה תחילה, זה מתחיל בשבת, מכיוון שהיה עתיד לקדש את העולם אז בירך אותו קודם.

אני מציע שנתחיל באמצע הדף כי קטע אחד שזה רק סיכום של ההקדמה. מ"מ מה שאני מציע שלא להחמיץ שיעור אחד, כי עכשיו אנחנו נכנסים לפרק חשוב וא"א לדלג. ולכן תהיו כל שיעור בשעה הרצויה. אז הפרק הזה הוא מתחיל בהגדרות של הספירה תפארת וכל מה שלמדנו מהתחלת השנה, זו הייתה הקדמה להגדרה שעיקר גילוי השם, זה

הספירה תפארת. שם הויה, י ה ו ה, זה גילוי הספירה תפארת ועמה כל הגילויים אחרים. יש איזה קו מנחה באותו פרק, זה העניין 'איחוד המידות'.
התפשטות של יהו"ה זה גילוי ריבוי של מידות. עיקר האמונה זה איחוד המידות. למדנו את זה בהקדמה, דרך הספירה מלכות שהיא הכלי, ההיכל של כל המידות ואין איחוד יהו"ה אלא דרך ספירת מלכות. עכשיו אנחנו נכנסים למוקד עניין אמונת ישראל: ה' אחד. וכשנגמור את הפרק, נחזור על הגדרות של ק"ש, מה היא אותה הזהרה דווקא לישראל: "שמע ישראל, י"י אלקנו י"י אחד"? למה היה צריך להזהיר כל כך את ישראל דווקא על אחדות ה'? זה נושא בפני עצמו. כל המצות של התורה זה חידוש, התורה מחדשת מצוות. התורה היא לא טבעית לשכל האדם. זה אנחנו לומדים בכל הממדים של הנושא, עם המהר"ל, באופן ברור מאוד. זה אולי העיקר הנושאים של המהר"ל. כי התורה איננה טבעית לשכל האדם. אבל המהר"ל מגדיר שהתורה היא השכל הפשוט. יש הבדל במהות של 'שכל הפשוט' ושל 'שכל האדם'. אם לא הייתה התגלות של התורה, לא הינו יכולים לדעת אותה: "אתה הראת לדעת. "אע"פ שהנושא הוא לא פשוט, יתכן שאתם שומעים, וזה אמת גם כן, שהתורה היא טבעית לישראל. אבל זה לא סותר מה שאני אמרתי מקודם, כי התורה איננה טבעית לשכל האדם. צריך לגלות כי שכל ישראל זה משהו מיוחד, כי ישראל אינו טבעי, במובן הפילוסופי. זו בריאה חדשה, זה המושג של 'על האדמה'. אומות העולם שייכים לעולם בבחינת טבע העולם, לכן המושגים של המקרא הם מושגים ברורים: 'אומות העולם', הם שייכים לעולם, אבל ישראל: "חלק יהו"ה עמו". או 'משפחות האדמה'. אבל הזהות של ישראל היא על האדמה. זה מה שאני אמרתי, החידוש של המצוות זה שייך לכל הנבראים.
השאלה היא ככה: למה היה צריך להזהיר את ישראל מכל האזהרות האלו? מכיוון ש "קדושא בריך הוא" תורה וישראל חד הוא. וההפתעה היא, השאלה היא: למה דווקא אותה הזהרה לישראל "שמע ישראל י"י אלהנו י"י אחד"? ישראל הוא העם היחידי בכל בני אדם שהוא תופס את זה מטבעו, מעצמו. למה היה צריך להזהיר דווקא את ישראל? המשמעות של המילה 'שמע', זה לאו דווקא להאזין, אלא 'שמע' זה הזהרה, תזהר! זה לא טבעי, זה לא מובן מאליו. זה מובן בעיניכם? צריך להבין את ההבדל של יחוד ה' השייך לישראל ויחוד ה' השייך לשאר המאמינים ביחוד ה', ואני מתכוון בעיקר למוסלמים האמתיים. יש ביטוי אצל הרמב"ם: "אין לך איחוד ה' כאיחוד הישמעאלים. "יש איחוד ה' אצל אומות העולם: יחידים מבני נח היו מאמינים באיחוד ה'. אבל יש הבדל שאני רוצה לברר את זה באופן מוחלט. האיחוד ה' של אומות העולם, זה להכיר ביחידו של עולם במובן שהוא יחיד. ה-אל שמתגלה בעולם הוא יחיד, אין שני, אין זולתו. ויש אצל אומות העולם מאמינים בזה, ואותה אמונה היא כשרה לגמרי. אבל האמונה של ישראל זה למעלה מזה: אותו יהו"ה שמתגלה כיחיד, הוא אחד, והמושג הוא שונה. יש לנו שלושה מושגים: אחד, יחיד ומיוחד.
מיוחד זה עניין של הברית המיוחדת של האל היחיד והאחד עם ישראל עמו. יש דבר מיוחד לישראל.
אבל יש הבדל בהגדרה של אחד ויחיד. צריך לתפוס את זה קודם כול. כשמוסלמי, ישמעאלי נאמר - כי מוסלמי זה כבר חומיני. כשישמעאלי אמתי, כלשון הרמב"ם - מאמין באיחוד ה' הוא מאמין באמונה שלמה, שה' הוא יחיד. מי שמכיר את ה-ק"ש שלהם, אם אפשר לומר, תופס את זה מיד, אין שני. האיסלאם לחם נגד הריבוי של אלקות, הפוליתיאיזם. אבל אין להם תפיסה, אולי חכמיהם, היה להם איזו הארה שקיים דבר כזה אבל זה שייך לישראל, ונתחיל מיד באותו פרק. ולכן עיקר האמונה שהאל היחיד הזה הוא אחד, דהיינו, זה סוד איחוד המידות. כי האל היחיד מתגלה דרך מידות שונות,

ולא רק שהמידות הן שונות, אלא דווקא הן סותרות אחת את השניה. עיקר האמונה, למעלה מלהאמין ב יהו״ה יחיד, זה להאמין ביהו״ה אחד. השכל האנושי יכול לתפוס אותה אמונה, זה נשאר אמונה, כי זה לא ברור כי יהו״ה הוא יחיד, זה לא ברור לשכל הטבעי. הבסיס של הדת הטבעית זה ריבוי האלקות. מה זה ההגדרה של עבודה זרה? עושים מכל מדה אליל, זו ההגדרה הכי פשוטה של עבודה זרה. ונראה אח״כ שעבודה זרה, הכי עבודה זרה, זה הנצרות. זה דווקא העבודה זרה האמתית לפי השכל הטבעי. אולי אח״כ אסביר קצת יותר. זה מקרה מיוחד, הנצרות, כמו שיש מקרה מיוחד דרך המלכויות. התחרות בין מלכות בבל, מלכות פרס, מלכות יוון, זה עוד לא התחרות האמתית של אומות העולם נגד ישראל. התחרות האמתית זה רומי שכוללת גם בבל, גם פרס, וגם יוון. זה גם כן אנחנו לומדים במהר״ל. יש איזה פסוק שאני רוצה לצטט, לפי מה שאני מכיר, רק חכם אחד ציין את זה, זה בנאמוזג, על הפסוק: ״הם קנאוני בלא אל כעסוני בהבליהם ואני אקניאם בלא עם ״בנאמוזג הגדיר את הנצרות כ ׳לא עם׳. זה ה-׳לא עם׳ המתחרה לעמו ישראל, זה יפה אותה הגדרה. אתם זוכרים? זה בסוף דברים: הם קנאוני בלא אל ואני אקניאם בלוא עם.

[למה אתה מגדיר את ההבדל בין איחוד ה׳ בין נגיד הישמעאלים ואצלנו במובן התיאולוגי. יש הבדל הרבה יותר בולט באיחוד המידות שבין העליון ובין התחתון, בין התיאולוגיה ובין ההיסטוריה. מבחינת היהדות: האיחוד ה׳ זה ה׳ המתגלה בעליונים ובתחתונים] אלקי השמים והארץ, וזה מתחיל באברהם, הם מאמינים בזה.

[מי מאמין?] האיסלאם, הם מאמינים בהשגחה, אלא בהשגחה דרך מידת הדין דווקא.

[היא לא מתגלית?] כשהיא מתגלית דרך ישראל. הם שקרנים. הם לא אומרים במה הם מאמינים באמת, אבל כששאולים אותם: אבל מי הוא האל היחיד הזה? התשובה שלהם זה אלקי אברהם. והכתובת זה ״ישראליאת׳ כפי שאומרים בערבית, העניינים השייכים לישראל. הנוצרים אומרים ׳המסתורין׳. זה ברור: מוסלמי אמתי, מוסלמי מאמין, מאמין בהשגחה, הוא מפחד ממנה. אבל יש לו אמונה שקבלו מאברהם אבינו שהוא רחמן. יש להם אותה מלה בערבית: ׳רחמן׳. יש להם כמה מלים דומים, למשל כשהם אומרים: ׳ברכה׳, יש במילה ׳ברכה׳ בערבית משמעות קצת דומה לברכה בעברית, הייתי צריך לומר ׳ברכה׳ בעברית עם דגש. אצלם, הברכה זה: הריבוי, הרבה. אבל לפי המקרא הברכה זה ״פרו ורבו״, יש שני ממדים. יש סדר: קודם כל הפרי ואחר כך הריבוי. אבל אצלם זה רק הברכה של הריבוי, כדגים. למילה ׳רחמן׳ בערבית זה אצלם, זה מסתורי, הם מאמינים ב-אל שהוא מידת הדין, בורא עולם זה מידת הדין, אלקים. יש להם רק מושג של אלוה, לא יודעים מה זה שם יהו״ה, זה שייך ליהדות.

אחר כך יש לנו בעיה עם הנוצרים, שהם מאמינים ב ׳אחד׳ אבל בבחינת ע״ז. זה חלק השני של העניין. לכן אני קצת חוזר על זה כדי שזה יהיה ברור. האזהרה על איחוד ה׳ באל״ף היא שייכת לישראל. השאלה היא: למה דווקא לישראל? כי דווקא ישראל הוא תחת ההשגחה האמתית של הבורא דרך ריבוי מידות. יש שאלה בגמרא שחוזרת הרבה הרבה פעמים. כמה אלקות יש בעולם? זו שאלה רצינית, זה הוה אמינא של הגמרא, כשחכמי אומות העולם שואלים לחכמי ישראל: כמה אלקות יש בעולם? מכיוון שהשכל הטבעי מרגיש בזה, כי הקב״ה מנהיג את עולמו דרך מידות שונות וסותרות. לכן אותה שאלה יש לה בסיס חזק מאוד. הדת הטבעית של האדם זה הפוליתיאיזם שלנו. תראו את זה אח״כ: יש פירוש של רש״י על ״אנכי יהו״ה אלקך״, הוא מסביר את זה: מכיוון ששמעו קולות הרבה, לכן היה צריך לאמת את זה, ״אנכי יהו״ה אלקך״. כי כל הריבוי הזה זה רק אחד. מה שאני רוצה לומר וזה עיקר חכמת הקבלה, העניין של אחדות באל״ף, זה עניין של אמונה, זה למעלה מן השכל. כשאנחנו אומרים למעלה מן השכל זה לא אומר

שזה אבסורדי, זה הפשט של הפשטנים, אנשים ריקים, שאומרים כשזה למעלה מן השכל, אין משמעות. אבל זו עם ארצות גמורה. למעלה מן השכל, זה ידיעה שיש לנו, מכוחות של הנשמה, שהן למעלה מן השכל. אותה אמת מתגלית כחכמה ממש, אבל למעלה מהשגת השכל. זה מה שהמהר״ל מגדיר כ ׳השכל הפשוט׳. זה לא ׳השכל הפשוט׳ של הפילוסופים׳ הלוגיקה, זה דווקא, זה השכל הטבעי. שאלה ראשונה, יש מקום ללמוד הצורך לגלות דווקא לישראל את ההזהרה ״שמע ישראל״ במיוחד, אתה ישראל אתה צריך להיות רגיש לזה, ״שמע ישראל״, זה לא פשוט! ״י״י אלקנו י״י אחד״. למי התורה אומרת את זה? ליחידים בהיסטוריה של העולם שידעו את זה מהאבות. התורה מתגלית רק לישראל, למה? מכיוון שישראל הוא מתאים לאותה תורה. השאלה היא למה דווקא התורה צריכה להזהיר אלו היחידים שהם מסוגלים להבין אותה, למה זה בלשון הזהרה? אני התכונתי רק להגדיר את השאלה, בסוף אחרי, לא יודע כמה שנים, כשנגמור את הפרק, נחזור לפשט של הק״ש. מכל מקום אני רוצה להוסיף משהו על אותה שאלה. זה עיקר חכמת הגמרא, המדרש, הקבלה, שהמידות הן סותרות זו לזו. אולי בקצרה: מידת החסד ומידת הדין, זה הפך אחד מהשני. לא רק שזה שונה, כשיש חסד יש ההפך של הדין, זה סותר את הדין: החסד. כשיש דין זה סותר את החסד. ויש הרבה, הרבה נושאים על זה.

אולי אני אזכיר לכם את הפירוש של המהר״ל, דווקא על זה, איך הוא מסביר את המושג ׳תורה מן השמים׳. הוא מסביר את ה ״מן שמים׳, זה קשור להסברים שלו על העניין שלו של ׳השלום׳ על הפסוק: ״עושה שלום במרומיו הוא יעשה שלום עלינו .״המהר״ל מסביר שהשלום אינו טבעי לעולם התחתון, השלום הוא טבעי למרומים. והוא מסביר את המילה ׳שמים׳, לפי מה שמביא רש״י מהמדרש, אש ומים. בעולם שלנו כשיש אש, המים מסתלקים; כשיש מים האש מסתלק, אבל למעלה בשמים, יש גם אש וגם מים וזה איחוד המידות. זו הגדרה עמוקה מאוד של ׳תורה מן השמים׳, תורה מן השמים זה תורה של איחוד המידות. כי תורת חסד זה טבעי, תורת חסד על לשונה; תורת דין זה טבעי. או זה או זה, לא צריך גילוי מן השמים. אבל ׳תורה מן השמים׳, המשמעות היא, התורה, תורת אמת, תורה של איחוד המידות, צריך התגלות, א״א לתפוס את זה, זה למעלה מכוחות האדם. לכן הפסוק אומר ״תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ״דווקא, כי לתורת אברהם, תורת החסד, לא היה צריך משהו על-טבעי כדי לתפוס את זה. מטבעו היה מכיר אותה. אותו דבר ליצחק אבינו. התורה לפי מידת הדין, לא היה צריך התגלות, זה מטבעו. הוא צדיק של החסד, הוא יודע מה זה חסד. הוא צדיק של הדין, הוא יודע מה זה דין. אבל כשמדברים על תורת האמת, זה למעלה מכוחות האדם וצריך גילוי מן השמים. לכן המושג של ׳תורה מן השמים׳ שייך לאותו פסוק ״תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב״ דווקא, רק יעקב היה מסוגל לזה, מסוגל למה? לגילוי על-טבעי. כי עכשיו זה מובן לפי הפסוק הראשון : ״עושה שלום במרומיו״, בעולמו יש שלום בין חסד ודין, זה אותו דבר, בשמים יש אש ומים, זה סוד ׳הענן׳. ״אל מסתתר בשפריר״, הענן זה הכלי של איחוד יהו״ה, כי הענן זה התוצאה של אש ומים בבת אחת .

[אצל פרעה כשרואה ברד: אש ומים. ברד מלמעלה למטה [זה מה שהמפרשים מדגישים, אז הוא מתחיל לנחש משהו: על איחוד ה׳.

ולכן , זה מה שהתחלתי לומר, המושג של ׳אחד׳ זה למעלה מהטבע, זו אמונה. א״א לתפוס את זה לפי השכל. אז למה יש כל כך הרבה חכמים שאמרו שדווקא האמונה שלנו ב-׳אל אחד׳ זו האמונה ההגיונית, הכי הגיונית, הכי שכלית? זה למפרע. מאיפה ידעו את זה? זה התרגלות, עם תורת משה. שמעו את זה מתורת משה, וזה כל כך אמתי שנדמה להם שזה הגיוני, לפי השכל. זה אמתי אבל לפי האמונה.

[כשאומרים מונותיאיזם, השאלה היא האם הם מתכונים ל-'אחד' או ל'יחיד'?] מה שאתה אומר זה עוד יותר חמור. לפי דעתי גם האחד, יש קושיה לשכל האנושי, אבל אפשר דרך מאמץ פילוסופי נאמר, להגיע לזה: שאם יש אלקה בעולם א"א להיות אלא שיהיה יחיד, אין זולתו. אפשר בניתוח שכלי, הגיוני, על המושג של אלקה, לפי הפילוסופיה להגיע לזה, נאמר שזו אמונה שכלי, אבל השכל יכול להבין במה מדובר. העניין של 'אחד' זה לגמרי למעלה מהשכל. רק המקובלים היה להם האומץ להתמודד עם הבעיה. אצל הפשטנים מקבלים את זה כאמונה ואסור לך להרהר. ולמה אסור לך להרהר? מכיוון שדווקא זה לא שכלי, זה לא טבעי. דקה כל הניסיון שלנו של המציאות ושל השכל, דוחה, נוגד, את המושג של 'אחד'. מכיוון שדווקא הגילוי של האל האחד הזה הוא ריבוי מידות. ולא רק ריבוי מידות, אינסוף מידות; אלא שהמידות הן לפי קוים שמתנגדים זה לזה, אחד סותר את השני. כל עוד שלא מבינים כי חסד זה לא דין וזה ההפך, דין זה לא חסד וזה ההפך, א"א לתפוס במה מדובר בעניין של אמונה ב-"יהו"ה אחד', זו אמונה ממש. ומי שאומר שזה שכלי אינו אלא 'עם הארץ'. בבחינה פדגוגית, זה חמור מאוד כי הילד, אפילו התינוק, תופס את שאלות אלו, אם הוא בריא בשכלו, הוא יודע את זה. מתחילים באמונה ב-'אל היחיד', זה היה המונותאיזם השמי נאמר: כבר אברהם אבינו ירש את זה מקודמיו, אבל החידוש של אברהם אבינו זה יהו"ה קונה שמים וארץ, "לאל עליון קנה שמים וארץ ."החדש זה יהו"ה: "והאמין ביהוה ,"דהיינו: יהו"ה אחד. האמונה באלקים, ודווקא המלה 'אלקים', לכאורה לשון רבים מורה את זה, אע"פ שהיו יודעים שהאלקים זה רק אחד, אמרו את זה בלשון רבים, האלקים, ויש רק אחד: הבורא. הוא יחיד, אין זולתו. אבל שהיחיד הזה הוא אחד בעצמו זה למעלה מהשכל. עכשיו זה מספיק ברור. טוב מה הייתה השאלה

[איחוד יהו"ה, אצל המוסלמים האם זה גם נכון לגבי הסופים והמיסטיקאים שלהם? מכירים את השיא של עבודת המוסר של האדם באהבת ה', לכאורה יש פה איחוד המידות מכירים אותו מצד הדת הנגלית שלהם במידת הדין אבל מצד תורת הנסתר שלהם במידת האהבה?] כן, לכאורה באופן יותר בולט משאר המוסלמים, אבל זו האמונה של שאר המוסלמים, כשמגדירים אותו כ 'רחמן', זה אותו דבר. אבל זה לא אומר שהם מתגברים על העניין של האחד, הם מאמינים שהאל הבורא הוא רחמן. שוב, מה שאני אומר דומה מאוד למה שאתה אומר,כן? אבל אין להם את אותה חכמה של אותה אמונה, זה מיוחד לישראל. גם נוצרי אומר את זה, הוא מפחד מהאל שלו, בבחינת האבא אבל הוא יודע שאותו אל בבחינת הבן, אוהב אותו, אבל זו סתירה מוחלטת אצלם. הם לא יוצאים מאותה סתירה; נשארים בפחד לחוד, נשארים באהבה לחוד אבל זה באמת לחוד. רוב הנוצרים מתפללים רק לאליל שלהם, זה נדיר אצל הנוצרים שמתקשרים לאל כבורא, מפחדים מזה.

[לגבי מה שנאמר על הדת הטבעית הדת הטבעית, הדת הטבעית היא דווקא האלילות. השכל הטבעי] כשמחפש את סוד האחדות נופל בפנתאיזם. האל של הפנתאיזם אינו מישהו, אין לו רצון, זה תפקוד; היוונים היו אומרים 'moira', תפקוד הגורל, זה יותר חמור מגורל, אצלם זה למעלה מהמזל, זה מה שהלטיניים היו אומרים ה-'fatum', אבל כשהמוסלמים אומרים 'מכתוב' זה עניין אחר לגמרי, 'מכתוב' זה גזרה מרצונו. אלא אין שום רצון אצל הפנתאיזם.

[אבל יש איחוד המידות] אבל זה כבר לא אל , זה כבר הטבע; הבולט בזה, זה שפינוזה, כשהוא אומר בפירוש: האל דהיינו הטבע. הוא מדגיש את זה: דהיינו הטבע. רוב המאמינים דרך הפילוסופיה הדתית, מאמינים רק באלהות לא באלקים, הרב היה רגיל

להדגיש את זה כשהיה מדבר על שפינוזה או על קנט. ברגסון זה היה פרשה אחרת -הוא היה מדגיש את זה - הם מאמינים באלקות, לא באל . זוכרים את זה כן? אצל שפינוזה למשל, הטבע הוא אלקות. הסברתי פעם, טעות של שפינוזה, שכתוב "יהו"ה הוא האלקים", והוא מאמין בהפך: שאלקים הוא ה'.

[הרב אמר שהאדם נוטה לפנתאיזם] הוא נוטה לפוליתיאיזם.

[במדע למשל, מחפשים תמיד איזה הסבר אחד לכל התופעות, לא הרבה הסברים] טוב לפי דעתי זה חידוש של אפיסטמולוגיה המודרנית ומאחורי החידוש הזה יש דווקא יהודים, כי זה מנטליות יהודית. הראשון מהם היה מיירסון (Meyerson), היה יהודי פולני. מכל מקום המדע המודרני, הבסיס של המנטליות של המדע המודרני, זה תגובה נגד המנטליות היוונית והנוצרית. זה היה בתקופה של Descartes דווקא, הייתה מלחמה בין הכמרים, זה הישועים (Jésuites), נגד הפילוסופים של אותה תקופה. כי המדע המודרני לא היה יכול לקום, להתחיל, אלא כשדחו את העניין של שתי רשויות. המעבר זה Descartes ודווקא אחריו שפינוזה נפל ב-'pananthéisme', זה לא דווקא 'panthéisme'. אני משוכנע שהחידוש הזה בא נגד הנצרות ונגד המחשבה יוונית.

[.] זה חידוש של המדע המודרני בתרבות המערבית, כי היה כבר דבר כזה במזרח הרחוק. במזרח הרחוק היה להם ניחוש, אני מכיר את זה בסינית: 'ying yang' זה סופסוף אותו דבר. אבל לא תופסים את השורש של ה סופסוף אותו דבר. אבל זה לא מישהו, זה לא רצון, זה לא אל , זה דווקא הטבע, כוחות, כוחות בלתי-פרסונליות. ולכן בכל הדתות האלו, חסר מה שמאפיין את הדת של התורה, זה השמחה. יש קצת ממשהו מזה גם באיסלאם וגם בנצרות, לקחו את זה מישראל; אבל בכל שאר הדתות, כל שכן אצל שפינוזה, עם כל הגדלות השכלית של אותה תפיסה, יש שעמום, חסר את השמחה, אני מחפש להגדיר משהו , יש איזה ההפך של האמונה: ייאוש. סופסוף הם יכולים להאמין דווקא על האדם, רק על האדם. האמונה שלהם: הם מאמינים באדם, והם יודעים, מכיוון שהם בני אדם, שהם מתייאשים סופסוף מאותו אמונה של האדם, מגיעים לאכזבה, מגיעים לייאוש, מכיוון שהם בעצמם בני אדם. והפייטנים שלהם מורים את זה באופן בולט, ובעיקר - הספרות שאני מכיר זה הספרות הצרפתית - אחרי התקופה של דור המאמינים שלהם, אנחנו מבחינים בספרות שלהם איזה ייאוש, אכזבה, דאגה, צער לחיות. ומרגישים את זה דווקא באומנות שלהם, מכיוון שלא מאמינים ב-'אל', אין להם תקוה, אין להם תקוה של ישועה. סופסוף אם מאמינים, מאמינים באדם ואין ייאוש יותר טרגי מזה. כשאדם מאמין בעצמו, הוא אבוד. כשהוא צעיר, אפילו קצת מבוגר, הגאווה מכסה את זה; אבל כשמגיע בזקנה, לכן הזקנים אצלם הם ממש בגיהינום: הם יודעים שאין שום תקוה בעולם. טוב אני לא יודע למה דברנו על זה. יש עוד ממד של אותו ניתוח, שכל הדתות האלו: פוליתיאיזם קודם כל, ע"ז של פוליתיאיזם, והפילוסופיה של הפנתאיזם, אינם קשורים למוסר, זה מה שחסר להם, הקשר בין אדם ומוסר. יש שני תחומים שאין להם שום שייכות: אין להם שמחה ואין להם תפיסה של מוסר, שהמוסר הוא העיקר של האמונה ושל הישועה, "אשר יעשה אתם האדם וחי."

[יש אתיקה!] מה זה אתיקה? אתיקה זה אומנות. המצפון היווני למשל הוא רגיש לאסתטיקה ולאתיקה, אבל אצלם זה אותו דבר: זה מחוץ למציאות האמתית, המציאות היומיומית. הנצרות מעידה על זה, האמונה הרשמית של הנצרות זה דווקא הגאולה-מוסר עברי, מוסר יהודי, אבל הם חיים דווקא בעולם יווני, לכן המצפון שלהם, הנפש שלהם הוא טרגי. זה הולך יחד. אז צריך ללמוד למה הם ככה? מה שאני למדתי ביחס לאותו נושא, מכיוון שאין להם שום מושג עמוק, מבוסס, של התשובה. החידוש של התורה זה התשובה. הרב הסביר את זה ב 'אורות התשובה', כשמביא את המקור, כל

החכמים מביאים את אותו מקור: הדבר הראשון שהקב"ה ברא לפני שברא עולם זה התשובה. כי בלי תשובה א"א להיכנס לאמונה של התורה. זה מה שחסר להם, זה מתגלה בפרשת 'כי תשא', זה סוד החטא של העגל. אני רק רוצה לצטט פסוק אחד, כשהקב"ה אמר למשה " ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא.... רגע אחד ואכלם ." מה כל הצעקה ההיא? עשו חטא, אפשר לחזור בתשובה?! למה הקב"ה מעניש אותם מיד בלי לתת להם את הארכה של התשובה, מיד! הספורנו מסביר כי המשמעות של עם קשה עורף, זה שאינו מסוגל לחזור בתשובה. כבר רש"י רומז על זה. אבל ספורנו מסביר את זה בפירוש. מה זה עם קשה ערף? "מחזרין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם " .אין להם שום תפיסה טבעית שאפשר לחזור בתשובה, למה? מכיוון שהמושג של התשובה אינו טבעי, לפי הטבע אין תשובה. מי שחטא, צריך לקבל עונש. איך אומר הפסוק שמביא הירושלמי? "חטאים תרדוף רעה" זה החכמה. "הנפש החטאת היא תמות", זה הנבואה. צריך להגיע לתורה - אז שומעים קרבן, הקב"ה - שיחזור בתשובה ויתכפר, זה חידוש גמור של התורה שאפשר לחזור בתשובה, זה לא טבעי. אני פעם ניסיתי להסביר את זה לפי ההיגיון של השכל: כי כדי לחזור בתשובה, צריך לחזור בזמן עד אותו זמן שהחטא נעשה כדי לתקן וזה הפשט של תשובה: לשוב לאותו רגע, כדי לתקן את המעוות; אבל לפי הטבע הזמן לא חוזר, ולכן זה מושג בלתי טבעי, אין להם בשכל שלהם אפשרות של זה, ולכן לא רצו לקבל את התורה, פחדו מלקבל את התורה. וכל אומה ואומה והטענות שלה: מה כתוב בתורתך? לא תרצח, אני לא יכול זה הטבע שלי. לכן מכיוון שזו הטבע שלי, בחטא הראשון אני אבוד. אני לא יכול לקבל תורה כזו. ולא תגזול ולא תגנוב. ודווקא הדוגמאות שמביא המדרש שמה, זה דווקא הדוגמאות של המשפחות של משפחת אברהם אבינו: זה מואב, זה ישמעאל וזה עשו. דהיינו רק אלו שהיו אולי מסוגלים להתקרב לתורה, דווקא הם לא יכלו לקבל את התורה מכיוון שדווקא, הם, לא היה בהם את הקטגוריה של התשובה שזה סוד הלשון העברי. סוד הלשון העברי זה ואו ההפוך, אפשר להפוך את העתיד לעבר ואת העבר לעתיד אז התשובה היא אפשרית. רק עברי יכול (...)

אתה צריך לכתוב את זה אני לא יודע אם זה חידוש גמור אבל אני לא שמעתי אף פעם.
[יש אצל הנוצרים המושג של תשובה] כן אבל דרך איזה מין תכסיס מאגי, מכיוון ש-'הוא' כביכול קיבל על עצמו, הוא קיבל על עצמו לחזור בתשובה לכל העולם כולו, אז כל העולם כולו יצא מזה, זה מנטליות פגנית לגמרי. יש משהו, הם קשורים קצת, אבל זה נשאר ע"ז יותר מהאיסלאם.
[איך איחוד המידות קשור לתשובה. זו מידתו של דוד המלך: תשובה] אם לא היה איחוד של חסד ודין, לא היה אפשר לחזור בתשובה כי מי שחטא, חטא כלפי מידת הדין. מה זה שייך למידת החסד? זה לא התחום שלה. אבל למעלה מההבדל בין דין וחסד יש ה' אחד, אז התשובה היא אפשרית רק לפני הקב"ה, לא לפני המידות. זה הנקודה.
[שרקי אורי: אולי זה הסיבה שבינה שהיא תשובה היא הויה בנקוד אלקים] זה קשור, ברור. הייתי אומר את זה בצורה קצת אחרת אבל זה אותו רעיון: בינה היא השורש של גילוי החסד מחד וגילוי מהדין מחד. זה יפה, דווקא הבינה נקראת תשובה "ולבבו יבין ושב ורפא לו "כל עוד שלא הגיע לבינה, לא יכול לחזור בתשובה.
[אמונה של ישראל באחדות, בה' אחד באה מתורה מן השמים, תורת אמת. אני לא תופס איך היו ישראלים לפני מתן תורה כשיודעים ש-'שמע ישראל' הוא מיוחס ליעקב אבינו] יש שתי שאלות בשאלה שלך.
[זו אותה שאלה בשביל הישמעאלים כבני אברהם הם מאמינים באיחוד ה', גם ישראל

קיבלו את התורה מן השמים קרה משהו שהם יכולים להאמין בתורת ה'] מה שקבלו בסיני זה תורה בבחינת 'אזהרות'. זה היה השאלה הראשונה שלי. איך ידעו את זה? מהדרך ארץ של אבותיהם, ידעו שה' אחד, אבל לא בבחינת ידיעה, ידעו בבחינת קבלה. אפשר להבין את זה דרך הפסוק ב-'וארא' "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם ,"אותה ידיעה התגלתה לעם ישראל בבחינת ידיעה דווקא בדור משה רבנו. אבל האבות ידעו את זה, אני צריך לשנות את המילה כדי שתתפסו. זה היה נודע לאבות, שה' מתגלה להם באל שדי. אבל "ושמי יהו"ה לא נודעתי להם" זה הקושי של הפשט; וכל ההבדל בין המפרשים שמה, תראו את אבן עזרא ורש"י, הם מגדירים את זה, כי היה צריך לכתוב או: ושמי יהו"ה לא הודעתי להם, או: בשמי יהו"ה לא נודעתי להם .אבל פעם אני ניסיתי להסביר לפי טעמי המקרא "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי (אתנח) ושמי יהו"ה (שופר הולך, זקף קטן.) ולכן לא נודעתי להם" מכיוון ש-שמי יהו"ה, לא נודעתי להם, זה יותר פשוט.

[יש לנו ידיעה] הנושא פה הוא קצת יותר רחב, כי ה-'דיינו' הזה מתחיל מהתחלה. "אלו הוציאנו ממצרים דיינו", ההסבר הוא יותר כוללני, דהיינו, היינו צריכים לזכות בזה בזכות עצמנו, והכול ניתן לנו בחסד עליון, מכיוון שלא זכינו עד הסוף. דיינו כמתנה, והינו צריכים לזכות בשאר בזכות עצמנו.מכיון ששאלת את השאלה אז תסביר דווקא באותו פסוק של "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה. דיינו". מה הינו עושים לפני הר סיני, אם לא לקבל את התורה? הפשט הזה הוא קצת קשה. דהיינו, קרבנו לפני הר סיני והיה מספיק לומר לנו "אנכי יהו"ה אלקיך", אבל כל השולחן ערוך של התורה, אם אתה לא תדע מה זה להיות ישראל, אתה לא ישראל. אז גם התורה קבלנו במתנה, אלא אצל האבות היה טמון בחכמה הטבעית שלהם -זוכרים את המקור הזה - כל אחד מהאבות היו לו שני חכמים גדולים זה הכליות שלהם, זה ההגדרה של 'מוסר כליות'. מוסר כליות זה לא בא מהשכל, זה בא מהזהות.

"ואחר שהודענוך כל אלו העיקרים" אתם רואים שהיה צריך לחכות זמן מסוים כדי להתחיל. אני לא יודע למה .

"ואחר שהודענוך כל אלו העיקרים, יש לנו לחזור ולהודיעך כיצד השם הגדול והקדוש יהו"ה יתברך הוא המנהיג את כל העולם בכוחו הגדול,כפי שאמרתי מקודם והיאך כל השמות הקדושים מתאחזין בו, והיאך שאר הכינויין אשר בתורה, כגון רחום וחנון ודומיהן, הן כדמיון מלבושים שהמלך מתלבש בהן" אם נגיע נראה שהלשון הזה בא מהמקרא, בספר ישעיהו, שהוא מתאר את גילוי ה' כמלך שמתלבש בצורות שונות של לבוש, זה הפשט של הנביא.

"ואותן המלבושים אינן חלק מעצם המלך". אז פה כבר צריך להבין את זה. עצם המלך: הויה עצמה, שם שלא נקרא ולא נכתב אין לנו תפיסה. זה מה שמחייה את השם בא מהאין סוף, אין לנו תפיסה: האיחוד הגמור, העצמי, שהוא למעלה מריבוי הגילויים.

"אינן חלק מעצם המלך ממש, אבל הם כדמיון כלים ומלבושים שהמלך מתלבש ומזדיין בהם. פעם מתלבש בגדי פאר ומלכות, בהיות המלך בנחת בהשקט", זה מצד החסד, פעם ככה, פעם משהו אחר לגמרי. וכשהבריאה מרגישה בשוני של גילוי המידות אז היא נופלת בפוליתיאיזם הזה.

"ובבטחה וכל ארצות מלכותו בשלום, אין שטן ואין פגע רע, אז המלך שמח עם עבדיו ולובש בגדים נאים ומזדיין במיני תכשיטים ולובש בגדי עדי. ולפעמים המלך יש לו צער מלחמות מכמה צרין ושודדין ובוזזין ארצו (ארצו זו המלכות) שבאין להשחית מלכותו, אז המלך לובש בגדים אחרים, שריונות וכובעים מגינים חרבות וקשתות, וכל עבדיו

בחפזון. כל הנושא של חפזון, עד אחרית הימים "כי לא בחפזון תצאו "עד יעבור זעם או עד שייקח המלך נקם מצורריו ואויביו ויגמור חפצו בהן". טוב, אז מאיפה באים כל הצוררים האלו, כל האויבים האלו? נדמה לכאורה כי בהתחלה זה נוגד את העניין, אז זה כבר רמז לעניין של הסיטרא אחרא. אבל שוב פה יש עיקר של אמונת ישראל: זה המעשים של הבריאה גורמים את זה. או המעשים של הבריאה נותנים כוח למלאכים או נותנים כוח להפך של המלאכים. זה ג"כ אמונה לא קלהכי צריך שתהיה הבריאה שהיא יודעת מעצמה שהיא תולעת, יודעת שהיא, היא, המכריע, היא, היא הכי חשובה בעולם, זה סוד כתר-מלכות. אע"פ שהמלכות היא המלכות, דהיינו הכלי המקבל, הוא, הוא הכתר, כלי הגורם -זה נראה אחר כך - בבחינת אור ישר ואור חוזר. אז בבחינת אור ישר הבריאה היא המקבלת, אבל בבחינת אור חוזר הבריאה היא המשפעת.

אני מחפש במקרא את המקור, פעם הראשונה שנלמד, זה על אדם הראשון: "וירדו בדגת הים ובעוף השמים ."יש לאדם הבחירה להיות הקובע. לפי זכותו זכה ורדו, זכה ירוד, אותה מילה, ירדו.

"ולפעמים המלך יושב בביתו ואין עמו מכל חילו ופרשיו כי אם אנשי ביתו לבד אחיו ובניו" כל המלים האלו באים מהמקרא, "למען אחי ורעי "למשל, "בני בכרי ישראל", זה לאו דווקא הצורות שהנביא נותן כדי לשבר את האוזן, אלא סופסוף בשורש זה ככה ממש, אע"פ שזה למעלה מכל ציור, למעלה מכל התגשמות. כשאנחנו קוראים למשל "עין יהו"ה", מיד יש אותה שאלה שהתלבטו בה כמה חכמים גדולים: איך אנחנו יכולים לומר דברים כאלו, להקב"ה יש עין? ההסבר הוא ככה: מכיוון שאנחנו לא מבינים כי דווקא העין שלנו יש לו שורש, אז אנחנו לוקחים, למשל בנמשל בהפך, כאלו אנחנו משליכים על אדנות הבורא, מה שבא מלמטה. זה ההפך! דווקא הכוח של מה שעושה שהעין שלנו, זה בא משורש שהוא נקרא עין. מי שאומר שיש לו קושי לומר "עין יהו"ה", זה אומר שהוא לא מבין מה זה עין ויד ופה. כי כשלומדים, בבחינת המדע, מה זה עין, אז לא תופסים שא"א להסביר איך העין רואה? כשלמדתי באופטיקה, אמרו המרצים, שהעין זה זכוכית מגדלת. אני שאלתי באופן ככה נאיבי, הייתי צעיר, אבל זכוכית לא רואה. לא קיבלתי תשובה

["וכל העם ראים את הקולות" [זה עוד עניין אחר. זה העין של המצלמה. זה טיפשי לומר שהעין רואה, אם מדובר באבר ולא בחיות שיש בו, בנשמה שהיא רואה דרך העין. בנשמה יש כוח של הראיה. העין זה רק הכלי, אבל יש מישהו שרואה. אני זוכר מה הסביר ברגסון דווקא, נגד המטריאליסטים. זו הייתה תקופה שגילו את הטלפון, המטריאליסטים, באסכולה (ברוקא 'Ecole de Brocca') הסבירו, נתנו הסבר מטריאליסטי פשוט: המוח זה כמו מרכזיה טלפונית. עד שבא ברגסון בכבודו ובעצמו ואמר להם: אבל במרכזיה יש טלפוניסטית. ואם אתה אומר שאפשר לבנות איזה מחשב או מכונית שהיא פועלת לבד אבל מישהו בנה אותה. וזה גילוי חכמת הקבלהכי כל מה שנמצא בעולם זה גילוי, אחרי אינסוף מדרגות, של עצם הבורא. מה ההבדל בין זה לבין הפנתאיזם? שהוא מישהו, "מי שאמר והיה עולם". הפילוסופים האלו, זה לא תופסים. מאיפה בא הקושי? מכיוון, וזה אני חוזר על מה שאני אומר הרבה הרבה פעמים, שאנחנו חיים בעולם שאין התגלות כפי שהייתה בדורות הקודמים, בתקופת הנבואה. בתקופת הנבואה כולם ידעו שמישהו מתגלה, והטעות שלהם זה ריבוי המידות שדרכן הוא היה מתגלה. אבל אנחנו חיים בתקופת הפילוסופיה שהתחילה בתקופת סיום עידן הנבואה. צריך לזכור את זה: חכמת הפילוסופיה התחילה אחרי סיום תקופת הנבואה. כשהנביא אחרון פסק לומר מה שאמר, זה היה בסוף תקופת התגלות בכל העולם כולו, וכל אחד היה מקבל כפי כוח נפשו, רק ישראל היה מקבל התורה באמת, נביאי ישראל ודבריהם הנאמרים באמת. מה החידוש?

כי דברי נביאי שקר לא נאמרים באמת, נאמרים בשקר. אבל נביא שקר הוא נביא, שקר אבל נביא, הוא היה חי באותה תקופה של התגלות. מכיוון שזה האל היחיד והאחד מיוחד לישראל, אבל כשמתגלה, מתגלה לכל העולם כולו. וכל הבריות היו מקבלים, כל אחד לפי סגולת נפשו, וטומאת נפשו נאמר. למשל, נביא גדול כבלעם היה מקבל. הכוח, של כוח סגולת הקבלה שלו, היה גדול מאוד. אבל בטומאה, מכיוון שהוא היה טמא. טוב כל זה אנחנו לומדים במקורות. חוץ מיחידי סגולה, שהם עוד קשורים דרך נשמתם, לאותו עולם שמתגלה ואינו מתגלה, אז כל העולם כולו, נמצא בעולם, כפי שהפילוסופים מתארים אותו: עולם שאין שום גילוי של מישהו. מאיפה אנחנו יודעים שהיה דבר כזה? מהתורה. מכיוון שהתורה סיפרה לנו את זה, אנחנו יודעים שזה קרה ולכן אנחנו יודעים במה להאמין. אבל רק יחידי סגולה, שהם עוד קשורים לאותו מקור - אע"פ שחיים בדורות שלנו של אחרי סיום עידן הנבואה - לא רק שיודעים מפי שמועה, מפי קבלה, אלא יודעים דרך חכמתם ממש, זה נקרא 'רוח הקודש'. זה מובן מה שאני רוצה להגיד?

"**ולפעמים המלך יושב בביתו ואין עמו מכל חילו ופרשיו כי אם אנשי ביתו לבד, אחיו ובניו ואשתו הקרובים זה רמז לשכינה אליו, ואז המלך מסיר מעליו קצת המלבושים שהיה לובש בעוד שהיו שריו ועבדיו עמו, ונשאר המלך עם בני ביתו וכולן רואים אותו, וצורתו יותר מגולה ממה שהייתה עם רוב המלבושים**". זה העניין של אספקלריא מאירה, אספקלריא שאינה מאירה, לפני-לפנים, חדרי-חדרים, כל זה צריך להבין עכשיו פשט. ושוב: הנביאים היו באותה תקופה שהגילוי היה שכיח. אנחנו נמצאים בעולם שלאחר "הסתר אסתיר פני מכם", אנחנו חיים בעולם של הסתר פנים.

"**וכמה עניינים הוא עושה עמהם, ואינו מסתתר בפניהם כמו שהיה מתכסה במלבושיו בפני ההמון, לפי שבני ביתו חשובים עליו כאיבר מאיבריו**". 'אבר מאבריו' שייך לפסוק "כי חלק יהו"ה עמו" וגם זה פשט. במילה של אברהם יש כבר האותיות של אבר, באל"ף.

"**ואינו חושש להסיר בפניהם קצת מלבושיו וכליו. ולפעמים המלך מתייחד מכל בני הבית, ולא נשאר עמו מכל אנשי ביתו, כי עם המלכה**", פה יש לכם ע' אבל זה א', כנראה המגיה היה אשכנזי ולא תפס את ההבדל, עם המלכה לבד? פעם אני מצאתי בספר תורה, אשכנזי דווקא, "אם לבן גרתי " (במקום (בראשית פרק לב) "עם לבן גרתי". הספר תורה היה פסול, כמובן, זה עניין של מבטא.

"**ולפעמים המלך מתייחד מכל בני הבית, ולא נשאר עמו מכל אנשי ביתו, כי אם המלכה לבד, ואין המלך מתבייש להסיר בגדיו בפני המלכה כמו שהיה עושה בפני שאר בני ביתו: ואחר הקדמה זו הנני מבאר. דע כי שם יהו"ה יתברך הוא מתלבש ומתפאר בשמות הקודש, וכל שמות הקודש כולן מתאחזין באמיתת זה השם ית', וכל אחד מהם מורה עניין מיוחד בפני עצמו. כיצד? כשהשם יתברך רוצה לרחם על עולמו**" פה צריך להתחיל לעיין בזה "**כשהשם יתברך רוצה**" מכל מקום יש פה מושג חשוב מאוד. איך כל ההנהגה של העולם, מה היא שורש שלה? קודם כל זה רצון הבורא. ומכיוון שאנחנו יודעים מגילוי התורה, שרצונו זה כבודו, וכבודו זה כבוד אמתי של אל שמקיים את התורה, אז אנחנו בטוחים שהכול הוא בסדר. זה המושג של תורת השם. למה הוא 'אל נאמן' ?מכיוון שאנחנו יודעים שהוא מקיים את התורה, וזה הפשט של תורת השם.

["אשר קדשנו במצוותיו"] "במצוותיו" - זה אותו מושג, תפסתם את הנקודה פה. לא רק המצוות שנתן אלא המצוות שלו, אז אנחנו יודעים מי הוא.[3] אנחנו יודעים שמו זה התורה. "כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל לאלהינו ,"זה התורה, ולכן יש לנו הבטחה שהכול בסדר. מי שלומד תורה, מכיר מי הוא שנתן את התורה, כי זה תורתו שנתן, לאו דווקא

[3] ר צדוק הכוהן פרי צדיק סוף פרשת בראשית

במשמעות של התורה שנתן לנו זה תורתו אלא תורתו נתן לנו, לכן יש לנו אותו בטחון של האמונה. זה כבר בפסוק של פרק הראשון בתהלים: "כי אם בתורת יהו"ה חפצו ."מה אומר המדרש? יש הרבה הרבה מקורות באותו נושא...

[דוד] רק תלמיד חכם, יכול להיות לו אותו בטחון של האמונה, "ולא עם הארץ חסיד". אנחנו משוכנעים שאין שום פקפוק שהכול בסדר, מכיוון שאנחנו מכירים את רצונו, זה התורה. הוא מתנהג בעולם לפי התורה שגילה לנו. זה מסביר הרבה דברים. למה הקב"ה גוזר, הצדיק מבטל; הצדיק גוזר, הקב"ה מקיים, בסופו של דבר זה אותו דבר. לכן הצדיק נקרא 'אחיו של הקב"ה', "למען אחי ורעי". התורה זה הת"ז, התורה בבחינת מצוות, זה הת"ז של רצון הבורא. בבחינה סיפורים זה הת"ז של בן הבכור של הבורא, של ישראל. לכן יש לנו כתובת, אנחנו יודעים במה מדובר. יש הרבה ביטויים בגמרא "ואי אתה עושה תורתך פלסתר "זה תורתך. אתה מתנהג ככה? למה אתה מתנהג ככה? חלילה לך.

[שרקי: יצר הרע של מעלה לעבור על המצות] תלוי באיזו מדרגה תגדיר את הלמעלה הזה.

[.] זה שורש של מידת הדין. כשזה מתגלה למטה, זה סוד המלאך גבריאל. סוד המלאך גבריאל, כשזה מתגלה למטה, למטה, בדרגות הנמוכות, זה מתגלה בבחינת השטן. זה ידוע למקובלים, מפחדים מהמלאך גבריאל. פעם מישהו שאל שאלה אחת. יתכן שזה אתה בשיעור הקודם: כשלמדנו 'לאהוב את' או 'לאהוב ל'. 'לירא מ' 'לירא את'.

למדנו פסוק " כי אני ירא אנוכי אותו .שמה זה 'ירא את' אבל זה דווקא אותה מדה, זה השר של עשו. אבל מה שצריך לומר מיד, שזה למעלה, בשורשו, הכול טהור. שורשו של יצר הרע זה הרצון לקבל, למעלה זה טהור.

[] עונג נגע יפה!. זה מתחיל להתגלות רק מבינה-למטה.

[הדיון שיש בין המלאכים ומשה רבנו] דיון על גילוי התורה?

[על קבלת התורה. משה רבנו הוכיח שהתורה שייכת לאדם מפני שהביא להם תיקון אפשרי. איך אנחנו יכולים עכשיו לומר שזה תורתו של הקב"ה?] כן! זה תורתו שלו, שהמלאכים לא יודעים אותה. כי כל מלאך זה רצון אחד, אבל התורה כולה רק האדם, זה טבעו של האדם.

[כי הרב אמר תורתו שהוא מקיים] הוא, זה לא מלאכיו! מלאכיו, זה הוא אבל הוא, זה לא מלאכיו. טוב ששאלת את השאלה. לחשוב שהמלאכים זה הוא זה ע"ז. זה מובן ? למשל, ההגדרה של המלאך. רפאל זה רצון הבורא האחד יחיד ומיוחד כשמרפא את האדם, אז אותו רצון נקרא המלאך רפאל. ולכן המלאך זה הוא, אבל הוא זה לא המלאך. זה יותר מזה, זה למעלה מזה. לכן כשמדובר בתורת השם, לא מדובר בתורת המלאך רפאל. ולכן דווקא השאלה שלך היא במקומה, כל מלאך מבין רק מה ששייך לו. רק משה רבנו יכול. זה קשור לעניין התשובה, מה אומרת הגמרא שמה? "אחוז בכסא כבודי, וחזור להן תשובה "תפסת?

[זו הסיבה שראינו שלמלאך אין צל] איפה ראינו את זה? פה לא ראינו. זה ידוע אין לו צל. אולי באופן יותר פשוט כי לאדם יש צל "יהו"ה צלך", יותר פשוט. מה שאתה אומר זה כבר פילוסופי, שכלי.

[אם התורה נמצא ברצון לקבל למה נשאר למעלה?] אני רוצה לדייק: הצד הרע של הרצון לקבל בא ממה שהוא רצון לקבל. ורצון לקבל יכול להוליד יצר הרע. רצון לקבל מוליד כל החטאים, כי הסיבה של כל החטאים זה להגשים את הרצון לקבל. אתם רוצים שנסביר יותר או שזה מובן. כי כל החטאים סופסוף, השורש של כל חטא, זה לקבל הנאה. בלי הנאות א"א להתקיים. לכן כל כולו של אדם כבריאה, זה רצון לקבל הנאות. והפסוק הוא "ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל "הכול רצון לקבל, בכל המדרגות. מכיוון שברא יצר

הרע שזה כל כולו של האדם רצון לקבל ומכיוון שיצר הרע הוא מר ממוות, כפי שאומרים המקורות, אז גילה את התורה כדי למרק את המרירות הזו. וזה הסוד של 'מצוות לא נתנו להנאה' ") חסיד זה מי שמקיים את זה: הוא חי את המצוות בשמחה, הוא עבר את המכשול של ליהנות מהמצות. למשל הדוגמא שאני נותן כל פעם זה הדג של שבת, מה הוא טעם המצווה? זה הטעם של המצווה או הטעם של הדג? מי שנהנה מטעם של הדג הוא עוד לא הגיע לאותה מדרגה של חסידות שיש לו שמחה של הדג, לא הנאה. הנאה זה בהמי, אע"פ שמשתמשים באותו מושג "ליהנות מן החיים". צדיק שנהנה מהחיים המשמעות זה, הוא בשמחה, אבל גס רוח הוא נהנה. לפי דעתי הדוגמא הכי בולטת זה קרבן פסח, הנאכל על השובע" ,אז מתחילה המצווה. אני זוכר את אותו פעם שגיליתי את זה אצל הרב צבי יהודה, בסדר הראשון שהייתי אצלו, אצל הספרדים לא היה נהוג ככה: אחרי ארוחה הייתה ערימה של מצות, כל אחד נהוג חצי שעה לאכול מצות עד שיאמרו שפתיכם די, אז, לקחנו אפיקומן, כדי להיות בטוח שזה על השובע ממש. אותו ערב למדתי משהו: מה זה שובע, לא ידעתי שיש לנו כל כך אפשרות. זה ההבדל בין הנאה ושמחה.

[תורתו: תורה שנתן לנו -מצד הבריאה- זה מצד יצר הרע, מצד רצון לקבל] לפי שיטת הרב אשלג זה פשוט מאוד אבל אני מחפש לפי שערי אורה. כי כל סיבת בריאת העולמות זה כדי לתקן את שורש רצון לקבל, ולהשוות אותו לרצון להשפיע. זה הסוד "כשעלה במחשבה 'לברוא את העולם. מי עלה במחשבה? הרצון לקבל עלה למדרגה של רצון להשפיע. זה שורש המחלוקת בין המהרח"ו והחפציבה: איך להסביר את הצורך של בריאת העולם? כל המקובלים נתנו שני הסברים, לגלות מידותיו ולתקן.

[רב אשלג רעיון 'הטבה'] להיטיב, זה אותו דבר, אחר כך הוא מסביר את דעתו: להיטיב לנברא זה להפוך את הרצון לקבל לרצון להשפיע. וכדי שיהיה מי שמקבל צריך לברוא עולם.

[אורישרקי נראה דווקא שאצל הרב אשלג התיקון הוא של הרצון לקבל תחילה. נראה מהרב אשלג שהעיקר דווקא תיקון הדין יותר מהרצון להיטיב] זה אותו דבר. כי הצמצום פעל דווקא ברצון לקבל, וזה המטרה להיטיב: לצמצם את הרצון לקבל ולהפוך את אותו אור של רצון לקבל לאור משפיע: זה להיטיב, להיטיב זה להשפיע.

[זה מתחיל בזה שיש רצון לקבל] לא, סוף מעשה במחשבה תחילה. שוב

[זה מתחיל עם מתן תורה ואחר כך קבלת תורה, יש שני צדדים] צריך לומר 'קנין תורה', כי דווקא במתן תורה זה הצד של הקבלה. אחרי הלימוד זה נהפך לקניין. צריך לדייק אחד בשבועות, ואחד בשמחה תורה. זה קשור למה שאנחנו לומדים בתחילת מסכת עבודה זרה גדול מצווה ועושה משאינו מצווה ועושה. כי דווקא העניין של הציווי מחזיק את הכוח של רצון לקבל הנאה, ולכן אותו שכר, זה אולי קצת חלש, אני לא בטוח ממה שאני אומר עכשיו, אבל מה שכר המצוות? זה דווקא להפוך את ההנאה לשמחה, זה השכר של זה. ולכן שכר מצוה: מצוה.

[.] אין שום חטא, ההפך, הם יכולים ליהנות וזה השכר של הטרחא שלהם בעוה"ז.

[.] אותה הנאה למעלה, של הצדיקים זה השכר שלא נהנו. זה קשור למה שאומרת הגמרא בסוף מסכת ברכות "צדיקים, אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ."בעולם הזה, אין להם מנוחה כי כל הזמן של עולם הזה הם נלחמים נגד היצר הרע. אבל הזכות בעולם הבא, זה ברוחניות זה לא נגד הגשמיות, לכן זה שכר שלהם שאין להם מנוחה בעולם הבא, כי המנוחה בעולם הרוח זה השעמום.

.

בשיעור הקודם ראינו הקדמה על עניין איחוד המידות, דרך הכלי של מלכות. זוכרים את זה? יש לכם הקלטות, אתם חוזרים על ההקלטות? העניין הוא ככה מכיוון שאנחנו מתחילים בשם של הספירה תפארת, זה דווקא העניין של ריבוי המידות מתגלה בספירה תפארת, כי הספירה תפארת היא גם תפארת וגם שאר המידות של ששה קצוות. לכן כל עניין איחוד הריבוי של המידות זה קשור לשם של הספירה תפארת, ולכן הרב הסביר באופן ארוך מאוד ולא לחינם, כי צריך לזכור את הכלל של איחוד המידות דרך ספירת מלכות, שהיא הכלי המאחד את כל האורות. הכוונה היא ככה: מי שלא מקבל עליו עול מלכות שמים מבחינת 'עול מלכות' אז יש לו סכנה של פירוד המידות. יש הקבלה בין שני הכללים האלו, איחוד המידות ועול מלכות שמים. זה מספיק ברור? זה התנאי לכוונה של עול מלכות שמים בבחינת השם אחד. זוהי הגדרה של התלמוד, של המשנה. הפרשה הראשונה של קריאת שמע נקראת "עול מלכות שמים", והכוונה של הפשט זה השם אחד. לכן יש קשר בין הכוונה של השם אחד, אחדות שם השם והכוונה של עול מלכות שמים. עול מלכות שמים זה דרך ספירת מלכות, דהיינו אסור לזכור את השם מחוץ להיכל. מי שמקבל עליו את האדנות של השם, אין לו סכנה של ריבוי המידות. מי שלא מקבל עליו את מלכות שמים לפי הפשט שראינו עכשיו, יש לו אותה סכנה. דהיינו א"א להתחיל להבין את ריבוי המלבושים שיש באותה ספירה, ספירת תפארת, מחסד עד יסוד, בלי לזכור את הכלל הזה: של קבלת עול מלכות שמים בבחינת אחדות השמים. זה מובן?

[יש כבר אחדות בבחינת 'צדיק יסוד עולם'. איך? תסביר קצת יותר. בבחינת השלום, בבחינת הצדיק] אפשר להגדיר את עניין של אחדות דרך כל מדה ומדה. פה יש לנו את הנושא המרכזי של אותו עניין. אנחנו, דרך האמונה שלנו - ולא צריך לבטא את זה בבחינת מוסרית, הלשון של המוסר - אבל דרך האמונה אנחנו יודעים, בטוחים שהשם אחד. מכיוון שכבר קבלנו עלינו אותה אמונה, זה לא מונע, זה לא מוחק את הבעיה במציאות של האלקות לשון רבים, כי האל האחד מתגלה דרך מידות שונות וסותרות. מה שאני מאמין, שזה אחד, אני צריך לבנות את זה, לקיים את זה כל יום, פעמיים ביום. כי במציאות, המציאות נוטה למכשול של שתי רשויות, זה רק התחלה של ריבוי אלקות. ולכן ברור, מי שמאמין באל אחד, בכל מדה ומדה הוא מגלה את העניין הזה של אחדות.ואי=ח"כ נחזור לדוגמא הזו של "צדיק יסוד עולם", כי אני לא תפסתי למה לקחת את הדוגמא ההיא. לומר כי בעל החסד הוא בעל הדין זו אמונה שלנו. במציאות, דין זה לא חסד וחסד זה לא דין. רואים את זה הרבה פעמים כן? כל פעם השאלה מתחדשת, ולכן צריך ללחום נגד זה כל יום. מה שמגלה הרב פה שיש קשר בין העניין הזה של סוד אחדות המידות והעניין של קבלת עול מלכות. מי שמתייחס באופן מופשט, באופן אינטלקטואלי, גרידא, להגדרה של השם, שלא קיבל עליו עול מלכות שמים, ועול מלכות שמים זה עול האחדות, אז אע"פ שהוא יודע באופן שכלי שהשם הוא אחד, במציאות הוא חי באופן אחר לגמרי, הוא חי חיי עובד ע"ז, כי כל פעם מתגלה לו מדה אחרת. הוא נמצא במציאות של ע"ז והוא מדבר, הוא חושב על אל אחד, זה לא רציני. תפסתם מה שרציתי לומר?

[ברוך שם כבוד מלכותו יותר מגלה את אחדות ה' מאשר איחודה עילאה של "שמע ישראל" שבו יש מקום לטעות שאמרת] יפה אם אני זוכר שאלת אותה שאלה כבר בפעם הקודמת. נכון. פה יש נימה אחרת בפסוק של ק"ש "שמע ישראל יי"י אלוהינו יי"י אחד", זה בבחינת האמת, זה בבחינת 'כתר, חכמה, בינה', וזה יותר קל לתפוס את האחדות באותה בחינה, אבל אחדות התתאה זה יותר קשה.

[למה אנחנו לא אומרים בקול רם] זה מה שמסבירה הגמרא, מכיוון שהמציאות היא אחרת ולכן א״א לומר בקול רם אחדות יהו״ה בעולם התחתון כל עוד שהעולם התחתון הוא במציאות שלו. זה סותר. פעם אני הסברתי את אותו עניין עם דוגמא אחרת.

אפשר לומר בקול רם ״ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד״ שזה אמת, כי העולם הוא הכבוד של השם, ״כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו בראו״ ,בכל זאת במציאות הנוכחית, זה לא כל כך כבוד, ולכן לומר, א״א. לא לומר, א״א. לכן אומרים בלחש, כך מסביר הגמרא. יש איזה הגינות רוחנית שא״א לומר בפה מלא משהו שסותר את המציאות הנוכחית, למשל בשעת הקבורה, בעיקר בנוסח הספרדי, כשאומרים את הברכה של ״אתה גיבור״ לא אומרים ״ברוך אתה השם מחיה המתים״ אלא אומרים ״ברוך מחיה המתים״, כי א״א לזכור שם השם באותה חתימה של מחיה המתים, כל עוד שהמת הוא מת, יש סתירה. אתם מבינים את ההקבלה, זה דוגמא אחרת. אותו איחוד השם, בעולם התחתון, ״ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד״, יש רק יום אחד בשנה שאפשר לומר את זה בקול רם, בלי שום היסוס, זה יום הכפורים שאין לנו חטאים, שאנחנו דומים למלאכים. יש הסבר קבלי על זה: שיום אחד השטן אין לו כוח בשנה זה יום הכפורים. יש הבדל של מספר אחד בין 'השטן' ושס״ה ״בימות החמה שס״ה יום השטן גימטריא שס״ד״. סופסוף זה אותו דבר. זה דומה, אולי זה קצת קשה, זה דומה מאוד 'מי שטובל ושרץ בידו' ,זה סותר, זה מובן?לכן אומרים את זה בלחש.
אז למה לקחת דווקא את הדוגמא של ״צדיק יסוד עולם״ כדי להגדיר את איחוד המידות? [זה השלב הראשון של איחוד המידות כלפי מטה] איך? דווקא מה שנלמד באותו פרק, העיקר זה בספירת תפארת. אבל מה שאתה אומר זה נכון אבל אני רוצה לשמוע איך זה נכון.
[אורי שרקי: היסוד נקרא 'כי כל', (דברי הימים א פרק כט, (יא) לך) ״כי כל בשמים ובארץ ,״זה שם היסוד] נקרא גם כן 'בכל', אבל זה 'כל' בעיקר.
[יש איחוד המידות] זה פורמלי. היסוד זה איחוד של העגולים וקו היושר, אבל זה עניין אחר לגמרי, עניין של העגולים וקו היושר, זה עוד עניין אחר, זה לא עניין של ריבוי המידות, זה אלקות והויה, זה הטבע ואלקות, אבל זה פרק אחר לגמרי, אין הרבה רמזים בספר הזה על זה. דווקא ב-'אורות הקדש' יש הרבה רמזים על אותו איחוד של קו היושר ועיגולים. לכן זה לא סתם שאתה מתייחס לזה.
[למה דווקא יסוד?] כי מצד אחד היסוד זה סיום התגלות ה'קו היושר' אבל הוא מחבר את קו היושר לעיגולים. ולכן השם של ספירת היסוד זה דווקא אל שדי, זה למדנו בפרקים הקודמים. הגימטריה של 'אל שדי', זה סוד של החיבור בין הקו והעיגול: זה מספר 'פאי', זה מובן ? וזה דווקא השם של ספירת היסוד, זה ״להטי״ ״המתהפכת״ לכן יש איחוד יותר עמוק, יותר פנימי בין גילוי השם כבורא העולמות דעיגולים וכמאציל העולמות דיושר, זה ״צדיק יסוד עולם״; אבל זה לא שייך דווקא לנושא שלנו: ריבוי המידות של ההויה. מה שצריך לזכור לפי דעתי, וזה הדרך של הרב פה: קודם כל צריך להיות בטוח של קבלת עול מלכות שמים דרך ספירת מלכות -שהיא מאחדת את כל האורות, אז נקראת ההיכל של ההויה, של השם- כדי להתחיל לחשוב על ההבדל בין חסד וגבורה, ומזה תפארת ורחמים, ומזה נצח, ומזה הוד? מכיוון שבפרקים הקודמים הוא לימד קודם כל 'מלכות', שם אדני, אחר כך 'יסוד' אל חי ואל שדי, כי יש שתי מדרגות, אחר כך 'נצח' ו-'הוד', אז אנחנו מגיעים ל-'תפארת' ולכן הוא שם את הדגש בין הניגוד שיש בין חסד וגבורה, והתפארת מאחדת את זה, זה הכלל הכי בסיסי לפי דרכו. פה אולי במקרה שאינו מקרה, זה הנושא של מגילת אסתר. הנושא של המלבוש והנסתר כל זה,

זה במגילת אסתר.

"דע כי שם הוי"ה יתברך הוא מתלבש ומתפאר בשמות הקדש וכל שמות הקודש כולן מתאחזין באמתת זה השם ית' וכל אחד מהם מורה עניין מיוחד בפני עצמו". צריך לזכור את זה: כל "עניין בפני עצמו" הוא סותר את העניין זולתו. ולכן אותו כלל של איחוד המידות זה לא סתם, זה לא דבר שכלי, זה דבר למעלה מהשכל, אנחנו יודעים את זה באמונה; אבל בכל זאת כל המקובלים כולם אומרים "דע והאמין" כי אע"פ שאנחנו יודעים שזה אמת, במציאות זה סותר, ולכן צריך לא רק לדעת אלא להאמין, שבסופו של דבר, כך יהיה בגלוי. זה סוד הוויכוח בין מפרשי רש"י על הפסוק הראשון של רש"י. תראו בעיקר הוויכוח בין המזרחי וגור אריה, זה על מה שאומר רש"י על הפסוק הראשון של ק"ש. תראו בספרים ואח"כ נראה אם יש צורך ללחזור על אותן מחלוקות. כי לפי הגור אריה, מכיוון שאנחנו יודעים שלעתיד לבוא יהיה השם אחד, אז כבר זה ככה, אבל דרך האמונה. לפי שיטת המזרחי זה קושיה, ולכן השאלה שלו אם יש שאר האלקות, אלקויות נאמר, האם זו מציאות או האם זו אשליה של עובדי ע"ז. אתם זוכרים מה שאומר רש"י על הפסוק הראשון של ק"ש? השם שהוא אחד עכשיו, שהוא אלקינו עכשיו, ולא אלקי אומות העולם עובדי אלילים, עתיד להיות השם אחד. עכשיו הוא אלקינו ולכן המזרחי שואל: עובדי ע"ז יש להם אלקים אחרים, אם זה ממש, מציאותי או אם זה אשליה שלהם? הגור אריה מסביר שיש מציאות עד אחרית הימים שכבר עכשיו הוא אלקינו ואלקי אומות העולם זה השרים, זוכרים את זה? פחות או יותר? אבל מכיוון שאנחנו יודעים שיבוא יום, עתיד להיות, זה לשון רש"י, השם אחד, אנחנו יודעים שכבר זה ככה, אבל גבינו, ולא גבי אומות העולם. טוב! לכן צריך לזכור, זה לא בכדי שהמקובלים אומרים: "דע והאמין". זה דומה מאוד לעניין של ההבטחות של השם, אע"פ שהשם, הקב"ה מבטיח זה עוד לא מתקיים; אבל מכיוון שהוא מבטיח, אנחנו יודעים דרך אמונה שזה יתקיים, אבל המציאות סותרת, זה עוד לא מתקיים. אתם מבינים את אותה סתירה לכאורה...

["ושמי יהו"ה לא נודעתי"] זה קשור לאותו נושא.

"וכל שמות הקודש כולן מתאחזין באמיתת זה השם ית', וכל אחד מהם מורה עניין מיוחד בפני עצמו. כיצד? כשהשם יתברך רוצה לרחם על עולמו ולחוס עליהן (על הבריות), אזי הוא מתלבש מלבוש החסד והחמלה (חמלה זו פנימיות של החסד) ואז השם הגדול שהוא יהו"ה, מוציא דגל החסד והרחמים (חסד וחמלה זה פנימיות. אבל החסד והרחמים, הרחמים זה גילוי החמלה) וחקוק באותו דגל שם אל, וסימן: איש על דגלו באותות (במדבר ב, ב)". יש גמרא שמסבירה שהמלה 'אות' מורה על שם של הקב"ה "גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: (שמואל א' ב') כי אל דעות ה' ."אות, זה שם של הקב"ה.

פה, הסוד הוא מה שאומר **"כשהשם יתברך רוצה לרחם על עולמו ולחוס עליהן, אזי הוא מתלבש"**, מאיפה בא אותו רצון? הרצון בא מיותר למעלה. הלבוש מגלה הרצון שבא מהאין-סוף עצמו, מעולמות דאינסוף באיזו מדרגה. אבל הלבוש, שורש הלבוש הוא למעלה מהויה, כי הרצון הוא למעלה מהויה.

"איש על דגלו באותות (במדבר ב, ב). וכשהשם יתברך מוציא דגל זה, אז מיטיב ומרחם וחונן על בריותיו והוא שמח עמהם [אתם רואים שמתחילים בפורים, לא לא! זו לא בדיחה], וזהו סוד: יהי כבוד יהו"ה לעולם ישמח יהו"ה במעשיו (תהלים קד, לא) כשכבוד יהו"ה הוא לעולם, אז 'ישמח יהו"ה במעשיו', והסוד: ויקרא בשם יהו"ה אל עולם (בראשית כא, לג)". אברהם קרא בשם יהו"ה. איזה שם קרא? בשם אל. כשאין

הבדל בין אל ועולם יש שמחה בעולם.
"ואז הוא לובש ומתפאר במלבושים החקוקים במידת אל והסוד אל מלך יושב על כסא רחמים וזהו סוד י"י י"י אל רחום וחנון. והסוד (דברים ד') כי אל רחום י"י אלהיך וסימנך (תהלים) כי אל גדול י"י ומלך גדול על כל אלהים". הפשט הוא קל להבין, כי השם הוא קודם כל אל גדול, וגדולה זה חסד.
קודם כל השם הוא אל, ואל זה חסד, זה גדולה. "ומלך גדול על כל אלקים" על כל שאר המידות. יתכן מאוד, אע"פ שאין לי מקור לזה, שמידת חסד נקראת מידת גדולה, כי היא יותר גדולה מכל שאר המידות. כי אל זה שם יותר גדול מאלקים או משאר המידות.
[גדולה זה התפשטות?] גדולה זה התפשטות, זה חסד.
[מה זה עולם?] בפסוק הקודם? כן [צוחק] :"ויקרא בשם יהו"ה אל עולם" כי אל הוא העולם. לא אמר העולם הוא אל, אל הוא העולם. כשאין הבדל בין אל ועולם יש שמחה. כשיש בבריאה גילוי של מחשבת הבורא יש התאמה בין הבורא והבריאה אז יש שמחה. ואז מה שנעלם מתגלה, כי עולם זה נעלם!
[אל עולם הוא התפשטות זה מגביל את המידות אחרות] לא מגביל, זה יותר רחב.
[ובגלל זה הוא מגביל את המידות אחרות שלא התפשטו] בגלל זה יש לו כוח, אבל מכל מקום, עצם המידה של חסד זה יותר שבח לבורא מעצם המידה של גבורה. למשל, דרך הפשט יש משנה שאומרת ש "שכר מצוה: מצוה, ושכר עבירה: עבירה" .לפי הענין שלנו, כשאדם עושה מצוה הוא מקבל שכר, הוא מקבל שכר מהקב"ה, אז הקב"ה עשה מצוה כשהוא נותן לו שכר. שכר מצוה זה מצוה, זה מצוה לתת שכר, לכן שכר עבירה כביכול זה עבירה, זו חומרת העבירה, זה נקרא "תועבת יהו"ה" במקרא .תפסתם את זה? אסור לומר את זה בבית המדרש [צוחק]
[מה מעורר את החסד והרחמים לעולם? "עולם חסד יבנה"] כן,זה בנין העולם, כן? בנין העולם זה בריאת העולם,כן? זה המעשים של הבריות. מכל מקום למעלה מהשיקול דעת על המעשים, יש לו בחירה להחליט כפי שהוא רוצה. רצון, רצון זה חופשי לגמרי, הוא רוצה. הקב"ה זה לא מכניזם כזה, כפי שחשבו הצדוקים, יש מישהו, והוא רוצה, הוא רוצה. כדי להבין את זה צריך להבין: כל פעם שיש בגמרא ובמדרשים "דעת קונו ,"מי שיודע דעת קונו. "דעת קונו", זה הבחירה של רצונו, זה לא אומר שזה שרירותי, שאין הסבר, אין משמעות, אבל הוא מחליט. הקדוש, יודע דעת קונו. מי שנקרא קדוש, זה מי שיודע דעת קונו. יש גם כן לוח זמנים אבל מכל מקום יש בחירה מוחלטת, רצון. זה למעלה מהמשפט.

[כשהקב"ה אומר: "יהי רצון מלפני" קודם כל זה תלוי במעשים של הבריות, פה זה בעיקר ישראל. כל פעם "יהי רצון מלפני" זה גבי ישראל. אבל יש לו משוא פנים, מכיוון שהוא מעדיף החיים מהמוות, הוא רוצה, הוא מעדיף את זה. "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים ,"אע"פ שהפשט זה חיי עוה"ב כי שמה בפשט המוות זה חיי עוה"ז. בחרת בחיים זה חיי עוה"ב. אבל הוא מעדיף שנהיה בחיים, זה סוד הרצון שלו.
[החיים זה מקור הקדושה, מוות זה מקור הטמאה] בלאו הכי אבל מכל מקום ברא את זה, ברא את זה. יש הרבה מאמרים שאומרים ואין מי יודע מה הוא מעדיף,(בראשית רבה פרשת בראשית וירא כי טוב) איני יודע, לפי השכל, מכיוון שברא את זה, ברא את זה, אע"פ שלא ברא באותה צורה, הבא לטהר אבל לטמא ,זה שונה, ברא זה וברא זה ואינני יודע מה הוא מעדיף, לפי השכל א"א להכריע. אבל 'דעת קונו' שהוא מעדיף את זה. זה מובן?

[האם ההתאמה בין הבורא והבריאה, דרך המשפט לעולם, אבל צריך איזה זכות מצד העולם] זה שני נושאים שאתה קושר אותם. נחזור לכלל של "סוף מעשה במחשבה תחילה", בסוף המעשה יהיה רחמים גמורים, במחשבה זה התחיל בחסד. יש ירידה מחסד לדין, ודרך הזכות העליה מדין לחסד. מכל מקום ה'מטרת הבורא', 'מחשבת הבורא', זה חסד גמור. כדי לזכות באותו חסד, כבריאה שקנתה עולמה, צריך לעבור דרך הדין. לכן, מכל מקום צריך זכות. אולי, תבינו את זה דרך הפשט של המשנה "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות "אולי אתם זוכרים מהי הקושיה? הקושיא הייתה, ההבדל גבי בני נח. יש להם רק שבע מצוות בני נח, אע"פ שהם לא מסוגלים לעמוד בזה, מ"מ יש להם רק שבע מצוות. בהתחלת מסכת עבודה זרה, הגמרא אומרת שהם פטורים, מכיוון שהם לא מסוגלים לעמוד בזה, לא קיימו ולא קיבלו, אע"פ שקיבלו לא קיימו. איפה קיבלו, איפה לא קיבלו? זו גמרא, סוגיה שלמה שמה .
הקושי במשנה שלנו "לפיכך הרבה להם תורה ומצוות", זה ריבוי מכשולים, אפשרות לחטוא, לכן לפי הפשט זה קשה לתפוס את זה. לכן צריך להבין את המילה לזכות דרך הקבלה, להיות זך, יותר זך. רצה לזכות לכן הרבה את האסטרטגיות של זיכוי, זיכוי הרבים. מכל מקום צריך זכות. אבל איפה ה'מתנת חינם'? זה דווקא בסוד "דבר אל בני ישראל" לנו ולא להם. "זאת חקת התורה ,""דבר אל בני ישראל".
[בפיזיקה האור עובר רק כשהחומר זך] ברור. אבל השאלה היא למה דווקא אנחנו קבלנו את אותן המצוות? מכל מקום צריך לגלות שיש סיבה. אנחנו צאצאי אברהם אבינו, דרך יצחק ויעקב. יהודי, זה לא סתם בן אדם, יש לו בית, יש לו כתובת, הרב היה אומר 'כתובת' יש לו שורש,
[יש לו קבלות] [צוחק] כן. הוא שייך לאיזה מרכז.[צוחק]. אבל מכל מקום ההחלטה ש"בחר בנו מכל העמים" אע"פ שיש הסברים, שיש סיבות לזה, מכל מקום "זאת חוקת התורה" "דבר אל בני ישראל", "אתם קרויין אדם "
"זאת חקת התורה". זה הסבר של 'אור החיים', אבל אני זוכר שלמדתי את זה באור החיים וכל שנה אני מחפש את זה ב-אור החיים' ואני לא מוצא, הוא מסביר את הפסוק ככה: פרשת חקת, פרה אדומה "וידבר יהו"ה אל משה ואל אהרן לאמר; זאת חקת התורה אשר צוה יהו"ה לאמר דבר אל בני ישראל", זה אור החיים. "חקת התורה אשר צוה יהו"ה לאמור, דבר אל בני ישראל", זה חוקת התורה, שאין לה טעם, זה חוקה במובן שאין לה טעם. לפי צורת הפסוק א"א לקרא אחרת.
[אורי שרקי: כמו חקיקה, חקוק בהויה] חקיקה זה טבע. בלשון הזהר 'חקק' זה 'טבע'. בערבית חק 'haq', זה אמת; אבל בנימה שלילית. 'חק' 'haq' (בערבית) זה טענת אמת, זה לא סתם אמת. למשל כשהם אומרים: "שולטן החק" (בערבית) זה מידת הדין.
[בתנ"ך יש כוונה 'מנה', ז"א מה שמגיע לי] לחם הכהנים, לחם חוקי, זה מגיע לי לפי החוק. זה אותו דבר: אע"פ שיש טעם להסביר שמגיע לכהן את התרומה, את המעשר וכן הלאה, מכל מקום למה הוא כהן? זה חוק. אע"פ שיש הסבר, מכיוון שהוא מצאצאי אהרן, אבל מה ההבדל בין אהרן ושאר הלויים? זה חוק. אבל לפי דעתי זה סוד 'דעת קונו'; סופסוף באמונה יש שלב של הסכמה, אני מסכים שיש משמעות, כל עוד אני מסכים שיש, זה לא מתגלה לי אותה המשמעות, אבל אני בטוח שיש, אז זה נקרא 'חוק'.
[למה מתגלה לי שיש משמעות ולא לאחרים?] מי מונה על החוקות? זה השטן ואומות העולם, הם אומרים שזה 'חוק' במובן של טעם, אנחנו יודעים שיש טעם אבל הטעם כמוס, נסתר ממנו, צריך להסכים שיש טעם. יש איזה מן חסד באמונה, "עם חסיד תתחסד", כשמאמינים עושים חסד; מכיוון שאע"פ שזה בטוח שיש משמעות, א"א להוכיח את זה, צריך הסכמה, וכל דבר של הסכמה זה אהבה. חוץ מהכנסת, כל הסכם

שיש בכנסת, זה מלחמה. [צוחק]. חוץ מהפלא שיש במשמעות הפסוקים הכול מתברר. אני חוזר על זה. אתם רואים שכל חכמת הקבלה זה חכמת לשון הקודש, להבין את כתב המקרא במשמעות של הנביאים. הם ידעו לדבר עברית, פשוט, וזה לשון הקודש.

"**כי אל גדול י"י ומלך גדול על כל אלהים אלהים, מידת הדין**, כלומר מידת החסד גדולה ממידת הדין. **ומכאן תבין סוד והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א)**", זה העיקר, הכוח של החסד זה דווקא הגבורה שנותנת את הכוח לחסד "והאלהים נסה את אברהם". מאיפה בא הכוח של אברהם? דווקא ממידתו של יצחק. זה סוד הדגל שאמר למעלה, זה המקור. יש מדרש שאומר נס לשון דגל.

"**והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א), כי האלהים שהוא מידת הדין נתן הנ"ס והדג"ל ביד אברהם, שהוא סוד מידת אל שהוא סוד מידת החסד, וזהו לשון 'נם"ה את אברהם' מלשון הרימו נ"ם על העמים. וזהו סוד 'אלהי אברהם אלהי יצחק', ולא אמר ואלהי יצחק**", הפירוש מסביר באופן ברור מאוד, כי אלקי יצחק זהו אלקי אברהם, אין פה שתי רשויות. אלקי אברהם שהוא אלקי יצחק ואלקי יעקב. אלקי יעקב זה יותר למעלה, זה איחוד גמור של שתי המידות. אבל פה מתגלה שמידת החסד היא, היא מידת הדין ולפי השכל זה סתירה גמורה. לכן צריך להבין כי חסד דקדושא זה גילוי מידת הדין; חסד דטומאה של הסטרא אחרא זה לא גילוי של מידת הדין, לכן זה חסד של טומאה. המילוי של חסד זה הגבורה האמתית. זה מה שאני רוצה להסביר: למשל, כשאנחנו אומרים "מפי הגבורה שמענום", למה אנחנו אומרים כי שורש התורה זה מפי הגבורה, ולא אומרים שזה מפי החסד? "ותורת חסד על לשונה" ?מכיוון שדווקא סוד הבריאה זה סוד הגבורה, זה סוד הצמצום, גבורה. לכן כשאנחנו אומרים: "מפי הגבורה" זו המשמעות של אותו מעשה של הבריאה שהוא המעשה המוסרי הראשון: לתת קיום לזולת. כל פעם שיש 'מפי הגבורה' צריך להבין את המשמעות של אותה מצוה, או של אותה הלכה לפי רבי עקיבא, לפי "ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה". זה סוד הגבורה "איזהו גבור, הכובש את יצרו "כדי לתת מציאות לזולת וזה הבריאה. כל בריאה זה דרך הצמצום שהוא גבורה, אבל התכלית של אותו צמצום, של אותה גבורה, זה החסד, שוב, בכלל של סוף מעשה מחשבה תחלה: מכיוון שרצה להיטיב לנבראיו אז צמצם את עצמו. ולכן אותה גבורה זו הפנימיות של חסד. רק חסד שהוא גילוי של גבורה הוא חסד דקדושא. למשל, יש בגמרא חגיגה, אחד מהסימנים של השיגעון, טירוף, זה חסד דטומאה, מי שנותן את כל מה שיש לו, זה חסד אבל זה חסד דטומאה, זה אחד מהסימנים בגמרא; מי שהולך לבית הקברות, מי שלא מרגיש בקור. הם מומחים בחולי נפש, ולכן אתם רואים שהנצרות זה שיגעון גמור: לתת את הכול, זה דוגמא של חסד דטומאה.

הערה ב' תחת מידת החסד: "ויהיה פירושו אלהי אברהם שהוא אלהי יצחק" הוא קושר את זה לפסוק שלנו: "והאלהים נסה את אברהם", והוא מגלה הרבה סודות פה.

[על פי סדר התפלה שאנחנו מתפללים בבוקר מה היא המטרה? אנחנו מתחילים לומר בעקדת יצחק, ונראה שהמטרה לאחר מכן אומרים כמו שכבש שאברהם אבינו את רחמיו, האם זה פועל יותר על יצחק?] לא, אנחנו סומכים על זכותו של יצחק, בבחינת בני יצחק; ואנחנו מבקשים כמו שכבש אברהם אבינו את רחמיו, אה, אני רואה, יש כאיזה מין סתירה פורמלית, צריך עיון כי לכאורה זה נהפוך, זה פורים. [צוחק]

[כבש מידתו של חסד] לא לא לא, זה ההפך. צריך עיון על זה, אני לא רוצה להתחיל בזה. מכל מקום כל הסדר זה סדר של עולמות. אנחנו מתחילים בעשיה, אח"כ יצירה עד שמגיעים לעמידה באצילות. ולכן צריך להבין את זה דרך העולמות של סדר התפלה. פעם נלמד את זה.

"וזהו לשון 'נסה את אברהם' מלשון הרימו נ"ס על העמים. וזהו סוד 'אלהי אברהם אלהי יצחק' ולא אמר ואלהי יצחק, לפי שמידת הדין כבושה תחת מידת החסד, לפי שהדג"ל של יצחק שהוא מידת אלהים מסור ביד אברהם שהוא סוד מידת אל. ופה נבין עניין גדול מאוד: שכוחו של אברהם שהוא יודע להתנהג לפי מידת הדין, לפי הגבורה **וכשהשם יתברך כועס על בני העולם מצד מעשיהם הרעים אזי מוציא כלי זעמו, וחקוק על דגל כלי הזעם צורת שם אלהי"ם, ואז משלם הדין ומקבל נקמה מבני העולם ומענישן על רוע מעשיהם כשחקוק בדגלו של יהו"ה צורת שם אלהי"ם, והסוד: יקום אלהים יפוצו אויביו (תהלים סח, ב)"** אחר כך הוא מביא עוד פסוקים והוא קושר את המילה 'לקום' למידת הדין. זה מסביר הרבה, הרבה נושאים. דווקא קשור למידתו של אברהם, כפי שראינו, שאברהם הוא חסד של הסטרא דקדושא. ישמעאל הוא החסד של הסטרא אחרא. זה ההבדל: חסד, בלי קשר לגבורה, זה טמא. כל פעם שאנחנו מוצאים, זה בנין אב, בפסוקים 'קום' לעשות איזו פעולה, זה עם הכוח של הגבורה. רשמתי כמה פסוקים: "קום התהלך בארץ" לאברהם. "קום התהלך בארץ" מכיוון שצריך גבורה, אין שום רמז לשום דבר. ההתפשטות של החסד צריכה גבורה "גבר עלינו חסדו ,"אע"פ שבפסוק יש כמין סתירה בין גבר וחסדו, החסד צריך להתגבר, אז זה נקרא 'קום'.

[תחית המתים] יפה.

[קמים מתחיית המתים ברחמים] לא. כדי להצליח באותה פעולה, הנדרשת, צריך למשל "חזק ואמץ" ,כל פעם שיש "חזק ואמץ", למה? מכיוון שצריך אומץ. לידה צריכה אומץ, ותחיה לעוה"ב צריכה אומץ. יש ישני אפר, אולי מעדיפים להיות ישני עפר ,לכן הם מקבלים צו "קום!".

["עתה ידעתי" כתוב באותו פסוק [אבל לפי דעתי יש שני פסוקים מאפיינים בין הרבה, הרבה פסוקים "קום לך פדנה ארם "היה צריך הרבה אומץ ליעקב, כדי ללכת פדנה ארם. הפסוק לפי דעתי המאפיין זה: "קום עשה לנו אלהים "בחטא העגל, זה מידת הדין: "קום עשה לנו אלהים" זה לעומת זה אם אפשר לומר.

[.כשעשו אומר ליצחק יקום אבי] שם יש עוד נימה אחרת, איך אומר יעקב? () "קום נא שבה", יתכן שזה ממש בנין אב, כולל כל הפסוקים. אני חושב עכשיו, על פסוק אחר: "מפני שיבה תקום" .אני זוכר בדיחה אחת באוטובוס בירושלים לפני הרבה, הרבה שנים, אספר את זה, משנכנס אדר, [צוחק], פעם איזה זקן תימני נכנס באוטובוס, ואף אחד לא קם, באה אישה עם צבע בפנים אז הוא אמר: מפני צבע תקום. הייתי נוכח, ולכן קם אחשורוש מפני התמרוקים.

"וזהו סוד שאמר: קומה י"י ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י, לה). ואם תקשה ותאמר היאך אמר בפסוק זה 'יהו"ה' [(קומה י"י ויפוצו אויביך(במדבר י, לה)], בפסוק זה 'אלהים' [הפסוק הקודם: יקום אלהים יפוצו אויביו (תהלים סח, ב)]? הלא ידעת כי כל השמות תלויים בשם יהו"ה והוא מתלבש בהם, וכשאמר 'קומה י"י ויפוצו אויביך' הוא כאילו אומר: קומה יהו"ה והוצא כלי מלחמה והדגל שחקוק בו שם אלהים, וזהו סוד 'יקום אלהים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו'. כי משה רבינו עליו השלום סתם דבריו, ובא דוד וביארם ואמר: יקום אלהים. וכשהשם יתברך מוציא דגל שחקוק עליו אלהי"ם אזי מתלבש בגדי נקם, והסוד: מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה (ישעיהו סג, א), ואומר: וילבש בגדי נקם תלבושת ויעט כמעיל קנאה (שם נט, יז); וכשהשם יתברך מביא בני העולם במשפט, מתלבש בבגדים ממוצעין בדין ורחמים ומוציא דגל שהכול תלוי בו וחקוק עליו שם יהו"ה יתברך' ואינו לובש לא בגדי רחמים גמורים ולא בגדי דין גמור, שאינו דן את בריותיו במידת הדין גמור ולא במידת רחמים גמורה שהיא מידת החסד, אלא במידת הדין מעורבת עם מידת רחמים; ועם כל זה מידת רחמים מרובה ממידת הדין". וזה כלל בגמרא "מרובה מידת תשלומי כפל ממידת

תשלומי ארבעה וחמשה "למשל, זה קשור לזה. זה הנחה של המשנה, צריכה להיות מרובה! כי מרובה ממידת החסד ממידת הדין.
[תשלומי כפל זה מידת הרחמים?] זה מידת רחמים. כפל, זה רק שנים, ארבעה וחמשה זה יותר. הלימוד שמה, כל פעם שאתה יכול להקל, תקל.
"והסוד ארך אפים ורב חסד (שמות לד). ואמרו ז"ל: רב חסד מטה כלפי חסד. ומאחר שאמר 'רב חסד', משמע שיש בו קצת דין; שאם כולו חסד מדוע צריך לומר רב חסד? מה לנו לרב או למעט? אלא פירוש הפסוק כך הוא: כשהאדם חוטא, אין השם נפרע ממנו מיד אלא מאריך אפים וממתין אולי יחזור בתשובה. לא חזר בתשובה, דנין אותו כפי מעשיו. ואף על פי שדנין אותו ברב חסד דנין אותו, ומטה כלפי חסד אם ימצאו לו זכות מעט. ואם לא ימצאו לו זכות, גומרין דינו על חטאו. וזהו סוד 'רב חסד ואמת', כלומר: 'ארך אפים', בתחילה, ו'רב חסד' בשעה שדנין את האדם, ו'אמת', כשגומרין דינו, אפילו לעונש. כלומר, ב'אמת' בא עליו העונש, מצד הדין הישר", או מצד הקולה.
[אמת זה גם מידת הרחמים] נכון. לכן אני הוספתי את זה, כדי לברר את זה. גמר הדין הוא מכל מקום אמת, אם זה דרך החסד אם זה דרך הדין. והאמת ההיא, היא רחמים, מכיוון שהיא באה אחר השלב של מטה כלפי חסד, "והוי דן כל האדם לכף זכות" הפירוש הוא ברור: תתחיל בכף זכות! רק אם אין צד של כף זכות... יתכן שהפשט שמה עמוק מאוד "והוי דן כל האדם לכף זכות" אפילו יצר הרע במשמע, יצר הרע שלו במשמע, 'את כל האדם' תדון בכף זכות.
[לפי זה אמת זה לא קם ומגיע לפורענות?] אמת זה מידת המשפט, שהיא ממוצעת מחסד ודין, אח"כ זה מתגלה דרך צדק. מתחילים לחפש כל צד של כף זכות, וא"א בלי קצת זכות, ואחר כך כשגומרים את הדין, הדין הוא אמת. אם התוצאה של המשפט, היא לקולה או לחומרה זה האמת מכל מקום. מה זה אמת? זה לא דין מלכתחילה אלא אם זה דין, בדיעבד זה דין אמת. לכן אומרים, וזה שאומר: "ברוך דיין האמת", מכל מקום הדין, גמר הדין, הוא אמת, מכיוון שמכל מקום מתחיל בחסד, בזכות.
מכיוון שדברנו על זה אני רוצה להזכיר מה שלמדנו פעם: "והוי דן את כל האדם לכף זכות", יש משנה שאומרת, לכאורה זה סותר, כשבעלי הדין יהיו לפניך, יהיו לפניך כרשעים ". לכאורה זה סותר.

"וכשהשם יתברך כועס על בני העולם מצד מעשיהם הרעים אזי מוציא כלי זעמו, וחקוק על דגל כלי הזעם צורת שם אלהי"ם, ואז משלם הדין ומקבל נקמה מבני העולם ומענישן על רוע מעשיהם כשחקוק בדגלו של יהו"ה צורת שם אלהי"ם, והסוד: יקום אלהים יפוצו אויביו (תהלים סח, ב)" למדנו שזה בנין אב למקרא, כל פעם שיש הבטוי של 'קום' זה דרך מדת הגבורה.

"וזהו סוד שאמר: קומה י"י ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י, לה)", דווקא כוח מדת החסד בא מהגבורה עצמה, והפסוק היה: "והאלהים נסה את אברהם", וזה צריך להבין: שהגבורות הן אחוריים של הפנים. המחשבה עליונה היא חסד גמור, אבל מהגמור הזה של חסד גמור זה הבסיס של הצד המוחלט של אחוריים שמגלה את ה'שורש הדינים' ואת המידה של הגבורה. הגבורה זה טפל לחסד, וזה דווקא מה שנותן את הכוח לחסד. אפשר לחזור על ההגדרה הכי פשוטה לפי העץ חיים, זה ענין של אור ישר ואור חוזר:

אור ישר זה חסד, פנים אל פנים, אור חוזר זה אותו האור, בבחינת אחוריים, ואחוריים דנים את הבריאה. כשהאור חוזר זה מחמת שהכלי של המקבל לא היה מספיק זך כדי לקבל, אז האור חזר: זה מגלה החטא למטה ושרש הדינים למעלה.

אני אמרתי 'החטא' אבל זה לא כל כך פשוט, כי יש תהליך. מהתחלה אין שום חטא, אלא המצב של הבריאה כבריאה. זה לא חטא, זה המצב של הבריאה כבריאה: בהתחלה - הגורל שלה - היא לא יכולה להכיל את האורות המיועדות לה, וזה סוד של שבירת הכלים. שבירת הכלים אין שום חטא שגרם את זה. החטא בא לסבך את התוצאה של שבירת הכלים, את התוהו ובהו שהוא התוצאה של שבירת הכלים. וזו השיטה של האר"י בעיקר, זה ההסבר שלו, כי לפי פשט הפסוקים אין שום רמז לחטא, לתוהו ובהו. "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", מכיוון שברא, התוצאה היא שהארץ היא תוהו ובהו. מה זה התוהו ובהו? זו התוצאה של שבירת הכלים. כל השיטה של האר"י: 'ברא' בין הפסוק הראשון והפסוק השני, הוא שמסביר את זה: למה הארץ הייתה תוהו ובהו מלכתחילה ואין אפשרות אחרת? מכיוון שהבריאה, בהתחלת גורלה, היא ההפך של הבורא. אם הבורא זה הפשטות המוחלטת, היש המוחלט בבחינת פשטות, אז זה מוכרח שהבריאה בהתחלת ההיסטוריה שלה היא התוהו ובהו המוחלט. איזה תוהו ובהו? בא האר"י והסביר את זה: התוהו ובהו כתוצאה של שבירת הכלים, איזה כלים? של השמים, דהינו מחסד עד יסוד, שזה נקרא שמים. לפי הפשט "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ; והארץ הייתה תוהו ובהו, "מה קרה לשמים? הסתלקו למעלה מכיוון שהכלים שלהם נשברו. והארץ שהיא המלכות הייתה תוהו ובהו מהרסיסים של אותם כלים שנקראים בלשון הקבלה, בתוך הקליפות האלו: שברי כלים. מיתה בלשון המקרא זה ירידה בלשון הקבלה.

[הרב שרקי: במושגים של האר"י, האם השורש של שבירת הכלים זה מצד החלל או שזה מצד הקו?] לא מצד הקו. כן הקו של העגולים, כן?

[הקו הוא להפך: נוכחות של הבורא] הקו הוא כולו חסד, אור משפיע. מכיוון שהכלי אין לו כוח להכיל את זה מכיוון שאינו מספיק זך, נשבר. ולכן התוצאה של חסד הבורא להמציא בריאה זה תוהו ובהו.

[שרקי זה בא מבחינת חלל?] זה לא בא מבחינת חלל. אפשר לקשור מבחינת הריחוק של הכלים, כי הכלים הקרובים של כתר חכמה בינה לא נשברו מכיוון שהם מספיק זכים, מכיוון שהם קרובים לאין סוף. אפשר לקשור, אבל זה לא מחמת חלל, זה מחמת, יש שני

הסברים בארי"י, אבל לפני שאני אגיע לזה, אני צריך לצטט הרב נחמן מברסלב שאמר משפט אחד: הרע שבא משבירת הכלים אפשר להסביר, וזה הנושא שהתחתי בו עכשיו, אפשר לעמוד בזה, להבין; אפילו דרך שכלית צריך הסכמה, צריך אמונה שככה היה צריך להיות; כי המרידה, המרד של השכל מתחיל באותו ענין: למה זה ככה, למה המצב הראשוני של העולם הוא תוהו ובהו? דווקא ההסכמה של האמונה, הצד של הסכמה שיש באמונה, כי עיקר הערך של האמונה מתחיל בזה, זה אקט של הרצון, אני רוצה להאמין, אין שום הכרח. מי שמאמין בהכרח, לאמתו של דבר הוא לא מאמין, זה משהו אחר, זה משהו אחר שגובל 'לא יציבות שכלית'. האמונה זו בחירה, צריך להסכים, יש הרבה אהבה באותה הסכמה. הרב נחמן מברסלב אומר את זה ככה, הרע שבא משבירת הכלים זה התוהו ובהו, אין שום בעיה של הסבר, אבל הרע שבא מהחלל אין שום הסבר. צריך לדייק אם יש לך פנאי זה בסוף הליקוטי מוהר"ן. אע"פ שהיה ויכוח בין תלמידי האר"י, המקור של הוויכוח זה בזהר ובזהר זה פשוט מאוד, זה ברור, שאין שום חטא שקדם את שבירת הכלים, זה מצב הכרחי של העולם בבחינת בריאה. ההגדרה היא פשוטה: מכיוון שהבורא זה הטוב המוחלט זה סביר להבין כי הבריאה בהתחלה, היא הרע המוחלט כי זה ההפך. מכל מקום הבריאה נקראת 'בן' לבורא. אבל אנחנו יודעים את זה אצל הישות האנושית נאמר, עד גיל הבר מצוה, יש רק יצר הרע. ויש הרבה נחמה ורחמים על השלב הזה של הבריאה, השגחה של השכינה, בבחינת בינה, על זה.(ראה פתחי שערים שער ז"א) יש קטע ב-'אורות הקודש' שמדבר על זה, היא כאם על הבנים, עם הרבה רחמים. כי הרע הזה זה התחלה של הטוב מוחלט אבל זה רע הכרחי, זה לא רשעות, רשעות זה משהו אחר.

[ירידה] זה הכרחי וזו ירידה לצד הבריא של היצר הרע אבל הוא רע, בלשון הרב אשלג זה רצון לקבל, זה בריא אבל זה רע. אבל הסכנה זה הסיטרא אחרא: זה מאותו מצב של מקבל, להיות מקבל על מנת לקבל, אז זה הטומאה. פה יש מקום להבין את זה, מה שאי אפשר אולי להסביר זה למה יש בריות שמטבען יש להן אותה אמונה שצריך להיות מקבל ולא להאשים את המשפיע -כי להיות מקבל זה להיות בבחינת רע - ולא להאשים את המשפיע מזה? המאמין מסכים בזה; ויש בריות שלא מסכימים, יש מרידה, מרד. אני למדתי פעם את העניין אצל אברהם אבינו. זה ברור שלא לחינם התורה מספרת לנו כי באותה תקופה, בהתחלת ההיסטוריה של עם ישראל כעם העברי עם אברהם אבינו, יש עימות בין אברהם ונמרוד. אז יש הרבה מדרשים שמסבירים שאברהם היה במרד נגד מצב העולם ולכן גילה שיש בורא ושצריך לקיים עולם לפי מחשבת הבורא, לתקן את העולם לפי מחשבת הבורא. אבל נמרוד גם כן, זה שרש המרידה אבל עם תוצאה אחרת לגמרי, נמרוד הוא מתמרד, זו המשמעות של השם שלו, זה האיש של המרד, נמרוד; אבל המרידה שלו זה נגד הבורא. לפי דעתי יש רק פילוסוף אחד שדומה בבת אחת לנמרוד ולאברהם זה ניטשה (Nietzche), מצד אחד ככה, מצד אחד ככה, אבל לרוב הרשעים - רובם ככולם - הם בבחינת נמרוד.

[בלעם] אבל ניטשה הוא יותר סימפטי, [צוחק], הוא נוטה יותר לצד נמרוד.

[ויחבוש את אתונו, הוא קלקל את השורה] הוא קלקל את השורה מחמת שנאה ואברהם קלקל את השורה מחמת אהבה לפי המדרש. זה ההפך. אם אפשר לומר, אם יש משהו דומה בין נמרוד ובלעם, אם אפשר לומר נמרוד הוא יותר כנה מבלעם. הוא רשע בפנים של רשע. ובלעם בא כרשע בפנים של צדיק, זה יותר מסוכן.

בשבירת הכלים - לפי מה שאני למדתי, יתכן שיש מקורות אחרים שאני לא יודע - אין חטא שקדם לזה. זה מצב הבריאה כבריאה, ולכן זה קשור מאוד להגדרה העמוקה של מה זה אמונה: להסכים בזה. והמטרה של הבורא עולה על המצב הרע של התוהו ובהו

הזה, מכיוון שזה מחשבה להטיב סוף, סוף לבריות, לכן שורש אותה מחשבה זה חסד גמור. אבל כדי להצליח באותה מחשבה, שהבריאה תקבל באמת ושזה יהיה שייך לה, לבריאה כבריאה, כי זה מחשבת הבורא לתת, אז צריך לעבור דרך עוה"ז שהוא גילוי האחוריים של אותו חסד. זה העניין. והסכנה זה לעבור ממצב של בריאה כרצון לקבל, למצב של סטרא אחרא מבחינה לקבל על מנת לקבל, זו אותה מרידה נגד השורש. זה הפסוק "רגליה יורדות מות". כשהירידה, היא ירידה של הרצון הרע, זה מגיע למות ממש. ולכן, כל פעם שאנחנו רואים התגלות של הגבורה, אם הגבורה היא קשורה לאיחוד המידות, אותה גבורה היא מהסיטרא דקדושא, זה 'קום' במובן החיובי, צריך גבורה לזה. ואם איננה קשורה לשורש ה'איחוד המידות' זה כבר התחלה של הסיטרא אחרא, זה אחיזה של הסטרא אחרא, וזה "קום עשה לנו אלהים ."

"וזהו סוד שאמר: קומה י"י ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך (במדבר י, לה)". פה יש בעיה, האם התורה מבקשת ממנו רגשי רחמנות - שורש זה מדת החסד - לאויבי ה'? לפי אותו פסוק, לא! "קומה י"י ויפוצו אויביך וינוסו משנאיך מפניך" בלי שום רחמנות. אני נזכר, רב צבי יהודה ז"ל היה מדבר הרבה על זה: שאסור לשנוא את נפש החוטא, אבל חובה לשנוא את מעשיו. אבל יש יוצא מן הכלל. כשהחוטא מסכים להיות חוטא, כשהחוטא מחליט להיות חוטא, כשהרשע הוא גאה להיות רשע, אז יש שנאה לרשע. זה יוצא מן הכלל.זה מובן מה שאני מנסה להסביר. צריך ללמוד את הענין הזה בין יעקב לעשיו. עשיו לא אהב את יעקב, הגמרא אומרת: הלכה עשיו שונא את יעקב. אבל זה ברור שגם יעקב לא יכול לאהוב את עשיו.

[זה אויב חיצוני] לאמיתו של דבר הבעיה היא גבי לאה "כי שנואה לאה ."עשיו זה עוד פרשה אחרת. כל המקורות אומרות שמעשיה היו שנואים, לא היא, וזה חידוש של המדרש על הפסוק. הפסוק אומר: "כי שנואה לאה", צריך להבין את המשמע של המדרש, לא היא עצמה, אלא החיצוניות שלה נאמר, ה'היא' שלה, לא היא, אבל ההיא שלה. (תקנת השבים שער ו)'משנאיך', לפי דעתי זה לא רק אלו ששונאים אותו אלא שממש הוא שונא אותם כי יש פסוק מפורש על עשיו, "ואהב את יעקב ; ואת עשו שנאתי "זה פשוטו כמשמעו.

"אמחה את זכר עמלק מתחת השמים " אבל העמלק שמתחת, וצריך שנאה כדי להתגבר, לקום ממש. אני זוכר זה מהנסיונות שלי , כשהייתי חייל בפגישה עם החיילים הגרמנים, הייתי צריך להחליט לשנוא אותם כדי לשנוא אותם. בלי החלטה לשנוא זה לא היה אפשרי, הם בני אדם.זה מובן מה שאני אומר! זו הבעיה של שאול עם אותו עמלק. איך אומרת הגמרא? " כל המרחם על האכזרים...."

[אם אנחנו לא שונאים זה ההפך כמו שאומר הגמרא] זה ענין של הגנה עצמית, זה עוד ענין אחר, זה שולחן ערוך פשוט, זה ענין אחר. אני מתכוון שיש בטבע היהודי קושי לשנוא אפילו את האויב, זה אותו נושא, זה בלבול בין עמלק של מעלה ועמלק של מטה. עמלק של מעלה לא לנגוע, זה חשבונו של הקב"ה, הוא ברא אותו. אבל עמלק של מטה! לפי דעתי כל ההומניזם הזה המסולף של היהודים, בעיקר פה בישראל, כי בחו"ל זה מלאכותי, פה זה רציני, בא מאותו בלבול. אני חושב שכבר הגיע הזמן שחובה להסביר את זה שיש בלבול, ושרשעים זה באמת רשעים אע"פ ששורשם הוא שורש בן אדם.

[.] כשמשה רבנו ראה "ויצא ביום השני והנה שני אנשים עברים נצים" היו רבנים, היו תלמידי חכמים, גדולים של אותו דור.

['קום' למה דרך הנסים?] אותו כוח שהיא כבר של הנקמה של 'קום' זה מה שנותן כוח לחסד. החסד לא יכול להיות חסד אמתי, עם כוח, גדלות, ולנצח, בלי אותו כוח של אחורי גבו, אחוריים שלו שהיא הגבורה של סטרא דקדושה. חסד בלי גבורה, זה רומנטיזם, זה

לא חסד. אני הייתי רוצה הטוב,אם אני הייתי רוצה.אבל תרצה!! מאיפה בא הכוח הרצון? מהגבורה. בצרפתית יש מילה מדויקת הרצון זה 'la volonté', ויש 'la velléité' זה רומנטי.'vélléite', 'la volition c'est la volonté' זה: אם הייתי רוצה הייתי רוצה. אתה רואה שאני רוצה! האהבה האמתית זה לא לפי הרומנטיזם "כי עזה כמות אהבה"", כל עוד שאהבה איננה עזה, זו לא אהבה. מה נותן את העוז הזה? זה דווקא הגבורה שבאחוריים.

[הרב שרקי: (יחזקאל פרק א', (י) "ופני אריה אל הימין[" זהו, יש אריה סמפטי.

[.] יפה! כדי לרחם על היהודים צריך הרבה גבורה.

[צריך ציון] זו הכוונה, היהודים שבציון. היו לי הרבה הזדמנויות להבין את זה, כבר בעלי תשובה שהכרתי שהמצווה הכי קשה בשבילם זה לאהוב את היהודים, אוהבים את התורה אבל היהודי, עם היהודי?

[.] לא! אני מתכון לבעלי תשובה, פשוטו כמשמעו. הם אוהבים אנשי שלומנו, אבל 'עם היהודי' - זה קשה מאוד. אני יודע שלרוב הם באמת אוהבים את התורה, כי התשובה שלהם באה לתורה. זה מגלה, כי למה התרחקו מהתורה? מכיוון שרצו להתרחק מהיהודים. והשנאה של הגויים לתורה, זה השנאה על היהודים, לכן סלפו תורה משלהם. יתכן מאוד - אני מרשה לעצמי מחמת הגיל והניסיון - שאותה שנאה ליהודים, זו שנאת עצמית, דהיינו זו שנאה להורים שלהם, ולא דווקא ליהודים פשוטו כמשמעו, זה מתחיל בבעיות של משפחה. זה מובן מה שאני אומר? אני לא פסיכולוג אבל אני משוכנע שהפסיכולוג יסכים. אין לי בזיכרון שלי שום מקרה שכזה שסוף סוף הפתרון זה לא היה עם ההורים, זה מתחיל עם ההורים, ולכן יש הרבה מקורות על זה "כבד את אביך ואת אמך "זה מקביל ל "אנכי אלהי אביך ."כשהקב"ה מתגלה בסנה למשה רבנו "אנכי אלהי אביך אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב" והמדרש מסביר שהוא דיבר אתו פעם הראשונה בקול אביו . אם יש התפייסות עם האב אז מתגלית השכינה. אפשר להסכים, זה לא פשוט וכל מקרה לגופו, זה לא פשוט, יתכן שזה מהניסיונות של ייסורים של הניסיונות של הבריאה בעולם: קודם כול להשלים עם הגוף, אחר כך ענין של הרוחניות. להשלים עם הגוף: מי אשם? ממי קבלתי גוף? מהאבא. זה מובן? מהאבא ומהאמא. בהומור גדול המדרש אומר את זה: מקבלים רבע מהאב, רבע מהאם וחצי "..יתכן שזה סוד מחצית השקל, "עשרים גרה השקל", עשר צריך לכפר, "כופר נפש ."זה נקרא 'כופר נפש' ונפש זה בגימטריה שקל, שקל הקדש זה הנפש. הפעם הראשונה שמופיעה המלה נפש גבי אדם זה (בראשית פרק ב', (ז) "וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה ."וייצר עם שני יו"דים, יו"ד אחד הוא כשר, יו"ד אחד צריך לכפר, זה מובן, בסוד היצירה. יתכן מאוד שזה מסביר הרבה הופעות ותופעות, גם בחיים האישיים של החברה היהודית וגם בחיים הפוליטיים.

[כגון?] שולמית אלוני, היא ממוצא אורתודוקסי, האבא שלה הוא רב אורתודוקסי, הבן שלה חזר בתשובה והוא חרדי, תתארו איזו חרדה יש, יש לה פסוק בשיר השירים: "שובי שובי השולמית ." זה טיפוס מיוחד, צריך לא רק לכתוב ספר על זה, אלא סרט כלל עולמי. [המפתח: מלאכי פרק ג', (כד) "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם [""יפה. התשובה מתחילה בזה, ולכן כל התנועות של בעלי תשובה שדווקא מקוממים את הבנים נגד האבות, זה לא כל כך כשר. למשל בעניין של גיור, אני לא מקבל מועמד לגיור, אלא אם כן ישלים עם ההורים שלו, אם אני בטוח שהורים שלו הם בשלום עם הבן אני מקבל, אם לא אני לא מקבל. וזה למדתי שמכיוון שפעם קבלתי וזה היה אסון בתוצאות. כי לרוב, גיליתי את זה, זה בתת-הכרה אצלם, שאחת מהמוטיבציות לגיור שלהם, זה לנגוע בהורים שלהם כי לרוב ההורים הם אנטישמים ההורים, אז הנקמה של הבן או הבת נגד

ההורים זה להיות יהודי. מכל מקום מתוך שלא לשמה בא לשמה וקרה שהורים התגיירו אחר כך.
ולכן זה הדיוק שצריך לזכור: הרע שבא מתוהו ובהו אין שום חטא שגרם את זה, אלא זה סוד הבראשית, סוד ההתחלה. זה קשור למה שאומרת המשנה מי ששואל "מה למעלה, מה למטה, מה לפנים, ומה לאחור "מה קדם? אם אתה מספיק חזק כדי לעמוד על זה, איך זה התחיל, איך זה התחיל, כדי להתגבר על זה שזה התחיל בתוהו ובהו, מה קרה לפני זה? אז התשובה של הקבלה היא ברורה מאוד: שום חטא, שום ענין של רע. שרש הרע בא מחסד עליון. אלא מה, איך להבין את זה? מחסד עליון שתהיה בריאה, ושתקנה את הזכות להתקיים מעצמה בחסד עליון, כי איזה זכות יש לנו? פירורים של זכויות כדי לקנות מה? ההויה, זה ממש חסד עליון. צריך להתחיל בעולם הזה שהוא עלמא הדין: אל תקרי עלמא הדין אלא ה'עולם הדין'.
[מלך שבנה ארמון על אשפה?] זה אותו דבר, לבנות ארמון על מרגליות זה מעשים של עליונים. זה היתרון שיש לאדם על המלאך שהוא מתחיל מתוהו ובהו. המלאך מתחיל מהאור, ולכן הוא רק מלאך. 'מלאך' זה פי כמה עליון מאדם, אבל סוף, סוף הקב"ה התאווה לדור בתחתונים, לכן ברא את העולם.
[האשפה זה שלא צריך להתייחס למדת הדין?] האשפה זה תוצאה של תוהו ובהו.
[לא צריך להתייחס למציאות התוהו ובהו הראשונית? לא לראות אותה כעיקר?] בסוד "סוף מעשה במחשבה תחילה", מה אומר הפשט של הפסוק? בראשית. אנחנו כל כך רגילים לאמונה שלנו שאנחנו לא רואים, לא שומעים מה אומר הפסוק, הפסוק אומר משהו נורא ואיום! מי שאין לו את ההרגל של האמונה שלנו איך יכול להמשיך אחרי פסוק השני? "בראשית ברא" מי? אלקים, מה היא התוצאה? "והארץ הייתה תוהו ובהו". אין שום תקוה לצאת מהרע, אם כבר הבריאה של האל זה תוהו ובהו, אין שום מנוס אין שום גואל, מי יציל אותנו מזה? אתה תופס? זו שאלה ענקית. ואם חס ושלום זה לא היה אלקים שברא את העולם? ווא עלינא כפי שאומרים ביידיש. אוי ואבוי!!
[יש מושג של 'חטא הארץ'] זה אותו דבר. זה קשור ל"עץ פרי עשה פרי"
[יש מושג חטא הארץ] וזה מופיע במדרש על הפסוק "עץ פרי עשה פרי ."רש"י מביא את המדרש הזה מה היא הארץ? זו הבריאה. מהתחלת הבריאה, יש בחירה בבריאה, וביום השישי כשנברא את האדם, כל החלק של הבחירה שהיה בעולם ניתן לאדם, וכל העולם החיצוני מהאדם, נהפך לטבע, זו אותה בחירה של האדם שהיא בארץ לפני בריאת האדם. "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה "סוף סוף "ויברא אלהים את האדם ." מה בין 'אד' ואדם? אדם זה הגשמה של אותו 'אד', באל"ף. רש"י מסביר שהארץ קבלה את עונשה רק כשהאדם חטא, זה גילהשזה באמת חטא זה הבחירה של הבריאה, עכשיו היא באדם אבל בהתחלה היא הייתה בכל העולם כולו. זה סוד שבת הבורא: "שבת וינפש", ונתן נפש לאדם. אותו נפש הייתה בכל העולם, וזה ממשיך להיות ככה, אבל זה לא מורגש; כי בעולם החיצוני, בבחינת עיגולים יש נפש, רוח, נשמה, חיה, ויחידה, אבל בבחינת עיגולים. כלפי האדם שהוא בבחינת קו היושר נראה לנו שאין בחירה . יש גם כן בחירה אבל זה לא נראה. וזה ההבדל בין האדם הטבעי שהוא הנחש, שהוא עשיו והאדם של "אתם קרוין אדם ."האדם הטבעי הוא מוותר על אותה בחירה, הוא מתפקד כמו הטבע, כמו יצור טבעי, זה פגאניזם. "אתם קרוין אדם" מכיוון שאתם הסכמתם בסיכון של הבחירה, אתם ישראל וחסידי אמות העולם. חסידי אמות העולם זה בבחינת יחידים, ואתם ישראל בבחינת כלל. למדנו בשיעור אחר כלי יקר על סוף פרק יב' בשמות, יש שני פסוקים שמדברים על צבאות ה'. בשמות, יש פסוק אחד שייך לערב רב "ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה ויהי בעצם היום הזה יצאו כל צבאות יהו"ה מארץ

מצרים״ ופסוק אחד שייך לישראל ״ויהי בעצם היום הזה הוציא יהו״ה את בני ישראל מארץ מצרים על צבאתם״, שניהם נקראים צבאות ה׳. צבאות ה׳ בלי שום הגדרה נוספת זה הגרים, ובני ישראל כצבאות ה׳ זה בני ישראל. לפי הנושא שלנו, מה היא הגדרה של ״אתם קרוין אדם״? ולאומות העולם לא קרויים אדם אלא האדם, בה״א הידיעה , דהיינו ,האדם בבחינת כללית, בבחינת טבעית: המין האנושי. וזה קשור גם כן לעניין של ההשגחה. המקורות שאומרים שיש השגחה פרטית רק לישראל, שייך לאדם האדם. יש השגחה כללית ל-האדם, ואיך זה מתפקד דרך התכונות של הנפש.

ויש השגחה פרטית רק בישראל ש-״אתם קרויין אדם״, ולא האדם, לא בבחינת מין. זה מעניין, זה גם יפה בלשון שלנו, כי מי שיוצא מכלל ישראל נקרא ׳מין׳, הוא שייך למין האנושי. אני זוכר הרב צבי יהודה ״איזה מין צדוקיות כזה?״ מין!. בצרפתית אומרים ׳ils font des mines; alors ils ont mauvaises mines׳.

[הבחירה הצטמצמה לאדם אחר שבת ה׳ זה מצב הרצוי?] אני לא מבין את השאלה, זה רצון הבורא!?

[לפני הופעת האדם, הבריאה הייתה מצויידת בכוח הבחירה, ואחר הופעת האדם הבחירה עברה אך ורק לאדם, זה המצב הרצוי?] זה מה שרצה הקב״ה. כי מה שצריך להבין זה רק אשליה שאנחנו רואים את עצמנו כנפרדים מהעולם. העולם כולו הוא הגוף שלנו. מכיוון שאנחנו הולכי רגל, נדמה לנו שאנחנו מנותקים מהנוף של העולם. לאמיתו של דבר אנחנו תקועים, שתולים, לא רק שתולים, נטועים בעולם כמו העץ אבל דרך השיניים, האכילה. זה הקשר שלנו, זה השורש שלנו, זה השורשים שלנו. יש צורה של שורש בשי״ן, זה פשוט. ולכן כל העולם כולו זה ״אני״ וזה מסביר גם כן למה יש תחרות בין הבריות כי יש להם אותו גוף, יש תחרות. יש משהו דומה אצל אלמוגים, יש להם אותו גוף אבל הם בשלום ביניהם, אבל אצל בני אדם יש התחרות. יש תחרות מכיוון שיש לנו ממש אותו גוף, אותו עולם זה העולם של כולם, הכול הוא רוצה להיות בעל הבית. צריך להתרגל לזה, מכיוון שאנחנו אוכלים כדי לחיות אנחנו קשורים לעולם כאילו העולם זה הגוף שלנו. ולכן כל אדם הוא אדם של נוף מסוים כמו העצים. דווקא לישראל נאמר ״והיה כעץ שתול על פלגי מים ,״יש אפשרות להיות שתול. באומות אחרות משתנים. כשהן תקועים מהנטיות השורשיות. הפסוק השני אומר: ׳כעץ נטוע׳] .מי שיש לו הכוח של התורה יכול להיות ״עץ שתול על פלגי מים״, אם יש מים הוא יכול להחזיק מעמד, אע״פ שהנוף המקורי שלו זה אך ורק ארץ ישראל. זה ההיסטוריה שלנו, אלפיים שנה, זה לא היה קל, אלפים שנה עם שהחזיק מעמד בארצות אחרות, אין דבר כזה בעולם. זה ההבדל בין ׳שתול׳ ו-׳נטוע׳.

[.] ׳נטוע׳ זה עץ שנמצא בקרקע שלו, בנוף שלו.

׳שתול׳ לקחו אותו מהמקור שלו והשתילו אותו למקום אחר והוא מחזיק מעמד, כפי שאומר הפרק בתהלים ״כי אם בתורת יהו״ה חפצו״, יש לו אותו כוח, הוא יכול להיות ״שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח״. זה קרה לעם ישראל, דרך כל כך הרבה אבודים, זה סוף הפרק: ״ודרך רשעים תאבד״. יש איזה מין בירור דרך הגלות. מכל מקום עם ישראל בבחינת כלל החזיק מעמד, וזה הפלא הכי גדול לפי תפיסת, השקפת הטבע. לפי חוקות הטבע, זה דבר בלתי אפשרי. זה מובן מה שאי אומר? זו אותה שאלה.

יש בעולם נפש שנקראת ׳ארץ׳, יש באדם נפש שנקראת ׳נפש׳, זה שרש הרצון.

רק אוסיף משהו: בששת ימי המעשה לא היה אדם בעולם. אבל בעולם אם היה אדם היה רואה בוודאות שיש בורא. מיום השביעי ואילך, יש אותה סכנה של המסווה של הטבע, זה שורש האפשרות של הכפירה לבורא, זה סוד מיעוט הלבנה. כי אנחנו נמצאים בעולם

הטבע, אנחנו לא נמצאים בעולם של ששת ימי המעשה אלא מה: דרך האמונה, הצדיק מגלה שבאמת הוא נמצא בעולם של בריאה, של ששת ימי המעשה, בשלב של שבת הבורא. ביום שבת אותה קדושה שמתגלית בעולם, זו הקדושה של הבריאה כבריאה. יהודי לא חי בטבע ביום שבת, אע"פ שהוא יודע שהוא חי בטבע, זו מדרגה אחרת של הטבע. אני זוכר כשהייתי בחו"ל כדי ללכת מהדירה שלי עד הבית כנסת אז הייתי מתעטף בשבת עצמי כדי לעבור דרך עולם הגויים כדי להגיע לבית כנסת. בחוץ זה היה טבע, אבל בבית כנסת, פתאום לא היה טבע. היה תיבה [צוחק].

[מה נשאר מהתוהו ובהו המקורי?] האסונות, כל המארעות הטבעיים. לצדיקים יש שליטה על זה אבל כשיש ממש זכות גדול מאוד, המהר"ל אומר זכות עצום, וגם מה שנקרא תועבות ה'. בממד אחר.

[נשמות של עולם התוהו] נשמות של עולם התוהו, זה לא אותה שאלה, השאלה שלו זה על תוהו ובהו, נשמות של תוהו, זה נשמות שצריך לרחם עליהם, זה ענין אחר של עולם התוהו. זה הנושא של עקודים ונקודים בעץ חיים.טוב!

[למה אין שליטה על תוהו ובהו?] לא! אם יש מספיק זכות של קדושה, יש שליטה. אבל אנחנו חיים בדורות שאין כל כך זכות, לכן יש אסונות אחרי אסונות. מישהו אמר לי שראה באיזה ספר, שכחתי את הפרטים, שראה כי הגאולה תתחיל אחרי אסון של רעדת אדמה בארמניה. [רב חיים שבילי בספר של 'חשבונות של גאולה']הוא אומר את זה בפירוש? התרגום מביא את זה?

התרגום של הרב שלמה בנעים.

[.] הרב צבי יהודה, זה היה על גוג ומגוג]

25 ב'

[שרקי: איך להבין המאורעות של הימים האחרונים?] טוב זה שנת תש"ן! זה לא תשובה. [צוחק]? בכנסת? מה שהרגשתי, יש לנו בוש באמריקה ובושה בכנסת! כנראה שזה סוד התיקון, כשהגמרא אומרת "תיקו", התיקון של ה-'תקו' זה נו"ן שערי בינה, זו לא בדיחה. הבדיחה היא שאנחנו עם של 'תיקו', זה ממש מדהים. לפי דעתי הדגם של זה זה דור המדבר, כל אסונות של דור המדבר זה בא כי חלק מהעם לא היה יכול להתגבר על החלק השני; למשל בענין של חטא העגל, בענין של חטא המרגלים, בעניין של כל התלונות, עשרה נסיונות, חלק מהעם וחלק השני. (שמות פרק לב, (יח) "קול ענות גבורה ואין קול ענות חלושה" ואין מי שמנצח עד הסוף, עד התיקון. זה מחזיק מה שאומרת הגמרא בקידושין, צדיק אחד יכול להכריע לכאן ולכאן, רשע אחד יכול להכריע. מה שלא ידענו, אבל בצרפתית יש ביטוי כזה, מתקלא, במאזנים, יש משהו שקובע שנקרא בצרפתית 'fléau de la balance', זה לשון המאוזנים אבל בצרפתית זה לשון הרע, לא ידענו שהחרדיים הם אותו לשון הרע. בעברית זה אסון, בערבית לשון זה אל סאן זה אסון.

הוא מציין לכאורה איזה סתירה בין שני פסוקים:

"יקום אלהים יפוצו אויביו וינוסו משנאיו מפניו"

"כי משה רבינו עליו השלום סתם דבריו, ובא דוד וביארם ואמר: יקום אלהים [זה משה רבינו]. וכשהשם יתברך מוציא דגל שחקוק עליו אלהי"ם אזי [י"י] מתלבש בגדי נקם [אז 'קומה י"י]", לכן אין סתירה. הכוח של החסד, ומחשבת הבורא זה כל פעם חסד, אין ענין של דין, זה קצת נראה חסידי, אבל זה כן חסידי', אבל הכול זה סוף סוף זה חסד עליון. אבל כשהחסד, צריך להתלבש עם לבוש של הגבורה, אז הוא נקרא אלקים, זה הנושא. וסוף סוף, באחרית הימים מתגלה סוד אותו פסוק, שאני מצטט הרבה פעמים כי לפי דעתי זה מפתח,) "יהו"ה לבדו ביום ההוא "מה זה "ה' לבדו ביום הוא"? כי השם בבחינת עולם הזה זה השם אלקים, אבל באחרית הימים, נגמר תקופת המבחן של

הבריאה לפי הדין, יהיה "יהו"ה לבדו', ו-יהו"ה לבדו זה הרחמים גמורים. מה הפשט של השם לבדו, יש עוד מלבדו? אלא השם לבדו בלי המידה של אלקים, בלי המידה של דין.
מעשה בראשית: אלקים.
ההיסטוריה: י'ה'ו'ה' אלקים.
באחרית הימים: השם לבדו.
"ביום עשות יהו"ה אלקים "זה כשהאדם מופיע בעולם.
הבריאה זה דין כפי שאמרנו בהרבה נושאים,
ההיסטוריה זה השם אלקים,
לימות המשיח מתגלה השם לבדו, אז התגלה שמהתחלה זה היה רק השם לבדו, זו לא חסידות: זו קבלה, כי מהתחלה היה השם לבדו, אז יתגלה באחרית הימים. ולכן כל מה שעבר כאילו לא היה, בבחינת הדין, כשזה עבר אז שוכחים את זה. זה כוח של האמונה, אבל צריך להגיע לאיזה שלב של חכמה כדי לתפוס את זה.
[כל הנשכח כאילו לא היה] כאילו לא היה, וצריך להבין את זה פשט, זה לא פיוט, זה פשט. הכול היה כאילו לא היה -מכיוון שהיה-, אבל הכול מתהפך לטובה. זה הכוח של התיקון בזיכרון, זה כוח התשובה. וצריך סייעתא דשמייא, כי בזיכרון הכול מעורב טוב ורע, אחרי החטא. אבל הקב"ה אומר: "זכרתי לך חסד נעוריך ,"אני יכול לזכור את החסד גם אחרי החטא. אתה לא יכול כי בזיכרון שלך יש גם הזיכרון של ימי נעורים, בלי חטא, והזיכרון של מה שקרה אחר כך: "וחטאתי נגדי תמיד ."אבל הקב"ה יכול לזכור את ימי הנעורים בלי שום חטא. אולי דיוק על "זכרתי לך": במקומך.
[מה קורה עם הגבורה איך היא תקבל את החסד באחרית הימים?] אז יתגלה שאותה גבורה שאנחנו חווינו אותה בבחינת סבל, בבחינת ייסורים, הייתה בעצמה חסד. זה נראה מוסר ככה חסידי, לכן אמרתי הרבה חכמה כדי להתגבר על זה, זה ענין של נסיון. מי שעבר ייסורים יודע שאחרי שמשמש ופשפש במעשיו הכול היה הכרחי, ושהייסורים עצמם היו טוב. אסור לומר את זה לפני מי שסובל, זה הצניעות של החכמים, הם אסרו לומר את זה לפני מי שבאבלו. לא מנחמים מי שבמצב של סבל, "בשעת כעסו ."אבל הניסיון של החיים מגלה את זה: חבל על מה שעבר, אבל מכל מקום עבר, והיה כאילו לא היה. זה מעיקרי האמונה. צריך החסידות האמתית, יש איתה עוד דברים על זה אבל אנחנו צעירים בחסידות, לטהר את הסבל של הבורא, של כל הבריות "בכל צרתם לא לו צר ."
[.] שוב זה פשט, זה לא ככה רומנטיזם, זה ממש עמוק. ולכן החסידים האמתיים מרגישים את סבל הבורא, צריך להגיע למידה של חסידות לא סתם, וזה סבל ממש. יש חסידי אומות העולם שמרגישים את זה, יותר אולי מיהודים, בכמות. כשקוראים את הספרות של אומות העולם מבחינים בזה, יש יחידי סגולה אצלם שמרגישים בזה. אבל עד כאן, הם מאשימים את ישראל מהסבל הזה. תפסתם את חומרת העניין. אולי אסביר את העניין אבל זה לא לפרסום. אני שייך לעימותים עם הנוצרים מאז ומתמיד, ובעיקר מאז שקרה את העניין של הכרמל באושוויץ, מכל מקום מה שמעתי מפיהם בלשון ברברי, בלשון טפשי, עם ארצי, עובדי ע"ז, זה דומה מאוד למה שאומרים היהודים, עם אי-אחריות גמורה. אולי נסביר את זה ככה אבל בלי כל הקסטות האלו. זה מפריע לי. מי אחראי עכשיו על אריכת הגלות? אני מכיר את הגלות של צרפת, זה הרבנים, הם אחראים, בלי שום ספק. אז הם אחראים לגלות שכינה. גלות שכינה בצרפת, תתארו איזה סבל של השכינה, היא בגלות בצרפת עם היהודים השייכים לצרפת, וצרפתים .[(זכריה פרק יג, (ט) "והבאתי את השלשית באש וצרפתים כצרף את הכסף ובחנתים כבחן את הזהב הוא יקרא בשמי ואני אענה אתו אמרתי עמי הוא והוא יאמר יהו"ה אלהי".)]

[גלות השכינה זה גם בתקופת של שיבת ציון?] תשמע! זה ההבדל בין הסתר פנים והסתרה בתוך הסתרה. יש תקופה של גלות ה'בעיתה'. כשעבר הזמן, אותו גלות של שכינה זה סבל נוראי, זו הסתרה בתוך הסתרה, על זה מדבר הזהר. לכן אמרתי: עבר מה שעבר עד קום המדינה, אבל מכאן ואילך להיות גורם, לא רק להמשך הגלות אלא לגושפנקא דתית על זה, מי עושה את זה? זה גדולי הדור, אם באמריקה, אם בצרפת, אם במקום אחר. כשהגויים האלו אומרים השטויות שאומרים, אינם יודעים עד כמה הם צודקים, הם רשעים גמורים, סוף, סוף. אנחנו כל כך צריכים יהודים פה כדי לפתור כל הבעיות שלנו, כולל העליה. מה עושים הרבנים? בונים ישיבות, ומקבלים כסף מהארץ, ולא רק כסף. יתכן מאוד וזה דיוק שחשבתי דווקא בפורים, יש פסוק שאומר "חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפרן שמיר." "חטאת' זה לא לשון חטא, אלא קרבן חטאת, כפרה. יתכן שזה התחיל בפורים. הבנתם? אז צריך לשלוח פרחים.

[.] ודווקא גם רבין, שנקרא יצחק, הוא קצת קרוב. זה צריך לומר לאנשי מפלגת העבודה: משנה ג') "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב (רבין) על מנת לקבל פרס! "זו הגרסה של מעלה: על מנת שלא לקבל פרס! יש פסוק שאומר: "וי'ה'ו'ה ישחק למו." זה משהו מענין, הדור שלנו, אין מקום לשעמום, אין זמן.

שעור 29

תאריך: 24.3.1990

"ואז הוא לובש ומתפאר במלבושים החקוקים במידת אל, והסוד: 'אל מלך יושב על כסא רחמים', וזהו סוד: י"י י"י אל רחום וחנון (שמות לד, ו), והסוד: כי אל רחום י"י אלהיך (דברים ד), וסימן; כי אל גדול י"י ומלך גדול על כל אלהים (תהלים צה, ג), אלהים, מידת הדין, כלומר מידת החסד גדולה ממידת הדין. ומכאן תביז סוד והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א), כי האלהים שהוא מידת הדין נתן הנ"ס והדג"ל ביד אברהם, שהוא סוד מידת אל שהוא סוד מידת החסד, וזהו לשון 'נם"ה את אברהם' מלשון הרימו נ"ם על העמים."

[דגל ונס] זה לפי לשון הפסוקים, זה פסוק. הקב"ה "נסה את אברהם", הוא מביא עוד פסוק, זה סגנון המקרא: להרים מידה מיוחדת. לאמיתו של דבר, לא לשכוח, אולי כדאי לפני כל שיעור לקרא שוב פתיחה של אליהו הנביא, לא לשכוח שהכול קשור, הכול איחוד גמור. זה רק גילוי לפי מה שאומרים המפרשים על) "אהיה אשר אהיה "כשאני מתגלה לפי מידה זו, אני מתגלה לפי מידה זו. לכן כל פעם צריך לחזור על זה, לא לשכוח את המדרגה שקונה הכול שנקראת מלכות, ושהיא הכלי של אדנות הבורא ואיחוד המידות. "ברוך אתה יהו"ה (מיד) אלקנו מלך", זה גילוי לפי הצורך של הבריות.

ריבוי זה בצד העולם, בצד העולמות, בצד הבריות. כל גילוי הוא גילוי של ההויה פשוטה אבל דרך היחס שצריך להתגלות כלפי המצב המיוחד של הבריאה. כל הריבוי באה מן הבריאה. מכיוון שהשכל הטבעי, תופס רק את המידות וזה מה שהוא קורא 'אלקות', הלשון רבים של המילה אלהים, אז הפסוק אומר: "יהו"ה הוא האלהים" כפי שאתם אומרים, אתם. אבל יוצא שכל מידה היא אלוה בפני עצמו, אבל זה מצד המקבל, זה מצד הבריאה. אין שום שינוי גם דרך גילוי, במידה זו או אחרת, השינוי הוא רק מצד המקבל, צריך להתרגל לזה, דאם לא כן אנחנו מחוץ ליהדות. זה ברור. לכן חכמי הקבלה אסרו לאלו שלא תופסים את העניין הזה, לעסוק בכוונות בתפילה. יש סכנה של עבודה זרה אמתית נאמר, לא עבודה זרה ממש, אמתית, אבל ע"ז ממש. אני אסביר לפי דוגמא אחת: כל מדרגה לכל התפשטות העולמות, כל מדרגה עליונה היא אלוקה למדרגה שבאה מתחתיה, למשל הבינה היא האלוקה של התפארת, התפארת הוא האלוקה של המלכות וכן הלאה. ולכן דרך התיקון של הבריאה, הבריאה מתעלה ממדרגה למדרגה. למשל הכוונה של התחלת התפילה "אלהי, נשמה שנתת בי "זה תלוי באיזה מצב המתפלל עומד. כי אם הוא כבר השיג, זכה, במדרגה של עולם היצירה אז הכוונה שלו כשהוא אומר: 'אלהי' זה כבר הבריאה. ולכן לכל הפחות, לפי השיטה של הספרדים, נותנים רשות לכוונות התפילה רק לזקנים, רק ממש אחרי הזקנה, כדי שלא יהיה שום צל של סכנה של מחשבה של ע"ז. אני זוכר למשל, בבית כנסת שלי כשהייתי צעיר, היה תלמיד חכם מקובל והיה מתפלל בכוונות רק ביום הכפורים, כי יש כלל שאסור להתפלל בכוונות בחוץ לארץ. שמעתי בעיר העתיקה, שאסרו בדורות אחרונים מחוץ לירושלים. נותנים רשות רק לאלו, ליחידים נדירים, נדירים, נדירים ובדרך כלל ביום הכפורים. זה אני זוכר שהיה מתחיל ברבע שעה כל התפילה עד העמידה של שחרית והיה מתפלל העמידה של שחרית עד רבע שעה לפני הנעילה וכל השאר ברבע שעה. היה לו צורך של כל היום כדי לכוון רק בעמידה של שחרית, זה דורות אחרונים. בדורות הקודמים היו ענקים בענייניים האלו. אני חוזר לעניין לפי דרך השאלה שלך, הנימה אצלם, לא להשתדל לכוון בתפילה, כי יש בלבול מחשבתי נוראי. זה דרך הלמוד, עכשיו אנחנו בעיון של הלימוד. ולכן צריך לזכור את הכלל הזה, תחזרו לפני כל תפילה ל-"פתח אליהו הנביא זכור לטוב ואמר" כפי שעושים

אנשי מעשה, זה לא בחנם שחוזרים על הפתיחה לפני התפילה, כדי לזכור את זה: אין שום הבדל בגילוי! זה רק מצד המקבל. זה מובן? זה סוד 'פנים אל פנים', משה רבנו זכה 'פנים אל פנים', והגיע עד כ"ה תיקונים, של כ"ה פרצופים. זה סוד "כה תאמר לבני ישראל , "כה תברכו". כל פעם שיש 'כה' זה רמז לכ"ה פרצופים. יש חמישה עולמות, יש חמש מדרגות, יש כ"ה מדרגות לתקן. מי שזוכה ב-'כה אמר' והדוגמא זה משה רבנו, אז הוא נמצא באפשרות להגיע לתיקון של פנים אל פנים. אבל בכל מדרגה, פנים אל פנים זה פנים לפני ה'אין סוף', אע"פ שיודעים שנשמה מיוחדת נמצאת ב, נאמר, בגבורה שבחסד, אז האלוה שלו זה חסד דחסד, אבל אותו חסד דחסד זה בשבילו 'אין סוף', אין שום הרכבה, זה אין סוף עצמו, שמתגלה לו דרך אותה מידה. אין שום הבדל, הכול זה לפי המקבל, זה ברור. אז מה היתה השאלה?

[קיבל בנס] זה לשון הפסוק.

[אפשר לומר שהשם מסר את דגם אלקים בידי אברהם מכיוון שאברהם יכול לעורר את מידת הדין] אני מבין מה שאתה אומר, אבל אני לא רואה מקום לשאלה. מה שאמרנו שאברהם שהוא הצדיק של מידת החסד, יש בכוחו את הכוח של הגבורה, והגבורה נתנה לאברהם את הכוח שלו להיות הצדיק של חסד. ראינו את זה בכמה נושאים, אם אתם זוכרים. אם אתה רוצה תחזר על המשפט, זה בדף (72) שבעים ושתים. כהקדמה קצרה נסביר לך את זה. אנחנו יודעים שעשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו, זה לפי ספור התורה. התורה לא מספרת בפרטים את הניסיונות של שאר הצדיקים יצחק ויעקב, אבל אנחנו יודעים שגם יצחק, וגם יעקב נתנסו עשר פעמים לפי מידתם. אני חוזר לניסיונות של אברהם אבינו: תשע פעמים, זה לפי מידת החסד ופעם העשירית לפי מידת הדין, כדי לאחד את המידות, כדי לגלות שהוא צדיק של איחוד המידות, שהוא צדיק של מידת החסד אבל נוטה, קשור, לאיחוד המידות. אם היה צדיק רק של מידת החסד, היה כבר מחוץ לסטרא דקדושא, כי חסד, מנותקת מאיחוד המידות, זה חסד אבל מסטרא, לא דקדושא. לכן הניסיון הכי חשוב לפי הפשט של המקרא "והאלהים נסה את אברהם" זו הפעם האחרונה. מכיוון שעמד באותו ניסיון "עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה", "כי עתה ידעתי", כי אתה לא רק צדיק של מידת החסד, אלא גם ירא אלקים של מידת הדין, אז בפעם האחרונה, מידת הדין נתנה לאברהם את הכוח להיות הצדיק של מידת החסד: "והאלהים נסה את אברהם". זהו? אז ת חזור על הטקסט:

"ומכאן תבין סוד והאלהים נסה את אברהם (בראשית כב, א) כי האלהים שהוא מידת הדין נתן הנ"ס והדג"ל ביד אברהם שהוא סוד מידת אל שהוא סוד מידת החסד, וזהו לשון 'נס"ה את אברהם' מלשון הרימו נ"ם על העמים", זה פשוט, כל פעם, אם יש לכם שאלה, קודם כול, כל פעם לחזור לפשט שלו, וזה כלל בכל הלימודים בעיקר בקבלה. כל עוד שלא מבינים את הפשט, פשוטו כמשמעו, לא מבינים כלום. והפשט של ספרי הקבלה זה הפשט הכי פשוט, מכיוון שלא מבינים כלום. [צוחק], עכשיו תפסת? יש דיוק חשוב מאד, אני חוזר על הנושא , זה נושא חשוב. אברהם, יצחק, יעקב, אע"פ שהיו דומים בקלסתר פניהם, אתם זוכרים מה שאומר המדרש? מי שראה את אברהם נראה לו שראה את יצחק, מי שראה את יצחק נראה לו שראה את אברהם, עד שאברהם התפלל, כדי לקבל את הזקנה כדי שיהיה אפשר להבדיל בינו ובין יצחק. מה המשמעות של המדרש? אם צדיק זה צדיק, אבל מכיוון שהמידות הן שונות. השאלה היא למה אנחנו צריכים שלושה אבות? אם צדיק זה צדיק, אברהם הוא צדיק, אב של ישראל, יצחק זה צדיק אב של ישראל ויעקב הוא צדיק, למה אנחנו צריכים שלשה צדיקים? מכיוון שהם צדיקים של מרכבה למידה שונה. שלושת המידות האלו הם מוכרחות כדי לבנות, להוליד, את הזהות של ישראל: חסד דין והאיחוד של שניהם "ויעקב איש תם ישב אהלים ,"גם אהל

של אברהם וגם אהל של יצחק, אז יעקב שמקבל השם ישראל, זה מוכרח. צריך לברר, וצריך להודיע, שאברהם שהוא צדיק של מידת החסד, הוא מישראל, איך הוא מסוגל גם כן להיות צדיק של מידת הדין? זה סוד "והאלהים נסה את אברהם" כדי לדעת, לברר, לגלות, אם הוא גם כן מסוגל להיות אברהם העברי, דהיינו, צדיק של מידת החסד, כי זה מידתו אבל קשור לאיחוד המידות, דאם לא כן היה מחוץ לזהות ישראל, דאם לא כן, זה נקרא חסד של משהו אחר. אותו דבר גבי יצחק, תשע פעמים התנסה. כדי לדעת, להודיע, אם הוא באמת צדיק של מידת הדין. אם אתם רוצים אני אחזור אולי בקצרה, כדי להסביר את זה,איך דרך הספורים של חיי יצחק אבינו, אנחנו מגלים שהוא הצדיק של מידת הדין ושזה שונה לגמרי מהצדיק של מידת החסד. רק בפעם העשירית נבחן לפי מידת החסד כדי להיות יצחק של ישראל. יש לנו דמות של חסד שלא מישראל, זה ישמעאל, זה חסד של הסטרא אחרא; דמות של דין שלא מישראל, זה עשיו זה דין של הסטרא אחרא, והם מתחרים לישראל, הם אויבים ושונאים לישראל מכיוון שיש להם אחיזה באבות. אין שום אחיזה חיצונית ביעקב, הוא ירש, איך אומר הפסוק? "נחלה בלי מצרים ,"אין שום אחיזה ביעקב, אבל יש אחיזה באברהם מצד ישמעאל, יש אחיזה ביצחק מצד עשיו. אבל אותו דמות של חסד של איחוד, לאיחוד המידות, זה כבר טומאה, טמא בערבית, זה ממש טומאה, זה מה שמאפיין אותם. אותו דבר לעשיו. זה מובן? אני חשבתי שזה היה מספיק ברור: זה מידת הדין שמסכימה שאברהם הוא צדיק של מידת הדין. צריך לדייק את זה. זה לא סתם מילולי, כשאנחנו אומרים אלקי אברהם זה מידת החסד, אלקי יצחק זה מידת הדין זה לא שווה, זה לא אותו דבר, אע"פ ששורש הדברים, זה ההויה פשוטה. המקובלים נתנו אפשרות להבין את זה בפשטות: הדין זה אחוריים של החסד. בלשון יותר פשוטה, בלשון המדרש, הדין הגמור הוא גמור, וזה רציני, ומפחדים מזה, מכיוון שהוא האחוריים של הרחמים, מכיוון שהרחמים הם גמורים!!!, זה רציני, אז אחוריים של רחמים זה רציני. כשאני אומר אחוריים, זה ממש ההפך!! לפי לשון המדרש, המדרש הבסיסי: רצה הקב"ה לברוא את העולם על מידת הדין וראה שלא היה יכול להתקיים, מהו ההסבר? מכיוון שלפי מידת הדין, אם מידת הדין הייתה העמוד היחידי של העולם, האבן-בוחן היחיד של העולם, לחטא הראשון הכול היה אבוד, כך אומרים הטמאים האלו של הנוצרים ששייכים לעשיו. כך אומרים בפירוש, מהחטא הראשון הכול אבוד, לכן הם מאבדון. אז ראה שלפי מידת הדין לבד, העולם לא יכול להתקיים. אנחנו מבינים מה טיבה של אותה מידת הדין, לכן אלקי יצחק נקרא 'פחד יצחק'; כשמתארים מזו מידת הדין ברצינות, פחד! יותר מחרדה, חרדים זה סתם, זה כלום. פחד יצחק. כי הם לא מפחדים, הם לא מפחדים מכלום. אחר כך ממשיך המדרש, אז רצה לברוא את העולם על מידת הרחמים, בלשון המדרש מידת הרחמים באה במקום מידת החסד וראה שהעולם לא יכול להתקיים, למה? כי מטבעה של רחמים זה ארך אפים אינסופי; כל חטא אפשר לסבול, נושא עוון, זה מידת הרחמים, ולכן העולם לא יכול להתקיים. מידת הרחמים לחוד זה חורבן העולם, מידת הדין לחוד זה חורבן העולם, זה מה שאומר המדרש, אז מה עשה הקב"ה? שיתף את מידת הרחמים למידת הדין ונתן עדיפות, אני מוסיף, לפי מה שלמדנו כבר אולי, יש קצת יותר רחמים מדין, כדי שהעולם יכול להתקיים. זהות עולם הזה זה הדין. רחמים זה מתנת חנם בעולם הזה. הצדיק האמתי של עולם הזה זה יצחק אבינו, הוא הצדיק האמתי של עולם הזה, זה יצחק אבינו וצריך לתפוס את זה. אני לא פעם שמעתי את זה מהרב צבי יהודה ז"ל, כשהיה מלמד את ברכת המזון, כשמגיעים אל הרחמן, הרחמן, הרחמן, הוא היה מסביר את זה: זה נוסף, זה מתנת חנם. הצדיק הרציני בעוה"ז, בבחינת עולם הזה, כעולם הזה, זה יצחק אבינו. אולי אני אסביר קצת יותר. תפסתם את זה? ולכן הוא יכול להתווכח עם הבורא

כשהגורל של בני ישראל היה במאזנים. אתם זוכרים את הסוגיה בגמרת שבת "פלגא עלי ופלגא עליך .כשהצדיק של מידת הדין בא לסנגר, אז יש בסיס; כשהצדיק של מידת החסד, ומידת הרחמים בא לסנגר, זה לא כל כך חזק לפני בית דין: אתה חסיד, אתה רחמן. אבל כשהצדיק של מידת הדין בא ואומר צריך להציל אותם, יש כוח אחר לזה. אני רוצה להסביר קצת מה שקורה באותה סוגיה, ההסבר של הגמרא עצמה הוא קצת אחר, אבל זה שייך. מה קורה? יצחק אבינו הוא הבריאה במלוא המובן: יש מאין. לידת יצחק אבינו, כל הסיפור של לידת יצחק אבינו, זה דוגמא של לידת כל בריה. בכל בריה יש משהו כזה, נס של בריאה יש מאין. אנחנו לומדים את זה מיצחק אבינו. הוא לא היה יכול להיוולד, זה היה בלתי אפשרי, זה הסיפור הראשון, שנושא חשוב בתורת התולדות של עם ישראל, שהאימהות, זה קשה מאוד להוליד, למה? כי צריך להיות בטוח שהבן הנולד יהיה שלם, שזו לא תהיה איזה מן אפרוקסימציה, איזה מין טיוטה; למשל, בלי שום ספק, לפי הפשט ישמעאל זה טיוטה של יצחק. אז זה אסון לעולם. כל עוד שאין הבטחה שזה הבן של הבשורה בתיקונו, אז הקב"ה מונע את הלידה "התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן "הוא שמונע את זה, מכיוון, למדנו את זה, אולי לא באותו שיעור, על העניין של סיבות המבול "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם "כל מפרשים העירו שאלה, מה זאת אומרת "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה ובנות ילדו להם" למה לא? למה הפשט אומר "ובנות ילדו להם"? צריך להבין את זה פשט. כי הציווי לאדם הראשון היה 'פרו ורבו', פרו קודם ואחר כך ורבו, מה עשו? "ויהי כי החל האדם לרב על פני האדמה", לרב מלפרות. שורש הרביה זה הבת, שורש הפריה זה הבן. לפי הלכה גם כן: בן זה פרו ובת זה רבו. לכן הם הרבו את טיוטת דמות צלם האדם. מה קרה? אסון, אז, "ובנות ילדו להם" השורש של הריבוי. כשדור אחד, לא רק דור, גזע, מגיע לסוף חייו, וזה ידוע לכל האתנולוגים שבעולם, ההיסטוריונים של החברה האנושית, אז היופי של אותו גזע מתגלה באופן תקיף בנשים של אותו גזע; יש עוד קריטריונים, הקומה מתחילה לעלות. כשגיליתי את העולם הסקנדינבי, לפני עיניי ראיתי את הפסוק הזה, זה משהו דומה מאוד, החברה סקנדינבית, זו החברה הכי מפותחת של יפת, אז זה בולט. כשמדברים על בלונדינית סקנדינבית, זה אותם אנשים של דור המבולתפסתם את הקשר? "ויראו בני האלהים את בנות האדם כי טבת הנה "יפות, בתרגום צריך להיות בלונדיניות. [צוחק].

טוב, אז אני חוזר לספור חיי יצחק אבינו. להוליד צדיק של מידת החסד מצדיק של מידת החסד אין קושי: ישמעאל בנו של אברהם אין קושי, אברהם מוליד ישמעאל, אין שום קושי במקרא, זה מספיק שאברהם ייקח בת פרעה וישמעאל מופיע בעולם. הזהר מסביר איך זה היה אסון לעולם, תקראו בזהר מה קרה כשישמעאל נולד בעולם. אין שום קושי, מכיוון שאברהם מוסר את מידתו לבנו של אברהם, זה טבעי. אבל להוליד מאברהם את הצדיק של המידה ההפוכה, צדיק של מידת הדין, זה בלתי אפשרי, זה קשה. צריך לחכות עד כי שרה אמנו תהיה מסוגלת לזה. לכן התורה מוסרת לנו את הגיל שלהם, זה היה מאוחר מאוד בחיים, חוץ מזה מאה שנה ותשעים שנה זה לא סתם, יש סוד קבלי בזה, היה צריך לחכות כמה מדרגות של התפתחות לפי הספירות, עד כי שרה יכולה להוליד את יצחק. זה היה נס, נס שמסביר לנו כל פעם שילד כלשהו נולד, זה נס. לא רואים את זה מכיוון 'ששלוה חנון המרבה בנסים'(?). יש כל כך נסים בעולם שלא רואים שזה נס. הרב היה רגיל להדגיש את זה בתפילה ב-מודים דרבנן "... בכל יום עמנו תמיד" יש נסים ונפלאות כל יום ואנחנו לא מרגישים בזה. רק מי שלא יכול להוליד מרגיש בזה שזה נס להוליד. כולם חושבים שזה טבעי, אז מספיק מקרה אחד שזה עיכוב ומגלים שזה לא טבעי, שזה נס. ריבוי הנס מכסה את טיבו של הנס. לא היה יכול להיוולד, להיברא - וזה

כל העניין של הבריאה עצמה – ונבראה, למה? נבראה ברחמים גמורים כי הבריאה צריכה לזכות במתנה של ההויה, אבל היא מקבלת אותה מתנה לפני הזכות. הנה סוף סוף נולד, וצריך להיות יצחק לשון עתיד ולא מצחק זה ישמעאל לשון הווה, כי זה ההבדל ביניהם. "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק", אז מה אמרה? "ותאמר לאברהם גרש האמה הזאת ואת בנה כי לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק ."זה ההבדל בין יצחק ומצחק. ישמעאל יש לו אותו מידה בהווה, אבל צריך להוליד צדיק שיהיה לו המידה בעתיד, זה הבדל תהומי. כל העניין של המוסר הוא בין מצחק ויצחק, זה נושא אחר כדאי שפעם נלמד אותו. סוף סוף נולד, מאז שנולד היה צריך למות, ולא מת, בנס. מתוך הסיפור הזה אנחנו לומדים שהניסיון של עקדת יצחק זה לא היה ליצחק, זה לא היה ניסיון ליצחק, זה לא היה מבחן ליצחק, הוא היה מוכן. הניסיון היה לאברהם "והאלקים נסה את אברהם". יצחק, כצדיק של מידת הדין, יודע שצריך כופר נפש. כדי לקנות את נפשי אני צריך לשלם את הכופר, זה מידת הדין. מידת הרחמים מתנת חנם. בא השלב של מידת הדין אתה צריך לשלם מה שקבלת כדי לזכות בזה. כל עוד שאתה לא זוכה בזה, המחשבה של הנותן לא נגמרה, הוא נתן לך כדי שהיה שלך אבל זה לא יהיה שלך, כל עוד אתה לא זכית בזה. אז קודם כל תקבל מתנה, ואחר כך אתה צריך לזכות בזה, לשלם. איזה מחיר אפשר לשלם, אין שום מחיר אחר אלא נפשי, נפשי בכפי. זה יצחק כצדיק של מידת הדין, הוא יודע שצריך לשלם, ככופר נפש, את הנפש עצמו כדי לקנות אותה, זה מה שקרה לו. אין שום קושי ליצחק, הוא מוכן. מה הניסיון של אברהם? מיד כשאברהם היה מוכן לשלם אותו מחיר הקב"ה אמר לו "ואל תעש לו מאומה "זכית, שילמת, זכית. אתם זוכרים בגמרא: שילם, שילם ממש, הוא אמר: אני משלם והוא שילם. הצדיק בבחינת יצחק והצדיק בבחינת אברהם זה הפוך לגמרי, זה צדיק וזה צדיק, זה עוד לא ישראל. עד השלב השלישי: יעקב אבינו הוא ישראל. אז הוא פודה את יצחק.

[למרות שיצחק נקרא ישראל בלשון המדרש] יפה, גם אברהם למפרע מיעקב. יפה, אני זוכר את המדרש. זה סיבה של התחרות של ישמעאל מצד אחד, עשיו מצד שני. הם רואים את עצמם כאלו הם במקום ישראל, בצורה שונה, ישמעאל ועשיו. אבל זה הטעות היסודית שלהם, שהם מתאחזים או באברהם או ביצחק. ישראל זה יעקב, לכן "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב."
[לפי מה שאנחנו לומדים, הניסיונות שהביאו להצלחת הקמת העם ישראל נסתיימו באברהם יצחק ויעקב, מה עם שאר עמודי ישראל כמו משה ואהרן?]יפה! זה ממדים פנימיים של אותו איחוד. ואני חושב לפי השאלה שלך, יש שבעה עמודים, שצריך לקשור את זה לעניין של שבטי ישראל. כי, אולי באופן פשוט, אני רגיל להסביר את זה ככה, לפי הכלל 'מעשה אבות סימן לבנים' .בני ישראל ככלל צריכים להתנסות על אותן המידות של האבות. חיי האבות זה היה בבחינת יחיד, אברהם כיחיד היה צדיק של מידת החסד, יצחק ויעקב כצדיק של מידת הדין ושל מידת האמת. בהיסטוריה שלנו ככלל, כצאצאי אבות, אנחנו צריכים לעבור אותו מבחן, מבחינת אומה, עם, כלל. ונתנו הקבלה:
גלות מצרים זה מקביל לחיי אברהם, גלות בבל לחיי יצחק וגלות רומי, אדום לחיי יעקב, זה ידוע.
במצרים היינו צריכים להבחן לפי מידת החסד, יצאנו ממצרים עם התיקון של מידת החסד. יצאנו מבבל עם התיקון של מידת הדין ואנחנו צריכים לצאת מאדום עם התיקון של מידת האמת. יש הסבר עמוק מאוד בפרי צדיק על אותו נושא, תלמדו פרי צדיק בהתחלת ספר שמות. הוא מסביר את זה ככה, זה כדאי ללמוד את הנושא, תזכרו את זה בפרשת שמות, הוא מביא את הגמרא "שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל,

וכולן לא נתנן אלא על - ידי יסורין. אלו הן: זה עולם הבא, א״י ותורה״ .הסדר בגמרא הוא קצת אחר ״תורה וארץ ישראל והעולם הבא״, אבל אני לוקח את הסדר הכולל. אני רוצה להזכיר מה שלמדתי מאבי מורי ז״ל, היה פעם מדייק ככה, יש קושי בפשט של הגמרא: עולם הבא אפשר לקנות בשעה אחת, איזה ייסורים? שעה אחת אתה קונה את העולם הבא. א״י אם אתה רוצה, פרט א״י, תורה אפילו ק״ש זו מצוה תלמוד תורה, אבל הגמרא אומרת: ״וכולן לא נתנן אלא על ידי ייסורין״. אם אתה רוצה: כל העולם הבא: ייסורים, כל א״י ייסורים, כל התורה ייסורים. תפסתם את הדיוק, זה נחוץ לנו עכשיו, הייסורים התחילו עם השטחים, זה נושא חשוב מאוד. אולי אחרי אותו נושא אני אזכיר לכם מה שקבלתי מהרב צבי יהודה על זה: למה היה צריך לחדש את הציונות אחרי מלחמת ששת הימים? כי עד כאן היו ייסורים אבל בנקל, כל העולם כולו היה מצדנו. ממלחמת ששת הימים ואילך, כל העולם כלו נהפך נגדנו, כולל: ״מהרסיך ומחרביך ממך יצאו״ כולל את זה, וזה לא נגמר. למה? זו חידה. עד מלחמת ששת הימים זה הלך, שילמנו את המחיר אבל זה היה בהישג יד. ממלחמת ששת הימים עד קץ המגולה, זה יותר מקשה. מה קרה? זה נלמד אחר כך. מה שאומר הפרי צדיק, הוא אומר ככה, אותם הייסורים זה לא הייסורים של אחרי המתנה, כדי להפוך את המתנה לקנין צריך ייסורים. לפי פשט הגמרא, ״וכולן לא נתנן אלא על - ידי ייסורין״, זה הייסורים שקדמו למתנה, כדי לזכות באותה מתנה, היה צריך להיות מסוגל לזה. זה דומה ללידה עצמה. לפני הלידה זה העובר, שעובר מהלך, תהליך של קנין זכות כדי להיוולד, זה לפני הלידה, אע״פ שהרופאים יודעים שהעובר הוא כל כך טוב איפה שהוא נמצא שהוא לא רוצה לצאת, אבל מכל מקום, אם הוא היה יכול להגיד מה עובר עליו בתשעה חדשים האלו: ייסורים נוראים. זה נושא לפני עצמו. לכן צריך להשגיח על נשים הרות, זו סגולה מיוחדת. הוא מסביר את זה ככה: עולם הבא זכינו מאברהם אבינו ואילך. מאברהם אבינו ואילך יש עולם הבא מוכן, והקושי, זה רק להגיע. יש חלק, אל תאבד את זה! ותביא כל החלקים האחרים עם החלק הזה, כל החלקים של הנפש. יש כבר חלק מוכן זה נקרא 'נקודה האמצעית' של כל אחד ואחד מעם היהודי, 'ה-ישראל סבא' של כל אחד ואחד, החלק הזה שאנחנו אומרים: ״אלקי הנשמה שנתת בי טהורה ,זה בטוח, יש לה חלק לעולם הבא, זה החלק הזה. אבל מה שקדם לאברהם, בא אברהם ונטל שכר כולם. כל המאורעות, מאדם הראשון עד אברהם, זה לא לחנם, בא אברהם ונטל שכר כולם לכל הצדיקים שיש בעולם יש שכר, (בראשית פרק יח, (א) ״והוא ישב פתח האהל״ ,מי שזוכה: תכנס! זה זכות הדורות שקדמו והביאו אברהם לעולם, פה יש מקום לוויכוח: האם אברהם הוא בריאה חדשה לגמרי, או אם אברהם לא היה נברא, אלא בזכות כל אותן הדורות מאדם הראשון עד אברהם, אע״פ שהוא בריאה חדשה לגמרי. זה נושא בפני עצמו.

א״י, זכינו דרך זכות האבות. א״י, האבות זכו בא״י, ״לך אתננה ולזרעך עד עולם .״ התורה זה זכות השבטים, זה זכות השבטים שעלו מן הגלות, יצאו ממצרים עם התורה, עם הזכות לקבל את התורה, ביותר דיוק. אמרתי מקודם עם התורה, זה לא כל כך פשוט, עם הסגולה להיות מקבלי תורה. אני חוזר על זה בקצרה: עולם הבא זה זכות הדורות שקדמו לאברהם, ומאברהם ואילך,א״י זכות האבות, התורה זה זכות השבטים. אז אחר כך יש דיוק בתוך הנקודה השלישית לפי תקוני הזהר. בתקוני הזהר על הפסוק של קן צפור יש שלוש מדרגות, ביצים אפרוחים בנים.

הזהר מגדיר: ״ביצים מארי מקרא, אפרוחים מארי משנה, בנים מארי קבלה

יש שלש מדרגות בתורה. וזה קשור לעניין הגלויות, (באותו תקון, של תקוני הזהר), ההסבר הוא ככה: ממצרים העם יצא עם הסגולה לקבל התורה שבכתב, חכמי ישראל קבלו התורה, כל התורה, אבל התורה שבכתב נתנה בגלוי לכל ישראל ביציאת מצרים.

ביציאת גלות בבל, זכו בתורה שבעל פה, מידת הדין, שזה היה גלוי לכל ישראל. קולך של הדין יצא מבבל.
זה פשוט. בסיום גלות אדום זה גילוי תורת הנסתר לכל ישראל. אנחנו חיים את זה, אנחנו חיים ההתחלה של זה. היו הזדמנויות כבר, הגלות החל הזה, שזה היה אפשרי, לא זכינו: בתקופת האר״י, בתקופת הבעל שם טוב, לא זכינו. היו גם כן תקופות ביניים, בכל דור ודור זה היה אפשרי, ניסו, גילו, אף אחד, דור אחר כך זה נעלם מכל חכמי ישראל, הספרים היו בידיהם אף אחד לא הבין כלום. עכשיו אנחנו עדים לתופעה יוצאת מן הכלל של גילוי חכמת הנסתר, וזה קשור לגאולה וזה סימן של הגאולה. זה ברור ? טוב, למה דיברתי על כל זה? מאיפה יצאנו על כל העניין הזה. [חסד לאברהם]
מיציאת מצרים יצאנו עם מידת החסד, זה בלתי הפיך. אין לנו כל כך צורך לתקן אותה מידה כעם, תקנו את זה. השארנו את החסד של הטומאה למצרים. זה ידוע לפי הרבה מקורות, חסד של הטומאה נשאר במצרים כי ״בשר חמורים בשרם וזרמת סוסים זרמתם״ הם שטופי זימה , זה ידוע. היה צריך כוח עצום כדי לברר את החסד של הטהרה, מתוך החסד של הטומאה ולהשאיר את הקליפה של הטומאה שמה במצרים. עם ישראל חי את ספור חיי יצחק אבינו בבבל, זה כמעט נגמר, אותה מידה; אחר כך אני אדייק דיוק אחד. וחי את חיי יעקב אבינו בגלות בבל.
ויש חלוקה של אדום וערב בגלות אדום, אדום זה גם אדום וגם ערב, זה ידוע, כי שרו של אדום זה שרו של ישמעאל, שרו של ישמעאל זה שרו של אדום, וזה מתגלה כל יום בחדשות. כשישמעאל צריך, שרו של אדום בא לעזור. כשאדום צריך, שרו של ישמעאל בא לעזור, זה אותו שר, זו אותה צרה בשבילנו. זה כל כך בולט. מה הייתי צריך לדייק? אה כן!
בראש השנה אנחנו מתחילים בלידת יצחק, ״ויהו״ה פקד את שרה״ . התיקונים שאנחנו צריכים להביא לגמר התיקון, זה מידת הדין ומידת הרחמים. מידת החסד זה בלתי הפיך, לא לחזור למצרים, יצאנו, זה נקודת מוצא של כל הגאולה. והרב היה רגיל להסביר את זה באריכות: מיציאת מצרים, כל העולם כולו יצא לחרות, זה ידוע, זה בלתי הפיך. אבל מה שצריך לגמר, גמר התיקון, זה מידת הדין ומידת הרחמים. יתכן מאוד שזה קשור לחלוקה בגלות, בין הספרדים, שהיו אצל ישמעאל והאשכנזים, שהיו אצל עשו, אצל אדום. עכשיו, אני זוכר הרב נחמני, שהיה מסביר את זה ככה: יש פסוק שאומר ״אסף אסיפם נאם יהו״ה ״ מי, מי? הוא אמר: ׳אל״ף׳ של אסף זה אשכנזים, ׳ס״פ׳ זה הספרדים. שאלנו אותו למה אות אחת לאשכנזים ושתי אותיות לספרדים? אני לא זוכר את התשובה. [צוחק]. יתכן מאוד שהספרדים הם משונים, טוב, כפול, בצרפתית אומרים ׳כפויה׳.
העניין של מלחמת ששת הימים: הרב היה רגיל להסביר את זה ככה: אולי כדי לפרסם את זה, אני לא יודע אם זה נכתב כבר. מה שקרה, ויצא גוש אמונים וכל התיישבות בשטחים ובגולן זה יצא מזה, יצא ממנו, יצא מאותה תורה. בהצהרת בלפור, זה היה סימן שאומות העולם נתנו רשות לחזור לא״י, אחד מהסימנים הבולטים של קץ הימים. קץ הימים, זה קץ הימים של גלות. הרב היה רגיל לומר: קרה נס בתוך נס. קרה נס, שא״י נפלה אחרי מלחמת עולם הראשונה בגורל של הנוצרים ולא של הישמעאלים ולא של המוסלמים. מכיוון שיש בזהר נושא חשוב, של הזכות של הישמעאלים על א״י, כשהיא ריקה מיהודים, זה הזכות הברית מילה שלהם. אפילו שהברית מילה שלהם היא ריקה, לכן יש להם זכות, אומר הזהר על א״י, כשהיא ריקה, מקדושת ישראל, זה נפל בירושה שלהם. לכן היה יותר מדי קשה לקבל את א״י מהישמעאלים אם היינו צריכים לקבל את א״י מידם ולכן הנס הראשון, באו הנוצרים במקום הישמעאלים, אחרי מלחמת עולם

הראשונה. קבלנו את א״י דווקא מהנוצרים, לא מהישמעאלים עד קו הירוק, לכן העולם כולו נתן. זה לא היה קל, היו קשיים, אבל זה היה כפי שאני אומר, בהישג יד. אבל מי שזוכר מה קרה מהקמת המדינה, מיום עצמאות עד מלחמת ששת הימים, הדעת הקהל העולמי הייתה מצידנו, אע״פ שהבריטים והאמריקאים וכן הלאה היו שונאינו, אויבינו, אבל מכל מקום, דעת העולם הייתה מצידנו, כי אין לבני עשיו שום זכות על א״י, מכיוון שהם ערלים, תלמדו את זה, לא רק דרך הזהר, זה גם לפי תורת הנגלה, ההבטחה של הארץ היא קשורה לברית מילה, זה נושא בפני עצמו. מכיוון שיש להם אחיזה לישמעאלים, עם הזכות של הברית מילה, אז היה קשה לעקור את הישמעאלים מהארץ. כל עוד שזה היה נוצרים, זה היה יותר קל. הנס השני בתוך הנס הראשון, שא״י נפלה בחלק של הבריטים ולא של הצרפתים, אחרי מלחמת עולם הראשונה. למה? מכיוון שהצרפתים הם קתולים ובאמונה הקתולית, המקומות הקדושים - כפי שאומרים - זה רציני אצלם, אבל הפרוטסטנטים האלו, של הבריטים אנגליקניים, אין להם שום זיקה למקומות הקדושים, לכן זה היה יותר קל לעקור את זה מהאנגלים מהצרפתים. חוץ מזה שהאנגלים קוראים התנ״ך, לא הצרפתים, האנגלים ידעו שיש איזה סיפור, תנכי ככה, שאותה ארץ שנקראת פלסטינה, שייכת לעם היהודי, הצרפתים לא קראו את זה. אתם תופסים? הרב היה רגיל לומר נס בתוך נס. כל זה עד מלחמת ששת הימים. אחרי מלחמת ששת הימים היה צריך להתמודד עם הישמעאלים, עם המוסלמים, ולאו דווקא עם הנוצרים, אז פתאום דעת העולם השתנה לגמרי. לכן היה צריך להקים ציונות לפי התורה וזה מה שעשה הרב צבי יהודה, כדי לבסס את ההתיישבות אחרי מלחמת ששת הימים. אחרי מלחמת ששת הימים קמה ציונות לפי התורה ולאו דווקא הציונות הדתית של המזרחי. הציונות הדתית של המזרחי, זה היה מספיק נגד הנוצרים. אבל נגד הישמעאלים היה צריך גוש אמונים, פשוטו כמשמעו. אני לא מגלה סודות. ולכן ברור שצריך לחזק את גוש אמונים, זה מתחזק מעצמו.

[הזכות של הצד השני, של הישמעאלים] לא לא! זה קשור לעניין של הברית מילה, דם המילה. יש זהר מפורש בפרשה 'לך לך' על הפסוק (בראשית פרק יז, (יח) ״ולו ישמעאל יחיה לפניך״

[בסוף פרשה 'וארא'] בכמה ספרים זה ב-'לך לך'.על הפסוק לו ישמעאל יחיה לפניך.

[הזכות של א״י לפי התורה הוא יותר חזק] צריך ללחום נגד זכותו של ישמעאל באחיזתו לארץ לפי זכות המצוות, זה לא מספיק, איך אומרים, את הציונות החלונית. הציונות החלונית זה מספיק נגד העולם, הם תופסים רק זה. אבל כשאתה בבית דין של מעלה צריך תורה!!

[למה הציונות הרגילה הייתה מספקת] נגד אחיזה כביכול של הנוצרים, זה מספיק, כי זו תחרות בין עשיו ויעקב : מי הוא ישראל, זה מספיק. אבל העניין של הברית מילה, קשורה להבטחת הארץ. זה יותר מסובך, צריך ללמוד את הזהר על זה, זה לא סתם. אני לא זוכר אם הוא היה מוסיף את זה, או אם אני שמעתי את זה מהרב נריה, שזה פלא שיש לא הרבה, קצת מצוות, שכל עם הישראלי מקבל כולל ברית מילה, אפילו החילונים, קצת כיפור, קצת, קצת פסח, חנוכה, וברית מילה. אני לא יודע כמה זמן זה יימשך, אבל פורים זה שייך להם, עד דלא ידע. ברית מילה, כמעט אין יוצא מן הכלל. כל מצוה שמקבלים בשמחה, מקיימים בשמחה. זה מזל, אם אפשר לומר את זה ככה, שאף אחד בישראל לא מטיל ספק בברית מילה. עד כאן, לא יותר.

[זה בזכות ברית מילה שמקבלים א״י] לא לא! אני מדבר על צד אחר של העניין, זה פלא, שומעים את כל המצות, ברית מילה לא. ברית מילה זה מצוה דתית, הם מקבלים את זה, אפילו חילוני שבחילוני מקבל את זה, למה? זה מסתורי. זה סימן שהם יהודים, שהם

ישראל.
[היתה תקופה בימי ... שגזרו נגד... זאת הסיבה שאליהו הנביא הופיע] זה מורה איזה זכות יש בדור שלנו, זה דור יותר גדול מאותו זמן, זה לא צחוק. אני משוכנע שמה שאומרים החכמים שלנו כי לדור שלנו, כולל החילונים, זה נשמות ממדרגה ראשונה, אע״פ שלכאורה, נראה שהם פושעי ישראל וכן הלאה, הם פושעי ישראל מסוג מיוחד, ישראלי, זה לא סתם פושע, פושע יהודי. אני מבחין את זה לא רק אצל היהודים, ומדור לדור זה מתגלה. אני מכיר כמחנך כמה דורות של נוער, אני יכול לומר מדור לדור הגדלות של נערי ישראל זה מתגלה, לא רק אצל היהודים גם אצל הגרים. הנשמות שבאות להתגייר זה נשמות גדולות, צריך לדעת את זה. בעיקר זה דור, אני לא רוצה להוסיף, זה ידוע במכון אורה, במיוחד אצל הבנות.
[לגבי העניין של הייסורים, ספורים על כל מיני צדיקים שקבלו ייסורים כי הם גלו סודות, הרב נחמן מברסלב: שלב של גילוי הפנימיות, של הסכנה] כשזה לא בשעתה, כשזה לא הזמן.
[זה קשור לייסורים של הופעת הפנימיות. סיפורים על האר״י עצמו] זה יותר חמור, מכיוון שהתלמידים שלו גילו, אז הוא נעלם מן העולם, זה יותר חמור. הוא הזהיר את התלמידים שלו לא להביא תלמידים, אבל המהרח״ו מספר את זה, המהרח״ו מספר את זה מעצמו ואמר ואני הייתי חסיד שוטה, אני חשבתי שכדאי שיותר תלמידים ישמעו את הרב, והרב התירה בו שלא להביא תלמידים, שלא להפיץ את זה, ואז סוף סוף נשאר בחיים סה״כ בא״י שנתיים וחצי, משהו כזה. והאר״י מתגלה למהרח״ו ואמר לו שבגלל שהפיצו את תורתו הוא היה צריך להתעלם. זו דוגמא אחת. כשזה לא הזמן, כשהדור לא זוכה, אסור. דווקא היום סיפרתי לחיים, אני זוכר כשהייתי ילד לפני מלחמת העולם, היו בקהילה שלי, היו רק קהילה של שלשים אלף יהודים והרבה הרבה משפחות של רבנים. היו רק שתי משפחות שהיו לומדים קבלה, ואחת לא יודעת שהשניה עוסקת באותו נושא, זה היה נסתר לגמרי, היה אסור. אבל מה לעשות? הגיע הזמן שזה התגלה מאליו. שמעתם מהרב אשלג שהסימן הוא שהמקובלים החליטו להפיץ את הספרים, אבל אין יותר גילוי בלי שום תנאי מלהפיץ ספר. אתה לא יודע מי קונה את הספר, מי קורא, איזה מכון לקבלה עתיד לייסד, וזה כבר מתחיל. ואני מרגיש בסכנה של העניין, אבל בכל זאת, זה בא מן השמים. אני זוכר, לפני מלחמת העולם, כשהיו אומרים: זהר קבלה, היו רואים אותנו.. כמשגעים. פעם הראשונה זה היה בשטרסבורג, כשבקשתי איזה ספר של של״ה בבית כנסת, ראו אותי כמשגע לגמרי. הכול השתנה פתאום. זו נבואה של הזהר, וגם הרב חרל״פ יש לו מאמר על זה: כשזה קשור גילוי הסודות והגאולה, אני זוכר את זה יש לו פרק שלם על זה, כשזה בא במקביל. הזהר אמר, הרב נחמן מברסלב יש לו רמז על זה, בתפילה שלו ״כי לא תשכח מפי זרעו ,״זרעו ר״ת זרעו של יוחאי׳ הפסוק אומר: ״כי לא תשכח מפי זרעו״, זה זכותו של זרעו של נביא. סודות התורה היא בפי תינוקות.
זה ממש הנושא, מה זה בעברית 'les bandes dessinées'? קומץ, פסים מצוירים, זה כבר מתחיל: 'קבלה בקומץ'. אני ראיתי את זה באנגלית, בצרפתית, קוראים לזה 'ערכים' משהו כזה. אנחנו דור מסוים 'dors', דור בלי דור שמה. בלי שום ספק זה היה רגיל אצל המקובלים, בכמה כתבים מהם: עד כאן ניתן רשות לגלות.

ספר שערי אורה - השער החמישי - הספירה השישית.

"וכשהשם יתברך מביא בני העולם במשפט מתלבש בבגדים ממוצעין בדין ורחמים ומוציא דגל שהכל תלוי בו וחקוק עליו שם יהו"ה יתברך ואינו לובש לא בגדי רחמים גמורים ולא בגדי דין גמור, שאינו דן את בריותיו במידת הדין גמור ולא במידת רחמים גמורה אלא במידת הדין מעורבת עם מידת רחמים ועכ"ז (ועם כל זה) מידת רחמים מרובה ממידת הדין והסוד ארך אפיים ורב חסד] .הרב רוצה להסביר את המשמעות של **רב חסד] ואז"ל רב חסד מטה כלפי חסד ומאחר שאמר רב חסד משמע שיש בו קצת דין".** אם הרוב הוא חסד זה סימן שיש גם כן דין. אני חוזר על הפסוק. כדי להבין את זה, צריך להבין את המתכונת של העולמות לפי המקובלים. קודם כל אני חוזר על הפסוק: הפסוק אומר: "ארך אפיים" זה שייך למה שלמדנו, צריך לדון לכל אדם לכף זכות, קודם כול, ארך אפיים, זה לכף זכות. אם לא מוצאים זכות, רק אז מתחילים לדון לכף חובה; ולכן יש תהליך, יש שלבים שלבים, שהוא מסביר כל שלב לגופו. "ארך אפיים ורב חסד", פה הדיוק על הפסוק, זה נמצא גם בגמרא וגם במדרש, **"אמרו ז"ל רב חסד מטה כלפי חסד".** ראינו כמה דוגמאות, כשהתורה שבעל פה צריכה להחליט אם יש מקרה על הגבול, בין חובה לזכות, בין זכות לחובה, אז מלכתחילה דנים לכף זכות. המשנה בתלמוד אומרת "מרובה מידת תשלומי כפל ממידת תשלומי ארבעה וחמשה". המשנה אומרת את זה בלי שום בסיס, נאמר, מקראי, אלא אם כן אפשר להבין שזה הגיוני שהמקרה של תשלומי כפל, הוא יותר מצוי מהמקרה של תשלומי ארבעה וחמשה. מכל מקום זה משתייך לכלל, שמרובה מידת החסד ממידת הדין. אם הדיין יש לו איזו התלבטות, אני לא רוצה לומר ספק, ויש הרבה סוגיות , שכל הלימוד הוא לדעת לרבות מאיזה צד, אם זה צד החובה, אם זה צד הקולא, אם לרבות לחיוב, או לא לרבות לחיוב. למשל כל המשניות שמתחילות ב-"הכול חייבים חוץ" זה כלל, זה לרבות. אם יש ספק, לא יודעים בדיוק אם לרבות את המקרה הזה תחת החיוב או לא תחת החיוב, ויש משמעות חשובה לפי ההלכה, אני נותן דוגמא של הראיה למשל, "הכל חייבין בראייה, חוץ ,"חוץ מכמה מקרים שפטורים מזה, אבל מעיקרא, יתכן שראינו את הדוגמא ההיא, מעיקרא 'הכול חייבין' , אלא בדיעבד קרה מה שקרה, מתגלה הדבר שכל הנפשות האלו הן פטורות, אבל מכיוון שהם חייבים מעיקרא, יש להם הזכות של המצווה, דווקא במה שהן פטורים, מכיוון שהם חייבים מעיקרא, יש להן הזכות המלא. למשל אותה מצווה של הראיה: "(משנה) הכול חייבין בראייה, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, וטומטום, ואנדרוגינוס, ונשים, ועבדים שאינם משוחררים, החיגר, והסומא, והחולה, והזקן, ומי שאינו יכול לעלות ברגליו". אבל מה רצתה המשנה? לרבות אותם, כולם, בלי יוצא מן הכלל, תחת החיוב, בכלל של החיוב, ואחר כך, מכיוון שהתורה שבכתב אמרה "יראה כל זכורך" ,כל אלו שלא משתווים להגדרה של הזכור, יוצאים מהמצווה. אבל יש הבדל מהותי, אם אומרים שמלכתחילה הם חייבים אבל פטורים מדאורייתא ואם אני אומר שאינם בכלל שייכים לאותה מצווה. אם אינם שייכים לאותה מצווה, סופסוף הווי אומר שהנפש ההיא לא נמנית עם כלל ישראל, שהיא מוגדר לפי התורה. אני רוצה להסביר מה שאני אמרתי עכשיו: הזהות של כלל ישראל, היא מוגדרת לפי מנין המצוות של התורה, ולכן לא בחנם, זה במסכת מגילה, או חגיגה, כשבאו החכמים להגדיר את מנין המצוות, אמרו, כולם מסכימים בזה, שיש תרי"ג מצות בתורה וזה כלל מוסכם לכל הדעות שיש תרי"ג מצות בתורה. שיש רמ"ח מצות תעשה כנגד רמ"ח אברים ויש שס"ה מצות כנגד ימות החמה, גרסה אחת, כנגד שס"ה גידים, גרסה שניה. ולכן יש הקבלה בין הזהות של הנפש ומנין המצוות. ולכן מי

שיש לו איזה חסרון במניין המצוות מלכתחילה, הווי אומר שיש לו חסרון בנפש, דהיינו שהוא לא שייך באופן אמתי להגדרה של, בכוונה אני מגדיר את זה ככה, "מי ומי ההלכים" .הוויכוח הזה בין המשנה, דהיינו, התורה שבעל פה והמקרא כמקרא, המקרא אומר "יראה כל זכורך", אז ממילא יוצא שכל שאינו מוגדר כזכר, ויש תוספות קשה מאוד על אותה משנה, איפה למדת שאפשר לרבות את הנשים לעיקר החיוב ואחר כך להוציא אותם, חוץ מ? יש לנו סמך רק על המצווה של 'הקהל', במצווה של 'הקהל' יש לרבות את הנשים, טף ונשים, זה פסוק מלא, אבל המצווה של הראיה איפה מוצאים את האפשרות (...)

יש לנו פה, בפרט הזה, באותה מימרא, זה שייך לאותו כלל, התורה בבחינת תורה, בבחינת מצוות, ונפש ישראל זה היינו הך, ולכן אם נפש מישראל אינה שייכת למצווה זו או אחרת, זה הווי אומר שיש לו פגם מלכתחילה, וזה בלתי אפשרי. לכן הזכרתי את הוויכוח בין משה רבנו ופרעה, כשפרעה אמר: "לכו נא הגברים ,"זה דומה מאוד למה שאומרת התורה שבכתב "כל זכורך". אבל מה משיב עליהם משה רבנו? כמו התורה שבעל פה "כולנו", בלי יוצא מן הכלל, לאו דווקא הגברים. אתם מבינים את הדוגמא ההיא.כן?

לפני שאני אמשיך, אני רוצה להסביר פרט של העניין, למה יש שתי גרסאות למצות לא תעשה? מצווה תעשה כולם מסכימים רמ"ח כמניין האברים. מצות לא תעשה, יש מי שאומר כמספר הגידים, מה זה הגידים? הגידים זה הפרקים שיש בין אבר לאבר, הקשר שיש בין אבר לאבר. דהיינו, כל אבר שייך למצווה עשה מיוחדת, אבל המעבר בין מצוות עשה למצוות עשה אחרת, בנקודה זו של הנפש ונקודה אחרת, המעבר הוא מסוכן; פה טמון את הצורך של מצווה לא תעשה. זה מובן? אז הגרסה הראשונה זה קל להבין אותה. אבל הגרסה השניה, כנגד שס"ה ימות החמה, צריך להבין את העניין של הזמן. השניות של הזמן, זה מה שמביא את הסכנה של היצר הרע. זה ההתמדה של הזמן, זה שמביא את הסכנה של החטא. ראיתי במקורות, אני לא זוכר בדיוק מי אמר את זה, יתכן שזה הגאון מוילנא. הגאון מוילנא מסביר את זה, זה שניות, כך אומרים, הזמן: כשהזמן חוזר על עצמו אז זה מסוכן לנפש. אולי אני אתן דוגמא כדי לברר את זה: יש לנו שתי משניות "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא,. ואלו שאין להם ,"?כמה מקרים בודדים לפי המשנה; אין הרבה, שאין להם חלק לעולם הבא. אפילו המקרים הבודדים האלו, הגמרא טורחת עד שהיא מכניסה אותם בתוך חלק לעולם הבא. סופסוף נשאר, אם אני זוכר, ארבעה טיפוסים, ארבע דמויות: ירבעם, מנשה, אחאב. שכחתי, אבל תראו את זה בפרק חלק. יש, לא הרבה, וגם אלו אפשר ללמד זכות עליהם, ולהציל אותם מן הגיהינום בתנאים מסוימים. זו הנטיה של התורה שבעל פה שלנו, לא להחלים.

דוגמא אחרת, כשהגמרא מחפשת את הכללים של האמונה: פחות יש כללים מוטב. אני אתן לכם דוגמא בגמרא, אבל זה ידוע במחלוקת שיש בין הפוסקים, לפי גרסה שאומרים שזו גרסת הרמב"ם יש שלוש עשרה עיקרים, מי שכופר באחד כופר בכול. לפיכך יש שלוש עשרה סיבות אפשריות של כפירה, זה יותר מדי; עד שבאו החכמים אחרי הרמב"ם וצמצמו את המספר על כלל אחד: 'תורה מן השמים', כלל אחד שכולל הכול . למשל מי שכופר בתחיית המתים, לפי הרמב"ם הוא כבר מחוץ לכנסת ישראל כי השלוש עשרה כללים של 'העיקרי האמונה' הם ההגדרה של התנאים של השייכות לכלל ישראל. מי שכופר באחד מהם כופר בכול. אבל זה יותר מדי תנאים, זה יותר מדי שערים להיכנס ל (...) סופסוף כולם מסכמים שיש כלל אחד, זה תורה מן השמים. ולכן, אם אתם מבינים זה יותר חמור. תורה מן השמים זה כל התורה מן השמים. לכן מי שכופר בפרט אחד של התורה כופר בכל. אבל צריך להבין את ההבדל בין במושג 'תורה' ומושג 'עיקרים של

אמונה׳. עיקרים של אמונה זה הגדרות של חכמה. תורה זה תורה. אנחנו חיים בתקופה שצריך לברר את המושג הזה של תורה. תורה זה כל המקרא שמסר לנו משה רבנו ואיש מפי איש מאותו דור של דור המדבר עד ימינו אנו, זה נקרא תורה. בתקופת התרבותית שלנו המושג תורה השתנה לגמרי, למשל רב אחד אומר דבר תורה, דבר תורה: פסק מדיני, כך וכך: זה איזה שיקול דעת שמאחוריה מסתתרים כמה שיקולים והוא מגדיר את זה דבר תורה, לאמיתו של דבר זה שיקול דעת של חכם אחד, זה חכמה, זה לא תורה. תורה וחכמה זה לא אותו דבר. חוץ מזה שהמושג ׳תורה׳ הצמצם למושג של ׳מצות שבתורה׳. המושג תורה זה כל הספר התורה הנכתב מ ׳בראשית ברא׳ עד ׳לעיני כל ישראל׳, כל זה, זה נקרא תורה. אתם רואים שצריך לדייק בהגדרות האלו.

[אותו חכם בעניין, נגיד, של הלכות שבת או תפילה, מה ההבדל?] אם הבנתי את השאלה, צריך לברר את זה. כל חכם שהוא בחזקה, בגדר ת״ח, דיין זה או אחר, הוא רשאי לומר דעתו שלו בנדון. אפשר להגדיר את זה: ׳פסק הלכה׳, אבל הלכה למעשה, הלכה למעשה, אם הוא ממשיך בדעתו נגד הלכה למעשה נקרא ״זקן ממרה״, ולכן זו דעת יחיד, ואינו רשאי לומר זו דעת התורה, דעת תורה זו הלכה למעשה. רק מי שיש בידו סמכות לומר הלכה למעשה, בתקופת התלמוד זה היה ברור, חכם אחד אומר: הלכה כמאן, הלכה כמאן; קם מישהו ואומר: הלכה כרבי פלוני, מה נותן לו הסמכות לומר הלכה כרבי פלוני? זה מגלה שיש הבדל בין הלכה למעשה ודעת חכם בתורה. ואם הוא מחזיק בדעתו הלכה למעשה, הוא נקרא ׳זקן ממרה׳; הוא רשאי לומר: כך דעתי, אבל הלכה למעשה זה משהו אחר, זה נאבד במשך(?) הזמן. למשל בדברים לכאורה קטנים: דיני כשרות, אתם הולכים לבני ברק לקנות גלידה, אתם שומעים ילדה קטנה ששואלת: הכשר של מי? אם חס ושלום זה לא הכשר של החזון איש, ואם במקרה זה הכשר של החתם סופר, זה לא כשר? איזה מצב הגענו? זה בלבול מושגים, גם זה כשר וגם זה כשר. כל עוד נאמר בגלידה, אבל כשמדובר בבגידה!

[רב חסד, לא הבנתי] המשמעות של ׳רב חסד׳ לפי ההסבר שהרב מביא מהמקורות זה: אם אומר ׳רב חסד׳ זה משמע שגם כן קצת דין, ולכן הפירוש הוא רב חסד מטה כלפי חסד. והבאתי דוגמאות במשנה, בתורה שבעל פה, שכל פעם שיש ספק או התלבטות, מקרה שהוא על הגבול אם לכף חובה, אם לכף זכות, אם לרבות בעיקר החיוב, או להוציא מלכתחילה מעיקר החיוב, יש כלל שצריך להיות מטה כלפי חסד. מזה, הבאתי עוד דוגמא בנושא הלכתי, למשל משניות שמגדירים את החובה על הכול ׳חוץ מ-׳, והתחלתי להסביר דוגמא אחת על המצווה של הראיה. צריך להבין הכוונה של הגמרא באותה הקבלה שמנין המצוות, מספר המצוות ומנין האברים, ומנין הגידים או ימות השנה. גבי אותה דוגמא של מצווה הראיה, זו דוגמא מאפיינת, המשנה אומרת: ״הכל חייבין בראייה חוץ״ מכמה הגדרות, סוגים של נפשות שאינן שייכים למצווה למעשה מכיון שהנפש שלהם בדיעבד, התגלגל הדבר מדור לדור, מאדם הראשון עד המעמד הר סיני, שהנפש שלהם אינה מתאימה לאותה מצווה, למשל עבד. מכיון שהפסוק אומר: (שמות פרק כג, (יז) שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יהו״ה״, ׳אל פני׳ או ׳את פני׳, יש כמה פסוקים, האדן, מי שיש לו כבר האדן אחר: עבד, הוא לא שייך למצווה, הוא לא יכול לומר שהוא מכיר באדן, יש לו אדון אחר. ויש סכנה של שתי רשויות, עבד, אם מכיר בבורא עולם וחוץ מהבורא עולם לעוד אדון אחר הוא פטור מהמצוות מכיון שזה, -לפי השקפה של התורה- , סכנה של שתי רשויות. למשל כשפרעה, הערמומי הזה, אמר כשנתן את האור ירוק לצאת ממצרים ואמר למשה רבנו (שמות פרק יב, (לב) ״גם צאנכם גם בקרכם קחו כאשר דברתם ולכו וברכתם גם אתי .״חוץ מהפשט הרגיל: כשתברכו את האדן שלכם תבקשו ברכה בשבלי, זה פשט חסידי, אבל הכוונה היא: כשתברכו את האדן תברכו גם אותי

בשיתוף, ולכן יש סכנה של שתי רשויות. אפשר לקשור את זה לאיזה ממד של פשט (שמות פרק יג, (יז) "ויהי בשלח פרעה את העם, "יש לפרעה אחיזה לעם, עד אחרית הימים; ולכן צריך גאולה מאותה אחיזה של פרעה. יש חכם אחד שהסביר את זה ככה: פרעה זה אותיות 'העפר' "דבקה לעפר נפשי", יש איזו זיקה לפרעה ולכן יש גדולי ישראל שהולכים אצל פרעה במצרים, אתם שמעתם על זה? פרעה, זה אותיות העפר. זה ברור, יש איזו זיקה, זה פלא אבל צריך לגלות את זה.

[הבית דין של מעלה או גם בית דין של מטה?] זה מתחיל בבית דין של מטה.

[הרב אמר לעלית הארץ קודם מתחילים במשפט ואחר כך] לא אמרתי את זה ככה, זה דווקא ההפך. ונראה את זה אח"כ בהסבר של הרב. טוב ששאלת! הבאתי לכם את הדוגמא, בהתחלה את דוגמא היא: "מתני'. מרובה מידת תשלומי כפל ממידת תשלומי ארבעה וחמשה", זו החלטה של התורה שבעל פה, מרובה, צריך להיות מרובה. ממה לומדים את זה? כי מעיקרא, בדרך כלל: מרובה מידת החסד ממידת הדין, ולכן כל מקום, כל פעם, שיש ספק על הגבול, אם אפשר לדון לפי החסד, אפשר לדון לפי הדין, אפשר לכף זכות, אפשר לכף חובה, חובה להתחיל בכף זכות, זה כלל של הדיין. הדיין מישראל צריך להיות זקן. יש הסבר של השל"ה על זה, רק הזקנים רשאים להיות דיינים, ולא משנה עניין של גיל, זה זקנה. כי כל עוד שלא הגיע לזקנה, הוא אדם אכזרי בדין, אכזרי! רק מי שיש בכוחו למצוא קו זכות, רשאי להיות דיין כי אנחנו לא צריכים קטגור, אנחנו צריכים דיין. "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע, "לכן זה מתחיל ב-"והצדיקו את הצדיק", המטרה של הדיין זה להצדיק. א"א שלא למצוא צד זכות באיזה דין. רק כשלא מוצאים צד זכות, אז מגיעים לכף חובה.

[הרב הסביר פעם שהחברה מעיקרא צריכה קודם להיות בנויה על דין, המלך צריך להיות לפי מידת הדין, מסביב יש לו היועצים שלו] יפה. אתה זוכר היטב, זה לא הלשון שלי, אולי שמעת מצד אחר, אבל זה אמת. מכל מקום זה הנטיה הטבעית של החברה, הנטיה הטבעית של החברה היא להיות אכזרית, ולכן הדיין צריך להגיע לאיחוד המידות. ולכן כשמדובר במצוות בין אדם לחברו, הלכה פסוקה היא לפי החסד. זוכרים את זה? כשמדובר במצות של בין אדם לעצמו, ההלכה פסוקה היא לפי החומרא, מכיוון שאדם קרוב ללבו, ולכן יש לו נטייה של חסד גבי עצמו, ולכן הלכה פסוקה זה גבי החומרא, כל עניין של בין אדם לעצמו. וכל עניין של בין אדם למקום זה דין אמת לאמיתו, לא לזה ולא לזה. זו הברייתא שלמדנו פעם. ולכן, כל פעם שאנחנו נתקלים בעניין של הדינים השייכים לחברה וזו הדוגמא: "מרובה מידת החסד ממידת הדין", כי לפי הטבע החברה היא אכזרית. זה מובן? למשל, זה בפרשת השבוע, "ואהבת לרעך כמוך, "כי המצב הטבעי זה אכזריות בין חבר לרעהו, לכן באה התורה וחידשה "ואהבת לרעך כמוך". זה חידוש של התורה, כי כל אחד רואה הרע ברע 'réa' שלו, זה אותן אותיות, מכיוון שהזולת הוא המתחרה, ואנחנו לומדים את זה כבר מסיפור של קין והבל, שהיו לא רק אחים, אלא תאומים, לפי דעה אחת, יצאו מאותו רחם ומיד המלחמה, התחרות מתחילה, לכן באה התורה ואומרת: "ואהבת לרעך כמוך", כי זה לא טבעי, כי המצב הטבעי זה דווקא התחרות והעימות. ודווקא, מי שיותר קרוב מהזולת הוא יותר עלול לשנאה, כי הקירבה, שהיא רק קירבה, מביאה שנאה, מכיוון שמביאה תחרות. מי שרחוק אין לי שום סיבה להיות בתחרות אתו, הוא רחוק, שיישאר רחוק, אבל מי שהוא קרוב, פה מתחילה הסכנה.

[משנה בפרקי אבות "והוי דן את כל האדם לכף זכות"] בא בסיפא של המשנה! של איזו משנה? "עשה לך רב וקנה לך חבר והוי דן את כל האדם לכף זכות". מה הקשר בין "עשה לך רב וקנה לך חבר" "והוי דן את כל האדם לכף זכות", מה הקשר? השאלה שלך היתה

מסוכנת. יש פירוש כזה חוץ מכמה פירושים, שאומר: "עשה לך רב", רב עשה לך למעלה ממך, "וקנה לך חבר" זה שווה- שווה, "והוי דן את כל האדם (אפילו פחות ממך) לכף זכות". אבל הוא מוסיף "והוי דן את כל אדם לכף זכות" כל שכן החבר והרב, כולל החבר והרב, זה הקשר. כל האדם זה כולל החבר והרב.

[שס"ה ימות החמה, הסכנה של יצר הרע קשור לשנוי של הזמן] לא רק לשינוי, להישנות בה"א.

[זה עניין של הרגל?] זה קשור לעניין של ההרגל. לכן הגעתי לאותן משניות, זה היה מומנט של השאלה שלך, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", יש לכם משנה אחרת "חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם הבא ."במשנה השייכת לישראל ,כל ישראל מלכתחילה "יש להם חלק לעולם הבא ואלו שאין להם" כמה מהם. אצל אומות העולם זה ההפך: "אין להם" חוץ מהחסידים, כמה מהם. אבל גבי מי הזמן פועל? גבי ישראל או גבי אומות העולם? לזכות מי הזמן מתפקד? לזכות אומות העולם. ישראל יש להם והם עלולים לאבד. אומות העולם, זה הפך, אין להם, והם עלולים לזכות בזה, לכן הזמן פועל גבי אומות העולם.

[אפשר לקשור זאת בעיתה אחישנה, אם בני ישראל זכאים, יש להם זכות, אז בעיתה] לא! אם יש להם זכות, אחישנה, ואם לא, זה בעיטה עם ט'. זה בא מהמקרא, השורש זה במקרא: אברהם, יצחק, יעקב, מיד היינו יכולים לקבל את המשיח, הרגל הרביעי של הכסא: או יוסף או יהודה, מיד. אבל אנחנו מחכים עד אחרית הימים שהקב"ה יציל כמה שיכול להציל מהגויים, ובינתיים אנחנו מאבדים כמה שאנחנו מאבדים. אם המטרה היתה משיח של ישראל ורק דווקא של ישראל, כבר בדור הרביעי ישובו הנה וזה מספיק. אבל המשיח צריך להיות המשיח הגואל של כל העולם כולו. מי מעכב? הארך אפיים של הקב"ה מעכבת. זה מובן? אותו נושא זה לטובת הגויים והם לא יודעים את זה.

[זכו אחישנה, זה לא רק שישראל זוכים לעצמם זה גם שמכניסים תחת כנפי של השכינה] אפשר. ברור! זה בתוך ה'זכו'. זכה, זוכה ומזכה את הרבים. יש הרבה ביטויים כאלו. סופסוף הפשט האמתי של הפסוק זה: "בעתה אחישנה" .מכל מקום צריך בעתה. כתוב בעתה אחישנה, אבל דווקא בעתה אחישנה, קצת, קצת, כדי שיראו שהגיע העת. הגענו לבעתה, אבל עם קצת אחישנה, בעתה אחישנה. הגמרא אומרת: "זכו - אחישנה, לא זכו - בעתה ."אבל הפשט של המקרא זה בעתה דווקא אחישנה. כי יש כמה עתים אפשריים, בכל עת ועת זה היה אפשרי. יש הבדל בין כל העתים האפשריים, נאמר, וקץ המגולה שהוא העת האחרון. לפי רוב המקובלים, כפי שאתם יודעים, לפי רוב המקובלים שדברו מזה, על זה, הקץ המגולה זה שנת תש"ן. אפשר להסביר את זה ככה, יש הרבה, הרבה יהודים, מאמינים כשרים, כי בהתחלת הציונות, אפילו בשנת תש"ח, היו מתלבטים, לא תפסו איך הקב"ה מביא את הגאולה, לא הבינו. אבל עכשיו, אחרי כל הסימנים למפרע, להתעקש באותה עמדה, זה יותר מחטא! זה סימן, לא הייתי אומר עם ארצות, זה יותר חמור מזה. זה סימן של תופעה של ערב רב, וזה חמור מאוד מה שאני אומר. אע"פ שדור יציאת מצרים אע"פ שראו לא רצו. אלה, כל אלה שלא ראו, אמרו למשה רבנו: תוכיח את המופת שלך, אבל אחר כך כשראו ולא רצו זה התגברות של הערב רב, וזה יותר חמור מסתם עם ארצות.

וחוזרים לכלל שהתחלנו בו, צריך להבין את זה: יש הבדל מהותי אצל דברי חכמים, זה נקרא 'לשון למודים', לשון למודים הוא מדויק, כשאומרים 'תורה' וכשאומרים 'חכמה' זה לא אותו דבר. ולכן הסברתי את העניין של הלכה למעשה, כשיש הלכה למעשה, אף אחד לא יכול להוסיף דבר. מי שמתעקש נקרא 'זקן ממרה', אע"פ ש-'אלו ואלו דברי אלקים חיים'. רב צבי יהודה היה רגיל להסביר את זה, זה לא בכדי, שאלקים חיים זה

לשון רבים, כי החיים, יש המון, אינסוף ממדים, ולכן "אלו ואלו דברי אלקים חיים" אבל הלכה כמאן? הרבה פעמים אני שומע את זה "אלו ואלו דברי אלקים חיים", נכון, אבל כשיש הלכה יש הלכה.
החכם, הרבן של כל ישראל לעניין הדעות זה הרמב"ן, הוא הפסקן של הדעות. כשהרמב"ן פסק, אף אחד לא יכול להוסיף דבר. זה בתקופה של הרמב"ן, כל שכן כשחיים בדור...
[קץ המגולה יש גם הרבה חכמים: שהחידוש התחיל ומופיע לפי יחזקאל, לא בתש"ן, אלא כשהארץ נתנה פריה והתחילו לחזור לארץ] אין לך קץ יותר מגולה מזה, אבל זה בגמרא. אני דברתי על המקובלים, המקובלים הגדירו את הקץ המגולה: הקץ האחרון: שנת תש"ן, ולא נתנו שום רמז למה שקורה אחר כך, נגמר.
שמעתי דבר יפה, אבל זה דווקא בדיחה, יש לכם פסוק כזה, יש בדיחות יפות, זה פסוק כזה, שמעתי את זה בליל שביעי של פסח, "אמר אויב ארדף אשיג אחלק" ,זה חמשה פעמים אל"ף: זה חמשת אלפים. "שלל תמלאמו נפשי" אותיות תש"ן, ומיד אחר כך "אריק חרבי", זה שר הביטחון. אני משוכנע שזו בדיחה אבל זה יפה.[צוחק]. [ההלכה למעשה בדרך כלל] הסנהדרין פסק.
[בדרך כל מבדלים בין הלכה לאגדה, אבל פה דווקא זה אגדה] לכן אני הגדרתי את זה אחרת. פסקן דעות זה לא עניין של אגדה, זה עניין של דעת תורה על עניין של אמונה, על ענייני של אמונה, וזה חמור מאוד. עד הדור של הרמב"ן, היו גדולים, כמעט בכל קהילה שהיו בחזקת פסקן דעות. אבל אחרי הרמב"ן, כולם מסכימים שהוא פסקן הדעות, לא חולקים על הרמב"ן. מי שחולק על הרמב"ן, אי אפשר לתאר, אי אפשר להגדיר באיזה עולם אנחנו חיים, מי יכול לחלוק על הר כמו הרמב"ן? ואחר כך גאון מוילנא, והאר"י, ורבי שמעון בר יוחי, ובא איזה מין תלמיד חכם אמתי, אבל ממדרגה אחרת לגמרי ואומר: אני חושב ש... אני זוכר כשלמדתי פילוסופיה כדי לדעת למה אינני פילוסוף וידעתי, למדתי גם כן נצרות כדי לדעת למה אני לא נוצרי (ברוך ה'), כל בוקר,[צוחק], בברכות השחר אומרים: "ברוך שלא עשני גוי", אבל צריך דף שלם 'שלא עשני', לא רק גוי, לכל יהודי צריך לכוון על זה. אני זוכר מורה אחד, מרצה באוניברסיטה היה מבריק, ממש הברקות, כל פעם אחרי השיעור, הינו המומים, וכל פעם אחד שאל אבל סופסוף מה אמר? שום דבר, אבל היה מבריק. הוא היה רגיל להסביר נושא ככה: 'פילוסוף אחד אמר ככה, פילוסוף שני אמר ככה, ואני אומר', בדיחה! זה מגוחך, זה מה שקורה לנו. זה לא אגדה!
[הוא אומר כנגד השס"ה גידים, העניין של הסמכות של ההלכה?] זה הרבנות הראשית, כל עוד לא תופסים את זה, לא תופסים מה זה מרידה במדינה, מרידה, בגידה. אם מקבלים את המדינה ולא מקבלים את הרבנות הראשית זה חמור מאוד. מילא ערבי, נוצרי, אבל יהודי, שומר מצוות? זה כבר אומר דרשני. "ובאת אל הכהנים הלוים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם ,"לא לפני זה ולא אחרי זה. יש מקרה יותר חמור, זה מי שהיה רב ראשי ואחר כך מרד נגד הרבנות הראשית, זה יותר חמור. זה לא אומר שזה לא "אלו ואלו דברי אלקים חיים", אבל הלכה כמאן, מי מחליט, הקואליציה מחליטה? זה פרס או שמיר שמחליטים? או הקריין של הטלביזיה או של הרדיו שמחלק כבוד למכובדים? לכן צריך להבין שאנחנו נמצאים בשנת תש"ן, ולכן צריך להתחיל לדבר, גלויות, זה ברור. זה מגולה. תודה לאל יש לנו רבנים ראשיים שהם כבירים בתורה, ובחכמה ובהלכה, זה כוח עצום שיש שמה, ולא רוצים לראות ולא רוצים לשמוע. הם יכולים להכניע כל דעה שיש בספריות, ברחוב, אני לא יודע אם אתם מכירים אותם, אני מכיר קצת אותם, אני יכול לומר: עם ישראל לא אלמן.
"**רב חסד, מטה כלפי חסד**". רציתי להסביר שכדי לגלות את זה שיש ברב חסד, אפילו

שיש רב חסד, יש דין בתוך רב חסד. זה קשור לשאלה ששמעתי בהתחלת השיעור, כי הרוב צריך להיות הדין וצריך להוסיף קצת חסד, זה ההפך. צריך להתחיל ברוב חסד ואחר כך מגלים את הממד של הדין. לפי המתכונת של המקובלים מלמעלה-למטה, זה הולך מחסד לדין. העולם הכי עליון זה כולו חסד. אחר כך רוב חסד וקצת דין, אחר כך שווה- שווה, אחר כך למטה עולם העשייה, זה רוב דין וקצת חסד, רוב רע וקצת טוב, לפי לשון המקובלים, עולם העשיה, וצריך לגלות את האמת.
החכמים היו מודעים לזה שאנחנו היינו חיים למטה, למטה מהעולמות בעולם העשיה ועולם העשיה הוא מלא קליפות, עולם העשיה הוא רובו רע ומיעוטו טוב, לכן הדיין בא לתקן את המצב של עולם העשיה. אתם יודעים שבלשון רז״ל לעשות זה לתקן. יש הרבה מקורות לזה, לעשות זה לתקן, צריך לתקן את עולם במלכות שמים. מה זה לתקן עולם שהוא רובו רע ומיעוטו טוב? הדיין באותו רובד של העולם צריך להיות רובו חסד ומיעוטו דין. מה שמבקשים מדיין זה להצדיק או להרשיע: אבל ״והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע״.
[יש דיין של דין, יש דיין של חסד] יפה! כי דיין של תורה זה דיין של אמת. אני רוצה לצטט כמה מקורות בגמרא אחר כך. אבל לפני שאני אשכח: השל״ה אומר שרק זקן רשאי להיות דיין.
[זה שקנה חכמה] זה לא עניין של גיל אבל הגיל עוזר, נאמר, הניסיון של החיים. יש הרבה דוגמאות לזה. יש לו פירוש נפלא, השל״ה הקדוש, על התחלת הפרשה משפטים, מיד אחרי עשרת הדברות. אתם זוכרים מה אומר רש״י שמה ״ואלה המשפטים - כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני״ ,לפי הפשט של רש״י מדובר במצוות. מה אותן המצוות של עשרת הדברות מסיני? אף אלו המשפטים מסיני, זה הפשט של רש״י. הפשט של השל״ה הוא ממש מדהים! הוא אומר: צריך להבין את זה על הנפשות. מה אלו הנפשות שהם צדיקים, לפי תורה מסיני, לפי עשרת הדברות ולא חטאו, ולא היה צריך ללכת כעבדים ואחר כך להשתחרר בשנות השמיטה ולחזור לבני חורין, אפילו שחטאו, שנמכרו לעבדים, ושחזרו בתשובה, אף אלו מסיני, זה הפשט של השל״ה. ולכן התורה כולה מלמדת חסד.
27 ב׳
זה מיצוות של חסד, שחרור העבדים זה מצוות של חסד, זה לא מצוות של דין, זה הבלבול של החכמה המערבית. מדובר בעבד עברי שנמכר בבית דין, וזוהי המצווה הראשונה מיד אחרי עשרת הדברות, מאיפה יוצא העבד העברי הזה? יצאנו ממצרים, אין שום עבד שמה, והתקרבנו לעשרת הדברות שעושים אותנו בני חורין ומיד מה אומרת התורה ״כי תקנה עבד עברי ,״מאיפה יוצא העבד העברי הזה? היה צריך לגלות את כל החוקה של התורה ובסוף אם קורה שמישהו אשם נגד החוקה של התורה ונגד הבית דין אז הוא נמכר לפני בית דין ואז התורה אומרת: תשחרר אותו אחרי שש שנים, למה? כי זה נקרא תורה מסיני. התורה מסיני מתחילה ב- ״אנכי יהו״ה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים .״ ואם תפקוד החברה מביא באופן טבעי עבדים, תשחרר אותם, זה התורה, זה מה שאומרת התורה, זה נגד תפקוד החברה, כי תפקוד החברה מביא אדונים ועבדים. אז יש משפט של התורה[על התקופה של אותו דור, שנכנס לא״י ומתחיל בהיסטוריה של מדינה, בלי שום ספק מיד יהיו עבדים, אז תשחרר אותם, זה צו התורה. וההוכחה זה הפירוש שאומר: מי שלא רוצה להשתחרר צריך להביא אותו על הדלת, מרצע] ,האזן ששמע: ״אנכי יהו״ה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני״, לא רוצה להישאר עבד. זו ההוכחהאנחנו רואים את המשמעות של תורת חסד על לשונו. גבי הרובד של העשיה של העולם שלנו, התורה היא כולה חסד, ולכן

כשמגלים כי הדיינים הם אנשי דין, ומדון, אז זה אומר דרשני, יש בעיה. אנחנו לא צריכים, מי שיודע לקרא שולחן ערוך, אנחנו לא צריכים מי שיודע להוסיף על השולחן ערוך חומרות על גבי חומרות. יש גמרא (סוטה), מי שלומד את הדין מהמשנה נקרא "מבלי עולם", הורסי עולמו של הקב"ה, זה אמרו לאותן הדורות של ענקים]. ואני למדתי בתלמוד תורה מי שמביא דין מן השולחן ערוך עכשיו בדורנו זה כמו מי שמביא דין מן המשנה בדורות שלהם, צריך לשאול את הדיין: איך עושים. כתוב הרבה, הרבה הרבהכללים: 'הלכה' וזה לא 'הלכה למעשה', זה הלכה אבל זה לא הלכה למעשה. ויש לי מהניסיון שלי הרבה סיפורים לספר. כי זו הלכה "והם אומרים כך ,"כי הלכה למעשה זה משהו אחר. צריך מהדיין החי "בימים ההם" ולא מהספר, זה נקרא "מבלי עולם". לכן כתוב בקהלת "עשות ספרים הרבה אין קץ ."כשעושים יותר מדי ספרים דוחים את הקץ. ודווקא אלו שהיו כותבים ספרים של דין הם לא מאמינים בקץ.

[הרמב"ם אומר: מה שפסק הסנהדרין] כבר הרמב"ם ציין את זה. ואני זוכר שהיתי מתינוקות של בית רבן, בתלמוד תורה, אני זוכר מה זה הגדרה של עם הארץ, אני זוכר שתי הגדרות: מי שלמד תלמוד ותו לא, ולא יותר, הוא עם הארץ והמשמעות היא: מי שאינו מסוגל לחדש חידוש, זה נקרא עם הארץ, זה נקרא 'חמור נושא ספרים'; ומי שמקבל את החומרות של כולם נקרא עם הארץ. (אתה שמעת שוטה, את השוטים?)

[זה כאילו] יש נטיה לחומרא ואני למדתי, שזה תרופה למי שחלש בנפשו כדי ללחום נגד יצר הרע. זו תרופה, ולא לזלזל. זה נקרא 'מחמיר', מכיוון שהוא צריך את זה, לא לזלזל, אבל לומר זה 'הלכה', זה עניין אחר, זה תרופה, זה לא הלכה. התורה נמשלה לסם, על הפסוק "וזאת התורה אשר שם משה" ,הגמרא אומרת: או סם חיים או סם מוות [שם, סם] שם בשי"ן וסם בס', "הדוד סאם" הזה! זה הסוכה של הדוד סאם. [צוחק]

[יש סכנה אם כל דיין הוא תקבע, יהיה הרבה שוני] אבל פה בדור הסכנה הכי חמורה שאנחנו מרגישים בה: שמי לא אוהב את הבריות זה סימן, שזה כבר..ולכן המשנה אומרת "אל תעש עצמך כעורכי הדינין "שמחפשים באיזה הגיון של שוחד: או לזכות או לחייב. הדיין אסור לו לעשות את עצמו 'כעורכי הדיינים'. אני זוכר הרב צבי יהודה כשהיה רגיל לומר: "הוי מתלמידיו של אהרן, אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה", באיזה בריות מדובר? בבריות שהן מרוחקות מן התורה, ולכן המשנה אומרת "ומקרבן". לכן צריך לאהוב את החילונים האלו וזה קשה! אני מכיר הרבה חילונים וזה לא קל לאהוב אותם, אבל חובה. [צוחק]

[מה כל כך קשה?] אני מכיר אלו שקצת קשה. למשל השרידים משבט שריד.

[האם יש כלל שיהודי פשוט יכול להפריד בין אותו חכם שהוא החכם החי שממנו לימד את ההלכה וחכם שלומד לפי הספר] לפי דעתי, הכלל הוא פשוט מאוד, אבל לפני שנגיע לזה הייתי מחכה שאלה אחרת, האם יש כלל שאפשר לבחון יהודי שצריך לאהוב אותו, אע"פ שהוא חילוני ויהודי שזה לא כל כך נחוץ? מי שגילה את הזיקה לעם ישראל ולא"י ברור שהוא שייך. חילוני שהוא מאויבי ישראל אז מוציאים אותם בחוץ, זה עניין אחר. יש גם כאלו שהם בבחינת, בגדר "מהרסיך ומחרביך ממך יצאו", אבל יצאו, זו הבטחה. הכלל לפי דעתי הוא פשוט מאוד, מי שפוסק לפי הדת נגד התורה זה ברור. התורה אומרת, והדתי הזה אומר. מה צריך לבחור? מה שאומרת התורה או מה שאומר הדתי הזה, הדת? המשג 'דת', פה יש לו מקום. תפסתם את ההבדל? יש לנו תורה, פשט התורה, ויש דעת , 'דתי' והדדי. יש מקור בגמרא שאומר: תלמיד חכם אמתי יכול לטמא ולטהר ארבעים ותשע פעמים אותו חפץ, אפילו יש בכוחו, בפלפול שלו, לטהר את השרץ, אבל חסר את השער החמישים, מי שהוא מחוץ לדעת התורה בשער החמישים, הוא ניתק את עצמו מהחוט שמקשר אותנו למעמד הר סיני. בכוח פלפולו הוא יכול לטמא ולטהר כל מה

שאתה רוצה, זה הכוח של התלמיד חכם. אבל סופסוף הוא מגלה שהוא לא שייך.
[אנחנו נבוא הביתה...] לפי דעתי, אנחנו צריכים להסתלק מהפחד שמאפיין את היהודי גלותי. היינו חיים בגלות עם הפחד, "אל תירא עבדי יעקב "זה שייך לציונות: "אל תירא", והפחד הזה ממשיך ללוות אותנו ביחס לתורה, ביחס לארץ, ביחס לעם, מה יאמרו הגויים? זה כל כך בולט. כל מה שאמרו החרדים נגד הציונות הולך לאותו כלל: אל תתגרו בהם, אוי ווי מה יאמרו הגויים! אם זה אשכנזים או ספרדים, שמעתי אותו דבר. אני אמרתי -אבל זה בדיחה בצרפתית-, יש "מרכבת פרעה וחילו "וצריך להיות anti char, ש"ך, 'char', בצרפתית זה מרכבה של טנק, בקנדית גם כן.
[אנחנו התכוננו לפסח בשמחה, פה מתכוננים בחרדה, אנחנו לא יודעים מה לעשות, מה לאכול, מה לשתות, לעטוף את הכיור או לא לעטוף, כל הזמן יש לנו אסורים] ולא רק התימנים, גם הספרדים. אני זוכר בכל הקהילות שלנו, זו הייתה מצווה כל פעם שאתה שומע: "ברוך אתה ה'" לומר בכל רם "ברוך הוא ברוך שמו", הרסו לנו את הכוונה, הרסו את זה. ואחר כך כולם מפחדים, זה הבבלים שהמציאו את זה. לפי הקבלה זה מצווה לומר: "ברוך הוא ברוך שמו". שוב, אפשר להגדיר את זה ככה: כל קהילה והרב שלה והמנהגים שלה; אבל יש הבדל בין מנהג והדיקטטורה שאומרת: אם אתה לא הולך ככה אתה לא יהודי, אתה כבר שייך לאלו שנותנים כסף ותו לא.
[הכוח הזה של מתנגדים, מט', היו תלמידי חכמים למדנים גדולים והם לא הלכו לכיוון של הציונות] אני לא דברתי על הציונות, אני מדבר רק על זה.
[יותר חמור מזה: יש הרבה אנשים, למדנים גדולים, ערב רב, אבל הכלל הזה, האם יש קשר בין הגדלות והצד הזה של זרות מערב רב? לומדים מן מהצדוקים הלכות] אפילו מהכותים. שמה במקור הזה בגמרא, זה לא נאמר שהם היו למדנים אלא היו מקפידים במצוות. לכן מי שרוצה, מי שצריך להקפיד אפשר ללמוד מהם, זה עניין אחר .זה עניין של שולחן ערוך גרידא, זה לא עניין של אמונה. כשאתה מדבר על ציונות זה עניין של אמונה.
[אדם שיש לו אמונה] יש הרבה ביטויים בגמרא ובעיקר בפרק חלק, 'אין לו חלק לעולם הבא', אע"פ שיש בידו תורה ומצות., זה פלא: מי שיש בידו תורה ומצות ואין לו חלק לעולם הבא ?זה ההגדרה של הגמרא. צריך לגלות את זה: מי היה קרח? היה ת"ח עצום, קצת פחות ממשה רבנו, לא יותר, זה קרח ועדתו. והסימן זו המחלוקת. יש פירוש ידוע כי המחלוקת זה בין קרח ועדתו .מה קורה בש"ס עכשיו? אני לא אמרתי שזה קרח, אני לא יודע, אבל מה קורה? מיום ליום מחלוקת בינם לבין עצמם. זה פלא, תלמידי חכמים, אני מפחד מזה, מה יצא מזה? אני לא יודע. גם באגודת ישראל זה אותו דבר, זה פלא, זה מפחיד. כל שני וחמישי דעת תורה משתנה.
[.] לפי דעתי, זה מבחן מהקב"ה, זה ניסיון, אנחנו במבחן, וזה חמור מאוד, זה מסוכן מאוד, צריך לצאת מזה מהר. אני לא יודע מה יקרה מזה, כי באמת הם תלמידי חכמים, הם באמת אנשי הלכה, באמת היו יכולים להיות רב ראשי של מועצה אזורית זו ואחרת בגליל, בנגב, ולמה לא ביהודה ושומרון?[צוחק] והיו כאלה. בשביעי של פסח למדנו קצת ברובע היהודי, נתקלנו על הפסוק של "שופטים ושוטרים תתן לך בכל שעריך ,"פסוק סמוך "ולא תקח שחד", פסוק סמוך "צדק צדק תרדף למען תחיה וירשת את הארץ", מה הקשר בין שפטים ושוטרים, לא תיקח שחד, וירשת את הארץ? זה משהו מפחיד מה שאומרת התורה פה, לא צריך לדייק. כל המפרשים אומרים על הפסוק הראשון 'בחור לך' "ברור לך" "בית דין יפה .מה זאת אומרת בית דין יפה? של יראת שמים. יש בית דין יפה ויש בית דין שאינו יפה? יש בית דין של יראת שמים ויש בית דין שאין יראת שמים? צריך לגלות את המציאות. מאז יציאת מצרים אנחנו מלאים קליפות, וצריך להתייחס

לזה ברצינות. עוד לא נגמר הבירור. אני מתייחס לפסוק שאומר "יהו"ה ישחק למו ,"כל פעם שזה זז, תיקו, ששים, ששים. וממי עושה שחוק? דווקא מתלמידי חכמים, לא מהחילונים, כי החילונים ממילא הם חילונים. זה מפחיד מה שקורה, אז תיקו "עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים" .צריך תיקון לתיקו, צריך שער החמישים. הספרדים היו אומרים יבאר קושיות או בעיות, האשכנזים אומרים יתרץ, זה מנטליות שונה: 'יבאר' ו-'יתרץ'. אבל ככה או ככה, אנחנו צריכים את 'משיח צדקנו' ,'צדקינו': צדק. אני המום מהששים ששים אלו, עד מאה ועשרים. נראה מה יולד יום, ("יום ליום יביע אמר ."""יום ליום יביע עומר'! נגיע ללעג בעומר.

"והסוד ארך אפיים ורב חסד (שמות לד). ואמרו ז"ל: רב חסד מטה כלפי חסד. ומאחר שאמר 'רב חסד' משמע שיש בו קצת דין; שאם כולו חסד, מדוע צריך לומר רב חסד? מה לנו לרב או למעט? אלא פירוש הפסוק כך הוא: וזה התשובה לשאלה שלך כשהאדם חוטא, אין השם נפרע ממנו מיד אלא מאריך אפיים [זה כולו חסד: מאריכות אפיים] **וממתין אולי יחזור בתשובה"**, זה כפי שלמדנו מהמשנה "והוי דן את-כל האדם לכף זכות" תחילה, אבל תראו את המפרשים, ברטנורא בעיקר: אם אתה לא מוצא זכות, אז, אתה חייב לדון אותו לכף חובה, אם אתה לא מוצא זכות. ממי לא מוצאים זכות? זה נזכר לי, מצווה שיש בפרשת השבוע על מי שנותן "מזרעו למלך" .הגמרא אומרת: מי שנותן מזרעו, נותן "העביר כל זרעו - פטור", למה? מכיוון שאין עונש לזה. יש לו עונש רק מן השמים. לכן אני שואל, אצל מי לא מוצאים כף זכות תחילה? למשל זה מי שמוסר "כל זרעו" אין כף זכות, לכן הוא פטור מבית דין של מטה, והוא מסור לבית דין של מעלה, כי אין העונש אפשרי לזה. אנחנו קשורים לענייניים של השואה, ואתם מבינים איך הוא הקשר, אין עונש טבעי לזה, זה עניין שזה למעלה מהשגתנו כי אי אפשר להגדיר איזה עונש. אני זוכר כל פעם איך הרב צבי יהודה היה מלמד אותנו ואנחנו היינו צריכים לחכות עד התקופה שלנו, כדי לראות שזה אמת. אצל איזה יהודי שמוסר נפשו לעם שלו, ואני מתכוון לציונים, פשוטו כמשמעו, אי אפשר למצוא את הכף זכות?! זה עובר כל גבול. אצל החרדים האלו, הכוח המדיני שיש להם עכשיו. זה עניין של בעלי תשובה, כי כל הכוח הכספי וכל העזרה של הגולה וכל הכוח המדיני בא מהזרם של בעלי תשובה. אתם זוכרים לפני עשרים, שלשים שנה, החרדים היו השבט של החרדים. עכשיו זה כוח אחר מחמת הריבוי הטבעי, כן ירבו, והריבוי של בעלי תשובה. אני רוצה להתייחס לריבוי של בעלי תשובה. אותם בעלי תשובה, לפני כמה זמן, היו כמו אלו שעכשיו שונאים אותם, לכן זה מגלה שנאה עצמית, זה השנאה שנפשם הם שהם שונאים. צריך קצת פסיכולוגיה כדי להבין שזו מחלה, מחלה פסיכית, את הפנאטיות ההיא גבי עצמם, איך היו לפני קצת זמן? תודה לאל יש יהודים שלא היה צריך להם לחזור בתשובה כדי להיות יהודי ואינם חרדים, צריך לגלות את זה בעם.ואינם כלל ועיקר.

[חיים מן המצוות] חיים מן המצוות אבל חיים אמתיים, אצלם זה לא דת זה תורה, זה תורת חיים. דת זה כבר מצלצל פרסי. זה רק במגילת אסתר שמופיע המילה דת. "ודתיהם שונות" ,אבל הכוונה שמה, הפשט, זה החוקה, זה לא הדת במובן של העבודה, של קיום המצוות. אני זוכר כשהיינו באלג'יריה, אני זוכר פעם אחת, בחתונה של אחותי, המופתי של העיר בא לחתונה בבית הכנסת, והוא אמר ככה, נדיב: יש לכם הדברים שלכם ויש לנו הדברים שלנו. אני זוכר אבא שלי אמר: כן, אתם ערבים ואנחנו יהודים. הוא מתכוון מה שאומרים הנוצרים: 'הדת' שונה, איזו דת? זה לאום, זה זהות. והתורה זה תורת ישראל, ויש לנו עבודה. זה כבר השקפת עולם שונה לגמרי. אני רוצה לחלזור על זה כי זה ממש מוצא חן בעיני מה שפעם אמרתי: [צוחק] :יש מאמינים שמאמינים שהקב"ה כבורא עולם, רצה לברוא בית כנסת, ומסביב שם עולם מלא, עולם ומלואו, זו השקפה ראשונה.

ויש מאמינים, כפי שאומרת התורה, שהקב״ה רצה לברוא עולם, ובתוך העולם יש בית המקדש וצריך לבנות אותו. אבל, הוא ברא עולם לא ברא ישיבה.
כל עוד שאנחנו היינו בגלות, כל זה היה מכוסה, כל זה תחת השטיח, כי צו השעה זה היה להתגבר על התבוללות ועל האנטישמיות. עכשיו כל זה מתגלה. וזה הולך מהר, מהר מאוד. ושוכחים שהאויבים בחוץ ומסתכלים ושומעים. למשל אם באמת מגדירים את היהדות כ-׳דת׳, במובן המצומצם שציינתי, זה נותן כוח לאמנה הפלשתינאית, משתי סיבות: כי רב הדתיים לא נמצאים בארץ ולכן ישראל זה לא עם, זה לא אומה, אין לו זכות למדינה, זה ׳דת׳, זה ׳דת כלל עולמית׳, וההוכחה: רוב הדתיים הם בחוץ. וחוץ מזה אם זה דת, יש עוד דתות אחרות שהבירה שלהם היא ירושלים ׳אלקודס׳. זה מחזיק את דת האמנה הפלשתינאית. הפלא של הדבר, שאני יודע בעצמי, כי אני שמעתי ואני קראתי, שהחרדים שונאים את הערבים יותר משאר היהודים, יותר משאר היהודים שונאים את הערבים![צוחק], ושונאים אותם שנאת מוות. אבל, אובייקטיבית, הם בעלי ברית מוזרה בין אדום וערב.
״**ואם לא ימצאו לו זכות גומרין דינו על חטאו וזהו סוד רב חסד ואמת**״. ׳ארך אפיים׳ קודם כל, בלי תנאים. ואחר כך ׳ורב חסד׳, ואם לא מוצאים זכות אז זה אמת.
״**כלומר ארך אפיים בתחילה, ורב חסד בשעה שדנין את האדם, ואמת כשגומרין דינו אפילו לעונש כלומר באמת בא עליו העונש מצד הדין הישר**״. הוא רוצה לומר ״רב חסד ואמת״, אם גמר דין הוא לפי החסד, זה נקרא ׳אמת׳, ואם גמר דין הוא לפי הדין, זה נקרא ׳אמת׳, וזה המושג של ׳משפט׳. ׳משפט׳ זה גמר דין, שכולל האפשרות של חסד והאפשרות של דין, מכל מקום זה משפט אמת, ונראה כמה פסוקים על זה.
״**וזהו שאמר ברוך דיין האמת**״, אם לא כן היה אומר ברוך דיין, ברוך דיין הדין. מה אומרת הגמרא על זה? מברכים ״על הטובה מעין על הרעה״ ומברכים ״על הרעה מעין על הטובה״ .״איך? מברכים על הרעה מעין על הטובה: ״ברוך דיין האמת״ מברכים על הטובה מעין על הרעה: ״הטוב והמטיב״.
״ברוך דיין האמת״, איפה הצד של הטובה? האמת. אם זה אמת, אפילו הדין הכי חמור אין שום סכנה לכפירה. אם אני יודע שזה אמת, אין מקום לשאלות של איוב, זה סותר את כל מה שטען איוב, אם יש אמת. אין ערעור, מכיוון שאני יודע שזה אמת, אני חייב לסבול את זה. מכיוון שיש משמעות. כי הדין שאינו אמת זה שרירותי, זה סימן שאין צדק בעולם, ״אין דין ואין דיין״ .כשמגלים את האמת, וזו הגדרה של התורה: ׳תורת אמת׳, כשמגלים שזה אמת, ואמת נוטה או לחסד מצד ה-אל״ף או לדין מצד ה-ת״ו, כשמגלים שזה אמת אז יש אמונה שלמה: ״ברוך דיין האמת״. כשמקבלים רעה חייב האדם לומר ברוך דיין האמת, אע״פ שהוא לא מבין, כי יש דיין שהוא דיין של אמת אז מברכים ״על הרעה מעין על הטובה״.
המקרה השני מברכים ״על הטובה מעין על הרעה״ איך המטיב הזה מביא הצד של הרעה? ברוך הטוב, זה הטובה והמטיב זה הרעה. ההסבר הוא פשוט: כי כדי להטיב צריך ייסורים. טוב זה טוב. אתה רוצה יותר טוב, מטיב? צריך ייסורים, ולכן מברך ״על הטובה מעין על הרעה״.
״אל אמונה ואין עוול״, לא פעם צריך להסביר את זה, למה אנחנו מאמינים בהקב״ה? מכיוון שהוא נאמן, הוא נאמן לתורה שלו, זה הפשט של ׳תורת השם׳, ׳תורת השם תמימה׳, לכן אנחנו מאמינים בו מכיוון שהוא מקיים את התורה. זה ההבדל בין ״אלהי העמים אלילים ״כי אין להם תורה: אלהי העמים, הם לא מקיימים שום תורה: זה הרצון שלהם, הקפריזות שלהם, זה אלילים.

"וזהו שאמר 'ברוך דיין האמת', ואומר: אל אמונה ואין עול (דברים לב, ד). הנה הודענוך מכל זה כי כשהשם יתברך דן את בריותיו, הוא דן אותם במידת רחמים מעורבת עם מידת הדין ורובו של משפט חסד ומיעוטו דין, וזהו סוד 'ורב חסד'. וכשהוא יתברך שופט את העולם, לפעמים נקרא משפט יהו"ה כי זה נוטה לרחמים ולפעמים נקרא משפט אלהים, והכול כפי הדין שיוצא. כיצד? אמר הכתוב: כי י"י שופטינו (ישעיהו לג, כב), ואומר: יסרני י"י אך במשפט (ירמיהו י, כד), ואומר: יהו"ה במשפט יבוא (ישעיהו ג, יד). הרי המשפט סמוך ליהו"ה יתברך. ולפעמים נקרא המשפט בשם אלהים, כאמרו: בקום למשפט אלהים (תהלים עו, י), כל פעם שיש 'קום' זה מידת הגבורה ואומר: כי אלהים שופט זה ישפיל וזה ירים (שם עה, ח), ואומר: כל מעשה האלהים יבא במשפט (קהלת יב, יד). לפעמים זה משפט ה', לפעמים זה משפט אלהים, אבל משפט זה אמת והסוד הזה: כפי פסק הדין, כך נקרא השם בגמר הדין והמשפט. אם המשפט יוצא לרחמים נקרא יהו"ה, ואם המשפט יוצא לדין נקרא אלהים. וכפי דרך זה התבונן בכל מקום שאתה מוצא בתורה [דהיינו, במקרא] שהשם הגדול שהוא יהו"ה יתברך נקרא באחד מן השמות, או באחד מן הכינויין, לאיזה צד אותו השם או אותו הכינוי נוטה, אם לחסד אם לרחמים, אם למשפט אם לעונש, ובאיזו מידה הוא בא עם בריותיו. וכשהוא נקרא באחד מן השמות או באחד מן הכינויין, אז תבין כי שם יהו"ה הוא מתלבש בגדים ידועים כפי השעה הראויה. ושמור עיקר זה תמיד בכל התורה וממנו תבין כמה דברים סתומים וחתומים: ואחר שידעת זה, דע מה שכבר אמרו ז"ל ששמות הקודש אסור למחקן, אבל שאר הכינויין מותר למחקן כגון רחום וחנון סולח וכיוצא בהם כי זה לפי המצב אבל משהו תמיד אסור למחוק, מה שהוא נצחי אסור למחוק, וזה השמות שאינם נמחקים]. והנני מאיר עיניך בעזרת השם. דע כי שמות הקודש שאינם נמחקים, כגון אהי"ה, אלהי"ם, אל, אלו"ה, שד"י וכיוצא בהם, הם אדוקים בשם יתברך והם קרובים לו אותם השמות, כדמיון שלשלת שהשרים העליונים אדוקים בהם."

אחר כך יש כמה דפים שלפי דעתי אתם יכולים להמשיך לבד. פעם הבאה נתחיל בדף 96

.

[.הרוגי ביתר שהובאו לקבורה שלא הסריחו] זה ייסורים, זה מקרה של ייסורים. יש גמרא שאומרתמידת הרחמים ש: "כמו המת הנשכח מהלב "כל עוד שהמת מוטל, אתה בייסורים ולכן מ'חסדי השם, זה הביטוי, שהמת נשכח מהלב. סימן שמדובר במי שהיו אוהבים אותו אי אפשר לזכור את התמונות שלו, כי אם אתה זוכר את התמונה שלו זה מביא ייסורים.

סוף. טוב.

שיעור 31

תאריך: 6.5.90 יא איר תש"ן

אנחנו בשער ה', הכוונה לספירת תפארת והגדרה של שם הויה. שם הויה ששייך לספירת תפארת. למדנו בדפים הקודמים, כשההויה מתגלית לישראל היא מתגלית בלי הלבושים. הלבושים, זה עניין של הכינויים גם כן, ושורש הריבוי של השרים זה שייך לאומות העולם. זה הנושא שהגענו פה. עכשיו הרב חוזר על אותה הגדרה ונראה לפי הפסוקים כרגיל.

"אבל שם יהו"ה יתברך לבדו מיוחד לישראל, וזהו סוד: ובך בחר יהו"ה להיות לו לעם סגולה מכל העמים אשר על פני האדמה (דברים יד, ב), וזהו סוד: כי חלק יהו"ה עמו (שם לב, ט), וזהו יהו"ה נקרא על שם ישראל לבד ואין לעובדי גילולים חלק בו, וזהו שאמר כי כל העמים ילכו איש בשם אלוהיו ואנחנו נלך בשם יהו"ה אלהינו לעולם ועד (מיכה ד, ה): וזהו שאמרו רבותינו ז"ל וראו כל עמי הארץ כי שם יהו"ה נקרא עליך ויראו ממך (דברים כוח, י)."

אני חוזר לעיקר הדברים שמהספירה של תפארת יש היחס של הקב"ה לכלל עולמו, וזה עניין גילוי השרים שזה מקביל במאורע ההיסטורי לפי סיפור התורה לדור הפלגה. כשהאנושות הייתה מאוחדת אז היה גילוי רק של שם הויה. וכשהתחילה הפלגה, לפיצוץ של האנושות לשבעים אומות, אז התגלו השרים. אבל השרים זה החיצוניות של שם הויה במדרגה של תפארת השייכים לאומות העולם, כל אחת מהאומות לפי ארצן, לפי לשונן ולפי אומתן. אבל הפנימיות של אותה התגלות נשארת סגולה דווקא לישראל. אפשר גם להוסיף הכוונה של הפסוק החשוב מאוד לאותו נושא, הקשר הסגולי נאמר, בין עם סגולה וישם יהו"ה' שנקרא עליו, הפסוק "יהו"ה לבדו", 'יהו"ה לבדו' זה רק לישראל, 'יהו"ה לבדו' בעולם הזה, זה רק לישראל. כי הכוונה 'יהו"ה לבדו' זה ביום ההוא [,לכל העולם כולו. אבל כבר בעולם הזה זה רק לישראל, 'יהו"ה לבדו', דהיינו יהו"ה בלי המידה שנקראת 'אלהים', אלקים מבחינת חוץ, אלהים מבחינת פנים, דהיינו השרים, האלקות של השרים. לדיוק הכוונה, 'ביום ההוא', זה גילוי ספירת כתר, שנקראת 'הוא'. הכוונה של הפסוק "ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד", ביום ההוא, בבחינת המדרגה של כתר, זה השם לבדו, אבל זה נשאר בעולם הזה רק לישראל, דרך הקו האמצעי, שמתגלה דרך הספירה תפארת. לכן במצב של עולם הזה, יש בבת אחת, גילוי של השם לבדו לישראל, לפי כל הפסוקים שראינו עכשיו, וגילוי האלקות של סביב ספירת תפארת, בבחינת השרים, לאומות העולם. וזה שוב חוזר לכוונה של הפסוק הראשון של ק"ש, לפי פירושו של רש"י: "שמע ישראל י"י אלהינו, י"י אחד"; לפי פירושו של רש"י יש כוונה מדויקת השייכת לנושא שלנו: ה' שהוא אלהינו עכשיו, עתיד להיות ה' אחד, שנאמר ורש"י מביא שני פסוקים: "והיה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, (ט'); "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה', (צפניה ג', (ט').

"והיה ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד", פה אנחנו חוזרים לכוונה פשוטה של הפסוק לפי פירושו של רש"י. אתם רואים איך רק הקבלה מסוגלת לפרש באופן עמוק את המפרשים של הנגלה. תפסתם את הקשר? בלי שום ספק, פה יש לנו דוגמא מאפיינת של רוח הקודש של חז"ל בנגלה והחכמה של הקבלה. זה בדיוק מה שאמר רש"י. אני חוזר בקצרה:

"אבל שם יהו"ה יתברך לבדו, הכוונה זה על 'לבדו' **מיוחד לישראל"**. כבר בעולם הזה, גילוי שם יהו"ה, בלי הלבושים שהם השרים, זה רק לישראל. ולעתיד לבוא יהיה בכל

העולם כולו, לפי פשט הפסוק: "והיה ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד". בבחינת (מלמטה) למעלה ,במדרגה שנקראת כתר זה כבר ככה, כי כתר נקרא יום ההוא. אבל זה יהיה התפתחות של גילוי תקופות הזמן, לעתיד לבא, המצב של העולם כולו יהיה המצב של המדרגה כתר, זה לעתיד לבא. אבל כבר עכשיו, הגילוי של הקו האמצעי מיוחד לישראל במדרגה שנקראת תפארת וזה שם הויה כי 'שמי נקרא עליך' . בפרט. אפשר להסביר את זה בכמה צורות אבל הכול חוזר לאותה הגדרה.

[השרים מתקשרים לשאר שמות הקודש?] לא. השרים יש להם אחיזה במדרגה שנקראת תפארת, לא למעלה. ויש סגולה ליעקב להגיע למעלה מהתפארת, וזה נקרא "על יהו"ה", (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נא עמוד א')"נחלה בלי מצרים" . מה שצריך לראות, לפי התמונה של הקו האמצעי, מכיוון שיעקב שייך לקו האמצעי, אז יש לו כוח לעלות עד הכתר אברהם אבינו רק עד ספירה חסד, יצחק אבינו רק עד ספירה גבורה, אבל יעקב שהוא התפארת יש לו אחיזה עד הכתר, לכן הוא נקרא הבחיר של האבות[4], הוא נקרא למעלה מהתפארת, דהיינו "על יהו"ה". זה פסוק שאנחנו אומרים כל שבת: אז תתענג על ידוד ,"זה גם כן נרמז בתפלה של חנה "ותתפלל על יהו"ה ."מה זה 'על יהו"ה'? אם 'יהו"ה' זה תפארת, 'על יהו"ה' זה בינה, שמה אין אחיזה של השרים. יש אחיזה של השרים מצד ימין, במידת יעקב: זה ישמעאל, מצד שמאל, במידת יצחק: זה עשו, וסביב: "כל גויים סבבוני ,"סביב עשו וישמעאל זה שבעים אומות אבל אין להם שום אחיזה למעלה מזה. לכן יעקב הוא ישראל, "כי שמ"י נקרא עליך" בדיוק.
[יש, אצל החכמה המקובלת, ידיעה על, איזה שם כל שר ושר, כל אומה ואומה הייתה מתקשרת?] כן, אבל זה נקרא חכמת הנסתר, זה נסתר. אבל יודעים באופן גלוי כי ישמעאל , זה מידת החסד של הסטרא אחרא, ולכן אחיזתו באברהם מצד החסד. וכל השרים של ימין שהם נקראים "אל תבטחו בנדיבים ,"'נדיבים' זה ימין, "בבן אדם שאין לו תשועה", זה שמאל. השמאל, זה מידתו של עשו שהוא מידת הדין של הסטרא אחרא, של הטומאה, ואחיזתו ביצחק. מסביב לעשו וישמעאל, שהפנימיות שלהם זה עמלק, מסביב זה שבעים אומות. לכן יש לכם שבעים אומות, עשו וישמעאל שיש להם אותו שר, וישראל, סה"כ שבעים ושתים , זה "בעב הענן ."נראה את זה אח"כ.
[השרים, "ביום ההוא"? מה הייחוד של עם ישראל) זה שאלה שלו מיד אח"כ. אולי בקצרה: עכשיו יש גם כן מדרגות בישראל, זה נקרא 'כלי', זה כהן לוי ישראל. לעתיד לבא יהיו מדרגות גם כן. בקדושה יש מדרגות.
[בני הפילגשים של אברהם] זה קשור לנושא שלנו, זה מתנות שנתן לפילגשים "ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנת": זה שמות הטומאה, זה קשור. הם חלק מ70 אומות.
הענין הוא ככה: יש גויים ויש יוצא מן הכלל בין הגויים זה עשו וישמעאל. אע"פ שהם סתם גויים, אבל זה גויים שהם בין ישראל ואומות העולם, זה לא בדיוק אומות העולם, אע"פ שזה גויים, ולכן יש להם בעיה מיוחדת עם ישראל. כל אומות העולם הן צאצאי שבעים אומות, יש להם בעיה עם ישראל מסוג אל"ף, אבל עשו וישמעאל זה משהו יותר קרוב, המלחמה, זה קרב. עשו מצדו מתיימר להיקרא ישראל וישמעאל מצדו מתיימר להחליף את ישראל. זה מה שצריך להבין. יוסף שאלת שאלה? לא?
[.] אמרתי ישמעאל זה הקליפה של מידת החסד מהסטרא אחרא. ישמעאל זה לא ערב רב, ערב רב זה יותר קרוב לקדושה.

---

[4] זוהר בחירא דאבהן

[עשו זה הנצרות] זה מידת הדין של הסטרא אחרא.
[הם מיחסים את עצמם לאברהם?] כולם מיחסים לאברהם. אם הסטרא דקדושא זו הקדושא, הסטרא אחרא זה ההפך, זה הטומאה. אולי נחזור אחר כך לעניין של יצחק, כי עשו מתיימר להיות ישראל, לא כמו ישמעאל, שהוא מכיר את עצמו כבנו של אברהם, הבן האחר. ישמעאל לא רוצה להיות ישראל, רחמנא ליצלן, ש״ס וחלום, אלא הוא רוצה להחליף את ישראל. עשו זה משהו אחר הוא רואה את עצמו כישראל אמתי, ואיפה אחיזה שלו? ביצחק; עשו ויעקב אחיזה זה ביצחק. לכן מידתו הטבעית זו מידת הדין של הטומאה, הדת שלו, זו מידתו של אברהם. כמו ישמעאל: מידתו הטבעית, זה החסד של הטומאה, הדת שלו זו מידתו של יצחק, ״אל דין״ בערבית. ואהבה של הנוצרים כביכול. צריך ללמוד את זה לפי ההלכה. לפי ההלכה ״כי אב המון גויים נתתיך ״, הפשט של הפסוק, לפי הגמרא, זה כי אברהם אבינו הוא אביהם של הגרים, לא של אומות העולם, של הגרים שבאים מאומות העולם. לכן כשהגויים אומרים שהם רואים את אברהם אבינו כאביהם, זו טעות בידם, רק הגרים נקראים בנים של אברהם.
״**אבל שם יהו״ה יתברך לבדו מיוחד לישראל, וזהו סוד: ובך בחר יהו״ה להיות לו לעם סגולה**״. עכשיו אנחנו מבינים את הפשט של עם סגולה. כולם הם בריות של הקב״ה, כולם הם עבדים של הקב״ה, אבל במיוחד, בבחינת בני בכורי ישראל, יש איזו סגולה פנימית, אינטימית נאמר, זה היה ביטוי של הרב צבי יהודה, בין ישראל והקב״ה. שם הויה, התגלה רק לישראל, כל אומות העולם, יש להם שם ׳אלקים׳ בשפה שלהם, ובעיקר בערבית אצל ישמעאל, ׳אללה׳ זה שם אלוה, יהו״ה, לא מכירים בזה. אפילו המוסלמים שהם יותר קרובים לפי הרמב״ם; לפי הרמב״ם איחוד השם של הישמעאלים, הוא איחוד השם אמתי אבל בבחינת אלקים. כששואלים אותם: אבל מי זה האלוה הזה? אין להם תשובה, הם אומרים זה אלקי אברהם, תשאלו לאברהם, דהיינו: ליהודים. מכיוון שהם אנטישמיים, לא אומרים ככה, אבל זו הכוונה. יש להם ככה מדרשים שהם קוראים לזה ׳ישראליאת׳ בערבית, זה העניינים השייכים לישראל; והנוצרים אומרים: ׳מסתורין׳, כשאומרים זה מסתורי, רק ישראל מסוגל להבין את זה. אלוי אני אספר לכם, איך אני תפסתי את זה אצל הנוצרים, לפני הרבה, הרבה זמן, הייתי באיזה מחנה של סטודנטים בינלאומי, זה היה באירופה ואני הייתי מייצג את הסטודנטים היהודים ודברתי עם אחד, דווקא מיוגוסלביה, אבל אני לא זוכר מאיזה אזור מיוגוסלביה היה, איזה מין אומה מיוחדת במינה של ההרים שמה. מכיוון שהוא היה מדבר צרפתית דברנו קצת. זה היה אדם מתורבת מאוד, היה מדבר צרפתית, [צוחק], הוא סיפר שבילדותו היה נוצרי, ואחר כך גילה שאין לו שום שייכות לסיפורים האלו שבתנ״ך. איזה מין שבט ככה ממזרח הקרוב הרחוק ואיך הוא מקרואטיה או מסרביה, משהו כזה, היה מאמין באל של אותו שבט אקזוטי כזה. אז הוא זרק את כל זה, היה מרקסיסט אחר כך, עכשיו אני לא יודע מה הוא. זה נתן לי להבין את זה: כשהשליחים הראשונים של הברית החדשה התחילו לדבר על הסיפור של המשפחה של האבות, כל עובדי עבודה זרה ששמעו את זה אמרו במה מדובר? סתרי תורה בשבילם, אז התשובה שלהם: זה מסתורי, מה זה מסתורי? רק היהודים מסוגלים להבין את העניינים של המשפחה שלהם. יש משהו דומה אצל הישמעאלים, עניינים שרק אלו מסוגלים לתפוס במה מדובר, כי זה עניינים של משפחה, משפחתיים לגמרי, זה יידישקייט גמורה כל הסיפור של התנ״ך. איזה גוי יכול לתפוס מה קרה באותה משפחה? אז הם אומרים: זה מסתורי, והם מאמינים במסתורין של ישראל. זה משהו: בתיקונו של עולם תהיה תדהמה בעולם, כשהעולם כולם יגלה שהיו מאמינים בעניינים של המשפחה שלנו, זה האמונה שלהם. ואחר כך כשיהיה שלום בינינו, יהיה, אז אנחנו גם כן נהיה קצת ככה, עם קצת יותר מרחמנות, אולי אחווה, היו כל כך רחוקים

וסופסוף כל העולם כולו, דרכם, או ישמעאל או עשו, מאמינים באמונה עזה, בצורה של עבודה זרה, אבל מאמינים במה? בזהות של ישראל. כשזה יתגלה זה יהיה יום חג. בינתיים יש מלחמה, אז לא לחשוב על השלום, כי השלום יהיה אכזב.
[שם הויה רק לישראל, איך אתה מסביר שהכת נוצרי שהם קוראים את עצמם בשם הויה?] לא, אין להם. יש רק שגיאות שאינם מבינים. שגיאות מי יבין ?"שגיאות מי יבין מנסתרות נקני", זה בשביל ישראל. אינם יודעים לתרגם את השם הזה, והם מתרגמים את זה במושגים פילוסופים, שאין להם שום שחר, וכשהיהודים מתרגמים גם כן באותו תרגום משלהם, זו טעות. שם הויה, אינם מסוגלים להבין מה זה. למשל הפרוטסטנטים מתרגמים את זה במושג לועזי שמובנו הוא: הנצח נצחים, 'l'Eternel בצרפתית. אני לא זוכר איך אומרים באנגלית. הינם מסוגלים רק להבין את המושג 'אלקות', 'הויה', לא מסוגלים להבין.
[.] קוראים את עצמם ישראל, זו הטעות שבטענתם. למשל בתרגום שלהם, אני יודע את זה בצרפתית, אבל זה גם באנגלית, בתרגום שלהם אומרים: 'Jéhovah [שם י-ה-ו-ה בניקוד אדנות], למשל 'העדים של 'Jéhovah. איך זה באה הטעות הזה? החכמים שלהם, שהם עם ארצים לגמרי, לא ידעו שהנקודות של שם אדני, תחת האותיות של יהו"ה, אז קראו עם הנקודות של אדני : 'Jéhovah, זהו, זה השורש, זו טעות של עם הארץ גמור. לא מסוגלים להבין במה מדובר, תודה לאל: רוב היהודים גם כן.
[פרעה] "ויאמר פרעה מי יהו"ה "?זה זוהר: הוא הביא איזה 'planetasphère, שיש כל הכוכבים שבעולם ושאל: איפה הוא, בין כל שאר האלקות? כי בשורשו העבודה זרה היא עבודת כוכבים ומזלות. בכל הדתות שלהם, שם האלילים שלהם זה שם של כוכב או של מזל, אז איפה הוא? לא מסוגלים להבין במה מדובר. רק כמה מפילוסופים הגדולים של יוון הקדומה היה להם איזה מין ניחוש שמדובר בהויה, אבל מה זה הויה? כי רוב הפילוסופיה מדברת רק על המציאות, אבל הויה מה זה? כשהם אומרים הוא הווה והוא נמצא, זה לא אותו מושג. נמצא, זה במסגרת של זמן ושטח. הווה, זה למעלה מכל זה, אין להם שום תפיסה. אני זוכר שהרב צבי יהודה היה רגיל לומר: שאולי קנט היה לו איזה ניחוש מה זה אלקות, noumène הנאומן של קנט אבל אלוה לא הבין, אלקות כן, קצת, אבל לא אלוה. זה הפשט וזה הסוד של "כי שם ה' נקרא עליך", 'עליך' בדיוק; ישראל " יעקב חבל נחלתו ."כשמבינים את זה, מבינים את העיקר של אותו פרק. כי השרים זה אלקות אמתית. מי שעובד את השרים, זה עבודה זרה אמתית, לא עבודה זרה גרועה, עבודת אלילים, אלא עבודה, אבל זרה, כי זה זר; אל נכר, אל, נכר, גם אל וגם נכר.(יש אותו הסבר בשעור 35).
[אז מדוע חלק גדול מהפוסקים אוסרים את השיתוף] למי? לישראל?!
[לאומות העולם] לאוה"ע לא. אני לא זוכר שאף אחד אוסר לאוה"ע את השיתוף. תלמד בסנהדרין, את כל הדינים של בני נח. נצרות זה יוצא מן הכלל. יש יוצא מן הכלל זה עניין של השיתוף של הנצרות, כי לקחו כאליל דווקא ישראל עצמו, פה יש בעיה מיוחדת. ולפי ענ"ד :אני לא מצאתי שום ספר ושום רב שהתייחס לאותה נקודה, לאותה שאלה. כל פעם שאני שואל, לא מבינים: במה אתה מדבר. השאלה היא ככה, האם נוצרי יכול להיות בן נח? התחלנו ללמוד את זה עם הרב צבי יהודה ולא הספקנו להמשיך. מוסלמי יכול להיות בן נח, נוצרי, יש הרבה ספקות. הרבה, הרבה ספקות. התחלנו ללמוד רק ספק אחד, זה עניין של הספרים החיצוניים. אולי אם אתם רוצים אדבר קצת על זה. הספק של שיתוף, כי השיתוף שלהם זה לא השר שלהם, זה דווקא ישראל בבחינת שר. לפי דעתי אפשר לדייק, זה דווקא עשו בבחינת שר, כי אותיות 'עשיו' זה אותיות האליל שלהם, עשיו עם יו"ד, זה אותו טמא, זה אותו דבר. עשיו זה 'ישראל מומר', וזה השיתוף שלהם. יש עוד

עניין של 'אבר מן החי', הם אוכלים אבר מן החי. ולכן מוסלמי לא אוכל דברים כאלו, מוסלמי אמתי, מוסלמי אין לו שיתוף, יש לו עניין של הקוראן בבחינה ספרים חיצונים, וצריך להבין איך מתייחסים לקוראן. מכיוון שלפי דעתי, אין להם שום מושג מה זה תורה, אז יש ספק, ספק לזכות, לא לחובה. אבל נוצרי, יודע מה זה תורה ושולל את זה, והם מאמינים בספרים חיצונים. יש משנה מפורשת, כל "הקורא בספרים החיצונים" אין לו "חלק לעולם הבא". אם דינם דין בן נח, מכיוון שחושבים את הספרים שלהם כמקרא, וזה הפשט של "כל הקורא" ספרים החיצונים, מי שרואה הספרים החיצונים כמקרא, לא סתם קורא. אחר כך בגמרא מביאים איזה פסוק של בן סירא, אז קראו? !אלא הכוונה מי שרואה ספרים חיצונים כמקרא, דהיינו גילוי נבואי. .ההסבר הוא פשוט מאוד, זה ההסבר של הרב צבי יהודה: מי שרואה, למשל ספר בן סירא כמקרא, אז דומה בדעתו, זה אותו דבר כספר ירמיהו או יחזקאל; ולכן ספר ירמיה זה כמו בן סירא? אז הוא כופר בעיקר, לכן אין להם חלק לעולם הבא. לכן ספק אם נוצרי שייך לקטגוריה של בני נח. ומכיוון שיש חסידי אומות העולם בין הנוצרים, לפי דעתי, אם היינו צריכים לדון לפי הלכה, דין תורה, זה ברור שצריך לגלות שהם כופרים בנצרות. מה שאומרים זו רק אמונה מפה ובחוץ. מכיוון שהם באמת חסידי אומות העולם, זה סימן שהם בבחינת 'תינוק שנשבה', הם לא מאמינים בנצרות. כנראה יש כבר הרבה, הרבה נוצרים שכבר לא מאמינים בנצרות, יש להם נאמנות לכנסיה שלהם, אבל כבר לא מאמינים בזה, ויש להם אפשרות אולי להיות בני נח בכמה תנאים. תנאי ראשון: לוותר על שם ישראל. כל עוד שנוצרי לא מוותר על שם ישראל, הוא לא יכול להיות בן נח. תנאי שני: 'אבר מן החי', ותנאי שלישי: ברור, הם יכולים להתייחס לספרים שלהם כמחשבה דתית, אמונה, חכמה, אבל לא מקרא. זה לפי דעתי המוקד.

[האם הם יכולים לקבל את אותו איש בתור מנהיג?] לא, לא! זה אסור, מכיוון שיש שמץ של משהו שנשאר מהאמונה הקודמת, אוסרים את זה. כל פעם שהיה דיון בבית דין על איזה נוצרי שרצה להתגייר אז השאלה הראשונה הבסיסית היא: איך אתה מתייחס לאותו האיש? מספיק שאומר: חכם, מנהיג, זה לא בשבילנו, תחזור לנצרות. מה שאני אומר פה זה מדויק מאוד, כי לפי הניסיון שלי, זה ברור ש, מי שמייחס שום דבר, שום ערך, לאותו פרצוף, זה סימן שהוא מאמין בו כאמצעי. פה אין שום פשרה. מוסלמי מסוגל להבין את זה.

[המוסלמים רואים אותו כנביא] לא. זה קצת אחרת, אצל המוסלמים רואים אותו כרוח, רוחו, 'רוח אללה' זה לא נביא, זה משהו אחר, אבל לא כל העניין של הגשמה. אפילו מוחמד אצלם, אינו בבחינת ... כל שכן. זה מה שאומר הרמב"ם: איחוד השם של הישמעאלים הוא איחוד השם אמתי אבל בבחינת אלקות. גילוי 'שם יהו"ה נקרא עליך" וכן הלאה, זה מסוגל סגולה לישראל מדור הפלגה. לפני זה, עד דור הפלגה, כל יחיד שהיה נביא היה נביא של ה'. אתם זוכרים מה שאומרים המקורות על אנוש, "ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהו"ה."

[אבל הרמב"ם אומר שזה התחיל ע"ז] זה עניין אחר. התחלת עבודה זרה זה באותו דור, אבל מה אומר הפסוק "אז הוחל לקרא בשם ה'" וטעו בזה. תראה את רש"י, זה רש"י עמוק מאוד: "אז הוחל - לשון חולין", זה לא לשון התחלה זה לשון חלול; כי 'הוחל' אפשר לפרש זה התחלה של הקריאה או 'הוחל': חיללו את שם ה', אבל הכוונה זה היה לשם ה', ואנוש עצמו היה יודע את הכוונה האמתית, אבל מתוך גאווה שלו, הוא חינך את חסידיו לעבודה זרה. זה עניין של גאווה, ומייסדים כמה דתות של עבודה זרה, היו יודעים את האמת: כי יש אלקי האלקים, ואדני האדנים אבל לא רצו שהעם יתייחס לזה. זה היה בשבילם, אבל לעם נתנו...זה היה בהרבה הרבה דתות.

[איפה היו כל השרים האלו עד דור הפלגה] הוא מסביר את זה אחר כך, אבל המקור זה הפשט של התורה. עד דור הפלגה "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים "האדם היה אחד, ולכן גילוי הקב"ה לאדם האחד היה אחד. עד אותו שלב, השורש של כל הצדיקים היה אותו שורש של עם ישראל. מדור הפלגה ואילך יש סגולה של העברים, כי עבר, זה מיד הדור של אחרי הפלגה, זו סגולה של העברים מכל צאצאיו, עבר וכל צאצאיו, ויחידי סגולה מבחוץ, אבל בבחינת עם, בבחינת כלל זו סגולה של כל ישראל, זה בכוזרי.

[.משה רבינו אומר ונפלינו אני ועמך] יפה! וזה תפילה של משה רבינו ממעמד הר סיני ואילך, זה סימן שעד משה רבינו היה גם כן אפשרות ליחידים של נביאי אומות העולם, ומשה רבינו התפלל. אני לא מצאתי שום מקור שמסביר את זה, כי זה נקרא עין רעה: אתה מקבל מתנה ואתה רוצה לקבל מתנה רק בתנאי שזה לא יהיה גם לאחרים? זה נקרא עין רעה. זה ברור שאותו דור, זה היה בלעם וזה אחרון של הנביאים של אומות העולם. אחר כך פסקה הנבואה מאומות העולם, וזה מה שביקש משה רבינו. ההסבר יכול להיות ככה: ואני מסביר לפי כמה מקורות שיש בשל"ה אבל אין לי מקור מדויק, זה רוח הדברים של השל"ה: כל אומה ואומה, יש לה הסבר נבואי, אמתי של ההיסטוריה שלה, דרך נביאי אומות העולם. כי כל אומה ואומה, אע"פ שאין לה הקדושה של עם ישראל, יש לה, הגורל שלהם, הוא לפי רצון הבורא. אותו מנהיג העולם מנהיג את ישראל וגם אומות העולם, ולכן יש משמעות של היסטוריה של אומות העולם לפי הנבואה האמתית. עד מתן תורה, כל אומה ואומה היה לה התיק הנבואי שלה, דרך הנביאים שלהם. בא משה רבינו ומתפלל, אנחנו מקבלים את התורה רק בתנאי אחד: מכאן ואילך שלא תהיה נבואה לאומות העולם, "שלא תשרה שכינה על אומות העולם", זה לשון הגמרא .למה? הנה ההסבר שאני מציע לכם. כבר ככה, כשאף אומה בעולם לא יודעת את האמת של ההיסטוריה שלה, בתחרות שלה נגד ישראל, זה כל כך קשה לישראל, כל שכן ועל אחת כמה וכמה אם היו להם נביאים שהיו מסבירים את התיק שלהם נגד ישראל. תפסתם את זה ? ההיסטוריה שמתחילה מדור המדבר ואילך לישראל, היא כל כך קשה, שמשה רבינו ביקש: אנחנו לא יכולים לסבול אם יהיו גם נביאים אצלם, שיסביר לישמעאל את הזכויות שלו נגד ישראל, לעשיו את הזכויות שלו, למואב וכן הלאה, ולכן ביקש שזה יפסק. יש רמז בירמיהו, שנביאי ישראל ידעו את המשמעות הנבואית של ההיסטוריה של כל עם ועם "נביא לגויים נתתיך ."יש כמה רמזים במקורות שלנו, שאפשר להבין מה פשר הדבר של ישמעאל, של עשיו או של מישהו אחר לפי בורא עולם: למה ברא את זה, מה התכלית, מה קורה אצלם? יש פרק ב-'אורות' של הרב קוק שמסביר שכל אומה ואומה יש לה ערך אחד של הערכים הכי עליונים שהיא מומחית בזה. אפשר להוסיף שזה מהסיבות של הגלות: כשעם ישראל הולך לאותה אומה, הוא מחזיר ניצוצות הקדש של אותה מידה, שרק הם מסוגלים להיות מומחים לזה. זה הרב שהסביר את זה. אל לנו לעסוק באינטרסים של עמים אחרים אבל צריך לדעת, שאי אפשר שההיסטוריה שלהם היא תהיה בלי שום משמעות כי "כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו בראו "אפילו הגויים. אפילו עקרבים, הגויים כל שכן.

[האם זו לא הסיבה שחסידי אומות העולם חסר להם נביאים והם באים לקחת האמונה של ישראל?] יתכן. אבל בכל זאת אני משוכנע שמשה רבינו צדק, כי אני מכיר כמה פילוסופים של אומות העולם, בעיקר נוצרים, אם היו מבינים לפי תורה, למשל את התיק של עשיו, אם היו מבינים את זה, זה היה מסוכן לישראל, מסוכן מאוד. יתכן מאוד שאנחנו מתקרבים לאיזו תקופה, שהם סופסוף יתחילו להבין את הסודות האלו. למשל, יש נושא אחד שחכמי הגמרא דיברו על זה, שאסור לגלות לאומות העולם את הסוד. איזה סוד? רש"י מביא שני פירושים, יש אומרים סוד העיבור ויש אומרים טעמי מצוות .סוד

העיבור זה הסוד של היחס בין ישראל לעמים בגלות. מה זה סוד העיבור? זה היחס של הלבנה לחמה, שישראל שנמשל ללבנה בתוך הזמן של החמה. שהגויים נמשלו לחמה, אז להבין את סוד העיבור, זה מסוכן לישראל כל עוד שישראל הוא בעיבור אצלם כי העובר במעי אימו. עכשיו כשישראל יצא ממעי אימו, אז זה הזמן להתחיל לגלות ולהבין את הסוד הזה. אני משוכנע שכבר יש אצל היהודים ואצל הגויים אלו שכבר מתחילים להבין את סוד העיבור הזה: מה היחס בין ישראל והעמים לפי סוד העיבור. פשט העיבור, זה איך מונים את השנים, אבל סוד העיבור זה מסוכן מאוד לגלות את זה. למשל, הטענה של הגויים נגד ישראל כשדווקא ישראל הוא בגלות, זה טענה שישראל הם 'טפילים' של הגויים, זה אנטישמיות הכי רוסית: 'טפילים', אבל זה אמת, כי העובר במעי אימו הוא טפיל. כל עוד שהוא עובר, זה מסוכן לגלות את זה, זה, לישועת האנושות כולה, אנחנו בסוד העיבור. עיבור, עובר, לשון עברי, העברי הוא העובר של העולם, וזה סוד הגלות, יש הרבה מדרשים שמסבירים את יציאת מצריים כלידת הילד. מי האם? מצריים. אבל כשהגויים אינם חכמים, לא מסוגלים להבין את זה, זה לטובתם לגדל את ישראל ולתת לו לחיות כדי ל ישועת העולם, לא מסוגלים להבין את זה, אז הטענה שלהם: אתם טפילים. ואינם יודעים שהם צודקים.

[למה זה מסוכן בשביל ישראל שהם ידעו?] הם יהרגו את כל היהודים מכיוון שכל פעם שהעובר הזה קם לתחיה, זה היה הסוף של האם, החורגת. כשישראל יצא ממצריים זה סוף של מצריים. כשישראל יצא מאירופה זה סוף אירופה. הם מבחינים את זה, זה מסביר למה הם לא נותנים ליהודים לצאת. כשנותנים ליהודים לצאת, זה הזמן להסביר במה מדובר, אז היחס של אומות העולם לישראל זה היחס של אם הבנים לבן, זה היחס של בינה לתפארת. כל עוד שאימא רעה, זה מסוכן והם אימא רעה.

הטעם השני זה טעמי מצות. אני הבנתי את זה דווקא ממופתי אחד. אני זוכר בחתונה של אחותי זה היה לפני הרבה זמן בצפון אפריקה, המופתי בא לבית הכנסת, הינו ידידים, ערבים ויהודים כביכול, מכיוון שהמשטרה הייתה צרפתית אז היו ידידים. אני זוכר כששמע את התפילה וראה את הכתובה, אבא שלי הסביר לו קצת איך אנחנו עושים את זה, אז הוא אמר את זה בערבית: זה יפה, יש לכם הדברים שלכם, יש לנו הדברים שלנו. דהיינו, יש לכם מצוות משלכם יש לנו מצוות משלנו, דת משלכם, דת משלנו. זה התפיסה הכי אופטימלית, נאמר, של הגויים על היהדות: זה דת. כמו שיש לנו דת, יש לכם דת הכול בסדר, הדברים שלכם הדברים שלנו. ואם מבינים, שהמטרה של המצוות זה לא עניין דתי, אלא הפרדה לאומית אז זה יהיה מסוכן, וזה פשט התורה. למה "ולא תעשה כמעשיהם" ?מי חושב לעשות כמעשה עבודה זרה? "ולא תעשה כמעשיהם", זה ההפרדה הלאומית בין ישראל והגויים, זה המצוות. אני פה מסביר דברים שאתם לא כל כך רגילים לתפוס אותם ככה, המושג של התבוללות, זה לא מושג דתי זה מושג לאומי. מה זה יהודי מתבולל? זה יהודי שרואה את עצמו כשייך לעם אחר, ללאום אחר, אע"פ שיש בידו תורה ומצוות. אע"פ שיש בידו תורה ומצוות, הוא כבר מתבולל, והוא כאילו עובד עבודה זרה. למשל, אותה שיטה מפורסמת של 'תורה עם דרך ארץ', היו אנשים שומרי מצוות, מאמינים. היו גרמנים כבר, לא היו יהודים, גרמנים מדת יהודית, היו מתבוללים. אני לא רוצה להתייחס לרב זה או אחר, אלא הנטייה של 'תורה עם דרך ארץ', כשהדרך ארץ, זה הדרך ארץ של הגויים. בפרנקפורט, הדרך ארץ שלהם, היה דרך ארץ הגרמני דווקא, אז המושג התבוללות זה לא מושג דתי, זה מושג לאומי. ולכן, יהודי שומר מצוות ושאיננו עברי, הוא כבר מתבולל. יהודי, אע"פ שאינו שומר מצוות אבל הוא עברי, הוא ישראל. זה טעם המצוות. צריך להתרגל למושג. אתם רואים שלא התחלנו לקרא , כן?

[הסגולה של עם ישראל] מדור הפלגה ואילך. הצלם האלקי, העניין האלקי לפי הכוזרי,

זה עבר באותה שושלת. והכוזרי מסביר, שהיו יחידי סגולה בכל הדורות שלא היו שייכים לאותה שושלת אבל כשזה הגיע לעבר, חזקה שזה כל האומה של עבר, מאברהם ואילך ובעיקר מיעקב ואילך זו סגולה לכל ישראל: העניין האלקי. זו אותה שאלה, זה מה שביקש משה רבינו.
יש ביטוי בגמרא: "חכמה בגויים תאמין... תורה בגויים אל תאמין "

ולכן, אפשר חסידי אומות העולם, ולפי הגדרה של הרמב"ם, של הרב גם כן : חכמי אומות העולם, זו חכמה אמתית, אבל תורה, גילוי נבואי, רצון השם אין דבר כזה. לפי דעתי ההסבר הוא ככה: היחס בין אדם למקום, יש אצל הגויים, אבל גילוי מהמקום לאדם אין, זה הכוזרי. כל עיקר הדת אצלנו זה גילוי שבא מהקב"ה לאדם. כל עיקר הדת אצלם זה היחס של האדם להקב"ה, ומגיעים לאלילים. הכוונה זה להקב"ה, אבל מגיעים לאליל. חוץ מהמוסלמים, כשאינם פילוסופים, כשהם מאמינים ממש, אז הכוונה שלהם זה לבורא עולם. אבל כשכבר תאולוגיים, הכוונה שלהם אני לא יודע למה, 'הסיבה ראשונה' ושטויות כאלו. זה הגדרות פילוסופיות שאין להם שום שחר לפי הדת. אני שמעתי מפרופסור גרוס דבר יפה, בשם הכוזרי, אבל זה פירוש שלו: אין דת אלא דברי תורה, כי אצלם זה פילוסופיה דתית, זה לא דת. אבל דת זה דברי תורה. זה יפה! הבאתי 'גאולה לעולם', אמרתי 'בשם אומרו' !
[ליעקב הייתה תפיסה על יהו"ה, יחס, אני לא מבין מה שהשם אומר למשה: "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי יהו"ה לא נודעתי להם ,"והשאלה השנייה: האם ההפרדה שיש בין הלאום והדת אצל הגויים לא צריכה להיות אצלנו, אנחנו בבחינת הלאום, האם זאת ההזהרה: "לא תעשו כן ליהו"ה אלהיכם"?[אפשר לקשור את זה, בד"כ תראו כל המצוות ש..תקראו בהתחלת שמות איך המדרש מסביר זכות יציאת מצריים. לבושם לשונם שמם אותיות לשון של לבוש. יחזור לי. [5]זה העניין הלאומי, זה העניין של זהות לאומית, זה לא עניין של דת במובן הגוי של המילה. לכן ברית מילה, אע"פ שיש משמעות דתית, מכל מקום זה ברית לאומית. וההוכחה שכל היהודים שמלים את בנם, אע"פ שאינם שומרי מצות. מי מל את בנו? מי שמרגיש שהוא שייך ליהדות בבחינת לאום, אע"פ שהוא לא דתי, זה 'לא יעשה' .אני זוכר אולי אתם זוכרים בפרשה 'שליט', זוכרים מה זה 'פרש, שליט'? הרב נריה, היה כנס באוניברסיטה, רובם שמאלנים חילונים, אוניברסיטאיים, והרב נריה התחיל ההרצאה שלו ככה:" בכל יום שופכים דם ישראל במדינה ואתם לא אומרים כלום?" היה הס באולם, מה קורה? חוזר:"שופכים דם בניכם, מלים את בנכם ואתם לא אומרים כלום?" אז היה דומיה באולם ואחד קם ואמר: מה אנחנו בוגדים? עד כדי כך לא! זה דווקא אותן המצוות שהגמרא אמרה שעם ישראל קיבל את זה בשמחה אז הוא מקיים בשמחה: זה מילה והמצה של פסח. זה סימן שזה שייך למה שקרה לנו כלאום. חג הפסח, עם כל המשמעות הדתית, זה קודם כל בנית האומה, בבחינת כלל, וברית מילה בבחינת פרט. יש מדרש שמסביר כי דם המילה ודם קרבן פסח היו מעורבים , זה לא לחינם. זה העניין של טעמי המצוות. אסור להסביר לגויים שטעמי המצות זה עניין לאומי ולא עניין דתי, הם יתרגזו על זה: אתם לא רוצים לשתות יין צרפתי מכיוון שאתם שונאים את הצרפתים, מי שאומר זה דתי, זה דתי? גם

[5] אבל בדרך כלל תראו כל המצות, איך המדרש מסביר זכות יציאת מצרים? "לא שינו את שמם", לא שנו את לבושם, "לא שנו את לשונם", [(ויקרא רבה פרשה לב ד"ה ה ד"א ויצא) "בשביל ד' דברים נגאלו ישראל ממצרים שלא שנו את שמם ואת לשונם ולא אמרו לשון הרע ולא נמצא ביניהן אחד מהן פרוץ בערוה"], לשון, שם, ולבוש, בגד, אותיות? יש איזה דיוק ששמעתי פעם, (לבוש נוטריקון לשון ברית ושם)

אצלנו יש יין דתי! זה רציני. הם תופסים את זה, העניין של הדת צריך לכבד, אבל לאום: אתם צרפתים.

[איך להסביר להם שבבחינת דתית: אסור להם לנגוע] אפשר להסביר להם שיש לא רק דת, יש דת מיסטית! זה יותר תרבותי. [צוחק]. אבל בסופו של דבר הטעם הוא לאומי, פשוטו כמשמעו. זה יותר מלאומי, זה גזעני: לא יינם בשביל לא בנותם .לכן המצב של היהודים אצל גויים תרבותיים הוא מאוד קשה. כל עוד שהם ככה קצת כפריים, הם תופסים מה זה דת, אבל כשהם כבר אינטליגנטים, זה כבר לא עובר. זה מה שקורה בצרפת עכשיו. המצב של היהודים שומרי מצוות הוא לא נוח שמה, כי דווקא זה מגלה שאינם צרפתים, כי יהודי שרוצה להיות צרפתי הולך לשתות יין אתם. יהודי שלא רוצה להיות צרפתי לא שותה את יינם והם כבר מרגישים בזה. אין להם, רק ברירה אחת: עליה, לעזוב, גמרנו. והגויים אומרים להם, זה כבר שוב הזמן להסביר טעמי מצוות, לא צריך להסביר, הם תופסים לבד.
[שהנבואה תחזור אצל הגויים?] שהנבואה תחזור אצלם? זה שאלה שאני לא יודע אם יש תשובה, כי לא נשאלת השאלה, אני לא זוכר איפה נשאלת השאלה, יתכן שלא. כי לפי דעתי, אין לי מקורות לזה, יתכן שלא: תנאי של הנבואה זה: א״י, זה הכוזרי.
[זה בשבילנו!] ברור. זה ארצנו. יש סגולה ״וכפר אדמתו עמו ״לא עמך. ״אוירא דארעא מחכים ,״אולי זה גם להם, אבל נבואה לא.
[.] יתכן. נאמר, איזו דרגה של חכמה. אבל תשמע, פה צריך לדייק יש קדושה של א״י ויש קדושה של ירושלים ויש קדושה של בית המקדש. אבל כשבאותו עידן שהקדושה של אומות העולם תהיה כשבטי ישראל, קדושה של ישראל תהיה כשבט לוי והנבואה תהיה באותה מדרגה. אני הסברתי פעם - וזו לא בדיחה - יש הרבה יהודים שמחכים שא״י תתפשט בכל העולם, מחכים שמה! יש מדרש שאומר: תתפשט עד רומא ,יתכן שזה טעות סופר: זה דרומה, כי כל השכונות של ירושלים זה דרומה.
הנה עיקר ההסבר פה על הסגולה של הויה, השם לבדו. אז עכשיו הוא מדייק קצת יותר.

״וזהו שאמרו רבותינו ז״ל וראו כל עמי הארץ כי שם יהו״ה נקרא עליך ויראו ממך (דברים כוח, י). והסוד הגדול יהושע עליו השלום גילהו כשהרגו אנשי העי בישראל: ריבון העולמים הרי שמך יהו״ה מיוחד לישראל לבד, ואם יכרתו האומות שם ישראל, מה תעשה לשמך הגדול (יהושע ז, ט), וזהו סוד: כי שמך נקרא על עירך ועל עמך (דניאל ט, יט). ואם תשאל: מהו זה שאמר 'על עירך ועל עמך'? דע כי השרים העליונים יש להם למטה ב' חלקים: חלק אחד בארץ, באותו מקום שאותו השר מושל דהיינו בארץ של הגויים, שר משגיח על ארץ מיוחדת, וחלק אחד מן האומות, אותה האומה השוכנת באותו המקום. נמצא כל שר מע' שרים יש לו חלק ידוע בארץ וחלק ידוע באומות. זהו סוד ע' משפחות בני נח שכתוב בסוף כל הפרשה: אלה משפחות בני נח לתולדותם בגויהם ומאלה נפרדו הגויים בארץ אחר המבול (בראשית י, לג) זה דור הפלגה. וסוד 'נפרדו' הוא עניין הפלגה, שבזמן הפלגה נפרדו כל הגויים ללשונותם בארצותם, כאומרו: ומשם הפיצם יהו״ה על פני כל הארץ (שם יא, ט) [תפוצות הארץ]. ובאותו הזמן של הפלגה נתייחדה כל אומה ואומה לשר שלה, כאומרו: עם שר פרס ואני יוצא והנה שר יוון בא (דניאל י, כ). ובאותו הזמן לקח כל שר חלקו מן הארץ ומן האומות, והשם יתברך לקח חלקו: מן הארץ, ירושלים, ומבני האדם את ישראל, כאמרו: בהנחל עליון גויים בהפרידו בני אדם (דברים לב, ח) ואומר 'כי חלק יהו״ה עמו'. ולפי היות חלק שם יהו״ה מן הארץ ירושלים וחלקו מן האומות ישראל נקרא שם יהו״ה על ירושלים ועל ישראל, וזהו סוד 'כי שמך נקרא על עירך ועל עמך' בדיוק, זה פשט. ואם תאמר והכתיב: 'כי בחר

י״י בציון׳ (תהלים קלב, יג), בציון ולא בירושלים?״, פה יש משמעות של השאלה עמוקה מאוד. ואני זוכר שלמדתי את זה עם הרב, כשקמה הציונות אז הרב רצה כבר, הראיה ז״ל, רצה כבר להקים תנועה ששמה ׳ירושלים׳. יש שתי מדרגות: ציון זה הציונות וירושלים.

הנה ההסבר של הרב: ״**דע כי ההתחלה שירדה שכינה לשכון לירושלים על ידי ציון הייתה**״, וזה כל הבסיס של תורת הרב, התחלת ירושלים זה ציון, התחלת ירושלים זה הציונות, זה שלבים. אפשר לקשור את זה למה שמסביר ב ׳מספד הגדול׳ על עניין של ׳משיח בן יוסף׳, שייך לציון, ׳משיח בן דוד, שייך לירושלים. פה יש לנו המקור בקבלה זה מדהים איך זה פשוט, איך זה מדויק.

״**שנאמר: ברוך י״י מציון שוכן ירושלים (שם קלה, כא)**״, אם לא בא מציון הוא לא שוכן ירושלים, הוא שוכן בית וגן, וקצת איזה מין בני ברק בורגני כזה. אם הוא לא בציון הוא לא בירושלים.

״**ואומר: מציון מכלל יופי אלהים הופיע. כלומר, מציון הופיע השם לשכון בירושלים**״ זה פשוט, לכן צריך להסביר את זה לחרדים שיחרדו קצת, שיהיו בחרדה. אני רוצה לדייק על הפסוק שהביא: ״׳כי בחר י״י בציון׳ , בציון ולא בירושלים״, הפסוק הוא: ״כי בחר יהו״ה בציון אווה ((convoitise)) למושב לו .״ שמעתי הסבר של הרב בן עזרא, דווקא ביום העצמאות, שהוא הסביר על פסוק אחר, מתוך זה הבנתי משהו דווקא בפסוק הזה. אני רוצה להסביר את זה איך ששמעתי ואיך שהבנתי. הוא הסביר את הפסוק בתפילה של יום העצמאות אומרים: ״זה היום עשה יהו״ה נגילה ונשמחה בו״. הוא הסביר לפי הפשט: שאין עשיה אלא תיקון. כי היום עשה את התיקון של השם, זה קשור לפסוק של עמלק ״כי יד על כס יה מלחמה ליהו״ה בעמלק מדור דור .״הוא הסביר את זה, כי דווקא בפסוק חסר ב-׳כסא׳, חסר אל״ף, זה ׳כס׳. כשחסר א׳ בכסא, זה רמז עמוק מאוד לפסוק של: ״נפלה עטרת ראשנו ״מכסא הכבוד .המדרש שמסביר שביום ט׳ באב צורת יעקב שהייתה חקוקה בכיסא הכבוד התחלפה בצורת עשיו. ויש גם הרבה רמזים בזהר כי נגע ׳בכף ירכו׳, לפי הגמרא שאומרת: תכלת דומה לים, ים דומה לרקיע, ורקיע דומה לכסא הכבוד, אותיות ירך . ונגע בכף של הירך, ׳כף׳ זה כסא הכבוד ״] .באותו יום הפגיעה בכף ירכו זה ״נפלה עטרת ראשנו״ מכסא הכבוד, ולכן ברומי מדברים על ׳כס הותיקן׳, בלי אל״ף, ולא כסא. זה אל״ף שחסר. יש נגיעה בשם הויה עד ו׳ ה׳, לא י׳ ה׳; כשזה למעלה מהשרים, י׳ ה׳, למעלה מהשרים; ולכן ״יד על כס יה״, מה חסר? חסר א׳, ו׳ ו-ה׳, זה ״אוה למושב לו״. כי דווקא יום העצמאות מתקן את שם הויה, כי ״זה היום עשה יהו״ה״, היום עשה יהו״ה, זה התיקון, אז ״נגילה ונשמחה בו״: יהו״ה, לא ביום! זה פחות ויותר עניין של הדיוק הזה.

[זה נקרא שמו הגדול, לא שמו, שמו הגדול, הגדול זה יהו״ה] זה יהו״ה וזה נקרא שם המפורש. שם המפורש זה יהו״ה. וגם כן אותן האותיות א׳, ו׳, ה׳ זה אותיות הוא, זה מה שחסר: ׳הוא׳. אפשר להעמיק בזה אבל זה העיקר.(המלבים אומר שציון זה פנימיות של ירושלים,כתוב בגמרא ששמה ישבו ת״ח שבירושלים) אני צריך לראות את הטקסט, כי לפי רוח תורת הרב זה ההיפך, כן?(יש אגרת של הרב בכרך ד של אגרות ראי״ה הוא מדבר על זה שיש שני מקורות) אחד כזה ואחד כזה, טוב יפה ולכן הסתדרתם....טוב, אז הוא מביא את כל זה כדי לדייק בבת אחת את הסגולה של אותה ארץ ואותה עיר בארץ ואותו עם.

[מה זה ציון?] ציון. במדרש תנחומא יש מדרש שהוא הבסיס של ׳קול התור׳ של הגאון. כל מה שקרה ליוסף קרה לציון .

ציון זו הסגולה של משיח בן יוסף, זה אותה גימטריה. לכן, כל מה שאנחנו קוראים,

מגדירים עכשיו כישראל, כלאום, הציונות, זה ציון. זה פלא שהחילונים האלו כביכול, בלי לדעת, אינם בקיאים במקורות, בלי לדעת, בחרו בזה. וזה מקור במדרש ואצל גדולי ישראל, הגאון, זה לא סתם. ודווקא זה נקרא הציונות, זה היחס לישראל כעם.
היחס לנשמה של ישראל, לתורה, זה ירושלים: "כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלם "זה אותה מדרגה. כשהתורה יוצאת מציון אז זה דבר יהו"ה שיוצא מירושלים. מה שאמרתי לפני כמה דקות זו לא בדיחה: מי שלא משתייך לישראל דרך ציון זה כבר אולי יותר חמור, זה כבר משהו אחר. לפי דעתי, זה איזה מין שילוב של לבן הארמי, זה בפשוטי העם. וערב רב, אצל החכמים שלהם, זה הערב רב. פשוטי העם זה כבר מי שרוצה להישאר גלותי: יהודי, עד ביאת המשיח, דהיינו, אף פעם. עוד מעט.ככה.. צריך ללמוד את הסוגיה, לנסות להבין מה קורה להם, איך זה קרה? ההסבר של המקובלים זה, כי שורשם זה קליפת נגה. זה השורש של הערב רב, ולכן אם זה ככה, אין תקנה. צריך לבער את זה: תיקון כלים זה או במים או באש. רחמנא לצלן :טוב, אז כל זה, זה חשבונות של הקב"ה. אני לא רואה דוגמא. יש כמה יחידים שחוזרים בתשובה, זה מאוד קשה למצוא חרדי שחזר בתשובה. יש גם בנו של הרב שך, הוא ציוני. לכן יש תקוה של אחרית, יש תקוה לאחרית, אז צריך לחכות עד האחרית, אז שיבוא אחרית מהר. אחרון אחרון יהיה חביב.
[.] הבן שלו הוא ציוני, והוא לא מקבל שום פסיקה של אביו. פלא.
[.] לבן הארמי זה מאותה משפחה של אברהם אבינו מפדן ארם שלא רצה לחזור לעבריות כמו אברהם. הוא רוצה להישאר ארמי, גלותי, והוא השונא הכי מסוכן של יעקב. "לבן בקש לעקר את הכול "
[לבן הוא עובד כוכבים] תשמע, היחס של הערב רב לתורה, זה יחס של עבודה זרה. מה קרה עם חטא העגל, מה זה חטא העגל? בלשון הקבלה זה חטא העיגולים, זה ע"ז.
[.] מי אמר בהתחלה: "לא תעשו כן ליהו"ה אלהיכם". אתה תופס? אפשר להתייחס לתורה כמו ע"ז, לכן אומר הפסוק "לא תעשו כן ליהו"ה אלהיכם", אל תעשו אותו אליל. אני חושב שדווקא הזרם של החסידות הוא מחוסן מזה, ולאו דווקא הליטאים, כי ע"ז של השכל הוא יותר חמורה מע"ז של הלב.
[עבודה זרה קשורה לדמיון] זהו, זו הצרה של השכל הלא טהור, זה הדמיון. יש הרבה הסברים של המהר"ל בזה ושל הרמב"ם גם כן. השכל הפשוט של הרמב"ם זה למעלה מהדמיון. "וביד הנביאים אדמה", זה חכמת הנביאים, שדווקא דרך הדמיון הם מגיעים לשכל הפשוט. אבל איזה דמיון? של הנביא, "וביד הנביאים אדמה". אפשר להסביר את זה: "לא תעשה לך פסל" זה גם לעניין המחשבה, מחשבה שאיננה טהורה מדמיון, זה פסל. ולכן זה מסביר למה המתנגדים הגדולים שבהם, פחדו כל כך מכל שייכות לרגש באמונה, הם פחדו מע"ז של השכל. תפסתם את זה כן? אפשר להסביר ג"כ לפי המדרש ידוע על הפסוק: "ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" זה מינות וזה ע"ז. מה יותר חמור מינות או ע"ז? מינות, לכאורה כן. ע"ז אפשר לטהר, מינות, זה מה שקשור לאפיקורוס.
[כפירה וע"ז] זה תלוי, אם מדובר בתלמיד חכם או לא תלמיד חכם. אני שאלתי פעם את הרב: מה יותר חמור אפיקורוס גוי או אפיקורוס יהודי? התשובה היא פשוטה מאוד, ברור שאפיקורוס יהודי, כי אפיקורוס גוי נקרא 'חכם', אפיקורוס יהודי זה כופר, זה מין. כי אפיקורוס גוי הוא אפיקורוס של ע"ז, אז הוא חכם. זה ברור! יש לי סמך בתוספות בגמרא שבת, שאלו פילוסופים, רש"י מפרש פילוסוף: 'מין'. ותוספות מביא פירוש של רש"י בע"ז שפילוסוף זה חכמי אומות העולם. אבל אין סתירה. בע"ז הפילוסוף הוא חכם, בשבת, 'כתבי הקודש' הוא מין, זה הדיוק של תוספות. ברור שאפיקורוס יהודי זה יותר

חמור. לפי דעתי רק אפיקורוס גוי יכול להיות בן נח. כי כל עוד שהוא מאמין, במה שהוא מאמין? איזה שיתוף. מכיוון שנאבדה אותה חכמה, מה הוא שרו של צרפת? מאז ימי 'Jeanne D'Arc' אין שר לצרפת. זה פלא שהדגל של 'Jeanne D'Arc' זה אותו דגל של ישראל, הצבע, הדגל שלה: bleu et blanc [זה של המלכות] אבל זה הדגל של מיכאל, 'Saint Michel', שר שלהם, זה הדגל של Jeanne D'Arc. לפי ה'חכמת המלאכים' אנגלולוגיה (Angéologie) ישראל וצרפת יש להם אותו שר לפי הנוצרים. הרבה פעמים הסברתי שצרפת נקראת 'בת יחידה' של הכנסיה, וישראל זה 'בני בכורי' שלהם, יש איזה נשואים בדרך. זה המהפכה הצרפתית שנתנה את החרות לישראל.
שיעור רק אחרי שבועות ב יז' בסיון.

שיעור 32

תאריך: 10.6.1990

הגענו לנושא של הארץ וחלוקת העמים בדור הפלגה. והמיוחד שבישראל זה הקשר בין שם הויה "כי שמך נקרא על עירך ועל עמך ,"על העם ועל העיר, על העיר ועל העם, זה ירושלים וישראל.

"**וא"ת והכתיב 'כי בחר י"י בציון'** "העיר זה ירושלים, אבל מכיוון שיש פסוק שאומר: "כי בחר י"י בציון".

"**ואם תאמר והכתיב: 'כי בחר י"י בציון' (תהלים קלב, יג), בציון ולא בירושלים? דע כי ההתחלה שירדה שכינה לשכון לירושלים, על ידי ציון היתה, שנאמר: ברוך י"י מציון שוכן ירושלים (שם קלה, כא)**", אבל הפסוק בתהלים (תהלים פרק קלב, (יג) "כי בחר יהו"ה בציון אוה למושב לו", פה ראינו שזה בתמצית כל תורת הרב, שהשלב הראשון זה ציון, השלב השני זה ירושלים. פה יש דיוק מעניין מאוד, צריך לעבור דרך ציון כדי להגיע לירושלים. אולי אפשר לקבל ספר ישעיה יא עם רש"י?

מכל מקום, פה, אנחנו רואים שורש של הנושא של השלבים של ימות המשיח, קודם כל משיח בן יוסף שהוא מקביל לציון, ואחר כך משיח בן דוד שהוא מקביל לירושלים. יש מקור ברש"י על ישעיהו, משהו נדיר מאוד.

[.] זה עניין של הקנאה בין יהודה ואפרים, "וסרה קנאת אפרים וצררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה ויהודה לא יצר את אפרים "מה אומר רש"י שמה ?"אפרים לא יקנא את יהודה - משיח בן יוסף ומשיח בן דוד לא יקנאו זה בזה." רש"י מפרש שמשיח בן יוסף לא יקנא במשיח בן דוד, ומשיח בן דוד במשיח בן יוסף, וזה בפירוש המילים ברש"י: "משיח בן יוסף, משיח בן דוד", על הפסוק הזה רש"י אומר: מדובר במשיח בן יוסף, משיח בן דוד.

"**כי בחר י"י בציון, בציון ולא בירושלים. דע כי ההתחלה שירדה שכינה לשכון לירושלים** ע"י **ציון היתה**, הוא לא מפרש יותר, אבל לפי דעתי, זה ממש הנושא של תמצית תורת הרב במלואה **שנאמר 'ברוך י"י מציון שוכן ירושלים**". לא צריך להרחיב את הדיבור על זה, כולם מודעים לזה: השלב של משיח בן יוסף, ואחר כך השלב של משיח בן דוד. זה נושא רחב שהשל"ה, לפי דעתי, התחיל לדייק בזה בפירושו על תורה שבכתב שנקרא "צאן יוסף". דהיינו, יש סדר. יש קודם כול מלכות של יוסף ואחר כך מלכות של יהודה. נדמה לי ששורש הנושא זה על "ויגש אליו יהודה ויאמר ."המדרש אומר "גם אתה מלך, גם אני מלך " .כל התחרות, כל הוויכוח, זה כשרוצים למלוך בבת אחת. צריך סדר. התור של יוסף, ואחר כך התור של יהודה. וראינו הרבה מקורות על זה.

[.] שאול שייך ליוסף, בנימין, אבל זה יוסף. כל עוד שיוסף הוא מנותק מיהודה, זה עוד לא ישראל. כל עוד שיהודה מנותק מיוסף, זה עוד לא ישראל. יש רמז במקרא בספר בראשית. הסיפור של התולדות דרך יוסף מתחיל ב "ויוסף הורד מצרימה ."והסיפור של תולדות של יהודה מתחיל ב "וירד יהודה מאת אחיו ."'ירידה', 'ירידה', אע"פ שהמפרשים מדייקים בצורה אחרת: מה הירידה אצל יוסף? זה עניין אשת פוטי פרע והירידה של יהודה, זה עניין של תמר, אבל מכל מקום, זה קשור לתולדות המשיח. כשהם בבת אחת אז זה ישראל.[6]

[6] (המדרש רבה: הקב"ה עסוק באורו של משיח(

[.יוסף לא יוכל לקבל את זה] צריך ללמוד את 'המספד בירושלים' של הרב. הרב מסביר את זה באופן ברור מאוד, כי זה שתי כוחות משיחיות מנוגדות זו לזו בעולם הטבעי, וצריך למצוא את הברית ביניהם. כל עוד שכל אחד רואה רק את המשימה שלו, אינו מסוגל להבין, לסבול, את המשימה של השני. אנחנו עדים על זה בחברה היהודית. הכוחות של משיח בן יוסף, לפי הפירוש של הגר"א זה ברור מאוד, זה הציונות, והכוחות של משיח בן דוד זה התורה, כשהן מנוגדות - זה המצב במציאות - זה מגלה, כי מי שמסוגל לזה לא מסוגל לזה. אפשר להסביר את זה מהתחלת ההיסטוריה של המין האנושי. מהתחלה, קין והבל, יש תחרות בין מי שמסוגל לכוח החומרי ומי שמסוגל לכוח הרוחני. זה קין וזה הבל. אחר כך זה יעקב ועשו, והפתרון זה ביוסף ויהודה. סוף, סוף בסיפור של השבטים, אנחנו רואים, שסופסוף זה מתוקן בין יוסף ויהודה. כשמשלימים בניהם, זה תיקון העולם. וזה סוף ספר בראשית. ויש סדר. יש דיוק שאני זוכר ששמעתי את זה מהרב צבי יהודה ז"ל כי יוסף הכיר את אחיו והם לא הכירוהו, אנחנו רואים שבמציאות זה ככה. יוסף מתחיל להכיר את אחיו אע"פ שהנטייה של אחיו זה כוחות של יהודה, משיח בן דוד: "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורת "יהודה זה התורה. יוסף מכיר את שבט יהודה כשייך לישראל, ויהודה זה קשה לו להכיר את יוסף כשייך לישראל עד הסוף, זה מה שאנחנו רואים במציאות. הציונים רואים את הדתיים כיהודים, אבל הדתיים רואים את הציונים כקיבוצניקים. אתם מבינים [צוחק] בלי שום רמז.[7] זו הבעיה של הזהות האנושית מהתחלה: איך לתקן בבת אחת שתי המשימות האלו, עולם הזה, ועולם הבא. זה מנוגד. כל פעם שאנחנו לומדים את זה, זה מתגלה מחדש. איך אפשר להיות יעקב ועשו בבת אחת? וזה מה שצריך להיות: ישראל.

[זה מתחיל מאדם הראשון] זה מתחיל באדם הראשון דרך קין והבל

[אורי שרקי: האדם והנחש] יפה. אפשר לקשור את זה, בהגדרה של הנחש שהוא אדם הטבעי. אדם הטבעי זה הנחש. זה חוזר אצל עשו, היה הנחש קעקוע בירך שלו[8] נחש הקדמוני. יתכן מאוד, שכל ספר בראשית זה רק להסביר לנו המפגש בין יוסף ויהודה. וכשיש שלום ביניהם, אז זה תיקון העולם. יוסף נקרא צדיק באופן מיוחד מכיוון שהוא האיש המסוגל לעולם הזה, אבל בבחינת צדיק. לפי ההגדרה של 'פרי צדיק', יוסף נקרא צדיק, מכיוון שנקרא צדיק, מי שאוהב את אחיו. צדיק, זה בין אדם לחברו לפי 'פרי צדיק'. לפי הגמרא זה לא כל כך אותה הגדרה. לפי הגמרא זה צדיק טוב, הטוב של צדיק טוב. ב'צדקת הצדיק' 'פרי צדיק' מסביר את זה, יוסף הוא הצדיק במלוא המובן, אבל בכל זאת אפשר להסביר את זה לפי הנושא שלנו, להיות צדיק בבחינת יוסף, זה המשימה הכי קשה. קין צדיק? עשו צדיק? אבל יוסף הצליח! כי זה משימה של קין, של עשו, זה יוסף, כוחות של עולם הזה. לפי הקבלה, כל התיקונים זה התיקונים של קין, הבל נולד מתוקן. יש כמה, קצת לתקן, אבל לא כל כך. אם אני זוכר היטב, האר"י מסר לתלמיד שלו הרב חיים ויטל, שמה שנשאר לתקן זה: 'הכתף השמאלי של קין', לפי הסמלים של הקבלה יש משמעות מיוחדת. מי שהוא גלגול מהכתף השמאלי, של קין, כל גורל העולם זה בידו.[9]

[היחס בין רחל ולאה משפיע על היחס בין יהודה ויוסף]איך? אם אתה שואל, זה סימן שאתה מבין.

[היחס בין רחל ולאה זה התנגדות יותר עמוקה מבין יוסף ואחיו] לאה הייתה מיועדת לעשיו, ורחל הייתה מיועדת ליעקב, ולכן יעקב אהב את רחל כי היא בת זוגו. הפסוק

---

[7] (זה תקופת נאום הרב שך על הקיבוצניקים אוכלי השפנים)

[8] ,(תרגום יונתן על איש ציד נחש ירכן וכן של"ה)

[9] (ראה ספרא דצניעותא – פירוש הגרא(

אומר שלאה הייתה שנואה, אבל הרב היה מסביר לפי המדרש, לא שהיא הייתה שנואה אלא המעשים שלה.[10] הפסוק אומר: "וירא יהו"ה כי שנואה לאה ויפתח את רחמה", פה יש נושא חשוב מאוד, כי בגורל של עשו, היה ארץ ישראל, בגורל של יעקב זה הגלות. לכן בני לאה שייכים לא"י ובני רחל שייכים לגלות, זה נושא בפני עצמו. נוסף לתחרות ,נאמר, של שתי הכוחות, הרוח והחומר, יש את התחרות, נאמר, של החוץ והפנים, כי יש קדושת חוץ ויש קדושת פנים. אני למדתי את הנושא מכיוון ששמי זה במקרה, זה יהודה בן רחל, לא בן לאה, [צוחק]אז למדתי את הנושא הזה.

[הרבנית אבידור: היה הכרח שיוסף יגיע למצרים?] הסיבות שגרמו שזה היה גלות, זה לא היה הכרחי. אבל יוסף היה מיועד למשימות של חוץ. יש פסוק, והרב הביא את זה ב 'מספד בירושלים', "אהל שכן באדם ,"זה יוסף, המשימה שלו זה בכלל האנושות.

[החוצה] אבל זה מצד ההפוך. כל העניין של החוץ, אני לא אומר שהיה חוצן. [צוחק] מכל מקום, כל עניין של השדה זה יוסף. איך התגלגלו הדברים עד שזה היה גלות ממש? היו סיבות משניות. כי – אולי אני אדבר קצת על אותה שאלה ותגידי לי אם זה אותה שאלה, הקשר בין עם ישראל ואומות העולם זה מלכתחילה. מלכתחילה עם ישראל מיועד להיות ממלכת כוהנים וגוי קדוש, אור לגוים וכן הלאה. אבל איך זה מתגלגל, אם זה גלות, שעבוד או בכבוד ובתפארת, כמו כמה תקופות בחיי האבות, כשאברהם הגיע למצרים, זה היה בכבוד ובתפארת. כשהגיעו למצרים, אומות העולם גילו באבות את המשימה של 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש'. כשהחטא גורם, שזה מתגלגל דרך גלות ושעבוד, אז זה גלות ושעבוד. החלום של יוסף זה היה בחוץ, איפה שהדגן עולה, צריך ללכת, כדי להכין את הלחם כדי לתת אוכל לעולם. זה החלום של יוסף. כשיש לילה צריך להיות מאור הגולה, אור בלילה, זה החלום של יוסף. יוסף הוא כל כולו מיועד לחוץ, הוא יודע שהוא עברי, והוא נשאר עברי, אבל הוא רואה רק את המשימה שלו עד הסוף. עד הסוף מתגלה לו,, שיש סוף למשימה שלו, ושהוא צריך למסור את ההיסטוריה ליהודה. מי שהוא יוסף ורק יוסף, זה יהודי 'diaspori', גלותי, אפילו הרב הראשי שמה. אתם פגשתם יהודים כאלו? הם יהודים שרופים: ישראל! ישראל! אבל ישראל בטח בהשם, שמה, רחוק. [צוחק]. הם רואים רק הממד של 'אור לגוים', הם מתרוקנים מהאור שלהם, אבל אור לגוים. הם רואים רק תורת יוסף. למשל, יש שמה רשת של ישיבות שנקרא בצרפת 'אור יוסף', וזה לא בחינם שבחרו את השם יוסף. אני זוכר כשהחליטו להגדיר את זה כ 'אור יוסף', ההסברים באו מאותו שורש: יוסף! יוסף! חוץ מזה, אני לא חושב שזה במודע, אבל לא אומרים 'אור יוסף' שמה, אומרים בצרפתית 'אור Joseph כמו הגויים ממש, Saint Joseph', ממש! אני מזכיר את זה רק כדי להסביר, למשל, באיזה צבא יש איזה מומחה בטנקים, יש שמומחה בחיל האויר, יש שמומחה בחיל הנדסה, כל אחד והמומחיות שלו, הוא לא רואה את המשימות של השני. יהודה רק יהודה, זה היהודי שרואה רק תורה, מדינה - לא מבין מה זה, רק תורה.

[זה מה שאומרים היהודים בגלות] זה הפרדוקס. הצד עולם הפוך: דווקא אלו שהיו שייכים לא"י, יהודה, הם התבוללו, כציונים מתבוללים. אלו ששייכים לחו"ל, יוסף, הם מתקשרים לבני ברק שבחו"ל. לפי דעתי, זה תקוה לאיחוד הכוחות, הקב"ה נותן לאחד את המשימות של השני, כדי לאחד אותן. בכל זאת יש סדר, הסדר זה ציון קודם כל ואחר כך ירושלים.

[איפה יהודה? באותן הכוחות שהם בונים ישיבות בחו"ל, זה אותם אנשים של בני ברק, זה יוסף] לא :הם בבני ברק הודות כוחות של יוסף, אבל הם כפויי טובה, אבל הם יודעים

---

[10] .(תקנת השבים פרק ו)

את זה, אם לא היה יוסף.
[כשהם בארץ הם מתקשרים ליהודה] לא.
[אז מי מתקשר ליהודה?] כטפילים.
[מי מיצג את יהודה?] אולי שמעת על ציוני דתי לאומי? שמעת על דבר כזה? [צוחק]. שוכחים את זה כל פעם
[נבואה על שנה תש״ן] אם אתה שואל שנה תש״ן זה סימן שאתה יודע. [צוחק]. השאלה זה לא מתי, זה איך? לפי דעתי זה תחבולות של ההשגחה. דווקא החרדים, הם מוכרחים לטפל בעניינים של המדינה, מפעל הפיס, מנהל קרקעי ישראל, זה משהו פלא, מוכרחים, קליטה רוסית ודווקא מרוקאים מקבלים אותה. (דוד לוי היה שר הקליטה)זה ממש צחוק של ההשגחה. מוכרחים. לא רוצים? אז בעל כורחם. יתכן שזו התחלה. אני לא מקווה מכיוון שאינם מסוגלים, זה לא עניינם, אבל זה ההתחלה של ההתחלה.

[זבולון ויששכר. מקלקל אותו] זה אותו נושא: יוסף ויהודה, זבולון ויששכר, זה אותו נושא, כי זה כל השבטים בבחינת יוסף, כל השבטים בבחינת יהודה, ויש עבודה.
[.] ברור, כשיש אהבה בין האחים. מה שחסר בין החרדים והציונים זה אהבה. אם הייתה אהבה, הייתה אפילו הצלחה בכדור רגל, במגרש ״יד אליהו״, אליהו הוא המבשר, הוא המבשר, אליהו. [צוחק] פעם, אני חושב שאתה אמרת, על הפסוק ״ראשון לציון הנה הנם ״למה יש שנים? וסוף פסוק ״ולירושלם מבשר אתן״ . זה מתחיל קצת, יתכן מאוד שזה השאלה שלך, אני לא יודע אם זה סיוט, אם זה חלום, קרה משהו בכנסת השתיים עשרה. הנושא הוא רחב מאוד אבל זה באמת הנושא של ״המספד בירושלים״, אולי אם אתם רוצים, פעם נקרא אותו כדי לרענן את הזיכרון, זה מאמר חשוב מאוד, זה המפתח של כל העניין הזה, והשורש זה בשל״ה, ב-״צאן יוסף״.
[כמה פסוקים גבי יוסף וגבי יהודה. (בראשית פרק לט, [א] ״ויוסף הורד מצרימה״, (בראשית פרק לח, (א) ״וירד יהודה מאת אחיו״. יהודה לא רוצה לרדת ומיחסים לו פסוק חיובי (ליהודה) ״וירד״] זה לא חיובי ״וירד״, זה שלילי.
[אקטיבי. יוסף, שהוא דווקא רוצה לרדת, כאלו ״על כורחו״ מורידים אותו.]יפה: לפי השל״ה. כי דנו אותו: היה חייב מיתה לפי הבית דין שעשו, שיתפו את השכינה ויש שאומרים את המלאך גבריאל, בדותן דנו אותו והיה חייב מיתה, כבוגד לישראל. לא מצאתי ההסבר, מה שאני אמרתי עכשיו, זה מדרש, אבל אפשר אולי להבין את זה ככה: שאחי יוסף, יהודה ואחיו, היו כבר מבוגרים בכישלון של גלות יעקב אצל לבן. ראו, שאותה משימה, להיות בחוץ, זה כישלון. ואחר כך כל עיקר סיפור התורה, בעיקר סיפור ביציאת מצרים, זה כדי להסביר לנו שחלום יוסף צריך לחיות אותו, לקיים אותו אבל זה מביא לכישלון. אף פעם לא הצלחנו לצאת מזה בלי שואה. מאור כשדים, ממצרים, מפרס, מהכול, מאירופה.
[צריך?] כיון שלמשל העניין של ״אנוס על פי הדיבור״ ,צריך להציל את ניצוצות הקדש שהם בחוץ. יש הכרח ״אנוס על פי הדיבור״, הדיבור הוא בגלות, צריך לגאול אותו. מאז בריאת העולם ״דבר י״י״ הוא בגלות. מה אומר הפסוק? ״לעולם יהו״ה דברך נצב בשמים .״מבריאת העולם דבר יהו״ה הוא בחוץ, זה כל העניין של ״פה רע״, ואחר כך צריך ״פה סח״ כדי לתקן. לעניין שמשה רבנו בגלות היה כבד פה ,לא היה יכול לדבר, בשעת הגאולה הוא המדבר, ״הם המדברים ״זה פסוק מלא. אולי דרך אגב, אני לא זוכר אם נגענו בזה, למה כל העולם כולו רואה באמונת ישראל בגאולה, את המופת שיש גאולה לאדם, שיש ישועה לאדם? זה צריך לגלות פעם, כל העולם כולו משוכנע שיש תקוה של גאולה, מכיוון שהוא יודע שיש גאולה לישראל, ואני כשפגשתי את אפריקה בקמרון, אגב

הצליחו ב..
[זה המוסד?] הצליחו בלי ברכה מיוחדת.[צוחק]. הם הסבירו לי את זה, כל היבשת השחורה רואה את גאולת ישראל כסימן של גאולה של כל העולם כולו, הם מאמינים בזה, אם מוסלמים, אם נוצרים, אם אנימיסטיים (animistes)- כולם מאמינים בזה, זה מיתוס אצלם. אני יכול להעיד בזה, ראיתי את זה. דוגמה אחת: כשהייתי בשיירה של פרס, ביום החתימה של ההסכמים עם ישראל, באיזשהו שלב ירדו לקבל קבלת פנים של כמה מלכים שהיו שמה, מלכים של שבטים, השיירה התעכבה ופתאום ראיתי מסביב למכונית שלי המון קהל בהשתחוויה ממש, מתפללים, אמרתי לאשתי: מה קורה? היא אמרה לי: הכיפה שלך! שמתי את הכובע, זה היה ממש יותר ויותר! ראו אותי כאפיפיור! כששאלתי את הפמליה של הנשיא: רואים יהודים שבאים מישראל, מירושלים, אצלם זה אליל, ממש! לפי דעתי ההסבר הוא פשוט מאוד, כי בריאה זה גלות, ולכן המצב של כל בריאה וכשהוא מרגיש במצב הקיומי שלו, כל בריאה מרגישה את עצמה בגלות. ישנו עם מיוחד, שההיסטוריה שלו, זה להעיד שאפשר לצאת מהגלות. אז הם מאמינים. כי השכינה היא בגלות, צריך לצאת איפה שנמצאת בגלות, כדי לגאול אותה. ולכן המשימה של יוסף היא חשובה מאוד, אבל השאלה היא: למה הדרך גלות במובן של שעבוד? יש סיבות משניות, איזה סיבות? שנאת אחים, שנאת חינם, וזה מתחיל בפירושו של רש"י על הפסוק "וישלחהו מעמק חברון ", "מעמק חברון - והלא חברון בהר, שנאמר (במדבר יג כב) ויעלו בנגב ויבא עד חברון, אלא מעצה עמוקה של [אותו] צדיק הקבור בחברון, לקיים מה שנאמר לאברהם בין הבתרים (לעיל טו יג) כי גר יהיה זרעך "כשיעקב ראה שיש שנאת אחים, אז ידע שהגלות צריכה להתחיל כגלות, אז שלח אותו לגלות. יעקב שלח את יוסף לשכם ודנו אותו. בלשון הקבלה ירידה זה מיתה. חייב מיתה זה חייב ירידה. כל השליחים של הסוכנות, הם חייבים מיתה, ירידה. [צוחק]. יש מקור בגמרא שאומרת שיעקב לא היה מסוגל לרדת מצרימה, אלא, אם לא היה מקבל לרדת מצרימה, היו מורידים אותו בשלשלאות של ברזל "אלא שהקב"ה שלח את יוסף, כדי להכין לו שמה קבלת פנים בכבוד. זו גמרא מפורשת. לכן זה מה שצריך לזכור: אם יש חטא אז זה גלות, אם אין חטא זה בכבוד ובתפארת, אבל בכל מקום המשימה של יוסף זו המשימה של יוסף. ושוב אני הזכרתי פעם וזה נושא חשוב מאוד, שזה לא בכדי, כשהנוצרים יסדו את המשיחיות שקר שלהם, נתנו, כשם של המשיח שלהם, בן יוסף. הם ידעו מה רצו לומר. אתם מבינים למה אני רומז? המשיח של הנוצרים, שם האבא שלו זה יוסף. מי מתנגד לזה? אחד בשם יהודה, באותו מיתוס.
[המטרה של הירידה הייתה מטרה פנימית של העלאת ניצוצות או מטרה חיצונית של גאולת העולם?] זה אותו דבר.
[היה הוא אמינא,שהעולם יגאל בדרך הזאת?] זו חידה. יש מחלוקת במקובלים, אם בתקופה שלנו שהיא תקופה שנקראת לפי היובלות, שנקראת 'גבורה', אם יש אפשרות עד הסוף. מכל מקום למפרע אנחנו רואים שזה לא הצליח אף פעם. אלא מה? בבחינת יחידים, היו הרבה נפשות שנצלו, זה נפשות של חסידי אמות העולם. אבל בבחינת כלל האומות, אומות ככלל, אין להם עתיד, זה נכשל. לא הצלחנו בבחינת יוסף, לא הצלחנו להציל שום תרבות, אלא יחידים של חסידי אומות העולם.
[אשת פוטיפר זה לא הדמות של הנוצרים?] זה דמות אחת, אפשרות אחת. מה שקרה, שהדמות של אשת פוטי פרע, הייתה אישה רעה. היה יכול להיות אישה טובה. זה כל הנושא של, כשגיורת באה, השאלה היא: האם זה רות שבאה או תמנע, אותיות נעמי, אם זה תמנע זה אסון, אם זה רות זה גאולה. זה מובן?
[יוסף קיבל את הבת של פוטי פרע] זה לא הבת של פוטיפרע, זו בת חורגת. זו הבת של

שכם ודינה. דווקא אותו מדרש מסמן את זה, הייתה מקום להצלחה דרך אשת פוטיפר, אלא התגלגל הדבר, בחירה, ולכן היה רק אסנת .מכל מקום, מזה יצאו אפרים ומנשה, ואפרים זה יוסף ושוב אותה צרה עם " הבן יקיר לי אפרים עם ילד שעשעים ."כשהחרדים יבינו את הפסוק הזה, "הבן יקיר לי אפרים", זה הקיבוצניקים אוכלי חזירים ואוכלי שפנים.(ציטוט של הרב שך) זה ברור!

[למה בצפון?] בעיקר בצפון.

[למה משיח בן יוסף צריך למות?] הוא לא מת, הוא ניצל מהמות. כי יש שלב שנקרא משיח בן יוסף ואם הוא רוצה לקיים את עצמו בלי הברית עם יהודה, אז הוא צריך להפטר מהעולם, כדי לתת מקום לשלב השני, שהיא הגאולה האמתית, עם משיח בן דוד. אם משיח בן יוסף לא רוצה לתת את האפשרות, את הזכות קדימה, ויש הרבה מקורות, כשהם שואלים : "מי בראש? בן ישי בראש?" לא רוצים. אז כשלא רוצים זה מעכב את הגאולה. והרב באגרות שלו, מסביר את העניין הזה. יש שתי מקורות, המספד הגדול, זה על היצר הרע שנשחט או על משיח בן יוסף, וצריך להעמיק בזה, סופסוף זה אותו דבר. טבעו של יצר הרע זה הכוח של משיח בן יוסף. יצר הרע בבחינת טוב. ותכליתו הטוב של יצר הרע ,זה הכוחות של משיח בן יוסף. שיעור 32 1.03

ולכן יש לנו מסורת בנוסח הספרדי, הספרדים, יש להם כוונה בתפילה להתפלל שלא ייהרג, וסופסוף לא נהרג, אנחנו קיימים. היו מקובלים של הדור הזה שהסבירו שזה קרה במלחמת העולם השנייה, כשהגרמנים והאיטלקים היו במצרים והייתה סכנה שיחרימו את הישוב, ולא הצליחו, אז דווקא האלוף שלהם, שמו רומל, גרמני ששמו רומל, אל של רומי, זה מקרה יותר מדי מקרי. ודווקא באותה כוונה לפי הזהר, זה השם של ארמילוס הרשע. מי הוא ארמילוס הרשע? זה הרמטכ"ל של צבא רומי, ושמו רומל. ומי היה המשיח בן יוסף דאז? זה היה דווקא הישוב, שניצל מאותה סכנה. יתכן מאוד שהקצינים, שיצאו מהבריגדה הפלשתינאית היהודית, עכשיו יסדו את צה"ל, הם היו באותה סכנה, הם בבחינת כוחות של משיח בן יוסף, בלי שום ספק.

[.] לא אמרתי משה דיין אבל יתכן מאוד, הוא לא היה לבד, הבריגדה כולה. היו במלחמה באל עלמין, היו ג"כ חיילים יהודים מצפון אפריקה באותו קרב, בעיקר אלג'יראים, דווקא. אני זוכר, זה הייתה אותה תקופה. אולי שמעתם על גנרל קאניג, רוב החיילים שלו היו יהודים, שמה באותו קרב.

[שמעתי כש-רומל התקרב לא"י המקובלים בירושלים שלחו שליחים להתפלל] זה נכון. אותה לילה, אני יודע את זה. וראו אור גדול בירושלים באותה לילה. זה סודות של עכשיו. ולא רק מקובלים, הרבה ראשי ישיבות, אפילו לא מקובלים. אמרו, לא כתוב בשום פסוק חורבן בית שלישי, לא כתוב, אז התפללו אותה לילה. אז זה העניין של יוסף ויהודה, אז המקור הזה בישעיהו לפי שיטתו של רש"י, זה מעניין מאוד איך רש"י מדבר ככה? משיח בן יוסף, משיח בן דוד.

"ברוך י"י מציון שוכן ירושלים (שם קלה, כא), ואומר: מציון מכלל יופי אלהים הופיע כלומר מציון הופיע השם לשכון בירושלים ."זה כל הנושא שלנו. יש עוד פסוק שאומר "יברכך יהו"ה מציון וראה בטוב ירושלם ,"אם יש ברכה שבאה מציון אז רואים את הטוב בירושלים. פעם הסברתי בפסח שאפשר אולי להוסיף את הדיוק של בן זומא, על הפסוק "למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך. ימי חייך - הימים, כל ימי חייך - הלילות", ."וראה בטוב ירושלים "כל ימי חייך, (אז) ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות", אפילו כשיש לילה בירושלים זה טוב.

[.] גלגולו של קין, השל"ה גם כן רומז על זה, זה בקבלה, זה ב 'שער הגלגולים' באופן מפורט, זה :

המצרי זה: הנפש,אחר כך יוקם קין, קרח זה הרוח, נשמה זה יתרו.
ואחר כך יש אהרן ויוסף, זה התיקון של הבן הבכור, סופסוף יש שלב של יוסף ושלב של אהרן.
וגלגול של הבל זה משה רבנו, ולכן הוא לקח את צפורה שהיא התאומה שניה של הבל, שהייתה דווקא אצל יתרו. פה, יש נושא חשוב מאוד. לפי הקבלה: תיקון העולם זה תיקון של חטאו של קין, זה ההבדל שיש בין המשיחיות שלנו ושל הנוצרים. כי הנוצרים, הם עוד קשורים לתיקון חטא אדם הראשון. ולפי התורה, חטא אדם הראשון קיבל את תיקונו בדוד המלך, בבחינת כלל. בבחינת יחיד צריך עוד לתקן את חטא אדם הראשון לכל אחד ואחד. אבל בבחינת כלל העולם, דוד המלך תיקן את חטא אדם הראשון. רוצים את ההסבר? מה הייתה ההגדרה של חטא אדם הראשון? הוא מרד נגד מלכותו יתברך. דוד המלך, הוא המלך הראשון שהמליך הקב"ה עלי אדמות. עם דוד המלך, הקב"ה הוא המלך.
[אברהם?] אברהם זה התחלה שקרא לו אדון, אבל מלך, זה מלכות, זה דוד. ויש בשל"ה שתי הדעות, זה לא מחלוקת. אברהם, זה התחלה של התיקון אבל התיקון עצמו זה דוד המלך, ולכן אנחנו מחכים את בן דוד. דוד המלך, הוא היה, הוא עצמו משיח בן יוסף. אנחנו מחכים את בן דוד שהוא משיח בן דוד. ולכן התיקון שצריך ה'בן דוד' לתקן זה חטאו של קין, זה לא חטאו של אדם הראשון. ו'הבן דוד' הראשון דווקא נקרא שלמה, שלמה המלך שהוא הקהלת, פשוטו כמשמעו. ולכן הנוצרים מדברים על "ואהבת לרעך כמוך" אבל כל הכוונות שלהם, זה התיקון של חטא של אדם הראשון. אתם רואים את הפער שיש בין שתי הגישות האלו. לפי התורה, אין כל כך דאגה לתיקון חטא אדם הראשון - אני לא אומר שזה כבר גמר התיקון - אבל התיקון נעשה, לא עד גמר התיקון אבל התיקון נעשה, דרך דוד המלך. והעיקר זה עניין קין והבל, ולכן העיקר זה יוסף ויהודה.
[הרב אמר שדוד הוא בבחינת משיח בן יוסף?] כן, זה לפי הקבלה, הוא היה משיח בן יוסף, דהיינו הוא תיקן את המשימה של יוסף, לא רק אחווה, המלכות. הוא הצליח איפה ששאול נכשל. אם הדורות היו כתיקונן, שאול היה משיח בן יוסף ודוד משיח בן יהודה, נאמר.
[משיח בן יוסף בשבט יהודה] כן! שבט יהודה, לקחה על עצמה את המשימה של יוסף.
[(שמואל א פרק טז, (יב) "והוא אדמוני עם יפה עינים" [יפה! משהו דומה, זה מה שעשה בחנוכה, החשמונאים, אע"פ שהיו משבט לוי לקחו את המשימה של משיח בן יוסף! ודווקא אחד ששמו יהודה שעשה את זה בחנוכה, יהודה המכבי.
[יעקב לקח המשימה של עשיו] כשיעקב מצליח באותה המשימה, נקרא ישראל. כל עוד שנשאר יעקב זה רק הבחינה של יהודה. ישראל זה יעקב פלוס יוסף, אם אפשר לומר. ישראל זה "הקל קול יעקב והידים ידי עשו "שניהם, צדיק. זה הפסוק במלואו. זה לפי דיוק של הגר"א. כי בפסוק "הקל קול יעקב" זה כתוב חסר. הגר"א מדייק: כשהקל של יעקב חסר אז ידיים זה ידי עשו. לכן צריך להבין את הפסוק כפשוטו, "הקל קול יעקב והידים ידי עשו", החרדה של יצחק: מי הוא שהצליח, עשו או יעקב? כשעשו לוקח את קול של יעקב זה הנצרות, זה עשו שמדבר כמו יעקב. כשיעקב לוקח את ידיים של עשו והקול חלש, זו התבוללות. יש לנו ארבע דמויות:
עשו, שהוא רק עשו, הוא כולו אדום, זה רומי הפגנית.
עשו שמתיימר להיות ישראל, זה הנצרות.
יהודי מתבולל זה יעקב בקול חלש. ישראל זה יעקב בידיים של עשו, אבל בבחינת יוסף צדיק.

עכשיו אנחנו נמצאים דווקא באותה תקופה, שתי הכוחות הן מקבילות, הן מנוגדות זו לזו. יתכן מאוד שבשנת תש״ן זה המעבר, יתכן מאד, לפי השאלה שלך. אני חושב שזה כבר התחיל מיד אחרי מלחמת יום הכפורים. מיד אחרי מלחמת יום הכפורים זה היה סוף מעבר של בן יוסף ובן דוד, כי זה דווקא באותה תקופה שנפטר בן גוריון, במקרה, והמהפך, המהפכה בחברה הישראלית, זה אחרי מלחמת יום הכפורים.
[גם יוסף ...] לפי הכוונה של הלידה.
[מה המשמעות?] רמזנו לזה דרך שאלה אחרת. יש בדרכי השגחה: נותנים לבכור את המשימה של האחרון ונותנים לאחרון את המשימה של הבכור ״שכל את ידיו ,״כדי שיהיה איחוד בכוחות, במידות. אנחנו לומדים כבר כשיעקב לוקח על עצמו את המשימה של עשו, זה היה בחזון של יצחק: שאם עשו בחר בעולם הזה, שיקבל את הברכה של עולם הזה וייתן חלק ליעקב. יעקב בחר בעולם הבא, מקבל את הברכה של עולם הבא וייתן חלק לעשו. רבקה ראתה שזה לא הולך, אז רבקה מסרה את המידה של עשו ליעקב כדי שתהיה איחוד המידות. אצל יעקב יש קושי כדי לקבל עליו את המשימה של עשו, זה לא קל ליהודי להיות ציוני, אם אתם מבינים את המילים, מכיוון שרואים את זה כמחוץ לסגולתו של יעקב. יעקב זה הישיבה, ארבע אמות של הלכה,״ויעקב איש תם ישב אהלים ,״ולבנות קבוצים, לבנות מדינה? זה עשו, זה גוי, אז הוא מפחד מזה. לכן יעקב שלל את הברכה של עשו, לא רצה לקבל אותה. זוכרים את המקורות? כשחזר מאצל לבן ואומר לעשו ״ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ״מה אומר רש״י? זה מעבודתי, לא מהברכה שלך, זוכרים את זה? ״שהרי לא נתקיימה בי .״שמעתי פעם מרב אחד מאלג׳יריה, דיוק על זה יפה מאוד! הוא הסביר את זה ככה, ברש״י: אבא אמר לי ׳גביר׳ לאחיך, אבל ״לא נתקיימה בי״, נשארתי ׳גר׳, כי ׳בגביר׳, תוציא את ׳בי׳ נשאר ׳גר׳. אז הוא אומר ״(ה) גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר״, ״לא נתקיימה בי״, מה-׳גביר׳. זה יפה!
רק מי שרואה את עצמו כגר בחו״ל, יכול לבקש את שם ישראל. מי שלא רואה את עצמו כגר בחו״ל, כמו יעקב, אין לו זכות לשם ישראל. אני זוכר רק דישראלי, היהודי הגלותי הזה, שמו היה דישראלי, אבל קבלנו א״י מידיו, הוא היה השר של בריטניה.

[האם אפשר לעשות הקבלה בין ״קל קול יעקב והידיים ידי עשו״ וצדיק בן צדיק, צדיק בן רשע?] אפשר רק צריך ללמוד את זה, יש אומרים צריך עיון, יש אומרים צריך עשון. [צוחק]
[מה מבטיח ליעקב שלא צריך לפחד?] זה המדרש, שאומר לו כשראה חלום הסולם ״אל תירא עבדי יעקב״. [הוא לקח את התפקיד של עשו] המדרש אומר: למה אתה לא עולה להוריד אותו? הוא מפחד. יש הרבה סיבות לאותו פחד. קודם כל הוא אב השלישי משלשה אבות, אין שום סיכוי אחר כך - אם נכשל, נכשל. לכן הגלות שלו, הוא כל כך ארוך, עד הסוף. לפי דעתי צריך להבין את זה, לפי מה שלמדנו מקודם. טבעו של יעקב מתנגד לזה, זה לא הטבע שלו, יעקב כיעקב: הוא אומר ״ואנכי איש חלק ,״אני לא ״gla(t)diateur, חלק זה ׳גלאט׳.[צוחק]. הוא מפחד מזה. מי שמכיר יהודי, בבחינת יעקב, מבין את זה. יש להם פחד נורא.
[הוא מפחד להרוג וליהרג, ״אל תירא אם אתה עולה אין לך ירידה עולמית לא האמין ולא עלה״] בבחינה כללית, פחד מכל ששייך לחוץ, הוא נמצא בפנים, בפנים, בפנים - באהל. זה מה שקורה לחרדים; לכף זכות, אפשר להגדיר את זה כאותו פחד של יעקב. אבל כשמתיימרים להיות הם ישראל, זה לא הולך. יעקב זה יעקב. ורק יעקב יכול להיות ישראל אבל צריך להיות ישראל! לכן אנחנו צריכים ליוסף. זה יוסף שמחזיר את ציון...

יש במאמר של הרב, הכול ברור מאוד! אי אפשר להבין איך כל כך ת״ח ש-׳תורתם אמונתם׳ לא למדו את זה, לא הבינו את זה, לא גילו את זה וממשיכים... לפי דעתי, הנושא צריך להתפוצץ עכשיו, זה הדור שצריך לפוצץ את הנושא. יש שני ממדים לנושא: קודם כל התגובה של לבן הארמי שהוא לא רוצה לעזוב את הקליפה הגלותית ושל הערב רב. אולי פעם נלמד את העניין של הערב רב. רק בקצרה:

למה משה רבנו קיבל את הערב רב? אין הסבר בתורה, רק יש הסבר דרך המדרשים, שזו הייתה דעת הקב״ה לקבל אותם, ״יישר כחך״ שקבלת ,-זה לא על ששברת-, מה אומר רש״י: ״שחת עמך - שחת העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי, ואמרת טוב שידבקו גרים בשכינה, הם שחתו והשחיתו .״מכל מקום זה קשור למה שאמרתי מקודם. האמונה שלהם היא אמונה של עם ישראל, הם רצו בגאולה, לכן שייכים לישראל בבחינת האמונה. אבל מכיוון שהיה חסר להם את הדרך ארץ של האבות, היחס לתורה והיחס לא״י הוא שונה. היחס לתורה, הוא יחס פגני. והיחס של א״י, זה ארץ הקודש, זה לא המולדת שלהם. זה נושא חמור מאוד, אבל זה מגדיר באופן מדויק את העמדה של החרדים. יש להם האמונה של ישראל, שייכים לישראל, בבחינת תיאולוגית אבל הקשר לתורה - ואסור להכליל, כי הם יהודים - הקשר לתורה הוא קשר דרך האמצעי, שהוא משה רבינו בבחינת רבי זה או רבי אחר. כי כשעשו את העגל, רצו להחליף את משה רבינו כאמצעי בין הקב״ה והבריאה. לכן התורה שלהם, היא תורה של עגל, יש גם כן זהב. [צוחק]. היחס לא״י זה היחס של הנוצרים! זה קצת חמור מה שאני אומר את זה, כי סופסוף הם יהודים, אבל זה דומה מאוד - ארץ הקודש, והמולדת -לא תופסים במה מדובר כי זה שייך להבטחה של האבות, אבל הם באים מאומות העולם. טוב! לא אמרתי שאף אחד מהם איננו יהודי, לא אמרתי את זה, ואין שום נפקא מינא ממה שאני אמרתי. אבל זה המצב!

[יעקב התמודד עם המלאך והוא נצח, צריך לזכות] יפה! אבל זו בשורה שסוף, סוף יצליח. הוא מצליח בשמים אבל בארץ צריך זמן. עם המלאך, זה לא כל כך קשה, אבל עם עשו עצמו זה קשה, עד סוף העולם. סוף, סוף הצלחנו, חזרנו מרומי, הצלחנו, מגלות רומי חזרנו, הצלחנו. תשמע! יש בזהר מקור מדהים מאוד כי שרו של רומי יקבר בט׳ באב. האפיפיור האיטלקי האחרון נקבר בט׳ באב, אחריו מינו עוד איטלקי שנקבר בצום גדליה, חדש וחצי אחר כך, אח״כ זה פולני אחד ששם יהודי מומר בפריז (לוסטיג׳ה)כאפיפיור הבא, אולי. אנחנו רואים דברים מדהימים, אבל זה כתוב! סוף, סוף יעקב הצליח, חזרנו מגלות רומי.

[שמעון ולוי] קשור. כי תראו את כל הסיפור, כל הפרשה: יעקב אומר, שהוא מוכן להתפשר, יעקב. מה אומרים שמעון ולוי: ״כי נבלה עשה בישראל לשכב את בת יעקב וכן לא יעשה ״שמעון ולוי אומרים ׳ישראל׳. כל עוד שהוא יעקב, הוא מוכן להתפשר אבל ישראל לא יכול להתפשר. זה מובן? בבחינת יעקב אפשר להבין את אסטרטגיה של פשרה עם שכם, בבחינת ישראל זה בלתי אפשרי, ׳מולדת׳, ׳טרנספר׳.

[בר כוכבא עשתה הסכמים, הסדרים שונים] אפשר לקשור, זה התנהגות גלותית: מה יאמרו הגויים וכן הלאה, זה מפורש בפרק שמה. אתם ביישתם אותי לעיני עם הארץ ״ויאמר יעקב אל שמעון ואל לוי עכרתם אתי להבאישני ביושב הארץ .״אפשר לדייק על הפסוק: ״שמעון ולוי אחים כלי חמס מכרתיהם; (ו) בסדם אל תבא נפשי בקהלם אל תחד כבדי כי באפם הרגו איש וברצנם עקרו שור; (ז) ארור אפם כי עז ועברתם כי קשתה אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל .״לפי הפשט זה: נידוי, אבל אפשר לקרא לפי הטעמים של המסורת ״ארור אפם כי עז״, יש אף שאיננו עז, אבל כשזה עז הוא ארור, אם זה עז. ״ועברתם כי קשתה״, אם זה לא קשה, אז זה לא ארור. אבל צריך לחלק אותם, גם שמעון

וגם לוי בישראל. לכן, במישור הפוליטי, מדיני, מפלגות, צריך להבין שאסור שיהיו מפלגות קיצוניות מצד לוי: בני ברק; או מצד שמעון: כהנא, אלא לחלק אותם בכל השבטים. מה ששמעתי, וזה הולך לפי ההסבר הזה, יש שנאה לערבים אצל החרדים, משהו תהומי, אבל מכל מקום הם מוכנים להתפשר, השנאה לערבים אולי היא יותר חזקה מאצל כהנא. מבינים מה שאני אומר? זה ברור!

[היהדות החרדית הם לא שונאים ערבים] הם לא סובלים ערבים.

[הרב עובדיה יוסף שונא אותם] לא רק הרב ע. יוסף. הרב עובדיה יוסף לפי דעתי בזמן הקרוב הוא שונא את כולם. [צוחק].

[יש הבדל בין סוגי חרדים] כל הסוגים, הם לא סובלים ערבים, הם לא סובלים אותם, הם לא רוצים לחיות אתם, אף ערבי אחד ידרוס את בני ברק. לא ראיתם את זה? יש ערבים בבני ברק? אין.

[בבחינת זו הם קרובים מאוד לשמאלנים] אין שום ערבי בקבוץ, אין שום קבוץ שיש ערבי, "על ערבים בתוכה תלינו כנרותינו."

[נטורי קרתא הרי בקשו שיתנו להם אזרחות]

[בקשו נטורי קרתא שיתנו להם אזרחות ערבית] נטורי קרתא זה עוד צרה אחרת.

[יש הבדל] אני מתכוון לחרדים דווקא, שהם מבחינת אותו עניין של שמעון ולוי.

[נטורי קרתא הם פשוט שונאים את המדינה] זה לא מאהבת מרדכי. מה שרציתי להסביר זה איך זה נראה בעולם הזה כפי שאומרת הגמרא. הרבה דברים יש הסבר בגמרא: בוא תראה איך זה קורה בעולם הזה, את העניין של שמעון ולוי. עכשיו גמרנו עם הנושא, אני מציע שאולי לפעם הבאה מישהו יזכיר לי שנקרא את המספד בירושלים.

29 ב'

[חטא אדם הראשון היה במעשה מרד וחטאו של קין] ההגדרות הן פשוטות: חטא אדם הראשון זה בין אדם למקום. חטא קין זה בין אדם לחברו. ולכן דוד המלך תיקן את חטא של בין אדם למקום, ומשיח בן דוד צריך לתקן את חטא של בין אדם לחברו. ולכן "(ויקרא יט) ואהבת לרעך כמוך, זה כלל גדול בתורה."

[אהבת חינם] זה ההגדרה של משיח בן דוד: זה שלום בעולם.

אבל להמליך הקב"ה עלי האדמות דוד המלך כבר הצליח, הוא הבעל תשובה.

[יעקב בא אצל שכם זה אפשרות ... בין אדם למקום] לא. מה שיעקב ראה בשכם זה התחלה של תיקון של חטא קין. התוצאה של חטאו של קין זה מה שקרה כשהתורה מספרת שהיה "ותהר ותלד את חנוך ויהי בנה עיר ויקרא שם העיר כשם בנו חנוך," זה התוצאה של הריגת הזולת, השם ניתן לעיר לא לאדם. כשיעקב חזר מהגלות הגיע לאיזה מקום שהעיר החזיר את השם לאדם, שכם בנו של חמור קיבל את השם מהעיר, אז אמר: פה זה התחלת התיקון. אבל זה לא הצליח, זה מה שאמרו שמעון ולוי. לעתיד לבא. תראו את הפירושים, בעיקר מה שמביא רש"י, כשאברהם מגיע לא"י הוא מגיע: (בראשית פרק יב, (ו) "עד מקום שכם", "ויבא שכמה - מקום (עתיד) מוכן לפורענות. "הכול מתחיל בשכם, תיקון חטאו של קין. פעם הסברתי את זה, לא מצאתי מקור, שלפי הטעמים שוב בפסוק על קין "ויקרא שם העיר כשם (תרכא), בנו חנוך" וצריך לקרא את זה ככה: "ויקרא שם העיר כשם, בנו: חנוך". חנוך זה בנו, אבל 'כשם' זה אותיות 'שכם', ולכן זה אותו עיר. כשחזר מן הגלות וראה כי דווקא הוא היה צריך לחתן את דינה, את בתו, זה היה המטרה שלו: למצוא חתן לדינה, אז "ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ," עם שאלה אחת: עם מי מתחתנים? רש"י מביא מה שאומר המדרש, לא הרבה מבינים אותו, היא עשתה כמו לאה, כשיצאה ליעקב 'יצאנית' כביכול. אבל זה חיובי מאוד, זה היוזמה של האישה, כדי, לתיקון העולם. ולכן המטרה של יעקב הייתה

בסדר, אבל זה לא הצליח. לעתיד לבא זה יצליח. זה דומה מאוד לעניין של ערב רב, המטרה של משה רבנו הייתה בסדר; אבל רק לאחרית הימים, כדי להוציא את הקליפה של הערב רב, כי הביאו את הקליפות אתם.

ההגדרה היא ברורה. יש חטא בין אדם למקום, זה חטא של אדם הראשון. חטא בין אדם לחברו, זה חטא של קין והבל. ותיקון המשיח זה החטא השני, התיקון של חטא הראשון כבר נעשה התיקון, אע"פ שבבחינת יחיד, כל אחד צריך לתקן את עצמו, אבל יש אלו שנולדו מחוץ לאותו חטא של אדם הראשון, כל אחד והנשמה שלו.

[משיח בן יוסף אין לו חלק בתיקונים האלו] דווקא הוא המתקן. למה יוסף נקרא צדיק? מכיוון שהוא הבכור שאהב את אחיו, הוא תיקן את חטאו של קין ולכן החזיר את התיקון לעולם וסלל את הדרך למשיח בן דוד.

[הוא עשה את זה באופן אישי] לפי המדרש, ולפי כל המדרשים שמביא 'התקופה גדולה', 'קול התור', תשמע, למדתי עם הרב צבי יהודה גם כן אותו נושא, איך זה קורה בימינו אנו? כל התנועות הציוניות התחילו עם מידות כאלו ש-'לתקן את החברה': זה 'אורות משיח בן יוסף' שהתחילו לצמוח בתקופה של המהפכה הצרפתית, כשבעולם התחילו לחשוב על מדינה על בסיס מוסרי, צדק, אז קמה תנועה ציונית: זה אורות של משיח בן יוסף. אני לא יודע מה קורה אצלם עכשיו אבל זה ברור שבאותה תקופה זה היה ברור.

[תיקון החברה זה לא בין אדם למקום?] זה השאלה שלו, השלב הראשון להגיע למשיח בן דוד זה משיח בן יוסף. כי דוד, בבחינת דוד המלך, תיקן את החטא של אדם הראשון ולכן זה לא המטרה של יוסף, זה לא המטרה של יוסף, הוא מכיר במלכותו/ המטרה של יוסף זה לתקן את: "את אחי אנכי מבקש "ואנחנו מוצאים אותה מידה אצל משה רבנו: (שמות פרק ב', (יא) "ויצא אל אחיו ."

[אין צורך במשיח בן דוד, יש כבר תיקון מדוד] יוסף מתקן את זה גבי ישראל. משיח בן דוד' זה גבי כל העולם כולו. אבל אני מעדיף את ההגדרה של הרב. יוסף זה כוח הלאומי של ישראל, וכדי לייסד את ישראל כלאום, צריך אהבת האחים. יהודה זה כוח התורה, זה הגאולה של כל העולם, תחיית המתים. מכיוון שאנחנו מתקרבים, אם כבר עברנו את השלב, או אנחנו במעבר, של השלב של משיח בן יוסף, אף אחד לא יכול לתאר, להסביר מה זה תקופתו של משיח בן דוד, מי יכול להסביר: מה זה תחיית המתים? מה זה הגאולה? יש פתגם שאומר: 'נחיה ונראה', לפי דעתי צריך לומר: 'נראה ונחיה!!' אם נראה, נחיה! זה קרוב מאוד אבל איך זה יהיה, מי יודע? רק בעיני הרוח רואים את זה, אבל אי אפשר לתאר איך זה. אנחנו דור שיכולים להעיד בזה. קבוץ גלויות, מי היה חולם איך זה יתחיל? דרך אלפים שנה, מי היה חולם על הציונות, איך זה יתחיל, איך נגיע למדינה? זו הייתה חידה, איך זה יתחיל. תחיית המתים זו חידה, כשתתחיל נראה, זה כוח האמונה. אלפיים שנה הייתה אמונה בישראל, שתהיה לנו פעם משהו שנקרא 'מדינה'. אני זוכר שהיתי ילד, זה היה חלום למעלה מהירח, חלום ממש. סופסוף התגשם, איך זה קרה? קרה. לא לפחד.

[יוסף הכין כבר את הדרך לדוד, כשדוד היה בירושלים משיח לכל העולם?] לא. הגמרא הסבירה: לא היה יכול להיות המשיח מחמת המלחמה, היו מלחמות ולכן לא היה יכול לבנות את בית המקדש. רק דווקא בן דוד יהיה ה'בן דוד', דוד היה משיח בן יוסף, אבל הבן דוד יהיה המשיח בן דוד, לכן אנחנו מחכים דווקא את הבן דוד.

[התיקון של חטא אדם הראשון, כשבני ישראל (שמות פרק יב, (כה) "כי תבואו אל הארץ ,"זה לא היה התיקון של החטא?] יפה. יש זהר כזה. אני רוצה להוסיף, יש מקור בגמרא שמקביל העלייה של עזרא לעליה של משה על הר סיני. זה משהו מדהים! הפסוק שאומר: "ומשה עלה אל האלהים , """הוא עזרא עלה מבבל ."הגמרא אומרת בפירוש, זה

אותו דבר: עליה לארץ זה מתן תורה. (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כא עמוד ב׳)
״]ראוי היה עזרא שתינתן תורה על ידו לישראל״] זה אותו מקור, אלא שמשה קדם אותו.
ההיקש של הגמרא הוא מדהים, עליה, עליה ,לכן סתם עליה זו עליה על הר סיני!

שעור 34

תאריך: 17.06.1990, כד בסיון תש"ן

למדנו פעמיים את העניין של ציון וירושלים לפי הפסוק: "על עירך ועל עמך," הקשר המיוחד של המידה תפארת יהו"ה לעם ולארץ ובעיקר לירושלים. ה-'מספד' הגדול של הרב, נלמד את זה כשנגמר את הנושא, לא את הפרק.
בעיקר כל ההתייחסות ליוסף ויהודה מצד אחד, ציון וירושלים; ומשיח בן יוסף משיח בן דוד זה שני נושאים קשורים אבל שונים. ההגדרה של יוסף ויהודה כשורש המשיחיות, והמשיח בן יוסף והמשיח בן דוד זה לא אותו מושג, ולכן נלמד את זה דרך ה-'מספד' של הרב.
"**הרי לך ידוע סוד שם הוי"ה יתברך שהוא מיוחד לישראל**", פה כבר אפשר לדייק על ההגדרות: 'אחד, יחיד ומיוחד'. כבר ראינו שזו לא אותה משמעות. פה יש לנו הגדרה הכי פשוטה של מיוחד: זה מיוחד לישראל.
למדנו כבר את השוני שיש בין המושג יחיד והמושג אחד. בכל פעם זה בא בבת אחת: 'אחד, יחיד, ומיוחד', מיוחד לישראל. לאמיתו של דבר, זה קצת יותר עמוק, מיוחד לעולם שלנו, אבל העולם שלנו לא נברא אלא בשביל ישראל, ולכן הוא מיוחד לישראל.
"**מציון הופיע השם לשכון בירושלים. הרי לך ידוע סוד שם יהו"ה יתברך שהוא מיוחד לישראל, וזהו סוד: 'כי לא יטוש יהו"ה את עמו' בעבור שמו הגדול (שמואל א יב, כב)**", [(תהלים פרק צד, (יד) "**כי לא יטש יהו"ה עמו ונחלתו לא יעזב** ["אתם זוכרים כל פעם 'עמו ונחלתו', זה עולה בבת אחת.
"**אע"פ שישראל אינם כל כך צדיקים**", צריך לדייק, "אע"פ שישראל אינם כל כך צדיקים", זו לא הגדרה של ישראל: ש-'אינם כל כך צדיקים', אלא אע"פ שזה יכול לקרות שישראל לא יהיו כל כך צדיקים "לא יטוש י"י את עמו", וכדאי לזכור את המשנה (ישעיהו פרק ס', (כא) "ועמך כלם צדיקים," נקודה. כשהם כולם. זו הגדרה של 'עמך', 'עמך' כשהם כולם, בבחינת עם, בבחינת כל, כל ישראל.
"לא יטוש י"י את עמו" זה מדויק "את עמו" בתור עם.
"**ומה טעם לפי שהם חלק שמו הגדול.**" **(דברים פרק לב, (ט) "כי חלק יהו"ה עמו** "
כלומר, אף על פי שישראל אינם כל כך צדיקים, לא יטוש י"י את עמו. ומה טעם? לפי שהם חלק שמו הגדול, וכשם ששמו הגדול אינו יכול להשתנות, כך ישראל אין להם כליה, וזהו סוד: אני יהו"ה לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג, ו). "ולכן ההגדרה היא בני יעקב שהם העם כעם.
העם זה יעקב,
הארץ זה דוד,
והתורה זה משה,
ולכן קדוש ישראל נקרא אלקי יעקב. יש בהתחלת מסכת סוכה על הפסוק, זה פרק של תהלים שאנחנו אומרים בר"ה לפני קריאת שופר "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם," והגמרא שואלת: "אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב?" והתשובה של הגמרא היא אברהם: "אלא: אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים". מכל מקום, זו התחלה, זה למפרע מיעקב שאברהם נקרא ישראל. כל עוד שיעקב לא זכה בשם ישראל, אז אברהם זה רק ההתחלה, זה תלוי ועומד; ולכן יש בגמרא אחרת מחלוקת: האם אברהם שייך לבני נח או לישראל: אם דינו של אברהם שייך לדין בני נח או כבר שייך לדין ישראל? אבל זה רק למפרע מיעקב שנקרא ישראל. הפתרון שמה, אני לא זוכר אם זה באותה סוגיה, אבל זה ידוע גם כן, שאברהם אבינו היה לובש טלית ביום השבת, אם הוא שייך לבני נח הטלית

זה כסות, לבוש והוא לא מקיים שבת כהלכתו. (תלמוד בבלי מסכת שבת דף קמז עמוד א׳) אם הוא שייך לישראל אז הטלית זה לא כסות, זה לבוש ממש, ולכן הוא לא מחלל שבת .אבל מכל מקום זה עוד יותר עמוק כי זה רמז לתרי״ג מצוות מצאתי כל כך מקורות לזה, זה רק למפרע מיעקב שאברהם שייך לישראל. אבל מכל מקום למפרע מיעקב זה ההתחלה.

״וכשם ששמו הגדול אינו יכול להשתנות, כך ישראל אין להם כליה, וזהו סוד: אני יהו״ה לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג, ו)״, תראו בהערה א׳ שיש דיוק: שבבחינת השם אין שנוי, השנויים באים במשך הזמן, כל שינוי בשעתו, ונושא של השינוי זה נושא לפני עצמו, רק על הכינויים, לא על שם העצם. מכיוון ששם העצם, הויה, לא משתנה אז כך בני יעקב לא משתנים, (רש״י בראשית מט לג: ״יעקב אבינו לא מת״ .

מלאכי פרק ג׳, (ו) ״כי אני יהו״ה לא ,שניתי ,״בבחינת יהו״ה. אפשר ליחס את זה למחלוקת שיש בין החכמים, האם יש שנוי ברצון ה׳ או לא. בעיקר המחלוקת המפורסמת בין המהר״ל והרמב״ם, בעיקר כל הפרק של המשנה ראשונה בפרק חמישי ״עשרה דברים״ ,יש גם כן בהקדמה על הנסים ב-גבורות ה׳. אפשר לקשור את זה למה שאומר הרב פה, השנויים הם בכינויים, לא בשם העצם [כמו הרמב״ם והמהר״ל]. איך הרצון מתבטא דרך הכינויים נאמר, המידות?

[בעקר בשם אדנות] למטה משם אדנות. אבל מכל מקום הכינויים יש להם לאו רק דווקא אחיזה אבל המדרגה שלהם זה כבר בתפארת, הכינויים.

[.] שם העצם אבל הוא מתלבש בכינויים, בלבושים אפשר שנויים, אבל לא בשם העצם. אולי באופן יותר פשוט, העניין השנויים זה חל רק על המידות, לא על העצם.

[מה זה חלק ה׳?] יש שני הסברים לפי הקבלה.

ההסבר הראשון זה במובן של נחלה, חלק, החלק שמקבלים, אז ישראל הוא חלק ה׳. שאר האומות זה חלק של השרים, במובן של נחלה.

באופן יותר פנימי, איך אפשר להגדיר את זה? יש חלק ה׳ בעמו, ״כי שם יהו״ה נקרא עליך ,״(כי שמ״י נקרא עליך) אפשר לקשור אולי למה שאומר המדרש על הפסוק הראשון בהפטרה של ׳ואתחנן׳, ׳נחמו׳, אל תקרי ״נחמו נחמו עמי ״אלא נחמו נחמו עימי. עם יהו״ה זה מה שיש עם יהו״ה.

[זה נכון לומר ״חלק יהו״ה עמו״ כלפי כל ההויה] ההויה אבל לא כל המציאות, כי יש עניין של הקליפות, יש עניין של משהו לא נצחי. ההויה כן, אבל לא המציאות .וכתוב ״חלק הויה עמו״. המהר״ל חוזר הרבה על זה, כל מה ששייך לקליפה של המציאות זה לא עצמי לישראל, כך הוא מסביר בעיקר כי יש חטאים אבל זה לא עצמי לישראל, זה ארעי, זה המושג שלו, זה מקרה. יש לו סמך במקרא, הלכתם עמי בקרי (ויקרא פרק כו, (מ) ״ואף אשר הלכו עמי בקרי; (מא) אף אני אלך עמם בקרי ״

״אני יהו״ה לא שניתי (אין שנוי בהויה) ואתם בני יעקב לא כליתם (מלאכי ג, ו), (רש״י מסכת סנהדרין דף נט עמוד א׳) ״קודשא בריך הוא תורה לישראל לא שקלינהו .״

״ואחר שידעת זה אודיעך בפירוש המשל שהזכרתי למעלה.״ המשל של העצם והלבושים.

״ דע כי כשהשם יתברך מתראה בפני האומות הוא כדמיון המלך העומד לפני השרים ולפני כל עבדיו, שהוא עומד מלובש לבושי מלכות או לבושי מלחמה, כמו שהודענוך למעלה, ואינו נראה לפניהם זולתי במלבושיו וטכסיסיו. ולפיכך אין השם נראה כלל לעובדי כוכבים, לפי שרוב הכינויין והמלבושים מכסין אותו ומעלימין אותו מהם. וכשהשם יתברך עומד עם קהל ישראל הרי הוא עומד עמהם כמלך עם בני ביתו ומסיר ממנו קצת הלבוש, כמו שדרך המלך להסיר קצת מלבושיו בהיותו עומד עם בני ביתו,

וזהו סוד: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י"י אלהיך (דברים טז, טז) "כדאי להתעכב קצת על הפסוק הזה, דרך הגמרא, כי הפסוק הזה כתוב שלש פעמים בתורה, בחומש, פעמיים בשמות ופעם בדברים עם קצת שנויים. לפי דעתי לא לחינם, הרב בחר בפסוק האחרון שנמצא בספר דברים ונלמד קצת למה הוא בחר בפסוק השלישי.

"שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י"י אלהיך, ואחז"ל כשם שהוא בא לראות כך הוא בא ליראות [נראה את זה בגמרא] וסוד גדול רמוז בכאן, וזהו סוד 'הכל חייבים בראייה' ואף על פי שהשם יתברך כשהוא מתייחד עם ישראל במקדש מסיר קצת הכינויין שהם מלבושיו, כאמרם בעניין שם המפורש", הכוונה: כשזו הגדרה של הביטוי של שם המפורש, הוא מפורש מהכינויים. הוא, אפשר לומר, 'מופשט', ויש פסוק בשיר השירים שמסביר את זה באופן פשט.

[מפורש, פשט?] מפורש זה מגולה, פירוש זה גילוי.

[זה ההפך של מופשט?] לא, זה לא ההפך של מופשט. דווקא הפירוש עוזר לך להגיע למשמעות המופשטת. לפרש זה להסביר עד כדי כך שאתה יכול לתפוס את עצם הדבר, אז זה פשט, אז זה פשוט. זה לא ההפך. כי הפירוש לפי התורה שבעל פה זה לא בא להוסיף טלאי על גבי טלאי, אלא לגלות מה הפנימיות של הכתוב.

[הנגלה מסתיר, זו הכוונה?] כן, מה שאנחנו מגדירים כ-'נגלה' לכאורה מסתיר, זו הכוונה. הנגלה לא רק מסתיר אלא מטעה, וזה הנושא שלו. למה הסכנה של עבודה זרה הייתה מקבילה בזמן הנבואה? לא הייתה ע"ז בישראל אלא בזמן שהייתה נבואה, אלא בזמן שהייתה התגלות, כי מי שראה, מי שזכה לראות באמת ראה באמת, מי שלא זכה לראות באמת ראה בטעות, אבל מתי? בזמן שהיה אפשר לראות! לכן בהפסק הנבואה גם ע"ז נפסקה, וזה לא רק סוד, זו חידה, למה דווקא בזמן הנביאים היה כל כך ע"ז? בזמן התנאים זה ממש סוד, ע"ז נעלמת, ונשאר אפיקורסיות שזה לא בדיוק ע"ז, זה משהו אחר, וכל אפיקורסים עוזבים את ישראל, יש ברית "לא ימוש ספר התורה הזה מפיך." [החכמים ביטלו את היצר הרע] לא, החכמים התפללו כדי שיתבטל, מכיוון שהיו חיים בשלהי זמן תקופת הנבואה, והיו חיים באותה תקופה שהיה צריך לחדש את ברית התורה "קיימו וקבל וקבלו, "היה צריך לחדש את ברית התורה, ובתפלה של עזרא, אני לא זוכר איפה למדתי אותה תפלה, יתכן שזה בגמרא, עזרא התפלל שהיצר של ע"ז יתבטל, בנוסח התפלה הוא רומז לזה, אין בנו יכולת לסבול את היצר של ע"ז כי הוא מאש ואנחנו מבשר ודם, ולכן, כי כל יצר הוא מאש ואנחנו בשר ודם, "זכור כי עפר אנחנו "אז הוא התפלל שהיצר של ע"ז יתבטל, כדי שיוכלו לקבל, ולקיים שוב את התורה. המחיר של זה, זה הסתלקות הנבואה. לכן הגמרא אומרת בפירוש: עזרא ירד לבבל כבן הנביאים ועלה מבבל כאב לחכמים .בין התקופה של הנביאים והתקופה של החכמים יש הסתלקות הנבואה. והכוזרי מוסיף עוד הסברים: כדי שתהיה נבואה צריך ריכוז של רוב עם ישראל על ארצו, כי הנבואה שייכת לא"י. מכיוון שזו התחלת הפיזור של עם ישראל, ורק חלק קטן חזר לא"י, הסתלקה הנבואה. מכל מקום זה קשור, והגמרא מוסיפה כשעזרא ראה שזה שעת רצון, אז הוא רצה לבקש שגם היצר של שפיכות דמים, היצר של גילוי עריות יסתלקו. אבל לא יסתלקו לגמרי, מכיוון שאם היצר של העריות הסתלק לגמרי, החיים יסתלקו לגמרי גם כן. ולכן התפלל שיחזור אבל הגמרא אומרת שהיצר הזה הוא כארי אבל ארי עיוור. בתקופות הנביאים היצר הזה היה כארי עם העיניים שלו, אבל עכשיו היצר הזה של עריות הוא עיוור. זה מעניין מאוד לראות כבמקביל בהתפתחות התרבות האנושית בדרך כלל, התרבות של גילוי עריות הייתה עצומה באותה תקופה של לפני סיום הנבואה. אחר כך יש, אבל זה דבילי, אינפנטילי, קטן מאוד, ביחס למה שהיה מקודם לפי המקורות היצר של העריות דאז ועכשיו זה יצר של אנשים קטנים.

[זה היה יותר חזק מעכשיו] פי כמה. שמעתם על פומפאי למשל? מה שקורה בפריז גבי מה שקרה בפומפאי?
[כמה שמתקרבים לגאולה, כמה שזה מתחזק, מתגבר, הזהר מביא את זה באיזה מקום, היצר הזה הולך ומתגבר מכיוון שהצד הרע] זה לא סותר. אני לא מדבר על הכוח של יצר אלא על החכמה שלו, זה הדיוק של הגמרא: הוא כמו ארי עיוור. הייתה תרבות שלמה, דת שלמה של גילוי עריות, זה נעלם, לאו דווקא באותה תקופה. יש מקום בגמרא שאומרת שמסכת ע״ז של אברהם אבינו זה כמה מאות של גמרות, כל זה נאבד. מי יכול עכשיו ללמוד או להבין מסכת ע״ז? מי תופס במה מדובר? יש לנו מסכת ע״ז מזעיר אנפין. אני גליתי את זה כשלמדתי ב-׳מורה נבוכים׳ החכמה של הרמב״ם על ע״ז, מה זה ע״ז ממש? מי בזמננו אנו יכול לעבוד על זה, להבין במה מדובר? מבינים למה אני רומז? לא כדאי להבין כל כך. ורק במזרח הרחוק, איזה מין זכר של זכר של זכר שזה נשאר, הייתה תקופה שזה היה משהו עצום, חכמת ע״ז, חכמת גילוי עריות, חכמת שפיכות דמים לדאבוננו זה לא השתנה. המודרניים הם אנשים ממש גמדים, אנשים קטנים גבי הדורות הראשונים בע״ז, ובגילוי עריות.
אפשר לומר ששכל תפס את מקומו של הרגש. יש הסבר במהר״ל לפי התפשטות המלכויות. המלכויות הראשונות, הכוח שלהן זה היה כוח- בבבל, בפרס -. אנחנו חיים אחרי יוון, אבל אפשר להגדיר את זה ככה: יוון זה סוף אותה תקופה של ע״ז. יש באיזה ספר של הפרי צדיק, הוא מסביר באופן עמוק מאוד, כי סוף תקופת הנבואה זה בבת אחת התחלת כוח החכמה של התורה שבעל פה בישראל וכוח חכמת הפילוסופיה ביון, הוא אומר את זה בפירוש, באופן מדויק מאוד, לכן התחילה ההתחרות בין הפילוסופים.
[.] ׳רסיסי לילה׳, בסוף הספר ,יש לו פרק שלם על זה. כשקראתי את זה, נדהמתי איפה למד את זה? מתברר שלא למד, קיבל. אני למדתי פילוסופיה ומתוך הלמוד תפסתי את זה, אבל כשמצאתי את זה בפרי צדיק נדהמתי. יש הקבלה בזמן וזה ברור מאוד.
[אפלטון למד אצל ירמיהו] כך אומרים, יש גם אומרים שזה אצל יחזקאל, יש גם כן שאומרים שהרמב״ם למד קבלה אבל אין לנו הוכחות.
לפי הסגנון של הרמב״ם זה מחוץ למושגים של הקבלה, זה אותו תוכן אבל זה לא המושגים של המקובלים, חוץ מדבר אחד או שנים, המפרשים אומרים: והמקובלים הודו לו בנקודה ההיא.
אם אומרים המקובלים הודו לו זה סימן שהוא לא היה מקובל. כי המקובלים לא מודים, זה נקרא מודים דרבנן...
כשיש גילוי זה מסוכן, למשל הפסוק במעמד הר סיני, למה התורה צריכה להזהיר את ישראל? ״זולתי קול״ ותמונה לא ראיתם (ותמונה אינכם ראים) ,מה שמע? שהיו, שראו תמונות. למה ראו תמונות? מכיוון שזה היה שעת רצון של גילוי אז, כל אחד תופס לפי הנפש שלו, לפי העצם שלו. זה ההבדל בין המיתוס אצל עובדי ע״ז והתורה אצלנו. יש מושג של ׳נביאי אומות העולם׳, נביאי אומות העולם שמעו דבר ה׳ אבל דרך נפשם זה מיתוס. היו אומרים אומות העולם בשעת, בתקופת הנבואה. אתם זוכרים את תפילתו של משה רבנו במעמד הר סיני שביקש את זה: שזה יפסק, ומה שנשאר ממעמד הר סיני אצל אומות העולם עד ימי עזרא וסיום המקרא זה המיתוס של הגילוי של הנביאים שלהם מאותה תקופה. לפי התורה, לפי הגמרא בעיקר, הסיום של עידן הנבואה אצל אומות העולם זה יציאת מצרים. תפסתי את זה בספרות הכלל עולמית, לפני יציאת מצרים בכל התרבויות זה פריהיסטוריה, מיתי. אצלנו ההיסטוריה מתחילה באברהם אבינו, לפני אברהם אבינו זה פריהיסטוריה.
בלעם היה אחרון, זה באותה תקופה של בלעם, זה דור המדבר, שמשה התפלל שלא

תשרה שכינה על אומות העולם .זו שאלה: למה משה רבנו התפלל שהנבואה תפסק מאומות העולם? זה נקרא לכאורה 'עין רעה', יש לך מתנה טובה, ואתה לא רוצה שהזולת יקבל אותה מתנה. אם הקב"ה רוצה? אנחנו רק בריותיו, אדרבה, אולי אם יבינו את המציאות העולם לפי גילוי נבואי, לא יהיו כל כך שונא ישראל, אבל זה דווקא ההפך.
[.כל אחד התיק שלו לפי התורה] כל אומה ואומה יש לה הבירור, ההערה של ההיסטוריה שלו לפי הנבואה, זה נשאר רק בישראל. רק ישראל מסוגל לתפוס את המשמעות של ההיסטוריה שלו לפי הנבואה, הפסוק: (ראשית אחרית "מי פעל ועשה קרא הדרות מראש אני יהו"ה ראשון ואת אחרונים אני הוא ,"ורק אלו שלמדו את זה יש להם תפיסה למה שהתורה רוצה. אתם זוכרים את המקורות של רש"י במדרש או בגמרא, זה בעקר במדרש על השאלה הראשונה שלו: "בראשית - אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל [את] התורה אלא (שמות יב ב') מהחודש הזה "יש במדרש רבה: "רבי יהושע דסכנין" [" והרמב"ן מוסיף על זה, לגלות "לבשר ודם, א"א", לכן הפסוק אומר "מגיד דברו דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל ,"זה על הפסוק בשיר השירים "הביאני המלך חדריו ."יש שורש שמה במדרש, למה הקב"ה גילה סתרי בראשית, -לא סדרי בראשית-, סתרי בראשית? סופסוף הוא גילה את זה רק לישראל ,זה הולך לאותו כיוון. העניין הוא ככה: יש כבר לעם ישראל משימה קשה מאוד, כי כל העולם כולו הוא בתחרות נגד ישראל, ואם כל אומה ולשון מכירה, יודעת את התיק שלה בתורה, אז זה יהיה יותר מדי קשה לישראל. לכן אנחנו מקבלים את התורה, לכל הפחות שהם לא יבינו מה הזכות של ישמעאל, מה הזכות של מואב, מה הזכות של עשו, מה הזכות של אומות העולם בכלל בהיסטוריה של העולם; כי כבר ככה שהם לא מבינים כלום הם כל כך קשים לישראל, אם הטענות לפי התורה כל שכן.
[קטע של הרב קוק. הרב קוק ("ג' דברים ביקש משה רבנו... ביקש שלא תשרה שכינה על אוה"ע... להתקדם עד שיגיע לגאולה... ביקש שלא תשרה שכינה... כדי שיהיה רק עם ישראל מרכז של שלמות העולם ויגרום דבר זה שתי טובות. אחת שיתרכז העולם כולו למרכז אחד... הצלחה הגבוהה... של ישראל ") ב-'עין הרעה'(?) של הרב קוק, פירוש על הגמרא] זה לא רק שהולך לאותו כיוון, זה נותן את הסבר, זה דווקא על אותו מקור. לפי ההסבר הזה, עלולה כל אומה ואומה לראות את עצמה כמרכז העולם, וזה יאבד את המרכז אמיתי.

[למה ביקש משה ש-"לא תשרה שכינה על אוה"ע" מפני שכל תפיסה של אומות העולם זה תפיסה של שרים, זה תפיסה חלקית] מה שאני הוספתי, אבל זה הולך לאותו כיוון שיש התחרות בעיקר בין צאצאי משפחת אברהם דווקא וישראל. כל פעם בגמרא שיש איזה רמז על אותה תחרות של אומות העולם וישראל למשל גבי התורה, גבי הרבה נושאים, זה רק מואב, ישמעאל, עשו. מואב, ישמעאל עשו זה דווקא משפחת אברהם, אחד מדרך ישמעאל, אחד דרך עשו, אחד דרך לוט ויש לבן הארמי, ויש גם כן לבן ששייך לרומי. באותה גמרא, הרבה מפרשים שאלו את אותה שאלה, את אותה קושיא: "עין צרה", אבל לעניין שהתגלה לו למשה שזה לא ימות המשיח, שזה התחלת היסטוריה עקומה מבעיות, מקושיות לישראל, לכן צריך להגן על ישראל, ולכן הסתלקה הנבואה מאומות העולם. ויש פרק יפה מאוד אצל הכוזרי שמסביר שאצלם זה כמו פסל, בלי חיים, יש להם פסל בלי חיים, יש להם אמונה מתה. אחר כך הוא מסביר זה פילוסופיה דתית, זו לא ממש דת, זה פילוסופיה דתית. ההסבר שאני הבנתי מהרב צבי יהודה: שכל מה שנשאר מהנבואה אצל אומות העולם זה מה שהאדם אומר על ה-'אל'. עיקר הנבואה אצל ישראל זה ההפך: זה מה ש-'הוא' אומר לאדם. זה בצד ההפוך, בכיוון ההפוך, וזה ההבדל

המהותי בין נבואה ופילוסופיה. ויתכן מאוד שזה הנושא של הנזיר, ההבדל בין נבואה ופילוסופיה. הפילוסופיה זה האדם שמאמין, שמחפש את ה-אל שלו, ולרוב הוא מגיע לאליל, מכיוון שהוא מגיע ל-'הוא' עצמו בשלמות, זה ה-'אל' שלו. זה איזה מין השלכה דרך השלמות למה שהוא עצמו, בפנימיות שלו. וזה קשור למה שאומרת התורה: ותמונה לא ראיתם "ותמונה אינכם ראים זולתי קול ,"כי התמונה באה מהרואה, ולכן אין ראיה כשרה אלא ראיה, זה מה ששמע הנזיר בשמיעה שלו.

מה שאני רוצה שנלמד: למה התורה שינתה את אותו פסוק "שלש פעמים בשנה" היא שינתה אותו ל-"שלשה פעמים" וכל פעם יש איזה שנוי בפסוק עצמו.

"**וסוד גדול רמוז בכאן וזהו סוד הכל חייבים בראייה**". מכיוון שהכול חייבים בריאה הבאת את הראיה!

"**ואע"פ שהש"י כשהוא מתייחד עם ישראל במקדש מסיר קצת הכינויין שהם מלבושיו כאמרם בעניין שם המפרש**". התחלנו על העניין של הפשט, כי הפסוק אומר (שיר השירים פרק ה', (ג) "פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה" זה הפסוק שהוא מביא אחר כך.

"**ככתבו ובמדינה בכינויו', והרי ישראל רואין אמיתת שם יהו"ה יתברך ויתברך משאר האומות אעפ"כ עדיין הוא לבוש קצת המלבושים והכינויין. והטעם לפי שאין כל ההמון ראויים להגיע לאמתתו של שם הוי"ה**" והכוונה שלו, קצת כינויים: במדינה. בירושלים, זה בלי אמצעי. אבל כבר בבאר שבע, בחדרה זה כבר רחוק, קצת, אז יש כינויים, זו לא בדיחה. אני זוכר כשהייתי מתחיל בלמודים, שמעתי את זה הרבה פעמים, היה מותר להתפלל בחו"ל עם הכוונות רק ביום הכפורים ורק ליחידי סגולה. בדור שלנו המקובלים אמרו שלא רק שזה מסוכן להתפלל עם הכוונות בחו"ל אלא מחוץ לירושלים, שזה מסוכן להתפלל בכוונות מחוץ לירושלים. אתם יודעים מה זה להתפלל עם כוונות, לא יודעים? מוטב. כי סוף, סוף השפע יורד, ולא יודעים דרך איזה צינור, ולכן בחו"ל זה מסוכן. עכשיו כנראה מחוץ לירושלים "עד יעבור יעבר זעם" .אולי בצפת יש יוצא מן הכלל, זו לא בדיחה, בטבריה קצת. כשזה יחזור זה יחזור לחברון!!

כשבן נח מקיים מצוה זה בתנאי שהכוונה שלו שזה תורה מסיני, זה לאו דווקא מחכמתו הוא, זה מקביל.

[גר תושב אם הוא מביא קרבן לבית המקדש] מקבלים אותו.

[מיד שהוא מישראל הוא מקשר להקב"ה?] זה באותה כוונה, גר ותושב אמתי, זה לא בנמצא עכשיו, עכשיו יש לנו רק קטגוריה של 'גר צדק' או לא כלום. אבל היה מקבל לימוד , היה מקבל הסברים, והכהן הגדול היה יודע מה לכוון, כל זה נאבד לנו, נעלם לנו, זה יחזור. אני חושב שזה נחוץ מהר שזה יחזור כי כל העניין הגיור הוא לא בסדר מכיוון שיש לנו רק גיור אחד של גר צדק, אבל יש כמה מדרגות. או הכול או לא כלום: זו אחת מהסיבות של התחלת הנצרות: או הכול או לא כלום. התגובה הייתה: לא כלום בשם ישראל, כי לא היו יכולים להישאר בחוץ. [דקה 37 :10]

אע"פ שזו מידה של גאוה, אבל בכל זאת זה אומר דרשני: האם קהילה של בני נח זה אפשרי? או בפנים או בחוץ. אבל בכל זאת לפי ההלכה היו מדרגות שלא בפנים ולא בחוץ.

[.] שמעתי על זה, חב"ד עושה את זה.

[זה גם קשור לרבנות פה] יש גם כן בצרפת, זה מתחיל. זה סימן שהזמן דורש. יש סיכוי לפי דעתי אם זה לימוד דרך ארץ, ולא לימוד מצוות, לא לימוד קדושה, לימוד דרך ארץ, מוסר, מוסר לפי התורה, זה שייך להם.

[.] חכמה. תורה לא תאמין, חכמה כן, מוסר, דרך ארץ. תורה במובן 'אשר קדשנו במצוותיו' זה מסוכן מאוד, צריך נשמה מיוחדת, כי זה כל העניין של הערב רב: גיור בלי דרך ארץ. המצב לפי דעתי, לפי הניסיון שלי, עכשיו הוא ככה: זה רק, בסייעתא דשמיא

כשגר בא ומתגלה שיש לו אותו דרך ארץ, שיש לו, אני לא רוצה לומר נשמה עברית, אלא אופי עברי, אז זה הולך. אבל גוי שמתקרב למצוות בלי הדרך ארץ של התורה זה אסון, היחס שלו לתורה הוא היחס של ע״ז, אפילו אם הוא לא מאמין בשטויות שלהם, הוא מאמין בתורה בבחינה מסוכנת מאוד, דת כמו אצל הגויים.
[גם אצל בעלי תשובה יש דבר כזה] אצל בעלי תשובה אפשר לסבול, הם יהודים. אבל אצל גוי זה מסוכן. אני זוכר מקרה אחד, לפי דעתי הוא אופייני, פעם הייתי צריך, מורה, ללמד מדרשים למעיינות דווקא בשנים הקודמים, ושלחו לי מאחת הישיבות הכי גדולות שהיו בצרפת, שלחו לי מכיוון שהוא עלה לארץ, שלחו לי אחד ואמרו לי: הוא דרשן מעולה. אחרי השיעור שני, ההדים ששמעתי מהתלמידים, רציתי לדבר אתו, מתברר שהוא היה גר לפני כמה שנים, הוא תלמיד חכם, רב, אבל גר, זה לא הלך. הוא יהודי כשר, אבל פנימיות התורה? גר זה לא פשוט. קורה שגר בא עם נשמה יהודית אבל קורה שלא, אע״פ שלפי מעשיו זה בסדר, אבל תפיסה מה שאני מגדיר כ-׳דרך ארץ שקדם לתורה׳ זה חסר לו.
[אסור למנות אותו] ברור זו הלכה מפורשת וזה לא סתם. אתם זוכרים מה סבל רבי עקיבא, מכיוון שהיה, יש אומרים גר, אבל לאמיתו של דבר היה בן גרים.
[אבא שלו היה גר] שמו מורה עליו, זה עקיבא בן יוסף, זו לא בדיחה, זה התפקיד של יוסף לגייר גרים. אצל אומות העולם יוסף זה המושיע שלהם. אני חושב שמהר מאוד צריך לקבוע הלכה מחודשת על זה. יש התנהגות לפי מדרגת הגיור, וצריך לחדש את זה, גם בארץ. זה מתגלה אצל היהודים עצמם שיש מדרגות, כל שכן אצל הגרים. לפי דעתי, אולי זה קצת מסוכן מה שאני אומר עכשיו, לפי דעתי צריך גם חידוש האופק של ההלכה, גם גבי יהודים, שבט לוי זה שבט לוי, שאר השבטים זה שאר השבטים.
צד ב׳
השאלה היא: מי שייך לשבט לוי, מי שהיה בשבט פלוני? זה סוד. מאז חורבן בית המקדש, כל היהדות הצטמצמה להיות יהדות של שבט לוי. אנחנו ממשיכים בשיטת הפרושים שהחליטו אנחנו נמשייך בבחינת הכהנים, זה שבט לוי. ״אוכלי חולין בטהרה״ זה שבט לוי ,זה הפרושים, הדגם שלהם זה הכהונה, זה שבט לוי, אשר ״עם קדושך כאמור״. זה סוד של: ״עם קדושך כאמור״. ׳קדושך׳ זה שבט לוי, ״עם קדושך כאמור :״זה כל ישראל. אבל זה היה נחוץ בתקופת הגלות. עכשיו כשחזרנו לדור כתיקונו בסוגריים, אז צריך לחשוב על אותה בעיה. לפי דעתי זה מה שהתגלה אחרי ההרצאה של הרב ש״ך, או שבט לוי או לא כלום, כל העם התקומם: מה זה או שבט לוי או לא כלום? זה לא אומר שעוברי מצות הם צודקים זה עניין אחר. אבל יש שבט לוי ויש שאר השבטים, יתכן שיהיה צורך של זמן ארוך כדי לברר את כל זה, אבל מכל מקום, כבר הגמרא ידעה את אותו קריטריון, תלמיד חכם ועם הארץ. אבל מי אמר שעם הארץ לא צריך להיות שומר מצות וללמוד תורה? אבל זה קטגוריה אחרת מתלמיד חכם, תלמיד חכם שתורתו אומנותו, שבט לוי זה משהו אחר לגמרי. עם הארץ זה הבעל הבית, הוא צריך להיות קדוש, כשר למהדרין, אבל לא לחרדי, למהדרין זה משהו אחר אע״פ שיש גמרא שאומרת ״אל תקרי בהדרת (קדש) אלא בחרדת (קדש) ״אבל הגמרא דוחה את זה, בשם איזה רבי יהודה.
[המצב הזה של שבט לוי בתוך עם ישראל, כי המצב הטבעי של כל העדה כולה שיהיו ממלכת כהנים וגוי קדוש, והמציאות הזאת של שבט לוי] אע״פ שזו פרשת השבוע. אתה צודק, ויש גמרא שאומרת שלעתיד לבא לא יהיה שום הבדל בין שבט לוי ושאר השבטים, ולשבט לוי תהיה ירושה בארץ. לכן ההקבלה היא קצת שונה. לא יהיה חלוקה בין שבט לוי רק על הקדושה, ושאר השבטים רק הנחלה, אלא כולם שווים משני הדברים, זה לא כל כך פשוט, אבל זה יהיה ממש עידן של אחרית הימים של משיח בן דוד. אנחנו נמצאים

בשלב טרום...
[ירושלים. תלמיד חכם לעם הארץ] זה האידיאל, כך צריך להיות, אבל עוד לא הגענו.
[במשך הגלות, הדומיננטי זה שבט לוי, למה לחזור למצב קדמון?] אבל אסור לשבט לוי להיות שייכים למלכות, אם אתה צריך מלכות אתה צריך שבט יהודה.
[חשמונאים] לכן הקואליציה היא דחוקה... אני חושב שזה לא יחזיק מעמד, אבל מכל מקום, אני לא אמרתי אני מקווה, גם אני מקווה, אנחנו צריכים בחירות מהר, "כי ה' ובחר בנו" זה צריך להתקיים... למה אני מתכוון? שצריך בירור, לפי המשמעות של הרב כשהוא היה אומר צריך בירור, של אותן הקטגוריות. ולברר באופן יותר עמוק ויותר ברור מי שייך לשבטי ישראל, מי שייך לשבט לוי. זה לא הדין של שבט לוי על שבטי ישראל, הדין של שבטי ישראל על שבט לוי, כולם תחת עול מלכות שמים ועול מצות, אבל הקדושה של שבט לוי זה הגדרה בפני עצמה, הקדושה של 'אשר קדשנו במצוותיו' זה הגדרה אחרת. וזה מסביר למה החרדים אומרים דברים שא"א לסבול, לשמה, אומרים את זה בכוונה טובה נאמר, אבל יש בלבול מושגים. אם מדובר בשבט לוי זה ברור, אבל שבט לוי יש להם חובות "אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל. "אני משוכנע שנגיע לזה, כי א"א לקיים את התורה שלא במתכונתה, מתכונת התורה זה: שבט לוי; ושבטי ישראל זה שבטי ישראל. ויש פרק שלם בכתבי הרב: שמבית שני והלאה הצטמצמה דת ישראל לממדים קטנים מאוד: צמצום של קדושת ישראל לדת, הוא אומר את זה במפורש, וזה מה שנתן כוח לגויים, הוא הוסיף את זה; כי הגויים תפסו איזה פנים מצומצמים של תורת ישראל, לכן צריך לצאת מזה, לצאת מעידן הגלות, פשוט. אנחנו בבחינת ישראלים צריכים להיות כעבריים ממוצא יהודי. מה ששכחו היהודים שהם יהודים ממוצא עברי. ולכן קמה תנועה כנענים, והתנועת הכנענים זה רק סימן למה שקורה לכל החילונים, כל חלוני יש לו איזה טיפת דם כנעני בהשקפה שלו, מכיוון שיש בלבול מושגים. אני לא חושב שזה כבר הדור שאפשר לברר את זה, אבל לפי דעתי זה ברור שנגיע לשלב כזה. יתכן מאוד שזה קשור לעניין של קרח, כשקרח אומר: "כי כל העדה כלם קדשים" אבל הוא עובר על מה שקרה, שצריך הפרדה בין שבט לוי ושאר שבטי ישראל. ויש דברים בגו, מכיוון שהם היו כלם לויים, פלוס חלק משבט ראובן. על מי הייתה הכוונה "כי כל העדה כלם קדשים"? לשבט לוי או לכל העדה? צריך לחזור לפנימיות הדברים.
[לא היה קשר בין הלויים וערב רב?פעם מדברים על החרדים כערב רב ופעם כלווים?] אולי פעם אני אביא לכם איזה מקור שאומר: עכשיו מה יש במקום הלויים? זה רבנים, רבנים בכל הממדים: חזנים, שוחטים, דיינים. יש מקור שמסביר את זה, אני חושב שהחסידים תפסו את זה במלחמה שלהם עם המתנגדים. יש חכם אחד שאומר, זה 'היכל אברהם' שאומר: (קהלת פרק ז', (יד) "גם את זה לעמת זה עשה האלהים", אותיות עזהזל, זוהי הגדרה שלו של הפרצוף של הערב רב, שדומה מאוד לשבט לוי.
[שבט לוי] כשאני אומרת שבט לוי, וזה העניין בכל ישראל: "גם את זה לעמת זה עשה האלהים. "יש אנשים שדומים, מדמים, זהו, לא צריך פירוש, אבל הם מפרצופו של ערב רב. אף אחד מאתנו לא יודע מאיפה הוא בא, מהשבטים או מהערב רב, חוץ מהכהנים מצד אחד: לויים גם כן. לכן יש כלל בהלכה: שני תלמידי חכמים: אם אחד כהן הוא עדיף, למה? זה הזכות של הדור שהרב (קוק) היה כהן. הגענו לאותה הלכה, צריך בירור, זה ההסבר, כי אנחנו בטוחים שהוא משבט לוי ממש. השאלה, אע"פ שאינם כהנים או לויים, אפשר להשוות אותם למלאכי אלהים. אני זוכר שהיתי ילד, היו כמה דיינים בצפון אפריקה, היו קוראים להם 'המלאך', לא היו כהנים. אבל א"א לדעת, רק לפי ההתנהגות של דרך ארץ, כי תורה זה אותה תורה, אבל לפי התנהגות של דרך ארץ זה מתגלה שבאותו פרצוף של הערב רב היה חסר הדרך ארץ של האבות. בנוסח של מוסף של יום הכפורים,

אחרי אברהם: יצחק, אחרי יצחק: יעקב, אחרי יעקב: לוי, זה העיקר, העבריות זה דרך לוי.
[ה' אמר למשה: (במדבר פרק יד, (יב) "ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ["למדתי את זה עם הרב מה שאומרת הגמרא כשמשה אמר: "כסא של שלש רגלים" ו-"כסא של רגל אחד"] " אז המשמעות היא קצת אחרת. כסא של ארבעה [שלשה] רגלים זה: האבות, כסא של רגל אחד זה הרב. משה הוא רבנו, הוא לא שייך לאבות. התורה ניתנה לצאצאי האבות, לא לתלמידי הרב, זה ההבדל, זו הכוונה של משה רבנו. כי המחשבת הבורא גבי עם ישראל זה לא כנסיה, זה עם. עם שיוצא ממשה זה יהיה כנסיה. למשה יש תלמידים אין בנים. לאבות יש בנים, לא תלמידים. כשאנחנו מתפללים, אנחנו מתפללים לאלהי האבות, לא לאלהי משה.
[הרי זה לא מצב של רב ותלמידים, משה הוא צאצאי אברהם, יצחק ויעקב, מדובר על הבנים שלו] אנחנו יודעים מה קרה לבנים של משה. זה לא התפקיד של משה להיות מוליד בנים, אלא להעמיד תלמידים. אני רואה שזה לא כל כך ברור, יש פה שתי דמויות שונות לגמרי: הרב והאב. עם ישראל זה עם צאצאי האבות. יש גמרא מפורשת, (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף טז עמוד ב') "אין קורין אבות אלא לשלשה ,"נקודה: אברהם יצחק ויעקב. ומשה הוא משה רבנו. ולכן למסור, ליסד ישראל ממשה זו כנסיה.
[הוא לא רצה] לכן הוא לא רצה, הוא ידע את כוונות הבורא. יש רק שתי אפשרויות:
או ישראל מצליח במשימה של ממלכת כהנים וגוי קדוש בבחינת העם, וזו כונות הבורא, או אם זה לא מצליח, אז זו התפיסה של הנצרות: רב ותלמידיו זה הכנסיה.
[.] האידאל זה כשהאב הוא הרב. אם האב לא מסוגל אז הוא נותן את תפקידו לרב, אבל הרב בא כתחליף לאב. המצב אידאלי זה כשהאב הוא הרב. "ושננתם לבניך ."מאותו פסוק אנחנו לומדים שתלמיד הוא כמו בן. הפשט של הפסוק זה "ושננתם לבניך" ומזה אנחנו לומדים שתלמיד הוא כמו בן, כאלו הוליד אותו, הרב. אבל הרב גוטנר שהוא המפרש הגדול של המהר"ל בדורנו 'פחד יצחק', הוא הסביר משהו יפה, יש התורה שבכוח שנותן האב, והתורה שבפועל נותן הרב. אבל אם התורה שבפועל באה ביהודי שאין לו התורה שבכוח, זה כלום. העיקר זה האב, והרב בא במקום האב. כשצאצאי האבות הם העם, הם צריכים נביא שיהיה הרב שלהם, רבן של כל ישראל, אז הוא בבחינת 'אב' אבל זה תחליף, מהרב כרב לא באים בני ישראל, באים תלמידי משה רבנו. ודווקא החטא של הערב רב, שלקחו את הדמות של הרב במקום האב ועשו ממנו אליל, זה החטא של הערב רב. זה עוד לא נגמר, ולכן אני חוזר על עומק הדברים. אם לא כן א"א להבין מה השיב משה להקב"ה, והקב"ה לא רק שהסכים בידו, זה הייתה דעתו מלכתחילה. ולכן כשמשה לא הסכים באסטרטגיה השניה: ממך אני אקים גוי עצום ורב "] אז הוא הציל את עולם.
אם היה מסכים היה מיסד ע"ז של תלמידי משה. וכל הסכנות שיש: היחס לרב בבחינת אליל באות מאותה בעיה, זה מי ששכח כי העיקר זה מהאבות. אנחנו כל כך רגילים שלא תופסים את חשיבות העניין, אין שום תפילה לאלקי משה, אסור! אלא אלקי אברהם, יצחק, יעקב.
[(תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קח עמוד א') "מורא רבך כמורא שמים ["התייחסות לעול מלכות שמים זה דרך האב: אלקנו, אלקי אברהם, אלקי יצחק, ואלקי יעקב. יש פסוק יוצא מן הכלל: (שמות פרק לב, (יא) "ויחל משה את פני יהו"ה אלהיו "זה בינו לבין עצמו, זה לא שייך לנו.
[.] יש הרבה דוגמאות במקרא שאחר כך הגמרא מסבירה שהקב"ה אומר למשה "יישר כוחך", זה מה שהיה צריך לעשות. אולי אני אסביר עוד דוגמא, כשמשה שבר את הלוחות, המדרש זה על הפסוק ("הלחת הראשנים אשר שברת ,"על 'אשר שברת' הגמרא אומרת:

(תלמוד בבלי מסכת שבת דף פז עמוד א') "אשר שברת ואמר ריש לקיש: יישר כוחך ששיברת". מכל מקום זה היה לשון יתור(?) שהיה צריך להדרש. את הלוחות, אנחנו יודעים שזה הלוחות אשר שבר, מה זה "הלחת הראשונים אשר שברת"? טוב עשית ששברת. מה שעשה משה הקב"ה הסכים. זה ממש דומה לנושא שלנו. ההסבר שמה הוא ככה: הקב"ה הוא לא יכול, הוא, לשבור את הלוחות כי הלוחות זה האמת, הקב"ה לא יכול לשבור את הלוחות, אלא כדי להציל את ישראל היה צריך לשבור את הלוחות. כשמשה שבר את הלוחות הציל את ישראל, וזו הייתה הכוונה הראשונית של הקב"ה: להציל את ישראל כעם. כי אין רק ברירה אחרת: להוציא עם מדומה, לא עם ממש, מתלמידי משה רבנו. זה מה שעשתה הכנסיה. כשהכנסיה מדברת על עם ישראל בבחינת הנצרות, כולם יודעים שזה משהו נשאל, משל. הם עצמם יודעים, אבל סוף, סוף אלפיים שנה חזרו על זה, וסוף סוף חושבים שהם עם, הם לא עם, הם כנסיה, זה משהו אחר לגמרי. לכן כל הבעיות שלנו עכשיו בחברה ישראלית, בחברה היהודית בכלל: כשהבית הכנסת באה במקום הכנסת, זה אותו עניין. זה השבטיות הדתית שבאה במקום עם ישראל.

[.] זה שבט לוי –כביכול- שאומר: "אני עם ישראל". אולי יש פה בפרשה "בהעלותך", אני אקרא לכם בקצרה פירוש של רש"י.

[כשהקב"ה אומר למשה: ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו ["ואעשה אתך לגוי גדול ועצום"], הכוונה לאו דווקא הבנים של משה, אלא כל תלמידי משה יהו"ה יעשה עם גדול] זה דרש. אנחנו יודעים את ההיסטוריה של משה רבנו, שהבנים שלו אין להם מקום בתורה.

[יש גם כן גמרא שהיה לו ריבו] חוץ מזה, הנושא השלם זה כבר מתחיל בפסוק: "הנפש אשר עשו בחרן. "'הנפש אשר עשו בחרן' זה תלמידי אבות, איפה הם? רק יש לנו מסורת שהם חוזרים עם הגרים, הנפשות שלהם חוזרים עם הגרים. כי תלמידי אבות לא שייכים לישראל כל עוד שהם ישראל. ולכן רק בימי משה היה אפשר לקבל גרים מכיוון שיש ישראל כעם, בימי אבות לא היה אפשר לקבל גרים לא היה עם, לא הייתה כתובת, לא היה בית. רק בימי משה התורה מתחילה לספר על קבלת הגרים, עד ימי משה זה לא יצליח. כי גיור זה תהליך לאומי קודם כל.

למה הקב"ה רצה שישראל יהיה 'עם'? "ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום ,"כל "חטבי עצים ," וראשי שבטיכם, כל המדרגות, כל הטיפוסים, כל הדמויות, "למגדול ועד קטן". למה מגילת אסתר חוזרת על זה בקבלה שניה של התורה: "למגדול ועד קטן"? מכיוון שהיה צריך להציל את כלל העולם. צריך להציל העולם מבחינת כלל, רק כלל יכול לייצג את הכלל. לא יחידים. כי כנסיה -או בית כנסת- זה יחידים שיוצאים מן הכלל במובן השלילי, והם ניצלים והשאר אבודים. זו הסיבה שישראל צריך להיות עם ולא כנסיה, כי ישראל בא כדי להציל את העולם כולו בבחינת כלל, האוניברסאליות של העולם. רק כלל בבחינת אוניברסאליות, עם, יכול להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש ולא כנסיה. זה ההבדל בין יהדות כיהדות, תורת ישראל וכל שאר הדתות, כל שאר הדתות אפילו אלו שמתיימרים לחקות את ישראל, למשל האסלאם, זה חיקוי.

מן המין האנושי אפשר להציל בבחינת ישראל רק יחידי סגולה שנקראים חסידי אומות העולם, אבל הכוונה זה להציל את העולם. הגאולה זה גאולה לעולם. כשאני למדתי את הסוגיה: למה כל כך הרבה גוים מאמינים באמונת ישראל? אנחנו בתוך יהודים, אנחנו איננו מסוגלים לראות את המספר העצום של נפשות שמאמינים לפי דתן באמונת ישראל, זה משהו מדהים. כל העולם כולו, סוף סוף כשחושב את מושג גאולה, הישועה, הוא חושב את זה בקטגוריות של התורה של עם ישראל, ב-'גאל ישראל'. מכיוון שהמצב של הבריאה

כבריאה זה מצב של גלות מהבורא, הבריאה זה גלות. לברוא זה לשים בחוץ, זה גלות. ולכן הם מגלים שיש עם, שהטבע שלו זה להיות העד שהגאולה של הגלות היא אפשרית בעולם הזה כבר, אז הם מאמינים באמונת ישראל. וכל אחד לפי התכלית שלו, התחרות שלו, אבל סוף, סוף הם מאמינים בגאולת ישראל. וזה סוד הערב רב, למה משה קיבל אותם? מכיוון שמעיקרא, הם שייכים לאמונת ישראל, אבל מה חסר להם? דרך ארץ של האבות. צריך לחזור על הביטוי של רש"י "ואמרת טוב שידבקו גרים בישראל אבל "לא נמלכת בי .["יתכן מאוד שההסבר הוא ממש מה שאני אומר עכשיו, "ולא נמלכת בי", מה חסר להם? הבחינה של מלכות, "ולא נמלכת בי", דהיינו העבריות של עם ישראל, הצד המיוחד של הקב"ה לישראל: מלכות, ומלכות זה מלכות ישראל. ואין מלכות אלא מלכות ישראל. מכיוון שהמטרה זו גאולת העולם, רק כלל צריך להציל כלל.

[אברהם כשהוא מקבל 'לך לך', הוא עוזב בכל זאת את החיים שלו, את המשפחה שלו, את הארץ שלו, בכל זאת הוא שובר את היחס עם העניין התורשה] זה רק אחיזת עיניים. דווקא הוא חוזר לתורשה האמתית שלו. ולכן תיראה מה שאומר רש"י על "לך לך ממולדתך", זה אור כשדים ו"מבית אביך" זה חרן או ההפך, זה הגלות שלך. [רמב"ן בראשית פרק יב פסוק א') "כי אברהם בצוותו את אליעזר לקחת אשה לבנו אמר לו כי אל ארצי ואל מולדתי תלך (להלן כד ד), והוא הלך אל ארם נהרים אל עיר נחור (שם כד י), אם כן היא ארצו ומולדתו, ושם נאמר (בפסוק לח) אם לא אל בית אבי תלך ואל משפחתי, כי שם בית אביו ומשפחתו שהיא מולדתו, לא כאשר השתבש רבי אברהם לומר אל ארצי חרן, ומולדתי אור כשדים"] ודווקא הפסוק מגדיר את אברהם כאברהם העברי, הוא חוזר לשורשים שלו, זה מה שצריך לזכור, זה הטעות של ההיסטוריונים, מראים את אברהם אבינו כאיזה מן בגדדי מאור כשדים, איזה בבלי שבא ממסופוטמיה. מה זה אברהם העברי,

מאיפה הוא יוצא? למה הוא שייך לארץ ישראל כי זה ארץ העברים, לפי המקרא. למה הוא יודע לאן לחזור? כשעזב אור כשדים וילך ארצה כנען, לפני 'לך לך'. וכהקב"ה אומר "אל הארץ אשר אראך", הפסוק ממשיך (אומר): "ויצאו אתם מאור כשדים ללכת ארצה כנען ["מאיפה ידעו? הם חוזרים הביתה. הוא עברי באור כשדים, ולכן רש"י (רמב"ן?) מדייק: "וממולדתך" זה אור כשדים, "מבית אביך" זה חרן. 30 ב' 436 -02

[אברהם חזר לטבע] אל הטבע האמיתי שלו.

[רגילים לראות באברהם מי שמתעלם מן הטבע] זו הטעות של החכמים שבגלות. ואני זוכר כשהייתי סטודנט שמעתי הרצאה נפלאה של איזה רב שמה בפריז על 'le dépaysement': יציאה לנופים אחרים. מאיפה באה הטעות? שזה רב בפריז, כשעוזב את צרפת הוא קורא לזה 'dépaysement'. כשאברהם אבינו עזב אור כשדים, זה לא לגלות נופים אקזוטיים זה לחזור למדינה שלו, לבית שלו, זה ההפך. למשל, עוד דוגמא, איך תורת בבל היא הפוכה: כל יהודים שבגולה כשלומדים: "כאזרח מכם יהיה לכם הגר הגר אתכם ואהבת לו כמוך "הם חושבים על הגויים. שמה במדינה של הגויים הם מגדירים את הגויים כגרים. הוא הגר, הוא היהודי הוא הגר! זה ההפך, זה ממש עולם הפוך, זה אותו דבר. כשהתרגום של ספר שמות זה גלות: 'Exodus', 'Exode': יצאו ממצרים ומגדירים את זה כגלות, כי המתרגם היה גלותי. אני זוכר בשנות השלושים, כך מספרים על הגרמנים הראשונים שהגיעו לנהריה, היהודים, אמרו: "גלינו בארצנו", לכן הוא עזב את הטבע הארמית שלו, לא הטבע האמתית שלו.

[כל הסגולה שלו לגלות את... הגולה היא גלות, כשהוא חוזר לטבע שלו הוא מתרחק מן הגלות] מהגלות. הוא מתקרב, (רמב"ם הלכות חמץ ומצה-נוסח ההגדה) "מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו ועכשיו קרבנו המקום ב"ה לעבודתו ,"זה פשוט. הקרבן זה רק

בירושלים, הקריבה, אבל הם בגלות לא קוראים את זה הגריבה !(?).
[הטבע זה להיות בריאה או להיות קרוב מהבורא?] הטבע בבחינת העולם, זה עלמא, אל תקרי שמי לעולם אלא לעלם ״] ,אז זה טבע, טבע שניה. מה שנקרא במושגים הפילוסופים ׳טבע׳ זה דווקא הקליפה של העולם. הפנימיות של העולם, הטבע האמיתי זה להיות קרוב אליו: ״וקרבנו מלכנו לעבודתך ״זו השאיפה של הנשמה, לחזור למקור. במציאות של העולם, אנחנו בחוץ. קדושה זה להיות קרוב. מי שחי בחוץ לארץ, אולי חלק מכם זוכר את זה, מה זה ליהודי לחיות בחו״ל? זו ממש גלות, זה לא עניין של גיאוגרפיה, זה עניין של גיהינום ממש.
[לגמור שבת באחד עשרה וחצי] זה רק סימן אחד. חתן אחד שלי שהוא אשכנזי, צבר, נולד בארץ, בפעם הראשונה שיצא לחו״ל לחופשה, כשחזר מחו״ל אמר לי: עכשיו אני מבין אותך כשאתה מדבר על הגלות, לא היה מבין במה מדובר. מה זו גלות? זו ארץ אחרת. זה איזה מין חיים מלאכותיים לגמרי. כשהדורות היו כתיקונן, תקופת הגלות לגיטימית נאמר, אז היה מקדש מעט, בגטאות שלנו היה מקדש מעט, הינו מרגישים את הקדושה בגטו, בבחינת קדושת מעט. אבל עכשיו אנחנו חיים בעידן שזה אחרי סוף הגלות, זה מלאכותי לגמרי. ויש שתי בחינות: יש בחינה אחת שהיא קרובה לקדושה שנקראת בבל, ויש בחינה שניה שהיא רחוקה לקדושה שנקראת אלכסנדריה. בבל זו קדושה זעירה קרובה לקדושה של ירושלים, בבל זה עולם הישיבות, אבל אלכסנדריה זה עולם הקהילות, כל יהודי של קהילה בגלות הוא יהודי מתורגם. כשהוא מתורגם לארמית, בבלי בישיבה, בבל, הוא תלמודי, הוא תלמוד בבל אבל זה תלמוד, אז הוא קרוב לקדושה של א״י, שהיא הקדושה. אבל החיים האלו המלאכותיים של מה שאני מגדיר כאלכסנדריה זה התחיל להיות הגיהינום של חו״ל מאז הקמת המדינה. לפני זה, אני זוכר, כשהייתי תלמיד בתלמוד תורה של גלות, אבל לפני קום המדינה, יתכן שהדור שלנו היה הדור האחרון, -שמעתי הרב צבי יהודה פעם-, הייתה איזה מין קדושה בזעיר אנפין בגטאות שלנו, אבל לא היינו מרגישים כל כך מה זה הגיהינום של הגלות. ולכן, יתכן מאוד שהרבה תלמידי חכמים של חו״ל ממשיכים בחלום הזה ״בשוב יהו״ה את שיבת ציון היינו כוחלמים ,״ממשיכים באותו חלום. צריך להרגיש מה זה גלות ממש? זה להיות בחוץ, זה הרגש המטפיזי של הבריאה כבריאה, אם גוי, אם חמור, אם סוס, אם יתוש. הרגש של בריאה כבריאה זה להיות בחוץ, בחוץ באופן מוחלט, להיות חוצן, זה הבריאה. יש פיוט יפה אצל הספרדים: ״מיום גלותך חוט אני, חוץ ממקומי דר(דע(?))״ זו השכינה שאומרת את זה, להרגיש את עצמך בחוץ מעצמך!! זה המצב של הבריאה.
[מה זה קדושה של הטבע?] קדושה של הטבע זה רק בא״י, אם אתה ממשיך בפרק הרב, קדושה של הטבע זה רק בא״י, זה הנושא שלנו.
[מה זה להיות בחוץ ולהיות בפנים?] זה להיות קרוב, זה הסוד של להיות קרוב, זה קרוב. והרב נחמן מברסלב, יש לו פרק עמוק על זה: ׳קרוב ורחוק׳. והעימות בין שני המצבים האלה: קרוב ורחוק בבת אחת זה נקרא עומק. הרב נחמן מסביר את זה ככה: כל צעד שאתה מתקרב, אתה מרגיש רחוק יותר, זה מסביר הרבה דברים לפי המקורות. כל עוד אנחנו נמצאים בעולם הזה, אז אנחנו נכנסים בעומק של החוץ, בעומק. קרבה יתרה מגלה ריחוק גדול יותר. הוא היה מסביר את זה על ״אל תתייאש״, לא להתייאש מזה כי דווקא כשמתקרבים מרגישים יותר רחוק.
[׳ממך אליך׳] ,אני לא זוכר, זה יפה, זה בדיוק. הרב צבי יהודה היה מסביר את זה: כשחיים את הריחוק חיים את זה ביראה, כשחיים את הקרוב חיים את זה באהבה, ולכן יש בבת אחת אהבה ויראה. אהבה ויראה זה הקדושה, זה הממד של חכמת האמונה. כדי להגיע לחכמת האמונה, צריך חכמת האהבה וחכמת היראה. מה זה אהבה? זה קרוב,

ברוך, הברוך הוא קרוב. מה זו היראה? זה קדוש, קדוש הוא רחוק. אז בבת אחת הקדש ברוך הוא, בבת אחת אהבה-יראה, אהבה-יראה. מה שנזכר שאחרי מלחמת ששת הימים, כמה תלמידים העזו לשאול את הרב: למה זה קורה לנו? הגענו לכותל, הגענו להר הבית!! אחרי אלפיים שנה? הוא השיב: אתם שואלים מכיוון שאתם לא יודעים מי אתם, לכן אתם שואלים. למה זה קורה לנו, אחרי כל כך דורות של ענקים, למה זה קורה לנו? ואחר כך הוא הוסיף: אנחנו אחרונים של אחרונים והראשונים של הראשונים. הכוונה הפשוטה הייתה אחרונים של הקטנים והראשונים של הגדולים. אחר כך הוא הסביר קצת יותר, לא באותו יום, אנחנו אחרונים ליהודי הגלות והראשונים מיהודי ארץ ישראל, לכן זה דור מיוחד, בבת אחת אחרון וראשון. זה רציתי ליחס למה שאמרנו, קרה משהו בשנת תש״ח, זו תקופה אחרת לגמרי. ולכן כל מה שנמצא בחוץ עכשיו זה מלאכותי, זה פרהיסטורי, זה ממש פרהיסטורי. כשאני פוגש יהודי גלותי, אני זוכר איך הייתי לפני מלחמת העולם, ואני ממש מתפלא איך אני סבלתי חיים מלאכותיים ככה? וסבלתי, צריך להיות חזק כדי לסבול חיים כאלו. כל פעם שאני יוצא לחו״ל, אני ממש חולה, וצריך לדעת את זה, אולי מישהו מכם חי את זה. בפעם הראשונה שיוצאים לחו״ל מקבלים 'choc', זה יותר חמור מ- 'choc' הלידה, בחוץ!!!! בפעם הראשונה שזה קרה לי, לא הבנתי, הייתי חולה בבית חולים שלושה חדשים עד שאבא שלי כתב לרב ושאל ממנו ברכה. הרב שאל מקור באיזה ספר שכל מי שחוזר בפעם הראשונה לא״י, מקבל נשמה חדשה, (...) חידה, וכשחוזר לחו״ל, הנשמה החדשה מסתלקת ממנו, והוא ישר לבית חולים, זה מה שקרה לי. אחר כך, זה עבר. אני זוכר: שלושה חדשים, לא יכולתי לתפקד. זה מה שצריך להבין, הזהר מדבר הרבה על זה, הרגש של הנשמה שהיא יודעת שהיא בגלות מבית אביה. כל בריאה פחות או יותר, כל אחד לפי האפי שלו מרגיש בזה. פתאום מגלה עם ישראל שמאמין בגאולה אז הוא מאמין בגאולה, הוא יודע שיש עד שזה אפשרי. ״אתם עדי ״זה פסוק מלא. זה מסביר למה כל כך גויים טמאים, ברברים, משהו רחוק מהקדושה של עם ישראל מאמינים באלקי ישראל, כל אחד לפי דרכו. כשאתה פוגש איזה אירלנדי, ממש אירלנד, זה יפה אבל זה אירלנד, הוא מתפלל לאלקי ישראל. מה קרה להם? גילו משהו, היו מסוגלים לגלות את זה, מה שהרבה יהודים לא מגלים את זה, מכיוון שהתרגלו לגלות. הם לא מבחינים מה שהגויים מחפשים: עדות שאפשר להיגאל מן הגלות.

[למה בפוליטיקה זה הפוך? ראשי העמים הנוצרים] זה שנאת ישראל שבאה מהר סיני, - הייתי אומר סיבא מהר סיני-, זה מה שמסבירה הגמרא ״] ,למה נקרא סיני, זה התחרות שלהם. זה עשו שרואה את עצמו כישראל. זה ישמעאל שרואה את עצמו כיצחק האמיתי. אבל יצחק זה לשון עתיד, הוא היה מצחק לשון הווה. זה ההבדל, זה התחרות זה השנאה. אבל בתוך תוכי אותה שנאה יש אהבה למעלה, יש אהבה למעלה, הם אוהבים ישראל של מעלה, אבל ישראל של מטה (...) לו 'מיתה' יפה!!

[שמואל א פרק טו, (כט) ״נצח ישראל לא ישקר״].

(במדבר פרק ח, (יט) ״ואתנה את הלוים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אל הקדש .״לפי הפשט של הפסוק, הקב״ה בחר בשבט לוי במקום ישראל. מה אומר רש״י? ״ואתנה וגו׳ - חמשה פעמים נאמר בני ישראל במקרא זה, להודיע חבתן (של ישראל, אני מוסיף של ישראל) שנכפלו אזכרותיהן במקרא אחד כמנין חמשה חומשי תורה ״רש״י לכאורה אומר את ההפך מהפשט. לפי הפשט לכאורה: עכשיו יש לי שבט לוי. רש״י אומר: זה לא ככה: זה מתוך החיבה של עם ישראל כעם ישראל הפסוק הזכיר את בני ישראל חמש פעמים כמנין חמשה חמשי תורה, ורש״י מוסיף: ״וכך ראיתי

בבראשית רבה״ תיראו בבראשית רבה במדבר, אין מקור כזה! אלא זה בבראשית רבה על מעשה בראשית שכתוב: חמש פעמים ׳אור׳: יהי אור, ויהי אור..., המדרש שמה מסביר שזה במקביל לחמשה חמשי תורה .רש״י רוצה לציין שצריך להבין את החמש פעמים שיש פה במובן של החמש פעמים של אור במעשה בראשית, שמקביל לחמשה חומשי תורה. והפרי צדיק יש לו ספרים שלמים על חמש פעמים אור. אם ככה, ה-רש״י הזה הוא עמוק מאד, אנחנו יכולים להבין את התוכן של כל חומש מחמשה חמשי תורה לפי ההגדרה של בני ישראל לכל חמש פעמים.

נתחיל בפעם הראשונה, (במדבר פרק ח׳, (יט) ״ואתנה את הלוים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל״, זה מקביל לחומש בראשית. אז כל הנושא של חומש בראשית זה מספר איך בני ישראל יצאו מן כלל המין האנושי, ואיך המין האנושי יצא מן כלל הבריאה כולה. הרב צבי יהודה היה מסביר את המילה: ״יוצא מן הכלל״, מה זה יוצא מן הכלל? יוצא מן הכלל, זה לא שזה חוץ מן הכלל, אלא זה דווקא פרט מיוחד שיוצא מן הכלל כולו, ולכן יש לו משפט הבכורה. הבכור הוא יוצא מן הכלל, זה לא אחד מן הבנים, אלא זה בן אחד שיוצא מן כלל המשפחה, מן כלל הזהות של אותה משפחה.

[.] אחר כך נראה את אותה הברייתא, ולכן לא שהמצב של שבט לוי שהוא יוצא מן כלל ישראל פוסל את כלל ישראל, אלא דווקא הוא מקבל את הקדושה שלו מכלל ישראל, מתוך, מתוך במובן העמוק של המלה, מתוך. והוא היה נותן את ההסבר הזה: איזה עגול, איזו ספירה, כדור, כל הפרטים שווים חוץ מפרט אחד: המרכז. המרכז, הוא הכדור כולו, הוא יוצא מן הכלל. ולכן היציאה מן הכלל הזה, זה לא שהחוק של הכלל לא נופל בו אלא דווקא החוק שלו נופל על הכלל. זה ההפך. בלועזית אומרים שהיוצא מן הכלל מקיים את הכלל, אבל לפי הלוגיקה זו סתירה. ולכן היוצא מן הכלל הוא לא מחוץ לכלל, דווקא הוא הכלל האמיתי, ולכן הוא מקבל את העצם שלו מן הכלל, אז זה העניין של שבט לוי. ולכן אני חוזר על הפסוק, זו לא הייתה בדיחה: (בראשית פרק מט, (ז) ״אחלקם ביעקב ואפיצם בישראל״. אם הם רוצים לראות את עצמם מחוץ, אז כולם אבודים, גם ישראל גם הם. אני נתתי פעם את הדוגמא של הלחם, מה ההבדל בין לחם וחמץ? כדי לקבל לחם ורק בשבועות יש לחם הפנים, לא, לא לכל השנה שני הלחם. וזה מתחיל בחלום של יוסף, הוא חולם על השבלים: איפה שצריך לעשות אלומים כדי סוף סוף להוציא את הלחם מן הארץ ולתת לאכול לכל העולם כולו. אבל מה קרה ביציאת מצרים? הלחם (הוא) לא הספיק להחמיץ, יצאנו בחיפזון, אותו לחם. אם אתה לוקח קמח, ואתה רוצה לעשות לחם מקמח בלי חומץ זה מצה. ואם אתה לוקח את החומץ ואתה רוצה לעשות לחם עם חומץ זה לא לחם. זו האורתודוכסיה הנפרדת, זה החומץ בלי קמח, והקמח נשאר בלי חומץ, והכל אבוד. זה מה שקורה. שבט לוי מנותק מעם ישראל, משאר השבטים, זו לא שבט לוי, כי הם מקבלים את הקדושה משאר השבטים. ואם הם בחוץ, אין קדושה בישראל. זה לא אומר שיש קדושה בבני ברק, יש חומץ בבני ברק.

[זה לא תרומה] מי שאומר שכל הטלית הוא תכלת זה קרח, וזה סימן שהטלית שלו אינו כלל תכלת. זה אותו עניין. צריך לא לשכוח את האופי של שבט לוי בקשר שאר השבטים. זה נחוץ להזכיר את זה בתקופה שלנו דווקא.

[כל מי שצפון אפריקאים] זה שבט לוי מיוחד!

.

שעור 35

תאריך: 24.06.1990, א' בתמוז תש"ן

הנושא הוא ההבדל בין השכינה מיוחדת לישראל ואם הגילוי הוא דרך השרים.
"דע כי כשהשם יתברך מתראה בפני האומות הוא כדמיון המלך העומד לפני השרים ולפני כל עבדיו, שהוא עומד מלובש לבושי מלכות או לבושי מלחמה, כמו שהודענוך למעלה, ואינו נראה לפניהם זולתי במלבושיו וטכסיסיו. ולפיכך אין השם נראה כלל לעובדי כוכבים, לפי שרוב הכינויין והמלבושים מכסין אותו ומעלימין אותו מהם".
אני זוכר שפעם למדנו את הנושא של המחלוקת בין הגור אריה והרא"ם על פירושו של רש"י על הפסוק של ק"ש. ותראו שמה המחלוקת היא לפי פירושו של רש"י: האם יש קיום מציאותי לאלהים אחרים שהאומות עובדי אלילים מכירים בהם, או האם זה בא רק ממה שעובדי ע"ז מאמינים בזה. השיטה של הרא"ם, אני לא יכול לומר שיש פה שתי שיטות, כי אצל הרא"ם זו שאלה: איך להבין את רש"י? הוא מקשה קושיות על רש"י ולפי מה שמשתמע מדברי הרא"ם, זה בא מכוח האמונה של האדם, שממציא את האלים. כי כל עיקר המציאות של האליל הוא בא דווקא מהמחשבה שנותנים בו. יש גם סמך על רש"י אחר, על רש"י על עשרת הדברות. תראו את זה שם, אם אתה זוכר, זה מתחיל באמונה של המאמין ואחר כך זה נותן קיום למיתוס הזה. אבל השיטה של המהר"ל היא שיטה בפני עצמה: עד אחרית הימים, עד תיקונו של עולם, יש מה שנקרא אלהים אחרים. והצו של התורה "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני," צריך להבין את זה כפשוטו: יש אלהים אחרים על פניו. לפי הפשט, לפי הנגלה, זה קושיא עצומה: איך לצאת מזה? נראה איך לפי הקבלה זה יותר קל. קודם כל, אני עייף היום, תקרא את רש"י: "לא יהיה לך - למה נאמר, לפי שנאמר (פסוק ד) לא תעשה לך, אין לי אלא שלא יעשה, העשוי כבר, מנין שלא יקיים, תלמוד לומר לא יהיה לך; אלהים אחרים - שאינן אלהות אלא אחרים עשאום אלהים עליהם, ולא יתכן לפרש אלהים אחרים, זולתי, שגנאי הוא כלפי מעלה לקרותם אלהות אצלו." פה יש איזה רמז ברש"י שזה דווקא הכוונה של המאמין, שממציא את הכוח הזה שנקרא אלהים אחרים. "דבר אחר אלהים אחרים, שהם אחרים לעובדיהם, צועקים אליהם ואינן עונין אותם, ודומה כאלו הוא אחר שאינו מכירו מעולם". כן אבל פה זה דרש, זה קצת דרש, אבל מה הכוונה של רש"י? הוא רוצה לדחות משמעות אחרת: 'אלהים של אחרים', זה לא אלהים של אחרים, זה ממש אלהים אחרים ולכן בא רש"י להסביר את המילה 'אחרים' כפשוטה. יש מפרשים שמפרשים ככה: אלהים של אחרים ואנחנו רואים ש-'אלהים של אחרים' זה דווקא לפי שיטת המהר"ל. פה יש, נאמר מחלוקת, לפי דעתי כשעיינתי באותו נושא, אני חושב שכדאי ללמוד מה שאומר הגור אריה על זה. אני לא רוצה לומר שהוא מתקיף את הרא"ם אבל הוא דוחה אותו לגמרי. שיטת הגור אריה היא השיטה המתאימה לקבלה, בלי שום ספק, כי יש קיום לשרים מטעם הבורא: 'חלק להם', נתן חלק להם. אפשר לקשור את זה למה שאנחנו לומדים על המתנות שאברהם נתן לבני הפילגשים, הוא מסר להם שמות של טומאה. יש מציאות לקליפות, יש מציאות לשרים והקיום של אותה מציאות בא מניצוץ קודש שלעתיד לבא יגאל מזה. לכן איך אפשר לפתור את המחלוקת? מה שאנחנו צריכים להבין, זה איך להאמין בזה, שאע"פ שמיד אנחנו מוסיפים עד אחרית הימים, עד לימות המשיח, עד גילוי שכינה: יש בבחינת עולם הזה, אותה בחינה שנקראת 'אלוהים אחרים', אע"פ שזה נקרא אלוהים חול, אבל מכל מקום זה אלוהים, אע"פ שזה אלוהים חול, זה אלוהים: כוחות. ולא יהיה לך 'אל נכר', זה פשט של התורה, זה פשט של המקרא. מי יכול

לפתור את זה? מי שלמד קצת כללי הקבלה יודע את התשובה.
[.] אז נתחיל באיזה דבר של חסידות. הדיוק בא מהרב עמיאל, שהיה רבה של תל אביב. הוא כתב הרבה דיוקים יפים: (פרקי אבות פרק ב', משנה א') "דע מה למעלה ממך", לפי הפשט "דע מה למעלה ממך", אבל הוא קורא את זה ככה, הוא אומר שזה לפי החסידות: דע, מה למעלה: ממך. הפשט הוא ברור, דהיינו כל מה שנמצא למעלה זה בא ממך.
[גם 'נפש חיים' בהקדמה] לא ידעתי שהוא חסיד, אע"פ שאומרים בשבילו 'החסיד האלקי' אז הוא חסיד אלקי. זה הסוד של העניין של אור חוזר. בבחינת אור ישר אין דבר כזה: אלהים אחרים, אבל זה נמצא בבחינת אור חוזר, זה בא מכוח המקבל. זה דווקא המחשבה של המאמין שממציא בבחינת אור חוזר את האלילים האלו. הייתי אומר לפעמים, אין יוצא מן הכלל, כל הנושאים, שאין להם פתרון לפי הנגלה, בבחינת הסגנון של הקבלה זה קל מאוד לתפוס את זה; אבל צריך קודם כל להבין את הכלל של אור חוזר, ומי שתפס את הכלל של אור חוזר אז הוא רואה שאין שום קושיא. כל עוד שיש פילוג במין האנושי, והשרים הופיעו דווקא בדור הפלגה, כל עוד שיש פילוג במין האנושי זה ממציא את השרים. איזה צליל של אור השכינה שבא מכוח ההכאה של אור חוזר, אבל זה בא מהמקבל.
[אלהים אחרים על פני, במקום לפני] 'על פני', זה הפשט. יש, על פניו יש אלוהים אחרים, אבל לא בשבילך: לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני. כי האלוהים אחרים אשר על פניו, כביכול, זה דבר אמתי.
צריך להבין את זה, יש הבדל במשמעות של שני מושגים האלו, 'עובדי ע"ז' ו'עובדי עבודת אלילים', או עבודת גלולים, זה ענין אחר לגמרי. ע"ז זו עבודה, אבל היא זרה, זה לא אומר, אני מחפש מילה, שזה לא קיים, זה קיים , אבל זה זר לישראל, נכר.
["עבודה שהיא זרה לו"] זה באותה משמעות. התורה מצוה עלינו שזה יהיה זר לנו, זה אסור לנו, זו עבודה. למשל מדרש שאומר: "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם יהו"ה" על ידי מי? אפשר להסביר על ידי הקהילות שבגלות, אבל [צוחק] זו לא התשובה האמתית.
[אלהים אחרים לא שומעים, לא רואים, אין לזה משמעות] אבל בכל זאת, לא !צריך לבדוק, לדייק אם מדובר בעבודת אלילים או בע"ז. למשל יש פחד מאותם השרים. כשיעקב אבינו לחם עם שרו של עשו, היה לו פחד, זה מציאותי, זה ממש ממשי, "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב ."או זה מציאותי, או זה סמלי. יש מפרשים שאומרים שזה סמלי, אבל זה מציאותי. כי מצוות מעשיות זה מציאותי, לכן "לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" זה בא מסמל או משהו מציאותי ?הטומאה של גיד הנשה זה ממש טומאה. טומאה זה ממש טומאה. מכל מקום הטומאה באה מהמקבל, אבל בכל זאת זה ממש טומאה. אז כשאומר "ממזרח שמש עד מבואו מהלל שם יהו"ה", זה מנחה אמתית אבל זרה לישראל. זו העבודה של אומות העולם, אז זה נקרא ע"ז.
עבודת אלילים, זה משהו אחר, זה מגונה. ויש עוד צד יותר מגונה עבודה גלולים, קליפות, טומאה ממש.
["זה מה שצריך לבער מן הארץ"] זהו. זה מה שאנחנו מתפללים ב"עלינו לשבח "להעביר גלולים מן הארץ, זה ענין אחר. יש מדרש שאומר, אני לא זוכר אם זה קבלה או סתם מדרש, אבל אין סתם מדרש, מדרש זה קבלה, כן? שלעתיד לבא הסם של סמאל יסתלק ונשאר אל. (של"ה(
[אפשר לקבל דוגמא של ע"ז ושל עבודת אלילים?] עבודת השרים זה ע"ז, עכשיו חוץ מיוצאים מן הכלל, אני חושב שזה עבר מן הארץ, מן ההיסטוריה, עכשיו לא מוצאים דתות אחרות שיודעים לכוון לשרים. אבל זה היה קיים בזמן הנבואה, בזמן הנביאים,

אבל זה אסור לישראל. או בעניין של הכוונות, מי שמכון לספירה זו או אחרת זה אסור, זה ע״ז. זה מובן? כן? תחזרו על פתיחת אליהו, שמה זה פשט, זה מנתק כוח מאיחוד הכוחות, זה ממציא אליל.
[עבודת כוכבים זה סוג נוסף?] זה נכנס תחת ע״ז, זה הסוג הראשון, זה נקרא ״ע״ז כדור אנוש״.
[דוגמא עבודת אלילים?] כן, הנצרות. מי שמבין את הטומאה שיש במיתוס הזה, אז הוא מבין שזה עבודת אלילים מהסוג הכי גרוע. זה העברות שאסור לעבור, כולם נמצאים באותו מיתוס: גילוי עריות המקסימלי, שפיכות דמים המקסימלית וע״ז המקסימלית, זו טומאה מוחלטת, לא צריך פירוש. הבנתם כן? זה מובן!
[יש קיום לשרים גם כשמפסיקים להאמין בהם?.] כן! זה שאלה נכונה והתשובה היא כן. כל אומה יש שר בשבילה. ודווקא אני שאלתי כבר פעם את הרב, לא פעם. לא קבלנו תשובה, מה עדיף אפיקורוס או עובד ע״ז? עכשיו הגויים הם אפיקורסים. עובד ע״ז, לכל הפחות הוא מאמין במשהו, אפיקורוס אולי זה יותר חמור? אז יתכן, לפי דעתי שיש להבדיל בין אפיקורוס של אומות העולם ואפיקורוס של ישראל. אצל אוה״ע עדיף אפיקורוס.
[.] אבל זה שאלה. כי למה עובדי ע״ז זה גרוע? מכיוון שהוא חסר כל מוסר, לפי הגמרא זה פשוט, צריך לפחד מעובדי ע״ז, זה אכזריות. אבל עכשיו אנחנו חיים בתרבות שדווקא אפיקורוס הוא חסר מוסר. אתם מבינים? אני פעם שמעתי מיעקב גורדין ז״ל: אם מישהו אומר לך שאין לו יראת שמים, אתה תירא ממנו, אתה, תפחד.
[האם יש קשר בין שר הארץ, לשר של האומה?] זה שרים מסוג אחר, יש שר של הים, שר של ארץ, שר של התהום, זה שרים מסוג אחר.
[אני מתכוון ארץ מבחינת מדינה.] אומה וארץ זה בבת אחת כפי שראינו מקודם. אתה מתכוון כדור הארץ? מדינה, ארצות.ברור! זה פשט הפסוקים, ללשוניהם, לאומתם, לארצותם ״מאלה נפרדו איי הגוים בארצתם איש ללשונו למשפחתם בגויהם״.
זה ברור אבל אני רוצה שתבינו מה זה אור חוזר. על זה לא שמעתי כלום!!
[יש קיום של השרים באי״י?] לא! אין שרים, אין רוחות, אין, כל זה נקי. יש יוצאים מן הכלל מכיוון שיש בתי קברות של גוים, אבל האויר של אי״י הוא נקי מכל זה, זה הסוד של אוירא דארעא מחכים ,״זה הסוד של טומאת חוץ לארץ, זה הטומאה של הרוחות.
[.זה הגמרא בכתובות] יפה זה עבודה אבל זרה.
[מה קורה במדינה שאיננה אומה, אספסוף של עמים, כמו אמריקה למשל?] לפי דעתי, אמריקה זה אומה, זה אדום במלוא המובן, בלי שום ספק. אע״פ שיש מה שאתה קורה אספסוף יש להם בעיות עם זה, אבל הם אדום מאה אחוז. גם רוסיה זה אדום, כל זה בא מרומי.
[עם היהודי] זה מציאותי, ולכן יש גילולים, יש טומאה שמביאים הגויים, ויותר הנוצרים מהמוסלמים בלי שום ספק, אבל מכל מקום יש טומאה משלהם, אבל זה כלום, כי יש פה ״וכפר אדמתו עמו.״
[האם אפשר לקרא ע״ז כל פעילות שאדם שם בה הרבה כוח ושהיא לא מכוונת לעבודת יהו״ה?] כן.
[כמו מי שמתעסק] ברפואה?
[בקולנוע? באופנה?] לא, קודם כל צריך לדייק ״בכל דרכיך דעהו״, אפילו בקולנוע. אם הכוונה שלך היא ״כי אם בתורת יהו״ה חפצו ,״אז בתורתו יהגה.צריך לדייק, הכלל הזה הוא חשוב ״בכל דרכיך דעהו״. הרמב״ם דיבר הרבה על זה, וגם המהר״ל, למשל הגאווה, הגאווה זה ע״ז. והגאווה נקראת ״ידי עברה׳, זה מביא לכל עברה. זה חידוש של המהר״ל

'ידי עברה', זו הגאווה. 'הסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה' מה שמביא לעברה. יתכן מאד שחטא אדם הראשון זה קרוב מאוד לזה: זו גאווה, גאווה של המקבל: "והייתם כאלהים." אפשר לדייק, כי יש לנו כלל שאין דבר שקר בתורה, אפילו דברי הנחש. "אין למו מכשול", גם הנחש אומר אמת, גם קרח אומר אמת. בשיעור בצרפתית הבאתי מקור נפלא, גלילי זהב, שאומר שלעתיד לבא תתגלה צדקתו של קרח: הוא אמר שקר באומרו אמת. זה סופי תיבות של "צדיק כתמר יפרח" זה קרח, סופי תיבות. אתם זוכרים מה אומרת הגמרא? שלקרח היה לו חלום וראה תמר שיוצא מן הטבור שלו, וראה שמואל שהיה תחת אותו תמר, זה המקור.

[.מי זה גלילי זהב] 'גלילי זהב' מהרב מושקוביץ, זה מרומניה או מהונגריה? ברומניה, רב ציוני לפני הציונות, הוא היה אחד מהמקורות של הרב צבי יהודה, צריך ללמוד את 'גלילי זהב'! קודם כל זה עברית ארץ ישראלית, ויש הרבה חידושים ומוסר צלול, וציונות לפי התורה במלוא המובן, זה ת"ח. אני למדתי את הגלילי זהב בבית המדרש של הרב. אז העניין הוא ככה, זה מה שאנחנו לומדים פה עם שערי אורה, שיש קיום, אבל זה בא בהכרח מצד המקבל.

[מזה אור חוזר?] זה החידוש שבא, הרב אשלג מסביר את זה כ-'זווג דהכאה', בין אור ישר והכלי המקבל. אז האור כשחוזר מקבל צורה אחרת, הצורה שהוא מקבל באה מלמטה. "דע מה שלמעלה ממך". וזה סוד החידוש, החידוש הוא כל כולו אור חוזר של התורה, לכן יש חידוש אמתי, יש חידוש לא אמתי, הכול תלוי בטהרת המקבל, שהוא בסוד כתר-מלכות. המקבל הוא בבחינת מלכות, אבל בעניין של אור חוזר, דווקא המלכות הוא הכתר, והכתר הוא המלכות: "ועושה נחת רוח ליוצרו," אז 'הוא' השורש הוא המקבל. הבריאה עושה נחת רוח ליוצר, בבחינת אור חוזר. והוא מקבל הנאה מהאור חוזר. זה הסוד של נושא עוון לפי הרמ"ק[11] כי כביכול הוא מוכרח לשאת את העוון שעושים למטה, אבל מי עושה עוון? העוון זה הבריאה. והוא נושא את העוון של הבריאה מבחינת אור חוזר. שני דיוקים: קודם כול לפי המקרא, עד דור הפלגה לא היה דבר כזה: 'שרים'. זה בא לעולם אחרי הדיאספורה של אומות העולם, אם אפשר לומר את זה ככה. הניאוף שיש בגלות שכשהיהודים שבגלות עובדים לאותם שרים. מי שנושא דרכון זר, זה כבר התחלה של אותה ע"ז. אתם יודעים מה זה דרכון? בבחינה אטימולוגית זה dragon, נחש. [צוחק], זה הנחש הקדמוני. כל קהילה יש לה רומן עם גוי אחד, עם שר אחד. וזה גם כן סוד 'אלוהי האלוהים, ואדני האדונים'. הוא האלוהים של האלוהים, ולכן הם אלוהים, אבל הוא האלוה שלהם, הוא האדון שלהם. "מלך מלכי המלכים" המלכים זה מלכי בשר ודם, ויש מלכי המלכים זה השרים, והוא "מלך מלכי המלכים". צריך בבתי מדרשות שלכם לתקן טעות שיש ב'שלום עליכם', לא פעם אני שומע: מלך מלכי המלאכים, זה לא המלאכים זה המלכים, [זה בעלי תשובה].

[מלאכי המלכים] יש גם כן מלאכי המלכים, שמעתי את זה, אבל בשעת הקידוש א"א להפסיק ואחר כך אני שוכח. כדאי לפרסם את זה, זו טעות נוראה, כי דווקא 'שלום עליכם' זה פזמון קבלי, צריך להתחיל "מלאכי השרת" ורק אחר כך "בואכם לשלום מלאכי השלום", ולא להוסיף "מלאכי השרת". כי מלאכי השרת זה מלאכים של חול, אז אומרים: "שלום עליכם מלאכי השרת" זה המלאכים של חול, ואחר כך 'בואכם לשלום מלאכי השלום מלאכי עליון". אבל לא מלאכי השרת שוב. תראו בספרים אמתיים כתוב ככה. אפילו בספרים של החרדים, זה כתוב נכון, לא ראיתי את כולם. חוץ מזה יש עוד מקור, במדרש רבה יש שאלה: האם המלאכים נבראו ביום שני או ביום ששי.

---

[11] (תומר דבורה על נושא עון),

ביום שני נבראו השרים של כוחות הטבע, ביום ששי נבראו השרים של האדם.
לכן אין מחלוקת אע״פ שיש מחלוקת: האם זה אותו סוג של מלאכים? אבל כל ענין המלאכים זו חכמה בפני עצמה, וכדאי להתחיל כדי להבין איך לא מבינים, ממה שאומר הרמב״ם במורה נבוכים על כל סוגי המלאכים.
[במה אנוש חטא לפני דור הפלגה?] גאווה.
[(בראשית פרק ד׳, (כו) ״אז הוחל לקרא בשם יהו״ה ,[״זה הפשט, מה אומר רש״י? (״אז הוחל - (לשון חולין)״, גאווה. מה זה ״ע״ז כדור אנוש״ ?״ופה זה ׳נפש החיים׳, יש לו פרק שלם על זה. הוא חשב שבני אדם לא היו מסוגלים לחכמת האמת, לכן המציא דת של ע״ז של אמצעים להמון עם הארץ, אז זה נקרא ״ע״ז כדור אנוש״. הוא עצמו היה מאמין ב-׳אל אחד׳, אבל זה הגאווה של מייסדי דתות, בלועזית אני זוכר שהיו מגדירים את זה החיוך של הכוהנים, ברומי, כשהיו מביאים את הקרבנות לע״ז, הכוהנים שידעו את האמת היו מחייכים, זה נקרא בצרפתית ׳le sourire des augures׳, זה הגאווה של מיסד כת. יש להניח שבהתחלה ידע, והרש״י הזה הוא עמוק מאד: ״אז הוחל - (לשון חולין) לקרא את שמות האדם ואת שמות העצבים בשמו של הקב״ה לעשותן עבודה זרה ולקרותן אלהות״, לפי הפשט ממש רק כשאדם היה אנוש, והכוזרי מסביר את זה באופן עמוק מאד, מה הבדל בין אדם ואנוש?
אדם זה השם הכללי של הבן אדם, אנוש זה השם הפרטי, הייחודי. רק כשהאדם תפס את הזהות הייחודית שלו, היה יכול לקרא בשם ה׳. עד כאן היה קורא בשם אלוהים. רק כשהאדם היה אנוש, ״אז הוחל לקרא בשם יהו״ה״, אבל טעו. מה הייתה העבירה של אותה טעות? הגאווה! הגאווה של המאמין שאומר, זה קצת דומה לחטא של קרח. יש בכל הדורות האלו כישלון של הצדיקים הגדולים האלו. למשל הכישלון של חנוך בנו של אנוש, בדור השביעי לאדם, הוא היה מפחד מהמשימה של הכהן, הוא היה מפחד, אז היה עוזב את בני אדם, היה הולך למדברות כדי להתפלל לבד, לא לנגוע בטומאת העיר, היה הולך במנזרים או באיזה סוג של ישיבות שאתם מכירים, חלילה להיות עם..׳בתוך עמי אנכי יושב׳. פחד, זה כישלון של המחנך: הוא מפחד מהסיכונים, שמא יטמא מהטומאה של המחונכים.
במדרגה של שת זה לא חטא, שת נברא בצלם אלוהים, הוא היה יותר מדי גבוה, ולכן הפסוק אומר: (בראשית פרק ד׳, (כו) ״ולשת גם הוא ילד בן״. מה החידוש? זה נותן להבין כי מלכתחילה לא היה צריך להיות לו בן, זה סוף התולדות, הוא נברא מושלם. אבל היה יותר מדי גבוה, היה צריך צמצום של הזהות של בני האלוהים האלו, של שת, כדי להיות באותה רמה של האנושות של קין. זה מתחיל באנוש. זה סוף הפרק, זה פסוק(26) עשרים ושש של פרק רביעי, שם הויה מופיע שמה. אחר כך, בהתחלת פרק חמישי אנחנו רואים את ההגדרה המדויקת של התורה: שת נברא בצלמו של אדם שנברא בצלמו של הבורא . קין והבל, לא כתוב שנבראו בצלם. הכוזרי מסביר שבטבעו הבל היה בצלם אלוהים אבל זה לא כתוב, לא היה לו אחיזה במציאות, לכן נעדר מהעולם ושת החליף אותו. זה מה שאמרה חוה: ״כי שת לי אלוהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין ,״שת בא במקום הבל. הווי אומר שלהבל גם כן היה כיוון של צלם אלוהים אבל לא לקין. לכן לפי אברבנאל, בני קין נקראו בני אדם
ובני שת נקראו בני האלהים, מכיוון שהם היו בצלם אלהים.
אז הנה חטאו של אנוש. לפי הסבר של נפש החיים זה ברור מאוד, כל מיסד דת, יסד ״ע״ז כאנוש״. הוא יודע שיש רק אל אחד, אבל הוא אומר: זה יותר מדי חזק בשביל העם, אז אני אמציא להם איזו דת נוחה להם. זה מה שקרה עם הנצרות, זה מה שקרה עם כל הדתות, אולי חוץ מהאיסלאם, מהאיסלאם האמתי שלא מקבלים את זה, אפילו הנביא

שלהם אצלם אין לו שום שייכות לאלקות. אבל אליה וקוץ בה....
[אורי שרקי לספר שלהם יש איזה מעמד] הספר כן נכון, זה דומה מאוד למה שאומר המדרש על התורה, אתה מוצא את זה במפרשים של אונקלוס.
[.] זה לא הפשט אבל זה קשור.
[.] הכוונה: ותמונה "לא ראיתם", תמונה זה אור חוזר. יש יוצא מן הכלל של משה רבנו אבל זה נושא אחר "ותמונת יהו"ה יביט" ,
[איך זה עונה על המחלוקת זה מציאות או לא] זה מציאות אבל זו מציאות שתלויה במקבל, לא באה מהבורא.
[שבעים השרים] זהו. זה האדם שגילה את שבעים השרים שהיו בהעדר באין סוף, אז הוא גילה אותם. ולכן כל החיות שיש בשרים תלויה בחיות שיש באותו עם. כשהשר הזה נופל זה סימן שאותו עם מת, עבר מן העולם.
[הוא מתגייר] לא! השרים זה לא שייך ליחיד, היחיד מתגייר. השרים שייך לכלל של האומה, לכן אין השגחה פרטית אצל אומות העולם. וזה מסביר את הקושיא על הגרים. מצד אחד אומרים "קשים גרים לישראל כספחת "ומצד שני אומר: "ואהבת את הגר". אז חכם אחד אמר שזה ההבדל בין לשון יחיד ולשון רבים, כשגרים באים בערבוביה, למשל הערב רב, אז "קשים גרים לישראל", לשון רבים; כשגר בא כיחיד "ואהבת את הגר", זה פותר את הקושיא.
[אל תהיה מסוג המקבל] אל תהיה מהעושי האלילים האלו, "לא תעשה לך" אתה עושה את זה, "אל תהיה" זה אסור. תשמע! ישראל הוליד בעולם, בהיסטוריה, כל העבודות זרות שבעולם, כל זה בא מישראל, זה ידוע. כל האפיקורסיות שבעולם, כל זה בא מיהודי אחד או שניים.[צוחק] עכשיו אנחנו גם בדור, בבחינת התרבות של היהודים, בדור שלנו, יש יהודים שממציאים עבודות זרות, וקוראים לזה יהדות. למשל הסברתי הרבה פעמים בחוץ לארץ, יש הבדל בין המחשבה של היהודים ומחשבת ישראל. מחשבת יהודית זה התורה, המחשבה של היהודים זה מה שאתם רוצים, זה תרבות. יהודים חושבים והם מאמינים במה שהם חושבים, זה מעניין אבל אין זמן, זה ביטול זמן. אבל המחשבה היהודית, מחשבת ישראל, זה התורה, זה ענין אחר לגמרי.
[מה המקור של האות המיוחדת של כל אדם בתורה] זה מה שאנחנו מתפללים "ותן חלקנו בתורתך". כל ישראל יש להם חלק, לכל ישראל יש לו חלק מיוחד שהוא מקביל, שהוא שייך, לאיזה חלק של התורה. רק הוא יכול לגלות את זה, זה החידוש המיוחד לכל אחד ואחד, זה נקרא 'חלק' של כל אחד בתורה.
[.לכן משה רבינו היה עניו מכל אדם] בדיוק. משה רבנו הוא היה סה"כ של כל האדם.
[.מה ההבדל בין אליל לבין אוטוסוגסטיה] זה אותו דבר, זה מציאות.תשמע, מי שחולה מזה יודע שזה מציאות, זה מסוכן. וזה מה שאומרת הגמרא: "אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות "רוח שטות זה מציאות. הרופאים יודעים את זה. צריך להוציא את זה: מצי out [צוחק]
בעניין של אור חוזר זה הסגולה של הבריאה, להיות בסוד כתר-מלכות, היא ממציאה את ריבוי האור, וזה תפקידה בעולם, ולכן יש פה סיכון של להמציא ע"ז. נמשיך אולי קצת?

"וכשהשם יתברך עומד עם קהל ישראל", אתם רואים צריך קהל, כי הקדושה צריכה מנין.
"הרי הוא עומד עמהם כמלך עם בני ביתו ומסיר ממנו קצת הלבוש, כמו שדרך המלך להסיר קצת מלבושיו בהיותו עומד עם בני ביתו, וזהו סוד: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני י"י אלהיך (דברים טז, טז), ואמרו חכמינו ז"ל: כשם שהוא בא לראות כך

הוא בא ליראות. וסוד גדול רמוז בכאן, וזהו סוד 'הכול חייבים בראייה'''. התכוונתי להתחיל ללמוד את הסוגיא ההיא אבל מכיון שאני כ''כ עייף נלמד את זה בשיעור הבא. נתחיל ללמוד את זה. בגמרא 'יראה' זה על שמות כג' כנראה שצריך לתקן את המקור מהגמרא, כי יש לנו שלוש פעמים בתורה אותה מצוה אבל בשינויים. אני רוצה רק להסביר אותם שינויים כבר הערב.

בשמות כג', יז' כתוב ''שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יהו''ה ''זה בפסוק הראשון שנמצא בשמות, וזה לפני חטא העגל. בפעם הראשונה זה 'אל' פני.

פעם השניה שמות לד', כג' ,זה אחרי חטא העגל ''שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדן יהו''ה אלהי ישראל'', פה השינוי של הפסוק עכשיו הוא מובן. מכיוון שלפני חטא העגל לא היה צריך לדייק שהמצווה, סוד הראיה, כפי שאומר הרב זה רק לאלוהי ישראל. אחרי חטא העגל היה סכנה לכן הפסוק מדייק: ''את פני האדן יהו''ה אלהי ישראל'' ולא מה שמביא אור חוזר של הערב רב.

אחר כך בספר דברים טז', טז' ''שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהו''ה אלהיך במקום אשר יבחר''. עכשיו זה פשט. בספר דברים המצווה היא לדור שנכנס לא''י, אז הכתוב אומר ''את פני יהו''ה אלהיך''. לפי דעתי זה מה שנרמז פה אצל הרב כשאומר ''וזהו סוד(דברים טז')'' כתוב יו' פה. ולכן כדאי בגליון לתקן קצת את המקור בגמרא, זה לא שמות כג' אלא דברים טז', כי הוא מביא את הפסוק של דברים ''את פני יהו''ה אלהיך'' בכוונה שאמרתי. כי הדרשה של רבי יהודה ''דתניא, יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה: סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה, שנאמר (שמות כ''ג) יראה יראה ''זה הדרשה שהוא מביא. הגמרא אומרת, לא הגמרא, המוציא לאור, שזה על הפסוק בשמות אבל זה על הפסוק בדברים. זה מסביר גם כן את ההבדל בין 'אל' ו-'את'.

[.] כל זה נראה בשיעור הבא: מה זה סוד הראיה.

[.את לא בא לרבות?] אין דרשה כזו כאן. זה ממש 'את' זה בא לרבות את השכינה. זה היה בברכת כוהנים. בזמן שהייתה שכינה בבית המקדש היה אסור להסתכל בכוהנים, כי היה ממש אש של השכינה שיצא מבין האצבעות של הכוהנים, ולכן כתוב גם בשולחן ערוך שמי שרואה את הכהן בשעת ברכת הכוהנים הוא יהיה עיור.

31 ב'

אני קראתי פעם, אולי שמעתם על, זה נשאר כתוב ככה וצריך לפרש. כי הרבה רואים את זה, אני זוכר כשהייתי קטן, רואה את הכהן ולא קורה כלום. עוד דוגמא אחת, ואחזור לנושא: אני קראתי פעם בספר טעמי מצות שנקרא 'מטעמים', זה ספר ותיק, כשפגשנו את האשכנזים גלינו את המנהגים שלהם, והיו אוכלים דג וחלב בבת אחת. אצל הספרדים היה מנהג חזק מאוד לא אוכלים דבר כזה, היה כתוב טעם שמי שאוכל דג וחלב הוא נלקה בצרעת, נגע הצרעת. ואנחנו רואים כל כך בני אדם עלי האדמות שאוכלים דבר כזה כולל אשכנזים כשרים, ולא קורה כלום. אתם רואים, חכמים הזהרו בדבריהם. שמעתם על מקס נורדאו שהיה ממייסדי המדינה, מקס נורדאו כתב בזכרונות שלו מה שקרה לו, מה שקרה להרבה ילדים, שמע את זה, כשהיה בבית כנסת עם אביו היה רואה מתחת לטלית את הכהן מברך ולא קרה לו כלום והוא כותב את זה ככה ואמרו לי שאני אקבל עיוורון לא קבלתי, יצא אפיקורוס. אבל מה שקרה גב' נורדאו כתבה בזיכרונות שלה שהוא נפטר עיור, היא לא אמרה שזה קשור, גם אני לא אומר שזה קשור, אבל זה מעניין. [צוחק], יתכן שלבני אדם גדולים זה מתפקד, זה פועל. טוב, אז מה זה להיות עיור? צריך להסביר את זה בבחינת אור פנימי: יהיה אפיקורוס זה עיור. הבאתי את המקור כדי להסביר שהייתה תקופה ש-'את יהו''ה אלהיך', 'את' זה השכינה זה דבר ממשי, זה מה שנשאר, בזכר: ''זכר למקדש .''אבל ההסבר שאסור לראות את הכהן, מה

שנתנו החכמים: שמא תחשוב שהכהן מברך, כתוב: "יברכך יהו"ה", זה מה שהכהן אומר. ואם אתה רואה את הכהן מברך יש לך סכנה לחשוב שהוא מברך. הוא לא מברך.
אבל שוב אני חוזר: היה אור שיצא מאותה ברכה, יתכן מאוד שזה הרמז, והמקור לא מצאתי בשום מקור, מה אומרים אשכנזים ביוצר: "אור חדש על ציון תאיר", לא מצאתי איפה המקור של זה לא פסוק לא דברי חז"ל, זה פייטן אולי שהוסיף את זה, "אור חדש על ציון תאיר". האור הזה הסתלק עם השכינה.
[אור חדש] אור חדש זה מושג קבלי אחר לגמרי.
[כל העדה] בבחינה אובייקטיבי זה אמת, אבל בבחינת קיומי זה היה שקר, באותה תקופה זה היה שקר.
סוף.

שעור 36

תאריך: 08.07.1990

קודם כל הבאתי את המקורות של אותו פסוק שנמצא שלש פעמים בתורה, בפעם הראשונה זה שמות כג', פסוק יז': "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן יהו"ה ,"
אחר כך יש שינוי בפסוק השני בשמות לד', כג' "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדן יהו"ה אלהי ישראל",
בספר דברים פרק טז, (טז) "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני יהו"ה אלהיך במקום אשר יבחר", זה הפסוק שהביא הרב גבי העניין של הראיה.
גבי השינויים שיש בפסוקים האלו ראינו כבר, תזכירו לי אני לא זוכר אם למדנו את זה כבר, שלפני חטא העגל נאמר: "אל פני האדן יהו"ה", ומה שצריך להבין זה למה כתוב האדן, א', ד', ן'? זה המצווה ראשונה שההגדרה של יהו"ה היא: האדן, א', ד', ן' בלי ו', - זה נראה תוך כדי לימוד פה, אז זה לפני חטא העגל, "אל פני האדן יהו"ה".
עניין של 'האדן' זה קשור לעניין של 'זכורך', נראה את הגדרה לפי הקבלה אחר כך, כשנגיע לסוגיה עצמה.
אחרי חטא העגל, וזה קשור לעניין של חטא הערב רב, שלמדנו בצורה אחרת בנושא אחר, אז היה צריך לדייק: "אל פני האדן יהו"ה אלהי ישראל", כי הערב רב הביאו, בבחינת אור חוזר, את הסכנה של 'אלהי הנכר', זה מובן? חטא העגל. חטא העגל זה חטא העיגולים. לפי הקבלה חטא העגל זה ע"ז, פשוטו כמשמעו, זה העיגולים, טבע.
אחר כך בדור השני, בספר דברים, יש כבר מיזוג, אם אפשר לומר, בין הערב רב ועם ישראל. הערב רב שנקרא 'העם' ובני ישראל, ואז העם נקרא 'עם בני ישראל', ויש "את פני יהו"ה אלהיך במקום אשר יבחר", דהיינו, ציון וירושלים דווקא. זה מובן? טוב!
זה ההגדרה של כל מה שצריך להזכיר בהקשר לנושא שלנו.
[למה יש ביחד ציון וירושלים דווקא בשלב השלישי, מיזוג של הערב רב...] לא! בשלב השלישי זה: "במקום אשר יבחר" אז אותו מקום, זה ציון וירושלים וזה קשור למה שהרב אמר מקודם. זה הנושא שנלמד עם 'המספד' של הרב קוק.
[הרב אמר שזה האיחוד .פרעה כבר אמר עם בני ישראל]כבר צפה , יפה, כי הגדרות המדויקות הן ככה:
"בני ישראל" זה השבטים,
"העם" זה הערב רב,
ה"עם בני ישראל" זה בנוסף, איך אמר פרעה? "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף; (ט) ויאמר אל עמו הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו; (י) הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שנאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ." זהו! "ונוסף גם הוא", יש איזה רמז. כל העניין של ונוסף זה קצת עמוק, אבל כל עניין של 'ונוסף' זה בחינתו של יוסף שהוא מוסיף. את ה... סוד מוסף, כי ההקבלה בין התפילות,
ערבית זה יעקב,
שחרית זה אברהם,
מנחה זה יצחק,
מוסף זה יוסף,
והנעילה זה דוד.
מי רוצה להתחיל במשנה?. מי רוצה? כל דכפין [צוחק]"הכל חייבין בראייה, חוץ מחרש, שוטה, וקטן, וטומטום, ואנדרוגינוס, ונשים, ועבדים שאינם משוחררים, החיגר,

והסומא, והחולה, והזקן, ומי שאינו יכול לעלות ברגליו ,״עד כאן. ראינו שהפסוק אומר: ״כל זכורך״. פה המשנה מתחילה ״הכל חייבין חוץ״. יש שאלה, יש איזה, כמין סתירה, בין הגרסה של התורה שבעל פה, לישנא דרבנן והגרסה של התורה עצמה, לישנא דאורייתא. יש באמת הבדל עצום כי התורה אומרת: ״כל זכורך״, מלכתחילה היא מוציאה מגדר המצווה את כולם, שאינם ״זכורך״, במובן שהמשנה כבר, והגמרא אחר כך, מסבירה לפי הדיוק שלה: מי הוא הזכור שמתאים, דהיינו חייב, לאותה מצוה. אז התורה שבעל פה מתחיל לומר: ״הכל חייבין חוץ״. יש במסכת אחרת, יש הרבה משניות שמתחילות ככה: 'הכל' ״הכל שוחטים״, הכל, הכל אבל יש במסכת אחרת, בתוספות, בהתחלה שאומר ״ אמר רבי יוחנן: אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ ״., דהיינו, ״אפילו במקום״ באיזו משנה שנאמר במפורש: 'חוץ' מאלו ואלו ואלו', אפשר להוציא עוד, לאו דווקא אלו שאמרה המשנה, הגמרא יכולה לחדש ולהוציא מכלל החובה גם כל סוגים של נפשות שאינן שייכות לאותה מצוה לפי ההגדרה ההלכתית של אותה מצוה. כי צריך תנאים, כדי להיות מתאים לאותה מצוה של הראיה, צריך תנאים, דהיינו, הגדרה: מה זה 'זכורך'. 'זכורך' זה שם כולל של זכר.

התורה לא אמרה 'זכרך' אלא 'זכורך'. רש״י מסביר על הפסוק על 'זכורך' ״כל זכורך - הזכרים שבך .״מה הכוונה של רש״י? לפי המפרשים של רש״י: שמא תפרש 'הזכרים שלך' אלא הזכרים שבך. מה ההבדל בין זכרים שבך וזכרים שלך? זו חידה ברש״י, זה אותו דבר, לכאורה, אלא רק דרך הפלפול של הסוגיה, נבין משהו בקשר לכוונה של רש״י. אבל תראו אצל המפרשים של רש״י מה הם אומרים שם.

אנחנו רואים שיש סתירה לכאורה בין המשנה והמקרא, מצד אחד: ״כל זכורך״ ורק כל זכורך ; מצד שני: הכל, חוץ. מה ההבדל ?אסביר ואחר אחזור לכלל של תוספות:

כי אם אני אומר שמלכתחילה היה חייב, אבל יש סיבות, שתוצאה מכך, שמוציאים אותם, הם פטורים. חייבים אבל פטורים. אבל אם הם מלכתחילה חייבים הם שייכים לאותה הגדרה, זה התורה שבעל פה: הכל חייבים.

סוף, סוף הלכה למעשה אנחנו מוצאים רק זכורך כפי שאמרה התורה, כפי שאמר המקרא.

אבל מה הכוונה של המשנה פה? היא רוצה להכליל, להכניס את כולם בגדר המצווה תחת החובה של אותה מצווה כדי שיקבלו את הזכות השייך לאותה מצווה. כי מי שחייב ופטור מסיבה זו או אחרת, מעלה עליו הכתוב כאלו הוא קיים. מי שלא חייב, לא עשה ולא כלום. ולכן פה יש איזו כוונה של המשנה שצריך להבין לעומקה: למה המשנה אומרת ״הכל חייבין חוץ״? אני חוזר: סוף, סוף הלכה למעשה זה אותו דבר, רק היא מסבירה מי הם אלו שאינם שייכים ל-'זכורך',

אז (הגמרא) הייתה צריכה לומר בצורה אחרת לגמרי: 'אלו פטורים מן הראיה ואלו הם'!? לכן יש פה כוונה ברורה, בפרט לגבי נשים. כי כל הסוגים האלו: חרש, שוטה, וקטן למשל (דלאו בני דעה נינהו), יש להם הגדרה בשבילם. טומטום, אנדרוגינוס יש ספק אם זה זכר, אבל בנשים, נשים זה ברור שזה לא זכר. 'הנשים' זה סותר את המקרא, התורה אמרה: 'זכורך'. ולכן אני חוזר על אותו כלל: ״אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ״. לפי ההלכה, ויש הרבה מקורות אבל זה הלכתי טהור, שצריך להבין כל פעם שהמשנה אומרת 'הכל' זה ריבויא, ולא כללא, דהיינו, הכוונה זה לא כולם אלא הרוב. דהיינו: כשיש איזה ספק אם הוא חייב או לא, אז הכוונה זה שיהיה חייב, ריבויא, רבותא, לרבות, הכל: לרבות. ויש דוגמא אחת השייכת דווקא למה שאומר הרב פה. מה המשמעות של זה? כי אותה מצוה של הראיה זה מקביל למה שאנחנו קוראים עכשיו מי

הוא יהודי? מי שייך לאותה מצוה של הראיה? מי שייך לאותה זהות של "אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא האלהים ?"זה הגדרות שלנו פה: 'יהו"ה אלקי ישראל'. מי שייך למעמד הר סיני, מי שייך להתגלות הבורא, מי שייך לזהות ישראל? עכשיו אנחנו מבינים את הכוונה של התורה שבעל פה, ואחר כך בסוף הלימוד נראה שזה גם כן הכוונה של משה רבנו בתורה. אולי נראה את זה מיד. מה אמר פרעה? "לא כן לכו נא הגברים ."""לכו נא הגברים" זה מקביל לזכורך. מה אמר משה? כולנו: "וגם מקננו ילך עמנו לא תשאר פרסה", נשינו, כולם, לכן הכוונה של המשנה היא הכוונה של התורה. ולכן הביטוי "כל זכורך" צריך לברר, כי מלכתחילה כולם שייכים לאותו זכור, כולם שיכים לפרצוף זכר, דוכרא, קרה מה שקרה, מתגלה; הדבר, ויש נפשות שאינם שייכים לזה בבחינת החובה הלכתית, אבל מלכתחילה, מהאור שבנפש הם שייכים. זה מובן? אז אתם רואים איך דרך הקבלה, באופן פשוט, מידי, אנחנו מבינים את עמקות ההלכה עצמה?

[צורך במילה 'הכל'. הכל זה אותיות כלה, כנסת ישראל] כנסת ישראל, איך? כלה?

[הכל אותיות כלה - ספירת מלכות] זה דרוש. יפה. 'כל': זה כנסת ישראל, לא הכל.

גם 'בכל', בכל: זה יסוד,

ו-'כל' זה מלכות.

זה קשורים. הבנתי. כן. זה שייך לראשי תיבות 'כלי'. כלי זה כהן לוי ישראל. יש משהו בזה, זה בבחינת 'הכל'. "כל ישראל יש להם... חלק! פה הכוונה היא ברורה מאוד! אתם רואים איך המשנה מגלה את כוונת המקרא, כי כוונת המקרא זה בפירוש מה שאומר משה לפרעה: 'כולם', כולם שייכים. אז בבחינת ההלכה מי באמת שייך, הלכה למעשה? חוץ מ-... אבל הם כלולים ב-'כל' של המצווה, זה מובן? ולכן מעלה עליהם הכתוב כאלו קיימו. יש עיכובים אבל זה משני! רגילים לומר מתגלגל הדבר וסוף סוף נולדו ככה, אבל בשורשם שייכים לאותו פרצוף.

כשאני למדתי את הסוגיה, אני מציע ללמוד את זה ככה: נקרא את הפשט ונראה שזה קצת קשה להבין את הפשט כפשוטו. ולפי הכללים שראינו עכשיו, יתכן שזה יתגלה קצת יותר עמוק. עכשיו תתחילו בגמרא, מה שואלת הגמרא (תלמוד בבלי מסכת חגיגה דף ב עמוד א') " הכל לאתויי מאי?" 'הכל' זה לרבות, לרבות מי!? דהיינו איזה מקרה שיש אולי ספק, באה התורה שבע"פ ומחליטה בפנים לא בחוץ! זה מובן. רצית לשאול משהו?

[למה דווקא רק הזכרים רק הזכרים] לא, הפשט אמר: "זכורך". אז בעולמות התחתונים הזכור הם הזכר, הזכרים. ואחר כך נראה שזה קשור, כי פה מצוות הראיה, זה השורש של המצווה של הזכר (בצירה), "וזכרת ."דווקא זכרים הם הכלים של הזכר.(בצירה) אבל בעולמות התחתונים, המושג הזה 'זכור' מתגלגל בזכרים. אבל התורה לא אמרה 'זכריך' אלא 'זכורך', ו-'זכורך' בשורשו זה הכל. זה הפרצוף של זכר, שהוא תפארת, שהוא השורש של כנסת ישראל. בבחינת השאלה, בבחינת ההגדרות זה ברור לפי דעתי:

"כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", מה ז"א 'כל ישראל'? זה לא רק הזכרים! בבחינת הכל זה הכול, כולל הנשים. ויש יוצא מן הכלל במצווה, באותה מצווה, זה המצווה של 'הקהל'. התורה אומרת בפירוש כי במצוות 'הקהל', נשים חייבות. לכן יש וויכוח, לא מחלוקת, שקלא וטריא נאמר, בתוספות, בבחינת הנגלה, איך המשנה מכניסה את הנשים, ואחר כך מוציאה אותן? היא מכניסה אותן ב-'הכל', ומוציאה אותן מ-'חוץ מנשים'! תוספות מסביר, לפי הגמרא, כי מכיוון שהתנא למד את זה ממצוות 'הקהל', כי מכיוון שבמצות 'הקהל' נשים חייבות, אז בשורש מצוות 'ראיה' הן גם כן חייבות. ופה רק חלק מהמצווה שנשים חייבות בשמחה, כי בראיה יש שני ממדים: ראיה ושמחה. מכיוון שנשים חייבות בשמחה אז מכניסן בראיה גם כן ומוציאן מהראיה. זה לפי הנגלה. אבל לפי הנסתר זה יותר פשוט, זה יותר ברור: כי הבריאה בשורשה היא בבחינת פרצוף

זכר, מתגלגל הדבר ואחרי הנסירה, יש הפרצוף של נקבה, אבל שורש פרצוף נקבה הוא בבחינת 'הכל', בבחינה 'הכל חייבין'.
[(בראשית פרק א', (כז) "זכר ונקבה ברא אתם", זה פרצוף זכר!] זה פרצוף זכר! פה יש כוונה קצת אחרת, צריך להביא פסוק אחר, כי ברא את האדם, ואחר כך יש נסירה של הנקבה מתוך האדם, זכר. אז שמה המקובלים נתנו כוונה קצת אחרת חשובה מאוד. כי כל בריאה, אם היא זכר, אם היא נקבה, "זכר ונקבה ברא אתם". למשל זכר הוא נקבה למה שלמעלה ממנו, והוא זכר למה שלמטה ממנו, בבחינת העולמות. מי שמקבל הוא מבחינת נקבה, זכר שמקבל מהעולמות העליונים הוא בבחינת נקבה לעולמות העליונים, אבל מכיוון שהוא משפיע לעולמות התחתונים הוא בבחינת זכר. ולכן "זכר ונקבה ברא אתם", כולם.
[.] לא. היא זכר מכיוון שהיא משפיעה: זה סוד הבינה. בינה זה דו-פרצופים, מכיוון שבבחינת אם היא משפעת, בבחינת אם היא זכר, דוכרא. מה אומרת הבינה? הבינה אומרת: אני נקבה אבל אני זכר, הבינה. המלכות היא נקבה. זה למדנו על הפסוק: (בראשית פרק ג', (כ) "ויקרא האדם שם אשתו חוה כי הוא הייתה אם כל חי". החטא בא מצד הנקבה, מצד המקבלת. התיקון זה להיות משפעת, ולכן קרא את שמה חוה כי "היא הייתה אם כל חי", אם, דהיינו: בינה, דהיינו: משפעת.
[מה הקשר בין הזכר והזכירה] והזכר.
[למה דווקא לזכר שייך התפקיד של זכר?] השאלה הראשונה הייתה יותר ברורה: "מה הקשר?"!! כי דווקא הכלי של הזכר זה המשפיע, זה מי שמוליד. זה נלמד כשנגיע להגדרה של 'האדן'. יש לכם ביטויים בתפילה: "אדן (כל) התולדות", 'אדון' זה שורש התולדה, האדון זה המוליד, ולכן הקב"ה נקרא 'אדן' של ישראל בבחינת אבינו שבשמים.
יש לכם עוד ביטוי: "אדון הנשמות". לכן מי שקצת בקיא בכוונות של תקיעת שופר, אז תראו, שכל הכוונות של קריאת שופר זה בבינה, בבחינת זכר (בצירה), זה עוד רובד אחד של הכוונות אבל מי שמגיע לזה, תראו שכל הכוונות של תיקון הזכר(בצירה) זה בבינה.
[.] השאלה היא יותר כללית, 'כל התורה כולה בלשון זכר נאמרה'.
ולמה בלשון זכר נאמרה? זה סוד "אומר ועושה", מצווה ושאינו מצווה. זה נראה אחר כך, זה נושא אחר.
התיקון זה בנקבה, אבל מי שמצווה מהתיקון זה הזכר. עולם הבינה נקרא 'מקום פנוי', בכל המקורות. למה מקום פנוי? לתיקונים.
אז 'מצווה ועושה'. המצווה זה הזכר, והוא עושה בעשייה, שהיא הנקבה. התיקון זה בנקבה. לכן מי שמצווה מהתיקון זה הזכר.
ונשים פטורות מכל המצות שהזמן גרמא, למה? מכיוון שהזמן זה הכלי של התיקונים.
ובצד שהן קשורים לצד הזכר הן גם כן מצוות: מצד זה שהן נותנים אפשרות לזכר לתקן, לכן הן מצוות מזה.
[האם יש קשר בין קולות וברקים גם סומא וגם חרש גם שמיעה וגם ראיה. ראו את הקול, שמעו צבעים] כן. אבל פה החרש, תראו את זה אחר כך בסוגיה אחרת, חרש זה אילם שהוא גם אילם וגם חרש, זה אינו שומע ואינו מדבר. לכן הגמרא שואלת: שומע ולא מדבר חייב או פטור? מדבר ולא שומע? אז שומע ולא מדבר פטור, מדבר ולא שומע פטור, החרש הזה זה אילם וחרש, זה יפה, זו שאלה יפה
אז " הכל לאתויי מאי? לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין" מהו המקרה הזה? שם "ועבדים שאינם משוחררים", זה מקרה פשוט! עבדים שאינם משוחרים, זה כבר מר"ה עד מוצאי יום הכפורים, הם כבר בחזקת בן חורין אבל אינם עוד משוחררים, זה מקרה של הגמרא! אז הם חייבים לפי הגמרא.

פה יש לנו מקרה על הגבול: מי שיש לו שני בעלים, אחד מת ולכן "חציו עבד וחציו בן חורין". אז לפי אותה כוונה של המשנה הכל לרבות את המקרה הזה. אבל תראו מיד, לפי הנגלה זה פשוט. יש הרבה סוגיות, הרבה נושאים שאנחנו רואים אותן הגדרות: "חציו עבד, חציו בן חורין", "חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני", "סומא באחת מעיניו", כפי שנראה מיד.

אבל מכל מקום השאלה של הגמרא היא שאלה כל כך עצומה מאוד, "הכל לאתויי מאי?" הכל חייבים בבחינת מה, בבחינת מי, איזו הגדרה? לפי מה שראינו מקודם, התשובה היא לכאורה מקרה חריג, מקרה פעם פי כמה, ולכן צריך להעמיק כדי להבין מה דעת הגמרא פה?

אז אני חוזר על המשמעות של השאלה: "הכל לאתויי מאי?", זה: מי שייך לראיה? כשאתה אומר הכול, אתה מחפש הגדרה מי הוא זה שאנחנו מחפשים, ששייך ל-'יהו"ה אלקי ישראל'? מבינים? זה מה שרמז באומרו 'סוד הראיה', מי שייך לסוד הראיה? אני חושב כי הפסוק העיקרי הוא "אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא האלהים", "זה הגדרה של ישראל באותו מועד של מעמד הר סיני, אז, הכול, כי זה מצוות הראיה, הראיה הראשונה זה הראיה של מעמד הר סיני. "וכל העם רואים את הקולות" זה רק פרט של מה שראו: "אתה הראת לדעת" זה ראיה. טוב! זה אליבא של התרצן פה.

"ולרבינא, דאמר: מי שחציו עבד וחציו בן חורין פטור מן הראייה [ויש לו סיבות, נראה את זה אחר כך], הכל לאתויי מאי? –[אז נשארת המשנה....] לאתויי חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני", דהיינו מי שהיה חיגר ביום ראשון של החג, ואחר כך מתרפא בשאר הימים, האם חייב בראיה? כי פסח, סוכות, זה שבוע ימים וגם שבועות, יש שבוע של תשלומים של הראיה, אפשר בכל השבוע לקיים את מצוה הראיה. ולכן אם אתה אומר שעיקר המצווה זה יום ראשון, אם היה חיגר ביום ראשון, פטור. כי שאר הימים זה רק תשלומים, לכן יש מחלוקת.

"הניחא למאן דאמר כולן תשלומין זה לזה [כל הימים], אלא למאן דאמר כולן תשלומין דראשון - הכל לאתויי מאי? - לאתויי סומא באחת מעיניו. ודלא כי האי תנא, [מי שאומר ככה הוא לא חושב כמו] דתניא, יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה: סומא באחת מעיניו - פטור מן הראייה, שנאמר יראה יראה ['iré iraé'], [מה שאמר הרב פה], כדרך שבא לראות כך בא ליראות, מה לראות בשתי עיניו, אף ליראות בשתי עיניו. ואיבעית אימא: לעולם כדאמרינן מעיקרא לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין, [מה אמרנו מעקרא? מי "שחציו עבד וחציו בן חורין"] ודקא קשיא לך דרבינא! לא קשיא: כאן במשנה ראשונה, כאן במשנה אחרונה; [מה זה משנה ראשונה, משנה אחרונה?] דתנן: מי שחציו עבד וחציו בן חורין, עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דברי ב"ה; אמרו להם ב"ש: תיקנתם את רבו ואת עצמו לא תיקנתם, לישא שפחה אינו יכול, [מכיוון שהם בן חורין]. בת חורין אינו יכול, יבטל! והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה, שנאמר: (ישעיהו מה) לא תוהו בראה לשבת יצרה. [מה זה לשבת? להושיב, ישוב] אלא, מפני תיקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין [דהיינו 'כופין את רבו' השני, שנשאר בחיים] וכותב שטר על חצי דמיו, וחזרו בית הלל להורות כדברי ב"ש".

אם כן עכשיו יש לנו שלבים, נאמר: השלב של משנה ראשונה, במשנה הראשונה זו הייתה תקופה שהלכה הייתה כבית הלל, דהיינו פטור מן הראיה. שלב שני, הלכה כבית שמאי, שמשחררים אותו, עושים אותו בן חורין ולכן הוא חייב. ולכן זה במשנה ראשונה ש "הכל חייבין" זה: "לאתויי מי שחציו עבד וחציו בן חורין". משנה שניה זה ברור שיהיה חייב ולכן יש לנו שלשה הסברים:

"חציו עבד וחציו בן חורין",

"חיגר ביום ראשון ונתפשט (נתרפא) ביום שני"
ו"סומא באחת מעיניו."
ואחר כך מה אומרת הגמרא? "ואיבעית אימא" זה כשאמרנו מעיקרא. אם נעמיק קצת את המשמעות של השאלה: "הכל חייבין בראייה", דהיינו, הכול שייך לפרצוף ישראל, בתור מה!? אז יש לנו פה שלוש תשובות ותשובה רביעית, שמסבירה דרך איזו גזרה או תקנה כולם חייבים, לפי הגרסה הראשונה.
אז עכשיו אולי נתחיל להבין את הגדרות האלו, לפי הדמויות של האבות. פה יש לנו שלשה אבות והם בשלוש מדרגות אופייניות לשאלה שלנו: מי שייך לאותה הגדרה שקיים אע"פ שלא קיים, מכיוון שמתגלגל הדבר, יש סיבות והם פטורים, אבל מעיקרא הם חייבים? זה הכלל שהאבות שמרו את המצוות, יש לאבות את הזכות של קיום המצוות, אע"פ שאינם מצווים לפי תורת משה. ופה יש לנו הגדרה מאוד מדויקת: מי נמצא באותו מצב שהוא שייך לזכות קיום המצות, אע"פ שמתגלגל הדבר ואינו מצווה לפי הפשט של המקרא. זו השאלה שלנו! זו השאלה שלנו, בסתירה שראינו בין התורה שבעל פה והמקרא.
המקרא אמר: "כל זכורך", רק מי ששייך לפי ההגדרות הלכתיות של אותה מצווה, רק מי שבאמת מצווה מהמצווה, כי טבעו מתאים למה שדורשת התורה, נפשו מתאימה לזה, הוא מצווה.
אבל מי נמצא בבחינת מצווה אע"פ שלא מצווה, מקיים אע"פ שלא מצווה? זה המקרה של האבות. אע"פ שפשט הגמרא, האבות שמרו את המצוות, זה נמצא גם במדרש ,זה הפשט, שמרו את המצוות - שמרו ולא קיימו, מכיוון שלא היו מצווים, זה נושא לגופו, אפשר לומר: הם קיימו את המצוות אבל לא בבחינת מצוות, לא בבחינת 'לצאת מידי חובה' אלא בבחינת מידות. המידות שלהם זה קיום התורה בלי לקבל צו, חובה של זה, זה הדרך ארץ שלהם, שקדמה לתורה. אברהם, יצחק, יעקב, כל אחד לפי מדתו קיים את התורה, אע"פ שאנחנו נמצאים בתקופה שעוד לא התורה ניתנה כמצווה. אני חוזר על הפסוק הידוע (דברים פרק לג, (ד) "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". יש חידוש במילה 'צוה', התורה שצוה לנו משה היא "מורשה קהלת יעקב", רק קהלת יעקב היא מצווה מתורת משה, מבחינת מצווה. אבל אותה תורה הייתה קיימת, והחידוש שבא משה וצוה אותנו, צוה אותה עלינו.
נחזור לפשט: "תורה צוה לנו משה", יש חידוש: התורה בבחינת מידות האבות קיימו אותה. בא משה וצוה אותה. ממשה ואילך, ממעמד סיני ואילך אנחנו חייבים מבחינת חיוב 'לצאת ידי חובה', לקיים את אותה תורה כמצוה. האבות קיימו אותה כמידה. מה ההבדל?
כי הצד של הציווי של התורה, בא ליחיד. הצד של ההגדרה של המידה, בא לכלל.
התורה היא מידתו של כלל ישראל, אבל כל אחד ואחד, בבחינת קהל הוא מצווה בבחינת יחיד. מצווה ממה? להשוות את נפשו הפרטית, היחיד, בבחינת יחיד, לנפש הכלל. כי התורה מבטיחה לנפש הכלל. והסגנון של התורה כשהיא מדברת לכלל הוא לשון עתיד, זו הבטחה: לא תגנוב, זו הבטחה. אבל היחיד, הפרט בכלל, שומע את זה בבחינת ציווי: אל תגנוב. מה הוא הצד של הצו של הציווי, של החובה 'לצאת ידי חובה'? זה הבדל שיש בין פרצוף היחיד ופרצוף הכלל. הכלל אינו מצווה, הכלל הוא צדיק מעצמו. אתם יודעים את הכלל הזה, הכלל הוא צדיק, אין ציבור חוטא, כל ציבור הוא צדיק בבחינת ציבור, כמו כן אין צבור עני, כל ציבור עשיר. זה מה שחידש הרב קוק, בתורה שלו, תורת הכלל. לכן כשהתורה מדברת לכלל ישראל היא לא מצווה, היא מבטיחה: אם אתה באמת ישראל, ככה אתה תהיה. סוף, סוף זה הבטחה. אותה הבטחה, היחיד, הפרט בתוך הכלל,

מקשיב את זה, מקבל את זה כציווי. ציווי במה? שוב :להשוות את נפשו לנפש הכלל. כי כל המצוות הן בלשון עתיד, ואין יוצא מן הכלל. שוב, היחיד מקבל את זה כצו.
לכן, מי הם שמקיימים את התורה, אע״פ שאינם בגדר הלכתי של המצווה? זה האבות. ולכן כשהגמרא שואלת: ״הכל לאתויי מאי?״ המשמעות היא ככה, הכל, ישראל בבחינת 'כל', בבחינה מה!? והתשובה היא או בבחינת אברהם או בבחינת יעקב או בבחינת יצחק, ולמה הסדר הזה? ״ואיבעית אימא?״ כולם מבחינת אברהם, כי אברהם הוא השורש כדאמרינן מעיקרא.
הנה הגדרות: כי המצב הקיומי של אברהם, ולכן הוא באמת אברהם, אע״פ שאינו במצב שיכול לקיים תורת משה כמצות, אבל בבחינת: 'שמרו את המצוות', זה החידוש של המקובלים, לא 'שמרו' את המצוות אלא 'שימרו', כיין המשומר' ,זו הכנה 'שמרו' את המצות. הוא אומר מעצמו: ״גר ותושב אנכי עמכם ,״זה המצב של: ״חציו עבד וחציו בן חורין״
כגר, הוא חציו עבד, כתושב, חציו בן חורין.
זה הזהות שלו. עם ישראל, בבחינת אברהם, הוא ״גר ותושב״, דהיינו ״חציו עבד וחציו בן חורין״.
ואם המצב הזה מביא אותו להיות פטור מהמצוות הוא מקבל הזכות של התורה, אע״פ שלא מקיים כמצוות מכיוון שהוא בבחינת ״הכל חייבין״, דהיינו: התשובה הראשונה, בבחינת אברהם: ״חציו עבד וחציו בן חורין״.
אני אסביר עוד קצת ותגידו לי אם זה מספיק ברור. מי שבאמת הגורל שלו בהיסטוריה הוא ככה, אז הוא זוכה בזה.
מי שיש לו עיכובים, אבל אפשר לתקן הוא חייב, הוא חייב לקיים. אבל מי שבאמת הוא בבחינת אנוס, הוא לא יכול, מכיוון שהוא בגורלו של אברהם אבינו, אבל יש לו את הזכות של תורת משה. 'הכל' בבחינת ״חציו עבד וחציו בן חורין״. טוב זה הנסתר של הגמרא.כן? אבל יש שלש בחינות: או במצב של אברהם, או במצב של יעקב, זה המצב של יעקב: ״ותקע כף ירכו ,״ולמחרת הוא מתפשט, ויבא שלם, ״ויבא יעקב שלם״ ,זה הגורל של יעקב. כל עוד שהוא תקוע בכף ירך הוא פטור, אבל למחרת ״ויזרח לו השמש ,״זה המצב של יעקב. והשלישי ״סומא באחת מעיניו״, זה דומה מאוד למה שהתורה אומרת ליצחק. מה הפסוק? ״ותכהינה עיניו מראת .״מי שהוא במצב של יצחק ולכן הוא פטור מהראיה, אעפ״כ הוא חייב בבחינת חוץ.
צד ב' 8.7.90
״ואיבעית אימא?״, כפי שאמרנו מעיקרא, כי כולם בבחינת אברהם. זה הפירוש של הסוגיה ההיא. מה שצריך להבין מתוך כל הפרטים, זה: אותו מצב, זה מסביר הרבה ביטויים בגמרא ״אונס רחמנא פטריה ״אונס במה? מכיוון שהוא שייך לאותה היסטוריה של ישראל או בבחינת אברהם, או בבחינת יצחק, או בבחינת יעקב, אז, הוא לא במצב, מתגלגל הדבר, הוא לא במצב שהוא ראוי לתנאים של המצווה. מעלה עליו הכתוב: אבל בתנאי שזה באמת המצב של אברהם, המצב של יעקב, המצב של יצחק.
אז נשאר לנו את הסדר של האבות.
[תינוק שנשבה נקרא אנוס?] ברור.למשל. אבל אם זה אמתי. אף אחד שהיה מתבולל יכול לבא ולומר אני באותו מצב של אנוס, ואני מקבל חלק לעולם הבא מכיוון שאני לא קיימתי את המצוות מכיוון שאני מתבולל. הוא היה יכול לחזור בתשובה. אלא מי שבאמת באותה בחינה. אז מה זה גורלו בהיסטוריה של אברהם, מה זה גורלו של יצחק בן אברהם בהיסטוריה וכן הלאה? אז זה מדתם של האבות, מי שהוא מבחינת מידת החסד כמו אברהם, מי שהוא בבחינת מידת הדין כמו יצחק, מי שהוא מבחינת מידת

האמת כמו יעקב. עוד לא קבלו את השם ישראל אבל בכל זאת הם ישראל. הכול ישראל חוץ משאינם ישראל אלא אם כן הם באמת אברהם, יצחק או יעקב.
[אפשר להבין: "כל זכורך" הזכרים שבך,אלו שקשורים לזכר 'zéher' של האבות?] לא רק שאפשר להבין, זה הפשט. זה הפשט מכיוון "הזכרים שבך", לא הזכרים שלך, דהיינו רק הזכרים. אלא בכל נפשות הצד הזכר שבך, הצד שעושה אותך מסוגל לזכר 'zéher', איזה זכר? ברור שהמועדים: פסח, שבועות, סוכות זה זכר להקמת הזהות של ישראל, שמתחילה ביציאת מצרים. ואנחנו רואים את ההקבלה הידועה:
פסח זה זכות אברהם,
שבועות זה זכות יעקב
וסכות זה זכות יצחק, ולכן זה הסדר.
[האם זה חג משפחתי] אבל של משפחת האבות: 'la sainte famille' אומרים. [צוחק].
ולכן מי מצווה לפי כללים של תורת משה? הזכר 'zahar' שמוליד, הוא מצווה להקים את הזכר 'zéher' של יסוד משפחת ישראל. והם שלשה זכרים, שלש רגלים שלש פעמים.
ביציאת מצרים אנחנו בני אברהם,
במעמד הר סיני אנחנו בני יעקב,
בסכות אנחנו בני יצחק.
אז אם פסח מביא לשבועות, מיד בלי תקלה, אברהם מביא ליעקב וזה הוא ישראל. אם יש תקלה, חטא העגל לפי ההיסטוריה, אז צריך לחזור למחזור של יצחק ולהתחיל מהתחלה. ורק שמחת תורה אחרי סוכות זה שבועות אחרי פסח.
[האם ניתן ללמוד מזה גם לעניין התפילה... מצד אחד תפילות אבות תקנום – שלא מצווה מצד שני כנגד הקרבנות מצווה] תסביר מה שאתה אמרת, אני לא אמרתי שזה נכון. תסביר קצת יותר, זה קצת פורמלי מה שאתה אמרת. מה זה שאינו מצוה להתפלל?
[מי שמקיים את התורה מבחינת מורשה, לא מבחינה צווי] אז למה הוא מתפלל?
[הוא מתפלל כי הוא מרגיש ומבין מתוך צרכיו, לא מתוך איזה צווי שחל על הכלל כולו] יפה, אז הוא לא יוצא מהמצווה של העבודה אבל יש לו רשות להתפלל, זה מה שאתה אמרת? אם זה מה שאתה רוצה לומר זה נכון. כי הנה העניין הוא ככה: כשהגמרא אומרת: (תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כו עמוד ב') "תפילות אבות תקנום" זה הרשות להתפלל. מי נתן לנו רשות להתפלל? זה אברהם, שנתן לנו בשחרית לפי מידתו ולכן אנחנו מתפללים בתור בני אברהם. מכיוון שאנחנו בני אברהם יש לנו זכות להתפלל, וכן הלאה יצחק תפילת מנחה ויעקב תפילת ערבית, כל אחד לפי מידתם. כי אין ציווי להתפלל, אלא יש ציווי לעבוד, עהבודה זה מצווה, חובה. ולכן מאן דאמר, "תפילות כנגד תמידין (קורבנות) תקנום "זה צורת התפילה, כעבודה.
אבל התפילה כתפילה כרשות להתפלל ,זה לא חובה, זה רשות. האבות נתנו לנו רשות להתפלל. אם אני בנו של אברהם יש לי רשות להתפלל לאלקי אברהם, אם אני בנו של יצחק וכן הלאה, ולכן יש תפילות של שחרית, מנחה, ערבית.
העניין של תפילת ערבית רשות או חובה, זה עוד עניין אחר אבל קשור, אפשר לראות את זה אח"כ, אבל זה שתי הגדרות שונות לגמרי. כל עוד שהמקדש היה קיים, העבודה הייתה עבודת הקרבנות והתפילה הייתה, לא רשות, אלא זכות, למי שנצרך להתפלל: וזה נקרא שאלת צרכים, מתוך העבודה. החובה זה העבודה. אז בחורבן המקדש, לא היה לנו עבודת הקרבנות, אז תיקנו שהתפילה תהיה עבודה, לכן תיקנו צורת התפילה כצורת הקרבנות, כנגד הקרבנות, זה מה שאתה אמרת.
[יש מי שאומר היום אנחנו צריכים לחשוב על המצוות רק מבחינת מצווים ולא יותר, ז"א אני מקיים את המצווה מכיון שאני מצווה (...) מכיון שאני מצווה ולא יותר. ליבוביץ]

לא. לומר באופן קצת כשר, לצאת מידי חובה.
[האם אני צריך להכניס גם את הבחינה של המידה כמו שהאבות קיימו ז״א שאני צריך לקיים את המצווה היום, גם בגלל שזו מצוה ומשה הביא אותה אלי כמצווה, וגם בגלל שאני בן אברהם יצחק ויעקב שהם עשו את זה כמידות ז״א שאני צריך לשלב את שתי הסיבות כשאני עושה את המצווה] מכל מקום הוא עושה את זה, עם עצמו, מכיוון כשהוא מתפלל, הוא מתפלל לאלקי אברהם, יצחק ויעקב. דאם לא כן, אני קצת מכיר אותו, אני חושב שהוא יהודי,[צוחק] דאם לא כן הוא אפיקורסי לגמרי. איזה אל הוא עובד אם זה לא אלקי אברהם, אלקי יצחק, אלקי יעקב? אבל לכל הפחות הוא אומר את זה. אבל בשיטה שלו, מי שאינו מקיים את המצות לצאת מידי חובתו אינו יהודי! וזה החומרה, זה אפיקורסיות שלו. זה הגדרה של הצדוקים או של החרדים עכשיו: מי שאינו מקיים מצות אינו יהודי. -אבל התורה אומרת?! -כן, מסתורין של התורה! תשאל את הרבי. יש להם סתירה, אצל ליבוביץ זה פילוסופי לגמרי. ומכיוון שהוא מוכרח לקבל מי שאינו מקיים מצוות כיהודי, אז יש לו בעיה עם מדינת ישראל. פשוט. לכן הוא לא ציוני, כן הוא ציוני בבחינת גוי, דהיינו, כל גוי יש לו הדגל שלו, גם לנו, נמאס לנו מהדגל של הגויים, יש לנו הדגל שלנו, זו הציונות שלו. הציונות שלו אינה כשרה, מכיוון שהדתיות שלו אינה בסדר. זה מובן? כי אין לו שום חוש למשמעות של היסטוריה של עם ישראל. מה זה כל הסיפור של חיי אבות, כל הסיפור של עם ישראל? זה דוגמאות של דתיים דאז, זה ספורים של חסידים דאז, זה מעשה, -איך אומרים את זה ביידיש?- מעשה מעשיות, מעשיות של דתיים דאז, אבל הוא דתי, הוא לא בן תורה, הוא דתי. הוא מצא אחיזה ברמב״ם, אבל זו רק אחיזה, זה אחיזת עיניים... אמרו ככה: תלו פירות שנשרו על אילן גדול, זה פירות שנשרו- תלו את זה על אילן גדול.
[הרב הסביר ״הכל חייבין״. אבל אם נפש אחת שייכת למצב מסוים כמו שהיה אברהם] ומסיבה זו
[אבל הוא נכנס בתוך ׳הכל׳, אבל מי שנכנס בתנאים האלה האם הוא יוצא מזה מפני שהוא פחות? או יותר?] יפה, זו שאלה יפה, זו שאלה כללית. כשהגמרא אומרת ״מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ,״זה יותר, כי זה עם הכוונה של הכתוב, יש לו זכות של הכתוב, של הפסוק. פעם שמעתי סיפור אחד מהחסידים, רב אחד היה רגיל, וזה היה אצלו מנהג בל יעבור לפני הלימוד היה לוקח טבילה במקווה. פעם אחת היה חולה מאוד והרופא אסר לו ללכת למקווה. והתלמידים היו יודעים שזו הייתה מצוה חביבה אצלו.
32 ב׳ 438 - 02
הוא היה בשמחה גדולה כשהתחיל ללמוד, התלמידים שאלו: מה פשר הדבר, אתה לא יכול טבילה ואתה? אז הוא הסביר להם פשוט, כשאני טובל יש לי זכות של הכוונה שלי בטבילה, אבל כשאני לא יכול לטבול יש לו הזכות של המקרא, וזו השמחה שלו, יש לו הזכות המלא, היותר גדול. אתם רואים שזה ההפך מהחרדים? הם חרדים מזה.
[המצווה באה לתקן. מי שאינו חייב במצווה, הוא כבר מתוקן] אפשר להוסיף את זה ככה, אפשר להוסיף אני לא כל כך בטוח. אבל באותה הזדמנות, באותה נקודה יש לו גמר התיקון, מכיוון שהוא דווקא אנוס מזה. יש הרבה רמזים באותו כיון ב-׳פרי צדיק׳, בספר שלו ״צדקת הצדיק״. גם מי שהוא צדיק באמת, בבחינת צדיק, כשעושה עבירה זו מצוה אצלו, הוא הולך רחו...ק מאוד.
[רשעים, בעלי תשובה]
[זה עניין של פסח שני לכאורה זה הכיוון ההפוך?] זה מה שאמרתי אבל מי שיש לו אפשרות לתקן ולא מתקן זה מגלה שלא היה באונס, אלא לא היה ברצון טוב, זה לא היה נקי, זה לא היה ׳קב ונקי׳, ולכן יש פסח שני ויש מידת חסידות עושים פסח שני, גם עכשיו.

זו לא מצוה, זו מידת חסידות.
[הנשים הן נכללים ב-'הכל'?] לא, זה לפי טבען. יש להן, בטבע שלהן יש להן אותו תיקון, לכן לא צריך כבר. זה הכוונה שפעם למדנו, הברכה שהן אומרות בבוקר: "שעשני כרצונו", זה כבר כרצונו, זה יותר קרוב מהרצון. ולכן זה שייך למצות של הזמן. יש להן כבר את התיקון של סדר הזמן, זה ברור. אם זה אישה ממש! אם זה אישה וודאי, כפי שאומר הזהר. מה זה אישה וודאי?
[אישה בגלל שאינה מצווה?] לא נשים, -זה דווקא עניין של פרשת השבוע-, מעיקרא הן בבחינת מצווה. אבל קרה מה שקרה, התורה פטרה אותן, אבל כשהנסיבות חוזרות, הן מצוות. למשל יש הרבה מצות שנשים פטורות מכיוון שיש להן לעסוק בבנים בבית, כשנגמר הן מצוות. אם הטעם נאמר בפרוש, נפסק הטעם. למשל, אע"פ שהדרך ארץ של הדור הוא לא מסוגל לזה, יש רמזים בהלכה אישה שהולידה עשרה בנים היא יכולה ללבוש טלית ותפילין ולעלות לתורה. לא עושים את זה מחמת כבוד הקהל, אבל לפי התורה זה ברור מאוד, היא מצווה. אין שום ספק בזה. אבל הדור לא מתאים עוד, זה)הלכתא למשיחא.
[אפשר לומר: האבות קיימו את התורה מבחינת הכלל] יפה! כי הנפש שלהם היא נפש כללית, ולכן אין מקום לממד הזה של הצו, של הצווי, של החובה.
[רק הפרט שומע את הצווי, אז התורה זה המידה של הכלל.] זהו. יפה! התורה זה הנשמה של הכלל. 'משנה' אותיות 'נשמה', ומי שגילה את זה, זה השל"ה הקדוש[12]: המשנה התגלה לו ואמרה: אני נשמת כנסת ישראל, השל"ה, היה בבית ישראל, בשנה שהגיע לא"י כשהשל"ה הגיע לא"י. אתם יודעים שהיום זה ההלולא של רבי חייא בן עטר, זה אותן נשמות, נשמה כללית. זה הרב שגילה את זה בדור שלנו: יש נשמות יותר כלליות, יש נשמות פחות כלליות. אני שואל שאלה פשוטה, לכאורה בלי שום קשר, אין נפקא מינא מזה, למשל הרצל שקיים את מדינת ישראל סוף, סוף. הוא שאמר: "אם אתם רוצים זה לא יהיה הגדה זה יהיה הלכה", אז אם הוא שייך או לא? ברור, הוא נמצא פה. "הכל לאתויי מאי? - לאתויי" מי שבבחינת אברהם, בבחינת יצחק, בבחינת יעקב הוא לא היה פנוי לתורת משה בבחינת פרט, בבחינת יחיד. נאמר רפול, אנשים כאלו. ....
[אבל יש נשמות כלליות גם מדקדקים בכל מצווה?] ברור. אבל יש נשמות כלליות, השאלה הייתה אצל האבות, ברור שהיו מדקדקים אבל לפי דרכם. יש במדרש תנחומא, יש מדרש יפה מאוד, יתכן שהרב מביא את זה ב-'מספד הגדול', יש מדרש שאומר כי במדבר היו ארונות של השבטים וגבי ארון של יוסף שהיה על יד ארון התורה, ארון הברית, הגויים היו שואלים: מה טיבו של זה, ארון של יוסף? אז היו משיבים להם, "והן משיבין ואומרים להן המת המונח בארון קיים כל מה שכתוב בזה", והם מביאים עשרה פסוקים שלא שייכים לעשרת הדברות, לא שייכים למצות, אלא עשרה פסוקים של מה עשה יוסף, זה מקביל לזה, זה מקביל לזה .אז מי שהוא שבבחינת יוסף זה יוסף הצדיק, אבל כולם ראו אותו כמצרי, ממש. זה דומה מאוד למה שקרה להרצל. כשהגיע ליהודים, מה אמרו לו? אתה גוי! ממש כמו יוסף: "כי כמוך כפרעה" .וסוף סוף מתגלה שהוא יוסף הצדיק. באיזו בחינה יוסף היה צדיק? המדרש מסביר את זה: לא מביא סעיף זה של שולחן ערוך או סעיף אחר אלא פסוקים של חיי יוסף: מידתו. אנחנו מתקרבים לזה שעם ישראל בבחינת כלל הוא נדון לפי מדתו, היחיד נדון לפי המצות.
[אבל מלכתחילה א"א] לא זה א"א, זה אסור.
[טעות של אנשים שחושבים מעצמם מלכתחילה] אני חושב שהטעות היא טעות כפולה.

[12] י.ג: זה לא רבי יוסף קארו?

יש הרבה אנשים שחושבים את עצמם כשייכים לשבט לוי, וזה אסור. הם סתם בני ישראל ורואים את עצמם כהגאון המפורסם, הבאבא הזה... זו הפתעה של התורה: כולם גאונים...

[מה ההבדל בין צו אל בני ישראל, וצו את בני ישראל] אולי תסביר אתה בעצמך? בין פרשה לפרשה יש קצת רווח. מי שיודע לשאול את לא פתח לו! המפרשים לפי הלכה אומרים כשיש חסרון כיס אז המקרא אומר: 'צו את'.

[(מה ההבדל בין 'אל' ו-'את'] כשיש חסרון כיס במצוה. ההבדל הוא ככה:

צו 'אל': למסור צווי זה או אחר, להגיד בפרוש מה צריך לעשות: צו אל. תמסור את הצו הזה.

צו 'את' זה צריך לתת חינוך כדי שהמצווה ידע מעצמו מה לעשות. צו את, צריך לבנות אותו כדי שיידע מעצמו מה לעשות, למסור לו חינוך, (משלי פרק כב, (ו) "חנך לנער על פי דרכו" .

"צו אל": תגיד להם זה מה שצריך לעשות, למסור איזה צו.

"צו את" זה לחנך אותם כדי שמעצמם ידעו איך להגיב. זה קשור למה שלמדנו פעם "אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו". לא רק שקרבנו לפני הר סיני אלא מסר לנו את הפרטים: איך לעשות, את השולחן ערוך היומיומי, הדף יומי. כי מלכתחילה אבל זו מדה גבוהה מאד, אם ישראל הוא ישראל הוא ידע איך לתפקד כישראל, כמו האבות. בא משה ונתן לנו את התורה כמתנה.

[.] לא, אתה מבין למה שבא אחר כך, (הלכה) על אחת כמה וכמה, (תורה) טובה כפולה. היה צריך רק לתת מידת החסד הראשונה, ואחר כך בזכות עצמך, זה היה יכול להיות די. לא רק זה אבל להוסיף את זה, היה יכול להיות די. אז באו החרדים ואמרו: אילו נתן לנו את התורה ולא קרבנו לא"י דיינו! הם מקיימים את זה באופן...

[המנהג של ישראל כהלכה] אומרים מנהג ישראל: כהלכה, לא סתם מנהג, הדרך ארץ של האבות: מנהג ישראל. אם לא כן 'מנהג' זה גיהינום, אותיות 'גהנם'.

אם כן זה קשור למה שלמדנו, הרב מסביר פה למי הקב"ה מתגלה בלי לבושים: האדן ה' אלקי ישראל. זהו.

[דבר אל] זה דומה, זה לא הביטוי צו.

סוף.

שעור 38

תאריך: 22.7.1990, כט' תמוז תש"ן

אתם זוכרים את העניין של המלבושים והפסוק היה (ישעיהו פרק ל', (כ) "ולא יכנף עוד מוריך. "וזהו פירוש:

"**וזהו פירוש 'ולא יכנף עוד מוריך'. ומניין שהכנפים הם מסתירות ומכסות?**". אתם זוכרים מהו המשל? השרים שהם מבחינת 'אלהים אשר על פני' הם נמשלים בפסוק ככנפיים של השכינה.

"**כתיב: ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה לאיש שתים מכסות להנה ולאיש שתים מכסות להנה את גויותיהם (יחזקאל א, כג) אמר בשתיהן לשון כיסוי [כי המלבוש מכסה] וכתיב: שש כנפים לאחד בשתים יכסה פניו ובשתים יכסה רגליו ובשתים יעופף (ישעיהו ו, ב). עפיפה וכיסוי באין כאחד. משנסתלקה שכינה ועשתה לה כנפים, הלכה לה ולא ראו אותה ישראל**", זה קשור, ברור, לעניין של הגלות. בגלות השכינה מתכסה עם כל אותם מלבושים וכנפים, זה התוקף של השרים שישראל משעובדים תחת השפעה של כל שר ושר, ומקבל רק דרך מה שהאומה של אותו שר נותנת לישראל. למדנו קצת את הנושא, וגם ביחזקאל, בעיקר וגם בישעיהו, החזון הזה של השכינה עם הכנפיים זה קשור לעניין הגלות, בעיקר ביחזקאל.

"**וכתיב: וירכב על כרוב ויעף (תהלים יח, יא)** [הרב פה מסביר את הביטויים שהוא משתמש בהם "יעף" זה קשור לכנפיים]. **זאת היתה אחת מעשר מסעות שנסעה שכינה, כדאיתא בראש השנה.** [צריך לראות את הנושא שמה בסוגיה]. **נמצאת למד כי הכינויים שהם סוד הכנפיים, והם סוד הכתונת שמתלבש בה שם יהו"ה יתברך. וכשמתלבש בכתונת אזי הוא נסתר ונעלם, ולפיכך אמר כמזהיר את ישראל: פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה (שיה"ש ה, ג), בסוד 'ולא יכנף עוד מוריך'; ואם תשאל ותאמר: וכי מאחר שאמרת שהשם יתברך יסיר לעתיד לבוא הכתונת והכנפיים, ואם כן נמצאו השרים העליונים השבעים אובדין מן העולם, ונמצאת צורת המרכבה העליונה פגומה כגוף חסר אברים, ונמצאת השורה חסרה?**" לפי מה שראינו מקודם, לעתיד לבא כל זה יתבטל: "פשטתי את כתנתי", לא יישאר זכר מאותם שרים. הנושא ידוע, ולכן השאלה של הרב, אם כן, יהיה פגם בצורת המרכבה השלמה. אז הוא מתחיל בתשובה ולא גומר בה, אבל במשך הלימוד אנחנו נגיע, דרך מקורות אחרים לסיום, לגמר התשובה.

"**דע שאין הדבר כן, והנני מבאר בעזרת השם. דע כי השם יתברך סידר המערכות העליונות וצורת המרכבה בסוד ע' שרים שבהן נראית מלכותו במעלתה הגדולה, והשרים הם כעבדים העומדים מחוץ לבית המלך והם המזומנים לעשות חפציו, וברוב השרים והשמשין והעבדים נראית גדולת המלך וממשלתו כאומרו: ברוב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון (משלי יד, כח)**", זה ברור, כי הריבוי של השרים האלו, העושר של הריבוי הזה, וכמובן המספר שבעים, זה רק שורש של העניין. זה שבעים שנותנים שבעים, שנותנים שבעים, כל אחד ואחד, עד אין סוף. ויש מצווה להרבות את צלם אלקים, זה המצווה של 'פריה ורביה'. יש מצווה מפורשת, המצווה הראשונה בתורה, להרבות בצלם. אם כן, אם שמענו שלעתיד לבא כל החיצוניות האלו, כל החיצוניים האלו, התבטלו ולכן יהיה פגם בעושר של הריבוי הזה, זה צורה אחת של הסבר של השאלה שלו. אבל הוא משיב שאין הדבר כך, איך? נראה איך הוא מתחיל להסביר את זה, כי ההסבר מביא אותו לכל כך נושאים שיתכן שהוא לא גמר את ההסבר עד הסוף.

"**ולפיכך כל ע' שרים שעומדין מבחוץ לשורה הפנימית**", לשורה הפנימית כי בשורות החיצוניות יש עוד, יש עוד, יש עוד, עד אין סוף. כלל רבה: כל בריאה יש לה מלאך

מלמעלה, ולכן ריבוי בבריאה בעולם העשייה, זה מורה על האין סוף של דמויות למעלה; לפי הכלל שראינו כבר: "דע מה למעלה ממך". כל בריאה ובריאה יש לה מזל, יש לה מלאך. צריך להבין את זה, שאין שום ממשות לאותן צורות, אלא מלמעלה למטה. אין שום ממשות מלמטה למעלה. מלמעלה למטה זה נאצל משורש כל האצילות אבל מלמטה למעלה השם לבדו. זה מובן הכלל הזה, ראינו את זה הרבה פעמים. בע"ז זה דווקא להתייחס לאותן מדרגות כאילו נמצאות בפני עצמן.

[אצל יעקב, (בראשית פרק כח, (יב) "ויחלם והנה סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עלים וירדים בו" [אפשר לקשור את זה, אני לא חושב שזה אותו עניין ממש, אבל אפשר לקשור את זה. כי המדרשים הסבירו מה הסדר הזה של "עולים וירדים."

[בנפש החיים] אבל אסור להתייחס לזה, זה דווקא עובדי ע"ז שתופסים את זה. גבי ישראל נאמר "יהו"ה לבדו". אולי אני אסביר את זה בצורה אחרת. קודם כול אנחנו חיים בתקופה שאין התגלות. מאז סיום תקופת הנבואה, אין התגלות של הדברים האלו. יש מאמר בגמרא, אבל אני לא זוכר בדיוק את המקור, : אלמלא העין היה יכולה לראות מה יש באוויר אף נפש היה יכולה להחזיק מעמד , . כי החסד שעשה הקב"ה גבי עם ישראל, מאז חורבן בית המקדש, שההתגלות הסתימה ולכן אין ע"ז בישראל, אחרי סיום תקופת התגלות. זוכרים את התפילה של עזרא שהתפלל והתפילה התקבלה אבל כדי שלא יהיה סכנה של ע"ז צריך לשים קץ להתגלות. כשיש התגלות, מי שרואה רואה, מי שטועה טועה. עם ישראל רואים רק את "הקולות" ,ותמונה לא ראיתם "כי לא ראיתם כל תמונה" ,זו סגולה של עם ישראל. אבל בתקופת ההתגלות, כל בני אדם ראו מה שראו, כל אחד לפי ה'מתכונת נפשו' ראה מה שראה. אבל מכל מקום זה היה אסור לישראל, זה היה רשות לאומות העולם, להתייחס לבורא עולם דרך התפיסה של השרים שלהם, זה היה הרשות שלהם אבל זה היה אסור לישראל. עכשיו אנחנו נמצאים בתקופה שאין סכנה כזו, מכיוון שהבן אדם המודרני הוא לא מסוגל אפילו להיות עובד ע"ז, אין לו אותה סכנה. זה המחיר שהיה צריך לשלם כדי לגמור עם ע"ז, וזה פלא, כי כל התקופה של הנביאים, של הנבואה, היה ע"ז בישראל. מיד, בהתחלה, אנשי כנסת הגדולה, המשנה, כל שכן הגמרא, כל זה הסתיים. מה בא במקום ע"ז? זה נקרא מינות. בעולם החיצוני, כשאתה רואה, אתה רואה, אז אתה טועה בע"ז. אבל כשאין התגלות בעולם החיצוני, אותה סכנה של ע"ז נקראת 'מינות', יש פסוק מפורש: "אמר נבל בלבו אין אלהים." הפירוש הוא: משום עסקי לבו, זו מינות. (במדבר פרק טו, (לט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", אחרי עיניכם זה ע"ז, אחרי לבבכם זה מינות .בתקופה של ע"ז לא היה מקום למינות כי ראו כל כך התגלויות, שלא היה מקום למינות. מי יכול להכחיש? רואים. אבל אחרי סיום תקופת הנבואה, אז התחדשה המינות, זה משהו אחר. המינות במובן של שלילת מציאות הבורא, מציאות האל זה אפיקורסיות במובן הבסיסי של המילה.

[מה הכוח שהיה לנצרות כדת במין?] כי דווקא, אם הבנתי את השאלה: מה נתן לנצרות להצליח כל כך, בין כל כמה צורות של מינות כאלו, לא רק של מינות, של ע"ז?

[זה לא עניין של ע"ז כי אין עניין של התגלות אצלם?] ברור שלא. כי הסוד ההצלחה של הנצרות, זה שבמיתוס שלהם התייחסו לזהות של עם ישראל. כל המסתורין שלהם, זה סתרי תורה של עם ישראל. הכוח שפועל במיתוס של הנצרות זה כוח החיות שבישראל. הם לקחו את הזהות של ישראל כ"שיתוף" שלהם.

[יש לי שאלה שניה, אני רוצה להבין אם כבר נוצרים ממשיכים סיפורים של מעשה נסים, זה רק שקרים גמורים או יש גם איזו שהיא התגלות?] זו שאלה אחרת. זה לא עניין של ע"ז במובן של השאלה הראשונה שלך, כי אין שום התגלות של האליל שלהם, אבל זו

תוצאה מהאמונה שלהם, זה בדמיון הדתי, נאמר. מכיוון שהאמונה שלהם, זו השאלה שלך, מאיפה הכוח של האמונה שלהם? כי במה הם מאמינים? בישועה מבעיות של נפש האדם. מכיוון שהלבישו את זה דווקא במה שאנחנו מגדירים כסתרי תורה, המסתורין של ישראל, של עם ישראל, זה נתן את הצלחה שלהם בבחינת ע״ז.
[אתה מדבר על השילוש?] אני מדבר לא רק על השילוש, זה עניין תיאולוגי מאוחר, אלא על הפרצופים שהם מכנים כאלקות, זה פרצופים של הזהות של ישראל כפי שהתורה מספרת אותם לנו. אבל בשבילנו זה סתרי תורה, דהיינו, אולי פעם הסברתי את זה: מה ההבדל בין מסתורין וסתרי תורה? אצל הגויים יש מסתורין, מה זה מסתורין? זה ידיעה שאין לך, ואתה לא יכול להשיג אותה, זה מסתורין.
סתרים, סתר זה ידיעה שאין לך, אבל אתה יכול להשיג אותה, אם מישהו מוסר לך את המפתח. זה הבדל מהותי. אני לא זוכר אם אני סיפרתי את זה פעם: לפני הרבה, הרבה זמן, דורות, הייתי אחראי על הסטודנטים היהודים בצרפת, והשתתפתי באיזה מחנה כלל עולמי של סטודנטים באותה תקופה מיד אחרי מלחמת העולם, ואני הכרתי שמה סטודנט אחד, נציג של ההתאחדות של יוגוסלביה. כשהיה צעיר, היה נוצרי ואחר כך היה מרקסיסטי, עכשיו אני לא יודע מה הוא, והוא סיפר לי איך עזב את הנצרות. כשתפס שמדובר רק בעניינים שקשורים לשבט קטן ממזרח הקרוב שקרוי עם ישראל, משהו מוזר, אקזוטי. מה שייך לנפש של מי שנולד ביוגוסלביה לעם הזה שנקרא ישראל? אז הוא וויתר על כל זה וזרק את כל זה, זה לא שייך לו. זה נתן לי להבין מה אמרו השליחים שלהם כשדיברו על המסתורין באמונה שלהם. זה פשוט מאוד. זה כשעובדי ע״ז שאלו אותם: במה אתה מדבר? אז היו משיבים: אתה לא יכול להבין במה מדובר, זה שייך ליהודים, זה עניין של משפחת היהודים; אצלכם זה מסתורי. ולכן כשלומדים, בשורשים של הנושא, את השורשים של אמונה של הנוצרי, הדבר הוא פשוט מאוד, הם מתייחסים לישראל כשיתוף לבורא בין הבורא ואומות העולם, ולכן הכוח של המיתוס שלהם זה הכוח של האמת של ישראל, בבחינת עשו, שהיה תאום של יעקב. זה לא סתם, זה בא מאותו שורש. תודה לאל שהם שכחו את השורשים שלהם, לא תופסים ולא מבינים מאיפה זה בא, מאמינים. אבל הכוח של האמונה שלהם: שהם צריכים ישועה, שהם צריכים גאולה, גאולה ממה? דווקא מהאי-יכולת לעמוד על הבעיה של טוב ורע, אי יכולת. אין להם תורה, ואין להם כוח של תורה והם צריכים גאולה, הם שואפים לזה. הם שואפים לזה דרך איזה אסטרטגיה מגית של התיאולוגי שלהם. אבל במה הם מאמינים? בישראל כגואל העולם.
[איך זה שיש יהודים שהתנצרו] תשמע, לפי הניסיון שלי, אני מכיר כמה מהם, לא הרבה. הבעיה של יהודי שמתנצר זה לא שהוא מאמין כנוצרי אלא זה יותר חמור, זו מחלת נפשית יותר עמוקה: הוא רואה את עצמו כמשיח, זו מחלה של יהודים.
[.זה מסביר את פאולוס.] לא, הוא לא רואה את עצמו כתלמיד של ישוע, הוא רואה את עצמו כישוע, יהודי שמתנצר. שאול התרסי(פאולוס) הזה זה עניין אחר לגמרי, הוא שיסד את האמונה של הנוצרים. כי היהודים, הנוצרים הראשונים שהיו גם כן יהודים, ורוב מהם שומרי תורה ומצות, היו מאמינים במשהו אחר לגמרי מהנצרות הנוכחית מאחרי שאול. הוא שיסד אותה נצרות. ויש הרבה הוגי דעות של הנוצרים שמתחילים לגלות שיש בעיה פה, כי ה׳ישו׳ של הנוצרים הראשונים, לפני פאולוס, הוא אחר לגמרי מאותו דמות שאנחנו מוצאים בכתבים של פאולוס, הוא אחר לגמרי. היה איזה כת משיחית, תמהונית, כמו שיש עכשיו בישראל גם כן. לפי דעתי זה עניין של מחלה נפשית ורואים את עצמם כשייכים לדמות המשיחית. הגויים כשהם נוצרים שואפים לזה אבל הם לא יכולים, מכיוון שלא נולדו יהודי אבל ליהודי יש עדיפות.

[פאולוס – החוויה שעבר בדרך לדמשק] יש רק פסוק אחד באוונגליון, רק פסוק אחד "בדרך לדמשק", אבל זה דומה מאוד למה שמגדירים כגנוסיס (gnose) זו לא התגלות ממש. כי היה אפיפיור, פאולוס הששי, מי שקדם לאפיפיור הנוכחי שאמר שהייתה לו התגלות, אמר את זה. היו שתי תקופות בחייו, לפני התגלות, ואחרי התגלות, זה ידוע. אבל מה שהוא מספר זה עניין של גנוסיס, זה לא עניין של התגלות.

[.] כנראה שהם יודעים שזה כבר הסוף שלהם.

[מה ההבדל בין 'gnose'] מה ההבדל? גנוסיס זה איזה מין תיאולוגיה שחושבת שלא היתה נבואה אלא התגלות שכלית של סודות העולם, ושהשכל האנושי יכול לתפוס את זה אם הוא מפענח.

[..מכמני העולם] למשל, דרך כל כתבי קדש של כל אומה ואומה, של כל תרבות ותרבות. הם לא מאמינים בהתגלות, ולא מאמינים בבורא עולם. חוץ מזה יש להם שיטה על התורה שהאל האמתי זה לא שם יהו"ה, אלא דווקא הנחש.

ולכן הנצרות בהתחלה היתה צריכה להלחם נגד הגנוסיס כמו היהדות, אבל המוקד של בתי מדרשות שלהם היה דווקא בדמשק, באותה תקופה. אז התגלות מדמשק זה לא סוד, כולם יודעים במה מדובר.

[.הרב שרקי: זה מתואר כדבר רגשי לא שכלי] לא, שכלי. זה מה שנקרא בלועזי 'occultisme', יש להם קשר עם הטבע גם כן רגשי, אבל אצלם זה שכלי קודם כל. למשל בדרום צרפת אלו שמגדירים כקטרים 'Albigeois' וכן הלאה, היו שייכים קצת לזה.

יתכן מאוד שהתיאולוג הראשון היה פאולוס הזה, והוא יסד את הנצרות על דווקא מה שהתחלתי לנסות להסביר, על עם ישראל כגואל של העולם בבחינת בן יוסף. זה ככה התחיל המיתוס אולי. השאלה שלך היא חשובה מאוד, מאיפה בא הכוח של הצלחה של אותה ע"ז? כי דת מאותה צורה של גואל אחד שבא במקום המצוות, היו המון באותה תקופה, למה דווקא היא, הצליחה? זה יצא מהיוונים, למה דווקא היא הצליחה? כי המיתוס שלהם הוא המיתוס של ישראל. השורש הקבלי הוא יותר עמוק, זה עשו, זה דווקא עשו, זה ישראל הטבעי, ישראל בבחינת נחש, בשורש עשו. יש בזהר כמה רמזים על הנחש הקדמוני, זו דת של הנחש הקדמוני, זה ברור מאוד. עכשיו הם שכחו את כל זה, מהר מאוד, והם ממש מאמינים בצורה נאיבית שהם ה'ישראל האמתי' מכיוון ש'הישראל ההיסטורי', הוא מעד, הוא חוטא, הוא לא הבין שדת זו רוחניות, הוא חרדי.

[למה היהודי שהתנצר הוא אנטישמי?] הוא חולה.

[הוא מאמין שהוא המשיח] אבל זו מחלה. הוא רואה גבי נפשו הפרטית, מה שהתורה אומרת גבי כלל ישראל, זה המחלה.

[זאת המשיח המשיח יכול להיות רק כללי?] המשיח יכול להיות רק המשיח של כלל ישראל. ודרך 'כלל ישראל' של כל העולם כולו.

[.הוא חושב שהוא יכול לגאול רק את עצמו?] לא! הוא חושב שהוא הכוח המשיחי הזה. אני אסביר את זה בצורה אחרת: יהודי אמתי, בריא בנפשו, לא יכול נוצרי. זה מגוחך אצלו. דווקא יהודי לא יכול להיות נוצרי, יהודי שכן מתנצר, זה סימן שהוא חולה נפש...

[.הרב שרקי מה עם ברגסון] ברגסון. זה הגאווה של הפילוסוף. זה הכוח של הפילוסופיה. אבל הוא רצה להיות דווקא המייסד של הנצרות האמתית, הפילוסופיה האמתית. ואני מצאתי את התהליך שלו בפילוסופיה שלו. זה עניין קצת ארוך, אם אתם רוצים פעם נלמד את זה. היה לי וויכוח לפני כמה שנים, היה איזה יום הולדת של ברגסון בצרפת, 'ברש"י', אז זה היה ממש מגוחך, היה כומר שמה, Le Père Dupuis שהוא אמר שברגסון היה יהודי גדול. ואני אמרתי לו שברגסון היה נוצרי גדול... הוא לא ידע איפה הוא היה...

[אדמורים חסידיים שלפחות צאן מרעיתם ראה בהם דמות משיחית] כן, אבל בצורה

אחרת לגמרי, ויש אצל החסידים האמתיים יש חוש הומור שמונע את ע״ז.
[הם באמת מאמינים שהרבי הזה הוא בעל כוח משיחי או שהרבי בעצמו מאמין] לא, לא. השאלה, למה הוא לא מגיב כשהחסידים שלו אומרים את זה? זו שאלה, אבל אני לא מאמין שהוא מאמין בזה.
[היו גם אחרים] כן, משיח שקר. אבל אם מדברים על החסידים האמתיים, הם רואים דמות של צדיק, צדיק אפשר לומר, כאמצעי בין הקב״ה והבריות, אבל צדיק לא משיח, אע״פ שאומרים, אבל זה פשוטי העם שאומרים 'משיח'. תשמע, אני לא יכול להסביר איך אני מרגיש את זה, מכיוון שדווקא אני ספרדי. אני לא חסיד, אבל כספרדי יש לי נטייה להבין מה קורה אצלם, מה קורה בנפשם. זה לא עניין של משיח בצורה של המשיח הנוצרי, זה עניין של צדיק שיש אלקות בו, גילוי של אלקות, אבל זה עניין אחר לגמרי, 'צדיק', זה משהו אחר. אצלם זה ממש אליל, אצל הנוצרים, זה אל.
[הנצרות רוצה להיוושע מהבעיה של טוב ורע, יש בחוויות של החסידים, דבר כזה שמעשיו של הצדיק הם מכפרים] תשמע, אבל זה שונה מהשבתאות, השבתאים היו ככה באותו כיוון, צריך להיוושע מהבעיה של טוב ורע, נאמר במושג פשוט, מהבעיה המוסרית. כי יש להם פחד מעץ הדעת טוב ורע, יש להם פחד מזה. מכיוון שיודעים בנפשם שאין להם שום כוח להתגבר על זה. נגיע לאיזה פרט של הנושא, ובעיקר מכיוון שאין בהם כוח תשובה. אז לקבל תורה בלי כוח התשובה זה בלתי אפשרי, הם אבודים. הם אומרים את זה בפירוש, ובעיקר פאולוס: הישועה דרך התורה זה אבדון, גיהינום. כל פעם אני תוהה, לא חושבים על התשובה? זה דבר כל כך פשוט ליהודי. אין דבר שעומד לפני התשובה אבל זה אינם מסוגלים לתפוס את זה. אחר כך קבלו המושג תשובה מהיהדות, מהתורה, אבל המושג תשובה אצלם זה כלל ועיקר, לא עניין של התשובה מהחטא, אלא זה התשובה, מה שאצלנו מגדירים כגיור, הם מגדירים כתשובה. המילה יוני זה métanoia בצרפתית זה repentir, אצלם זה conversion, זה גיור. התשובה אצלם זה להגיע לאמונה, לא לכפר על החטא, אין דבר כזה. צריך ללמוד את התיאולוגיה שלהם, זה ברור.
[זה קיים עניין של התשובה] למשל, תן לי דוגמא, איזה חטא למשל?
[הם שמים דגש שהם נגמלו מסמים, מאלכוהול, מעישון, מנשים] כן, אודות ישוע, ישוע עשה את זה.
[זה חלק, אדם שקיבל את ישוע צריך לפשפש במעשיו, 'Jéhova' זה קיים] אבל תשמע, אולי אני אסביר את זה בצורה אחרת. כי אצלם המושג של חטא, זה לא חטא גבי תורה, כחוקת הישועה, כמו שאנחנו לומדים אצל היהדות. המושג של חטא, זה חטא של דרך ארץ. כי לא חטא ולא זכות, לא יכול לתת את הישועה, רק האמונה שלהם באליל שלהם יכולה לתת את הישועה. לכן התשובה אינה האפקט הדתי של גאולה. אנחנו נגיע לאותו נושא אח״כ. כי אם אנחנו שואלים את עצמנו: מה קרה ליהודים שיסדו את דת הנצרות? הם ידעו שכל חטא אפשר לכפר דרך התשובה, היו יהודים. אבל היו צריכים למסור איזו אמונה לגויים שאין להם אותו כוח של התשובה. ולכן אין שום רמז באוונגליון שלהם, אין שום רמז לזה, שאפשר להתגבר על החטא דרך התשובה, שום רמז. אחר כך קיבלו את המושגים של היהדות, והכניסו את זה בתיאולוגיה שלהם. למשל האמונה, המושג אמונה שלהם, זו אמונה של הגאולה אבל דווקא כפי שאמרנו, לא של הגאולה ממצב קיומי של בריאה, אע״פ שמייסדי הדת שלהם ידעו שזה האמונה שרצו למסור, אלא דווקא אמונה שאפשר להיגאל מהקללה של טוב ורע, לכן שמו את הדגש כל כך חזק על חטא של אדם הראשון. אני לא אומר שביהדות זה לא קיים, זה קיים אבל יש אופק אחר לגמרי של חטא של אדם הראשון. על העניין של חטא אדם הראשון למדנו פעם בשיעור אני חושב פה, כי לפי היהדות אפשר להינצל מזה. אע״פ שבקבלה יש חומרה עצומה

לתוצאה של החטא של אדם הראשון, אבל מכל מקום התורה ניתנה ככפרה על אותו חטא של אדם הראשון אפילו אצל המקובלים. אצל הנוצרים זה לא בא בחשבון, אף דבר לא יכול לכפר על אותו חטא של אדם הראשון. דהיינו במושגים הפילוסופים הפשוטים, זה נפש של אדם שמודע שאין בכוחות עצמו כאדם להתגבר על העניין של טוב ורע, אין לו את החוקה של זה, ויתרה מזה: אין לו אפשרות להתנצל מהחטא, כשחטא. הוא צריך לשוב מדרכיו, אבל החטא נשאר החטא. רק הישועה שבאה מהאליל שלהם גואלת אותם, לא הזכות כפי שאנחנו אומרים.

[.אם אין הקב״ה עוזרו אינו יכול לו] כן! אבל, תשמע המושג מסביר את העניין. זה סייעתא דשמיא אבל העיקר הוא בא משם , העיקר זה בא משם. אפילו שאני משוכנע שיש בהיסטוריה של היהודים מחוץ לחוגים של הנוצרים, הייתה נטייה, אמרתם את זה קצת, הייתה נטייה להאמין בזה, שאין בי שום כוח, אם הוא לא מציל אותי, אבל זה הבורא; זה לא אמצעי הזה שהוא הבן של האב: שהאב נתן את התורה, הבן מציל מזה. אני יותר ויותר משוכנע שבהתחלה היהודים שיסדו אותה דת, הם סמלו את ישראל כגואל של אומות העולם, בפרצוף הזה של עשו, כי עשיו אותיות ישוע. לכן אני חוזר ואומר לפי הניסיון שלי אין לי שום יוצא מן הכלל, זה קשה מאוד לנסות, לרפאות יהודי שהתנצר. הצלחתי פעם אבל לא כל כך. יהודי אחד שהיה שייך למשפחה של אדמו״רים התנצר במלחמה, במלחמת העולם. המשפחה, סוף סוף התגלגל הדבר, שלחו אותו אלי, והוא היה כבר כומר, היה מכיר את התנ״ך בלטינית, ד״ר בתיאולוגיה קתולית, אבל סוף סוף חזר בתשובה אבל לא כל כך, נשאר אצלו, אני לא רוצה לנקוב בשם, איזה פגם נוצרי מובהק. מכיוון שחזר בתשובה, הוא רואה את עצמו כיחיד בכלל ישראל, אבל אגב נשאר גלותי, זה אומר דרשני. זה לא כל כך חמור, אבל מכל מקום נשאר אצלו משהו, יש איזו בעיה של נפש. יהודי שמתנצר זה סימן שיש בנפשו איזה פגם. רק רופא נפש יכול להחזיר אותם בתשובה כנראה. תשמעו אני לא רוצה להגזים, מי שרואה את עצמו כדתי בבחינת דומה לנצרות, אפילו אם הוא יהודי, הוא חולה נפש. זה קיבלתי מהרב צבי יהודה ז״ל, היה מסביר פעם את זה ככה: יהודי כדי להראות כאפיקורוס הוא צריך להיות אנורמלי. גוי כדי להראות את עצמו כדתי צריך להראות את עצמו כאנורמלי. גוי דתי זה לא נורמלי, יהודי אפיקורוס זה לא נורמלי, זה משהו עמוק מה שהוא אמר. ולכן כשיהודי הוא דתי בצורה של הנצרות, זה אומר דרשני, זה לא נורמלי, אפילו אם הוא נשאר יהודי, אבל הוא דתי כזה, איזה מין חוויה מוזרה.

[יהודים שעושים את עצמם כאיזה עמוד של הכנסיה] חוץ מזה יש תופעה של נאיביות עמוקה מאוד. אני קראתי את הספר של לוסטיג׳ה הזה, זה ממש, או שהוא באמת נאיבי, או שהוא רשע מרושע, אני חושב שזה שני דברים ביחד.

[.] לא. איזה מין נאיביות. דבר פשוט, הרבה אינטלקטואלים, גויים, כשקוראים את התנ״ך, מיד הם אחר כך מתחילים לקרא את ברית החדשה, הם רואים את הפער, זה מגוחך, אינפנטיל פתאום.

[האם יש הבדל בין הכנפיים ובין הכתנת?] הכתונת זה סוד הכנפיים, זה מכלול הכנפיים. כמובן בלשון הנבואה יש כמה מושגים אבל העיקר לתפוס את המושג. לפי דעתי המושג הכי ברור, זה מושג של המקרא בעשרת הדברות: ׳אלהים אשר על פני׳ [(שמות פרק כ׳, (ב) ״לא יהיה לך אלהים אחרים על פני״], אז, אני חוזר לזה שוב, יש קיום לאותן דמויות מלמעלה-למטה, ואסור ולגמרי אין מלמטה-למעלה. אולי ניקח את הדוגמא של שמות של המלאכים. היחס של ההשגחה לעניין של הרפואה נקרא רפאל, ולכן בין הקב״ה

והבריאה יש מדרגה שנקראת רפאל, זה צמצום של ההשגחה בהקשר לאותו מצב הקיומי של הרפואה. אבל מהחולה להקב״ה רפאל זה גילוי של הקב״ה עצמו. אין דבר כזה.
[.] כשראו בתקופה של קיום התגלות, כשראו את המלאך רפאל ראו את הקב״ה. עובדי ע״ז ראו מלאך, ראו אליל.
שוב, לפי דעתי, נקודת ההסבר זה, שצריך כל פעם לזכור את זה ולא לשכוח, שהנבואה הסתיימה. הייתה תקופה שהיה התגלות ממשית, זה היה אקספרימנטלי, אם אפשר לומר, ולכן שמות המלאכים באו מאותה תקופה, זה חכמה שבאה מאותה תקופה. אבל בתקופה שלנו, אף אחד לא מבין במה מדובר, מנסים להסביר בצורה אינטלקטואלית. אבל עובדי ע״ז ראו מה שראו; מכיוון שהייתה תקופה של התגלות ממשית. וכל אחד לפי מתכונת נפשו ראה מה שראה. א״א לחשוד שכל האנושות היתה ב-׳délirium׳ אוניברסלי כל כך זמן. זה דבר מציאותי שקרה, זה נעלם. זה נעלם אבל יש לנו את המקרא שמדבר על אותה תקופה ברמזים, יותר מרמזים. אפילו השם ׳מלאך׳, כשהמדרש אומר (בראשית רבה פרשה עה ד״ה ד מלאכים אלו) ״מלאכים ממש ״איזה חידוש באז? בא המדרש להסביר ליהודים מה שהיה ברור לעם העברי. היהודי לא תופס את זה ׳מלאכים ממש׳, אז צריך לשים את הדגש באותו ספור זה היו מלאכים ממש, נקודה. אתה לא מבין? ברור שאתה לא מבין, תלמד. צא ולמד! צריך קצת ענווה בלימוד התורה, זה ברור? איזו ענווה? להסכים בזה שאנחנו לא מבינים את המקרא בצורה שניתנה לעם העברי. באו המפרשים והסבירו לנו המשמעות לעם היהודי אחרי תקופת ההתגלות. וזה כוחו של רש״י, רש״י מתרגם ליהודים מה אומר המקרא לעברים, ולפעמים הוא אומר: זה אני לא יודע לתרגם, כשרש״י אומר: ״איני יודע מה מלמדנו״. מסבירים את זה וזה נכון, כענווה של רש״י. אבל היה צריך הוכחות שרש״י היה עניו? אלא יש דברים בגו, כי הוא לא מפרש כל מילה במקרא. פה הוא רוצה לומר: פה אתה צריך להבין שיש משהו להבין, אני לא יכול להגיד לך למה, להגיד לך במה מדובר, כי זה מסוכן לפי אוירה תרבותית של אותו דור של אותה תקופה.

יש הרבה, הרבה דוגמאות למשל על הפסוק ״רבקה אם יעקב ועשו״ רש״י אומר שמה פתאום ״איני יודע מה מלמדנו״ ,הוא יודע, אבל הוא לא יכול להסביר. כי רבקה היא אם יעקב, ועשו זה נוסף. מכיוון שכולם ידעו שלפי היהודים, עשו זה הנצרות, אז הוא לא יכול להסביר. זו דוגמא אחת ויש מיני רבות כאלו.
[לגבי המינות. שזה מהרהורי ליבו יש גם ביהדות, למשל בחלום מראים לו מהרהורי ליבו [זה יפה אבל צריך להבין שזה חלום.
[במדרגה לפני אדם] יש הרבה חכמים של הפסיכולוגיה המודרנית שניסו להסביר, לפענח את סמלים של ע״ז דווקא דרך התמונות של החלומות; והנפך: להסביר את הדמויות של החלומות דרך הסמלים של התרבויות הפאגאניסטיות. היתה חכמה עשירה של ע״ז. יש רמז, כי מסכת ע״ז של אברהם אבינו היתה פי כמה ממסכת ע״ז שלנו. לפי דעתי, האחרון שהיה בקיא בזה, זה הרמב״ם במורה נבוכים. הוא מסביר דברים שאנחנו לא יכולים לתפוס, הוא היה מבין אותם אצל הע״ז של התקופה שלו.

השאלה שלו: **״ואם תשאל ותאמר: וכי מאחר שאמרת שהשם יתברך יסיר לעתיד לבוא הכתונת והכנפיים, ואם כן נמצאו השרים העליונים השבעים אובדין מן העולם, ונמצאת צורת המרכבה העליונה פגומה כגוף חסר אברים, ונמצאת השורה חסרה? דע שאין הדבר כן, והנני מבאר בעזרת השם. דע כי השם יתברך סידר המערכות העליונות וצורת המרכבה בסוד ע׳ שרים שבהן נראית מלכותו במעלתה הגדולה, והשרים הם כעבדים**

העומדים מחוץ לבית המלך והם המזומנים לעשות חפציו, וברוב השרים והשמשין והעבדים נראית גדולת המלך וממשלתו כאומרו: ברוב עם הדרת מלך ובאפס לאום מחתת רזון (משלי יד, כח). ולפיכך כל ע' שרים שעומדין מבחוץ לשורה הפנימית, כולן הם כמו עדות לגודל מלכותו של שם יהו"ה יתברך, וכולן הם כלולים בסוד צורת אדם [נראה באיזה אדם מדובר], ועליהם אמר דוד המלך עליו השלום פרשה אחת: מן המיצר קראתי יה ענני במרחב יה. יהו"ה לי לא אירא מה יעשה לי אדם (תהלים קיח, ה, ו,"(והכוונה זה אותו אדם שהוא הצורה הכוללת של מכלול כל שרי מעלה.

[זה הסיבה שנאמר "נעשה אדם" שנמלך בפמליה של מעלה?] של מטה.

[בית דינו] כן שמעתי אבל אני לא זוכר המקור הזה. לא. הוא נמלך לפמליה של מעלה כשאמר נעשה אדם, אבל לא "נעשה אדם" שיימלך בהם. [(רש"י בראשית פרק א פסוק כו, (כו) "נעשה אדם - ענותנותו של הקב"ה למדנו מכאן, לפי שהאדם בדמות המלאכים ויתקנאו בו לפיכך נמלך בהם"].

"וכי השם הגדול הוא משתווה עם אדם שהוא בריה נקלה רמה ותולעה? ומה שבח הוא לשם יתברך שאמר 'טוב לחסות בה' מבטוח באדם', וכי ראוי לומר דבר כזה? והלא שוטה שבשוטים מבין דבר זה, ומה שבח הוא למקום? דע שאין הדבר כן, אבל הוא סוד עמוק מסתרי המרכבה. והוא שיש לך לדעת כי במרכבה העליונה מסודרים סביב סביב ע' שרים והם כלולים, ליודעין הסודות, בסוד סדר הצורה הנקראת אד"ם. וכולם עיניהם צפויות לשם יהו"ה יתברך לתת להם כוח ומזון וקיום ופרנסה במה שיתקיימו ויוכלו כל אחד מהם לפרנס אומה שלו. וכולם אין להם כוח ולא אור מעצמם כי אם משם יהו"ה יתברך, שהוא המקור והמעיין שממנו כולם שואבים ומתפרנסים והוא נותן פרס לכל אחד ואחד מן השרים העליונים, ומאותו הפרס שנותן לכל אחד מהם מפרנס כל שר ושר אומה שלו ומשפיע טובה לאותו החלק שיש לו בארץ ובאומה שנפלה בחלקו", כפי שראינו בפרט בדפים הקודמים: כי כל שר ממונה על ארץ, עיר, אומה.

[ה'אדם' הזה זה אותו דבר? כל אדם של המרכבה זה אותו דבר של כל שר?] לא, מכלול השרים. כל פמליה של מעלה נקראת 'אדם' באותו פסוק "מבטוח באדם" לפי הפשט שלנו, "יבטח באדם" הפרטי עלי אדמות ,שהוא מייצג את האדם, לפי דרכו, לפי כל שר ושר. כי אומות העולם היו בטוחים באותו אדם. נראה עוד פסוקים על אותו עניין.

["אתם קרויין אדם"] זה הפתרון של השאלה שלו, זו התשובה שלו. כשכל השרים יתבטלו אז יישאר "אתם קרויין אדם" ולא יהיה שום דבר חסר במרכבה העליונה, נראה את זה אחר כך.

[.] זהו. יפה. יש לנו מקור בגמרא ברש"י.

[הבחינה של ע' נפש זה מתגלה] לא. כי הכוח שלהם, של אותם השרים למעלה, בנגד הכוח של עם ישראל, בבחינת שבעים נפש, מתגלה בתקופות הגלות. כי דווקא, כפי שצינתי כבר, והרב רמז את זה בשעורים הקודמים, כי בגלות, עם ישראל מקבל רק חלק שנותן אותו שר של אותה מדינה. למדנו את זה כשלמדנו שמסוכן להתפלל בכוונות בחוץ לארץ, כי השפע בא לשרים, והם לא נותנים את החלק הראוי לעם ישראל.

"ובדרך זה כל ראש השנה שבעולם נותן ה' יתברך חלק לכל שר ושר מכל שרי האומות במה שיפרנס ארצו ואומתו, וזהו סוד 'יועל המדינות בו יאמר, איזו לרעב, ואיזו לשובע, ובריות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמות' וכו'. ואין לאומה בעולם כוח להוסיף לה על החלק שנתנו לשר שלה בראש השנה. ואפילו התפלל אותה האומה בתוך השנה כדי שיוסיפו לה טובה ומזון על מה שנגזר בראש השנה כל תפילותיהם לריק. אבל ישראל אינם כן, שהם חלק יהו"ה יתברך, ואף על פי שעמדו לדין בראש השנה כל יום שירצו יקרעו אותו הדין ויחדשו עליהם טובה, וזהו שאמר בתורה: ומי גוי גדול אשר לו אלהים

קרובים אליו כיהו״ה אלהינו בכל קראינו אליו (דברים ד, ז)״. אני רוצה לקשור את זה, לזה, למה שאמר פה הרב, עניין של ר״ה, דווקא את השאלה: למה קבעו עשרת ימי תשובה אחרי ר״ה, ולא לפני ר״ה? כי לכאורה, מה אנחנו עושים בעשרת ימי תשובה? אנחנו משתדלים לחזור בתשובה כדי לשנות, להמתיק את הדין, את גזר הדין. ולכן היה כדאי לכל העבודה של ימי התשובה שתהיה לפני ר״ה, לא אחרי ר״ה. אחרי גזר הדין, הדין נגזר. ואע״פ שבתקופה של הסליחות יש מעין עבודה של תשובה, אבל עיקר התשובה, זה עשרת ימי תשובה אחרי ר״ה. וזה מה שרמזתי מקודם, כוח התשובה בישראל. כי דווקא כוח התשובה יכול לשנות את הדין. אני מתאר את זה ככה באופן פשוט: הנה גזר דין שלך, עכשיו תשתדל לשנות את זה, ויש לך עד יום הכפורים. אם אתה מצליח לשנות זה ישתנה. ולכן בר״ה אפשר לדעת מה יקרה בגורל עם ישראל וכל יהודי ויהודי, אלא אם כן, הוא משנה את זה בתשובה. בכל רגע הקב״ה יודע צופה ומביט מה יקרה לכל בריאה, בכל רגע, מכיוון שהעתיד הוא תוצאה של העבר, אלא אם כן הנפש משנה את העבר בתשובה, אז העתיד משתנה. כי סוד התשובה, וזה אולי יכול לתרום לבעיה הכי קשה של המתח, הסתירה, שיש בין הבחירה של האדם והכל יכול של הקב״ה. הקב״ה יודע מראש מה קורה לאדם, ובכל זאת אומרים לנו שיש לנו שיש לו בחירה לאדם לשנות. אבל לפי אותו הסבר, בכל רגע ורגע ידוע מה יקרה, אבל בכל רגע ורגע יכול להשתנות ואז ידוע מה יקרה בכל רגע ורגע. אבל זה לא סותר. אני פעם הדגמתי את זה, אני לא יודע איך אומרים בעברית ישראלית את הזויות המקבילות, כי זוית אחת זה העבר, זוית שניה זה העתיד, והם שווים; אלא אם כן, פה בנקודה ההיא, יש הנפש של האדם שיכול לשנות את העבר, אז העתיד משתנה. כי כוח התשובה זה לשוב לעבר כדי לתקן איזה תיקון. אז ממילא העתיד משתנה. אז הכוח הזה הוא לא טבעי, הוא לא שייך לטבע, אע״פ שיש מדענים שמתחילים לומר במדע המודרני, שאולי הזמן הוא לא בלתי הפיך, כפי שחשבו המדענים עד עכשיו. אבל מכל מקום השכל הטבעי לא יכול לתפוס את זה, אני לא מצאתי בשום שפה שבעולם שאני מכיר דוגמא של העניין של 'וא״ו ההפוך'. 'וא״ו ההפוך' שהופך את העבר לעתיד ואת העתיד לעבר. וזה סוד וא״ו ההפוך בעניין התשובה. דווקא יש כוח בישראל להפוך את ההפכים, זה כלל ידוע, זה הכוח של עם ישראל.

[זה הכוח המשיחי] זה הכוח המשיחי, זה הכוח הנבואי. זה הכוח של צלם אלקים, של העניין האלקי לפי הכוזרי. זהו! להפוך את העבר לעתיד. והדור שלנו חי את זה. היינו עם של העבר, פתאום כל העבר הופך להיות עתיד.

[מתוך ההפיכה] יפה. וזה מה שאומר המדרש על העניין של הקללות של בלעם, כי הפך ה' את הקללה לברכה, את העבר לעתיד וכן הלאה. הכוח הזה, זה כוח התשובה. והוא לא טבעי ולכן שכל טבעי פשוט, הוא לא יכול לתפוס את המושג של 'תשובה'. קודם כל בבחינת מוסרית זה לא מוסרי. בבחינת השכל המוסרי הטבעי, זה לא מוסרי! ולכן נפש הגוי לא קיבלה את העניין של התורה עם התשובה. מכיוון שהוא לא תופס תשובה, הוא לא יכול לקבל את התורה. כי בחטא הראשון הוא אבוד. וזה מה שאומר בפירוש את מייסד הנצרות. א״א דרך התורה, כי בחטא הראשון אנחנו אבודים, כבר אבודים, כי החטא הראשון כבר קרה. ומה עם כוח התשובה? אין שום רמז לכוח התשובה. ואני הבנתי את זה בפירוש של המפרשים על העניין של 'עם קשה עורף'. הביטוי של 'קשה עורף' נאמר קודם כל, לערב רב, ואחר כך זה נכנס לישראל כשהקב״ה קיבל (במדבר פרק יד, (כ) ״סלחתי כדברך ״אז הערב רב נכנס בישראל ואותה מידה של 'קשיות ערף' נכנסה לישראל. יש פסוק מפורש: (שמות פרק לג, (ה) ״ויאמר יהו״ה אל משה אמר אל בני ישראל אתם עם קשה ערף ״אחרי חטא העגל, כשהערב רב נכנס, כאילו איזה נחמה. לפי דעתי (ישעיהו פרק מ, (א) ״נחמו נחמו עמי ״זה על זה, כי עכשיו חבל, אבל זה ככה, אתה

בעל מידת 'קשיות ערף'. כי קיבלנו עלינו את כלל האנושות דרך הערב רב, אז נכנס העניין של 'קשיות ערף'. וכל המפרשים מסבירים את זה: מה זה 'קשיות ערף'? לא מאמינים לשמוע את התוכחות ואין סיכוי שיחזרו בתשובה, זה 'עם קשה ערף', ולכן 'קשיות ערף' זה קשיות ההבנה, שאפשר לחזור בתשובה. אני רוצה להסביר לפי הפסוקים "ולבבו יבין ושב ורפא לו." "ולבבו יבין", בערבית אותה מילה, לערף, 'ערף', זה הבנה. קשה ערף, בערבית, זה קשה הבנה. יש לנו פסוק מפורש "כי לא עם בינות הוא ,"זה עם קשה ערף, זה אותה מילה. "יערף כמטר לקחי "יש משמעות של הבנה. אבל בערבית זה פשוט, זה אותה מילה. אם כן, זה מה שאומר הרב פה, זו דוגמא לכל ימות השנה, דבר יום ביומו. כל יום התשובה יכולה לשנות את הגורל, אבל בדרך 'הכללה': הגורל נגזר בר"ה, ודווקא אחרי ר"ה, עד יום הכפורים, אפשר לתקן את זה.

[למה עד יום הכפורים?] מכיוון שיש עשרה מדרגות של מעמקים. אבל נמשך כל יום, כל שבת זה יום של תשובה, כל ראש חודש, יש עבודה של תשובה. כל שבת, כל יום, כל רגע, אפשר, כל רגע, אבל הדגם של זה, זה ר"ה.

[העניין של אין מושג של 'תשובה' אצל הגויים, הם לא תפסו את זה, זו תוצאה מהתרחקות. אם זה דבר טבעי זה מונע מהם] לא! זה תפקוד השכל הטבעי. בנשמה שלהם, בנפש שלהם יש בחירה חופשית, לא בשכל. השכל מונע את הרצון. כי אני למדתי את זה אצל הפילוסופים הגדולים, של יוון הקדומה, לא תופסים דבר כזה: מה שעבר עבר, זה לא מוסרי. אם עשית איזה חטא, זה לא מוסרי לכפר על זה, אתה צריך לקבל עונש. ולכן זה יצא מהיוונים. החטא כבר נעשה, אין ישועה דרך המוסר. יש ישועה דרך האסטרטגיה המגית שמספרים במיתוס שלהם. הראש של הגוי לא תופס את זה.

[אפשר לקשר את זה עם העניין של מחשבה רעה, אצל הגויים, מצרפה למעשה] יפה. מכיוון שהתפיסה של הרצון אצלם בהקשר של השכל אצלם, היא שונה. יפה! אבל אחר כך הושפעו מהמקרא, מהתורה, ולכן יש להם מושגים של תשובה, אבל זה לא תופס את המקום שזה תופס ביהדות.

[המושג של 'la grace' אצלם זה בא לפני או אחרי] זהו. זה בא לפני. העיקר אצלם זה החסד הזה.

[אין אצלנו דבר כזה של מעוות לא יוכל לתקון?] כן. אבל לדברים שוליים. שוליים, לא לעיקר. לא לעיקר של הישועה של הנפש. זה דברים שוליים גבי הבעיה של הישועה של הבריאה. אבל ברור שיש סיכון, אבל צריך חכמה הלכתית נכונה. עתידים כל הממזרים להיבטל (רש"י מסכת קידושין דף עב עמוד ב', "יבדלו הממזרים מהם וישבו בפני עצמם" זה ידוע. איך עושים את זה? מבטלים.

[.] כן, זה טריק של הלכה. שיפחה.

[בר"ה זה יום הדין אבל במדרש כתוב שישראל בר"ה אוכלים ושותים, בטוחים בצדקתם. אצל הספרדים לא מתייחסים לר"ה כמו יום הדין של האשכנזים?] פחות, יש קצת יותר שמחה. ברור שזה יום הדין.

[אוכלים יותר] ברור שזה יום הדין גם כן, אבל יש שמחה. סוף, סוף הישועה לא תלויה בזה. מכל מקום זה יום טוב: ר"ה. לא בוכים כל כך כמו האשכנזים.

[זה התקרבות ליהו"ה צריך להיות שמחה!] לא, יש איזה מין תפיסה קצת שונה. לפי דעתי הדבר הוא עמוק מאוד, כי זה לא רק על הפרט הזה, הצורה של העבודה אצל אשכנזים, יש צורה קצת אחרת, מכיוון שיש להם את האבל של הבית ראשון יותר עמוק מהספרדים. כי הספרדים הם צאצאי גולי בית שני, והאבל של בית ראשון הוא רחוק מאוד. אבל האשכנזים הם עוד -היו, עכשיו זה נגמר אני מקווה - באותו אבל. יש הרבה רמזים לזה.

[הרב שרקי: אין באיסלאם מושג 'תשובה', למוסלמים יש?] באיסלאם אין שום מושג של

מצווה, ולכן אין דבר כזה. לא צריך מכיוון שהכול, לגמרי, זה רק הבורא שהוא עושה את זה. התפיסה המוסרית של האיסלאם היא שונה כל כך, שצריך ללמוד את זה באופן עמוק מאוד: זה מתכונת שכלית אחרת מהנוצרי. הנוצרי, זה הגוי הכי קרוב למנטליות של היהודי. האמונה של המוסלמי היא יותר קרובה לאמונה שלנו, אבל התפיסה של המוסר, הפילוסופיה שלהם, רחוקה מאוד. אלא נוצרי, דומה קצת ליהודי אבל הוא לא יכול. לכן הוא שולל.

[אדם חוזר בתשובה, הוא משפר את המצב אבל מה שנעשה...] אם התשובה היא שלמה. אם התשובה היא עד כסא הכבוד, אם התשובה היא עד הרצון. אבל אם התשובה היא רק "האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב ,"ברור שלא.

[בסוף, אם הוא יצליח בתשובה אחרי החטא שעשה, החטא שוכחים אותו לגמרי?] כן ואיננה. זה פסוק!: ואיננו. [(ירמיהו פרק נ', (כ) "בימים ההם ובעת ההיא נאם יהו"ה יבקש את עון ישראל ואיננו ואת חטאת יהודה ולא תמצאינה כי אסלח לאשר"]

['דין של אמת' מה זה אומר?] דין של אמת, למדנו את זה כבר, כשלא חזר בתשובה, הוא אמר את זה בפירוש. כשלא חזר בתשובה אז בא הדין של אמת. רציתי להוסיף משהו, ספור חסידי יפה מאוד.

[גמר דין. בסוף, בסוף יש תמיד דין של אמת]כן, אבל, גמר דין זה לא אבדון!!! אצל הגויים זה אבדון. אין להם שום, שום אפשרות לחשוב על, אי אפשר להינצל מזה. צריך ממש אסטרטגיה מגית, כדי להינצל מזה. תשמע, אגב, זו אמונה עמוקה מאוד. אבל עברנו את זה.

רציתי לספר ספור חסידי יפה מאוד על הנושא, שכחתי איזה רב חסיד מזמן, מדורות הקדומים. פעם הרב בא ואמר לתלמידיו: מי שעושה באמת תשובה שלמה, הוא יהיה המשיח. היה הס באולם. אחר כך התלמידים העיזו לשאול: ואתה רבי? אז הוא אמר להם: ואתם תלמידי!? כי זה קשור למה שאנחנו יודעים. כי דוד המלך הוא בעל התשובה, והוא תיקן את חטא של אדם הראשון בבחינת כלל. התשובה מכפרת את החטא. התוצאות של זוהמת הנחש מתפקדות אבל מעיקרא "כל ישראל יש להם חלק"! זה ידוע.

[כל ישראל יש להם חלק, זה מדוד?] אפשר לומר את זה ככה, בבחינת גם כן, והוא המליך את הקב"ה עלי אדמות. מה היה החטא של אדם הראשון, מבחינת הגדרה חיצונית? זה מרידה כלפי מלכותו יתברך. דוד הראשון היה המלך הראשון שהמליך את הקב"ה בעולם, ולכן אנחנו מחכים לבן דוד, הנוצרים מחכים עוד לתיקון של חטא אדם הראשון.

[מה הקשר בין תשובה וחידוש] מה הקשר, אני שואל? איך אתה תופס את זה? תהלים פרק קג, (ה) "תתחדש כנשר נעוריכי "למשל. זה חידוש של הרצון.

[(אור חדש על ציון תאיר"] קצת קשור רחוק, אבל הקשר הוא אולי דרך אותו פסוק, "תתחדש כנשר נעוריכי". אני, פעם למדתי את זה מהפסוק בירמיהו: "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה " לפני מתן תורה. כי בזיכרון שלנו א"א לשכוח את החטאים, אנחנו לא יכולים לזכור איך היינו לפני החטא, ולכן בזיכרון יש ערבוביה של טוב ורע. אבל הקב"ה אומר לישראל: 'אני' "זכרתי לך חסד נעוריך", את לא יכולה אבל אני יכול. זה כוח החידוש. זה למדתי מרבותי הרבה פעמים, מי שמתחרט אחרי יום הכפורים על חטא שחטא לפני יום הכפורים, זה סימן שלא חזר בתשובה באמת. מי שחזר בתשובה באמת, צריך להיות בשמחה "וחטאתי נגדי תמיד ," אבל בשמחה, ניצלתי מזה. א"א לשכוח אבל המחלה של החטא, המושג "ושב ורפא לו" זה מושג אמיתי, צריך לרפאות מזה. ולכן החרטה צריכה להיות גמורה ביום הכפורים. מי שמתחרט עוד, זה סימן שהתשובה שלו לא היתה שלמה. לכן בא הפרי צדיק ואומר את זה בפירוש ב'צדקת הצדיק', אז החטאים של ישראל הם 'זכויות'. כחטאים הם

'זכויות', כחטאים.
[(איכה פרק ה', (כא) "ונשוב ונשובה חדש ימינו כקדם ["לפי הנושא שלנו כקדם של החטא: "חדש ימינו כקדם", זה עניין של הנעורים, לפני התודעה של החטא כחטא.
[יש אפשרות שגוי יחזור בתשובה?]כן! אז הוא מתגייר. (רש"י שמות פרק יח פסוק א', (א) "וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא?", אם הוא תופס את זה וזה העומק של המדרש שמה בגמרא, כשתופס את זה, יש מתן תורה, הוא חוזר. כששומע את זה.
[למה יונה בן אמתי לא רצה להחזיר בתשובה?] זה הנושא של יוסף(מי ששאל קודם על דין של אמת), מכיוון שהוא ממידת האמת, הוא אומר להקב"ה: אני יודע שאתה בעל חסד, אבל אני לא. אני בן אמתי!
[אורי שרקי: למה הקב"ה רוצה להחזיר אותם בתשובה] כן מכיוון שהוא הקב"ה!
[שם יש הוכחה שאין תשובה אצל הגויים כי התשובה שלהם היא לא תשובה] אתה בטוח שזה לא חידוש? זה פשט. אז השאלה של אורי: למה הקב"ה חשב?
[אדרבה, הקב"ה רצה להוכיח שא"א] יפה. זה משל כדי לדעת את זה?! זה דומה ל-(תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא דף טו עמוד א') "לא היה ולא נברא אלא משלי".
[לא הבנתי.] הוא שאל: אם כן אין תשובה אצל הגויים? לפי דעתי יש אפשרות וההוכחה זה הגרים. טוב, יש מי שאומר שהגרים הם מעיקרם מישראל אבל זה תירוץ.
[זה לא שאין תשובה אצל הגויים, אבל רואים איזה הפרזה, איזה מידיות מיד כשיונה נכנס עוד לא מספיק להגיד ננוה נהפכת, הכרזה, (רד"ק יונה פרק א פסוק ג') "הגויים קרובים לתשובה הם [" יפה, תפסתי זה נכון.
[.אבל אחרי 40 יום עושים תשובה על התשובה] כן. זה "אחטא ואשוב".
[יש בימינו פחד מעליה החדשה, יש כמה חוזרי בתשובה, זה הערב רב שנכנס] זה הערב רב, זה לא חוזרי בתשובה. תשמע זה בעיה שמתחדשת בדורנו, זה סימן שאנחנו ביציאת מצרים. ומי גדול ממשה רבנו שקיבל אותם? זה לא סתם. זו בעיה, איזה נפשות שדווקא בחרו לגור פה. השער נפתח, באו. פה. זה לא סתם.
[לא עברו את המדבר, הם באים ישר פה...] הם יתחילו! לאט, לאט. יתכן מאוד שהרב אריה דרעי נבחר כשר הפנים, רק בשבילם, והוא ילמד אותם.
[דוד זה קשור לארבע חיות של המרכבה?] לא, לפי מה שאני למדתי, זה קשור דווקא לצורת אדם, ויש שני הסברים: 'אדם, דוד משיח' ו'אברהם דוד משיח'. אבל לפי הפשט הוא האב הרביעי, הוא הרגל הרביעי של המרכבה. אברהם יצחק ויעקב, מיד אחר כך היה יכול להיות משיח, אבל היה צריך לחכות את הגויים, אז מחכים עד דוד שהוא הרביעי; זה נרמז בשם יהודה, הדל"ת זה של שם יהודה. אני רק רוצה להוסיף בדף הזה, ואחר כך בשיעור הבא נמשיך, כמה פסוקים על הפסוק שהביא "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כיהו"ה אלהינו בכל קראנו אליו "אני יכול לדייק על מה שאמרת, יוסף, שהגויים הם 'קרובי תשובה' אבל פה בפסוק הוא, הוא קרוב אלינו, זה ההפך.
תמשיכו פסוק אחד דף 99
"וכתיב לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (מלכים א, (ח), [אתם רואים את הקשר עם ר"ה? משפט] כלומר בכל יום ויום יכולין ישראל לקרוע הדין שנגזר עליהם בר"ה", כמו בר"ה. יש עוד פסוקים שרציתי להביא עוד, זה: (דברים פרק ד', (ז) "ומי גוי גדול "כפי שראינו, "דרשו יהו"ה בהמצאו קראהו בהיותו קרוב ."יש עוד פסוק: "קרוב יהו"ה לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת". זה נאמר גם כן, אני לא זוכר את המקור במפרשים, על ברכת אמת אחרי ק"ש, אמת ויציב, אמת ואמונה: "קרוב יהו"ה לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת," אחרי ק"ש, אמת; יהו"ה אלהיכם אמת, וזה מידת התפארת שאנחנו לומדים בה: אם קורא באמת, אז הוא קרוב. ולכן מיד אחרי ה'

אלהיכם אומרים 'אמת': "אשר יקראהו - באמת". זה מובן הדיוק.
[.. יוסף: ביונה מידת אמת חסר מידת הרחמים של ה', אז מידת אמת חסר] כאילו אין אמת של חסד. יש חסד של אמת אבל אין אמת של חסד.
אני רוצה לתת לכם רק המקור ברש"י על העניין. הוא שאל שאלה: מה יקרה אחרי הסתלקות אותם השרים, האם לא יהיה חסר במרכבה העליונה? התשובה שלו היא לא כל כך ברורה בהמשך, אבל, כפי שאמרנו, כשיסתלקו השרים, במקומם יהיה שבעים נפש של ישראל, הפרצופים של ישראל. פה בגמרא בסנהדרין על הביטוי: 'פמליא של מעלה' רש"י מסביר "פמליא של מעלה ושל מטה - מלאכים וישראל" .אז המלאכים הם פמליא של מעלה, וישראל הם פמליא של מטה. כל עוד שאנחנו בגלות, פמליא של מטה זה אומות העולם, אבל בתקופת הגאולה, פמליא של מטה זה ישראל, וישראל יהיה הכלי של פמליא של מעלה. בינתיים בגלות, זה השרים.
[איפה זה בסנהדרין?] בסנהדרין בדף צח' דף ב' [(תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צח עמוד ב') "פמליא של מעלה ופמליא של מטה"] בסוף.
פה יש איזו חידה ברש"י, אחר כך תראה אם אתה מוצא מקור, רש"י מוסיף: "אפילו הגרים לא גרסינן" אבל אני לא מצאתי במקור בגמרא "אפילו הגרים".
[המוצאים לאור תיקנו את הגמרא על פי רש"י, כשרש"י אמר "לא גרסינן", כבר לא גורסין"] לא גורסים אבל צריך לדעת איך היו גורסים? זו השאלה.
.

שיעור 39

תאריך: 29.7.90, ז' באב תש"ן

הרב מביא פסוק שמאיר את הנושא של הקירוב בעם ישראל וגילוי שם הויה; כי כל שאר אומות העולם הם קשורים לשרים, זה היה עניין מהתחלת הפרק. אז הוא מביא את הפסוק: "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרבים אליו כיהו"ה אלהינו בכל קראנו אליו." פה ראינו כמה פסוקים קשורים לאותה הגדרה, זה בהקשר עניין של התשובה. אתם זוכרים את הנושא? כל אומה ולשון מקבלת דרך השר שלה; יש כלל כי מר"ה לר"ה כל אומות העולם מקבלים את הפרנסה שלהן דרך השר שלהן. אחר כך נראה שיש שני סוגים של שרים:

שרים של ימין שנקראים 'נדיבים', ושרים של שמאל שנקראים 'אדם', וזה כולל בצורת אדם, שהיא הצורה של פמליא של מעלה. הגענו לזה, להגדרה של פמליא של מעלה. כי השאלה שלו היתה: אם באחרית הימים יתבטלו כל השרים, אז יהיה פגם במרכבה העליונה!? כי הכול זה לצורך גבוה, והתשובה איננה, אלא ברמיזה, בספר. אבל מצאנו מקור בגמרא, רש"י מסביר, אחר כך המהר"ל חוזר באותה סוגיה, הסוגיה בסנהדרין, יש פירוש של רש"י שמה: מה זה פמליא של מעלה ופמליא של מטה? פמליא של מעלה, זה השרים, פמליא של מטה, זה ישראל. עד כאן רש"י. כל עוד שיש שלטון של השרים, יש פמליא של מעלה, שזה השרים ופמליא של מטה, זה אומות העולם - אני מדייק ככה. ולעתיד לבא, כשיתבטלו השרים, אז פמליא של מטה ופמליא של מעלה, זה ישראל. זה הקבלה של שבעים שרים ושבעים נפש.

כל עוד אנחנו בגלות, ישראל מקבל דרך השרים עלי אדמות, דרך אומות העולם. אבל בסוף הגלות, ישראל מקבל מהשכינה ואומות העולם מקבלים מישראל. זוכרים את הדיוק? לכן זה מאיר את הנושא החשוב של הקבלה בין שבעים נפש של ישראל ושבעים שרים. אז כל עוד ישראל זוכה, זה דרך שבעים נפש. ((יש רעש של מוסיקה על יד מרכז יאיר: זה שבט לא ידעתי אשמע. [צוחק], זה קשור קצת לעניין של שבעים לשון) כי "בצאתו על ארץ מצרים שפת לא ידעתי אשמע"((.

אני רוצה לחזור לדיוק הזה, אבל זה נעלם ממני ויתכן שזה יחזור. ואתם זוכרים שלמדנו בפרשת פנחס, אחרי כל האסונות שהיו במדבר, היה צריך למנות את עם ישראל, כדי לדעת אם נשאר מספר מספיק, ככלי לשכינה, כמרכבה לשכינה. זוכרים את זה? יש איזה דיוק שמביא רש"י בשם רבי משה הדרשן: כי במניין, אם אפשר לומר במפקד של פרשת פנחס, מוצאים רק ששים וחמש משפחות, ששים וחמש שמות. ורש"י מביא פירוש של רבנו משה הדרשן, כי זה הרמז בפסוק "כי אתם המעט מכל העמים. "ורבנו משה הדרשן מסביר את זה ככה: "כי אתם הא מעט מכל העמים"

34 ב'

אני הוספתי: דווקא בא העניין של בנות צלפחד, כדי להשלים את מספר שבעים, אבל 'חסר אחד' , מי זה האחד? כי לאמיתו של דבר צריך שבעים ואחד.כי השם הגדול זה שבעים ושתים, כשיש למטה שבעים ואחת אז יש התגלות השכינה; וזה שבעים ושתים. ושבעים ושתים רומז לשבעים אומות העולם, דרך שבעים נפש של ישראל, דרך חכמי הסנהדרין: אב בית דין ונשיא, זה שבעים ושתים. וכשבנות צלפחד מסבירות ששייך להן נחלה, אז הן מסבירות שאביהם בחטאו מת ולא היה בעדת קרח. פה יש איזה דיוק, שסוף סוף כשחוזרים על כל המנויים של המשפחות בפרשת פנחס, אנחנו רואים שהתורה חוזרת על כל השמות שנאבדו בדרך, וזה מתחיל מהתקופה של השבטים: ער, אונן וכן הלאה, וכשאנחנו מגיעים לתקופה של יציאת מצרים, לדור המדבר אז זה בפירוש דתן ואבירם,

נדב ואביהוא ,צלפחד וקרח, זה שש שמות. חמשה שמות חזרו דרך הצדקניות של בנות צלפחד. וחסר אחד, שזה שייך לקרח, שזה "קרחה: לעולם ,"אם אתם זוכרים את המדרשים שמביא רש"י, זה החטא של המחלוקת.
דתן ואבירם, זה החטא של הנשיאים. נדב ואביהוא, זה החטא של הכוהנים. צלפחד, זה החטא של חילול שבת, יהודי פשוט. וקרח, זה החטא של התלמיד חכם.
אז יש איזה פגם בשם, בנות צלפחד החזירו את הה"א אחרונה, צד נוקבא, שרומז למלכות.
אבל חסר עוד את העניין של תיקון חטאו של קרח, עד אחרית הימים, וזה שייך לעניין של המחלוקת.
כשלמדנו עם המהר"ל, בדרך חיים, שמסביר את זה: "שנואה המחלוקת" על המשנה בפרקי אבות (פרקי אבות פרק ה', משנה יז), "שנואה המחלוקת" זה הסבר המהר"ל, אפילו המחלוקת לשם שמים. יש עוד איזה רמז, שביום שני שנולדה המחלוקת וביום שני נולדה המחלוקת שהיא לשם שמים, לשם שמים ממש, המחלוקת בין המים אשר מעל השמים והמים אשר מתחת השמים. לכן לא נאמר כי טוב ביום השני. ודווקא ביום שני אנחנו שרים את מזמור: "למנצח לבני קרח מזמור", בני קרח עושים את התיקון של המחלוקת של יום שני.
אז אנחנו רואים את החשיבות של אותה הקבלה של שבעים נפש בישראל ושבעים שרים, זה משתייך לכלל: שכל ר"ה, בכל שנה, העולם כולו מקבל, לפי לשון הרב, 'הפרס' שלו. ואחר כך הוא מסביר שזה הפרנסה, יתכן שזה אותיות מקבילות פרס ופרנסה. יתכן שיש איזו משמעות חופפת בין שני השמות האלו. ואף אחד לא יכול לשנות מה שקיבל בראש השנה, מאומות העולם, חוץ מישראל. ישראל יכול לשנות, וזה הגדרה שלו הקרבה בין עם ישראל ושם הויה, זה הנושא שהגענו בשיעור הקודם.
עכשיו אני חוזר למה שהוספנו. זה העניין של התשובה בראש השנה. התשובה בראש השנה יכולה, אחרי ראש השנה דווקא, אחרי גזר דין, כי זה לשון נגזר, אפשר לשנות את הגזר דין, על ידי התשובה. ולכן עשרת ימי תשובה, זה אחרי ראש השנה ולא לפני ר"ה. וזה בנין אב לכל ימות השנה. כי בכל רגע ורגע לזמן, הכול נחתם מחמת העבר, הקב"ה יודע את העתיד, זה כבר גורל. אבל בכל רגע ורגע הנפש, הרצון של הנפש, יכולה לשנות את העתיד, על ידי התשובה. כי התשובה משנה את העבר, ואם העבר משתנה אז העתיד משתנה. ולכן יש בידי האדם, דרך התשובה, הכוח לשנות את הגורל, אבל זה שייך לישראל. וזה החידוש של הרב שהתחלתי להסביר קצת את זה. אז כל העניין הוא בפרשה 'כי תשא'. אני מזכיר לכם את הנושא: כשהיה חטא העגל, מיד הקב"ה גוזר דין: אכלה אותם. השאלה היא: שאין דבר שעומד לפני התשובה. ולמה נגזר הדין, בלי שום אפשרות של סליחה קשורה לתשובה? זה מפתיע כי כל התורה כולה מבוססת על הבסיס של התשובה. אתם זוכרים, וזה פרק שלם ב-'אורות התשובה' של הרב, כי התשובה נבראת לפני בריאת העולם, למה? כי העולם לא יכול לתפקד אם אין התנאי של האפשרות של התשובה שקודם לתפקוד העולם, למה? מכיוון שבחטא הראשון, זה סוף העולם. וזו התפיסה של הנצרות בעיקר, אבל התפיסה של הנפש הפילוסופית נאמר, השכל הטבעי, השכל הטבעי לא יכול לעמוד על המושג של התשובה. השכל הגויי לא מקבל את העניין של התשובה. ואם אתם זוכרים למדנו כי זה ההסבר למה דווקא הנוצרים שמקבלים אמונת ישראל: שהגאולה, הישועה היא אפשרית, אבל לא דרך התורה. מכיוון שיש להם פחד מהתורה. יש להם פחד, כי מהחטא הראשון זה אבדון. ופה זה הנושא שלנו: ואיפה האפשרות של התשובה? לא משתייכים לזה. אע"פ שאני זוכר שמשהו שאל: הפונדמנטליסטים שלהם? הוא לא נמצא הערב, יתכן שהופיע דווקא בהקשר לנושא הזה.

והסתלק אחר כך [צוחק]. ההסבר שאני מציע, ויש בסיס אצל המפרשים, מיד נראה את רש"י על הפרשה, 'כי תשא', שהשכל הטבעי של אומות העולם, לא תופס את העניין של התשובה. העניין של התשובה, זה חידוש של הנפש העברי, כי זה היפוך הפכים - וזה שמגדיר את הנפש העברי - את הברכה לקללה, את הקללה לברכה. את העבר לעתיד, את העתיד לעבר. וזה כוח התשובה: לחזור, לשוב בעבר, כדי לתקן מה שהתקלקל. אני הרבה זמן למדתי את הסוגיה כדי לתפוס את זה: למה כשהגויים מדברים על התורה, בעיקר הנוצרים מייסדי הנצרות, אבל לא הראשונים, אחרי המתייוונים שלהם, כי זו תפיסה יוונית רומאית של הנומוס ביוונית, הם מתרגמים את המושג 'תורה' למושג 'נומוס', 'נומוס' ביוונית זה חוק שאי אפשר לשנות, זה נורמה בלטינית. הם תופסים את החוק המוסרי, את החוקה המוסרית, ממש באותה הגדרה שהם תופסים את חוקות הטבע. בחוקות הטבע אין דבר כזה: להפוך את העניינים, אע"פ - אני רוצה לציין את זה, התעניינתי בזה - יש אנשי מדע מודרניים שכבר תופסים, שגם בחוקות הטבע יש דבר כזה, כבר תופסים את זה. אבל מכל מקום, זו היתה התפיסה של אומות העולם. המושג של תשובה הוא למעלה מן השכל וזה באמת כפי שאמר המדרש, כשהמדרש אומר, זה בהתחלת מדרש רבה: ששה דברים קדמו לבריאת העולם, שנים מהם נבראו, זה תורה וכסא הכבוד, וארבעה מהם עלו במחשבה להיבראות, וזה האבות, ישראל, שמו של משיח ובית המקדש .ואחר כך המדרש שואל: ואיני יודע מי קדם למי: אם התורה קדמה לכסא הכבוד או אם כסא הכבוד קדמה לתורה? סוף, סוף התשובה היא: "התורה קדמה לכסא הכבוד", "ה' קנני ראשית דרכו" לפני "נכון כסאך מאז". ואחר כך המסקנה של המדרש היא: מחשבתם של ישראל קדם לכל דבר. ויש אומרים, אפילו התשובה, שקדמה לעולם. לא רק ששה דברים אלא שבעה.

ששה דברים, מקביל לששת הימים, שורש ששת הימים, והתשובה זה מקביל לשבת, "מזמור שיר ליום השבת "זה מזמור התשובה.

ולכן פה זה ברור, כי כדי שהעולם יכול לתפקד, יש ששה דברים שהם שבעה שקדמו במחשבה את מציאות העולם, ובעיקר התשובה. עכשיו זה פשוט מאוד. השכל הטבעי, דהיינו, התפיסה של הגויים, אינו יכול לתפוס, לעמוד, להתגבר על המושג של התשובה. אחר כך, החינוך של המקרא מסר בתרבות האנושית את המושג 'תשובה', אבל הם לא משתמשים בזה כאפשרות לתורה. הישועה לא באה דרך התורה, כי התשובה זה לא רציני. ולכן זה ההבדל בין עם ישראל ואומות העולם.

אני חוזר על הפרשת 'כי תשא', זה ההסבר כי: מי הוא העם שעשה את העגל שעשה אהרן? זה הערב רב. כשהפסוק אומר: "ראיתי את העם הזה והנה עם קשה ערף הוא ,"מדובר בערב רב. אז מה המשמעות של עם קשה ערף? תראו את רש"י על אותו פסוק: מזה קשה ערף? אין שום סיכוי שיחזרו בתשובה. רש"י : "קשה ערף - מחזרין קשי ערפם לנגד מוכיחיהם, וממאנים לשמוע", ולכן אין אפשרות לתשובה. זה ההגדרה של עם קשה ערף. 'עם קשה ערף' זה לא ישראל, זה הערב רב. אבל מכיוון שהערב רב נכנס בישראל, אותה מידה נכנסה בישראל, עכשיו אנחנו עם קשה ערף.

[עולם של הגויים זה עולם של העיגולים. זה חטא העגל] כן יפה! לכן התורה של קו היושר, תורת יהו"ה, הבסיס, זה אפשרות של התשובה, זה החידוש של תורת יהו"ה. אין לנו מושג כזה 'תורת אלקים' אף על פי שבתהלים, גם בנביאים, "תורת אלהים ," "תורת אמת היתה בפיהו" זה בהגדרה של 'יהו"ה הוא אלהים', אבל המושג הוא 'תורת יהו"ה', "תורת יהו"ה תמימה משיבת נפש "דווקא. והמושג הזה צריך לתפוס את זה, יהודי לא יכול להבין את זה, זו המתכונת של שכל הגויי. השכל הטבעי לא יכול לקבל את זה, קודם כל מסיבה מוסרית, כי זה לא צודק: אם יש חטא, החכמה אומרת: רעה תרדוף אותם

[(משלי פרק יג, (כא) "חטאים תרדף רעה"]
[גם הנבואה] גם הנבואה. התורה אומרת: [(ויקרא פרק ט', (ז) "ועשה את קרבן העם וכפר"]. יביא קרבן ויכפר, הקב"ה אומר: ישוב ויכפר[13] החידוש של תורה.
זה העניין שלנו, דווקא הפסוק שהוא מביא "וכתיב: לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (מלכים א, ח)", משפט, זה קשור לראש השנה. אז הכוח של ישראל בראש השנה, זה מה שאומר אותו פסוק: "לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו".
"לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו, כלומר בכל יום ויום יכולין ישראל לקבוע הדין שנגזר עליהם בר"ה ולחדש אותו לטובה מה שאין אומה בעולם יכולה לעשות", וזה סוד התשובה: אע"פ שהוא לא אומר את זה בפירוש, אבל זה ברור, כי עניין המשפט בראש השנה זה עניין התשובה. אני נזכר אבל אולי פעם דיברתי על זה צריך לזכור: ספורנו, הוא אומר מה שאומר רש"י על 'עם קשה ערף' ביותר דיוק, הוא משתמש במושג 'תשובה': אין סיכוי להם לחזור בתשובה. אני זוכר למדתי את זה לפני הרבה זמן, אם זה לא ספורנו זה מפרש אחר, אבל זה בטוח שזה קיים. יש שאלות על זה? [תורת משה זה תורת יהו"ה לפני בריאת העולם?] דווקא! מה זה המושג לפני בריאת העולם? בריאת העולם זה חוקות הטבע, חקק, זה לשון הזהר. ולכן יש כוח שבא מלפני בריאת העולם, שיכול לחדש משהו בעולם.
זה אותם ששת הדברים שהם שבעה, צריך רק להגדיר אותם,
תורה, כסא הכבוד, האבות, ישראל, שמו של משיח, בית המקדש, והתשובה.
זה דברים שהם למעלה מן הטבע.למשל בית המקדש, אתם זוכרים מה שקורה בבית המקדש? דברים שהם למעלה מן הטבע: למשל אין מקום במציאות של הטבע לממדים של הארון,זוכרים את זה? וכל הנסים שהיו בבית המקדש,
[אינו במידה] זהו.
[אומרים שהעולם נברא כלפי חסד זה סימן שהחסד קדם לעולם] "עולם חסד יבנה." צריך לדייק כי יש משהו בזה, אולי אני אגדיר את הביטוי הזה. "עולם חסד יבנה", כי העולם שלנו מתחיל מחסד עד מלכות זה: חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, זה ששת ימי המעשה. ומלכות זה שבת. "עולם חסד יבנה" "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ ,"זה מתחיל בחסד. המושג בריאה בא מבינה, בינה זה בריאה. אז בנין העולם, ימי הבנין זה מתחיל בחסד. כשמשתמשים במושג 'בנין העולם' זה מתחיל בחסד. אז הפשט "עולם חסד יבנה" זה סדר הערכים, סדר המידות. צריך קודם כל חסד, אחר כך גבורה, אחר כך אמת וכן הלאה, עד מלכות. כי אם יש שינוי של הסדר, זה חורבן העולם. ולכן בא קודם כל אברהם אבינו, שהוא מדת החסד, אחריו יצחק אבינו, שהוא מדת הגבורה, אחריו יעקב, שהוא מדת האמת, אחריו משה וכן הלאה. למדנו את זה פעם וזה לא בדיחה: יש סדר במידות שנקרא 'חדר', חסד, דין, רחמים, זה תלמוד תורה, חדר! אבל אם משנים את השורה, אז זה חסד, רחמים, דין, זה נקרא חרד. אם הסוף זה דין זה חרד, זה חורבן החדר..[צוחק], וזה לא בדיחה!
[התשובה, אם זה מוחק העוון זה מובן, אבל איך זה שזדונות הופכים לזכויות?] טוב זה כבר נושא שני, אני אתחיל בנושא הראשון. בשלב הראשון זה מכפר על העוון, איך? יש התחדשות הרצון, כי כשיש חטא: יש קודם כל פגם בנפש, והתוצאות של אותו פגם. ולכן צריך מחילה וכפרה. אני חוזר מיד לשאלה. אתם זוכרים את הסדר של הבקשות בשמונה עשרה? הבקשה הראשונה זה: "אתה חונן לאדם דעת". זה דעת. חונן הדעת. אחר כך,

[13] ירושלמי. ראו גם בהקלטות של הרב על התפילה, ברכת התשובה.

הברכה שניה של הבקשות זה "השיבנו (אבינו) לתורתך". הרוצה בתשובה, הברכה השלישית זה המרבה לסלוח. אז יש הגיון בסדר הזה. יש הגיון בסדר של כל השמונה עשרה ברכות. קודם כל השאלה העיקרית, הבסיסית, אולי היחידה, המרכזית של המתפלל, זה דעת. כי מה מבקש מתפלל? להיות אדם. אדם בלי דעת זה אינו אדם. "אתה חונן לאדם דעת" זה חנינה לאדם. זה מסביר לנו את ההבדל בין אדם ואנוש. "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה ,"

-דעת זה חנינה לאדם, במה שאנחנו בני אדם יש לנו את החן הזה של דעת.

-במה שאנחנו, כל אחד מאתנו הוא אנוש, מיוחד, אז צריך ללמד אותו בינה. וכל אחד יש לו מדרגה של בינה.

מבינים את ההבדל? כי האנוש הוא אדם הפרטי, האדם זה אדם הכללי. "אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה". מה היא השאלה, הבקשה? "וחננו מאתך" דעה בינה והשכל או חכמה בינה ודעת, יש גרסאות שונות לפי הנוסחאות, אבל סוף סוף הבקשה, אני פעם הסברתי את זה בשתי מדרגות:

"חננו מאתך", בלי אמצעי, דעת. שאנחנו לא נהיה נצרכים למישהו, כדי לקבל את הדעת, אלא, "כמים לים מכסים," "כי טובים דדיך מיין ."זוכרים את כל הנושאים האלו, "וחננו מאתך חכמה בינה ודעת".

אבל לפי הקבלה זה יותר עמוק: "וחננו מאתך דעת", שנהיה מסוגלים לדעת אותך, הדעת שלך, הדעת השייכת לך. "וחננו מאתך דעת".

אם מקבלים דעת, אז התורה היא תורה. ואם התורה היא תורה, אז החטא הוא חטא. ולכן מיד צריך מחילה. כל עוד שלא קבלתי דעת, ושלא קבלתי תורה, אז החטא, הוא לא נפקד עלי. אם חזרה הדעת, חזרה התורה [14] אז החטא הוא חטא, אז מיד אנחנו צריכים מחילה.

[מה ההבדל בין סליחה ומחילה] המרבה לסלוח. שואלים שתי מדרגות: סליחה ומחילה. זה ההבדל: התוצאות של החטא והפגם בנפש.

צריך לסלוח על התוצאות, ולמחול על הפגם. ולכן, כשהתשובה היא אמתית, אז יש התחדשות של המצפון, התחדשות של הנפש, התחדשות של הרצון. ולכן דרך החטא שלו, ירד ממדרגה. דרך התשובה שלו, אז הוא עולה ממדרגה. אולי אפשר להסביר את זה במושגים הקבליים תגידו לי אם זה מספיק ברור: יש כמה מדרגות של טומאה, וכמה מדרגות מקבילות של טהרה. כשיוצאים ממדרגה של טומאה למדרגה של טהרה, קונים מדרגה של דעת, של בינה. ולכן לא יכלו לצאת מהמדרגה הארבעים ותשע, אם היו נכנסים במדרגה הארבעים ותשע, לא היו יכולים לצאת. לכן אנחנו צריכים מי שיוציא את ישראל מאותה מדרגה של ארבעים ותשע, וזו סגולת הגרים. כי הם יצאו מהמדרגה החמישית, למדרגה החמישית של טהרה, זו סגולה של רבי עקיבא, קנו המדרגה החמישית של בינה אז הם יכולים לצאת את... הכול נרמז בקבלה אבל זה ברור מאוד. מי שנכנס במדרגה מסוימת של טומאה ויצא מזה, אז הוא קנה את המדרגה המקבילה של דעת. יש איזה מאמר בגמרא, אני לא זוכר המקור, איזה ת"ח שחטא וחזר בתשובה, -והרב שלו איחל עליו-, לא, זה היה המטרוניתא, שכל מה שעשה ברע יזכה לעשות בטוב.

[זה ריש לקיש?] לא, זה מישהו אחר, אם אני זוכר את הספור, אני לא יודע את המקור אבל זה נמצא בגמרא, ת"ח אחד שהלך אצל מטרוניתא, כשהתפשט מהבגדים שלו, הציצית שלו... אתם זוכרים את המקור? אז הוא ברח, אז המטרוניתא חקרה אותו: תגיד לי איפה למדת להיות צדיק כזה? אז הוא הביא אותה אצל הרבי שלו והיא חזרה בתשובה

[14] נראה לי

והוא אמר לה "כל מה שעשית ברעה, זה הברכה שלי, תעשה את זה בטוב".(מסכת מנחות) זה מסביר את הסוד של "מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין ." מכיוון שאינם יכולים לקבל אותו זכות של חטא שנהפך לזכות. כי אינם מסוגלים לחטוא, צדיקים גמורים. לכן יש איזה חלק מזכויות שרק חוטאים יכולים להביא לעם ישראל, זו סגולת הגרים. הם יכולים לתפוס את אותה מדרגה של חכמה, שצדיק גמור לא יכול לתפוס את זה. זה הרמז שרבי עקיבא הגיע למדרגה של חכמה, שאפילו משה רבנו לא הגיע, דווקא מכיוון שהוא היה בן גרים, ומשה רבנו היה צדיק.

[בגלל זה יתרו, הוסיף פרשה בתורה] אפשר לקשור את זה לזה. אבל לא להגזים. שמשה רבנו היה מסוגל להבין את זה, אבל זה לא היה תפקידו. אותה פרשה, שיתרו הוסיף, היתה צריכה לישראל; אבל לישראל, במדרגה פחותה מישראל של משה. משה לא בא כדי לארגן חברה של עבריינים. משה בא כדי לארגן ממלכת כהנים וגוי קדוש. אז יתרו מגלה לו: אתה, יש לך עסק עם חברה של יהודים!!! "טרחכם ומשאיכם (?) "זה הפסוק, ובסוף ימיו הוא גילה את זה. אז לכן אנחנו צריכים עזרה של משפטנים גויים, איך לסדר חברה של עבריינים...

[מה החלק של רות (...) חטא אדם הראשון?] נתת את התשובה. תסביר השאלה

[באיזו מדה רות עזרה לדוד לתקן את החטא של אדם הראשון? מה החלק שלה, האם היא השתתפה?] אבל לא באופן ישיר. צריך, הייתי אומר עיון, צריך גם עשון!.. צריך לימוד. מה שאני למדתי, שיש התפתחות באותו נושא בין בנות לוט ולוט. אחר כך, תמר ויהודה. ואחר כך, רות ודוד. יש התפתחות, אבל זה אותו שביל. זו התפתחות של הצניעות בתולדות.

רות יכלה להוליד זהות של דוד המלך, שהיה יכול לעמוד על אותו חטא, אבל לא עמד. זו התחלת התיקון, מדובר בחטא של גילוי עריות. אבל השאלה שלך היא אחרת, אם אני הבנתי טוב, התיקון שדוד המלך עשה בחטאו של אדם הראשון, כלפי בין אדם למקום.

[האם רות מביאה משהו? למה צריך לקבל אותה האם אנחנו מוכרחים את הכניסה של רות כגיורת?]תשמע, יתכן מאוד שהתשובה היא מהתחלת סיפור משפחת האבות. כי רות, זה החלק הטהור של הנשמה של לוט. אז היא מחזירה ניצוצות הקודש שנשארו בחוץ, כשלוט עזב את אברהם. יתכן שהתשובה היא באותו כיוון. אני רוצה להגדיר את הנושא. כי כשמשפחת אברהם אבינו יצאה מאור כשדים, אז, רק חלק מהזהות של אותה משפחה הגיע לישראל. יש זרמים שניתקו את המקור. אבל צריך שאותם הניצוצות יחזרו לישראל. אז הניצוץ של לוט, חזר עם רות.

[השאלה היתה: מה אנחנו זקוקים לגרים?] זהו. יש נושא בקבלה, יש מושג, זה קשור לשמו של יתרו: שמוסיפים יש. אז בבחינת התורה זה יתרו, בבחינת העם זה רות, בבחינת הארץ זה הסוד של שלוש ראשונות, אותיות 'גר', בבחינת הספירות. זה שבט ראובן ושבט גד, אותיות 'גר', זה מה שנשאר בחוץ ושצריך..

[האם הערב רב הוא קשור לעניין של גרים] יפה, אבל מה ההבדל בין גרים וערב רב? זה הביטוי של רש"י על הפסוק: "וגם ערב רב עלה אתם "רש"י מפרש ערב רב - תערובות אומות של גרים". הסכנה בערבוביה של גרים, זו הסכנה של הערב רב. זה ההבדל בין, אולי דיברנו על זה, "ואהבתם את הגר "לשון יחיד, אבל "קשים גרים לישראל כספחת " זה לשון רבים. כשבאים בערבוביה, זה קשה, כל אחד ואחד, זה נכס לאומי. ולכן המהר"ל מדגיש את זה: "גר אמיתי נקרא ת"ח". לפי דעתי הוא מתכוון להלכה, זו הלכה לקרוא לגר רבי. אני לא יודע אם אתם יודעים את אותה הלכה. למדנו את זה אצל הרב עם גר אחד, ז"ל. הוא ביקש ממנו לקרא לו רבי, והוא הסביר את ההלכה. יש לי בדיחה על זה: גר הוא או משוגע או ת"ח. הוא משוגע על הדבר, כדי...

[העניין שהגר אסור להיות דיין או להיות בסנהדרין?] כי צריך יחוס לכל העניינים ששייכים לכלל. יש דבר כזה, אפילו בן גר. לכן רבי עקיבא, היו לו בעיות עם הסנהדרין. יש גם כן כלל: שגר אינו יכול להיות נביא, כי הנבואה שייכת לכלל ישראל. אבל צאצאי הגר יכולים להיות נביא, אבל הגר עצמו לא יכול להיות נביא. יש בעיה עם עובדיה ולכן יש דעה שהוא לא גר אלא בן של גרים.

[חסידי אומות העולם שייך?] זה עניין אחר. חסידי אומות העולם זה לא גרים, זה עניין אחר. יש לו' צדיקים בישראל, ולו' צדיקים מאומות העולם אבל גרים זה ישראל. "טבל ועלה- הרי הוא 'כישראל' בכל דבריו" .עכשיו אנחנו בתקופה שממש זה סימן שאנחנו באמת חיים את יציאת מצרים. שוב התעוררה הבעיה של הערב רב, זה פלא.

[פעם הרב אמר שרות זה אותיות יתרו בלי י שזה עשרת הדברות] יש דבר כזה גם כן. בשל"ה יש לו הרבה רמזים על זה.

[לכאורה ראובן וגד הם לא גרים] הם לא גרים. אבל דווקא הם אלו שנקראים 'חלוצים', צריך כוח חזק מאוד כדי להחזיר לישראל את החלק הזה. הם מסוגלים להחזיר את החלק הזה של הארץ, זה מובן מה שאני אומר? כי יש מקורות שמדברים על שבעה עממים יש מקורות עשרה, השלשה האלו שהם מעבר לירדן, זה קשה מאוד להחזיר את החלק הזה. אז דווקא גד ראובן וחצי שבט מנשה, -למה אני מתכון?- בפרשה מסעי, יש שכן שלי, חידש משהו, בא בשבת בשעת התפילה, הוא אמר לי: נו, יש לי חידוש, איזה חידוש? בפרשת מסעי, ואני משוכנע שזה משלו כי הוא אדם, הוא רופא, הוא אדם הגון, הוא אמר לי ככה: כל השבטים זה "למטה בני ראובן", למטה בני, בני .. חוץ מיהודה ובנימין, אין שום רמז לבנים למטה יהודה, למטה בנימין. אז החידוש שלו זה הפסוק: "ושבו בנים לגבולם "כי בנימין ויהודה לא יצאו[15]. זה יפה. תפסתם? שמו דר וינר, "כל האומר דבר בשם אומרו מביא "תרופה לעולם!...[צוחק]

[לגבי הדעת: התהליך של מחיקת החטא הוא תהליך של התרת הנדר שהחכם כאילו היה יודע לא היה עושה] יפה, לכן הפסוק אומר: "ויהו"ה יסלח לה ."

[זה חיסרון הדעת החטא] זה סימן של חסרון.

[למה אסור להזכיר את החטאים או את המקור של גר?] זה לא אותו עניין, זה דומה. אם התשובה היא אמתית. זה מה שרציתי להשיב לך, אם התשובה היא אמתית, אז זו התוצאה. ותשובה אמתית זה נדיר מאוד. "האומר אחטא ואשוב, אחטא ואשוב - אין מספיקין בידו לעשות תשובה." תשובה אמתית, בעל התשובה זה דוד המלך. והכוח של ההסבר של הפרי צדיק: שהוא חזר בתשובה על חטא שלא עשה! ולכן הציל את העולם. זה מה שאנחנו עושים בוידוי של יום הכיפורים, אנחנו מתוודים על חטאים שלא עשינו. יתכן, כי בתת הכרה, דרך הגלגולים, עשינו את זה, אבל מי עשה את כל החטאים האלו?.. רק צדיקים מתוודים.[צוחק]

[הפגם של התוצאות של החטא בנפש, סליחה, מחילה. מה זה כפרה?] יתכן שזה שניים בבת אחת. יש מחילה, סליחה וכפרה. צריך ללמוד את הסוגיה, אבל פחות או יותר זה הדרך. לא! כפרה זה שטחי, יותר עמוק זה סליחה, יותר עמוק זה מחילה.

[מחילה זה על פגם] כן.

[כשמדברים על עניין חטא העגל מדברים אני חושב גם על חטא המרגלים] אבל זה לא אותן אותיות.

[שם קראנו ותשובו ותבכו לפני ה', יש איזושהי התעוררות של תשובה על החטא הזה] זה 'המעפילים', זה רק חלק מהעם ,אבל זה לא היה שעת כושר לכלל ישראל. זה ההשפעה

---

[15] (לגלות)

של הערב רב; על חטא העגל זה ברור, ההשפעה של הערב רב על חטא המרגלים, זה ברמיזה בתורה. אני חושב שהסברנו את זה כבר. נחזור לחטא העגל , כמו שאמר יוסף. הקבלה מסביר את זה ככה: הם תפסו את צד העיגולים של העולם, וצד העיגולים של העולם בלי הקו הישר זה דווקא מה שנרמז בפסוק: (שמות פרק כב, (יט) "זבח לאלהים יחרם". מי שרואה בבריאה רק טבע זה עובד ע"ז. אני זוכר הסבר נפלא של הרב צבי יהודה ז"ל על הענין של הבדל בין יין נסך וסתם יין. זה אחד מהשיעורים הראשונים שקבלנו ממנו, זה לפני הרבה, הרבה זמן. הוא הסביר את זה ככה: זה ידוע כי לפי הלכה הכול מודים בזה: בימינו אנו, אין יין נסך .ולכן יש גזירת חכמים שנקראת סתם יין, סתם יינם. הוא הסביר את זה ככה: יין נסך זה ניסוך לע"ז זה או אחרת, אבל אותה חכמה של עבודה זרה נאבדה. עכשיו יש סתם ע"ז ולכן זה הסוד של סתם יין. מהו הסתם ע"ז? לפי דעתי, והוא התייחס לניתוח עמוק מאוד, מה בין שפינוזה וברגסון? אחד "קיצץ בנטיעות", יש מקור בראי"ה, והשני "כפר בעיקר": לראות את העולם כולו, עם אלהותו רק בבחינת הטבע, פנתאיזם. אז יש אלקות בטבע, אבל זה אלקות של העיגולים, לכן חטא העגל זה דווקא להכיר באותו סימן של המזלות שהיה באותה תקופה, כאל העולם. יצאו ממצרים במזל טלה ונכנסו למזל שור. ולכן 'חזרו לסורס' של עבודה זרה ,וכשמשה "וירא העם כי בשש משה ,"לא חזר עם תורת ה', אז חזרו לעבודה זרה של העיגולים. אבל הכוונה שלהסלבורא עולם, בעבודה שלהם.זה ההבדל בין ע"ז לע"א.

[בחלום] יפה. אבל צריך להבין שזה חלום.

[זה נטיה רוחנית] ברור.

[במדרגה] יש הרבה חכמים של הפסיכולוגיה המודרנית, שהסבירו, ניסו להסביר, לפענח את הסמלים של עבודה זרה דווקא דרך התמונות של החלומות, ולהסביר את הדמויות של החלומות דרך הסמלים של התרבויות הפגאניסטיות. הייתה חכמה עשירה של עבודה זרה. יש רמז כי מסכת עבודה זרה של אברהם אבינו הייתה פי כמה ממסכת עבודה זרה שלנו. לפי דעתי אחרון שהיה בקי בזה זה הרמב"ם במורה נבוכים הוא מסביר דברים שאפילו אנחנו לא יכולים לתפוס, הוא היה מבין אותם אצל עבודה זרה של התקופה שלו. [.] זה ההבדל בין ע"ז ועבודת אלילים. הם התכוונו לבורא עולם אבל דרך העיגולים. זה: "זבח לאלהים יחרם".

Spinoza] .האלהים של שפינוזה מוכח שאפילו לא צריכים אותו] הוא היה אומר: זה פסל ענקי, העולם כולו כפסל! וזה החטא וזו הטעות של שפינוזה. אני רגיל להסביר את זה ככה: הצו של חכמת התורה זה: "יהו"ה הוא האלהים]"מה אמר שפינוזה? הוא אמר ההפך: אלקים הוא ה', זו הטעות שלו. צריך להבין את זה: העיגולים זה אלקות אמתית. יש רמזים בכוזרי, זה כוח אמתי של מעלה, אבל שהתורה לא ביקשה אותו. זוכרים את זה? אבל להכחיש את קו היושר, את תורת ה'; אם ערב רב היו ישראל, אז היה חטא גמור. מכיוון שערב רב לא היו ישראל, אז זה חטא של ישראל, שלא מנע את זה. ולכן יש שתי תפילות של משה רבנו:

התפילה ראשונה זה גבי ישראל: זכור את אברהם את יצחק ואת יעקב, שמות פרק לב, (יא) "למה יהו"ה יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בכוח גדול וביד חזקה? " זה עם ישראל.

ואחר כך כדי להציל את ישראל: ה' סלח לערב רב, ואם לא כן היה חוזר לגלות כדי להוציא שוב ערב רב אחר; אז ערב רב נכנס לישראל, אז יש תפילה שניה של משה רבנו על הערב רב: (שמות פרק לב, (לא) "אנא חטא העם הזה חטאה גדלה", זה על הערב רב. התפילה הראשונה זה על ישראל.

אני רוצה להראות לכם, פעם למדנו את זה בפרשת השבוע, איזה דיוק דווקא לפי טעמי המסורה, זה: (שמות פרק לב, (יב) "והנחם על הרעה לעמך." כל המתרגמים מתרגמים כאילו כתוב "והנחם על הרעה" שדברת לעמך. אבל לפי הטעמים לא: "והנחם על הרעה" של הערב רב, בשביל עמך. תראו איך הטעמים: "והנחם על הרעה (מאריך תרכא), לעמך", בשביל עמך. וזה חוזר בעוד פסוק: "וינחם יהו"ה על הרעה, אשר דבר, לעשות לעמו ," יש תרכא תחת 'דבר'. "והנחם על הרעה אשר דבר" כדי לעשות לעמו.

[לעמו פה זה ישראל?] זה ישראל, אבל 'עמך' זה ערב רב, 'עמו' זה ישראל. אז זה העניין של חטא העגל: לתפוס את מלכות הבורא רק דרך הטבע: אלקות, אלקות בבחינת: "זבח לאלהים יחרם". זה אמתי אבל זה אסור לישראל.

[זה להוציא את התשובה] יפה. אז אין מקום לתשובה.

[לגבי הנחלות, נחלת הארץ, מה המקום של הערב רב? כבר מראש צריך לפזר בין השבטים?] כנראה, זו חידה.

[לכאורה. ליוצאי מצרים יש להם נחלה?] הם נכנסים במשפחות של השבטים. שורש העניינים זה מערת המכפלה. יש 'המערה' שזה הקבורה, ויש 'השדה' שנקברו הגרים, זה ההסבר של אבן עזרא.

דווקא אברהם אבינו רצה אותה מערה, שאותה מערה שנקבר אדם הראשון, והגרים נקברו בשדה, לכן הוא אומר: "גר ותושב אנכי עמכם ,"זה ההסבר של בן עזרא. 'גר ותושב'; אם גר, אין לי קבר אבל אם אני תושב אני צריך קבר. אבל אני צריך דווקא אותו קבר שקוברים גם את התושב וגם את הגר. ולכן הקנין הראשון של הארץ, יש לו אותו מתכונת, הממד של תושב והממד של הגר. אברהם אבינו הוא בבת אחת גר ותושב.

[אפשר לראות בחטא המרגלים הרמז של הערב רב, "ארץ אכלת יושביה" שזה נקרא 'גר ותושב', הם ראו במימרא הזאת?[דהיינו הם פחדו להיות תושבי הארץ.

[להיות נאכלים בארץ, לאבד את הזהות שלהם?] דהיינו הם פחדו מזה, לכן לא רצו להיכנס. וההסבר הוא פשוט: שזה לא המולדת שלהם, כי זה ארץ העברים, אז ראו אותה כארץ הקדושה! ותשמע יש הרבה יהודים בתקופה שלנו שמפחדים מזה. אני לא סיפרתי לכם: כשהחלטתי סוף, סוף לעלות לארץ, הלכתי, זה מזכיר לי את רבי זירא ורבי יהודה בבבל, הלכתי אצל מורה אחד, הוא תלמיד חכם גדול, עצום, הוא חסיד ממש משכמו ומעלה בפריז ולמדתי גמרא אצלו, קצת חסידות, אבל הרבה גמרא, וכדי להגיד לו: שלום, אני עולה לארץ! וראה אותי כמשוגע ממש: אתה לא מפחד? אתה עולה לא"י? אמר ארץ ישרואל. הוא הסביר לי: תשמע, בחו"ל אנחנו צריכים ללחום נגד השרים, אבל שמה זה נגד הסטרא אחרא עצמה! זה נגד השטן עצמו! זה חכמה עמוקה, הוא מפחד מזה. אמרתי לו: (רש"י מסכת שבת דף סז עמוד ב') "התמזל מזלי" .זה לקח לי הרבה, הרבה זמן כדי לתפוס מה רוצים לומר, וזו הסגולה של הצברים. אינם יכולים להבין את זה: הפחד של יהודי חו"ל מקדושת הארץ. כי ה'זה לעומת זה' הוא הסטרא אחרא עצמה.

[.זה לתפוס נמלים כחגבים] הרבה פעמים הרב חזר על זה. הפחד זה הפחד של הגלות: "אל תירא עבדי יעקב ."

[יעקב הולך לעבור את היבק, למה הוא חוזר?[העניין של ה"פכים קטנים" ?טוב זה כבר עניין אחר "פכים קטנים". כי מאיזה צד היה צריך לעבור את היבק? מחוץ לפנים או מפנים לחוץ? מחוץ לפנים. היו לו גם מוניות שמה בבנק, מניות, וכך היה מונה! [צוחק], דווקא הבוקר, נתתי שיעור לקבוצה של מורים מחו"ל, ואני הרגשתי בזה גם כן. הם רואים את הישראלים כמשוגעים: אתם לא מפחדים להיות יהודים בישראל? אז עברנו את היבק הזה .זה היה העניין של התשובה.

"כלומר, בכל יום ויום יכולין ישראל לקרוע הדין שנגזר עליהם בראש השנה, ולחדש אותו לטובה, מה שאין אומה בעולם יכולה לעשות, שאין שום אחד מכל שבעים שרים יכול להוסיף לאומתו יותר מאותו פרס (פרנסה) וחלק שנתנו לו בראש השנה, ולפיכך תיקנו בתפילה של ראש השנה עלינו לשבח וכו'. ואם תבין היטב תמצא שהזכירו בתפילה זו סוד שבעים אומות שהם שבעים משפחות בני נח, ולפיכך הזכיר 'גויי הארצות ומשפחות האדמה'", זה ברור. ולכן הכוונה של "עלינו לשבח" בתפילה של ר"ה ובמוסף זה אותה כוונה. כי יש לנו מצב קיומי אחר לגמרי: גורל אחר לגמרי "שלא עשה לנו 'כמשפחות האדמה' שהם מקבלים מה שמוקצב להם מר"ה לר"ה, ואנחנו יכולים לקבל. [מה ההבדל בין גויי ארצות ומשפחות האדמה?] למדתי את זה פעם, בשל"ה דווקא, עכשיו זה נעלם ממני, אבל יש שאלה בזה. לנח נאמר, לא, זה בברכות, בברכות בין אברהם ויצחק. צריך לחזור לאותם פסוקים

יש פסוק לאברהם שאומר: "משפחת האדמה".

ופסוק ליצחק שאומר "גויי הארץ "צריך לחזור לאותם הפסוקים.

["משפחת האדמה"] זה אברהם. ויתכן מאוד שהרמז ליעקב זה שניהם.

"ומה שאמר 'שהם מתפללים אל אל לא יושיע', וכי אל הוא? אלא שר הוא, שכל שר מהם נקרא אל מצד גדולתו ומעלתו, אבל אינו יכול להושיע, שאין שר אחד מכל השרים העליונים יכול להוסיף או לגרוע בחלק הניתן לו בר"ה. שהרי גם השר של כל אומה ואומה צופה לחלק שנותנין לו מבית המלך הגדול יהו"ה יתברך, כאחד מן החסרים שבעולם גם הוא מקבל חלק, ולפיכך 'לא יושיע', לא יושיע בוודאי, שאין תשועה זולתי בשם יהו"ה יתברך, וזהו: 'ישראל נושע ביהו"ה תשועת עולמים' (ישעיהו מה, יז). אתם רואים, שוב, זו דוגמא, הפשט של ההסבר של חכמת הקבלה, זה ממש. ולפיכך יש לך להתבונן היאך כל השרים העליונים גם הם חסרים מעצמן עד שהשם יתברך נותן להם מזון ופרנסה: ודע כי מן אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך מקבלין כל השרים וכל האומות פרנסה, וזהו סוד: פותח את ידיך ומשביע לכל חי רצון (תהלים קמה, יז), פותח את יודי"ך בודאי", זה קשור ליו"ד שנקראת חכמה: "כלם בחכמה עשית "אז הם מקבלים מהיד שהוא היו"ד שם הויה.

"ולפיכך תמצא שאמר הכתוב טוב לחסות בי"י מבטוח באד"ם (שם קיח, ח), כי אין לבטוח בתשועת כל השרים הכולולים בשם אדם, שהרי כל הנמצאים שבעולם עליונים ותחתונים אין להם שפע מעצמם זולתי מהמלך הגדול שהוא יהו"ה יתברך. ולפיכך אמר 'טוב לחסות ביהו"ה מבטוח באד"ם', באדם הידוע שהוא כולל כל המרכבה. וחזר ואמר: 'טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים'. מה הוא נדיבים? אלא יש לך לדעת כי שבעים שרים הם עומדין בשורה סביב למרכבה, מהם לימין ומהם לשמאל, ואותם השרים העומדים לצד ימין כולם נדיבים ויותר ותרנים. וזה נראה בעין בפוליטיקה העולמית: המדינות של ימין הם נדיבים, והמדינות של שמאל הם קמצנים, זה אמריקה וזה רוסיה, זה בולט. **אבל העומדין לצד שמאל כולם קשים [מדובר בשרים] ואינם נותנים אפילו לאומה שלהם זולתי בדין ובקושי ולפיכך חזר ואמר בפסוק זה 'מבטוח בנדיבים', אולי תחשוב שיש לו לאדם לבטוח באלו השרים הנדיבים אמריקה, איך היה מגדיר אותם הרב? עמה ריקה העומדים לצד ימין, גם אלו אינם כלום לבטוח בהם, שאין להם תשועה זולתי מה שנותן להם השם שהוא יהו"ה יתברך, ולפיכך אמר 'טוב לחסות ביהו"ה מבטוח בנדיבים'".**

אני רציתי לרמוז מה שנמצא דף נה' (109 באמצע). פה יש לי איזה רמז למה שקרה בספרד. הרב מסביר פה, שכשיצחק ראה כי הברכה החומרית ניתנת לעשיו, אז הפסוק אומר: "ויאהב יצחק את עשו ."וזה ההסבר של הרב, אחר כך אני אחזור על הנושא.

דף 109

וצריכים אנו להודיעך העיקר הגדול הזה. כבר הודענוך כי מידת אברהם היא המלמדת זכות על הבריות, ומידת יצחק המלמדת חובה. וכן תמצא ביצחק כתיב: ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כז). וכי צדיק גדול כיצחק אבינו עליו השלום, שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, יהיה אוהב רשע גמור כמו עשו? והיאך אפשר? אלא סוד גדול מסודות התורה הוא. דע כי יצחק אבינו עליו השלום היה צופה כל העתיד לבוא, וצפה וראה כי בני יעקב יהיו חוטאין ומכעיסין לפני י"י יתברך ויירשו דיני גיהנם. וכשראה יצחק שישראל בגלות עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון; ואמר: כי, אני אוהב מאוד כל הצרות של עשו, ללמד על ישראל חובה כדי לגמור עליהם הדין בגלות בעולם הזה. וזהו 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו'. ומהו 'כי ציד בפיו'? אלא ראה בני יעקב נצודים בדיני גיהנום, וראה ונצטער; וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהנום נתון בפיו של עשו, שמח ואמר: גלות מכפרת עוון", זה מה שאומר הרב ואתם יודעים, שהיה בספרד, בתקופה של הנוצרים. וכאילו אומר שעדיף להיות בגלות עשיו ולא בגלות ישמעאל. וזה כמין סתירה עם מה שאנחנו יודעים בדרך כלל, אבל זה מתקשר למה שלמדנו מקודם. כי עשיו זה מידת הדין, זה לא מידת החסד, ישמעאל זה מידת החסד. עשיו הוא לא בשורה של ימין, הוא בשורה של שמאל דווקא. ישמעאל זה מידת החסד של הסטרא אחרא ועשיו זה מידת הדין של הסטרא אחרא. אז יתכן מאוד, זו רק השערה, כי בבחינת היסטורית, כשיצאו מגלות ישמעאל, מספרד, ונכנסו בגלות עשו המצב שלהם היה יותר טוב בהתחלה. אבל אחר כך התגלגל הדבר. אתם רואים פה איך זה לא קל להחליט, לפי התקופה היסטורית שאנחנו חיים בה. מצאתי תיקון לזה סוף סוף, לא הבאתי את המקורות, אבל זה ידוע שמאה שנה לפני גירוש קסטיליה, היה גירוש סביליה. ורוב הקהילות של אלג'יריה דווקא, הם צאצאי מהמגורשים של סביליה, ויש חלק ניכר גם כן מהקהילות של מרוקו. אבל גדולי חכמי אלג'יר, היו בצפון אפריקה מאה שנה לפני גירוש קסטיליה. ומהם כתבו שחזרו והודיעו לכל יהודי ספרד שצריך לצאת מספרד. הם הבחינו בזה, מה שהיה מתרחש ובא. אבל זה ידוע, אחר כך אני אתן כמה דוגמאות של קהילות במרוקו שהם דווקא מאותו גירוש של סביליה, אבל באלג'יריה זה אלג'יר, בעיקר בתלמסן, זה יהודי סביליה. ובמרוקו, יש כמה משפחות בקהילות של הצפון, אבל בעיקר זה בדרום, זה עיר ששמה דבדו, במרוקו, ושמה יש משפחות של כהנים שהשורש שלהם זה דווקא סביליה. והאזור מדרום לדבדו זה נקרא דרעא,

Le Draa' en géographie française'. כל אלו שנקראים דרעי באים מאותו אזור. זה לא אדרעי של הפסוק, הם מתיימרים לומר שהם מצאצאי אותה משפחה, אני לא יודע. אבל זו מסורת בצפון אפריקה שהם באים מדרעה אז נקראים דרעי. ויש משפחות דרעי גם בקונסטנטין גם בטוניסיה והיו משפחות של ת"ח, בכל האזור הזה, אבל השורש זה אותו גרוש סביליה. זה רק דיוק היסטורי. אנחנו רואים, -אחר כך אני אחזור על נקודה חשובה- שהיה גלות אדום וגלות ערב. וכולם חושבים, שגלות אדום היה יותר קל מגלות ערב, למשל פה הרב, עד שהתגלגל הדבר והתגלה מה זה אדום. ואדום דווקא הוא מצד שמאל, ערב הוא מצד ימין עד התקופה שלנו.

מה שרציתי להוסיף, יתכן מאוד שפה יש מרכיב מיוחד של הספרדים, הספרדים במובן של מגורשי ספרד.

כי האשכנזים היו רק בגלות אדום. עדות המזרח היו רק בגלות ערב.

אבל הספרדים ידעו גם גלות ישמעאל וגם גלות אדום. ולכן יש איזה מרכיב טיפוסי, זה, שהזהות שלהם היא מיוחדת, מגורשי ספרד.

יש ספרדים שידעו רק גלות עשו, למשל האיטלקים, אבל הם שונים מהספרדים שידעו גם גלות ערב. אתם תופסים את ההבדלים האלו.

עדות המזרח, זה יהודי ערבי. אבל ספרדים היו גם אצל אדום גם אצל ישמעאל ולכן יש פה טיפוס מיוחד.
אני חוזר לעניין הכללי של אדום וערב. מכל מקום, לפי הקבלה, זו אותו גלות. כי ישמעאל אין לו שר בפני עצמו, שרו של ישמעאל זה שרו של עשו, זה ידוע. ולכן בכל הפיוטים, בכל הקינות של הספרדים, מדברים בבת אחת אדום וערב, זה הולך יחד. ואנחנו עדים, שיש ברית לא כתובה, בין אדום וערב, נגד ישראל. כל מה שמתרחש נגד מדינת ישראל זה בא מאותה ברית בין אדום וערב, זה ברור מאוד.
[זה התחיל באלג׳יר, בקונסטנטין ב34] למשל. זה היה דברים קטנים. אבל במשור הכללי, אני זוכר את אותה תקופה, אתה היית חי באותה תקופה? אני זוכר את זה. ואני זוכר כמה חיילים יהודים שנפלו באותם הפוגרומים, אחד מהם היה האח, אחיו של הרב כליפה, באלג׳יר, במסירות נפש. אחרי הפוגרומים של קונסטנטין, באותה שבוע, אני זוכר התמונה שלו בעיתון באותה תקופה.
אני סיפרתי כמה פעמים אולי, המורה הראשון שהיה לי מן האשכנזים, מיד אחרי המלחמה, זה היה רבי יעקב גורדין ז״ל, הוא היה משכמו ולמעלה, והתחלתי ללמוד את השל״ה אתו ולמדנו פירוש הגדה בשל״ה והגענו ל״שפך חמתך על הגויים אשר לא ידעוך ״ ואמר לי: זה ישמעאל. ואחר כך זה עשיו. הייתי מופתע מכיוון שהייתי מצפון אפריקה והייתה איזו אגדה: גלות אדום זה נורא ואיום, גלות ערב אפשר לסבול. שכחנו שהיה אפשר לסבול כשהצבא היה הצבא צרפתי, אבל כשהמשטרה היא משטרה ערבית, א״א לסבול. זה ידוע לתימנים למשל, גם למרוקאים. אז הוא אמר לי: אתה לא יודע לקרא, אתה עם הארץ גמור. איזה יהודי רוסי, שלא ראה אף ערבי מימיו, והוא אומר לי: ישמעאל זה אח-זר, אכזר, שתי מילים. אדום זה פחות, והוא יצא מהשואה, לא הבנתי. סוף, סוף הוא הסביר לי, כי השנאה של עשו היא מקבילה לגלות, אבל השנאה של ישמעאל, היא מקבילה לחזרה לציון, וזה יותר חמור, זה ההבדל, ״כי אכל את יעקב ואת נוהו השמו .״זה קשור לעניין של זכות הברית, אבל זה באמת, השנאה שהתגלתה אצל ישמעאל, גבי מדינת ישראל. היא עוברת כל מה שהיה יכול להיות בכל התקופה של עשו וישמעאל. אז הוא צדק, איך הוא ידע את זה? אני יודע הוא היה תלמיד חכם, כנראה שהיו לו מקורות בזה. סוף סוף ״שפך חמתך על הגויים״ זה ישמעאל.
מחמת רוב השמחות אחרי ט׳ באב אין לי זמן ביום ראשון בערב, יש לי חתונות, מיד אחר כך אני יוצא לחו״ל כמעט חודש ימים, אז אני מציע שנחזור לשיעור הזה יום ראשון אחרי סוכות.

השיעור שקדם הגענו לנושא של הלבוש של השכינה שהם השרים, וזה הסוד של הכתנת: (שיר השירים פרק ה', (ג) "פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה. "הגענו לנושא, זה כמה שורות לפני הדף 99, כי כל השרים מקבלים בר"ה את השפע שהיא צריכה לאומה שלהם והם לא יכולים לשנות כל מה שמקבל בכל השנה, אלא עם ישראל יכול לבקש כל יום, אע"פ שנגזר הדין בר"ה, יש אפשרות לבקש ולקבל שפע לפי הזכות.

אז נתחיל בפסוק בשורה הראשונה: "**וכתיב: לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו (מלכים א, ח)**". אתם רואים את הקשר עם מה שקדם? זה הסוד של אותו פסוק שהמשפט נעשה כל יום. לכן כל יום אפשר, דרך סוד התשובה, לשנות את הגזרה. אלא אומות העולם נדונים בר"ה וא"א לשנות את הגזרה שנגזרה בר"ה. למדנו פעם, אם אני זוכר, איך הכוח של ישראל, זה דווקא בסגולת התשובה, שזה לא נמצא אצל אומות העולם. אצל אומות העולם אין אפשרות לקבל אותה הסגולה של כוח ההיפוך, לשנות את הגזרה. יש כמה פסוקים, זה בקשר לקללות של בלעם, כי ההויה, זה מידת התפארת. ההשגחה של ההויה, מהפכת את הקללה לברכה, את כל ההיפוכים. זה קשור לסוד התשובה, זה מובן.

"לעשות משפט עבדו" זה המשיח, "ומשפט עמו" זה העם, כלל ישראל. זה למדנו בכמה פסוקים שקדמו, כמה שעורים לפני זה. כל משפט, זה לכל אומה ואומה, זה קודם כל לשר של האומה ולאומה. המלכות קודם ואחר כך העם. גבי ישראל, זה, אין שר אלא המשיח. פה יש נושא בפני עצמו, יש שמו של משיח, לפני המשיח. אתם זוכרים במדרש: שמו של משיח קדם לבריאת העולם, והמשיח יתגלה בזמנו. זה למדנו כבר דרך המדרש (בראשית רבה פרשה א ד"ה ד בראשית ברא). רציתי להוסיף משהו אבל זה נעלם ממני.

"**כלומר בכל יום ויום יכולין ישראל לקרוע הדין [בכוח התשובה] שנגזר עליהם בראש השנה, ולחדש אותו לטובה, מה שאין אומה בעולם יכולה לעשות, שאין שום אחד מכל שבעים שרים יכול להוסיף לאומתו יותר מאותו פרס וחלק שנתנו לו בראש השנה, ולפיכך תיקנו בתפילה של ראש השנה עלינו לשבח וכו' [עלינו לשבח', ההבדל בין ישראל וגויי הארצות ומשפחות האדמה] ואם תבין היטב תמצא שהזכירו בתפילה זו סוד שבעים אומות שהם שבעים משפחות בני נח. [זה קצת קשור לעניינא דיומא. שבעים משפחות בני נח, אבל האומה ישראלית היא מחוץ לאותו בנין של שבעים משפחות בני נח] ולפיכך הזכיר 'גויי הארצות ומשפחות האדמה'**". כי בצאצאי בני נח, דווקא בדור הפלגה הם סוד אומות העולם, שהם שבעים, אחרי הפלגה. אחר כך נראה שעם ישראל בא מאברהם העברי, ששורשו בעבר, שדווקא שייך לדור שקדם לפלגה. יש פסוק מפורש, תראו את זה בפרשת נח, שבמדרש, מלמד מזה: כי עבר היה נביא כי נתן שם פלג לבנו. (רש"י מסכת שבת דף י עמוד ב') "נביא גדול היה עבר שקרא בנו פלג כי בימיו נפלגה הארץ".

אז עד עבר יש הזהות של ה'אדם', בבחינת "אתם קרויין אדם" אחר כך לישראל. מכיוון שישראל היא האומה שבאה מאברהם העברי. מכל צאצאי עבר, רק אברהם נשאר מצאצאי עבר, לפי המדרש. מכל בני עבר אברהם נשאר עם הסגולה של: "אתם קרויין אדם". כל שאר בני עבר, נאבדו מהעולם. משפחת אברהם יצאה מאור כשדים ואז אברהם נקרא, אתם זוכרים את זה, אברהם נקרא "אברהם העברי". ואם אתם חוזרים לאותו מדרש על הפסוק ב-'לך לך': "ויבא הפליט ויגד לאברם העברי ,"תראו המקור במדרש רבה, המדרש רבה נותן שלשה הסברים. רש"י מביא: "העברי - שבא מעבר הנהר", והיה מצאצאי עבר, זה רש"י. מה אומר רש"י על המדרש? מה אומר רש"י בדיוק על אותו

פסוק: אברהם העברי "העברי - שבא מעבר הנהר", רש"י מוסיף משהו. א"א לקבל בראשית עם רש"י מפה? רש"י "העברי - שבא מעבר הנהר".
במדרש רבה: "רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד, ר' נחמיה אמר שהוא מבני בניו של עבר, ורבנן אמרי שהוא מעבר הנהר ושהוא משיח בלשון עבר"
יש איזה דיוק, צריך לדייק. ההסבר הוא ככה: שיש זהות של העבריות של אברהם העברי והעיקר שהוא נקרא אדם, בבחינת אדם הראשון, דרך נח, דרך שם, עד הפלגה. אחרי הפלגה זה שבעים אומות.
יש רק בארם, שהיא אחד משבעים האומות האלו, ממשפחת בני נח, וארם היו אותם בני עבר, בבחינת 'ממלכת כהנים וגוי קדוש', וכל עוד שהיו בארם, אז לקחו את השם 'ארמי'. אם אני זוכר, למדנו את זה בגמרא ברכות, בסוף פרק ראשון ,הגמרא מסבירה את הפסוק בדברי הימים: "אברם הוא אברהם", מלכתחילה היה אב לארם, לכן נקרא אברם, ובסוף נעשה אב לכל העולם כלו, כשחזר לעבריות שלו נקרא אברהם, ." כי אב המון גויים נתתיך. כל עוד שנמצא בבחינת גלות, אור כשדים, נקרא אברם, והוא צמוד לזהות של ארם. אחר כך, כשהמהות העברית של עבר נתגלה שוב אצלו, אז נקרא 'אברהם', "אב המון גוים", דהיינו, כלל עולמי, מחוץ לשבעים אומות. כי אברם כאברהם יוצא מן ארם, שהיא הזהות הכי קרובה לזהות של עבר, אבל זו זהות אחרת. וזה ההקבלה, הקשר, היחס בין הזהות הארמית שיש בה קצת מהקדושה, והזהות של עבר, שהיא הקדושה. זה נשאר בעם ישראל, היחס לממד הארמי, לשון ארמי, יש בו קצת מהקדושה. נראה אחר כך, זה שייך לקליפה. אבל יש ארבעה סוגים של קליפות, נראה אחר כך בפרק, והרמה של הקליפה הכי דקה, הכי קרובה לקדושה, נקראת 'קליפת נוגה', ואע"פ שזה שייך לטומאה של הקליפה, יש בה מן הקדושה: זה נקרא 'קליפת נוגה' אצל המקובלים.
אז אני מסכם, מאיפה יצאנו? כי השרים שייכים לשבעים אומות, שבעים אומות נקראים בפרק שלנו 'משפחות בני נח'. אתם יכולים למצוא בפרק י' בבראשית: התורה מסבירה מי הם צאצאי בני נח, שנותנים את שבעים האומות .ופה יש ארם. עבר היה השם של צאצאי, , התולדות של אדם הראשון, דרך העניין האלקי, לפי ההגדרה של יהודה הלוי. העניין האלקי עובר דרך שת, דרך שת ולא דרך קין. לפי הפסוקים התורה מציינת ששת נברא בצלמו של אדם הראשון "בדמותו כצלמו" ", וזה לא נכתב אצל קין. לכן הגזע של קין נקרא במקרא: בני האדם, 'האדם'. והגזע של שת בני האלוהים, מכיוון ששת היה בצלמו של אדם, שהיה בצלם אלוקים. ולכן עד דור הפלגה, העניין האלוקי עובר דרך שת, כל הצדיקים עד שת, בעקר חנוך, של שושלת של שת; משת דרך שם עד עבר. אחרי עבר יש פלגה. לכן, כשהמקרא מגדיר את אברהם, כאברהם העברי, הוא מייחס אותו לאותה זהות, אותה מהות של האדם הכולל, שירש מאדם הראשון. זה הפשט של "עברי": מצאצאי עבר. ומי זה עבר? זה האדם בבחינת האדם הכולל, מחוץ להגדרה של שבעים אומות. לפי המדרש רק אחד מצאצאי עבר נשאר באותה סגולה של הנבואה של העניין האלוקי זה: אברהם, אברהם העברי. אבל יש שלב ראשון בחיי אברהם העברי, כשנקרא 'אברם', הוא עוד שייך לאותה תרבות, זהות, של ארם: 'אב לארם', אומרת הגמרא. כשהוא מסלק את קליפת ארם, אז נקרא אברהם. ולכן כשישראל, כאומה, יוצאת ממצרים, הפסוק אומר "אלהי העברים נקרא עלינו". כי פרעה שואל: מי יהו"ה? הוא לא מכיר בשם, הוא לא יודע מה זה, הוא שייך לאלקות של הטבע. "ויאמר פרעה מי יהו"ה אשר אשמע בקלו." אבל כשמשה רבנו אומר לו: "אלהי העברים", הוא יודע מה זה, פרעה, עצמו. אז זה ההבדל בין ישראל, שהסגולה שלו זה להיות עברי, והוא מחוץ לשבעים אומות העולם, שהם שייכים לפלגה, כל אחד הפלג שלו, זה עניין השרים.

השרים מתגלים דווקא בדור הפלגה. עד דור הפלגה אין שרים. במרכבה העליונה אין שרים. כל זה נעלם בשכינה עצמה, במידת התפארת. המלבוש שנקרא: הכתונת של השרים, מתגלה בדור הפלגה.
[ישראל יכול כל יום לשנות גזרת הדין שנגזרה בר״ה] כל העבר שלו זה הגזרה על העתיד. [שלומדים לימודים פנימיים רואים כאילו יש תוכנית אלוקי, למשל בעניין הגלגולים] עזוב קצת את הגלגולים. לפני שנגיע לגלגולים, כל אחד והחיים שלו: יש לו משהו להצליח, ׳לתקן׳ אתה אומר, אפשר להשתמש בזה, יש לו תיקון בחיים שלו. עניין הגלגולים זה קצת יותר מסובך, זה באותו נושא אבל זה קצת יותר מסובך. הסוד של התיקון הזה שצריך לתקן, הוא תלוי בשם של כל אחד ואחד. כל אחד מקבל שם. מה הוא השם? מה זה השם שהוא מקבל? זה היעד שלו. הוא צריך להצליח בתוכנית הזה של אותו שם. למשל, אם אחד נקרא אברהם, הכוונה היא: שהוא צריך להיות אברהם. כל עוד שהוא לא מגיע למדרגה שנקראת אברהם, הוא לא תיקן את עצמו. ולכן, לקרא בשם, זה מסוכן מאוד, זו חכמה לפני עצמה, זו הייתה חכמה שהייתה שייכת לנבואה. מאז הפסק הנבואה, אבדנו אותה חכמה: לקרא בשם. זה למדנו פעם אולי. לכן חז״ל אמרו כשאב נותן השם של בנו, הוא מתנבא ואינו יודע שהוא מתנבא. אם הייתה טעות, עושים שינוי שם. כשיש מחלה חמורה עושים שינוי שם. שינוי שם משנה את הגורל.
ולכן, העניין פה זה לא העניין הכללי של הגורל של כל אחד ואחד בחייו, כדי לתקן את השם שלו; אלא מה שקורה בשנה. כשיש המשפט של ר״ה, המשפט גוזר, זו גזרה מה יהיה העתיד שלו. אומות העולם אינן יכולות לשנות, אבל עם ישראל, מחמת סוד התשובה, הוא יכול לשנות את גזר הדין. וזה ההסבר למה יש לנו עשרת ימי תשובה דווקא אחרי יום הדין, אחרי ר״ה. לכאורה, היה צריך להיות לפני ר״ה, התשובה, כדי לתקן את התיק לפני הבית דין. איך אפשר לומר את זה? יש שר הפנים ושר הבפנים של הפנים, התיק שלו. ההבדל: אותה סגולה של עם ישראל, שיש לו כוח לשנות את הגזרה, איך? דרך התשובה.
[עצם התיקון של האדם הוא קבוע. בתוך זה יש לו שינוי] ברור. איזה תיקון צריך לתקן בחיים שלו, לקיים את השם שלו. הפסוק אומר: ״טוב שם משמן טוב״. מתי? ״ב״יום המוות מיום היולדו״ ״בסוף החיים יודעים אם הוא קיים את השם שלו או לא.
[יש שזה רק בתוך תחום מאד מסוים] בתוך אותו תוכנית של כל אחד, בעל כורחך, אתה מי שאתה: בעל כורחו. אבל בתוך התוכנית הזה, אתה חופשי להיות צדיק או רשע, לתקן או לקלקל, חלילה. א״א להיות מישהו אחר ממה שאתה, זה בעל כורחך, זה משנה מפורשת. כל הנבראים נבראו בדעתן, בצביונן, בקומתן [(תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף יא עמוד א׳) ״בקומתן נבראו, לדעתן נבראו, לצביונן נבראו״], זו אשליה לחשוב על הבחירה מחוץ לגזרת הבורא. בעל כורחך נולדת כפי שנולדת, וזה דווקא מן המידות הטובות של הצדיק, להכיר בזה, להסכים עם זה, להיות הבן של האב שלו: ״כבד את אביך ואת אמך״, להסכים בזה. יש סוד: למה כל אחד נולד במשפחה שהוא נולד? זו גזרה מן השמים, להסכים בזה, זו המצווה הראשונה של: ״כבד את אביך ואת אמך״. זה מובן? אז קיבלת איזה גורל, ובתוך הממדים של אותו גורל, יש לך בחירה לטוב או לרע. את אותה בחירה, היא מוגבלת כפי שאתה אמרת, היא מוגבלת דווקא לאותו גורל שאתה מקבל בשעת הלידה.
35 ב׳
הבחירה שהיא למעלה, החופש, הדרור, שהוא למעלה מאותה בחירה זה החופש של הבורא. זה היעד של הבריאה להגיע לאותו דרור של הבורא. זה הסוד של הנחש: ״והייתם כאלהים יודעי טוב ורע ,״אבל זה נושא אחר, זה קשור.

אני לא יודע אם הצלחתי להסביר מה שרציתי להסביר פה. יש שתי מדרגות: הבחירה לבחור בין הטוב והרע, ואתה לא המצאת לא הטוב שלך ולא הרע שלך, אתה נולדת עם יצר טוב ויצר רע, זה ה'תעודת זהות' שלך. יש לך בחירה באותה זהות. אבל יש דרור למעלה מזה, שהיא הבחירה האמתית להיות בבחינת הבורא, הבחירה של הרצון: להמציא עולמות, זה משהו אחר. תפסתם את זה?!

ולכן מה שצריך להבין, כדי לתפוס מה הוא אומר לנו, ההבדל בין אומות העולם וישראל, זה מקביל להבדל בין בורא עולם והשרים. השרים שייכים לאומות העולם ואומות העולם לא יכולים לשנות את הגורל שלהם. לכן החכמים אמרו שאין השגחה פרטית אצל אומות העולם, אע"פ שהרב זצ"ל אומר על הנושא הזה, שיש אפשרות אצל חסידי אומות העולם לעניין של ההשגחה פרטית. אבל, בדרך כלל, יש להם רק השגחה כללית כמו כל בעלי החיים. המין כולו יש לו השגחה, אבל הפרט בתוך המין אין עניין של השגחה פרטית, חוץ מי שזוכה דרך, אצל אומות העולם, דרך חסידות. אצל ישראל זה דרך הזהות. זה הנושא שלנו.

אני דייקתי חסידות, המושג צדיק, אצל אומות העולם, זה מושג קשה מאוד. לכן חז"ל בחרו חסידי אומות העולם מכיוון שאינם מצווים. מי שלא מצווה אין עניין של צדיק, יש עניין של חסיד. יש פסוק מלא, דווקא גוי אחד ידע את זה, זה אבימלך, "ויאמר אדני הגוי גם צדיק תהרג "?יש דבר כזה: גוי גם צדיק? אין דבר כזה. [צוחק]

[העניין של יונה הנביא שהולך לנינוה] איזה עניין? כדי להטיף מוסר, כדי שיחזרו בתשובה? השאלה שלך: אם הייתה תשובה כללית או פרטית? כנראה לפי הפשט ככה, לכאורה: זה כללי. כי לפי כל הפסוקים שמה, זה "האדם והבהמה" אין יותר כללי מזה ".

[אבל כתוב שמה שגם המלך שלהם שהוא שמע שהתחילו לשים עליהם שקים, אז גם שם אותו פרט, המלך הזה, שם גם שק] נכון המלך הוא המלך. תראה, זה מקביל, בדפים הקודמים, למדנו את זה, כל אומה יש לה השר, ויש היחיד של האומה שהוא השר והאומה. אבל האומה של אותו שר שהוא יחיד, היא בבחינת כללית.

[והמלך?] המלך הוא בבחינת השר למטה. זה ידוע. האישיות שלו היא אישיות פרטית, אבל היא מייצגת את הכלל, כמו בישראל. יש העניין של 'נשמה כוללת'. כל אחד ואחד יש לו נשמה פרטית, אבל יש אנשים, נפשות, שיש להם נשמה כוללת יותר משאר הנפשות. הנשמה הכי כוללת זה נשמתו של המשיח. יש הביטוי הזה "אלהי האלהים ואדני האדנים." לא, זה פסוק אחר שאני מחפש: "מלך מלכי המלכים." הקב"ה הוא מלך של מלכי המלכים.

מלכי המלכים זה השרים, והמלכים זה המלכים למטה. אז הוא מלך מלכי המלכים. המלכים זה מלכים בשר ודם. הם שייכים לאלקות, המלכים של אומות העולם, שייכים לאלקות של השרים שלהם, זה ידוע, זו הלכה. כשרואים איזה מלך, צריך לומר ברכה: אשר חלק "שנתן מכבודו לבשר ודם." כשרואים מלך של ישראל אשר חלק כבודו ליראיו. אבל המלכים של הגויים זה בשר ודם. גם אם הוא נשיא, הוא בבחינת מלך, הוא מיצג את השר של האומה.

אז זה ההבדל של הגורל לפני המשפט, גבי המשפט, שאומות העולם אין להן אפשרות לשנות גזרת המשפט, יש איזה תפקוד, זה מה שאני רוצה לדייק קצת, יש תפקוד דרך הזמן, זה העבר שדן את העתיד, וא"א לשנות מכיוון שאין בטבע את הכוח של הפיכת ההפכים, אם אפשר לומר, וכוח ההיפוך, זה כוח התשובה. לשוב ולשנות!!! זה מסביר לנו, הרב היה רגיל לומר הרבה פעמים זה לשון תורה לחוד לשון חז"ל לחוד, לשנא דאורייתא לשנא דרבנן; אותו נושא אבל הביטויים הם שונים, יש לשון של מקרא, יש

לשון של משנה, יש לשון של תורה שבכתב, יש לשון של תורה שבעל פה, בכמה וכמה נושאים. למשל גבי ר״ה, לשון של מקרא זה: יום הזיכרון, לשון של רבנן זה: יום הדין. מה הקשר בין יום הזיכרון ויום הדין? כי הדיין הוא הזיכרון!!! הזיכרון הוא הדיין. כל מה שעבר דן אותנו. לכן כוח הזיכרון והזיכרון המוחלט הוא הדיין אשר ׳פחד יצחק״, מידת הדין בתוקפה, כי אין שכחה ואין עולה לפני כסא כבודך, [״ אין שכחה, זה הזיכרון שדן אותי. כל מה שעבר, דן אותי וגוזר מה יהיה העתיד שלי, אלא אם כן היה יכול לשנות את העבר, זה כוח התשובה. אם אתה מתקן את העבר, אז אתה משנה את העתיד, זה כוח התשובה. אין כוח כזה אצל אומות העולם. אולי יתכן שזה סוד ההבדל בין התפילות שהשרים, המלאכים שומעים והתפילות שאינם שומעים. זה נושא שאפשר ללמוד במהר״ל בדרך חיים, יש לו הסבר ארוך על זה.

״ולפיכך תיקנו בתפילה של ראש השנה עלינו לשבח וכו׳ ואם תבין היטב תמצא שהזכירו בתפילה זו סוד שבעים אומות שהם שבעים משפחות בני נח״. במקביל לשבעים, לפלגה ההיא, של שבעים משפחות בני נח אחרי דור בבל, דור הפלגה, מתגלים את שבעים השרים, שהם ההשגחה המיוחדת של הבורא האחד לאומות העולם, לחיצוניות של האדם. זה מובן? אז זה צריך לקשור ל-״אתם קרויים אדם״ לישראל ו׳האדם׳ זה אומות העולם. אז אותה זהות של אדם של ״אתם קרויין אדם״ זה נשאר עד עבר, וזה סוד הזהות של עם ישראל. והבעייתיות של משפחת האבות. כל מה שלא שייך לעבריות של אותה משפחה מסתלק מישראל. אתם זוכרים איך זה קרה: קודם כול, לוט. לוט עזב: זה עמון ומואב. ואחר כך מאברהם יצא ישמעאל. ואחר כך מיצחק יצא עשו, כל מיני קליפות, שיוצאים מהקדושה, אבל מסתלקים. עכשיו יש להם אחיזה, יש להם תחרות על הקדושה, אבל הקליפה הכי מסוכנת זו קליפת ארם עצמה זה הגזע של נחור אחי אברהם. מאותו שורש יצאו: נחור ואברהם ״תרח אבי אברהם ואבי נחור״,״ בנו של נחור זה: בתואל, בנו של בתואל זה לבן. זה לבן הארמי של ״לבן בקש לעקור את הכול ״זה ״ארמי אבד אבי ,״הארמי הזה. אז השורש זה אותו שורש. וכשנפרדים מהמהות העברית אז נפרדים מהבחינה של ישראל. ישראל זה העבריות שנשארת מאברהם. זה יעקב, שופרא דשופריה אומרת הגמרא, שופרא דשופריה דאדם הראשון ״זו אותה הגדרה. יעקב נקרא שופרא דשופריה דאדם הראשון דרך הבירור הזה, דרך הזהות של משפחת אברהם. זה מה שאנחנו לומדים, כי זה קשור לבעיות של החברה הישראלית, זה אותה בעיה: הבירור של העבריות מתוך הארמיות הגלותית שחזרה מהגלות. העברי של גלות אור כשדים, נקרא ארמי. העברי של גלות רומי נקרא יהודי. אז מתוך היהודיות, נאמר, צריך לברר את הישראליות, את העבריות. ואנחנו רואים את כל הזרמים האלו כולל ישמעאל, כולל עשו, כולל לבן, כולל לוט, כולל הכול. צריך לסלק מעם ישראל את הנטיות האלו, לפי סוד הפסוק ״ מהרסיך ומחריביך ממך יצאו ״תרתי משמע, ממש ״ממך יצאו״ עד שנגיע לתקופת הר הבית ואז איזה מין שלמה המלך יופיע. בינתיים יש איזה מין דמות אנגלית סולומון ככה[16] הפסוק: ״למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק; (ב) יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על יהו״ה ועל משיחו״ זה דווקא השבוע , ״ולאמים יהגו ריק״ זה מה ששמענו מאומות העולם: ״עמא - ריקה״!

[איך יתכן שגם אחרי שאברהם נקרא אברהם, נחור נזכר בתורה כאחיו, וישמעאל נזכר כבנו?] זה תהליך. זה קשור לסוד אחר בקבלה, כל מה שנברא יש לו קיום, עד גמר התיקון, עד גמר הבירור. כל מה שנברא יש לו התמדה, יש לו קיום. למשל, ישמעאל נולד, מכיוון

[16] גרשון סולומון מנאמני הר הבית.

שיצחק, זה לא היה עוד התקופה של הזיכוך, כדי שיצחק יכול להופיע. כשנולד יצחק מה צורך יש לישמעאל? אבל מכיוון שנברא, נברא. יש בגמרא הרבה רמזים אולי בשתי סוגיות "משלשה דברים שהקב"ה כביכול מתחרט על בריאתם." אחד מהם זה ישמעאל. הפרסים גם כן, מכיוון שזה נברא זה נברא, זה סוד אחר. ולכן ממשפחת תרח יוצא מכלול של נטיות מאותו שורש. מה קרה לצאצאי עבר באור כשדים? אב לארם. אז מאותו אסון יצאו מכלול בעיות שמלוות את הבעיות של אברהם. עד שמגיעים ליעקב הבירור מתגלה יש יעקב של ישראל הוא אברהם אמתי: "יעקב אשר פדה את אברהם" ,זה אותו נושא; וכל הנטיות של התחרות מתוך אותה משפחה ממשיכות להתקיים עד אחרית הימים: "חק נתן ולא יעבור," מכיוון שזה נברא זה נברא.

[התורה לא צריכה לקרא ישמעאל בנו של אברהם] כשחזר בתשובה קוראים לו בנו .

[כתוב פעמיים] לא, תראה לי את הפסוק, אני אראה לך את המקור, כל עוד שלא חזר בתשובה הוא נקרא: (בראשית פרק כא, (ט) "בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם." רק כשחזר בתשובה נקרא בנו של אברהם.

[.אותו דבר אצל נחור?]לא, אצל נחור אני לא חושב שיש חזרה ...

[בכל זאת נקרא "אחי אברהם" [זה כשהפסוק מציין את העבר. למשל משהו דומה, הגמרא ממשיכה שמה בברכות: " כל הקורא לאברהם אברם - עובר בעשה, שנאמר: (בראשית י"ז) והיה שמך אברהם. "והיא מביאה את הפסוק: (נחמיה פרק ט', (ז) "אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם". הגמרא מסבירה שרק הפסוק מזכיר מה שהיה, למשל: "תרח אבי אברהם אבי נחור". אם אתם רואים את השתלשלות הדברים, מיציאת אור כשדים עד יציאת חרן, יש שלב שהם מאוד קרובים, דומים מאוד, ומשלב לשלב יש בירור, יש ניתוק. למשל יש איזה שלב עם לוט, כשאברהם אומר ללוט "אנשים אחים אנחנו "עד כאן היו אחים.

[למה היה צריך שהזהות העברית רמוזה בדור הפלגה, למה ההמשכיות] עד אברהם אבינו. זה מסביר לנו התחלת הציונות, למה התחלת הציונות גם כן היתה מכל כך רחוק, זה דומה מאוד; למה כל המאמץ הזה כדי להגיע לציונות האמתית לפי התורה? למה להתחיל בריחוק חילוני, חולני כל כך עצום? מי שקורא את הספר של הרצל מתפלא: איזו ילדותיות, איזה ריחוק מהמקורות, איזה, וסוף, סוף דווקא זה הצליח. למה היה צריך ירידה כל כך רחוקה לצורך עליה? אתם מוצאים את זה בסוף פרשת בראשית, יש שאלה בגמרא מסכת חולין: "משה מן התורה מנין?" הגמרא משיבה: מכיוון שכתוב "בשגם הוא בשר". זו אחת מחידות של המדרש: מה הקשר "בשגם הוא בשר" ומשה רבנו? המפרשים מפרשים כי דווקא 'בשגם' זה גימטריה 'משה'. אז כל 'בשגם' שהוא בגימטריה משה, זה רמז למשה? כל מילה שהיא בגימטריא משה זה רומז למשה? צריך להבין מה קורה פה. השל"ה הסביר את זה, כי מהתחלה היו שושלת קין ושושלת שת; ושת נולד בבחינת 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש' גבי האנושות של קין.

בכל שלב, בכל תרבות, היה איזה מין 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש'. כל זה נכשל עד ישראל. אבל יש רמז בסיפורי התורה מהתחלת ההיסטוריה של המין האנושי, שבכל דור היה מין ישראל, בחינת ישראל 'ממלכת כוהנים וגוי קדש', היה איזה מין משה, שנכשל.

באותו דור לפני המבול רמז ל-"משה מן התורה מנין?", זה רמז לזהות של משה מן התורה, לא של המשה ההיסטורי שלנו: זה "בשגם הוא בשר", זה אם הוא גמר מאה ועשרים ודווקא מאה ועשרים זה שנות חיי משה, יש איזה מין ארכה שניתנה לאנושות באותו דור של מאה ועשרים שנה עד המבול, שנח היה בונה התיבה. .זוכרים את כל זה? לכן יש איזה רמז, של איזו אישיות, שמתפקדת בבחינת 'ממלכת כוהנים וגוי קדש'. עד אברהם אבינו שיסד את האומה הישראלית כפי שאמרנו מקודם, מחמת העבריות שלה,

זה נכשל. ולכן השאלה היא: מה עושים צאצאי עבר באור כשדים? זו היא השאלה. טוב, אותו תפקיד. אור כשדים היתה התרבות הדומיננטית של אז, אז צאצאי עבר תפקדו 'כממלכת כוהנים וגוי קדש' באותה צורה של עובדי עבודה זרה, זה פסוק מפורש מתחילה היו אבותינו עוע"ז", וזה לא עבודת אלילים, אלא ע"ז. "ועכשיו קרבנו המקום ב"ה לעבודתו". מקום זה רמז לא"י בכל פעם, חזרנו למקום. יש לנו מדרש שמסביר: דווקא תרח היה הכהן גדול של אור כשדים. הוא היה מייצר להם את האלילים שלהם, זה התפקיד של הכהן הגדול, הוא היה נותן להם את האידאל הדתי השייך לאותה תרבות. מאותה ירידה עד הע"ז של תרח, יצא בחזרה תוקפו של אברהם, מילדותו, הוא חזר לעבריות שלו, ולכן נשלח לכבשן האש. הרודן של אז היה נמרוד, העברי מופיע - תאי הגאז, מיד .אתם רואים את הקשר ביניהם. אז, מה היו עושים בני עבר באור כשדים? מה שעושים היהודים אצל הגויים, הם 'הממלכת כהנים וגוי קדש' שלהם בגלות.
['שם' באותה תקופה הוא היה גר בירושלים, הוא היה מתפקד ככהן בירושלים, כאשר התרבות הדומיננטית היתה בבבל?] אבל זה קרה אחר כך. 'שם' בתקופה של אברהם? טוב זה גלגול של שם. זו הזהות של שם שנשארת שמה בבחינת מלכי צדק, זה מלכי צדק. [אבל] נכון. יפה, זו שאלה במקומה (...) [נקטע בקלטת].
ודווקא, בתקופה של הציוניות כשהיהודים חזרו לא"י קבלו את הכהונה מהראשון לציון דאז, היה ראשון לציון בבחינת מלכי צדק. אבל הכוח של העם היהודי היה בגלות.

אז אתם רואים מה הוא רוצה לומר לנו, צריך להבין, זה מה שרציתי להסביר קצת דרך כל מה שלמדנו מקודם, להסביר מה פשר הדבר של ההבדל הכי עצום זה עם ישראל לחוד ואומות העולם לחוד, מצד שני. זה אותו הבדל הקב"ה מצד אחד והשרים מצד השני. צריך להבין שלמושג הזה, 'עברי' יש תוכן מהותי. זה לאו דווקא שם מושאל, כמו שערב נקרא ערב, עבר נקרא עבר. יש לו זהות, מהות אחרת לגמרי. זה מסביר "אתם קרויין אדם", ולא אומות העולם קרויין אדם. ותוספות מסביר הם נקראים 'האדם'. והאדם זה שם של קין, בני האדם. במושג, בביטוי 'בנות האדם', אבל הם בני האדם. ובני שת הם בני האלוהים. מה שנשאר משת זה דרך נח, זה עבר דרך שם לעבר, זה ההסבר של הכוזרי, זה הסיפור של העניין האלוקי בכוזרי. ודווקא אותו עניין האלוקי מתגלה אחר כך רק דרך אברהם. כל שאר צאצאי עבר התבוללו, פשוט, הם היו בבחינת 'בשגם' משה רבנו שנכשל.
עכשיו הוא מגיע לעניין של: "כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם" הם מתקבצים נגד ירושלים דווקא, זה ממש ענינא דיומא

"ולפיכך הזכיר גויי הארצות ומשפחות האדמה. ומה שאמר שהם מתפללים אל א"ל לא יושיע, וכי אל הוא אלא שר הוא שכל שר מהם נקרא א"ל [כפי שרמזתי אלקי האלקים, צריך לומר: אלקי האלהים] מצד גדולתו ומעלתו [מצד כוחו], אבל אינו יכול להושיע [הוא אל אבל אל לא יושיע] שאין שר אחד מכל השרים העליונים יכול להוסיף או לגרוע בחלק הניתן לו בר"ה [העניין של הישועה זה סגולה של ישראל]. שהרי גם השר של כל אומה ואומה צופה לחלק שנותנין לו מבית המלך הגדול יהו"ה יתברך כאחד מן החסרים שבעולם גם הוא מקבל חלק ולפיכך לא יושיע, לא יושיע בודאי שאין תשועה זולתי בשם יהו"ה יתברך. וזהו (ישעיהו, מה, (יז) 'ישראל נושע ביהו"ה תשועת עולמים'] אתם רואים איך הלשון מדויק, התשועה באה מה' עצמו, ממידת תפארת, הויה, ולא יכולה לבא מהכוחות, שהן מבחינת השרים. הכוחות שהן מבחינת השרים נקראים: אל לא יושיע]. ולפיכך יש לך להתבונן היאך כל השרים העליונים גם הם חסרים מעצמן עד

שהש"י נותן להם מזון ופרנסה. ודע כי מן אות ראשונה של שם יהו"ה יתברך מקבלין כל השרים וכל האומות פרנסה. וזהו סוד (תהלים פרק קד, (כד) 'פותח את ידיך ומשביע לכל חי, רצון' (השורש של הרצון של כל חי הוא בא מהאות הראשון של שם שהיא יוד). פותח את יוד"ך בודאי", זה קשור לפסוק: (תהלים פרק קד, (כד) "כלם בחכמה עשית," כי יוד רומז לחכמה, לספירת חכמה. "כלם בחכמה עשית", אז השורש בא מהיו"ד הראשון.

"ולפיכך תמצא שאמר הכתוב טוב לחסות בי"י מבטוח באד"ם [איזה אדם?], כי אין לבטוח בתשועת כל השרים הכלולים בשם אדם שהרי כל הנמצאים שבעולם עליונים ותחתונים אין להם שפע מעצמם זולתי מהמלך הגדול שהוא יהו"ה יתברך. ולפיכך אמר טוב לחסות ביהו"ה מבטוח באדם, באדם הידוע שהוא כולל כל המרכבה [צורת אדם שהיא כוללת כל השרים]. וחזר ואמר 'טוב לחסות בה' מבטוח בנדיבים' [ופה יש דיוק] מה הוא "נדיבים"? אלא יש לך לדעת כי שבעים שרים הם עומדין בשורה סביב למרכבה מהם לימין ומהם לשמאל [ויש פסוקים בנביאים. אחר כך נראה איזה פסוק ביחזקאל] ואותן השרים העומדים לצד ימין כולם נדיבים ויותר ותרנים. אבל העומדין לצד שמאל כולם קשים ואינם נותנים אפילו לאומה שלהם זולתי בדין ובקושי ולפיכך חזר ואמר בפסוק זה מבטוח בנדיבים". הפסוק הראשון אמר (תהלים פרק קיח, (ח) 'טוב לחסות בי"י מבטוח באד"ם' בדרך כלל. ואם תמצא שבאותו אדם יש נדיבים 'מבטוח מנדיבים'. נדיבים זה אלו שנמצאים בצד ימין, הם בדרך כלל יותר עשירים אנשי ימין, ומי שנמצאים בצד שמאל הם יותר קמצנים. (צוחק...)

"אולי תחשוב שיש לו לאדם לבטוח באלו השרים הנדיבים העומדים לצד ימין גם אלו אינם כולם לבטוח בהם [זהו. זה הענינא דיומא, אלו שבצד ימין אין להם כלום מבטוח בהם] שאין להם תשועה זולתי מה שנותן להם השם יהו"ה יתברך ולפיכך אמר (תהלים, קיח, ח: 'טוב לחסות ביהו"ה [ממש] מבטוח בנדיבים. אחר כל זה פי' יותר ואומר כי כל אותם השרים העליונים כמו שהם מקיפים סביב סביב לשם יהו"ה יתברך כך המשפחות שלהם למטה מקיפים סביב סביב לישראל שהם חלק יהו"ה יתברך, ולפיכך אמר 'כל גוים סבבוני בשם יהוה כי אמילם'. [ונראה מה הסוד של "כי אמילם" זה קשור לעניין של הקליפות כפי שאמרנו ולסוד המילה, זה נראה אחר כך]. ראה כמה פי' כאן טעם הפסוק הזה אמר למעלה ביהו"ה באמצע והשרים סביביו ולמטה ישראל באמצע וכל הגוים סביביו, ומה טעם ישראל באמצע לפי שהם חלק של יהו"ה וירשו הארץ שהיא חלק יהו"ה למטה שהיא ירושלים [אז אתם רואים איך זה קורה]. ולפיכך אמר [זה ב יחזקאל פרק ה, (ה) "כה אמר אדני יהו"ה זאת ירושלם בתוך הגויים שמתיה וסביבותיה ארצות ["'זאת ירושלים (שהיא) חלק יהו"ה', בתוך הגויים שמתיה וסביבותיה ארצות (יחזקאל ה, ה). הלא תראה כי שלשה עומדים באמצע: יהו"ה למעלה וכל השרים סביביו כמו שנאמר 'ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו וכל צבא השמים עומד עליו מימינו ומשמאלו' (מלכים, כב, יט), וישראל למטה באמצע וכל הגוים סביבם וזהו שאמר 'כל גוים סביבוני (תהלים קיח, א), וירושלים שהיא נחלת יהו"ה והוא הארץ ישראל מקפת סביבותיה ארצות גוים זש"ה זאת ירושלים בתוך גוים וגו'. הרי לך מבואר כי שם יהו"ה וישראל וירושלים שלשתן באמצע וכל שאר השרים והממשלות הם סביבותיהם. לפיכך אמר דוד כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם, (דף 100) כלומר: באים להצר אותי ולהרע אותי, אבל איני מתיירא מהם ולא מן השרים העליונים שלהם. ומה טעם? לפי שחלק יהו"ה עמו, וחלק ישראל הוא יהו"ה שהוא אדון כולם ומפרנס כולם, ולפיכך אמר 'בשם יהו"ה כי אמילם'. ומהו לשון אמילם? הנני מגלה עיניך בסתרים עליונים בעזרת השם. דע כי שבעים השרים נתנו להם ארבעה ראשים להצר לישראל; ובשעה שהם חוטאים, אותן ארבעה ראשים נכנסים באמצע ומבדילים בין יהו"ה ובין ישראל, ובשעה שהם עומדים באמצע הרי ישראל לביזה ולקלס לחרפה ולשממה ביד כל שאר האומות".

זה סוד ארבע מלכויות. זה קשור לשאלה שלך. כשישראל זוכה להיות אור לגוים מבחינת "כי מציון תצא תורה "אז ישראל שולט, המלכות שייכת לו. כשישראל לא זוכה, דווקא הארבע מלכויות האלו שהן ארבעה ממדים של הקליפה, של הטומאה, שולטים על ישראל וגוזלים ממנו את המלכות. ולכן אני אקשור את זה לשאלה שלך על בני עבר. אם בני עבר היו זוכים, היו מבחינת מלכיצדק בירושלים. אם לא זוכים, הם מבחינת 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש' בתפוצות, דווקא בתרבות הדומיננטית של אותה תקופה. באותה תקופה התרבות הדומיננטית היתה בבל, ולא החזיקו מעמד עד שהגיע ל-מ"ט שערי טומאה של תרח ושל משפחתו, ומזה יצא אברהם.

"והנה כל הצינורות שהיו באים לישראל מכל הטובות הנשפעות משם יהו"ה, הרי כולם נשחתות ושופכות אל ארצות שרי האומות. ועל זה צעק שלמה המלך עליו השלום ואמר: תחת שלש רגזה ארץ תחת עבד כי ימלוך (משלי ל, כא), אלו הם השרים העליונים שלוקחים השפע מן הצינורות שבאים לישראל שנשתברו ושופכים להם, והרי הם מלכים במקום ישראל". זה הכלל שראינו הרבה פעמים בעקר אצל המהר"ל. כי ארבע מלכויות לקחו את המלכות מישראל ולכן מהתחרים במשיחיות של ישראל. ויש לכם הערה (א') למטה שהם: בבל, פרס, יוון, ואדום " אני חוזר על הפסוק במשלי כי הוא ציטט רק קטעים של הפסוק. במשלי אמר ככה, יש שני פסוקים: "תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שאת", זוכרים את הפסוק? (כב) "תחת עבד כי ימלוך ,"לפי ההסבר שלו, והמקור הוא בזהר בפרשה 'ואתחנן', זה השורש של ההסבר שלו. "תחת עבד כי ימלוך" זה כשהעבד לוקח את כתר-מלכות מהמלך, זה השרים כששולטים על ישראל; ומוסרים את המלכות למלכויות. אם זה שרו של בבל, שרו של פרס, שרו של יוון, שרו של אדום. זה ה-"עבד כי ימלוך".

היה לנו ביטוי, ככה אני זוכר אבל זה ביטוי עממי עכשיו, היה ביטוי בפיוטים בספרד 'ממר' עבד כי ימלוך, כשרואים איזה עבד שמתיימר להיות נשיא אז אומרים 'ממר עבד כי ימלוך', זה בא מאותו הפסוק. זה השרים העליונים אבל הפסוק ממשיך: (כב) "ונבל כי ישבע לחם", זה אומות העולם ממש, שמקבלים את השפע מהשרים שלהם.

"'ונבל כי ישבע לחם', אלו הן העובדי גילולים של שבעים שרים שהם שבעים ודשנים מרוב הטובה הבאה להם מן השרים שלהם, מן השפע הגדול שהיה בא לישראל ונשתברו הצינורות יקבלו השרים אותו השפע, וכשהשרים של האומות מלאים מטובתן של ישראל אז האומות שלהן עשירים ונשפעים מלאים כל טוב". והוא לא מביא פה את שאר הפסוק שאומר (כא) "תחת שלוש רגזה ארץ ותחת ארבע לא תוכל שאת; ....תחת שנואה כי תבעל ושפחה כי תירש גברתה ."לפי ההסבר של הזהר: "ושפחה כי תירש גברתה" זה מצרים " .כי ביציאת מצרים יש פסוק שרומז "עד בכור השפחה ."יש איזה רמז כי "שנואה כי תבעל ושפחה כי תירש גברתה". "כי תירש גברתה" זה רמז למצרים.

אז אנחנו רואים פה הקשר בין הפסוקים וההסבר שלו: כשעם ישראל חוטא, זה לא עניין של חטאים של המעשים, זה עניין של חטא בזהות. וזה קשור למה שלמדנו. כשישראל לא מסוגל להיות אור לגוים מבחינת (ישעיהו פרק ב', (ג) "כי מציון תצא תורה", אז הוא הולך כעבד לעבדים. עבד לעבדים זה קרה קודם כל במצרים. ולכן הרב מסביר פה את הקשר עם הפסוק של שלמה המלך.

"ולפיכך תמצא ששרי האומות מצפים אימתי יחטאו ישראל ויכנסו שרי האומות בין יהו"ה ובין ישראל, ויקבלו הם השפע שהיה בא לישראל מאת יהו"ה. ועל זה אמר הנביא: הן לא קצרה יד י"י מהושיע ולא כבדה אזנו משמוע כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם (ישעיהו כט, ב). ולפיכך אמר: 'כל גוים סבבוני בשם יהו"ה כי אמילם'. ומהו לשון אמילם? דע שאותן הארבעה ראשים שנתנו אל שבעים השרים להצר ולהרע לישראל ולהיכנס בין ישראל ובין יהו"ה, כשישראל חוטאים אותם

הארבעה ראשים נקראים ארבע קליפות, ונקראות ערלה בכל מקום. אלו הארבע קליפות, השלוש מהן קשות עד מאוד, והקליפה הרביעית הסמוכה לשם יהו"ה דקה. ולפיכך אמר יחזקאל במעשה מרכבה, כשהיו ישראל בגולה: דעו ישראל כי הד' הקליפות הקשות אני רואה אותן שמבדילות ביניכם ובין יהו"ה, לפיכך אמר בגלות בבל. כיצד? בתחילה אמר: נפתחו השמים וארא מראות אלהים (יחזקאל א, א), ואחר כך פירש ואמר כי מראות אלהים שראה, לא ראה אותן מיד אבל ראה קודם לכן אלו הקליפות מפסיקות בינו ובין מראות אלהים. ומשום הכי פירש ואמר; וארא והנה רוח סערה [זו הקליפה ראשונה] באה מן הצפון, הרי קליפה אחת; חזר ואמר 'ענן גדול', הרי קליפה שנייה; 'ואש מתלקחת', הרי קליפה שלישית; 'ונוגה לו סביב' הרי קליפה רביעית [לכן נקרא 'נוגה'] הדקה שאמרנו. ואחר כך התחיל לומר סוד ה', ואמר: ומתוכה כעין החשמל, ובסוף פירש ואמר: הוא מראה דמות כבוד יהו"ה. הרי לך אלו הארבע קליפות הן מפסיקות בין ישראל ובין יהו"ה. ואלו הן הנקראים ערלה, ולפיכך אמר הכתוב: כי כל הגויים ערלים (ירמיהו ט, כה). מה עשה י"י יתברך? אמר לאברהם [אמר לאברהם [סוד המילה]. נמשיך לשבוע הבא: "אברהם בני, התהלך לפני והיה תמים (בראשית יז, א). אמר לפניו: ריבון העולמים, והיאך אעמוד לפניך תמים? אמר לו: בשעה שתכרות הערלה שבגופך, שהיא חלק הגוים הנקראים ערלים. ולפיכך אמר: כל ערל זכר אשר לא ימול את בשר ערלתו ונכרתה הנפש ההיא (שם יד). על מה נכרת? על ברית מילה שלא כרת."

אתם ראיתם בהפטרה של שבת היה איזה רמז למסכות: "ולא נאמר למסכה."

"ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים נחזור לכוונתנו ונאמר. דע כי כל ע' השרים הם דבקים בשמות הקודש שאינן נמחקים מלבד סוד אהי"ה יהו"ה י"ה". יש אחיזה של השרים לשמות הקודש, אבל חוץ משלוש אלו: אהי"ה, יהו"ה, י"ה.

שם אהי"ה זה השם של ספירה כתר, הוי"ה זה תפארת, וי"ה זה חכמה.

אם כן, לשרים יש אחיזה מחסד ומטה. גם בבינה למעלה אין להם אחיזה כי זה קשור לסוד י"ה, השם של הבינה הוא הוי"ה בנקודות אלהים. אבל מחסד ולמטה, זה הצינורות של ההויה הפשוטה יש להם אחיזה: מצד ימין, אחיזה על מידתו של אברהם שנקראת א"ל, מצד שמאל, אחיזה על מידתו של יצחק שנקראת אלקים. זה מה שהוא מסביר. אני חוזר על המשפט: **"ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים נחזור לכוונתנו ונאמר: דע כי כל ע' השרים הם דבקים בשמות הקודש שאינן נמחקים, מלבד סוד אהי"ה יהו"ה י"ה שאין להם חלק באלו השלושה, כמו שנודיעך בעזרת השם. אבל כל השבעים שרים אדוקים בשאר שמות הקודש והכינויין".** כי ראינו כי יש מחוץ ללבושים, יש גם כינויים. זה ראינו כבר בקטעים הקודמים. ויש להם אחיזה "בשמות הקודש כגון א"ל אלהי"ם", זה מה שהוא אומר. כי דרך ישמעאל, מצד החסד ודרך עשו, מצד הגבורה. אנחנו כבר רגילים לכל זה. מיד אחר כך נראה ההבדל. במצב של הגלות יש התפשטות של המידות, שפע של אותן המידות, נופל בסטרא אחרא, ולכן יש חסד של הסטרא אחרא, יש גבורה של הסטרא אחרא וכן הלאה. זה מה שהוא מסביר, כי העידן של השרים, זה עידן שמתחיל, אם אתם זוכרים, בדור הפלגה, וזה עידן של הגלות. בתקופה של הקשר בין כנסת ישראל שיוצאת מהגלות ומתקשרת לאותה מידה 'הויה', אז אין גלות. לכן אנחנו צריכים לחזור על המושג הזה של גלות. אנחנו רגילים לקשור את המושג של גלות, לעם ישראל, אבל לפי שורש סיפור התורה, הגלות מתחילה במין האנושי אחרי העניין של בבל, אחרי העניין של דור הפלגה. יש פה איזה ספר בראשית אולי? אני רוצה להראות לכם פסוק, פסוק ברור. אתם זוכרים שלמדנו את זה כבר, שמו הראשון של אברהם אבינו היה אברם, ואברם זה היה שם הגלותי שלו. כשהיה באור כשדים נקרא אברם, זה בסוף פרשת נח, עד סוף הפרשה של השבוע, עד סוף פרשת 'לך לך', אז הוא מקבל את השם אברהם וזה קשור לעניין של המילה, של הברית מילה. הייתי רגיל להסביר את זה ככה, כשהעבריות שלו מתגלה אז הוא מקבל את שם אברהם. יש כמה שלבים: השלב הראשון זה כשהוא התפרד מלוט, השלב השני כשהקליפה החיצונית של ישמעאל מסתלקת ממנו, אז נשאר את הגרעין העברי, נאמר, של הזהות של אברהם. ואחר כך יש בירור, דרך יצחק, עד שאנחנו מגיעים ליעקב, הוא מקבל את שם ישראל. לכן הזהות המקורי של אברהם אבינו מתגלה ביעקב-ישראל, כשיעקב מקבל את שם ישראל. לפני זה, הפסוק מגדיר אותו כ-'אברם העברי' לפי הפשט, נדמה לי שלמדנו את זה בשיעור הקודם, לפי הפשט, 'עברי' זה מצאצאי עבר. יש פסוק, צריך להיות בפרק יו"ד בבראשית על עבר דווקא, -זה מתקשר למה שאומר הרב פה-, התקופות של גלות והתקופות של חזרה לאיחוד ה'. והגלות מתחילה למין האנושי בדור הפלגה דווקא. בזה מתחיל העידן של השרים. שבעים שרים זה מקביל לשבעים אומות. לפני זה, השרים לא מתגלים בצורה שמתגלים בתקופת הגלות, דהיינו, סוד: אלהים אחרים אשר על פני "אלהים אחרים על פני", ויש רמז שיש אלהים אחרים על פניו, זה הפשט, אבל זה שייך לאומות העולם. איך אומר הפסוק? "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני", לך לא יהיה, זה שייך להם, "אשר חלק להם" "ולעבר ילד שני בנים שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ, "ולכן יש פה יותר מרמז, זה מפורש: הפלגה מתחילה בדור של אחרי עבר, הדור שנקרא פלג, ולכן הזהות של עבר, היא זהות

של אדם הראשון, דרך השושלת של שם, דהיינו, לפני הפלגה של אומות העולם. לכן המצב של גלות בעולם מתחיל פה, ופה מתחיל העניין של השרים. לפני זה, זה בצורה אחרת לגמרי, זה מידות ממידות הקדושה. אבל כשיש פלגה יש גם פירוד של אותם הכוחות שנקראים שרים, פילוג כביכול. לאמיתו של דבר אין פילוג, אבל זה פילוג מכל מקום. זה מה שרציתי לדייק פה.

"ולפיכך היאך אפשר לעתיד לבוא, כשיפשוט השם כל המלבושים והכינויין, שיאבדו הע' שרים?" איך אפשר שיאבדו הע' שרים? כי הם לצורך גבוה, זה מידות ממידות של הקדושה. רק כשזה קשור לסטרא אחרא יש בעיה של אלילים.

"ולפיכך היאך אפשר לעתיד לבוא, כשיפשוט השם כל המלבושים והכינויין, שיאבדו הע' שרים? זה אי אפשר, שהרי ע' שרים צורך גדול הם במרכבה וכבוד גדול הם לשם. הנני מאיר עיניך בעזרת השם בסוד סתום וחתום. דע כי לעתיד לבוא, בבוא שם יהו"ה יתברך לגאול את ישראל ולקבל כנסת ישראל בזרועותיו, יפשיט כל המלבושים וכל הכינויים ואז יקבל אליו כנסת ישראל. וכשיקבל כנסת ישראל ויתאחדו כאחד, אזי יחזור וילבש כל המלבושים וכל הכינויים על שניהם", שניהם דהיינו הקב"ה וכנסת ישראל, והמלבושים יטוהרו,[17] אם אפשר לומר את זה ככה. האור של המלבושים יהיה אור קדוש לגמרי, בלי שום קליפה, זה מובן.

"אזי יחזור וילבש כל המלבושים וכל הכינויים על שניהם, עליו ועל כנסת ישראל, והם כאחד מבפנים כדבר אחד שאינו נפרד זה מזה, וכל שאר המלבושים והכינויים חופפין על שניהם מבחוץ, כדמיון השמשים העובדים את אדוניהם, וזהו סוד: ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה (רות ג, ט)". הרב מקשר את הפסוק לנושא שלנו: כשתבוא עת הגאולה, אז: "פרשת כנפיך על אמתך", פה רמז: 'אמתך' זה כנסת ישראל. אני רוצה להקדים את ההסבר, כדי לתפוס את הרעיון הזה. למשל, אם אנחנו ניקח את הפסוק "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", הפשט הוא ידוע: מידת האמת, שייכת ליעקב. מידת החסד, שייכת לאברהם. יש רמז למידת הגבורה דרך "אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם", זה רמז ליצחק כי סוד השבועה וסוד הגבורה הם קשורים, זה אותה מידה. אבל יש לשון עתיד, כשהאמת היא אמת של יעקב, אז החסד שמתגלה, הוא חסד של אברהם, הדין שמתגלה, הוא דין של יצחק, וכן לשאר המידות: נצח, הוד, יסוד ומלכות. יש מצב בעולם, בעידן הגלות, שיש גילוי חסד מצד הטומאה, וזה עניין של ה-'אלהים אחרים', השרים, כשהם בנפרד משורש השכינה. דרך המידות של האבות, אז זה החסד של קדושה, הגבורה של קדושה. יש חסד של הסטרא אחרא, יש גבורה של הסטרא אחרא, זה ידוע. חסד של הסטרא אחרא זה ישמעאל, וגבורה של הסטרא אחרא זה עשו וכן הלאה. אז המידות האלו נגזלו משורש הקדושה בעידן הגלות. כשזה יפסק בתקופת הגאולה, זה יחזור לקדושתו. זה מה שהוא מסביר. לכן אין קושיא, חסד יהיה אבל חסד טהור, וכל השרים הקשורים לחסד. גבורה תהיה אבל גבורה לפי - שוב אני חוזר על זה- לפי הטהרה של אור הקדושה, ולא לפי המצב הנוכחי, זה דרך הקליפה החיצונית.

[מה ההבדל כשיש הנהגה דרך הסטרא אחרא או הנהגה דרך אחוריים, זה אותו דבר?]

זה לא אותו דבר. אחוריים זה משהו אחר מהסטרא אחרא.

[הסטרא אחרא זה צד השני של הקדושה?] לא.

[צד ההפך?] לא. האחוריים, זה עניין אחר לגמרי. טוב ששאלת את השאלה. בקדושה יש אור ישר ואור חוזר. אולי אני אסביר את זה בקצרה.

---

[17] מלשון אור כפי שממשיך ואומר(י.ג)

אור ישר נקרא מידת הרחמים. כשהמקבל זוכה במה שהוא מקבל אז הוא מקבל פנים אל פנים: זה נקרא אור ישר.
כשהמקבל לא זוכה מספיק, אז הוא מקבל אותו אור אבל דרך אחוריים, האור מסתלק, הוא מאיר דרך אחוריים, אבל זה אור דקדושה.
אחוריים זה צד האלקות של ההויה, זה צד הדין של הרחמים.
אני חוזר על ההסבר, זה הסבר מספיק פשוט. אם המקבל זוכה: הוא מקבל, הוא מכיל את האור, כלי הקבלה מכיל את האור.
אם לא זוכה האור מסתלק, כשהוא מסתלק הוא מאיר, בהסתלקותו הוא מאיר, אבל דרך האחוריים, זה נקרא מידת הדין, זה אחוריים. כל עוד שבמצב של העולם אין מספיק זכות כדי לקבל פנים אל פנים אז מקבלים אבל דרך אחוריים.
סטרא אחרא זה עניין אחר לגמרי, רק בלשון נופל על לשון שמעת אחרא, שמעת אחוריים אבל זה לא אותו עניין. הסטרא אחרא זה הסטרא של הרע.
בקדושה יש הממד של ימין והממד של שמאל, הממד של פנים והממד של אחור אבל כל זה קדוש. חוץ מזה יש הצד השני, הצד האחר: סטרא של הרע שזה כולו קליפה כולו טומאה, אבל אותו צד גוזל האור מהקדושה והאור הזה מחיה אותו.
[גם לרע יש תפקיד לתקן את העולם?] לרע יש תפקיד, בתיקון העולם לרע יש תפקיד. אבל זה לא התפקיד של הרע לתקן. זה לא מדויק מה שאתה אמרת, אולי אני אסביר, צריך לחזור לפשט הדברים. למדנו את זה ככה, אולי אני משתמש שוב במושגים של הרב אשלג, כי זה המושגים הכי בסיסיים. כשהרב אשלג מסביר את הפסוק בישעיהו "עושה שלום ובורא רע ,"זה הפשט של הפסוק "ובורא רע". הרב אשלג מסביר, כי כל עצם הבריאה זה להיות רצון לקבל. יש בורא שמשפיע ובריאה שמקבלת. אז אם כן, הטבע של הבריאה כשלעצמה זה להיות ההיפך מהבורא. הבורא כל כולו משפיע, אין שום צד של מקבל בבורא בשעת הבריאה, הוא רוצה להשפיע. למה הוא רצה לברוא, למה הוא רצה להשפיע? זה סוד אחר. אבל עובדה, רצה להשפיע! ולכן הוא ברא כלי קבלה של השפע שלו. ולכן הכלי הקבלה, הוא ההפוך לגמרי מהאור המשפיע. לכן העצם של הכלי, זה להיות שורש של יצר הרע. יצר הרע זה רצון לקבל, זה המושגים של הרב אשלג, וזה מאיר את הנושא.
זה קשור למה שאומר התלמוד, לילד יש רק עד שעת הבר מצוה, יש לו רק יצר הרע. כשהוא מסוגל להוליד, דהיינו להשפיע, אז הוא בר מצוה, נכנס בו יצר הטוב. הוא 'בר חינוך' עד אותו עידן, לא 'בר מצוה'. אם כן הרצון לקבל אצלו הוא לא רע בבחינת התורה, הוא רע בבחינת הסכנה שיביא להיות רשע.
ויש הבדל בין רע ורשע. רשע זה מקבל על מנת לקבל, זה נקרא רשע.
אבל כשהוא מקבל על מנת להשפיע, לא נקרא רשע. אע"פ שלאמיתו של דבר זה קצת יותר מורכב אבל כדי להתחיל בדברים הבסיסים. ולכן יש כמה שלבים בחיים: קודם כל, הוולד נוצר כבריאה, פשוטו כמשמעו, והוא כל כולו רצון לקבל, הב! הב![18] אבל אצלו אין שום חטא. יש עניין שהוא בר חינוך ולכן האחריות מוטל על המחנכים, עד שעת הבר מצוה, צריך לחנך אותו, לחנך אותו במה? בדרך ארץ. כשהוא בשל בדרך ארץ, אז הוא בר מצוה. דרך ארץ קדמה לתורה, בבחינת הנושא ההוא. ולכן, כשהכוונה של הרצון של הבריאה, זה להסתפק בשלב הזה של רצון לקבל ולהדגיש רצון לקבל על מנת לקבל זה נקרא רע מצד הטומאה. כשהבריאה רוצה לקבל על מנת לקבל אז זה בונה את הסטרא אחרא. אבל השלב של רצון לקבל הוא הכרחי לבריאה. ואחר כך יש השלבים עד שמגיע למדרגה של רצון לקבל על מנת להשפיע, זה תיקון כל בריה ובריה:

[18] תיקוני זוהר

יש השלב של לקבל על מנת לקבל זה נקרא: רשע רע,
יש השלב של להשפיע על מנת לקבל, זה כבר: צדיק ורע לו. זה צדיק: להשפיע; על מנת לקבל: ורע לו.
יש השלב שהוא להשפיע על מנת להשפיע כנראה שזה נקרא: רשע וטוב לו. מכיוון שהוא לא רוצה להיות מקבל אז הוא רשע גמור; אבל מכיוון שהוא משפיע אז זה וטוב לו.
יש השלב של לקבל על מנת להשפיע וזה תיקון העולם. כי הבורא רצה שנקבל זה נקרא להיות 'עבד הבורא', אבל הוא רצה שנהיה, המושג שמביא הרב אשלג: לעשות נחת רוח ליוצרו, להתדמות ליוצרו, רצה שנהיה משפיעים. אז לקבל על מנת להשפיע זה התיקון.
הצד הזה של הבריאה, שהיא בבחינת מקבל על מנת לקבל, זה הסטרא אחרא. אבל שורש הסטרא אחרא זה הבריאה. אבל זו הכוונה של המקבל רק כדי לקבל נקרא: רשע.
יש הבדל בין רע ורשע. יש רשע שאינו רע; ויש רשע שהוא רע. לכן, כשאנחנו מדברים על האחוריים של הקדושה, זה לא הסטרא אחרא. הסטרא אחרא זה משהו אחר לגמרי, בסטרא אחרא יש כל המתכונת, יש החסד של הסטרא אחרא, יש הדין של הסטרא אחרא, זה מה שאנחנו רואים בעולם. גבי החסד אפשר לחזור לפסוק במשלי "צדקה תרומם גוי וחסד לאמים חטאת", כי כל חסד של אומות העולם עושים, זה ההסבר של הגמרא בבבא בתרא, זה רק להרע. יש איזו התנהגות של חסד, שהיא טמאה לגמרי. יש התנהגות של דין, שהיא טמאה לגמרי, זה חסד ודין של הסטרא אחרא. זה שייך לאותן המידות, איך נמצאות אצל אומות העולם, אחרי הפירוד מן הקדושה. וזה הבשורה של הפסוק שלנו "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתינו מימי קדם". כשהכול יחזור לאיתנו, אז יתגלה כי החסד הוא חסדו של אברהם. ממי אנחנו לומדים את החסד של הקדושה? מאברהם. איך להיות חסיד. כי יש צורה של להיות חסיד שהיא טמאה לגמרי, זה מתחיל במידה מגונה: חסיד שוטה, זה קורה. ויש מידה להיות, אני לא רוצה לומר דיין, זה יותר מדי קשה, להשתמש במידת הדין כרוצח. כשברומי אמרו: 'דין', זה היה דין של רוצחים, אנשי דמים. אם יש דין בלי איחוד המידות, נטייה לחסד, רחמים סה"כ, הדין הזה הוא דין של רוצח. ואם חסד גם כן היא מנותקת מאיחוד המידות זה חסד שמביא הרס לעולם. אז צריך לדייק. הסטרא אחרא זה הסטרא אחרא, ואחוריים של הקדושה זה האחוריים של הקדושה.
[ע' שרים הם אחוריים של הקדושה בבחינה הזאת?] שמעתי ~~עי~~ עין צרה! [צוחק]. בתקופת הגלות הם קשורים לסטרא אחרא. למעלה למעלה בשורשם זה קדוש לגמרי, אבל למטה למטה זה אומות העולם, זה המלכויות.
[כל הגויים סבבוני] זהו. למטה - "כל גויים סבבוני ,"הם השלכות של מה שלמעלה זה קדוש לגמרי, בשורש זה קדוש, זה "יהו"ה אחד ושמו אחד" בשורש, למעלה אבל למטה זה מתגלה בבחינת סטרא אחרא, אבל זה הדיוק שלו, צריך לא לשכוח, זו מתכונת העולם בתקופת הגלות, כשכנסת ישראל היא מנותקת מהוי"ה, כשהקליפות האלו מפרידות בין ההוי"ה לכנסת ישראל. אתם זוכרים את הקליפות שראינו בשיעור הקודם, זה ביחזקאל, זה:
רוח סערה, ענן גדול, אש מתלקחת, וקליפת נוגה זה ארבע המלכויות האלו. זה נותן, זה גוזל את האור של הקדושה ונותן חיות לטומאה. אז השאלה שלו זה: לעתיד לבא ,כשהשרים יתבטלו, יהיה חסר משהו בגילוי מידות השכינה!? אז הוא אומר אדרבה! גילוי השכינה יהיה טהור, לא יהיה חסר שום דבר אבל זה יהיה דרך כנסת ישראל. ולכן סוד של כנסת ישראל זה שבעים נפש וזה מקביל לשבעים שרים. כל נפש בישראל היא, היא הנשמה, תהיה הנשמה, של אותן הכוחות. למשל כשאנחנו אומרים, יש שבעים פנים בתורה, כשזה לפי הלכה! כשזה לפי הלכה זה שבעים פנים אמתיים של התורה. כי מצד

אחד אומרים יש שבעים פנים לתורה (רש"י בראשית, לג, כ) "כפטיש יפוצץ סלע", אבל מצד שני אומרים "והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה (...) -אין לו חלק לעולם הבא", הוא כבר נפל בטומאה. ולכן כשזה קשור לשורש האחד של הקדושה אז זה ממש שבעים פנים של התורה, וכן הלאה. וזה ההסבר של המהר"ל ששבעים נפש זה השורש של שבעים אומות, כל אומה מקבילה לנפש אחת מישראל, ולכן בסנהדרין היה צריך שבעים חכמים, כל אחד מתאים לזהות מיוחדת של אומה ולשון, כל זה ידוע. מכיוון שאלפיים שנה היינו בגלות, התרגלנו לאותו מצב שכל זה, זה מחוץ לקדושה. אבל כשחוזרים לאיחוד של כנסת ישראל והוי"ה, אז כל זה חוזר לשורש הקדושה. זה ההסבר שלו. אני חושב, אחר כך נראה איך זה התקיים במציאות, אבל לפי הפסוק הזה, זה מאיר הרבה. למה היה צריך להגדיר 'אמת ליעקב'? אמת זה אמת? 'חסד לאברהם'? חסד זה חסד? אבל יש חסד של הסטרא אחרא, יש אמת של הסטרא אחרא וכן הלאה. וזה סוד "והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה", הוא גורם, הוא מחזק את הטומאה בעולם.

[האם יש הבדל בין חסד של אברהם, וחסד של אברם שאברם לא הלך אחרי דור הפלגה?] לא הבנתי את חלקה השני של השאלה. אענה על החלק הראשון.תשמע, אנחנו, וזה בצדק, אנחנו גאים, זה דוגמא אחת, אנחנו גאים על תפלתו של אברהם על סדום ועמורה, אנחנו גאים מזה; אבל מכל מקום זה היה חסד מוחלט גבי רשעים .חסד שמתגלה גבי רשעים יש דברים בגו. ולכן היה צריך לקשור את החסד הזה למידות הבאות אחרי אברהם: דין ואמת. לכן כל עוד שנקרא אברם, לא היה יכול לייסד את ישראל. יש פסוק שאומר "אתה הוא יהו"ה האלהים אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמת שמו אברהם" . היה צריך לשים את שמו אברהם כדי שיהיה אב לכל העולם כולו, מייסד של ישראל. כל עוד לא יצא מהתהליך הזה, שמביא אותו מאברם לאברהם, לא היה יכול. והעיכובים זה הקליפות האלו. יש פסוק שמסביר כי, רש"י מסביר את זה: כל עוד שלוט היה עמו, "אחרי הפרד לוט מעמו" ,כל עוד שלוט היה עמו, גילוי הדיבור לא היה מספיק ברור, זה היה מעכב. אז הדיבור לאברהם היה יותר אמיתי, היה מקבל את זה באופן יותר ברור, כשהיה מסתלק קודם כל מלוט, אחר כך ישמעאל, אז הדיבור מתגלה יותר ויותר. כל עוד שהוא חבוש, אם אפשר לומר, עם אותן הקליפות שליוו אותו באור כשדים, אז לא היה ממש אברהם. ולכן אסור לנו לקחת את חסד של אברהם בסדום ועמורה כדוגמא לפי הלכה, זו לא הלכה. להתפלל עם כל כך אהבה לרשעים כאלו? זו לא הלכה. אנחנו ישראל, אנחנו לא בני אברם, זו הייתה ההתחלה וכל התחלות קשות כפי שידוע. אז זה הנושא שלנו.

[הרב אמר כמה פעמים שהיום ההומניסטים בישראל דומים לזה] דומים לזה. ברור שדומים לזה.

[מה ההבדל ביו החסד שהם עושים ובין החסד של הגויים?] אין הבדל. ולכן נקראים הומניסטים פשוטו כמשמעו. אני רוצה להסביר ולתת דוגמה: אני זוכר שלמדתי פעם פירוש של פרקי אבות מחכם אחד מג'רבה, שמו היה אם אני זוכר, רבי חיים הכהן ז"ל, למדתי את זה כשהייתי צעיר בת"ת, אז הוא שואל שאלה מעניינת על המשנה:

(פרקי אבות א', ב') "על שלשה דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה, ועל גמילות חסדים", אבל התורה ב-ה' הידיעה, העבודה ב ה' הידיעה, גמילות חסדים סתם גמילות חסדים. הוא שואל: מה ההבדל? אז הוא אומר כי לאמיתו של דבר, גמילות חסדים אמתיים, אין הבדל בין הגויים וישראל, תורה יש הבדל, עבודה יש הבדל. אבל גמילות חסדים זה גמילות חסדים. אבל גמילות חסדים אמתיים: זה גמילות חסדים של איחוד המידות. כשאתה בבחינת חסיד מחוץ לאיחוד המידות, חסיד ורק חסיד, אז כל חטאים יכולים להתרחש בעולם אתה חסיד. זו ההתנהגות של הצלב האדום, זו החסידות של הצלב האדום: הם מגנים על הרוצחים, והקרבנות -לא יודעים מה זה. מה שקורה בלבנון

שמה, בבירות, זה חסד של הגויים, זה חסד של הסטרא אחרא. להיות חסיד כדי להגן על הרוצחים, זה השמאלנים האלו. מכיוון שהם יהודים, השמאלנים שלנו, זה קצת שונה אבל סוף סוף זה לא כל כך שונה. יש איזה שינוי שמה ביניהם.
[.] והשכל שלהם הוא מטומטם, הם לא מסוגלים לתפוס את זה כי חסד שכזה מביא אסון, וזה אסור. הנטיה של אברהם כאברהם זה להגן על סדום ועמורה, אנחנו כל כך גאים מזה אבל הקב״ה לא היה מסכים.
[מה שהסביר הרב על החסד של אמת] לא אמרתי חסד של אמת, זה כבר מושג אחר.
[חסד שהוא אמיתי, (ישעיהו, כט, (כב) ״יעקב אשר פדה את אברהם״ [נכון, זו הכוונה.
[מה קורה עם הגויים כשהבחינה של הלבושים של שבעים אומות יעברו לישראל?] הם ניזונים דרך כנסת ישראל. זה מה שהוא מסביר בסמוך. הם לומדים את המידות דרך ישראל. כשלומדים כשלעצמם לומדים את המידה של חסד, החסד שלהם הוא לא כל כך ברור, זה חסד של טומאה וכן הלאה לשאר המידות. ואם באמת לומדים מישראל אז זה כבר, צריך להכשיר אותם, צריך הרבה מים והרבה מלח אבל סוף, סוף(חחחה) אפשר להצליח.
[צריך משיח (?)] זהו, ובזמן קריב. הוא מסביר את זה בסמוך.
[חסד אומות העולם זה דבר שטבעי להם או שיודעים שזה טיפשי הדבר הזה?] הם משוכנעים שזה אמתי. מכיוון שהם מתרגלים להיות ככה, בעלי מידות, אבל באופן סימבולי, לא ממשי, לא הלכה למעשה אלא זה סמלי. הם מקיימים את התורה כביכול אבל באופן סמלי. והם משוכנעים שזה, זה קיום הערכים, קיום המידות.
[זה קשה להבין?] תשמע, צריך להיות יהודי. אני זוכר כשלמדנו הלכות ממרים עם הרב צבי יהודה ז״ל, אז נתקלנו באיזו שורה: שאסור ללמד תורה שבעל פה לגויים. אז שאלנו: מה זה אסור? הוא אמר זה בלתי אפשרי, לכן זה אסור, זה בלתי אפשרי, הם לא תופסים את זה. כשתופסים את זה, זה סימן שהם מתגיירים, זה סימן שכבר נזרק בהם איזה נפש יהודי. הם לא תופסים את זה. אם אתם קוראים את הספרים שלהם, אז ברור, למשל קנט, מי שקרא את קנט? ברור שהחסד אצלם, הדין אצלם זה מחוץ לאיחוד המידות, ולכן זה טמא, זה נראה איזה יופי של פילוסופיה אבל זה טמא. נראה לעין ככה, שזה דומה לערכים של האבות. צריך לחזור לפסוק שלנו: ״תתן אמת ליעקב״ האמת האמיתי זה יעקב, החסד האמיתי זה אברהם. פה היתה השאלה שלך: אברם או אברהם? טוב שדייקת, שאברהם. והלכה אומרת, והשורש זה בגמרא: אסור לקרוא לאברהם אברם , זו חזרה לאחור, חוץ מאותו פסוק: ״וקראת שמו אברם ״אז זוכרים ששמו היה אברם.
[החסד של הנזירות] אם זה ממש מתאים להלכה אמיתית אז זה חסד אמיתי. ופה המפרש הזה הוא צודק, כשגוי מצליח במידת החסד, צריך לשבח אותו. ולכן בבחינת יחיד, בבחינת יחידים, יש הצלחה. בבחינת הדת שלהם, 'התורה' שלהם נאמר במרכאות, בבחינת הכלל שלהם, זה רק טומאה. ואפשר לתת הרבה, הרבה דוגמאות אבל כדאי ללמוד את כל הפרק בבבא בתרא). יש רק צורה אחת של אותו חסד, זה רבן יוחנן בן זכאי , שמסביר את זה שמה, כשעושים את זה בבחינת חטאת, קרבן חטאת, כדי לכפר על האי-צדק, אז כשזה לשם קרבן חטאת אז זה אמיתי . רבי יוחנן בן זכאי אומר גם לישראל גם לאומות העולם זה חטאת, אבל צריך ללמוד את זה בגמרא עצמה.
[.] זה נושא חשוב להבין אותו. כשישראל מתנהג לפי תפיסת המידות של הגויים, זה אסון לנו. אנחנו רואים מה שקורה יומיום בירושלים. רוצים להגן על הרוצחים, מה קורה? השוטר נפטר, נהרג, זה חסד של הטומאה, חסד ממש וטומאה ממש. והתרגלנו להיות ככה, חסידים שוטים, וזו התוצאה. זה נקרא במקורות חסד של הסטרא אחרא. אולי מצוה להסביר את זה, חובה להסביר את זה, מכיוון שעמך משוכנע שזה חסד אמתי, אין

לו שום מושג שיש חסד של הסטרא אחרא. צריך להסביר את זה. אז הם מפחדים מאכזריות. לא! הדין אמיתי זה לא אכזריות. החסד הטיפשי הוא אכזריות, זו הנקודה.
[למה אברהם ויעקב אנחנו רואים שינוי השם, יצחק לא] מכיוון שיצחק לא יצא מן הארץ, זה קשור.
יש צד גלותי באברהם זה אברם. יש צד גלותי בישראל זה יעקב. כשחוזר לצורה הגלותית, אז זו המשמעות של השם הגלותי. אבל יצחק לא היה צריך. יצחק הוא כולו קדוש, הוא נקרא "עולה תמימה" ,["זה לא שייך לו , "אל תרד מצרימה "נקודה. למדנו את זה פעם, במישור של בין אדם לחברו, ליצחק היה רק אישה אחת, במישור של בין אדם לעצמו, רק שם אחד ובמישור של בין אדם לבורא, למקום, רק מקום אחד, לא יצא מא"י.
מה שלמדנו פה זה דיוק חשוב. אותה מידה, אם היא קשורה באיחוד המידות, הוי"ה, אז היא בקדושה לגמרי. אם היא מנותקת מאותו איחוד, היא מהסטרא אחרא, אותה מידה.
[שרקי: יש אחיזה לשרים רק מחסד ומטה, ב-יה וביהיה לא. לכאורה גם שם אפשר שילוב איחוד המידות, נאמר, אם יש איזו שיטה, איזו פילוסופיה שתכיר רק בשם 'י"ה' ולא 'ו"ה' גם זה פירוד המידות] אנחנו לומדים בקבלה ששם 'י"ה' ושם 'ו"ה' הם קשורים דרך הבינה באופן תדיר, אין שום פירוד שמה בין חכמה ובינה, זה רק למטה מזה שמתחיל הפרוד.
[דת מיסטית היא יכולה באמת להיות קליפה דווקא של השורש] לפי דעתי זה מאוד למטה. הם קשורים לרוח, הם לא קשורים לחיה, זה למטה, אחיזה שלהם היא למטה לגמרי. למטה מזה. אין להם שום אחיזה למעלה מחסד לאברהם
[למשל בשיטה כמו של שופנהאור(...) שאומר שהעולם הוא רצון, יש גם כן אחיזה] כן אבל תשמע, בכל העולמות יש כל המדרגות. יתכן שהוא שייך לרצון של העשייה, לא למעלה מזה. לפי דעתי זה של יצירה מכיוון שעגמת נפש שיש לו זה למעלה מעשיה. אבל זה ברור כי כל זה מתחיל אחרי דור הפלגה. לפני, קודם דור הפלגה אין לנו מושג על הזהות של האדם, יש לנו רק שם שנשאר מזה: 'עברי'.
[הרב שרקי: גם שם קין והבל גם שם יש איזו קליפה] אבל תמצא במקורות ששם הם בעולמות שקדמו לעולם העשייה: זה בבריאה, זה ביצירה. כשמתגלה מהפרק ד' ואילך, כשמתגלה בעשיה אז זה למטה, ולמטה זה נקרא בבחינת הנפש - 'המצרי', בבחינת הרוח -'קרח' וכן הלאה. אבל זה למטה, למטה. בשורש זה הכול קדוש כפי שאמרנו מקודם. המקובלים הגדולים, היה בכוונתם לתקן את הפגם הזה בשורשו. אבל בשורשו זה כלו קדוש, ובפרט תלמידי האר"י.
אני חוזר על מה שאני אמרתי: אין לנו שום מושג מה היתה הזהות של בני אדם לפני דור הפלגה, זה סוד העבריות זה מה שנשאר ממה שקדם. וזה מתבטא בלשונות. לשון עברי זה לחוד, וכל שאר הלשונות זה למטה מזה אחרי הפלגה, אע"פ שיש להם איזה זיקה למשהו קדום, קדום אבל - נעלם, זה נאבד. רק בישראל נשאר משהו ממה שקדם לדור הפלגה, זה עבר.(בצירה) כשהמדרש אומר: מה זה אברהם העברי, זה אחד מהפירושים של המדרש שהיה "משיח בלשון עברי" וזה לשון נבואה, זה בבראשית רבה.
טוב, אז זה העניין של המידות של הסטרא אחרא ולהבדיל שבעתיים מהעניין של אחוריים, זה עניין אחר.
[איך צריך להבין את מעשי חם לנח לפני דור הפלגה] מה הכוונה של השאלה, אם זה רע או טוב מה שעשה?
[זה רע] אבל מה כוונת השאלה, שהיה רע לפני זה? ברור שהיה שורש הרע לפני זה, אבל מכל מקום, זה לא אומר ו אנחנו יודעים מי זה כנען למשל, חם, וכן הלאה.
36 ב'

בחינת ישראל של יפת זה: יוון, ויש תחרות ביניהם, כנען, יוון, ישראל. אבל מה שקדם לזה, מי יכול לתפוס במה מדובר? זו זהות שלמעלה מתפיסת השכל שלנו, רק דרך הנבואה אפשר לנחש קצת, של משהו אחר, יש פרק שלם במהר"ל על זה.
[זה היה דווקא כוש שהיה נגד אברהם זה לא נגד עבר] תשמע במושגים שלנו אפשר להבין דרך השכל למה זה דומה. למשל מה שאני מדבר עכשיו על נושא שאפשר להגדיר אותו לפי השכל, אבל לאמיתו של דבר, אלפיים שנה הגויים הם בדעה: שגלות, תפוצות, זה שייך לעם ישראל, הם האומות. אבל לפי התורה זה ההפך. אני מנסה להסביר את זה: גוי, אני לא מדבר על חסידי אומות העולם, חסידי אומות העולם יש להם הרגש, רגש דומה ליהודים כ-'גר ותושב' אני על גב (פני) האדמה, יש חסידי אומות העולם שמרגישים את זה, אבל גוי זה בבחינת קין, הם בעלי בתים של הארץ שלהם, אני הבעל הבית, הגר הוא גר, הוא בגלות.
אבל התורה מגלה לנו שהם בגלות, הם בגלות של דור הפלגה. לפני דור הפלגה, העולם כולו היה בבחינת "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים ,"מצב שא"א לתאר אלא, באופן שכלי אפשר לתפוס במשהו, באופן אינטלקטואלי. אבל מצב של תרבות, באמת אוניברסלית, זה לא קרה בהיסטוריה. יש חסידי אומות העולם שחלמו על זה, חסידי אומות העולם, שהיה חלום כזה, אבל במציאות, זה רק המלכויות והמלכויות הן בבחינת אימפריאליזם, לא אוניברסליזם. האוניברסליזם אצל תרבות הגויים זה חלום. המציאות זה המציאות של אימפריאליזם. אפילו דומה זה לא דומה. זה מה שרציתי להסביר. אין לנו מושג על הזהות של בני אדם שקדמו לעבר. יש לנו רק ניחוש כזה, שזה איזה מין נפש בן אדם כלל-אוניברסלי וזה נקרא ישראל, יהודי, יש לו זיקה לזה. אצל הגויים, שוב אני מדגיש, יש מקרים של חסידי אומות העולם, אבל גוי כשלעצמו הוא מחוץ לתמונה.
[שרקי: אולי הזהות שלפני הפלגה נשמרת דרך הפרט. מה שקרה בדור הפלגה זה התפרצות של הרבה (...)] ולכן יש מקום ליחידי סגולה אפילו אצל הגויים. חסידי אומות העולם זה בבחינת פרט.
[האם א"א לומר שאחיזה של השרים זה מדור הפלגה ואילך] אבל כל זה נכשל דרך המלכים שלהם, הפרט היחיד של אומות העולם שזה מקביל לשר שלו, זה המלך. אבל כשהמלך הוא רע זה הכישלון.
[.ומי שמורד במלכות אנרכיסט למשל] לפי שבע מצות בני נח יש דברים בגו, או זה או ההפך. צריך לתפוס את זה, זה בבחינת נמרוד: אם הוא במרידה נגד הבורא, דרך המלך שלו, זה רע. אם הוא במרידה, דרך הרע שיש במלך שלו, זה אברהם; אז כשמתגייר נקרא אברהם. כי המצב הקיומי של אברהם ושל נמרוד הם מקבילים. גם אברהם היה בבחינת נמרוד, אבל נגד הרע שבעולם. והתוצאה שלו, לתקן עולם במלכות שדי, לפי רצון הבורא. התוצאה אצל נמרוד, זה למרוד כלפי הבורא. בשלב ראשון היה יכול להיות בבחינת טוב, ("גיבור ציד לפני יהו"ה", זה שבח, אבל נהפך לכישלון, "ראשית ממלכתו בבל" ,זה כבר הרע. אבל "גיבור לפני ה'" זה שבח. זה היה החלום של יצחק על עשו, ראה אותו בבחינת גיבור ציד, הוא אמר: זה יפה, זה הצדיק של החומריות אבל זה נהפך לרע, יצא לסטרא אחרא, לתרבות רעה. מה שרציתי להדגיש, דרך השאלות שלכם, יש מידות אצל הגויים, אבל זה מידות של הסטרא אחרא. זה דומה מאוד אבל כמו הצד השני של המטבע. חוץ מזה צריך להדגיש את העניין של חסידי אומות העולם: בבחינת פרט, בבחינת יחיד יש נשמות טהורות; אבל הם בגלות, בתוך הגלות, עבדים לעבדים, צריך לגאול אותן: "ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה" זה אותו פסוק.
[לפני דור הפלגה היו שני כיוונים לבני קין, בבני אדם; בני שת, בני אלהים] זה כבר לפני המבול.

[יש השתלשלות של שמות דומות בכל דור, כמו חנוך שמופיע בשני הכיוונים, במה התעסקו הדורות האלו מפני שלא היו מה שיש לנו? למה היו שינויים בשמות ומה הכוונות של הדורות, במה התעסקו?] קודם כל הדורות עצמם, זו התפתחות של התרבות של המין האנושי. והתורה מסבירה בלשון קצר, את הנטיות של התפתחות של החברה האנושית, עד שהגיע לכישלון והסימן של הכישלון זה: ותמלא הארץ חמס ,"חמס', פשוטו כמשמעו. חמס. אבל בשושלת של שת הם היו בבחינת מושיעים, ולכן היו כמה צורות של מושיעים לפי המידות, למשל חנוך היה לו המידה של המחנך ונכשל, נח היה המידה של המנחם ונכשל. כולם נכשלו. היו צדיקים, המפרשים אומרים את זה בבירור, צדיק היה, אבל לא כל כך חזק כדי להציל את העולם .לכן אנחנו רואים דמויות כאלו, צדיקים ענקים, למשל, כל מה שאומר המדרש על מתושלח, מתושלח היה צדיק איש משכמו ומעלה, והדור, זה היה הדור של המין האנושי בנטייה לתרבות אנושית שנכשלה לגמרי אז בא המבול. ויש רק זהות מיוחדת, שושלת של שם ובתוך שושלת של שם 'עבר', שהוא השורש של מה שעתיד להיות ישראל, דהיינו, גאולת העולם. יעקב, סוף סוף, הוא שופרא דשופריה של אדם הראשון, כל השאר זה מבוי סתום. אבל ביעקב-ישראל מתגלה מי הוא הבריאה שהבורא חשב לברוא, זה מתחיל עם ישראל, זה מתגלה שוב עם ישראל. זוכרים את המדרש שאומר במערה המכפלה, במסכת שבת (בבא בתרא) אם אני לא טועה- שיעקב דומה ליצחק, יצחק דומה לאברהם, אברהם דומה לאדם הראשון, אדם הראשון דומה לצלם אלקים כקוף דומה לאדם, משהו כזה. יש מדרש כזה. וסוף סוף שופרא דשופריה דאדם הראשון מתגלה, צורתו חקוקה בכיסא הכבוד. כל השאר דומה, מבחינת הקליפות או מבחינת הסטרא אחרא: מבוי סתום, אין עתיד. תולדות זה מאברהם ואילך "ואלה תולדת יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק "זו התחלת התולדות. תולדות נח, אינן תולדות. "אלה תולדת נח נח", נח דומה לנח. אנחנו מגלים פה דרך הנושא הזה דברים פשוטים, אבל זה כל כך מסכם את כל ההיסטוריה שצריך להתרגל כדי לתפוס שזהו זה, אין יוצא מן הכלל.

[מה עם הניצוצות של ישראל צריך להוציא מן הגלות] הוא רמז על זה, זה בחינת היחיד שנמצא בתוך כלל הטומאה. כשאברהם יסד את האומה הישראלית, יש חלק מן האור, ששייך לאומה ישראלית, שנשאר בחוץ וצריך לקבל אותו. זה קרה דרך, יש סודות בקבלה, אולי אני ארמוז ככה, בלי לפרש: אנחנו רואים במילה ישראל ראשי תיבות של האבות והאימהות, אבל יש גם זלפה ובלהה זה מחוץ, זה מבחינת 'זב', זהו, זה מספיק כדי להבין את מה שקרה. יש עניין של "ויגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב", "והוא צלע על ירכו "עד אחרית הימים ש "ויזרח לו השמש". יש חלק מקדושה של עם ישראל, שהוא מפוזר בין העמים, מפורד בין העמים, וצריך לקלוט אותם. וצריך להוציא את הקליפה שיש בישראל, לזרוק את זה. שמעתי שהרבה חילונים מתחילים לומר: אם ככה זה מבוי סתום, צריך לעזוב את הארץ, זה בירור.

[האם יש אפשרות לחזור למצב של לפני דור הפלגה אחדות של האנושות, אבל שלא יביא לכישלון, בלי שיבא למבוי סתום?] בלי שיביא לשלום?

[בלי שיביא לכשלון] כן כן. זו האמונה לאחרית הימים. הסיסמה של הנביאים זה שלום! דווקא. וזה מתחיל באברהם אבינו, בן דוד נקרא שלמה. המלך שהשלום שלו זה הקב"ה, אבל המייצג שלו בעולם, זה המלך שלמה. בן דוד זה איש השלום. וזה בלתי נמנע, אנחנו חיים את המאורעות של אותה תקופה, שהעולם כולו יבין שזה א"א אחרת. עכשיו אנחנו בשלב מתקדם, בשלב ראשוני נאמר, רק תקראו את הפרק ב' בתהילים, "למה רגשו גויים ולאומים יהגו ריק ,"זה קרה השבוע. כל הגויים בבת אחת מגלים שיש ישראל מעבר אחד וכל העולם כלו מעבר השני. אף אחד לא יודע: אם זה יהיה בקטסטרופה, אם זה יהיה

בהיפך של קטסטרופה. תלוי בזכות של העולם, זה לא בידינו. או זה יהיה אסון כלל עולמי, או הכול יהיה על מי מנוחות.
[אז עלינו להתפלל?] ברור, להוסיף זכות, ברור. זה מה שנראה מיד אחר כך. המצב החיובי של העניין של השבעים שרים, זה כי העולם כלו מקבל שפע דרך ישראל וזה תלוי בתפילות ישראל דווקא. כי דרך התפילה, התפילה של ישראל, נותנת שפע לכל העולם כלו. ירושלים נקראת הטבור של הארץ. כמו שהטבור הוא הצינור שזן את העולם, את הגוף, כך ירושלים שנקראת תלפיות, כי כל הפיות של התפילות מתפללים בירושלים. זה הטבור של העולם כולו. אז זה דרך תפילות ישראל. התפילה מוסיפה בזכות.
[שרקי: אני זוכר שהרב צבי יהודה היה קורא עיתונים לפני שהיה מתפלל, כדי לדעת על מה הוא יתפלל] יפה. זה מותר לקרוא דברים כאלו, כשזה זה לא יום ולא לילה, לפני התפילה. יפה!
[למה שם לא נקרא גם ישראל כמו שאברהם הוליד זרע לא כ״כ קדוש, גם שם זה אותו דבר כמו שאברהם ויצחק נקראו ישראל כשהולידו את יעקב למה שם לא נקרא ישראל גם כן?] יש שתי תשובות לדבר. התשובה ראשונה שיש שלבים. עד שנברא אברהם אבינו, העולם היה תלוי ועומד, זה שלבים שמביאים לאברהם אבינו שנטל שכר כולם, היה להם שכר אבל זה שלבים.
יש תשובה אחרת זה: ״הדור לא זכה״, אם הדור היה זוכה, אז בכל דור, הצדיק שבדור היה יכול להיות אברהם אבל זה קשור לזכות של הדור. זה נושא שצריך להבין אותו. כשאנחנו אומרים הדור לא זכה, הכוונה זה לא הדור של ישראל אלא הדור כולו. יש מקור במסכת סנהדרין, שיעקב אבינו היה מסוגל לקבל את התורה אבל הדור לא זכה, איזה דור? בניו של יעקב אבינו היו כולם צדיקים אלא הדור כולו, הדור של המין האנושי. ההתפתחות של הדור מגלה כי זה הזמן, אם אפשר לומר את זה ככה. אז אם הדור זוכה, זה במהרה בימינו, אחישנה. אם הדור לא זוכה צריך לחכות עד הזמן הקצוב ״וקראתם דרור.״ כנראה אנחנו הולכים לפי 'בעתה' לא לפי אחישנה .המהר״ל הסביר את זה יפה ב-'נצח ישראל'. מכיוון שזה בעתה אז אפשר לסמוך על הזמן כי הגענו בזמן. באיזו צורה זה יתקיים? זה מה שאתה אמרת, זה לפי הזכות, זה תלוי הרבה בסוג התפילות. יש תפילות כשרות ותפילות שאינן כשרות. למשל, בתי כנסת שלא מתפללים למדינת ישראל. יש דברים בגו, זה כבר צדוקיות. לפי דעתי, זה ספק אם זה כשר לפי ההלכה, צריך להוציא את החזן מהבית הכנסת.
[בדורו של יעקב לא קיבל את התורה מכיוון שהדור לא זכה, דור של משה?] כן! זה מגלה שמשמע שזכה, וזכה שהתורה מספרת עליו.
[.למה הם היו טובים יותר?] משה קיבל את החינוך של בתו של פרעה, זה לא סתם כל הסיפור הזה, זה סיפור של המקרא, של ספר תורה. ויש מדרש שמגדיר את התורה באותו שם: בתיה ,התורה שמה בתיה. המדרש אומר בת יחידה היתה לי, המדרש מדבר על התורה: בת יחידה היתה לי ועם ישראל הוא החתן של התורה , ואז, אני לא זוכר את המילה בדיוק, צריך לקיים את ״שארה כסותה ועונתה״ ,ולכן התורה נקראת בת יה במדרש, בתיה זה בתו של פרעה. זה בבחינת הסוד זה ברור, בבחינת הנגלה קשה לתפוס. אבל יש משהו באותה תרבות, שמהצד הטוב שלו יצא משה.
[שרקי: מצד הנגלה זה היה יתרו] אבל הוא היה מתכוון למצרים!
[אבל זה יחידים: בתיה הייתה בתו של פרעה. פרעה היה הרשע הגדול ביותר. מה הוא היה יכול לעשות לעם ישראל, פרעה?] פה אנחנו מתקשרים לנושא שלנו, יש איזו זהות מיוחדת של תרבות מיוחדת שבתוך האח שלו מתוך האח שלו יצא הטוב הזה שנקרא יציאת מצרים.

[פרעה התגייר, אפשר לקוות לטוב] זה מתנה שהמדרש נותן לו.
[אני לא מבין את המשמעות של הדור, הדור זה הכלל זה לא בתיה שהיא יחידה] בתיה מבטאה את המדרגה של אותו דור, אותה תרבות באותו דור. למשל, תשמע: הדור של תרבות אדום, שיצאנו ממנה כדי לייסד את מדינת ישראל, זה דור מושחת של רשעים גמורים אבל דווקא מזה יצא אורו של משיח בן יוסף, זה פשוט, ברור.
[הדור צריך הרע להיות כל כך מושרש כדי שיוכל להצילו?] לא, אם הינו זוכים הינו יוצאים עם הטוב של זה, לפני זה, בלי האסונות האלו. זה האיחור שלנו: "עם לבן גרתי ואחר עד עתה." אבל מכל מקום הערכים שעם ישראל הוציא מאותה תרבות של מושחתים, זה מה שיסד את המדינה. היה צריך לחכות עד אותה התפתחות. אולי אני אסביר את זה בהקשר לנושא אחר שלמדנו פעם, אבל בצד אחר לגמרי, זה נושא של שכם. בהקשר הזה, כבר יעקב אבינו ראה אפשרות לייסד את השבט השלש עשרה דרך שכם, זה נכשל. נכשל מכיוון שהיה רשע. אבל היה רשע, שהיה יכול להיות אותו צדיק שיהיה המייסד של השבט השלש עשרה, דהיינו עידן משיחי. אבל חיפשנו את זה בכל התרבויות. סוף סוף הציונות יכלה להתחיל רק בעידן של המהפכה הצרפתית. כשהתחילו בעולם לדבר על מדינה מבוססת על הערכים, אפילו שזה היה מופשט, שהיה אבסטרקטי לגמרי, שזה היה חלומות של פילוסופים, שזה נכשל, מיד אחרי המהפכה הצרפתית זה האימפריה הצרפתית עם נפוליאון, זה נכשל, אבל מכל מקום היו סממנים של אפשרות אז יעקב אמר ללבן "ויאמר יעקב אל לבן שלחני ואלכה אל מקומי ולארצי "והציונות נוסדה באותה תקופה. אפשר לחשוב על מדינה מבוססת על ערכים מוסריים, אז נלך לנסות, זו הציונות, היא יצאה מאותה תרבות. ויש פרק ב-'אורות' שמסביר את זה בבירור: "עזבנו את הפוליטיקה..." זוכרים את זה, והרב מתנבא שמה, הוא אומר: הגיע זמן לחשוב על מדינה בלי ברבריות. אבל מאיפה זה יצא? יצא מהתנועות הציוניות שקבלו את זה מהתרבות שנתנה את המהפכה הצרפתית. המהפכה הצרפתית נכשלה, אבל אותה תרבות, אותו עידן, הוליד את הציונות, וזו לידת אורו של משיח בן יוסף.
[.] תשמע, כשפרעה נתן להם את האור ירוק כדי לצאת, מיד אחר כך התחרט, הוא התנגד. אנחנו רגילים לזה, אבל זה כבר מאוחר מדי, התינוק נולד. ועכשיו אינם יודעים מה לעשות עם מדינת ישראל, זה בלתי הפיך. הם יודעים שא"א להשמיד את זה, אז עוד שלב וישמעו ש...כדאי ללמוד בירושלים.
[מה מפריע לזה?] לפי דעתי אינם כל כך בטוחים שישראל הוא ישראל באמת. כשיהיו בטוחים שזה באמת ישראל, אז הכול...פתאום יפתחו שערי שמים.
[שרקי: מי שלא בטוח זה קודם כל היהודים] נכון. זה מזכיר לי מה שאמר הרמב"ן על פירושו של רש"י בהתחלת התורה. הרמב"ן מתקשה על רש"י על אותו פסוק "כח מעשיו הגיד לעמו "כי הרמב"ן אומר לגלות חדרי חדרים של הבריאה לבשר ודם זה בלתי אפשרי אבל "כח מעשיו הגיד לעמו", עמו צריך להבין את זה, לא הגויים, זה הרמב"ן. ברור, זה ברור! כשעם ישראל יהיה בטוח, זה פסוק מלא: "ישראל בטח ביהו"ה ,"כשיהיה בטוח: שזה 'בטח(בסגול) ביהו"ה' אז הכול יסתדר. והתנאי, קראנו את זה בשמחת תורה, "וישכן ישראל בטח בדד עין יעקב" .כשישראל יהיה "בטח בדד" הכול יסתדר. זה הפסוק כן?
[צריך לצפות שנהיה בודדים?] מה זה בדד? לא לסמוך לא על אשור ולא על מצרים, לא על אלו ולא על אלו, כי זה נבלה וזה טרפה. וצריך להוציא מהם את ניצוצות הקודש, אבל לא לסמוך עליהם. אני משוכנע שאנחנו מתקרבים לזה. לפני שמיר, מי היה לו החוצפה לומר 'ניאט' לאמריקאים? למי היה החוצפה ההיא? אם זה היה פרס הוא חבר של דקרואיה! לפי דעתי לשמיר יש זכות גדולה של חוצפה. וכולם מפחדים ממנו. והוא חזק מאוד כי יש לו את המפתח של כל מה שקורה במפרץ.

[.] אבל איך יש השגחה בעולם? מה שקורה בבירות מגלה את חרפת צרפת, בושה של צרפת. בוש נמצא באמריקה אבל הבושה היא בצרפת. וזה מגלה לעיני הכול. יש ממש השגחה, זה עולה ביוקר. אבל זה מה שאמרנו : הכול תלוי בזכות של ישראל.
סוף.

שיעור 42

תאריך: 11.1990

[.] מה היא השאלה?
[הוא אומר: "בכל יום ויום יכולים ישראל לקרוע הדין שנגזר עליהם בר"ה". מצד שני מובא בספרים שעד הושענא רבה אפשר לחזור בתשובה] זה נושאים שהם קרובים מאוד, אבל שונים. זה עניין של בקשת הצרכים לחוד; ועניין של הכפרה על החטאים, העניין של התשובה זה נושא אחר. כי בקשת צרכים: תפילה, ועניין של התשובה, אע"פ שיש קשר. אולי אני אסביר את הנושא השני קודם כל: יש השלב של ר"ה, ואחר כך השלב של יום הכפורים, אחר כך השלב של הושענא רבה. אז הרב הסביר שביום ר"ה נגזר הדין לכל השנה, ר"ה, יום הדין, לפי מידת הדין. אבל נקט רק ר"ה יום הדין, לפי מידת הדין, אבל זה נושא שלא מסתיים בר"ה עצמו, אלא עד הושענא רבה, ויש שמוסיפים עד חנוכה.
ר"ה זה לצדיקים גמורים, אחר כך יום הכפורים זה לבינוניים, ההושענא רבה לרשעים, ועד חנוכה זה אלו ששייכים לכלל ישראל אבל מחוץ למדרגות של צדיקים, בינוניים, רשעים: אלו שמשתייכים לכלל ישראל. אני רואה שיש לי קושי להתבטא. אבל אתה זוכר הפסוק שהביא: "לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו". אז כל העניין של המשפט יש לו כמה שלבים, זה לא סותר. השוני שאצל עם ישראל זה דבר יום ביומו. אצל אומות העולם זה רק ביום הדין בלי חזרה, מכיוון שאין להם העניין של התשובה. אני שמעתי את התשובה אבל אין סתירה. אפילו אם לא היה העניין של שלבים-שלבים, זה היה אותו נושא, כי לאמיתו של דבר: כל יום יש משפט, אלא יש מדרגות של כלליות. המדרגה הכי כוללת זה לפי לוח הזמנים של ר"ה, כפור, הושענא רבה. אבל כל יום יש עניין של התשובה. וכל יום יש עניין של המשפט. בכל עבודה של כל יום יש עניין של תשובה, ובכל שבוע, בשבת, ובכל חודש, אלא בבחינת כלליות הזמן, זה ר"ה. זה לא סותר הנושא. מה שצריך להבין שמכיוון שאין בכוח נפש הגוי לחזור בתשובה לכן מה שנגזר נגזר, וזה בלתי הפיך. אלא יש בכוח נשמת ישראל לתקן את הגזרה על ידי התשובה, אבל יש מדרגות. יש חטאים שזה קל יש חטאים שזה יותר קשה.
[התקופה של הדין בעצם נמשכה כל השנה בארבעה פרקים של השנה העולם נידון: בפסח בעצרת, בחג אפילו השל"ה אומר שיש עשר קדושות שמסתובבות עם עשרה זמנים. הוא לבד מחדש, כל אחד צריך לתת דין על כל דבר] לכן כוח התשובה היא גם כן כל השנה.
אבל פה השאלה היתה על נושא מוגדר מאוד: ההבדל בין ישראל והעמים לעניין של אפשרות של שינוי גזר הדין. אצל העמים אין דבר כזה, אצל ישראל כן. ההסבר הוא: כי אצל עם ישראל יש הסוד של התשובה, ואצל העמים אין סוד של התשובה. ראינו שצריך לדייק, כי זה קשור לעניין של השגחה כללית והשגחה פרטית גם כן, זה נושאים שונים אבל זה מקביל מאוד. אבל אני שמעתי שאצל אומות העולם, חסידי אומות העולם, יש גם העניין של השגחה פרטית. חסידי אוה"ע. אבל בדרך כלל אצל אומות העולם יש רק השגחה כללית.
[בר"ה, בתקיעת השופר "נדיבי עמים נאספו"] עם אלקי אברהם, זה לחוד. זה יפה, אתה קשרת את זה לחסידי אמות העולם.
[אתה אמרת את זה] אני אמרתי את זה? צוחק
[תהלים מז, (י) "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם"] אבל לא מצאת את זה באיזה פירוש, מצאת את זה בפרק של תהלים? יפה! מכל מקום, לפי הפשט הם כבר ישראל: "עם אלהי אברהם", הם כבר ישראל, התגיירו. אבל אפילו חסידי אומות העולם שלא התגיירו, יש להם אותה בחינה של השגחה פרטית. ואם אתם שומעים שאפילו לגוים יש

השגחה פרטית צריך לדייק, רק אלו שנקראים חסידי אומות העולם. ההגדרה זה לא בידינו, אבל פורמלית אפשר לתפוס את זה. מי שמקבל לכל הפחות את המוסר של שבע מצוות בני נח.
[בישראל בחו״ל?] יש גם כן מקום להסביר שבחו״ל אותה השגחה פרטית היא פחות מובטחת, דומה. נכון יש איזה מין סכנה. שמעתי שהחרדים חושבים שאפילו בחו״ל יש ניסים כמו בא״י.
[יש תקלה בקלטת]
אתם רואים מה שמאפיין פה את ההסברים של הרב, כל פעם הוא מביא פסוק, פשוטו כמשמעו, וזה מדויק. אז אני מציע שנתחיל פה בשורה שניה בדף 102. רציתי להוסיף עוד משהו: כי אצל אומות העולם יש שייכות לטבע, ועניין ההשגחה, זה עניין שהוא למעלה מהטבע. כי אע״פ שלפי תפקוד הטבע, כל מה שעבר בעבר, זה מחייב את העתיד ולכן אין מקום לשנוי גזר הדין, מכל מקום, אם יש השתייכות למציאות שהיא למעלה מהטבע, וזה שייך לישראל, אז יש השוני הזה שהוא מסביר פה באותו נושא. צריך לזכור כי ההגדרה של אומות העולם היא לפי הטבע. אנחנו רואים הגדרות מקבילות: משפחות האדמה, אומות העולם. עם ישראל הוא לחוד. ההבטחות של עם ישראל זה על האדמה, לא באדמה. הכלל הזה הוא חשוב מאוד. כי לפי הטבע, אין מקום למושג תשובה ואם אין מקום למושג תשובה, אין מקום לשינוי גזר הדין. כל העניין של עבודה של ימים נוראים, אין מקום לאומות העולם, ואנחנו מוצאים שהם חיקו את כל העבודה, בלוח הזמנים של עם ישראל, חוץ מעבודת ימים נוראים. לא מוצאים דבר דומה לזה אצלם. זה נותן להבין קצת יותר מה שאמרנו מקודם. זה העניין של השגחה כללית והשגחה פרטית. השגחה כללית, זה אלקות. השגחה פרטית, זה הויה. 'כי שמ״י נקרא עליך' ״כי שם יהו״ה נקרא עליך ,״צריך להבין את זה בדיוק, כי מלכות אלהים, זה על כל הבריות, וגם מרחם על בריותיו. כי גם בטבע, יש מידת הרחמים, אע״פ שטבע זה מידת הדין יש גם כן מידת הרחמים, שיתף את מידת הרחמים, זה ידוע. אבל הויה, זה רק רחמים, זה חסד עליון, ״יהו״ה לבדו ביום ההוא ״וישראל קשור ליום ההוא.
[שרקי: הטבע והמציאות זה אותה מילה? בטבע יש מידת הדין. במציאות יש שיתוף של הרחמים] מצאת מקור כזה?(שרקי: כך הבנתי) יש מציאות של ההויה ויש מציאות של הטבע. זה לא אותה הגדרה. צריך להבין את ההבדל: הוא הווה והוא נמצא. יש מציאות של הויה , יש מצב של הויה ומצב של מציאות. הויה זה הצד המוחלט בינו ובין עצמו, מציאות זה כלפי הבריאה. נמצא זה גילוי של הויה. אז בטבע, יש גם הבחינת הויה והבחינת המציאות. אבל הצד הטבעי זה שייך לכלי יותר מהאור. יש חוקיות בטבע, אין חוקיות בהויה. יש כמה מקורות ב-'אורות הקודש', שהוא מסביר את ההבדל. לכן זה כפי שאתה אמרת, הויה זה חסד גמור, זה בלי גבול, אין שום גבול. טבע זה רצון הבורא, זה רצונו של אינסוף, אבל דרך ההגבלות של החוקתיות. חקק זה ברא. ברא זה שייך יותר למושג של הטבע מהמושג של ההויה. הוא ברא, הויה ברא אבל מיד כשאתה אומר 'ברא' זה עניין של הכלים.
[זה לא חייב להיות טבע, זה יכול להיות מעל הטבע אבל כבר לא הויה] אתה מתכוון לעולם האצילות?(שרקי: למשל) אצילות זה הויה גמורה.
[שרקי: למטה מזה. יש מציאות שאיננה טבע. הטבע היא מציאות אבל לא כל המציאות היא טבע למשל הנס נמצא לא דווקא בהויה, במציאות] יפה. אבל זה לא עניין של מדרגות של העולמות, כי בכל עולם יש בחינת הויה ובחינת מציאות. אבל זה לא חופף, טבע ומציאות זה לא חופף. ואפשר להגדיר את זה ככה: עולם הטבע מתחיל ב-ו״ה זה קשור לטבע, למעלה מזה אין שום טבע, אין שום מושג של טבע. אלא אם כן בשימוש הלשון

כשאומרים 'מטבע הדברים', 'בטבעו של הנושא' אבל הטבע, במושג הפילוסופי, זה מתחיל ב-'ו"ה'. כשמייחדים י', ה' ב-ו', ה' מוציאים את הצד של הטבע אפילו בעולמות התחתונים, לאחד י', ה' ו-ו', ה' זה מוציא את הצד של הטבע. באופן פשוט, צריך לקשור את המושג אלקות למושג טבע. והויה, זה למעלה מן הטבע. אבל מכיוון שיש גם כן גילוי הויה בטבע אז זה המקום של הנס, כי בטבע יש גילוי הויה, ולכן אפילו שיש סדר בנסים, זה לא הסדר של הטבע, אבל יש סדר. אם אתה זוכר זה המהר"ל שמסביר את זה ככה, בהקדמה של 'גבורות ה'". כל מה שאתם שאלתם, זה קשור לעניין של התפילה. יש בישראל כוח של התפילה, שיכול לשנות את גזר הדין. אותה תפילה, במובן של בקשת צרכים, מכיוון שאין תפילה אלא להויה. המתפלל הראשון היה אברהם אבינו, ונאמר בפרשה כאן.....

[הפסק בהקלטה]

בא מהבורא לא צריך תפילה. אם אני מרגיש איזה חסרון שאף פעולה טבעית יכולה למלאות, אז יש לי רשות לבקש את זה דרך התפילה. זוהי הגדרה של הנושא של הנס. שום פעולה טבעית לא יכולה להביא את זה. אז אם אני זוכה אני מקבל את זה דרך נס. ולכן צריך משפט, ולכן התפילה נקראת עמידה. אתם רואים איך שני הנושאים מתקשרים. תפילה צריכה משפט. למה? מכיוון שאנחנו מבקשים נס. צריך להוציא לאור משפטינו, אם אנחנו זוכים לאותו נס. צריך להוציא לאור את המשפט. והיוזמה, להוציא לאור את המשפט, זה בידי האדם. לכן, למדנו את זה פעם, יש שני סוגים של תפילה: תפילה שהיא רשות בידי האדם, לא במובן של תפלת ערבית רשות, אתה יכול לעשות או לא לעשות, זה לא זה. יש היוזמה בידי האדם, ויש תפילה, שזו חובה להתפלל, זה התפילה שבאה במקום הקרבנות: עבודה. ולכן הגמרא מסבירה שאותו רשות להתפלל, בא לנו מהאבות. תפלת שחרית: אברהם, תפלת מנחה: יצחק, תפלת ערבית: יעקב, זה ידוע. "תפילות אבות תקנום." מה 'תקנום'? תקנו את האפשרות להתפלל, מכיוון שהם, הם הראשונים שקשורים להויה. כל עוד שהעולם הוא תחת מלכות אלקות, שהיא מלכות שמים אבל בבחינת אלקות, בבחינת הטבע אין מקום לתפילה. אני נזכר עכשיו מדרש על הנחש. המדרש שואל - אני לא זוכר בדיוק את המקור אבל את התוכן אני זוכר היטב, שמענו את זה בישיבה - המדרש שואל: איזה קללה היתה לנחש? שהוא יכול לאכול מעפר האדמה, איזו קללה זה, לאכול מהעפר? מכיוון שכל אוכל בא מן העפר, סוף, סוף זה התפקוד הטבעי של העולם, שנותן לנו את האוכל דרך העפר. ולמה האדם לוקח מן העפר? מכיוון שלוקח ממקור המזון שלו. והתאהבות בחיים נתונה על ידי אוכל, זה המשך הבריאה של הגוף, מן העפר, אחרי כל השנויים מן העפר עד הלחם, אבל סוף, סוף שורש הלחם זה העפר, חוץ מטעם הלחם שלמעלה מן הטבע. "טעמו וראו כי טוב יהו"ה." אבל האוכל עצמו, זה עפר. ולכן מה היא הקללה של הנחש? התשובה היא קשורה לנושא שלנו. הקללה היא שהקב"ה לא רוצה לשמוע התפילות ממנו, עזוב אותי, יש לך עפר, תאכל! אבל התפילה, אני לא רוצה לשמוע את התפילה שלך. שמה, זו הקללה. אתם רואים את הקשר.

[שלטון אלקות, הכוונה גם לשלטון אלהים, או רק לשלטון שרים] יש מדרגות, אבל זה אותו עצם. כי רצון האין סוף, דרך האלקות, זה נקרא אלקים. אלקות, זה מסגרת של תפקוד, וזה מה שאנחנו קוראים לפי הניסיון שלנו מידת הדין. לכן, כל מה ששייך לאותה מידת הדין נקרא אלקים, אפילו השופט נקרא אלקים!

אתם זוכרים השאלה שהייתה בסוף שיעור הקודם, כשאני הסברתי שגבי סדום

ההתנהגות של אברהם היתה התנהגות של חסד גמור, אז הוא הביא את הפסוק, זה לא היה חסד, זו היתה השאלה שלו, סוף, סוף זה היה משפט כי הפסוק אומר: "השפט כל הארץ לא יעשה משפט." אבל צריך לזכור את זה כי בתוך המשפט, וזה למדנו בשערי אורה, לא זוכר אם הגענו לאותו פרק אבל נלמד את זה אם לא הגענו, כי משפט זה שונה מהדין, במשפט יש הצד של החסד, ולכן זה קשור להוויה, משפט. יש מדרגות: דין, צדק, משפט. אבל משפט זה קשור להויה.

"**וכשיקבל כנסת ישראל ויתאחדו כאחד**" פה יש דיוק יפה: כשהקב"ה יקבל כנסת ישראל, "ויתאחדו כאחד": הקב"ה וכנסת ישראל, לפי לשון הנסתר זה יחוד הוא ושכינתיה.

"**וכשיקבל כנסת ישראל ויתאחדו כאחד, אזי יחזור וילבש כל המלבושים וכל הכינויים על שניהם, עליו ועל כנסת ישראל, והם כאחד מבפנים כדבר אחד שאינו נפרד זה מזה, וכל שאר המלבושים והכינויים חופפין על שניהם מבחוץ כדמיון השמשים העובדים את אדוניהם, וזהו סוד: ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה (רות ג, ט)**", וזה קשור לגאולה. אני לא יודע, אני לא בטוח שהכוונה של הרב בפסוק הזה זה העניין של הגאולה, אבל אנחנו רואים בבירור זה פשוטו כמשמעו "כי גואל אתה", זה קשור למה שאמר: לייחוד של הקב"ה וכנסת ישראל, זה שעת הגאולה "ופרשת כנפיך על אמתך כי גואל אתה"; דאם לא כן 'גואל אתה' היה מיותר בפסוק.

"**כלומר, בשעה שתפרוש כנפיך ומלבושך על כנסת ישראל, בשעת הגאולה, וכל השרים חופפין מבחוץ, אזי יקוים מקרא שכתוב; והיה י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד (זכריה יד, ט)**". נחזור קצת על הפסוק הזה, אבל מכל מקום, כבר בשבוע שעבר, אני הרגשתי בזה. כי בכל המאורעות שאנחנו חיים, בתקופה שאנחנו חיים בה, היה חסר משהו, היה חסר את הפשט של "עם לבדד ישכן". זה קשור למה שהוא אומר, אין גאולה שלמה, אלא כשזה ברור שכל השרים מבחוץ. ולכן עם כל הדאגה שאנחנו חיים, במצב המדיני שסביב, מה שקורה סביב ירושלים, "הרים סביב לה", מכל מקום צריך להבין את זה, זה אולי הפעם הראשונה שאנחנו רואים באופן כה בולט, שמה שאמרו חכמים, זה מתרחש במציאות. אין שום סיבה שהצד הימין של העולם, כפי שלמדנו, הנדיבים "טוב לחסות ביהו"ה מבטח בנדיבים, "הנדיבים האלו שמשלמים בנדיבות, מה שהם מגדירים סיוע לא"י ולמדינת ישראל, זה בא מצד הימין של השרים. אתם רואים איך זה בדיוק מה שאומר הרב, וזה מאות בשנים שהחכמים ראו את המצב כזה. אבל מכל מקום אנחנו צריכים להגיע למצב של בדידות, של "עם לבדד ישכן". ולכן לא להתרגז יתר מן המידה, אע"פ שזה מדאיג, לא להתרגז על זה. אני משוכנע שהקציניים של המשטרה האלו, הם ממש שליחי הקב"ה, קרבנות כדי להגיע לאותו מצב. אם זה המחיר זה לא מחיר כל כך כבד, קנו פנסיה מיוחדת.

[והיה ירושלים לפליטה] זה מביא אותי לומר שבמצבים שכאלו, אז אנחנו רואים בבירור: כשבא הזמן, אין שום בחירה, אז הדברים מתרחשים וא"א לעכב. זה היה קל לעכב מה שקרה על הר הבית. קצת חכמה, קצת תבונה. אני קראתי דווקא בעיתון היום, שאותה ועדה אמרה 'ליקוי מאורות', היא לא העיזה לומר ליקוי אורות, אבל אמרה 'ליקוי מאורות', דבר שהיה אפשר לעכב את זה. מכל מקום זה היה צריך להתרחש בחג הסוכות. זה כלל שאנחנו לומדים בפרשת 'ואלה המשפטים' " שש שנים יעבד ובשביעית יצא לחופשי חנם ."יוצא לא יוצא, כשמגיע הזמן, רצון האל מתגלה, מתגשם. יש לו שש שנים כדי לזכות מעצמו. זכה, לא זכה, בעתה זה בעתה, וצריך שזה יתקיים. זה דומה מאוד. מכיוון שהיה צריך להגיע למצב כזה: "עם לבדד ישכן". ולכן העימות בין ידידי ישראל

כביכול, אפילו שזה מדאיג, מכל מקום זה במקומו: שיתברר פעם שאנחנו באמת מצד אחד של העולם, כמו אברהם אבינו, וכל העולם כלו מצד שני, זה דווקא בא מהם. דאם לא כן, א"א להבין את חוסר ההשגחה נקודתית שהיה באותו יום. כל השנה משגיחים עלינו, אני מתכוון המשטרה, פתאום בו ביום שהיה צריך קצת יותר זה היה קצת פחות. ולכן אפשר להבין ברמה די רצינית, שזה עניין של ההשגחה מה שפעל שמה, כדי שזה יגיע בזמנו. אבל חשבונות של תפקוד העולם שכזה זה לא בידינו, אבל א"א לא לראות מה קרה.

אולי נחזור לפשט של הפסוק הזה, אני רק רוצה להאיר את הקושי בפשט: "והיה י"י למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד". 'ושמו אחד' אנחנו מבינים, זו בשורה לעתיד, כי בבחינת עוה"ז השם הוא לא אחד, השם: שי"ן, מ"ם, שמו של הקב"ה, הוא לא אחד. כל אומה ואומה, יש לה שם משלה דרך השרים שלהם, הכוונה זה לקב"ה אבל דרך שם אחר. יש רק פעמיים בתורה שהמילה 'שם' מופיעה בפסוק: פעם אחת זה בספר דברים: "ליראה את השם הנכבד והנורא הזה את יהו"ה אלהיך, "פעם השניה זה לפני זה: "וראו כל עמי הארץ כי שם השם נקרא עליך". אבל הקושי זה בחלק הראשון של הפסוק: "ביום ההוא יהיה הויה אחד". הקושי הוא, מה היא השאלה, הויה, האם כבר עכשיו זה לא אחד?

"ושמו אחד" אנחנו מבינים: איחוד השם, שי"ן, מ"ם. אז פה, על העמים, שפה ברורה, לקרוא כלם בשם האמיתי של ה'.

ולכן הפשט הוא ככה: "והיה ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ", כפי שזה כבר הויה אחד, לא רק זה: גם "שמו אחד".

לפי הקבלה, יש מדרגה של העולם ש-השם הוא אחד, זה נקרא 'היום ההוא', 'הוא' זה השם של ספירת כתר.

כל הספירות הן מקבילות לימים, "ביום ההוא י"י אחד".

למטה, יש הבעיה של ההבדל בין השם ושמו. שורש הפירוד מתחיל למטה. במדרגה של 'היום ההוא' והכוונה זה הספרה כתר הכול אחד, אין שום הבדל בין הוא ושמו. יש איזה דיוק בשל"ה 'הוא ושמו אחד' אותיות 'הוא'. 'הוא ושמו אחד' ראשי תיבות 'הוא'. אז יש איזו מדרגה שנקראת 'הוא' שהוא ושמו אחד.

"**אז יתייחד השם עם ישראל לבד**". מה זאת אומרת עם ישראל לבד? כי עד אז יש קשר, לא ישיר אבל יש קשר דרך השרים לאומות העולם.

"**ואז יתייחד השם עם ישראל לבד, וכל שאר השרים והעובדי גילולים יעמדו כולם מבחוץ, משמשים ועומדים, והשם הגדול יהו"ה יתברך דבק עם כנסת ישראל לעולם, וזהו: וארשתיך לי לעולם (הושע ב, כא). ולא יהיה עוד פירוד והבדל, אלא י"י בעצמו מאיר את כנסת ישראל ושניהם כשני חושקים אינם נפרדים זה מזה, וזהו סוד והיה לך י"י לאור עולם ואלהי"ך לתפארת"ך (ישעיהו ס, יט). ושם יהו"ה יתברך הוא בעצמו יהיה כחומה סביב לכנסת ישראל, שלא ייכנסו עוד ביניהם אותם הקליפות הקשות, וזהו סוד: ואני אהי"ה לה נאם יהו"ה חומת אש סביב ולכבוד אהי"ה בתוכה (זכריה ב, ט). ואז יעמדו כל השרים העליונים מבחוץ, עומדים ומשמשים לשם יהו"ה יתברך ולכנסת ישראל. וכל העובדי גילולים של ע' שרים שהם בארץ כולם ישמשו גם כן את ישראל**", איך זה יתרחש? אז נחיה ונראה, אבל בלי שום ספק שאנחנו כבר נמצאים באותו שלב שמתגלה לאור עולם, כי אע"פ שהתוכנית של המלכויות הולך ומתפשט, הולך ומתגשם, מכל מקום, ישראל הוא מחוץ למסגרת. לפי כל מה שלמדנו בכל השנה, אנחנו רואים שאנחנו נמצאים בתקופת סוף המלכויות. יש גמרא ביומא ויש ב'נצח ישראל' ההסבר של המהר"ל, כי בסוף התקופה של הגלות יישארו רק שתים מהמלכויות, זה פרס ואדום. ואנחנו עדים, שהכול מתרחש ככה. אחרי זה, אחרי שאדום ינצח את פרס, אחרי

זה אדום מוסר את המלכות לישראל, מתי? אף אחד לא יודע. אבל אנחנו כבר הגענו לאותו שלב. וכבר עכשיו מתגלה, שישראל היא מחוץ למסגרת של המלכויות. יש שמועות שאולי אנחנו צריכים לזרז את התהליך. מכל מקום יש אולי הקבלה: "עם לבדד ישכן", ו "איכה ישבה בדד." איכה ישבה בגדד. צוחק.

[ראיתי באחד מן הספרים לא לקבל את הארץ מאדום אלא מישמעאל] זו פעם הראשונה שאני שומע את זה.

[הרב שרקי: רב האי גאון אומר בדיוק הפוך] על איזה נושא, על איזה קטע זה היה?

[זה היה על הגאולה. זה ספר מאוד ישן, במקרה אני מצאתי אותו בספריה] מה הכותרת? דברי רשב"י? רזי רשב"י?

[יש שם אותיות של רבי עקיבא ויש שם מדרשי גאולה] זה ישן וכתוב בכתב רש"י מטושטש. אני זוכר את זה כשהייתי ילד, אבל אני לא זוכר את הקטע.

[שרקי: האם אפשר לדייק לכבוד אהי"ה בתוכה מצוין בסימן ראשי תיבות. מה פה הכוונה?] לשם אהי"ה. כי השם אהיה יתגלה בתוכה, ולא דווקא השם של הויה.

[שרקי: אם השם הויה הופך להיות סביב?] ואהיה בתוך?

[שרקי: בעולם הזה אלהים סביב והויה בפנים. בעולם הבא, ההויה הופך להיות סביב ואהי"ה בפנים] אפשר לומר את זה ככה, אע"פ שאני לא תופס בדיוק העניין של סביב. תקרא את הפסוק "ואני אהיה לה נאם יהו"ה חומת אש סביב ולכבוד אהיה בתוכה "גם החומה סביב היא בבחינת אהי"ה. אלא, אולי זה יותר פשוט, כי בבחינה של עולם הזה ההויה נקראת יהו"ה, הבחינה של עולם הבא ההויה נקראת יהי"ה, י', ה', י', ה'. אולי זה קשור; ואהיה זה התהליך שהופך את ההויה ליהי"ה. זה חוזר לפסוק הקודם: "והיה ביום ההוא יהיה י"י", השם של יהו"ה יהיה השם יהי"ה: י', ה', י', ה'. כי ה-ו' של תפארת עולה ל-יו"ד של חכמה, וזה כבר שלב של בריאת עולם אחרת. כשה-ו', ה' עולה ל-י', ה' זה כבר האפשרות לברוא עולם. טוב, זה כבר שיך לסתרי תורה.

[גילוי בבחינת דעת?] זהו, זה גילוי הדעת. התפארת מתגלית כדעת, בייחוד של חכמה ובינה, כשהתפארת עולה לשיעור קומה של חכמה. כי אתם זוכרים אותו מדרש, כי התורה היא שאריות של חכמה קדומה.[19] אז כשכוח החכמה של החכמה מתגלה בכל תוקפה, אז מושגים כאלו, כי התורה כוללת כל החכמות וכן הלאה, יתכן שזה מתחיל קצת, קצת, מנחשים כי אע"פ שלא מבינים איך, כל החכמות החיצוניות שבעולם שורשם בתורה עצמה. עד עכשיו זה דבר שבאמונה. אנחנו מאמינים בזה, כי כל החכמות שבעולם נמצאים בתורה. אבל כשזה יתגלה, אז התורה, מידת התפארת עולה לחכמה, ה-ו' עולה ל-י', כי ו' זה כבר הממד של הפגם, של הטבע, של המו"ם. כשה-יו"ד יורד למטה זה ו'. כשה-ו' עולה למעלה זה התיקון. אז השם הויה הופך להיות יהי"ה, לא י', ה', ו', ה' אלא י', ה', י', ה'. זה קשור לפסוק שלנו "והיה ביום ההוא יהיה יהו"ה".

יש גם, יתכן שזה השל"ה שמוסיף, שהשם בבחינת שי"ן, מ"ם יהיה המילה אחד. טוב זה תהליך של אחדות בעולם שזה מגלה כי באמת השם הוא אחד. כשעולמו אחד, אז זה מגלה שהשם הוא אחד. טוב. יש עוד כמה שלבים כדי להוציא את כל הקליפות האלו, אבל אני משוכנע שאנחנו חיים בתקופה שזה מתחיל להתגלות. דברנו כבר על זה בשעור הקודם.

"ושם יהו"ה יתברך הוא בעצמו יהיה כחומה", זה מה שאתה אומר? כן? אבל ראינו שזה בבחינת אהי"ה.

---

[19] נובלות חכמה תורה בר מד יז

"ושם יהו"ה יתברך הוא בעצמו יהיה כחומה סביב לכנסת ישראל, שלא ייכנסו עוד ביניהם אותם הקליפות הקשות, וזהו סוד: ואני אהי"ה לה נאם יהו"ה חומת אש סביב ולכבוד אהי"ה בתוכה (זכריה ב, ט). ואז יעמדו כל השרים העליונים מבחוץ, עומדים ומשמשים לשם יהו"ה יתברך ולכנסת ישראל. וכל העובדי גילולים של ע' שרים שהם בארץ כולם ישמשו גם כן את ישראל, וזהו סוד; והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך אפים ארץ ישתחוו לך ועפר רגליך ילחכו (ישעיהו מט, כג) "זה פסוק שבנוסח הספרדי אומרים דווקא בשעת הפטירה: מדברים לנשמה שהיא מתפטרת מן העולם ואומרים לה הפסוק הזה. בנוסח שלנו, בקהילות העתיקות, היו אומרים הפסוק הזה לפני 'ברוך שאמר', אני לא יודע אם שמעתם את זה? אני זוכר שהיינו מתפללים ככה. אני לא יודע הכוונה. למה דווקא לפני 'ברוך שאמר' אבל זה אותו פסוק. גם במרוקו היום? כן, טוב.

"ומהו 'עפר רגליך ילחכו'? סוד מסודות האמונה הוא. [פה אנחנו נתחיל ללמוד את הנושא השני] **דע כי כל הברכה היתה באה תחילה מאת יהו"ה יתברך אל כנסת ישראל, ומכנסת ישראל היתה באה לישראל, ועל ידי ישראל היו מתברכין ומתפרנסין כל ע' האומות עובדי גילולים (עו"ג) למטה, שנאמר: ונברכו בך כל משפחות האדמה (בראשית יב, ג). וכשחטאו ישראל נשתברו הצינורות וירשו אומות העולם הברכה שהיתה באה לישראל, ואותו השפע הנמשך מאותן הצינורות, כמו שאמר: תחת עבד כי ימלוך (משלי ל, כב) לפי שנכנסו אותן הקליפות הקשות בין השם ובין ישראל".**

מה שהוא מתחיל לומר, שמה שהפסוק מכנה כעפר, זה היה דווקא הכלי של הברכה באדמה. עפר מן האדמה. עפר, זה מה שהופך האדמה להיות פרי, כי במילה 'עפר' יש איזה רמז למלה פרי: ע', פ', ר'. יש למילה עפר, כעפר שבקבר, "ואל עפר תשוב ,"אבל בהתחלה, בבריאה הקב"ה: יצר את האדם דהיינו ממה שהוא חי באדמה. הכלי של הברכה של האדמה, נקרא עפר. פעם אולי למדנו את הפסוק: כי מעפר לוקחת, "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב". צריך לקרוא את זה לפי הטעמים, כי לפי הפשט בלי הטעמים כאלו אין משמעות לחיים: זה מתחיל בעפר, זה מסתיים בעפר, וכל מה שהיה בינתיים כאילו לא היה.

[אבל זה לא במקרה שהברכה ליעקב "ושמתי את זרעך כעפר הארץ]" זה מה שצריך להסביר, באיזה מובן העפר זו ברכה? לכן אני חזרתי על אותו פסוק: "עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב". תסתכל: מה הטעם לפי המסורה? תחת "ואל עפר" יש תרכא. פעם אני ראיתי, אני לא זוכר איפה, שצריך להבין את זה ככה, כדי להזהיר את האדם: אם אתה לא חוזר בתשובה, תשוב אל העפר. ולכן כשמגיעים לסוף הפסוק: "כי מעפר אתה, ואל העפר", תזהר!, 'תשוב'! תחזור בתשובה. "ואל עפר, תשוב". אנחנו שוב רואים באותה כוונה את ההבדל בישראל, שיש לו כוח התשובה ואלו שאין להם כוח התשובה חוזרים לעפר של הקבר. מזה אנחנו לומדים, לפי הסוד, את המשמעות של המילה 'עפר' זה הברכה באדמה נקראת עפר[20] ולכן זה לא פלא כי הברכה ליעקב : "כעפר הארץ", ולא "כחול הים "זה כבר משהו אחר, אבל זה לא כפי שהיינו חושבים: איזו ברכה זה להיות כעפר הארץ? כולם דשים עלינו, זה דרש כבר. אם לא זוכה, כולם דשים עליו, אבל אם לא זוכה. עפר הארץ זו הברכה. אולי נתקרב לאיזו תקופה של המדע יתן את זה בעולם אולי. כל התהליך של העפר כאוכל, יהיה יותר קצר, יותר קל, לא צריך כל כך זמן כדי להכין את האוכל מן העפר: מיד ; וכל הזמן זה פנאי כדי ללמוד, הבעיה הכלכלית תהיה פשוטה מאוד: לוקחים עפר וזהו.

[לא הבנתי במדרש של הנחש איך התפילה קשורה לתהליך של התפתחות העפר לאוכל]

---

[20] זוהר וישלח

כי עכשיו, כדי לקבל את הברכה באוכל, אנחנו מתפללים. אבל אם אתה איזה מין יצור, הנחש, הנחש הוא איזה מין יצור שיכול להסתפק בעפר כמו שהיא, הוא לא צריך להתפלל! זה שאמר לו הקב״ה: אכילה שלך תהיה עפר, אל תתפלל, אני לא רוצה לשמוע ממך, זו קללה. איפה הקללה? אין לו קשר עם ההויה. מכל מקום, הוא אוכל ממה שהוא אוכל. כשאנחנו אוכלים, כל מה שאנחנו אוכלים סוף, סוף זה עפר עם הרבה, הרבה שנויים, דרך כל התהליכים שבאים מאור השמש וכן הלאה, עד שאפשר לאכול את זה. אבל סוף, סוף זה עפר מה שאנחנו אוכלים.

[אמרת שעניין השרים מתחיל בדור הפלגה] כי כל עוד המין האנושי היה משפחה אחת באמת, ושכחנו את אותה תקופה, זה נשאר כחלום, זה נשאר כזכר, אבל אגדי. אבל לפי עדות של התורה, ״ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים״, זה היה קיים: כל המין האנושי לא דרך מושג מופשט, אלא במציאות קונקרטית, זה היה באמת משפחה אחת, זה מצב שכל העולם שואף לו, ועוד לא הגענו לזה. אומרים את זה בדברים יפים, אבל זה לא מציאותי. מי רואה את הנכר כאח? אף אחד. ולכן, כשכל העולם היה משפחה אחת, עם ישראל היה מבחינת לב של אותה משפחה, בבחינת ׳ממלכת כוהנים וגוי קדוש׳ ממש. וכמו שאנחנו רואים המצב כשבית המקדש היה קיים, כי הברכה הייתה באה דרך הכוהנים לשבטי ישראל. אז הברכה היתה באה לכל העולם כולו דרך ישראל וזה יחזור לעתיד לבא, זה ההסבר של הרב. ולכן, אותו מצב של עולם אחד, מין האנושי אחד, כל העולם כולו היה קשור להקב״ה בלי אמצעי של השרים. השרים מבטאים את הצד החלקי של כל אומה ואומה כלפי האחד של רצון הבורא. כשאני מסתכל לתרבות זו או אחרת, ואנחנו, היהודים, היינו קשורים לאותן תרבויות, אז, בלי שום ספק, זה סוג של בריאה, כל תרבות זה סוג של בריאה מהבורא, שמבטאת את רצון הבורא; זה זר לנו, זה נכר לנו, אבל אנחנו לא מסוגלים להסביר למה. אבל צריך לגלות את האופי והיופי והעושר התרבותי של כל צד מאוה״ע, זה בריות של הבורא. אנחנו זרים לזה, כעם ישראל ואנחנו לא מסוגלים להסביר למה. אדרבה, הגלות העידה שכל היהודים אהבו את התרבויות האלו. מתוך השנאה, אהבו אותה. יש רק עם אחד שהכיר את כל התרבויות, אהב את כולם, מתוך שנאה של כולם. אבל כל שבט, יש לו הגויים משלו, שהוא בוחר בו. למשל יהודי אמריקאי, הוא רגיש לתרבות אמריקאית. תרבות אחרת, זה זר בשבילו, אבל יהודי צרפתי, הוא רגיש לתרבות הצרפתית. תרבות אמריקאית -שמע על זה, אבל זה לגמרי זר, שמע על זה, היה יכול עולם בלי זה, וכן הלאה. זה מגלה שיש סגולה בישראל להתקשר לכל התרבויות. זה מגלה שזה בריות של הבורא.

כל עוד שאנחנו במצב שיהודי אמריקאי דומה יותר לאמריקאי מיהודי אחר, אז זה עניין של השרים, זה העידן של השרים. כל יהודי הוא טיפוסי לגמרי. עכשיו אנחנו בעידן של קבוץ גלויות, אחרי אלפיים שנה של פירוד, כל אחד מכיר את השני: יהודי מרוקאי, אפילו לא דומה ליהודי תוניסאי. אבל בעיני הונגרי זה אותו דבר. וגם ההיפך, לעיני יהודי אלג׳ירי: יהודי ליטאי ויהודי חסידי - לא רואים את ההבדל. אבל לעיניהם עצמם! אוי ואבוי! זה העניין של השרים. כשהשרים יתבטלו, אז הכבוד של רצון הבורא, דרך כל אומה ואומה, יתגלה באופן ברור דרך כנסת ישראל.

[השרים יתבטלו לפחות גבי אותם היהודים כששבים לארץ] על זה אנחנו שרים ׳התקווה׳. צריך לקוות, כי אני לא חושב שאנחנו כבר באותו עידן, חוץ מיחידי סגולה וכמה ישובים של א״י. חוץ מכמה ישובים, זה עוד ממשיך. למשל מה שקורה בכנסת עם המפלגות הדתיות, מה ההבדל ביניהם? ההבדל ביניהם הוא שבטי, ההבדל ביניהם זה הגוי שלהם. מה ההבדל? זה לא הבדל של שלחן ערוך, אע״פ שיש דיוקים, אבל אף חילוני לא תופס את ההבדלים האלו. איזה הבדלים בולטים? זה ההבדלים השבטיים. כנראה שלא הגענו

למיזוג גלויות. כל עוד שזה לא עניין של מיזוג גלויות, השרים שולטים.
[מדינת ישראל. מבטאת את ההבדלים האלו בעצם] צריך לשאול את התזמורות. כל עוד שהתזמורת שייכת לשר זה ולא לשר אחר. כשאני נמצא בחתונה טיפוסית, אני רואה את זה ככה: קודם כל התזמורת שייכת לאיזה שר מערבי, אחר כך בשוליים מכניסים כמה מנגינות של שר אחר, אם הוא תימני. ...כנראה שצריך תהליך ממושך כדי למזג את זה, לעברת את זה סופית. יתכן שזה – איך אני יכול להגדיר את זה אני לא רוצה להגזים - התפקיד של החילונים, יתכן שפה יש איזה מקום לחילונים: לאחד את כל מה שחסר להם.
[שרקי: יש אצל אוה"ע יש תנועות שרוצות לוותר את השרים. האם יש מקום לעודד את התנועות אנטי לאומיות בעולם, כל בני אדם הם אחים] זה, אני לא יודע. אני תופס את השאלה זו שאלה חשובה.
[התנגדות לגישה המערבית. כי היהודים שמה נוטים דווקא למפלגות של הביטול של ההבדלים] לפי דעתי זו טעות, כי לא רואים את הסכנה.
[השרים] לא רואים את הסכנה בשבילם. השאלה שלך היא פה. האם פה עדיף שלא יהיו הבדלים?
[בחו"ל, אצל אוה"ע, האם השאיפה של בטול הלאומיות, ההבדלים היא חיובי?] אין לי תשובה כי יש חיוב מצד זה ושלילה מצד זה, משתי המחנות.
[חייב להיות בטול משפחות האדמה הלאומי, כל לאום ולאום או זה רק ביטול השרים?] זו אותה שאלה סוף סוף. לפי המקורות שאני למדתי כן. האופי המיוחד של כל אומה ואומה, שזה דווקא היה השורש של התרבות שלהם, אבל במה שהוא מפריד בין אומה ואומה, הוא צריך להתבטל. זה לא אומר שהגויים כגויים, בבחינת ה'בני אדם' שלהם, הם יתבטלו. למשל כולנו, כשהיינו קשורים עם אומה מיוחדת, בדרך כלל בשבילנו זה צרפת, בדרך כלל, זה לא כל כך פשוט, אבל בדרך כלל: יש הרבה צרפתים שהם בני אדם הגונים וזה חבל לבטל את זה. אבל צרפת כצרפת זה אומה רשעה. האומה של צרפת כצרפת זה משהו אחר. וזה מתבטא במלכות שלהם. עכשיו אפשר לומר את זה בקול רם: אם יש שונא ישראל בעולם, זה ממש ממשלת צרפת. זה ברור. זה לא רק אינטרסים, זה יותר מאינטרסים שלהם, זו שנאה, ויתכן שזה מגלה את השנאה של הנצרות במלוא המובן, כי צרפת היא בת היחידה של הכנסיה. זה מתבטא יותר, מכיוון שדווקא הנשיא שלהם הוא כביכול סוציאליסטי אבל הוא נושא כליהם של אנשי הכנסיה, גבי ירושלים. ככה לכל אומה ואומה. האומה כאומה, החכמים לא אהבו את זה, אבל הלאום שיש בתוך האומה, האנשים זה משהו אחר. זה לא עניין של חסידי אוה"ע, הצבור שלהם עם הרשעים שלהם, אבל זה בני אדם, של אופי מיוחד של בני אדם. אבל כל זה, זה תחת רצון הבורא. השרים זה משהו אחר: השרים מסמלים את האומה כאומה, את הצורה המיוחדת של כל אומה ואומה. זה התחיל עם נמרוד: "ראשית ממלכתו בבל." וזה מעניין מאוד שזה מסתיים בנמרוד. לפי מה שאני קראתי, אולי אני טועה, סדאם הוא רצה להיות הנמרוד המודרני, הוא אמר את זה: נבוכדנצר השני, לא אמר נמרוד?
הגענו כבר בשיעור הקודם, בעידן של ההיסטוריה שעוד לא הגענו, לא במציאות, אבל אנחנו כבר באיזושהי תקופה של טרום העידן הזה. ולכן קשה לתאר איך זה יהיה במציאות. אבל מה שרציתי להדגיש: זה התוכן של אותה אמונה שדרך הרבה, הרבה זמן, עם ישראל היה מאמין בזה, שיבוא עת וזה יתגלה. כי רק דרך ישראל מצד אחד זה רצון הבורא, וכל עניין השרים מצד שני, זה יתבטל פעם. יש מאמץ, אולי ככה אני מוצא קצת תשובה בשבילך, יש מאמץ לכל העולם, לבטל את ההבדלים, בלי לבטל את הייחוד שיש בכל עם ועם. זה מה שמחפשים, לא מוצאים אבל זה מה שמחפשים.

"אבל בשוב ה' את שבות ציון ויתייחדו השם וישראל, ויוסרו כל האמצעיים מביניהם, אז לא יקבל אחד מכל שרי האומות לא שפע ולא ברכה ולא טובה, זולתי ע"י כנסת ישראל שהיא מתגברת על כולן ומושלת על כולם והיא נותנת להם פרנסה", איך זה יתרחש? אין לנו מושג אבל זה כבר אולי קצת מתחיל להישמע. ויתכן מאוד שזה יבוא יותר מהר מצד השמאל של השרים ואחר כך מצד הימין, דהיינו, התגלות של כבוד ישראל בעמים יתחיל קודם כל בצד השני. מה שקורה זה קצת פלא, כל האומות האלו שהיו שונאי ישראל תחת השלטון הקומוניסטי הם מגלים את כבוד ישראל, הם ממשיכים בשנאת היהודים, אבל כבוד ישראל זה כבר משהו אחר אצלם. אצל הצד האחר של האומות אולי זה קצת בהיפך: מכבדים את היהודים, אבל שונאים את ישראל.

"וכל השרים והעו"ג תהיה פרנסתם באותו הנשאר בסוף כל המדרגות, שנקרא עפר **"וכל השרים והעובדי גילולים תהיה פרנסתם באותו הנשאר בסוף כל המדרגות האחרונות מתמצית כנסת ישראל, וזהו סוד 'ועפר רגליך ילחכו'. ואז יהיו כל השרים משועבדים לישראל וכולם יקבלו פרנסה על ידי ישראל, וזהו סוד; יחזיקו עשרה אנשים וגו' בכנף איש יהודי לאמור נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם (זכריה ח, כג); נמצאת אם כן למד כי בהתאחד השם יתברך עם כנסת ישראל ויתייחדו זה בזה אז כל השרים העליונים יהיו כולם נעשים אגודה אחת לעבוד את השם יתברך לשמש את כנסת ישראל, לפי שממנה תבוא להם הפרנסה"**, זה הנושא שלנו: איך ממנה תבוא הפרנסה להם? כי הפרנסה באה לעולם דרך תפילות ישראל. דרך תפילות ישראל זה בא לירושלים ומירושלים לכל העולם כולו. זה קשור לפסוק: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהו"ה יחיה האדם", וזה קשור לפסוק שהוא מביא אחר כך: "כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלם". מוצא פי יהו"ה שמפרנס את האדם זה בא מירושלים דרך תפילות ישראל.

["יחזיקו עשרה אנשים מכל לשונות הגויים והחזיקו בכנף איש יהודי", אני לא מבין הערה א'] כמו שיש עשרה מדרגות של קדושה, יש במקביל – ורמזנו לזה בשיעור הקודם - עשרה מדרגות של הסטרא אחרא. ואנשים האלו, של כל המדרגות האלו, מקבלים את הפרנסה שלהם דרך השפע שמגיע לסטרא אחרא כשהצינורות מקולקלים. ולכן אמר עשרה כי כל אחד לפי מדרגתו, הוא צריך לקבל מכנסת ישראל אבל יקבל מהקדושה ולא מהסטרא אחרא ולא מהטומאה. הערה א': "וזהו סוד יחזיקו עשרה אנשים. ר"ל (רצה לומר) על י' מדרגותם בכוחות הטומאה" שזה המצב שלהם עכשיו.

[.] (קהלת ז', (יד) "זה לעמת זה עשה האלהים". "יש כביכול ירושלים של הסטרא אחרא, ולפי התקופות, זה לפי המלכויות שלהם. "זה לעמת זה עשה האלהים". לכן הכוח המתנגד לקדושה הוא יותר חזק כלפי ירושלים. וזה אנחנו רואים בבירור.

"וכמו שתהיה חפצם ורצונם ותשוקתם של שבעים שרים למעלה לשמש את כנסת ישראל, כך תהיה תשוקת שבעים אומות שלהם לשמש את ישראל למטה ולהידבק בהם ויהיו כולם עובדים את השם. [אבל כפי שאמרתי זה עוד בגדר נבואה] וזהו סוד: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד (צפניה ג, ט), וזהו סוד: לכו ונעלה אל הר יהו"ה אל בית אלהי יעקב וגו' כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים (ישעיהו ב, ג)". יש שתי מדרגות האלו. זה יפה מאוד, תראו את פשט הפסוק: "ודבר יהו"ה" שזה המזונות לעולם כולו מירושלים. אבל תורה תצא מציון, מהצד הציוני. [אפשר לראות אולי את התחלת התהליך הזה שדווקא שעם ישראל התחיל לחזור לארצו לפני מאה שנה, דווקא כל הכנסיות הנוצריות תוקעות יתד באי"י] זה רק צד לפי דעתי טפל לגמרי. אני חושב שכל הכנסים של אנשי מדע בישראל זה סימן, וזה עוד יותר ברור לזה.

הכנסיות זה לא ממש תפל, אבל מה שקורה עכשיו משנה לשנה זה מתבטא: העולם כולו רואה ירושלים, כמרכז העתיד של המדע, זה יותר חשוב. מה שקורה זה א״א לתאר. מי היה מתאר את זה לפני אפילו קצת זמן: אם זה רפואה, אם זה פיזיקה, אע״פ שכל האוניברסיטאות נמצאות בחו״ל כשרוצים איזה כינוס באים פה.

[באיזה בחינה תהיה עבודת ה׳. שכם אחד?] זה עניין של שבע מצות בני נח. אבל השאלה נשארת: איזה פולחן, איזה טכס, איזה עבודה. זה, עוד לא הגענו לאותה פרשה. אבל זה לא סוד, זה כבר שנים, שגם באמריקה וגם בצרפת, אני מכיר יותר מה שקורה בצרפת, יש תנועה של, לא גרים, אלא אנשים רבים מאוד, שמחפשים סטטוס של בני נח. והשאלה הראשונה ששאלו: איזו עבודה? כי הם לא רוצים להסתפק בעניין של נטיות מוסריות, נטיות רוחניות, הם עושים תפילות, שולחן ערוך בשבילם. לפי דעתי אני לא יודע אם יש כבר מספיק כוחות אצל תלמידי חכמים כדי לחדש את זה אבל זה יבוא, כי א״א לבן אדם, אחרי אלפים שנה של תרבות קשורה לתנ״ך, להישאר בלי דת, הם צריכים איזושהי דת. אע״פ שעוזבים את הטומאה שלהם, לא מסוגלים להיות יהודים ממש: ׳גרים׳, אבל הם צריכים משהו. מה לתת להם?

[רק אתיאיסטים מסוגלים להיות בני נח אמיתיים] של הדת הטומאה שלהם אבל אני מתכוון לאותם אנשים שכבר עברו את השלב של האתאיזם.

[.] זו שאלה שצריך לדון עליה, כי אתיאיסט אמתי לא אוהב את ישראל. והם רוצים תורת ישראל בשבילם, בלי להיות יהודי, כי הם תופסים שאינם מסוגלים; תרי״ג מצות זה לא בשבילם, שמונה עשרה זה לא בשבילם, אבל הם מחפשים משהו.

[אולי זה צריך לבא מהם.] זה מסוכן. כי זה שורש העבודה זרה, כשהדת באה מהאדם זה עבודה זרה, זה מסוכן. זה פרשה בפני עצמה. אני דברתי עם כמה תלמידי חכמים בירושלים: הם לא רצו לקבל את הנושא, אומרים זה לא לדור שלנו.

[.] אבל אני מרגיש שזה מתחיל כבר. מה לענות להם?

[שרקי: ממזרח או ממערב הרגישות הדתית היא שונה] מכל מקום יש אותו סיכון. אם הניסוח של התפילות בא מאליהם זה ודאי שזה יהיה עבודה זרה.

[שרקי: גם אם יבא מאתנו] לא. אפשר למצוא מספיק רמזים במקורות, שהתפללו רק לאלקי ישראל בלי שום תואר אחר למשל.

[המצב הזה לא היה קיים כבר?] היה קיים אבל זה נעלם. יש רמזים אפילו בתנ״ך ״יראי יהו״ה״ שאינם ישראל, והיה להם הודיה, היה להם טקס, זה נעלם.

[השאלה אם זה חייב להיות בעברית] גם בעברית זה מסוכן. אני לא חושב שזה חייב להיות בעברית. זה הפסוק: (צפניה ג׳, (ט) ״כי אז אהפך אל עמים שפה ברורה ,״מספיק שזה יהיה שפה ברורה. הם לא רוצים משנה ברורה, הם רוצים שפה ברורה!

"ואז יהיו כל השרים משועבדים לישראל וכולם יקבלו פרנסה על ידי ישראל, וזהו סוד; יחזיקו עשרה אנשים וגו' בכנף איש יהודי לאמור נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם (זכריה ח, כג)".

כל המבנה הזה, הוא שייך לבריאה ויש צורך גבוה לזה, לתפקוד הבריאה, לתפקוד העולם. איך אפשר לומר כי לעתיד לבא כל זה יעלם? אז הוא נתן כבר הרבה הסברים לפי כמה פסוקים. הגענו לאותה נקודה שזה יהיה דרך ישראל. יש כמה מקורות בגמרא על המושג 'פמליא של מעלה'. ההסברים זה: שזה השרים, ו'פמליא של מטה' זה כנסת ישראל. אתם זוכרים את הדיוקים שיש בתוספות, רש"י, המהר"ל על כמה מקורות בגמרא.

סוף סוף הוא הגיע לפסוק של "יחזיקו עשרה אנשים וגו' בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלהים עמכם (זכריה ח, כג). **"נמצאת אם כן למד כי בהתאחד השם יתברך עם כנסת ישראל ויתייחדו זה בזה, אז כל השרים העליונים יהיו כולם נעשים אגודה אחת לעבוד את השם יתברך לשמש את כנסת ישראל, לפי שממנה תבוא להם הפרנסה"**, ועיקר ההסבר שלו, כי המסכים והמבדילים בין הוא ושכינתיה, הקב"ה וכנסת ישראל, שזה נותן כח ומזון לשרים, זה בא ממצב של הגלות. למדנו כבר מכבר, שהמושג גלות, לפי שאנחנו מכירים אותו עכשיו, משתייך לעם ישראל, אבל בדור הפלגה זה מתחיל העניין. כי המצב של גלות, גבי כל מין האנושי כולו, מתחיל בדור הפלגה. ודווקא התגלות השרים, מתחילה באותו זמן. ולכן, גלות השכינה, זה קשור לגלות ישראל. ובסוף התקופה של גלות ישראל, יהיה איחוד הוא ושמו. זה המצב של התעלמות הכח של אותם השרים. יהיו משועבדים להקב"ה דרך כנסת ישראל. כל העניין של סוד השבעים, יהיה סוד השבעים של שבעים נפש של כנסת ישראל.

"נמצאת אם כן למד כי בהתאחד השם יתברך עם כנסת ישראל ויתייחדו זה בזה, אז כל השרים העליונים יהיו כולם נעשים אגודה אחת לעבוד את הש"י לשמש את כנסת ישראל", זה החידוש שלו, זה עוד לא מורגש במציאות, אבל יתכן מאוד, שסממנים של זה, זה כבר מתחיל במציאות העכשווית. יש איזה, כמין הכרה, שכבר אפשר להגדיר אותה כנסית, מהעולם כולו: החשיבות של כנסת ישראל. חלק ניכר מהעולם הוא עדין נגד כנסת ישראל, אבל זה לא משנה, בקשר לגילוי אותה חשיבות. אני זוכר תקופה שהעולם כולו, התקופה שמקבילה לשואה למשל, לפני הקמת מדינת ישראל, העולם כולו היה מתייחס לעם ישראל כעם בזוי. אני נזכר את ההגדרה של הכוזרי בספר שלו: הדת הבזויה, האומה הבזויה. ופתאום מתגלה, שהעולם כולו מכיר בזה: שמרכז העולם נמצא בירושלים.

"לפי שממנה תבא להם הפרנסה". הם כבר מתחילים להאמין בזה. יש כמה מאומות העולם שהם רוצים קשרים עם מדינת ישראל מכיוון שהם משוכנעים שדרך העם היהודי ומדינת ישראל יקבלו פרנסה מאמריקה. זו אשליה, אבל בכל זאת זה מציאות.

"וכמו שתהיה חפצם ורצונם ותשוקתם של שבעים שרים למעלה לשמש את כנסת ישראל, כך תהיה תשוקת שבעים אומות שלהם לשמש את ישראל למטה ולהידבק בהם ויהיו כולם עובדים את השם. וזהו סוד: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד (צפניה ג, ט)", זה החידוש שלו באותו פסוק כי העניין של שפה ברורה - כבר למדנו בקשר לעניין של הדרך התפילה של ישראל - ופה החידוש שלו זה "לעבדו שכם אחד'. ויש לדייק על המלה 'שכם אחד', זה כוחו של יוסף.

"וזהו סוד: לכו ונעלה אל הר יהו"ה אל בית אלהי יעקב וגו' כי מציון תצא תורה ודבר

יהו״ה מירושלים (ישעיהו ב, ג)״, ׳ודבר יהו״ה מירושלים׳, זה באופן ברור, לפי כל מה שלמדנו באותו פרק, קשור לדרך תפילות ישראל. למשל יש איזה רמז בפסוק: ״כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי יהו״ה״, ״מוצא פי יהו״ה״ זה: ״דבר הוי״ה מירושלים״, זה קשור לעניין של הלחם וכל העניין של הפרנסה, הפרנסה של אוה״ע, וזה התפקיד של השרים לקבל הפרנסה של האומות שלהם. דרך תפילות ישראל, דרך תלפיות, כל העולם כולו מקבל את הברכה שלו, ולכן הם חייבים תרומה ומעשר לעם ישראל, מכיוון שכל הברכה שהם מקבלים, זה בא דרך ירושלים, בבחינת טבור הארץ, זה מרכז העולם. מה זה טבור הארץ? זה המקום שהעולם מקבל את המזון שלו, את הפרנסה שלו, את החיות שלו, וזה קשור לתפילות.

[שרקי: זה יסוד?] זה תפארת. בעיקר זה תפארת דרך כל הצינורות האלו. מיד נגיע לשאלה מעניינת. צריך להבין את הקשר בין אוה״ע שהן סוף סוף גויים, ודווקא את הקדושה של ישראל. ופה הוא כאילו מתנבא, שיבוא זמן באחרית הימים, שההבדלה התהומית שיש, בין הקדושה של כנסת ישראל וטומאת אוה״ע, זה ישתנה לגמרי. עכשיו יש איזה פער תהומי, כפי שאמרתי, שמתגלה בעניין של השנאה, שאנחנו מרגישים, בין אוה״ע ועם ישראל, בלי שום ספק, זה ממש שנאת חינם. יש סיבה לפי התורה שבעל פה: זה מתחיל בהר סיני, את ההקבלה בין סיני ושנאה. השנאה של אוה״ע, מתחילה במתן תורה. כל הטענה של הגויים, שא״א לחיות לפי התורה, היא נתקלת בעובדה שעם ישראל הוא העד שאפשר לחיות לפי התורה. זה הגמרא בהתחלת ׳עבודה זרה׳ .הטענה של הגויים, שהם מקבלים את התורה דרך ההיסטוריה שלהם. בונים גשרים, עושים מלחמות, וגו׳. הגמרא מסבירה שדווקא המציאות של עם ישראל שקיבל את התורה, מגלה כי זה שקר מוחלט. צריך להבין את התרבות שלהם: הם משוכנעים שהם עובדי הבורא, דרך ההתנהגות התרבותית שלהם, שזה רק שוד ושבר. זה יהיה מעניין בפעם הבאה נלמד, איך הגמרא מסבירה את זה, באחרית הימים, זה סוד מצוה קטנה של סוכות, וכל הסוגיה: (בבלי קידושין לא ע״א׳) ״גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה״ שקשורה לאותה סוגיה. לכן אנחנו מבינים: השנאה התחילה פה. הם שונאים את ישראל, מכיוון שישראל הוא העד שאפשר לקבל את התורה. זה קשור גם כן לנושא של התשובה. כי העיכוב של אוה״ע לקבל את התורה, זה שאין להם שום מושג רציני של מה זה תשובה. מכיוון שאין להם מושג של תשובה, הם לא יכולים לקבל את התורה. וזה הטענה שלהם: החטא הראשון הוא החטא הקדמון, אם אפשר להבין את המילים האלו. הם מפחדים מזה: אם הגורל של הבריאה, זה דרך תורה ומצוות, אז הם אבודים. מכיוון שהחיים מתחילה בחטא, המילה ׳חיים׳ מתחילה בחטא, וכל החיים, זה סכנה של חטא. הם מודעים מזה, המצפון שלהם מודע מזה ואין להם את הכפרה של התשובה. אין להם מושג כזה. זו הכוונה של אותה סוגיה. מאז שישראל קיבל את התורה, התחילה השנאה של אוה״ע לישראל. כשהשנאה הזאת תפסק, אז הכול ישתנה.

[שרקי: למה שתפסק?] בסוף הגלות, כשיהיה - לפי מה שהוא מסביר - כשיהיה איחוד בין הוא ושמו. אני רוצה להסביר את זה ככה: הטענה שלהם, וזה למדתי בכמה וויכוחים עם כמרים, הטענה שלהם, שגם עם ישראל אינו יכול לקיים את התורה. זה הטענה. ההוכחה שא״א לחיות לפי התורה, ההוכחה היא, שעם ישראל עצמו לא יכול. מה הוא המצב שעם ישראל מעיד שהוא לא מקיים את התורה? זה דווקא המצב של הגלות. כשהגלות תיפסק הכול ישתנה.

[.] זה לא מובן לחרדים אבל זה מובן לציונים.

[כשרואים שאפשר אז יש באמת עד אמתי] לפי האמת האמתית, א״א בגלות, וזו העדות. בטענה שלהם זה קשור, הגלות נראה כקללה לעם ישראל, כעונש, וכהוכחה שא״א לקיים

את התורה. אני רוצה להסביר את זה בפרט אחד, זה קצת מפחיד אבל צריך לראות את זה באופן חד מאד: במשך אלפיים שנה, טענו את הטענה הנוראית, שהחטא של עם ישראל זה 'deicide', רצח אל, והם היו מאמינים בזה באופן רציני, וזה גרם העומק של השנאה שלהם. וגם המוסלמים, שהאמונה שלהם שונה מהנוצרים, בכל מה שקשור לשטויות האלו, מכל מקום, יש בליבם אותה טענה כי העם היהודי הוא עם של 'רוצח של הדמות' שלו.

פתאום, בימינו אנו, אנחנו עדים שיש במרכז של הטענה שלהם, מתחילים לחשוב שאולי שהם טעו, מתחילים לחשוב לשים קץ למיתוס הזה שנקרא 'déicide' בצרפתית. מתי? כשעם ישראל מתחיל לחזור לירושלים, זה מקביל בהיסטוריה. זה לא במקרה. כי מה הייתה הטענה של הגלות, לפי העם היהודי עצמו? כשישראל בגלות, השכינה בגלות עם ישראל. והמשמעות המסורתית היא, כדי להגן על עם ישראל בגלות. אבל שוכחים שבינתיים השכינה היא בגלות. המושג 'שכינה בגלות' זה מושג אמתי, קדוש, של אותו רעיון: יש שכינה בגלות. בהשקפה של עובדי עבודה זרה, זה המושג של 'רציחת אל'.

תיקוני זהר

אנחנו לא מעזים, מפחדים להבין, מה זה שכינה בגלות. השכינה היא בגלות של שכינה. אם אנחנו מבינים מה זה גלות ליהודי, וגלות זה גיהינום לפי האבות; שאלו לאברהם, ליצחק וליעקב מה הוא העדיף בשביל הזרע שלהם: גלות או גיהינום, סוף, סוף בחרו את הגלות. אבל לפי המשמעות של השאלה, אם כן יש יחס בין גלות וגיהינום, מה עדיף? זה נושא לפני עצמו. למה סוף, סוף בחרו גלות ולא גיהינום?

[כדי לתקן את העולם] לתקן את העולם זה משימה חיובית. השאלה היא גלות או גיהינום.

[.אם כבר להיות בגלות, גיהינום , שזה יעזור למשהו] אם לא הולכים בגלות כדי לתקן את העולם, העולם כולו יורד לגיהינום אז ישראל היה צריך לרדת לגיהינום כדי לתקן אותו. זו לא בדיחה. פעם למדנו את העניין של 'עז פנים לגיהינם'. כשרבקה הייתה הולכת לפני בתי כנסת, יעקב אבינו היה רוצה לצאת, וכשהייתה לפני בתי עבודה זרה, זה עשו שהיה רוצה לצאת ,זה הפשט: "ממעיך יפרדו", אחד לבית כנסת ואחד לעבודה זרה. חסידים הסבירו את זה באופן קצת אחר, אני לא זוכר מי, אבל קראתי בספר של החסידים, שהוא מסביר את זה ככה: ברייתא אחת אומרת "הוי עז כנמר ,"ומשנה אחת אומרת: (שם) "עז פנים לגיהינום" תפסתם את ההבדל בין עז ועז פנים. מכל מקום, כדי להיות 'עז כנמר', כדי להיות עובד הבורא, צריך להיות 'עז', וללכת במקום הקדושה, כדי להיות עובד הבורא, זה קל. רק יעקב, שהיה איש חלק, היה יכול להיות בקדושה בבית המקדש. אבל עשו, היה בכוחו להיות - אם היה צדיק - להיות דווקא מתקן את העולם דווקא בגיהינום. זה העניין, כי שכחנו במשך אלפיים שנה, שהעולם היה במצב של הסתרת פנים גמורה, הסתרה בתוך הסתרה.[21] למה? מכיוון שישראל היה בגלות. ולא משנה מאיזה סבות מידיות, המצב של ישראל בגלות, גורם הסתרת פנים בכל העולם כולו. ואוה"ע מרגישים בזה, וזה מעורר את השנאה שלהם נגד עם ישראל. כשאומרים כי ישראל הוא אשם בכל מה שקורה בעולם, אנחנו יודעים שזה שקר, אבל בתוך השקר הזה, יש איזו טענה, שהם היו מבטאים אותה בשפה לא ברורה, בלשון של עובדי עבודה זרה, לפי דעתם הם. אנחנו עדים, אחרי אלפיים שנה, זו בפעם הראשונה שזה רציני אצלם, הם מתחילים לשאול את עצמם, אם זו לא הייתה טעות בידם לומר דבר כזה. מתי? כשעם ישראל חוזר לציון. זה לא במקרה. זה קשור לנושא שלנו. סוף השנאה של אוה"ע, זה

[21] ראו באתר המכון, תמלול שיעורו של הרב על גמילת אסתר

קשור לסוף הגלות של עם ישראל. מיד נתקשר לנושא ששמעתם בתקשורת, כל העניין של העלייה מרוסיה והבעיה של הגויים שיש בתוך העולים. מכל מקום זה עיקר ההסבר שלו.
[״מציון תצא תורה ודבר יהו״ה מירושלם ,״מה ההבדל בין תורה ודבר ה׳?] בבחינת הגדרה הלכתית ׳דבר יהו״ה׳ זה הלכה ברורה. יש דבר תורה, יש חידושי תורה, אבל ׳הלכה ברורה׳, זה נקרא דבר יהו״ה. יש גם כן שמגדירים: ׳דבר תורה׳. כשאומרים ׳דבר תורה׳ במשמעות המדויקת של תלמידי חכמים, דבר תורה זה הלכה ברורה. אנחנו רגילים לומר ׳דבר תורה׳ לכל חידוש, אבל בבחינת הלכתית ׳דבר יהו״ה׳ זה ההלכה, הלכה פסוקה. ״כי מציון תצא תורה״ כל בן ציון הוא מסוגל לתורה אבל ׳דבר יהו״ה׳ זה מלשכת הגזית.
[אם אוה״ע בתחום מסוים, מוציאים עם ישראל מתוכם. מציאות של עם ישראל, בני ישראל היושבים בתוך רוסיה הם מחזקים את העם הרוסי, אם הם יוצאים מרוסיה העם הרוסי מתפרק] לא. יש הבדל בין יהודים בגלות ומה שמביאים הברכה שמביאים לאוה״ע שחיים בהם, זו בבחינת יוסף במצרים, יעקב אצל לבן. מה שמדובר פה, והתחלנו מפרק שלם על זה, הברכה לעולם, דרך כנסת ישראל בירושלים. זו מדרגה אחרת לגמרי. מה שאני הוספתי הערב, זה שהעולם מתחיל לגלות את זה. כי השיעור קומה של עם ישראל, כשהוא בארצו, הוא אחר לגמרי מהשיעור קומה של עם ישראל בגלות. אע״פ שזה מלא שנאה עוד, מכל מקום, תוקף השנאה ההיא, היא בפרופיל אחר לגמרי. יש איזה גילוי אצל אוה״ע, משהו מפתיע, איך עם ישראל הוא עם קטן מאוד, לפי השקפה חילונית נאמר, איך להסביר שעם כל כך קטן הוא מרעיש את כל העולם? לא משנה מי צודק בבעיה זו או אחרת, זו עובדה, מצב מפתיע מאוד. אני הכרתי את העולם של לפני מלחמת העולם אחרונה, לפני השואה, לפני הקמת מדינת ישראל, היחס בין העולם כולו לעם היהודי, היה אחר לגמרי לחלוטין, זה עניין של איכות שונה לגמרי, זה לא עניין של כמות. פתאום יש עובדה. אנחנו שמאמינים בזה ולומדים את העניין דרך כל המקורות, אנחנו רגילים לאותו מושג: ירושלים הוא מרכז העולם. ומרכז ירושלים זה המרכז. העולם כולו מתחיל לגלות את זה, שיש חשיבות מיוחדת למציאות של עם ישראל בארצו, ולא משנה מי נגד מי בעד, זה עניין של אותה מדרגה של חשיבות. ולכן, לפי השאלה שלכם, זה קשור להפסק הגלות. בדרכים לא דרכים, במסתורין שא״א לעמוד עליהם, אנחנו רואים, שאוה״ע עוזרים לעם ישראל לעזוב את הגלות. מה שקורה ברוסיה זה דבר בפני עצמו, אבל האנטישמיות שגוברת גם באירופה המערבית, א״א להסביר את זה. אירופה המערבית סוף סוף זה מדינות בעלות תרבות וא״א להסביר למה זה כל כך מתמקד ככה. אני מקווה ואני משוכנע, שזה יגרום גם עליה מצרפת, גם מאנגליה, גם מאיטליה, אבל מכל מקום, העלייה מרוסיה זו הוכחה שמשהו למעלה מהטבע מתפקד. וזה מקביל לתכניות הנביאים לעם נולד. עם נולד מחדש ויש תכנית שלמה של חזרה לירושלים, שמתגלה, דרך הגויים. אין שום הסבר הגיוני רגיל!
[א״א להתעלם מזה, לפי הפסוקים שקראנו עכשיו, שממנה, מירושלים, מישראל הפרנסה של כל העולם, א״א להתעלם מזה שיש חרפה גדולה מאוד וזה שלמעשה עד עכשיו המזון שלנו תלוי בגויים] לכן אני אמרתי, יותר מרמזתי, שבמציאות, אנחנו עוד לא הגענו לזה, אבל רק רמזתי לסממנים של זה.
[הדבר הזה מזין את האנטישמיות עצמה] כן, זה ממד של האנטישמיות. מכל מקום, זה פלא שהם מקבלים את זה כדבר מובן מאליו.
[אם השנאה של הגויים כי עם ישראל קיבל את התורה, איך מסבירים את השנאה של המצרים, של הכושים?] זה ברובד אחר של דרך ארץ. למה ההבדל של הדרך ארץ של העם העברי גבי הדרך ארץ של הגויים זה היה אותו עניין. יש לך פסוק ברור: ״כי אמרתי רק

אין יראת אלהים במקום הזה .״הפרי צדיק מסביר על הפסוק הזה: ״אין יראת אלהים״ זה דרך ארץ. יראת אלהים זה דרך ארץ. יש לכם סוגיא בבא קמא על העניין של אבימלך . [״ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו״] הגמרא שואלת למה אבימלך נענש למיתה, היה חייב מיתה? כי יש לנו כלל: אין מיתה בלא חטא, אין ייסורים בלא עוון .מכיוון שלא קיבלו את התורה, אין מושג חטא שייך להם, המושג חטא לא שייך להם, זה משהו אחר; הגמרא מסבירה: אבימלך, כשאמר: ״הגוי גם צדיק תהרוג ,״על אותו פסוק הגמרא אומרת, שהוא היה צריך לקבל עונש על עניין של ׳דרך ארץ׳, לא של תורה. זה מה שהם עצמם תפסו, הם אומרים אין תורה אבל יש דרך ארץ, על העניין של דרך ארץ יש הבדל. צריך לזכור ש ״קדמה דרך ארץ את התורה ,״ואם התורה התגלתה דווקא לישראל, מכיוון שישראל היה הכלי של הדרך ארץ האמתית, אז דווקא באותה משפחה של משפחות העולם ניתנה התורה. זה מה שאנחנו שוכחים עכשיו. יש בכל מיני סוגים של ישיבות, מתחילים בתורה בלי דרך ארץ, דרך ארץ זה בא אחר כך. זה פלא! השיטה ׳תורה עם דרך ארץ׳ כאילו נעלמה. נשאר פה ושם איזה בית מדרש גרמני, ממוצא גרמני, של תורה עם דרך ארץ, אבל זה ׳תורה בלי דרך ארץ׳ לכאורה. צריך להתחיל עם דרך ארץ, רק אחר כך לקבל את התורה. זו בעיה לא רק פדגוגית, זו בעיה שמתחילה להיות פוליטית. אנחנו רואים, שלא רק העם החילוני, אלא כל העולם כלו הוא בתמיהה: ההתנהגות של בעלי תורה בלי דרך ארץ? רק מה שקרה היום בממשלה. זה בושה וחרפה, זה יותר מזה, כל העסקה כולה, חוץ אולי מהמלגות לבחורי ישיבה, זה אפשר להבין, אבל כל השאר? טוב, אז כל זה יתגלה בתהליך, אבל לפי דעתי זה כבר התחיל במשהו. כשאוה״ע יגלו את זה סוף סוף, שאפשר להיות בן חיי עולם הבא, בלי אותו פחד של החטא, אז הכול ישתנה. יראו את עם ישראל כממלכת כוהנים, ולממלכת כוהנים שייך תורה, ולאוה״ע דרך ארץ. פשוטו כמשמעו. והמשמעות בארמית של דרך ארץ, היא יותר ברורה: ״דרכא דארעא״, זה פשוט מאוד: ״איך להתנהג על הארץ״, זה הדרך ארץ. ויש דרך ארץ של תורה, אז זה שייך לאוה״ע.

[דרך ארץ זה להיות מציאותי?] ׳דרכא דארעא׳? זה להיות הגון לפי התורה, אבל בהתנהגות היומיומית, החילונית נאמר. מצוות, זה קדושה ״אשר קדשנו במצותיו״, דרך ארץ, זה מה שקוראים בפילוסופיה ׳מוסר׳ למשל, אבל יש דרך ארץ מיוחד לעם העברי וזה הסיבה שדווקא במשפחת אברהם אבינו קבלו את התורה. יש פרק שלם במהר״ל על זה, על ״הר האלוהים״ ו״איש האלוהים״. למה דווקא אצל יתרו ׳איש האלוהים׳ קיבל את התורה על ׳הר האלוהים׳? דווקא באותה נקודה שהדרך ארץ הצליח, ניתנה התורה, שיעורים על דרך חיים למהר״ל וזה הסוד של אברהם העברי. למה נקרא עברי, מי זה עברי? עבר זה דווקא צאצא של שם שהיה בדור שקדם לפלגה. יש בזהות של עבר משהו מיוחד, וכל העניין של ׳העניין האלוהי׳ של הכוזרי. למשל, כשפרעה שמע כי היה איזה נער עברי שיודע לפתור את החלומות, מיד אמר לשרים שלהם: הביאו אותו שיציל את מצרים: ידעו את זה, שהיה דרך ארץ עברי שהיה מיוחד [(בראשית מא, יב) ושם אתנו נער עברי עבד לשר הטבחים ונספר לו ויפתור לנו״[

[למה דרך ארץ היום נעלם, מה קורה?] מכיוון ששכחו שיש דרך ארץ יהודי, דרך ארץ עברי, יידישקייט, במובן האמתי, ביהודית הערבית היינו אומרים ׳צא יהדות׳ בערבית. מה קרה בגולה? לקחו את הדרך ארץ של הגויים. למשל, השיטה של ׳תורה עם דרך ארץ׳ בשורשה, היא הייתה תורה עם דרך ארץ הגרמני, זה נכשל. אבל הדרך ארץ העברי, זה מה שאנחנו לומדים במסכת אבות בין פסח לשבועות. כשגומרים ללמוד מסכת אבות, אבות דווקא, אז מקבלים את התורה. זה דרך ארץ מקורי, מיוחד.

[במשפחת אברהם, רואים שזה רק רבקה בתוך המשפחה, זה לא נראה שזה מייחד כל

המשפחה, תמיד מוצאים אחד, בודדים ככה] למה אתה מתייחס? לזרמים של אותה משפחה, שעזבו את העבריות, היו ארמים, למשל משפחת רבקה זה לבן, בתואל "הארמי מפדן ארם" ,זה העיכוב של כל התולדות. כשהעברי נופל בקליפת ארם, זה האסון. זה היהודי הגלותי, שלאט לאט הופך לשונא ישראל. זה אותו נושא.
[אז יוצא שמהמשפחה הזו לפעמים מצילים שרידים כאלו?]
[חסר בקלטת]
[הפסק בהקלטה]

הייתה רגילה להתנהגות של הכמרים, כמרים כתוב במדרש ,במשפחה שלה. משפחה של אברהם אבינו, קרובים מאוד, קרובי משפחה, אבל היו כבר רגילים להתנהגות דתית של כמרים. ורק רבקה, בתוך ליבה, המידות של אבות נשארו אצלה. כל הסיפור הזה של תקופת האבות זה סיפור של בירור נפשות. וזה הדגם, של מה שקורה לנו בדור שלנו: צריך להוציא את העבריות מהקליפה של ארמיות. בתוך אותה קליפה של ארמיות, יש ניצוץ של קודש: הלשון ארמי זה לא לועזי, זה בין העץ החיים, שהוא לשון העברי ושבעים לשון. לשון ארמי, זה לשון עץ הדעת טוב ורע, יש טוב ורע בלשון ארמי. לשון הקודש, לשון העברי, זה כולו קדוש. שבעים לשון, זה שייך לאומות העולם. ארמי זה בין זה לזה. בתקופה של האבות, זה נקרא ארמי, בתקופה שלנו זה נקרא יהודי, גלותי: יש השפעה של דרך ארץ של הגויים, צריך לברר את זה, כדי להוציא את העבריות מתוך זה. משניות שלמדנו בלי לראות את העומק שלהם, "אם אין תורה , אין דרך ארץ; אם אין דרך ארץ ,אין תורה" ,על איזה דרך ארץ מדובר? יפה תורה עם דרך ארץ. אם התנאים אמרו את זה באופן כל כך ברור, זה סימן שזה היה בעיה עמוקה. זו אותה בעיה שאנחנו מתמודדים אתה. זה לקח הרבה, הרבה זמן, אבל סוף סוף מתגלה, שמחוגים דתיים מהבית השני, יצאה הנצרות. והם היו יהודים דתיים, אבל, סוף סוף יצאה הנצרות. למה? מה ההבדל, זה לקח כמה דורות, ההבדל היה: הדרך ארץ העברי. החידוש של הציונות, זה חזרה לעבריות, ומכל גדולי הדור, רק הרב קוק ראה את זה והראה לנו את זה.
[לא כל כך מתייחסים בדרך כלל בישיבות לביטוי 'דרך ארץ'. מעלימים את המובן המוסרי חושבים את זה במלה 'מקצוע', אך ורק מקצוע] תסביר את המילה 'מקצוע', אני לא מבין.
[(במדבר רבה פרשה יג ד"ה טו טז ביום) "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ", מתרגמים את זה: תלמוד תורה: מקצוע] זה פירוש אמתי, אבל זה פירוש צדדי, אבל העיקר דרך ארץ זה מוסר.
[יש מסכת דרך ארץ] יש מסכת דרך ארץ. יש משנה שמפרשים ככה והפירוש הוא אמתי: ש "יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון ."אפשר להסביר מקצוע, דרך ארץ, לא להיות בטלן. אבל המשמעות השורשית, זה המוסר העברי. פעם קראנו את הפסוק ב-'בשלח' "ולא נחם אלוהים דרך ארץ פלישתים "זה הפשט.[22] דרך ארץ פלישתים זה הדרך של שלום עכשיו.
[אם אדם רוצה ללמוד את המוסר העברי, מה הוא צריך ללמוד?] תשמע, הרמב"ם היה גדול בזה, דווקא הוא פירש את מסכת אבות ואמר שזו מסכת שקדמה לתורה. צריך ללמוד מסכת אבות ברצינות, זה הדרך ארץ העברי, אבל בעברית, פשוט. צריך לגלות את זה, וצריך ללמוד את הכוזרי, זה העניין האלוקי.
[.] זה לאו דווקא עניין של השקפת עולם, רעיונות, עניין אינטלקטואלי. זו זהות מיוחדת, של בן אדם מיוחד, שנקרא עברי. יש התנהגות עברית, שנתנה לעולם את הדרך ארץ

[22] מכילתא ,ילקוט שמעוני.

האמתי. ממי אנחנו לומדים מה זה חסד אמתי? לא חסד של אמת! אבל חסד אמתי, מאברהם אבינו. לאו דווקא מכל חסידי אומות העולם אפשר ללמוד חסד. אבל החסד האמתי, זה החסד של אברהם. וכדי להבין מה זה חסד אמתי, צריך להבין מי היה אברהם, איך הייתה ההתנהגות שלו בחיים, זה החסד האמתי, לא כל חסד הוא חסד אמתי. יש חסד של סטרא אחרא, יש חסד של טומאה וכן הלאה.

[הרב אומר שזה נובע מהזהות היהודית?] העברית אמרתי.

[אז מה ההבדל בין זה ובין מה שאמרו בגרמניה: מה שיהודי אומר זה יהדות] בגרמניה, אם אני מבין את השאלה שלך, כשהגדירו תורה עם דרך ארץ, הכוונה הייתה הדרך ארץ הגרמני.

[לא אני מדבר לגבי דעות. הם אמרו שאין הלכות דעות אלא יהודי שלומד תורה, הדעות שהוא אומר הן דעות תורניות] אפיקורסים אמרו, מי אמר את זה?

[כי הרב אומר שהזהות היהודית] אני אמרתי הזהות העברית, ולא אמרתי הזהות של היהודים. אולי נדייק קצת, מדברים על מחשבת ישראל, מחשבת היהדות; ומדברים על מחשבה של יהודי זה או אחר: זה מחשבה שיהודי חשב. אין להשוות תורה ומחשבה של יהודי, זה יכול להיות חופף במקרה. אני פעם הזכרתי איזה חידוש של החסידים דווקא, על הרש"י הראשון: "אין המקרא הזה אומר אלא דרשני, כמו שדרשוהו רבותינו (רז"ל)," נקודה. "כפי שדרשוהו רז"ל", לא כל דורש הוא דורש. זה המושג של תלמיד ותיק, תלמיד ותיק זה לא הווטיקן! (צוחק)טוב זה נושא בפני עצמו אבל זה ברור. כשיהודי חושב, הוא חושב מחשבות וזה תרבות, יש חשיבות, אבל תורה זה משהו אחר לגמרי. אני פעם הסברתי את זה ככה: כשלטיני קורא את התנ"ך יוצא הנצרות הקתולית. כשאנגלו-סקסי קורא את התנ"ך, יוצא הנצרות הפרוטסטנטית. כשיהודי קורא את התנ"ך, אם הוא קורא בלשון הקודש, זה התורה. זה הבדל תהומי. אבל בכל זאת, אם הוא יהודי יש חזקה שאפשר להוציא מזה משהו. אבל יש הבדל בין המחשבה של היהודים ומחשבת היהדות. בכל תרבות יש הבדל כזה. למשל, כשאתם לומדים מה זה אגדה, מה זה הלכה, בשמואל הנגיד למשל. שמואל הנגיד מגדיר אגדה: כל דרש שכל תלמיד חכם עולה על דעתו, אבל דעת של מי? של תלמיד חכם, לא של הדיוט. וההוכחה, שכל הדתות הזרות שיצאו מהיהודים, זה נורא ואיום, נצרות, אסלאם, כל מה שאתם רוצים, זה יצא מהיהודים, זה לא יצא מהיהדות, כי זה נוגד את היהדות. אבל יהודים יסדו את זה, וממשיכים. ויש גם יהודים שעכשיו מנסים לייסד יהדות מסוימת אחרי כל שאר ה....

אני חוזר על הפסוק הזה: **"וכמו שתהיה חפצם ורצונם ותשוקתם של שבעים שרים למעלה לשמש את כנסת ישראל דהיינו השכינה, ספירת מלכות שנקראת כנסת ישראל, כך תהיה תשוקת שבעים אומות שלהם לשמש את ישראל למטה**, זה פלא שהרב כתב את זה בתוך הגלות של ספרד. לא היה שום רמז במציאות של עניין כזה **ולהידבק בהם ויהיו כולם עובדים את השם. וזהו סוד: כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד (צפניה ג, ט), וזהו סוד: לכו ונעלה אל הר יהו"ה אל בית אלהי יעקב וגו' כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים (ישעיהו ב, ג).** מה שדייקתי שסוף הפסוק "ודבר יהו"ה מירושלים, זה קשור דווקא לעניין של הפרנסה: (דברים ח', ג) "כי לא על הלחם לבדו".

(דף 103) **המבין סוד שני דברים הללו שאמר בסוף הפסוק, 'כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה מירושלים', יבין כל מה שאמרנו זה הסיכום ויבין וידע שלא יימשך שום ברכה ולא טובה משום צד בעולם, לאחד מן השרים ולעובדי גילולים, כי אם על ידי ציון וירושלים. ולפי שיבוא לכולם ברכה ושפע על ידי ציון וירושלים, ישתוקקו כל השרים וכל העובדי גילולים לעובדם לפי שמהם תבוא להם הפרנסה, וזהו 'כי מציון תצא תורה**

ודבר יהו"ה מירושלים', וזהו סוד: הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גבירתה כן עינינו אל י"י אלהינו עד שיחננו (תהלים קכג) וכשתבין זה, תבין מה שאמרו הנביאים: והיה י"י למלך על כל הארץ (זכריה יד, ט), אימתי? 'ביום ההוא יהיה י"י אחד ושמו אחד', בזמן שיתייחד השם עם כנסת ישראל. ואז תהיה אמונת כל האומות על שם יהו"ה יתברך, [אימתי? בזמן סוף הגלות, זה ברור, זה פשט הדברים] ומתוך רוב חפצם להידבק בשם יהו"ה יתברך יעבדו את ישראל. וזהו שתיקנו בתפילות ראש השנה 'ובכן צדיקים יראו וישמחו וישרים יעלוזו' וגו'. התבונן היאך הזכירו ציון וירושלים ."

אני רוצה להתייחס קצת לנושא, שיהיה הנושא החשוב בכותרות בשבועות הבאות: זה ירעיש, לא רק התקשורת, את כל החברה, וזה דווקא מה שאמר הרב פרץ במוסקבה. אני לא יודע אם הוא אמר מה שאמרו שהוא אמר, אבל יש אפשרות שהדברים נכונים. הוא אמר שהרוב של עליה מרוסיה הם גויים אמתיים, ארבעים אחוז! פלא שדווקא השר שממונה על הקליטה, אומר דברים כאלו. אני לא יודע אם יש דברים בגו, מה יש אחרי כל זה, אבל מכל מקום יתכן מאוד שפה תהיה בעיה חמורה מאוד והפער בין החרדים ומדינת ישראל, יהיה עוד יותר חמור בזמן הבא. וזה מקרה שלא מקרה, שדווקא היום שאגודת ישראל נכנסה לכנסת, לממשלה. אם זה אמת או אם זה לא אמת, לפי דעתי יש שתי קטגוריות של עניינים: אלו ששייכים למשפחות של יהודים, ולפי חוק השבות יש להם זכות לפי החוק הישראלי, לחזור עם כל הזכויות של היהודים, זו קטגוריה אחת. ואני יודע שהרבנות הראשית אמרה כבר בכנס של דיינים, שלאלו ששייכים למשפחות של יהודים, צריך גמישות רבה מאוד; ואני מתכוון לעניין של ההלכה של בתי דינים של המדינה כמובן. ויש אחוז מסוים, אני לא יודע כמה, של גויים ממש, שהחליטו, בדרכים שלהם לרמות כל העולם כולו, כולל מדינת ישראל, כדי לצאת מרוסיה ולהגיע למדינת ישראל. אני לא חושב שזה השליש, אולי איזה אחוז מסוים. פה מתעוררת שאלה של הערב רב, זוהי הגדרה של הערב רב לפי סיפור התורה. ויש כבר דוגמא לזה, ביציאת מצרים, והתורה אומרת בפירוש: "וגם ערב רב עלה אתם ."ואחר כך המפרשים טרחו להסביר, שדווקא ערב רב, היה הסיבה של חטא העגל. אתם זוכרים מה אומר רש"י על "לך רד כי שחת עמך "הקב"ה אומר למשה רבנו: 'עמך', רש"י מפרש: שם " העם לא נאמר אלא עמך, ערב רב שקבלת מעצמך וגיירתם ולא נמלכת בי", וגיירת אותו. עד עכשיו היינו לומדים את הנושא מבחינת לימודית, כדי להבין מה קורה, מאיפה באה הקליפה ההיא של הערב רב, במשך כמה דורות של עם ישראל. אבל עכשיו אנחנו נתקלים בעובדה ממשית. אם כן, לפי דעתי, מה שצריך להבין, זה הסיבות שהביאו את משה רבנו לקבל את הערב רב. מכל מקום זה העניין. זה לא יהיה הנושא של הלימוד הערב, דרך אגב, אתם שומעים שאני לא כ"כ במצב רגיל. אבל מכל מקום זה העניין. אני פעם, לפני כמה זמן חשבתי על סליחה אחת שאנחנו אומרים בימים נוראים בנוסח הספרדי, יתכן מאוד שזה נמצא גם כן בנוסח האשכנזי זה: "אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות". יש שמה איזה מבנה של משפטים, שאני רוצה ללמוד אותם בהקשר לנושא שלנו, ברור שזה בבחינת דרש, אפילו דרוש. אבל מכל מקום, כנראה שיש מדרגות - וזה שייך לנושא שלנו דווקא - של היחס בין הקב"ה וכל העולמות; הקב"ה, כנסת ישראל, אומות העולם, זה מדרגות. ואם כבר אנחנו מגיעים לאיזושהי תקופה שהרב מדבר עליה, כי בסוף הגלות, העולם כולו מתקשר לשם, דרך מדרגות שונות של בריות: יש כהנים, שבט לוי, שבטי ישראל, ויש גם כן אומות העולם ויש מדרגות בזה. פה מופיעה מדרגה מיוחדת של 'ערב רב'. מה הביא את הערב רב להידבק לעם ישראל ביציאת מצרים? כשלמדנו את הנושא, למדנו את זה ככה: כי דווקא האמונה שלהם, הייתה אותה אמונה של עם ישראל. מה היא האמונה של עם ישראל? שאפשר להיגאל מהגלות. לא רק באותה תקופה אלא עד

עכשיו, ההגדרה של האמונה של עם ישראל, זה להאמין ב-׳גאל ישראל׳, בכל המדרגות. ויש משמעות, גם כן מטפיזית, לאותה אמונה: להיגאל מחוקות הטבע, עד כאן, להיגאל מהמוות; הגאולה, המושג גאולה, זה גאולה מעולם הזה, כדי להגיע לעולם הבא. זה אותו כיוון של רעיון. אנחנו מאמינים, בדרך הכוזרי, ב-׳גאל ישראל׳, ב-׳גואל ישראל׳. ולכן הגויים האלו, שהיו תחת שעבוד פרעה במצרים, וחוו את אותה חוויה של עם ישראל ביציאת מצרים, גלות-גאולה, ולכן מבחינת האמונה שייכים לאמונה של עם ישראל, מה היה חסר להם כדי להיות ישראל? היה דווקא חסר להם מה שאמרנו מקודם: את הדרך ארץ העברי, שקדם לתורה. לכן, כשקיבלו את התורה, קבלו אותה בבחינת עבודה זרה. אותה תורה, קבלו בבחינת עבודה זרה. מה ההבדל בין השבטים, צבאות ה׳, בבחינת השבטים וצבאות ה׳, בבחינת הערב רב? תראו את הכלי יקר בסוף אותו פרק, הוא משווה את הערב רב ואת שבטי ישראל בבחינת צבאות ה׳, לא באותה מדרגה אבל הוא מגדיר אותם, וכלי יקר זה הכלי יקר, הוא מגדיר אותם באותה הגדרה, לא באותה מדרגה אבל באותה הגדרה, כי יש להם שייכות לאמונת ישראל, לצאת משעבוד הגלות ולהגיע לארץ הגאולה. ולכן ההבדל ביניהם הוא הבדל מהותי: הדרך הארץ העברי. אבל ההבדל בין אותו ערב רב וסתם אומות העולם הוא גם כן מהותי.

[אפשר לומר שיש הבדל בין תיקון הכלל ותיקון הפרט?] לפי דעתי גם תיקון הכלל הם צריכים לקבל, כי דווקא יצאו כבודדים, דווקא יצאו כטיפין, טיפין,: ״ערב רב - תערובות אומות של גרים״ אמר רש״י בפירושו של ערב רב .דווקא עם ישראל יצא ממצרים לפי שבטיו, וזה סוד קרבן פסח, כדי לבנות מחדש כל בית בישראל. כי המצב של הגלות הוא מצב של התפוררות של הכלל, ולכן השלב הראשון של יציאת מצרים, היה קרבן פסח, קרבן פסח לבנות מחדש את השבטים, סוד החבורות שם ״ואם ימעט הבית מהיות מִשֹּׁה ולקח הוא ושכנו הקרב ״לבנות מחדש את השבטים. היינו אומרים עכשיו את העדות, הקהילות, לבנות את זה מחדש. אנחנו עדים כי המצב של הגלות כגלות, זה התפוררות של היחידים. אין כלל. וזו הלכה של הרמב״ם: אפילו אם יש עשרה יהודים באי״י, כלל ישראל נמצא באי״י. ולכן, בבחינת האמונה זה ברור, אע״פ שזה לא במודעות שלהם. אני מעז לומר את זה ככה, אע״פ שהתרבות שלהם היא אתיאיסטית לגמרי, הם חוו, חיים, אותה אמונה: לצאת מארץ מצרים ולהגיע לאי״י. זה ממש בדיוק מצב של הערב רב. מה ההבדל? ההבדל כדי שיקבלו את התורה, אם כבר התגיירו כהלכה, ההבדל זה דווקא אותו דרך ארץ עברי, ויתכן שזה יקח דורות, שדווקא מדינת ישראל היא מסוגלת למסור להם, ואולי יותר דרך החילונים מיותר הדתיים. יתכן מאוד, שכמה מהם כבר מרגישים את זה. יש בחברה הישראלית, כחברה הישראלית, חוץ מכל הלשון הרע שאנחנו מקבלים מכל העולם כולו, משהו מיוחד, שזה נקרא הדרך ארץ שלנו. אם מדינת ישראל תהיה מסוגלת למסור להם הדרך ארץ העברי שחסר להם, אחר כך נדבר על הגיור לפי הלכה, תורה כתורה. אבל לעשות יהודי מגוי, זה לא דבר פשוט: צריך לעבור דרך הדרך ארץ העברי. יש בתי מדרש, שאפשר בבת אחת, דרך השולחן ערוך, לקבל גם כן את אותו דרך ארץ, אבל זה נדיר מאוד. פה יש איזה מין תהליך של כלל, זה מספר עצום של אנשים שמביאים, שמגיעים וזה עניין כללי, רק חברה יכולה לעשות את זה; ויתכן מאוד שזה סוד ארבעים שנה במדבר, כדי לנסות לתקן את זה ולהכניס אותם בכלל ישראל. מכל מקום עניין הלכתי, לפי דעתי, כל מקרה הוא מקרה יחיד שהבית דין צריך לפתור. אבל לדבר, בבחינת כלל ולומר, כי מכיוון שיש אחוז כל כך גדול של ערב רב שרוצים להצטרף, צריך להפסיק את העליה, זה משהו, [הוא לא אמר את זה]כל מה שאמר זה מגיע לזה. ויתכן מאוד, זה מצחיק דווקא מי שיש לו קשיים במשרד שלו על אותו בעיה הוא לא רוצה לסגור את הברז, זה מצחיק, מה הוא רוצה? לשנות את חוק השבות. אני לא חושב

שהחוק ישתנה, יהיה שערוריה שלמה, אבל בבחינת הלכתית אני לא רואה סיבה לפאניקה.
[זו בעיה של נישואי תערובת] לכן כל נושא לגופו, וזה נושא של בית דין, זה לא נושא פוליטי, מדיני. צריך קצת יותר דיינים, אפשר לקחת מבחורי ישיבה. כל נושא לגופו. אנחנו במצב, שכל כך דומה ליציאת מצרים, זה חבל להחמיץ את זה, להרוס את זה. בבחינה מיסטית נאמר, בבחינת האמונה, הכול יבא על מקומו בשלום. אם התהליך של הגאולה התחיל פעם, וזה התחיל במאה הקודמת, זה ילך עד הסוף. אבל הקשיים, המחיר שאנחנו צריכים לשלם על זה, זה תלוי בהתנהגות של המדינה. מה שרציתי להדגיש ואולי צריך לומר את זה בפה מלא, שזה תגובה חרדית ויהיו בעיות בחברה. זה שוב, מי הגיב מיד? דווקא אותם החילונים שהגיבו כשהרב ש״ך אמר להם שאינם יהודים. והגיבו מיד: אנחנו יהודים וצריך לקבל את הערב רב הזה. וזה דברי תורה! זה לא קל כל העסק הזה, אבל זה פשט התורה. וצריך להיות מספיק חזק, כדי לדעת שעם ישראל, הוא העם של אותה תורה, ולא של תורה אחרת.
זה קשור לפי דעתי למה שאנחנו לומדים דווקא. כי איך זה יתחיל, כשדווקא אומות העולם יבואו לקיים את כל הפסוקים האלו ולהדבק בעם ישראל? זה מתחיל, כפי שזה התחיל בסוף הגלות של מצרים, בעניין של הערב רב. יתכן מאוד שפה צריך לחדש משהו. כי יהדות, כפי שידענו אותה בגלות, זה לא מספיק כדי לטהר את הערב רב הזה. צריך, כפי שאני אמרתי, את הדרך ארץ העברי ולגלות את הדרך ארץ הזה בחברה הישראלית. אני לא יודע אם יש מספיק רבנים, מספיק מחנכים, כדי להתחיל בעבודה, אבל לפי דעתי, זה הרמז שהוא רומז על זה. צריך לתת לרצון הבורא את הכלים כדי להצליח, דווקא במה שהוא מסביר ״ייחוד קב״ה ושכינתיה״, פשוט. אתם זוכרים כמה מקורות ב-׳אורות׳, ב-׳אורות הקדש׳, שהרב היה חוזר כמה, כל כך פעמים, החשיבות של לימוד רזי תורה כדי להבין מה קורה בתקופה שלנו; נתקלתם בזה כמעט בכל פרק, ולכן הוא חזה את זה מראש. כדי להבין את העניינים האלו, לא מספיק את ההלכה כהלכה. צריך לימוד תורה לפי רזי התורה, וברוך ה׳ יש לנו את המקורות. אתם רואים איך זה פשט אצל שערי אורה, כל זה הוא מסביר כאילו זה מובן מאליו, נבואה פשוטה, נבואה פסוקה. מה חסר? דווקא את״אל תירא עבדי יעקב.״ הרב היה רגיל לומר את זה. כשאנחנו שרים: ״אל תירא עבדי יעקב״, צריך להבין למה יעקב צריך לא להיות ביראה, ממה הוא מפחד? דווקא הוא מפחד להיות ישראל? זה הפחד של יעקב, קשה להיות ישראל. דווקא יעקב, הוא יכול להיות ישראל, אבל זה לא קל. לכן: ״אל תירא עבדי יעקב״.
טוב, אז אני מציע לכם את זה ככה, אבל זה ממש בבחינת דרש.
[.מה התפקיד של הערב רב] חבל שלא הבאתי את כלי יקר על סוף פרק יב בשמות ״להשלים את יחוד השם״. כדי שהשם יהיה שלם, צריך צבאות ה׳, בבחינת שבטי ישראל וצבאות ה׳, בבחינת הערב רב, שהם מייצגים אומות העולם ביחוד הזה בין עם ישראל והעולם כולו. כל כך עם ישראל הוא קדוש עברי, אז הערב רב הוא פחות מקליפה נוגה, פחות ארמי.
[הדגם של דבקות בעם ישראל זה לא כמו מלכת שבא?] זה סוג אחר. אבל פה, לפי דעתי יש לנו מקרה מיוחד: יציאת מצרים למעשה. כל כך הרבה שנים, ההקבלה של יציאת מצרים ויציאת רוסיה הייתה כל כך ברורה: ״שלח את עמי ״איפה זה נאמר? דווקא ברוסיה. וסוף סוף מי יסדו את מדינת ישראל? כל היהודים של כל העולם כולו אבל בעיקר יהודי רוסיה. פעם למדנו לפני פסח, על פסוק בירמיהו ״הנה ימים באים נאם יהו״ה ולא יאמר עוד חי יהו״ה אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים; כי אם חי יהו״ה אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון ומכל הארצות״ .אנחנו חיים את זה, יש הקבלה בין הגאולה

בימינו והגאולה של מצרים, אבל בעיקר ברוסיה.
[הערבים הם בבחינת ערב רב?] לא! הערבים הם ערבים! אינם שייכים, הייתה אשליה של הערבים של מדינת ישראל, נתיני ישראלים, היו שייכים קצת לחברה היהודית, אבל עכשיו עם כל הבעיה של הפלסטינאים זה התפוצץ, זה ברור שזו אשליה. זה היה רצון טוב, בנדיבות של שרה אימנו גבי הגר, זה לא הצליח. לא! ערבים זה ערבים, וערב רב זה משהו אחר. גבי ערבים, זה קצת דרש, צריך "מעריב ערבים בחכמה", צריך חכמה. ואחר כך "פותח שערים בתבונה".[צוחק] ערבים זה ערבים, הם שייכים לאיסלם, הם שייכים לישמעאל אינם שייכים לישראל, יש להם ההבטחות משלהם, יש ברכות של ישמעאל. כשתיפסק השנאה בין ישמעאל ויצחק, ישמעאל נקרא צדיק. למדנו את זה הרבה פעמים. ערבים זה ערבים, ערב רב זה משהו אחר, ערב רב, זה המייצגים של אומות העולם בישראל, זה משהו אחר. יתכן שכמה ערבים אולי יתגיירו ליהדות, אבל זה לא צריך. כל הפוסקים אמרו: רוב הגרים באים מאדום, לא צריך מישמעאל. יש כמה מקרים, אבל כשלומדים את המקרה מבחינה היסטורית, ברור שזה משפחה שהשתמדה לאיסלם, אבל משפחה יהודית מעיקרה, ובעיקר בחברון, כי רוב המוסלמים של חברון היו יהודים, שכפו עליהם את האיסלם. אבל לא צריך: כשמוסלמי הוא צדיק, הוא נקרא צדיק, בלי להיות, בלי שיהיה שום צורך, להיות יהודי, זה עניין אחר, זה תיקון שלעתיד לבא. אבל ערבים זה ערבים, ערב רב זה ערב רב, אע"פ שהשורש הוא אותו שורש. המרקסיסטים היו אומרים, כל זה יקרה בערב הגדול 'le grand soir' בצרפתית. זה כבר הגיע בשבילם, זה לילה בשבילם.
פעם כשלמדתי את הסליחה ההיא - ואני שוב חוזר, זה דרש גמור - יש ביטוי כזה: "מעביר ראשון ראשון, מרבה מחילה לחטאים וסליחה לפושעים עושה צדקות עם כל בשר ורוח לא כרעתם להם גומל" יש פה מבנה, גבי ההגדרה של אברהם העברי. אברהם העברי הוא שמעביר מעבר לעבר(בצירה). מעביר ראשון זה אברהם, ראשון זה יצחק, זה מתחיל רק ביעקב: "מעביר ראשון ראשון". קודם כל ההסבר לפי ההלכה, לפי ההלכה יש התראה בחטא הראשון, התראה בחטא השני, רק בחטא השלישי הוא מקבל את הענש, זה ידוע. זה הרמז לפי הלכה: "מעביר ראשון ראשון", ואחר כך "מרבה מחילה לחטאים", הוא חוטא רק ברובד השלישי, נאמר. לפי השכבות האלו, הדרגות האלו 'מעביר ראשון' זה אברהם, 'ראשון' זה יצחק, מרבה מחילה לחטאים, מה שייכות של מושג חטא ליעקב אבינו? זה דווקא העניין של הגלות. את זה אתם יכולים ללמוד בשתי סוגיות בברכות ובסנהדרין (בבלי סנהדרין צח ע"ב) (בבלי ברכות ד ע"א) היה מפחד יעקב כשחזר מהגלות "שמא יגרום החטא "איזה חטא? של האיחור שלו בגלות.
"מרבה מחילה לחטאים": זה הגלות. 'וסליחה לפושעים', פושעים זה דווקא בערב רב, כי כך אמר הקב"ה למשה "סלחתי כדבריך "וסליחה לפושעים ,"וכל השאר, זה המדרגות של אומות העולם. אנחנו רואים שבלשון לימודים, כפי שהיינו רגילים לומר בתלמוד תורה, יש איזו השקפה, שיש מדרגות בשייכות לשכינה: יש המדרגה של אברהם, יש המדרגה של יצחק, יש המדרגה של יעקב, שמתחיל עם ישראל, ולכן יש מקום לחטא, מכיוון שיש תורה. יש מדריגה של הערב רב, יש מדריגה של אומות העולם, והלשון נופל על לשון: חטא שייך לגלות, פשע שייך לעגל. אע"פ שאנחנו אומרים חטא העגל מכל מקום, המושג חטא שייך ל "ויירא יעקב מאד ויצר לו", "שמא יגרום החטא", איזה חטא? החטא שגרם לגירוש מגן עדן, גם כן. זה אותו נושא.
אני צריך לומר לכם שאני שוב צריך לצאת לחטא, פעם הבאה בחנוכה ביום א' כט' בכסלו, יום חמישי של חנוכה, ערב יום ששי.

.

שיעור 44

תאריך: 16.12.1990

כלפי יצחק זה שם חופף, אע"פ שזה אותה מידה, אבל בשתי מדרגות שונות. מידת האל, מידת החסד, אלהי אברהם זה יותר למעלה, יותר קרוב לחסד עליון. אלהי יצחק, מידת הגבורה, זה גילוי של המילוי של מידת החסד, ולכן בגירסה בתפילה, זה בדף 108 הוא מסביר את זה ככה:

"וזהו סוד: אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב (שמות ג, ט), ולא אמר ואלהי יצחק כמו שאמר 'ואלהי יעקב', כדי שלא תחלוק למידת יצחק גדולה וכדי שתהיה מידת פחד יצחק תחת חסד אברהם", דהיינו אלהי יצחק זהו זה אלהי יעקב, אבל יש הבדל בין המעלה של מידת החסד ומידת הגבורה. אבל זה, אני לא רוצה לומר זה אותה ספירה, אע"פ שכל הספירות של התפארת זה אותה ספירה, אבל מכל מקום, יש שלטון, אם אפשר לומר, של אלהי אברהם על אלהי יצחק, מידת החסד על מידת הגבורה; אבל אין הבדל ביניהם. אלהי אברהם אלהי יצחק, בפירוש שקדם הוא הסביר את זה קצת אחרת, אלהי אברהם שהוא אלהי יצחק, ואלהי יעקב שזה איחוד המידות. זה לא קל להבין לפי השכל. כי לפי השכל, צריך קודם כל לברר ההבדל בין מידת החסד ומידת הגבורה, זה תרתי דסתרי. אבל לפי הקבלה, זו אותה מידה בגילויים שונים. אולי אני יכול להסביר את זה ככה, אע"פ שזה לא כל כך מדויק: רק כדי להבין את העניין.

כשמידת החסד מאירה 'פנים אל פנים', בבחינת אור ישר, זה נקרא חסד. כשאותה מידה מאירה אחור אל פנים, בבחינת אור חוזר, זה נקרא גבורה. לפי סדר המעלות של המידות, צריך להבין, שכל מידה תחתונה היא גילוי המילוי של המידה הקודמת. המילוי של מידת החסד זה מידת הדין. ולכן מידת הדין מתגלית אחרי מידת החסד. אם המקבל זוכה הוא מקבל פנים אל פנים וזה נקרא חסד. אם המקבל לא זוכה, כביכול הוא דוחה את האור. מכיוון שאין מספיק כח בכלי הקבלה, כדי לקבל את האור פנים אל פנים, האור חוזר, אז זה אחוריים של אותו אור, שמאיר את המקבל. אחוריים של החסד, זה הגבורה. ואחוריים של החסד, זה גילוי המילוי של החסד.

מכיוון שהחסד הוא חסד מוחלט, כי שורשו, זה חסד עליון שכולו רחמים, אז הדין הוא רציני.

לפי השכל זה קשה מאוד לברר את זה, כי אי אפשר לומר שהרע, שבא דרך מידת הדין, זה צד אחר של הטוב, כי מי שמקבל רע מקבל רע, מי שמקבל טוב מקבל טוב. זה בעולמות היותר תחתונים. אבל מכל מקום, בשורש הדברים צריך להבין, שיש איחוד גמור של כל המידות. הבאתי הרבה פעמים את הפסוק שמאיר את זה: "כי גבר עלינו חסדו." לפי תורת הנגלה, אפשר לקשור את זה לברכה שאנחנו אומרים על הרעה. הברכה שאנחנו אומרים על הרעה זה: "ברוך דיין האמת". הברכה שאנחנו אומרים על הטובה, זה מעין הרעה: "הטוב והמטיב" "איפה מעין הרע בטוב והמטיב? הטוב זה הטוב, זה מעין על הטובה. אבל מעין על הרעה, זה המטיב. כדי להיטיב, צריך לייסר. הייסורים באים באותו יעד של להיטיב, יותר מלתת הטוב. הטוב, זה פנים אל פנים. להטיב, זה דרך ייסורים, דרך מידת הגבורה.

[אבל לא תמיד האדם יודע מה המשמעות של הייסורים שלו] זה הנושא של ספר איוב. בכל זאת הרע זה הרע, וקשה מאוד לפי השכל לקבל את זה, כי הרע, זה כדי להטיב. אע"פ שאנחנו מגלים כי זה האמת. ולכן הוא, לאט, לאט מסביר, והדוגמא שלו זה ייסורי הגלות, כי אע"פ שהיעד של הרע זה להטיב, מכל מקום רע זה רע. והחסד העליון, לא

אוהב את הרע. זה ברור, זה רק לפי המקבל, אבל כשעוד מקבל, בעודו מקבל את הרע, הרע זה רע. רק כשזה עבר, אפשר לומר, והיה כאילו לא היה. אבל כל עוד הוא בייסורים, הוא בייסורים. דוגמא: עקידת יצחק. זה ברור מאוד, שבעומק הנשמה, גם אברהם וגם יצחק היו יודעים, שהקרבן לא יהיה קרבן, זה בלתי אפשרי כי אין רע יורד מן השמים. אבל כל עוד היה על המזבח, הייסורים הם ייסורים. וצריך לעבור, וכשעוברים את הייסורים, אי אפשר לתפוס את ההסבר שנותנים לאיוב, וגם הקב"ה לא רוצה לשמוע את ההסברים של התיאולוגים של איוב: כי דברתם רעה על עבדי איוב, "לא דברתם אלי נכונה כעבדי איוב "הסוד נשאר סוד, אבל אפשר לתפוס איך זה מתפקד. רק למפרע, כשזה עבר, כפי שאמרתי, והיה כאילו לא היה, אפשר לחשוב דרך השכל. אבל כל עוד הייסורים הם ייסורים, אסור להתערב ולומר, כנחמה: תדע לך הרע הזה זה טוב לך, זה אסור לפי הלכה. אין תופסים אדם בתוך צערו.

ולכן מבחינה אינטלקטואלית, זה קשה מאוד לתפוס את ההסבר של התיאולוגים. זה יותר מדי פשוט, ילדותי. הרע זה רע. יש מחלוקת בין המקובלים, זה רובד אחר של הלימודים של אותו נושא

38 ב' 03 - 444

בריאת העולמות, אבל הדרך הנכונה היא להסביר, כי סיבת העולמות, זה להיטיב לבריות. סיבת בריאת העולמות זה להטיב לנבראיו; אבל תוך כדי ה"להטיב" הזה, יש ייסורים קשים מאוד. מהו השורש? השורש של הדין זה חסד גמור. אבל מהו השורש של הרע, של הרעה? כי כשהמקבל מקבל את הרעה, הוא מקבל אותו כרעה, אע"פ שהשורש של זה, זה אחוריים של הטוב, המילוי של הטוב. למטה, למטה כשמקבלים את זה, רע זה רע וטוב זה טוב. ולפי השכל, אסור לומר שזה אותו דבר. זה עבודה זרה לומר את זה, לפי דעתי. זה גידוף, לומר דבר כזה. הרב מסביר את זה לפי שורש הספירות, לפי שורש המידות: אלהי אברהם, הוא הוא עצמו אלהי יצחק, אבל במדרגות שונות של גילוי רצונו. [כשהגמרא אומרת: (בבלי ברכות ה ע"ב) "לא הן ולא שכרן," זה בגלל שהוא בתוך הייסורים עצמם] תלוי. יש שני סוגים של ייסורים. אם זה ייסורים של עונש כולם מקבלים, זה סוד "דיין האמת". אם יש אמת מקבלים מה שאומרים הדיין. הנחמה של הייסורים של עונש, שיש משמעות, אם יש משמעות זה לא נורא. מהו הסקנדל של איוב? שאין משמעות. לכן זו טרגדיה, זה אי-צדק מוחלט, כשאין משמעות. כשיש משמעות מקבלים, אע"פ שזה קשה לסבול, מקבלים: "ברוך דיין האמת". המילה אמת מסבירה את הכול. אבל כשלא מוצאים הסבר לייסורים של העונש, אז זה העניין של ייסורים של אהבה. ייסורים של אהבה, אם אתה לא סובל, אתה יכול לומר, אתה רשאי לומר, יש לך רשות לומר: "לא הן ולא שכרן".

[.] אני הכרתי, זה בבחינה מעשה, כמה רבנים שסבלו מאוד הרבה ייסורים. אני זוכר אחד מהם שאמר לי פעם: "אני לא סובל". והוא הסביר לי את העניין הזה של ר' יוחנן שאמר: "לא הן ולא שכרן". כשזה יותר מדי, זה יותר מדי ואפשר וחובה להתפלל, שהייסורים יסתלקו. כל זה מסתורי לגמרי, זה סוד בסיתרא גו סיתרא. אבל מכל מקום החכמים ראו בגמרא שיש או ייסורים של עונש, זה רוב הייסורים, זה של עונש. מי יכול לפשפש, למשמש ולומר "לא מצאתי"? אני זוכר חידוש יפה של הרב לוי נחמני על אותה סוגיה. איך אומרת הגמרא שמה? "פשפש ולא מצא - יתלה בביטול תורה ,"הוא הסביר שהוא למד תורה, אבל לא באהבה: זה נקרא ייסורים של אהבה! מדובר בצדיק. צדיק לא לומד תורה? אבל יש מצב שלא לומד באהבה.

[איך אפשר להסתדר עם העניין של לשמוח בייסורים? בשעת הייסורים זה ייסורים] זה אותו עניין. אם אתה יכול לסבול את השיטה ההיא, שזה ייסורים של עונש, מוטב לקבל

בעולם הזה מבעולם הבא וזו שמחה גדולה. מי שמבין מה זה השאיפה לעולם הבא, אז הוא מתפלל שהעולם הבא יהיה נקי מכל שמץ של... כי זה סוד: עולם הבא מי יודע? "עין לא ראתה "אבל המקובלים הסבירו הרבה הרבה נושאים על זה: יש אינסוף מדרגות של עולם הבא, "ילכו מחיל אל חיל" .אבל בעולם הבא תחתון, יש ייסורים, כדי להגיע לעולם הבא קצת יותר עליון וזה אינסוף מדרגות. איך זה? אי אפשר להסביר: "עין לא ראתה", אפשר להבין, אבל להסביר, להגשים במה מדובר אין שום יחס במה שאנחנו מרגישים בעולם הזה, חוץ מיחידי סגולה שיש להם איזה ניחוש נבואי במה יכול, במה מדובר, ואולי הילדים הקטנים, ואולי הפייטנים, אלו שיודעים להתפלל: אין תפילה אלא רינה,] ,אלו שמתפללים ממש, יש להם איזה ניחוש במה מדובר, באיזה גיל מסוים. ברור למה אני רומז.... אע"פ שאתה סובל מהרע בבת אחת יש שמחה לדעת שזה ייסורים של עונש, וזה לא סותר, אבל הרע זה רע. בבחינה שכלית, זה קשה מאוד לתפוס את ההסבר. לפי הלימוד הקבלי זה ברור מאוד. מידת הדין זה המילוי, ההעלם, של מידת החסד, כשצריך להתגלות, זה מתגלה כמידת הגבורה, וכן הלאה בכל המדרגות.

[החסד זה אחוריים של הבינה?] נכון. ובינה זה אחוריים של החכמה וחכמה זה אחוריים של.. וכן הלאה.

[אבל בדרך כלל המידות החסד הן לא באים בבחינת אחוריים, הם באים בבחינת פנים תמיד] כן, אבל אותם אחוריים של הבינה באים פנים אל פנים למטה. יש לך סוגיא שלמה בעץ חיים על זה. כי הפנים של הבינה הם הפוכים לפנים של התפארת, הפוכים, הפוך לגמרי. כי ההסבר שמה הוא ככה: כשאימא מסתכלת על התינוק שלה, אבל ככה. טוב זה סודות של העץ חיים אבל העניין הוא ברור מאד, אין שום יחס בין העולמות. עולם הבינה זה ענקי. כדי להתייחס לעולם התפארת, 'אם הבנים', אם הבנים לבן כשהוא בעיבור כשהוא ביניקה אז הוא כמו תינוק, אז כדי שהאורות לא יזיקו לו, אחרי כל הצמצומים, האורות באים הפוך. והשכינה נקראת אם הבנים, ושמחה "אם הבנים שמחה", אע"פ שהתינוק סובל רק מה שהוא יכול לסבול, באיזה תינוק מדובר? בזעיר אנפין.

למדנו שכדי שמידת הגבורה לא תהיה כל כך חזקה; כשהיא חזקה בכל תוקפה נקראת 'פחד יצחק'; כדי שלא תהיה יותר מדי חזקה, אז זה סוד עקידת יצחק: מידת החסד לוקחת מאתה "את האש ואת המאכלת "ועוקדת אותה. זה כוחו של אלה"י אברהם, לעקוד את אלה"י יצחק, כדי שמידת הדין לא תהיה בכל תוקפה. כי הדין האמתי הוא דין מוחלט, והדין מוחלט זה פחד מוחלט. הסברנו בשיעור הקודם כי, בהתחלת התהליך של התפשטות העולמות, של אצילות האורות למקבלים, לנבראים, אין שום זכות, הכול מקבלים בחינם, במתנת חינם. ורק אחרי כל התהליך, ביום הדין, יודעים אם זכו או לא זכו, למפרע. "טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו ."ביום היוולדו מקבל הכול חינם. ברור, שבכל התהליך של החיים, עד יום הדין, אין מספיק זכות כדי לזכות ולכן מפחדים, אין מקום לביטחון; כי יש הרבה פסוקים על זה, "הן בעבדיו לא יאמין" ,,צדיק עד יום מותו. רק בגמר הדין מקבלים את הזכות. כל עוד לא הגענו לגמר הדין, לגמר התיקון יש פחד, זה הכרחי. מהתחלה עד הסוף, אין סוף, מהתחלה עד הסוף יש פחד, כי לא נגמר התיקון, לא נגמר הזכות. ממי אפשר לומר קנה עולמו? כל עוד יש זמן זה זמן להיות איש מקנה, לקנות את העולם.

[איך אפשר להסביר את השמחה] השמחה באה מאותה אמונה, מאותו ביטחון, שיש תקוה לאחרית. מזה באה השמחה: יש תקוה לאחרית. ממה שאני יודע שיש משמעות, יש שמחה, אע"פ שאני לא מבין. כשהייתי ילד קטן הבנתי את זה, אני הייתי בדור, שכמעט כל הדור היה בדרך להתבוללות. ואני הלכתי לתלמוד תורה ואני זוכר את הפנים של הסבא שלי, שהיה דיין בעיר. איזה פנים של חכם, של זקן, משהו מרשים. ביום, הייתי

בבית ספר תיכון של הגויים ולמדתי שמה את החכמה שלהם ולא פעם הרגשתי בזה: אם הגוי הזה צודק, אז הסבא שלי הוא פרימיטיבי. מכיוון שאני ידעתי, שהסבא שלי איננו פרימיטיבי, הייתה לי חידה: מה קורה? לכן החלטתי ללמוד ולהתאמץ, עד כדי להבין מה קורה. סוף סוף הבנתי, ברוך ה', הגוי הוא גוי, ו"ברוך שלא עשני גוי" זה לא אומר שאין להם חכמה משלהם. חכמה בגויים תאמין אבל תורה בגויים אל תאמין, "זה בבית המדרש, זה דומה לזה, אע"פ שללמוד יוונית, לטינית וכל השטויות שלהם, זה ייסורים ממש. הייתה שמחה לדעת שיש משהו אחר. אני חושב שדור שלם נכשל בזה, זה נקרא זכות אבות...

[מה המקום של הביטחון לעומת הפחד?] אע"פ שיש פחד, כי מידת הדין זה רציני, הביטחון בא מייחוד השם: אני יודע שמידת הדין היא מידת הדין של הקב"ה ואין שתי רשויות. הפחד, הוא פחד אמתי, רציני. ואחר כך הוא מסביר את המדרגות, בלשון אחרת: קודם כל יש יראת העונש, יש יראת החטא, יש יראת אלקים, יש יראת שמים, יש יראת ה'. יש מדרגות לפי העולמות. זה מתחיל ביראת העונש. מי שחפץ חיים, הוא מפחד מהעונש, כי העונש זה מר. זה לא רק עניין של עונש פונקטואלי [(נקודתי)] נאמר, אלא עונש ששייך לקיום שלי, זה השורש של אותו פחד, זה הפחד. אני ירא מזה, מזה, מזה, אם זה כולל את כל הגורל שלי, זה פחד. אז הביטחון בא, ועם הביטחון השמחה, וזה שוב הכוח של החסידים האמתיים: הם יודעים, שכל מה שמתרחש דרך הגבורה, זה בא מהחסד. הם יודעים את זה, חיים מזה. זה סוד איחוד המידות: "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". נקודה. אחד, אז אם יש גילוי של מידת הדין זה מידת הדין של האחד הזה. עניין של הסטרא אחרא זה עניין אחר, זה עניין של הקליפות, זה עניין של המכשולים. זה עניין אחר. אין עתיד לסטרא אחרא.

הנושא יהיה גלות עשו, אני זוכר, זה קשור לעניין של עמלק, כי שיא של גלות עשו, זה עמלק. עמלק הוא מצאצאי עשו. הפסוק אומר: "ראשית גויים עמלק "אם כן יש עוד ראשית אחר שהוא עמלק? אבל סוף הפסוק "ואחריתו עדי אבד", אז אתה בטוח. אין לו אחרית.

[פחד יצחק זה פחד של יצחק, ממה?] יצחק מפחד ממידת הדין. זו הסגולה שלו: זה צדיק שיודע מה זה מידת הדין ומפחד מזה. אלקי יצחק נקרא 'פחד יצחק'. מזה אנחנו לומדים שצריך לפחד מפחד יצחק, צריך לפחד דווקא ממידת הדין. אברהם לא מפחד מכיוון שאלקי אברהם זה מידת החסד.

[יצחק יודע שהמקור של הגבורה זה הדין, למה הוא מפחד?] אבל הדין זה דין. לפי השכל זה קשה לתפוס. אפשר וצריך לחזור מאה פעמים על אותו נושא, לפי השכל הסתירה נשארת. צריך שהסתירה תישאר, כי הטוב זה לא הרע, הרע זה לא הטוב. לפי השכל הפשוט, במובן של המהר"ל, לפי השכל של הנשמה, זה ברור מאוד: אם זה אחוריים של החסד סוף סוף זה לא נורא. אם זה כבר עבר! אבל כל עוד שאתה נמצא...זה מובן?

[למה אם יש דין למטה אין דין למעלה?] נכון, זה התשובה לשאלה שלנו: כשזה מגיע למטה זה רע ממש. אם אנחנו מקבלים את זה למטה, אנחנו מתקנים בשורשו. יש ביטוי אצל המקובלים: להמתיק דינים בשורשם. כשאתה מקבל למטה, זה מתמתק למעלה. אע"פ שבשאלה שלך יש עוד ממדים: זה עניין של בית דין של מעלה, בית דין של מטה, גם כן. אם אצל הנבראים נעשה צדק, הצדק והדין, אז לא צריך שזה יבוא מן השמים. כשזה בא מן השמים, איך אני יכול להסביר את זה באופן ברור, זה בא בתוהו ובהו, זה מה שנקרא: אנדרלמוסיה. אם הבית דין של מטה עושה דין, כל אחד מקבל מה ששייך

לו והכל בסדר. אם הבית דין למטה לא עושה דין, יש משנה מפורשת, יש בצורת ויש יוקר שערים, זה בא בערבוביה. [23]

[אפשר לומר שאם יש דין למטה, אז החסד שבא מלמעלה הוא טהור?] זהו: להמתיק הדינים בשורשם, אז השורש של הדין הוא מתוק. לא צריך שיגלה את המילוי שלו. זה נקרא בלשון המקובלים: 'בוצינא דקרדינותא' זה סוד של המקובלים. אני לא רוצה להסביר כי אני לא תופס.

[בירור היראות שהרב אמר?] נתתי את זה רק כדוגמה: פחד יצחק זה מתחיל ביראת העונש.

[זה נשאר גם בלשון התורה עתה ידעתי כי ירא אלוהים אתה] השורש זה בתורה. יראת אלהים, זה מדרגה מסוימת. יראת חטא, זה מדרגה מסוימת. יראת שמים, יראת ה'. הסדר הוא ככה: יראת העונש, יראת החטא, יראת אלקים, יראת שמים, יראת ה'. יש ביטוי אצל החכמים 'מורא שמים'.

[אפשר להגיד שיצחק עצמו בזמן העקדה מפחד, אבל מיד אחרי העקדה, אחרי הדין הוא לא מפחד?] הייתי מסביר קצת אחרת. הוא מפחד תמיד: אבל נאמר "אשרי אדם מפחד תמיד".

[אבל יש איחוד המידות?] כן, אבל הוא חי את הפחד הזה. מכיוון שהוא צדיק של איחוד המידות, בעומק של הנשמה שלו יש לו שמחה, ביטחון. אבל בנפש שלו, הוא חי את זה. איך הוא מוכן לקרבן? מכיוון שהוא הצדיק של מידת הדין. צדיק של מידת הדין מוכן בכל רגע לקרבן המוחלט. מכיוון שכל עוד לא הגענו לגמר התיקון אין לנו זכות להתקיים. אנחנו מתקיימים במתנת חינם.

[זה פחד של אהבה] איך אתה מסביר מה שאתה אמרת?

[כי אברהם ויצחק הולכים יחדיו] הביטוי 'פחד של אהבה' זה אני לא מבין, זה מצלצל קצת צרפתי, צרפתי רומנטי, זה: Gérard De Nerval. דווקא אצל הגויים יש פחד של האהבה, אבל יהודי כשר, אין לו פחד של אהבה, הוא אוהב את האהבה. אבל הגויים מפחדים מאהבה. זה נושא ספרותי ידוע: לא לערבב את הסטרא אחרא. אם זה מעניין אותך זה בעיקר: Beaudelaire.

[אני לא מבין את הביטוי 'אלקי אברהם'. אלהי אברהם יש העניין של 'יהו"ה אלהים'. אלקי יצחק, אלקי יעקב] יפה! לא לשכוח ש-: יהו"ה הוא אלקי אברהם. זה מה שאברהם אבינו אמר למלכי צדק, כשאמר: "ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ" אברהם השיב לו: (כב) "יהו"ה אל עליון קנה שמים וארץ," זו התשובה. וזה העניין של איחוד המידות. כשאומרים 'הוא' הכוונה זה שורש של איחוד המידות, לא למידה זו או אחרת. 'הוא', זה רמז לכתר, זה שורש איחוד המידות.

[.] זו התשובה של כל מה ששאלנו. לא לפחד כי, אני זוכר את השיר הזה: "לא לפחד כלל": אני יודע כלל אם לא לפחד. יש בנין בירושלים שנקרא ככה: בנין כלל! כל מי שיוצא מזה יוצא מן הכלל...

אברהם מכיר את ה', אך ורק דרך הפנים של חסד. יצחק מכיר את ה', אך ורק דרך הפנים של גבורה לכן הוא מפחד, אבל זה עוד לא אלקי ישראל. אלקי ישראל זה אלקי יעקב. זה צריך להזכיר תמיד: בלי אברהם, בלי יצחק, לא היה שום מושג 'ישראל', אבל ישראל מתחיל בישראל. השורש, ההתחלה זה אברהם, אבל שורש של התחלה של אברהם, זה אדם הראשון. זה סיפור שלם בתורה. מתחילים לגלות שם ישראל, רק עם יעקב אבינו. אין שום רמז לישראל עד יעקב אבינו. כשיעקב אבינו הצליח להיות מרכבה לשם ישראל,

---

[23] ספר אלימה

אז זה ישראל, וכל מה שקדם זה פרהיסטוריה גמורה. אבל בלי אברהם, בלי יצחק, לא היה ישראל. מי שמתפלל רק לאלקי אברהם ושוכח את איחוד המידות זה לא כשר. מי שמתפלל רק לאלקי יצחק וכן הלאה... יש כללים בכוונות של התפילה לפי הקבלה: אסור לכוון למידה מיוחדת, זה עבודה זרה. צריך לכוון רק ל-'הוא', דרך כל השערים. מי שמסוגל לכוון דרכו בתפילה, דרך השערים, מקבל את השפע שהוא מבקש. אבל אין לנו, אלא זכות של תפילת הציבור. הציבור מתפלל, ואנחנו מתפללים דרך הציבור, זו הלכה. הכוונות של היחידים, של המקובלים הם יודעים שאסור להישאר במדרגה מיוחדת, זו עבודה זרה גמורה.

[אחרי שיעקב איחד את המידות, למה ממשיכים להתפלל אלקי אברהם, אלקי יצחק, אלקי יעקב?] זו שאלה יפה. אבל התשובה הייתה כבר: אין יעקב בלי יצחק ואברהם. כי יעקב מנותק מיצחק ואברהם זה לא ישראל. אני לא רוצה להיכנס בתוך השאלה, אבל פחות או יותר זה הכיוון של התשובה.

העולם נברא מחדש עם אברהם אבינו. זה מתחיל עם אברהם, כי יעקב, בלי הבסיס של יצחק ואברהם, זה לא יעקב. מי נתן את הזכות של איחוד המידות ביעקב? זה היחס שהיה בין אברהם ויצחק. בלי אברהם כאברהם, יצחק כיצחק, והזיקה ביניהם, לא היה שום יעקב. והעד זה עשו הרשע, שיצא "לתרבות רעה",דווקא ביום פטירתו של אברהם, אומר המדרש. זה בנו של יצחק, שאין לו אחיזה באברהם, אז זה רשע. זה סוד של: יש שלשה אבות, אין אבות אלא שלשה, אבל יש שלשה.

[למה אנחנו חותמים מגן אברהם?] כי זו התחלה. זה יפה, "בך חותמים", צריך שכל ה'בכח' של אברהם, יתגלה דרך יצחק ויעקב אבל הוא העיקר, הוא התחלה. כמו שהשם 'אהיה' הוא העיקר והוא התחלה, אבל הכוונה זה לשם 'הויה'. שם 'הויה' זה יעקב דווקא, זה מקביל.

[... אין אבידה ברוחניות, הכל נשאר עד גמר התיקון, למה צריך לחזור לאברהם? דרך הספירות זה הפוך] יפה! זה דיוק של הרב אשלג. כל מה שמתרחש בעולם הגשמי: צורה חדשה מחריבה הצורה הקודמת. אבל ברוחניות, אין דבר כזה: זה סוד הזיכרון: הכול שמור ואין שכחה. לכן אם יעקב מתנתק מיצחק ומאברהם זה לא יעקב. נכון, יפה! אתה נזכרת את זה מהרב אשלג?

עכשיו אפשר להתמודד עם ההסבר של הרב על עניין של: (בראשית פרק כה, (כח) "ויאהב יצחק את עשו".

אנחנו פה באמצע דף 109

"וצריכים אנו להודיעך העיקר הגדול הזה. כבר הודענוך כי מידת אברהם היא המלמדת זכות על הבריות, ומידת יצחק המלמדת חובה". מכיוון שהזכות שמלמד אברהם זה רציני גם החובה שמלמדת מידת יצחק, זה רציני.

"וכן תמצא ביצחק כתיב: ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כז)." לפי הפשט "כי ציד בפיו" ציד בפיו של יצחק. מכיוון שהיה בפיו של יצחק הטעם של הציד, אז הוא אהב את עשו שהיה מסוגל להביא לו ציד. אבל הסוד פה הוא: שלא רק אצל יצחק היה הטעם של הציד, מה זה הטעם הזה? זה הטעם של האוכל, שצריך לאכול כדי להתקיים. גם אברהם היה אוכל, גם יעקב היה אוכל, אלא זה קשור למידת הדין בהקשר של עולם הזה.

מידת הדין שייכת לעולם הזה. פה צריך הסבר כדי להגיע למושג באופן ברור. הדין מתגלה בהקשר לעולם הזה. הדין מתגלה בקשר לבריאה כבריאה. עולם הזה הוא עולם הדין. ולכן אני מתחיל במדרש העיקרי על זה. כשעלה במחשבה לברוא את העולם הקב"ה רצה לברוא אותו על מידת הדין. ראה שלא יתקיים, רצה לברוא אותו על מידת החסד. ראה

שלא יתקיים, אז שיתף מידת החסד למידת הדין וזה נקרא רחמים. יש גרסאות שונות, אבל התוכן, לפי גרסה המקובלים, זה הגרסה. קודם כל לפי מידת הדין, כי מידת הדין שייכת לעולם הזה. בגמר התיקון של עולם הזה, מידת הדין מסתלקת. למעלה, אין שום צורך למידת הדין. וההסבר הוא פשוט. מה זה עוה"ז ? זה עולם של הנבראים דהיינו, אלו שמקבלים את היש את ההויה וצריך לזכות כדי שהמתנת חנם ההיא תהיה קנין ולכן הדין שייך לעוה"ז. כשהדין גמר את תפקידו הוא מסתלק. הפסוק הוא: "ה' לבדו ביום ההוא". (איפה אורי והאנציקלופדיה שלו?)הפשט זה: לא רק שכל הבריות יכירו ב- "יהו"ה לבדו ביום ההוא", אלא ביום ההוא, כשמגיעים לגמר התיקון, העולם עולה למדרגה של כתר, שנקרא 'יום ההוא'. יש ה' לבדו, ה' בלי שם אלקים. במשך עולם הזה, זה 'ה' אלקים'. שורש ההסבר, לפי מה שאני למדתי, זה בספר החסידים. בספר החסידים מסביר את זה ככה: העניין של הסתלקות שם הויה במגילת אסתר; הבריאה זה שם אלקים, כל ההיסטוריה של עולם הזה, זה ה' אלקים: "ביום עשות יהו"ה אלהים." כשמגיעים לעולם הבא שם אלקים מסתלק ונשאר ה' לבדו. זה מובן התהליך? ספר החסידים הסביר את זה כי שם יהו"ה נקרא על התולדות, תולדות האדם. כל עוד אין תולדות האדם, אין שם הויה מתגלה. יש רק רמז במעשה בראשית. כי בפסוק כו' של מעשה בראשית, הפסוק אומר "נעשה אדם ,"זה רמז להויה. יש ל"ב פעמים שם 'אלקים' במעשה בראשית, הפעם כ"ו זה "נעשה אדם". הרמז ל'הויה' זה על האדם. ולכן הפסוק אומר: "ביום עשות יהו"ה אלקים ארץ ושמים", זה הקדמה ל- "ואדם אין לעבד את האדמה; (ז) וייצר יהו"ה אלהים את האדם ."ולכן בסוף התולדות, השם ה' נעלם במגילת אסתר, זה שורש ההסבר של ספר החסידים. מזה אנחנו לומדים ששם אלקים שייך לעולם הזה. וההסבר הקבלי הוא פשוט: עולם הזה טעון מידת הדין ,ולכן זה סדר התגלות האורות. מחסד עליון גמור, המילוי מתגלה, בקשר לעולם הזה, דרך האורות של דין. לכן ממדרגה למדרגה הדין הוא יותר ויותר חזק, בתוקפו. והדין הקשה זה מידת הגבורה. אחר כך איחוד המידות, דרך התפארת, ממתק את הדין הקשה של הגבורה ומגיעים למלכות, בבחינת דין רפה. זה המבנה של הירידה של הדין מלמעלה-למטה.

ולכן, בהתפשטות התיקון, עולים ממדרגה למדרגה. ממדרגה של דין למדרגה של יותר חסד ; ממדרגה של עוד דין למדרגה של עוד יותר חסד. כשעולים במדרגות, הדין מסתלק. ולכן הסוד של "יהו"ה לבדו ביום ההוא", ביום ההוא לא יהיה שם אלקים.) "ושם אלהים אחרים לא תזכירו לא ישמע על פיך" .

[גם בבינה שנקראת עולם הבא יש ניקוד אלהים] המדרגה היא כתר: הוא. הוא זה כתר. [בבחינת עולם הבא אלקים] אבל בבחינת חסד. כי הכול יחסי ותלוי לבחינות. כל עוד שיש עולם יש אלקות. אבל במדרגות העליונות, האלקות ההיא, היא חסד גמור.

[.מה העניין של ציד בפיו] "ציד בפיו" זו ההגדרה של הבריאה של עולם הזה. במה שיצחק שייך לעולם הזה, מכיוון שהוא הצדיק של מידת הדין, אז הוא יודע את החשיבות, את המעלה של כל המלאכה שמביאה את האוכל על השולחן, זה הפשט של הפסוק.

אני רוצה להקדים רק הסבר קטן כדי שנמשיך אחר כך. אנחנו צריכים לקרא מה שקרה בפרשת תולדות, חלוקת הברכות בין יעקב ועשו. אנחנו רואים בפרשת תולדות, שמלכתחילה, מעיקרה, מהתחלה, הייתה בכוונה של יצחק לברך את עשו, למסור לעשיו את הברכות הגשמיות וליעקב את הברכה הרוחנית, שנקראת ברכת אברהם. יש שתי ברכות שונות, נפרדות לגמרי. הברכה של "מטל השמים ומשמני הארץ "זו הברכה של עולם הזה. וברכת אברהם, זו הברכה הרוחנית, הירושה וכן הלאה. מלכתחילה, אין שום ספק שיצחק רצה למסור מהתחלה את הברכות האלו של הגשמיות לעשו. רבקה מתערבבת, אחר כך נראה למה. אבל החלום של יצחק, אפשר לתאר אותו ככה: יש שתי

משימות: המשימה של עולם הזה והמשימה של עולם הבא. מתברר מהתחלת הסיפור, כי עשו בחר במשימה של עולם הזה, אז שיקבל את הברכה השייכת לעולם הזה. יעקב בחר את המשימה של עולם הבא, הוא יקבל את הברכה השייכת לעולם הבא ושנקראת 'ברכת אברהם'. גם כי בינתיים יודעים שעשו לקח מבנות כנען, נשים מבנות כנען, ויעקב, הוא, היעד שלו, זה: פדן ארם, חרן, כדי להתחתן במשפחת אברהם .ולכן, אין שום ספק שיצחק רצה לתת את ברכת אברהם ליעקב, אין שום פקפוק על זה, וברכת עולם הזה, הברכה הגשמית, לעשו.

למה רבקה מתערבבת, ורוצה שהברכה של הגשמיות, תלך גם ליעקב ולא לעשו? ההסבר הוא ככה: רבקה ידעה שאין אהבה בין האחים, והחלום של יצחק, שמכיוון שהם אחים, הם יחלקו את הברכות: עשו ייתן חלק בעולם הזה ליעקב ויעקב ייתן חלק בעולם הבא לעשו. רבקה ידעה שזה בלתי אפשרי, שזה לא יתקיים, מכיוון שעשו שונא את יעקב. פה יש איזה סוד פסיכולוגי, אם אפשר לומר, כי האם מכירה יותר את הבנים מהאב, וזה אנחנו לומדים בהרבה סוגיות. לכן הבנים מפחדים מהאם יותר מהאב, מכיוון שהם מרגישים בזה כי האם, אי אפשר לשקר לה. האב הוא, כתוב אצל יצחק "ותכהין עיניו מראת ,"סוגר את העיניים. זה ידוע. אני למדתי את זה, דרך ההסבר של שני ביטויים. אנחנו אומרים 'אב הרחמן' ולא אומרים אימא מרחמת. האב הוא רחמן, האם, זה פחד יצחק. אבל האם היא מנחמת: "כאיש אשר אמו תנחמנו ."האם היא מנחמת אבל האב הוא מרחם. לכן האב, למשל אברהם, אוהב את ישמעאל, יצחק אוהב את עשו, שרה יודעת את ההבדל בין ישמעאל ויצחק, ורבקה יודעת את ההבדל בין עשו ויעקב. ולכן, אפשר להסביר ככה כי לא מצאתי מקור למה שאני אומר עכשיו, כי יצחק חלם את זה: שתהיה אהבה בין עשו ויעקב וזה בלתי אפשרי. רבקה יודעת שזה בלתי אפשרי.

ופה יש נושא ענקי. אנחנו מבינים איך עשו שונא את יעקב, רשע שונא את הצדיק, זה קל להבין. אבל למה יעקב שונא את עשו? אולי בהפך. אפשר להבין שיעקב שונא את עשו, אבל איך להבין שעשו שונא את יעקב? זה שתי שאלות בבת אחת. כל עוד יעקב שונא את עשו ואי אפשר שהצדיק יאהב את הרשע, אז עשו שונא את יעקב. כל ההיסטוריה שלנו זה ככה: הגויים שונאים את ישראל, אבל ישראל לא אוהב את הגויים.אז אם כן, יש מבוי סתום. תפסתם את הנושא? אני רוצה לקרוא פסוק אחד שמאיר את הנושא.

[זה מתחיל מזה שישראל לא אוהבים את הגויים?] לא אמרתי את זה. אח"כ אומר את דעתי על זה. אבל הפרובלמטיקה של העניין היא ככה: למשל כל פעם שאני בצרפת, אני מסביר ליהודים שלנו שמה, שהם בסכנה, מכיוון שהם אוהבים את צרפת, נוף של צרפת, תרבות של צרפת אבל שונאים את הצרפתים, והצרפתים מרגישים בזה. הם אוהבים את הצרפתיות, זה עניין אחר... יהודי בגולה, שונא את הגויים שלו, אבל הוא אוהב את הגוי שלו, זה עניין אחר... פעם למדנו את הפסוק הזה "וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו ."לפי הפשט: "וישטם עשו את יעקב על הברכה" שאביו: יצחק ברך את יעקב, זה הפשט הרגיל. אולי יש פשט אחר? כי עשו שונא את יעקב על הברכה שברכו אביו יצחק לעשו, איזו ברכה? "ועל חרבך תחיה ."מי שמקבל ברכה כזו, מכיוון שכבר יעקב לקח את הברכה של "מטל השמים ומשמני הארץ", איזה קללה הברכה היא? זו הסיבה של השנאה של עשו ליעקב. סוף, סוף עשו יודע מי הוא. ואחרי ההתפתחות של כל ההיסטוריה, אנחנו רואים שהתוצאה של הזהות של עשו, זה עולם הנצרות. אבל הנוצרים האלה, מסכנים, יודעים שהם חיים מאותה קללה: "ועל חרבך תחיה", כי כל התרבות שלהם, זה רק 'חרב'. זה נקרא 'pax romana' בלטינית... הם יודעים את זה, הם חיים מזה. זה ההסבר של המדרש: למה עשו לא קבל את התורה? מכיוון שכתוב: "לא תרצח" והוא לא יכול, כי הוא בנוי מזה: "ועל חרבך תחיה", ולכן שונאים את יעקב על הברכה שלהם. ולכן-לא

שאני כל כך חסיד, חסיד, אבל הם מסכנים, צריך רחמנות עליהם, צריך לרחם עליהם- אם מתגלה שיש בכוחו של יעקב לאהוב את עשו, עד כדי כך, כדי לנחם אותו, אולי זה יסתדר, אני לא יודע, זו חסידות מה שאני אומר.
[למה ישמעאל ישנא את יעקב?] כי יעקב הוא בנו של יצחק, זה יותר שורשי, זה יותר תהומי. כי ישמעאל יודע בליבו, שהבן האמתי של אברהם זה יצחק. פה אין שום רמז לעניין של ישמעאל, זה חידה:

הרב היה חי בספרד והוא מעדיף את גלות אדום על גלות ישמעאל, הוא לא מדבר על גלות ישמעאל, מהן הסיבות? נראה בלימוד של ההסבר שלו: יתכן מאוד שהיו מפחדים מהנוצרים ולכן מעדיפים לומר בפומבי כי גלות אדום, זה יותר נסבל מגלות ישמעאל. אבל אני לא חושב, כי רב, כמו הרב הזה, לא יאמר דברים קטנטנים כזה. יתכן שהסיבה היא קבלית: כי גלות ישמעאל נכללת בגלות אדום. אין שר לישמעאל, שרו של ישמעאל זה שרו של אדום. בכל הפיוטים בצפון אפריקה היינו אומרים 'אדום וערב' בבת אחת. והמאורעות שאנחנו חיים עכשיו מגלות את זה: יש ברית, בין אדום וערב, נגד ישראל. יתכן שהברית ההיא תסתיים השנה, לא יודעים מה יקרה בבבל, בעירק, בכווית דהיינו אור כשדים דווקא, לא יודעים מה יקרה. אפשר לבטוח על מי יודע את הכול, אבל לפי הגמרא, יתכן מאוד שתהיה עימות גדול מאוד בין אדום וערב. לא יודעים, אבל באופן מסורתי, היינו חושבים כל הזמן אותה גלות, אדום וערב זה אותה גלות; יש לו ממד ישמעאלי, יש לו ממד אדומי אבל זה אותה גלות. זה יכול להסביר מה שהוא אומר: כשמתכוון לאדום הוא מתכוון גם כן לישמעאל. זה מובן?
[יש טענה כזאת אצל האנטי-ציונים חרדים שלא רוצים לראות יהודי "על חרבך תחיה"] זה נושא בפני עצמו, אבל צריך להסביר: כשמדובר ביעקב, מדובר ביעקב. כשמדובר בישראל, מדובר בישראל. ישראל יש לו הכוח של יעקב והכוח של עשו, בטהרה. ישראל, זה למעלה מיעקב. צריך לתפוס את זה פעם ולתמיד. התגובה היא, התגובה היעקביתית, זה גלותי, זה יעקב. הפרופיל של יעקב כיעקב. היעקב שלנו קיבל סוף, סוף את שם ישראל. זה רק יעקב, שמקבל את שם ישראל, אבל יעקב שלא רוצה לקבל את שם ישראל, שרוצה להישאר כיעקב, זה לא ישראל. כי יש הגיון בסיפור התורה ויש מבוי סתום של זרמים שלמים, שלא רוצים להיות ישראל, הם מעדיפים להיות יעקב. זה זרם אחד מהזרמים האלו; וזה גלותי. יש המון פסוקים, יש מצות על: "לא תחיה כל נשמה "באותה תורה ואתה תאמר: "ועל חרבך תחיה", בלי חרב איך? אם כן: "לא תחיה כל נשמה" זו פשוטו כמשמעו.
[זה ענין מלכות דוד אדמוני עם יפה עיניים] צריך הצורה של יפה עיניים, אבל זה מלכות. כל הזרם הזה, שלא רוצה מלכות ישראל. מכיוון שזה יעקב שמפחד לטפס על הסולם כדי להוריד את עשו. זה לא במדרש, זה הסבר שלי,לא לא, זה במדרש: עלה להוריד אותו. כשיעקב עולה להוריד אותו, הוא נקרא ישראל. " [
[.] שמעתי חכם אחד, שהוא לא רוצה שיאמרו שהוא חכם, אבל מכיוון ש "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאלה לעולם", ,"אני אוהב את הגאולה, אני אגיד , אבל הוא באמת חכם, הוא הסביר את זה ככה - זה שמואל טולדנו - המקובל של בית וגן. אי נחמד, אני הכרתי אותו, זה כבר לפני חמשים שנה, והוא אנטי-ציוני מובהק, יש לו ממש מחשב של רוח הקודש במח, בלי שום ספק, אבל קרה תקלה והוא אנטי-ציוני לגמרי. פעם שמעתי אותו, הוא אומר את זה ככה: ישראל מת, יעקב אבינו לא מת אבל ישראל מת. הוא גלותי, הוא היה גר בבני ברק, הוא לא סבל את האשכנזים כי הוא גזעני, הוא אמר

לי בפה מלא: אני לא יכול לחיות איתם, אבל עכשיו הוא בבית וגן, זה איזה בני ברק בורגני כזה.״ יעקב אבינו לא מת ,״מאיזה יעקב מדובר? מיעקב שסוף סוף קיבל את שם ישראל. אני מזכיר לכם את הפסוק בפרשה ויחי, פרשת השבוע, זה מקרה שזה לא מקרה, ״ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה; (כט) ויקרבו ימי ישראל למות ,״ימי ישראל, לא ישראל. כשיעקב יורד למצרים, לגלות, הימים של ישראל מתקרבים למות, אבל לא ישראל. ואחר כך יעקב קם לתחיה: ״אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה .״צריך להבין את זה, ההיסטוריה שלנו הייתה ארוכה מאוד בגלות, אלפיים שנה זה לא סתם. התרגלנו לטיפוס יהודי, בבחינת יעקב שהוא רק יעקב, שמחכה להיות ישראל, שמתעכב להיות ישראל. מחסדי ה׳ חזרו לארץ, היהודים האלו, אבל הם כפויי טובה. למה הוא לא נמצא בבואנוס איירס? למה הוא לא נמצא בסקנדינביה? מה הוא עושה פה? עם יעקב זה הפרופיל של הגלות, מה עושה בירושלים? זה אלו יהודים שמברכים על המוציא: ״המוציא לחם מחוץ לארץ״! נתקלתי השבוע בפסוק יפה מאוד השבוע:) ״ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב .״״״ובא לציון גואל״ נקודה, ציון: הגאולה שייכת לו, בלי שום תנאי: ״ובא לציון גואל״. ״ולשבי פשע ביעקב״. אלו ששייכים לפרופיל הזה של יעקב, צריכים לחזור בתשובה. איזה פשע? תפסתם את הנושא? אז זה שייך להם. אם כבר חוזרים בתשובה, למה לא? תבוא עליהם ברכה, אבל לפי הרמב״ם עיקר התשובה זה הוידוי, שיתוודו על הפשע הזה, שיתוודו, שיכירו את האמת. זה יהיה הנושא של השנה. הזרם הזה, שאני לא רוצה לנקוב בשמו, אנחנו בפחד, הם צריכים להתוודות: טעו, פעם הגדרתי את זה כמודים דרבנן. כשהרבנים מודים, זה מודים דרבנן אבל זה כבודם. אחרי ארבעים שנה רואים שטעו, הרצל היה משיח אלקים. אז טעו, טעו - שיתוודו. אז תזכרו את הפסוק ״ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב״, לא אמר הפסוק ״ולשבי פשע״ בישראל.

[יעקב לקח את הברכה של עולם הבא ועשו של עולם הזה והם מחלקים את הברכות] אבל זה חלום, למה? כי אין אהבה.

[אבל זה קשה, עשו הוא יורש מברכה] לא, בעם ישראל זה נקרא יששכר וזבולון.

[.אבל העניין של החרב] אבל יש חרב כשר! התעשייה האווירית אע״פ שיש סקנדלים. צריך להבין את המושגים, ישראל, יש בכוחו ״קול יעקב״ ו ״ידי עשו ״ושניהם טהור. הסבר של הגאון מוילנא: כשהקול של יעקב הוא חלש, ׳קל חסר׳ אז ידיים זה של עשו. מה זאת אומרת: יעקב בלי ידיים? ׳manchot׳.

[.] זו הבעיה. זה ברור, עשו לא אוהב את יעקב, אבל הקושי למה יעקב לא אוהב את עשו? אולי, אולי, אם יעקב היה אוהב את עשו, הכול יתבטל?! לכן צריך להזכיר, יש מדרגה יותר עליונה: ישראל. עם ישראל, כל הפתרונות אפשריים. כל עוד שהעימות זה יעקב-עשו, זה מבוי סתום. ישראל יפתור את הבעיות.

[אם עשו היה אוהב את יעקב, האם היה מקבל את הברכה: ״ועל חרבך תחיה״?] כן. אבל אפשר לחיות על החרב, באופן כשר לגמרי. יש איזה מדרש שאומר שיעקב רימה את יצחק: הוא היה מביא לו ציד כשר ,איך אפשר ציד כשר? הוא היה מחדד את החץ ואמר לו: אין פגימה... יש הרבה חיות רעות בעולם שצריך חרב כדי... אתם מבינים למה אני מתכוון , אנחנו חיים בעולם כל כך הרוס, כל כך תהו ובהו, שזה קשה לתפוס את המאור שיש בסיפורים של התורה. צריך להבין כי התורה מדברת על אדם אמתי. התורה שבעל פה יודעת שאדם הוא לא אמתי, אבל פשט התורה זה לאדם אמתי, התורה מדברת רק לצדיקים. התלמוד כבר יודע שיש צדיקים ורשעים, לכן התלמוד הוא בארמית. אבל התורה בלשון הקודש, התורה שבכתב, הכוונה, מדברת רק למי שמקבל את התורה. מי מקבל את התורה? צדיק מעיקרה. אבל התלמוד יודע שבעולם יש גם רשעים וההגדה של

פסח יודעת שגם באותה משפחה נכבדת, של ארבעה בנים, יש רשע אחד. ולכן אפשר לחשוב על איזה טיפוס של עשו כשר, אבל זה קיים, הוא נקרא יוסף, יוסף הצדיק. זה האדם, שהמשימה שלו, זה עולם הזה, והוא מלך המשיח בבחינת עולם הזה, צדיק גמור. זה מה שאמרה פעם לאה, בהתחלת השמות שנתנה לבנים: ראובן, תראו בגמרא ההסבר של הגמרא על מה אמרה לאה כשהיא קראה לבנה ראובן. לפי הפשט ראובן זה פשוט מאוד: ראו זה בן. הגמרא מסבירה: "ראובן - אמר רבי אלעזר: אמרה לאה: ראו מה בין בני לבן חמי, "ראו מה בין ראובן ועשו. אפשר להרחיב את הדבור על זה. הגמרא אומרת בפשטות. לפי דעתי הפשט הראשון זה: עשו הוא רשע, אבל: ראו את הבן הזה, הוא אוהב את אחיו. ודווקא ראובן זה הטיפוס של יוסף בבני לאה: הוא הציל את יוסף. זה בן בכור שאוהב את אחיו. מכיוון שעשו בא מקליפת ארם, זה הקושי של רבקה: "בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי לו לאשה", יש קליפת ארם בתורשה שלה. היא אומרת: הנה מה שמתגלה אצל עשו, והנה מה שמתגלה אצל ראובן, ראתה אותו בבחינת יוסף שבן בכור אוהב את אחיו. כל השבטים ככה, ובנין אב זה ראובן, זה מתחיל מהתחלה. אפשר לחשוב לפי התורה, לפי מחשבת הבורא על טיפוס עשו, על צדיק של עולם הזה צדיק, וזה יוסף. הוא ,הרשע הזה, הוא רשע. ההיסטוריה התפתחה ואופן הטיפוס הכללי של עשו זה רומי, זו הנצרות. כדאי להבין את זה: הנצרות בדרך כלל זה רשעות גמורה, אבל יש בתוך העולם של הנצרות יחידים שהם בבחינת עשו כשר, והם צדיקים של מידת האהבה. אני מכיר כמה מהם, הייתי אומר נשים וטף. גם אנשים וגם נשים: חסידים של מידת החסד. איך זה תפקד? בבחינת יחידים, זה נקרא חסידי אומות העולם. לפי ההלכה יש ספק אם הם נקראים בני נח, מכיוון שלא רק הם אוכלים טרפות אלא אוכלים דם. אבל יש חכמים, פוסקים שמקלים על זה. מכיוון שאינם יהודים אז הדם מותר להם, אע"פ שזה אסור לבן נח, אבל הדם לא נקרא אבר מן החי, יש פוסקים כזה, שמקלים, בדרך כלל פוסקים אשכנזים: מקלים על הנוצרים. זו חידה אבל זה ככה.
פעם למדתי עם הרב צבי יהודה ז"ל את אותו עניין אבל בהיבט אחר: האם לחסיד של אומות העולם, מן הנוצרים, יש חלק לעולם הבא? לא רק על העניין של השיתוף, העניין של אבר מן החי, מכיוון שהם סוף סוף גויים; אלא בעניין יותר עמוק. יש לנו משנה מפורשת שאומרת: "אף הקורא בספרים החיצונים" אין לו חלק לעולם הבא הם קוראים בספרים החיצונים, דהיינו הם מקבלים את הספרים החיצונים כמקרא. מכיוון שהם מאמינים בתנ"ך, מאמינים בתורה מן השמים, אע"פ שלא מקיימים אותה, מאמינים בזה; מכיוון שמאמינים באונגליון שלהם, הם קוראים את זה 'Evangile', בגמרא יש רמז: "אוון גליון "] ,גילוי של אוון. אם הם מאמינים בזה: האם יש להם חלק לעולם הבא? הוא לא ענה אבל השאלה היא שאלה. לפי דעתי: חוץ מאפיקורסים שלהם. כדאי שנוצרי לא יאמין בתורה מן השמים, אם לא כן לא יהיה לו חלק לעולם הבא.
[יעקב] הסיבה היא שעשו היה רשע, וזה רבקה יודעת. אבל היה בכוחו של יעקב לאהוב את עשו, והוכחה שהוא אהב את יוסף שהוא בבחינת עשו כשר, שטנו של עשו מסטרא דקדושא.
סוף.

״ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים דהיינו ההבדל בין הכינויים של מידת החסד שנקראת 'אל' ומידת הגבורה שנקראת 'אלקים' בעניין מידת א״ל ומקצת הכינויין של מידה זו, יש לנו לחזור ולהודיעך סוד מידת שם אלהים שהיא מידת הפחד והדין, שהיא מידת יצחק מידת הפחד מצד הבריאה, מידת הדין מצד הבורא. ואף על פי שפירשנו בכאן הרבה ממידת הפחד בכלל מידת אברהם, אף על פי כן, יש לנו לחזור ולבאר סוד מידת אלהי״ם, שהיא מידת יצחק, בפני עצמה. והשם למען רחמיו הרבים וחסדיו יורנו דרך האמת. כי זה נושא לא כל כך פשוט. כינויים של אלהים העומדים לצד שמאל, והם המלמדים והמזכירים חובתן של בריות, הם הנקראים כינויי הדין, וזו היא שורש יצחק עליו השלום, שזו היא המידה שגומרת הדין על בריותיו .״

שורש מידת הגבורה הוא בבינה, כל שורש הדינים זה בבינה, אבל בשורש זה בבחינת חסד, חסד גמור. בינה זה עוד חסד, אע״פ שזה כבר גילוי של שורש הדין, מכל מקום, השורש הזה, הוא לא דין ממש.

בינה, זה מילוי של כתר, דרך חכמה. חכמה, זה מילוי של כתר, ובינה גם כן זה מילוי של כתר, גילוי של המילוי של כתר. בבחינת הכלי, בינה זה גילוי המילוי של חכמה. ובבחינת האורות, היא מקבלת דרך יסוד דחכמה, היא מקבלת מכתר. אבל מכל מקום, בשורש, זה עוד חסד גמור, למעלה, בבחינת הנסתרות. גבורה היא מהנגלות.

מלמעלה-למטה, זה נקרא דין. מלמטה-למעלה, זה נקרא פחד.

״שזו היא המידה שגומרת הדין על בריותיו. וצריכים אנו להודיעך העיקר הגדול הזה. כבר הודענוך כי מידת אברהם היא המלמידת זכות על הבריות, ומידת יצחק המלמידת חובה. וכן תמצא ביצחק כתיב: ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (בראשית כה, כז). וכי צדיק גדול כיצחק אבינו עליו השלום, שאין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, יהיה אוהב רשע גמור כמו עשו? והיאך אפשר? אלא סוד גדול מסודות התורה הוא״. כשהוא אומר 'מסודות התורה' לפי הנושא פה, זה סודות המקרא. זה שייך למה שקוראים סתרי תורה, שאנחנו לומדים את זה מצורת הפסוק, מהפשט של התורה, מהמקרא כמקרא.

״דע כי יצחק אבינו עליו השלום היה צופה כל העתיד לבוא, וצפה וראה כי בני יעקב יהיו חוטאין ומכעיסין לפני י״י יתברך ויירשו דיני גיהינום״ פה צריך להבין קצת. לפי מה שאומר הרב, זה כאילו זה בלתי נמנע, היה רואה שעתידים בני יעקב לחטוא. למה? כאילו מלכתחילה אין חירות, אין ברירה, שזה מוכרח? אולי נגענו בשאלה ההיא, בצורה אחרת. אני מזכיר את ההסבר שכבר למדנו. שעד גמר התיקון, זה ברור שאין ואי אפשר להיות מספיק זכות לכל בריאה, חוץ מיחידי סגולה, יחידים, הצדיקים הגמורים. כי זה עד גמר התיקון, שקונים את הזכות להתקיים כבריאה. למדנו קצת מזה בשיעור הקודם. ולכן, מכיוון שמדובר בעם, עם בני יעקב, עם שלם, אז זה בלתי נמנע, זה כלל שלם. זה לא כלל של צדיקים מעיקרא, נאמר, אע״פ שכתוב ״ועמך כלם צדיקים ״אבל זה כשהם בבחינת כלל, דהיינו כשהם שייכים לכלל, קשורים לכלל. ״ועמך כולם צדיקים״ כשהם 'כולם', הם צדיקים. אבל בבחינת יחיד, בבחינת בני יעקב, יחידים, זה בלתי נמנע, כי לא כולם הם מעיקרא, מאותה בחינה שראה הקב״ה שצדיקים יהיו מועטים ופיזרם בכל הדורות. זה מדובר בצדיקים הגדולים, בצדיקים הגמורים. אולי אתם זוכרים מה מפרש רש״י על הפסוק הראשון של פרשת השבוע? מי זוכר את זה?

״אף על פי שמנאן בחייהן בשמותן, חזר ומנאן במיתתן [אחר מיתתן], להודיע חבתן שנמשלו לכוכבים, שמוציאן ומכניסן במספר ובשמותם, שנאמר המוציא במספר צבאם

לכולם בשם יקרא ,״
המדרש אומר: ״מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא״. רש״י אומר: ״צבאם לכולם בשם יקרא״
אבל הפסוק במדרש זה הפסוק השני: (תהלים קמז, (ד) ״מונה מספר לכוכבים לכלם שמות יקרא״.
למה רש״י שנה את הפסוק במדרש? אפשר לומר שהיה לו מדרש אחר, אני מסופק, אנחנו לא באוניברסיטה. מה ההבדל בין שני הפסוקים?
[.מזה בשם] בשם זה שם המפורש, זה שמו. שמות זה כל אחד והשם שלו. איך זה מתקשר לנושא שלנו? מה כתוב בתורה? ״ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה ....ראובן עד יוסף .אבל הפסוק הסמוך אומר: ״ויהי כל נפש יצאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף היה במצרים ״הנה המספר של שבעים, אבל שמות יש לנו רק שתים עשרה.
ולפי הפירוש של רש״י יש הקבלה בין מספר המספר ומספר השמות?! לכן כבר הפשט של הפסוק הוא לא כל כך ״ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב ״ האם יש עוד בני ישראל שלא באו מצרימה עם יעקב? למה אני צריך ״הבאים מצרימה״ עם יעקב? כל המפרשים שראיתי על זה מסבירים למה נאמר 'באים' ולא 'אשר באו', ״באים״ כאילו באים תדיר, הבאים זה לשון הווה. חוץ מההסבר לפי הדרש, אפשר להסביר את זה ככה, לפי הדיוק של רש״י: שרק אלו קיבלו כבר את הזכות של השמות שלהם. ויש הבדל בין שאר השבטים ויוסף. יוסף היה יכול להישאר צדיק, זה לשון רש״י, במצרים, כל שאר השבטים 'מצרימה' בארץ גושן, כי אפשר להבין, שאם ירדו מצרים ממש, לא היו מחזיקים מעמד. יוסף יש ביכולתו, זו הסגולה שלו. רש״י מסביר לנו, דרך המדרש הזה, בשורה: לעתיד לבא לכולם יהיו גלוי ה' בשמות שלהם, לא רק השבטים עצמם, שתיים עשרה השבטים שהם צירופי הויה, אבל גם השאר עד המספר של שבעים ״לכולם בשם יקרא״. זה קשור קצת לנושא שלנו: עד גמר התיקון א״א, ״הן בקדשיו לא יאמין ,״א״א להיות בטוח שלא יהיה חטא. זה לא ברור ? אז אקדים באיזה דיוק: יש הבדל בין עולם הבריאה ועולם העשייה. עולם הבריאה, נקרא עולם המחשבה, מחשבת הבורא. כשהבורא חשב העולם במחשבה לברוא, הכול למעלה באותה מדרגה שנקראת בינה, מחשבה, הכול טהור, הכול קדוש.
אחר כך זה יורד למדרגה של עשיה. עשיה זה עולם התחתון. ואז מתחיל התיקון מעשיה לבריאה, לכן הבריאה נקראת עולם הבא, עשיה זה בבחינת עולם הזה, וזה נקרא העלאת המלכות דבינה. זה התהליך של העולם הזה, התהליך של הזכות. צריך לזכך את הכלים, מעשיה עד הבריאה.
[.] מלכות זה עשיה.
השם המפורש, השם הפשוט :בינה זה ה-ה״א הראשונה. מלכות זה ה-ה״א אחרונה.
לכן מלכות של השם, זה עשיה. ה-ה״א אחרונה, זה עשיה וזה נקרא מלכות.
ה-ה״א הראשונה זה בינה. י' זה חכמה. ו' זה תפארת.
כל התהליך של התיקון, זה העלאת המלכות לבינה. תיקון המלכות בשורשה, זה העלאה לבינה. לכן כל עוד לא נגמר התיקון, יש פגם. לכן כאילו הוא מסביר, שמכיוון שבני יעקב מתחילים בהיסטוריה שלהם, יצחק אבינו, מכיוון שהוא הצדיק של מידת הדין, יודע בלי שום ספק שיהיה חטא.
[.] שזה בלתי נמנע. החטא, זה דווקא הריחוק של העשיה. אולי אאיר את זה ככה: מיד אחרי יום כפור, אחרי הכפרה גמורה של יום כפור, אחרי הנעילה, מיד מתחילים: ״והוא רחום יכפר עוון ,״איזה עוון? עוון של היציאה מאותה רמה של הקדושה. הירידה זה כבר עוון. לא אמר שיצחק אבינו ידע איזה חטא, איזה עוון ; אבל שיהיה עוון, שיהיה חטא,

זה מוכרח. אני חוזר על המשפט:
"**דע כי יצחק אבינו עליו השלום שהוא שורש הדין היה צופה כל העתיד לבוא, וצפה וראה כי בני יעקב יהיו חוטאין ומכעיסין לפני י"י יתברך ויירשו דיני גיהינום**". המשפט הוא חזק מאד.
[כאילו הוא אומר: תחילת החטא הזה זה ממש תחילת השמחה. בדרך החטא יש תיקון?] מה זה שמחה?
[בינה, לחזור לבינה?] לא. זה שני נושאים שהם קשורים אבל שונים. מכיוון שההיסטוריה של עם ישראל מתחילה בבחינת בני יעקב, לא אברהם, ישראל, יעקב, בני יעקב, בני ישראל, בבחינת בני יעקב אז הוא ראה שיהיה חטא, מוכרח. לפי הקבלה ההסבר הוא פשוט: כי התחלת החיים זה אות חי"ת, זה סיפור התורה. מיד, התחלת החיים של אדם הראשון, זה חטא. כשיש מזיד, אז הוא מקבל עונש. אבל החטא, הריחוק מהמקור זה בלתי נמנע, זה המצב של הבריאה. צריך להבין כי המילה 'חטא' ,בשורשה, זה לא עוון, זה לא פשע, זה לא מזיד, זה לא בזדון, זה הסטייה (לשון החטאת המטרה) ממחשבת הבורא. כשיש רצון לתשובה, תשובה מאהבה, אז אותם החטאים מתהפכים לזכויות, זה ידוע.
התפשטות העולמות, המדרגות, זה מבינה עד המלכות. תיקון העולמות זה ממלכות עד הבינה. ולכן, יצחק אבינו, שהוא שורש הצדיק של מידת הדין, ראה בבירור, זה לשון קבלי, הוא ראה בבירור, שבני יעקב יחטאו, ולכן שמח כשראה שיש עשו, ודרך עשו יקבלו את העונש שלהם ולא בגיהינום,בגלות. זה מה שהוא אומר. כי הפתעה שמיד אומר את זה ככה:
"**וכשראה יצחק שישראל בגלות עשו, שמח**". לא הבנתי את השאלה שלך, לא היה מקום לבינה, זה גלות עשו. למה שמח? שמח מכיוון שגלות עשו זה עדיף מגיהינום. אני יכול לומר, שאני לא תופס את ההבדל בין גיהינום וגלות עשו, אבל הוא אומר את זה ככה.
[אבל כתוב נפלה נא ביד יהו"ה] יפה! אתה רוצה לומר שגיהינום זה ביד השם, זה נכון. אבל רק הצדיקים שבגיהינום הם ביד השם. אבל פה זה שאלה למה שהוא אומר.
[הרב שרקי: גמרא בסנהדרין: דוד המלך. ביד השם, זו הייתה מחשבתו הראשונה...] אני רוצה להסביר בדרך אחרת, ואחר כך נחזור לנושא. מכל מקום יש לעם ישראל משימה בעולם. אז אם עם ישראל לא ילך בגלות, כדי לתקן את הגויים, הגויים יפלו בגיהינום, ואז צריך ללכת לגיהינום כדי לתקן אותם, אז מוטב בגלות. זו לא בדיחה. אבל השאלה שלי הייתה הסגנון של הרב, מיד הוא אומר ככה: יצחק אבינו ידע, וידע שבני יעקב יחטאו, מאיפה ידע? זה מה שרציתי לדייק. כמו שהקב"ה ראה, כשברא את אדם הראשון, שמיד יתחיל לחטוא. אבל שוב! זה לא חטא, זה בשוגג, זה לא במזיד. והדגם של אותו חטא, זה החטא של אדם הראשון, וזה דווקא יציאה לגלות מגן עדן.
[איך אתה מסביר את הפסוק "ויאהב יצחק את עשו"] אחר כך הוא מסביר על החלק האחר של הפסוק "כי ציד בפיו ,"שמח מזה. אחר כך הוא חוזר כמה פעמים, הוא עצמו ראה שזה לא קל. אהב את עשו, מכיוון שדרך עשו העונש יהיה יותר קל מהגיהינום, זה ההסבר שלו. אני אמרתי כבר, כשלמדתי את זה, כל פעם כשאני חוזר על זה: הרב היה בספרד אצל עשו, וכנראה באותה תקופה ראו גלות אצל עשו יותר קל מהגלות אצל ישמעאל - שידעו כבר, אבל אחר כך הדברים השתנו. כי דווקא השואה הייתה אצל עשו, אע"פ שזה בבחינת עמלק אבל בכל זאת זה עולמו של עשו, לא דווקא עולמו של ישמעאל.
[אמרת שתהיה הסתלקות שם אלוהים בגמר התיקון]
לעתיד לבא, זה גמר התיקון. אבל בינתיים עד גמר התיקון יש שתי אפשרויות: או הגיהינום או הגלות. סוף, סוף יש הרבה מקורות שהאבות, לאו דווקא יצחק, גם אברהם,

גם יעקב העדיפו את הגלות מהגיהינום לבניהם. אנחנו עדים שצריך להוסיף משהו, איזו הערה. אע"פ שאמר מה שאמר, סופסוף הגלות אצל עשו הגיעה עד השואה!?יש לי גם כן אולי הסבר קטן אבל לפי דעתי זה לא מספיק להסביר את השאלה: כי מי שנהרג על קדוש ה' אין לו 'דין גיהינום', הוא נקרא קדוש ומיד מיתה מכפרת וזה גמר התיקון שלו, אבל בכל זאת. ...אז נראה איך הוא מסביר:

"וזהו 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו'. ומהו 'כי ציד בפיו'? אלא ראה בני יעקב ניצודים בדיני גיהינום, וראה ונצטער; וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהינום נתון בפיו של עשו שמח, ואמר: גלות מכפרת עוון", הנושא שלנו בבחינת כלל העניין, כלל הנושא, זה שוב אותו נושא, אנחנו יודעים למפרע, שבעולם הזה יש רוב רע, רובו רע ומיעוטו טוב. הרוב זה חטאים, רוב של החיים זה רע, ורק מיעוט זכויות, זה הנושא שלנו. האם זה מוכרח מלכתחילה? בבחינת התיאולוגיה הכללית, אין שום הסבר. אבל לפי הקבלה, ההסבר הוא פשוט מאד: מכיוון שצריך לתקן את המצב של בריאה כבריאה, יהיה חטא לא יהיה חטא, המצב של בריאה צריך לתקן, צריך לזכך את הכלי. הסטטוס של בריאה, זה להיות רחוק מההוויה האמתית. לכן, צריך לתקן את זה. ואין ברירה אחרת, כדי להתקיים כבריאה, צריך להיות בריאה. אבל בריאה כשלעצמה, זה יצר הרע: "ובורא רע", זה התנאי להתקיים כזולתו של הקב"ה, זה ההסבר הקבלי. זה לא הסבר תיאולוגי כי בתיאולוגיה זה נשאר כסוד. זה מובן מה שאני אומר? אז צריך להסכים להיות בריאה. מי שמסכים להיות בריאה, אין לו כל הבעיות האלו. הוא יודע שהוא צריך לתקן את המצב של בריאה.

[הרב שרקי: אם כן מה הצורך ברובו רע אפילו מיעוטו רע מספיק!] לא! יש מדרגות. יש מדרגות, הכול תלוי בזכות של סגולה, סגולה של כל אחד ואחד, מאיזה שורש נבראה נשמתו. בגוף, יש רק חלק, שהוא הכלי של הנשמה, רק חלק קטן. מי שנברא משאר החלקים, זה הרוב. אני מסתמך על אותו מדרש שאומר ראה שצדיקים יהיו מועטים ,מה אמר רבי שמעון בן יוחאי? אם יהיו שנים זה "אני ובני", יש אחד זה רק אני, "בני עלייה" (בבלי סוכה, מה ע"ב)

[לא הבנתי את המשפט ציד של גיהינום בפיו של עשו] ציד של גיהינום, דהיינו: בני יעקב שנפלו בגיהינום. עשו הוא הצייד של אותו ציד, זה האוכל שלו: "כל אוכליו יאשמו." למי שמכיר את הרוחניות, כביכול, של עשו, מבין את זה. זו המטרה שלהם: להציל נשמות שנפלו בגיהינום, זו המטרה שלהם, וכשאין מספיק שולחים הרבה!

"ומהו כי 'ציד בפיו'? אלא ראה בני יעקב ניצודים בדיני גיהינום". פה יש דיוק: "בדיני גיהינום". הם בני גיהינום, לא בגיהינום ממש, אלא עתידים ליפול בגיהינום דרך דיני גיהינום.

" וראה ונצטער; וכשראה גלות אדום וראה הציד של גיהינום נתון בפיו של עשו שמח ואמר: גלות מכפרת עוון, עכשיו הפשט שלו זה ברור וזהו: קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אוכליו יאשמו (ירמיהו ב, ג). 'כל אוכליו' זה עשו הנה הודעתיך כי אף על פי שמידת יצחק היא הפחד, כוונתה לזכות את ישראל, וזהו סוד: זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך (שמות לג, יג). כי השם יתברך ויתברך מזכה את ישראל בגלות עשו."

39 ב'

אם עשו יקבל את העונש שלו, אז גם ישראל יקבל את העונש וירד לגיהינום, לכיליון. אז זכור לזה: "זכור לאברהם ליצחק לישראל" וההסבר שלו לפי הנראה: מוטב שיחזרו לגלות ושלא יפלו בגיהינום.

"כי השם יתברך ויתברך מזכה את ישראל בגלות עשו. והנני מבאר עוד. 'ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו' כלומר יצחק הוא מידת הדין והפחד ואוהב כל כינויי הדין שיודעים

לצוד הרשעים לגיהינום. ואלמלא מידת הפחד מדיני גיהינום, כמה אנשים צדיקים היו חוטאים! ותועלת גדולה היא מידת פחד יצחק שמפחיד צריך לומר את האדם מדין גיהינום ונזהרין מעשות עבירה, וזהו סוד פחד יצחק, ועל זה נאמר: אשרי אדם מפחד תמיד (משלי כח, יד). ואם לא כן יש לו רק ברירה של גיהינום או של גלות עשו.
ואם כן פקח עיניך וראה כמה הוא הפחד מועיל שמונע האדם מן העבירה, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד'. וזהו שאמר 'מפחד תמיד', כלומר אשרי אדם שרואה כמה גדולים הם עונשי דיני גיהינום'', זה כבר ההגדרה של המדרגה הראשונה, התחתונה, של היראה, יראת העונש. יראת העונש, זה העונש של גיהינום.
[גלות עשו, גלות ישמעאל. אבל יצחק זה רק גלות עשו] כשאומרים עשו זה ישמעאל בבת אחת. רק צריך לזכור ששרו של ישמעאל זה שרו של עשו, וזה מתגלה בהיסטוריה. יש איזו ברית ביניהם.
[שרו של ישמעאל לא גבריאל] שרו של ישמעאל, זה אותה סטרא אחרא. למה אתה חושב?
[הגר] גבריאל זה גלוי מידת הדין. לא, אין שום קשר.
[בתיאולוגיה שלהם....] הם אומרים שמוחמד קיבל את הגילוי שלו דרך גבריאל. אבל גם זה לא נכון לפי התורה. יש משהו, אבל במקור אחר לגמרי, איזה קשר בין גבריאל וסיטרא דקדושה, אבל בסיטרא דקדושה אין שום אחיזה לישמעאל בסיטרא דקדושה, על אותו נושא.
[הרב שרקי: אבל בספרות המוסר יש פסילה מסוימת של יראת העונש!] צריך להבין את זה, אצל הצדיק 'יראת העונש' זה-כפי שהוא מסביר-זה עוזר הרבה בבחינת הצדיק לפי הפסוק: ''בכל צרתם [לא] לו צר ,''הצדיק חי את זה. לפי תורת הנגלה, יראת העונש, זה המדרגה התחתונה לגמרי של היראה. יראת חטא, זה כבר מעולה: כי ירא מלחטוא, לנגוע בערכים של הקדושה. החטא עצמו - אני מפחד מזה. זה נקרא יראת חטא.
''וזהו שאמר 'מפחד תמיד' כלומר אשרי אדם שרואה כמה גדולים הם עונשי דיני גיהינום הנקראים פחד, כמו שאמרו רז''ל: איש חרבו על יריכו מפחד בלילות (שיה''ש ג, ח), יש גמרא מפורשת על זה (בבלי, סנהדרין דף ז עמוד ב') שנאמר (שיר השירים ג') ''חרב פיפיות בידם'', זה בסוף ק''ש **מפחדה של גיהינום הדומה ללילות וכשהאדם''** אפשר בשבילנו להסביר: מפחד של הלילות הדומה לגיהינום (
''וכשהאדם מפחד מדיני גיהינום מונע עצמו מכמה עבירות, וזהו סוד 'אשרי אדם מפחד תמיד''. והמילה 'תמיד' היא חשובה פה. יש הרבה מקורות, למשל למדנו במסכת ברכות: ''לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע ,''לעולם: בלי שום הפסק, תמיד.
''וסוד פחדו בציון חטאים (ישעיהו לג, יד). ואם כן התבונן כי הפחד צורך גדול הוא לישראל להימלט מדיני גיהינום. ואם אין ישראל נזהרין ואינן מפחדין לפני י''י, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו'', פה ההסבר הוא ברור. לכן זה נקרא 'פחד יצחק', כי הפחד מונע מהגלות. וכשאין פחד אז יש גיהינום, מוטב שיהיה גלות.

זה הפרק הראשון של תהילים, מסביר את זה: ''אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים .''ה-'אושר' הזה, זה עולם הבא, הוא מיועד לעולם הבא.
[דיני גיהינום, כאלו יש דיני גיהינום כאן?] אני מבין את השאלה. ברור. יש מעין גיהינום בעולם הזה, זה נקרא דיני גיהינום כבר בעולם הזה. פעם הראשונה שאמר, אמר גיהינום מיד? ''וירשו דיני גיהינום'' מהתחלה אמר ''דיני גיהינום''.
[מדגיש כל הזמן גלות עשו – לא מדברים על אנשים שנולדו לפני אברהם] כן נכון. אחר כך הוא מסביר מה ההבדל בין גלות עשו, דהיינו לפי מה שאנחנו יודעים, עשו וישמעאל, משאר אוה''ע. ההיסטוריה נותנת, כי בשאר אוה''ע היהודים נעלמו, לגמרי. היהודים

התקיימו בגלות, רק אצל עשו וישמעאל. בכל שאר אוה״ע זה נעלם, חוץ מכמה יוצא מן הכלל, פה ושם, אבל לא נשארו ממש יהודים.
[גלות אשור] כל זה נעלם.
[גלות בבל הרי היה מרכז!] זה החזיק מעמד רק בתוך התרבות של או עשו או ישמעאל, גם שמה באשור. כל השאר נעלמו: זה עשרת השבטים, למשל. וגם היהודים, לאו דווקא עשרת השבטים, היהודים שהיו באוה״ע ממש, בלי האמצעי הזה של עשו או ישמעאל, נעלמו גם כן. ועכשיו, בשיבת ציון של עכשיו, אע״פ שלפי דעתי זה יותר משיבת ציון, זה ממש קיבוץ גלויות, אבל מכל מקום, חוזרים הרבה גויים, שיתכן מאוד שהם בבחינת, לא אנוסים, גויים ממש, אבל יתכן מאוד שהם בבחינת, השורשים שלהם, הם יהודים, שהם נעלמו בתוך האומות. אין להם שום זכר אבל אומרים לנו, שיש להם הרגשה, שיש איזו זיקה, לזהות היהודית. יש גויים שאומרים: אני גוי ברור, אבל אני רוצה להיות ישראל, זה ענין אחר. זה סכמתי; אבל יש גם כן אלו שאומרים, יש לי זיקה לישראל. בשום שמץ של אנוסים או לא אנוסים, שום דבר- רק הבוקר קבלתי אחד מהם ככה. אין לו שום זכר של שום יהדות. זה ידוע שבתוך אוה״ע עצמן, ישראל לא מחזיק מעמד. זה הדיוק שלו.
[יש איזו סיבה?] זה יותר מדי רחוק, ואין האנטישמיות של יצחק וישמעאל, זה כמעט מגן אברהם, זה מונע התבוללות.
[.] למשל, לפני אברהם מי שרד מזה? דווקא משפחת תרח ולא יותר. ואלו שהיו באותה משפחה מיד נראים כזרים לגמרי: עמון, מואב, ארם, כל זה זה, זר, נכר, והיה להם אותו שורש.
[עיקר הגלות הדגש הוא על עשו, שזה התפקיד של הציד בפיו, שהצלה מהגיהינום נתון לעשו, אבל אחרי חורבן הראשון לא נפלו ביד עשו, ביד בבל] כן, אבל אותו בבל, בגלות הראשון, אתה מתכוון למה, הגלות של בבל?
[עזרא] זהו, זו הגלות השנית. הגלות הראשון, זה מצרים. בגלות השנית, כבר בבל הייתה תחת השפעת פרס, ופרס לפי כל המקורות זה ישמעאל. אחר כך זה מתגלה, שזה אסלאמי, אבל בשורשו זה ישמעאל, זה אותו שורש.
עשו זה כבר משהו אחר. עשו זו חידה. כי עשו יצא מבטן רבקה. בגמרא, ולפי ההלכה, עשו נקרא ׳ישראל מומר׳ ,עשו, זה משהו אחר מישמעאל. ישמעאל, זה גזע אחר, אבל עשו זה ׳ישראל מומר׳, זה לא בכדי. אני למדתי את זה ב-׳הלכות ממרים׳ עם הרב, והוא הסביר לנו שהנוצרים של עכשיו, אומרים עליהם: חטא אבותיהם בידיהם, אינם אחראים על התחלת החטא. אבל עשו עצמו, דהיינו: המייסדים של הנצרות, הם ישראל מומר, זה משהו אחר. לכן כאילו התפקיד של אותו ישראל מומר, זה לעזור לישראל לתקן את העוונות שלו, ישראל שחטא. אבל ישראל שחטא, אע״פ שחטא, ישראל הוא, אבל ישראל מומר זה משהו אחר. קראתם בעיתונים את הוויכוח בין הרב ש״ד והרבי מלובאוויטש? זה מתחיל כבר בגדול . על אותו ענין. היום זה התפרסם.
[אפשר לקשור את הפחד שמונע מהגלות לעז פנים לגיהינום׳?] איך?
[לקשור את הפחד לבושת פנים] פה יש משהו. כן, זה מסביר את העניין, זה מסביר את הבושת הפנים, זה בא מזכות אותו פחד. בדרך כלל ביישן הוא פחדן, בד״כ, זה נכון, לא צריך להיות פסיכולוג גדול כדי לדעת את זה. אבל לא הביישן לומד...
[הרב שרקי: הוויכוח בעיתונות זה קשור למעמדו של ישראל מומר?] לא. של ישראל שחטא. הרבי מלובאוויטש זיכה אותם, הרב ש״ד העניש אותם. זו חסידות, בבחינת חסידות זה מובן, אבל זה גם כן הלכה: ׳ישראל אע״פ שחטא ישראל הוא׳, וישראל זו מדרגה... קראתי , הנכד של הרב עוזיאל, יש לו איזה טור בעיתון, גם אביו היה ת״ח? הוא

ציטט את רבי שלמה מקרלין, שאמר שהוא היה רוצה לאהוב צדיקים גדולים, כפי שהקב״ה אוהב את הרשעים הגדולים, מישראל. הוא ציטט את זה, זה חסידות אבל בכל זאת זו הלכה, בלי שום ספק.
[משתמשים לעשיו בדמות של יעקב] של פושעי יעקב.
[אבל בכל זאת עשו נקרא רשע, כאילו הכול רק למטרת יעקב..] אני לא רוצה לומר שדרך התיקון של בני יעקב הוא מתקן את עצמו, אבל יתכן שזה אותו דרך. הזכות שאפשר למצוא שסוף סוף, לכן רמזתי לשואה, שזה משהו אחר, סופסוף הוא נותן קיום לישראל. ישראל מחזיק מעמד אצלו, בגלות, אבל מחזיק מעמד, מתקיים. זה גם בתיאולוגיה שלהם.
[הרב שרקי: לא תתעב מצרי...] למשל.
[יצחק גם כן יכול לאהוב את יעקב בגלל שהוא יתן זכות להתפרנס?] לא. זה הפוך. לפי ההסבר שלו, הזכות היחידי שיש לו לעשו, זה העניין של 'ציד בפיו'. ״ויאהב יצחק את עשיו כי ציד בפיו״ - לא יותר, רק בנושא הזה. אני למדתי פעם אצל המקובלים, אני לא זוכר באיזה ספר, זה קשור למה שאמר רש״י על הפסוק של יעקב ״ויירא יעקב מאד ויצר לו .״ורש״י אומר: ויירא שמא ייהרג, ויצר לו אם יהרוג הוא את אחרים״ .אבל ברש״י הוא אומר 'שמא יהרוג את אחרים״. ״את אחרים״ סופסוף זה רמז לרבי מאיר. מכיוון שהלכה כאחרים זה הלכה כ-'אחר' , שהיה רבו של רבי מאיר.
[״כי ציד בפיו״ זה נשמתו של ר' מאיר] יפה! נשמתו של רבי מאיר, כי סתם משנה זה רבי מאיר. מכיוון שנשמתו של רבי מאיר הייתה בפיו של עשו, כי כל כוחו של עשו זה בפיו. ולכן יעקב פחד להרוג את עשו ״כי ציד בפיו״, כי הכוח של התורה שבעל פה סופסוף בא מהפה של עשו. תפסתם את הנושא, כן? זה הכוח של ההסברה הרומאית שהיא סתם תורה שבעל פה. סתם משנה זה רבי מאיר. ורבי מאיר הוא מצאצאי גרים.
[לפי רש״י אחרי שרבקה התערבה והביאה את הברכה של עשו על יעקב, יצחק בסופו של דבר מברך את עשו, הוא נותן לו ארץ שמנה, ורש״י אומר שזו איטליה ,נגיד בתכנית של יצחק, שהיה נותן לו את הברכה המקורית, עשו היה יורש א״י?] לא בתכנית של עשו, כי כבר ידע שהברכה של אברהם זה ליעקב, ברכת אברהם, מכיוון שלא לקח מנשי כנען . מאז ברכת אברהם זה ליעקב. זה לא בתוכנית של עשו, בתוכנית, נאמר, של התורה: אם עשו היה צדיק הוא היה בחינת ישראל של יעקב. ובחינת ישראל של יעקב, ״והידים ידי עשו ,״שייכת לארץ ישראל. ויעקב שייך לגלות, לכן לאה הייתה מיועדת לעשו. ולכן הם טוענים שא״י שייכת להם. הם לא יודעים שהם צודקים אבל במה הם צודקים?
[יעקב, בין כה וכה היה הבכור, היה יורש את ברכת אברהם ויורש את ארץ] לא. זה בא אחר כך. כשעשו יצא לתרבות רעה, יש כמה ממדים לזה, הממד העיקרי כשהתורה הודיעה לנו שלקח מבנות כנען, אז הוא איבד את ברכת אברהם, אבל יש הרבה ממדים. כשבחר בעולם הזה, כעולם הזה, איבד את הבכורה, זה מה שהוא אומר: (בראשית פרק כה, (לב) ״ויאמר עשו הנה אנכי הולך למות ולמה זה לי בכרה?״
[הוא יצא גם לתרבות רעה כשהוא נשא לבנות כנען, בשלב הזה אם יצחק היה מברך את עשו, כמו שרצה לברך אותו, מה היה יתרון לעשו מאשר עכשיו שהוא ירש אטליה?] היה איש יודע ציד, בבחינת צדיק. הוא בחר את החומריות, את עולם הזה. דיברנו על זה בהקשר ליוסף: למה יוסף דווקא הוא שטנו של עשו? כי יש לו אותה סגולה של הכוח החומרי, אבל כצדיק, וירש את מצרים גם כן. זה לא אומר שמצרים הייתה צריכה להיות א״י. לעתיד לבא, כל העולם כולו יקבל את הקדושה של א״י, וכל א״י את הקדושה של ירושלים, אבל לעתיד לבא.
[הרב שרקי: אם עשו חוזר בתשובה? (רמב״ם הלכות תשובה ג יד) ״שאין (לך) דבר שעומד

בפני התשובה״ [אז הוא נקרא ישראל. הוא לא נשאר כעשו. המושג של ״עשו צדיק״ אין מקור לזה, כשחוזר בתשובה הוא ישראל.
[הרב שרקי: אז למה זה מסוכן?] לא! הגמרא אומרת: ״רוב הגרים באים מעשו״. זה לא מסוכן, אם הוא ישראל ממש. כשהוא מתיימר להיות ישראל, זה בבחינת עשו, שהוא מתיימר להיות ישראל, זה ענין אחר. לכן אנחנו רואים, כשאחד מצאצאי עשו שמתגייר הוא ישראל, הוא לא יכול להישאר נוצרי צדיק. נוצרי צדיק, אין דבר כזה. הוא יכול להיות בן נח לכל הפחות, לכל היותר. כשנוצרי מפסיק להיות אנטישמי נאמר, אז הוא בן נח. אבל אם הוא רוצה לחזור בתשובה, בבחינת ישראל, הוא ישראל, ולא עשו צדיק.
דרך כל השאלות שלכם, אני חשבתי, המצב של יהודי-עם הארץ גבי יהודי-תלמיד חכם, היחס אולי דומה בין יעקב לעשו, אולי זה דומה. אבל מכל מקום עם הארץ זה יהודי, זה ישראלי, זה ישראל אע״פ שחטא ויש לו תחיית המתים, עשו אין לו.
[החטא של בין פחד יצחק ובני יעקב הוא חוסר האיחוד, ע׳ נפש ירדו] לא לא! זה יותר כללי. אני נוטה להגדיר את המושגים האלו למשל דרך הפסוק בישעיהו: (ישעיהו פרק נט, (כ) ״ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב״, כי החטא של יעקב כיעקב, זה החטא של הגלות. אם אנחנו חוזרים לאותו פסוק הוא ״ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב״. לא אמר ״ולשבי פשע״ בישראל. ותראו כל המפרשים בישעיהו שמה, שמים את הדגש על זה. ״ואני זאת בריתי אותם אמר יהו״ה הסימן שהברית לא נפסקה עם פושעי ישראל, כי התורה נשארת אפילו בגלות. כל המפרשים שמים את הדגש על זה. ״ודברי אשר שמתי בפיך״ זה הסימן. לפי ההסבר שלו זה קשור, מיד אומר את זה. כשראה שבני יעקב עתידים לחטוא, הוא ראה את הגלות. לכן לא רק כי הגלות זה העונש של החטא, הגלות הוא החטא עצמו. זהו , כפי שאמרנו מקודם, יציאה מהקדושה זה החטא. כשהחטא חוזר להיות, מתהפך להיות, במזיד, זה נקרא עוון, אז ״גלות מכפרת עוון״.
״ועל כן שמח יצחק, שהוא מידת הפחד, שיפלו ישראל בגלות עשו ויתכפרו עוונותיהם, משיפלו בגיהינום שהוא דין קשה עד מאוד, מאיפה הוא ידע? הוא ידע ולפיכך אמר ׳ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו׳. ואחר שהודענוך זה, צריכים אנו להודיעך סוד אותם המטעמים שביקש יצחק מעשו ובא יעקב וגמר המטעמים ההם ליצחק אביו וירש ברכתו של עשו זה שייך לערכים של עולם הזה. מי שיודע להכין את האוכל שבא מעולם הזה. כך הוא מסביר כבר הודעתיך כי יצחק אבינו עליו השלום הוא העולה התמימה, ואין השכינה נפרדת ממנו אפילו שעה אחת, והיאך תבוא תקלה על ידו? או היאך יאהב את עשו? או היאך ירצה לברך את הרשע ולהניח את הצדיק? או היאך תתקיים ברכה אחר המאכל והמשתה, והרי התפילה קודם המאכל? ואם התפילה קודמת למאכל גם הברכה קודמת למאכל ואומר יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך (ויקרא י, ח), והיאך יצחק אוכל ושותה ואחרי כן מברך את הרשע? בני אל תתפתה בדעתך ואל תקבל אונאה להאמין כי צדיק גמור כיצחק אבינו עליו השלום יהיה נכשל בדבר קטן, אבל כל מעשיו פלס ומאזני משפט ליהו״ה יתברך. דע כי בראות יצחק אבינו עליו השלום כי שני עולמות הם, העולם הזה והעולם הבא, וראה את ישראל דחופין ומצטערין בעולם הזה, וראה מידתו שהיא מידת הדין מתוחה על ישראל, נצטער ואמר: מה יעשו בני בידי הגויים משבעים אומות, והיאך יתנהגו ביניהם בגלותם? אמר: מוטב שאתן לעשו בני ברכת העולם הזה, הבא על ידי מאכל ומשתה, כדי שימשול על ישראל מאחר שיחטאו ישראל יפלו בגלות, יותר טוב הוא שיפלו בגלות עשו אחיהם משיפלו בגלות אחרים נכרים שהם שבעים אומות. זה מה שהסברתי מקודם: דרך שבעים אומות ספק אם יהיה להם קיום ותקנה ואמר יצחק: מאחר שאי אפשר שלא תגבה מידת הדין החוב שלה מישראל, יותר טוב הוא שתגבה החוב על ידי אחיהם משיגבה אותו על ידי נכרי״. הוא מרחיק לכת הרבה! כאילו סוף ,

סוף הנצרות קמה כדי להפוך את אותם הגויים דווקא לעשו, כדי שהגלות בתוך אותם הגויים יהיה נסבל. כך הוא מסביר סוף סוף. אני חושב שרק חכם ספרדי היה יכול לומר את זה. (צוחק)

[הריה״ל בכוזרי הוא אומר: אם מבינים המשמעות של הגלות אז הגלות נעימה] כלפי הגיהינום. זה אותו הסבר.

[ואז אומר לו: למה לא רואים שהיהודים הם שמחים בגלות?] זה אותו כיוון, כלפי הגיהינום כן. אבל כששוכחים שהגלות זה מרפא לגיהינום, וחושבים שהגלות זה מצב בפני עצמו, יתכן שאז באה השואה, אני לא יודע , אבל שואה זה יותר בכיוון של עמלק מעשו, אע״פ שעמלק יצא מעשו, כפי שאנחנו רואים. בימי הביניים הייתה ברית חזקה בין הגרמנים והאיטלקים, זה כבר הולך באותו מישור.

[גם עמלק רצועה להכות את ישראל] אבל זה יותר חמור מעשו. עמלק בא, כשבישראל מופיע הספק ״היש יהו״ה בקרבנו אם אין.. ויבא עמלק״) .זה יותר חמור מסתם עשו, אם אפשר לומר. הפרי צדיק הסביר שעמלק זה המילוי של עשו וישמעאל. כשיש ברית בין עשו וישמעאל מופיע עמלק. אם אני זוכר, הוא מסביר את זה ככה: כי הסימן של עשו זה שור, המילוי זה ו׳ הסימן של ישמעאל זה חמור, המלוי זה מ׳, ו׳, סה״כ זה חמשים ושתים זה הגימטריה של כלב, והכלב זה הסימן של עמלק.

[עמלק זה בגימטריה ספק] ברור. זה הספק החיצוני, והספק הוא עמלק הפנימי. כשיש ברית בין שור וחמור מופיע עמלק.

[זה המופתי] נכון. מכיוון שיש פסוק, כשהמופתי הוא נאצי, כי יש פסוק: ״ידע שור קנהו וחמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן .״

[המצב של הבריאה והקב״ה כמו היחס בין הגלות וארץ ישראל] יפה. וראינו את זה הרבה פעמים: בריאה זו גלות, הריחוק. וזה המשמעות של המילה: לשים בחוץ. בארמית לברוא, זה מבחוץ. ׳ברא׳ בערבית. נכר בערבית זה ׳בראנא׳, בריאה.(צוחק). אני חוזר רק דקה לוויכוח בין הרב ש״ד והרבי מלובאוויטש. דווקא באותה כתבה, זו הפעם הראשונה שכתבו העתונאים שהרבי מליובאוויטש מתכונן לבא.

[חמישים שנה...] אני אמרתי מתכונן. מכיוון שהחטא, זה לא החטאים הרגילים, החטא זה הגלות, איך הוא יכול להמשיך? יתכן מאוד שהגיע הזמן. אבל אם הוא יבא יהיה לנו בעיה, כי העלייה מיהודי ארצות הברית? זה לא מספיק עם יהודי ברית המועצות? ועם היהודים של ארצות הברית יגיעו הרבה, הרבה גויים, אולי יותר מהרוסים. (צוחק)

[שלשים אחוז יהודים] אולי המלחמה בין אמריקאים ורוסים תהיה בישראל. (צוחק)

״וזהו סוד: לא תתעב אדומי כי אחיך הוא (דברים כג, ח). ולפיכך אהב יצחק את עשו מפני שהוא תיקון יעקב שלא יפלו בניו בגיהינום״, עכשיו זה קצת יותר פשוט. זה מסביר מה נתן כל כך, בזמן כל כך ארוך, כל החיות של עשו: זה כל עוד שיעקב נמצא אצלו בגלות, אז הוא חזק.

[הרי הברכה לעשו לא ניתנה] כן ,כן! ניתנה בסוף, בתנאי: אם יעקב לא זוכה אז ״ופרקת עלו מעל צוארך .״יש תנאי: אם יעקב זוכה אין ברכה לעשו, אם יעקב לא זוכה הברכה תחזור לעשו. זה ברור, זה בהמשך של הפרשה, הפרשה תולדות.

[צריך לזכות בברכה, היא לא נתנה באופן חינם] ברור: ״אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו... לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול ולא בדבר המדוד, ולא בדבר המנוי, אלא בדבר הסמוי מן העין, שנאמר: יצו ה׳ אתך את הברכה באסמיך״

״וכשראה שנפלטו בני יעקב מגיהינום והם ניצודים בגלות עשו, שמח, וזהו סוד ׳כי ציד בפיו׳. ולפי שהעניין כך, אמר יצחק: אין עשו ראוי לירש ברכה עליונה שכלית, אבל הוא יורש ברכה תחתונה גופנית. זה השאלה שלנו הברכה השכלית שייכת ליעקב מכל מקום

ראוי לברכו על דבר גופני, שהיא דבר שהגוף נהנה בו, וזהו המאכל והמשתה". ואנחנו רואים, כי סופסוף, המצב של התרבות החומרית והברכה החומרית נמצא בארצות עשו. זה ברור, יותר מכל שאר העמים; והיהודים, כאילו באופן טבעי, הולכים לאיפה שיש אותה ברכה החומרית אצל עשו.

"ולפיכך אמר יצחק לעשו: ועשה לי מטעמים ואוכלה בעבור תברכך נפשי. נפשי, בוודאי, נפשי, לא נשמתי, לא רוחי, הנפש ששייכת לעניינים שלנו שהיא הנפש המקבלת מזון ולא הנשמה. ולפי דרך זה נתכוון יצחק אבינו עליו השלום להקל עונשם של ישראל בגלות, ושלא יירשו דיני גיהינום. ואף על פי כן שכינה אומרת: אפילו בגלות צריכים ישראל להקל מעליהם עול קשה של עשו, זהו סוד; ורבקה אוהבת את יעקב (בראשית כה, כז). כי השכינה בזמן אברהם אבינו עליו השלום נקראת שרה, ובזמן יצחק אבינו עליו השלום נקראת רבקה, ובזמן יעקב אבינו עליו השלום נקראת רחל, [בגלות. בישראל נקראת לאה] כי לאה היא סוד היובל. ושתי השפחות הן סוד שתי נערות של שכינה ."
סוף.

למדנו את אחד האיחודים בין מידת אל למידת אלקים הרב הסביר את העניין דרך הפסוקים, דרך כמה פסוקים, בעיקר עקדת יצחק אבל תוך כדי ענייננו, הגיע לפסוק של "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו "כדי להסביר את המתקת הדינים של מידת אלקים, של מידתו של יצחק בהקשר, בגלל, נאמר, העתיד של בני יעקב וישראל, אם עלולים לחטוא. יש כמה בעיות בנושא הזה. אני אתחיל בשאלה האחרונה: לפי מה שאמר הרב[כמעט זה היה בטוח מראש, שיהיו חטאים בבני ישראל, חטאים שמביאים לגיהינום, וצריך להבין איזה חטא מביא לגיהינום. לכן ציפה,צפה שבמקום לגיהינום תהיה הגלות אצל עשו, הגלות בעולם הזה. הגלות זה בעולם הזה.

ראינו את המקור במדרש, שהעולם הזה שייך לעשו והעולם הבא שייך ליעקב. ולכן את חלוקת הברכות היו מעין זה: הברכה של העולם הזה לעשו, והברכה של העולם הבא ליעקב. יש כמה ממדים לכל הדיוקים האלו, אבל ראינו כי מדובר בהגדרה של עולם הזה, ששייך למדת הדין. למה עולם הזה שייך למדת הדין? ראינו שמהתחלת ההיסטוריה של העולם הזה, של הבריות בעולם הזה, עד גמר התיקון, ברור שהדין שולט, זה מההגדרה עצמה, של מה שאנחנו קוראים עולם הזה. הבריאה בעולם הזה, צריכה לזכות את קיומה; וכל עוד שלא מגיעה לגמר התיקון, אין מספיק זכות. חוץ מיחידי סגולה, הצדיקים הגמורים שהקב"ה ראה שהם מועטים ופיזר אותם בכל דור ודור. ולכן הברירה היא ככה: או גיהינום או צריך מקום בעולם הזה, כדי לכפר את החטאים, והמקום הזה נקרא גלות. לכן חלקו של עשו, זה עולם הזה, פשוטו כמשמעו. ובחלקו של עשו שהוא עולם הזה יש איזה חלק ששייך לכפרת עוונות של יעקב וזה נקרא גלות. פה יש לנו הגדרה ברורה: הגלות, עצם הגלות, זה אצל עשו, כי עשו זה עצם עולם הזה. זה ברור הדיוק הזה. לכן אין דבר של הכרח מלכתחילה אלא זה הגדרה של התהליך של הבריאה בעולם הזה. התהליך של הבריאה של עולם הזה הוא, שהיא תחת שלטון יצר הרע, תחת רצון לקבל לפי ההגדרה של הרב אשלג: "בורא רע "ולכן אין שום עניין של הכרח מלכתחילה, אלא הסגנון של הרב הוא מדויק מאוד. יש מדרגות שונות של חומרה של החטאים: יש חטא, יש עוון, יש פשע. כל זה ידוע מצד אחר, אבל מכל מקום, כשיש איזה מכלול חטאים ששייכים לשורש זהות ישראל, אז יש הכרח של הגלות: זה או א"י או גלות. זה למדנו כבר בפרק של המהר"ל בגבורות ה' על הנבואה לאברהם: "ויאמר לאברם ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ."כשיש ספק באותו קשר בין עם ישראל וא"י, שהיא מעין עולם הבא, אז יש הכרח של הגלות. הגענו לזה שההסבר שלו היה: למה יצחק אהב את עשו? "כי ציד בפיו", צריך לפרש 'ציד בפיו': הוא יודע לצוד את הבריות שנופלות בגיהינום כדי להוציאם מהגיהינום. רציתי לדייק באותו פסוק: הפסוק אומר "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב ."המצווה של אהבה שייכת רק להקב"ה. כתוב "ואהבת את יהו"ה אלהיך" כי התכלית של אהבה זה רק הקב"ה. אם יש אהבה לזולתו של הקב"ה, זה כבר ההתחלה של ההגדרה של עבודה זרה. גם אהבה גם יראה. ולכן הצורה של הפסוק באהבת הזולת הוא "ואהבת לרעך כמוך", וגם ביראה: "ויראת את יהו"ה אלהיך "וכשמדובר בבריות: ויראת מהבריות. ויש לנו הוכחה בפסוק על שאול כי כתוב "כי יראתי את העם", וזה החטא שלו. כי היראה שהיה לו גבי העם הייתה יראה ששייכת להקב"ה. אם הפסוק היה אומר: יראתי מהעם, זה לא חטא זה יראה. אבל "כי יראתי את העם" זה סימן שהיראה שלו לעם הייתה באותה מדרגה של היראה להקב"ה וזה החטא שלו. אנחנו רואים שחיים את העניין הזה, טוב, זה נושא אקטואלי, יש הרבה אנשים שיראים את העם במקום מהעם, בעיקר הפוליטיקאים. אבל מכל מקום, צריך

להבין את היוצא מן הכלל פה: "ויאהב יצחק את עשו". תופסים את השאלה? אע"פ שיש יוצא מן הכלל זה "ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים". הרמב"ם הדגיש את זה: יש יוצא מן הכלל בגר כי אהבה של הגר צריכה להיות כמו אהבה של הקב"ה, של השכינה. אבל מה הוא ההסבר של היוצא מן הכלל הזה של הגר? ואח"כ נגיע ליוצא מן הכלל שלנו. מכל מקום, אע"פ שאנחנו מבינים את ההסבר של הרמב"ם - וזה לפי התורה - מי שמקבל פני הגר כאילו מקבל פני השכינה, זה לא סתם אורח, זה אורח שבא בשם ה'. אבל אני מחפש איזה הסבר יותר עמוק.

[הרב שרקי כי הוא עם הקב"ה גר.] זה לפי הדרש. המילה לגייר או להתגייר היא מאוד פרדוקסלית. כשאיזה נכר, נוכרי רוצה להיות יהודי, אומרים לו שהוא 'גר'. הוא בא להתייהד, אומרים עליו שהוא מתגייר. עכשיו הוא גר, מה היה לפני זה? לפני זה היה נוכרי, שייך לנכר. אבל יש דרש של החסידים, אני לא זוכר בשם איזה רב, סוף סוף זה בא מהבעל שם טוב, שהקב"ה אומר לישראל "כי גרים ותושבים אתם עמדי". "החידוש מסביר ככה: אם אתם רואים את עצמכם כתושבים בעולם, אז אני גר. אם אתם רואים את עצמכם כגרים בעולם, אני תושב. וזה עמוק מאוד, זה לא סתם סיפור חסידי. ולכן הגר בא לקבל את הזהות של ישראל, שהוא הגר בעולם, כדי שהקב"ה יהיה תושב. אבל מכל מקום זה דרש, זה לא לפי ההלכה.

השאלה היא פשוטה: איך להבין את היוצא מן הכלל של הגר, חוץ מההסבר הרוחני שכבר קבלנו, מהפשט? כי מה שמציק קצת פה זה: "ויאהב יצחק את עשו". היה יכול להשתמש בצורה: "ויאהב לו", אע"פ שנראה שהכול בסדר לפי הפשט פה, אח"כ נראה את זה. מי יכול להסביר את זה: מה היוצא מן הכלל הזה של הגר, בין העניין של אהבת הזולת? "ואהבת לרעך כמוך" זה לכל יהודי. אבל הגר: 'ואהבת אותו'. לפי הרמב"ם, יש שתי מצוות לגר: המצוה: "ואהבת לרעך כמוך", וצריך כמו כל יהודי, וחוץ מזה מצוה מיוחדת לאהוב אותו בצורה, נאמר, של אהבה של השכינה. אין לי מקור, אבל לי יש, אין לי מקור, איזה פרוש על זה. מי שלמד עם אברהם לבני ז"ל יודע את זה.

[יש עניין של המילה אהבה של יצחק לגבי עשו כשעשו נמצא אצל יצחק. את עשו, ז"א עשו נמצא אצלו אם הוא מתרחק זה כבר לא...] כשנמצא אצלו, הוא אהב אותו? זה לא פותר את השאלה כי מה שהסברתי מקודם שיש איזה חטא שדומה מאוד, זו לא הלכה אבל זה דומה, זה דומה לעבודה זרה: לאהב מאן דהו חוץ מ, זולת הקב"ה, זה כבר חטא. כי כתוב: "ואהבת את יהו"ה אלקיך" האובייקט של אהבה זה רק ה' אלהיך. אם אני סוטה מזה זה כבר שיתוף, זה כבר עבודה זרה. ולכן הפסוק השני ששייך לאהבת הזולת אומר בפירוש: "ואהבת לרעך כמוך". וצריך להבין את זה ככה: "ואהבת" דהיינו את ה' אלקיך: בשביל רעך, לרעך. אתה אוהב, מכל מקום, את הקב"ה אבל דרך רעך. וזה סוד אהבה בין איש ואישה, למי שיודע את הסודות לפי הקבלה, זה נושא ברור מאוד.

מה יוצא מן הכלל אצל הגר?

[הרב שרקי: אולי אפשר להגיד שהגר הוא ביטוי לזה שה' נמצא בכל מקום] נכון. אבל איך?

[מכיוון הקליפות, הגיע משמה להצטרף לכלל ישראל] זה אמת אבל זה לא כל כך עונה לשאלה. השאלה היא יותר פשוטה, יותר פורמלית: במה הגר הוא יוצא מן הכלל של כל אחד ואחד מאתנו? כי אע"פ שהסטטוס של הבעל תשובה דומה מאוד לסטטוס של הגר, אנחנו לא מוצאים שיש חובה מהתורה לאהוב את הבעל תשובה כמו הגר. גר זה יוצא מן הכלל.

[.שני פסוקים על השכינה ועל הגר שדומים זה לזה: שמות פרק כה, (ח) "ושכנתי בתוכם", (ויקרא פרק יז, (י) "הגר הגר בתוכם"] ביום כפור. זה יפה אבל זה עוד לא עונה לשאלה.

[.אולי אהבה של לישראל היא טבעית יותר ולגר אין אהבה בסיסית] אני לא רוצה לומר שזה נכון, כי אני נוטה לחשוב את ההפך. אהבה לגר היא טבעית, דווקא מכיוון שהוא גר. יש חידוש, יש שינוי, יש מקום לצוות לישראל לאהבה של רעך, מחמת התחרות שיש בין קרובים, אבל כשגר בא יש חידוש גמור. אני רואה את זה כמה פעמים בבית דין, ולדיינים יש להם הרבה עבודה, אני רואה שכל פעם שמקבלים גר, הם שמחים. זה נראה בפנים שלהם, אע״פ שהם טרודים מהרבה הרבה בעיות. כי דיין ושמח זה מוזר, זה לא פשוט להיות דיין ולהיות בשמחה. (צוחק)

[האם הגר עבר תיקון שגם ישראל וגם גוי עדיין לא עברו] אפשר לומר את זה ככה, אבל אתה מחדד את השאלה, ובמה מדובר?

[גר מקיים את המצות שלו אז יש אפשרות לאהוב אותו] לא. תשמע, המצווה של אהבה לגרים אין שום תנאי, לא כתוב אתה צריך לאהוב אותו אם הוא מקיים מצות, זה חרדי, [צוחק], אין שום תנאי.

[הוא צריך לפחות לקיים מצוות בני נח] לא שבע מצוות בני נח, גר צדק זה תרי״ג מצוות, אבל זה לא קשור למצוות, זה עניין אחר. לא עושים נושאים חבילות-חבילות ככה.

[״ואהבתם את הגר״, זה מתייחס לגר-תושב] לא לא, לפי הלכה זה גר צדק. אני מחפש תשובה שמגלה את המכנה משותף בין ׳אהבה את הגר׳ ואהבת השכינה. יש לי רק הצעה של פירוש, לא מצאתי מקור, כי כל אחד מישראל, הוא בבחינת יחיד אבל הגר הוא בבחינת כלל. זה מובן? זו התשובה. כי יש בזהות של הגר, כל אחד לפי מדרגתו, יש התייחסות לאיזה עניין כללי, לנשמה כללית.

מה זו השכינה? זה הנשמה של עם ישראל: זה דווקא ״ושכנתי בתוכם ,״הנשמה של כלל ישראל ונקראת, לפי כמה מקובלים, נקראת המשנה. מי שרוצה להשתייך לנשמה של עם ישראל, צריך ללמוד משנה, זה השל״ה. משנה אותיות נשמה. אז הגר מתייחס במשהו לכלל ישראל. הוא עצמו כיחיד יש לו נשמה כללית. אז אנחנו מתקרבים להגדרה של ׳לאהוב את׳.

[הרב שרקי: זה ג״ר, ג׳ ראשונות] אה טוב, זה רמז. זה אפילו לא דרש, אולי יותר מדרש. יש משהו בזה, הוא בבחינת יתרו, הוא בבחינת היתרון שיש לנשמת ישראל.

לפי הנפש, זה הגרים. לפי הארץ, זה גד וראובן. ירדן. ולפי התורה, זה יתרו שהוסיף פרשה יתרה בתורה. הם מביאים איזה יתרון. עוד לא התעמקתי בזה, אבל יתכן שזה ליחס לפסוק ״מה יתרון לאדם ,״זה שייך אולי קצת לזה. אבל, זה עוזר לנו להבין מה שקורה פה. מכל מקום יש איזה דיוק בין האהבה של יצחק לעשו והאהבה של רבקה ליעקב. הנה הפסוק: (בראשית פרק כה, (כח) ״ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו ורבקה אהבת את יעקב״, יש הסבר מסוים: זה קשור רק לדבר אחד, רק בזה אהב אותו: ״כי ציד בפיו״ וחוץ מזה לא אהב אותו. אז צריך להבין מה גודל העניין של: ״כי ציד בפיו״? מכיוון ש ״ציד בפיו״ יש מקום לאהוב אותו, זה לא פותר עוד את השאלה שלנו אבל: ״רבקה אוהבת את יעקב״ זה תדיר. ״רבקה אהבת את יעקב ״נקודה. אפשר להבין, שיש הבדל עצום, בין אהבה של יצחק לעשו ״כי ציד בפיו״ ותו לא ו״רבקה אוהבת את יעקב״, נקודה.

הגר מביא משהו מהשכינה שהיה חסר בישראל.

השאלה היא, שאלה ידועה: למה הקושי זה ״ויראת״ ולא ״ואהבת״? כי ״ואהבת״ שריי, יראה זה אסור - לפי ההלכה

מי שהיה דורש, שמעון, ״היה דורש כל אתים שבתורה. עד שהגיע (דברים י) לאת ה׳ אלוהיך תירא - פירש. עד שבא רבי עקיבא ודרש: את ה׳ אלוהיך תירא: לרבות תלמידי חכמים .״המפרשים הסבירו את זה הרבה, אבל השאלה הראשונה היא: למה כשהגיע ל״ואהבת את ה׳ אלהיך״ אין לו אותו קושי? כי האהבה אפשר, ויש לנו הוכחה עכשיו:

״ואהבת את הגר״. יראה זה צד האדנות, זה משהו יותר חמור. אתם זוכרים את ההסבר על: ״את״ - לרבות ת״ח״? לרבות ת״ח שגם הם צריכים ליראה את ה׳, לרבות אותם. (צוחק)

לפי ההסבר שהצעתי: מכיון שבגר יש איזו צורה של השתייכות לכלל, למשהו כללי, זה קשור לספירות יותר מהיחידים. כי כל יחיד ויחיד בישראל, הוא משתייך לכלל ישראל, אבל בבחינת יחיד. הגר מגלה את הבחינה של הכלל. גמרא חגיגה: במהלך הסברות לומדים משהו מזה. ״דרש רבא: מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב - כמה נאין רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל, בת נדיב - בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב, שנאמר (תהלים מ״ז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם. אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב? אלא: אלוהי אברהם שהיה תחילה לגרים. אמר רב כהנא, דרש רב נתן בר מניומי משום רבי תנחום: מאי דכתיב (בראשית ל״ז) והבור ריק אין בו מים ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים? אלא: מים אין בו, אבל נחשים ועקרבים - יש בו ,[מה הקשר?] תנו רבנן: מעשה ברבי יוחנן בן ברוקה ורבי אלעזר (בן) חסמא שהלכו להקביל פני רבי יהושע בפקיעין, אמר להם: מה חידוש היה בבית המדרש היום?״ מה הקשר בין כל העניינים האלו? : לפי הנושא שלנו זה ברור מאד: קודם כול: הדרשה הראשונה רוצה הקבלה בין גרים ועם ישראל כי ההסבר של: ״מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב - כמה נאין רגליהן של ישראל״, זה שייך לישראל, ואחר כך ׳בת נדיב׳ זה הגרים.

אז מיהו הנמשל, מהו המשל? מי דומה למי? לפי הדרשה פה: ישראל דומה לגרים. זו מצות הראיה, במצות הראיה כל זכורך, כל זכר, היה צריך להקביל פני השכינה, וכל אחד מהם נאמר בו: ״מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב ״אבל המודל, הדגם זה הגר, דהיינו יש חידוש מתמיד בכל שנה, שלש פעמים בשנה, כל אחד צריך להביא את החידוש שלו בכלל ישראל, מדובר בישראל אבל הדגם של זה, זה הגרים.

אחר כך לעניין של התורה. (בראשית ל״ז) ״והבור ריק אין בו מים״, דהיינו אם אין מים, אז יש ההפך של מים: נחשים ועקרבים, והמים נמשלים לתורה לפי כמה מקורות.

מיד אחר כך מסבירים את העניין של החידוש: ״אף על פי כן, אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש״. ולכן זה מובן כי הדגם של החידוש, היתרון כפי שרמזתי, זה הגר: הגר מחדש משהו, מביא איזה חידוש שלא היה בישראל. פה יש לנו נושא חשוב בפני עצמו. כי אפשר להסביר את כל התהליך של התולדות כדי לגלות את החידוש שבא על החסר שהיה, מהתחלת ההיסטוריה של עם ישראל. כאלו התחלנו את ההיסטוריה עם איזה חסרון, ניצוצות הקדש שנשארו מבחוץ, וצריך לכנס אותם, אז זה הסוד של החידוש.

[האם היהודי עצמו לא יכול להביא את החידוש מבחוץ?] זה העניין של הבעל תשובה. הנושא הוא ככה: זה ביציאת מצרים, כשעם ישראל היה במצרים, זה קשור למה שאומרת הגמרא, במסכת פסחים: לא גלו ישראל אלא כדי להביא גרים. אנחנו יודעים שרוב הגרים באים מעשו. הם הגיעו למ״ט שערי טומאה, ואם היו נופלים בשער החמישים לא היו יכולים לצאת. צריך שגר יבא משער החמישים כדי להחזיר את שער החמישים של בינה של טהרה. זה סוד רבי עקיבא, שהוא יחזיר מה שמשה רבנו לא היה יכול להחזיר: ״ותחסרהו מעט מאלהים ,״זה משה רבנו. רבי עקיבא החזיר המעט הזה. לכן היה צריך שרבי עקיבא יהיה בן גרים, כדי להביא את התיקון של שער החמישים. זה צריך לבא מבחוץ.

[זה החשיבות של העליה מרוסיה?] של הגרים של אותה עליה. כי היהודים הם בעלי תשובה. הם שבים הביתה, זה עניין אחר, זה בעל תשובה. אני לא יודע אם יש צדיקים לעתיד, אצל הגויים האלו, זה דומה מאוד, אבל יש הבדל גמור, בין יהודי הכי מתבולל שהוא, וגוי. גוי יכול להחזיר ניצוצות שיהודי לא יכול ללכת שמה לקחת אותן, צריך כוח

אחר, מסוג אחר.
[הרב שרקי: אולי זה ההסבר ל(בראשית פרק לב, (יב) "הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו ["אה, זה קשור. פה זה מחזיק את השאלה שנשארת לנו.
ההסבר: 'גר' זה רמז לנשמה כללית, הוא שייך לשורש הספירות בבחינת כלליות, אין לו שום שייכות לשום תולדות. יהודי זה משהו אחר, יהודי הוא מבני ישראל, זהות בבחינת יחיד, שייך לכלל אבל בבחינת יחיד. גר ,כל אחד לפי המדרגה שלו, לפי הקומה שלו, או הפרופיל שלו אם אתם רוצים, הוא משתייך לעניין של כלל.
לפי הפירוש של הרב פה מדובר בספירות, פה מדובר בנשמות כלליות: אברהם, יצחק, יעקב, עשו. כל זה, זה רומז לעניין של מדרגות גבוהות בבחינת כלל, ולכן שייך ושייך את "אהוב את" עם ההבדל בין ויאהב לפי שעה, לפי סיבה מסוימת: "כי ציד בפיו" ו"אוהבת את יעקב" תדיר. אז פה אין שום קושיא. ה-יעקב הזה, ה-עשו הזה אינם יחידים, הם שורשים כלליים של עניין גבוה מאוד. לכן אין קושי לפי הפשט.
[.בכל מקום שכתוב ויאהב את מדובר בנפשות כלליות?] כן ואם לא מדובר ביניהם, אם אין רמז לעניין של מעלה, אז זה חטא, כפי שאני אמרתי עם הדוגמא של שאול: "כי יראתי את העם" זה החטא שלו, במקום מהעם.
[רחל, יוסף, כולם?] ברור. זה עניין של, למדנו פעם בפרשה 'ויחי', זו פרשה סתומה. פרשה סתומה מדברת בענינים של מעלה ורומזת לענינים של מטה. פרשה פתוחה זה ההפך: מדברת לענינים של מטה ורומזת לענייניים של מעלה. יש אותו נושא בפרשה סתומה ובפרשה פתוחה. פה יש לנו בניין אב, כלל: אם מדובר בדבר פרטי, יחידי, אז יש סיפור של חטא, ואם מדובר בעניין כללי, בנשמה כללית, אז המונח 'את' במקומו. רק רציתי לדייק את זה: לפי דעתי המפתח של כל העניין זה הגר. צריך להבין כי הגר הוא סוג של נשמה כללית, אע"פ שזה לא נראה לעין. כמו הכהן; הכהן משתייך לנשמה כללית אע"פ שלא נראה לעין.
[הרב שרקי: האם זה נכון לומר שנשמה כללית זה מי ששייך דווקא לתולדות?] מה אתה רוצה לומר? מה שאתה אמר זה ההפך ממה שאני אמרתי.!
[יעקב הוא נשמה כללית כי הוא כולל בתוכו את כל בני ישראל, העתידים להיות. מי שגונז בתוכו אפשרות של עתיד הוא גם נשמה כללית] אפשר להסביר ככה: שהוא משתייך לתהליך התולדות, אבל התהליך של התולדות הסתיים, לישראל. אנחנו צריכים להבין את החומרה של הגיור, כי חשיבות של הגר, אז לא מגיירים ככה, בלי להיות משוכנע שמדובר בגר.
אתם זוכרים מה שלמדנו בפירושו של רש"י על: "אלה תולדות נח", יש לו שני הסברים. ההסבר הראשון של רש"י זה "זכר צדיק לברכה הואיל והזכירו סיפר בשבחו" ,אחר כך: "דבר אחר". למה היה צריך 'דבר אחר'? "דבר אחר ללמדך, שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". כל עוד שהגענו לתולדות של ישראל אז הסיבה של "מצא חן", זה התולדות שלו. אבל אם הגענו לתולדות, מישהו כבר שייך לישראל, לבן אדם, אז מה הסיבה של ה"מצא חן" אצלו? זה מצוות ומעשים. כל עוד שלא הגענו לישראל: תולדות פשוטו כמשמעו, ואם הגענו כבר לצדיק, עיקר תולדותיהם צדיקים: מעשים טובים אע"פ שאין לו בן. זה הדיוק הראשון.
[למה בלשון המשנה: אהב את המלאכה] אני מקבל את השאלה, כי גם פה יש אולי סכנה של עבודה זרה. אפשר לומר כי לא מדובר באותם פסוקים. אבל ההמשך יותר חמור אבל מכל מקום השאלה זו אותה שאלה: כי יש שאוהב את המלאכה שלו כמו עבודה זרה, זו הייתה הכוונה?. אבל אם יש "ושנא את הרבנות" זה תרופה כי כל מלאכה יש לה רבנות! יש מושג כזה: 'רב המלאכה'!

"**ולפיכך: ורבקה שומעת בדבר יצחק אל עשו בנו (שם כז, ה)**", עכשיו הוא משתייך לעוד פסוק אחר שמסביר כי רבקה הבינה את כוונת יצחק. רבקה שומעת "בדבר יצחק אל עשו בנו", זה לא רק ששמעה מה שאמר יצחק לעשו: "ועשה לי מטעמים "אלא היא הבינה, שומעת, הבינה הכוונה, הכוונה שעשו צריך לקבל את הברכה הגשמית, כדי שמאותה ברכה ייתן חלק ליעקב. אבל מכיוון שרבקה ידעה שזה בלתי אפשרי, שזה בלתי תקין, אז היא הצליחה לקבל חלק מאותה ברכה גשמית גם ליעקב.

"**אז צוותה רבקה על יעקב לתקן את המטעמים ולקבל ברכתו של עשו. ואלמלא כן, אין אחד מישראל נמלט מגלות חרבו של אדום**". קודם למדנו שהיה צריך כי יעקב יהיה בגלות עשו כדי לא ליפול בגיהינום. אבל אם היה בגלות עשו בלי חלק מהגשמיות משלו - אני מתכוון ליעקב – אז,כפי שאמר הרב, "**ואלמלא כן, אין אחד מישראל נמלט מגלות חרבו של אדום**", אז עשו לא היה נותן מקום לקיום ליעקב אפילו בגלות שלו.

עכשיו, אחרי כל ההיסטוריה של גלות ישראל אצל עשו, ואני משוכנע שזה הסתיים. מדינת ישראל של עכשיו זה סוף גלות אדום,! זה מובן כן? אפשר לחזור על הרבה מקורות בגמרא במדרשים וגם בזהר, כיון שחזרנו מאותו גלות זה הסיום. צריך לגמור את התיקון הזה אבל העסק התחיל. אנחנו רואים שהגלות אצל אדום, לא הייתה כמו שהרב אומר, זה הגיע עד שערי מוות. לכן לפי דעתי, יש הבדל בין עשו ועמלק. כל מה שקרה בשואה זה משתייך יותר לפרצוף של עמלק מלפרצופו של עשו כעשו. עשו נותן קיום ליעקב, עמלק לא. עמלק זה עניין אחר אע"פ שהוא מצאצאי עשו. אצל עמלק יש איזה מיזוג בין עשו וישמעאל. א"א לא לראות את זה מה שקרה בשואה: שתוף פעולה בין עשו וישמעאל וזה המשיך עד ימינו.

"**ואלמלא כן, אין אחד מישראל נמלט מגלות חרבו של אדום. התבונן מאד. הנה הודעתיך סוד ברכתו של יצחק ואהבתו אל עשו**, שוב אני חוזר על זה: **אהבתו אל עשו** דווקא "**כי ציד בפיו**" **ואחר שידעת זה, צריך אני להודיעך שאלמלא שנעקד יצחק על גבי המזבח ולקח אברהם את האש ואת המאכלת בידו, אין אחד מישראל יכול להתקיים מפני דינו של יצחק**", שוב אנחנו חוזרים לעניין של האיחוד בין המידות. פה יש עניין של ייחודים, כי מידתו של יצחק לחוד, זה פחד יצחק ולפני פחד יצחק אין שריד. אבל מכיוון שיש קשר עם מידתו של אברהם, אז יש מקום לפליטים. מהו הקשר? זה דווקא העניין של עקדת יצחק, שידי אברהם לקחו "את האש ואת המאכלת" מיצחק ועקדו אותו.

"**צריך אני להודיעך שאלמלא שנעקד יצחק על גבי המזבח ולקח אברהם את האש ואת המאכלת בידו, אין אחד מישראל יכול להתקיים מפני דינו של יצחק. ולא מפני שיצחק שנא את בנו ישראל, חלילה חלילה, אלא מפני חסידותו שכל כך הייתה, פחדו ודינו מתוחה ליראם ולפחדם מלחטוא לפני י"י יתברך. וראה שעתידים לחטוא, אלא ראה שאין ישראל ניצולים או מעונש גיהינום או מעונש גלות שמח לגמור דינם של ישראל בגלות. וכשראתה מידת החסד שהיא מידת אל, שהיא מידת אברהם, שאם יגמר דינם של ישראל בגלות יהיו כולם כלים ונשחתים ולא ימלט אחד מעיר ושנים ממשפחה, לקחה מידת א"ל בידיה את האש ואת המאכלת שלא יכלו ושלא יאבדו ישראל בגלות**". שוב זה אותו רעיון וזה זכותו של אברהם. במה שאנחנו משויכים לאברהם, אז הגלות אפשר לסבול אותה. יהודי שלא משתייך למדתו של אברהם, אז הוא נשאר לבד לפני פחד יצחק. פה יש נושא בפני עצמו: כשכך פעם הגמרא חוזרת, וגם המדרש, על ההגדרה של יהודי כישראל: מי שאכזרי, מיודע שאיננו מזרע אברהם. (במדבר רבה פרשה ח ד"ה ד איש או) "ישראל רחמנין" וכן הלאה. ישראל משתייך גם לאמת גם לדין וגם לחסד, אבל אם שוכח אחת מהמידות זה כבר סכנה של פחד יצחק. זה נקרא זקן. זקן אמתי, הדיין

נקרא זקן, כשהוא משתייך למידתו של אברהם, עם פנים של אברהם. אתם זוכרים את המדרש, זה ב-'וישלח', כש "עלה משה למרום "והמלאכים לא רצו לתת לו את התורה, אז הקב"ה אמר למשה שהוא צריך להתלבש עם קלסתר פנים של אברהם, אז המלאכים התביישו ונתנו לו את התורה. אם לדיין יש לו פנים של אברהם, אז התורה היא התורה. אם אין לו פנים של אברהם, זה פחד יצחק. זה ברור שזה מתפקד ככה. לכן דיין אמתי נקרא זקן, דהיינו רק זקן, רשאי להיות דיין.

[הרב שרקי: בבחינת הלכה ואין מורים כן? למשל] זה דוגמא, אבל חוץ מזה, מידת הרחמים. למדתי את זה בשל"ה גם כן, על ההסבר של השל"ה על "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם" "מה אלו מסיני, אף אלו מסיני" אז הפשט של רש"י "מה הראשונים מסיני, אף אלו מסיני", זה על המצות "ואלה", כי "ואלה", מוסיף על הראשונים. השל"ה מסביר אחרת, זה לא על המצות, זה על החוטאים כי "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם", "כי תקנה עבד עברי": מי שחטא, אבל מדובר בבעלי תשובה. אז השל"ה מסביר: "מה אלו שקדמו שלא חטאו", אלו שמשתייכים לשני לוחות הברית, "מסיני, אף אלו שחזרו בתשובה מסיני". והוא קושר את זה להגדרה של דיין שהוא צריך להיות זקן בעל רחמים.

[בגמרא זקן, זה קנה חכמה האם חכמה מביאה לרחמים?] זה קנה חכמה, וחכמה זה שורש החסד. חכמה זה חסד, בינה זה דין זה שורש הדין. והחכמה היא יותר קרובה לכתר, שהוא כפי שלמדנו: רחמים גמורים, רחמים פשוטים גם כן. אתם זוכרים בסליחות אומרים: רחמים גמורים.

"אלא ראה שאין ישראל ניצולים או מעונש גיהינום או מעונש גלות, שמח לגמור דינם של ישראל בגלות. וכשראתה מידת החסד שהיא מידת אל, שהיא מידת אברהם, שאם יגמר דינם של ישראל בגלות יהיו כולם כלים ונשחתים ולא ימלט אחד מעיר ושנים ממשפחה, לקחה מידת א"ל בידיה את האש ואת המאכלת", פה יש הגדרה מדויקת: זה ידי החסד שעוקדים את הדין, ידי אברהם שעוקדים את יצחק שלא יכלו ושלא יאבדו **ישראל בגלות, וזהו סוד; ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם (ויקרא כו, מד)"**, זה בזכותו של אברהם, זה ברית אברהם. מהפסוק הזה אנחנו לומדים: שאע"פ שעשו נקרא 'אח' הוא נקרא אויב. "בארץ אויביהם" זה ברור שזה "ארץ אויביהם" **"ואחר שידעת זה צריך אני להודיעך מהו הטעם שכהו עיניו של יצחק מראות. דע כי י"י יתברך מיעט מידת הדין, שלא תדקדק בכל העבירות, וזהו סוד: ותכהינה עיניו מראות (בראשית כז, א)"** אתם זוכרים את הפסוק: "ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראת .רש"י אומר מעשן של הקטורת של נשי עשו. של העבודה זרה.

"ומה הוא זה שאמר 'כי זקן יצחק', ואחר כך 'ותכהינה עיניו מראות'? הנני מאיר עיניך בעזרת השם. דע כי יש למעלה מידת רחמים גמורה, ונקראת אהי"ה זקן, היא המרחמת בלי תערובת דין. וכשבני אדם חוטאים מידת הדין מתוחה כנגדם, וכשעומדים לדין והשם יתברך שהוא יהו"ה רואה שאם יגמר הדין תהיה כליה בכל העולמות, מה הוא עושה? מסלק הדין משם ומעלה אותו למידת רחמים הנקראת זקן", אתם תמצאו בהרבה מקורות את הביטוי 'המתקת הדין בשורשו'. זה גם כן בחיים היומיומיים. כשיש כעס, אם אפשר לקשור את הסיבה של הכעס לשורש הטבעי, אז הכעס מסתלק: להמתיק הדין בשורשו וזה ממד של איחוד המידות. הרע, כשהוא מחוץ לתחום של איחוד המידות, הוא רע בעצם. כשקושרים אותו לשורשו, אז הוא התמתק. זה מה שהוא רוצה להסביר. כשהדין מתגלה הוא דין, אבל צריך להעלות אותו יותר למעלה, במדרגה של רחמים, וזה אותו עצם אבל בצורת רחמים, אז הסכנה מסתלקת.

"וכשמידת הדין מסתלקת לאותו מקום, אין בה כוח לא לדבר ולא לראות, וזהו סוד",

הדין ברחמים הוא כפוי, אם אפשר לומר, אין לו כוח. זה צורה אחרת של הרעיון של העקדה של הדין. הוא נשאר דין, אבל אין לו הכלים, כדי להזיק לבריות.

"וזהו סוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה (ישעיהו ה, טז)". כשיהו"ה צבאות נגבה במשפט, דרך המשפט, קושר את הדין לשורשו אז האל הקדוש נקדש בצדקה. בצדקה, זה לא פשרה, אלא איזון בין דין ורחמים.

"ועל זה נאמר 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה', כלומר גם עליו גם על מידתו מדבר. ולפיכך י"י יתברך בשעת הדין הקשה מרחם על עולמו ואומר: למעני למעני אעשה כי איך יחל (ישעיהו מח, יא). וזהו שאמרו ז"ל: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב וכו' ,"דהיינו, השאלה פה היא ככה, המקור ידוע: בדור שכולו זכאי אפשר להבין למה בן דוד בא, אבל בדור שכולו חייב איך אפשר להבין? מכל מקום יש קושי: המושג של דור שכולו חייב ודור שכולו זכאי זה מושג קשה, זה לא טבעי, זה לא בנמצא. אלא יש לנו כלל בתלמוד: "רובו ככולו "כשהוא אומר כולו, זה רובו. חוץ מזה שמעתי פעם הסבר על זה: דור שכולו חייב או דור שכולו זכאי, כי א"א לעשות את הדין כשא"א לומר לכל אחד, או זכאי או חייב. כל עוד שכל אחד יש לו חלק זכאי חלק חייב, א"א שבן דוד יבא. מדובר בדור שכל אחד הוא או זכאי או חייב, כל אחד, כולו חייב, או כולו זכאי, אז אפשר לדון בהתאם.

[גם זה לא בנמצא]זה בנמצא. אם יש לנו קנה מדה שמחוץ לזה אתה חייב, בתוך אתה זכאי יש לנו קנה מדה כזה, איזה קנה מדה? א"י. זהו, זה ברור מאוד, זה שייך לחטא של הגלות.

[צריך תמיד איזה אברהם שמתפלל] יש, הוא מתפלל אבל אנחנו רואים, דווקא במקרה של סדום, שהתפילה לא מועילה.

[הרב שרקי: מדובר על סדום, אבל משה כן, כשמדובר על ישראל זה כן מועיל] לא, יש עניין של ארך אפים, יש זמן קצוב עד הגמר של ארך אפים, יש הגנה של אריכות אפים. אני חוזר לפשט שלו, כשיש דור שכולו - ורובו ככולו – חייב, אז בן דוד בא, לא מחמת הזכות של הדור, כמו שבא בדור שכולו זכאי רובו זכאי, אבל מחמת ההבטחה, מחמת השבועה; ולכן צריך להשתיק את הדין. צריך לתת לרחמים להשתיק את הדין.

וזהו סוד: "אעשה כי איך יחל (ישעיהו מח, יא)", כשאין אפשרות מצד הבריות, מצד ישראל, אז זה מדת הרחמים שמחליטה, הגיע הזמן להקים את השבועה. בלשון הגמרא של סנהדרין שזכה אחישנה, לא זכה בעתו. לא זכה, זה בדור שכולו חייב אז זה בעתו, בעתו זה קיום השבועה, זה לא לפי הזכות.

אני זוכר מה שכתב אברהם לבני על זה: לישראל, בדרך כלל, אין עניין של תנאי, של זכות. הזכות שייך ליחיד: איך היחיד משתייך לאותו כלל, אבל הכלל ככלל, אין עניין של תנאי. אני הסברתי את פעם, לפני לא הרבה זמן, כי כל המצוות שבתורה הן בלשון עתיד למשל: "לא תרצח", זה לא כתוב 'אל תרצח', זה לא צווי, זה בשורה.[24] כשהתורה מדברת לכלל, זה בשורה, אין שום תנאי של זכות זה או אחר. זו בשורה: אם אתה ישראל כך יהיה לך. אבל היחיד שומע את אותו פסוק בלשון הציווי, היחיד דרך הכלל שומע את הבשורה לכלל, דרך צווי, כדי להשוות את הזהות שלו לזהות של הכלל. מהו הציווי? זה להיות ישראל.

במילים אחרות: כל ההבטחות זה לישראל. אבל אנחנו נולדים כיעקב. יעקב צריך לזכות בשם ישראל, אז ההבטחות מתקיימות. כשהוא כבר הגיע למדרגה של ישראל אין שום עניין של זכות, ולכן פה יש לנו הסבר של אותה גמרא. או דור שכולו זכאי זה עניין בחינת אחישנה. או דור שכולו חייב אז זה קיום ההבטחה. מכיוון שצריך לקיים את ההבטחה,

[24] עשרה מאמרות – חיקור דין

מידת הרחמים צריכה להתגבר על מידת הדין כי הדין מונע. לפי הדין לא היה אפשר, אז צריך רחמים שמתגבר על הדין.
[האם לישראל,יעקב מוצלח, יש אפשרות אצל ישראל, למתן כלפי יעקב, כתוב ועיני ישראל כבדו מזוקן] זה על העניין של הברכות של אפרים ומנשה. זה אותו עניין.
בישראל יש כוח ממתן כלפי בני ישראל, לכן כתוב "ועיני ישראל כבדו מזקן "כי בבחינת זקן הוא החליט למתן את הדין לבנים. זה משתייך לעניין של אפרים ומנשה אפילו שנולדו אפרים ומנשה, ויש כבר שלש עשרה שבטים עם אפרים ומנשה, מכל מקום דרך אפרים חוזר את העניין של חטא הגלות, כי דרך אפרים באה ההשפעה של שכם.[לא דרך מנשה?] דרך אפרים יותר ממנשה, לכן צריך לברך אותו.
[הופך את אפרים לבכור] לכן צריך לתת לאפרים יותר כוח מן הברכה, זה מה שקורה בין עשו ויעקב. מכיוון שאפרים הוא, הוא הגלות, הוא קיבל את הברכה של יוסף: "אהל שכן באדם "אפרים זה אותו ילד שעשועים שחוזר מרחוק. הגענו לזה. יש הרבה, הרבה רוסים ששמם אפרים, אני הרגשתי בזה, אפילו גויים. כל הפסוקים השייכים לאפרים, זה מי שבא באמת מרחוק. כל היהודים שחזרו לא"י - אלו שמגדירים חילונים - לא היו כל כך רחוקים. רוב הרוסים שבאים עכשיו, לא מייסדי המדינה, הם יותר רחוקים מהצברים חילונים עצמם. אולי זה פחות מזיק, מכיוון שאין בהם אותה שנאה שיש אצל הצברים והסיבות ידועות.
[הרב שרקי: מי שרחוק יותר קל לקרב אותו] נכון. וכל פעם יש ניסים. אני משוכנע שכל הוויכוח בין הרבי מלובאוויטש והרב ש"ך על העניין של השואה שמתמשך -אני רואה בעיתונים- זה יכול אולי למתן את השנאה של החילונים, שככה רואים שיש רבנים שמדברים בעד ישראל. זו לא בדיחה, יש רבנים שאוהבים את ישראל...(צוחק) דיברתי עם הרבה חילונים, דווקא עם אלו שהיו משתייכים לכת הכנענים. קודם כל, לא מבינים מה קורה, זה עובר כל שכל, אבל הם מצאו קצת זכות, שיש רבנים שאוהבים את ישראל, זו הפתעה בשבילם...(שוב צוחק) לפי דעתי זה נס: איך קורה שרב כזה אומר דבר כזה בשעתו? רציתי לקשור את זה אל ההגדרה של 'רחוק'. כל הפסוקים שמדברים על טמיעה בין הגויים, מדברים על עניין לאומי בעיקר. יש איזה פסוק, יש שלש קטגוריות: הקטגוריה השלישית זה: "וזה יכתב ידו ליהו"ה ובשם ישראל יכנה", [הרב שרקי מצטט:(ישעיהו מד, (ה) "זה יאמר ליהו"ה אני וזה יקרא בשם יעקב וזה יכתב ידו ליהו"ה ובשם ישראל יכנה ["ההסבר שלו: "ובשם ישראל יכנה" יש פן להסביר שישראל ממש, לפי התורה, ואפשר להסביר 'בשם ישראל' פשוט, מי שמשתייך לשם ישראל זה מספיק. זה מה שקורה לרחוקים שחוזרים דווקא דרך שם ישראל, שם יהודי יעקב לא היו חוזרים אולי.
יש הרבה יהודים, ומתוכם כמה גויים, אבל הרוב יהודים, שבצוואה שלהם נותנים כל הרכוש שלהם לישראל, למדינת ישראל, ולרוב זה יהודים שאינם שומרי מצוות, אינם ציונים, אף פעם לא באו לא"י, אבל דווקא, הם רוצים שכל הרכוש שלהם ילך למדינת ישראל. אני נזכרתי בפסוק הזה: "בשם ישראל" השם ישראל עשה רושם אצלם.
"וזהו סוד: ויגבה יהו"ה צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה (ישעיהו ה, טז). ועל זה נאמר 'ויהי כי זקן יצחק ותכהינה', כלומר גם עליו וגם על מידתו מדבר. ולפיכך י"י יתברך בשעת הדין הקשה מרחם על עולמו ואומר: למעני למעני אעשה כי איך יחל (ישעיהו מח, יא). וזהו שאמרו ז"ל: אין בן דוד בא אלא בדור שכולו חייב וכו', וזהו סוד כולו הפך לבן טהור הוא (ויקרא יג, יד)". עכשיו זה קל להבין את הפסוק הזה. אם כולו לבן מן הטומאה אז טהור הוא , כי צריך שמידת הרחמים מטהר אותו. "אשריכם ישראל, לפני מי אתם מטהרין, מי מטהר אתכם "שייך לכל העניין הזה.

"ועל דרך זה התבונן שאין לפחד יצחק כוח וממשלה בשעה שהכתר העליון מאיר פניו למטה, לפי שאורו הגדול מכהה מאור עיניו של פחד יצחק. וזהו סוד; יאר ה' פניו אליך ויחונך (במדבר ו, כה). מהו 'ויחונך'? שאם אי אתה ראוי לרחמים בשעה שיאיר פניו העליונים, ייתן לך מתנת חנם, וזהו סוד 'יאר יהו"ה פניו אליך ויחונך'."

אז אני רציתי לחזור להסבר שנתנו מפרשים על: (בראשית פרק כז, (א) "ותכהין עיניו מראת". לפי מה שהסביר הרב אין סתירה, ופירושו שהביא רש"י, זה בא מהגמרא. ומה שאנחנו למדנו פה: עניין הזוקן. כי צריך שתהיה אחיזה כלשהי, כדי שמדת הרחמים תחליט לכהות את עיני הדין. אז מכיוון שהיה אותו עשן של קטורת של עבודה זרה בבית עשו, היה מקום לסגור את העיניים ליצחק, למען יעקב, שיצחק יסגור את העיניים למען יעקב. כי "ותכהין עיניו מראת", אז נתן את הברכה ליעקב. כשיש עבודה זרה אצל עשו, אפשר להציל את יעקב. אני חשבתי על זה, כי בטכס שלהם, יש להם עשן של קטורת, הנוצרים, זה טוב ליעקב. [צוחק], כל עוד שהם יהיו עובדי עבודה זרה, זה טוב ליעקב.

[הרב שרקי: הם מפסיקים עכשיו. הם פחות עובדי עבודה זרה היום] כל עוד שזה נשאר. טוב! מה יהיה בעתיד בקשר בין עם ישראל ועשו, הנצרות, זו חידה, כי אע"פ שכתוב רוב גרים באים מעשו לא כתוב שרוב עשו באים להתגייר... תהיה בעיה, כי זה לא המטרה לגייר אותם, מה לתת להם כדי שיהיו בני עשו אוהבים את יעקב?

[(הרב שרקי: מסכת מגילה. עתידים קירקסאות שבאדום שילמדו בהן אלופי יהודה תורה ברבים.]זה כבר התחיל בכמה מקומות. לא, לפי דעתי הבעיה, לפי מה שאני רואה מה שקורה בצרפת, הבעיה, זה לא כל כך להסביר לנוצרים שהם לא צריכים להתגייר אלא לשמוע תורה. הבעיה הכי קשה: מה יהיה ההבדל בין הקהילות של היהודים והכנסיות של הנוצרים? תפסתם למה אני מתכוון? לא? אם הגויים יקבלו את דין בני נח, מה יהיה ההבדל עם הקהילות של היהודים אצלם? אף אחד לא יראה את ההבדל.

[יצטרכו להיות שמה חרדים] מי, הנוצרים?(צוחק) זה לא כל כך פשוט, כי מכל מקום, החרדים אין להם שום סכנה, החרדים בחו"ל הם נמצאים בגטאות, אני מתכוון לקהילות של היהודים שאינם...

[.] מה שאני מפחד שהיהודים עצמם, נאמר אלו שאינם חרדים, לא יראו את ההבדל. עכשיו אתה מבין?

[סכנת התבוללות] לא. יתכן מאוד שהיהודים המתבוללים דווקא יקימו שוב נצרות אחרת. זה מה שמתחיל להתרחש. בכנסיות עכשיו יש הרבה יהודים משומדים שהם באמת מאמינים. הגויים לא מאמינים אבל היהודים מאמינים, אני לא מתכוון רק לאותו טמא. טוב, תהיה בעיה. אבל זה לא היה הדרך של אברהם לבני?! ברור שלא.

ראיתי בשל"ה העניין של: "ותכהין עיניו מראת", פירוש אחר לפי הזהר. אולי נלמד קצת כדי לראות אם זה מתאים למה שהוא מסביר פה. הוא מסביר את זה ככה: נושאי המרכבה צריכים להיות הצדיקים. כשאין צדיקים בעולם, אז חיות הקודש נושאים את המרכבה. אבל מכיוון שזה לא תפקידם, הם בפחד מקודש המרכבה. הזהר מסביר, כי הזיעה של המצח שלהם נופל על האדמה.(חגיגה יג ב) בשעת עקידת יצחק אז הם היו נושאי המרכבה, והאש של הזיעה שלהם נפל על העיניים של יצחק. זה השורש של "ותכהינה עיניו". דהיינו כשאין מספיק צדיקים להיות מרכבה לשכינה, אז זה הכוחות של הטבע שהן מרכבה לשכינה והתוצאה זה כל הזוועה שיש בעולם, אז זה נופל על עיני יצחק וסוף סוף זה מה שסובלים בגלות, זה מה שיעקב סובל בגלות.

"והנני מאיר עיניך בעזרת השם. דע כי בכל מקום שאתה מוצא אור פניו מלמעלה הוא סוד גדול, והוא כי יש שלוש מאות ועשרה פנים של זעם", הוא מתקשר למה שאני אמרתי. למה הוא אומר: **"שלש מאות ועשרה פנים של זעם"**? זה 'יש', אבל זה הגימטריה של 'אל'

כפול עשרה. ו-א״ל זה המעשר של ה-׳ישׁ׳.

״וכולם אדוקים בפחד יצחק וכשמידת הכת״ר מאירה פניה ומוציאה דגל של רחמים שחקוק בו מידת א״ל שהוא סוד המעשרות של פנים של זעם, אזי כל פני הזעם חוזרות להאיר ונתהפכות כולן לרחמים, וזהו סוד ׳א״ל יהו״ה ויאר לנו׳, וזהו: אשרי העם יודעי תרועה יהו״ה באור פניך יהלכון (תהלים פט, טז). ואם כן התבונן סוד ׳ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות׳, ואז תשיג סוד ׳תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו׳ (שם פא, ג) הוא מסביר ״בכסה״ לשון כסוי, כדי לכסות את העין של מדת הדין וסוד ׳אשרי העם יודעי תרועה יהו״ה באור פניך יהלכון׳, ותראה מה הוא שופר של אילו של יצחק. וכשתתבונן עניינים האלו אזי תיכנס לסוד שאנו אומרים ׳יוצר המאורות׳ ו-׳בורא מאורי האש׳, ואז תבין מה יש בין יוצר המאורות ובורא מאורי האש. כי יצירת המאורות נמשכות מן הרחמים זה יש מ-יש הגדולים של מעלה, בסוד ׳א״ל יהו״ה ויאר לנו׳; ומאורי האש הם נמשכים ממידת אלהים, ממידת החושך זו בריאה ׳יש מאין׳ שנאמר בו: וחשך על פני תהום (בראשית א, ב), יש בגמרא מחלוקת על העניין **יוצר אור ובורא חשך (ישעיהו מה, ז). ולפיכך מידת א״ל מאירה לחושך הכלול במידת אלוהים שהיא סוד אש, וזהו סוד ׳יאר יהו״ה פניו אליך ויחונך׳; ואחר שהודענוך זה בשתי אלו המידות, יש לנו להודיעך סוד מידת שם יהו״ה יתברך, המכריע באמצע, והיאך מנהיג את עולמו״.** בפעם הבאה נתחיל במידת תפארת עצמה. יש שאלות?

[(הרב שרקי: ההסבר שראה שעתידים לחטוא, זה מתאים להסבר של הרמב״ם (בשמונה פרקים) על המצרים, שיש חטא על הכלל ולא על הפרט? איך יצחק ראה שעתידים לחטוא, כביכול יש הכרח שיחטאו. הרמב״ם מחלק שיכול להיות הכרח שבכלל יימצא החטא, אבל לכל פרט ופרט יש בחירה חופשית שלא לחטוא] הוא אומר את זה. פחות ויותר הוא אומר את זה.

[שמא ההסבר היה שכל נברא באשר הוא נברא יש בו בבחינת חטא] זה מה שאני הסברתי. לכן זה קושיא לרמב״ם. מכיוון שבכל נברא ונברא יש מקום לחטוא, איך יכול לומר שהמצרים לא יחטאו? לכן צריך לפרש על הרמב״ם פירוש שנמצא בגמרא: זה היה טבעי שישראל יקבל צרות מהמצריים כי מצריים הם בשר ודם, אבל הם הגזימו. הם מקבלים עונש על ההגזמה. ״ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום וענו אתם ארבע מאות שנה״, הם הגזימו, מכיוון שא״א לבקש ממצרים להיות מלאכים. ההסבר של הרמב״ם הוא עמוק מאוד, הוא אומר: יש חוק בטבע, זה טבעי כשיש איזה עם זר בתוך תרבות מסוימת, עם הזמן, יש איזו תגובה שלילית, תדעו שזה צריך לקרות לכם, זה הכרחי, זה תפקוד הטבע. אבל מה קרה? עם ישראל איחר בזמן, וחוץ מזה המצרים הגזימו. יש בנביא, אתה זוכר את הפסוק הזה? (הרב שרקי: בזכריה, מקל חובלים) כי בבל הוא כמקל בידי הקב״ה אבל מכיוון שהמקל לקה יותר מדי הוא ישבר. זה מסביר מה שנמצא בקללות. בקללות: כשתהיו בגלות תעבדו אלוהי עץ ואבן. זה מוכרח? יש מקום, זה עלול לקרות. אז החידה שנשארת כל פעם זה: למה האיחור הזה כל כך ארוך?

שיעור 47

תאריך: 02.1991

בקטעים הקודמים, הרב הסביר את ההבדל שיש בין המידות של ימין ששורשן הן מידת החסד והמידות של שמאל, מידת הגבורה. למדנו כמה הקשרים עם פסוקים של סיפורי התנ"ך, התורה, על סיפורי האבות: אלוהי אברהם מצד אחד, אלוהי יצחק מצד שני. עיקר החידוש שלו, זה לא החידוש, אבל איך הוא הסביר את זה? זה המעלה שיש למידת אברהם על מידת הגבורה, שהיא מידת יצחק. עכשיו הוא מגיע לקו האמצעי. ופה אנחנו מוצאים את המוקד של הנושא של איחוד המידות.

"**כינויים של יהו"ה יתברך העומדים באמצע השורה**", ושם הויה זה שם של הספירה 'תפארת'. בספירה תפארת יש שש ספירות, אבל העיקר זה האמצע, שהיא התפארת עצמה ולכן היא לוקחת את השם של כל השש קצוות.
"**כינויים של יהו"ה יתברך העומדים באמצע השורה, מימינם חסד, משמאלם דין, והם כלולים באמצע מן החסד והדין**". מה שמגדיר את הקו האמצעי, שהוא איחוד גמור של חסד ודין. מצד ימין, זה מידות החסד, ונראה אחר כך שיש כבר קצת דין, אבל העיקר זה חסד. מצד שמאל ,זה ההיפך. העיקר זה הדין ויש קצת חסד. אבל באמצע - שנקרא רחמים - הקו האמצעי נקרא 'קו הרחמים' זה איחוד גמור של שתי המידות, ולכן הוא מקבל את שם הויה.
אל בימין, אלוהים בשמאל, אבל הויה באמצע. זה ההגדרה של מעלתו של יעקב, שהוא באמצע.
"**ואלו הכינויים אשר באמצע נקראים כינויי הרחמים, ועליהם נאמר: ליהו"ה אלהינו הרחמים והסליחות (דניאל ט, ט). והנני מבאר בעזרת השם. דע כי כל שמות הקודש והכינויים והמידות, בין שנקראים חסד, בין שנקראים רחמים, בין שנקראים דין, אין לך אחד מכולן שיהיה חסד גמור או דין גמור או רחמים גמורים**", כי יש מעלה של חסד גמור, דין גמור, רחמים גמורים שזה למעלה משש קצוות, בשלש הראשונות. פה אנחנו דנים על המידות של הנגלות. אתם זוכרים את הפסוק: "הנסתרת ליהו"ה אלהינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם ."לפי ההסבר של הקבלה הנסתרות זה: כתר, חכמה בינה, והנגלות זה: מתחיל ב-ו' ה' למטה, דהיינו מחסד עד מלכות. [מזה רחמים גמורים]
רחמים גמורים, זה למעלה, בכתר. זה רחמים בלי שום תערובת של דין. אבל למטה, בתפארת, הרחמים יש להם גם כן קצת דין.
[ההבדל בין חסד ורחמים זה לא שרחמים זה מיזוג הדין והחסד?] אבל בכל זאת ברחמים של מידת תפארת שזה לא נקרא רחמים גמורים מכיוון שדווקא יש צד של דין שבא משמאל.
[בכל רחמים יש צד של דין] לא. רחמים זה האיחוד בין חסד ודין, אבל שורש הדין למעלה הוא לא דין. כשמדובר ברחמים גמורים או רחמים פשוטים, שזה מדרגות שונות, זה למעלה מהנגלות. בנסתרות, בשורשן, יש עניין של דין שהוא רק דין, חסד שהוא רק חסד ורחמים שהוא רק רחמים, אז זה נקרא רחמים גמורים. ההגדרה פה שרחמים גמורים, רחמים פשוטים, אין שום צד של דין.
אולי קצת הסבר על זה. לפני הצמצום אור אינסוף הוא אור פשוט, וא"א לדבר על שום הבחנה של דין, באור אינסוף הראשון. אבל אחרי הצמצום, הדין מתגלה. זה סימן שגם מלכתחילה היה דין באור אינסוף הפשוט, אבל לא היה נבחן. המקובלים נותנים איזה הסבר ככה: למשל, בים הגדול, אם יש טיפה של יין, ברור שזה לא נבחן בים הגדול, הגרגר

של הדין הזה של יין. אבל כשמחמת הצמצום, כל המים מסתלקים, אז היין מתגלה, הדין מתגלה. אבל אין סתירה, אע״פ שזה נמצא,, כאילו לא נמצא, מכיוון שאין שום פרופורציה בין הים הגדול וטיפה של יין. זה מוכרח להיות ככה למפרע, מכיוון שאנחנו אומרים שאור אינסוף הוא השלמות הגמורה, זה בלתי אפשרי שלא יהיה השורש של מה שאחר כך יתגלה כדין ממש.

[שרקי : אבל מה המניעה לדבר על יש מאין ממש?!] זה ההסבר הקבלי של ׳יש מאין׳. בשלב הראשון כשהיין נבלע, במים, בחסד הגמור של אור אינסוף הפשוט, הוא היה בבחינת ׳אין׳ לגמרי. אחרי הצמצום ה-׳יש׳ הזה מתגלה מ-׳אין׳. כי בהגדרה הפילוסופית, יש סתירה בין המשגים יש ואין. ואם בא הפילוסוף ואומר: כי אנחנו מדברים על ׳הכול יכול׳, הוא יכול להמציא את ה-׳יש׳ מה-׳אין׳ במובן הפילוסופי, לפי שאלתך, אז התשובה היא פשוטה לפי המקרא : היפלא מיהו״ה דבר ״במובן הזה שהקב״ה לא צריך מגיקה כדי להמציא. זו המחלוקת בין הנביאים והמכשפים כי סופסוף ההסבר הפילוסופי של יש מאין, שיש סתירה שכלית, זו אחיזת עיניים: זה דווקא זה שהיה צריך להסביר. כי אם ככה, אז אין לנו שום הבטחה של ההתנהגות של ההשגחה, וזה סותר את אמונת ישראל, זה למדנו מכמה מישורים: ׳אל נאמן׳. מה המשמעות של ההגדרה ההיא, של הביטוי הזה: ׳אל נאמן׳? נאמן במה? שהוא שומר את התורה, וזה פשט של כמה פסוקים.[25] יש תורת ה׳, זה לא רק תורה שה׳ נותן אלא תורת ה׳, התורה של ה׳. לכן אפשר לומר ׳אל נאמן׳, יש לנו בטחון, כי שום דבר מסוג של מכשפים לא יקרה בעולם.

[הרב שרקי: אפשר לדבר על ׳אל נאמן׳ ששומר את תורתו אחרי הצמצום. מה ההכרח להגיד את זה לפני הצמצום] לא, הכול מתחיל בשורש הדברים. השאלה שלך היא נכונה אבל זה לא סותר.

[אפשר להגיע לשיטה הפילוסופית ... שמדברת על הכרח באלוהות עצמה משעבדת את האלוהות לחוקים, אם אני מכריח שהכול נמצא במקור כלומר יש כביכול הטלת הכרח באלוהות עצמה] אתה רוצה לומר שבשיטת הקבלה.

[אני רוצה לומר שיש סכנה כזו. מה תהיה האבחנה בסופו של דבר, בין השיטה של הפילוסופים שאמרו שהאלוהות פועלת לפי חוקים ובין שיטה שמכריחה לראות כל דבר בשורשו] ההגדרה של ה-׳אל׳ בפילוסופיה זה הגדרה שהיא מבוססת בסתירה, על סתירה. מכל המישורים, לא רק לוגית, שכלית, אלא של הערכים. כל עיקר תורת הקבלה, זה להאיר את האמונה באיחוד, באיחוד אין סתירה. מכיוון שאנחנו בעולם השפל, חיים בעולם שיש סתירה, שיש לכאורה שתי רשויות, אז העימות בין הפילוסופיה והקבלה היא דווקא על אותה נקודה. כשהפילוסוף אומר הכרח, המקובל מבין ׳אמת׳, האמת היא ככה. הכול חוזר למה שאני אמרתי, זה כוח האמונה. אפשר לתת אמון בו, מכיוון שהוא נותן אמון בעצמו. כי הפחד של הבריות, זה הצד השרירותי ברצון הבורא. אע״פ שבגמרא, במדרש, אנחנו רואים שהחכמים הבחינו בעניין הזה: יש מצבים בעולם ש- ״אנדרלמוסיא באה לעולם ,״יש מצבים של, אני לא רוצה לומר הפקר ״כי רגע באפו״ ,זה אותו ענין. זה תלוי, כשיש כל כך התנהגות רעה למטה, אז זה מונע את ההכרח הזה של האמת; זה נראה כאילו יש דווקא אותו הפקר של המגיקה. אפשר לחדד את השאלה, כל העניין של ההכרח של האיחוד, זה ההגדרה דווקא של האמת. מכיוון שאנחנו צריכים לזהות את העניינים רק מלמטה-למעלה, אז א״א להעיד באיחוד ה׳, בלי לדעת שבשורש השורשים יש ה-׳אין׳ המוחלט. רק אחרי הצמצום, ה-׳יש׳ מתגלה. זה מתחיל רק למטה, למטה מהכתר, רק במדרגה של חכמה זה נקרא ׳קצת יש׳, ה ׳יש׳ מתחיל להתגלות: קצת יש.

---

[25] פרי צדיק סוף פרשת בראשית

הפסוק הוא ברור: והחכמה מאין תמצא ,"לכן הצמצום באותה שאלה, באותו עניין זה בין כתר לחכמה, וזה נקרא 'יש מאין'.
יש אינסוף צמצומים, עד שסוף סוף היש מתגלה מה'אין', שהוא הרובד של מה שנקרא פשוטים גמורים, בלי שום הבחנה.
[האם זה נכון לומר שמה שמלכתחילה לפני הצמצום, הוא בדיעבד אחרי הצמצום או ליותר דיוק מה שהרחמים הגמורים, הרחמים הפשוטים שבהם אין הבחנה, הם רחמים מלכתחילה ולכן אין בהם צד דין. אבל אחר כך אחרי הצמצום, אחרי הצמצום, הדרך שלנו -כי אני מבין שאחרי הצמצום זה לגבי דידן- הדרך שלנו להשיג אותה הוא רק דרך איחוד המידות של שמאל וימין] זהו , וזה סוד התיקון. זו הבטחה שהתיקון מגיע עד אותם הרחמים הגמורים, דהיינו לסלק לגמרי את הסיטרא אחרא, ואת כל שמץ של דין. שוב, זה בסיס האמונה. מה מועיל התיקון אם אחרי התיקון יישאר הדין. מכיוון שהשורש זה רחמים גמורים, אז התיקון הוא תיקון אמתי עד הרחמים הגמורים.

[הפסק בהקלטה]

אין דבר כזה: קצת אמונה. אמונה חלשה זה לא יכול להיות רציני, זה לא אמונה.
[זה כמו קצת חיים] זהו. אין דבר כזה: אם יש כבר קצת חיים, כל החיים נמצאים. אבל צריך לתת הזמן להתפשטות של ההתחלה.
אפשר לקשור גם כן לרעיון של: "מגיד מראשית אחרית ."באחרית זה מה שיש בראשית. כמו שבראשית הכול קדוש, באחרית הכול קדוש. והחילופי אותיות בין ראשית ואחרית זה רק כל המהלך של הזמן וכל המהלך של התיקון, אבל באחרית יהיה מה שהיה בראשית, כי 'ראשית' ו'שארית' זה אותן אותיות. "והיה שארית ישראל ,"זה מה שעלה במחשבה, במחשבה תחילה. אגב, ראיתם את צירוף המקרים מה שהיה כתוב בפירוש הזהר בפרשה וירא, בסוף הפרשה? זה הפעם הראשונה שאני תופס קצת הסוד הזה, שכל המדרש הזה זה היה על פסוק ב'לך לך', מה עשה בפרשת 'וירא'? אתם זוכרים את הקטע הזה, וזה כל כך מדויק מה שכתוב שמה, שזה הגדרה אולי של פשיטות, פשטות. זה פשוט, כל כך מדויק, לא צריך לחזור על זה, אבל זה מה שאנחנו חיים עכשיו, כי כל העולם כולו מעיד שהזהר הזה הוא אמתי. כל הבעיות שלהם, בכל העולם, סופסוף זה ישמעאל וארץ ישראל, זה ברור.
[הזהר גם מעיד שהעולם לא אמתי] זה עלמא דשקרא. והשקר מעיד על האמת. טוב, זה ברור מאד.... אולי זה זכות הצרפתיים, גם אם כל העולם כולו לא רוצה, דווקא הצרפתים מתעקשים: צריך לקיים את הזהר הזה: חכמים היזהרו בדבריכם.
מה שהוא רצה לומר: אח"כ הוא מדייק: מכתר ומטה אין עניין של מידות גמורות, פשוטות.
"והנני מבאר בעזרת השם. דע כי כל שמות הקודש והכינויים והמידות בין שנקראים חסד, בין שנקראים רחמים, בין שנקראים דין, אין לך אחד מכולן שיהיה חסד גמור או דין גמור או רחמים גמורים, שלא יהיה בהם תערובות. וכל זה משם אהי"ה ולמטה, אבל ממנו ולמעלה הכול רחמים וחסד גמורים פשוטים בלי תערובות בעולם". הדיוק שראינו שזה בתפארת, מחסד ואילך, וכל זה משם אהיה ומטה, הוא אומר את זה בפירוש.
למעלה מכתר אין ספירות, יש אורות שנקראות צחצחות בלשון המקובלים, וזה השורשים של הקווים. כי יש לנו עשר ספירות ויש לנו שלש עשרה מידות, ולכן השלוש היתרות, נאמר, הרמז הוא בשורשים של אורות האלו שהן למעלה מהכתר. יש אור בהיר, אור צח ומצוחצח, זה נקרא הצחצחות.

[שלש עשרה מידות. מידות הרחמים, הרי מידות הרחמים זה הקו האמצעי] כן, אבל פה הוא רומז על המדרגה שנקראת 'רחמים גמורים': זה מכתר ולמעלה. לכן השאלה שלי, ההסבר פה הוא: מה יש למעלה מכתר? זה אינסוף. פה אנחנו מגלים שבין כתר למלכות דאינסוף -שזה סוד עוד יותר למעלה- יש אינסוף עולמות. העולמות התחתונים של אינסוף עולמות האלו זה נקרא צחצחות.

[כל זה לפני הצמצום] לפני הצמצום. זה מתגלה אחרי הצמצום. שוב למפרע אנחנו מגלים שזה מוכרח להיות ככה למעלה, השורשים של כל המדרגות שמתגלות למטה.

[איפה שלש עשרה מידות הרחמים? בקו האמצעי?] שלש עשרה מידות הרחמים זה קשור לכתר. שלש עשרה מידות הרחמים של המקובלים, של הזהר, זה קשור לכתר: המצח שלו. ויש איזה רמז למטה: הזקן של האריך אנפין. אבל זה, אנחנו לא לומדים עכשיו, זה לומדים בזהר. אבל יש עשר ספירות, זה נושא בפני עצמו, ויש שלש עשרה מידות של הפסוק: "יהו"ה יהו"ה אל רחום וחנון." לכן יש אי התאמה בין שלש עשרה ועשר. גומרים את העשר עם השלשה האלו שהן הצחצחות למעלה מכתר.

"אבל ממנו ולמעלה הכוונה לכתר, לשם אהיה הכול רחמים וחסד גמורים פשוטים בלי תערובות בעולם. ועתה פקח עיניך ותן לבבך לראות עניינים עמוקים, שהם כמו כללים לסדרי המרכבות והשרים וקשר הספירות. פה מתחיל בסוד האיחוד באופן יותר ברור **ובראותך זה אז תבין קצת הספירות והשמות והמידות קשורים זה בזה, הכוונה: איך** המידות והספירות הן קשורות זו בזו **מקבלים זה מזה, והיאך כולם נעשים חבורה אחת וכוונה אחת בלי פירוד בעולם. וכשתבין זה, תבין סוד יחוד הבורא הכול יתברך ויתברך.** פה המלה החשובה זה 'יחוד' **דע כי שמות הכתר העליון הם כולן שמות פשוטים בלי תערובת דבר. כיצד? רחמים הידועים הסמוכים לשם אהי"ה, או חסד הסמוך לשם אהי"ה, כולם גמורים פשוטים, אין בהם תערובות דבר אחר וזהו סוד שנאמר: וברחמים גדולים אקבצך (ישעיהו נד, ז)".**

כשהעניין הוא תלוי בשום זכות, אז זה נקרא 'רחמים גדולים'. רחמים גדולים זה רמז לאותה מדרגה - ויש אינסוף מדרגות - של רחמים גמורים, רחמים פשוטים. כל פעם שדבר - פה הוא רומז לגאולה - קשור לצורך של זכות יש גם כן החלק של הדין. אבל כשלא קשור לזכות, זה למעלה מכל דין.

[זה ענין הטל? הטל שלא תלוי בזכות?] 'אורות טליך'? כל מה שנקרא לאו בזכותא תליא. פה הנושא זה גאולה אחרונה, זה לא תלוי בזכות, לכן הפסוק אומר: "וברחמים גדולים אקבצך".

[הרב שרקי: דווקא הכתר נקרא מזלא בזהר] נכון.

[הכל תלוי במזל. כתר] כן אבל חוץ מכמה דברים. בלשון הגמרא 'מזלי' זה רצון. אז פה יש לך את ההסבר.

[הרב שרקי: מה ההבדל בין חסד גמור ובין רחמים פשוטים?] פה זה מדרגות. במדרגה של כתר עצמו ולמעלה מזה יש המון מדרגות. וכשאתם מגיעים ללמוד הפרצופים אתם רואים שבכתר יש כמה פרצופים.

[הרב שרקי: חסד שב-ז' תחתונות] חסד שבז' תחתונות זה לא חסד עליון, גמור.

חסד עליון נקרא חסד גמור. פה הרמז בפסוק שהוא מביא, זה כשהעניין אינו תלוי בזכות. זה הביטוי של הגמרא, גם של הזהר: "לא בזכותא תליא ...אלא במזלא תליא מילתא".

מזל זה רצון, ורצון זה שמו, זה גילוי מה שיש למעלה מזה. לפי דעתי ההגדרה היא הכי פשוטה: הרצון הקדום לברוא עולמות, וזה נקרא אצל הרב אשלג: "רצון להמציא רצון", לא רק אצל הרב אשלג, יש עוד מקורות, הרצון הזה: רצון להמציא רצון הוא רחמים גמורים לגמרי: לתת לזולת להתקיים, אין שום תנאי. מכל מקום כדי שהזולת יתקיים

ממש, באופן אמתי, הוא צריך לזכות בזה במשהו. ולכן הוא מתחיל את קנין הזכות הזה מלמטה-למעלה בעולם של, הדין מתגלה. אצל המקובלים אנחנו רואים שיש שתי שיטות לכאורה מקבילות, לכאורה בסתירה, נאמר לכאורה, ולאמיתו של דבר זה אותה שיטה: יש הסבר אחד שהיה הכרח לגלות את הנקודה של הדין הזה, כדי לתקן אותו, ולכן ברא עולמות,

וההסבר השני -לכאורה הפוך אבל זה אותו הסבר סוף, סוף: מכיוון שרצה לברוא, אז היה צריך לגלות את השורש הדין הזה.

פה יש חידה שלכל הפחות אני בעצמי לא מצאתי שום שביל כדי לפתור אותה, זה הפשט של המילה 'בראשית' בתורה. כי אם יש דחף לברוא או דחף לתקן את שורש הדין, הדחף הזה הוא תמידי, ולכן אי אפשר לחשוב על התחלה של אותו דחף של אותו תהליך או הליך. זה מסביר למה המפרשים והמדרש כבר מפרשים את המילה 'בראשית' לא במובן של בתחילה או בהתחלה.

ההסבר הכי פשוט שאני מכיר, קראתי את זה פעם גם רמז אצל הרב ברויאר שהיה תלמיד חבר של הרב שמשון רפאל הירש: שהזמן נברא עם התחלתו, ולכן רש"י צודק: (רש"י על בראשית א א') ,אין פשט במלה 'בראשית' שבמקרא, צריך להבין אותה לפי המדרש .אבל מה זה המדרש? "בשביל התורה שנקראת ראשית, בשביל ישראל שנקראו ראשית תבואתו": זו הכוונה, זה התכלית. במושג של תכלית יש הפתרון של הבעיה של התחלה וקץ. ולכן צריך להבין כי התכלית הזה נראה לנו כנצחי, תמידי בעולם התחתון, אבל המושג זמן בספירות העליונים זה עובר את השכל.

[.איך התכלית מבראשית] אם יש תכלית, יש מדרגות של ההשלמה של אותו תכלית. ואם יש קצב של מדרגות, זה ברור שיש התחלה וסוף. כי אם יש התחלה וסוף בכל שלב, יש התחלה וסוף בכל ההליך. אבל המושג של התחלה, המושג של סוף, אין להם משמעות לפי הזמן, יש להם משמעות לפי הכוונה של הבורא. למשל, אי אפשר לומר כי בעולם החלום, יש התחלה וסוף של כל תהליך שהוא, הכול הוא בבת אחת. בעולם החלום, הוא נמצא בתוך העולם שלנו שהוא תחת השטח והזמן. אז מה היא נקודת הקשר בין אותו עולם של החלום ועולם שלנו של הזמן? זה נקרא: "בשכבך ובקומך" אבל זה התחלה וסוף, אבל לא בזמן. ההתחלה של הזמן איננה בזמן, זה הקשר עם הנצחיות של מה שלמעלה מהזמן.

[הרב שרקי: גם אחרית הימים] גם כן. אפשר להגדיר את זה ככה כדי לפתור את הבעיות הפילוסופיות שיש בעניין, כי הזמן הוא ממד של ההויה, ולא ההויה ממד של הזמן. אי אפשר לומר שההויה היא בתוך הזמן. הזמן הוא בתוך ההויה. יתכן מאוד שהחשיבה המדעית המודרנית מתחילה קצת לגלות דבר דומה.

[איפה שורש הזמן?] ברצון. כפי שאמרנו: אם יש כוונה, זה מגלה זמן. אבל הדחף של הכוונה היא תמידית. אפשר לקשור את זה, לפי תורת הנגלה, במה שכתוב במשנה: צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא (אינסוף), שנאמר ילכו מחיל אל חיל, אבל כל חיל יש לו התחלה וסוף. זה נרמז במובן של 'בראשית', במובן הפשוט של 'בראשית' יש איזו כוונה לכן אנחנו חוזרים לעומק ההסבר של המדרש שמביא רש"י: 'בשבילי'

"וכי מה הם רחמים גדולים? אלא מפני שהרחמים הכלולים בקו האמצעי אינם רחמים גמורים", אע"פ שזה באמת רחמים, מכיוון שזה דווקא איחוד של חסד ודין אז זה נקרא רחמים. זה חסד בצדק, זה צדק בחסד אע"פ שחסד ודין זה תרתי דסתרי, יש ברחמים כמין חסד שזה רק דין שזה יהיה חסד, כמין דין אבל בצורת חסד, אם אפשר לומר.

כשנחזור לפסוקים של סיפורי תולדות האבות: אברהם הוא לא אברהם סתם, הוא אברהם אביו של יצחק. אם היה אברהם סתם, לא היה יכול להיות אביו של יצחק. חסד, מנותק מדין, לא היה יכול להוליד את הדין. אותו דבר ליצחק: יצחק לא נולד מעצמו, אם אפשר לומר, הוא בנו של אברהם, ואברהם צריך להיות הצדיק של מידת החסד, אבל נוטה לאיחוד המידות ולכן יש משהו של דין בחסד שלו וכן הלאה בכל ה.... כי אברהם, מחוץ לאיחוד המידות, זה כבר לא אברהם. אפשר לגלות כי במציאות של ההיסטוריה, זה נקרא ישמעאל, זה מידת החסד של הסיטרא אחרא, דהיינו שהיא מנותקת משורש הדין. חסד גמור, אבל בלי שום הקשר למידת הדין, זה כבר חסד של הטומאה. לא רציתי לומר חסד גמור, חסד לחוד. אח"כ נראה, שיש הוכחה בעניין של הניסיונות שהיו לאבות. אברהם נתנסה, לפי מידת החסד, תשע פעמים ופעם אחת לפי מידת הדין: "והאלהים נסה את אברהם "זה בסוף. לכן, במקביל, יצחק נתנסה, כצדיק של מידת הדין, תשע פעמים לפי מידת הדין ופעם אחת לפי מידת החסד. והמדרש מגלה, כי מכיוון שזה לא היה שייך להם מעיקרא, אז נכשלו באותו הניסיון השייך למידה שהיא שייכת לא להם. לא צריך לחזור למקורות האלו, זה ידוע: "אביך הראשון חטא ומליציך פשעו בי ,""אביך הראשון חטא", שרצה לשחוט את יצחק "ומליציך פשעו בי", שיצחק אהב את עשו. בשורש הדברים זה לא שייך להם, אבל מכל מקום הם עמדו על הניסיון.

[מה יצחק היה צריך להתנסות. יצחק נתנסה במידת החסד היה לו לאהוב את יצחק?] לא לאהוב. בהקשר לעשו. דווקא מידת החסד ביקשה ממנו אהבה לעשו, אבל האהבה הייתה מופרזת. רק יעקב, שכולו אמת, עומד על כל הניסיונות שלו. ומעניין מאוד כי רק התורה מפרטת באופן ברור את הניסיונות של אברהם, רק המדרש רומז שגם ליצחק וגם ליעקב היו עשרה נסיונות ואתה צריך למצוא אותן לפי עצמך "כי אמרתי עולם חסד יבנה ." השורשים צריכים להיות ברורים. ואחר כך כל אחד לפי העולם שלו.

[ניסיון זה בעקדה] כן, זה הניסיון האחרון, אצל אברהם הכול מפורט, הכול מפורש, ואע"פ שיש מחלוקת במדרש על הדיוק של העשרה ניסיונות, אפילו של אברהם, יש מחלוקת, אבל מכל מקום זה ברור לפי המקרא שהוא היה צריך לעבור תשע ניסיונות לפי מידת החסד כדי להיות צדיק של מידת החסד באופן ברור, וכדי להיות צדיק של איחוד המידות, היה צריך לעבור באחרונה, בסוף, את הניסיון של מידת הדין "והאלהים נסה את אברהם" ,והמדרש מדייק על זה ואומר: 'ויהו"ה נסה את אברהם' לא נאמר 'והאלקים נסה את אברהם' ובמדרש זה נושא רחב מאוד כל המשמעות של הביטוי: "האלקים", למה זה לא אלקים אבל האלקים? יש כמה רבדים של ההסברים של המדרש. **"וכי מה הם רחמים גדולים? אלא מפני שהרחמים הכלולים בקו האמצעי אינם רחמים גמורים, שהרי דין מעורב בהם שהם כלולים מן החסד ומן הדין, אבל רחמים של שם אהי"ה הם הנקראים רחמים גדולים שאין בהם תערובות. וכן חסד עליון, כאומרו: ובחסד עליון בל ימוט (תהלים כא, ח) שזהו החסד הפשוט הגמור של שם עליון שהוא אהי"ה ."**

לפי דעתי ההסבר הכי פשוט זה כי, בשורש הרצון להמציא עולמות כדי לברוא בריות, זה חסד גמור לגמרי, בכוונה תחילה, במחשבה לברוא. אבל אחר כך, בתהליך של המעשה צריך לגלות את מידת הדין, כדי שהבריאה תזכה במשהו. פה אני רוצה לחזור על אותה נקודה: כי יש דעות, מחוץ ליהדות, שאומרות שדווקא הגדולה של הבורא זה לתת במתנת חנם, בלי לבקש שום זכות, שום דין. אבל פה יש טעות גמורה, זה ילדותי, זה ממש תיאולוגיה ילדותית, כי מי שמקבל אם הוא לא זוכה, במשהו בזה, זה לא שלו, זה נקרא: 'נהמא דכיסופא', הבושה של המתנה, ששייכת למתנה. לפי דעתי, זה הייחוד של היהדות: השלבים האלו: אברהם, אז אתה יודע שאתה מקבל, אבל יצחק, אתה צריך לשלם כדי

דווקא לאמת, לקבל, לזכות במתנה. אבל כל עוד שההתנהגות היא של אברהם, אתה לא רואה שיש גם כן פנים של הגבורות. וכל עוד שההתנהגות היא של יצחק, אתה לא יכול לראות שיש גם כן פנים של [חסד], צריך להגיע ליעקב, כדי לדעת את איחוד ה ג׳. לאמיתו של דבר, כל מה שקדם ליעקב זה פרהיסטוריה שלמה. הכוונה של גילוי התורה זה מתחיל: ״דבר אל בני ישראל״, אין שום פסוק שאומר: דבר אל בני אברהם, דבר אל בני יצחק. יודעים שזה קיים, גם יש עוד ביטויים: ׳בני קדם׳, יש הרבה בנים בעולם אבל ״אל תקרי בניך אלא בוניך ,״זה שייך רק מישראל ואילך.

״אבל חסד של אברהם תערובת דין יש בו, ונקרא חסד עולם״, פה הרב מסביר את הביטויים שאנחנו מוצאים במקורות: ההבדל בין חסד עליון, חסד עולם. החסד העליון, הוא חסד גמור, חסד פשוט. חסד עולם, חסד השייך לעולם, אז יש בו כבר דין. מזה אפשר להבין גם כן ההבדל בין אהבת עולם ואהבה רבה. אהבה רבה זה בנוסח אשכנזי, אהבת עולם זה בנוסח ספרדי. אם אני זוכר: אהבה רבה זה בבריאה, אהבת עולם זה מתחיל בחסד.

״זה הכלל: משם אהי״ה ולמטה נולדו ההפכים כולם, פנים ואחור, ימין ושמאל, ולפיכך אין לך שם או מידה משם אהי״ה ולמטה שהיא פשוטה בלי הרכבה. ואחר שידעת זה, דע כי כל שמות הקודש והכינויין שהם מן הכתר ולמטה אין לך מידה פשוטה שאינה מתערבת עם חברתה. כיצד?״

אולי אני אקדים איזה הסבר פה: אנחנו רואים בהרבה סוגיות ששייכות לעניינים של הלכה כי יש כללים שאי אפשר להבין בלי אותו הסבר. כל פעם שאנחנו נתקלים בכלל כמו: ׳רובו ככולו׳, לפי השכל הפשוט אין מקום לכלל כזה: ׳רובו ככולו׳, או זה רוב או זה הכול. אבל אנחנו נמצאים בעולם, שאין דבר שהוא פשוט. הרוב הוא חסד, אז רובו ככולו. וצריך לומר כולו כרובו, רובו ככולו מכיוון שכולו כרובו. כשנגיע קצת למטה, לעניין של תורת אמת: מי שמסוגל רק להבחין בצד החסד שיש בתורה, הוא לא שייך להגדרה של תלמיד חכם, זו לא תורת אמת; אע״פ שיש פסוקים: ״ותורת חסד על לשונה ״אבל זה ״על לשונה״. מי שרגיש רק לצד הדין שיש בתורה, זה לא תורת אמת. ולכן צריך סנהדרין, כי היחידים נוטים או לזה או לזה. זה הסנהדרין בבת אחת, הוא שייך לתורה האמתית: דעת הרוב. דעת הרוב, זה כבר דעת האמת. כי זה בלתי אפשרי: כל יחיד הוא שייך, דרך שורש נשמתו, לקו אחד בתורה. צריך סנהדרין, כדי לדעת תורת אמת. יש רק אחד שהיה בסגולתו להיות התלמיד חכם האמתי: זה משה רבנו, שהיה שקול ״כנגד כל ישראל״ . צריך כל ישראל, כדי שתורת ישראל תהיה תורת אמת. אני מקווה שאנחנו נגיע מהר לאיזה שלב של תורת הכלל. כי המשבר בעולם הדתי, נאמר, שאנחנו עוד נמצאים בשלבים של שיטות שונות, כל אחת בפני עצמה היא אמתית, אבל שייכת לסוג מיוחד של שבט מיוחד, או משפחה מיוחדת של עם ישראל. אבל תורת הכלל זה ענין אחר לגמרי.

[הרב שרקי: צריך להקים סנהדרין] לא, אי אפשר להקים סנהדרין, אם אין כלל ישראל. הסנהדרין מבטא את המצב של כלל ישראל במציאות. יתכן מאוד שצריך איזה מספר, איזה מנין של תלמידי חכמים, כדי שהסנהדרין יופיע. ספק אם הגענו כבר לשלב כזה. ומה שרציתי להוסיף ש.... אולי זה קשור לשלמות הארץ, יתכן מאוד שזה קשור לשלמות הארץ.

[זה עוד שבוע...] אולי מחר, אולי הערב. אז אני רואה שאתה מאמין בזהר.(צוחק)

[אפשר להסביר למה דין וחסד בלשון יחיד ורחמים ברבים] אפשר. כי רחמים זה לשון רבים. אני זוכר שלמדתי פעם איזה פירוש על: ״המרבה לסלוח ,״כי הרחמים זה מרובים. [במובן של כלל ופרט] במובן שחיים זה לשון רבים. המציאות היא לשון רבים. אנחנו

יודעים רק 'עונות הרבים', אבל המציאות זה לשון רבים.
"כיצד? חסד אברהם אינו חסד גמור, שהרי מידת הדין של יצחק מתערבת עמו; ואין לך מידת רחמים שאין בה קצת דין, ואין לך מידת דין שאין בה קצת רחמים. ואם תקשה: אם כן למה אתה קורא מידת דין מאחר שיש בה רחמים? וכן, למה אתה קורא מידת רחמים מאחר שיש בה דין? דע כי המידה שעיקרה רחמים ורובה מתלבשת ברחמים, אף על פי שיש בה קצת דין אנו קורין אותה מידת רחמים; וכל מידה שעיקרה דין ורובה מתלבשת בדין, אף על פי שיש בה קצת רחמים אנו קורין אותה מידת הדין . זה הכלל של רובו ככולו. **אבל אין שם לא מידה ולא כנוי, מאהי"ה ולמטה, שיהיה כולו דין גמור או כולו רחמים גמורים. שאם אתה דן כן, נמצאת אתה קוצץ בנטיעות ומפריד ביחוד"**, פה זה המשפט שהוא המפתח של כל הנושא. זה מסביר את ההגדרה של בעלי הקבלה כי חסד שהוא רק חסד בעולם זה סטרא אחרא, אע"פ שזה דומה להגדרה האמתית של חסד, שהוא רק חסד, אבל זה חסד עליון.
[זה קשור לקרח?] איך?
[שהוא אמר כמציאות עכשווית מה שלעתיד?] כן. אני חשבתי בצד ההפוך, אבל כן, ברור. יפה.
[זה נאמר על אחר ש-'קוצץ בנטיעות'] אפשר לקשור. זה לפי דעתי, זה נושא של הפסוק: השופט שבדור .מי שהולך לשופט שקדם או לשופט של העתיד, העתיד של קרח, כי ראה את שמואל בחלום. וברור כי באחרית הימים, הכול יהיה רחמים גמורים. מי שאומר שזה כבר ככה, הוא באשליה. יתכן שזה הגדרה של עלמא דשקרא. מה שיהיה אמתי, עכשיו זה לא אמתי, מה שהיה אמתי עכשיו זה לא אמתי. זה קשור לפי דעתי לאמון המלא של אמונת חכמים שיש לנו, חכמים של כל הדורות, אע"פ שלא ההלכה כמותם: הם חכמים אמתיים של תורת אמת אע"פ שהמציאות שלנו צריכה הלכה אחרת. זה לא כל אחד מה שעלה בדעתו במשמעות הקטנטונת שלהם.[26]
[גם המהר"ל מסביר שזאת הסיבה שאמת היא לא ברחמים. האמת מתגלה בזמן] יפה! כי דווקא שם מידת הרחמים זה אמת, דרך ריבוי.
[לכאורה אמת לא שייך לרחמים אלא לדין] נכון: אמת ששייכת לדין זה אמת זה אמת בלי אלף!! יתכן מאוד שחכמי הקבלה לא התירו לימוד הקבלה לפני גיל מסוים כי יש גיל של דין, וצריך להיות ככה, ורק אחר כך גיל של רחמים. מי ששייך לעולם של דין הוא לא יכול לתפוס מה זה רחמים. ברור שזה גיל של השכל, של הנפש, זה לא גיל של המשרד הפנים.
"שאם תאמר שמידת רחמים היא רחמים גמורים, לעולם לא תתחבר עם מידת הדין הגמורה, נמצאו כשני הפכים שאינם מתקרבים זה לזה לעולם, ואם לא יתחברו הרי היחוד נפרד פרקים פרקים, מידת רחמים בפני עצמה ומידת הדין בפני עצמה, ועל זה נאמר: ונרגן מפריד אלוף (משלי טז, כח). אבל סוד קשר הספירות והשמות והכינויין והמידות אלו באלו הם כמו שאומר לך. דע כי מידת הכתר העליון שכולה רחמים מתאחדת תחילה בצד החכמה הפונה למעלה שהיא גם כן רחמים. ומן הצד השני של חכמה הפונה למטה ונקראת אחור, נולד מידת הדין "
מה שמסביר פה, כי מידת הפנים של החכמה, שייכת למה שלמעלה ממנה ונקראת רחמים. אבל מידת האחור של החכמה, שייכת למה שיש למטה ממנה ונקראת דין. גבי הבינה, מלכות דחכמה זה כבר התחלה של דין . גבי הכתר, כתר דחכמה זה קשור לרחמים גמורים. יש הסבר יותר פשוט, שכל מלכות של ספירה עליונה היא מקבילה לכתר של ספירה תחתונה. אחד מצד פנים ואחד מצד אחור. טקסט.....

[26] .(עשרה מאמרות על אלו ואלו דברי אלוהים חיים מאמר חיקור דין)

אני לא חושב שפה הוא מתכון לביטוי של מעשה מרכבה. אולי אני אגדיר בקצרה: מעשה בראשית זה התפשטות העולמות ומעשה מרכבה זה ההנהגה של העולמות ופה ההסבר שלו, שכל השגחה היא מורכבת ממידות הפוכות, דאם לא כן א"א לדבר על איחוד ה'. וכשנתקלים בתופעה של מידה, שנפרדת מאיחוד המידות, נתקלים במה שנקרא הסיטרא אחרא, זה מה שנגזל מאיחוד המידות.

"נמצאת למד...מעורב בה "

ואחר כך כל אחד יכול לחזור על הסיפור של חיי אברהם כדי לגלות את זה. כי אם אברהם לא היה מסוגל גם למידת הדין, הוא לא היה יכול להיות הגיבור של הסיפור בתולדות, כפי שהם. למשל, הוא היה גם כן גיבור מלחמה! מאיפה לקח את הכוח הזה? אברהם, שהיה רק חסד, לא היה יכול להיות האברהם האמתי, שמביא לתולדות של עם ישראל.

[אבל גם ישמעאל היה רובה קשת?] נכון וזה בא מאותו שורש, אבל כל העניין של הבנים האלו, שנפרדו מאיחוד התולדות זה דווקא העניין של הניתוק אצלם, של המידות. אני רוצה להסביר את הכלל: יש הבדל בין הכלי והאור. הכלי של ישמעאל, הוא ההיפך של האור של אברהם. אם אפשר לומר. כל מידה יכולה להיות טהורה אפילו המידה של רובה קשת, אם היה מדובר בנפש ששואפת לקרוא בשם ה' ולא לאלוה זה או אחר. שוב זה העניין של איחוד המידות

[.מזה הגדרה של כלי ואור ביחס לכל מידה] זה ההיפך. זה נלמד כשנגיע לאותו נושא, האור מתלבש בכלי אשר בעצמו הוא בא מאיזה רושם של אור הפוך, אבל זה נושא אחר, פה הוא מדבר על המידות וכשישמעאל מתחיל את התיקון של הכלי שלו הוא בוחר דווקא באור ההפוך – האור של מידת הדין, ואותו דבר לעשו כשמתחיל לתקן את הכלי שהוא כולו דין אז הוא שואף לאור החסד.

"נמצאת למד כי מידת אל...מידת שם הוי"ה...ולפיכך הוא פוסק אם לחיים אם למוות"

ולכן כל פעם שאנחנו מוצאים פסוק ששייך לשם הוי"ה, צריך להבין, כי לפי הנסיבות, שם הוי"ה מורה או לדין או לחסד, מכיוון שהוא כולו גם כן דין וגם כן חסד "אם לענג אם לנגע" פה הוא רומז לעניין התמורה כיוון שזה אותן אותיות. פעם אני למדתי :"אין רע יורד משמים" אז העונג יורד מן השמים ולפי מצב הכלי, הכלי מקבל או עונג או נגע.

"ולפיכך תמצא שם הוי"ה שהוא יסוד קו אמצעי זו מידת יעקב...

[הפסק הקלטה]

...מימינו חיים משמאלו מוות"

רציתי רק להוסיף שלגבי הקבלה, אע"פ שיעקב הוא באמצע בין אברהם ליצחק הוא נוטה לצד אברהם.

(שבוע אחרי כן):שם הויה, שהוא הקו האמצעי, מורה על איחוד חסד ודין. ראינו גם שמידת החסד כשלעצמה, כשהיא נוטה לאיחוד המידות, היא כבר מכילה את שורש הדין וכן מידת הדין, מכילה את שורש, אולי צריך לדייק, את שורש של שורש(נראה אח"כ למה) של מידת החסד. הרב נתן את ההסבר של האפשרות איך להבין את איחוד המידות, כי כפי שלמדנו הרבה פעמים, חסד ודין הם הפכים גמורים, מכיוון שכשחסד הוא באמת חסד, אז הוא ההיפך מדין וכשדין הוא באמת דין, הוא ההיפך של חסד. ולכן לכאורה, תיאורטית, מלכתחילה, אין שום אפשרות להבין את האיחוד שלהם. יש איזה כלל בקבלה, זה סוד של פנים ואחור, אבל זה סוד מכיוון שצריך להבין איך האחור שהוא ההיפך של הפנים הוא האחור של הפנים ואיך הפנים הם הפנים של האחור, זה באמת תרתי דסתרי. נראה את אופן ההסבר של הרב, שמכיוון ששורש החסד הוא בכתר וכתר שורשו למעלה שזה אור פשוט לגמרי, פשוט, דהיינו בלי שום הרכבה וכיוון שגם שורש הדין זה אותו שורש, צריך לעלות למעלה להבין איך זה התחיל ושוב צריך לחזור

לסוד הצמצום, שגילה את שורש הדין באור הפשוט של הרחמים. כי כל המקובלים הראשונים התחילו בסוד הזה, כדי להסביר את צורך הצמצום. יש כמה הסברים בעיקר בעץ חיים, באוצרות חיים כבר יש שלוש או ארבע הסברים, אחד מהם, כוונתו, מטרתו, זה להסביר את זה דווקא: היה צורך לצמצום, כדי לגלות את שורש הדין באור הפשוט של הרחמים הגמורים. כי למעלה, אין שום, שום הרכבה. דאם לא כן, אולי היה אפשר להסביר את התפשטות העולמות, בלי להתייחס לסוד הצמצום. זו היתה רק הקדמה קצרה.

[.יוצא שבשורש עצמו יש רחמים ודין] בשורש של מה? התוצאה של הצמצום, זה גילוי הגרגיר של הדין. בשיעור הקודם ראינו שההסבר של הרב זה כשיש טיפה של יין בים, זה לא נבחן אבל בכל זאת יש טיפה של יין.

[.] כן אבל הדילול של הדין הזה, הוא כל כך מוחלט, שאי אפשר לדבר על הרכבה באותה מדריגה.

[.הרב שרקי: דילול זה מושג כמותי...] תשמע יש בעיה כזו בהלכה דווקא. יש איזה סף נאמר, שהכמות התהפכה לאיכות. לפי דעתי מה שמצאתי -בעיקר במפרשים של ה'עץ חיים', ונראה אח"כ כי הנושא עצמו נגיע רק בסוף הפרק בדרוש של החפציבה, הוא מתעכב בזה. אני רוצה להזכיר את הנושא עצמו: כי לעניין המטרה נאמר, של בריאת העולמות, יש גם כן כמה אופנים של הסברים: מה הייתה תכלית בריאת העולמות? בתמצית יש שתי דעות:

-כדי להיטיב לנבראיו, דאם אין לו נבראים איך יקרא 'רחום', איך יקרא 'חנון'? 'כדי להיטיב לנבראיו' וזה הדרך שבחר בערך, פחות או יותר אפשר להגדיר את זה ככה, הרב אשלג בתורתו.(אורי שרקי: הרמח"ל) הוא התחיל אבל השיטה עצמה היא השיטה של הרב אשלג, ברור שכולם קשורים לכולם.

-אבל יש עוד נקודה, עוד ממד של הנושא: שכדי שבאמת המקבל, הוא יכול לקבל, לפי כוונת המשפיע, הוא צריך לזכות במה שהוא מקבל. וכדי שיזכה, צריך לגלות את הקו של הדין.

ולכן הנקודה שצריך לתפוס אותה: איך זה מתקשר? האם לומר, שגילוי מידת הדין, זה ממש בדיעבד כדי לתת לנברא לזכות. או אם זה לכתחילה, מטרה של בריאת העולמות, זה כדי לתקן את שורש הדין, שהיה מלכתחילה באור הפשוט. וזה ההגדרה של המחלוקת שהייתה בין המהרח"ו והחפציבה. נלמד את זה , אני לא זוכר אם הסברתי לכם שאני שאני מצאצאי החפציבה. החכם של החפציבה הוא נקרא ר' יוסף אבן טבול אלמוגרבי והוא הזקן של הסבא שלי. זה מקרה שזה לא מקרה. והיו במחלוקת דווקא על אותה נקודה. בסוף ימיו הסבא שלי ~~ה~~המהרח"ו השלימו ביניהם והסימן היה שבשתי המשפחות מדור לדור היו קוראים אחד חיים והבן שלו יוסף וכן הלאה, חיים, יוסף, חיים, יוסף כדי להזכיר את חיים וויטל ויוסף אבן טבול. -וברוב הספרים, למה אני אומר רוב - יש רק ספר אחד שנדפס, המוציא לאור שם את החפציבה, בשם המהרח"ו, גילו כמה כתבי יד.

[.] זה דרוש על אוצרות חיים שנקרא חפציבה. גילו כמה כתבי יד בכמה ארצות ועכשיו יש עבודה באוניברסיטה כדי לפרסם שוב את החפציבה בשם ר' יוסף. זה רק דרך אגב, זה דווקא הנושא שלנו הערב:

האם כוונת הבריאה זה תיקון שורש הדין, או כוונת הבריאה מכריחה את הצמצום כדי לגלות את שורש הדין כדי לתת לזכות לבריות? תפסתם את ההסבר? זה קל להבין....

סוף סוף אפשר להסביר ,יש רמזים בשערי אורה שזה אותו דבר, שאין סתירה בין שתי

הגישות האלו, אבל בתפילות, יש הרבה רמזים של כמה ניסוחים של תפילות, ששייכות לאותה בעיה. ויתכן מאוד - אני הצעתי את זה כשהגענו, כשלמדנו את השל״ה - אבל זה לפני הרבה, הרבה זמן - שבנוסח אשכנזי : קודם שנברא עולם, קודם שברא את העולם. בנוסח ספרדי יש גרסאות שונות. יתכן מאוד שהשנוי גרסאות שייך לאותו נושא.
[האם השלימו ביניהם?] זה סוד. אבל זה סוד משפחתי שהשלימו, כנראה שזה דומה מאוד, במדרגה אחרת כמובן, למה שקרה בין הגאון מווילנא והבעל התניא שנפגשו בגן עדן, אז השלימו שמה.
[הרב שרקי: איך זה יוצא אותו דבר?] כי למעלה, למעלה, ואני מסתמך על מושג של הרב אשלג דווקא, למעלה, למעלה אי אפשר לדבר על רצון, ולכן אנחנו משתמשים על מושגים של 'תכלית' בריאת העולמות, כוונת בריאת העולמות כדי להטיב, כדי לתקן. למעלה אין רצון, יש למעלה מן הרצון, זה רצון להמציא רצון. ואם כן הרצון הזה גורם גילוי שורש הדין, הרצון עצמו.
[כשעלה במחשבה] כשעלה. זה מוקד העניין: למה עלה במחשבתו, דווקא באותו זמן ולא לפני זה ולא אחרי זה? התשובה היא שלמעלה אין זמן, לכן, אין שאלה, אבל זה לא תשובה! מכיוון שסוף סוף, אנחנו נמצאים בעולם שהזמן זה מציאות, הזמן והשטח זה מציאות, זה ו' ה' אחרי י' ה'. לכן, אע״פ שהמציאות של השטח והזמן, זה בעולם השפל, מכל מקום, זה אי אפשר, בלתי אפשרי שאין שורש לזה למעלה. לכן אע״פ ששורש הזמן זה לא זמן, זה, למרות כל, זה זמן. יש מושג של ימים, שנים למעלה, אע״פ שזה לא ימים ושנים בזמן שלנו, של המציאות בעולם החיצוני, מכל מקום, בשורשו זה אותו דבר.
[בשורש השורשים גם כן?] בשורש השורשים גם כן, בשורש השורשים זה ענין של סדר. אע״פ שלמעלה אין זמן, סדר יש. סדר זה שורש הזמן. אתם זוכרים כשלמדנו איזה דיוק בגמרא, על המשנה: הקורא למפרע יצא או לא יצא בק״ש? ״שלא יקרא למפרע״ (בבלי ברכות יג ע״א גמ':)
יש מחלוקת בין רבי וחכמים, המחלוקת מתחילה ככה: ״שמע - בכל לשון שאתה שומע״. ״תנו רבנן: קריאת שמע ככתבה, דברי רבי (בהויתם יהיו זה רבי); וחכמים אומרים: בכל לשון״;
״תנו רבנן: והיו - שלא יקרא למפרע״.
מה הצד השווה בין שתי הדעות? אם אתה קורא ככתבה, דהיינו: בלשון הקודש, אז זה הפשט של ״בהוייתן יהו״ אבל כתוב: ״והיו הדברים האלה״ והם (החכמים) מסבירים שנקרא למפרע. ולכן האופן הסדר של המלים זהו מה שמחפש רבי בלשון הקודש: אמיתות הפסוק. זה ברור שזה סימן שגם לחכמים צריך לקרוא בעברית כי בשפה אחרת הסדר שונה, אע״פ שהכוונה לפי הלכה זה סדר הפרקים והפסוקים. לא מצאתי רמז בהלכה שזה גם סדר המלים, אבל זה ברור, שההגדרה של האמת, זה מהלך הסברות. כשלומדים גמרא, מבינים את זה: אי אפשר לדלג על סוגיה אחת כדי... צריך מהלך סברות, כדי להבין את הכוונה של המתרץ או של הסוגיה, כי אם מדלגים על סוגיה כלשהי, אי אפשר לתפוס את אור המקיף של הסוגיה. הרב קוק הסביר את זה.
['כשעלה'] ״כשעלה״ זה לא אומר שזה מושג של זמן. מכיוון שכבר התחלנו כבר בחדש אדר, יש איזה רמז של הרב: 'אדר' זה אל״ף דר! אנחנו נמצאים באדר: בעולם האיחוד! אל״ף דר. אני פעם הסברתי הפסוק- זה קשור לעניינים של פורים - ״ודבר יהו״ה אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו .״הפשט, זה כמו שמדבר איש אל רעהו, אז הקב״ה דיבר פנים אל פנים אל משה. אבל אפשר לקרוא הפשט באופן אחר: מתי יש גילוי דבר ה'? כשבבחינת זמן, בזמן שמדבר איש אל רעהו, כשיש אחווה, אז יש חידוש תורה. זה מובן. מצאתי שאחת מהמשלוח מנות בפורים, בין תלמידי חכמים, זה חידושי תורה.

הסוד של העניין, זה כי גילוי דבר ה' ,לכאורה, נפסק בפורים. אבל זה ממשיך כשיש משלוח מנות איש אל רעהו אומרת מגילת אסתר. זה המשך של גילוי דבר יהו"ה. אז זה רק דוגמא אחת, לכאורה זה נושא אחר, יתכן שזה אותו נושא. 'כשעלה' זה אופן של התפשטות העולמות, זה לא הזמן. ואפשר לקשור את זה, למחלוקת בין אברבנאל ורש"י, על ההסבר של רש"י על המילה 'בראשית'. מה אומר לנו רש"י? אתה לא יכול לקרוא המלה בראשית בבחינת זמן, אלא בשביל ישראל, בשביל התורה, באופן אחר לגמרי. ואם אתה רוצה להבין אותו כפשוטו, הוא ממשיך, אז אתה צריך לשנות את המסורת: בראשית 'ברוא' אלקים ולא 'ברא' אלקים. אם אתה מבין את המילה 'בראשית' במשמעות של התחלה אז אתה צריך להבין שהתחלה זה האור, ולא הבריאה, וזה ההיפך של הפשט. צריך לקרוא ככה: "בראשית ברוא אלהים את השמים ואת הארץ ; (ב) והארץ היתה תהו ובהו", אז (ג) "ויאמר אלהים יהי אור "אז בראשית "ויאמר אלהים יהי אור", ולא ברא (בקמץ): זה ההיפך של הפשט. כי בריאה זה דווקא צמצום, זה מחזק את דבר רש"י. בריאה זה צמצום, ולכן מה שקדם לצמצום זה האור, ולכן הדבר ראשון זה האור, זה לא הכלי.

[הרב שרקי: האמת לפי דעת רשי היא שהאור קדם? [אבל יש רמז, מכיוון ששורש הכלי הוא יותר למעלה, וזה נרמז במלה 'את'. "בראשית ברא אלקים 'את' השמים": זה הכלי של השמים, "'ואת' הארץ" זה הכלי של הארץ, לכן צריך להפוך. יש הפסוק הנודע: ביום עשות יהו"ה אלהים ארץ ושמים ."ארץ זה הכלי של השמים, ושמים זה הכלי של הארץ. שוב זה אותו נושא: איחוד בשורשם, בין כלי ואור.

[הכלי בא בשביל האור] הכלי בא בשביל האור, אבל האפשרות של הכלי, שורש הכלי, כדי שהאור יתגלה, הוא יותר חשוב, הוא למעלה. תפסתם את זה? יש מדרש שמסביר את זה. לפי המדרש: הקב"ה מתאווה לדירתן של התחתונים :הוא מעדיף את התחתונים, זה פלא?! ולכן זה סימן, ששורש של התחתונים הוא למעלה משורש העליונים. מצד אחד, עדיף המלאך מהאדם, מצד שני, האדם יותר עדיף מהמלאך. אני חוזר על ההסבר הזה: ברור כי הנשמה היא יותר למעלה מהגוף, אבל מה יש לנו צורך בגוף? הגוף נותן לנשמה אפשרות להיבראות בעולם התחתון. ולכן יש כוח בגוף, שלא נמצא בנשמה מלכתחילה, אז אותו כוח הוא למעלה מהנשמה.

[הגמרא(בבלי קידושין מ ע"ב) "תלמוד גדול או מעשה גדול [?"זה דומה.

[הרב אומר בדיוק משהו הפוך, הלימוד מביא ע"י מעשה: המעשה גדול] אני שמעתי דווקא מהרב נחמני, אם אני זוכר, "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה בפורים" , [צוחק] שדווקא צריך להבין את זה ככה: גדול הלימוד שמביא על ידי מעשה, רק לימוד שמביא על ידי מעשה גדול, לכן המעשה הזה, זה מעשה שהוא תוצאה של הלימוד, לא מעם ארצות. לכן לא כל מעשה גדול מהלימוד, אלא מעשה שיש בו לימוד, הוי אומר זה הלימוד גדול!

[ק"ש. לומדים בסוף הגמרה שהמצוות צריך כוונות]מלכתחילה ההלכה הייתה צריכה להיות - איך אומרים את זה? אני לא שייך לאותה שיטה - מכיוון שאין בכוח הדור, לקיים את התורה לפי הכוונות, אז בא מאוחר מאוד הכלל ש-מצות אינן צריכות כוונה חוץ, אולי אתה מתכוון לזה? חוץ מאותן מצות שצריכות כוונה מכיוון שהן בדיבור, הכוונה היא המעשה. בלי כוונה אין מעשה. זה העניין יש לימוד שהוא מעשה והוא נקרא לקיים את התורה. זה לימוד שמביא על ידי מעשה.

[לשמור לעשות ולקיים] בסדר הזה.

[זה קודש שבחול] זה דומה גם כן, זה מקביל. אבל הקודש שבחול הוא ממש קודש, לא חול! אבל מכיוון שהוא נבלע בחול.

[קדש הקדשים] אפשר לקשור גם כן לזה. אפילו קדש הקדשים זה קדש בנגלה. אני לא חושב שזה הקודש שמתגלה מן החול, זה ענין אחר, אבל זה מקביל.
[הרב שרקי: איך זה מתאחד?2 השיטות] זהו. רמזתי בזה כבר. כי דווקא השאלה נשארת רק כששואלים, כשמסבירים דווקא את המושג של: 'כשעלה במחשבה', בראשית, בבחינת זמן. לכן פה יש מקום לשאלה. ורמזתי לעניין של: 'רצון להמציא רצון', והרצון להמציא רצון, הוא נצחי, הדחף הזה לברוא כשעלה במחשבה, הדחף הזה הוא נצחי, הוא למעלה לגמרי מן הזמן, מהזמן. ולכן זה בבת אחת: זה בבת אחת שזה מתגלה: להיטיב והדרך להיטיב.
[הרב שרקי: למה זה קרה בזמן מסוים?] רק דקה, אולי פה יש דיוק על רש"י כי זה חידה, למה רש"י מביא שני הסברים על בראשית, אע"פ שבאופן פשוט: מכיוון שיש ב' אז צריך שני הסברים. זה ברור, לא, לא! זה עמוק. הוא אומר: "בשביל ישראל שנקרא ראשית, בשביל התורה שנקראת ראשית" למה הוא צריך שני הסברים? וחוץ מזה יש חידה ברש"י כי השורש של רש"י זה במדרש רבה ובמדרש רבה: ישראל זה למעלה מן התורה בשורשם, ואצל רש"י הסדר הוא הפוך: בשביל התורה ובשביל ישראל .פה זה מתיישב, כי יש הסבר אחד: הנבראים שצריך להיטיב להם זה ישראל, ואופן הטוב והמיטיב הזה זה התורה. איך להיטיב? דרך התורה "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצות" .מכיוון שצריך להיטיב את ישראל, צריך להרבות בתורה ומצות. לכן הוא צריך את שני ההסברים, פה זה דיוק כנראה חדש. לכן הוא צריך את השניים האלו.
אולי מצאתי, עכשיו דווקא, את התשובה על השאלה שלי, שרק כשמקבל את התורה, ישראל הוא ישראל; לפני זה הוא יעקב. פשוט. "תורה צווה לנו משה מורשה קהלת יעקב "כשמקבל את זה הוא נקרא ישראל. לכן התורה קודמת לישראל, יעקב קודם לתורה. זה הדיוק של המדרש רבה. כי המדרש רבה אומר, מחשבתם של ישראל קודם לכל, אז מחשבתם של ישראל זה יעקב, אם יתכן, וישראל זה ישראל. אז יעקב נקרא ישראל, כשמקבל את התורה. ויש לך הוכחה בגמרא, זה במסכת חולין, העניין של גיד הנשה. רק מסיני, זה מצווה, אבל זה נכתב במקומו, ועל איזה פסוק? "על כן לא יאכלו בני ישראל " אתה רואה איך זה מתקשר.
[הרב שרקי: רגילים להזכיר שישראל זה השם של יעקב בארץ ישראל, לא יעקב שמקבל את התורה?] זה אותו דבר, זו שאלה מעניינת, שאלה ציונית. [צוחק].
[.שרקי: אבל ההסבר זו גישה חרדית!] לא לא, זה אותו דבר. אני אסביר לך דווקא דרך האגדה שיש בשבת, זה ההיפך ממה שאתה חשבת, אם אני תפסתי את המחשבה: כשכפה עליהם הר כגיגית שם תהא קבורתכם..., אז קיבלו את התורה, ולמה נקברו במדבר? כי לא נכנסו לא"י. ולכן להיכנס לא"י ולקבל את התורה זה אותו דבר, ולא ההיפך! יש עוד הוכחה בגמרא, זה בהתחלת מסכת סנהדרין, גזירה שווה בין "ומשה עלה אל האלהים" ועזרא עלה לארץ: שהגמרא מסבירה כי עזרא היה יכול לקבל את התורה אלא שקדם לו משה, וההוכחה של הגמרא זה: "ומשה עלה אל האלהים" 'עליה', זה עליה לסיני.
[הרב שרקי: על הר מוריה, קפץ והגיע להר סיני] יפה. [שיעור 02-447 דקה 31]
[הרב שרקי: לפי זה למה עלה במחשבתו בזמן מסוים] זהו. אז צריך להבין 'כשעלה במחשבתו' זה לא עניין של זמן, לכן הבאתי את רש"י. זה אופן: העלייה במחשבה זה נצחי. זה ההסבר של הרב, נגיע לזה, שזה מצד המקבל, אע"פ ששכלית קשה לתפוס את זה. מכיוון שאם ההסבר זה מצד המקבל, יש שורש בצד המשפיע, אבל צריך להבין איך שורש הזמן, אע"פ שזה סדר, זה לא זמן מציאותי.
אני אתן לכם שתי דוגמאות, יש קשר בין שתי משמעויות האלו: "כשעלה" זה האופן. מצד המקבל זה הזמן: (שמות לג, (יא) "כאשר ידבר .''קודם כל זה שילוב הדורות. שילוב

הדורות זה עולה על הסתירה בין ההבדל בין זמן זה וזמן אחר. דור מיוחד יש לו הזמן שלו, אבל יש שילוב הדורות שמאחד את כל הזמנים הנפרדים האלו, והאיחוד הזה הוא למעלה מן הזמן. תפסתם את זה. שילוב הדורות. ויש הרבה מימרות במדרש וכבר בגמרא אבל באגדות מגיד מראשית אחרית, וגילה הקב״ה לאדם הראשון ״שהראהו הקדוש ברוך הוא דור דור ודורשיו, דור דור וחכמיו״. ״זה ספר תולדת אדם ,״כל זה, זה מקשה אחת אבל המקשה אחת, של התולדות, זה למעלה מן הזמן של כל דור ודור. אולי זה נרמז בביטוי: ״בסוף הדורות .״האם סוף הדורות, זה דור מסוים, או זה ממש סוף הדורות ואנחנו עולים למעלה מהזמן? תפסתם מה זה ׳סוף הדורות׳?

[אחרית הימים] אחרית הימים, זה לא סוף הדורות, זה עוד לא סוף הדורות. אחרית הימים, יש פשט מדויק של סוף הגלות. יש ביטויים בפסוקים ״הנה ימים באים ״או ״והיה באחרית הימים ,״הכוונה זה: להתחלת לימות המשיח, אבל ההגדרה של התחלת ימות המשיח זה סוף הגלות.

וההסבר השני זה בחיים של כל אחד ואחד. אנחנו חיים דרך הזמן, אבל האיחוד של הנפש הוא למעלה מאותו זמן, כי זה אותו נפש, שחי בזמן זה ואחר כך בגיל זה, בגיל זה עד הסוף. ויש הרבה דברים באגדות של פרק חלק, שצריך להסביר דרך זה, למשל באיזה גיל תהיה תחיית המתים? איזה מין שאלה זה ?לכן זה סימן שיש בעיה. בתחיית המתים באיזה גיל נהיה?

[עשרים] לא, זה שלשים ושלוש. זה דווקא הגיל שמאחד את כל הגילים. במיסטיקה של אומות העולם יודעים את הנושא. הם מגדירים את זה ככה אצל הנוצרים: הגוף המכובד. הגוף המכובד יש לו אותו גיל, בצרפתית זה: ׳le corps glorieux il a trente trois ans׳.

זה דווקא הגיל של עקידת יצחק, אע״פ שיש מחלוקת, שלשים ושבע, שלשים ושלש.

יש בזה דוגמא, של איחוד קצב הזמנים, וזה למעלה מהזמן. ואע״פ שזה למעלה מהזמן, זה כולל את כל הזמן, זה כולל את שורת הזמן נאמר. זה מגלה את כוחו של רש״י. הוא רומז לעניין של קבלה בהסבר שלו. וזה סוד ההלכה, הלכה עצמה, כי אולי דרך הלשון התלמודי, אפשר להבין את העניין הזה, כי אם ניקח את הביטוי של המשנה הראשונה, יש כמה משניות כאילו: ״מאימתי קורין את שמע בערבין? ״זה עניין של זמן. רש״י מפרש כדי שנבין כי מזה, מה ״מאימתי״ אנחנו לומדים שיש מצוה, חובה, דין. איך? המשנה אומרת: ״מאימתי קורין את שמע בערבין?״, איך הגמרא מתחילה? ״גמרא. תנא היכא קאי דקתני מאימתי?״ מה הוא פשט הגמרא? ״היכא קאי דקתני מאימתי?״.

לכאורה הפשט הוא ככה: מאיפה למד את החובה של ק״ש? זה הפשט של רש״י.

הפשט של הגמרא הוא אחר: למה להתחיל בפרט אחד ׳מאימתי׳ לפני ההגדרה של הכלל של ענין ק״ש? תגיד לי כבר שיש עניין של ק״ש ואחר כך אתה שואל פרט אחד: הזמן; זה הפשט של הגמרא לפי כל השיטות.

רש״י מחדש משהו: רש״י אומר: מה היה לומד שלמד שם חובת ק״ש? [״מהיכא קא סליק דתנא ביה חובת קריאת שמע״]. החידוש ברש״י זה חובת ק״ש. אם כן, אנחנו לומדים מהגרסה של המשנה עצמה: מכיוון שיש עניין של זמן זה סימן שיש עניין של חובה, ולא משנה איזו מצווה. זה הגדרה של מצווה שהזמן גרמא. מכיוון שאתה שואל על עניין של: ״מאימתי״ זה סימן שלפני זה אין לך מצווה ולכן העניין דווקא של הזמן מביא העניין של החובה. זה החידוש של רש״י. תפסתם את ההקבלה עם הנושא שלנו?

ולכן הכוונה להיטיב לנבראים מביאה המציאות של הזמן ובבת אחת את המציאות של הדין. זה מובן איך זה מתקשר?

[מה עשה הדין שצריך לתקן אותו? לפי השיטה השניה?] אותו שורש של הדין, שהיה נמצא באור הפשוט צריך לתקן אותו. א״א שההויה הקדומה תישאר עם הספק הזה שיש בה.

[איזה ספק?] אני אסביר את זה ככה: האור הפשוט הוא כולו רחמים. אם אתה אומר, ואנחנו יודעים את זה בדיעבד: גילוי הדין בבריאת העולמות זה מגלה שיש שורש הדין למעלה. אם אתה אומר, שבאור הפשוט שהוא כולו רחמים, יש גרגיר של דין אז זה ההיפך של הרחמים. מה זה ההיפך של הרחמים? זה רחמים שהוא בספק אם הוא רחמים. וצריך לתקן את הספק הזה. וזה כמעט כל השיטה של הרב אשלג, צריך לתקן את הרצון לקבל ולהפוך אותו לרצון להשפיע, זה תיקון המלכות.

[הרב שרקי: אצל הרב אשלג זה מתחיל מזה שיש רצון להשפיע זה מבטיח שיהיה גם רצון לקבל] אבל תחזור על ההסבר שלו על הצמצום דווקא, למה היה צריך צמצום? כדי לגלות את הרצון לקבל כדי לתקן אותו, זה עובר כל השיטה שלו.

[שורש הרצון לקבל הזה הוא בעצמו ברצון להשפיע] אבל הוא היה כלול ברצון להשפיע וצריך לגלות אותו. ומטרת הבריאה זה לגלות את הרצון לקבל, שהיה כלול ברצון להשפיע. זה מוקד של הנושא ברב אשלג. אין שתי אפשרויות כדי להבין את זה. אם אתה מוצא בשיטה שלו, איך הוא מגדיר את מלכות דכתר? מלכות דכתר, זה רצון לקבל שכלול ברצון להשפיע, אבל זה רצון לקבל, שהיא בעצמה רצון להשפיע. כפי שאתה הסברת מקודם. מכיוון שיש רצון להשפיע, יש, כלול ברצון להשפיע, ידיעת רצון לקבל. מה זה להיות מקבל? רק המשפיע יודע לדעת, אבל באופן של משפיע, לא באופן של מקבל. אבל זה רק התחלת השיטה! ואחר כך זה מתגלה שהבריאה גורמת נחת רוח ליוצר וזה סוד 'כתר מלכות': המלכות הופכת לכתר ולכן כתר מקבל מהמלכות. אבל מכל מקום, הרצון לקבל ברצון להשפיע הוא לא, מציאותית רצון לקבל, אלא רצון לקבל בבחינת רצון להשפיע. אבל זה קודם. אפשר להסביר את זה בהקשר לפסוק "בכל צרתם לא לו צר " מה זאת אומרת "בכל צרתם לו צר"? האם יש צרה למעלה? אבל לו, ל' ו', בבחינה שלו. למשל, איזה תינוק, יש לו כאב, אז יש גם כאב לאמא, אבל א"א לומר שהכאב הוא מציאותי אצל האימא, זה כאב של אימא, אבל זה יותר חמור מהכאב של תינוק.

לכן כדי לתקן את זה, אז יש הכרח לברוא עולמות.

ולכן זה ברור כי הבריאה היא תמידית כי הדחף לזה זה תמידי, זה למעלה מהזמן. זה סוד של המדרש: מלמד שהיה בורא עולמות ומחריבן ."ההסבר הזה, זה הבסיס של כל השיטה של העץ חיים. כל העניין של שבירת הכלים, האר"י מלמד מזה. לפני האר"י ידעו את שבירת הכלים, אבל כנראה הוא בא רק לגלות את ההסבר הזה, רק לגלות את הכלל הזה. כי מה זה שבירת הכלים? זו התוצאה של עולמות שקדמו ושנחרבו. ויש שורש בזהר גם כן על כל העניין: המלכים שמתו. זוכרים את כל המקורות האלו...

[הרב שרקי: גם הזמן היה צריך להיות נצחי] לא. הזמן הוא נצחי, וזה נצחיות, זה הנצח, אבל בנצחיות ההיא, יש נקודה שנקראת עולם הזה, ו"זה", זה העכשווי. אם אני יכול להסביר את זה, כי אין לי סמך בכתובים, כי יש תיקון תמידי של מה שנקרא הנשמות. יש שלב אחד שהוא בעולם של הזמן שנקרא עולם הזה.

[הרב שרקי: אין לו התחלה וסוף] אין לו התחלה וסוף. אין לו, כי הלידה, זה לא התחלה והמיתה, זה לא סוף.

[הרב שרקי: למה יש כל כך הרבה מחלוקת בין הרמב"ם...?]לפני נושא זה: זה ענין של איחוד הדורות. מי יכול לזכור את ההתחלה שלו? אע"פ שיש ביטוי: "זכור לו יום המיתה" מי יכול לזכור את יום המיתה? (צוחק)

יש נצחיות של אותו תיקון, ויש נקודה אחת, שנקראת עולם הזה. הפשט של הבראשית שלנו, זה של העולם הזה שלנו. צריך להבין את העניין של 'זה', המשמעות של הביטוי 'זה', 'עולם הזה'. 'עולם הזה' מביא את העניין של הזמן.

[הר"ש: זה כל המחלוקת שיש בין הפילוסופים ובין התורה] למה אתה אמרת הרמב"ם

מקודם?
[הר״ש: כי הרמב״ם הוא החזק על זה שהמחלוקת העקרונית בינינו לבין הפילוסופים אם העולם נברא או אם העולם קדמון. לפי מה שאנחנו יודעים עכשיו, זה לא כל כך משנה]לא, לא לא, זה משנה הרבה, כי העולם הזה נברא, הוא לא קדמון. אבל לכל אחד ואחד ה-לכאורה זמן, של הבריאה שלו, הוא שונה, בתוך הפשטות של הנצחיות. למשל, לפלוני, עולמו נברא כשנולד, אבל זה לא אומר שהעולם נברא כשהוא נולד. לאלמוני, זה בעת אחר, ולעולם כולו גם כן. בנצחיות של העולם כולו יש נקודה שנקראת ׳עולם הזה׳, זה לפי ההסבר של הסדר מלמטה-למעלה.

[הר״ש: ...ספורנו שאומר בראשית: רגע ראשון] רגע ראשון של העולם שלנו. טוב, אני מבין שזה לא פשוט להבין את זה שכלית, אבל יש דרך שמורה(בחולם), כי זהו הלימוד של המקובלים בזה. יש לך הרבה רמזים, למשל במה שמביא רש״י על דברי הנחש, ״שתהיו כאלקים בורא עולמות: ״יוצרי עולמות .״כשנברא אחד, בגמר התיקון שלו, זכה בתיקון שלו אז הוא (קטע חסר)

[הפסק בהקלטה]

[הר״ש: מדוע עלה ברצונו דווקא בזמן מסוים? התשובה שאנחנו רגילים לומר זה בגלל שהזמן (...) לבריאה, בגלל שהזמן נברא. הרב אמר שזו לא תשובה אמיתית. שהתשובה יותר עמוקה היא שהדחף הוא נצחי, הדחף הזה הוא למעלה מהזמן גם כן] הדחף הנצחי הזה מביא בנצחיות שלו בריאת עולמות בזמן המיועד לכל עולם ועולם.
[בסופו של דבר זה מתאחד עם הצורה הראשונה] ברור שזה מתאחד. אבל זה לא אותה תשובה. אבל ההבדל עם הפילוסופים, שהם שוללים את הזולת, שיש בין הבורא והבריאה, הם שוללים את זה. יש הסבר של הרב נחמן מברסלב על זה, הוא אומר: יש מקום לומר שהם צודקים, אבל אינם יודעים איך הם צודקים. מלכתחילה לבריאה אין לו זכות, אין לו חיוב בנפשו. אחרי גמר התיקון יש לו חיוב בנפשו. אז זה העניין בדיעבד ומלכתחילה. תפסתם את זה? לא הבנתם...אני מקווה שלא הבנתם...

״נמצאת למד כי מידת א״ל שהיא מידת חסד אברהם, אף על פי שנקראת חסד ויש בה רחמים הרבה, קצת דין מעורב בה. ומידת אלהי״ם שהיא מידת פחד יצחק, אף על פי שנקראת דין ויש בה מיני עונש הרבה, קצת רחמים מעורב בה. אבל מידת שם יהו״ה שהוא קו האמצעי והוא עומד באמצע כל השמות, כמו שהודענוך, מימינו חסד ומשמאלו דין, בלי ספק״ דהיינו, אע״פ שיש משהו ששייך להויה בחסד: האיחוד המידות, ויש משהו ששייך להויה בדין: איחוד המידות, אבל מדובר בחסד ודין דסטרא דקדושה, כי דווקא ההבדל בין הסטרא דקדושה והסטרא אחרא כי החסד בסטרא אחרא, היא רק חסד, והדין בסטרא אחרא, הוא רק דין, זה עולם הפירוד, יותר חמור מאוד מעולם הפירוד.
״בלי ספק שם זה כלול בדין וברחמים מכאן ומכאן״, פה יש איזה קצת קושי, כי לפעמים הוא אומר חסד, לפעמים הוא אומר רחמים, ורחמים זה דווקא המידה של שם הויה, רחמים זה דווקא המידה של איחוד המידות. אולי כדאי לתקן בהערות. אבל אולי יש לו כוונה, אבל יש בזה קושי.
״ולפיכך הוא פוסק אם לחיים אם למוות״ דהיינו מי שפוסק ״אם לחיים אם למוות״, הוא למעלה מההבדל שיש בין חיים למוות.

"**אם לעונג אם לנגע**" יש איזה רמז על ספר יצירה. אולי פה יש איזו כוונה, אפילו ברמז, שעונג או נגע, זה אותן אותיות. ודווקא סדר אותיות מורה על ההפכיות של המידות האלו. זו אותה מידה, אבל בבחינת היפך, גם חיים ומוות. גמרא: "מה יעשה אדם" ויחיה? ימות. מה יעשה אדם וימות ?יחיה"... זו גמרא! בבחינת המשפיע, הכול זה עונג, אין רע יורד מן השמים. בבחינת המקבל, אם יש חטא, אותו שפע, הוא מקבל כנגע. כשכולו "וטהר את הנגע כלו הפך לבן טהור הוא ,"אותו נגע.

"**ולפיכך תמצא שם יהו"ה, שהוא סוד קו האמצעי והוא עומד באמצע, זו היא מידת יעקב אבינו עליו השלום ולפיכך נאמר בו: ויעקב איש תם יושב אהלים (בראשית כה, כז)** אהלו של יעקב, אהלו של אברהם ואהלו של יצחק, אהלים כלומר, **יעקב הוא סוד המידה האמצעית, כמו התיומת שבלולב שמתיים שני הצדדים באמצע כך יעקב מתיים שני האוהלים, שהם אוהל אברהם שהוא חסד ואוהל יצחק שהוא דין**". יש רמז בפרשת השבוע (שמות כו, (כד) "ויהיו תאמים" תראו מה אומר רש"י על אונקלוס: יש איזה רווח בין התיום הזה וצריך הרווח הזה, כי הרווח הזה מגלה את האיחוד .

"**וזהו סוד ויעקב איש תם יושב אהלים (שם, כה). כי מה צורך לומר יושב אוהלים? היה לו לומר יושב אוהל. אלא מידת יעקב עומדת בין שני אוהלים, ומתיימת ומאחזת ימין ושמאל במידה האמצעית, עד שנמצאו אברהם ויצחק נאחזים ביעקב**". זה מתקשר לעוד נושא: למה היה צריך ליעקב שתי נשים, שתיים שהן ארבע? כי דווקא אהל רומז לאישה. "שובו לכם לאהליכם ," (הרב שרקי "הנה באהל") יפה!, לכן הוא צריך אחת מצד אברהם ואחת מצד יצחק.

ההבדל בין אברהם ויצחק זה עוד נושא. אולי ננסה להסביר את זה: כי יצחק הוא מיוחד במינו, יש לו: בין אדם למקום, יש לו ארץ אחת, לא יצא מא"י. בין אדם לחברו, יש לו אישה אחת. ובין אדם לעצמו, שם אחד. אבל לאברהם יש כפילות כנראה עם הבן דוד הזה שהוא לא בן ולא דוד...[צוחק] ההסבר, אולי, זה עניין של הקליפה, כי ישמעאל יצא מקליפת ארם. ויצחק יצא מאברהם, ולכן לאברהם יש רק שרה. אבל יש סוד בפרק, בפרשה, כי אחר כך לקח את קטורה, קטורה זה תיקון של הגר. טוב, צריך עיון. אבל כנראה, שזה בשורה טובה. כשהגר תהיה בתיקונה, זה סוף עולם בני ישמעאל שנקראים מהגרים: 'Les Bédouins', מ-הגר...

[}כנראה זה בני ישמעאל צריכים לתקן את קליפת ארם החיצונית, ובני עשו לתקן את קליפת ארם הפנימית.

יתכן מאוד, שאנחנו חיים בהתחלת התקופה של אותו תיקון. כי דווקא בני אדום מתגברים על בני ישמעאל וזה יהיה הסוף גם שלהם וגם שלהם, כי זו נבלה וזו טרפה.

[.מהם בני לוט לא קשורים לקליפת ארם?] בני לוט זה קליפה, למדנו באיזה פרק את כל ה..למדנו כבר: יש קליפת נוגה, יש אש מתלקחת.

יש קודם כל טומאה אחת שיוצאת מלוט, אבל התיקון נעשה ע"י רות כבר. אחר כך, קליפה אחת שיוצאת עם ישמעאל. וקליפה אחת שיוצאת עם עשו. אבל הקליפה הכי חזקה זה לבן, זו הקליפה שנשארת ללבן, וזה סוד ברית מילה. למדנו את זה. כל הטומאות, שצריך להוציא מהמילה.

[אורי שרקי: במפגש בין עשו וישמעאל גם בני לוט בעבר הירדן מעורבים בזה] נכון! הכול יהיה בבת אחת, ואני מקווה גם בני ארם: בני לבן.

[הר"ש: מלך בבל רצה לעלות על י-ם בגלל שבני עמון ומואב..] נכון! המהר"ל הסביר את זה יפה כשלומד את כל הסוגיות האלו, הוא אומר כי בתרבות אדום, בתקופת אדום, גם

יש שורש של כל המלכויות האחרות, כולן בבת אחת.[27] נדמה שאנחנו נכנסנו באותו עידן וזה מה שרמזו המקובלים כי הקץ המגולה זה שנת תש״ן. ובשנת תש״ן הכול התחיל להתגלות. גם האר״י, באיזשהו מקום, מגדיר את שנת תש״ן כתחיית המתים. אם אתה זוכר את זה. זה זה ברור שב-תש״ן הכול התחיל, זה הזהר של פרשת ׳וירא׳. הזהר הזה מסביר את הכול.

[הזוהר הזה לא מדבר על מלחמת גוג ומגוג?] יש רמז שאולי זה נקרא מלחמת גוג ומגוג. אם אתם רוצים לראות במלבי״ם, בסוף הנביא יואל יש רמזים שאולי זה העידן של החורבן בבל, שזה יהיה מלחמת גוג ומגוג .אבל לא לטעות: מלחמת גוג ומגוג זה לא גוג עם מגוג. כי מגוג זה המקום וגוג זה המלך. מי הוא הגוג של המגוג הזה? טוב, זה יתגלה גם כן,

[הר״ש: מי זה?] מי זה? כנראה שזה מלך בבל. אבל זה לא הדעת של רוב, יש מקובלים שמסבירים אחרת, יתכן מאוד שזה מלך בבל, וזה לא אנחנו שהגדרנו את הסדאם הזה כ-נמרוד, הוא עצמו הגדיר את עצמו ככה, וזה ברור שהכול מתמקד בבבל. זה פלא: זה בא יהו״ה מבצרה ״מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה״ זה דווקא בצרה שמקבלת את הבוץ רע...[צוחק]. מה שרציתי לציין אני כשלעצמי, ולא מצאתי עד השנה וכל שנה אני חוזר על זה: למה דווקא אותו זהר נמצא בפרשה ׳וירא׳? כי הפסוק שלו זה בפרשה: ׳לך לך׳. יתכן מאוד שיש איזה רמז ממש נפלא שדווקא אוה״ע החליטו בפרשת ׳לך לך׳ שהתאריך יהיה פרשה ׳וירא׳, זה היה בנובמבר. איך להסביר את זה אני לא יודע. כנראה כשהגיע הזמן של הגשמת הבשורה ״וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ״אז בא ישמעאל כדי לעכב את זה, יתכן שזה הקשר. אולי שמעתם חדשות בזהר, ברדיו?.. מה קורה היום? עוד פסוק..... (צוחק)

״וזהו סוד ויעקב איש תם יושב אהלים (שם, כה). כי מה צורך לומר יושב אוהלים? היה לו לומר יושב אוהל. אלא מידת יעקב עומדת בין שני אוהלים, ומתיימת ומאחזת ימין ושמאל במידה האמצעית, עד שנמצאו אברהם ויצחק נאחזים ביעקב: אברהם, ימין יעקב, יצחק שמאל יעקב. וזהו סוד הכתוב השלישי מכריע ביניהם: בין מידת א״ל שהיא חסד, ובין מידת אלהים שהיא דין. נמצאת למד כי השם הגדול יהו״ה יתברך שהוא עומד באמצע הוא כלול בחסד ודין, וזהו שאמרו בפרקי היכלות: מימינו חיים, משמאלו מוות״. אם כן יש איחוד בין חיים ומות שמתגלה בחסד ודין אבל האיחוד הזה מתאחד שוב ברחמים. פה יש מקום להסביר הרבה סודות בסוד ׳הרחם׳ שנקרא ׳מקור החיים׳ שנקרא גם כן ׳קבר׳. יש הרבה רמזים. עכשיו אני רואה שיש ענין בין חי״ת ומ״ם. חי״ת זה מקור החיים אבל זה מתחיל בחטא. מ״ם זה גמר החיים, כל מה שמגיע לסופו זה בבחינת ארבע, ארבעים, ארבע מאות, כל דבר שמתגשם. ״רבוע יהיה״.

מצד אחד יש חי״ת מצד שני יש מ״ם, בעולם שלנו זה חסידים, מתנגדים...צוחק: אבל בבת אחת זה יהודי חם.

״ואחר שידעת זה, יש לנו להודיעך כי מכאן תבין היאך כל השמות וכל הכינויים וכל המידות הם נאחזים בשם יהו״ה יתברך״, עכשיו זה ברור כי בכל פינה ופינה, בכל פן ופן של האיחוד של מידת הרחמים יש אחיזה למידה מיוחדת, לכינוי מיוחד.

״וזהו שאמרו בספר יצירה: היכל הקודש מכוון באמצע. וזהו סוד שם יהו״ה שהוא באמצע כל השמות, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצד״. אני חושב שפה יש מקום לעבודה על ספרי מהר״ל ועל השיטה של המהר״ל. כי פרופסור נהר ז״ל למד את זה לפי הפשט: העניין של האמצע. ויש במהר״ל רובד של הסברים שלו עצמו לפי הפשט. אבל ברור שהשורש של שיטת המהר״ל על האמצע, בא מהקבלה. זה האמצע הזה של מידת

[27] שלי״ה פרשת שמיני

הרחמים. ואני לא זוכר שהוא רמז לזה, אולי באותו זמן הוא היה עוסק בזה, אבל יש מקום לעבודה כזו, אם יש לכם פרופסורים באוניברסיטה...

"וזהו סוד: ראיתי את יהו"ה יושב על כסאו (מלכים, כב, יט) בכל השמות והכינויין ופועל פעולותיו. וכפי הפעולה שצריך לפעול, כך מתלבש בשם או בכינוי הראוי לאותה פעולה", יש באחת מהסליחות של הריה"ל: חקור פעליו רק אליו אל תשלח ידך.

.

...לאומית, לא דתית. למשל, עם ישראל זכה ביציאת מצרים מכיוון שלא שינה את לבושו, לא שינה את לשונו, לא שינה את שמו, ולא דיבר לשון הרע. אם אני זוכר יש עוד.
[ברית מילה] ברית מילה יש בעיה כי אנחנו יודעים שזה לא הלך. דם המילה ודם הפסח. לא, אבל זה עניין של לשון הרע.
[.] יש מקור כזה, אבל בכל זאת גם ברית מילה זה לאומי. אולי אתם זוכרים, הבעיה של משפחת שליט. הרב נריה נתן הרצאה באוניברסיטה בירושלים, והאולם היה מלא מחילונים, על העניין של אותה בעיה של שליט. ממש היה מרשים, הוא התחיל ככה: כל יום, שופכים דם נקי של עם ישראל ואתם לא מגיבים? היה הס באולם, שקט מתוח. אחד קם: כבוד הרב אנחנו ממזרים? עד כדי כך, יש גבול. ברית מילה! זה ברור שאצלם זה לא דתי, זה לאומי. כי ברית מילה, זה ברית של עם ישראל, לפני שהתורה התגלתה כתורה. זה היה המידות של האבות. כשעם ישראל היה כלל, היה עם, קיבל את זה כתורה. "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ."יש חידוש בכל מילה.אבל "תורה צוה לנו משה". החידוש של משה רבנו, זה 'ציווי' של התורה. לפני זה, זו הייתה ההתנהגות הטבעית של האבות. בא משה רבנו וציווה את זה, בבחינת צווי, דהיינו חובה. למה? זה ההבדל בין הפרט והכלל. כל עוד שהיחידים, האבות, היו יחידים בבחינת כלל ישראל, היו כלל ישראל בבחינת יחיד, לא צריך חובה. זה ההתנהגות, זה המידה שלהם, זה החיים שלהם. "וחיי עולם נטע בתוכנו ."כשאתה נמצא כפרט בכלל, והכלל, התורה שייכת לכלל, זו הנשמה של הכלל, אז הפרט מחויב להשוות את נפשו לנפש הכלל. מזה בא ממד הציווי, זה החידוש: "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". בבחינת 'מורשה' זה שייך לקהילת יעקב. בבחינת 'כל אחד ואחד', זה ציווי. זה הפשט של: "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצווך היום ."אותה תורה, שהייתה ההתנהגות הטבעית של האבות -ושרק שבט לוי שמע על זה, לכן הוא לא היה בגלות - אותה תורה, בא משה רבנו וציוה אותה על בני ישראל.
[.מה זה זכות]השורש של התורה זה הדרך ארץ העברי, אז זה לאומי. איזה לאום? זה "אתם קרויין אדם ,"זו הזהות של האדם האמתי. עכשיו יש השוואה בין רצון השם לאדם, כנברא. ובא אותו עברי, ורצון השם לאדם בתיקונו, זה צו התורה, זו התורה. התורה מצווה עלינו את הזהות הבריאה, של אדם הבריא, של אדם אמתי, של אדם הנברא. זה לא קפריזה של איזה מלך מלכי המלכים, שגוזר מצוות. במתכוון אני אומר את זה ככה, כי יש מחלוקת בגמרא: "מפני שעושה מידותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות". אבל מה ההבדל בין מידותיו של הקדוש ברוך הוא כבורא, וגזרות של הקב"ה כנותן התורה? זה אותו דבר, הוא גזר עלינו להיות נורמלים. רק מי שלא למד חכמת התורה, לא מבין, כי המצוות הן מידותיו של הקב"ה. אותן המידות של הקב"ה, הן גזרות בשבילנו. בשבילנו, בבחינת פרט. אני למדתי את זה עם אבא שלי ז"ל, הוא היה רב מחמיר מאוד, ואצל הספרדים זה היה נדיר. אבל שמו אשכנזי(צוחק)... אז פעם שאלתי אותו: אם תהיה סנהדרין, יחליטו תורה אחת לכולם, מה אתה תעשה עם החומרה והקולא? הוא אמר לי דבר פשוט: החומרות שלי, אני ממשיך, אבל התורה תהיה הקולא של הסנהדרין אבל חומרות שלי אני ממשיך, כי אני לא יכול לוותר על החומרות שלי. אז מי שעבר כבר איזו מדרגה של זכות, הוא צריך להחמיר על עצמו, כדי לזכות יותר, לכן הוא לא יכול לוותר על החומרות שלו, יחיד, אבל הלכה זה הלכה. למשל, הרבה פעמים שמעתי מרבותי האשכנזים, קולות על הדין הספרדי שלמדתי כשהייתי צעיר, ולא יכולתי לוותר, אז אני יודע שהקולא היא כמו שאמר הרב, אבל כשלעצמי אני לא יכול לוותר, למה? מכיוון שזה מדרגות של חובה ותרגילנו למצוותיך "ותרגילני לידי מצווה ."

אם אני כבר הגעתי לאיזו מדרגה שזה טבע בשבילי, איפה החובה, איפה הזכות של המצווה כמצווה? אז אני צריך להחמיר. אבל כל זה, זה ממד יחיד של כל אחד והחומרות שלו. מי שרוצה לכפות את החומרות שלו כהלכה, זה נקרא כבר שיגעון של בעל תשובה.
[הזכות (...) למעשה ולא כזכות. אם הזכות בא מהמעשים, מהמצווה של מעשים איך?] איך גלשנו לזה? זה ההפך דווקא. זה לא עניין של זכות של מעשים, זה עניין של זכות של זהות, כפי שאמרתי. כי כל עוד שעם היהודי היה נשאר כנאמן לזהות העברית, זה הזכות שלו. כשהתחיל להתבולל לזהות נוכרית, אפילו שהיה בידו תורה ומעשים - זה ביטוי הברייתא - אז אין לו חלק לעולם הבא. יש בידו תורה ומעשים, אבל כבר הזהות העברית, הוא זנח את זה, הוא זרק את זה.
[אפשר זהות בלי מעשים?] זו זהות הכלל "אפילו ריקנין שבך (בישראל) מלאים מצוות כרמון," זה עניין של הזכות. אני זוכר לימוד של הרב: יש צדיק שנמשל לרימון, ויש צדיק שנמשל לתמר, "צדיק כתמר יפרח," מה ההבדל? התמר: החוץ הוא כולו זכות, הפנים הוא קשה. הרימון זה ההפך: החוץ הוא קשה, זו הקליפה, הפנים הוא כולו זכות. אז ריקנין שבישראל "מלאים מצוות כרמון", לא כתמר...זה יפה!
[הזכות של האבות לפי זה, זה יותר נאמנות. הזכות של הבנים זה בגדר של מצווה, של תורה ומצווה] אני חוזר למה שאמרתי. אולי לא הסברתי יפה: כי האבות היו נשמות, נפשות כלליות, מידות. צדיק שהוא מרכבה לשכינה, כלי למידה. מי יכול להשוות את עצמו לאברהם אבינו? בן אברהם, אפשר להבין, תלמידו של אברהם, בנו של אברהם, אבל אברהם אבינו, שהוא עצמו כלי למידת החסד, דהיינו אין לו שום הבדל, בינו ובין אותה מידה, א"א לומר שהוא היה מאמין בזה, הוא היה זה: הוא היה חסד. לא היה מאמין בחסד, הוא היה חסד. זו זהות, זו נשמה כללית. אבל אנחנו בני ישראל, ששים ריבוא משווים את עצמם למשה רבנו שהוא כלל ישראל. יש הבדל, יש ריחוק בין הזהות האמתית של הפרט והזהות האמתית של הכלל. צריך להשוות את הזהות הייחודית לזהות הכלל, זה הממד של הציווי. אני מקבל את המצוות כציוויים. כלל ישראל מקבל את המצוות כהבטחות. אני רגיל להסביר את זה ככה: "לא תרצח", אם אתה ישראל אני מבטיח לך "לא תרצח", זו הבטחה.[28] אבל כל עוד שאתה לא ישראל, אתה מקבל את הצו: לא תרצח: "אל תרצח" עד שתגיע למדרגה של ישראל , אין שום מרגש של חובה, אני ככה, אני לא מרגיש שאני חייב לזה: אני ככה - כל עוד שאתה בחיים, אתה צריך להחמיר כדי לזכות עוד יותר, זה סוד החומרה.
לכן זה אסור לכל מחמיר, דהיינו בבחינת צדיק, לכפות את הדין שלו לעם. ולכן יש הבדל בין הצדיק והרב של הקהילה. הרב של הקהילה, צריך לומר תורת משה. הצדיק, זה הדגם של זכות יתרה.
אני זוכר, גם מהניסיון וגם ממה שאני למדתי. בקהילות כתיקונן היה רב, היה צדיק, היה חזן, היה שוחט וכל אחד והמשרה שלו וכל אחד והכבוד שלו וכל אחד והכתר שלו. אסור לערבב! כל אחד זה קתדרה בשם עצמו. וגם מלמד תינוקות, זה היה משהו אחר גם כן, כל אחד והמקצוע שלו, כהן זה כהן, לוי זה לוי. עכשיו הכול נהפך למלאכותי, משהו ספרותי, כי כאילו התורה זה ספר. תורה זה לא ספר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית." חזרנו להיות תלמידי בתי ספר. כאילו בורא עולם הוא איזה מין מוציא לאור של ספרים, זה נקרא 'מול'. זה נוצרי, זה גוי. אני משוכנע שאנחנו חוזרים לחיים יותר טבעיים, יותר בריאים, בישראל בעברית. רק אתמול בערב קבלתי משלחת של הזדהות מצרפת, סוף סוף, אחרי שעה, גילו, כי התורה ניתנה בעברית, אז הבטיחו ללמוד עברית

[28] עשרה מאמרות לרמ"ע מפאנו

כדי ללמוד קצת תורה. אבל זה לקח להם שעה. זה עניין של הזהות.
[למה העם לא זכה, אם הזכות ניתנה לזהות?] יש סוד בדבר. לפי דעתי זה עניין של הערב רב. יש איזה שורש של ערב רב בעם, שהוא מתגבר עד אחרית הימים, הוא מתגבר על הזהות העברית. כי כל העניין של הערב רב וחטא העגל תופס כל כך מקום בתורה. זה לא סתם, זה לא לחינם וזה נקרא "שורש פרה ראש ולענה". כי זה מוכרח, אנחנו צריכים לקבל את העול ה'כלל עולמי' של בריאת הבורא. אז עם ישראל צריך לקבל על עצמו את המצב של אלו שמתקרבים יותר ויותר, שהכי מתקרבים לעם ישראל, אז מקבלים אותם. אבל דווקא הפער בין הקרבה ההיא, זו זוהמת הנחש. מי שרחוק רחוק. אבל מי שקרוב ורק קרוב, זה מסוכן. זה מה שקרה ביציאת מצרים, זה מה שקרה ביציאת אור כשדים, של אברהם אבינו "ואת הנפש אשר עשו בחרן." זה התחיל, בהתחלת ההיסטוריה של אברהם אבינו זה מתחיל. אנחנו צריכים לקבל את ה'נפש הגר'. מה זה נפש הגר? זה נפש הבריאה.
[גם עם אברהם זה ניסיון לא טוב?] מה הייתה התוצאה? נאבדו. למה? מכיוון, כי אברהם לא היה עוד כלל ישראל, לא הייתה כתובת, כפי שאמר הרב, לא היה בית. לכן רק ביציאת מצרים, בימי משה רבנו, כשהיה עם ישראל, אפשר לקבל גרים. ולכן יש מסורת שדווקא הגרים של ערב רב, הם גלגולים של אותו נפש אשר עשו בחרן.
[עם אלהי אברהם נדיבי עמים נאספו] נאספו, יפה, דווקא זה המטרה. אבל כל עוד שאין כתובת, בית, נאבדו. זה מסביר לנו את 'handicap', אם אפשר לומר, של עם ישראל; א"א להתחיל בהיסטוריה של עם ישראל בלי לקבל גרים, אבל גרים מביאים את זוהמת הנחש. צריך לקבל, אבל א"א אחרת. לפי דעתי, זה לא רק מתחיל עם אברהם אבינו, זה מתחיל באדם הראשון, לפי המקורות. וזה מתחיל עם אדם הראשון והנחש, גבי החיות השדה, שקדמו לאדם הראשון. אבל זה מתחיל גם למעלה מזה: מה שקרה בעולם המלאכים. ואדם קיבל את התוצאה של מה שקרה בעולם המלאכים. אני אמרתי דברים לא כ"כ מובנים, נכון? (צוחק) – []זה אחד מהרמזים...
[כתוב: (תהלים פה, (יב) "אמת מארץ תצמח ["אם כן למפרע אין לנו (...). וזו המחלוקת בין הרמח"ל(זה אכן מה שהרב אמר אבל לכאורה צריך לומר מהרח"ו) והחפציבה. יש משהו שצריך לתקן - ולפי דעתי זו אחת מהגדרות של, לא רוצה לומר האמונה, אלא האדיקות, החסידות- : להסכים בזה: יש תיקון לעשות ממה שקדם, זה החסידות. מה זה החסידות? להסכים בזה שאנחנו נולדנו בעולם, שקדמה היסטוריה, שצריך לתקן אותה. אני לא אחראי ממה שקדם לי, אבל בכל זאת לקבל את זה, זה חסידות, זה נקרא 'כבוד הבורא', לחסות על כבוד הבורא: "וכל שלא חס על כבוד" בוראו .
[כאן בנקודה הזאת גם כן יש סכנה גדולה של החטא הקדמון] זה לא עניין של חטא. המקובלים הסבירו את זה באופן ברור. הדעה הנוצרית זה חטא במובן 'מזיד', חטא: רצון רע. זה לא חטא: זו התוצאה של שבירת הכלים. תוצאה של שבירת הכלים, זה משהו אחר, צריך לתקן, זה התנאי של קיום העולם, צריך לתקן. זו חסידות לקבל את זה.
חטא הקדמון, אני לא מצאצאי הנחש, הם מצאצאי הנחש... יש איזה מקור במדרש שהיה נחש קעקוע בירכו של עשו, הנחש הקדמוני .כשהם אומרים שהם מצאצאי הנחש הם צודקים בשבילם! אני זוכר, כשהייתי סטודנט בפריז, היה לי איזה מרצה באוניברסיטה שהסביר לנו את תורת האבולוציה, כל התורות של תורת האבולוציה. היה זקן מאוד, זה היה השנה אחרונה שהיה מרצה, היה ממש זקן ככה. הוא אמר לנו: תדעו, אני חושב שאנחנו צאצאים של הבהמות. הוא היה ככה. אמרתי: ריבונו של עולם, אולי זה אמת בשבילו!? ידעתי כיהודי מאמין שגם בשבילו זה לא אמת, אבל בכל זאת. כשאיש מדע, גוי, אומר שהוא בא מבהמות, וכשיהודי אומר "כבהמות נדמו ,"זה אותו דבר סוף, סוף.

הם אומרים את זה מעצמם, לפי המדע!(צוחק) אז יתכן מאוד, ברצינות, כשנוצרי אומר שהוא נולד בחטא, יתכן מאוד שזה אמת בשבילו! רק גר יכול להסביר את זה. נולדו ככה ואפשר לטהר את זה, זה הגיור.

[קראתי בן איש חי, כמו שהשבת צריך תוספת קדושה כך עם ישראל צריך תוספת גרים] מי צריך תוספת קדושה?
[שבת] והתוספת קדושה באה מהגרים!?, זהו, זו הכוונה. נכון! מה זה הגרים? זה תשובה אמתית, זה היפוך מן הקצה לקצה. מה שהיה יותר רע הופך להיות יותר טוב, לכן רק גר יכול לעשות את זה.
[למה צריך את זה, להוסיף את הגר?] מכיוון שבריאה זה חסר. כי צריך להיות הבדל, שוני, בין הבורא והבריאה. ההגדרה של הבריאה, זה חסר. לכן תיקון הבריאה זה תוספת. מאיפה יכול לבא התוספת הזה? רק מההעדר. זה הסוד של בריאה יש מאין. תוספת ה-'יש' באה מה-'אין'.
[זה לא סימן שהיה לו נשמה של יהודי?] זה עוד הסבר אחר, אבל זה לא אותו נושא: זה איך זה בא שיש גר, אבל ההגדרה של גר זה, מה שהיה יותר רחוק, כשהוא מתקרב הוא יותר קרוב. זו התוספת.
[יותר קרוב זה יותר קדוש?] יותר קדוש. [מישראל?] ברור. וזה הלכה.
[גר צדק] גר צדק כמובן, יש מדרגות. גם בישראל יש מדרגות. גם בגרים. זו הלכה: גר צריך לקרא לו רבי. וזו לא בדיחה, מכיוון ש-או הוא משוגע לגמרי או הוא באמת חכם.(צוחק)
[(קשים כספחת [כשהם ברבים, גרים קשים כספחת , "ואהבתם את הגר ,"לשון יחיד. כשהם בצוותא זה קשה מאוד, כי, זה דווקא מה שאמרנו, הזהות שלהם, היא נוכרייה.[גר הייתי בארץ נכריה]זהו.
כשבא כיתרו, הוא מביא יתר, יתרון. [אתה יכול להסביר שוב את העניין של יש מאין בהקשר הזה?]
אולי נצא מפורים "והשתיה כדת אין אונס". מזה הגדרה של דת ?כמו השתיה ה'אין'(אין הפוך מיש) אונס. הפסיכולוגים יכולים להבין את זה. זה דווקא העניין של פורים דהיינו מבחינת האין יש עניין של היפך, הפוך של היש. אבל מאיפה יכול לבא תוספת יש, דווקא מההפיכה של ההפוך, מהאין. אז האין הוא.....

(...)ואמר לו חזור בך, חזור עלי, תתקרב, תהיה קורבן, להתקרב. מי יתקרב? ישראל יתקרב, אבל חסר משהו. דהיינו, אלו שהיו עוד יותר רחוקים, שעוד לא התקרבו. כשמתקרבים אז זו התוספת שאנחנו מחכים. מכיוון שאנחנו מאמינים שהבורא הוא אחד, אז יש אפשרות של גרים. זה מובן מה שאני אומר? אם היינו אומרים שהשם הוא יחיד, לא הייתה שום אפשרות של גרים. הוא יחיד, יש סגולה, יש סה"כ, אין יותר, הוא יחיד. אחד, הוא כולל את הכול, אז יש אפשרות של גרים.
[לא הבנתי על אין אונס] ה'אין' אונס, "והשתיה כדת אין אונס". מאיפה בא הרגש הדתי? זה דווקא תוספת, שבאה מהאין. למה הבן אדם פתאום מרגיש כדתי, איזה מין מחלה זה? (צוחק) זה בא מהאין. אין אונס. והיהדות התחילה בפורים, זה עניין של דת שיכורים...(צוחק) לא, זה ברצינות! האהבה גם כן זה אותו דבר. יש ביטוי ביהודה הלוי "הֲלוּם יָגוֹן בְּלִי יַיִן כְּאַיִן ". אפילו בלי יין היה כ-'אין'.
[המושג של 'הדת', יותר קרוב לזהות או יותר קרוב למעשים?] דת זה חוק. לזהות, ברור! כי אם לא כן, לפני שהוא התנהג לפי המעשים הוא לא היה אמתי, הוא לא היה דתי? היה

יהודי מלידה, יהודי אמתי הוא דתי. אבל מכל מקום דת זו לא מילה עברית, זו מילה פרסית. המילה עברית זה חוק. "והדת נתנה בשושן" איזו דת? לא היה שום עניין דתי, זה החוק.

[כל המצוות שנתחייבו בני ישראל, בספר בראשית, למשל גיד הנשה, כתוב: "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה "לאחר מכן] לא הבנתי. אחר מכן?

[אחר מתן תורה]אה, זה לא אחר גיד הנשה.

[לאחר מתן תורה קיבלנו על עצמינו ברית המילה כהלכה ברורה, הגדרה של ישראל] זה אותו דבר! גם ברית מילה וגם גיד הנשה זה אותו דבר. רק מהר סיני ואילך זו חובה, מצווה. עד כאן זה היה מידה. זה בגמרא בחולין "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", הגמרא מסבירה את זה שמה: כי, עד מתן תורה זה לא היה כחובה, מכיוון שבני ישראל נקראו בני ישראל רק במתן תורה .ולכן כתוב במקומו: "על כן לא יאכלו בני ישראל" ממתן תורה ואילך. כי כתוב בספר דברים "היום הזה נהיית לעם ."עד מתן תורה היו משפחות, משפחות, שבטים, שבטים. לא נקרא עם ישראל, רק במתן תורה. ולכן עד מתן תורה, גיד הנשה היה נהוג אבל לא כמצווה, לא כחובה וזה בנין אב לכל המצוות. כל המצוות - כולל ברית מילה - זה היה נהוג, אבל לא כחובה, לא כמצווה.

[אם כן למה מברכים בריתו של אברהם אבינו ואין לנו ברכה יותר כללית לעם ישראל] אתה צודק, זו ברית. וגם אותה ברית נהפכה למצווה, זה חובה: זה חובה להיות בברית. יהודי הוא יהודי מלידה, אבל יש לו חובה להיכנס בבריתו של אברהם, זה נוסף.

[.] שמעתי את זה. יש הבדל בין נמול ומהול.

[משנה בנדרים: הנודר מן הערלים] יש דיוק כזה. יש תורה שבכוח ותורה שבפועל. אז מלידה הוא נמצא בתורה שבכוח, צריך להוציא לפועל וזה המצווה. אבל מכל מקום, רק מי שהוא בתורה שבכוח, שייך לתורה שבפועל, חוץ מעניין הגר, זה עניין אחר. אבל אם לא היה עם ישראל, לא היו גרים. גרים למה?! זה ברור! יש זהות עברית, מי שמתגייר מתגייר לזהות העברית. אז הוא, כיחיד, הוא משווה את נשמתו לנשמת הכלל. לכן, זו מדרגה גבוהה מאוד, גר. אבל בכל זאת, אם לא היה עם ישראל, לא היו גרים. גם משה רבנו, אם לא היה עם ישראל, לא היה כלום. "לך רד כי שחת עמך ,"זה רש"י מפורש "לא נתתי לך גדולה אלא בשבילם". עם ישראל שיחת, אין לך גדולה. זה מדרש, זה ברור. וזה מה שחידש לנו הרב קוק. כי במרוצת-הזמן של הגלות, המובן הדתי של התורה, לקח את המשמעות הלאומית של התורה. היו ציונים דתיים. אבל הרב קוק, היה הראשון שהסביר את הציונות לפי התורה, זה משהו אחר לגמרי. היו מפאי'ניקים שומרי מצוות: זה המזרחי. אבל הוא חידש את העניין, לפי התורה ולפי גדולי ישראל: לפי הריה"ל, לפי המהר"ל, גם הרמב"ם. אני זוכר כל פעם שהיה אומר: הרמב"ם והריה"ל ,זה אותו דבר בסגנון אחר. עוד לא הגעתי לזה, אבל הוא אמר את זה. זה אותו תוכן בסגנון אחר.

[הברית, התהליך הראשון של הפרט להיכנס לכלל] הברית, זה הברית עם האבות, ולכן תוקף הברית, זה לצאצאי האבות. ויש גמרא מפורשת שאומרת: "תמה זכות אבות" אבל ברית אבות לא תמה. זה ברור! זה מה שקורה לנו עם העליה הנוכחית: כל אלו האתיופים, אני לא מדבר על הסובייטים, הארגנטינים, היהודים האלו שבאים מאפסי הארץ, והם 'אפסי הארץ' ,פשוטו כמשמעו, מה מביא אותם פה? זה לא זכות אבות, זה ברית אבות. זה זכות של זהות. מה מביא אותם פה? זה פלא, אין להם שום מוטיבציה. לא דתית, לא לאומית, לא שום דבר, רק דבר אחד: הם צאצאי האבות, אז חוזרים לארץ אבות. הייתי בקמרון במשך המלחמה, באותו יום שחזרתי מקמרון, מאפריקה, היה מטוס מרוסיה ומטוס מאתיופיה, באותו זמן. וראיתי את היהודים מרוסיה ואת היהודים מאתיופיה. עולם שונה לגמרי, א"א להשוות, זה יהודי זה יהודי. מאיפה? ואני הייתי כל

כך משתומם, לקחתי את תמונות, עם בחור אחד מאתיופיה ובחור אחד מלנינגרד, ככה, אחד על יד השני, בירושלים, מגיעים, אחרי אלפיים שנה. איזו אידאולוגיה, איזו דת? שום דבר! אין להשוות ביניהם, חוץ מדבר אחד: צאצאי האבות. זה פשוט!

[האם המצוות, תרי"ג מצוות, ברית אבות אתה מגדיר אותם כחלק מהלאומיות הישראלית או שזה יחידה נפרדת?] כן, אני משוכנע מזה. אני זוכר שלמדנו את זה אצל הרב. זה עניין של הקדושה של מצוות. הכוהנים זה משהו אחר, זה מה שאתה יכול להגדיר כדתי, בלשון שלנו. אבל השולחן ערוך היהודי, זה לאומי. אבל 'הלאומי' הזה, יש לו משמעות של קדושה טבעית. זה לא עניין של דת, כמו שאנחנו מוצאים, של עבודה זרה זו או אחרת, אע"פ שהשורש שלהם, זה היה אותו שורש. אבל יש קדושה טבעית, מכיוון שזה היה רצון הבורא, שכך תתנהג הבריאה. זה נשמר אצל עם ישראל. אבל חוץ מזה, יש מדרגה של הקדושה של "עם קדשך": הכוהנים. זה הקדושה של בית המקדש, זה מצוות של הכוהנים. אז זה ההגדרה של הפרושים: אוכלים "חולין בטהרה" ,["חולין זה כשר, זה דתי, אבל זה לא קודשים. כשאתה אוכל "חולין בטהרה", אתה מתדמה לכוהנים. אבל מי אוכל חולין כשר? זה רק עם ישראל. החולין שלהם, זה כשר. אבל קדוש? זה קדושת בית המקדש. זה מה שחידש הרב: המושג של 'קדושה טבעית'. אני זוכר, בליל הראשון שהגעתי, בפעם הראשונה לירושלים. כל הלילה למדנו את זה: מה זה קדושה טבעית? זה היה חידוש גמור בשבילנו, המושג 'קדושה טבעית'. עד שתפסנו את זה. אז מי שמאמין שדווקא 'נותן התורה' הוא ברא את האדם ולכן יש בטבע החילונית, הטבעית של האדם, עניין של 'צלם אלוהים' וזה קדוש, אבל בבחינת קדושת טבעית. הקדושה שזה למעלה מן הטבע, זה קודש הקודשים, זה קדושת בית המקדש, זה קדושת הכוהנים. אבל יהודי, הוא קדוש מטבעו. כהן, הוא קדוש מקדושה של קודש הקודשים. אצל העברים זה היה מובן מאליו, צריך לחזור לעבריות של הדברים. זה החשיבות של תורת הקבלה: אנחנו לומדים עברית בלשון הקודש, פשוט. אתם ראיתם, אחרי כמה שנים שאנחנו למדנו, זה פשט התורה. זה יותר פשט מכל הסבר, מכיוון שזה בעברית, בעברית במובן של לשון הקודש.

[זה לשון המשנה: הכול מעלים בקדושה] כן. איך אתה מסביר את זה? יש חידוש בזה.

[את הכול צריך לעלות בקדושה] זו חובה. יש עוד משניות באותה צורה. 'הכול' זה כל העולם כולו. זה מה שצריך לגלות: "בראשית ברא אלוהים" זה כבר קדוש. יתכן מאוד, שהמטרה של הבריאה, זה להוציא את הקדושה מכוח לפועל. באינסוף, אין מושג של קדוש. רק אחרי האצילות, הבריאה, יצירה, עשיה - מופיע מושג של קדוש: "ויברך ויקדש ."לכן העולם התחתון הוא קדוש. ומטרת הבריאה, זה להוציא את הקדושה מהכוח לפועל. לכן הקדושה מופיעה בעולם התחתון.

[פעם שמעתי ממך שדווקא בספר בראשית- תורת המצוות שמתחילה "החדש הזה לכם -" 'בראשית' בא לתת לנו הממד ההיסטורי של הזהות העברית?] נכון.

[תורת המצוות זה עוד מדרגה אחרת] זה מה שלמדנו הערב! התוכן של הערכים, זה אותו תוכן. זה מדרש מפורסם: עד "החדש הזה לכם" היה בבחינת תורת המידות. מ'החדש הזה' ואילך זה המצוות. מה ההבדל? עד כאן היו יחידים, ההתנהגות שלהם, זה התנהגות לפי רצון הבורא, בבחינת מידה. אברהם אבינו, מתנהג כישראל לפי התורה, בבחינת מידת החסד. יצחק אבינו, מבחינת מידת הדין. יעקב אבינו, בבחינת האמת. ודווקא צאצאי יעקב כעם, ככלל, קיבלו את התורה כמצוות: "תורה צווה לנו משה מורשה קהלת יעקב".ולכן יש כמה רמזים בספר האורות, של החלק שלישי של הרב, זה דומה לנושא של הרמב"ם בשמונה פרקים, המושל בנפשו והחסיד. יש עניין של קדושים: הקדושים, הם בטבעם, קדושים. ולכן, כל אחד מהם, הוא קדוש של מידה מיוחדת. אע"פ שזו לא

הלכה להתנהג כמו אותם הקדושים, הם מגלים את הדרך של מידה מיוחדת, הם צדיקים של מידה מיוחדת. הכותרת המדויקת: "הדרך האמצעי והקדושה". ההלכה, זה הדרך האמצעי. אבל יש יחידי סגולה, שהם צדיקים של מידה מיוחדת. אז בטבעם הם, הם הקדושה של אותה מידה; אבל הם לא מורים הלכה, אלא מגלים את הערך של אותה מידה. כדי להבין מה זה חסד, צריך להבין אלוקי אברהם. אבל זה לא הלכה, אלוקי אברהם. כדי להבין את מידת הדין, צריך להבין את אלוקי יצחק. אבל זה לא הלכה. הלכה, זה אלקי ישראל. לפעמים, בבחינת לפנים משורת הדין, בבחינת יוצא מן הכלל, יש נביאים שרשאים להורות לשעתה, כאברהם או כיצחק או כיעקב ולא כישראל. אבל זה לשעתה. זה עניין של הטבע. הרב צבי יהודה היה מדבר הרבה על אביו ז"ל על זה; כי למה הדור שלו לא הכיר אותו כ, לא הסכים, כדיין של הדור? מכיוון שהיה בבחינת קדוש, שמגלה את דרכי הלכה לעתיד, ולכן הוא לא היה שייך לדורו. והסימן, דווקא שהיה אמתי, זה התגובה של חכמי הדור. זה דווקא הוכחה. כי כל הדור התנגד, זה סימן שהיה שייך לעתיד. וכשלומדים ספרי הלכה של הרב, רואים שהוא היה שייך לדור שלו, הוא היה מורה הלכה של הדור שלו, בלי שום ספק. אבל התורה שלו, הייתה תורת מידה אחרת. אולי פעם נתחיל קצת ללמודהלכה מספרי הרב, ממש חכמה הלכתית.

למה זה מוכרח שאין שום פטליות, שאין שום הכרח מלכתחילה אלא שזה מוכרח מבדיעבד? מכיוון שיש מחשבה לברוא את הבריאה, אז זה צריך להיות ככה אבל בדיעבד, ממחשבת הבריאה. נראה מיד איך שהוא מסביר את זה

"**שהרי החכמה סמוכה לכתר ולבינה** כתר זה למעלה מהחכמה והבינה למטה, **ומאחר שהיא סמוכה בין שתי ספירות הרי יש לה פנים ואחור**, זה כבר, ההתחלה של ההסבר, זה ההסבר כולו. כשהתהליך ההתפשטות מתחיל אז זה מוכרח להיות ככה. **הפנים מביטות נגד הכתר** הפנים מקבלים 'פנים אל פנים', הפנים זה למעלה, **והאחוריים נגד הבינה. ומאחר שיש בה פנים ואחור, הרי היא סיבת כל ההפכים והשינויים וכל התערובות שבעולם**". דהיינו, יש הבדל בין כתר וכל שאר הספירות. כתר זה התגלות, הרצון להמציא רצון. אבל מיד כשהרצון להמציא רצון מתגלה, יש שני הפכים שמתגלים, כי בכל מדרגה ומדרגה, יש פנים ואחור. ופנים ואחור, זה השורש של כל ההפכים. ומכיוון שיש הפכים, צריך לאחד אותם. לכן יש שלושה קוים. זה סוד מידת התפארת. מידת התפארת מגלה את האיחוד של הכרח ההפכים, שבא ממחשבת הבריאה. מיד כשהבורא רצה לברוא, יש הצורה ההיא של השתלשלות הדברים, וזה ממש הסבר ברור, פשוט, קב ונקי. ונראה אח"כ קצת מה שטמון בזה.

"**ומכאן נולדו כל פנים ואחור, כל לבן ושחור, ימין ושמאל, ומעלה ומטה**", דהיינו, כשאנחנו מבינים את התפשטות הדברים מלמעלה למטה, אנחנו מבינים שזה הכרח שזה יהיה ככה, אבל בדיעבד למחשבת הבריאה. כשאנחנו מסתכלים מלמטה-למעלה, אז יש סכנה לחשוב, שיש איזו פטליות שזה יהיה ככה. פטליות, הכרח על מחשבת הבורא, וזה לא נכון; וזה ההבדל בין חכמת הקבלה והשכל האנושי. השכל האנושי בא מלמטה למעלה ולכן נדמה לו שיש איזה מין אסון ככה, תמידי, שהבורא מוכרח לברוא ככה ולא אחרת. אבל לפי חכמת הקבלה, זה ברור מאוד: מכיוון שיש מטרת הבריאה, אהבת חינם, אז א"א אחרת: צריך מעלה ומטה, פנים ואחור, שני הפכים. ופה יש לנו איזה מין דגם, של מבנה העולמות, שהוא פשוט לגמרי. עם ישראל שייך לספירת התפארת. דהיינו, איחוד של הקווים האלו. לכן צריך שוב לחזור לפשט הדברים: "שמע ישראל י"י אלקינו י"י

אחד״, לא אמר ׳יחיד׳. יחיד זה גם כן אמת, אבל זה עוד עניין אחר, אבל העיקר זה אחד. וכל הממדים של הבריאה, יש להם את הערך שלהם כי זה רצון הבורא שזה יהיה ככה, את האופי שלהם, את האמת שלהם, אבל יש יוצא מן הכלל, זה עם ישראל, שהוא שייך לאחד. כי עיקר הבריאה זה הריבוי, זה דווקא ההפך של ישראל, ישראל זה אחד, והסכנה של זהות ישראל, זה הריבוי. לכן צריך לתפוס את זה. ישראל זה יוצא מן הכלל, הוא שייך ל״שם אלקינו״ דהיינו כי שמי ״כי שם יהו״ה נקרא עליך ״ולא על אחרים, וזה לא לגנאי לאחרים: הם הנבראים, אבל אנחנו שייכים לבורא, דהיינו האחד, כי א״א אחרת. אם יש מחשבת של בריאה, צריך ריבוי. ריבוי זה הגויים, גויים זה לשון רבים, זו לא בדיחה. איך אומרים: בעונות הרבים? (צוחק)אבל שורש הדברים, זה הבורא שהוא אחד. מכיוון שהוא ראשית ואחרית, אז בסוף כל התהליך, של תיקון העולמות, הכול יתגלה כאחד, זה בסוף. בינתיים, יש הבדל גמור. מי ששייך לספירת התפארת ומי שיש לו אחיזה לכל המקומות האחרים. אבל שורש הדברים הוא אחד. יש שורש של קדושה בכול. ואני צריך להסביר את זה, ולהודות בזה; עד שלמדתי עם הרב ז״ל, לא תפסתי ואני מסופק, אולי מזמן זה נאבד מחכמת החכמים, מה זה נקרא ׳קדושה טבעית׳? שזה נמצא אפילו אצל הגויים: קדושה טבעית, שיש קדושה נסתרת, על קדושה שבחול. אבל גילוי הקדושה הטבעית ההיא בישראל, זה קודש הקדשים. דהיינו אם יש בורא אחד, בכול יש אור, שבא מאותו בורא, אבל יש יוצא מן הכלל לאלו ששייכים לי״י אלקי ישראל. י״י אלקי ישראל׳ זה הויה, שם הויה זה מידת התפארת, זה ברור, ששורשה בחכמה, דהיינו הזעיר אנפין של חכמה, הזעיר אנפין של אצילות. דאם לא כן, אז מתברר שיש סתירה בין המציאות והאמונה שלנו. האמונה שלנו, היא, שיש בורא אחד.

העניין שהוא יחיד זה העניין של הפולמוס עם עבודה זרה. זה שייך לייחוד השם של השמיים, השמיים, אני לא אומר העברים: השמיים. סופסוף זה מתגלה אצל הערבים, המוסלמים, זה פולמוס עם ׳עובדי אלילים׳.

אבל העניין של השם אחד זה רק ישראל שייך לזה. אע״פ שהעולם נברא, יש איזו שייכות, ממד של שייכות, לשורש האחד של הריבוי הזה, זה סוד ספירת התפארת. דאם לא כן, אז זו גזענות, לחשוב שהנפש - אע״פ שזה אמת, שזה נכון ככה – אבל אני רוצה להסביר את דעתי: יש כל כך בריות בעולם ודווקא המיעוט שבמיעוט ״כי אתם המעט מכל העמים .״דווקא קומץ של נבראים, עם ישראל, הם בריאים, וכל השאר משוגעים!? אם זה עובר דרך השכל, אז ברור שהאמונה שלנו היא גזענית. לאמיתו של דבר, זה לא עובר דרך השכל. זה עובר דרך שורש הנשמה, שורש הנפש. לכן לפי ההלכה, לגויים, זה מותר עניין של השיתוף, כי יש להם ממד מיוחד, לכן זה מותר להם, כי זה שייך להם. זה אסור לישראל. פה יש קושי! מה זאת אומרת? אם זה שקר, למה זה מותר להם? כי להם, אע״פ שזה שקר באמת, להם זה לא שקר, להם זה שייך,הם שייכים לזה, לשקר הזה. אולי זו אחת מהכוונות של: ״ה׳ אלהיכם אמת .״השם אלקי אחרים - זה לא קיים, כי א״א לומר ׳אמת׳, יש איזה ממד של משהו אחר. עניין של הסטרא אחרא, זה עוד יותר חמור, זה מרידה נגד שורש האיחוד. יש גויים, חסידי אומות העולם, אבל מה ששייך להם, זה הממדים של הריבוי, מה ששייך לעם ישראל, זה עניין של: ישראל ״עלה במחשבה ,״סוף מעשה במחשבה תחילה, זה עניין האיחוד שיש בשורש.

[הרב קוק....האיחוד, פרטים וכלל] הכלל הוא האחד.

[.....הנשמה של ישראל היא נשמה אחת נשמת האחד, אצל הגויים זה נשמה פרטית. המושגים האלו הם יותר מחודשים?] לא לא, זה אותה משמעות, זה עתיק, אבל צריך לדייק, כי לפי מה שאני זוכר, המשמעות של המושג של ׳נשמה כללית׳, זה ההסבר של היחידים, שיש להם נשמה כללית. כלל ישראל, זה מובן. אבל כל עם, יש לו הכלל שלו,

בכל עם, יש נשמות כלליות ונשמות פרטיות. המאפיין את נפש ישראל, גבי נפש הגר, שנפש ישראל זה כלל: "אתם קרויין אדם, "כלל אדם; הם בני אדם, הם האדם, האדם המיוחד הזה. אבל אדם, "אתם קרויין אדם". אבל בישראל עצמו, יש נשמות ששייכים לכלל ישראל ויש נשמות פרטיות. כל נשמה פרטית, יש לה זיקה, יש לה קשר, עם איזה מין עם של אוה"ע. אבל יש יחידי סגולה בישראל, שהנשמה שלהם היא כללית, היא רק ישראלית, לכן היא כוללת את הכול.

[נשמה או נפש?] זה מדרגות. זה מדובר בנשמה. אולי אני אסביר: כל נשמה, יש אלפי אלפים של נפשות, ששייכות לאותה נשמה: בורא נפשות, רבות. נפשות, זה רבות. כל נשמה, מתגלית, מתגשמת, אם אפשר לומר את זה ככה, במשך הזמן, דרך המון נפשות, שכל הנפשות האלו שייכות לאותו שורש של אותה נשמה. יש הרבה אפשרויות לנשמה אחת, כדי לתקן מה שצריך לתקן, דרך זמן העולם. ולכן יש לכם הרבה, הרבה נפשות, ששייכות לאותה נשמה. יש אנשים יוצאים מן הכלל, יחידי סגולה, שזה נפש אחת ששייכת לנשמה אחת, אז זה נשמה גדולה, זה נשמה כללית, זה נקרא 'יחיד'. אולי אסביר עוד קצת, כי זה לא פשוט. צריך שישים ריבוא נפשות כדי להשוות את נשמת משה רבנו. משה רבנו הוא יחיד, הנפש שלו, היא הכלי של נשמה אחת. איזו נשמה אחת? של כל עם ישראל. צריך שישים ריבוא נפשות, כדי להשוות את הכוח של אותו נפש של משה רבנו. זה הדוגמא הכי בולטת.

[זה לא נכון לגבי הגויים, הנשמה שלהם פרטית] כן אבל יש גם כן...אולי אתן דוגמה. ההבדל בין אדם ובהמה. הרב מסביר, שההבדל בין אוה"ע וישראל, הוא יותר גדול מההבדל של בהמה ואדם. אבל זה באותה צורה, באותה מתכונת. כל מין בהמה, זה מין אחד, שיש לו נשמה כללית. והנשמה כללית ההיא, נקראת אחת מחיות הקודש. והשורש של הנשמות האלו, הכלליות, של כל מין בהמה, זה למעלה מאוד, זה כביר: 'חיות הקודש'. ולכן אפשר להבין, במקביל, מה קורה אצל אוה"ע: יש נשמה כללית, של כל עם ועם, וזה נקרא "השר" של אותו עולם וזה קדוש, זה נשמה כללית. המלך של אותה אומה, הוא הכלי של אותו שר, הגוף של אותו שר. ההבדל, בין ישראל: שכל אחד ואחד בישראל, יש לו נשמה בפני עצמו. אם לא נשמה: שורש של נשמה, ניצוץ של נשמה. אבל אצל הגויים, זה רק המלך, שיש לו שייכות לנשמה דהיינו השר שלהם.

[המלך לא מוליד את העם, הוא רק המלך שלו] לא לא! המלך האמתי, לפי ההלכה, הוא מלך אמתי. וצריך כשיהודי שומר מצוות פוגש מלך, הוא צריך לומר ברכה. אתה יודע את זה! יש גם כן לפי הלכה: אם אתה מוזמן לשולחן של מלך אמתי, אתה חייב לאכול מה שהוא נותן לך. לכן מוטב לא ללכת(צוחק). זה קדוש! הוא הגוף, הוא הכלי של הנשמה הכוללת של אותו עם, שנקרא שר של אותו עם. זה ההבדל: שאצל עם ישראל, כל אחד ואחד, זה נשמה בפני עצמו, אבל לפי המדרגות, ניצוץ.

[זה עם של מלכים] יפה: זה עם של מלכים. מלך מלכי המלכים זה שייך לנו. זה יפה מאד! זה ברית השבת: מלכות זה לעם ישראל. זה מורגש מאוד: כל יהודי, זה עולם בפני עצמו, אבל אצל הגויים יש עולמות.

[למה ארבעה חילוקים "**פנים ואחור, כל לבן ושחור**"]. כי זה מתפקד אח"כ לא רק בצורת המינים בעניינים של הקבלה.

[מה זה לבן ושחור?] נראה את זה אחר כך, הוא רוצה לומר חסד ודין.

"**ימין ושמאל, מעלה מטה**". לבן, זה מקביל לימין ולחסד. מעלה, זה משפיע. מטה, זה מקבל.

[.החכמה נמשכה מן הכתר....] יש הבדל, בין אצילות ובריאה. בריאה שייך לכלים. אצילות שייך לאור. התפשטות של האורות זה נקרא 'אצילות'. להאציל: יש מיש.

הבריאה של הכלים, זה יש מאין, זה נקרא 'בריאה'.
"**ומכאן נולדו כל פנים ואחור, כל לבן ושחור, ימין ושמאל, ומעלה ומטה**", דהיינו כל עניין של ההפכים, שזה עניין של חסד ודין, כי זה הקו המנחה שלו, זה בא ממחשבת הבריאה וזה אנחנו לומדים מהחכמה, מספירת החכמה. אולי תרשמו כבר הפסוק "כלם בחכמה עשית ."אע"פ ששורש הדברים זה כתר, הכול מתחיל בחכמה. וחכמה, זה נקרא התחלת היש, קצת יש. כתר זה כבר אין. "והחכמה מאין תמצא ,"לא כבר, עוד אין. אפשר לומר כבר.
התחלת היש, זה חכמה. לכן יש מחלוקת בין המקובלים הראשונים, אם כתר זה שייך לאינסוף או אם כתר זה שייך לספירות. בספר יצירה יש המשנה, המשנה המפורסמת: "עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשר "וזה שייך לאותה שאלה. האם כתר שייך לאין סוף או אם כתר שייך לספירות[29] למה? מכיוון שהעולמות זה מתחיל בחכמה ולמה? מכיוון זה רק מחכמה ואילך, יש ההבדלים האלו: למעלה ולמטה, פנים ואחור. החכמה, במה שהיא בין כתר ובינה היא העולם, התחלת העולם, סוד העולם. לפני זה, זה נעלם.
"**ומכאן נולדו כל פנים ואחור, כל לבן ושחור, ימין ושמאל, ומעלה ומטה. וזהו אחד מן הסודות העמוקים בקשרי מרכבה ואצילות ההוויות, והמבין סוד זה יבין כל המרכבות וכל המעלות האצילות, שהם בצורת מקבל ומשפיע**". אתם רואים, איפה אנחנו מוצאים אצל הראשונים, את שורש כל השיטות שבאו אחר כך. כי כל העניין של מקבל ומשפיע. פה זה נאמר ברמיזה, צריך להגיע, הרמח"ל ואחר כך הרב אשלג, כדי שזה יתברר. ואני נוטה להסביר בצורה אחרת: בדורות האלו, לא היה צריך לברר, זה היה מובן. כשבא הרמח"ל והסביר באופן יותר רחב, מה זה הרצון להיטיב של הבורא, זה נראה לנו כחידוש. לאמיתו של דבר, זה ההיפך! מכיוון שזה כבר לא היה מובן, היה צריך להסביר יותר. אחר כך בא הרב אשלג והרחיב את כל היריעה של זה, העניין של משפיע ומקבל. אתם רואים כי 'שערי אורה' זה קדמון, ככה, ברמיזה, הוא אומר זה סוד משפיע מקבל. באים האחרונים ורואים את זה כחידוש. זה לא חידוש, זה פירוש מכיוון ש...החכמה התמעטה, אז צריך פירוש יותר.
פה יש עניין מיוחד: הערה: "**וזהו סוד אנדרוגינוס. כלומר סוד מציאות אנדרוגינוס למטה**". השורש של זה, המציאות של אנדרוגינוס, שהוא בבת אחת ההפכים, זה בחכמה. "**בסוד הדמות והדוגמא למעלה כשאר כל אדם שהוא בצורת המרכבה**". מה שאני רוצה להוסיף כדי להסביר: זה מסביר לנו למה הברואים המיוחדים האלו - בכוונה לא אמרתי 'הנבראים' אלא הברואים - ששורשם בדגמים של למעלה, הם מחוץ לתחום המצוות, פטורים מהמצוות, הם לא שייכים למצוות, הם לא שייכים לעניין של תיקון העולם, הם מחוץ למצוות. אני נזכר במה שלמדנו פעם בישיבה "הכול חייבין בראייה "- אתם יודעים מה זה ראי"ה?(צוחק) מי זה הראי"ה? - "חוץ מחרש, שוטה, וקטן" הם לא חייבים, הם מחוץ לעניין של המצוות. זה גילוי של איחוד השורשים, אבל אינם צריכים תיקון, אינם חייבים בתיקון. המציאות שלהם זה התיקון שלהם. אין הבדל בין משפיע ומקבל. אין הבדל בין פנים ואחור. אין הבדל בין זכר ונקבה. ולכן המציאות שלהם זה התיקון שלהם. אין מקום למצוות, לחיובים.
[זה נכון גבי השלש ראשונות?] לא. דווקא הוא מדבר על אנדרוגינוס ששורשו בחכמה.
[זה נכון לגבי שלש ראשונות?] נכון. "הנסתרת ליהו"ה ", אבל השורש זה בחכמה. עניין החכמה פה זה רחב מאד.

---

[29] .(פרדס רימונים שער עשר ולא תשע)

זה לתקן את הכלי של המלכות, כדי שתוכל לקבל את האורות של חכמה, ולאו דווקא את האורות של התפארת שהם אורות דחסדים. כי אורות התפארת, זה מתנת חנם. לכן, הכלי של המלכות, היא יכולה לקבל את זה, אבל צריך לתקן את המלכות, כדי שהיא תקבל את האורות של חכמה, אז זה תיקון התפארת, ותיקון הזעיר אנפין, זה גמר התיקון. זה מובן? עוד לא. אז בעוד ארבעים שנה.(צוחק)

[״בחכמה יסד ארץ״] כן, זה שייך ל-״כלם בחכמה עשית״, אבל מה זה סוד החכמה ההיא? איחוד ההפכים, זו ההגדרה של החכמה. פה אנחנו מגיעים להגדרה של החכמה. החכמה היא המאחדת. בינה זה להבין מה בין, מה מבחין בין. זה הבינה. אבל חכמה איך להבין מה מאחד. ולכן מדברים על חכמת משה רבנו וחכמת שלמה שזה נקרא: ״ויקהל משה ״ וקהלת. מי שמסוגל לאחד זהו החכם.

הנבון, זה מסוכן אם אין חכם.(צוחק) כי הנבון מפריד.

[הצלחת העניין שזה במלכות] הכול תלוי במלכות, עד שנגיע למלכות שדי. גילוי הכתר, סוף סוף, זה המלכות. תיקון מחשבת הבורא, שמתחילה ברצון שבכתר, זה המלכות.

[השם אחד זה בחכמה, ושמו אחד?] ה׳ אחד, זה בין חכמה ובינה. ושמו אחד, זה בין תפארת ומלכות, אבל זה נגיע בסוף, זה אותו כיוון. פה אנחנו הגענו לעניין חשוב מאוד. מה זה חכמה? למה כתוב: ״כלם בחכמה עשית״? התחלת גילוי העולמות, זה מתחיל, אני אומר מתחיל, בחכמה, מתחיל, כי לאמיתו של דבר זה מתגלה בחסד: ״עולם חסד יבנה ,״ זה יותר למטה; כי חכמה שייך לעליונות, לנסתרות. אבל זה הפסוק: (איוב כח, (יב) ״והחכמה מאין תמצא״. המציאות מתחילה בחכמה, ולכן זה נקרא קצת יש, התחלת היש.

[.] הבינה, זה אם הבנים. הבינה, זה הרחם של העולמות. אבל עכשיו אנחנו בהתחלה. רצון להמציא רצון, רצון לברוא, זה כתר. כשמגיעים לחכמה, אז זה מתחיל להיות הבריאה. למה? זה עוד אצילות, אבל זה מתחיל להיות הבריאה, למה? מכיוון שיש לך כבר סוד האמצע: יש למעלה ומטה, פנים ואחור. והוא התחיל להסביר את זה. בכתר, אין למעלה ולמטה. רק בחכמה יש כבר למעלה, זה כתר, למטה, זה בינה. שורש הדברים זה חכמה. ולכן תזכרו את הפסוק: תראו את כח של החכמה ההיא, זה פשט הפסוקים: ״כלם בחכמה עשית״. זה לא פלפול מיסטי, קבלי או אחר, זה בא אחר כך: חסידות, כל מה שאתם רוצים. עכשיו זה גילוי לשון הקודש, למה המקרא אומר מה שאומר, בצורה שהוא אומר, כי (הוא) מדבר בלשון הקודש. ״כלם בחכמה עשית״, שורש עשיה זה בחכמה. כפי שראינו קודם. באותה מדרגה שנקראת ׳חכמה׳, יש כבר למעלה-ולמטה. חכמה היא בין כתר ובינה. לא הגענו לבינה עוד. עכשיו זה פשוט: החכמה, יש לה פנים, גבי הכתר, יש לה אחור, גבי הבינה, יש לה מעלה, גבי הכתר, מטה, גבי הבינה, ימין, גבי הכתר, שמאל, גבי הבינה, לבן, גבי הכתר, שחור, גבי הבינה. לכן התחלת החכמה שהיא כתר דחכמה זה לבן, אבל סוף החכמה שהיא מלכות דחכמה זה שחור.

(5:40)

[זה טוב לארבעה עולמות?] לכל המדרגות. כשאתה אומר ׳עליון׳ או כשאתה אומר ׳ימין׳, זה אותו דבר. כשאתה אומר ׳תחתון׳ או כשאתה אמר ׳שמאל׳, זה אותו דבר. כשאתה אומר ׳מקיף׳ או כשאתה אומר ׳עליון׳, זה אותו דבר, ׳פנימי׳ ׳תחתון׳, זה אותו דבר. למשל: סייג לחכמה שתיקה .חכמה זה חכמה, שתיקה זה כתר, שזה סייג לחכמה, זה מקיף לחכמה. בחכמה יש גם, זה סוד חשמל: שעות של דבור, שעות של חשות, זו חכמה.

אבל למעלה, הכול זה שתיקה. אתם מבינים איך הוא מתחיל להסביר את איחוד ההפכים, שזה מתגלה בהתחלת מחשבת הבורא. הבורא רצה שתהיה בריאה, שיהיה זולת. אז "כלם בחכמה עשית". מה זו חכמה, זה בין כתר לבינה. טוב שנלמד את זה לאט, לאט, צריך ארבעים שנה כדי להגיע לפשט.

זה נתן לי להבין הרבה דברים, בעניין של האמצע אצל המהר"ל. הקטגוריה של האמצע במהר"ל, זה תופס מקום חשוב מאוד. זה עניין של האמצע, זה שורש הדברים. [] כן אבל זה מתחיל בחכמה.

תפארת, זה ההארה של החכמה, דרך הרחם של הבינה. צריך לזכור את זה כל פעם: תפארת, זה נקרא אור דחסדים. אבל מה שצריך לתקן, זה אור דחכמה, אורות דחכמה. כשהכלי של הנברא, מכיל את אורות דחכמה, זה גמר התיקון. בינתיים, אנחנו מתקיימים עם עולם חסד יבנה, דרך אורות דחסדים, שהיא הארה של האור. זה לא אור ממש, זה הארה. וזה נקרא הויה אצלנו. אבל שורש הויה, זו חכמה, זה יה. זה מובן? עוד לא? אבל לאט לאט. זה כתוב!

[אני זוכר שהרב אמר פעם שהשתחוויה זה הקשר בין התפארת לחכמה - במהר"ל, לפני הרבה זמן]נכון. אני חוזר להגדרה פשוטה מאוד של ה-עץ חיים: "לתקן עולם במלכות שדי "זה גמר התיקון. כשהכלי של המלכות הוא מתוקן, אז הוא מכיל אורות דחכמה, ואז המלכות עולה לבינה, ותפארת עולה לחכמה. וזה נקרא שם יהיה י ה י ו ה י ולא י ה ו ה י. ה-ו' הוא ההארה של ה-יוד. וצריך לתקן את ה-ו' ולהחזיר אותו למדרגה של ה-יוד. "והיה ... ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד "יהיה זה ההויה של העולם הבא. יש לנו בשורה: זה מתחיל ב-אהיה. אהיה זה שם כתר, זה הרצון להמציא רצון, זה מחשבת הבורא: אהיה. אבל אנחנו מחכים יהיה, זה תלוי בנו. לכן צריך לתקן את המלכות. ולכן הזכר מצווה מהמצוות, והוא מצווה לתקן את הנקבה. זה ברור. כי היא המקבלת והוא המשפיע, וזה סוד: "אומר ועושה" אומר בחכמה, עושה בבינה, שזה שורש התיקונים, "ברוך אומר ועושה". אבל כל זה תלמדו. זה סוד של ההלכה, כי כל התורה כולה "בלשון זכר" נאמרה, למה? כי התפארת צריך לתקן את המלכות, כדי שהמלכות תקבל את האורות דחכמה: אז "והיה... ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד". צריך לחזור הרבה פעמים על כל זה.

[אהיה זו בשורה, כביכול ה' אומר על עצמו. יהי"ה זה כשיש מישהו אחר שקורא לו] יפה. זהו. ואז, בגמר התיקון, מגיעים לסוד כתר מלכות. המלכות הפך להיות כתר ובורא עולמות.

["אהיה אשר יהיה"] ולכן, 'אשר', זה שם של הנסתרות, של העליונות. 'אשר' זה כתר, חכמה, בינה. זה נקרא 'אשר'.

אתם רואים: הכול במקומו. צריך התרגלות, והרבה הרבה זמן של התרגלות, כדי להבין שזה סוד המקרא. אין חכמת קבלה אחרת. זה הפשט של המקרא. וכל הפלפולים, זה דרושים גבי דרושים, אבל זה בא אחרי הפשט, שהוא הסוד.

רציתי להוסיף: עניין האמצע, תופס מקום גדול מאוד במהר"ל. כי האמת נמצאת באמצע. העיקר, העצם של כל ספירה זה החלק האמצעי שלה. כי החלק העליון של חכמה, שייך לכתר. החלק האחרון, שייך לבינה, אבל חכמה זה האמצע של חכמה. וכן הלאה לכל הספירות.[30]

[לגבי האישה. בינה יתרה ניתנה לאישה. רואים שהאישה במעלה גדולה. מצד שני, בהגדה של פסח: "ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה "

30

המהר״ל אומר שזה בסדר עולה. התפתחות של הבן אדם קודם כל חכמה, אחר כך בינה וכתר] בכיוון ההתפשטות, התיקון זה ההפך. התיקון זה ההפך צריך לעלות עד החכמה. התפשטות העולמות זה כתר חכמה בינה וכן הלאה.
אבל התיקון מתחיל למפרע. צריך לעבור דרך הבינה כדי להגיע לחכמה. אולי אסביר את זה בצורה אחרת אבל אני נזכר שלמדנו את זה פעם. צריך להתחיל בבינה, בבינה בתורה, כדי להגיע בחכמה בתורה. כי הבינה, זה מה שנותן לנו לתפוס מה ההבדל בין דברים שונים. רק אחר כך, אפשר לתפוס מה המאחד. כי אם אתה מתחיל במה שמאחד, לפני שאתה תפסת מה ההבדל, זה השיגעון הגמור, זה הרס הנפש, זה שורש השיגעון, זה נקרא 'חכם בלילה'... [צוחק] למה? כי ״הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה״. צריך להתחיל בבינה. ההתפשטות העולמות זה ככה, אבל התיקון. מגיעים לדעת כשיש גם בינה וגם חכמה, אז יש דעת.

״והמבין סוד זה יבין כל המרכבות וכל המעלות האצילות שהם בצורת מקבל ומשפיע וזהו סוד אנדרוגינוס. ולא שיש שם צורת אנדרוגינוס, חלילה חלילה לשם יתברך להאמין דבר כזה ולהוציא דיבה ושם רע, אבל כמו שאמרנו למעלה בסוד כל פרקי מרכבה והשרים העליונים שכללם כולם ביחד נקראים אדם, ולא שהם בצורה שלנו או כמונו חלילה חלילה, אבל יש מעלות גדולות נעלמות מלאים זיו וזוהר ומיני מאורות וכולם כאחד נקראים בשם מוח. לא שהם כצורת מוח שלנו או כמוח שלנו, אלא שהם רמוזים בסוד המוח״, דהיינו הכוח, שעושה שהמוח שלנו הוא מוח, הכוח הזה למעלה נקרא 'מוח', אבל זה מוח שבכוח. למשל 'עין', מה שעושה שהעין שלנו הוא עין זה נקרא 'עין' למעלה, אבל זה לא עין. אלא מה שעושה שעין הוא עין.[31] למשל, המושג 'לבן', הצבע לבן:[32] אני תופס מה זה לבן פה בעולם התחתון, אבל הערך שעושה שהלבן הוא לבן ולא שחור, מה זה? הוא לא לבן הוא השורש של הלבן, זה הכתר של הלבן. זה נקרא 'לבן' שמה, אבל זה לא לבן. למשל: החום, החום(בחולם) זה חום בעולם שלנו, אבל המושג 'חום' הוא לא 'חום' הוא מושג. אז הוא נקרא חום אבל זה מושג זה לא חום. או משהו אחר: בעולם שלנו, 'עגול' זה עגול, אבל המושג עגול הוא לא עגול הוא מושג, הוא הגדרה של המספר פאי. הפאי זה לא עגול זה פאי. (צוחק: בכנסת זה נקרא מפאי...) אז מה שעושה שהעין הוא עין זה נקרא 'עין' אבל זה לא עין.
[יש הבדל בכל זאת: בעולם שלנו הוא עגול, אבל למעלה הוא אינסוף] למעלה זה תלוי:
אם זה בעולם הבריאה זה: המחשבה של העגול, אם זה בעולם החכמה זה: ערך של העגול, אם זה בעולם הכתר זה: מה שהבורא חשב על זה!
אבל למטה, למטה זה עגול, אבל בכל זאת העגול שלנו זה סופסוף התגלות של העגול של למעלה. אין סתירה.

---

[31] . (פתחי שערים)
[32] (פרדס שער הגוונים):

שיעור 49

תאריך: 03.1991

העיקר מתחיל בחכמה, מכיוון שחכמה, זה המדרגה הראשונה של המקבל ממה שלמעלה, ממה שמתפשט מלמעלה, וזו המדרגה של כתר. פה הרב הסביר כי העיקר, זה נושא דומה מאוד לתורת המהר"ל, העיקר של כל מדרגה, זה אמצע של המדרגה, חלק האמצעי. כי החלק העליון, הוא קשור למדרגה העליונה, בבחינת מקבל, מקבל מ-העליון. החלק התחתון, הוא קשור למדרגה תחתונה, בבחינת משפיע. וזה קשור לסוד פנים ואחור. ולכן, עיקר הבניין מתחיל להתגלות עם החכמה: "כלם בחכמה עשית", חוץ מכל הפירושים שיש בפסוק הזה, וזה קשור ל- "מלכותך מלכות כל עלמים" כי סוף סוף הכלי של כל ההויה זה המלכות, והאור שמתפשט בכלי זה אורות דחכמה.
מה שמתגלה בסוד ספירת התפארת, זה שמהחסד ומטה, אין שום מידה שאין לה גם כן קצת מההפך. זה הביא אותו לעניין של האנדרוגינוס.

"**וזהו סוד אנדרוגינוס**". בתרבות המערבית, היו כמה... רתיעה לדבר על כמה נושאים אבל אנחנו רואים מהמשנה, כי החכמים היו יודעים ממש המציאות של האדם, כמות שהיא. יש הרבה קטגוריות, חוץ מזכר ונקבה, ואנדרוגינוס זה אחת מהן: זה דמות, שהיא גם זכר וגם נקבה. לכן מכיוון שהגיע לסוד הזה של איחוד המידות, ואיחוד המידות זה איחוד המקבל והמשפיע, איחוד ימין ושמאל, איחוד זכר ונקבה באותה הדרגה, אז הוא מגיע לסוד אנדרוגינוס, שזה, לפי הרבה מקורות זה ענין של קדושה. אע"פ שלמטה, זה מחוץ לקדושה, אבל השורש זה ענין של קדושה.[33]
"**ולא שיש שם צורת אנדרוגינוס חלילה חלילה לשם יתברך להאמין דבר כזה ולהוציא דיבה ושם רע**", "הוא רוצה לומר: מכיוון שבכלל למעלה אין שום צורה, ולכן כשהמקובלים מדברים על סוד 'אנדרוגינוס' יש כוונה שצריך להבין אותה. מיד הוא מסביר את זה. זה בעיה אצל התיאולוגים: כל הביטויים במקרא שמדמים את הקב"ה, זה נקרא הגשמה, הנושא של הגשמה.
"**אבל כמו שאמרנו למעלה בסוד כל פרקי מרכבה והשרים העליונים שכללם כולם ביחד נקראים אדם, לא שהם בצורה שלנו או כמונו חלילה חלילה**", "והכוונה שלו זה כשאומרים: 'אדם' זה לא צורת אדם, כי אין לו גוף, אין לו דמות הגוף, וזו התחלה של עבודה זרה הכי גסה, הכי, הייתי אומר, פשוטה. אבל זה יותר למטה מזה, טיפשה. מה שעושה, שהאדם הוא אדם, אז זה נקרא אדם למעלה, הערך של האדם כאדם. אבל זה לא שייך לא לצורה ולא לגוף עצמו, אע"פ שסוף סוף יש משהו דומה בסוד "בצלם אלקים", אבל בכל זאת זה לא שייך כלל. כוח העין, זה לא העין. והוכחה זה שהעין לא רואה. העין לא רואה: זה הנשמה שרואה דרך העין. יש עוד הוכחה, העין רואה את הכל דרך העין, האדם רואה את הכל חוץ מהעין עצמו. אני זוכר מרצה בביולוגיה, אחד מהמורים שלי, שהיה אומר: שהעין זה עדשה שרואה. ברור שהעין זה לא עדשה שרואה, כי עדשה לא רואה. הכוח שעושה שעין הוא עין נקרא עין למעלה[34] אבל זה לא עין. כי העין של למטה יש בו יותר מעצמו: הכוח שעושה אותו משהו. הוא רוצה להדגיש את זה אבל הוא מציין את ענין של אנדרוגינוס, מכיוון שאנדרוגינוס בעולם של למטה, זה הוכחה של איחוד המידות.

---

[33] (אור החיים פרשת אחרי מות)
[34] (של"ה עשרה מאמרות פתחי שערים שער צמצום הצמצום)

[קראתי במהר״ל שמצרים זה ענין של חומר וישראל זה ענין של צורה] אצל המהר״ל. אבל מה היא השאלה, על הגדרה של הביטויים? זה פשוט. מה שמאחד, מה שמייחד נאמר, את ישראל זה הייחוד שלו, זה הצורה שלו. מה שמייחד את מצרים, שיש לו גם כן צורה, אבל הצורה שלו, היא הצורה של החומר. ביחס למצרים, ישראל הוא כולו צורה, ומצרים ביחס לישראל היא כולו חומר, מכיוון שזה ההפך הגמור. מכיוון שעצם הכלי, זה להיות ההפך מעצם האור שלו, השייך לו, אז דווקא אצל מצרים היה כור הברזל הזה. כי השאלה של המהר״ל, כי המקרא לא אומר: ״ידע תדע כי גר יהיה זרעך״ במצרים אלא, ״ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם״ זו הגזרה: ״בארץ לא להם״, דברים עמוקים. כי לפי הפשט נראה כי: ״בארץ לא להם״ לעם ישראל. לאמיתו של דבר ״בארץ לא להם״ למצריים עצמם.[35] כל פעם, הגלות הכי חמורה, זה כשעם ישראל היה בגלות באיזושהי מדינה ומלכות, שהארץ לא שייכת לעם עצמו. למשל ברוסיה. זה היה משטר דומה מאוד למצרים, הארץ, לא האדמה, לא הייתה שייכת לעם הרוסי, אלא ממש כמו במצרים, לעבדי פרעה, דהיינו, המפלגה של עבדי הפרעה הזה. זה מדהים, כי עם ישראל היה רגיש בזה, כי יציאת מצרים של התקופה שלנו, זה יציאה מרוסיה, אע״פ שזה גם כן מכל הארצות לפי הפסוק: ״מארץ צפונה ומכל הארצות״; מכל מקום העיקר, ״שלח את עמי״ זה: מארץ ״לא להם״. זו ההגדרה אולי של הגלות הכי גלות: ״עבדים לעבדים״.

[רוסיה זה לא ארץ שלהם?] כן , אבל לפי המשטר שלהם, לפי המפלגה שלהם, לפי השקפת עולם שלהם, האדמה לא שייכת לעם, אלא למשטר, אלא לממשלה. רוסי, עכשיו זה משתנה קצת, אבל אף רוסי היה לו חלק מאדמה שלו, כאילו היה 'גר' בארצו, עבד. אע״פ שרוב המפרשים דוחים את זה, יש ממד ככה 'בית עבדים': זה לא ישראל שהיו עבדים, המצריים היו עבדים: 'בית עבדים' וישראל היו עבדים לעבדים. וכך זה קרה. ההבדל בין היהודים, שהיו גרים בבריטניה והיהודים שהיו גרים ברוסיה. גם זה וגם זה זו גלות. אבל גלות של בריטניה, זה משהו אחר מהגלות של רוסיה, למה? כי ברוסיה הם עבדים לעבדים, בבריטניה הם סתם עבדים.

[רוחני] זה לא ענין של הצורה במובן של הציור, זה העניין של הכוח שנותן לצורה את המתכונת שלה. זה העניין של מה שהמהר״ל מגדיר כחכמה, סתם. יש בצורות יש חכמה שלמה, יש הגיון בצורות. אבל יש מה שעושה כל צורה וצורה והייחוד שלה, זה לא צורה. אני אתן לך דוגמא בלשון הפילוסופיה: אם אני לוקח איזה כדור בעולם המציאות, למשל תפוז, זה כדור. האידאה של הכדור, זה לא עגול, זה אידאה. אם אני אומר 'כדור', אבל ההגדרה של הכדור זה לא עגול, (זה לא כדורי!). דוגמא אחרת: אם אני אומר החום, החום זו הרגשה ברורה: חום זה חם, אבל ההגדרה של החום זה לא החום, זה אידאה.

[החום זה דבר גשמי] החום זה דבר גשמי, החום זה הרגשה דרך הגוף. אבל המושג של החום הוא לא חם: הוא מושג. העין זה עין, אבל המושג של עין, מה שעושה שהעין הוא עין, יש לו יכולת לראות, להיות כלי לראיה, זה לא עין, זה לא גשמי, זה יותר למעלה מצורה. תשמע! בחכמת הפילוסופיה, אם אפשר להגדיר את זה חכמה, יש רק חומר וצורה. בחכמת הקבלה יש עולם העשיה, עולם היצירה, זה עולם הצורות. עולם הבריאה, זה עולם המחשבות. ועולם האצילות, זה עולם הערכים. יש ארבע עולמות.

[מה זה הערכים] מה זה ערכים? למשל, שורש המידות. מידה, זה רק בעולם היצירה, מידה זה נטייה להתנהגות. אבל השורש של המידה זה הערך של המידה: מה שעשה הטוב טוב. לכן, בביטוים של הקבלה, יש ארבעה עולמות ולא שתיים. הצורה, היא בעולם היצירה, אבל הכוח שעושה את הצורה מה שהיא, זה בעולם האצילות: בחכמה.

35

[עולם הבריאה זה יש מאין, אצילות זה יש מיש, איך יכול להיות, זה יותר גבוה] צריך להפוך את זה: "והחכמה מאין תמצא", עולם האצילות זה יש מאין, אע"פ שבהסבר הפשוט: אצילות זה צמצום של היש הקודם, אבל הבריאה זה יש מאין, מכיוון שהבריאה זה כבר הכלי של אצילות. לפי מושגים של הרב אשלג: להאציל, זה להשפיע, לכן כשאומר הפסוק: "יהי אור" יהי אור זה ענין של אצילות: יהי. הזהר מסביר: יהי אור... ויהי אור, אור שכבר היה. האור שהיה זה צמצום של האור שקדם. לכן חכמה זה צמצום עצום של אור של כתר: יש מיש.

אבל בעולם הבריאה מתחיל כבר התגלות הכלי. הכלי הוא המקבל. לכן הכלי זה יש מאין. דהיינו אין במשפיע רצון לקבל. אבל יש אצל המשפיע הידיעה מה זה להיות מקבל. המשפיע הוא משפיע, אבל במה שהוא משפיע הוא מכיר, כשמכיר את עצמו, הוא מכיר את המקבל, אע"פ שאין שום שורש של קבלה אצלו. הוא מכיר את עולמו, במה שמכיר את עצמו. כדי להבין את זה צריך להבין את סוד הצמצום. כי המושג של בריאה יש מאין זה תרתי דסתרי כי מאין אין. לכן בא המושג של הצמצום כדי להסביר את זה. ביש הקדום, שגבי היש בצמצום נקרא 'אין' - כי אין תפיסה - אז ביש הקדום, הרצון לברוא, ברא קודם כל חלל. בחלל הזה הייתה בריאה 'יש באין' כי החלל הזה נקרא אין. יש, קודם כל, בריאה אין מיש. ובבריאה אין מיש, יש בריאה יש באין.

[.] אין מיש. מהיש הקדום הצמצום ברא נקודה של אין, זה החלל.

ב-'אין' הזה התפשט האור: זה יש באין.

[בגלל הצמצום זה נקרא אין?]כן, התוצאה של הצמצום זה האין ביש.

מה שקדם זה הויה הקדומה, הויה הקדומה זה כולו יש, בכל תוקפו.

לכן, כדי לברא מקום לעולמות, היה צריך צמצום: אז התוצאה של הצמצום זה בריאה אין ביש.

אחר כך האור מתפשט בחלל וזה נקרא אצילות. אצילות זה בריאה יש באין. יש באין. באין של החלל התפשט האור.

[איפה בא היש מאין?] תשמע: ההבדל בין חכמת הקבלה ופילוסופיה. בפילוסופיה אין קודם את היש ולכן א"א להבין מאיפה בא היש, כי מאין לא בא יש. לכן המושג בריאה בפילוסופיה זה מושג חשוך, obscure אפל, א"א לתפוס אתו, זה תרתי דסתרי: היש והאין. אנחנו רגילים למושג בריאה: יש מאין, ולא רואים שזה אבסורדי לפי השכל, זה המושג הפילוסופי.

אצל הקבלה היש קודם, ההויה קודמת לכל. ולכן קרה בהויה צמצום בנקודה אחת, שנקראת נקודה אמצעית, שזה האין ביש. הצמצום גרם נקודה של אין ביש.

ובאותו אין שנקרא 'החלל' האור - שהיה מסביב - חוזר בצמצום, במובן התלמודי: צמצום, דהיינו דלדול, התמעטות, כי הצמצום הקדום, הצמצום הראשון זה הצמצום במובן הקבלי: התרחקות, התרוקנות: זה מהאמצע לצדדים: זה חלל.

אז הקו של האור חוזר בצמצום שבא בחלל, וזה נקרא אצילות, אבל אצילות זה יש באין. [היש שבאין שביש הקדמון] זה נקודה.

[למה כולם משתמשים במשפט: יש מאין?] בקבלה זה נכון. כי הכלי הוא נברא יש מאין. כי לא היה כלי במשפיע, כי הכלי זה: רצון לקבל. אבל באור אין כלי. לכן תוצאה של הצמצום זה גילוי של חידוש גמור - זה נקרא חידוש העולם - חידוש גמור, של דבר שלא היה: הכלי. לכן יש משמעות, יש מובן יש צד של מובן לביטוי 'יש מאין', בכלי, אבל המשמעות הקבלית זה יש באין!! זה לא כל כך פשוט: אולי אסביר לכם אבל אח"כ אפשר לשכוח:רק לראות שיש הגיון בזה. כשהאור הסתלק מן החלל הסתלק לגמרי, אבל לא לגמרי. בכל מדרגה של החלל מהמרכז לצדדים השאיר אחריו - בכל מדרגה - מה שנקרא

'רשימו', רושם. רושם זה לא יש ולא אין.
כשהקו חוזר ופוגש את הרשימו הוא בונה מהרשימו את הכלי.[36]
לכן צריך להבין כי שורש הכלי, הוא יותר גבוה משורש האור. כי האור שחוזר, הוא אור בצמצום. אבל הרושם הוא רושם של האור המוחלט. זה סוד מסתרי תורה.
[זה נקרא 'דפוס'?] יש ספרים שאומרים את זה.
[הרושם הזה הוא יותר חזק מהאור] לא אמרתי חזק. דווקא האור שחוזר הוא אור. רושם זה לא אור, זה רשימו של אור, אבל העצם שלו, הוא מאור יותר עליון, בלי צמצום.
אולי אני אסביר לך את ההבדל בין הרושם והאור. זה משהו דומה. יש אור וזיו האור. הזיו זה לא אור, זה הארה.
הרושם זה פחות מזה, אבל זה יותר.. ותיק, אם אפשר לומר. אולי אני אסביר לכם איזה דוגמא: זה הפנים של האדם. אם אתם רואים את הדמות של הגוף, זה עולם בפני עצמו. זה מאותו עולם: הידיים, הרגליים, החזה, זה מאותו עולם. הפנים, זה מעולם יותר ישן, יותר ותיק, זה בא משורש אחר, זה רשימו של אור החכמה. והפסוק אומר: "חכמת אדם תאיר פניו". יש איזה רשימו ממשהו יותר קדום.
["תאיר פניו"] זה הפסוק. "חכמת אדם תאיר פניו". לכן בשבע ברכות שבת לא צריך פנים חדשות.
[למה?] הלכה. למה? כי דווקא הפנים מתחדשים בשבת. יש תוספת אור. שבת זה פנים חדשות. זה הסוד של "חכמת אדם תאיר פניו". כשמרגישים בזה, רואים כי יש קדושה בפנים שאין בשאר הגוף. שאר הגוף זה, אני לא רוצה לומר טמא, אבל זה חול, גבי הקדושה שיש בפנים.
[ישראל והגויים?] זה דומה, זה מקביל.
[למה לא מכסים את הפנים, ומכסים כל הגוף?] זה סוד: "כי קרן עור פניו" של משה רבנו. כי: "ויפח באפיו נשמת חיים", זה, לכל אדם, זה בפנים. אבל מכיוון שמשה רבנו, הנשמה, הגוף שלו היה הכלי: כולו נשמה, אז בפנים זה היה מדרגה יותר חזקה ולכן "קרן עור פניו".

['צלם אלהים' של אדם זה רק הפנים שלו?] זה כל הגוף. אבל הנשמה: "ויפח באפיו" זה בפנים. אין ערווה בפנים, לכן לא מכסים את הפנים, חוץ מהפנים של התלמיד חכם, יש ערווה, זה נושא לפני עצמו. ולכן בדורות הקודמים תלמידי חכמים היו מכסים את פניהם כמו אישה.
[למה אישה צריכה] מכיוון שהפנים של האישה, השורש של הפנים של האישה, הוא יותר פנימי מהפנים של האיש. אני אסביר את זה ככה: עניין של הבריאה זה לשים בחוץ מה שהיה בפנים. מכיוון שהאישה נבראת אחרונה זה סימן שהיא נבראת ממקום יותר פנימי מהאיש, ולכן זה אור יותר עמוק שהוא בחוץ, מגולה, צריך לכסות אותו. לכן האישה מרגישה את הצניעות, יותר מהאיש, אע"פ שיש מדרגות.
[צניעות זה שייך גם לאישה, גם לאיש] גם, אבל אמרתי יותר. באופן טבעי, האישה מרגישה את הבושת, את הצניעות יותר מאיש, אע"פ שיש מדרגות. יש נשים גסות ויש אנשים קצת עדינים. הכלל הוא פשוט: מה שהיה בפנים יותר הוא בחוץ יותר.
[.] לכן הם בישנים. מה שהיה יותר בפנים, כשנמצא בחוץ, הוא יותר מגולה.
[אולי אתה חוזר. באין יש] לא אמרתי.
[ביש אין] אמרתי יש באין, זה מסביר את היש מאין.

---

[36] (אוצרות חיים, פתחי שערים סוף שער עקודים)

תשכחו את זה כי זה קצת מסובך ; נאמר, לא פשוט, צריך לחזור הרבה פעמים.
כי יש בכלי, משהו יותר, זה שורש יותר חשוב, אפילו מהאור שהוא מכיל, זה הרשימו. יש בתורה, בפירושו של רש״י, משהו שמסביר את זה בנגלה. אני אסביר לכם את הנושא, (אין ספרים פה), ותמצאו את המקור. כשאברהם ירד למצרים, ירד ׳למסעיו׳ וכשחזר, רש״י מסביר שזה היה מצווה אצלו לחזור דווקא לאכסניה.
[יצא עני ובחזרה עשיר] יפה. זה מדרש נוסף על הרעיון שאני רוצה להסביר. כשהאור הסתלק השאיר את הרשימו. אז כשחוזר, הוא חוזר דווקא מאיפה שהיה, וזה סוד המקום: (בראשית פרק כח, (יא) ״וייקח מאבני המקום״, תראו את המדרשים, זה היה כבר מקום של מקדש, כי הקדושה חוזרת למקום שלה. אתם רואים האור מסתלק, יש לו שאיפה, דחף, לחזור דווקא למקום שממנו הסתלק, צריך לבקר. [איפה אצל אברהם] ״וילך למסעיו״
[גם אצל יעקב: ״ויפגע במקום״] זה העניין של המקום. ״ויפגע במקום״ כי שמה היה כבר שרידי מקודש קדום, זה ההסבר של הקבלה. לכן ״ויקח מאבני המקום״, זה היה כבר אבנים קדושים. והוא עשה אותן אבן אחת. זה דומה מאוד להסבר של הרשימו, וזה העיקר של תורת האר״י, הוא גילה את זה, הוא הסביר את זה.
מהמרכז של החלל, עד הצדדים, יש אינסוף מדרגות. כשהאור חוזר, בונה ספירה מכל רשימו. זה המפגש בין האין של החלל במדרגה של רשימו מיוחד, עם האור שחוזר והאור מתפשט בספירה: זה נקרא: יש באין. מה נתן ליש באין להימצא? זה הרשימו של אין ביש.
מה שצריך להבין, שפה הוא מדבר רק ברמיזה. פה ענין של סוד אנדרוגינוס, זה לא ענין של צורה. כי דווקא בצורה יש חילול ה׳, להסתכל בצורה. יש פסוק: ״ולא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו״, כי בכלים של בית המקדש יש כבר הצורה - איך זה למעלה, הצורה למטה. אסור לראות את הכלים כשמפרקים אותם. רק כשהמשכן היה בנוי כאחדות, היה מותר לראות, כרובים וכל הפרטים. זה העניין של הצורה, זה יותר למעלה, זה באורות דחכמה, זה מה שהגדרתי כהערכים. אני מתרגם מלועזית: הערכים, הערך שעושה את הכוח ככה, הערך שעושה את הצורה ככה. יש איזו סגולה של כל צורה. יש לה סגולה ממנה. אז מה שעושה, מה שנותן את הסגולה ההיא, זה נמצא יותר למעלה, בעולם החכמה, והצורה, בעולם היצירה. והשימוש בצורה, דהיינו הגשם של הצורה, זה בעולם העשיה.
[זה נכון גם לעולם הדומם?]כן בכל עולם, יש כל המדרגות.
[ההסבר זה מה שעושה העין זה הנשמה, אפשר גם להגיד את זה לפרחים, לכל יצור?] הכול. השורש למעלה זה קדוש.
[כל יצור יש נשמה?] כל, הכול, יש שורש.
[במדרש רבה מלאך שאומר גדל] הכול, הכול.
[הקבלה מגלה שביש יש את הכוח של להוציא מתוכו אין מכיוון שביש יש את הצד של לתת, להשפיע] מכיוון שיש הדחף להשפיע, צריך מי שיקבל. לכן צריך לברוא מי שיקבל.
[אין מיש] באופן פשוט אומרים: ׳דרך הטוב להיטיב׳. החלק של ה׳להיטיב׳, החלק של הבריאה, זה שורש הדינים, כי צריך לזכות, וכל עוד לא זוכים זה ייסורים.
[אין מלך בלי עבדים] נכון, אין מלך בלא עם. יש רק שתי אפשרויות אם כבנים, אם כעבדים.
מה עושה הערך של האדם? זה לא הגוף שלו, זה לא הצורה שלו, אע״פ שמרגישים שזה ביטוי של משהו יותר עמוק, יותר קדום, שיש לו ערך. כי סופסוף, ויש סוגיה במסכת ברכות, סוף סוף ,אחרי המיתה כל הגשמיות באדם הוא הולך לאבוד. ר׳ יוחנן כשהיה

מבקר חולה היה בוכה כשראה את היופי של היד שלו ואמר חבל זה ילך לעפר.
"אבל יש מעלות גדולות נעלמות מלאים זיו וזוהר ומיני מאורות וכולם כאחד נקראים בשם מוח. לא שהם כצורת מוח שלנו או כמוח שלנו, אלא שהם רמוזים בסוד המוח .
אחרי התפיסה של ההגדרה ההיא, שאסור לחשוב כי המח הגשמי זה המוח אמתי. אבל אחר כך, צריך להבין, כי במוח הגשמי יש משהו מהמוח האמתי וכן הלאה וכן יש כמה **עולמות מלאים כל מיני דשן וכל טוב ונקראים ימי"ן; וכן יש כמה עולמות מלאים חושך שאינו מתאחז, והוא בלי גבול, ונקראים שמא"ל; וכן יש כמה עולמות בצד שמאל מלאים עושר וכבוד ונכסים ונקראים צפו"ן, וכן כל כיוצא בזה. ובדרך זה כל צורת המרכבות העליונות והמחנות והצבאות, מהן יש כתות נקראים בשם עין, מהן יש כתות נקראים אוזן, ומהם יש כתות נקראים שפתיים, ומהן יש כתות נקראים פה, ומהן יש כתות נקראים ידיים, ומהן יש כתות נקראים רגליים. וכל המחנות והמרכבות כאחד נקראים אדם** ."עכשיו זה ברור
[מזה מרכבות?] מרכבות זה כשאבר אחד מורכב עם אבר שני זה נקרא מרכבה.
[להרכיב] הרכבה.
"וכל אלו המרכבות וכל הצבאות וכל המחנות, כולם נקשרים אלו באלו ומקבלים שפע וקיום אלו מאלו, ונמצאו כולם מקבלים כוח מאור מן הכתר וממנו כולם מתפרנסים בהתאחדם בשם יהו"ה יתברך. כי סוד יהו"ה הוא סוד בורא הכול יתברך, וקוצו של יו"ד הוא סוד הכתר, ובשם יהו"ה הוא העיקר וממנו יקבלו כל המרכבות וכל המעלות כוח שפע וקיום אלו מאלו, ונמצאו כולם צופים לשם יהו"ה מקבלים כוח מאור הכתר."
אני רוצה לחזור על העניין של אנדרוגינוס. אנדרוגינוס זה הצורה שהוא רצה להגדיר, ששייך דווקא לקוצו של יוד דהיינו הכתר. כי למעלה, למעלה, יש מציאות שהיא לא זכר ולא נקבה, זה למעלה מזה, אבל בכל זאת, זה כולל זכר ונקבה, אע"פ שזה לא זכר ולא נקבה.
[זה "זכר ונקבה ברא אתם"?] הוא שברא אותם, ברא אותם זכר ונקבה. בבריאה הם נפרדים. הם נפרדים מצורת אנדרוגינוס זה לצד זה.
ביצירה, בעולם היצירה, יש הנסירה בס', אז יש יצר טוב ויצר רע. אני רוצה לקשור את זה לביטוי אחר במקרא, זה סוד שיר השירים. אולי כנסה להגדיר את זה ככה: אתם זוכרים המדרש של ר' עקיבא שאמר: "א"ר עקיבא לא היה כל העולם כולו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל שכל השירים קודש ושיר השירים קודש קודשים" יש גרסאות "שכל הכתובים קודש", אבל הגרסה האמתית זה "כל השירים קודש ושיר השירים קודש קודשים". אחר כך רש"י מביא עוד מדרשים: המעולה מהשירים המיוחד מהשירים, השיר היותר שיר מכל שיר. "שיר שהוא על כל השירים" צריך להבין את זה בקשר לאותו נושא. לפי המדרש של ר' עקיבא, יש שיר שמשפיע שבח מהקב"ה לישראל, ויש במקרא כמה שירים כאלו. יש שיר שמשפיע שבח מישראל להקב"ה. אבל יש שיר שמופיע משני השירים האלו.
יש שירים רק מצד אחד, מסוג אחד. יש שירים רק מסוג שני, בכל המקרא, אבל שיר השירים יש שניהם. שיר השירים, זה השיר שמופיע משני שירים, כשיש שני שירים בבת אחת, יש שיר שלישי שמופיע שהוא לא שיר של זכר ולא שיר של נקבה, השיר של השירים.
[הקב"ה לכנסת ישראל] זהו. אבל מתוך אותה אהבה מופיע שיר שלישי. כשהקב"ה שר לישראל זה שיר. כשישראל שר להקב"ה זה שיר. אבל כשיש שני השירים האלו, יש שיר שלישי, שהוא שיר של השירים. השיר הזה, הוא מסביר את העניין של אנדרוגינוס, השיר הזה הוא אנדרוגינוס. הוא כולל שיר של זכר ושיר של נקבה אע"פ שהוא לא זכר ולא נקבה.
כי הקב"ה, המילה 'הקב"ה' זה זעיר אנפין דאצילות, זה הקב"ה: יהו"ה אל אלקי ישראל.

כל פעם שאומרים הקב״ה, זה התפארת דאצילות, ה-ו׳ של ההויה הכוללת דאצילות, אז הוא בצד זכר, כי זה חכמה. הבינה זה צד נוקבה. אז הבינה, היא שורש של כנסת ישראל ובינה זה כנסת ישראל העליונה, מלכות התחתונה, ויש שיר בין חכמה לבינה, שיר בין בינה לחכמה, אבל יש שיר שמופיע בשני השירים האלו והוא הכתר, הוא הקוצו של יוד. זו דוגמא, מה הוא רוצה לומר כשהוא אומר אנדרוגינוס. שיר השירים זה אנדרוגינוס. אז למטה, יש איזה מין יצור כזה, שבכמה חברות, בדורות הקדומים, בכמה תרבויות, היו רואים את זה כדוגמא של הקדושה: אנדרוגינוס.
יש עוד ביטוי. זה קודש הקודשים.
יש קודש תחתון, יש קודש עליון ויש קודש הקודשים שהוא לא תחתון ולא עליון, אבל כולל גם תחתון וגם עליון. זה קודש קודשים. וזה סוד לשם שמים. יש שמים, זה ביטוי זוגי: שמים. זה לא השם רבים, זה כמעט לשון רבים. אבל יש שם אחד יחיד בתוך השמים, לשם שמים, לשם הכולל של השמים. זה אותה כוונה: לשם שמים.
כי למעלה יש כתות מימין כתות משמאל אבל צריך לדעת כי למעלה אע״פ שימין זה חסד, שמאל זה דין, אין שום תחרות, אין שום שנאה, אין שום קנאה ביניהם אלא כל אחד מהצדדים מתנהגים לשם שמיים, דהיינו לאיחוד. (כל המסומן חסר בקלטות שלנו מאיפה השכתוב?)

[.]על הכוחות למעלה הם מבררים את הדין של הבריאה ביחס להתנהגות שלה. זה שאומר המדרש בתורת הנגלה: כשעושים מצווה אחת, בוראים מלאך סנגור. כשעושים עברה, בוראים קטגור. אבל לא כי הסנגור, והקטגור הם שונאים את עצמם, אחד את השני. שמעתי מהרב צבי יהודה: כשיש מחלוקת בין חכמים, המחלוקת זה לא ביניהם, הם יחד, במחלוקת נגד השטן. ולכן הרוגז שיש ביניהם זה רוגז נגד השטן, אבל זה למעלה, למטה יש כמה מפלגות.
[למטה כשזכר ונקבה מתאחדים הם לא עושים אנדרוגינוס, הם עושים או זכר או נקבה?] אבל זכר ששייך לאנדרוגינוס שלו ונקבה ששייכת לאנדרוגינוס שלה. צריך להבין כי בעובר, אע״פ שמוקדם מאוד אפשר לראות נטייה להיות זכר או נטייה להיות נקבה, העובר, הוא גם זכר וגם נקבה. גם בצורת האדם יש שתי הצורות, זה נשאר משהו כזה. רק אחרי הנשואים זה מתברר: כל הצד של הזכר הולך מצד אחד, כל הצד של הנקבה הולך מצד, צריך שבע שנים. אחרי שבע שנים הזכר הוא זכר הנקבה היא נקבה. אם זה לא יצליח עוד שבע שנים. (צוחק) אחר כך עוד שבע שנים. ואם זה לא מצליח, זה לא מצליח, ממשיכים, ככה בייסורים.
יש לכם רמז במקרא: ׳נער׳, ׳נערה׳ כתוב זכר, נקבה. ״נערה מלא דבר הכתוב - בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה״[37]
[(תלמוד בבלי מסכת עירובין דף יג עמוד ב׳) ״אלו ואלו דברי אלהים חיים הן״, זה השורש של המחלוקת שהיא לשם שמיים]יפה! כשזה לשם שמיים ״אלו ואלו דברי אלוהים

---

[37] זוהר משפטים
רש"י מסכת כתובות דף מד עמוד ב
נערה מלא דבר הכתוב - בכל מקום כתיב נער וכאן כתיב נערה מלא להוציא את הקטנה.
אלא כאן נערה כו' - אלא האי דכתיב מלא לא ללמד על עצמו בא ולהוציא את הקטנה דבלאו הך דרשא אמעיטא לה קטנה כדאמרינן דלאו בת עונשין אלא ללמד בא על כל נערה שבתורה שכתובין חסר לומר שאף הקטנה במשמע והכי ליף כאן נערה כאן שאי אפשר בקטנה כתיב מלא הא למדת שכל מקום שנכתב חסר אף הקטנה במשמע כגון באונס ומפתה.
שלש מדות - במיתת נערה המאורסה.
באו לה עדים בבית חמיה - לאחר שניסת.
שזינתה בבית אביה - באירוסין

חיים״. אבל צריך להבין את זה: לא פעם שמעתי ׳כל אחד רוצה עם הדעה שלו׳, הוא מסתמך על זה: ״אלו ואלו דברי אלהים חיים״. ״אלו ואלו דברי אלוהים חיים״ זה נאמר גבי הלל ושמאי, לא גבי סתם יהודי זה ויהודי אחר, בין תלמידי חכמים אמתיים. אבל צריך להבין שיש מצד שמאל ויש מצד ימין. אמרו על הרב קוק הגדול ז״ל שהיה לו שתי המידות: אברהם ויצחק, זה משהו יוצא מן הכלל. הרב חרל״פ כתב מאמר על זה, שהיה תלמיד חבר שלו. היה לו מידת אברהם ומידת יצחק. רואים כי אנשים קטנים הם שייכים או לשמאל או לימין. אנשים גדולים שייכים לכתר, לאיחוד.

.

שיעור 50

תאריך: 04.1991

ספר שערי אורה - השער החמישי - הספירה השישית
הגענו לעניין של סוד הפסוק: "כלם בחכמה עשית" כי החכמה קשורה למעלה עם כתר ולמטה עם בינה, וזה השורש של מה שנקרא אצל המהר"ל 'האמצע' שהוא העיקר של כל מדרגה. העיקר של כל מדרגה זה החלק האמצעי.
יש שלשה חלקים: אחד, קשור למעלה והוא מקבל, אחד, קשור למטה והוא משפיע. והסוד אנדרוגינוס, זה האיחוד של המקבל והמשפיע. זה האמצע, העיקר, העצם של כל מדרגה ומדרגה. הקשרנו לזה את ההסבר של הגמרא על שיר השירים, כי עיקר השירים, זה השיר שיש בשירים. יש אותה משמעות בקודש הקודשים, ואני לא זוכר אם קשרתי את זה לשם שמים. כי בשמים יש שם של השמים. לשם שמים לפי הפשט: זה לשמה, אבל לשם שמים זה איחוד המידות בשמים. אע"פ ששמים זה לשון זוגי, קשור למעלה וקשור למטה, מכל מקום, יש שם של שמים, שהוא האיחוד של השמים. כל זה הולך לאותו כיוון. כל הפרק הזה מהתחלת השנה זה איחוד המידות.
עכשיו הרב מסביר איך כל זה מתקשר לקוצו של י', לכתר.
"וכל אלו המרכבות וכל הצבאות וכל המחנות כולם נקשרים אלו באלו ומקבלים שפע וקיום אלו מאלו", זה מורה כי התחלה של כל ההתפשטות זה כתר, זה קוצו של י'.
השם של כתר זה שם אהיה, אהיה בעתיד. זה מתחיל ב-אהיה, אם כן זה ההתפשטות של הא', זה ההויה של הא' שמתפשט. ויש הרבה, הרבה רמזים אחר כך על הנושאים האלו בעץ חיים בעיקר ובספרים אחרים. פה יש שורש הדברים, כי כל מה שמתגשם, שמתגלה, שמתפשט, שמתגשם אחר כך, דרך כל העולמות, הכול נמצא מלכתחילה, בשורשו בקוצו של י', בכתר: "אהיה אשר אהיה." אחר כך נלמד בספירות אחרות את סוד 'אשר': 'אשר' זה שם קבלי חשוב מאד.
"ונמצאו כולם מקבלים כוח מאור מן הכתר וממנו כולם מתפרנסים בהתאחדם בשם יהו"ה יתברך. כי סוד יהו"ה הוא סוד בורא הכול יתברך, וקוצו של י' הוא סוד הכתר, ובשם יהו"ה הוא העיקר". העניין של קוצו של י', אפילו בתורת הנגלה, יש הרבה עניינים בהלכה. זה בהתחלה, אם ה-קוצו של י' חסר, אם יש לו פגם, אז כל מה שבא אחר כך, פגום. אע"פ שבהתחלה, בשורש, א"א להבחין את ההבדל. מה שהיה יותר קרוב, סוף סוף מתגלה כיותר רחוק. יש לכם רמז בעבודה, בפיטם של האתרוג, אם זה חסר, הכול חסר.
[אם זה אהיה העיקר, למה אנחנו מדברים על יהו"ה?] מכיוון ש-יהו"ה זה התגלות שם אהי"ה לפי אותו עולם, אבל שורש האילן זה בעיקר האילן. האילן זה האילן, אבל שורש האילן זה אהי"ה. זו שאלה טובה. והוא דיבר על זה בהתחלת השער. אף על פי שעיקר התגלות עולם מיוחד זה בהויה שלו, דהיינו הזעיר אנפין, והזעיר אנפין זה התגלות בעולם שלנו של הזעיר אנפין דחכמה שהוא אלהי ישראל. צריך לזכור את זה תמיד: השם 'אלהי ישראל' זה הזעיר אנפין דחכמה. זעיר אנפין דחכמה מתגלה דרך הבינה, בזעיר אנפין עצמו, והוא נקרא הויה.
צריך לזכור את זה, שכל עוד שתהליך התפשטות של עולם, הוא לפני גמר התיקון של עולם מסוים, אז העיקר, זה יהו"ה. אבל בגמר התיקון, השם יהו"ה מתהפך ליהי"ה. זה התפשטות של אהי"ה. זה יהי"ה. כי כשמלכות עולה לבינה, וזעיר אנפין עולה לחכמה אז ה-ו' של זעיר אנפין עולה לי' של חכמה, וה-ה' דמלכות עולה ל-ה' דבינה, ואז נכתב 'יהיה', יהי"ה ולא יהו"ה. השם יהו"ה זה מורה על המצב בעולם מסוים;
והחלוקה בין י', ה' ו-ו', ה' זה החלוקה בין הנסתרות והנגלות, בין עולם האמת ועולם

המציאות, עולם ההכרח ועולם הבחירה.
ופה המסך בין ה-ה׳ הראשונה וה-ו׳, זה המסך של אם הבנים, שנקרא אם הבנים, הבינה, זה התחלת עולם הטבע.
ועולם הטבע זה עולם המום, מום בגימטריה הטבע. איפה זה מתגלה? ב-ו׳. ו׳ זה התפשטות של הי׳ למטה. אז מים נהפך למום.
[זה לא טוב] זה לא טוב. צריך לתקן את זה. מה הוא התיקון? המלכות עולה לבינה והזעיר אנפין עולה לחכמה. כל עוד שהוא לא עלה לחכמה, הוא נקרא ׳אור דחסדים׳, הוא צריך להפוך לאור דחכמה. והאור דחסדים ניתן בחסד, וצריך לזכות בזה, לתקן את הכלי של המלכות; ודרך ׳המצווה ועושה׳ של התיקון הזה, הוא מקבל את האור דחכמה. אז אנחנו חוזרים : ״כלם בחכמה עשית״, אז העולם הוא מתוקן והשם שלו זה יהיה, זה סוד הפסוק: ״והיה (...) ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד.״
[השם זה יהו״ה, למה ה׳ מבקש בשביל ישראל, הקב״ה אמר: (שמות ג׳, (יד) ״אהיה אשר אהיה״] מכיוון שהם רצו לשמוע את השם המקורי שהוא יהיה. אבל לאותה תקופה, הוא מתגלה ביהו״ה שהוא מקיים, מגשים. זוכרים התחלת פרשה ״וארא ,״ רש״י :״ וארא - אל האבות; באל שדי - הבטחתים ולא קיימתי ״״שמי ה׳ נאמן לקיים״. השם -אני לא רוצה לומר האמתי כי שם העצם זה שם הויה - אבל השם המקורי, בסוד ״סוד מעשה במחשבה תחילה״ זה יהי״ה, זה הגילוי: ״אהיה אשר אהיה״. חכמי ישראל היו מחכים את השם אהיה, יש מדרש במדרש רבה בסוף פרשה ׳ויחי׳, אחד מהסימנים שיעקב אבינו מסר לשבטים: מי שמוציא את שם אנכי, ומכניס שם אהי״ה במקומו .שם אנכי זה שם של יסוד, ושם ׳אהיה׳ זה שם של כתר.
אז תראו בפשט, כשיעקב אבינו השביע את בניו שיקברו אותו בארץ כנען, מה אמר יוסף? ״אנכי אעשה כדברך ,״וכתוב שמה: אעשה עם שווא, האותיות של אהיה, זה קשור למה שאומר המדרש, ״אנכי אעשה״ כתוב שמה יוצא מן הכלל. זה קשור למה שאומר המדרש: הוא מוציא את אנכי ומכניס אהיה. אתם רואים את הקשר בין הקבלה והפשט?
[קוצו של י׳, מה זה?] זה ההתחלה, ההתחלה של האות י׳ זה כתר, זה נקרא קוצו של י׳.
והי׳ עצמו זה החכמה, י׳ חכמה קדומה, נמשך כאן . הקוצו של י׳ ההוא, זו הנקודה האמצעית בספרי הקבלה.
[יהו״ה גמר התיקון: יהי״ה אז אהיה ממשיך להיות השורש] המלכות של אותו עולם, הופך להיות כתר לעולם יותר תחתון. לכן זה גילוי של הכתר העליון בכתר התחתון, בסוד כתר-מלכות. גמר התיקון, הופך מלכות לכתר.
[קוצו של י׳ זה זעיר אנפין?] לא. י׳ זה אצילות,
קוצו של י׳ זה א״ק, אדם קדמון. קוצו של י׳ זה כתר._אצילות זה י׳.
ולכן יש בכתר, בשורשם, את עשר המדרגות. אבל עשר המדרגות מתפשטות באצילות קודם כול. זה מובן? טוב, צריך להתרגל אני אמרתי לכם , צריך שנים של התרגלות, וסוף סוף הכול פשוט מאוד, באמת פשוט. אבל צריך לראות, זה אין סוף מדרגות, איך זה מתקשר?
[.י׳, ה׳, י׳, ה׳ איזו מידה זאת? זה לא מידה של כתר?] זה התיקון של יהו״ה, גמר התיקון של יהו״ה.
[זה אותו דבר? ?] לא, אבל בתקונו. כל עוד לא מגיעים לשלב של גמר התיקון, יש סוד הפסוק: ״כי יד על כס יה מלחמה ליהו״ה בעמלק מדר דר ,״יש פגם. ויש פירוד, כביכול, בין י׳ ה׳ ו-ו׳ ה׳. ״כי יד על כס יה״ צריך לתקן את ו׳, ה׳; י׳ ה׳; ו-ו׳ ה׳. גמר התיקון של י׳ ה׳ ו -ו׳ ה׳ נקרא ׳יהיה׳: ״והיה ביום ההוא יהיה יהו״ה״. זה המעבר מ, אולוי אני אסביר לכם, זה סוד עניין הנחש כשאמר : ״והייתם כאלהים ידעי טוב ורע .״מה אומר רש״י

שמה? הקב"ה יודע שאם אתם אוכלים מאותו עץ אתם תהיו בוראים, ולא נבראים .
כשנברא, גמר את התיקון שלו, הוא הופך להיות בורא לעולם אחר. זה מה שרמז להם.
זה עניין של כתר-מלכות. מלכות הופך להיות כתר. המקבל, כשתיקן את הרצון לקבל שלו, הוא הופך להיות המשפיע. זה קשור לסוד אנדרוגינוס. זה קשור לאותה קדושה של קודש הקודשים. יש קדושה יתירה מהקדושה של ימין או מהקדושה של שמאל, הקדושה של עליון והקדושה של התחתון. אותה קדושה באה מקוצו של י'. פה למדנו למה קוצו של י' זה העיקר, זה השורש של איחוד המידות. אם היו רק ארבע אותיות לא היה איחוד, האיחוד תלוי בקוצו של י', זה האות החמישית. זה כל העניין של פסח: ארבעה בבנים, יש חמישה, ארבע קושיות יש חמש, ארבע עולמות יש חמש.
"ונמצאו כולם מקבלים כוח מאור מן הכתר וממנו כולם מתפרנסים בהתאחדם בשם יהו"ה יתברך. כי סוד יהו"ה הוא סוד בורא הכול יתברך, וקוצו של י' הוא סוד הכתר, ובשם יהו"ה הוא העיקר וממנו יקבלו כל המרכבות וכל המעלות כוח שפע וקיום אלו מאלו, ונמצאו כולם צופים לשם יהו"ה מקבלים כוח מאור הכתר". זה סוד אתה הוא.
'אתה' זה המדרגה של תפארת, הויה, 'הוא' זה כתר. "אתה הוא יהו"ה אלהינו."
"נמצאו כל המעלות, מקוצו של י' ולמטה, כולם מקבלים כוח אצילות אלו מאלו, עכשיו זה פשוט, ופה המילה 'אצילות' זה פשוטו כמשמעו: להאציל שפע. הוא לא רומז לעולם האצילות: **"כוח אצילות אלו מאלו". וכן כל מעלות העולם עליונים ותחתונים, בעולם המלאכים, ובעולם הגלגלים, השמים והכוכבים והמזלות, ובעולם התחתון, כולם נקשרים אלו באלו ומתפרנסים אלו מאלו. נמצא כל המעלות מקבלות כוח וקיום מקוצו של י' של שם יהו"ה יתברך, ונמצאת כל מעלה מכל מעלות יהו"ה יתברך שיש לה שתי פנים: הפן האחד, שמקבלת ממי שלמעלה ממנה, והפן השני שבו משפעת טובה במי שלמטה ממנה, עד הגיעה לטבור הארץ. נמצאת כל מעלה ומעלה שיש בה שני עניינים: כוח קיבול לקבל השפע ממי שלמעלה הימנה, וכוח השפע להשפיע טובה במי שלמטה הימנה. ובדרך זה נקראות המרכבות אנדרוגינוס, מצד מקבל ומשפיע, וזהו סוד גדול מסתרי האמונה".** העיקר זה העניין של איחוד המידות. איחוד המידות, הצורה שלו, אם אפשר לומר, זה אנדרוגינוס. זה סוד שיר השירים, קודש הקודשים, ושם שמים.

[המלכות משפעת למי?] המלכות היא מקבלת. וכשהיא מגיעה לגמר התיקון שלה, כשהיא מתקנת את הרצון לקבל שבה, היא הופכת להיות כתר, לכתר. והכתר נהפך למלכות.
[מהמלכות לכתר] ועד הכתר שהיא מלכות.
"והמבין זה, יבין סוד הכרובים וסוד תבנית המרכבה שעשה שלמה המלך בבית המקודש. ויבין היאך מן הכתר ולמעלה כל המידות של חסד ורחמים וכל טוב, כולן שלמות ופשוטות ואין בהן תערובת דין לא מעט ולא הרבה", ההבדל בין דין ורחמים זה מתחיל בחכמה. כל המדרגות שיש למעלה, זה רחמים פשוטים בלי תערובת ויש מדרגות.

"ויבין שאין מן הפחד הפחד זה הגבורה ולמעלה צד דין ולא דבר קושי כלל, אבל הכול שמחה וצהלה וששון וכל טוב וכל זיו וכל מאור, שאין דין בו כלל כי אם מצד האחוריים".
אולי אני חוזר קצת על ההגדרה של אחוריים: כשהמקבל זוכה מספיק כדי לקבל 'פנים אל פנים' אז הוא מקבל בבחינת חסד. כשהמקבל הוא עוד לא מתוקן, והוא עוד לא זוכה לקבל פנים אל פנים, הוא מקבל אבל דרך האחוריים, דהיינו האור מסתלק ומאיר אותו בהסתלקותו: זה נקרא סוד האחוריים, זה הדין.
[סוד הכרובים?] סוד הכרובים זה סוד האיחוד, האנדרוגינוס.
[זה דומה למשיח בן דוד למשיח בן יוסף. הכרובים.כל אחד מטפל ומציל את השני]אה... מי אמר את זה? יש לכם בהפטרה, בנביא: עד גמר התיקון יש שנאה בין משיח בן יוסף

ומשיח בן דוד, זה ברש"י, זה בישעיהו דווקא בהפטרה של היום אחרון של פסח, של שמיני. עכשיו אנחנו קוראים ביום עצמאות: ולא תהיה עוד מלחמה בארץ בין יהודה ואפרים. רש"י מסביר שמה: משיח בן יוסף ומשיח בן דוד.
[מה המקור של האחוריים?]זהו! המקור של אחוריים שזה דין, יש לי שני הסברים: מכיוון שהאור הוא חסד גמור, אז הצד הגמור של האור נותן את הצד הגמור של הדין של אחוריים. אחוריים זה הסתלקות האור, כשהכלי של המקבל הוא לא זוכה להכיל אותו.

[האור מסתלק מן הכלי] מן הכלי. המשפיע רוצה להשפיע אור לכלי. כשהכלי לא יכול לקבל, האור עולה למעלה, מסתלק. אז בהסתלקותו הוא מאיר מאחוריים.
[מצד הכלי רואים את ההבדל: לא האור שבא אבל האור שבורח] זהו. שמסתלק. הוא מאיר אבל בבחינת דין.
ההסבר השני הוא: דווקא למה זה דין? מכיוון שדנים את הכלי מכיוון שהוא לא זוכה. למדנו את הפסוק הראשון של התפילה: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". בספר תהלים רש"י מסביר: "אדני שפתי תפתח - מחול לי ויהי לי פתחון פה להגיד תהלתך". לפי הסבר של רש"י: 'אדני', המשמעות של "אדני" זה "מחול לי." למה? כשיש חטא השם 'אדני' מסתלק, כי אין אדון בלי עבד, והחטא דוחה את שם אדני, אבל בא במקומו שם אלקי שהוא הדיין, הדין. כל סדר של התפילות מתחיל ב-"אלקי, נשמה שנתת בי טהורה. "כשמגיעים לעמידה, אז לפני העמידה יש הפסוק הזה שהוא כפרה, כדי להיות צדיק כדי לבקש. ולכן, המשמעות של אדני זה "מחול לי". כשאני אומר 'אדני', אז אני יכול לקבל פנים אל פנים. כל עוד שאני לא זוכה, זה המצב של החטא, אז יש שם אלקי שהוא הדיין.
[אפשר לקשור את זה לתורה של יהושע מול התורה של משה. יהושע זה כמו לבנה] לבנה, נחמה. לא רק התורה של יהושע, כל התקופה של יהושע. למדנו הרבה פעמים עם שערי אורה, מלמעלה-למטה זה יורד מחסד לדין, ואחר כך צריך לתקן מדין לחסד. לכן, משה הוא המשפיע ויהושע הוא המקבל. ולכן צריך לתקן, זה מתחיל במידת הדין. זה סוד כיבוש הארץ, זה מקביל לכיבוש היצר. כל העניין של התיקון, זה הכיבוש של היצר. וארץ זה מלכות.

"והאחוריים מתחילין מן החכמה ולמטה. וכמה אחוריים יש שנקראים פנים, וכמה פנים יש שנקראים אחוריים", זה תלוי בקשר למה. אם זה למעלה, זה נקרא אחוריים. אם זה בקשור למטה זה נקרא פנים.
"והסוד כולו כלול במקבל ומשפיע. וכשתבין הסוד הגדול הזה, תבין מה שאמרנו מן הכתר ולמטה אין שם שם פשוט שיהיה כולו חסד גמור או רחמים גמורים אלא קצת דין מעורב בו, ואין לך שם שיהיה כולו דין גמור אלא קצת רחמים מעורבים בו. וזהו סוד קשר המרכבות ואצילות המעלות וסוד הצינורות וההמשכות. וסוד כל מה שזכרנו בכאן יש כלל גדול בתורה, והוא סוד: ולא יבאו לראות כבלע את הקודש ומתו (במדבר ד, כ), ואין לי רשות לפרש בכתב יותר מזה". תראו מה שהוא מסביר בפירוש למטה. היה צריך לכסות את הכלים של המקדש מכיוון שכשהמקדש היה בנוי, הוא היה מקשה אחד. אבל כשכל כלי היה בנפרד, היה הסכנה לחשוב למידות נפרדות, וזהו: "לראות כבלע את הקודש ומתו". ולכן, כל עוד שהמקדש היה מפורק היה צריך לכסות אותו, את הכלים, כדי שלא יראו כל כלי בנפרד.
"ואין לי רשות לפרש בכתב יותר מזה; נמצאת למד כי כל שמות הקודש וכינויין הנאגדים בשם יהו"ה יתברך, כולם מעורבים אלו באלו וכולם מתפרנסים אלו מאלו, וכולם בין של ימין בין של שמאל כולם כוונה אחת להם, והיא הדבוק בשם יהו"ה יתברך כי ממנו

יבא השפע והחיים והקיום. כיוון שכל השפע בא מן הכתר, אבל דרך הויה, ולכן כל השמות הם קשורים, מסתכלים להויה שהוא גוף האילן. **ולא תחשוב בדעתך כי כתות של ימין ושמאל למעלה חולקין אלו עם אלו, או שונאים אלו לאלו, או מכחישים אלו לאלו, חלילה וחס! אלא כשתראה אותם כחולקים, אינם אלא כנושאים ונותנים בדין להוציא משפט בני העולם לאור בדין אמת**", לכל מידה יש תפקיד, הם מצווים לגלות את התפקיד שלהם. למטה, רואים את זה כתחרות, אבל הן, כולן בברית אחת, וכולן זה לזה, כפי שאנחנו אומרים בתפילה, כדי לאחד ולהוציא לאור את המשפט.

"**וזהו כלל למידת חסד ודין, והסוד: וילכו שניהם יחדיו (בראשית כג, ג), וסוד: משפטי ה' אמת צדקו יחדיו (תהלים יט, ח). כלומר הכול כוונה אחת, כי כולם מוסכמים בהסכמה אחת, והיא הדיבוק אבל הדיבוק זה לא יפה בשם יהו"ה יתברך**", וזה כל הסוד של לימוד גמרא כדי להבין איך כל דעה ודעה-אליבא דמן, אליבא דמן - הכול הולך בכוונה אחת. כל עוד שלא הגענו לזה אין שום הבנה בסוגיה.

"**וזהו שאמרו חז"ל: אין למעלה לא קנאה ולא שנאה ולא תחרות. ואם כן מהו זה שאלו עומדים לימין ומזכין ואלו עומדים לשמאל ומחייבין? דע, כי כל זה להוציא המשפט לאור ולקבל כל נברא הדין הראוי לו, אבל של ימין ושל שמאל למעלה אחת היא להידבק בשם יהו"ה יתברך. וכל הכיתות האלו, בין של ימין בין של שמאל, אוהבין זה לזה; וזהו שתיקנו בברכת יוצר המאורות: "כולם אהובים, כולם ברורים, כולם גיבורים, כולם עושים באימה וביראה רצון קוניהם". והתבונן זה עד מאוד ותראה מה שפירשנו. הלא תראה כי הקדושה כולם מתכונין לגומרה ביחד, כי זהו אחד מדרכי היחוד הגדול. ולפיכך אמרו בברכת היוצר: וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה ונותנים באהבה רשות זה לזה להקדיש ליוצרם בנחת רוח וכולם כאחד עונים באימה. וכיצד עונין כיתות של ימין? אומרים: קדוש; ושל שמאל אומרים; ברוך; ואלו ואלו כאחד אומרים: ימלוך"**. בנוסח אשכנזי של ר"ה אומרים: "ברוך, קדוש, מלך", יש כמה פיוטים במיוחד אצל האשכנזים.

"**הזוכים להבין סוד זה יבינו כיצד הוא הסכמת כולם בייחוד השם יתברך: וכל זה שאמרנו מן השורה ולפנים, שזהו סוד חומות המקודש העליון**". טוב,אז עד כאן להיום. [.] מה זה שנאת חנם? זה דווקא שנאה בלי סיבה, אלא רק הסיבה שהאחד זה לא השני. כדי לתקן את זה, זה החידוש של הרב קוק: צריך אהבת חינם. אני זוכר, כמה פעמים הרב צבי יהודה היה מספר לנו כמה סיפורים שתלמידי חכמים שהיו בתחרות אחד מחליט: אז היום אני מקיים את המצווה: "ואהבת לרעך כמוך" גבי השונא שלו, ובו ביום, השונא בא לבקש סליחה. אבל צריך לקיים את זה, את המצווה: ואהבת לרעך כמוך", זה פועל, זה מתפקד; ונתן לנו הרבה דוגמאות. ויש בכוונות של החסידים וגם במניינים הספרדים הישנים: לפני כל תפלת עמידה היו מכוונים: הנני מקבל עלי מצות "ואהבת לרעך כמוך", לפני שאומרים: "אדני שפתי תפתח". אני זוכר במניינים של הספרדים מסלוניקי, היו כל אחד פונה לכל הקהל והיה אומר 'שלום' לפני שמתחילים. ההלכה היא שאסור להתפלל במניין שיש שונאים, אסור, זה תרתי דסתרי, כי סוד אדני זה סוד איחוד של כנסת ישראל.

[מה אפשר לעשות כדי ששני רבנים שני חלקים, לא תהיה שנאה ביניהם] צריך אהבה. המצב הוא חמור מכיוון ש- "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו ."ולכן, הם לא תופסים את זה שצריך להידמות למלאכים. אצל המלאכים, יש מלאכים של ימין, יש מלאכים של שמאל, אבל כולם אהובים זה לזה. למטה זה העניין של השנאת חנם. "כולנו חכמים, כולנו נבונים, כולנו זקנים וכולנו יודעים את התורה "מה חסר? אהבת חנם! תראו את הנוטריקון שיש על הפסוק: "מה נדבר ומה נצטדק "אחי יוסף. הגמרא מסבירה "מה נצטד"ק - נכונים אנחנו, צדיקים אנחנו, טהורים אנחנו, דכים אנחנו, קדושים אנחנו",

מה חסר? אהבת חינם. אני אספר לכם סיפור: השנה, מישהו החליט להוציא לאור את הנוסח הספרדי של יום עצמאות לעילוי נשמתו של המנוח אלחנן אתאלי. הוא לא הצליח לקבל הסכמה, אני חושב שלא היה להם מספיק זמן כדי ללמוד את הנוסח, יתכן שבשנה הבאה, אבל מכל מקום -ממה ששמעתי- הפוסקים, שאינם כל כך ציונים, יצאו בקללות, ממש קללות, כי הוא אומר, לפי מה שאני ראיתי, יש אומרים הלל עם ברכה, יש אומרים הלל בלי ברכה, מכל מקום כל עוד שאין פסק אחיד אסור לעורר מלחמות בין בתי כנסיות כל אחד לפי המנהג שלו וגמרנו. אבל אלו שאומרים שמי שאומר הלל עם ברכה, זה ברכה לבטלה? ממש קללות. איך זה יתכן בתקופה של השנה, מישהו לא רואה שאנחנו הגענו לעידן של ימות המשיח. זה לא רק שיש לו דעה אחרת, זה יותר חמור מזה. או שהוא....או יותר חמור.

[הם לא מתכוונים באמת, אולי זה רק חולשה?] לא לא! אני שמעתי מאחד מהקיבוץ הדתי, שהוא מצא את הפתרון: הם מגדירים את עצמם: חרדים לדבר ה', אבל לאמיתו של דבר הם חרדים מדבר ה'. זה חרדה מהמציאות, כי המציאות היא מחרידה. יש לכם כל העולם כולו מצד אחד והציונים המסכנים מצד השני. זה מפחיד; אז הם לא סובלים את זה. ובאמת זה ככה: כל העולם כולו מצד אחד ואברהם מצד שני. אז הם מפחדים, זה נקרא חרדים מדבר ה'.

.

ולפיכך אמרו בברכת היוצר

מה שלמדנו בעיקר בשני השעורים הקודמים זה עניין של התפשטות של הקוים. מכתר שנקרא רצון, מכתר יש התפשטות של שני קוים: הקו ימין זה קו החסד וקו שמאל זה קו הדין. ההתפשטות מתחילה בחכמה והחכמה היא הספירה השניה. ולכן, מחכמה ואילך, מתחיל עניין של הבריאה, של הבריאה, במובן של העולמות, אע"פ שבאותה מדרגה זה עוד העולמות הנסתרות.

מכיוון שכשמופיע הספירה שניה, יש כבר למעלה ולמטה. ספירת החכמה היא קשורה למעלה לספירת הכתר, היא קשורה למטה ותהיה קשורה למטה לספירת הבינה. סוד ההתפשטות מתחיל בשורשו בכתר שהוא הרצון, אבל למעשה, במציאות, זה מתחיל בחכמה. צריך לקשור את זה לפסוק שלמדנו בשעורים הקודמים "כלם בחכמה עשית." פה יש לנו הגדרה קבלית של מה זה חכמה. אני אחזור מיד לנושא. דהיינו מה שהרב לימד, יתכן שזה היה כבר בשיעור שקדם, שמספירת החכמה ואילך יש כבר המבנה של למעלה למטה והאמצע. עיקר כל מדרגה, זה האמצע שלה. צריך לקשור את זה למה שאנחנו לומדים במהר"ל על אותו נושא. בתורת הנגלה, המהר"ל מסביר את זה באופן רחב מאוד, ברור שהבסיס שלו, הוא קבלי, העניין האמצע.

עצם כל ספירה זה האמצע שלה. יש חלק עליון שקשור לספירה יותר עליונה וחלק תחתון שקשור לספירה יותר תחתונה. פה כבר יש גם בנושא הזה את השורש של תורת הרב אשלג. כי כלפי מעלה, כל ספירה היא מקבלת וכלפי מטה, כל ספירה היא משפעת. לכן פה אפשר להגדיר את הנושא של החכמה לפי אותו רעיון. אח"כ נראה מזה בינה לפי אותו רעיון. דבר חכמה, זה מה שיכול להסביר את הקשר שיש לכל דבר, לכל נושא, לכל מושג, לכל חפץ, לכל גוף, לכל מציאות, עם מה שלמעלה ועם מה שלמטה, זה נקרא עניין של החכמה לפי אותו הסבר. לתפוס את חכמה של דבר מסוים, זה האפשרות לקשור את ההגדרה של אותו מושג להגדרה יותר כללית, למעלה מזה ולהגדרה היותר מיוחדת למטה מזה. כדי להבין, למשל, מדרגת החכמה, צריך להבין שהחכמה היא קשורה למעלה עם הרצון ולמטה עם הבינה. אז תופסים מה זה חכמה. בלוגיקה הכללית, זה העיקר של כל הגדרה של איזה מושג. כדי להגדיר מושג מסוים, צריך לקשור אותו קודם כול לכלל היותר כללי ואחר כך לדייק במה שהוא מיוחד לאותו דבר. למשל, ההגדרה של אדם. ההגדרה של אדם זה, קודם כל, למעלה מאדם יש כלל יותר כללי זה בעלי חיים, זה למעלה. אבל מה שמייחד את האדם זה שהוא 'חי מדבר': זה מגדיר את המעלה שיש לאדם על מה שלמטה ממנו.

[חי מדבר זה עצם האדם למה שהוא אדם, למה זה האמצע שלו?] תשמע! עניין של האמצע זה אותיות עצם, זה העצם שלו. העצם שלו, זה להיות בעל חי מדבר. ולכן דיבור קשור לחכמה. החכמה מתבטאת בדיבור. אני רוצה להגדיר באופן קצת יותר מדויק: החכמה של האדם מתבטאת בדיבור. כי יש חכמה יותר עליונה, שהיא מתבטאת בדומיה, זה עוד מדרגות. זה עניין של "כלם בחכמה עשית". ומזה הרב מגיע שוב לנושא של איחוד המידות והמטרה של החכמה היא, זה לאחד את המידות, כפי שהוא התחיל לרמוז כבר.

למעלה, כפי שראינו, זה הצד המשפיע, זה נקרא פנים; ולמטה, זה הצד המקבל וזה נקרא אחור. כל זה ראינו בצורות שונות, זה מקביל. הוא הגיע, וזה ראינו בסוף השיעור הקודם אני רוצה להזכיר את זה ותגידו לי אם זה מספיק ברור, למטה מהשלוש העליונות: "דע מה למעלה ממך: עין רואה, ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין "זה רמז לשלש ספירות הנסתרות.

למטה, יש חלוקה ברורה בין צד הימין שהוא חסד, צד השמאל שהוא דין גמור. אבל למעלה מזה, יש איחוד גמור של אותן המידות. ושורש של איחוד אותן המידות, זה בא מהכתר. ולכן כל השפע שבא בכל העולמות, שורשו זה האור האחד, יחיד ומיוחד הזה, שמתפשט מכתר. השורש הוא באחדות גמורה. אחר כך, זה מתפשט מצד אחד, מצד שני. אבל למטה, בעולם שלנו, יש ניגוד, סתירה, בין ימין ושמאל. חסד ודין, זה תרתי דסתרי, למעלה יש התאמה.

"**ולפיכך אמרו בברכת היוצר: וכולם מקבלים עליהם עול מלכות שמים זה מזה**", דהיינו, הכת של המידות, שהן ימין, מקבלים עול מלכות שמים מהשמאל, והכת שהיא בשמאל, מקבלת מהימין: "**זה מזה**."

"**וכיצד עונין? כתות של ימין אומרים: קדוש; ושל שמאל אומרים: ברוך ואלו ואלו כאחד אומרים ימלוך**" דהיינו, המידות של ימין, מכירים את הקב"ה דרך המידה של שמאל, דהיינו: קדוש; והמידות של שמאל מכירים את הקב"ה דרך המידה של ימין דהיינו: חסד, דהיינו ברוך. כולם יחד מאחדים את המידות ואומרים 'ימלוך'.

יש לנו פה שלשה מושגים: ברוך, קדוש ומלך או ברכה, קדושה, מלכות. אנחנו רואים, שמהאחדות של כתר, יש כמין - אני לא רוצה לומר פיצול - כמין קוטביות, של ברכה מצד אחד, קדושה מצד שני. האיחוד של שתי המידות האלו, הברכה והקדושה, זה דווקא הבריאה שעושה, כשהיא מקבלת עול מלכות שמים, כי אין מלך ולא עם. הסגולה של הבריאה זה דווקא להמליך, דרך זה לאחד, את שם יהו"ה.

עכשיו זה מתחיל, אנחנו צריכים להתחיל להבין את זה: מה זה ברכה, מה זה קדושה ומה זה מלוכה? מכל מקום מה שגילינו שמלוכה זה האיחוד של ברכה וקדושה. פה יש לכם גם בנוסח אשכנזי גם בנוסח ספרדי בימים הנוראים כמה סליחות שהמבנה שלהם זה אותו מבנה: מצד אחד אומרים ברוך, מצד שני עונים קדוש, ואחר כך אומרים מלך.

אם כן, ההגדרה של המלך: שיש לו שתי הסגולות האלו. הוא משפיע ברכות והוא טעון קדושה, הוא מבקש קדושה.

הברכה זה מלמעלה-למטה זה התפשטות, והקדושה זה מלמטה-למעלה.

פה יש לנו שתי קטגוריות. אני זוכר שהרב לימד את זה דרך הנושא של: יראה ואהבה. כשהבריאה היא רגישה לצד של הקירוב להקב"ה, היא רגישה לצד של הקירוב של השפע שהיא מקבלת מהבורא, אז הרגש הוא אהבה. האהבה שייך לברכה. כשמגלים בעולם את הרושם, את הסימן של הברכה, אז מגלה אהבה. מה שמתגלה פה זה איזה מן קירבה בין הבריאה והבורא, וכל זה, זה מצד ימין, זה מצד חסד.

אבל יש הצד השני: הריחוק המוחלט בין הבורא והבריאה, וכשמרגישים את הריחוק הזה מרגישים 'יראה'. ואנחנו נמצאים בעולם של הקדושה. הקדושה מורה ההבדל בין הבורא והבריאה, ויש מדרגות בקדושה, כמובן. אז כשאנחנו נמצאים במצב, בעבודה של הקדושה, בעבודת הקודש, יש יראת הקדש, יש יראת הרוממות.

העיקר של היהדות זה להמליך, לאחד את הבורא כהקב"ה, דהיינו: הקדוש הוא הברוך.

יש שתי כפירות אפשריות: להיות רגיש רק לברוך או רק לקדוש. הצד הראשון, זה כבר ההתחלה של הנצרות והצד השני, זה ההתחלה של האיסלאם. צריך לחזור על הפשט של הביטוי הזה: 'הקדוש ברוך הוא'. דהיינו, מתחילים לגלות את הצד של הקדושה ומאמינים ומעידים שהקדוש, הוא, הוא הברוך. זו האמונה באיחוד ה'. הקדוש ברוך הוא. המשמעות החסידית, היא קצת אחרת: זה הקדוש ברוך יהיה! אבל הפשט: אני מעיד שהקדוש הוא הברוך.

מתחילים ביראה, אבל כל עוד נשארים רק ביראה, זה עוד לא היהדות. כשמגיעים לאהבה, וזה רק התחלה של שלשלת של אהבה-יראה, אהבה-יראה, אינסופית, רק

כשמגיעים לשלב השני, זה האיחוד: אז, ברוך שם כבוד מלכותו, אז מופיע את המלכות. מלך הוא גם קרוב הוא גם רחוק לעבדים ולבריות. אז יש בכוונות של ק״ש, יש לכם, בפרק ראשון בברכות, הכוונה. וזה כתוב בנוסח הספרדי בק״ש: צריך לכוון על המילה אחד, להמליך אותו: א׳, על שמים ועל הארץ, דהיינו שבעה רקעים והארץ זה שמונה: ח׳, וארבע רוחות העולם: ד׳ .הח׳ זה מורה לברוך: השפע, הפנימי, שבא מהבורא בתוך העולם, זה האור הפנימי שיש בעולם. אבל יש אור שסובב בעולם, סביב לעולם, זה ד׳ רוחות העולם. פה מרגישים את הקדושה: זה ריחוק.

אז מי ששם הדגש רק על הח׳ או רק על הד׳ לא יצא. וההלכה היא פשוטה מאוד: צריך להדגיש את הד׳ אבל לא לחטוף את הח׳ .זוכרים מה שכתוב בגמרא? הדגש בד׳, דהיינו בקדושה, אבל לא לשכוח את הברכה. יש מושגים פילוסופים מקבילים בזה, אבל לא צריך. פה אנחנו רואים איזה מין התאמה, בין הסגנון של ההלכה בגמרא וההסבר של החכמת הנסתר.

[מה הדומיננטי יותר? בקדושה?] בקדושה. ולכן העדות של איחוד ה׳ אחד בק״ש זה ״שמע ישראל י״י אלהינו י״י אחַד״, אבל קדושה בלי ברכה זה כבר לא יהדות, זה עבודה זרה. ברכה בלי קדושה, זה עבודה זרה יותר טמאה מהראשונה. העבודה זרה של הנוצרים זה יותר טמא מעבודה זרה של המוסלמים. לא. סליחה, לא דברתי יפה: העבודה זרה של הנוצרים זה טמא; אבל הנטיה לריחוק ורק לריחוק, אצל המוסלמים, זה כבר עבודה זרה .

[(בבלי מגילה לב ע״א) ״כל הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה״(?) [זה קדושה בלי ברכה. בכל ברכה אנחנו מתחילים ככה: ״ברוך אתה ה׳ אשר קדשנו במצוותיו״. אנחנו מכירים, שמי שקדש אותנו הוא ברוך. זה ברור שזה סוד הברכת כהנים: ״עם קדושך״ מברכים . מי שמסוגל לקדושה יש לו סגולה לברך. אז מה מבקשים? ״יברכך יהו״ה״ הקדוש מבקש את הברכה.

[תהלים קל, (א) ״ממעמקים קראתיך יהו״ה [״עומק, זה גם ריחוק גם קירוב בבת אחת. הרב הסביר את זה. ויש עשרה עמקים. העומק זה כתר. אז יש עומק דכתר, עומק דחכמה, כתר דכתר, כתר דחכמה. כשמרגישים, בבת אחת, את אהבה והיראה, את הריחוק והקירוב, מרגישים את העומק. העומק זה רחוק מאוד, אבל בבת אחת קרוב מאוד. גם הפילוסופים ידעו את זה, כי המושגים הפילוסופיים פה זה קצת לועזי, אבל מגדירים את זה ככה: יש האימננטיות, זה הקירבה והטרנסנדנטליות, זה הריחוק. איחוד ה׳ זה היהדות: הקדוש הוא הברוך, הברוך הוא הקדוש.

הנוצרים, מכירים בהגשמה של הברכה, אבל יודעים, אומרים, אבל לא חיים את זה, את הקדושה. הם מפחדים מזה. הם אומרים זה אלוהי היהודים, הרחוק, הקדוש, ומפחדים: חרדה.

המוסלמים, זה ההיפך, מרגישים באופן עמוק מאוד את הפער המוחלט, בלי שום קשר, בין הבורא והבריאה. המיסטיקאים שלהם, הסופיים, יודעים, שיש איזה שפע, שבא דרך אותה ברכה, אבל יש להם ניסיון כל כך גס של הברכה, שזה רק אצל, ממש החסידים שלהם, הסופיים, שיודעים שיש גם כן הממד של הקירוב.

[גם אצל השיעים??.] אבל זה כמו הנוצרים: פרוטסטנטים, קתולים, שניהם אומרים אותו דבר, אבל יש איזה דגש באיזה צד. וסוף סוף, גם המוסלמים, גם הנוצרים אומרים אותו דבר. הם אומרים שהם מונותאיסטים, אבל יש איזה דגש. לא תופסים את העניין של הקדושה, הנוצריים. והמוסלמים לא תופסים את העניין של הברכה, כי בערבית המילה ׳ברכה׳ רק ריבוי. בעברית זה ׳פרו ורבו׳, זה פריה ורביה. והם לא יודעים את העדינות של הברכה אלא רק הגסות של הכמות. כשמוסלמי מברך שיש לו די, אז הוא

אומר: 'ברכה', ברכה זה די, מספיק: יש לי מספיק. אבל הטעם של הברכה? טוב! אז כמובן, גם אצלם וגם אצלם יש חסידי אומות העולם, שיש להם איזה מין ריח של הדבר, "לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבוך "יש עלמות אצלם שהם מריחים משהו. אתם רואים איך זה סוף סוף, זה פשוט וחזק. החידוש פה הוא ככה: שאברהם אבינו, מכיר, באלוהי אברהם, מצד ה'מידת הדין', יש איזה רמז במקרא, אלוהי אברהם ואלוהי נחור. לא, הפסוק אומר: תרח אבי אברהם ואבי נחור יש איזה רמז לאלקי אבות של אברהם, צריך שתיהן בבת אחת.

אלקי יצחק זה מידתו של אברהם,

אלקי אברהם זה מידתו של יצחק.

זה מה שרציתי להגדיר. צריך להגיע ליעקב כדי לאחד ולהמליך את איחודו של עולם.

אברהם קרא להקב"ה: 'אדון',

ויצחק קרא להקב"ה: 'פחד',

ויעקב קרא להקב"ה: מלך.

בשפתי חסידים תתקדש ובלשון צדיקים תתקדש] כל השער, כל הפרק פה, זה עניין של איחוד המידות. פה הוא מתחיל להסביר כי למעלה יש באמת התאמה בין ימין ושמאל, שניהם אוהבים אחד לשני, אבל למטה זו מלחמה ביניהם. לכן אתם קוראים הרבה פעמים מקורות שאומרים: כי למעלה הכול חסד, אפילו הדין זה חסד, למעלה. זה דין עם הפנים של חסד, וחסד עם הפנים של דין. זה סוד המדרש הזה שמסביר כי במעמד הר סיני, כשהמלאכים לא רצו שמשה יקבל את התורה, אז הקב"ה אמר למשה שייקח את הקלסתר פנים של אברהם, כדי שיתביישו. משה זה מידת הדין עם הפנים של אברהם. זה אותו עניין.

[הקדוש ברוך הוא. בברכות אומרים: ברוך] אנחנו מקיימים מצוה מכיוון ש-"קדשנו במצוותיו", לכן צריך לברך על המצווה, כדי לאחד שם ה'. פה יש לנו, אני לא רוצה לומר מנהג, אלא הלכה ספרדית בברכות, שזה יותר קרוב לנושא של הקבלה מאצל האשכנזים. הפשטנים של אשכנזים. אם אחד ששומע את הברכה: "ברוך אתה ה'" אסור לו לומר: "ברוך הוא ברוך שמו", כי זה הפסקה, ולכן הוא לא יוצא ידי חובתו. אמן, הוא יכול לומר אבל לא: "ברוך הוא ברוך שמו", אצל אשכנזים. אצל הספרדים זה ההיפך צריך לומר: "ברוך הוא, וברוך שמו". כי כשמתחילים את נוסח הברכה: "ברוך אתה", זה רק מידה אחת. מיד צריך לאחד: "ברוך הוא" ו-"ברוך שמו", זה הנוסח הספרדי. ולכן זו הטעות, -לא הטעות, אולי זה יותר חמור מזה- של הסידור של הרב עובדיה יוסף, שזה היה המנהג של הפשטנים, הבבלים וזה התפשט אצל הספרדים עצמם. וזה חבל כי אצל הספרדים זו מצוה, זה לא רק מצוה, במובן של ציווי, אלא של מעשים טובים לאחד את השם. החזן אומר: "ברוך אתה" והקהל אומר: "ברוך הוא ברוך שמו" מיד בקול רם כדי לאחד.

אז אני חוזר לנושא: מכיוון שאנחנו מקיימים מצוה שקבלנו ממי שקידש אותנו "אשר קדשנו במצוותיו", צריך מיד להשלים את האיחוד ולומר: "ברוך אתה... אשר קדשנו" כי זה לא הרודן שקידש אותנו, זה הברוך שקידש אותנו. זה לא מצוות אנשים מלומדה. זה לא איזו משמעת גרידא. זה הברוך, שקידש אותנו. אנחנו קיבלנו את המצוות מרחמנא. כשאתם לומדים בגמרא, פתאום הגמרא אומרת: "רחמנא אמר" כשנתקלים לאיזה נושא שאולי זה בא ממידת הדין, מימינו אש דת למו זה האיחוד, פתאום החכם אומר בגמרא: "רחמנא אמר", צריך להיזהר, "מפי הגבורה שמענום" .אבל מי אמר? רחמנא אמר. אולי אתה זוכר מה אמרנו, מה הסוד של התורה ניתנה "מפי הגבורה"?

[.] "מפי הגבורה", השורש זה בינה. זה גבורה ממש. זה גבורה ממש והשורש זה בינה.

אולי נדייק: תורה שבכתב זה במדרגה של זעיר אנפין. תורה שבעל פה זה מלכות. אז

השורש, זה זעיר אנפין ומלכות דחכמה, אבל ההתפשטות זה בא מבינה: "ברוך המקום שנתן תורה .״מקום זה בינה. ״ואי זה מקום בינה״. אז ״מפי הגבורה שמענום״. מי זוכר את ההסבר? נדמה לי שלמדנו את זה. יש פה ביטוי מדויק. מה רוצים לומר כשאומרים: שמענו את התורה מפי הגבורה? ושוב אני חוזר למה שאמרנו: הצורה של הפסוק: ״רחמנא אמר ״ו-״רחמנא״ זה איחוד המידות. אתה רואה את העניין? אנחנו מקבלים את המצוות ממי שקידש אותנו, אבל מיד אנחנו מעידים שהוא הברוך: ״ברוך אתה״. זה לא ברוך תהיה, אלא אתה הוא הברוך שקידש אותה.
[אנחנו אומרים הקב״ה ולא הברוך הקדוש. דרך ההתפשטות זה מתחיל מקדוש] אנחנו מקבלים, קודם כל, את הגילוי של הקדושה ולכן מדברים על הקדוש, אבל מה אומרים? שהוא הברוך. הקדוש ברוך הוא.
אז העניין של הצד ההפוך, למדנו פעם, סוף מעשה בראשית: ״ויברך ויקדש״, הסדר ביום השביעי, וההגדרה של האדם.

״ויאמר להם קדושים תהיו״ ,זה מקביל. הבורא זה: הקב״ה.
הבריאה זה הברוך קדוש יהיה.
קדושה זה מלמטה-למעלה
וברכה זה מלמעלה-למטה.
רק מי שהוא הקדוש מצד הבריאה, הוא כבר, יש לו כלי קבלה של הברכה. ולכן, מי שהגיע לקדושה, יכול לקבל ברכה. בכל הסיפור של התורה, הקב״ה מחפש, למי למסור את הברכה. למה זה יצחק ולא לישמעאל? למה זה יעקב ולא עשו? כי צריך להיות קדוש.
אצל מי שהקדושה התגלתה, באה הברכה. וזה סוד הברית: מחפשים מי מסוגל לברכה. מי מסוגל לברכה? אין שום חידה: מי שיותר קרוב לקדושה.
[ביום הכיפורים בני ישראל אומרים קדוש וברוך] בקדושה, אצל המרוקאים.
[כיצד אומרים ,ברכה ביום שהעולם נברא כאילו חסר כל] לא, זה דווקא הברכה האמתית. כי בכל ימות השנה, אנחנו לא מסוגלים לקבל את הברכה האמיתית. אנחנו צריכים לחיות דרך החיים הגופניים כדי לקבל את הברכה. אבל ביום הכיפורים, שהוא כולו קדוש, מקבלים את הברכה בלי הצורך שזה יהיה דרך הגוף, זו הברכה האמתית. ״ברוך אתה, אשר קדשנו״.
״והזוכים להבין סוד זה יבינו כיצד הוא הסכמת כולם בייחוד השם יתברך״, דהיינו, המלאכים למעלה: מלאכים של ימין ומלאכים של שמאל, מסכימים יחד באיחוד ה׳ יתברך, אין שום קטטה ביניהם, זה רק למטה שיש. תלמדו את זה בדרוש של המהר״ל על השבת הגדול, לפני פסח. הוא מסביר שמה, כי השלום אינו טבעי בעולם, ואני שמעתי את זה מהרב צבי יהודה ז״ל, זה מבוסס על הבקשה של ברכת כוהנים. בפסוק השלישי של ברכת כוהנים: ״וישם לך שלום״; ״יברך את עמו בשלום ״ ״יברכך יהו״ה וישמרך״, וכו׳ אבל סוף סוף הברכה שצריך ישראל זה: השלום. הרב מסביר שהשלום אינו טבעי לעולם. הוא מביא את ההסבר על: ״עושה שלום במרומיו ,״במרומיו יש שלום, הוא יעשה שלום עלינו. השלום הוא על-טבעי, כי דווקא בעולם התחתון, יש מלחמה בין ימין ושמאל, בין המידות של ימין והמידות של שמאל. ואנחנו רואים את זה, למשל, כשלומדים את העניין של המחלוקת בית הלל ובית שמאי. המחלוקת בין הלל ושמאי זו מחלוקת של ידידים, זו מחלוקת, שהיא לשמה, לשם שמים. אז מחלוקת בשם בית הלל ובית שמאי, למטה, זו מחלוקת של קטנים. הלל ושמאי היו כאחים, אבל בית הלל ובית שמאי, נהיו כשני עמים, הייתה סכנה בעם. הכוח של בית הלל, שהם החזירו את האיחוד של העם.
[הרב שרקי: מפי הגבורה...] כן , היה חסר משהו. אז יש כמה אפשרויות להגיע לתשובה.

באופן קצת פשוט, אומרים בשם הגאון, שמעתי את זה גם כן בישיבה של הרב, שהוא אמר: שכל התורה שבעל פה היא בתורה שבכתב, כל התורה שבכתב היא בחומש, כל החומש זה בספר בראשית, כל ספר בראשית זה בפרשת בראשית, כל פרשת בראשית זה במילה בראשית, כל מילה בראשית זה בב'.[38] מי שמבין מה זה ב', הוא מבין כל התורה כולה. מה זה ב'? זה דווקא הבריאה. זה דווקא רצון הבורא שיהיה הוא ועולמו. אז כל התורה זה היחס בין הוא ועולמו. אז דווקא הבריאה זה גבורה, זה צמצום.

[התורה היא התפשטות] התורה, זה תיקון הבריאה, "מפי הגבורה שמענום". אני רגיל להסביר את זה ככה. עד כאם זה ברור כן? לכן המלאכים לא הבינו את אותה תורה, כפי שאומרים החכמים: 'אנן בבריאה עסקינן'", בבריאה, במובן של ה-ב', של ה'מיעוט רבים שתים'. מי שמבין ה-ב' אז הוא מבין את העניין של התורה. אפשר לצטט את הפסוק: "אשרי יושבי ביתך" ה-ב', בית המדרש כמובן! אשכנזים קוראים לזה 'חדר' לפי הפסוק בשיר השירים, "הביאני המלך חדריו."

[חסד עם רחמים] חסד דין רחמים זה תורה. אני רגיל לצטט את המשנה בפרקי אבות: "איזהו גבור? הכובש את יצרו." הבריאה, זה מעשה הגבורה ההתחלתי והבסיסי.ז זה מעשה של חסד: לברוא את הזולת. וכדי לברוא את הזולת צריך לצמצם כדי לברוא. אז התורה, "מפי הגבורה שמענום", רק גיבור יכול להיות בן תורה, לא רק גיבור: חכם, עשיר, אבל גיבור.

["מפי הגבורה שמענום"] 'אנכי' ו-'לא יהיה לך' זה המקור.

[הרב אורי שרקי למה שמענום, למה לא ראינו, קבלנו?] זה פשוט, שמענו. תסביר עוד יותר את השאלה.

[לשמוע דווקא?] אני לא רואה שאלה. תסביר עוד קצת.

[לשמוע דרכי לימוד] אה , אני תופס: תשמע, יש לימוד דרך הראיה ולימוד דרך השמיעה. לפי ההלכה, גבי העניין של העדות, עדיף ראיה משמיעה. מי שראה, מי שהיה נוכח, זה עדיף ממי ששמע. מכיוון שמי ששמע, שמע ממישהו אחר. אבל יש סדר. קודם כל: "אתה הראת לדעת ,"קודם כל, יש ראיה לפני השמיעה. אז ראיה לפני השמיעה, זה מסוכן מאוד, כי צריך להבין מה שרואים. השמיעה, זה חכם שמסביר לי את המשמעות של מה שאני רואה. אז אחרי "אתה הראת לדעת" תא שמע. אבל אחרי ה-תא שמע, תא חזי, עכשיו בוא לראות מה שהבנת. מכל מקום, מבחינת הלימוד, זה "שמע ישראל", אבל רק מי שמע יכול לראות. מי ששמע ועוד לא ראה, רק שמע ולא ראה.

אז "מפי הגבורה שמענום" דהיינו המשמעות של מה שראינו, שמענו מפי הגבורה, לא מפי הדיוט. מה זה 'מפי הגבורה'? מפי הבורא, פשוט. כי כל התורה כולה, זה תיקון הבריאה. מה זה תיקון הבריאה? תיקון ההשתנות בין אחד לשני. ולכן יש הממדים האלו, בכל התורה כולה: בין אדם למקום, בין אדם לחברו, בין אדם לעצמו: זה הממדים של ה-ב'. זה עיקר תמצית תורת המהר"ל: ששה קצוות של המציאות.

"הזוכים להבין סוד זה יבינו כיצד הוא הסכמת כולם בייחוד השם יתברך: וכל זה שאמרנו מן השורה ולפנים, שזהו סוד חומות המקדש העליון", "כל זה שאמרנו" שיש איחוד של אותן המידות זה בפנים, במקדש, בפנים החומות של המקדש. בחוץ, בחיצוניות זה דווקא המלחמה בין צד אחד וצד השני. בחוץ, למטה זה אותה משמעות.

"אבל מן החומות ולחוץ יש כתות רעות לצד שמאל", צריך לדייק: יש גם כתות רעות מצד ימין, אבל הכתות הרעות מצד שמאל הן יותר רעות, מכיוון שהן מצד שמאל. פשוט. (צוחק) בצרפתית אומרים: שמאל זה 'sinistre', זה בא מלטינית, זה עתיד של ה'יהדות

---

[38] (אבן שלמה, פתחי שערים, פירוש על ספד"צ)

צרפת׳, יש שלבים סיראט, סיטרוק, ׳sinistre׳, עכשיו אומרים:
si j׳avais su!״. מה אמרתי סיטראק?(צוחק – זאק שיראק הנשיא הצרפתי בתקופה זו)
״אבל מן החומות ולחוץ יש כתות רעות לצד שמאל, ואינם למעלה כי אם למטה״. המידה של שמאל היא מידה אמתית, אבל כשהיא קשורה לימין זה אמת. המידה של ימין זה מידת אמתית אבל כשהיא קשורה לשמאל, אז זה אמת. אם לא כן ימין לחוד, שמאל לחוד זו נבלה וזו טרפה. מי שרוצה להיות קיצוני עדיף ימין!...
[בקץ הימין] כן.(צוחק) כהנא וכהנה !
״וראש כל הכתות הרעות הוא סמאל, ואלו כולם בעלי קטטה ומשטמה, ואינם מכלל בני חצר המלך אלא חוץ לשלוש מחיצות שאמרנו כבר עם הג׳ טומאות. זה המחיצות במחנה וגם במקדש **וחוץ לחומות המקיפות את המחנה; כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש (במדבר ה, ב). שלוש מחנות הזכיר בפרשה זו, ואיני בפירוש הדבר הזה עכשיו. ואומר עוד: ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם (שם ג), ואלו הן הכפירים שואגים לטרף״**, אלו נקראים בפסוק ׳כפירים׳, אלו שהם מבחוץ לקדושה, למקדש, והם **״שואגים לטרף״**, לטמא מה שנמצא בתוך המקדש.

״ועל מי אמר הכתוב שלא יטמאו? ודאי שהוא מדבר על אותם, כלומר אלו שחוץ לשורה; מצפין מתי יכשלו בני אדם בחטא ובטומאה ויקטרגו עליהם למעלה, ויצא מן הדין שיתנום בידיהם של אלו המקטריגים. והיודעים דבר זה יודעים כמה ראוי להיזהר מן העבירות. וזהו שאמרו רז״ל: יורד ומשטין״, ליצר הרע יש כמה שמות לפי המדרגות. כשיורד למטה הוא נקרא ׳שטן׳: הוא יורד להשטין. ואחר כך הוא עולה: הוא מקטרג. למעלה הוא נקרא הקטגור.
״עולה ומקטרג, נוטל רשות ונוטל נשמה וזהו שאמר: הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם (תהלים קד, כא). אם תתבונן בזה תבין שאמר בכאן לשון א״ל ולא אלהי״ם, והטעם הוא כי האל יתברך שהוא מידת החסד והרחמים מעכב בכאן שלא יתנו לטרף הכפירים, כי מידת אל כמו שהודענוך מלמידת זכות על בני העולם, הוא חוזר על הפשט של הפסוק: **״הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם״** כי דווקא האל מונע את אכלם **שלא יפלו ביד הכפירים. והמבין סוד זה יבין פרשת איוב בתחילה״**. בשבוע הבא תביאו ספר איוב ונלמד את ספר איוב לעניין מה שאמר קודם.
למדנו אותו פסוק בצורה אחרת: **״הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם״**, רק כדי להבין הסכנה של אותם כפירים, דהיינו: הכוחות החיצוניים ש-**״שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם״**. לפי הפשט יש סתירה. מה זה ׳לבקש מאל אכלם׳? הם רוצים לטרוף. הכפירים שואגים, מכיוון שגורלם הוא לטרוף, כדי לאכול. הם מרגישים ברע שיש בגורל שלהם, אז שואגים. הם מעדיפים שהאוכל שלהם יבוא מהאל. אבל אין סתירה בין שני הפירושים.
.

הגענו בדף 116 למטה: עניין של סמאל. הרב לימד באורך את העניין של איחוד המידות, וזה אנחנו לומדים דרך מידת התפארת, שהשם שלה הוא שם הויה הפשוטה, יהו"ה. והוא מסביר, כי אע"פ שיש כמה מידות בתפארת, בעיקר הניגוד, המתח, בין מידת החסד ומידת הגבורה, מידת הדין, יש איחוד של שמות: "יהו"ה הוא האלהים," למדנו את זה, אבל כל זה, זה בתוך המקדש. אבל מחוץ למקדש יש כוחות אחרים: החיצוניים.

"**אבל מן החומות ולחוץ יש כיתות רעות לצד שמאל, ואינם למעלה כי אם למטה.** בהקבלה של הכינויים, בשורשים של הספירות, יש הקבלה בין ימין ומעלה, שמאל - מטה; **וראש כל הכתות הרעות הוא סמאל, ואלו כולם בעלי קטטה ומשטמה, ואינם מכלל בני חצר המלך אלא חוץ לשלוש מחיצות וחוץ לחומות המקיפות את המחנה**", פה הוא מביא פסוק על העניין של הטומאה. הטמא היה צריך להישאר מחוץ למחנה, אע"פ שבשורשו הוא היה שייך למחנה ישראל, מכל מקום, מכיוון שקיבל טומאה, אז הוא מוגדר כחיצוני, כשייך לחוץ.

"**כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש זהו שלש מחנות**". אתם זוכרים שלמדנו בכמה נושאים עניין של הקליפה, ויש כמה סוגים של קליפות. פה זה אותו נושא. אנחנו מוצאים במחנה הטמאים, גם כן, שלוש מחנות.

"**שלוש מחנות הזכיר בפרשה זו, ואיני בפירוש הדבר הזה עכשיו** הוא חוזר על העניין הזה של הטומאה והקליפה **ואומר עוד: ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם (שם ג)**", דהיינו: יש הבטחה מהכתוב, שאע"פ שנמצאים בעולמות את הכוחות של החיצוניים ושל הטומאה, מכל מקום לא יטמאו את המחנה הפנימי שבו ה' שוכן. "ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שכן בתוכם ,"לפי הפשט זה חובה, שהטמאים יהיו מחוץ למחנה. אבל פה הוא מביא את הפסוק, כדי לתת להבין שיש, מלכתחילה, יש איזו הבטחה, שאע"פ שיש עניין של החיצוניים - וזה סוד הגלות - מכל מקום, יש הבטחה, שהטומאה לא תיכנס בתוך המחנה. יש הרבה פסוקים במקרא, אע"פ שלכאורה יש, או במציאות, יש טומאה במחנה, מכל מקום הקדושה שוכנת באותו מחנה "בתוך טומאותיכם"(ויקרא טז , ספרי במדבר לה לד), כי אין הטומאה שולטת בקדושה. אפשר לקשור לנושא קצת קרוב לזה: הנשמה לא מקבלת טומאה, כשיש חטא אז הנשמה מתרחקת, אבל נשארת בטהרתה: "אלקי נשמה שנתת בי טהורה "ויש מוסיפים: "טהורה היא". "טהורה היא", מכיוון שעצם הוויתה זה הטהרה, לכן היא לא סובלת את הטומאה, היא מתרחקת.

[הרב שרקי: יש המחלוקת: האם להוסיף או לא להוסיף את המילה 'היא' מי שאומר לא להוסיף חושב שכן ?] לא לא לא עד כדי כך. בנוסח שלנו, בצפון אפריקה, לא אומרים 'היא'. מכל מקום המילה 'היא' מורה על זה, היא בעצמותה, נאמר. כשיורדת במדרגה של הנפש, היא מקבלת טומאה, אבל המדרגה של הנפש היא מקבלת טומאה, ולא הנשמה עצמה.

"**ואלו הן הכפירים שואגים לטרף, [הכפירים שהפסוק הזה בתהלים רומז להם] ועל מי אמר הכתוב שלא יטמאו? [הפסוק הקודם] ודאי שהוא מדבר על אותם, כלומר אלו שחוץ לשורה; מצפין מתי יכשלו בני אדם בחטא ובטומאה ויקטרגו עליהם למעלה, ויצא מן הדין שיתנום בידיהם של אלו המקטריגים, והיודעים דבר זה יודעים כמה ראוי להיזהר מן העבירות.** הוא חוזר הרבה פעמים על זה כי העברות הן בעולמות של למטה אבל יש השפעה בעולמות של למעלה וזהו שאמרו רז"ל: יורד ומשטין, [השטן יורד ומשטין] עולה

ומקטרג, נוטל רשות ונוטל נשמה וזהו שאמר: הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם״. אולי נחזור קצת לפשט של הפסוק: זה המזמור שאנחנו אומרים בראש חדש: ״הכפירים שאגים לטרף ולבקש מאל אכלם״. הפשט עצמו הוא קשה מאוד. כי יש, לכאורה, איזה מין סתירה בפשט של הפסוק. אם שואגים, מכיוון שהם רוצים לטרוף. אז אם, זה ״לבקש מאל אכלם״, יש סתירה. לכן, לפי הדרש, אפשר להסביר את זה ככה: מכיוון שמוכרחים לטרוף כדי לאכול, אז הם שואגים, הם מתלוננים על הגורל שלהם, הם שואגים על מה שהם מוכרחים לטרוף כדי לאכול, לאכול טרף(בקמץ , צוחק) ... והם מעדיפים ׳לבקש מאל אכלם׳, שהאל ייתן להם את אכלם בלי הטרף הזה. פעם קשרתי את זה לשנאה של עשו על יעקב: ״וישטם עשו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו .״לפי הפשט, צריך להבין אביו של יעקב. אבל לפי אותו דרש, אפשר להבין, שהקנאה והשנאה של עשו, באה מהברכה שהוא קיבל: ״ועל חרבך תחיה ,״מכיוון שהוא יודע שזה כך הוא גורלו, על חרבו יחיה, אז, הוא שונא את יעקב, מכיוון שיעקב היה הסיבה שהוא, עשו, קיבל את הברכה הארורה: קללה, זו לא ברכה. הנה, איך הרב מסביר את זה: ״הכפירים שאגים לטרף״, דהיינו, לטרוף את הצדיקים. הכפירים האלו זה הכוחות החיצוניים, זה הכוחות המסוכנים ששואגים לטרוף את הצדיקים, ״ולבקש מאל אכלם״ ולבקש לאכול את הבריות של האל, שהוא מידת החסד.

״אם תתבונן בזה תבין שאמר בכאן לשון א״ל ולא אלהי״ם, והטעם הוא כי האל יתברך שהוא מידת החסד והרחמים מעכב שלא יתנו לטרף הכפירים״ כי האל מתנגד לשאיפה של הכפירים האלו לטרף הזה, של לטרוף את הצדיקים **כי מידת אל כמו שהודענוך מלמידת זכות על בני העולם שלא יפלו ביד הכפירים. והמבין סוד זה יבין פרשת איוב בתחילה, ויבין כי איוב אף על פי שהיה צדיק גמור מחויב היה לאותו העונש. וזהו סוד: ויבאו בני האלהים להתיצב על יהו״ה ויבא גם השטן בתוכם (איוב א, ו), ואין לי רשות לגלות עכשיו יותר**״. כדאי להתעמק קצת על העניין הזה: מה עניין שמיטה אצל הר איוב? מה הקשר בין שני הדברים האלו? אולי תראו את הערה ג׳: ״**ואף כי היה צדיק גמור הקב״ה לא עביד דינא בלא דינא**״. אנחנו לומדים מהפסוק עצמו, מהמקרא עצמו, שהיה צדיק. הרמב״ם מסביר במורה נבוכים שהוא היה צדיק, אבל לא היה חכם, ולכן לא הבין את עניין הייסורים. המקור של זה, זה בגמרא. אבל מכל מקום, מכיוון שהפסוק מעיד שהיה צדיק ״ירא אלהים וסר מרע ,״אע״פ שאין רמז שהיה עושה טוב, אבל רע לא היה עושה. אין שום רמז, בכל ספר איוב, שהיה חסיד, במובן הפשוט של המילה, היה עושה חסד לבריות; אבל הוא היה צדיק, באותה הגדרה, שלא היה עושה רע. הוא היה צדיק, אי אפשר לומר שהוא היה צדיק טוב, זה לא כתוב. אבל צדיק אפשר להבין את זה. אם כן, מכיוון שהיה צדיק, איך להבין את הייסורים שלו? ואע״פ שיש מקום להגדיר את הייסורים, והקב״ה בעצמו דוחה את זה, כייסורים של אהבה; מכל מקום, ייסורים של אהבה של איוב, היו בגדר של ייסורים של עונש. יש לימוד בגמרא, איך להבין ההבדל בין ייסורים של אהבה וייסורים של עונש. מי זוכר?

[ייסורים של עונש כשיש בטול תורה .[יפה. זה לא מחלוקת, אבל יש שתי דעות בגמרא שמה, והסימן שזה ייסורים של אהבה זה אם אתה יכול להמשיך ללמוד, יש אומרים אם אתה יכול להמשיך להתפלל. יש שני סוגים של עובדי ה׳: מי שעובד דרך הלימוד, מי שעובד דרך התפילה. מי שקשה לו להתפלל, אז העבודה שלו זה התפילה. מי שקשה לו הלימוד, אז העבודה שלו זה הלימוד. יש צדיקים שקל להם ללמוד.

[וכשזה קשה להם?] זה סימן של ייסורים של עונש. מכל מקום, אצל איוב, הוא סבל מהייסורים האלו. ולכן זה ההסבר שלו: אע״פ שהיה צדיק גמור, הוא היה ראוי לאותו עונש. מכל מקום לא מצאנו הסבר לפי המקרא של החטא של איוב. מה שאמר: ׳צדיק

היה', המשמעות היא: שלא עשה עבירה. מה הסיבה של אותם הייסורים, מה הסיבה של הספק של השטן? כל פעם שבא השטן לקטרג, זה סימן שיש ספק על הצדיק.
"ואף כי היה צדיק גמור הקב"ה לא עביד דינא בלא דינא. יובן ג"כ אותה פרשה כי מחוייב היה לאותו עונש בסוד הגלגול שהרי אמר: איש היה בארץ עוץ שכבר היה". אתם מבינים הדיוק שלו: "איש היה בארץ עוץ" זה סימן שזה גלגול, שאיש שכבר היה. יש הרבה דוגמאות בדרשות, שמילה 'היה' זה סימן שכבר היה. ובגמרא, זה בבבא בתרא, תראו את זה, החכמים נתנו כמה רמזים לגלגולים האלו. איוב היה בכמה דורות: בימי יצחק, בימי משה, יש אולי עשרה דורות .אני למדתי את הסוגיה ואפשר לומר, כי כל הדוגמאות האלו, זה תקופה של מעבר בין צדיק לצדיק, בין עולם לעולם. והצדיק שלא יכול לעבור לעולם שבא אחר כך, שנשאר עם הערכים של העולם שקדם, אז מתחיל לסבול ייסורים. למשל יש: איוב מעולי בבל היה "איוב מעולי גולה היה", דהיינו מי שאינו מסוגל לעבור לתקופה אחרת אז הוא מקבל ייסורים. כשהיינו בעידן של אברהם, הצדיק הוא הצדיק של מידת החסד. מגיע העידן של יצחק, הצדיק צריך להיות צדיק של מידת הדין. מי שנשאר עוד בתקופה של צדיק של מידת החסד והוא לא מסוגל להתאים את עצמו לערכים של מידת הדין, הוא מתחיל לסבול. פה הנושא הוא עשיר מאוד, עמוק מאוד, מכיוון שזה מסביר המון דברים. צדיקים של הדור שקדם, מתחילים לסבול ייסורים, מכיוון שהם לא רואים את עצמם מתאימים להלכה הנוכחית. יש הסבר של רב נחמן מברסלב על הביטוי הזה: "צדיק ורע לו". חוץ מכל ההסברים הרגילים לפי המפרשים, הרב נחמן מברסלב מסביר את זה באופן יפה מאוד: צדיק וטוב לו, הוא צדיק שההלכה כמותו אז יש לו טוב; צדיק ורע לו, הוא צדיק אבל ההלכה אין כמותו; רשע וטוב לו, זה רשע של הצדיק של הלכה כמותו; ורשע ורע לו זה הרשע של הצדיק שלא הלכה כמותו. למשל: אם אנחנו בתקופה של בית שמאי, אז צדיק וטוב לו, זה בית שמאי. אם אנחנו בתקופה של בית הלל, צדיק ורע לו זה בית שמאי; הרשע של הלכה כשמאי זה רשע ורע לו, והרשע של הלכה היא כבית הלל זה רשע וטוב לו. איוב, הוא צדיק, אבל מופיע בכל תקופה של מעבר בין עידן לעידן. מכיוון שהוא לא היה יכול להתאים את הערכים שלו לעידן החדש, אז הוא סובל. זה לא חטא לפי המעשים, אלא זה חטא לפי הזהות. בזהות שלו, הוא צדיק ורע לו. לפי המעשים שלו, הוא לא עשה שום חטא. ולכן, ההסבר שהוא נותן אפשר להבין אותו לפי אותו דרך: איוב הוא הגלגולים של אותם צדיקים, של כל התקופות האלו. אותו איוב היה בדורו של יצחק, בדורו של משה, בדור של מרגלים, וכן הלאה.
[האם הייסורים שקשה לעבור מעידן לעידן. הייסורים האלו באים כעונש או זה בא כדי לעזור לבן אדם לעבור מעידן לעידן?] זה אותו דבר, גם זה וגם זה. אבל זה לא עונש על שום מעשה. הקב"ה מעיד על החברים של איוב: דברתם רעה על עבדי איוב, אלא זה עונש על חולשה בזהות. אין שום מעשה רע, אבל אין האומץ להעלות מדרגה, זה ההסבר השני שאתה אמרת: כדי לזרז אותו לעבור מעולם לעולם. אתם יכולים לראות את זה בסוגיה: איוב קיבל כל שכרו בעולמו, וזה סימן שהוא לא זכה בעולם הבא שלו: "מעולם ועד עולם אתה אל". זה מי שנשאר רק בעולם מיוחד, לא מסוגל לעבור לעולם הבא אז זה המצב של איוב.
[איפה המקור של החולשה הזאת?] זה נושא בפני עצמו, זה לא תשובה... זה כל הסיפור של יעקב וישראל, כל עוד שיעקב לא מסוגל להגיע להיות ישראל. המקור זה הפחד של הבריאה.
[במדרש יתרו הוא שותק מול בלעם ואיוב] יתרו. זה נושא מסוים. יש לי הסבר אחד, יש באותה גמרא בבבא בתרא, שמשה כתב ספרו, פרשת בלעם ואיוב. משה היה מסוגל

לנבואה של יתרו זה שכתב ספרו – אני אסביר את זה אחר כך - ושל בלעם ושל איוב, ולכן קיבל את התורה. כל אחד משלושת אלו היו מסוגלים רק למידה אחת.
יתרו, היה צדיק של המצווה בין אדם לחברו. הוא שמביא את הממד, הפרשה שהביא בתורה "ואתה תחזה ,"זה עניין של החברה. אז הוא היה הצדיק של זה, הוא היה מסוגל לזה, רק זה.
<u>בלעם, זה בין אדם למקום</u> "מחזה שדי יחזה ,"רק זה.
<u>איוב, זה בין אדם לעצמו .</u>
ולכן, זה שורש החולשה. מי שמסוגל לשלושת הממדים האלו, אז הוא הצדיק של איחוד המידות. כי
בין אדם למקום זה יצחק ורק יצחק,
בין אדם לחברו זה אברהם, ורק אברהם,
בין אדם לעצמו זה יעקב ורק יעקב.
ישראל, זה שלושתם.
אז מכיוון שמשה היה מסוגל לשלושת המידות האלו הוא קיבל את התורה.
מה שנשאר זה ההסבר של 'ספרו'. זה מקביל לכוחות הנבואה של יתרו. מה כתוב בספרו של משה? יש בגמרא שבת בפרק כל כתבי הקודש יש איזה רמז ש-"ספר תורה שבלה" (בבלי שבת קטז ע"א) ואפשר למצוא שמונים וחמש אותיות, הוא טעון לגניזה, למדתם את ההלכה, כגון מה? "כגון פרשת ויהי בנסע הארן" - "ויהי בנסע הארן ויאמר משה", כי אותה פרשה של שמונים וחמש אותיות, זה ספר בפני עצמו. לפי גרסה אחת, שיש שבעה ספרים בתורה, באותה גמרא: בראשית, שמות, ויקרא, התחלת במדבר, עד "ויהי בנסע הארן", "ויהי בנסע הארן" ,סוף ספר במדבר וספר דברים, "עמודיה שבעה" .זוכרים את כל הסוגיה. ולכן, אותה פרשה של: "ויהי בנסע הארן" זה מורה את כוחו של משה. לא כתוב: וידבר ה' אל משה, ויאמר לאמר, אלא: "ויהי בנסע הארן ויאמר משה", מעצמו. זה כוחו של משה, והכוח הזה בא במקום יתרו, שחזר לעמו ולא רצה להישאר כרועה במדבר לעם ישראל, אחרי הר סיני. אותה גמרא בבבא בתרא: "משה כתב ספרו "כי אין לנו ביטוי כזה: 'ספרו של משה', יש ספר תורה או תורת משה, מה זה 'ספרו של משה'? פעם הראשונה שהסברתי את זה, לתלמידים, זה היה בפריז, הרב עוזיאל ז"ל שמע את ההרצאה, הייתי צעיר מאד, והוא נתן הסבר ככה: 'ספרו של משה' זה כל אחד יש לו ספר זה החיים שלו "וכל מעשיך בספר נכתבין" .ספרו של משה זה הסיפור של החיים של משה בספר התורה. אבל זה לא סותר: סיפרו של משה, במקביל לפרשת בלעם וספר איוב, זה הכוח של הנבואה השייך למשה כמחליף של יתרו.
יתרו, זה ברור, זה בין אדם לחברו ;איוב זה בין אדם לעצמו ;ובלעם זה בין אדם למקום. אם כל אחד בפני עצמו הוא לחוד, זה לא הצדיק האמיתי. אע"פ שהוא היה יכול להיות צדיק לפי מידתו, יש לו חולשה לפי הזהות.
אז מה שנשאר להסביר זה: התירוץ הוא בפרק הראשון: בפרק הראשון אנחנו לומדים שהמצב של איוב הוא ממש מצב של "אשרי האיש אשר לא הלך ."אפשר לומר: "אשרי האיש" על איוב של פרק ראשון, פרשה ראשונה. אני שמעתי פעם את אנדרה נהר ז"ל שהיה מדבר על הסתירה שיש בין שני הפסוקים האלו: "אשרי האיש" בצד אחד ו- "איש היה בארץ עוץ איוב ,"איוב, הצדיק שסובל, יש סתירה. "אשרי האיש" שהוא צדיק אבל הנה "איש היה" והיה סובל. אני מתכוון לאיוב של הפרק הראשון, איוב של פרק הראשון הוא ממש: "אשרי האיש", היה אושר בבית שלו: בנים, אושר, עושר, חג כל יום. כל יום משתה של חג. אבל כל בוקר היה...

מצב שפה יש חטא בזהות. היו הרבה, הרבה צדיקים, שהיו צדיקים ממש, אבל הבנים התחילו לצאת לתרבות רעה, זה סימן שמשהו לא עבר מדור לדור, זה העניין של איוב.
[ומשה?] משה, שמה יש סוד, משה זה משה. פעם דברתי על הספר "ויואל משה" של הרב מסטמר, יש לו כמה ספרים: 'אמרי יואל', 'ויואל משה'. זה ברור, כשלומדים את הספרים האלו, רואים שהיה תלמיד חכם עצום, הוא מביא כל ספר וספר ודיוקים, בכל זאת טעה, יצא לתרבות רעה, בלי שום ספק. אם לומדים את התוכן של המאמרים שלו: ציוני מובהק! למשל על העניין: "שאם יאמרו אומות העולם לישראל ,"אם אני זוכר היטב יש לו דיוק ככה: רש"י: "לסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם", אז הוא מדייק: למה אנחנו-משיבים לאומות העולם ולא לשבעה גויים? כי השבעה גויים אין להם טענה נגד ישראל, (שבעים זו הליגה הערבית, אולי התכוונתי בתת-הכרה שבעים שאמרו שהציונות זה גזענות, היו שבעים באו"ם).[לא הבנתי את השאלה] רש"י אומר: "שאם יאמרו אומות העולם (האו"ם) לישראל לסטים אתם שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם", ישראל אומר למי? לאוה"ע. ולמה לא אומרים לשבעה גויים? כי שבעה גויים אין להם טענה, הם יודעים שזה שייך לנו, אבל רואים את עצמם כצדיקים כלפי אומות העולם, ולכן צריך לדבר לאומות העולם. יש לו איזה משפט: "ישראל שנכנסו לארץ צדיקים, כולם צדיקים", זה ציוני מובהק, אבל בכל זאת, מה קרה? אז פעם הסברתי את זה ככה, על הפסוק "ויואל משה לשבת את האיש ,"יש שני מדרשים.
מדרש אחד אומר שמשה השביע, כמו שבועה בכתובות, שלא יוצא מיתרו, בלי רשות של יתרו, שלא ייפרדו מאומות העולם, כי כל פעם שיש גלות יש זמן קצוב, ואם אתה צריך לצאת מן הגלות, לחזור לארצך ושמה המצב הוא לחזור למצרים, אבל כדי להוציא את ישראל ולהביא אותם לארץ כנען, זה סוף הגלות, אז צריך לקבל רשות מהרודן דאז. הרודן דאז, היה יתרו: "ויואל משה לשבת את האיש" עם התנאי הזה: אל תברח בלי רשות, זה המדרש הראשון.
המדרש השני, שיתרו ביקש ממשה, שבן אחד של משה, יהיה מסור לעבודה זרה. זה מדרש מלא, מפורש, טוב, מדרש נדיר אבל קיים. כל ימי הייתי טרוד מהמדרש הזה: בנו של משה רבנו מסור לעבודה זרה? עד שהבנתי, דרך מסכת כתובות: "כל הדר בחו"ל - כאילו עובד עבודת כוכבים" .מה ביקש יתרו? מה שהוא רצה, הוא רצה לגייר, להציל את עמו, אז הוא מבקש ממשה, שאחד מבניו יטפל בגויים, גלות, 'diaspora' שיהיה גלותי. תראו איך ההשגחה פה מתפקדת? הרב מסאטמר שמו יואל ובחר, איזה הרגל של הרבנים, בחר איזה פסוק. איזה פסוק הוא בחר? "ויואל משה לשבת את האיש". הוא התלמיד חכם של אלו שדומים לאלו שאין להם אלוה, של עובדי עבודה זרה.
במשה, יש משהו מקביל למה שאנחנו מוצאים בין יעקב לישראל. יעקב הוא גלותי, ישראל הוא ישראל. הקבלה אומרת: "יעקב מלבר משה מלגאו "זה אותה ספירה, זה אותה מידה. החיצוניות, זה יעקב והפנימיות, זה משה, ולכן פה יש איזה קשר. לכן יש איוב בדורו של משה.
[האם החטא נמצא בזהות של איוב] לא לא, אני רוצה לדייק. לא אמרתי שהחטא נמצא בזהות, לא! זה עוד מושג אחר, זה חטא של זהות, זה לא חטא של מעשה.
[אם החטא בזהות, למה זה הילדים שלו] זה עניין אחר לגמרי. אני תופס את השאלה: הגורל של הילדים זה גורל של הילדים, "והילודים למות"(אבות ד כב) הגורל של הילדים. הבעיה זו הבעיה של הגורל של איוב, למה הוא סובל מזה? מכל מקום הילדים הם בריות, ויש להם גורל משלהם. הבעיה זה לא הילדים, זה איוב עצמו.

[אבל יש קשר בין הזהות של איוב והזהות של הילדים?] ברור. אבל הילדים לא מתו מחמת החטא של איוב. הילדים יש להם גורל משלהם. זה עניין אחר לגמרי. מכל מקום, הילדים של איוב אינם בני אל-מוות, הם בני-תמותה. לכן אין פלא, זה שייך לכל האסונות שבאות מתפקוד העולם. אבל הייסורים של איוב, זו שאלה, זו קושיה: למה הוא סובל? והוא לא סבל, כל עוד שזה היה רק חיצוני, העושר שלו, הרכוש שלו, הילדים שלו, זה לא היה כל כך בעייתי בשבילו, זה ייסורים; אבל כשזה נגע בו אז הבעיה האמתית התחילה. צריך לחזור על המקרא, על כל הפרקים.

אני חוזר למה שאומר הרב: צריך להבין מכל מקום במה מדובר, אז הוא מסביר את זה דרך הגלגולים, אבל זה ההסבר של הגמרא. כשהגמרא אומרת, הפשט של הגמרא, איוב היה באותה תקופה, באותה תקופה, באותה תקופה, זה הגדרה של גלגול, גלגול של דורות בדורות, בדורות, ויש איזה רמז שבדור מסוים עשה איזה חטא. כך הוא מסביר. [יש גלגול, אז זה סימן שהוא לא עשה תשובה אמיתית] זה שני מושגים נפרדים. אפשר להשיב כי ה-איוב המקראי הוא הסוף, הוא האחרון. לפי הקבלה הוא האחרון וקיבל את כל שכרו בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא .מכיוון שהוא לא תפס את המשמעות של הייסורים שלו, מכיוון שבעומקו לא היה מאמין בעולם הבא. כך אני למדתי מספר של חסיד אחד, הרב פרנקפורטר מפריז, הסבא שלו היה דיין, חסיד. הוא כתב ספר, בספר שלו יש איזו הערה על זה, כי איוב היה גלגול של תרח, והתחיל לסבול כשאברהם נימול. כל עוד שאברהם לא היה נימול, תרח היה צדיק. מיד כשאברהם הוא הצדיק, אז תרח התחיל לסבול. סוף סוף הוא מרחיב הנימוק שמה עם רמז בגמרא, שמכיוון שלא היה מאמין בעולם הבא, אז הוא קיבל שכרו בעולם הזה וזו גמרא מפורשת. מה שכרו קיבל? את הכפל, תשלומי כפל "כפליים ."לפי דעתי הנושא הכי חשוב, זה השאלה בגמרא: אם איוב היה יהודי או מאומות העולם? זה עוד נושא, אבל מכל מקום את הרמז שהביא פה זה: איך להבין מה שהוא אומר: כי "הכפירים שואגים לטרף" זה עניין של איוב בהתחלת הסיפור. אז נגמור את ההגהה:

הערה: **"ואף כי היה צדיק גמור, הקדוש ב"ה לא עביד דינא בלא דינא יובן ג"כ אותה פרשה כי מחויב היה לאותו עונש בסוד הגלגול שהרי אמר איש היה בארץ עוץ שכבר היה וזהו שאמרו רז"ל איוב בן יבמה היה)"**[39] זה אני לא מבין. היבום? יבמה, היבום של מי? זה אני לא יודע.

[הוא מסביר אחר כך] "א"כ אפשר שהיה צדיק בן רשע" אבל לא יודעים איזה. **"א"כ (אם כן) אפשר שהיה צדיק בן רשע כי נענשה בשכבר חטאתה בהיותה בגוף הראשון אה כן טוב, טוב שזהו סוד הצדיק ורע לו, בצדיק בן רשע וזהו ששתק כאשר השיב לו אליהוא"**, לא השתיקה שאתה אמרת, זו שתיקה אחרת, **"הן כל אלה יפעל אל פעמים ושלש עם גבר שרמז לו זה הסוד (הסוד של יבום) והוא לא ידע להשיב לו עוד תשובה ניצחת כמו שעשה לחבריו ובשכבר הוא עצמו אמר תם אנכי לא אדע נפשי כלומר לא אדע אם נפשי כבר חטאה אם לא. ויש מקובלים אומרים כי נשמתו היתה נשמת יעקב והיה מחוייב לאותו עונש בעבור האחיות שנשא"**. אני רמזתי לעניין של יעקב אבל בצורה אחרת לגמרי, ההבדל בין יעקב וישראל. פה הוא נותן הסבר אחר.

[בליקוטי תורה הארי מביא שהיה גלגול של תרח] אבל זה לא מוצא חן בעניו שנשא שתי אחיות. **"ואם קבלה נקבל וברוך היודע כי הרבה יש להשיב על זה**, אפשר כי לכך אמר הרב **"ואין לי רשות לגלות עכשיו יותר ."**

נחזור לעניין של הייבום. יש פרק נפלא אצל הרב נחמן מברסלב שהוא מסביר את העניין

---

[39] זוהר ח"ג רטו ב

של הייבום בהקשר לתפילה על מרים: "אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו, "זה מה שהוא רומז פה: הנשמה הייתה הנשמה של הבעל הראשון של האימא שלו, אותה נשמה, שחוזרת בבן, ולכן "בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו" אין לו בת זוג. צריך לבדוק אם לאיוב הייתה בת זוג של זיווג ראשון או של זיווג שני.

[הרב שרקי: דינה בת יעקב][40] בגלגול או באותו דור? זה שכם שהיה. צריך לחפש אבל בכיוון של הרב נחמן. אפשר להגדיר את זה ככה: כי הייסורים של איוב זה ייסורים של מי שאין לו זיווג ראשון. ייתכן להגדיר את זה ככה. טוב, הדברים עמוקים מאוד.

"**ויבין כי איוב אף על פי שהיה צדיק גמור, מחויב היה לאותו העונש**", פה הדיוק עכשיו הוא פשוט: היה צדיק גמור לפי המעשים. אבל מחויב היה לאותו עונש, לפי הזהות. כל ההסברים הולכים לאותו כיוון סוף, סוף.

[הרב שרקי: בהתחילה אמרנו שהייסורים זה כדי לעזור לאיוב לעבור מזהות לזהות] כן, זו ההגדרה של ייסורים של אהבה. מה אומרת הגמרא? "לא הן ולא שכרן. "אבל ברור שהייסורים של איוב לא היו ייסורים של אהבה.

[הרב שרקי: בסוף זה היה כישלון אצל איוב] טוב, זה עוד עניין, כי המקרא מעיד שזה לא היה ייסורים של אהבה, זה היה ייסורים של ממש נאמר, אבל לעונש של מה? לכן הוא מסביר. אין סתירה. אני למדתי את הדיוק הזה מתורת הרב קוק, כי זה לא בא מהפשט: ההבדל בין הזכות או החטא, לפי המעשים והזכות או החטא, לפי הזהות. זה מאיר באופן ברור את הקושיה פה, דאם לא כן, זה נשאר בסתירה.

[אפשר להגיד שהחטא לפי הזהות, זה נגד הכלל?] זה קשור. אבל זה לא החטא נגד הכלל, זה חטא בכל המובנים: גם בין אדם לחברו. גם.. אני זוכר את הרב צבי יהודה ז"ל, כל כך היה חוזר על זה: בכול יש מדרגות. צריך לגלות את זה: צדיק זה לא מילה פשוטה, יש המון מדרגות. וכל אחד והגורל שלו, וכל אחד והשורש שלו, וכל אחד והתפקיד שלו. אז מי שלא מצליח לעבור מעידן לעידן, אע"פ שהוא צדיק גמור בעידן שלו, מכל מקום, הוא לא מגיע ל-"סוף מעשה במחשבה תחילה". ולכן מוטב שיהיה גורלו כגורלו של חנוך, שימות צדיק ולא רשע. "יקר בעיני יהו"ה המותה לחסידיו "זה ההבדל בין מוות ו"מותה". "מותה" זה מוות בלי ייסורים.

[אפשר לומר של רבי יוחנן. בית המשתה זה ההבדל: בניו של ר' גמליאל ובניו של איוב, הם חוזרים מהמשתה ושואלים שאלה של הלכה, ואיוב הוא היה מקריב קרבן אשמה, אשם. אני חשבתי על עניין אחר לגמרי :מה קרה לר' יוחנן עם בניו? אתה מתכון למה שכתוב במשנה ראשונה? "מעשה ובאו בניו מבית המשתה. "זה מקביל לעניין של איוב. זה רבן גמליאל, לא ר' יוחנן. ר' יוחנן זה סיפור אחר= עשירי בר. במה שאתה אמרת זה מדויק מכיוון שזה מורה כי ההלכה לא כר' גמליאל, הוא מסכים שהלכה צריכה להיות כבנים. עד כאן הדיוק.

"**וזהו סוד ויבאו בני האלהים**", כולם שייכים לקדושה בפנים. עכשיו זה קשור לנושא שקדם.

"**וזהו סוד: ויבאו בני האלהים להתיצב על יהו"ה ויבא גם השטן בתוכם** (איוב א, ו), "גם השטן" זה רמז לכוחות החיצונים שקרא להם 'כפירים' שבסוד "יורד ומשטין, עולה ומקטרג". יש לו שבע מדרגות לפי שבעה שמות כפי שידוע.

לפי הפסוק אנחנו מבינים שזה יום הדין, שזה יום ר"ה. "ויבאו בני האלהים להתיצב על יהו"ה", זה היה ר"ה.

"**ואין לי רשות לגלות עכשיו יותר. והנה הכפירים משטינים למטה את האדם, ועולים**

---

[40] (חסד לאברהם)

למעלה ואומרים: עבירה זו עשה פלוני, תנוהו בידינו כי אלינו הוא. והרי מידת אלוהים משמאל אינה מעכבת, שהרי היא מלמידת עליהם חובה. ומי מעכב? מידת אל שמלמידת זכות, כמו שאמרנו למעלה. ולפיכך הכפירים מסדרים טענות ושואגים לטרוף ולבקש מאל אכלם, לפי שהוא מעכב על הכפירים: ואחר שהודענוך אלו הכללים הגדולים, ראוי לנו לבאר ביאור הכינויין שהן תלויין בג' שמות הנזכרים למעלה [א״ל, אלה״ם, יהו״ה] **להודיעך היאך הכינויין של מידת אל מעורבת מידת הדין עם החסד שלהם, וכיצד הכינויין של אלהים מעורבת מידת הרחמים עם הדין שלהם.״**

[הרב אורי שרקי: השר של עשו. למה מידת אל מעכבת] זה ג״כ קשור לעוד נושא, ששרו של עשו הוא דווקא שרו של ישמעאל. ה 'מידת אל' באה מישמעאל. ולעתיד לבא ה-'שם' (סם) יעלם ונשאר אל.

[השר של אמריקה] גם אמריקה וגם מצרים וגם סוריה, הקואליציה ההיא של עשו וישמעאל, אתם רואים איך זה מתפקד. כי מה שלמדנו בפשט, במקרא, כי סופסוף ישמעאל עושה תשובה, ה'אל' שלו נשאר. עשו יעלם בטומאתו.

[.ס ומ הן אותיות סגורות] הם מתקיימים בנס, 'נס': נשק סודי. (צוחק)

שיעור 53

תאריך: 07.1991

[השר של עשו הוא מצד שמאל. עשו היה צריך להיות בתוכם מבחינת כלכלית. מאיפה בא השפע? מהברכה של עשו? השרים] יש לו קטע על זה. כל זה למדנו: "כי ציד בפיו."
[השפע בארץ עשו מאיפה הוא בא, הוא בא דרך השר של עשו?] כן. יש עניין של אחיזה של ישמעאל בצד ימין ושל עשו מצד שמאל. יש אחיזה על יצחק. אבל למדנו את זה, על הפסוק: "כי ציד בפיו" דווקא. מה היא השאלה בדיוק? מכיוון שמצד שמאל? לא הבנתי את הקשר בין שני הדברים האלו. מה הכוונה?
[עקרונית יש שתי אומות, יש עמים שתחת שר מצד ימין, אותם עמים צריכים להיות בבחינה כלכלית למשל, לקבל שפע יותר גדול מאשר אלו שתחת רשות שרים מצד שמאל. עשו, השר שלו מצד שמאל היה צריך...] אה כן כן אני מבין, אבל במקום אחר אנחנו לומדים גם מתוך הספר הזה, שזה אותו שר של עשו ושל ישמעאל. שרו של עשו הוא שרו של ישמעאל. טוב, ייתכן שנגיע לאיזה קטע שיסביר את זה. טוב אז נתחיל.

עכשיו הוא מסכם את כל מה שלמדנו באורך בקטעים הקודמים: עניין של איחוד המידות. כל הנושאים היו קשורים לאותו עניין של איחוד המידות, ופה הוא מסביר איך זה מתגלה במושג של 'בית דין של מעלה'.
"**המבין סוד סתרי המרכבה בעניין השמות והכנויין**". פה, המשמעות של המילה 'מרכבה', זה לא רק הרכב של השכינה, מרכבה לשכינה, אלא המעשה של ההרכבה של איחוד המידות.
"**המבין סוד סתרי המרכבה בעניין השמות והכינויין יבין סוד בית דין של מעלה, ומה היא המידה המלמידת זכות, או המלמידת חובה, או המכרעת ביניהם; ויבין סוד מה שאמרנו שאין לך מידה מן הכתר ולמטה שאינה מעורבת במידה אחרת, ויבין היאך המרכבות כולן מריקות זו בזו, ויבין מדוע חילוק השמות והיסודות הוא לשלושה חלקים, ומדוע הם ארבעה צריך לומר שלשה שהם ארבעה ונראה את זה בהמשך וכן חילוק אותיות השם הגדול שהן ג' וכללן ד'. דע כי חילוק אותיות השם יתברך, שלוש שהן ארבע, וכן חילוק היסודות, שלושה שהן ארבעה. והטעם, כי חילוק היסודות שלושה הם: מים כנגד אש, ורוח מכרעת בינתיים, והארץ בית קיבול לשלושתן הארץ זה עפר; וכפי שיתגבר אחד מאלו השלושה יסודות בארץ, כך הפעולה נעשית בארץ**". פה צריך להבין ממה זה בא, שכוח זה מתגבר על כוח אחר?
[זה בא מצד המקבל] דהיינו. מה הגורם? אמרת זה בא מצד המקבל, מקבל מה? תסביר קצת:
[לפי הרצון שלו לקבל]לא, זה לפי הזכות. זה לפי מה שאומרת המשנה: (פרקי אבות ב', א') "דע מה למעלה ממך". דע מה שלמעלה - ממך. זה המעשים של הבריות, שגורמות, אם זה כוח הרחמים או כוח הדין שמכריע. צריך לזכור את זה כל פעם. לזמן מסוים, אחר כך יש תקופות, אחר כך זה רצון הבורא שפועל: "וחנותי את אשר אחון וריחמתי את אשר ארחם." זה סוד השמיטה. דהיינו הרשות נתונה בשש שנים, אבל בשנה השביעית, בעל כורחך, זה שבת ליהו"ה, רצון הבורא מתגשם סופסוף.[41] לכן, יש תקופה שהכול לפי הזכות מלמטה-למעלה. אבל סופסוף רצון הבורא יתקיים. זה מובן? למדנו את זה בצורות שונות.

---

[41] (תיקוני זוהר אור יקר בבא קמא, פירוש הגרא לספד"צ).

[כל המערכת של הזכות והחובה, אם בסוף מוכרח להיות שרצון הבורא יתגלה, לא יזכו, זה מראה שכל המערכת של הזכות] לא. "תן חלק לשבעה וגם לשמונה" ,אותו כיוון. יש חלק של הזמן שהבחירה נתונה, וחלק מהזמן שהרצון הבורא מתקיים. בסוף פרקי אבות יש משנה כזאת: הכול רשום, "הכול צפוי והרשות נתונה". הרשות נתונה עד זמן קצוב, אבל הכול צפוי .זה העניין של הבריאה, מקבלת, אוכלת, ממה שעשתה, ולכן האושר שלה תלוי בה. אבל בכל זאת, רצון הבורא, שברא כדי להיטיב לבריותיו, יתקיים לבסוף. איך זה יתקיים? זה תלוי לפי הזכות של המעשים. אז פה הוא מסביר, איך באופן מדויק, כל מה שמתגלה למעלה, בבית דין של מעלה, זה תוצאה ממה שנעשה בארץ עלי אדמות. אבל בכל זאת, מטה כלפי חסד. זה הסוד של מידת התפארת. זה ברור, זה עניין של סוד השמיטה: "שש שנים תעבוד ובשביעית תשמטנה ונטשת" (ויקרא כה(

"**וכמו כן שלושת אותיות יה"ו יתברך כנגד א"ל יהו"ה אלהי"ם**", והשם יה"ו זה עיקר השם.

"]**שיתגבר אחד מאלו השלושה יסודות בארץ**", [האם הכוונה לצמצום?] לא. "**שיתגבר אחד מאלו השלושה יסודות**", דהיינו, אם יש יותר חסד מדין, חסד מתגבר על הדין. פה - העניין של הקשר בין סוד הגבורה וסוד הצמצום, זה נכון אבל זה עניין אחר - פה ככה הוא רוצה לומר: כי הדין נחרץ, לפי הכוח שמתגבר על הכוח הנגדי. מה שצריך להבין זה המילה 'בארץ': "**וכפי שיתגבר אחד מאלו השלשה יסודות בארץ כך הפעולה נעשית בארץ**."

[כפי הכוח שיהיה לו להצטמצם] לא, לא. זה קצת דחוק. לפי דעתי הכוונה שלו היא פשוטה מאוד. יש אל, יש אלוהים, יש יהוה. כשכוח אל מתגבר על כוח אלוהים, אז המכריע זה חסד. כשכוח אלוהים מתגבר על כוח אל, המכריע זה דין; לכן אדני-מלכות, מקבלת יותר חסד או יותר דין. לפי מה? לפי המעשים של הבריות. זה בזמן הקצוב לבחירה. אבל מכל מקום, רצון הבורא יתקיים. רצון הבורא, זה להטיב. תחזרו כל פעם לאותם הפסוקים: "והיה ביום ההוא", "יהו"ה לבדו ביום ההוא", 'יהו"ה לבדו', דהיינו רחמים גמורים. סוף מעשה במחשבה תחילה. במחשבה תחילה, זה רחמים גמורים, כך יהיה בסוף המעשה. אבל במהלך של המעשה, מעשה זה דין, מעשה זה תיקון, תיקון זה 'הטוב והמטיב'.

[גיל בן משה:לא הבנתי את התשובה שהרב ענה לאורי: אם לא הצלחנו שזה יהיה ככה בגלל הזכות שלנו, זה סימן שנכשלנו!] אתה זוכר? בתורת הנגלה, בגמרא "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב", מה הוא הפשט של הסוגיה? אם הדור הוא כולו זכאי, אז הכול בא לפי הזכות, דהיינו: במהרה בימינו, זכה אחישנה. אם הקץ בא בדור שכולו חייב, הוא בא בעיתו, אבל מכל מקום הוא בא. אם זכינו, אז זכינו קודם. אם לא זכינו, זכינו לכל הפחות להיות אלו שמקבלים את הקץ, זכינו להיות קיימים כדי לקבל את הקץ.

[השאלה שלי : נכשלנו, הכוונה זה לא שלא לקבל אלא לא זכינו] לא זכינו שזה יהיה בבחינת 'אחישנה', בבחינת זכות. אבל למדנו את זה בבחינות שונות: בבחינת 'אחישנה' יש יתרון, כי הכול זה לפי נסים גלויים, אבל יש חסרון זה הכול תלוי בנו, ולכן זה הכול לפי הזכות, למשל יציאת מצרים.

[דיון עם הרב שרקי: לקבל בלי זכות זה חובה. אני מקבל לא בכוח זכותי] כן, אז תחזור למשנה: "בעל כורחך" אתה נולד, בעל כורחך אתה וכן הלאה

[זה רצון להיטיב. הרב אומר שזה בגלל שבסופו של דבר רצון ה' להיטיב מוכרח להתקיים, אבל זה לא נקרא להיטיב] למה?

[כי זה נהמא דכיסופא .[אה, יפה! אבל לא, כי אחרי כל התלאות האלו, אתה מגיע לסוף,

לקץ, ואתה זכית דרך הזמן. אתה זכית, בבחינת זהות, לא בבחינת מעשים. אם היית זוכה בבחינת מעשים, היית מקבל אושר כל הזמן, אבל אתה זכית דרך ייסורים, אבל זכית.

[״זה ספר תולדת אדם״ בין הנשמה לבין האדם] (אבות, ב׳, א׳) ״דע מה למעלה ממך: עין רואה, ואזן שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין״

[ואהבת לרעך כמוך״] זה בין אדם לעצמו. אבל רוב הפשטנים מסבירים אחרת, דווקא רוב הפשטנים מסבירים כי ״זה ספר תולדת אדם ״זה עניין הערך של האדם דהיינו הזולת. לפי דעתי זה לא כל כך רבני ההסבר הזה. אבל זה שכיח.

כל עוד אנחנו נמצאים בתהליך של התיקון, ברור כי דרך הספירה מלכות, שהיא הבית דין הזה, דרך ספירת מלכות, בא השפע, לפי הזכות של הבריות. אם זה דין, אם זה חסד. אבל בכל זאת, בגמר התיקון, זה רצון הבורא שמתקיים. זה סוד דווקא: ״בראשית ברא אלוהים את השמים ואת הארץ ,״דאם לא כן לא הייתה שום אפשרות של אמונה, על איזו תקוה של ישועה, מכל התהליך של התיקון. מכיוון שיש ראשית, יש שארית. מכיוון שיש בורא, אז יש גואל. אבל בכל זאת, זה ברור מאוד, כי הספירה ההיא, תפארת, היא שייכת לעניין של ששת ימים, הו׳ הזה, גם בזמן וגם בשטח. אבל בגמר התיקון של ה-ו׳ אז זה ׳סוף מעשה במחשבה תחילה׳.

״וכמו כן שלושת אותיות יה״ו יתברך כנגד א״ל יהו״ה אלהי״ם: אל כנגד אלהים, יהו״ה מכריע בינתיים, ואדנ״י שהיא מידה אחרונה היא בית קיבול לשלושת אלו השמות; וכפי שיתגבר אחד משלושה שמות אלו, כך הפעולה נעשית על ידי אדנ״י דהיינו השם של המלכות שהוא בית דין של מטה, של מעלה או שלמטה, נראה **כיצד? אם גברה מידת החסד שהוא א״ל על אחד מבני העולם או כולן, כך גומרת מידת אדנ״י אותה והיא מטיבה למי שהדין נותן, אתם רואים? למי שהדין נותן כמו שאמרנו למעלה. ואם גברה מידת הדין שהיא אלהים, כך היא גומרת ומענישה את הראוי להענישן כפי שיצא מן הדין״**. מה שאומר: ׳למי שהדין נותן׳, ׳כפי שיצא מן הדין׳, זה לפי הזכות של הבריות, והכול במידה מדויקת, אבל בכל זאת: מטה כלפי חסד. יתכן שאפשר להסביר למה, כשאנחנו לומדים הלכה, פתאום אנחנו רואים שחכמי ישראל בחרו להגדיר את התורה, בבחינת ההלכה, כ-׳רחמנא אמר׳, זה מטה כלפי חסד. היה מקום לומר: התורה אומרת, המקרא אומר. ׳רחמנא אמר׳, זה כל פעם שאנחנו רואים כי מידת חסד מרובה ממידת הדין.

[זה פועל למעלה-למטה] זה ההפך, זה מתחיל למטה וזה גורם למעלה, ואז יורד מלמעלה-למטה. המעשים של הבריות גורמים את המתכונת של המרכבה, ואז המרכבה מחליטה, מאיזה דרך, מידת המלכות מעבירה את הדין: אם זה דין רפה אם זה דין קשה, אם זה רחמים. אז תזכרו את המשנה: ״דע מה למעלה ממך״. לפי הקבלה קוראים: ״דע, מה למעלה ? ממך״. זה פשוט. אחר כך נגיע לאיזו סוגיה לא כל כך קלה, כי המלכות, שהיא מקבלת, בבת אחת, היא משפעת. זה סוד כתר-מלכות. ולכן הבריאה, שהיא מקבלת, היא, בבחינת אור חוזר, היא משפעת. אז זה סוד האותיות גם כן: האותיות של השם, שמתגלות למעלה, הם באים מלמטה. זה ההסבר של השל״ה: זה מלשון ׳אתה׳ שבאו אחר כך: קודם כך נתגלה אור שאין לו שום אותיות, לא נכתב ולא נקרא. ולפי התנהגות הבריות אז יהו״ה מתגלה באותיותיו. אם זה א׳-ל׳ וכן הלאה..

[כשאומרים ׳למטה׳, מדובר בעולם העשיה?] ברור! למטה, זה למטה. זה האדם עלי אדמות: מי שקיבל את התורה; אז הוא הגורם שהבית דין יושב כפי שיושב. התפילה של הקב״ה היא: ״יהי רצון מלפני שיכבשו רחמי את כעסי .״מאיפה יבא הרצון הזה? ״יהיה רצון״

[הרב שרקי: מלפני!] מלפני, כן, מאיפה יבא? יש פרק שלם במהר"ל בבאר הגולה שמסביר את זה, זה תפילה ממש. זה לא שהוא 'חפץ ש-' אלא שהוא מחכה שהרצון יהיה מלא, שכך יהיה. לכן צריך להתפלל. יש פסוק שאומר: "מלכותו קיבלו ברצון". כשהבריות מקבלים את המלכות ברצון, אז הרצון מתגלה למעלה.
[הרצון של הבריאה עצמה] הוא גורם לרצון למעלה. הפשט של הפסוק: "מלכותו קבלו ברצון , מלכותו, לפי הפשט הרצון של ישראל כשישראל מקבל את המלכות ברצון אז הוא נותן כלי לרצון של הבורא להתגלות. זה קשור לאותה תפילה: "יהיה רצון מלפני ," (הרב שרקי: "ומשביע לכל חי רצון") יפה!

[זה שבית דין נקרא "דין"] לכן אני הוספתי את המילה 'במידה'. כשאנחנו אומרים באותה תפילה: "אשר ברא אתכם בדין" זה במידה, בחוק, באמת.
[יוצא מזה שמצות צריכות כוונה] מה הקשר? הרצון?
[יוצא מזה שמצוות צריכות כוונה....] הרצון? תשמע , כשלומדים אותה סוגיה, אני לא יודע אם למדתם אותה סוגיה בגמרא עד הסוף, אז מכל מקום רואים שמדברים על מעשה שלא צריך כוונה, כדי להיות אותו מעשה שהתורה ביקשה. דהיינו, אם המעשה נעשה בזמן שהמצווה צריכה, למשל שופר בר"ה. מי שמסוגל לכוון את המשמעות של הזמן, של הקשר בין הזמן ואותו מעשה, אז לא צריך יותר מהדיוק של הזמן, זה נקרא 'יותיקין'. כשעושים את המצווה באותו זמן שצריך, אז לא צריך כוונה. כשעושים את המצווה לא באותו זמן בדיוק, צריך ברכה, הברכה זוהי הכוונה: "אשר קדשנו במצותו וצוונו".
לכן יש שתי משמעויות שונות של המילה 'כוונה', בנקודה הראשונה שהסברתי, הכוונה זה המשמעות;
בנקודה שניה: הכוונה זה כוונה לצאת.
אבל מי שעושה את המצווה בדיוק בזמן שצריך, הוא לא צריך לברך, כי הזמן הוא גורם את הכוונה. זה מתחיל ככה: אם אומר ק"ש בדיוק בזמן שצריך, הוא מתפלל בדיוק בזמן שצריך, אז הכוונה זה המשמעות של המעשה. אבל כשאנחנו אומרים: "אשר קדשנו במצותו וציוונו" זה "עובר לעשייתן", מכיוון שזה לא בדיוק בזמן. מי שאינו מסוגל לכוון בכל הכוונות האלו, אז הוא צריך לצאת ידי חובתו בכוונה לצאת, דהיינו, בברכה "אשר קדשנו במצוותיו". אם תלמד את הסוגיה, תראה שכל הוויכוח זה בין שתי הנקודות האלו: האם מדובר בכוונה, משמעות של המצווה, או בכוונה לצאת. אתה זוכר שהגמרא מסבירה: זה כוונה לקרוא, זה לא כוונה לצאת. אז עכשיו תסביר הקשר של השאלה שלך עם הסוגיה שלנו.
[חשבתי שהכוונה של המצווה פה נובע מהרצון שלנו למטה. לכן שאלתי איך מסתדרים שהמצווה לא צריכה כוונה?] כשהמצווה היא כתיקונה, לא צריכה כוונה מיוחדת. למה אמרו את זה? מכיוון שאנחנו לא מסוגלים כל פעם לכוון, לכן מה שבקשו, זה שהמצווה תהיה כהלכתה. זה סימן שירדנו במשך הזמן. אבל מכל מקום זה הקשר זה הרצון, תפסתי את זה מיד.
[גיל בן משה? : מה פשט המילים "ומשביע לכל חי רצון"] כי כשמשביע באמת, זה לפי מלוא הרצון של המקבל. המשמעות של הרצון בפסוק הקודם זה: 'מלכותו קיבלו ברצון" עם המשמעות של הרצון המלא, הרצון השלם, לא רק אני חפץ היום, אולי מחר, אני לא יודע; אלא הרצון שלי רוצה. זה לא כי אני עכשיו רוצה או לא רוצה, אלא הרצון המלא פועל. אז כשהמקבל מקבל, כפי שרצה, זה 'המשביע לכל חי רצון'. [שבע רצון] זה המילה של שבע רצון. כי אחד יכול להיות 'שבע' אבל זה לא הספיק כי רצונו אינו לשובע.
[האם יכול השפעה מלמעלה-למטה בלי שום סיבה למטה?] בעניין הזה, לא. אתה יכול

לחזור על המשפט הזה, יש הסבר פה:
"כיצד? אם גברה מידת החסד שהוא א"ל על אחד מבני העולם או כולן", זה תלוי, או לזכות של היחיד הזה או למצב הכולל של העולם, אבל מכל מקום, זה מה שמתרחש למטה שגורם השפע.
"כך גומרת מידת אדנ"י אותה והיא מטיבה למי שהדין נותן, כמו שאמרנו למעלה. ואם גברה מידת הדין שהיא אלהים, כך היא גומרת ומענישה את הראוי להענישן כפי שיצא מן הדין. וזהו סוד: דבר האיש אדנ"י האר"ץ (בראשית מב, ל). וכשתבין זה תבין סוד הכתר עליון הנקרא אהי"ה שכולו רחמים, והוא המשפיע ואינו מקבל. ותבין סוד אדנ"י שהיא הספירה האחרונה שכולה דין, והיא מקבלת ואינה משפעת". יש קשר בין להיות מקבל ומידת הדין, למה? מכיוון שהמקבל צריך לזכות ולכן הוא במצב של ספירת מידת הדין. המקבל נקרא דין, והמשפיע נקרא רחמים, נקרא חסד.
[ספירת המלכות כולה דין] מכיוון שהיא מקבלת, היא הבית קבול לכל האורות.
[היא האמצעית?] לא היא האמצעית בין עולם האצילות ועולם הבריאה, בין עולם הבריאה ועולם... אבל בכל עולם היא המקבלת והמשפעת למטה.
[מבחינת הקווים היא לא שמאל] לא, בבחינת הקווים היא בית קיבול, האמצע זה התפארת, לכן בצורה של אדם קדמון, מידת המלכות היא האחוריים כולם, לא אמצע.
[הרב שרקי: אלכסון. כשזה יותר עליון וימינה זה בחסד, שמאלה-למטה דין, זו צורה של הרצון] כן אבל השאלה שלו היא אחרת.
[המלכות באמצע והיא באמת בבחינת דינים ממותקים?] לא. זה התפארת דווקא, זה הרחמים. לא, היא הבית קיבול של הכול, ולכן היא לא אמצע, היא אמצעית בין העולמות, היא לא באמצע, זה הקו האמצעי שהוא באמצע!
[מלכות לא שייך לקו האמצעי?] לא. המלכות היא בית קיבול לכול, והיא מאחדת את הכול. אבל היא מאחדת את הכול, בצד המכריע - אם זה חסד, אם זה דין. וכשהיא ממש בזווג שלם עם התפארת אז זה אושר בעולמות, זה שפע רב בעולמות מכיוון שיש איזון.
[הרב שרקי: זה מורה שהכתר רק משפיע ולא מקבל?] לכן אמרתי מקודם – אנחנו כאן באיזה קושי, כן? מטבעו, מעצמו, הכתר הוא רק משפיע, אבל כשהשפע שלו מגיע למלכות, כי מטבעה לית לה מגרמא כלום ,היא רק מקבלת, אז היא גורמת נחת רוח.
[הרב שרקי: הכתר מקבל מאין סוף]אה! פה, זה לא הכוונה שלו, זה לא הנושא שלו. כי יש מקום לומר שהוא לא רצה להחליט אם כתר הוא האין סוף או לא, זה לא העניין שלו. [.] אני חוזר על המשנה. בעל כורחך אתה נולד. מכיוון שהוא כל כולו זה להשפיע, מוכרח שיהיה מי שיקבל, לכן "ובעל כורחך אתה נוצר, ובעל כורחך אתה נולד" אתה נברא כדי שתהיה המקבל. אבל מכיוון שאתה מקבל, במה שאתה מקבל, אתה גורם נחת רוח למשפיע. ולכן, בו בזמן, הוא מקבל ואתה משפיע! זה כל הנושא: מכיוון שאתה משפיע זה מסביר איך המתכונת של המערכה, המרכבה, בית דין של מעלה, באה מהמעשים של התחתונים. צריך להבין את זה: "ויאמר אלהים יקוו המים ."""ויאמר אלקים" זה לא כפי שאומרים בלועזית 'diktat', 'דיקטט', זה לא גזרה, זה 'כך רצה'. התוצאה - תלוי במה הבריאה עושה, כל עוד שאנחנו במשך ה'תהליך התיקון'. אחר כך ב'גמר התיקון' סוף סוף מה שרצה יתקיים. אותה משנה היא מסבירה את הכול. הכול צפוי והרשות נתונה, עד שתעבדו על זה. הכול צפוי, מצד הבורא, והרשות נתונה, לבריאה, בזמן קצוב: ששת אלפים שנה של כל אחד והשבעים או שמונים שלו, ואחר כך סוף סוף זה יקרה. אני לא רואה שום קושי פה. .
[מצד הכתר, 'הנחת רוח' שבא מהפעולה, מהכתר דמלכות, זה לא נקרא 'לקבל' מצד הכתר?(?)] ברור, אבל הוא עוד לא הגיע לזה, ולכן אנחנו התקדמנו בהסבר. כתר ככתר,

הוא רק משפיע, אבל פה, צריך להגיע לקצת דברי חסידות, ולכן זה נקרא 'תענוג עליון'. כשהמשפיע יכול להשפיע, זה נקרא תענוג עליון אצלו, אבל זה תלוי במקבל. זה סוד הזיווג, סוף סוף. אם המקבל לא מקבל, המשפיע לא משפיע. זה מה שצריך להבין. אז נמשיך לאט לאט:

"וזהו סוד: דבר האיש אדנ"י הארי"ץ (בראשית מב, ל). וכשתבין זה תבין סוד הכתר עליון הנקרא אהי"ה שכולו רחמים והוא המשפיע ואינו מקבל". לפי המושגים של הרב אשלג: 'שכולו רצון להשפיע' דווקא.

"והוא המשפיע ואינו מקבל. ותבין סוד אדנ"י שהיא הספירה האחרונה [התחתונה] שכולה דין, והיא מקבלת ואינה משפעת. וצריך אני להאיר עיניך בדברים הללו, כי סתומים וחתומים הם, והנני רומז בכתב אבל אגמור לך כל הדברים בקבלה על פה בעזרת השם", זה מה שעשינו, בעל פה.(צוחק)

[תחיית המתים מן התורה.....] **"מגן אבות בדברו מחיה מתים במאמרו."** לפי דעתי הוא מתכוון לזה, לשאלה שלנו, הסוד כתר-מלכות. כי דווקא בבת אחת בו בזמן שהמקבל מקבל אז המשפיע מקבל נחת רוח. לכן זה נותן את הגדלות למלכות: זה נותן לכתר, וזה נקרא כתר-מלכות; וזה נקרא להמליך אותו.

"סוד הספירה האחרונה מקבלת ואינה משפעת במינה". אינה משפעת על הספירות שהן מהעולם שלה. פה הוא מסביר: פירוש באצילות, הוא מדבר ((הערה)) במלכות דאצילות. אז הספירה כשלעצמה לא משפעת בספירות של עולם אצילות שהן למעלה ממנה.

"אבל בכל מה שלמטה הימנה היא משפעת."

[.לא אמרנו שמשפעת לכתר?] עכשיו הוא מסביר את הדברים כסדרן. המלכות מקבלת מכל מה שיש למעלה ממנה, והיא לא משפעת למעלה, אבל היא משפעת למטה ולכן נקראת אדנ"י. אחר כך כשאנחנו מבינים את התפקוד של אור ישר-אור חוזר, אז אנחנו מבינים כי דווקא המקבל הוא גם כן המשפיע בבחינת אור חוזר. בבחינת 'אור ישר', כתר זה כתר, מלכות זה מלכות. בבחינת אור חוזר: מלכות זה כתר וכתר זה מלכות. אבל זה בבחינת, נאמר, אור מקיף. אבל בחינת קו היושר, בהסבר התהליך פה, זה ברור מה שהוא רוצה לומר: **" אבל בכל מה שלמטה הימנה היא משפעת, ולפיכך נקראת אדנ"י"**, מלשון אדון: היא שולטת למטה ממנה.

"ומה שאמרתי לך שכולה דין, מצד עצם אמיתתה, אבל כשהיא מתמלאת מן הספירות שעליה, הכול כפי המילוי: אם חסד חסד, ואם דין דין, ואם רחמים רחמים. והבן זה מאוד. הנה הודעתיך בראשי פרקים כיצד מידת אדנ"י מתמלאת משלושה שמות, וכיצד פועלת בנבראים כפי הדין. ובדרך זה תבין בהיות המים או האש, או הרוח, מהפכין בארץ, כי כפי גבורתם בארץ, תהיה הארץ פועלת. ואחר שהודענוך זה הכלל הגדול, מכאן תוכל להבין הטעם מדוע אדנ"י הוא בית שער לתפילות, ומדוע הוא בית דין של מטה, ומדוע הוא מוחץ ורופא, ממית ומחייה הכול לפי הדין. וראוי אתה לעיין ולהבין מאת כל מה שביארנו בשער הראשון שהוא שער אדנ"י, וכשתחבר אותן הדברים שביארנו שם עם הדברים שפירשנו עתה במקום זה, אז יראו עיניך וישמח לבך ותראה כי כל הדברים באין על סדר חכמת י"י יתברך. תבין מדוע נקרא אותה המידה אדנ"י, שהיא כמו אדני העמודים שהן בית קיבול לווי העמודים, בסוד ו"ה. ותבין מדוע נקראת בא"ר, או י"ם, או אר"ץ, או שאר השמות שכתבנו בשער הראשון. ובכאן נשלם עניין זה בפירוש הכינויין. ועתה בעזרת השם נבאר שאר השמות שנקרא בהם שם יהו"ה יתברך, בעניין שתשיג בהן חכמה ותזכה להידבק בשמו הגדול יתברך ויתברך לעדי עד אמן.

ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים בשם הגדול יהו"ה יתברך, צריכין אנו לבאר לך

מקצת מן הכינויין מלבד אלו שזוכרנו. ואינם כינויים בדמיון אלו האחרים שהזכרנו, אבל הם כדמיון רגלים מודיעין אותנו גדולת מעלתו יתברך, ומורים אותנו הדרכים שבהן נלך דרך ישר לעילויו של שם יהו"ה יתברך. דע כי זה השם יהו"ה הגדול קורין אותו המקובלים קו האמצעי כפי שאמרנו , אם כן , זה ברור: זה לא המלכות שהיא הקו האמצעי זה התפארת והטעם, לפי שהשם הזה הוא הדגל הגדול שבו יתאחזו כל סדרי המרכבה וכל שמות הקודש, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצדדין, כמו שהודענוך כבר. ובו יתאחזו כל הספירות כולן, לפי שהוא עומד באמצע ונוטה לכל הצדדים, ומתאחד בהם וכולן מתאחדים בו. וזהו שאמר בספר יצירה: היכל הקודש מכוון באמצע. ופירוש קו האמצעי הוא סוד אות ו' של שם יהו"ה יתברך, שהיא עומידת במקום השם והיא כדמיון קו בתווך, כך זה השם מתפשט למעלה למעלה עד אין סוף בסוד הכתר". אתה רואה שיש רמזים שיש בדעתו לומר. כי למעלה מכתר הכול אין סוף.

[למעלה מכתר?] מכתר ומעלה.

"ומתאחד בשם אהי"ה בסוד קו העליון, וחוזר ומתאחד למטה בשם אדנ"י, ואחר כך חוזר ומתפשט לצדדין וכל הצדדין מתאחזין בו מכל צד סביב. נמצאת למד כי ו' של יהו"ה יתברך היא עומדת במקום כל השם שלם", זה מסביר למה דווקא הספירה תפארת מקבלת כשם שם 'הויה'. שם הויה, זה הויה הכוללת אבל בכל זאת זה גם שם של הספרה תפארת.

"ובה מתאחזין כל השמות כולן. ולאותן היודעין סוד המרכבה מתברר כי בהיות אות ו' של שם מתפשט מכל צד, עליו נאמר: פשטתי את כתנתי (שיה"ש ה, ג) ואז היא מתייחדת עם ה' אחרונה של שם. פה יש איזה סוד של שיר השירים שקל להבין אותו וזהו סוד קו האמצעי בכל מקום. והרי אות ו' ראשה של מעלה סובלת סובלת זה מקיימת סוד הכת"ר והחכמ"ה והבינ"ה, אמצעה סובלת סוד הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת, תחתיה סובלת הנצ"ח וההו"ד והיסו"ד, וסימן: תחתיים שניים ושלישים תעשה (בראשית ו, טז). נשארת ה' אחרונה של שם מתאחדת עם אות ו', כמו שאמרנו, וזהו סוד שנקראת אות ו' של שם 'קו האמצעי' ועומידת במקום יהו"ה במקום ה-יהו"ה עצמו.וזהו סוד אות ו' של יעקב וסוד 'ואלהי יעקב' ה-ו' של ואלהי יעקב וזו היא הספירה הנקראת עץ החיים, כלומר העץ שספירת הבינה, הנקראת חיים, מתאחדת בו ."

תפארת נקרא עץ החיים. החיים זה הבינה כי הבינה זה סוד העולם הבא: 'ארץ החיים'.

(שרקי : מידת חיי מלך?) כן! תפארת זה עץ החיים. יש לך בגמרא ההבדל בין גן ועדן.

[לגבי 'סובלת' שזה מקיימת, פשט העניין ויט שכמו לסבול נאמר] כנראה שיש קשר כי ישכר דווקא... ובזה זכה לתורה שנקרא עץ חיים

[.רק דווקא בתפארת משתמש בביטוי סובלת והשאר מתאחדת].נכון , צריך ללמוד את זה

צד ב'

"כי זהו סוד הייחוד העליון בשלוש הספירות העליונות. ולפיכך הוא עומד 'בתוך הגן', ותרגם אונקלוס עליו השלום 'במציעות גינתא', שהוא קו אמצעי תוך זה אמצע, כמו שביארנו. ועל ידי העץ הזה מתאחדת הבינ"ה עם מלכות, כי שתי ההי"ן של שם המיוחד מתאחדות בקו האמצעי, זו למעלה וזו מלמטה. העליונה נקראת חיים [זה הבינה] והיא סוד חיי העולם הבא, והיא סוד וישבע בחיי (béhaié)העולם (דניאל יב, ז), אבל 'חי העולמים', [פה צריך לקרא חי (haié) העולמים ולא חי (é) העולמים. חי(haié) העולמים זה יסוד] היא מידת יסו"ד, החיים שמושך עץ החיים מן הבינ"ה, וכולן נמשכין מקו האמצעי שהוא גוף האילן, עד שמגיעים למידת יסו"ד ואז נקראת חי העולמים. ואם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל, אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת, לפי שכמה קליפות חיצונות מתאחזות

בו ויהיה גורם קיצוץ ופירוד, אבל עץ החיים לא נמנע מאדם הראשון תחילה. היה צריך לחזור על זה, כדי להבין את זה לעמקו, אבל אמשיך קצת אבל לאחר שחטא אדם הראשון וקצץ בנטיעות והפריד אלוף, לא נתנוהו להתקרב לעץ החיים לפי שחטא וחשוד היה. ואין עץ החיים מושג אלא על ידי עץ הדעת, כי עץ הדעת הוא בית שער שבו נכנסים לעץ החיים, כי עץ הדעת סודו עץ של ספירת דע"ת, שהיא הקו האמצעי".

כשיש איחוד של כל הכלים, אז מתגלה הכלי של הדעת, שבאיחוד חכמה ובינה. ואז מתגלה עץ הדעת, העץ של הספירה דעת.

"**כמו שעץ החיים הוא עץ של בינה כך מלכות הוא עץ של דעת**". ולכן, החטא היה במלכות, והתיקון צריך להיות במלכות. להתחיל במלכות, להמליך אותו. וזה נותן לי להסביר את זה: לפי הפשט של אותם הפסוקים, האיסור היה, לאכול מעץ הדעת, לפני שאוכל מעץ החיים. המדרש מסביר, שזה דומה למי שאכל פגה, בא על ארוסתו לפני החופה. היה צריך לאכול משני העצים: עץ הדעת ועץ החיים. אבל אם היה אוכל מעץ החיים קודם, עץ הדעת לא היה פוגם בו. מכיוון שאכל מעץ הדעת טוב ורע קודם, וטוב ורע זה, טוב ורע בערבוביה, אז צריך קודם כל בירור בין הטוב והרע, עד שיגיע לעץ החיים. וכל הברור הזה, זה עניין של התורה שבעל פה. כל התורה שבעל פה, מטרתה לברר בין טוב ורע, בסוד בעל הטורים, זה טוב ורע, ט' ו' ר'. ואם היה אוכל מעץ החיים, לפני עץ הדעת, אז לא היה חטא. דהיינו, במושגים שלנו, אם היה לומד קבלה לפני משנה, לא היה חטא. אז יש איזו סתירה: איך היה לומד קבלה לפני המשנה? אתם מבינים את השאלה? יש רק תירוץ אחד.

[.דרך ארץ?] לא. קבלה זה לא דרך ארץ. אתם תפסתם את העניין? מי שמתחיל בחכמה, שיש בה ערבוב של טוב ורע, אין לו תיקון, רק מיתה מכפרת, ולכן אסור לו לטעום מעץ החיים, כי יישאר לחיי נצח, עם הערבוב של טוב ורע בנשמתו.

[תיקון] כדי שיתקן צריך מיתה.

[הרב שרקי: צריך לומר שהיה לומד אצל הרב שלו] יפה! הסדר, זה סדר שהרב יהיה לו את העץ החיים אז הוא מתחיל עם עץ הדעת שהיא מתאימה שער לעץ החיים ולא לעץ המוות.

"**כמו שעץ החיים הוא עץ של בינה, כך מלכות הוא עץ של דעת. וסימן, ה' ו' ה': סוד ה' ראשונה, חיי"ם, סוד ו', עץ החיים, סוד ה' אחרונה: עץ הדעת. וסוד זה הוא קשר הייחוד לאותם היודעים סתרי האצילות. ואם כן שמור דבר זה מאד, ותמצא שאחר שחטא אדם הראשון בעץ הדעת נעשה חשוד ונמנע ממנו עץ החיים, וזהו סוד שאמר: הן האדם היה כאחד, ממנו לדעת טוב ורע**". לפי הפשט היה צריך להבין "כאחד ממנו, לדעת טוב ורע". אבל יש משמעות: "הן האדם היה כאחד", כאחד, "ממנו לדעת טוב ורע", הוא מעצמו יודע טוב ורע, וזה החטא שלו.

"**ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים (בראשית ג, כז), ולפיכך: 'וישלחהו י"י מגן עדן'. ודע כי הספירה הזאת נקראת תורה שבכתב לפי שמשה רבינו עליו השלום לבדו זכה להתקרב לשם הגדול הנקרא יהו"ה וזהו סוד: ונגש משה לבדו אל יהו"ה (שמות כד, ב), וזהו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהו"ה פנים אל פנים (דברים לד, י), ולפיכך נאמר בו: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (במדבר יב, ח), ולפי שמשה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריה המאירה, שנכנס לפנים מן ה' אחרונה להשיג קו האמצעי, וזהו 'ומראה ולא בחידות'. אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד, וה"א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא ייכנסו, ואחריה היו מביטים. ולפיכך כל נבואתם על ידי דמיון, וזהו: וביד הנביאים אדמ"ה (הושע יב, יא)**".

פה יש אולי איזה רמז: אדם ה', ייתכן, לא מצאתי פירוש על זה.

. סוף שיעור שערי אורה 51 בקלטות 3MP חדש

אולי יש שאלות על העבר, כי פגרה זה לא מושג קבלי [צוחק]
אנחנו מתקרבים לסוף השער החמישי, שהוא סוף סוף השער העיקרי, כי זה הכינויים של שם הויה: תפארת.
[הרב שרקי: שאלה כללית על שם הויה, למה קוראים לו שם העצם] יש פה שאלה, מכיוון ששם הויה לא מורה על עצמות. אבל מכל מקום, ההויה, זה שם העצם של העולמות. בהויה עצמה אין תפיסה, והיא כולה אלקות. אבל זה לא עצמות האינסוף, אלא, לפי מה שאני זוכר מתורת האר"י, זה שם, עצם העולמות. מכל מקום, שם הויה, יש לו כמה מדרגות. זה למדנו כבר בהתחלת הספר. יש המדרגה של שם שנכתב ונקרא, ושם שלא נכתב ולא נקרא. ההויה מורה, על היחס בין האינסוף והעולמות. אבל מכל מקום, שם אצילות, עולם האצילות, הוא עצם העולמות. עולם האצילות, הוא קשור בעצמותו, דרך כתר, לאור אינסוף, והוא נקרא הויה. הויה, זה עצם. הויה, זה למעלה מהמציאות. הויה, זה הפנים(בניקוד שווא) של המציאות. אני זוכר שאחד מהשיעורים הראשונים שקיבלנו מהרב צבי יהודה ז"ל, והוא הסביר באריכות את ההבדל בין אלוה ואלקות. אז מכל מקום, שם הויה מורה על האלוה. אני זוכר, הוא נתן הסבר ארוך על הטעות של קנט, מצד אחד, של שפינוזה, מצד שני, ושל ברגסון, מצד שלישי. הוא היה בקיא במושגים האלו. ועניין של קנט הוא הסביר את זה , אולי אתם בקיאים במושגים של קנט, ההבדל בין הנומן והפנומן. אז אלקות זה הנומן של קנט, אבל ההויה של האלוה זה למעלה מזה, או פנימי מזה. הוא נתן לי פעם 'séminaire' שלם: על העניין של: הפילוסופים לא ידעו מי הוא האלקות, הם יודעים רק התייחסות לאלקות. אבל מי הוא? וכל התיאולוגים שמדברים על מי הוא אותה אלקות, הם עובדי עבודה זרה, והעיקר זה הנצרות. רק האיסלאם, היא מסתלקת מהעבודה זרה ההיא. מה שאני שמעתי באופן ברור, מכל מה שלמדתי על זה, לאיסלאם, יש להם רק כינוי כשר למהדרין, אם אפשר לומר, זה 'הרחמן'. הרחמן, שהוא אלקי אברהם. הם יודעים את זה, יותר מזה לא יודעים. כל המיסטיקה שלהם, התיאולוגיה שלהם, היא תיאולוגיה ומיסטיקה טבעית, שיודעים מה זה אלקות. אבל האלוה? לכן צריך להבין את זה. זה ההבדל בין שם הויה וההויה.
[המציאות זה מלכות?] המציאות לא! זה מתחיל בחכמה, זה מתחיל באצילות, שמה זה נקרא קצת יש. "והחכמה מאין תמצא", המציאות מתחילה בחכמה. המציאות זה תפארת ומלכות.
[מציאות זה יחס להויה(?)] מציאות זה גילוי הויה.
[אם שם הויה הוא הויה התפארת, אז אין שם מציאות] נאמר את זה ככה אולי: המציאות, זה הכלי של הויה, זה הגילוי והכלי של הויה. הוא הווה והוא נמצא, הוא עובר את כל העולמות.
[הרב שרקי: הוא עובר עיבור.) מה הקשר? (אלהי העבריים, הוא עובר את כל העולמות])זה חידוש מאיפה מצאת את זה?(ר נחמן מברסלב בתורה :בא אל פרעה) אני זוכר שיש לו פרק שלם על: "ויעבור", בסוד העיבור, קשור לעברי. זה התפארת, זה הבריח שהוא עובר את כל: (תהלים פרק קמה, (יג) "מלכותך מלכות כל עלמים", זה קשור לזה. אם אני זוכר היטב לא הייתי כך בריא בשיעור הקודם עברנו מהר.

"ואחר שהודענוך אלה העיקרים הגדולים בשם הגדול יהו"ה יתברך, צריכין אנו לבאר לך מקצת מן הכינויין מלבד אלו שזכרנו. ואינם כינויים בדמיון אלו האחרים שהזכרנו, אבל הם כדמיון דגליםאני חושב שזה טעות צריך 'דגלים'. אפשר 'רגלים' ג"כ אבל אני לא

חושב מודיעין אותנו גדולת מעלתו יתברך, ומורים אותנו הדרכים שבהן נלך דרך ישר לעילויו של שם יהו"ה יתברך .״פה ג״כ יש לדייק, יש שני מושגים: דרך ישרה, זה לשון החכמים ודרך הישר.
דרך ישר, זה לשון זכר, ודרך, לשון זכר, זה מלחמה.
בלשון נקבה, זה תורה. לכן, לפי דעתי צריך לתקן ולומר: דרך ישרה, זה לשון החכמים, הרגיל אצל החכמים: דרך ישרה. אתם זוכרים את הסוגיה בהתחלת קידושין ,כל הדיוק שמה, המשמעות של דרך לשון זכר: זה מלחמה:
ודרך לשון נקבה זה: תורה. הפסוק זה:׳הדרך אשר ילכו בה׳ זה תורה. שמה זה סוגיה עמוקה מאוד כי יש יוצא מן הכלל במצוות של הלכות קידושין. למה זה נאמר בלשון נקבה, כי האשה נקנית בשלש דרכים״. לשון נקבה. יש שקלא וטריה בסוגיה: למה המשנה השתמשה ב-׳דרך׳ לשון נקבה? כי הטענה של הגמרא, כי כל התורה כולה, בלשון זכר נאמרה. היה צריך לומר האישה נקנית בשלשה דרכים שלשה זה לשון זכר. הסוד הזה ששלשה, זה זכר ושלש, זה נקבה, זה עוד סוד אחר בעניינים. למה דווקא המספרים הם הפוך, עד עשרה? פעם נחזור על זה. מכיוון שכל התורה כולה, בלשון זכר נאמרה: הזכר מצווה מהמצוות, לכן היה צריך לומר: ״האשה נקנית״ בשלשה דרכים, דהיינו הדרכים של הזכר. אבל דווקא המשנה אומרת: בשלש דרכים, הדרכים של הנקבה. והיא מסבירה, כי הכוונה של המשנה, זה כדי להשתמש בדרך לשון נקבה, דהיינו: תורה. מה הכוונה של הגמרא? אלא מכיוון שהיחס בין זכר לנקבה, זה או מלחמה או תורה, ולכן יש יוצא מן הכלל: אע״פ שכל התורה כולה בלשון זכר נאמרה, פה יש יוצא מן הכלל הפוך: ההתנהגות דרך, במובן של התנהגות, הדרך, צריכה להיות דרך לשון נקבה, דהיינו: תורה. ואם לא כן, זה מלחמה. כי הביטוי, השאלה הראשונה של הסוגיה, היא ככה: ״גמ׳. האשה נקנית. מאי שנא הכא דתני האשה נקנית, ומ״ש התם דתני האיש מקדש?״, ופה יש שתי שאלות: ״מאי שנא הכא דתני האשה נקנית״ אע״פ שהתורה אמרה ״כי יקח איש אשה״. הביטוי של התורה, של המקרא, זה: לקוח ואתה אומר קנין? אז אם יש סיבות לשנות קיחה בקנין, למה אתה שונה גבי קידושין? לכן יש שתי שאלות. זה לא ״מאי שנא הכא מהתם והתם מהכא״ אלא ״מאי שנא הכא״ מהמקרא? כאן יש הפסקה בשיעור 52 דקה 12 ממשייך בהתחלת שיעור51 ״מאי שנא הכא (...)״. לכן יש צורך גם בלשון קנין, וגם בלשון קידושין; לאותה סיבה: מכיוון שהנושא של האקט, של המעשה, של ׳מי חוזר על מי׳, זה האישה, כך מסבירה הסוגיה, ולכן האיש מקדש. אבל הנושא של תורת הקידושין זה האישה. לכן ״האשה נקנית, דמדעתה אין, שלא מדעתה לא״. זה הסוד של דרך, לשון נקבה, דווקא לאותו נושא של הקידושין. מזה אנחנו לומדים שחכמים היו רגילים לומר: ״איזוהי דרך ישרה״ ולא דרך הישר. כי דרך, לשון זכר זה מלחמה.
״איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושה ותפארת לו מן האדם״.
[״יש דרך ישר״] במשלי, ״יש דרך ישר״. זה מלחמה, אין שבויים (צוחק). אבל יש ביטוי ׳דרך הישר׳.

״דע כי זה השם יהו"ה הגדול קורין אותו המקובלים קו האמצעי .״הביטוי של הרמב״ם זה ׳הדרך האמצעי׳. פה יש לנו שוב איזה מפגש, אם אפשר לומר, בין הלשון המקובלים ולשון הרמב״ם. המהר״ל חוזר גם כן על זה, אבל המשמעות של המהר״ל, ׳האמצע׳, זה למדנו בשיעור קודם, לפי ההסבר של שערי אורה. כי עיקר, עצם מדרגה מיוחדת, זה האמצע שלה. כי החלק העליון הוא קשור לספירה העליונה, נאמר ימין; והחלק התחתון, קשור לספירה התחתונה, שמאל; לכן עיקר, עצם ספירה מיוחדת, מידה מיוחדת, מדרגה מיוחדת זה האמצע שלה. כל האמצע הוא קדוש. זה ישראל , ירושלים. ישראל בעמים,

ירושלים בארצות, והשבת בזמן.
זה העניין של השכינה: השכינה שורה על ישראל ועל ירושלים. השכינה מתגלה על ישראל וירושלים. על ידי ציון. ישראל, שהוא אמצע מין האנושי, וירושלים שהוא אמצע הארצות, אז השכינה של שם הויה מתגלה, שם התפארת.
"דע כי זה השם יהו"ה הגדול קורין אותו המקובלים קו האמצעי. והטעם, לפי שהשם הזה הוא הדגל אתם רואים דגל לא רגלים הגדול שבו יתאחזו כל סדרי המרכבה וכל שמות הקודש, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצדדין, כמו שהודענוך כבר ,"כל זה, זה עניין המרכזי שלו, של איחוד המידות. השם האמתי, זה השם שמורה על איחוד המידות. כל מידה, זה מידה בפני עצמה, זה שם, זה גם כן קודש, אבל איחוד המידות, זה השכינה לישראל, זה שם הויה לישראל.
[עם מחנה שכינה] זה האמצע, מחנה שכינה. כל הקשיים של עם ישראל באים מהעניין הזה. הנשמה של עם ישראל, זה איחוד המידות. מכיוון שיש כל המידות, יש פירוד בין המידות, יש מתח בפירוד על המדדות, אז ההסבר: בהתחלת הדרך, אע"פ שזה כבר התחלת הפירוד, כל עוד שזה קשור לאיחוד המידות זה כשר לגמרי: "אלו ואלו דברי אלקים חיים". אבל כשזה מתחיל להתפרד מאיחוד המידות, לא רק שזה אסור, אלא זה בניגוד דווקא להלכה. כל עוד שזה בתוך העדה, בתוך האיחוד, בתוך המחנה: 'דעת יחיד', נאמר, זה כשר למהדרין. אבל כשזה כבר נוטה לפירוד, אע"פ שזה אותו ערך, זה כבר לא רק חול גבי קודש, אלא זה ההפך. והדוגמא, לפי דעתי, בתורת התולדות, זה הזהות הארמית. היא היתה הכי קרובה לזהות העברית; הזהות הארמית היא הזהות העברית של הגלות., והיא ששמרה על הגחלת, אם אפשר לומר, ולכן הקדושה של הארמי, זה קרוב מאוד לקדושה של העברי, אבל כשזה מתחיל להיפרד זה דווקא השונא הכי קשה: "לבן בקש לעקור את הכול" 'הכול', זה יעקב. יתכן שיש תקופות של מבחנים, תקופות של סוף גלויות. דווקא כשאברהם אבינו יצא מאור כשדים, השנאה של הקליפה הארמית מתגלה. וכן הלאה: ביציאת מצרים, ואנחנו עדים לתופעות דומות. בבחינת בדיחה, אפשר לומר שיש רק שתי מחנות: הכיפות והקליפות. אבל גם בקליפות יש עולם ומלואו.
העניין של אמצעי, זה העניין של האיחוד. וזה כוחו של המהר"ל, הוא הראשון שהצליח באופן כל כך חזק לגלות את זה בתורת הנגלה. אבל השורש, הוא בתורת הנסתר. וגם כן הרמב"ם, אבל אצל המהר"ל זה חזק מאוד.
"והטעם, לפי שהשם הזה הוא הדגל הגדול שבו יתאחזו כל סדרי המרכבה וכל שמות הקודש, בין מלמעלה, בין מלמטה, בין מן הצדדין, כמו שהודענוך כבר ,"והוא מגדיר אותם 'שמות הקודש'. כל עוד שהם קשורים לתפארת, להויה, לשם הויה, זה נקרא קודש. וזה גם כן התוכן של פתיחת אליהו הנביא. עוברים על הפשט של הפתיחה של אליהו הנביא, זה אותו נושא.
['שמות הקודש'. המהר"ל מתכוון למה שהרמב"ם מתכוון?] לפי דעתי כן, בלשון אחר לגמרי. אני לא זוכר מחלוקת על זה בין הרמב"ם והמהר"ל על העניין של האמצעי.
[אפשר לומר שמה שהרמב"ם מתכוון בנגלה, המהר"ל מתכוון בנסתר?] דווקא אצל המהר"ל זה גם כן בנגלה.
[זה נגלה של הנסתר] זה ברור שזה לפי הנסתר, אבל זו אותה כוונה. כי יש פרק גם בהלכות דעות וגם בשמונה פרקים, שדווקא הדרך האמצעי, זה הכוונה של איחוד המידות. אצל הרמב"ם, העניין של האחדות. כל כוונה צריך להיות, מה זה כוונה לשם שמים? צריך להיות להאחיד את הבורא, וזה הדרך האמצעי. אנחנו רואים שזה כמעט אותם מושגים, אבל אותה כוונה, אני משוכנע. זה דווקא הנושא, שלא מצאתי שום רמז של מחלוקת ביניהם.

[הרב שרקי: יש קצת הבדל כי אצל הרמב"ם דרך האמצעי זה דבר נוח] לא דווקא, זה אצל אריסטו אולי, הביטוי באה מאריסטו, בלי שום ספק. אבל גם אצל אריסטו, יש מתח בין הקצוות ולכן האמצעי, זה מקום של כוח פנימי עצום, אצל הרמב"ם. ולכן הוא מביא, באופן יפה מאוד, הרמב"ם, כי כל הקצוות נוטים לקיצוניות, זה ממש ההגדרה של החטא. אע"פ שכשזה באמצע אותה מידה, זה מידה טובה, אבל כשהיא בקצוות זה חטא. אני זוכר, שמעתי את זה מאנדרה נהר ז"ל: ההבדל בין המושג 'חסיד' אצל הרמב"ם ואצל הריה"ל. אצל הריה"ל, 'חסיד' זה דווקא בקצוות. אצל הרמב"ם 'חסיד', זה דווקא באמצע. ואני זוכר טעות בהרצאה שלו, אני מקווה שזה לא נדפס זה היה בסורבון לפני הרבה, הרבה זמן, והוא אמר: יש פסוק שאומר 'חסיד יסוד עולם'. אני ידעתי שזה: "וצדיק יסוד עולם". הוא הגדיר יפה את ההבדל בין המושגים 'חסיד' ו-'צדיק' אצל הרמב"ם ואצל הריה"ל. יש פרק ב-'אורות הקדש', שזה מקביל דווקא לפרק בשמונה פרקים של הרמב"ם. והרב מסביר ההסבר בין הדרך של היחיד, שיכול להיות בקיצוניות, במידה מסוימת, והדרך של הכלל, שצריך להיות הדרך האמצעי. מה הכותרת של הפרק הזה באורות הקדש? זה המפתח של הפרק של הרמב"ם. הפרק של הרמב"ם זה: 'משה ונפשו' אצל הרמב"ם, "הכובש את יצרו". החידוש של הרב קוק היה זה שהיחידים, הם מפלסים את הדרך לעם כולו. ולכן הם, חובה להם, וזה אושר שלהם, הוא אומר, להיות קיצונים במידה המיוחדת, אבל אסור להידמות להם, זה העניין של היחידים.

אצל הרמב"ם, בלי שום ספק, דרך האמצעי זה בכוח, זה לא כפי שאומרים האקלקטיזם 'éclectisme', עניין של פרווה, לא זה ולא זה. זה מעניין מאוד, כי דווקא המהר"ל, בחר במושג הזה כקו מנחה של כל התורה שלו, גם הרמב"ם. יש גם כן נושא משותף אצלם, למדנו את זה לפני הרבה, הרבה זמן, זה העניין של היחס לאמת: צריך להיות אחרי כל הברורים של הכוחות הגופניים, כל האינטרסים הביולוגים; ואצל הרמב"ם ואצל המהר"ל, זה אותו נושא, אותה תורה. מתחילים לדבר על השכל, רק אחרי כל עניין של יחס לעולם הזה, אם אפשר לומר את זה ככה. נושא מקביל. ואם אני זוכר, את זה כתב הרמב"ם כשהיה צעיר כבר, והמהר"ל, כשהיה זקן.

"ובו יתאחזו כל הספירות כולן, לפי כשהוא עומד באמצע ונוטה לכל הצדדים, ומתאחד בהם וכולן מתאחדים בו .זה סוד איחוד המידות. זה חוזר בזיכרוני: זה פתיחת אליהו הנביא בכל האורך **וזהו שאמרו בספר יצירה: היכל הקודש מכוון באמצע** ,"היכל הקודש, זה מלכות. זה הפסוק בחבקוק הנביא: "ויהו"ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ". ההיכל זה מלכות, ויהו"ה זה תפארת.

וזה ההסבר של הזהר, אני זוכר את הפירוש של הגאון מווילנא על: "הכל תלוי במזל ואפילו ספר תורה בהיכל". אז הביטוי "ספר תורה שבהיכל" זה תפארת במלכות. זו היתה חידה בזהר: התורה תלויה במזל? והגאון פירש במילה אחת: 'ספר', הספר עצמו תלוי במזל, בחוקות הטבע, אבל לא התורה. יפה, פירוש יפה. זה היה לפני עשרים שנה, הייתה כתבה באיזה עיתון, אחרי הושענה רבה, שמחת תורה, כתבה על המנהגים של כל העדות בשמחת תורה, והכותרת הייתה: "הכול תלוי במזל ואפילו ספר תורה בהיכל", כי אצל הספרדים, הנשים הולכות לנשק את הספר, לא אצל האשכנזים.

"ופירוש קו האמצעי הוא סוד אות ו' של שם יהו"ה יתברך, שהיא עומדת במקום השם והיא כדמיון קו בתווך, כך זה השם מתפשט למעלה למעלה עד אין סוף בסוד הכתר ומתאחד בשם אהי"ה שהוא שם גם בינה וגם כתר **בסוד קו העליון, וחוזר ומתאחד למטה בשם אדנ"י** "אדני שנקרא 'היכל', זה אותה גימטריא: הס, היכל ואדני, זה אותה גימטריא, זה ששים וחמש. זה דווקא קשור לפרשת פינחס: כשמנו את משפחות שבטי ישראל, יש רש"י שמה, מרכזי. תראו באיזה פסוק בפרשת פינחס על בני משפחת בנימין.

רש"י מסכם את המספר של מנין המשפחות במנין של פרשת פינחס ואומר שסוף, סוף מצאנו רק שמונה משפחות אצל הלויים וחמשים ושבע אצל שבטי ישראל סה"כ ששים וחמש, לכן היה חסר ה' משפחות. רש"י מביא פירוש של רבי משה הדרשן, שהוא קושר את זה לפסוק דווקא בפרשת דברים בפרק ז': "כי אתם המעט מכל העמים", ה'-מעט, וזה דווקא הגימטריה של שם אדנ"י, לכן שם אדנ"י נקרא בכל מקום 'חסר', בלי ו', זה הגימטריה של היכל.

אם זה היה נכתב עם ו' הגימטריה היה שבעים ואחד, זה הכלי של 'שם הגדול' שהוא שבעים ושתים. בלי ו', המינימום נאמר, של הכלי, כדי שהשכינה תשרה על ישראל, זה ההיכל של ששים וחמש בגימטריה אדנ"י, בלי ו'.

"**ואחר כך חוזר ומתפשט לצדדין וכל הצדדין מתאחזין בו מכל צד סביב**." אתם רואים שכל פעם הוא חוזר על זה: יש התפשטות לצדדין, לכל המידות, אבל כל המידות מתאחדים בו. עיקר סוד שם הויה של תפארת, זה הסוד של איחוד המידות: "שמע ישראל י"י אלהינו י"י אחד".

"**נמצאת למד כי ו' של יהו"ה יתברך היא עומדת במקום כל השם שלם ובה מתאחזין כל השמות כולן**." דהיינו עיקר ההויה זה שם הוי"ה, תפארת. דהיינו, הו' של ההויה הכוללת: ווי עמודים.

"**ולאותן היודעין סוד המרכבה מתברר כי בהיות אות ו' של שם מתפשט מכל צד, עליו נאמר: פשטתי את כתנתי (שיה"ש ה, ג) ואז היא מתייחדת עם ה' אחרונה של שם. וזהו סוד קו האמצעי בכל מקום. והרי אות ו' ראשה של מעלה סובלת סוד הכת"ר והחכמ"ה והבינ"ה, אמצעה סובלת סוד הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת, תחתיה סובלת הנצ"ח וההו"ד והיסו"ד, וסימן: תחתים שנים ושלישים תעשה (בראשית ו, טז)**". התיבה: למדתי פירוש של אביו של השל"ה על התורה, הוא מסביר סוד יפה מאוד: כשנח בנה את התיבה, הוא מסביר את המספרים שיש במקרא: אורך התיבה ורוחב וקומה. הוא מסביר, שנח שמע צווי של השם, לקרא בשם יהו"ה. אבל הוא שמע את זה באופן חומרי והוא בנה תיבה. התיבה, זה שם הויה, התיבה המיוחדת. אז 'לקרא בשם יהו"ה', לקרא זה אותיות קומה, רוחב ואורך. דווקא המספרים שמה זה הגימטריה של י' כפול ה' וכפול ו' וכפול ה'. לכן נח ואברהם שמעו אותו צווי: לקרא בשם ה', כדי להציל את העולם. אלא נח שמע את זה באופן חומרי ובנה את התיבה, וכתוב באברהם: "ויקרא בשם יהו"ה",אנחנו צריכים נח ואברהם, אבל מכל מקום זה אותו צווי.

[נח בנה את התיבה באופן חומרי הוא גם נסגר בתוכה ואברהם להפך] לפני ה' (בראשית פרק יז, (א) "ויאמר אליו אני אל שדי התהלך לפני". התחלת לומר, חשבתי על זה שיש פסוק שאומר: (בראשית פרק ט', (כ) "ויחל נח איש האדמה". אברהם היה הרוח.

יש לכאורה סתירה, בין ההגדרה של צדקת אברהם וההגדרה של צדקת נח בפסוק: כי גבי נח כתוב: "את האלהים התהלך נח". גבי אברהם כתוב: "התהלך לפני והיה תמים". אבל כשהקב"ה אמר לנח: "בא ... אל התיבה", זה "ויאמר יהו"ה אל נח". והוא מסביר: "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה". לכאורה יש סתירה. אני הסברתי את זה ככה: 'אותך' מיותר. היה יכול לומר: 'ראיתיך' אלא 'אות בך', ראיתי, והרמז לאברהם. נח עצמו זה: "את האלקים התהלך נח". מכל מקום, למה נח מצא חן, בין כל הצדיקים שבדור, רק נח מצא חן? מכיוון שבתוכו, הוא היה כבר אברהם, האות של אברהם!

אם אתם זוכרים הפירוש של רש"י על: "ונח איש צדיק", "הואיל והזכירו ספר בשבחו, שנאמר (משלי י ז) זכר צדיק לברכה". כדי שלא תחשוב שזו הסיבה ש-'נח מצא חן', שזה היה צדיק, זה היה לא מספיק, כי היו עוד צדיקים, למשל מתושלח, אלא ההבדל שנח כלל את אברהם כבר. אברהם הציל את נח, לפי הביטוי של הגמרא: "ברא מזכי אבא".

מכיוון שאברהם היה מצאצאי נח, אז נח מצא חן, מצא חן ממש. בכל זאת: שמא תחשוב שהיה רשע, לכן התורה אמרה שהוא צדיק. אבל זו לא הסיבה שמצא חן. כי יש בפסוק הקודם: "נחמתי כי עשיתם". "ונח מצא חן". יש מדרש שאומר: הגזרה של המבול הייתה על כולם, אפילו נח, אלא נח 'מצא חן', זה סימן שמצא חן ממש. מה הסיבה שהוא ולא אחר? זה אברהם: "כי אותך".

[רש"י על בלעם, (לא ברור אולי "בנו בעור שהיה יותר גדול מאביו")] כשהוא היה מסתכל, זה קשור, דווקא בפרשת בלק. זה סוד התולדות. מי הוליד מי? מכיוון שנח הוליד סוף, סוף אברהם, אז ניצל. בדור שלו, אף אחד לא היה יכול להבין למה נח ולא צדיק אחר. היו הרבה צדיקים מאותו סוג: חנוך, מתושלח, מאותו סוג של: "את האלקים התהלך", אלא מכיוון שהיה אביו, וזה זכות עצום, זה לא זכות לפי המעשים, זה זכות לפי הזהות. לפי התיאולוגיה הנוצרית, הם הפכו את הכול: אצלם מהו הגדרה של 'צדיק'? מי שמוצא חן נקרא צדיק מכיוון שמצא חן. ממש נוצרי זה יהודי הפוך, עשו. אני לא אמרתי שיהודי זה קפה! זה נס! (צוחק)

[מה היה החסר אצל נח?] הוא היה צדיק בין אדם למקום ולא בין אדם לחברו.

[אפשר למצא את החסר הזה בכך שהוא בנה תיבה, החומריות של התיבה] תשמע! יש איזה דיוק באותו פירוש של אביו של השל"ה, הוא הסביר את זה ככה: העגל, אותיות: "גדולה עברה שמה". יש גמרא שאומרת, שדוד לא היה מסוגל לאותו חטא, דור המדבר לא היה מסוגל לאותו חטא אלא כדי ללמד תשובה, דוד ליחיד ודור המדבר לכלל. הוא נותן הסבר: מה זה "גדולה עברה לשמה". "עברה לשמה" כדי ללמד על אפשרות של התשובה. הוא אומר גבי נח גם כן: כשהקב"ה אמר לו: "בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אותך ראיתי צדיק", נח היה צריך לומר: אני לא נכנס, מכיוון שהיה צדיק אז היה יכול למנוע את המבול אם לא היה נכנס בתיבה. וזה עוד סימן שהוא היה צדיק בין אדם למקום ולא בין אדם לחברו. אברהם היה אומר: אני לא נכנס, והיה מציל את העולם. לפי דעתי פה יש חידה, כי טוב שנח נכנס, וכל הרשעים האלו נכנעו. כי מה קרה אצל אברהם? אנשי סדום ועמורה הוא היה מתפלל עליהם, הוא היה מגן עליהם. אתה מבין? זו הנטייה של אותו צדיק של מידת החסד גמור, שהוא מגן על הרשעים, ממש זה הצלב האדום, זה הגנה על הרשעים. אצל נח, התוצאה: הרשעים הסתלקו, חוץ מצאצאי חם ויפת, יפת פחות, אבל חם. תודה לאל, למדנו שיש זמן קצוב גם על הקללה של חם, זה עלול להסתיים. סיפרתי לכם את העניינים שיש לי עם השחורים של אפריקה?

[.] על קונגו, אתם רואים צרוף מקרים, זו תוצאה מקמרון. אולי אספר לכם רק בקצרה, לפני חמש שנים הייתי במשרד שלי במעינות ואני מקבל טלפון מפריז איזה גוי צרפתי שאומר: אתה הרב אשכנזי? אתה מוכן להיפגש עם איזה ראש מדינה שהוא רוצה לדבר על היהדות?

שיבא בירושלים ברצון רב.

אין קשרים, זה בלתי אפשרי, אתה יכול להיות בשויץ? אז אמרתי לו תשמע אני צריך לחשוב קצת

תחזור לי צלצול מחר בבוקר.

טלפנתי למשרד החוץ מיד ואני שאלתי: יש לכם בעיות עם קמרון? הממונה על אפריקה אומר לי: מי אתה? קח מונית ותגיע מיד. הנשיא של קמרון מתלבט איך לקשור מחדש קשרים דיפלומטים עם ישראל או לא, והוא אוהב תנ"ך, מיסטיקה. תשמע זה פקודה: תלך ותצליח.

הייתי שבוע בז'נבה איתו, והמלון שלם: רק הקמרונים, כי הנשיא כשהוא יוצא מקמרון - יתכן שזה גם כן ככה בכל המדינות באפריקה - הוא לוקח איתו כל השרים שהוא חושד

בהם.(צחוק) כל שר ושר יש לו צבא משלו, שומרים. זה היה מלא קמרונים. למדנו כמה שאלות שהיו לו על התנ״ך, ומתברר שהוא היה סמינריסט.(חסר) באמצע למוד היה מפסיק עם טלפון עם כל העולם כולו. הגענו לשני עניינים, העניין אחד: אשתו של משה רבנו, והסברתי לו: (במדבר פרק יב, (א) ״על אדות האשה הכשית אשר לקח״, כושית זה כושית. הוא לא רצה להאמין, כי ב-׳bible׳ שלו זה היה ׳יפה׳. הסברתי לו כי בעברית כשרוצים לומר יפה אומרים: כושי. הוא הביא כל האנציקלופדיות שמצא בז׳נבה, סוף סוף השתכנע שהמשמעות זה ׳כושית׳. הוא ביקש סליחה רבע שעה, אחרי רבע שעה הוא חוזר ואומר בצרפתית בחיוך גדול:

Monsieur le Professeur; J׳ai téléphoné; nous signons״״״. אנחנו חותמים. אשתו של משה רבנו כושית? מיד, חתימה. והדבר השני, זה כשהסברתי לו כי הרצל בספר שלו, המדינה של היהודים -אני משוכנע שזה אמת - הוא אמר: מיד כשנקים מדינת ישראל נטפל בשחרור השחורים. הוא ביקש את הספר.

[.] דברנו על הקללה של חם. הסברתי לו לפי כמה מקורות, שאני למדתי שיש זמן קצוב. הוא הבין, תפס במה מדובר. כשהגענו ליהונדה , לחתימה של הכתבים, הייתה שיירה של שגרירות והייתי עם אשתי במכונית אחת, ומן השדה התעופה לארמון שלו, שהגענו לארמון, איזו הפתעה: הוא הסיר את התמונה שלו ושם את התמונה של שמעון פרס ואמר לו: זה הבית שלך. בדרך, היו מתקבצים כדי ללחוץ יד, מכל מי ומי של השבטים, אם זה נוצרים, אם זה מוסלמים, אם זה אנמיסט, כל הריקודים. ופתאום אני רואה סביב למכונית שלי המון אנשים, נשים ואנשים, בהשתחויה וככה מתפללים כלפי המכונית שלי. סוף סוף הבנתי: היה לי כיפה וראו בי אפיפיור! לקחתי את הכובע שלי ושמתי על הראש, זה היה ממש יותר ויותר. אמרתי לנהג: תתקדם זה אסור בשבילנו, הוא אמר לי בצרפתית של קמרונים: ׳Patron׳, אני לא יכול. סגרנו את הוילונות. הסבירו לי שהעם שמה, היה משוכנע שאנחנו באים מן השמים ממש, כי אצלם ירושלים, נצרת, א״י זה בשמים. כששמעו שהגענו למחרת של אסון שהיו שמה, ושמעון פרס שהוא חכם, הביא אתו רופאים, עזרה רפואית. הראשון שהגיע, זה העזרה של ישראל, שמעו כל זה, באו מן השמים, במטוס, והיו משוכנעים שאנחנו מלאכים ממש. יש להם יחס לישראל משהו יוצא מן הכלל. אחרי קמרון כמעט כל המדינות, אחת אחרי השנייה, אחרונה זה קונגו, זה היה הכי קשה: קונגו בראזאביל היה מרקסיסט, עכשיו הייתה הפיכה שמה. הוא היה צריך לבחור לקשור ברית עם האמריקאים או עם הישראלים כדי לעזור למדינה שלו. כי דווקא הצרפתים עזרו לנשיא שקדם לו, ושניסה לעשות הפיכה והצרפתים עזרו לו ולכן יש לו שנאה לצרפתים משהו יוצא מן הכלל אע״פ שהוא צריך אותם, והצרפתים הם האויבים הכי מושבעים לישראל באפריקה, כי דווקא אנחנו מתחרים אתם על כל העניינים. כל פעם שיש לו בעיות הוא מתקשר אלי: אני צריך יעוץ. הוא אומר לי בצרפתית:

nous traversons une zone de turbulence

אני מתקשר ל-chef du Protocole, המזכירה עונה: le répondeur

le directeur n׳est pas en place; il n׳est pas à sa place; il sirote le café

יש להם איזה שפה משהו יוצא מן הכלל.

[.יש סוף לקללה של חם?] יש לי כמה מקורות: ״עבד עבדים יהיה״ למו, וסוף סוף יש שחרור עבדים ודווקא זה קשור. זה שייך לישראל לפי הפשט, אבל בסוף האלף השישי, זה יהיה לכל העולם כולו, זה קשור גם כן לסוף שבעים מלכויות, שזה מקביל לסוף גלות ישראל. יש איזה רמז ברור, זה לא רמז, זה פשט. הסוף של הקללה של חם. הוא לא תפס

את המקורות, אבל תפס את העניין של צפורה ושל הרצל, זה תפס באופן ברור. סוף, סוף ביררתי איך זה הגיע עלי. כשהייתי בצרפת, הייתי נשיא של הסטודנטים היהודים והיו לנו אסיפות עם הסטודנטים האפריקנים, כל העניין נגד הגזענות, נגד אנטישמיות, ודווקא אחד מהנשיאים שלהם, של הסטודנטים הוא עכשיו שר בקמרון וזכר את שמי. הרופא הצרפתי שלו, כי יש לו גם רופא אליל, הלך אצל רב בפריז ששמע עליו, כדי לבקש את הכתובת שלי. זה היה דווקא הרב של ה'קופרניק'. הוא סיפר לי שמה ששמע, כי הדלת של המשרד היה פתוח, מה ששמע מהרב הליברלי שהיה מדבר, הוא ברח, הוא ברח ממה ששמע. הוא חיפש את הכתובת שלי ב'Consistoire', ונתנו לו.
באפריקה צריך לדעת שהכול יכול לקרא. יש לך פגישה? רק תזכור את השעה כי היום והשנה זה לא ברור.....
[.] הם התחילו להתלונן לפני כמה שנים שיש להם מסורת שהם כמה שבטים של יהודים ממש, שביציאת מצרים לא עברו עם משה אלא ירדו בדרום וההוכחה שיש להם ברית מילה. הסברתי להם שכל זה, זה אגדות. הם רצו שחלק מהעם שלהם יתגייר כי חלק הוא נוצרי, חלק מוסלמי, אז שחלק יהיה יהודי, ככה זה יותר בטוח. יש להם אינטרס ברור, כי אם הם יהודים הם יכולים לעלות לארץ ולבקש פרנסה. הסברתי לו שזה אסור כי לא מגיירים שבט שלם, עם שלם, רק יחידים. אז הוא שאל: ואני? כל עוד שאתה נשיא אל תחשוב על זה. היה בתוכם כוהנים, איזה משוגע משלהם, והוא אדם מסוכן מאוד, ואני משוכנע שהוא נוצרי בעצמותיו כי הוא בן דוד של בישוף שם. הוא התגייר? כי הבית דין של ירושלים לא רצה לגייר אותו, אז הוא הלך לנתניה להתגייר. לפי מה ששמעתי זרקו אותו מהישיבה. יש לו תיק שלם בש"ב פה ובמשרד החוץ. הוא רוצה לייסד דת אפריקנית מיוחדת, ואני משוכנע שהוא נוצרי. הוא סיפר לי דווקא על העניינים האלו שהוא משבט יהודי, כל היהדות שלו זה הייתה נצרות בלי שום ספק.
[כל הנצרות שלהם זה נצרות עמוקה] לא! זה לא נצרות עמוקה, אבל זה נצרות. הם שונאים את הנוצרים לבנים, סבלו מהם, אבל הם נוצרים. והמוסלמים הם מוסלמים אע"פ שהאיסלאם שלהם הוא שונה. אני פגשתי את המלך המוסלמי שלהם, האיסלאם שלהם שונה: אין להם שנאה לישראל, גם הנוצרים. אבל מכל מקום, זה לא יהדות, ויהודי זה משהו אחר. אני משוכנע שיחידים יכולים להתגייר בכנות, אבל יש הרבה פרנויה אצלם, כי סבלו כל כך מהרדיפות שכל מה שקשור ללבנים נאמר, ואצלם אנחנו גם כן לבנים, יש להם פרנויה. זו סיבה אחת שהם רוצים להיות יהודי, כי גילו כי היהודים סבלו כמוהם באותן רדיפות של האירופאים, ויודעים שלהיות יהודי זה להיות עשיר, מאיפה הם יודעים? אני לא יודע.

"פשטתי את כתנתי (שיה"ש ה, ג) ואז היא מתייחדת עם ה' אחרונה של שם. וזהו סוד קו האמצעי בכל מקום. והרי אות ו' ראשה של מעלה סובלת סוד הכת"ר והחכמ"ה והבינ"ה, אמצעה סובלת סוד הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת, תחתיה סובלת הנצ"ח וההו"ד והיסו"ד ."אני שמעתי כי בחסידות עכשיו יש נושא, לפי התקופות, זה למדנו פעם, כי כל תורת הקבלה של הספירות, זה שייך בדרך כלל לעולמות, ולגורל היחיד, אבל יש גם כן קשר להתפתחות ההיסטוריה, יש תקופות לפי הספירות. זה ידוע. ובעולם החסידות יש וויכוח: אם כבר עברו את התקופה של 'חב"ד': חכמה, בינה, דעת, או 'חג"ת': חסד, גבורה, תפארת, ואנחנו כבר נמצאים בתקופה שנקראת 'נה"י': נצח, הוד, יסוד. פה יש איזה רמז שה-ו' של תפארת יש לו גם כן שלש מדרגות. לפי הפסוק שהביא, "תחתים שנים ושלשים תעשה". לפי מה שאני הבנתי, אנחנו נמצאים מאז מלחמת ששת

הימים ביסוד ומלכות, בעניין של בין יוסף ויהודה).[42]

"וסימן: תחתים שנים ושלישים תעשה (בראשית ו, טז). נשארת ה' אחרונה של שם מתאחדת עם אות ו', כמו שאמרנו, וזהו סוד שנקראת אות ו' של שם 'קו האמצעי' ועומדת במקום יהו"ה. וזהו סוד אות ו' של יעקב, וסוד 'ואלהי יעקב'. וזו היא הספירה הנקראת עץ החיים בינה נקראת חיים, ותפארת נקראת עץ חיים כלומר העץ שספירת הבינה הנקראת חיים, מתאחדת בו; כי זהו סוד הייחוד העליון בשלוש הספירות העליונות כתר, חכמה, בינה. ולפיכך הוא עומד 'בתוך הגן', ותרגם אונקלוס עליו השלום 'במציעות גינתא', באמצע הגן שהוא קו אמצעי, כמו שביארנו. ועל ידי העץ הזה מתאחדת הבינ"ה עם המלכות, כי שתי ההי"ן של שם המיוחד מתאחדות בקו האמצעי, זו למעלה וזו למטה .זה סוד ה ו ה העליונה נקראת חיים והיא סוד חיי העה"ב ,בינה זה עה"ב. והוא סוד נשבע בחי העולם וזה חי(haié) עולם". צריך לבדוק כי אשכנזים אומרים חי (é) (hé .חי /ח' צרויה) העולמים, וספרדים חי (hai) (ח' פתוחה) העולמים. בפסוק זה 'בחי' (/ח' פתוחה/), זה לפי הגרסה הספרדית. אבל חי העולמים בפתח זה מידת יסוד.

[חי עולם וחי(é .חי /ח' צרויה/) העולמים] הגרסא חי העולמים והוא היה ספרדי. אני לא זוכר, תעזרו לי, אולי זה זה רמב"ם שמסביר ההבדל בין חי (é) (hé.חי /ח' צרויה/) פרעה וחי (hai) (/ח' פתוחה/) יהו"ה . (הרב שרקי – שמונה פרקים) לכן אני לא מצאתי הסבר לגרסא האשכנזית , מה הסמך (הרב שרקי : הרמבם במורה מסביר שחי העולמים בצירה זה מחיה העולמים) כן אבל הנושא הוא יותר מדויק. יש הבדל בן חי העולמים בצירה זה חיים של העולמים וחי העולמים בפתח זה החי של העולמים יש הבדל עצום בן שני המושגים צריך למצוא סמך יותר מדויק. (הזוהר מביא שחי העולמים בפתח זה לגבי ה' וחי העולמים בצירה זה לבשר ודם והקומארנה אומר שמי שאומר בצירה זה מחרף ומגדף) אבל הוא אשכנזי! (צוחק) לכן צריך לומר חי בפתח. אני חושב שהשל"ה מתייחס לזה. בכוונות של התפילה.

"אבל חי (hai) העולמים היא מידת יסו"ד החיים שמושך עץ החיים מן הבינ"ה, פה יש אולי רמז שצריך לומר: "חי (hé) העולמים: החיים שמושך את החיים מן הבינה וכולן **נמשכין מקו האמצעי שהוא גוף האילן, עד שמגיעים למידת יסו"ד ואז נקראת חי (haié) העולמים. ואם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל. אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת, לפי שכמה קליפות חיצוניות מתאחזות בו ויהיה גורם קיצוץ ופירוד, אבל עץ החיים לא נמנע מאדם הראשון תחילה .**"למדתי איזה פירוש על אור החיים שנקרא 'באר מים חיים', אני למדתי את זה, שהיה סדר: אם היה אוכל מעץ החיים קודם, אז לא היה שום קללה לאכול מעץ הדעת אחר כך. מה עשה? אכל מעץ הדעת לפני עץ החיים. אז פה הוויכוח בין הפשטנים והמקובלים: אם הוא אוכל עץ החיים שהוא הקבלה קודם, אז עץ הדעת, שהוא המשנה, הוא לא פוגם בו, כי המשנה זה עץ הדעת טוב ורע כי במשנה יש טוב ורע, צריך ברור הגמרא, כדי לברר הטוב מן הרע. והגמרא ניתנה ברוח הקודש, דהיינו, רק מי שיש לו רוח הקודש הוא יכול להבין את המשנה. ויש איסור מוחלט, ללמוד את הדין מהמשנה. זה ידוע, זה נקרא מבלי עולם. ולכן העניין הוא פשוט מאוד: הסדר של הלימוד, אצל התלמיד, זה קודם כול גמרא, אחר כך קבלה. אבל אצל הרב, שכבר למד קבלה, הוא יכול להדריך את התלמיד בגמרא, לפי עץ החיים. זה מובן?

---

[42] ספד"צ גר"א פרק ו

"אבל לאחר שחטא אדם הראשון וקצץ בנטיעות והפריד אלוף, לא נתנוהו להתקרב לעץ החיים לפי שחטא וחשוד היה. ואין עץ החיים מושג אלא על ידי עץ הדעת .אז פה יש איזה קושי: היה צריך לעבור דרך עץ הדעת כדי להגיע לעץ החיים **כי עץ הדעת הוא בית שער שבו נכנסים לעץ החיים, כי עץ הדעת סודו עץ של ספירת דע"ת, שהיא הקו האמצעי. כמו שעץ החיים הוא עץ של בינה, כך מלכות היא עץ של דעת** ,"יתכן מאוד שהתירוץ הוא: אם היה יודע להמליך מלכותו יתברך, לגעת אל עץ הדעת, לא היה פגם. אני חושב שזה ההסבר. יש מקור בדוד המלך: החטא שלו (של אדם הראשון) זה מרידה כלפי מלכותו יתברך ויש מקור שאומר עד שבא דוד המלך והמליכו עלי אדמות ותיקן חטא אדם הראשון.

דוד המלך זה התיקון של חטא אדם הראשון מכיוון שדוד המלך המליך הקב"ה כמלך על האדם. מזה אנחנו מבינים שהחטא של אדם הראשון זה על מלכותו יתברך.

[זה כבר אברהם אבינו] יש גרסה אחרת, זה התחלה באברהם אבל גמר התיקון זה דוד המלך. זה המקור שמסביר ששבעים שנה שהיה חסר לאדם, דוד המלך נתן לו. ויש גרסה אחרת שאומרת שהאבות תרמו לזה לשבעים שנה של דוד המלך.[43] בשל"ה יש שני ההסברים האלו. "וסימן ה' ו' ה', סוד ה' ראשונה חיים "דהיינו בינ"ה.

"סוד ו' עץ החיים "דהיינו תפארת

"סוד ה' אחרונה עץ הדעת "דהיינו מלכות .

"וסימן, ה' ו' ה': סוד ה' ראשונה, חיי"ם, סוד ו', עץ החיים, סוד ה' אחרונה, עץ הדעת. וסוד זה הוא קשר הייחוד לאותם היודעים סתרי האצילות. ואם כן שמור דבר זה מאד, ותמצא שאחר שחטא אדם הראשון בעץ הדעת נעשה חשוד ונמנע ממנו עץ החיים, וזהו סוד שאמר: הן האדם היה כאחד, ממנו לדעת טוב ורע ,"ממנו לדעת טוב ורע" , לא 'כאחד ממנו', היה 'כאחד', מכיוון 'שממנו לדעת טוב ורע', וזה החטא שלו.

"ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים (בראשית ג, כז), (ויישאר בצמיתות בחטאו), ולפיכך: 'וישלחהו י"י מגן עדן"'.

.

[43] (זוהר וישלח)

שיעור 55

28.07.1991

ראינו הקשר בין בינה שנקראת עץ חיים ומלכות שנקראת עץ הדעת;
הדעת עצמו מופיעה בתפארת, כשכל הכלים מתאחדים, אז האור של הדעת מופיע. דעת, זה איחוד של חכמה ובינה, אבל הכלי של הדעת, לא מוכן. הוא נמצא, רק כשיש איחוד, בכל הספירות של התפארת, של השש קצוות. אז כשיש איחוד גמור למטה, הכלי של דעת מופיע למעלה. ולכן מלכות נקרא עץ הדעת, ובינה נקרא עץ החיים.
הקשר בין בינה ומלכות, לכן האיחוד, והסדר בין עץ החיים ועץ הדעת, זה נקרא העלאת המלכות לבינה, ה' האחרונה לה' הראשונה, זה סוד 'יהיה'.
השם, בבחינת עולם הזה, זה שם הויה: י' ה' ו' ה'. אבל השם של לעתיד לבא, זה השם 'יהיה' י', ה', י', ה'. כשמלכות עולה לבינה תפארת עולה לחכמה, מתקן את ה-ו' לי' וזה שם 'יהיה': "והיה... ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד."
"וא"כ התבונן כי הש"י לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו ומי יתן ויאכל". הפסוק אומר ככה: "מכל עץ הגן אכל תאכל." ומכיוון שכתוב: "מכל עץ הגן אכל תאכל", ברור שהמטרה הייתה שאדם הראשון יאכל מכל עץ הגן, כולל עץ הדעת ועץ החיים. זה מובן? כן? אח"כ נקרא את הסיפור של חטא אדה"ר, את מה שנקרא חטא אדה"ר. יש שתי דעות:
אחת: נתחיל ללמוד את הדעה של המחבר, ואח"כ נראה את ההמשך. קודם כל הפסוקים: "ויצו יהו"ה אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל". הקושי, זה הביטוי 'אכל תאכל'. מה החידוש בזה? אתם זוכרים את הקטע הזה, כן? היה מספיק לומר: מכל עץ הגן תאכל. מה זה 'אכל תאכל'? כל פעם שיש כפילות לשון כזה, מסוג זה, ההסבר הוא: אחד בעולם הזה, אחד בעולם הבא. למשל 'מות תמות', מות בעולם הזה, תמות בעולם הבא. דהיינו, ופה יש דיוק של הפשט: המוות של העולם הזה, תהיה גם כן מוות של העולם הבא. כי מוות של העולם הזה, זה המוות, נאמר הביולוגית, אבל המוות של העולם הזה, זה לא המוות בהחלט, באופן מוחלט, זה מוות בעולם הזה. ויש אחר כך יום הדין, כדי לדעת אם יש חיי עולם או לא. אבל, כשהפסוק אומר: "מות תמות" המשמעות היא: המוות של העולם הזה תהיה גם כן המוות של העולם הבא. טוב, אז מה הפירוש 'אכול' בעולם הזה, 'תאכל' בעולם הבא? יש אכילה ששייכת לעולם הזה ושהיא יכולה להביא למוות בעולם הזה. אבל יש אכילה שמביאה לחיי עולם הבא, וזה אכילה של עץ החיים.
אכילה של עץ הדעת, אם היא לא בתיקונה, לא בסדר, יכולה להביא למיתה בעולם הזה, ואם אין תשובה - ואחר כך נברר במה מדובר - אז המיתה של עולם הזה, תהיה גם כן המיתה של עולם הבא, זה הפשט. הרב אשלג הסביר את זה, בהקדמה שלו לפירוש שלו על ה'עץ חיים'. אני לא זוכר אם זה פנים מסבירות או פנים מאירות, אבל מכל מקום זה ההקדמה של כל זה, הוא הסביר את זה ככה: יש מדרש שאומר מה זה: "האישה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל". ויש מדרש על הפסוק הזה: "נתנה לי מן העץ ואוכל" שמפרש 'ואוכל': אכלתי ואכל. הרב אשלג הסביר את זה ככה: אכלתי, בבחינת חטא, בבחינת רצון לקבל על מנת לקבל; אבל 'ואוכל' בבחינת תיקון החטא, בבחינת רצון לקבל על מנת להשפיע. זה ההסבר של הרב אשלג, וזה ממש ההסבר הכי עמוק של הפשט. הרב אשלג רוצה להסביר, למה הייתה הכרח לאכול בבחינת עולם הזה, בבחינת הכנה לאכילה של עולם הבא.
ופה יש שתי אפשרויות או לומר שמלכתחילה זה היה מוכרח, או לומר, שאע"פ שזה קרה

בדיעבד, יש בכל זאת משמעות ותיקון לעניין. אין פטליזם, זה לא גורלי מלכתחילה. ההסבר הוא ככה:
אם אדם הראשון היה אוכל קודם כול את עץ החיים ואחר כך את עץ הדעת הכול היה בסדר.
מכיוון שאכל קודם כול את עץ הדעת, אז הקב"ה מנע אותו מלאכול את עץ החיים, כי היה נשאר לעולמי עד בקלקולו. זה הפשט אבל אח"כ נראה את ההסבר של המחבר שהוא אומר: מכל מקום עץ הדעת, זה הכנה לעץ החיים ולכן יש קושי.
לפי ההסבר שלנו, בשערי אורה, כנראה היה צריך לאכול קודם כול מעץ הדעת ורק אחר כך מעץ החיים.
אבל לפי הפשט שאני אמרתי ונראה את זה מיד בפסוק: "מכל עץ הגן אכל תאכל; ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו", פה יש מקום לפרש, כי היה צריך לאכול מכל עץ הגן אבל מעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו לפני שתאכל מעץ החיים. זה מובן? והקושי זה ההסבר שלו, ואח"כ נראה את הפתרון.
[פירוש של הכפל: אכל בעולם הזה תאכל בעולם הבא] לא אמרתי את זה ככה. התחלתי לומר שכל פעם שיש כפילות בדומה לזה, המדרש מסביר בצורה פורמלית: הביטוי הראשון, לעולם הזה; הביטוי השני לעולם הבא. למשל זה מפורש במדרש: "מות תמות", מות בעולם הזה. ולכן היה צריך להבין, לפי אותו הסבר, מה המשמעות של 'אכל' בעולם הזה, ואכל לעולם הבא? אז אני קשרתי את זה לאכילת עץ הדעת ואכילת עץ חיים. מפה אנחנו מגיעים לשאלה: מה הסדר של אכילה? מכל מקום היה צריך לאכול מכל עץ הגן, זה פשט הפסוק. ההסבר הרגיל של בעל המדרש זה שאם היה אוכל מעץ החיים קודם ורק אחר כך מעץ הדעת, הכול היה בסדר. מכיוון שאכל מעץ הדעת וקלקל, אז הקב"ה מנע ממנו את אכילת עץ החיים.
אני אזכיר לכם, אני לא זוכר אם למדנו את זה בשיעור זה, איך הרב צבי יהודה היה רגיל להסביר את זה: זה העניין של הוויכוח בין החכמים, בפרט בימי הביניים: האם לימוד הפילוסופיה זה מותר? והפסק של החכמים הוא: רק למי שכבר למד תורה, אפשר להגיע לזה. אם מתחיל בלימוד הפילוסופיה, אז זה דומה מאוד לעניין של עץ הדעת, שמקלקל ואחר כך א"א להגיע לעץ החיים. אני נוטה להסביר את זה ככה: הזיהום של אותו חטא של עץ הדעת, בלימוד הפילוסופיה, הוא כל כך חמור, שצריך מיתה, שצריך את התיקון של המיתה, כדי לנקות את הנפש. ולכן, מי שלמד קודם כל תורה, יכול ללמוד אחר כך פילוסופיה, בלי סכנה גדולה. אם הוא בקיא, אם תורתו זה באמת תורתו, אז הוא יכול. למשל הרמב"ם. הרמב"ם בשבילו, בשביל עצמו. אלו שקוראים ספרי הרמב"ם, זה עניין אחר. אלא אם כן יש להם רב, שהוא כבר למד את התורה והוא יכול להדריך להם להיכנס בעולם הפילוסופיה, אבל בשלב שכבר תיקן את נפשו בתורה. זה מובן? ולכן, אם זה מספיק ברור, זה ההסבר של בעל המדרש: קודם כל עץ החיים, שהיא התורה, שנאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה", ורק אחר כך עץ הדעת וצריך לאכול את כולם. אבל זה הסדר ההלכתי: קודם כל תורה, אחר כך חכמה חיצונית. מי שמתחיל בחכמה חיצונית, אף פעם לא יכול לתקן את עצמו, אלא דרך מיתה. יש הרבה הסברים איזה סוג של מיתה. זה לא צריך להיות מיתה בקבר, אע"פ שחיבוט-הקבר, יש גם כן בחיים. זה מהניסיון של כל גדולי ישראל: הסם של הפילוסופיה, א"א לתקן את זה, אלא, הם נתנו דוגמא: יש כלים שרק שבירתם היא טהרתם, תיקונם. כשנפש התלכלכה בחכמה החיצונית, אז היא לא יכולה להגיע באופן נקי לתורה.
[מה ההגדרה של פילוסופיה?] פילוסופיה, זה לנסות להבין את העולם, מחוץ למה שאמרו נביאי ישראל. כאילו השכל האנושי, מתוך כוחו, מנסה לומר מה היא האמת של העולם;

וזה חטאו של אדם הראשון באיזושהי צורה. ״הן האדם היה כאחד - ממנו לדעת טוב ורע ,״הוא שולל את ׳תורה מן השמים׳ זה הפילוסופיה. פילוסוף אמיתי, ברור שבמה שהוא פילוסוף, הוא שולל ׳תורה מן השמים׳. השאלה היא, כי הרבה מאמינים, תלמידי חכמים שקוראים לעצמם פילוסוף, או שהעם קורא להם פילוסוף, דעות פילוסופיות, השם הוא לא במקומו. פילוסופיה אמתית, זה מי ששולל את גילוי השכינה, ׳תורה מן השמים׳, וזו השיטה של סוקרטס עצמו, הוא מעצמו מנסה להבין, זה חטאו של אדם הראשון: ממנו, לדעת טוב ורע. זה נקרא בלועזית: ׳הומניזם׳ וזה לשון נופל על לשון. מה זה חטאו של האדם? זה ההומניזם! אע״פ שחכמתו של ניטשה (׳Nietzsche׳) היא קרובה מאוד, נאמר, לחכמת היהדות - אני לא רוצה לומר לתורה - אבל לחכמת היהדות, מכל מקום, זה השיטה של ניטשה.

[יש שיטה אצל הרב סעדיה גאון, גם אצל הרמב״ם, יש להם שיטה שיש אנשים יוצאים מן הכלל, כמו אברהם אבינו, שבכוחם הגיעו עד ה׳] אבל שכחת, שדווקא הם, הנפש שלהם, היה באותו סדר: קודם כל תורה ואחר כך פילוסופיה. כשאתה אומר: ׳הגיעו אל ה׳ ׳ זה תורה, זה לא פילוסופיה; כי אף פילוסוף בעולם אף פעם לא הגיע לה׳, לכל הפחות הוא מגיע לאידאה של אלוקים, למשל שפינוזה, אבל לה׳ אף אחד. לכן זה טעות גסה לומר שאברהם היה פילוסוף ולהסביר את זה: מכיוון שמעצמו, זה חכמת כליותיו, מעצמו הגיע לה׳. זו טעות לגמרי. ואף חכם מישראל אמר דבר כזה. זה רק ההיסטוריונים, שמדברים ככה, מכיוון שאינם מבחינים בין הויה ואלקות, וזה עיקר של לימוד הקבלה. אני רוצה להסביר את זה. צריך לצטט, בדיוק, את המדרש שמסביר כי אברהם אבינו ״הכיר את בוראו״ .למדנו את זה פעם ואני זוכר לפני שנתיים, פה דווקא. המדרש לא אמר שאברהם גילה מציאות הבורא, אלא המדרש אמר ׳הכיר את בוראו׳ דהיינו, הכיר את ה׳, מי הוא הבורא. הכיר את בוראו, לא שהכיר שיש בורא. זו טעות של המפרשים. זה מובן מה שאני אומר? אני רוצה להיות בטוח שזה מובן. זה לא אותו דבר. אני שמעתי המון פעמים, רבנים גדולים, מאמינים, ברצינות אומרים שמפרשים את המדרש ככה, בטעות, כי אברהם גילה שיש בורא עולם. אף פעם המדרש לא אמר את זה. המדרש אמר משהו אחר לגמרי: הכיר מי הוא הבורא עולם.

[זה רק ההסבר הראשון, אף פעם לא שמעתי ההסבר השני] אני זוכר שאתה נוכחת כשאני הסברתי את זה, שכחת... (צוחק)

[חוץ ממך כולם אומרים ההפך] תראה איך זה כתוב: ׳הכיר את בוראו׳, פשוטו כמשמעו, הכיר את בוראו, רבש״ע.

[מאיפה הטעות הזו?]

[לא כתוב ׳הכיר את הבורא׳] זהו. לא כתוב ש׳הכיר שיש בורא׳. אני רוצה להסביר לכם את זה: זה בא מכיוון שיש הרבה תלמידי חכמים שהם בקיאים בתורה, אבל עם ארציים בורים גמורים בפילוסופיה. וכשמתחילים לדבר פילוסופיה אומרים שטויות, פשוט. זה פשוטו כמשמעו.

ואצל הרמב״ם, הרמב״ם אף פעם לא אמר את זה. כשהרמב״ם מדבר על האלקים, זה הרמב״ם שמכיר כתלמיד הנביאים מי הוא ה׳, ושמכיר שה, הוא האלקים, הכוונה אצל הרמב״ם זה: יהו״ה שהוא האלקים. זה מובן? לא לשכוח שהרמב״ם היה יהודי. שפינוזה היה מומר, אבל הרמב״ם היה יהודי.

[אברהם שיודע כבר שיש בורא. הוא יודע מקבלה?] לא, לא. בריאה, בריאה, במצב בריא, יודעת שיש בורא. יש לי עוד באוזן את הדברים של הרב קוק על זה: הבריאה שהיא בריאה יודעת שיש לה בורא. אברהם הכיר מי הוא הבורא. הוא גילה את ה׳ מכיוון שהיה עברי. עברי זה שייך לנבואה. הרבה פעמים למדנו את זה. אני רוצה להסביר את זה ככה:

כשבן אדם מכיר את עצמו כבריאה, וצריך להבין את המילה לעומקו של דבר, אם אני מכיר את עצמי כבריאה, אז לפני שאני מכיר את עצמי, אני מכיר שיש לי בורא! כי אני מכיר את עצמי, רק כמי שמקבל את המציאות. מי שמכיר את עצמו כנמצא מעצמו, אף פעם לא יכול לדעת שיש לו בורא, אבל זו גאווה. וכל הפילוסופים, שמצד שני היו מאמינים, והיו מחפשים איזה גילוי של אותו בורא, וחלק מהם גילו את זה בישראל, אפילו גויים, אז כולם מסבירים את זה. יש טעות של גאווה לבריאה שאומרת: אני הנמצא. כי אם הייתי אני הנמצא, הייתי אני הייתי הנמצא בשלמותו, וההוכחה שאני בריאה זה: "בורא נפשות רבות וחסרונן", זה החסרונות שלי: זו ההוכחה שאני בריאה. אם אני מכיר את עצמי כבריאה ממילא אני מכיר שיש בורא, לא צריך גילוי לזה, לא צריך רב בשביל זה, צריך להיות בריא, זה פשוט. וזה ההסבר של הרב קוק, והוא ציטט כמה מדענים מרוסיה, גויים, שהסבירו את זה באופן פשוט. כי רק התרבות האנושית מקלקלת את הילדים, אבל ילד בריא יודע שיש בורא בעולם. וזה הרמז של המחלוקת, באותו מדרש של אברהם אבינו, בן כמה היה? יש אומרים שהיה בן שלוש שנים, יש אומרים ארבעים ושמונה. אלו שאומרים ארבעים ושמונה זה רמז לגימטרייה של מח, היה לו מח
[זה הרמב"ם] כן. לא, גם המדרש כבר, הרמב"ם מצטט אחת מאליבא. מי שאומר זה שלוש שנים, צריך ללמוד אצל פיאז'ה, שמעתם על פיאז'ה? זה הגיל שבו הילד מגלה שהוא נמצא בנפרד מעולם החיצוני. כשהוא מגלה את עצמו הוא מגלה ששיש לו בורא, אם הוא בריא. וכל הילדים הם בריאים, בחזקת בריאות, נאמר. הדבר הוא פשוט מאד, כי הטעות של אותה דעה זה לראות את אברהם כפילוסוף, לראות משה כפילוסוף; אבל פילוסוף זה מין. זה ההסבר של הגמרא, זה פירושו של רש"י על הגמרא. יש שני פירושים של רש"י על המילה 'פילוסוף': פירוש אחד במסכת שבת: 'פילוסוף' רש"י מפרש: 'מין' "פילוסופא - מין"). אולי אני מזכיר לכם את העניין. פירוש אחד במסכת עבודה זרה, רש"י מפרש: "פילוסופין - חכמי האומות", ואין סתירה בין שני הפירושים האלו. כי במסכת שבת מדובר בפילוסוף יהודי, אז רש"י מפרש: 'מין', מכיוון שהיה מאמין ועכשיו הוא רק מין!!... אבל במסכת עבודה זרה, מדובר בפילוסופים של הגויים. ואם גוי הוא פילוסוף, אז הוא שולל את עבודה זרה: אז פילוסוף של הגויים, הוא חכם. אבל פילוסוף של ישראל, מכיוון שהוא שולל 'תורה מן השמים', הוא מין. זה פשוט.

ולכן, יש לחכמי ישראל כבוד גדול לפילוסופים של הגויים, מכיוון שלכל הפחות, זרקו את העבודה זרה, מכיוון שאינם מאמינים בעבודה זרה, הפילוסופים. אבל יש להם זלזול על הפילוסופים היהודים, מכיוון שברור שהם מינים. ואני רוצה להיות חד בזה: אין דבר כזה מאמין שהוא פילוסוף. במה שהוא פילוסוף, הוא כופר, בתורה מן השמים. דאם לא כן הוא לא פילוסוף רציני, אלא יש לו רעיונות והוא קורא לזה פילוסופיה. הוא חושב והוא חושב שהוא חושב! תפסת את העניין? אתה בקיא בזה מכיוון שלמדת את הפילוסופים של הגויים ואתה יודע שהפילוסופים של הגויים שוללים כל עניין של נבואה וגילוי.
[.שוללים גם את קודמם] אז זהו: מכיוון ששוללים, אז שוללים את עבודה זרה, לכן הם חכמים. אבל פילוסוף יהודי מכיוון ששולל, שולל תורה מן השמים לכן הוא מין.
[יש הקבלה של "חכם עדיף מנביא"] חכם, זה לא פילוסוף. העניין של "חכם עדיף מנביא" זה עניין אחר, ורמזנו את זה, יש פרק במהר"ל, יש פרק אצל הרב קוק, והוא מסביר את זה באופן ברור, אבל חכם זה לא פילוסוף. אני רוצה להסביר את האטימולוגיה של המילה פילוסופוס ביוונית זה בא מ-'philen; sophia'. ותוספות מביא דווקא באותה סוגיה בשבת, משהו ממש עמוק מאוד. הוא אומר: שמעתי מיהודי, שבא מארץ יוון, שהמשמעות

של פילוסוף זה אוהב החכמה. 'phil', ביוונית זה מי שאוהב, למשל 'hydrophile', אוהב את המים- פילו-סוף הוא אוהב את ה-'sophia': החכמה, הוא מחפש את החכמה, זה המשמעות. הפילוסופיה היוונית מתחילה אחרי סיום תקופת הנבואה. ולכן, כל עוד שהאנושות הייתה בתקופת הנבואה, אפילו אצל אוה"ע, היו נביאים. כשהנבואה נפסקה, לא היה להם אפשרות לזהות את דברי הנביאים שלהם, מכיוון שהנבואה שלהם הייתה טמאה, לא הייתה ברורה, לא הייתה "דברים הנאמרים באמת".[44] ולכן כשנפסקה עידן הגילוי, לא הבינו כלום מדברים של הנביאים שלהם. לכן זרקו את זה ואמרו: אף פעם האל לא דיבר לאדם. מי דיבר לאדם? זה החכם של הבני אדם שדיבר לדורו ואמר שזה האל שהוא מדבר. ולכן זה התחלת הפילוסופיה, זה התקופה של סוקרטס. וסוקרטס, זה מיד אחרי סיום אחרוני הנביאים, זה אותה תקופה. והבודהא במזרח הרחוק, זה אותה תקופה. בודהא, עזרא, נחמיה וסוקרטס, זה אותה תקופה. התגובה במערב הייתה פילוסופיה: שלילת הדיבור האלוקי, מכיוון שלא היה להם שום אפשרות לזהות במה מדובר. היה צריך לחכות עד העידן המודרני כדי שהמודרניים, והראשון היה Freud [פרויד], מגלה חכמה טמאה, אבל חכמה, בדברי נביאי עובדי עבודה זרה. אבל מכיוון שהנבואה בישראל נבואה טהורה, בלי שום אמצעי, הנבואה של העברי, אז היהודים, אחרי סיום הנבואה, ממשיכים להבין את נביאי ישראל. ולכן אין פילוסופיה יהודית, יש פילוסופים יהודים, שיש להם איזה מין ייאוש מן החכמה של המקרא, מכיוון שאינם מסוגלים להבין מזה מקרא. אבל פילוסופיה יהודית אין. יש חכמה יהודית, והחכמה יהודית, זה הפירוש של נבואה של נבואי ישראל. ולכן, אני חוזר, אני רוצה שהכול יהיה ברור. אפילו תלמיד חכם גדול, מאמין, שומר מצוות, אם הוא אומר מעצמו שהוא פילוסוף, יש דברים בגו. ואני מכיר הרבה מהם, לרוב הם צדוקים. דהיינו, הם פילוסופים, אבל אומרים שהם מאמינים בתורה מן השמים, אבל זה מהפה ולחוץ. הם אומרים, בחכמתם הם. הם אומרים, בשכלם הם. מכיוון שיש להם סיבות תרבותיות לכבד את המסורת היהודית, אז ממשיכים באותם הסמלים. יש הרגל לומר ש"וידבר יהו"ה אל משה" נמשיך, אבל לא מאמינים בזה. לפי דעתי, רוב המרצים באוניברסיטות, שהם מרצים בלמודי יהדות, בלימודי קודש, כפי שהם אומרים ובעיקר הדתיים, בעיקר בבר אילן, ואני מכיר כמה מהם, יש להם בעיה מכיוון שמצד אחד הם מאמינים, מצד שני במקצוע שלהם הם אפיקורסים והם יודעים את זה, יש להם בעיה של סכיזופרניה, סכיזופרניה רוחנית, וצריך לרחם עליהם, הם בדיכאון תמידי. אני שמעתי פעם, אחד ממשפחת ברויאר, משפחת תלמידי חכמים, ממש אורתודוקסים, בית המדרש של רש"ר הירש, שכתב את זה – ואני שמעתי הרצאה - ככה: שהוא מאמין בכל מה שאומרת בקורת המקרא, אבל הטקסט, עם הסתירות שלו, בא לנו מן השמים. זה ממש צריך להיות מרצה באוניברסיטה כדי להיות משוגע כזה. הוא מסכן, כשמתפלל הוא אומר: "השיבנו לתורתך", במה הוא מתכוון? בתורת בקורת המקרא? ואתם יודעים שזה האמת, באותה שכבה של האינטיליגנציה הדתית, הם מקוטעים בין עולם הפילוסופיה ועולם התורה. ולכן אני אומר, באופן סכימתי, זה מזכיר הצדוקיות, הצדוקים היו ככה.

[זו הסיבה שהחרדים כל כך נגד חלק] אני משוכנע שחלק גדול מתלמידי חכמים של החרדים הם ככה. אבל הם הוסיפו איזה מן רגש דתי, שלפי דעתי הוא יותר מדי קרוב לפגאניזם עצמו. ולכן התייחסות לשולחן ערוך, ובמקביל - וזה קשור - השלילה של א"י, זה תופעה של הערב רב. אני לא רוצה לומר שכל החרדים הם מן הערב רב, אפילו אני לא יודע אם אף אחד מהם בא מן הערב רב, אני לא יודע, זה לא מה שאני אמרתי, אבל זו

---

[44] (ברכות ההפטרה).

אותה תופעה. היחס לתורה הוא יחס פגאני והיחס לא״י הוא יחס שלילי. הם מאמינים בא״י של מעלה, ארץ הקדושה וזה דומה מאוד למה שאומרים הנוצרים או המוסלמים, אע״פ שיש הבדל. מכיוון שסוף, סוף למרות הכול, הם יהודים. אני לא יודע עוד כמה זמן, אבל הם יהודים, אבל זה כל כך דומה לזה, זה צדוקיות בכל החומרה. צדוקיות בכל החומרה. ולכן אינם גומרים את ההלל ביום עצמאות מכיוון שגומרים את הווידוי כל יום, אפילו ביום עצמאות. אני יודע שגדולי הדור ידעו את זה, אבל לא אמרו את זה כי לא רצו לגרום פילוג (...)

[האם בסדר הזה המקדים את עץ החיים לעץ הדעת יש איזו קירבה כלשהי מהמשנה שאומרת, שמבדילה בין מי שלומד ילד למי שלומד זקן, שמי שמלמד ילד דומה למי שכותב] זה קצת רחוק. צריך להסביר קצת יותר: מי שלומד, ילד שלומד, מאיזה סוג הוא הרב שלו? האם הרב שלו למד באותו סדר. דהיינו עץ החיים קודם ואחר כך עץ הדעת? אם הוא למד כמו שלומדים ברוב התלמודי תורה: עץ הדעת קודם כל ואחר כך עץ החיים, זה אבוד. כי בהקדמה של פירוש הזהר, וגם המהרח״ו מביא את זה מצד השני בפירושו על העץ חיים, בהקדמתו על עץ חיים, זה ברור מאוד. לפי המקובלים: עץ הדעת טוב ורע זה המשנה, ועץ החיים זה הקבלה.
אז כל העניין זה הסדר. אנחנו יודעים כי לפי ההלכה, הסדר של התלמיד צריך להיות קודם כל משנה, דהיינו: תלמוד, ואחר כך קבלה. אבל זה הסדר אצל התלמיד. אבל הרב, כבר הגיע לעץ החיים, ולכן הרב, מלמד את עץ הדעת מתוך עץ החיים.
ולכן הסדר אצל הרב, זה הסדר שאמרתי והסדר אצל התלמיד זה הסדר של עץ הדעת קודם כל. ולכן, הקושי, זו השאלה ונלמד את זה: מה קרה לאדם הראשון? לא היה לו רב. לפי כל מה שאני למדתי על זה, סופסוף ההסבר של הרב אשלג הוא ההסבר הכי ברור. אני נוטה לומר כפי שהיו אומרים בדורו, שהרב אשלג, היה האר״י החי בדור שלנו. לי אין שום ספק בזה, אני מתכוון לרב אשלג, האב, לא הבנים, השועלים הקטנים שבאו אחר כך.
[מה קרה לאדם הראשון? מה קרה למי שלימד את המשנה הזאת, הלומד , כשהוא לומד זקן? רבי אלישע בן אבויה] לאיזו משנה אתה מתכוון? לעניין של אחר? מי זה שם אומר את המשנה, זה רבי עקיבא? רבי אלישע בן אבויה עצמו? שמה זה לא מלמד, זה לומד, הלומד. זה דווקא מה שקרה לו. הטעות של אלישע בן אבויה סוף, סוף - שלא תפס כי גם במקרה שלו התשובה היא אפשרית. אבל כשגילה את זה, שהחטא שלו הוא כל כך חמור, זה דומה מאוד למה שאנחנו למדנו מקין, שאמר: ״גדול עוני מנשא .״והוא אמר: שמעתי מאחורי הפרגוד: שובו בנים שובבים - חוץ מאחר .״ורבי מאיר השיב לו, או זו דרשה של איזה חכם על רבי מאיר: כל מה שאומר לך בעל הבית עושה, חוץ מצא! שמעת בעל הבית אומר: צא! אבל יש לנו משנה. מה המשמעות? אני חושב שזו הכפירה הכי עמוקה, הכי בסיסית, מקין עד אחרית הימים: למי שלא מבין כי התשובה היא אפשרית, אפילו לחטאו של אלישע בן אבויה. זה נקרא עם קשה עורף, זה הגאווה: ״גדול עוני מנשא״, זו גאוה. יש עוונות שאפשר לכפר אבל עווני שלי זה גדול .+צוחק
(אין מניין, חסר שניים? אז אלישע ואבויה...צוחק).
[.] יש אוי, ואבוי. אוי זה אלישע ואבוי זה אבויה.
״ואם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל, אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת ״פה יש קושי. כי לפי הפשט: גם עץ הדעת היה צריך לאכול. ופה צריך לדייק על מה שאומר הרב, אולי לפרש קצת יותר: הוא אכל הקליפות. אבל אם היה אוכל עץ הדעת, בלי לאכול את הקליפות, זה חוזר למה

שאמרנו זה הסדר של עץ החיים קודם כל ואחר כך עץ הדעת. כי מה שאמר רבי מאיר דווקא, הוא מצא פרי, תוכו אכל קליפתו זרק. אז מי שהוא באמת שייך לעץ החיים הוא יכול לאכול מהפרי של עץ הדעת ולזרוק את הקליפה.

בימינו אנו, בתרבות שלנו, בתקופה שלנו זה ממש העניין של תורה ופילוסופיה. אצל הרבה, הרבה צדוקים קטנים כאלו, ואני זוכר את ההגדרה מזה צדוקיו: אני אספר לכם את זה ככה: כשלמדנו את כל העניין של צדוקיות בהלכות ממרים במשנה תורה עם הרב, הוא היה רגיל לומר: מה זה צדוקים? צדיקים בעיניהם !אז אני התייחסתי לחרדים, כבר באותה תקופה, ואני אמרתי: זה דומה מאוד לצדוקיות. הוא לא ענה, כי הרב מנע את לשונו מכל שמץ מלשון הרע אפילו לחרדים, זה לא אומר שהוא אהב אותם! ברור, כל מה שעשו לכבוד אבא שלו. רק חייך ולא אמר. אני משוכנע שהוא קיבל, הסכים את ההגדרה שאני אמרתי. ויש לי הרבה סיבות להסביר את זה ככה: סיבה אחת שאנחנו רואים עכשיו - הייתי בספק עד ימינו אנו - עכשיו החרדים הם מתחילים להיות הממסד הדתי, והצדוקים היו הממסד הדתי בבית שני. יש מצב חמור מאוד ברבנות הראשית. הם כבר נכנסו ברבנות הראשית, וזה בידיהם, כל התקציבים זה כבר בידיהם. כי יש חולשה במפד"ל, חולשה שהתחילה, לפי דעתי, עם פטירתו של השר שפירא ז"ל, כל מה שקרה אחר כך, זה רק ירידה של המפד"ל. וכשבורג עזב, פרש, אז המפד"ל כאילו איננו. והמצב הוא חמור, כי הממסד הדתי עכשיו, זה החרדיות. זה מובן מה שאני אומר? אז זה מביא אותי לומר שבאמת יש תקוה לאחרית, כי זה מתגלה, זה הצדוקיות; ממש כמו המצב בבית שני. ויש בחוגים של המפד"ל, ובעיקר במרכז הרב, פחד, חרדה מהחרדים, וזו הסיבה של החולשה ובעיקר במרכז הרב. ויש לי הסבר: כי רוב הרבנים של מרכז הרב, הם בעלי תשובה: ואצל כל בעלי תשובה, יש נטייה לחרדיות. תודה לאל, יש בעלי תשובה כשרים. אבל רוב בעלי תשובה שאני מכיר, יש להם אותה מחלה של הפחד מהחרדים. יש להם נפש שנמשך אחריהם כאילו זו הדת. זה סימן כי התשובה שלהם היא תשובה לדת ולא לתורה. כל עוד שלא שבו לתורה אז הם במצב של סכנה. זה מובן מה שאני אומר? כי יש בלבול מושגים, בין דת ותורה. בתורה יש דת, אבל זה הדת של התורה, זו לא דת גרידא. זה ההסבר, אנחנו חוזרים כל פעם, של הסוגיה של בעלי תשובה. זה לא קל, "מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד , ,"זה מסוכן!

[.] יתכן מאוד, עכשיו אני תופס את זה, זה מה שאומרת הגמרא, שתבוא תקופה וחכמת חכמים תסריח, זה החכמים שלהם כנראה. המצב דומה מאוד מאוד. זה סיבה לקוות שאנחנו קרובים לגאולה.(צוחק) יתכן שצריך לתת להם מהר מאוד להתגבר על הממסד הדתי, להגיע לבתי דינים לא כדיינים אלא כפושעים... כפי שזה מתחיל(צוחק), אז הכול יסתדר.

"אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת, לפי שכמה קליפות חיצונות מתאחזות בו ויהיה גורם קיצוץ ופירוד, אבל עץ החיים לא נמנע מאדם הראשון תחילה". זה מובן? אז זה מדויק: אם היה אוכל מעץ החיים תחילה. מה קרה? יש הרבה, הרבה מקרים שזה אותה בעיה, אי-יכולת, חוסר אומץ לב. אדם הראשון היה בבחינת מה שאנחנו לומדים אצל יעקב לפני שהיה ישראל שאומר: "ואנכי איש חלק" ,פוחד מהתגברות למדרגה שצריך להיות, כדי לקבל את שם ישראל. יש משהו דומה מאוד במצב של יעקב, כלפי ישראל ואדם הראשון, כלפי הבן אדם האמתי. יש מאמר שאומר כי יעקב זה שופרא דשופריה דאדם הראשון, יש בו צד דומה מאוד. כל עוד שאין לו את האומץ, ולכן "הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים ."מי שאינו עז, ו-'עז' זה לא עז פנים כי: עז פנים לגיהנום .'עז כנמר', מי שאינו 'עז' אז הוא פוחד מזה. כמה וכמה מאמינים, שפוחדים ללמוד קבלה, פוחדים ממש. יודעים שזה האמת, שזה צריך, אבל פחד. זה סימן

של איזה מין ספק באמונה. אני זוכר: תלמיד אחד שהיה לי, יהודי ממש יהודי חם. עכשיו הוא חרדי, כשהתחיל לגלות את הגמרא, מחלוקת בגמרא, הוא היה בפחד תמידי, הוא לא היה יכול להתגבר על זה. יש סוגיה שאומרת את זה בחגיגה: אלו אוסרים אלו מתירים, מאיפה אני אלמד תורה ?יתכן מאוד שזו אחת מהסיבות שהלך אצל החרדים, כי אצל החרדים זה לא מעניין אותם. מה זה תורה? מה שהרבי אומר. גמרנו. למה צריך ללמוד? צריך ללמוד, כי יש מצוה ללמוד. זה אותו פחד. ובהקדמה של הרב אשלג, בפירושו על ספר הזהר, הוא מסביר את זה באופן ברור מאוד. ויתכן מאוד שאנחנו הגענו לתקופה, שצריך התחדשות של אותו אומץ, אצל הרבנים עצמם. ועוד לא יצאנו מהירידה לצורך עליה. ויתכן מאוד שהדור של הרב קוק זצ"ל, האב, היה לו המזל, שזה התחיל באותו דור. צריך ללמוד את זה ב-'אורות הקדש', הוא אומר: כל עוד שתלמיד חכם לא לומד רזי תורה, התורה שלו היא רק בדרך. צריך להגיע לרזי תורה, כדי לדעת מה זה תורה. (צוחק: 'רזי' תורה, 'מזה' תורה.) בהתחלת ההיסטוריה שלו אדם הראשון היה במצב של יעקב בהתחלת ההיסטוריה שלו, עד שיעקב התגבר ולחם והגיע למדרגת ישראל. אתם זוכרים את המדרש על הסולם: "מלאכי אלהים עלים ויורדים בו ."אחד מהמדרשים אומר: הוא ראה מלאך של בבל ,השר של בבל עולה ויורד. בסוף ראה שר של אדום עולה ואינו יורד ,אז פחד. הקב"ה אומר: תעלה אתה להוריד אותו. ומאז הוא היה מחכה. ויש לי שני הסברים, ההסבר הראשון הוא שייך לנושא שלנו, כי מי יכול לדעת אם היה מצליח? הוא פחד מאחיו. ההסבר השני זה כי, לפי מה שאנחנו לומדים על "מעביר ראשון, ראשון", יש שתי ניסיונות, אבל השלישי זה הסוף, לכן הוא מגיע השלישי אחרי אברהם ויצחק, ואם הוא נכשל, ואם הוא נכשל זה אבוד. ולכן כל עוד שהוא לא בטוח שיצליח הוא מחכה.

לפי דעתי, זה מסביר בדיוק את המצב של היהודים כלפי א"י, אותו פחד. לכן חיכינו אלפיים שנה, עד שהאומץ של הציונות נתן לנו את הארץ. יתכן מאוד שהיה צריך את ההתבוללות, כדי שהאומץ הזה יתגלה. כל עוד שהיהודים היו - דתיים זה לא המילה - נאמר אדוקים, היו במצב של יעקב. דווקא הציונים החליטו להיות ישראל. היה צריך אולי שכחה לצורך זיכרון .יש ביטוי כזה בגמרא, לפעמים השכחה של התורה, השכחה של התורה היא קיומה של התורה. שכחה של דברי תורה היא קיומם.

[כתוב שלבטל תורה זה קיומה.]זה קרוב מאד אבל יש ביטוי יותר קולע לנושא שלנו. יש ביטוי דומה: גדולה עבירה לשמה. נאמר, הכפירה של הציוניים הראשונים, זה עבירה לשמה, פשוטו כמשמעו: זה עבירה, אבל לשמה. גדולה עבירה לשמה ממצווה שלא לשמה. אני קראתי בפירושים של אביו של השל"ה הקדוש, על פרשת נח, כי גדולה עבירה לשמה זה אותיות 'עגל'. הוא מסביר מה שאומרת הגמרא, כי דור המדבר לא היה מסוגל, מיועד לאותו חטא, אלא גדולה עבירה לשמה, כדי ללמד לדורות האפשרות של התשובה, כמו גם כן חטאו של דוד.[45] אבל הוא מסביר את זה גבי נח. כשהקב"ה אומר לנח: "בא אתה וכל ביתך אל התיבה כי אתך ראיתי צדיק לפני בדור הזה ,"היה צריך שנח יאמר: לא אני לא אבוא, וזו עבירה. מכיוון שזה היה מונע את המבול, ככה הוא היה מסביר: זו עבירה לשמה.

הגענו לעניין של הסדר: קודם כל עץ החיים ואחר כך עץ הדעת. אבל יש איזה קושי: מה קרה לאדם הראשון? תחשבו על זה.

[45] (עי"ז ד)

שיעור 56

תאריך: 11.08.1991

"אם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל, אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת". זה פשט הפסוק: אני מזכיר לכם את הפסוק: "מכל עץ הגן אכל תאכל; ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות" ולמעלה מזה היה... כי בגן היו, עץ הדעת ועץ החיים.

מכיוון שהפסוק אמר: "מכל עץ הגן אכל תאכל" זה סימן שמכל עץ הגן, היה צריך לאכול, כולל עץ החיים. ורק אחר כך, מכיוון שהתחיל בעץ הדעת, מנעו להגיע לעץ החיים "פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם" עם המצב של החטא, כי עץ החיים היה נותן לו נצחיות. וההסבר הרגיל לפי המקובלים בדרך כלל זה כי יש סדר. הוא היה צריך לאכול מעץ החיים קודם כל ורק אחר כך מעץ הדעת. הוא התחיל בעץ הדעת לפני עץ החיים וזה החטא שלו, זה מובן? טוב! זה הפשט הרגיל. פה יש לנו ממד קצת שונה.

[נכון היה יותר, לכאורה זה יותר גדול , זה חשוב להתחיל לאכול מעץ החיים,זה יותר חשוב. שניהם חשוב מה קרה לו? הוא אכל מעץ הדעת קודם מה ההגיון?] [גיל בן משה :יש אישה שמה] יפה! זה נכון, אבל בכל זאת. מה אמרה האישה? מה אמר הפסוק על האישה? "ותרא האישה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל", הרב אשלג הסביר את זה באופן יסודי. זה הרצון לקבל שפועל פה, שמתפקד פה, התאווה לקבל. ולכן התאווה לקבל, קדמה. אני ציטטתי את זה בשיעור הקודם, על סוף הפסוק: "ויאמר האדם האישה אשר נתתה עמדי הוא נתנה לי מן העץ ואכל", המדרש רבה, המדרש אמר: מה זה "ואוכל" לשון עתיד. אע"פ שזה ו' ההפוך: "אכלתי ואכל"?. הרב אשלג מסביר את המדרש הזה ככה: אכלתי - בחטא, ואוכל - בתיקון. כדי להגיע לתיקונו של העניין, לקבל על מנת להשפיע, צריך ללמוד לקבל על מנת לקבל. זה הסבר קבלי, שמסביר את המוטיבציה של אדם הראשון, המוטיבציה שבאה מהאישה. אבל סוד הדברים כי כשאדם הראשון שמע את הציווי, היה לבד. הנסירה של האישה הייתה אחרי הציווי. ולכן, הפיתוי בא מצד אחר: כשהצד הנקבי היה מחוץ לזהות שלו. כשיש איחוד בין הרצון לקבל והרצון להשפיע, נוקבא ודוכרא, אין סכנה. זה מובן? אז תבדקו במקרא: "ויצו יהו"ה אלהים על האדם" זה לפני הנסירה של האישה. אחר כך האישה שואלת: מה אמר לך הקב"ה על זה? זה לא אומר הרב אשלג אבל אני שמעתי בתלמוד תורה כבר: אדם הראשון היה צדוקי והיה מחמיר. 'צדוקי', זה 'היה לפי הפשט', אז אמר שהקב"ה ציווה לא רק לא לאכל, אלא לא לנגוע בו. בא השטן ואמר: תנסה, תראה ודחף אותה; והיא ראתה שלנגוע אין שום תוצאה, לכן אכלה. זו חומרה של כשרות. וזו חומרה מסוכנת. אדם הראשון, לא דיבר עם אשתו, רק ענין של כשרות דיבר אתה. התוצאה: חורבן העולם! (צוחק)

[דיבר קשות?] לא, דיבר כשרות. 'זה תאכל, זה לא תאכל'.(צוחק) והוא היה מחמיר. "עשה סייג לדבריו". אבל, זה עמוק מאוד. כי מצד הדוכרא, כזכר, היה צריך להחמיר. אבל זה לא שייך לצד הנוקבא, שהיא כולה רצון לקבל. יש גמרא מפורשת: שנותנים לאדם רק הרצון לקבל של אשתו. באותו הקשר: "ואינה כורתת ברית אלא למי שעשאה כלי" האישה הוא הכלי, ולכן מותר לאדם רק תאוות אשתו. זה מובן מה שאני אומר? כן? היא הרצון לקבל. הוא צריך להיות רק רצון להשפיע. ולכן הציווי, היה לפני הנסירה בין האישה והאיש ולכן היא לא שמעה את הציווי, זה לא שייך לה, כי כל כולה היא רצון לקבל. אז זה הפשט של הפסוק שהבאתמי: "ותרא האישה כי טוב העץ למאכל", זה התפקיד שלה. אתם תופסים שיש סוד בדבר! זה עניין הילכתי טהור שהביא לעניין! ההסבר של המקובלים הוא כי הקבלה נקראת עץ החיים, המשנה נקראת עץ הדעת טוב

ורע. וזה הבעיה שלמדנו הרבה פעמים: מכיוון שצריך להתחיל במשנה, ורק אחר כך להגיע לקבלה. קודם כל עץ הדעת טוב ורע שהוא המשנה, והתלמוד בדרך כלל, ולכן התלמוד בארמית כי זו החכמה של טוב ורע. אבל הקבלה, זה בלשון הקודש. ואחר כך ללמוד קבלה. פה אנחנו מגלים סדר הפוך, אבל התשובה היא פשוטה מאוד. יש לכם התשובה בתלמוד במסכת שבת בתוספות על הסוד של "נעשה ונשמע". אתם זוכרים איך תוספות מסביר את נעשה ונשמע "כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים"[46], ותוספות מסביר שמה: מה זה אותו תפוח שפריו קודם לעליו? הפרי בא לפני העלים. ההסבר הוא ככה: העלים, הם העלים של השנה שקדמה. מהשנה שקדמה זה נשאר על העץ. והפרי בא...איך הוא מסביר את זה?

הנעשה צריך להיות תחת ההגנה של הנשמע של הדור שקדם. אנחנו נעשה, הדור שלנו נעשה, ונשמע אחר כך, אבל הנעשה שלנו בא אחרי הנשמע של הדור שקדם. ולכן, הדור שקדם הגיע לנשמע, לעץ החיים, והעץ החיים קודם לעץ הדעת של הדור הבא. לכן התלמיד מתחיל במשנה, אבל רבו כבר הגיע לקבלה. אז צריך לבדוק איך התוספות הסביר את זה שמה? כי זה לא התפוח שמה, בתוספות זה היה אתרוג(ב"ר טו ז), "כתפוח בעצי היער, כן דודי בין הבנים". לכן תוספות מביא פסוק אחר בשיר השירים על אותו נושא. חבל שאין לנו הספרים פה...זה יחזור לי...

[מתי עץ הדעת הוא טוב ורע?] אחרי עץ החיים. עץ הדעת, לפני עץ החיים, אז זה רע.

מכיוון שצריך לחזור לפשט: זה עץ הדעת טוב ורע, מעורב. ומי שאין לו עץ החיים, לא יכול להפריד בין טוב לרע, כי כל העבודה של התורה שבעל פה, זה להבדיל בין טוב לרע. וזה עבודת הקודש, זו המשימה של הכהנים: לדעת מה בין טוב לרע.[47] זה מובן?

העולם ניתן במצב של ערבוב בין טוב ורע, ורק הקבלה הסבירה את זה: זה התוצאה של שבירת הכלים: האור והכלי התערבבו. אז צריך להגיע למצב שאור הוא כולו אור וכלי הוא כולו כלי. אני שמעתי את זה מהרב: זה ההסבר ש "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי, או כולו חייב", אז הוא הסביר, כי לפי הפשט הרגיל, הדור כולו הוא או זכאי או חייב, אבל לפי ה 'פנימיות הדברים': בדור שמי שזכאי הוא כולו זכאי, מי שחייב הוא כולו חייב: כשזה יהיה ברור, איפה הצדיקים איפה הרשעים. כל עוד שאנחנו בינוניים, בן דוד לא בא. ולכן, זה הסגולה של הצדיקים. הם מצד אחד של העולם והרשעים מצד שני. [.]ולכן הערבוב הזה הוא יותר חזק דווקא בעקבתא דמשיחא. יש עוד פנים לעניין, כי סוף סוף השאלה של הסוגיה ש'זכאי או חייב, במה? הנושא העיקרי של אותה סוגיה זה, ,זכאי או חייב, במה? למשל באותה סוגיה "שמא יגרום החטא", איזה חטא? אז לפי הפשט, כל חטא מעכב את ביאת המשיח. אבל לפי הסוגיה שמה זה חטא מיוחד: שלא חזרו כחומה. אנחנו מוצאים שורש הדברים ביעקב אבינו כשחזר באיחור "עם לבן גרתי ואחר עד עתה", אז פחד. פחד "שמא יגרום החטא", שמא החטא יעכב את הזכויות שלו. לפי הפשט, וזה אמת, יש הרבה מקורות בזה, זה חטא של כיבוד אב ואם, שלא כיבד אב ואם. אבל זה אותו עניין: איך הוא לא כיבד אב ואם? הוא נשאר בגלות, אז זה אותו ענין, זה אותו חטא.[48] וזה פלא, איך יש איזה התעקשות של עם ישראל בזה, של האיחור הזה. זה מתחיל בשורש הדברים "עם לבן גרתי ואחר עד עתה". אולי פעם אני הזכרתי על אותו פסוק. אתם זוכרים

---

[46] שיר השירים פרק ב
(ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות:
(ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים

[47] יחזקאל, דברים כי יפלא

[48] (הקדמה לתיקוני זוהר)

מה מביא רש"י כפירוש בדבר? "עם לבן גרתי", הוא מביא שני פירושים: אע"פ שגרתי עם לבן לא למדתי ממעשיו הרעים, תרי"ג מצוות שמרתי - זה פירוש הראשון.
הפירוש השני: "לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר", ולכן לא נתקיימה אותה ברכה של "הן גביר שמתיו לך ואת כל אחיך נתתי לו לעבדים".
כשיעקב חוזר, הוא צריך להעיד על עצמו, שאע"פ שהיה אצל לבן, נשאר 'גר' ולא שר וחשוב. כשהוא חוזר, הוא חוזר עם שמירת התורה "ותרי"ג מצות שמרתי", ואז הוא מקבל את שם ישראל. זה ההסבר של הבן איש חי, דווקא בפרשת וישלח, הוא מסביר כי ההבדל בין שם ישראל ושם יעקב, בגימטריה זה משה ודוד, משה ודוד פלוס יעקב זה ישראל, אז זה הראשית. "עם לבן גרתי", נשארתי גר, זה שייך לדוד, מלך ישראל.(תהילים לט יג כי גר אנוכי בארץ) "ותרי"ג מצוות שמרתי" זה משה.אז יעקב, עם משה ועם דוד, זה ישראל. אז הוא מקבל את שם ישראל בסוף הפרשה. זה הממדים של תורת הרב: עם ישראל, תורת ישראל, א"י. העם, זה יעקב. התורה, זה משה, הארץ, זה דוד.
הגמרא שואלת: אם ככה, כשיצא לגלות, כתוב: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך". כשחזר, כתוב: "ויירא יעקב מאד ויצר לו", יש סתירה. "ושמרתיך בכל אשר תלך" זה סימן שיש השגחה שתחזיר אותו בשלום?! למה פחד? אז הגמרא אומרת "שמא יגרום החטא", איזה חטא? של האיחור, זו הבעיה. למה דיברנו על כל זה? מאיפה יצאנו? מחטא אדם הראשון?
[מעץ הדעת טוב ורע] זה היה הנושא הכללי, איך יצאנו לעניין של יעקב?
[חייב במה, מה החטא] נכון. זו השאלה שלי: איך יצאנו מזה? איך הגענו לזה? אה! דור שכולו חייב, הדור שכולו זכאי. זה הערבוב של זכות וחובה. אז זה ברור מאד: כי המוטיבציה של החטא, באה מהרצון לקבל שזה תפקידו. אז כשהרצון לקבל הוא נפרד מהרצון להשפיע, כשאין עוד איחוד, תיקון, אז זה אסון. כי הרצון לקבל מתפקד כשלעצמו וזו המדרגה של לקבל על מנת לקבל וזה נקרא רשע רע. וכשהרצון להשפיע מתפקד בנפרד, זה להשפיע על מנת להשפיע, הוא לא רוצה שום הנאה, אפילו לנגוע בו הוא לא רוצה. אבל צריך איחוד של שתי הכוחות, לאחד י' ה' ו-ו' ה', אם אפשר לומר, עד כדי כך, כדי שהתיקון יהיה בסדר. אני פעם לימדתי, אבל זה קצת הלצה: בתפילה, אנחנו אומרים: "אבינו מלכנו". לפי הבקשה פה בברכה ההיא, היה צריך להוסיף רבינו. אבינו מלכינו, איך כתוב בנוסח, לא בימים נוראים, בשמונה עשרה? "סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכינו כי פשענו והחזירנו בתשובה"- היה צריך לומר רבינו. אז כנראה זה העניין. התיקון של היחס לאב, למלך, זה כבר נעשה. מה שחסר, זה התיקון ביחס לרב, להקב"ה, לא רק כאב או כמלך אלא כרב, זה ענין של יחס לתורה. מה שהיה חסר לאדם הראשון זה רב. זה כל העניין של הדברים שלנו. דהיינו, זה מה שהיה חסר לו: בא איזה רב טמא שנקרא נחש, זה התוצאה. הרב נחמן מברסלב הסביר את כל זה: הנחש הקדמוני זה הפילוסופיה.
עכשיו זה ברור: ההסבר הרגיל, זה סדר של העניינים. "כי ביום אכלך ממנו מות תמות", אז המפרשים הסבירו שהוא 'אכל אותה פגה' זה ביטוי הלכתי, למשל, כשחתן לפני החתונה לוקח את הכלה, לפני הזמן. היה צריך לחכות את שבת, יום השבת, כדי לאכול מעץ הדעת, הוא אכל, לפני הזמן. יש עוד דוגמא על זה, זה קצת יותר עמוק: מי שאוכל מצה בערב פסח, היה צריך לחכות את הסדר של פסח כדי לאכול את המצה, 'אכל אותה פגה'. אז עכשיו נראה מה הוא ההסבר של הרב ונגיע לשאלה שלנו עם הרב דסלר.
"וא"כ התבונן כי הש"י לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים", כי כתוב "מכל עץ הגן אכל תאכל"

"ואם כן התבונן כי השם יתברך לא הזהיר אדם הראשון שלא יאכל מעץ החיים ולא מנעו ממנו, ומי יתן ויאכל, אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת, לפי שכמה קליפות חיצונות מתאחזות בו ויהיה גורם קיצוץ ופירוד, אבל עץ החיים לא נמנע מאדם הראשון תחילה. אבל לאחר שחטא אדם הראשון וקצץ בנטיעות והפריד אלוף, לא נתנוהו להתקרב לעץ החיים לפי שחטא וחשוד היה. ואין עץ החיים מושג אלא על ידי עץ הדעת. פה היה הקושי, אתם זוכרים?! (דף 121) כי עץ הדעת הוא בית שער שבו נכנסים לעץ החיים, כי עץ הדעת סודו עץ של ספירת דע"ת, שהיא הקו האמצעי. כמו שעץ החיים הוא עץ של בינה, כך מלכות הוא עץ של דעת. וסימן, ה' ו' ה': סוד ה' ראשונה, חיי"ם, סוד ו', עץ החיים, סוד ה' אחרונה, עץ הדעת. זה למדנו כבר וסוד זה הוא קשר הייחוד לאותם היודעים סתרי האצילות". וידענו לפתור את הסתירה: מי זוכר איך? (דף 120)הגענו עד לפתרון השאלה. לא? **"אבל מנעו שלא יאכל מעץ הדעת לפי שכמה קליפות חיצונות מתאחזות בו"**, ואחר כך אם הוא אומר כי **"עץ החיים אינו מושג (דף 121) אלא ע"י עץ הדעת"**, יש פה סתירה. אתם רואים את זה! מה פה אומר הרב? ....

[הפסק בהקלטה]

את הרמב"ם, רק בהערה פה מביא את הרמח"ל. "כבר ביארנ"ו , אומר המכתב מאליהו בקונטרס הבחירה: "שבכל מדרגה ומדרגה יש בחינת ניסיון ובחירה לפי ענין המדרגה ההיא, איזו בחירה מתאימה למדרגת אדם הראשון קודם לחטא? שלא הייתה בו תערובת טוב ורע". וזה נכון! ומי שאומר שאדם הראשון גילה שיש טוב ורע, רק אחרי שאכל את העץ הדעת טוב ורע, איך היה יכול לקבל את הצו, זה טוב וזה רע? נכון? ולכן צריך לחזור לפשט שלנו, לפשט של הפסוק, מה שנאסר לו, זה לא עץ הדעת הטוב או עץ הדעת הרע, אלא עץ 'הדעת טוב ורע' מעורב.
ולפי הרמב"ם דעת הטוב זה נקרא 'אמת', ודעת הרע זה נקרא 'שקר'. ולכן הוא היה במישור האינטלקטואלי נאמר, הרוחני. היה צריך להבדיל בין אמת ושקר. לא טעם טעם הרע בעץ הדעת טוב ורע מעולם, כשטעם בערבוב של שני הדברים, טעם את הרע, את הטעם הרע.
יש עוד ביטויים כאלו בגמרא ש-"הבל תינוקות של בית רבן", שלא חטאו. הגמרא מסבירה מה הבל פיהם של תלמידי חכמים? למה התינוקות שלא חטאו? כי לא טעמו טעם רע, טעם של הרע, עוד לא ידעו מבחינת דעת, איזה טעם יש לרע. אבל תלמידי חכמים המתבגרים הם יודעים אותו טעם, ולכן הבל פיהם הוא לא כל כך טהור - לפי אותה סוגיה.
אז אני ממשיך: "בחירתו בין טוב לרע ממש במובן שלנו אלא בין טוב לטוב". פה יש משהו חשוב במה שאומר: כי כל הלימוד של בירור ההלכה, בתורה שבעל פה, הוא להבחין בין מקרה למקרה. חכמת ההלכה זה חכמת כל מצב ומצב. זה לא קל(?) להבדיל בין טוב שזה בגלוי טוב ורע שזה בגלוי רע. רק רשע מעדיף רע לטוב, אין שום קושי להבדיל בין טוב לרע, אלא, חכמת ההלכה היא: להבדיל בין טוב לטוב לפי מה שאומר הרב פה, כי כל טוב פחות, הוא רע כלפי הטוב יותר. זה מובן ? אפשר להסביר את זה ככה: ההסבר שלו זה: יחסית לטוב, הטוב הפחות טוב הוא נקרא רע. לכן זה לא כל כך פשט. אפשר לקבל את זה, אבל זה בבחינת דרש, כי רע, זה באמת רע.
יש פסוק: "אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", מה הוא רוצה לומר? במדרגה של הטוב שהוא עושה הוא עושה רע כלפי המדרגה היותר עליונה, אבל זה נקרא טוב, זה לא נקרא רע: "יעשה טוב" וזה חטא כלפי הטוב יותר. זה הפשט של הפסוק: "אשר יעשה

טוב״ ובמה שהוא עושה טוב, הוא חוטא כלפי המדרגה יותר עליונה וזה הצרה של איוב. לא עשה שום רע אבל בכל זאת קיבל עונש, מכיוון שהוא לא הצליח לעלות ממדרגה למדרגה, כדי לעלות ממדרגה למדרגה. אז זה בבת אחת ייסורים של אהבה ושל עונש. לפי דעתי זה קשור גם כן, (אפשר לפתוח , עכשיו אין כבר רעש , רעש אותיות רשע)

[״כי שבע יפול צדיק וקם״] ״וקם״, זה קשור. שבע פעמים זה סוד המדרגות. זה קשור ל ״מקום שבעלי תשובה עומדין- צדיקים גמורים אינם עומדין״, אינם יכולים לעמוד, כי הצדיקים אינם עומדים, אבל בעלי תשובה עומדים במקום שהם הגיעו ולא זזים. אבל צדיקים אינם יכולים לעמוד. בעל תשובה מומחה במדרגה שלו, הוא קיבל חיסון נגד הרע באותה מדרגה, וא״א לדעת מלכתחילה, אם צדיק יכול להתגבר, לכן ״שבע פעמים יפול צדיק״. בעל תשובה, כבר אנחנו יודעים שהוא יכול להתגבר, מכיוון שהוא בעל תשובה באותה מדרגה, אבל הוא עומד פה. אבל ״צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד״. זה שוכחים, כי זה מחלוקת בגמרא: רק אליבא דמאן דאמר ״מקום שבעלי תשובה״, אבל אליבא של השני, זה ההפך: צדיק גמור הוא יותר גדול. אני חושב שצריך להתחיל בפשט: מה זה לעמוד? לעמוד במבחן. לעמוד איתן, לעמוד במבחן. מכיוון שדווקא, אותו בעל תשובה התגבר, אין חכם כמו בעל הניסיון, אין בעל תשובה כמו בעל הניסיון, זה אותה משמעות. ולכן, צדיק גמור אף פעם לא היה בהתמודדות עם אותו יצר, אז לא יודעים מלכתחילה אם יעמוד בזה או לא, יעמוד, זה לשון עמידה. אבל הצדיק הולך, זה נקרא הליכה ״ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה״, מהלכים: להלוך, ללכת. והעומדים האלה, זה המלאכים: זה בעלי תשובה. והתורה לא ניתנה למלאכים!

[אם כן, המצב הזה לא יכול להשתנות כל ימי חייו של אדם?] לא! כי הצדיק האמתי בכל הזמן שלו הוא בתשובה מתמדת.

[כלפי מעלה] זהו. מכיוון שהוא בתהליך של תשובה, אין לו חטא, זה השלמות שלו. יש קטע ב-׳אורות התשובה׳ של הרב, שמסביר את זה באופן מלא. עצם התשובה, זה השלמות של הצדיק. מה שצריך לתפוס: יש הבדל גמור בין מחמיר ובעל תשובה. מחמיר, זה סימן שהוא עוד במלחמה נגד היצר. בעל תשובה עבר את זה, הוא הסתלק מזה, הוא ניצל מזה: אז הוא הבעל של התשובה. אז המחמיר התשובה היא הבעל של..אתם מבינים את זה?

[ראש חודש זה ענין של כפרה, ראש חודש זה ענין של חידוש, מה הקשר בין חידוש ותשובה?] זה התשובה. ״תתחדש כנשר נעוריכי״, זה התשובה. כוח החידוש וכוח התשובה, זה אותו כוח. התשובה, זה כוח ההתחדשות. ״החדש הזה לכם ראש חדשים״, והתורה ניתנה רק למי שמסוגל לתשובה.

[תשובה זה תמיד ליחס לעבר] כן, אבל תשובה היא שלמה, כשחזרת להתחדש כפי שהיית. תשמע: לפי הקבלה המושג של חידוש והמושג של אינסוף, זה אותו מושג. מה זה ״בראשית ברא אלהים״? בדבר שנקרא ראשית, בדבר שראשית תמידי, זה כולו ראשית, זה אין סוף. מה זה ראשית? זה אין סוף.

[זה חידוש בשבילך, אבל זה תמיד חוזר לעבר] לא! אתה מתחדש. כל עוד שזה נקרא ׳חוזר בתשובה׳ הוא בדרך. עד שיגיע, נקרא ׳בעל תשובה׳. המושג של ׳חזרה בתשובה׳ זה מושג לא ברור, המושג ההלכתי האמתי זה: ׳בעל תשובה׳. מי זה בעל תשובה? זה צדיק שחטא וחזר מחטאו. הבעל תשובה המודרני, זה תינוק שנשבה, שעושה בר מצוה, וזהו. אז הוא בהתחלת ה... הצרה, שמהר מאוד הם רבנים, פוסקי הלכה,(צוחק) זה נקרא בחיפזון. ואני הסברתי פעם. , היה לי תלמיד אחד שפעם אמר לי: אז אני הולך לישיבה חרדית. למה? הוא היה גם כן תלמיד ברפואה, זה היה לפני הרבה זמן, הוא אמר: מי שקיבל ניתוח, הוא מפחד מהאווירה של בית חולים; אז אני הייתי בבית חולים, ניתחו אותי, חזרו אותי

לבריאות, אני מפחד מאותו בית חולים, אני הולך ל...בית חולים. אמרתי לו: לא רצינו שתהיה בבית חולים, רצינו שתהיה בפקולטה לרפואה, זה לא בית חולים, זה פקולטה לרפואה. ואם רופא מפחד מהאתר(בצירה) , כי הוא היה מפחד מהיתרים,צוחק) היה מחמיר. זו הצרה: לוקחים חולים שנתרפאו ורואים אותם כרופאים. חולה שנתרפא זה לא רופא. זה חולה שנתרפא. אתם מבינים את חומרת המצב, אנחנו בעולם של משוגעים.
זה סוד: "מקום שבעלי תשובה עומדין- צדיקים גמורים אינם יכולים לעמוד", הם מתרחקים.(צוחק)
[מה שכותב פה הרב "וסוד זה הוא קשר היחוד ליודעים סתרי האצילות מתכון למלכות?] המלכות, ה' אחרונה, עם הבינה שהיא ה' הראשונה, זה שאמר: "וסימן, ה' ו' ה': **סוד ה' ראשונה, חיי"ם, סוד ו', עץ החיים, סוד ה' אחרונה, עץ הדעת**", כי המלכות הוא הכלי של הספירה דעת, לכן המלכות נקראת 'עץ הדעת', והתפארת, נקראת עץ החיים, הבינה, היא החיים.
[מלכות הוא עץ של דעת] נכון, זהו, הוא עץ של הדעת, זה הכלי של הדעת. אני אסביר לך באופן פשוט: כי המלכות הוא הכלי של הזעיר אנפין, הנוקבא של הזכר. בזעיר אנפין יש ששה קצוות, שש ספירות, שהן בנפרד. כשיש איחוד של התפארת, אז הכלי של המלכות הוא מתוקן ומופיע האור של הדעת, שהוא האיחוד של אור של התפארת. ובבת אחת, האיחוד של אבא ואמא. לכן המדרגה של הדעת, זה בין חכמה ובינה. אז כשהמלכות איחדה את כל הספירות של התפארת, אז היא יכולה להיות כלי לדעת, לכן היא נקראת 'עץ הדעת'. זו התשובה של השאלה שלנו: כשיש איחוד בין עץ הדעת ועץ החיים. והסוד, זה העניין של תלמיד ורבו. ורק משה רבנו זכה בזה, להיות מצד אחד תלמיד ומצד השני רב. כי זה למדתי במשנה ראשונה של הפרק, פרקי אבות, אצל הספרדים אומרים 'הפרק': "משה קבל תורה מסיני", למה לא אומרים משה רבינו? כי שמה לא היה רבינו, היה תלמיד של הקב"ה. רק 'ומסרה'. יש הבדל בין הרמב"ם ומשה רבינו. למשה אומרים משה רבנו, לרמב"ם אומרים רבנו משה. אתם יודעים את זה? זה ההבדל. נמשיך פה:
"**הן כל מצוותו הייתה שלא לאכול מעץ הדעת**", גם פה צריך להוסיף "שלא לאכול מעץ הדעת" דהיינו, שלא להכניס אל עצמו, את ידיעת הטוב והרע.
כי אני רוצה להסביר בעוד צורה אחרת: "וזאת התורה אשר שם משה" מה אומר המדרש? היא נעשית 'סם חיים' לצדיקים ו-'סם המות' לרשעים. זו אותה תורה. אם הוא רשע, אותה תורה זה 'סם מוות', ואם הוא חיים, אותה תורה זה 'סם חיים', אותה תורה, אנחנו עדים לזה. אותה תורה בלב רשע, זה 'סם מוות', בלב צדיק, זה 'סם חיים', ולכן אם כבר היה מצד החיים, אז גם הרע של העץ הדעת טוב ורע, הוא 'סם חיים'. ואם לא היה בעץ החיים, גם הטוב שבעץ הדעת טוב ורע הוא 'סם מוות'. יש לנו מדרש שלעתיד לבא, גם סמאל יהיה קדוש, כי הסם שלו יפול ונשאר אל. יתכן מאוד שזה רמז לאמריקה: L'Oncle Sam כי הם הביאו לנו הסם (של הסמים).(צוחק)
(הרב דסלר?)"שלא להכניס אל עצמו את ידיעה הטוב והרע אלא להדבק למדרגה שנברא בה, שבה הבחין רק בחינת אמת ושקר". פה זה לא מדויק, פה זה הצד הפילוסופי של הרמב"ם. כי כל התורה כולה אומרת: "למען ייטב לך". לפי ההסבר שלו גם לרע, גם לטוב, אבל המטרה של התורה זה הטוב. ומכל טוב לעולם אל יחסרנו, ואם אתה לא אוכל מעץ הדעת טוב ורע, אתה לא אוכל טוב, אתה לא אוכל רע אבל גם לא אוכל טוב. אבל התורה אמרה: "למען ייטב לך" לכן יש פה דבר לא מדויק, וזה, השורש זה ברמב"ם.
"רק בבחינת אמת ושקר. כל הגלויים המכוונים לבריאה כולה, היו מרוכזים בשמירת מצוה יחידה זו ולו היית עומד בה, כבר הייתה מתגלה על ידו כל מדת קידוש ה' שהייתה צריכה להתגלות בעולם והייתה בריאה באה אל תכליתה מיד". ופה יש הערה של

הרמח״ל. ״זה לשון רמח״ל על ניסיון עץ הדעת בספר ׳דעת תבונות׳. והנה, היה די שיתחזק באמונה זו שלא לעבור את פי ה׳, וזה עד ליל שבת קודש כי בליל שבת קודש היה נכנס בעץ החיים ואז היה יכול לאכול עץ הדעת, כאשר חכמים יגידו, שאז היה הקב״ה עושה ביום אחד, מה שהוא עושה עתה בשית אלפי שנין; והיינו שהיה סוף מראה לו בפועל שמה שהאמין מיחודו ית׳ הוא אמת, וזה, כי היה מבטל ברגע אחד כל הרע מן העולם״. אם היה מחכה עד ערב שבת, אז היה נכנס בעץ החיים, ואז היחס לעץ הדעת, היה את קדושת העולם כולו, גם הרע שבו, זה מה שהוא אומר בפירוש. זה מוזר מאוד! כי הרב דסלר היה תלמיד חכם גדול, אבל הוא היה פשטני, והוא מביא דברי הרמח״ל שהוא מקובל, לחזק את דברי הרמב״ם, שלא היה מקובל ויש סתירה בין ההערה וה... תפסתם את זה: זה לא מדויק.

״ואם כן שמור דבר זה מאד, ותמצא שאחר שחטא אדם הראשון בעץ הדעת נעשה חשוד ונמנע ממנו עץ החיים, וזהו סוד שאמר: הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע״, והכוונה שלו זה לפי הטעמים של הפסוק: ״הן האדם היה כאחד, ממנו לדעת טוב ורע״. הוא מחליט, אני מחליט מה זה טוב מה זה רע, וזה החטא של אדם הראשון.

צד ב׳ שלי

כי לפי הפשט: ״היה כאחד ממנו״, מי הם האחרים?

[.] המלאכים? אבל המלאכים אינם יודעי טוב ורע! זה ברור! לפי דעתי, אבל צריך לדייק, עם המדקדקים, אז הפסוק היה אומר: ״היה כאחד(בצירה) ממנו״ לא ׳כאחד(בקמץ) ממנו׳, כי אחד, ממנו; כאחד ממנו לדעת טוב ורע; ממנו במובן של ממנהו, מעצמו, לא ממנו: אנחנו, אלא מעצמו, הוא.

[זה הפשט?] זה הפשט שלו, זה ברור! באופן עמוק ״ממנו לדעת טוב ורע״, הוא מחליט מה זה טוב מה זה רע, זה נקרא בפילוסופיה, ההומניזם. ההומניזם, זה חטא של אדם הראשון. ההומניזם: זה האדם הוא קנה מידה של טוב ורע.

[איך זה עושה שאם האדם הוא אחד ממנו איך הוא יכול להיות אחד?] ״כאחד״(בקמץ) כאילו הוא היחיד בתחתונים: אני יחיד בעליונים והוא בתחתונים, זה הפשט. ולאמיתו של דבר, זה ככה. זה החטא של אדם הראשון, שרק דוד המלך תיקן אותו. דוד המלך תיקן אותו, כי הוא המליך הקב״ה עלי אדמות. החטא של אדם הראשון, אפשר לתאר אותו ככה: הוא המלך למעלה ואני המלך למטה. זה הומניזם, הומניזם של הדתיים. בא דוד המלך ותיקן את זה: הוא, המלך למטה ולכן הוא נקרא מלך מלכי המלכים. המלכים, זה המלכים של בשר ודם, מלכי המלכים, זה השרים, מלך מלכי המלכים, זה הקב״ה. אבל הוא המלך של מלכי המלכים: ״אלקנו שבשמים ובארץ״. בא דוד המלך ותיקן את חטאו של אדם הראשון. לכן לפי המקובלים, התיקון של חטא אדם הראשון גבי עם ישראל, בבחינת כלל ישראל, כבר נעשה. בבחינת יחיד, יש עוד לתקן, כל יחיד ויחיד, אבל בבחינת ישראל, אנחנו לא מחכים את דוד המלך, אנחנו מחכים את בן דוד, בן דוד, דהיינו התיקון של החטא של אדם השני, שהוא קין. זה מובן? וזה ההבדל עם הנצרות.

[בשבת המצב תקין כי אתה אחד קודם, לגוי אחד. ״אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ״] יפה. בשבת, אצל הדתיים, אצל שומרי מצוות, נאמר, אין עבודה למשטרה. דווקא ביום החופש של הגויים, זה היום של העבודה של המשטרה. זה מסביר כי בן נח אסור לשבות, כי מי שלא קיבל על עצמו את התורה והמצוות, זה מסוכן כשהוא לא עובד. יש לו פנאי, לעשות מה? אז יש עבודה למשטרה.

[אדם הראשון אכל יותר מדי מוקדם, והחטא של ישראל זה האיחור, מה הקשר?]יפה! צריך לחשוב על זה. לכאורה, במבט ראשון אין קשר, זה שני עניינים שונים לגמרי, אבל באופן פורמלי יש ענין של קשר. יש הערה של רש״י במסכת כתובות ״ושלא לדחוק/לרחוק

את הקץ״״ או לדחוק או לרחוק: אז שני דברים זה החטא, זה הקשר. יש חטא להקדים ויש חטא לאחר, זה אותו חטא סוף סוף. כי ״ודבר בעתו מה טוב״ אפילו מה - זה טוב. אם דבר בעתו ה-׳מה׳ זה טוב, כי ״מה העבדה הזאת לכם״.טוב, זה צריך לקשור את אותה שאלה להערה של רש״י, יש גרסה שלא לדחוק את הקץ ויש גרסה שלא לרחוק את הקץ. או להקדים או לאחר, זה אותו חטא, גבי הזמן של חזרה לארץ. אלו שרצו ללכת לפני, נפלו, זה המעפילים, כן? חלק משבט אפרים כי (במדבר פרק יג, (ל) ״עלה נעלה״. ומשה רבינו אמר להם: ״אל תעלו כי אין יהו״ה בקרבכם״.

״וזהו סוד שאמר: הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים (בראשית ג, כז), ולפיכך: ׳וישלחהו י״י מגן עדן״, כדי שלא יגע לעץ החיים. והקשר שלו לעץ הדעת לקח אותו אתו, כי עץ הדעת נשאר בגן עדן והוא הלך בגלות עם הטעם של טוב ורע.

״ודע כי הספירה הזאת שהיא תפארת נקראת תורה שבכתב לפי שמשה רבינו עליו השלום לבדו זכה להתקרב לשם הגדול הנקרא יהו״ה וזהו סוד: ונגש משה לבדו אל יהו״ה הוא רוצה להדגיש ׳לבדו׳, דהיינו אפילו יהושע לא הגיע לזה וזהו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהו״ה פנים אל פנים (דברים לד, י), ולפיכך נאמר בו: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות (במדבר יב, ח), ולפי שמשה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריה המאירה, שנכנס לפנים מן ה׳ אחרונה להשיג קו האמצעי, וזהו ׳ומראה ולא בחידות״׳. מי שמתקרב ל׳הויה׳ רק דרך המלכות, יש לו ידיעה של ה׳הויה׳ ,אבל בבחינת מלך, זה בחידות ולא במראה, באספקלריה ולא בראי נאמר.

״אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד, וה״א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא ייכנסו, ואחריה היו מביטים. ולפיכך כל נבואתם על ידי דמיון, וזהו: וביד הנביאים אדמ״ה (הושע יב, יא). כי ה״א אחרונה של שם כבר הודענוך שנקראת אספקלריה שאינה מצוחצחת, שאין לה מאור מעצמה דלית מגרמא כלום, היא רק כלי והאור שלה זה רק האור שמקבלת מספירה זו או אחרת, **וסוד ו׳ של שם נקראת אספקלריה מצוחצחת. זהו שאמרו ז״ל: כל הנביאים כולם נתנבאו על ידי אספקלריה שאינה מצוחצחת, שנאמר ׳וביד הנביאים אדמה׳. אבל משה רבינו עליו השלום נכנס לאהל על ידי אספקלריה מצוחצחת, ההוא דכתיב: ותמונת יהו״ה יביט (במדבר יב)״.**,

צריך לדקדק: ״ותמונת יהו״ה, יביט״ ולא נאמר ׳בתמונת אלהים׳ ״ותמונת יהו״ה״.

״והסוד הזה כי משה רבינו עליו השלום נכנס לאוהל וישמע את הקול מדבר אליו, וזהו שנקרא ׳נאמן ביתו׳, מה שלא שמר אדם הראשון שלא עמד בנאמנות. אבל שאר הנביאים לא זכו להיכנס לאוהל, ודי למבין״. אז אני מציע שתכינו קצת מה שיש הלאה ונחזור לאותו משפט בשיעור הבא כי זה כל העניין מה ההבדל בין משה ויהושע, מה קרה כשמשה הסתלק, מה נאבד בעולם, מה התחיל עם העידן של יהושע. אף על פי שיש גם כן הביטוי ׳נאמן׳ על יהושע אבל נראה את ההבדל, בין הנאמנות של משה והנאמנות של יהושע.

[הפסק בהקלטה]

[מתי המצב של ״ותמונת יהו״ה׳ יביט״, מתי המצב ״וישמע את הקול מדבר״?] זה קשור. מי שמסוגל לאותה ראיה מסוגל לאותה שמיעה: ״שמע ישראל״ ו-״ראה ישראל״. יש עוד פסוק: ״ודבר יהו״ה אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו״, זה סוד של פנים בפנים.

[כשאומר ״וישמע את הקול מדבר אליו״ זה קול דממה בת קול של חידוש] לא בת קול, קול כן, בת קול זה משהו אחר. זה הקול שמדברת לעצמה, זה סוד פנים אל פנים: הפנים של רחמים מדברים לפנים של דין והפנים של דין, זה פנימי ל׳הויה׳ הקב״ה מדבר פנים

אל פנים ומשה שומע, זה לא הפנים של משה והפנים של ה', 'פנים אל פנים' זה פנים אל פנים, ימין ושמאל. קו החסד מדבר אל קו הדין.
[כמו הכרובים] זהו. כשבעולם מדבר איש אל רעהו, אז ה' מדבר למשה, זה סוד החידוש. חידושי תורה באים מ "ורב שלום בניך" כי אם אין שלום בבניך אין רב. ורב הוא השלום של הבנים. אתם מבינים את הדרש פה. "כל בניך למודי ה' ורב שלום בניך". כשהבנים מדברים "איש אל רעהו" הרב מדבר.
[השלב ש"רואים את הקולות" כלפי כלל ישראל, זה מצב, שלב יותר נמוך] מה אתה מתכוון? שישראל רואה את הקולות? לא, זה שהבינו בראיה, מה ששמעו בשמיעה, זה הפשט. כי הידיעה דרך הראיה, היא שונה מהראיה דרך השמיעה. וגם פה יש סדר: כשיש שמיעה לפני הראיה מה שאתה רואה זה בסדר. כשיש ראיה לפני השמיעה מה שאתה רואה זה עבודה זרה. שמיעה, זה כשאתה שומע הרב שמסביר מה שאתה רואה. ומה שאומר הרב זה: תא חזי, עכשיו ששמעת, בוא לראות במה מדובר. אבל מי שרואה, לפני ששמע, הוא רואה עבודה זרה. לכן צריך להתרחק מהראיה, לפני השמיעה. זה אותו דבר. הגאון מווילנא הסביר את זה: השיטה בתלמוד זה 'תא שמע', השיטה בזהר זה 'תא חזי', מה פשט הדבר? מה ששמעת, עכשיו בא לראות. אבל 'תא שמע' זה מה שראית, בא תשמע המשמעות. לכן "שמע ישראל" זה אזהרה.

"שמע ישראל יי"י אלהינו יי"י אחד" אחר כך 'ראה ישראל'. הרב לוי נחמני , הסביר את זה כי הנטיה של עשו זה לראות, וזה עבודה זרה; הנטיה של יעקב, זה לשמוע. אבל שמיעה בלי ראיה, זה לא מספיק, וראיה בלי שמיעה 'רחמנא לצלן'. זו הלכה: 'גדולה ראיה משמיעה', עד שראה, יש לו תוקף בעדות על עד ששמע. אבל מי שראה ולא יכול להסביר מה ראה, לא ראה כלום. מה שהוא רואה זה לא אמת. זה כל העניין של הפרשה, תראו, שוב זה דבר בעתו: "שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך", מה יש מיד אחר כך? "לא תטה משפט לא תכיר פנים ולא תקח שחד כי השחד יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקם". מה זה העד? עד, זה מי שאומר מה שראה: דברים בעיניים, זה עד: ע' ד': הוא ראה בעיניים והוא מדבר בפה שלו, אז זה קשור לעדים. כי השוחד שמקבל השופט מסלף ומעוור דברי העדים. ומיד אחר כך, זה אזהרה לא"י. אולי אני אסביר לך בפרשת השבוע, כי כל המקורות על אותו פסוק: צריך לבחור דיין (בית דין) יפה מה זה דיין יפה, דין יפה, דיין הגון? יש דיינים שאינם הגונים? והפסוק הסמוך: "למען תחיה וירשת את הארץ" יש דיינים שהם סותרים את זה, כי הם דווקא מנסים לעזוב את הארץ, לא להישאר בארץ. תודה לאל, היה לנו משה דיין, יש הדיין משה. (צוחק)

.

לבדוק דברי רמב"ם.

שיעור 58

תאריך: 06.10.1991

ספירת תפארת, זה השם של המידה של הויה הפשוטה, גילוי ההויה, שם הויה. הנושא שאנחנו לומדים פה זה קשור לעניין שיש בזהר ש-"קודשא בריך הוא תורה וישראל חד הוא", כי יש הקבלה בלימוד הספירות, בלימוד העולמות, בין גילוי ההויה, גילוי התורה וגילוי הנשמה של ישראל, של כלל ישראל. המקור בזהר לא אומר: תורה הקב"ה וישראל חד הוא, אלא תורה קודשא בריך הוא וישראל חד הוא. בארמית הקב"ה זה קודשא בריך הוא. קודשא זה הקודש זה לא הקדוש. יש גילוי של הקדושה, בבחינת הקודש, גילוי של התורה, וגילוי של המציאות של נשמת כלל ישראל ויש איחוד גמור ביניהם, בשורשם; והשורש זה הספירה תפארת .בפרקים שקדמו לאותו שער למדנו את גילוי ההויה דרך הספירה תפארת, עכשיו הרב מתחיל לדבר על גילוי התורה והקשר בין התורה, כשמו של הקב"ה, לפי הפסוק: "כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל לאלהינו ."זה מה שלמדתי אצל הרב, בנוסח האשכנזי, מצטטים את אותו פסוק לפני קריאת התורה. המקור בגמרא.

התורה נקראת שם ה', התורה זה גילוי שמו של הקב"ה. ושמו זה רצונו.

יש הקבלה בין שם ורצון, המקור בשל"ה, רצון ושמו זה אותה גימטריה. המהות, מתגלה דרך הרצון, והשם מבטא הרצון. למשל הביטוי (שמות פרק לג, (יב) "ידעתיך בשם ,"מה זה להכיר מישהו בשמו? איזו ידיעה יש פה? זה ברור שאם אני מכיר את התנהגות של רצונו, אז אני מכיר אותו ממש. אם אני מכיר אותו בתואר שלו, בתכונות שלו אפילו, בת"ז שלו, זה לא מספיק. כדי להכיר אותו אני צריך לדעת, להבין איך הוא מחליט כשמחליט לפי רצונו. פנימיות המהות, מתגלה קודם כל דרך הרצון, השם מורה על הרצון.

יש הקבלה בין שם ורצון. למדנו את זה פעם דרך משנה בפרקי אבות: "יהי כבוד חברך עליך חביב עליך כשלך ."מה זה כבוד האדם? במה אני מכבד את הזולת? כשאני מכבד את מה? את רצונו. יהי "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". שם וכבוד זה קשור. הכבוד של מישהו, זה רצונו. שורש תורת הקבלה, זה מתחיל בזה, כי אין לנו תפיסה בהויה עצמה, בעצמותה, אלא דרך הרצון, דרך השם. הקב"ה גילה את שמו. "כי שם יהו"ה (שמ"י) נקרא עליך", יש גילוי מיוחד לישראל, שם המיוחד לישראל בהגדרה של איחוד ה' זה: "אחד, יחיד ומיוחד", ומיוחד לישראל. מיוחד זה לא אותה משמעות של אחד ויחיד. מי שכופר באחד הוא כופר בכל, מי שכופר ביחיד, ומי שכופר במיוחד גם כן.

יש גילוי השם:

גילוי ההויה דרך הרצון, זה שם המפורש.

גילוי הרצון דרך התורה, זה גילוי השם, הוא ושמו אחד. התורה זה רצונו לעולם. גילוי התורה, ניתן לישראל דווקא, "כי שם יהו"ה (שמ"י) נקרא עליך", "ושמו את שמי על בני ישראל ואני אברכם ."הדיוק פה הוא ככה: שם זה רצון, השם מורה על הרצון. השם לא מורה על העצמות, כי אין לנו תפיסה בעצמות, אלא דרך הרצון. זה סוד הפסוק לפי ההסבר של הרב: כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל אלהינו".

[.] שהוא גילוי דרך רצונו. ויש גילוי דרך התורה, ויש גילוי דרך נשמת כלל ישראל.

צריך לזכור את הכלל שמביא הזהר: קודשא בריך הוא תורה וישראל חד הוא.

הביטוי 'שם' מורה על הרצון. הידיעה שיש לי, כשאני מכיר, יודע משהו, מישהו, בשמו, זה -כשמדובר גבי האדם - ויש פסוקים שמורים כשמדובר גם כן על גילוי דעת הבורא, זה לדעת את רצונו: איך הוא רגיל להתנהג לפי הרצון, איך הוא רגיל להחליט ברצונו, מה שהוא מחליט. כשהמשנה אומרת "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", אם אנחנו יוצאים מהנחה, שכבוד החבר זה לכבד את רצונו, כי כבודו של אדם זה רצונו, זה מקור ידוע. אם

אני רוצה באיזושהי דרך, כדי להגיע לאותה מטרה, הוא רוצה בדרך אחרת, סוף, סוף אלו ואלו דברי אלקים חיים, הכבוד שאני מייחס לו, זה לא רק להסכים לדרך שלו, אלא שגם אני רוצה מה שהוא רוצה. לאו דווקא להסכים, זה לא כבוד, אלא 'עשה רצונך כרצונו', זה הכבוד האמתי.

[מאותה מידה הרצון יוצא מהכח אל הפועל, איך אפשר להגיד שהרצון זה האדם?] אני לא אמרתי, שהרצון הוא האדם. מה אומר הפסוק: "כי ידעתיך בשם", איזה מין ידיעה זו? "ידעתיך". ידעתיך בשם" שאתה תכיר את שמי, תדע את שמי. מה משה רבנו ידע, כשידע את שמו של הקב"ה? ידע את רצונו. כי גילוי ההויה מתחיל - המקובלים אומרים קצת יש - דרך החכמה, קצת ישות, דרך הרצון. זה גילוי הרצון.

גילוי הויה זה גילוי הרצון. זה ההבדל המהותי שיש בין חכמת הקבלה והפילוסופיה. לפי הפילוסופים הכול מתחיל בשכל; לפי הקבלה הכול מתחיל ברצון, והשכל זה למטה מהרצון. אע"פ שהרצון לא מתגשם בפועל, יש לנו ידיעה של הרצון שהוא (...) בכוח. למשל, יש שאלה שאנחנו לומדים, יש הרבה עניינים של תורה שאין להם שום הגשמה בעולם המציאות, מה המטרה? זה להכיר את רצונו, זה להגיע לדעת השם דרך גילוי רצונו, אע"פ שאין לנו שימוש בכמה עניינים. אחר כך כשמגיעים לעולמות אחרים זה מתגלה.

['רצון' כשמדברים על גילוי הויה דרך התורה, והמילה 'שם' כשאנחנו מדברים על גילוי הויה דרך ישראל. מה ההבדל בין שם ובין רצון? מדוע מתייחסים במילה שם יותר לישראל, ובמילה רצון יותר לתורה?] כשמשתמשים בביטוי 'רצון' מדובר ברצון עצמו. יש דעת תורה, זה רצונו של מקום, אבל דעת דרך השם זה לא רק דעת התורה אלא דעת של ה'נותן התורה'. יש הרבה דוגמאות שיש בכמה עניינים יש דעתו של הקב"ה, דעת התורה, דעת משה, דעת אהרון, וסוף סוף הלכה זה הלכה. אבל יש לתורה בפני עצמה דעה משלה, עולם הרצון יש לו מתכונת משלו, אבל מכל מקום, זה רצון של מישהו. כשאני מתייחס לתורה כתורה, בלי להתייחס כתורת יהו"ה, המסקנה היא אחרת. יש איזה קטע במהר"ל באיזושהי הקדמה: אלו שלא מברכים, מברכים תחילה לפני לימוד תורה, הם מתייחסים לתורה כתורה ושוכחים שזה תורת יהו"ה. זה דרך שמביא סוף סוף לצדוקיות. לא צריך לקחת דוגמאות זה מספיק ברור. רק איזו הערה: יש מדרגות של הקדושה זה מתחיל בישר, צדיק, חסיד, קדוש, אותיות יצחק.

מה זה הגדרה של ישר? אדם ישר, זה הגדרה דווקא ברצון שלו, הוא רוצה הטוב ולא הרע, זו התכוונה של הרצון שלו אז הוא ישר.

צדיק, הוא רוצה הטוב לפי התורה.

חסיד, הוא רוצה הטוב לפי נותן התורה.

וקדוש, זה השיא של אותה הגדרה.

צדיק, הוא מציית לצווי התורה, אבל חסיד, הוא רוצה מה שהתורה רוצה, מכיוון שהוא יודע מה הקב"ה רוצה. וקדוש זה יותר פנימי. כשאני לומד תורה, אני לומד רצונו של מקום. אבל ראינו פסוק שמגדיר את זה: 'שמו של הקב"ה', "כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל לאלהינו ."אז אפשר לפי השאלה שלך לדייק קצת:

יש עולם של התורה בפני עצמה, סגור בפני עצמו, ויש העולם של תורת יהו"ה, ודווקא זה השם. ודווקא "תורת יהו"ה תמימה ."סתם תורה, א"א לומר 'תמימה'. זה ביטוי שהשתמשתי בו לנושא הזה, כי יש לו משמעות אחרת: 'סתם תורה'. 'סתם משנה' זה רבי מאיר, 'סתם תורה' זה משה רבנו. ויש סוד בדבר, כי תורת משה, זה תורת השם, כי אותיות משה זה אותיות השם. זה המשפיע וזה המקבל. השם זה הכלי של.

אם כן יש לנו הקבלה בין גילוי, דרך ההויה, זה הספירה תפארת, שם המפורש;

גילוי, דרך התורה, זה התורה שבכתב ששורשה תפארת שבבינה, לכן היא מתגלה בתפארת.
תורה שבעל פה, שורשה במלכות שבבינה והיא מתגלה במלכות סתם.
ויש גילוי של נשמות ישראל, נאמר: נשמת כלל ישראל. יש גם במדרש כבר, מה קדם למה במחשבת הבריאה? וסוף סוף המסקנה היא שמחשבת ישראל קדמה לכול, לפי הכלל: סוף מעשה במחשבה תחילה! זה הנושא של אחות קטנה, זה מה שמתגלה באחרית ההיסטוריה - לא באחרית הימים, זה עוד מושג אחר - דווקא אחרי שבעים אומות, ישראל מתגלה. אחרי תקופה של כל תרבות, ישראל יוצא מאוה"ע, אחרי התקופה של תרבות בבל וסיום תרבות בבל זה מצרים, אז אחרי כל זה, ישראל, עם יצא ממצרים, וכן הלאה: אחרי מלכות פרס, אחרי מלכות יון, בסוף נאמר, ועכשיו אנחנו חיים אותה תופעה, בסוף מלכות אדום. ולכן אנחנו קוראים בעיתונים מה שאומר הפרק ב' בתהלים: "למה רגשו גוים ולאמים יהגו ריק "ולאמים יהגו ריק' זה בעם ריק, זה אמריקה. שומעים את כל הבהלה כי בסוף תקופה תרבותית, ישראל מופיע בעולם. זה עניין של יציאת מצרים שוב, אבל בסגנון של עכשיו.
אפשר לדייק את זה ככה:
יש רצון, יש עולם הרצון ויש עולם השם. וההבדל, לפי הנושא שלנו, כי תורת יהו"ה, זה תורה עם דעת קונו, כמו שאומרת הגמרא, לאו דווקא דעת התורה עצמה.
[הרב השתמש בביטוי: איך שהבורא רגיל לגלות רצונו, מה הפירוש של רגיל?] הביטוי זה 'חפץ שלו', "רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות ,"מה הוא הפסוק? "שנאמר יהו"ה חפץ למען צדקו" יש לו חפץ, הוא רוצה ככה.
[רגיל, פירושו שיש עוד אפשרויות?] ברור, יש אינסוף אפשרויות. זה גזרת המלך, ואפשר לומר באיזושהי מדרגה. יש שבעים פנים לתורה, רק פן אחד הוא, היא הלכה, זה מה שהקב"ה 'חפץ'. אפשר ככה, אפשר ככה. אפשר ככה, אבל הוא חפץ ככה, מכיוון שהוא יודע, שרק הפן הזה הוא אופרטיבי ממש לתכלית המיועד. אבל אפשר גם כן ככה או ככה.
שוב אנחנו חוזרים לעניין של כבוד, מה זה לייחס כבוד? שוב, אני רוצה לדייק: לא להסכים כי זה לא נגמר, בבחינה פסיכולוגית יש מנצח ומנוצח, לא להסכים. ואני מתכוון לבעיות שיש במשפחה בין איש ואשתו, צריך לכבד אחד את השני, אבל מהו הכבוד האמתי? לא 'היא רוצה ככה, טוב אני מסכים', סוף סוף זה יתפוצץ, אלא להחליט: זה דרך שלה, אני רוצה אותו דרך, זה הכבוד האמיתי. חייב אדם לאהוב את אשתו, כמו שאוהב את גופו. גופו, זה אחד מני אין סוף גופות אפשריות. יש צורה אחת, זה החפץ שלו. זה אחד משורשי האמונה, להאמין, כי אע"פ שאין הכרח שהדבר היה צריך להיות ככה, זה ככה שצריך להיות, אע"פ שאין שום הכרח, שאין שום הכרח נאמר שכלי, הגיוני, נאמר לוגי. לא להסכים לזה, לכבד את זה, זה האמונה.
[ברמב"ן: אפשר היה לקבל הרבה תורות למשל בראש יתברא, אלא שהפסוק הוא כזה ולא אחר] זה נקרא הלכה למשה מסיני, זה נקרא תורה שבכתב, הלכה ממשה. הנושא הוא קצת יותר רחב: מכיוון שזו הגרסה השייכת לתקופה שלנו בעולם. בימות המשיח, יהיה גרסה אחרת של אותה תורה, עם אותן אותיות. זה גם כן קשור לעניין של הלכה כבית הלל בעולם הזה, כבית שמאי בעולם הבא, זו אותה תורה, התקופה היא אחרת, ולכן מה שנקרא הלכה למשה מסיני, זה מהתקופה שמתחילה מיציאת מצרים עד ביאת המשיח, זה מקשה אחת: כך היא התורה: הלכה למשה מסיני.
"ודע כי הספירה הזאת נקראת תורה שבכתב לפי שמשה רבינו עליו השלום לבדו זכה להתקרב לשם הגדול הנקרא יהו"ה וזהו סוד: ונגש משה לבדו אל יהו"ה (שמות כד, ב), וזהו: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהו"ה פנים אל פנים (דברים לד, י),

ולפיכך נאמר בו: פה אל פה אדבר בו ומראה ולא בחידות. זה ההבדל עם שאר הנביאים **ולפי שמשה רבינו עליו השלום נסתכל באספקלריאה המאירה, שנכנס לפנים מן ה' אחרונה להשיג קו האמצעי, וזהו 'ומראה ולא בחידות".**
יש שאלה על הפשט, זה לא מובן. הוא רוצה להסביר למה התורה נקראת 'תורה שבכתב', והוא אומר: לפי שרק משה זכה בגילוי באותה מדרגה, אבל למה זה נקרא 'תורה שבכתב'? זה כנראה עניין אחר, ההבדל בין הגילוי למשה רבנו והגילוי לשאר הנביאים, וחוץ מזה יש שאלה: כי שאר הנביאים, לא שייך להם עניין של תורה: זה לא הנושא של הנבואה, תורה. נבואה זה לחוד, ותורה זה לחוד. כל זה יתבאר אחר כך אבל השאלה הראשונה: הקשר בין ההגדרה של 'תורה שבכתב' וההסבר שהוא נותן: למה התורה נקראת 'התורה שבכתב'? מכיוון שמשה נכנס יותר פנימה משאר הנביאים. מה המשמעות, משמע? התשובה היא פשוטה מאוד: היא נכתבה, מכיוון שהיא אותה תורה, תורת משה, תורה שזכה משה, היא הייתה מסוגלת להיכתב, מכיוון שהיא הגילוי באותה מדרגה שהוא נצחי, שהוא גילוי נצחי, אז ניתנה להיכתב. היא תורה שבכתב, מכיוון שהיא תורת משה. וההסבר שלו: כי משה נכנס במדרגה שאף נביא לא נכנס. כל הנביאים יש להם אותה תורה, אבל כל אחד לפי - לא רוצה לומר הסגנון שלו, זה עניין של הנבואה של כל נביא ונביא - לפי התפיסה שלו. ואחר כך, במדרגה יותר מאוחרת, כל חכם, זה אותה תורה, אבל כל חכם והזווית שלו - חשבתי על תורה 'בקרן זווית' - והדרך שלו. אבל תורת משה, זה התורה במדרגה הכי עליונה שאדם היה יכול להשיג, ולכן הייתה ראויה להיכתב ולכן היא נקראת 'תורה שבכתב' .
זה מה שהוא אומר. זה לא היה מספיק לפי הנושא שלו "ונגש משה לבדו אל יהו"ה", אלא, הוא היה צריך להביא הפסוק הסמוך: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו יהו"ה פנים אל פנים ," מה זה 'פנים אל פנים'? לפי הפשט זה קשה מאוד, כי אין פנים שמה, אלא אפשר להבין את זה - לפי המדרש - לא לפי המדרש, אין לי מדרש כזה - יש סגנון של המדרש, ביטויים - אבל נאמר לפי רוח הדרש, אבל לפי רוח הקבלה, כי התורה היא, פנים בפנים. התורה היא, פנים אל פנים. יש פנים של ימין ויש פנים של שמאל. ואיחוד התורה מתגלה מתוך 'פנים אל פנים'. הקב"ה גילה למשה את איחוד התורה, מה האיחוד בין חסד ודין, פנים בפנים, פנים צוחקות פנים זועפות? 'פנים אל פנים': כשפנים מדברים אל הפנים, משה היה שומע. זה מדרגה מיוחדת של גילוי תורה. זה לא רק פנים של איזו מידה שמדברת, מדברים, אלא איחוד התורה מתגלה למשה, מכיוון שהפנים של ימין מדברים לפנים של שמאל, והפנים של שמאל מדברים לפנים של ימין, ומתוך זה משה היה שומע. הקול "מתדבר" ולא מדבר, הקול היה מדבר לעצמו. איך להבין את זה? יש עוד מדרש, שקשור קצת לאותו נושא: אחרי גילוי של כל דיבור ודיבור, משה היה שואל לאהרן: מה שמעת? אהרן היה שואל למשה: מה שמעת? ומתוך הדו-שיח שלהם יצאה התורה. כי משה, זה מידה של נצח, ואהרון, זה מידה של הוד, אז יש תורה של נצח, יש תורה של הוד, אבל התורה, זה ביניהם. מה שאני רוצה לדייק פה, זה מושג מרכזי בתורת המהר"ל: האמצע, עניין האמצע. תורת אמתית, זה התורה שמופיעה מאמצע המידות. אז זה פנים אל פנים. לפי הפשט היינו אומרים זה הפנים של הקב"ה ופנים של משה, זה קשה לתפוס את זה, כי אין למו מכשול. ושוב, הפסוק הסמוך: "פה אל פה אדבר בו". פה יש פשט בסיסי שצריך להבין אותו, כדי להבין את מסורת הקבלה. בתרבות הכללית אומרים: מפה לאוזן, אבל אצלנו אומרים: 'מפה אל פה', והמשמעות היא חשובה מאוד. כי הפה צריך למסור מה שהפה אמר, לא מה שהאוזן שמעה. יש גילוי מהפה הראשון ואני שומע, אבל האוזן שלי לא מקבלת כל מה שאמר הפה. אז אם הפה שלי מוסר מה שהאוזן שלי שמעה זה לא מה שהפה אמר. צריך 'מפה אל פה' ולא מפה לאוזן.

זה הפשט של "פה אל פה אדבר בו". אבל בכל זאת לפי פשט יותר עמוק יש בפתיחה של אליהו הנביא יש הביטוי: "מלכות פה תורה שבעל פה". יש מלכות של כל מידה. ולכן כל מידה יש לה פה, שהוא המלכות שלה, אבל איחוד התורה, זה מה שמופיע 'מפה אל פה' של כל המידות, לפי סוד הפסוק: "מלכותך מלכות כל עלמים." איחוד המלכות, זה איחוד הפיות: תלפיות, כל השורשים במדרש. יש הרבה פיות, אבל יש איחוד של הפיות. זה גם יפה כפיוט. (צוחק)

אנחנו מגיעים להגדרה של הנבואה של משה רבנו. לפי דעתי - אבל אין לי שום סמך על זה, אל תרשמו את זה בשם הרב פה - מכיוון שדווקא גילוי הנבואה של משה הייתה באותה מעלה של 'במראה ולא בחידות", אז הוא זכה גם כן לגילוי התורה כתורה. כי מה שמייחד תורת משה זה שתורת משה ניתנה בנבואה. אבל תורת כל תלמידי החכמים האחרים לא נתנה בנבואה אבל דרך השכל. תורת משה נתנה בנבואה. יש רק יוצא מן הכלל של דוחק השעה, הוראת שעה מיוחדת שנביא רשאי לחדש דבר תורה דרך הנבואה, אבל זה יוצא מן הכלל מכיוון שיש צורך שעה. אבל הכלל הברור לכל חכמי ישראל כי לא נותנים פסק דין דרך הנבואה, אלא דרך החכמה. יש הרבה סיבות גם לפי הנגלה גם לפי הנסתר. אני אספר לכם סיפור חסידי על זה: איזו קהילה שהייתה צריכה רב והיא קבלה מועמדים, מועמד אחד היה חסיד. הפרנסים של הקהילה היו תלמידי חכמים וערכו בחינות כדי להכיר את המועמדים, נתנו איזה חתיכת בשר וכל הסיפור: איפה קנו את זה, מי היה השוחט, מה אמר השוחט, כל הסיפור של חתיכת בשר. המועמד הראשון היה חסיד, לקח את חתיכת הבשר והריח את זה ואמר זה כשר. בא הרב המתנגד, לקח לו ארבע שעות, למד, טרח ואמר כשר. הקהילה קיבלה את הרב המתנגד, מכיוון שאע"פ שגם הרב החסידי אמר נכון, אבל זה לא דרך הנבואה שמחליטים אם זה כשר. מכל מקום, החסיד היה יותר גדול, אבל זה עניין אחר. זה מה שמייחד את נבואתו של משה, הוא זכה לא רק לנבואה, כנבואה בתורה, אלא לתורה כחכמה בתורה. אני חוזר על הביטויים, כי יש שני חלקים בתורה. יש חלק החכמה שהיא המצוות, וחלק הנבואה שהיא התורה עצמה, לפי ההסבר של הרב עצמו. והסיבה: מכיוון שהעסק של הנבואה שלו זה "במראה ולא בחידות". פה יש נושא בפני עצמו, אני רק רוצה להגדיר אותו, לא להעמיק בו, כי אותה תורה הייתה כבר אצל האבות בבחינת מידות, ומשה חידש אותה, בבחינת מצוות, אבל זה אותה תורה. זה ידוע לפי המקורות שאומרים כי האבות שמרו את המצוות, קיימו את התורה. אבל הביטוי של המדרש, פעם שמעתי כי צריך לקרוא ככה: לא אבות שמרו את המצוות, אלא שמרו(קמץ במקום שווא) את המצוות, במובן של יין המשומר. בתקופה של האבות התורה הייתה דרך ארץ של האבות בבחינת מידות, כל אחד לפי המידה שלו: אצל אברהם זה היה תורת חסד; אצל יצחק זה היה תורת גבורה, דין; אצל יעקב תורת אמת, אבל זה אותה תורה בבחינת מידות. משה חידש אותה בבחינת מצוות וזה סוד הפסוק: "תורה ציוה לנו משה מורשה קהלת יעקב." החידוש זה 'צווה'. משה מסר את התורה בבחינת מצוות, אבל אותה תורה הייתה כבר בבחינת מידות: התורה של האבות, ההתנהגות של האבות. אבל מכיוון שהאבות, כל אחד מהם היה יחיד, אין צו, הצד של הציווי ליחיד. הצד של הציווי בא דרך הכלל. אני רגיל להסביר את זה ככה: כשלומדים את פשט התורה, אנחנו רואים שכל המצוות ניתנו בלשון עתיד, לא בלשון ציווי. כשהתורה מדברת לכלל, זה הבטחה, בשורה: אם אתה ישראל, אז אני מבטיח לך, זה מתנה מנותן התורה שכך אתה תתנהג: לא תעשה מה שאסור ותעשה מה שצריך. זה לשון עתיד. אבל היחיד שומע את אותה הבטחה, את אותה בשורה דרך ציווי. איזה ציווי? הציווי להשוות את נפשו לנפש הכלל. כל עוד שיש פער, בין השיעור קומה של נשמתו ונשמת ישראל, אז הוא מרגיש באותו פער, והוא מרגיש בציווי, להשוות את מידתו

למידת ישראל. אבל כשיש השוויה, הוא לא מרגיש בציווי. וזה סוד החומרות: ולכן הוא מקבל על עצמו חומרה כדי להרגיש בצד החובה של המצווה. יש ביטוי בתפילה: "שתרגילני בתורתך ודבקני במצוותיך." אם המצווה היא כבר כהרגל אז זה הטבע שלי, כי ההרגל זה הטבע, לכן אין לי מקום להרגיש בצד החובה. זה, למדתי עם אבי מורי ז"ל: אני צריך לקבל עלי חומרה כדי להרגיש בחובה.

48 ב'

זה הפרדוקס: החומרה - שהוא רשות - הופכת לחובה; והחובה, מכיוון שהחובה היא כבר הרגל. כשנפגשנו עם האשכנזים, בפעם הראשונה לפני הרבה זמן, לפני המבול, שאלתי את אבא שלי: יש כל כך שוני, שינוי בחומרות ובקולות, אז האם פעם יהיה תורה אחת? הוא אמר לי: כן. ושאלתי אותו: ומה עם החומרות שלך? הוא אמר לי: אני ממשיך בחומרות שלי, אבל הלכה היא הלכה. זה מה שצריך להבין: יש הלכה ויש חומרות.

[מה הצורך להרגיש את צד הציווי] כדי ללחום - זה קצת מוסר, אבל זה עיקרי - נגד הגאווה. מי שלא מרגיש את הציווי להיות ישראל, הוא חושב שהוא כבר ישראל, זה מביא לשיגעון אמתי. מי שחושב ככה, הוא רואה את עצמו כאליל. לפי פשט התורה, צריך לדעת מי זה ישראל, איזה יהודי בא ואומר: אני ישראל.

"**אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד וה"א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא יכנסו**". למה היה צריך לעכב בידם? הרשות נתונה, אבל צריך לעכב. איך אפשר להסביר את זה? אני חוזר "**אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד וה"א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא יכנסו**", וכל כך למה? טוב משתמע מזה שהיה איזה חסרון. ואם היו נכנסים, היו מקצצים בנטיעות, חס ושלום. חסרון במה? אין לי מקור פה, אבל לפי מה שאני למדתי, יתכן מאוד שזה מדרגה של חכמה דווקא. כי, נראה מיד את העניין כי, גבי אדם הראשון - זה מתייחס למה שלמדנו בשיעור הקודם, אבל עבר הרבה זמן - כתוב: "ויהי האדם לנפש חיה", השיעור קומה שלו היה מלכות דחכמה כי: חכמה נקרא חיה. מלכות זה נפש.

לכן המדרגה של אדם הראשון, לפני החטא, היה צריך להיות דווקא מלכות דחכמה, שהיא כתר דבינה, שנקרא 'גן עדן' בלשון הקבלה. אחרי החטא, הוא איבד את זה, וזה חזר רק למשה רבנו, לכן משה רבנו זכה לאותה מדרגהשל גילוי: "והנה קרן עור פניו." גבי אדם הראשון כתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים," דהיינו, האור דרך הפנים של האדם הוא משורש יותר עליון משאר הגוף. יש פסוק שאומר: "חכמת אדם תאיר פניו ועז פניו," אבל מכיוון שמשה רבנו היה במדרגה של אדם הראשון לפני החטא, ולכן כל הגוף שלו היה כלי של אותו אור של הפנים של כל אדם, לכן בפנים שלו היה אור יותר חזק, ולכן לא סבלו את האור של הפנים של משה. כל זה קשור לכוח של חכמה של משה רבנו. נבואה זה נבואה, אבל למה משה רבנו נקרא עד נאמן? כי "בכל ביתי נאמן" מכיוון שהוא תיקן את מדרגת החכמה שלו, במדרגה של אדם הראשון לפני החטא, אז הוא קיבל את התורה בנבואה, אז הנבואה שלו היא בבחינת תורה.

["במראה ולא בחידות", נאמר: (שמות פרק לג, (יט) "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי" [במראה של הנפש, לא במראה של הגוף. דווקא הנביאים תפסו את האמת, דרך דמיון של הידיעה, דרך החושים.

[בחידות] זהו: "וביד הנביאים אדמה," בדמיון, והוא דווקא במראה של החכמה. למדנו את העניין של: "כל הנביאים כולן לא נתנבאו אלא לימות המשיח, אבל לעולם הבא - עין לא ראתה אלהים זולתך," המהר"ל מסביר מה זה: 'עין לא ראתה'? הנביאים רואים את האמת, דרך החושים של עולם הזה, אבל עולם הבא, אף עין לא יכול לראות. זה דרך החכמה, החכם תופס מה זה עולם הבא, אבל הנביא, לא מתאר מה זה עולם הבא, אלא

החכם שמבין דבר מתוך דבר, מהתפיסה של הנביא של עולם הזה, החכם מבין מה זה עולם הבא של עולם הזה. משה רבנו כשלעצמו היה זוכה לאותה ראיה, אבל זה לא נמסר לו, מכיוון שהפסוק אומר: "כי לא יראני האדם וחי ,"זה מדובר בשאר בני אדם לא במשה. מכיוון שלא "יראני האדם וחי", אז משה לא היה צריך למסור להם את אותה ראיה. אבל "ותמנת יהו"ה יביט "זה, זה שייך לו, זה כתוב: "ותמונת יהו"ה יביט". הוא עצמו תפס, אבל זה לא ניתן לגלות. זה טעם הפסוק: "כי לא יראני האדם וחי", וצריך להוסיף: חבל! כי התכלית של החיים זה דווקא: "אתה הראת לדעת "אלא לא זכינו, אבל משה זכה. לפי דעתי דווקא הגדולה של הנבואה שלו, זה החכמה שלו.

"אבל כל שאר הנביאים לא נתנבאו אלא על ידי נצח והוד, וה"א אחרונה של שם מעכבת להם ושומרת הפתח שלא ייכנסו, ואחריה היו מביטים. ולפיכך כל נבואתם על ידי דמיון, וזהו: וביד הנביאים אדמ"ה (הושע יב, יא)". דווקא אודות הנביאים החכם יכול להבין במה מדובר, אבל כחכם הוא תלמידו של משה רבנו. כי תלמיד חכם, הוא תלמידם של הנביאים, אם אפשר להגדיר ככה.

"כי ה"א אחרונה של שם כבר הודענוך שנקראת אספקלריה שאינה מצוחצחת, שאין לה מאור מעצמה, וסוד ו' של שם נקראת אספקלריאה מצוחצחת. זהו שאמרו ז"ל: כל הנביאים כולם נתנבאו על ידי אספקלריאה שאינה מצוחצחת, שנאמר 'וביד הנביאים אדמה', אבל משה רבינו עליו השלום נכנס לאהל על ידי אספקלריאה מצוחצחת, ההוא דכתיב: ותמונת יהו"ה יביט (במדבר יב). והסוד הזה כי משה רבינו עליו השלום נכנס לאוהל וישמע את הקול מדבר אליו". אתם זוכרים איך רש"י מפרש: "כמו מתדבר "ולא מדבר, כי זה לא כבוד לומר שהקב"ה מדבר אל משה, אלא הקב"ה מדבר לעצמו אל משה.

"וזהו שנקרא 'נאמן ביתו', מה שלא שמר אדם הראשון שלא עמד בנאמנות. אבל שאר הנביאים לא זכו להיכנס לאוהל, ודי למבין". משה רבנו זה כמו אדם [הראשון] לפני החטא. ולכן הוא לא בן אדם רגיל, ולכן תורת משה, זה הסוד של: "זאת חקת התורה ."תורת משה, היא התורה של האדם, לפני החטא.

ולכן בני אדם של אחרי החטא, יש להם בעיה עם תורת משה, לכן צריך פרה אדומה כדי לטהר מטומאת המיתה. זה דווקא הנושא של טענות אוה"ע מהשטן: מה אתם מדברים תורת משה, זה תורה של לפני החטא, זה לא שייך לכם, זו תורת המלאכים, ויש להם בראי(?) כדי להסתדר עם טומאת המת. זה מובן מה שמביא רש"י על זה: "זאת חקת התורה" לכן הוא אומר: "די למבין"

[מצד משה, הביטוי: "חכם עדיף מנביא", לא שייך] כן, כי אם אני משתמש בפשט של תורת משה, רק דרך הנבואה ולא דרך החכמה, יש סכנה של עבודה זרה. ויש הרבה שנפלו באותה סכנה. הערב רב, קיבל תורת משה בבחינת עבודה זרה. ולכן הצד של חכם אצל משה, עדיף מנביא. ההסבר של המהר"ל הוא פשוט מאוד, ויש פרק שלם ב-'אורות' של הרב זצ"ל: חכם עדיף מנביא.

הנביא מסביר תפקוד עולם הזה. החכם מסביר את תפקוד המצוות בעולם הזה, שהן המצוות מביאות לעולם הבא.

עניין של החכם זה לעולם הבא. עניין של הנביא זה לעולם הזה.

החכם מסביר מה שהנביא גילה. בלי חכם א"א להבין את הנביא. מי שמתיימר להבין את הנביא בלי החכמה נופל בעבודה זרה. יש פסוק בפרשה 'האזינו': "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך ."רש"י: אין אביך אלא נביאיך, זקניך זה חכמיך .'שאל אביך' כדי להבין את העבר, ו-'זקניך' כדי להבין את העתיד.

[אלו לא היה הבדל בדרגה למטה בין שאר הנביאים ומשה, האם פסוק כמו: "זכרו תורת

משה עבדי״] העניין הוא ככה: היינו צריכים שאר הנביאים רק מחמת כי ישראל חטא. אם ישראל לא היה חוטא, לא היינו צריכים לכל התוכחות של שאר הנביאים, העיקר זה תורת משה. מלכתחילה היה צריך רק החומש, תורת משה וספר יהושע.(נדרים כב ב) כל שאר הנביאים זה נכתב מכיוון שאנחנו צריכים לאותן התוכחות. הסיום של כל הנבואה זה: חזרו לתורת משה עבדי, (מלאכי פרק ג׳, (כב) ״זכרו תורת משה עבדי .״

[האם זה מעיד על מעלתם של שאר הנביאים] לא של שאר הנביאים, של עם ישראל. הנביאים חידשו, לצורך כל דור ודור, מה שמשה היה צריך לומר לכל דור ודור. אבל הירידה זה של עם ישראל, זה לא של הנביאים.

[הנביאים מדברים על העתיד, הם מדברים על בית המקדש השלישי, מדברים על הגאולה. זה קשור לחטא של עם ישראל?] כל זה, זה קשור לעניין של התוכחה, כל הגילויים האלו. יש סוגיא בגמרא שאומרת כי הנביאים הגדולים, דהיינו, הנביאים הראשונים דווקא היו מסיימים את נבואתם בדברי נחמה, אבל זה דברי נחמה ששייכים לדברי תוכחה. מכיוון שהייתה תוכחה היה צריך להוסיף נחמה, אבל העיקר זו התוכחה. איך זה מתחיל? פסוק ראשון של פרק ראשון של ישעיהו הנביא וכל דברי ירמיהו. זה מסביר את ההבדל בסגנון בישעיהו: החלק הראשון, זה תוכחה גמורה, פתאום הסגנון משתנה, זה נחמה. ולכן חוקרי המקרא אומרים שיש שני ישעיהו. הם גילו את השאלה אבל לא שמעו את התשובה.(צוחק) המהר״ל הסביר את זה: כל עיקר הנבואה זה התוכחה, וגם בחומש זה אותו דבר, חוץ מהמצוות שזה תיקון העולם, כל דברי משה זה תוכחה, תוכחה עם ברכה, תוכחה עם נחמה, אבל זה תוכחה. איזו תוכחה יותר תוכחה מזה? ״האזינו״, ״וזאת הברכה״?

[מה התשובה לאוה״ע, השאלה היא: לא שייכת פרה אדומה לתורת משה?] אם אני תפסתי את השאלה: הם אומרים: אתם המצאתם איזה טריק כזה כדי לטהר את טומאת המת כדי לתפקד לפי תורת משה, אבל א״א לתפקד לפי תורת משה אם יש מיתה בעולם, יש טומאה בעולם. ולכן, מה שאתם מתיימרים לומר שאתם חיים לפי התורה זה שקר מוחלט. ולכן מונים את ישראל, אומר המדרש, דווקא על פרה אדומה. ואני חושב שהתופעה ההיסטורית, זה הטענה של הנצרות: התורה היא התורה אמיתית של גילוי רצון הבורא, אבל אתם היהודים, אתם אומרים בגאווה שאתם מקיימים, אבל זה בלתי אפשרי, זה רק הוא שמציל אותנו מהמוות, מהטומאה, זו אותה טענה. יתכן מאוד שהכוונה של המדרש, זה על הנוצרים. כאילו המדרש אומר: אתם משקרים. אני זוכר, הפעם הראשונה שנפגשנו איזה כומר - זה היה במלחמה, הינו בחזית ודברתי עם הכומר הצבאי - היינו מדברים על השינוי שהנצרות הביאה בתורת משה, בבחינת המצוות, שללו את המצוות. הוא אמר לי את זה ככה: הקב״ה גילה את התורה, כדי שבני אדם ידעו איך, עד כמה, אינם יכולים לקיים אותן. אתם היהודים מתיימרים לומר שאתם מקיימים, אתם לא מקיימים שום דבר. כי כדי להיות קדוש, צריך להיות בעולם המלאכים, כי בעולם השפל יש טומאה, אם כן הטומאה מונעת לקדושה. צריך טהרה, אבל הטהרה היא מיסטית, היא רוחנית, הטהרה היא הטהרה שלהם בדרך הכוונות. מצוות מעשיות אין דבר כזה, מכיוון שאנחנו נמצאים בעולם השפל, שזה עולם הטומאה, זו הטענה של הנצרות, זה דומה מאוד למה שאומר המדרש.

[תורת משה לא צריך פרה אדומה. פרה אדומה שייכת יותר לתורת אהרן] בשבילו לא צריך, בשבילו לא צריך, אבל ישראל צריך. כפי שאתה אמרת: משה לא תופס את תורת אהרון, דווקא מכיוון שהוא נמצא בעולם התיקון. אבל הוא צריך, ודווקא הוא היה יכול להתחיל בפרה אדומה: מטהר את הטמאים ומטמאה את הטהרה.

[זה ההבדל בין גזרה לחוקה שמשה זה גזרה ואהרון זה חוקה? .] יפה!אפשר.

"וזהו שאמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה" החמה זה תפארת, לבנה זה מלכות.
"ואף על פי שאמרו ששמואל היה שקול כמשה ואהרן" .צריך לדייק: "כמשה ואהרן" דהיינו, נצ"ח והו"ד ונקרא נאמן [גם כן לפי המקרא לא נכנס לאהל".
"אבל משה רבינו עליו השלום נכנס לאהל על ידי אספקלריה מצוחצחת, ההוא דכתיב: ותמונת יהו"ה יביט (במדבר יב). והסוד הזה כי משה רבינו עליו השלום נכנס לאוהל וישמע את הקול מדבר אליו, וזהו שנקרא 'נאמן ביתו', מה שלא שמר אדם הראשון שלא עמד בנאמנות. אבל שאר הנביאים לא זכו להיכנס לאוהל, ודי למבין. וזהו שאמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה. ואף על פי שאמרו ששמואל היה שקול כמשה ואהרן דנקרא נאמן, לא נכנס לאוהל. אבל כמו שמשה היה נאמן לפנים בביתו של יהו"ה הנקרא בית אל, כך שמואל נאמן במידתן של נביאים, וזהו שאמרו כמו שמשה רבינו נאמן במידת הגדול"ה והגבור"ה והתפאר"ת אמרו, זה המקובלים שאמרו, זה לא פסוק כך שמואל הנביא ע"ה נאמן במדת נצ"ח והו"ד שהם מקום יניקת הנביאים".
[אפשר קצת להסביר? עד עכשיו הבנתי ש-'נאמן', הכוונה בחכמה, "על ידי אספקלריה מצוחצחת] 'נאמן' זה יותר מרק חכמה. 'נאמן' בנבואתו, גם כשהנבואה שייכת לחכמה, וגם כשהנבואה שייכת לנבואה גם כן. 'נאמן' בדיבורו. 'נאמן' כעד, עד נאמן. נאמן בעדותו, אם הוא מדבר חכמה, ואם הוא מדבר נבואה.
[שאין לו מעצמו שום דבר] חוץ מלהיות מסוגל לזה.
"ואחר שהודעתיך זה, דע כי תורה שבכתב היא סוד השם הזה הנקראת יהו"ה יתברך, ולפיכך כתיב: תורת יהו"ה תמימה (תהלים יט, ח)", אני זוכר, הרב צבי יהודה ז"ל, היה מצטט את 'חפץ חיים', היא תמימה ונשארת תמימה, אף אחד לא נגע בה, אף אחד לא הגיע לאותה מדרגה.
"והנני מבאר. דע כי כל התורה היא כמו סוד צורתו של יהו"ה יתברך, ואם חס ושלום יחסר בה אות אחת או נוסף בה אות אחת אינה תורת יהו"ה, לפי שאינה צורת סוד זה השם. וכבר ידעת מה שהודעתיך בשער הזה, כי השם הגדול יהו"ה יתברך הוא העיקר והשורש והוא גוף האילן, ושאר כל שמות הקודש הם ענפים נמשכים באילן מכל צד סביב, ושאר כל הכינויין הם נארגים על שמות הקודש הנקראים ענפים; ואם כן הרי התורה כולה כמו מידת סוד שם יהו"ה יתברך. ואם כן שמור זה מאוד כי עיקר גדול הוא, ותבין תורה שבכתב שהיא סוד שמו הגדול, ולפיכך נקראת התורה עץ חיים, כאומרו: עץ חיים היא למחזיקים בה (משלי ג, יח). והלא תראה כי נקראת עץ החיים כמו שפירשנו למעלה, כי קו האמצעי נקרא עץ החיים. אבל מה שאומר בסוף פסוק זה, ותומכיה מאושר (שם), תומכי התורה הם שני עמודים שהם נצ"ח והו"ד. והם נקראים תלמידי חכמים. תלמידי חכמים שמרבים שלום בעולם זה נצ"ח והו"ד. ואתה פקח עיניך והבן. ויש לי לעוררך עוד, שהתורה כלולה בימי"ן ושמא"ל [מדת החסד ומדת הדין] כמו ששם יהו"ה יתברך שהוא באמצע, וכל צבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמאלו, כך התורה כולה כלולה מימין ומשמאל וזהו סוד מצוות עשה ומצוות לא תעשה פה צריך לדייק: מה ההבדל בין תורה ומצוות? הוא מסביר זה שאלו לימין ואלו לשמאל והתורה באמצע."
יש מצוות שזה או מצוות 'עשה' זה מצד החסד, מצוות לא תעשה, השורש זה מצד הדין, והתורה באמצע.
אם כן התורה זה משהו שונה מסתם מצוות. התורה מתגלה כמצוות 'עשה' דרך מידת החסד בימין, היא מתגלה כמצות 'לא תעשה' דרך מידת הגבורה, בשמאל, אבל התורה עצמה היא באמצע. אח"כ נבין מזה.
"ולפי שהתורה כלולה מכל ז' הספירות אמרו ז"ל שניתנה בשבעה קולות. אבל האומרים שניתנה בה' קולות נתכוונו אל המקום שמשם יצתה, ממקור העדן [זה בינה]; והמקום

אשר משם יצאת נקראת ה"א ראשונה של שם זה בינה, וזהו סוד ה' קולות וחמישה חומשי תורה. ודע כי הספירה הזאת נקראת בכל התורה אמת".

תראו מה כתוב בהערה: "(ז) והתורה באמצע. ר"ל (רצה לומר) כלל התורה וסיפוריה שהוא באמצע מצוה עשה ול"ת (ולא תעשה)". יש מקור בגמרא, והרמב"ן מביא אותו בהקדמה לפרושו על התורה וזה נושא חשוב מאוד:

יש מצוות, ויש תורה.

זה בתלמוד בבלי "ואמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב (שמות כ"ד) ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם, לחות - אלו עשרת הדברות, תורה - זה מקרא, והמצוה - זו משנה, אשר כתבתי - אלו נביאים וכתובים, להורתם - זה תלמוד; מלמד שכולם נתנו למשה מסיני." המטרה של הדרשה פה זה שכולן נתנו למשה מסיני. יש לנו הגדרה מדויקת:

מה זה המצווה שכתובה בתורה: זה המשנה. מה זה התורה? זה המקרא, דהיינו הסיפור. ובאותו סיפור, התורה מספרת שהקב"ה אמר למשה כך וכך מצוות. אבל אותן המצוות, א"א ללמוד אותן מן המקרא, אנחנו לומדים אותן מהמשנה. ולכן, גם הפסוקים של המצוות זה סיפור בתורה, המצווה עצמה זה משנה. רש"י מסביר את זה ככה: "תורה זה מקרא: חומש שמצוה לקרות בתורה" מה שקרה במשך הזמן, ששכחנו את אותה מצווה לקרות בתורה. יש מצווה לקרות בתורה, שכחנו את זה. תלמוד תורה, וזה מאות בשנים שזה ככה, תלמוד תורה זה לימוד הלכה, זה לימוד משנה, אבל לימוד תורה, שכחנו את זה. אם כן התורה, שהיא באמצע, זה הסיפורים של, זה הנבואה, זה החלק הנבואי שיש בתורה, וזה נקרא תורה.

[המשנה זה התורה שבעל פה. משה קיבל גם תורה שבכתב גם תורה שבעל פה?] זהו.

[משנה זה תורה שבעל פה, מה שמשנה?] כשאתה רוצה ללמוד איזו מצווה, אתה מוכרח ללמוד אותה במשנה. כי מהמקרא אתה לא לומד שום דבר, אלא אתה לומד שככה אמר הקב"ה למשה. איך אוכלים את זה? אז אתה צריך תורה שבעל פה. למשל, "ואהבת לרעך כמוך," מה אתה יכול להסיק הלכה למעשה מהפסוק? העולם כולו קיבל אותו פסוק ולא יודע להתנהג לפי אותה מצוה, אלא אתה צריך משנה על זה, גמרא על זה: ראשונים, אחרונים שלחן ערוך על זה אז אתה יודע איך להקים את .... זה בכוונה שבחרתי באותה דוגמא, העולם כולו מודה בזה: אף אחד לא יודע להתנהג לפי המצווה ההיא, מכיוון שהם לומדים מהמקרא. מה חסר להם? תלמוד. פשוט.

[גם גבי הספור של המקרא: אני לא יכול להבין את הסיפור של המקרא בלי התורה שבעל פה?] דהיינו? האגדה. דהיינו: הנבואה.

[תורה נקרא גם הלכה גם מקרא, זה שניהם] אנחנו מדברים על החלוקה של אותם פסוקים שמדברים לכאורה על מצוות, מה אומרת הגמרא? זה מקרא, זה סיפור. אותו תוכן של אותה מצווה תלמד במשנה. ולכן כל המדרשים של החכמים של תורה שבעל פה על המקרא, זה תורה; והמדרשים של ההלכה, זה הלכה. אז ברור כי גם התורה שבעל פה יש שני חלקים: אגדה והלכה.

שורש האגדה זה הסיפורים, שורש ההלכה זה המצוות. אבל החידוש של ריש לקיש, של רבי לוי בר חמא, החידוש זה שהמקרא כמקרא, זה סיפור.

תוכן התורה, היא המשנה. ברור כפי שאתה אומר, שמשה קיבל הכול, כולן ניתנו למשה מסיני. מכיוון שמשה מסר לנו את התורה שבעל פה, שמתחילה במשנה, אנחנו יכולים להגיע לשולחן ערוך. אבל מהמקרא, אף אחד לא מגיע לשולחן ערוך. היו ניסיונות, היו תקופות, שכמה זרמים בישראל רצו לשלול את התורה שבעל פה: לחדש משכלם, מעצמם, מאמונתם, מנשמתם את ההתנהגות לפי התורה, לפי המקרא; זה הצדוקים, זה

הקראים, זה הקונסרבטיבים, זה 'הדפורמים!',(צוחק) זה כל מיני צדוקים כאלה, זה בלתי אפשרי.
[מה שאמר הרב גבי המצוות 'עשה' כנגד חסד, ומצוות 'לא תעשה' כנגד דין, יש מצוות 'עשה' שהן באות לקיים דין, מה הצד של חסד?] מכל מקום תלמד מה שהוא פירש בהערות שלו. מצוה 'תעשה' זה באה מאהבה, הגורם של מצוה 'עשה'. למה אני מקיים מצוה 'עשה'? זה בא מאהבת השם. למה אני מזהיר מהזהרות של מצוות 'לא תעשה'? מפחד, מהיראה. כך שמעתי מהרב 'Jais שהיה הרב הראשי מפריז, לפני חמישים שנה בערך, שהיה מסביר את המשנה בפרקי אבות ככה: "הווה כעבדים, המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס :"מאהבה זה מצוה 'תעשה', "ויהי מורא שמים עליכם": מיראה, זה מצוות 'לא תעשה'. צריך גם זה וגם זה. החידוש של הרב פה, זה לא חידוש, זה עיקרי, כי הסיפורים זה יותר תורה מהמצוות. תורה בעצמותה, תורה זה הסיפור, זה הנבואה של המשמעות של ההיסטוריה של עם ישראל, זה תורה. והמצוות זה מצוות.
כל פעם שאנחנו משתמשים במושג 'תורה ומצוות' זה שני דברים. יש, שיש להם מצוות אין להם תורה. יש, שיש להם תורה אין להם מצוות. זה החידוש של הרמב"ן תסתכלו בהקדמה בפירושו על החומש, והוא מסביר את הדיוק הזה כי עיקר התורה זה הסיפורים, כולל המצוות שהתורה מספרת, שכך אמר הקב"ה למשה: "דבר אל בני ישראל" מצווה זו או אחרת, זה לימוד פרשנות של מקרא באותו פסוק של מצווה. אבל לימוד הלכה, זה בגמרא זה לא בפרשנות. אנחנו יודעים שדווקא בעולם האשכנזי, המהר"ל חידש את זה שמצווה לקרוא בתורה. בישיבות של אשכנזים מגדירים את זה 'שיטת המהר"ל', אבל מה ששוכחים שהמהר"ל גילה את זה באמסטרדם אצל הספרדים, וזה כתוב מפורש, זה השיטה הספרדית שזה נקרא השיטה של המהר"ל. ביאליק חידש את העונג שבת, לקרוא קצת בתורה. אני לא מתמצה כל כך בחומרת הדברים בישיבות של החרדים, אבל כנראה שהמצב הוא חמור מאוד: לא לומדים תורה, לא לומדים מקרא. כל העיקר של תלמוד תורה, זה לימוד הלכה, שמעו שיש מקרא, מכיוון שהגמרא מדברת פה ושם איזה פסוק, זה קיים הפסוק.
[זה לא בגלל המצב של ישראל בגלות] זה תלמוד בבלי, זה השיטה של הבבלי. הירושלמי מסביר את זה, כי נתנו רשות להעלות בכתב רק את ההלכות, ומאוחר מאוד נתנו רשות להעלות בכתב את האגדות, כי האגדות זה יותר פנימי לתורה מההלכות. עניין ההלכות זה עניין של החכמה. מספיק שהרב השתייך לנבואה.
אבל עניין של אגדות זה לא עניין של חכמה, זה עניין של חכמת הנשמה, זה עניין של האמונה. יש באבות דרבי נתן: אם אתה רוצה לטעום טעם חכמה תלמד הלכה. אם אתה רוצה לדעת 'מי שאמר והיה עולם' תלמד אגדה, זה ב-'אבות דרבי נתן'.
[יש נקודה לא ברורה: תורה זה לשון הוראה, מה הסיפור?] יפה. המשנה שקודמת זה ככה: "אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר, תהלים ד', רגזו ואל תחטאו. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, שנאמר: אמרו בלבבכם; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יקרא קריאת שמע, שנא מר: על משכבכם; אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכור לו יום המיתה, שנאמר: ודמו סלה. ואמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: מאי דכתיב, שמות כ"ד, ואתנה לך "מה זה תורה? זה מקרא. ריש לקיש רוצה להסביר כשאמר: "יעסוק בתורה" במה מדובר? זה לא עניין של מצוות, זה דווקא עניין של ההוראה של הסיפורים, דהיינו, אני רוצה לנצח את יצר הרע, ויש לי רצון טוב: "לעולם ירגיז אדם", יש לי רצון העז הזה ולמה אני נכשל? מכיוון שחסר לי את הידיעה: איפה הטוב ואיפה הרע. איפה אני יכול ללמוד את זה? דווקא בתורה, אבל מה זה תורה? בסיפורים. כשאני מבין איך, לפי נשמת ישראל, דרך

ארץ של ישראל, עושים את הטוב ולא את הרע. לא מספיק שולחן ערוך, זה טוב וזה רע. היה לי רצון לבחור בטוב ואני לא מנצח, מה חסר? 'יעסוק בתורה', (זה גמרא חזקה מאוד), לא עסק בתורה? היה חסר לו תורה, מה תורה? הסיפורים.
[סיפורים זה מעל החסד והדין, זה האיחוד, האמצעי] נכון אבל גם בבחינה יותר פשוטה, מדובר בתורת ישראל: איך הזהות של עם ישראל מבין, תופס מה זה טוב, מה זה רע. אנחנו רואים, כשמגיבים על איזה מצב בעולם לפי חכמת הגויים ואומרים: זה התנהגות טובה, זה התנהגות רעה, זה מנוגד למה שהתורה דורשת,מכיוון שמה חסר? חסר אותו עסק בתורה לפי המקרא.
[אחד מהפירושים של המילה 'לאמר' בתורה, עיקר התורה זה הדיבור] תשמע, זה ממד של הפשט, קצת רחוק מהנושא שלנו. זה נכון מה שאתה אומר דהיינו, משה צריך להסביר את פשט התורה לפי סגנון ישראל, זה הכוונה שלך: לאמר.
[לא כתוב לדבר. אמירה ולא בצווי] לפי הפשט של הדברים שלך, זה לא נכון. אבל אני חושב שאני מבין מה שאתה אומר:
[המילה מיותרת 'לאמר'] המילה היא לא מיותרת, היא רומזת לתורה שבעל פה. אני רוצה לתת לכם דוגמא, יש רק סוגיה אחת בתורה, שאינה תורה שבעל פה, ואין לה מחלוקת: זה העניין של הקטורת. אין מחלוקת ואין תורה שבעל פה על הקטורת וזה קשור. למה אנחנו צריכים האספקלריא של התורה שבעל פה? מכיוון שהמחלוקת באה מחמת השכחה. אנחנו צריכים את הלימוד של תורה שבעל פה, ובאותו לימוד יש מחלוקת, מכיוון שהיה שכחה. גבי הקטורת זה: "ויאמר יהו"ה אל משה קח לך סמים "אין לאמר. אין הממד הזה של תורה שבעל פה בקטורת. היינו קוראים לזה, כל פעם שרש"י אומר "כלומר" היה כולו מר. זה קשה, מה זאת אומרת 'כלומר'? הוא אמר, הוא אמר, מה זה כולו מר? לאמר זה המחלוקת: לא, מר.

.

שיעור 59

תאריך: 27.11.1991

"ודע כי הספירה הזאת נקראת בכל התורה אמת. ופירוש הדבר כי כמו שהשם המיוחד יהו"ה יתברך [המיוחס, המכוון לתפארת שבתפארת] הוא מכוון באמצע, וכל הצדדים פונים לו ובו כולם מתאחדים מלמעלה ומלמטה ומן הצדדין, כך מידת אמת כלולה מכל האותיות כולן", צריך לומר 'מילה' אמת, כמו שהמילה אמת כלולה מכל האותיות כולן. ההסבר הוא פשוט: המושג 'אמת' כולל את כל ביטוי של המציאות. 'כל האותיות' זה ביטוי של חלק מן המציאות אבל 'אמת', יש פסוק מלא: "ודרשת היטב והנה אמת נכון הדבר". הפשט של אמת, באותו פסוק זה: זו מציאות, אם הדבר קרה, אם הדבר היה במציאות, זה "והנה אמת", זה מובן, לפי הנושא.

"ולפיכך אמרו ז"ל כי אמת חותמו של הקב"ה ומה טעם אמרו כי אמת הוא, "דהיינו, כי אמת הוא החותם של הקב"ה. אני רוצה להסביר הערב, אם נצליח, שאלה קשה מאוד: אם הכול מתפקד בצורה כל כך מוכרחת, יש הכרחיות כל כך מדויקת: יש קודם כל העדות של אותיות שבאות מימין זה לפי מדת החסד, אחר כך, עדות של אותיות שבאות משמאל, ואחר כך, איזה איזון, לפי המתכונת של המשקל הזה, של המתקלא ההיא, אז איפה הרצון של הבורא? בביטוי הקב"ה, יש 'הוא', יש מישהו. אם הכול מתפקד בצורה כל כך, זה יותר ממתמטית, זה דווקא מציאותית נאמר, אז יש סכנה, וזו היתה, ולפי דעתי זה אחד מהסברים, כל כך תלמידי חכמים פחדו מחכמת הקבלה, פחדו, כי האמת, דווקא מתנגדת לאמונה. מעדיפים להאמין, כי האמת, אולי זה משהו אחר מהאמונה. האמת נותנת, כי כך צריך להיות הדבר. איפה המקום של ההשגחה אם האמת מתפקדת? איפה ההוכחה שיש השגחה, שיש משגיח ולא רק תפקוד של ההחלטיות של האמת. זה אחד מההסברים שהוא מביא, כדי להסביר למה זה לא חובה ללמוד קבלה. יש תלמידי חכמים שהנפש שלהם פוחדת מזה. הם אומרים: אנחנו יודעים שזה אמת, אבל לא רוצים להתייחס לזה, כי זה בניגוד לאמונה שלנו. זה, צריך לתפוס את זה, אבל בכל זאת השאלה היא שאלה.

[בגלל זה הקבלה נקראה 'חכמת האמת'] יפה. מכיוון שהכוונה, זה הטעם נאמר, המשמעות היא אחרת, המשמעות היא קשה מאוד: כי כל חכמות אחרות זה לא דווקא אמת, הקבלה היא 'חכמת האמת'. יש החכמות דעלמא דשקרא. אתם זוכרים את הסמל של המנורה, "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות". היה צריך לומר יאירו ששת הנרות "אל מול פני המנורה". 'פני המנורה', זה הנר האמצעי, "יאירו" וכך צריך להיות. אלא יש הסבר כזה, שהחכמות החיצוניות שייכות לששת ימי הבריאה, ששת ימי המעשה, לחול שיש בעולם, זה חכמות החיצוניות. וחכמת התורה דווקא מכוונת ליום שבת. חכמות החיצוניות מכוונות לעולם החיצוני. דהיינו, ששת ימי המעשה. אבל הן צריכות להאיר בבת אחת: "יאירו שבעת הנרות" יחד. אם זה לא בבת אחת, גם אלו וגם אלו לא מאירות. ולפי דעתי זה יותר מסוד, זה הפשט. למה היה צריך פסוק כזה עם כל כך בעיתיות? "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", זה כוונת הפשט: צריך ששבעת הנרות יאירו בבת אחת. זה מה שנעלם, כשאנחנו במשך הזמן, כשאנחנו אומרים, כי התורה כוללת כל החכמות. לרוב זה דבר שבאמונה. אנחנו מאמינים בזה, ככה, כי בתורה זה קודם כל החכמות. אבל לפעמים אני שומע שטויות על זה. אחד אומר: 'אתה רואה פה יש קצת מתמטיקה, פה יש קצת פיזיקה, פה יש קצת דרך ארץ, אתה רואה שהתורה כוללת את הכול"? 'אתם מבינים את הפער בין הביטוי הזה: התורה כוללת כל החכמות,

הקב״ה הסתכל בתורה וברא את העולם, יש ממד אחר לגמרי ממה שאומרים הדרשנים. כנראה צריך להבין את זה: במרוצת הזמן, רוב אותה חכמה של התורה שבעל פה נעלמה, והיא כתובה איפה שהיא כתובה, וצריך לגלות אותה. יתכן שהמהר״ל היה הראשון בדורות האחרונים שרמז על זה: יש תורה, ויש חכמה של התורה. יש הרבה רמזים במהר״ל, אצל המהר״ל שאומר: ומי שיודע חכמה מבין את זה. איזו חכמה, אם זו לא חכמת התורה? יש איזה מדרש שאומר: תורה, נובלות חכמה קדומה

[חכמה של מעלה], זהו חכמה קדומה, חכמה של מעלה. דהיינו, הפשט שלנו רומז לתורת ה׳ שהיא תמימה, ושהיא כוללת כל החכמות, מכיוון שהוא ברא את עולמו. ולכן החכמה שלו, זה החכמה של כל החכמות החיצוניות של עולם המציאות, דהיינו, מתמטיקה, פיזיקה, הכול.

[סדר העולם במהר״ל.] כולם יודעים את זה, אבל זה נשאר בגדר אמונה, מאמינים בזה. וחכמי אומות העולם הם שייכים לרוב, לאותן חכמות החיצוניות, הם לומדים תורה - לפי המושגים של הקבלה - הם לומדים תורת העיגולים. זה אסור להתחיל בתורת העיגולים, צריך להתחיל בתורת קו היושר, ואחר כך מתורת קו היושר, להשיג מסקנות כדי להבין מה קורה בעיגולים. מי שקורא בעיגולים, אז הוא נשאר בגדר חכמות אוה״ע, שהם לא מכירים בבורא עולם, אלא רק מן הפה ולחוץ, שמעו התורה אומרת ככה, שיש בורא עולם, אז חוזרים על זה, אבל זה לא רציני אצלם. לפי דעתי, זה שוב חוזר לעניין של, אחרי הפסקת הנבואה, אז יש איזה בלבול מושגים. ולא פעם הגדרתי את השיטה של הצדוקים, אז יש הרבה תלמידי חכמים שאינם אלא אנשים משכילים, נבונים, בעלי חכמה חיצונית. הם משליכים את השיטה שלהם דווקא לתורת משה. אבל תורת משה, זה גילוי נבואי, שיש מישהו שגילה רצונו, וזה נקרא תורת ה׳.

אני חוזר לאותה הגדרה: התורה, כפי שאנחנו מכירים אותה, שייכת ליום השבת, החכמות החיצוניות, שייכות לששת ימי המעשה. זה מובן. ההגדרה היא פשוטה, כן? והתורה כוללת כל החכמות. זה הפסוק: ״אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות״. מה שצריך לגלות, ולפי דעתי ,ולפי דעתי , אם אנחנו מבינים את פשט הדברים, ׳חותמו של הקב״ה אמת׳, מה זה חותמו? אבל הוא זה לא חותמו. חותם זה דווקא הטבע, הטבע זה אלקות, אבל זה חותמו של הקב״ה, זה לא הוא. צריך להבין את זה, לדייק בזה. ואז יש לנו תשובה לשאלה: מאחורי חותמו יש הוא.

[הרב שרקי: איך זה מתגלה?] זהו. ״עם חסיד תתחסד״, החסידות של הבורא מתגלה לחסיד, צריך כלי בשביל זה: ״וידבר ה׳ אל משה״. צריך להתייחס למשה. הבנת? הנושא, זה ברור. פה אנחנו מתחילים בנושא לא קל. כל בר דעה רואה את זה. אם יש הכרחיות של האמת, איפה החופשיות של רצונו.

[אצל יצחק, ויזכור אלוהים את בריתו, יש ענין של הקדמת הקץ, שהיו צריכים לצאת יותר מאוחר אבל נוכח המצב, כאילו יש התגברות של רחמים] זה כבר הסבר, ויש הרבה דוגמאות של ההשגחה. מה המוטיבציה של אותה השגחה, אתה אומר רחמים, יש בגמרא״מפני שעושה מידותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות״, צריך להיזהר.

[השאלה: אם זה תפקיד ותפקוד גם כן במדרגה ההיא, לדבר גם על תפקוד של המידות שנוכח המצב המידות מתפקדות כך שמקדימים את הקץ?] כשאתה אמרת ׳רחמים׳, רחמים זה למעלה מהמידות. פה דווקא, כשאנחנו מגדירים את הספירה תפארת כאמת, השאלה מתעוררת. התשובה היא: הוא רחמים. רחמים זה רחמים של מישהו.

׳אמת׳ סוף, סוף זה אופק בלתי פרסונלי. רחמים יש מישהו, זה הגמרא שהבאתי: ״מפני שעושה מידותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזרות״, זו מחלוקת בגמרא:

״האומר על קן צפור יגיעו רחמיך ועל טוב יזכר שמך, מודים מודים - משתקין אותו״ למה? זו מחלוקת בגמרא: ״חד אמר: מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית״, זה הסבר בכיוון אחד, השני אומר: ״וחד אמר: מפני שעושה מידותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים, ואינן אלא גזירות״, זו המחלוקת בין החסידים והמתנגדים. אבל גם למי שאומר שזו גזרה, זו גזרה של מישהו. זה לא שרירותי, זה לא מתמטי, זה מישהו שגזר.לפני שנחזור לעניין לשאלה שלך כי עוד לא נתתי תשובה, אני רוצה להסביר:

יש הבדל בין האמונה של המוסלמים והפטליות של עובדי עבודה זרה, שהם מתייחסים לתפקוד עולם לפי כוחות הטבע, כוחות אלילים.

עובדי עבודה זרה, אינם מאמינים בבורא עולם. אני רוצה לדייק: עובדי עבודה זרה, אינם מאמינים באלוקים לפי המושג העברי של המילה: יש מישהו, שהוא בעל כל המידות כולן. וזה דווקא הלימוד שלנו בקבלה. צריך כל פעם לחזור על הפתיחה של אליהו הנביא. אם אתם קוראים את זה כל יום, זה לא לחינם ביקשו לקרוא את זה לפני כל תפילה, שתדע שאתה לא מתפלל לספירות, אתה לא מתפלל למידות, אתה מתפלל למישהו. אז צריך לא לשכוח את זה.

המוסלמי, הוא לא חושב שיש בחירה לאדם, למה? מכיוון שהבורא הוא כול יכול, הוא גוזר מה שהוא גוזר ואין שום בחירה לאדם. לכן, אין להם, מה שאנחנו קוראים, מוסר. אין להם אחריות המוסרית. מכיוון שהם בני אדם, מרגישים בזה, יש להם דרך ארץ משלהם, אבל לפי הדת שלהם, זה גידוף לומר שיש בחירה לאדם, מכיוון שזה מתנגד ל-׳כל יכול׳ של הבורא. ולכן, הם מכירים רק בשם אלוקים: אלוקות, לא מכירים בשם יהו״ה, לא יודעים במה מדובר. אבל יש אצלם דווקא, את העניין הזה: זה מישהו שגוזר. והם יודעים, מכיוון ששמעו את זה מאברהם, דהיינו מעם ישראל, שהוא ׳רחמן׳ ולכן קוראים לו ׳הרחמן׳, אבל זה הגוזר. מכיוון שיש איזה רצון, הוא גוזר כי מישהו גוזר. צריך לדעת שהוא רחמן, מכיוון שאברהם אמר את זה; אבל הם מרגישים רק בשלטון, המילה ׳שולטן׳ זו מילה שלהם, בשלטון של הגזרה. אז דווקא, באותה גמרא, באותה מחלוקת, זה לא משנה: אם אתה אומר רחמים או גזרות זה מישהו, יש רצון של מישהו. גם כשהרחמים מתפקדים, צריך לדעת אם זה תפקוד הנטיות של הרחמים באופן אינסטינקטיבי: אלוקי, או אם יש מישהו שמרחם. לכן אנחנו אומרים ׳אב הרחמן׳ ולא דווקא ׳הרחמן׳ כמו המוסלמים, אע״פ שבברכת המזון אומרים ׳הרחמן׳, אבל הכוונה זה ׳אב הרחמן׳. זה מובן? טוב, אני זוכר מה שלמד הרב צבי יהודה ז״ל, אפשר ללמוד את זה דרך המקורות, אני מקווה שבעוד כמה חודשים יהיה לנו בית המדרש עם הספרים, ונראה, כל פעם המקור, אבל דרך הגמרא שבת, שיצחק אבינו אומר ״פלגא עלי ופלגא עליך״, אני זוכר כשלמדנו את זה אצל הרב צבי יהודה הוא אומר: שורש מידת הדין, זה למעלה משורש מידת הרחמים, ואנחנו לומדים את זה מהמדרש שאומר: בהתחלה רצה הקב״ה לברוא את העולם בדין. הוא ראה שלא יכול להתקיים, אז שיתף מידת הרחמים. הרחמן, זה יותר למטה ממידת הדין. אבל מכל מקום, או זה או זה, מה שצריך לגלות: שיש מישהו. כשמדברים למידת הדין: יש דיין. כשמדברים למידת הרחמים: יש רחמן. יש מישהו. דווקא לפי דעתי, השאלה ההיא, מתייחסת למידת האמת, כי דווקא במידת ׳האמת׳, אולי אין מקום למישהו, כי האמת היא האמת.

הפילוסופים שואלים את העניינים ככה: הדברים האמתיים, הם אמתיים, מכיוון שהוא רצה שהם יהיו אמתיים? או ההפך: הוא רוצה אותם מכיוון שהם אמתיים? הבנתם את השאלה, זו אותה שאלה. מהתחלה צריך להיות ער לאותה בעיה, לאותה שאלה, דהיינו: האם יש מישהו מאחורי תפקוד המידות או זה תפקוד המידות? ולכן, צריך להבין שמאחורי כל המידות, אפילו מידת הדין, יש מישהו. יש לכם ביטוי: כ״יודע דעת קונו״,

[49]זה מה שמחפשת ההלכה: סוד 'דעת קונו', סוד דעת הבורא. כי אפשר ללמוד תורה לפי הצדוקים, כאילו התורה זה 'ספר' שנמצא ככה בחברה של העם המתורבת הזה, שנקרא ישראל, וללמוד את זה כאילו אין מי שגילה את זה, אלא זה נמצא. עכשיו תפסת קצת? זה הכוונה של השאלה שלך.

[תפקוד של המידות. כשיש התגלות, איך אני יכול אפילו לומר שזה לא סתם תפקוד כשאני רואה שיש איזה רצון שמתגלה, שהוא לא כפוף לתפקוד הזה. הייתי אומר: לפי תפקוד המידות, העניין של יציאת מצרים, הם לא היו צריך לצאת, הם היו צריכים עדין לחכות] זה לפי לוח הזמנים. השאלה שלך היא קושיה לרמב"ם. גזרה מהבורא: יציאת מצרים תהיה בתאריך כך וכך, אבל אם הנסיבות שונות, יכול להיות בתאריך כך וכך. מתי זה נגזר? בערב שבת בין השמשות. זה רמב"ם. הרמב"ם מתקשה להשיב לך. ולפי דעתי, הרמב"ם מאמין בזה, אבל הוא יודע שהפילוסוף לא מאמין בזה.

[הרמב"ם התשובה שלו לזה, בהתחלה שמישהו גזר וזה רצון] יפה. אבל מישהו גזר. הפילוסוף שקורא הרמב"ם, הוא קורא 'גזר' אבל הוא לא קורא מישהו.

[הוא קורא הפוך שהחכמה] זה פשט הרמב"ם: חכמתו גזרה, זה הפשט של הרמב"ם, חכמתו העליונה גזרה כך. זה ברור? הרמב"ם, כיהודי, מאמין שזו החכמה של מישהו, אבל הוא יודע שהפילוסוף לא יכול לתפוס את זה, אז הפילוסוף תופס לכל הפחות שיש חכמה וזה מספיק לו. זה חכם ולא בחכמה, כי זו לא החכמה שגורמת, אלא הוא, שהוא חכם. "חכים ולא בחכמה". זה צריך לגלות את זה, וזה סוד של: "כי שם (שמי) יהו"ה נקרא עליך".

[כשיש מצבים שההשגחה מסתלקת שיש רע בעולם זה הזדמנות לראות דווקא את שני הדברים עובדים כי לרוב זה שבירה מתוך הסדר המתחייב מהאמת] יש מדרגות בעניין. יש הסתר פנים, והסתר פנים הוא, מהבריאה והלאה, יש הסתר פנים, אבל יש הסתר בתוך ההסתר. זה נלמד על הפסוק: "ואנכי אסתר אסתיר פני מהם" הסתרה בתוך הסתרה, זה הביטוי. ויש פרק שלם אצל הרב נחמן מברסלב על זה. ההסתר עצמו מסתתר, לא מרגישים בהסתר. זה התחיל אחרי הפסק הנבואה, אבל מבריאת העולם, יש הסתר פנים. ורק יוצא מן הכלל יכול לזכות בזה: "וירא יהו"ה אל אברם". זה נקרא גילוי שכינה. שכינה נמצאת, אבל גילוי שכינה, צריך לזכות בזה. צריך להתרגל לזה, כי ממחשבת הבריאה זה כבר נגזר, עולם העשיה, זה עולם הסתר פנים, זה עולם הטבע. והתורה יודעת את זה, שהיא מדברת לבריות שעולמם הם , עולם הטבע, והיא אומרת: "בראשית ברא". כל הוויכוח בין הנבואה והפילוסופיה, זה הקב"ה. הקדוש, הפילוסוף מבין. הברוך, הפילוסוף מבין אבל 'הוא'? הפילוסוף לא מבין. זה העניין של הקושי של חכמת הקבלה דרך ספרים, כאילו זו פילוסופיה. הפילוסופיה אמתית. והיו מקרים כאלו: כשרצו לומר את השבח של איזה מקובל, היו אומרים 'הפילוסוף האלוקי', זה שיא הבדיחה.

[האם זה נכון לומר שהקושי, החוסר רצון שיש מאחורי המידות, מאחורי הספירות יש מישהו, בא מהעובדה שזה צריך להיות אותו מישהו מאחורי כל המידות, כל הספירות] זה מה שאמרו בדור אנוש: הוא קיים, אבל הוא רחוק; אנחנו צריכים אמצעים קרובים אלינו.

[לא רק רחוק זה גם סותר] אבל רחוק זה סותר קרוב. רחוק כל כך רחוק, בבחינה כל כך

---

[49] תלמוד בבלי מסכת עירובין דף מא עמוד ב

גמרא. תנו רבנן: שלושה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו, אלו הן: עובדי כוכבים, ורוח רעה, ודקדוקי עניות. למאי נפקא מינה? - למיבעי רחמי עלייהו. שלושה אין רואין פני גיהנם, אלו הן: דקדוקי עניות, וחולי מעיין, והרשות. ויש אומרים: אף מי שיש לו אשה רעה. ואידך - אשה רעה מצוה לגרשה. ואידך - זימנין דכתובתה מרובה. אי נמי: אית ליה בנים מינה, ולא מצי מגרש לה. למאי נפקא מינה? - לקבולי מאהבה. שלשה מתין כשהן מספרין, ואלו הן: חולי מעיין, וחיה, והדרוקן. למאי נפקא מינה? - למשמושי בהו זוודתא

מוחלטת שזה כאילו הוא לא קיים. אבל מרגישים בזה: יש איזה חסרון בעולם, זה סימן שהוא קיים אבל רחוק. אני זוכר איזו סליחה שהייתה לנו בפיוטים של יום הכיפורים, כמה מילים: "הכול חסר ואתה מלא". אבל הכול חסר, ממה? דווקא ממך.
למדנו פעם, זה גם כן הביטויים של הרב: כשהבריאה מגלה את העניין שהוא קרוב היא מגלה את הברכה, ולכן הרגש הדתי הוא האהבה. כשהיא מגלה שהוא רחוק היא מגלה את הקדושה והרגש הוא היראה.
איחוד המידות זה הקב"ה. זה מה שאנחנו לא רק רומזים, אומרים בביטוי הזה: הקדוש הוא הברוך.
אבל הכפירה של הנצרות, שהם מרגישים רק את הברכה ולא הקדושה.
והכפירה של האיסלאם, זה ההפך: הם מרגישים רק את הריחוק, רק את הקדושה, לא מרגישים את הברכה.
באמצע, זה איחוד יהו"ה, של ישראל. אתם זוכרים מה שלמדנו פעם במסכת ברכות:
צריך להאריך באחד עד שימליך אותו, שבעה רקיעים ועל הארץ, ח', וארבע רוחות העולם.
אחד,א': הוא מלך; המסובב; והממלא.
ח' זה הממלא,
וד' זה המסובב.
מה היא הלכה? צריך להאריך בד' "ובלבד שלא יחטוף בח'. הדגש צריך להיות בד': הקדוש, אבל לא לשכוח את הח': הברוך. זה מובן הרמז הזה. זו הכוונה של המלה 'אחד'.
סוף סוף לפי הלכה זה רק במילה 'אחד'. יש הסברים בסדורים איך לכוון:
שהוא מלך: א',
על השמים ועל הארץ:ח',
וארבע רוחות העולם: ד'. אנחנו רואים את זה:
המוסלמים שמו דגש דווקא על ארבע רוחות העולם, 'לכל הרוחות'
והנוצרים דווקא לח' שלהם.
צריך לאחד.
[הרב הסביר פעם שהקשר בין היושר והעיגולים זה על ידי הצדיק. זה פותח את הבעיה של הסתירה בין החוקיות והרצון?] ברור.
[בבחינת הקבלה?] ברור!"וצדיק יסוד עולם", אם אני הבנתי את השאלה,ב ודווקא הצדיק זה מידת יסוד. הצדיק האמתי הוא צדיק, גם לפי העיגולים גם לפי קו היושר. כי האיחוד בין עולם הקו היושר ועולם העיגולים זה ביסוד. זה, תלמדו אחר כך בכוונות.
[השאלה הצדיק על ידי האישיות שלו הוא מאחד?] כן. הכוונה, זה הצדיק של ישראל: הוא מאמין שהוא בורא עולם, זה העיגולים, והוא מגלה תורה, זה קו היושר. זה דבר שבאמונה "וצדיק באמונתו יחיה", כי לפי השכל יש ניגוד, יש סתירה: עולם התורה ועולם המדע, זה שני מציאויות נפרדות לגמרי. רק הצדיק מאחד אותם. וההוכחה: שאצל אומות העולם, בלי יוצא מן הכלל, כל דת שלהם זה או המוסר נגד הטבע, או הטבע נגד המוסר. וכל סכנה של כפירה בישראל זו אותו בעיה: "יפה תורה עם דרך ארץ". אולי זה יכול לעזור לנו להעמיק בזה: "אם אין דרך ארץ אין תורה" זה פשוט! אבל גם "אם אין תורה אין דרך ארץ", כי הדרך ארץ האמתי, הדרך ארץ זה העיגולים, זה המידות, זה דרכא דארעא.
תורה היא מן השמים. כי הדרך ארץ האמתי הוא תלוי בתורה אמתית. ולכן, למה אלו שיש להם תורה ולא דרך ארץ, מאיפה זה בא? כי הדרך ארץ שלהם הוא בלי תורה. לפי דעתי הבעיה של עם ישראל באותו נושא זה הבעיה של המין האנושי של אדם: "אתם

קרוין אדם״, מכיוון שאנחנו ׳אדם׳, זו הבעיה שלנו, מכיוון שזו הבעיה של האדם:
מצד אחד הוא קשור לקו היושר, דרך הנשמה שלו. מצד שני הוא קשור לעיגולים, דרך הגוף שלו.
איך להבין את זה, כי מאותו שורש יצאו העיגולים וקו היושר? זו אמונה. אפשר להסביר בדיעבד לפי השכל. אבל, היו רק....אני רוצה להסביר לכם את הגודל של האמונה של הגויים, כי גוי מטבעו הוא לא יכול להיות מאמין, אז כשהוא מאמין, זה גדלות. ודווקא זה התגלה במה הוא מאמין? באלוקי ישראל. וסוף סוף הוא מאמין באמונת ישראל. הן מצד ישמעאל הן מצד עשו.
[הרב שרקי: אברהם הוא מאומות העולם בראשית דרכו והוא מאמין באלוהי ישראל] אברהם העברי. הוא לא מאומות העולם, הוא היה בגלות שמה. הוא יצא מהקליפה של אותה גלות. זו שאלה בגמרא. לפי ההלכה, יש שאלה אם הוא שייך לבני נח או לא, יתכן שזה קשור גם כן לפשט של: ״החדש הזה לכם ראש חדשים״, מיציאת מצרים עם משה רבנו, כי לפני זה, זה היה כמו אומות העולם: מתשרי. תשרי זה ר״ה של אומות העולם.
וישראל יצא מאומות העולם, ממש כעובר ממעי אמו. האדם הטבעי, זה מה שאני רוצה להסביר אם צריך עוד, אין לו אפשרות להאמין. אצלו, אותה אמונה זה שיגעון, זה סימן של מחלה של השכל. מי שלומד מדע, הוא לא יכול להסכים בקיום מאמין. אם העולם הוא כמו שהמדענים אומרים, אז אחד שמאמין הוא משוגע והוא בסכנה בעולם. אבל ההפך הוא ההפך: אם העולם הוא כמו שמאמינים אומרים, יש מקום לאתאיסטים, יש מקום לאפיקורסים, לאינם מאמינים, אבל לא ההפך. תפסתם את ההבדל. כי אם יש בורא עולם, הוא נתן בחירה לאדם להאמין או לא לאמין, אבל אם יש רק אמת: מי שחולם חלומות, הוא משוגע, הוא מסוכן, צריך לסגור אותו, להסגיר אותו, למי? ולכן באה הנבואה. והנבואה אומרת שיש ״מי שאמר והיה עולם״. ה-׳מי׳ הזה ״שאמר והיה עולם״, הוא גילה את התורה של המוסר, של הערכים, של הקדושה. ולכן יהו״ה הוא האלוקים. רק עם ישראל תפס את זה. זה היוצא מן הכלל של עם ישראל. זה הביטוי ששמענו מקודם. יש דין, אבל גם יש דיין. אם יש רק דין, כולנו אבודים. אבל יש דיין, מישהו. אפילו רחמנות. בלי הרחמן, זה מסוכן. כי יש לנו הרבה אויבים, כי דווקא הרחמנות שלהם היא לאויבים שלנו, אויבים מתוך רחמנות. הם מרחמים על המסכנים האלו, אז הם אויבים של ישראל, מתוך רחמנות. טוב, הרחמנות הנוצרית זה ידוע. כל מה שלמדנו בספר הזה, זה העניין: איחוד המידות. אבל איחוד המידות, זה הרצון של מישהו.
יש איזה מין התאמה, בין דעתו ודעת ישראל. כמובן דעת חכמי ישראל, לא מי שמגדיר את עצמו כרב, דיין, תלמיד חכם, חכמי ישראל במובן המסורתי, במובן האמתי, דהיינו, הנביאים ותלמידיהם, ותלמידי תלמידיהם, זה ביטוי של התפילה.
[המהפכה של אברהם, מעצמו לבד או יש לפניו?] יש מקום לומר שזה נשכח, אבל זה יצא מחדש מהכליות שלו, אומר המדרש, מהכליות שלו היה עברי. [50]

---

[50] תלמוד בבלי מסכת תמיד דף לא עמוד א
נטל את הסכין והפריש את הריאה מן הכבד, ואצבע הכבד מן הכבד, ולא היה מזיזה ממקומה. נוקב את החזה ונתנה למי שזכה בה, עלה לדופן הימנית, היה חותך ויורד עד השדרה, ולא היה נוגע בשדרה עד שמגיע לבין ב' צלעות דקות, חתכה ונתנה למי שזכה בה והכבד תלויה בה. בא לו לגרה, הניח בה שתי צלעות מכאן, וב' צלעות מכאן חתכה ונתנה למי שזכה בה, הקנה והלב והריאה תלוים בה. בא לו לדופן השמאלית, הניח בה שתי צלעות דקות מלמעלן, ושתי צלעות דקות מלמטן, וכך היה מניח בחבירתה, נמצא מניח שתים שתים מלמעלן, שתים שתים מלמטן. חתכה ונתנה למי שזכה בה, והשדרה עמה, והטחול תלוי בה, והיא היתה גדולה, אלא של ימין קורין גדולה - שהכבד תלויה בה. בא לו לעוקץ, חתכו ונתנו למי שזכה בו, האליה ואצבע הכבד וב' כליות עמו. נטל את הרגל השמאלית, חתכה ונתנה למי שזכה בה. נמצאו כולן עומדים בשורה והאברים בידם;
תלמוד בבלי מסכת ברכות דף סא עמוד א

[אז הוא היה משוגע] לכן נמרוד רצה לזרוק אותו בכבשן. תשמע, זה לא בדיחה, הוא היה מעם העברי, בב', מסביב לו כולם היו עיוורים בו'. יש מדרש כזה: הוא ראה אור דולק, הוא אומר יש בעל הבית, זה אותו נושא. אבל לפי דעתי זה סוד הזהות העברית, איחוד המידות. ולכן, העברי הוא בעל נבואה. רק בקצרה, אני לא זוכר אם למדנו את זה בפרשת שבוע:

בראשית פרשת נח: "כי בימיו נפלגה הארץ ושם אחיו יקטן". מה אומר רש"י? הוא לומד את זה מהמדרש. יש מדרש רבה חזק על הפסוק, מה אומר רש"י: עבר, הוא היה נביא, למה? כי נתן את שם בנו לשם המאורע שהיה בא, "כי בימיו נפלגה הארץ", זאת אומרת כי עבר היה בדור שלפני הפלגה. לכן עבר, הזהות שלו הייתה זהות כלל אדמית, אם אפשר לומר. אחרי עבר "נפלגה הארץ": היו הגויים. רק יחידי סגולה, גם אצל הגויים, שמרו על אותה סגולה להיות נביא, אלו שהיה להם העניין האלוקי, לפי הגדרה של הריה"ל, צלם אלוקים לפי פשט התורה. אבל הזהות העברית, היא בטבעה נבואה, מכיוון שזו הזהות של אדם הראשון: "אתם קרויין אדם". זה מה שרציתי לדייק. אברהם העברי, ידענו שהיה מצאצאי עבר, מה החידוש של הפסוק הזה: "ויבא הפליט ויגד לאברם העברי"? מטבעו היה עברי, לכן: "וירא יהו"ה אל אברם". רק עברי היה יכול לגלות מה שהוא גילה. כשאחר כך, בימי פרעה, שמעו שיש מי שמפענח חלומות, מה אומר הפסוק? "נער עברי", צריך להיות עברי כדי להסביר חלומות, הוא נביא.

[מעביר מלמעלה למטה] מעביר ראשון ראשון. מרבה מחילה לחטאים, לחטאים זה ה.... זו חידה הביטוי הזה, העברי, גם 'עושה עברות'.(צוחק) לפי דעתי, השורש זה לשון עובר, הוא העובר של התולדות, זה יין המשומר בששת ...., העובר של אדם האמתי, של הבן אדם. סוף סוף למפרע, בדיעבד ההיסטוריה כולה מעידה על זה. אם פעם היה דבר כזה, התגלות של השגחה של הבורא, זה היה בעברית. פשוט, נקודה. אחר כך אפשר לתרגם, אבל זה תרגום. ותרגום זה תרדמה. אני חושב שיש גימטריה כזה תרדמה ותרגום. תרגום ותרדמה זה אותה גימטריה.

[הרב שרקי: מה זה עברית?] זה דווקא לשון הקודש. כל פעם שהיה צריך לומר 'עברית' רש"י מפרש 'לשון הקדש'. השפה של עבר, זה לשון הקודש, מכיוון שהנפש של עבר זה נפש הקודש, זה הקדושה. הנשמה של עבר זה הנשמה הקדושה, "אתם קרוין אדם", כל זה הולך לאותו כיוון, אין סוד בדבר. אין סוד בדבר, מכיוון שלפי דעתי זו מציאות פשוטה. כשהעולם כולו רוצה ארץ הקודש, זה ארץ העברים. לשון הקודש, זה לשון העברים. כל ההיסטוריה כולה מעידה על זה, ואני מתפלא איך כל כך תלמידי חכמים כביכול, הם בספק. "עשה לך רב והסתלק מן הספק", עשה לך רב, לא ברדיו.(הייתה אז תכנית כזו ברדיו)

[מה ההבדל בין הזהות של עבר והזהות של אברהם] אברהם, הוא מדרגה, עבר הוא השלב

מר רב: יצר הרע דומה לזבוב, ויושב בין שני מפתחי הלב, שנאמר +קהלת י'+ זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. ושמואל אמר: כמין חטה הוא דומה, שנאמר +בראשית ד'+ לפתח חטאת רבץ. תנו רבנן: שתי כליות יש בו באדם, אחת יועצתו לטובה ואחת יועצתו לרעה. ומסתברא דטובה לימינו ורעה לשמאלו, דכתיב +קהלת י'+ לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו. תנו רבנן: כליות יועצות, לב מבין, לשון מחתך, פה גומר, ושט מכניס ומוציא כל מיני מאכל, קנה מוציא קול

רש"י מסכת ברכות דף סא עמוד א

יביע - לשון אבעבועות, כל משקה מסריח מעלה רתיחה ואבעבועות.

חטאת - לשון חטה דריש ליה.

כליות יועצות - את הלב: עשה כן.

והלב מבין - מה יש לו לעשות, אם ישמע לעצת הכוליות אם לאו, ומנין שהכוליות יועצות - שנאמר (תהלים ט"ז) אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי, ומנין שהלב מבין - שנאמר (ישעיהו ו') ולבבו יבין.

לשון מחתך - הדבור, להוציא מפיו.

והפה - הם השפתים, גומר ומוציאו

המבשר את אברהם. ויש הרבה מקורות בזה.
צד ב׳
[מה יותר עברי אצל עבר מאשר אצל נח?] שכחת מה שלמדנו: השם ׳עבר׳ זה השם של אדם ונח בדור שלפני הפלגה, אז נקרא עבר, זה מה שנשאר; ומזה ההתפשטות של אותה נשמה, דרך אברהם. אבל העברי אמתי זה יעקב. שופרא דשופריה דאדם הראשון, זה יעקב, אבל זה כבר מתחיל להתגלות דרך אברהם. המידה הראשונה חסד, צריך המידה שניה דין, המידה שלישית אמת, אז זה מתגלה. ולפי דעתי, כל מוקד הנושא הוא זה. צריך לזכור את הדברים כפשוטם: יש אמת, אבל יש בעל האמת, וזה מה שמפריד את הפרושים והצדוקים.
[מה אברהם מקבל משם?] מה הכוונה של השאלה? [אברהם ושם נפגשים.. מלכיצדק] מלכיצדק. צריך להבין את זה ככה. מדברים על ישיבת, או ישיבות שם ועבר.
שם תיקן את החטא של בין אדם למקום ועבר, את החטא של בין אדם לחברו.
כי המלה ׳אח׳ חוזרת במקרא רק גבי עבר: ״אחי יפת הגדול״, אחי, זו פעם הראשונה, אחרי הריגת הבל, שהמילה ׳אח׳ חוזרת בשושלת של האדם, ולכן הוא למד מ-׳שם׳ את ה׳.
ואצל ׳עבר׳ ,את האחריות לאח. זה שני הממדים של הדרך ארץ שקדמה לתורה.
[למה אומרים שדוד תיקן את החטא של אדם הראשון?] שגמר את התיקון, אבל שם התחיל, כי מה היה החטא של אותו דור? ״ונעשה לנו שם״ אבל הוא הכיר בה׳ ״כי (שמ״י) שם יהו״ה נקרא עליך״. צריך ללמוד כל העניינים האלו בשל״ה, צריך שנים. לאט לאט, יש שני לוחות הברית, זה לא סתם. אז הוא מביא את כל המקורות, זה ברור שדוד היה צריך להשלים את התיקון. מספרים ספור יפה אצל החסידים: פעם איזה רבי אמר לתלמידים: האיש הראשון שחוזר בתשובה הוא המשיח. אז התלמידים נדהמים וסוף סוף אחד אמר: ואתה רבי? הוא אמר להם: ואתם בני? איזו תשובה? זה דווקא התשובה על גלוי עריות, וזו הבעיה של דוד המלך. החטא של עבודה זרה, תוקן כבר על ידי יצחק. החטא של בין אדם לחברו, של שפיכות דמים, תוקן על ידי אברהם. החטא של גילוי עריות אז זה מתחיל במשפחת יעקב, יוסף הצדיק זה דווקא גבי העניין של גילוי עריות, וזה המכשול של דוד המלך, אבל הוא התגבר ״האומר דוד חטא - אינו אלא טועה״. וסוף סוף גמר התיקון של אותו חטא, זה המשיח. המקור זה בזוהר, אבל השל״ה הסביר את זה לפי הפרשיות.
מה שהיה צריך לגלות לפי השאלה שלדזה ברור: יש מישהו, זה המושג של: ״תורת ה׳ תמימה״. יש מושג של ׳תורת ה״ זה למעלה מהתורה, סתם תורה, תורת ה׳.
״ולפיכך אמרו ז״ל כי אמת חותמו של הקב״ה. רציתי להדגיש את זה: חותמו של הקב״ה ומה טעם אמרו כי אמת הוא? כבר ידעת כי שם יהו״ה הוא באמצע, ושם א״ל מימין, ושם אלהי״ם משמאל וכשהשם יתברך דן את בריותיו, כיתות הימין אתם רואים התפקוד מתחיל. זה ׳mécanique׳, מכני, בעברית מסלקים את הדגש(צוחק) **מלמדים זכות וכיתות השמאל מלמדים חובה, כמו שהודענוך. וכשנגמר הדין, נגמר בשלושתן: של ימין ושל שמאל טוענים, והוא יתברך פוסק הדין והוא באמצע. ולפיכך כתוב בחותמו אמת, להודיעך כי כל צבאות האותיות שהם מאל״ף ועד מ״ם, שהוא באמצע, הפכו לזכותו בימין; וכיתות האותיות שהן מן המ״ם ועד התאו הפכו לחובתו מן השמאל, וכשגמרו אלו ואלו ללמד עליו זכות או חובה נגמר הדין בתכלית הדקדוק והשלמות. וכמו שאמרתי לך א״ל מימין, יהו״ה באמצע, אלהי״ם משמאל״** .על הדיוק הזה, יש פסוק שאומר, זה מאיר הרבה אור על העניין: ״וחנותי את אשר אחון וריחמתי את אשר ארחם״, הפשט של אותו פסוק, יש לכם את כל הבעיה של הנושא שלנו ״וחנותי [רק] את

אשר אחון [לפי האמת אבל] וריחמתי את אשר ארחם", אבל אפשר לקרוא אחרת לגמרי:
אני מחליט: "וחנותי את אשר אחון", אני. לפי הפשט, צריך להבין את הפשט של הפסוק:
כבר "חנותי את אשר אחן [וכבר] ורחמתי את אשר ארחם". 'וחנותי' זה לא לשון עתיד,
זה לשון עבר, "וחנותי (כבר) את אשר אחון". אני גוזר, אני רוצה, "אני הוא ולא אחר".
[זה מעיד על מה, על התפקוד שהוא דווקא של מישהו?] שיש למעלה מהמושג שלנו של
אמת, שזה נאמר בלתי פרסונלי, יש למעלה מזה, האמת האמתית של רצונו יתברך, שהוא
למעלה מזה. זה ההבדל. אולי אסביר גם כן בדרך זה את העניין של:
שמעתם רבים שאומרים שלגוים אין נשמות? זו טעות. השורש הוא בעניין של: "ישראל
עלו במחשבה", יש ענין של השגחה כללית, יש ענין של השגחה פרטית. רק למי שגילה
בטבעו, בתוכו כלי מתאים לנשמה העליונה, הנשמה עליונה באה. מי שמסתפק עם מדרגה
פחותה, זו רק מדרגה פחותה שבאה, השגחה כללית, מי שמסתפק בה.
"כך תמצא אל"ף עם כל צבאותיו מימין, מ"ם באמצע וממנה עד תי"ו וכו', תי"ו עם כל צבאותיו משמאל. וכל צבאות בית דין שלמעלה הכלולים בסוד האותיות נשאו ונתנו בדין, וכשנגמר הדין נגמר בשלוש כיתות הנקראים אמ"ת, ולפיכך אמרו חותמו של הקב"ה יתברך ויתברך אמת, וזהו: משפטי יהו"ה אמת (תהלים יט, ח)", "צדקו יחדו",
זה המשך של הפסוק. אני זוכר דיוק של הרב עוזיאל ז"ל שאומר: א"א להבין מצוה, בלי
שאר כל המקרא. "כי צו לצו צו לצו קו לקו קו לקו", והוא מביא את הפסוק הזה:
"משפטי יהו"ה אמת צדקו יחדו", כשכל המצוות, לומדים אותן יחד, אז הן צדק. כל
מצוה לחוד, א"א לתפוס את המשמעות שלה.
"ולפי שאמת הוא סוד הקו האמצעי, ניתן ליעקב שהוא באמצע, והסוד: תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ)". לפני שנמשיך: אתם ראיתם איך הוא חוזר על עצמו? דברים לכאורה
פשוטים מאוד: אמת זה מ' באמצע, מא' עד מ', ממ' עד ת', והוא חוזר על זה. יש פה איזה
רמז, יש שיטה אחרת לגמרי של לימוד הקבלה דרך האותיות, למשל יש ספר חשוב של
רבי דוד בן זמרא, ספר "מגן דוד", שהוא לומד כל תוכן - הוא היה לפני הארי ז"ל - הוא
לומד כל חכמת הקבלה, דרך האותיות. אחר כך יש את הזרם של אבולעפיה.
אז אולי באופן פשוט מאוד: מא' עד מ' זה המילה 'אם', מ מ' עד ת' זה המילה 'מת'. מימין
זה אם, משמאל זה מת. יש כוונה ברמזים האלו של האותיות. אני זוכר שלמדתי את זה
פעם ככה. אולי למדנו אם לא פה אז באיזה עולם אחר: בסדר של האותיות יש הקבלה
במצוות. כיבוד אב ואם, זה מקביל ל-"אנכי יהו"ה אלוהיך". ומי שאין לו אב אין לו אל,
דהיינו מי שלא קיים, תיקן את היחס לאב, לאביו אין לו אפשרות לתקן את היחס לאל,
אין לו אל. "דע את אלהי אביך" אתם רואים איך הפשט נופל על הפשט. אז בסדר
האותיות זה מתחיל ככה: א, ב'. מי שיש לו אב אז זה א', ל', יש לו אל. ואחר כך ההמשך:
מי שיש לו אם, א', מ', אז הוא יכול לומר פעם: 'את' (בפתח) , א', ת'. זה יפה, אבל זה
אמת. זו המציאות של העולם. יש דרך של למוד המידות דרך האותיות.
כל זה סוף, סוף מוסיף לקושי של השאלה שלנו, זה כל כך אמתי שזה מפחיד: אם זה ככה
אין (איך אומרים בעברית? בעברית לא אומרים)גאולה, אם הכול סגור באופן כל כך ברור
וכל כך הכרחי, זה הנושא שלנו, דווקא צריך להפוך את הרגש הזה. דווקא זה ככה, מכיוון
שמישהו רצה שזה יהיה ככה, ואם לא כן, היה באיזשהו שלב אי התאמה. זה כל כך גמור,
שלם, שזה ברור שזה גילוי רצון של מישהו. אבל הוא רחוק, מכיוון שנתן לנו את הריחוק
הזה, כדי לתת אפשרות לקבל עם זכות.
[הרב שרקי: למה אם זה כל כך שלם זה דווקא סימן שמישהו מתגלה? זה ההפך: מכיוון
שזה שלם זה קשה להבין] זו הרגשה של אדם הטבעי, שמתחיל בעיגולים, אז זה מכסה
לו את הדיין, הדין מכסה את הדיין. אבל דווקא זה גילוי שהמישהו הזה הוא שלם, ולכן

עולמו הוא שלם. חכמת הקבלה זה חכמת האמת שיש בעולם. הלבוש של העולם, זה עלמא דשקרא, זה החלום. אבל האמת שיש מאחורי הלבוש, זה האמת המוחלט, כי זה האמת של "מי שאמר והיה עולם" והוא שלם, זה השם שלו: שלמה, המלך שלמה, ומחפשים את הבן דוד. יש איזה מין, ורק חכמי הקבלה גילו את זה בעדינות רבה, דרך לשון העברית, א"א דרך לשון אחרת, דרך המושגים הפילוסופים, זה בלבול שלם, זו תרדמה של התרגום.

[לגבי הנקודה האחרונה דייקנות של העברית, מכיוון שאותה מילה בכל עולם, בכל ספירה, יש לה את המשמעות שלה, אותה מילה בכל עולם, בכל ספירה, בכל עולם אותה מילה מגלה את האמת האלוהית]לא הבנתי , כי אני לא אמרתי בדיוק את מה שאתה אומר. אה, זה אמרתי בהתחלה, לא אמרתי את זה עכשיו. זה מה שאומר בהתחלה כי הספירה היא נקראת 'אמת' בכל התורה. בפסוק זה או אחר, המילה אמת שייכת או לעולם העשיה, או לעולם היצירה, אבל מכל מקום זה שייכת לספירת תפארת. כי הספירה תפארת כוללת את שש הקצוות, היא כוללת מחסד עד יסוד, לכן היא האמת הכוללת. אתם רואים את היסוד של כל כללי תורת הרב, הרב קוק אני מתכוון, כי האמת האמתית קודם כל שייכת לכלל, והכלל מתגלה דרך היחידים, אבל יש יוצא מן הכלל, דהיינו מן הכלל כולו: הוא נקרא היחיד, לא יחיד בחשבון, אלא מחוץ לחשבון. אני זוכר, הרב צבי יהודה סיפר לנו שבזמן המרן זצ"ל, כל חכמי ישראל היו אומרים: אבל אנחנו הרוב! אנחנו הרבים והוא היחיד, הוא יחיד. אז הרב היה אומר: הוא יחיד. היה מצטט הרמב"ם, למדתי בספר! "ויחיד ורבים הלכה כרבים", ואם האמת אתו הוא הרבים, שנאמר, אני מוסיף, "יהו"ה הוא האלקים", יהו"ה הוא יחיד, אלקים זה רבים, דיינים. היחיד הוא הרבים כשהאמת אתו. אנחנו ממשיכים לחיות באותה תקופה, יש רק אחד: הרב קוק: האב, הבן והרוח שנתן לכל התלמידים! (צוחק)אני הרגשתי בזה: דיברנו פעם עם הרב הראשי הרב שפירא, הוא אמר שיש איזה איסור לכל העולם של התורה, בישראל ובחו"ל, לדבר על תורת הרב קוק. יש ממש חלוקה: יחיד ורבים. יש חלוקה, אבל אנחנו נמצאים באותה תקופה של עוונות הרבים.

[הרב שרקי:מה עם הועידה הבין לאומית?] אני זוכר מה שהרב צבי יהודה היה אומר לוועידות הקודמות: "עוצו עצה ותופר. כנראה שערבים לא רוצים, מכיוון שהם לא רוצים זה בלתי אפשרי, אז צריך לקיים 'מעריב ערבים' בחכמה.

.

שיעור 60

01.1992

הנושא היה: האם האמת היא גילוי רצון שהוא למעלה מההכרח ההגיוני של האמת או אם זה גילוי הכרחי לפי הסדר של האמת והמסקנה הייתה, אם אני זוכר, שהרצון הוא שמתגלה דרך האמת: יש מישהו שרוצה, ורצונו הוא למעלה מכל. אין הכרח על רצון הבורא, למעלה מרצון הבורא. ולכן אנחנו צריכים להבין למה דווקא זה רק במדרגה של ספירת תפארת, של ספירת ההויה, ה-יהו"ה שמתגלית אותה מידה של אמת, ולא למעלה מזה, זה היה כבר הנושא של כל הפרק, זה נושא של איחוד המידות. אבל לפי הממדים של הנושא הרב מדייק לפי דעתי דרך אותו כלל של איחוד המידות, זה כבר מתגלה באופן ברור במילה 'אמת'. מצאנו, אם אני זוכר שפה למדנו את זה, שיתכן מאוד שזה השורש של המושג של המהר"ל של 'האמצעי', של אמצע. הביטוי, הסגנון של הרב פה הוא מדויק. לפי דעתי, אע"פ שגם הרמב"ם משתמש באותו כלל של הדרך האמצעי, בכל זאת זה המהר"ל שדייק לפי הסגנון של המקובלים. כי, רק בקצרה, המילה 'אמת' היא כוללת הכול, מא' עד ת', וה-מ' הוא האות האמצעית של כל ה-אלפא-ביתא, ולכן זה מתגלה דווקא באותה ספירה, מידה אמצעית של ההויה, בין חסד ודין. זה היה הנושא הקודם, לפי הסגנון של המקרא עצמו: אל, יהו"ה, אלקים; אל, אלהים, יהו"ה; יהו"ה, אל, אלהים. בכל פעם שבצורה זו או אחרת שלושת המידות האלו הן בבת אחת, אז מתגלה את העניין של מידת האמת. פה אנחנו מגיעים לנושא העיקרי בהקשר של אותה המידה, של אותה ספירה, כי סופסוף השם המפורש, אם אפשר לומר, של אותה מידה, היא מידת התפארת.

נתחיל דווקא בפסוקים שהוא מביא, באמצע הדף סב', הרב מביא קודם כול הפסוק מספר תהלים: "משפטי יהו"ה אמת. "אני זוכר דיוק של הרב עוזיאל ז"ל, שהיה מסביר את זה: "משפטי יהו"ה אמת צדקו יחדו", זה הפשט של הפסוק. הוא היה רגיל להסביר את זה ככה: כשנתקלים באיזושהי מצווה מיוחדת, וההבנה היא קשה, כדי להבין את משמעות, תכלית, את הנשמע של אותו מעשה באותה מצווה, מכיוון שהיא נפרדת מגוף התורה כולו, אז הוא אומר: כדי להבין את הצדק שיש באותו משפט, באותה מצווה, צריך להבין את זה בהקשר לתורה כולה. ואז הוא היה רגיל להביא את אותו פסוק: "משפטי יהו"ה אמת צדקו יחדו". זה הנושא שלנו, כשכל המידות הן מאוחדות וזה סוד מידת התפארת, סוד מידת האמת פה, אז הצדק מתגלה.

צדק זה שם של ספירת יסוד. צדקה זה מלכות.

יש שתי מדרגות בין יסוד למלכות, : צדק וצדקה.

דווקא 'שדי' זה השם של איחוד המידות בבחינה של יסוד. "אלה תלדות יעקב יוסף. "

הואו יש ו' של תפארת, ה-ו' השני זה של יסוד. הו' של יסוד הוא המילוי של ה-ו' של תפארת.

מידת תפארת, זה גילוי האיחוד של חכמה ובינה, דהיינו, זה גילוי המילוי של כתר. כי המילוי של כתר מתגלה מצד אחד דרך חכמה, מצד שני דרך פנים ואחור, דרך בינה; והאיחוד של חכמה ובינה, זה הגילוי של המילוי של כתר. אז נראה את המיוחד שיש באותה ספירה לפי הרב דרך הקו הזה: כשכל המידות הן בבת אחת אז מתגלית מידת האמת. זה ההגדרה של ה-ו' של ו' קצוות.

[.מה ההבדל בין זה לבין דעת] זה נראה אח"כ. לפי דעתי, יש סדר בהסברים של הרב, כי היה צריך לגלות שהאמת היא האמת של הוא, של מישהו. כי הוא זה שם של כתר. אז הוא מתגלה מבחינת אתה. צריך לגלות את זה, שיש מישהו שמתגלה דרך האמת. דאם

לא כן יש מכשול לאדם, כי הוא רואה בדעתו, בדעת שלו, הוא רואה את התפיסה הפילוסופית של הקוסמוס, של ההויה הבלתי-פרסונלית של העולם. ולכן לפי סדר הניתוח שלו, זה ברור מאד לפי דעתי, צריך לגלות כי זה הרצון של אין סוף, שמתגלה דרך כל המדרגות האלו.

לכן קודם כל אמת, אחר כך תפארת, וזה נותן בסיס לתפיסה של הדעת, אם לא כן זה מסוכן מאוד. יש שאלה אצל המקובלים הראשונים: האם הדעת נמנת כאחת מהספירות או כספירה נוספת. זוכרים את המשנה בספר יצירה: "עשר ספירות בלימה עשר ולא תשע עשר ולא אחת עשר", "עשר ולא אחת עשר", זה אם דעת היא בכלל הספירות, "עשר ולא תשע" האם 'כתר' הוא אין סוף, או האם כתר הוא בין הספירות.

הנושא של הערב זה תפארת. בסיום השיעור הזה, צריך סיום ממש אחרי הסיום של יתרו, נעשה סיום של שערי אורה, נעשה קוסקוס אשכנזי, אבל הוא היה ספרדי דווקא. איך היו מגדירים את התבשיל של סעודת יתרו בספרד? באספניולית, קוסקוס של 'גטו'. מה זה 'גטו'? חתול בספרדית. בפולקלור הספרדי כשמשה ואהרן קבלו את פני יתרו, עשו לו סעודה, זה היה קוסקוס של תרנגולת, אבל החתול בא לקחת את הבשר, את העוף. זה היה ממש רציני אצל צפון-אפריקאים, כל הנערים היו רצים אחרי החתולים והורגים אותם. כדי שהחתול לא יבא לקחת את העוף, במשפחה שלי היו שמים את הקוסקוס הזה, לפני השעה של הסעודה במדרגה, על הארון, בצרפתית זה משחק: 'le chat perché'. ההסבר הוא ככה: כי החתול היה האליל של מצרים, המשמעות, שמצרים רצתה להכניס תריס בין משה ואהרן ויתרו. זה עמוק מאוד, זה דווקא מה שנשאר בפולקלור, זה פולקלור, זה זכר למה שקרה באותו זמן. וזה ממשיך להיות אותו דבר עם המצריים ומשה ואהרן מצד אחד, ויתרו הדרוזי מצד שני. נראה את מהלך הסברות שלו , יש גם כן הגיון בזה:

"משפטי יהו"ה אמת (תהלים יט, ח). ולפי שאמת הוא סוד הקו האמצעי, ניתן ליעקב שהוא באמצע, והסוד: תתן אמת ליעקב (מיכה ז, כ). "סדר הפסוק זה "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתינו מימי קדם. "זה סדר לא רגיל, כי הסדר הרגיל זה או: אברהם, יצחק, יעקב או: יעקב, יצחק, אברהם. "וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם אזכר והארץ אזכר "זה אחד מהסדרים הרגילים. או "על ג' דברים העולם עומד: על התורה, ועל העבודה ועל גמילות חסדים, "זה יעקב, יצחק, אברהם. פה בפסוק הזה: "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם אשר נשבעת לאבתינו מימי קדם". רק הסבר קצר, קודם כל הרמז ליעקב ואברהם ברור: "תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם", איפה הרמז ליצחק? "כאשר נשבעת", 'נשבעת' זה מדת הדין, שבועה זה גבורה זה דין. "ושבועתו לישחק, "יש פסוק כזה; (ט) "אשר כרת את אברהם ושבועתו לישחק; (י) ויעמידה ליעקב לחק לישראל ברית עולם". 'שבועה' זה בהקשר של יצחק. פה העיקר זה האמת. אבל אמת היא בבחינת מטה כלפי חסד, ורק אחר כך המדרגה של דין. העיקר זה אמת, דהיינו חסד ודין, ולא ההפך ולא דין וחסד. כי דווקא דרך האמת מתגלה האיחוד של המידות, אבל יש סדר. מצאתי באיזה מקור, זה סוד "יהו"ה אחד' הא' של אחד, מגלה את האיחוד של חסד ודין, ח' ד', ואחד הסדר זה א', ח', ד', ולא סדר הפוך למפרע. למפרע זה קלקול השורות לפי המושג האורני.

"משפטי יהו"ה אמת", יש משפט, החוק הזה נקרא משפט. דווקא זה צרוף מקרים של הפרשה זה 'משפטים', כי יש מישהו ששופט, מישהו שדן. זה ביטוי תלמודי גם כן. אפיקורסים אומרים: "לית דין ולית דיין. "אין לנו סתם יחס לדין, אלא לדין של הדיין. והכלל הוא, שדווקא הזקן צריך להיות דיין, כי הזקן הוא מסוגל לרחמים. לא היו מונים דיינים צעירים, זה רק במדינת ישראל החרדית, שיש דיינים צעירים. דיין צריך להיות

זקן. הוא רומז כי התפארת האמתית זה תפארת של בעל זקן (zakan), אע"פ שכתוב "תפארת בחורים" ,תפארת זה קשור לבחור, כי דווקא התפארת, זה הזעיר אנפין. אבל בכל זאת הצעיר הזה הוא בעל זקן, רבי אליעזר בן עזריה.
[הרב שרקי: באיזה גיל אדם נהיה זקן?] תלוי בחכמתו, זקן זה תלוי בחכמתו. "מפני שיבה תקום "זה גיל מבוגר מאוד, אבל זקן זה תלוי בחכמה: זה ש-'קנה חכמה'. "ואברהם זקן בא בימים ,"'"בא בימים" זה הגיל שלו, אבל זקן זה חכמה.
למדנו פעם שיש שני סוגים של חכמה, החכמה השייכת שבאה מחכמה עצמה, מהדעת, והחכמה שבאה מהגיל.
[הרב שרקי: באיזה גיל אדם נהיה בן ארבעים? (פרקי אבות פרק ה', משנה כא) "בן ארבעים לבינה"] מכל מקום בינה זה באה לפני החכמה. מי שמבין, מי שנבון, זה יכול להיות נער, לומדים את זה מיוסף. התורה של נבון ניתנה ליוסף כשהיה צעיר מאוד. זה קטגוריות שונות, אפילו נער אפשר להיות בן מאה שנה, זה פסוק "כי הנער בן מאה שנה ."מכל מקום המידה ההיא שייכת יותר ליצחק מאברהם. אין לי המקור עכשיו, אבל אברהם נשאר צעיר בכל הגיל שלו, עד סוף יומו. יצחק היה זקן כבר כשהיה צעיר, למידת הדין שייכת ליצחק.
אנחנו רואים את סדר, מהלך הדברים: "משפטי יהו"ה אמת", משפט.
"**ולפי שאמת הוא סוד הקו האמצעי, ניתן ליעקב שהוא באמצע, והסוד: תתן אמת ליעקב**", ולכן התורה שייכת יותר ליעקב, מכיוון שהוא מסוגל למידת האמת יותר מהחסד של אברהם או הדין של יצחק. יש תורת כלל, יש תורה בבחינת חסד: "ותורת חסד על לשונה" .יש תורה בבחינת דין,"אש דת למו", אבל התורה במלוא המובן זה שייכת ליעקב, זה התורה של אמת. "תורת ה' תמימה" זה של אמת.

[.] (זה העניין של גיל צעיר). יש דין במצות הראיה חרש באזנו אחת פטור מן הראיה". "חרש באוזנו אחת (או השמאלית או הימנית) פטור מן הראיה "למה? מכיוון שהוא שומע תורה רק מצד אחד. הוא שומע רק תורת חסד או רק תורת דין, אז הוא פטור ממצוה הראיה השייכת לתלמוד תורה. דהיינו הפרט הזה הוא פרט עמוק מאוד, הוא שייך לסוגיה של: "שומע ואינו מדבר", "מדבר ואינו שומע" והמסוגל להשפיע תורה ולא לקבל תורה "המדבר ואינו שומע" יש הרבה רבנים כאלו, מדברים ולא שומעים אע"פ שכתוב: "שמע ישראל". ויש שמקבלים אבל לא מסוגלים להשפיע: "שומע ואינו מדבר".
פה בעניין של אוזן אחת, זה או צד של דין או צד של חסד, זו תורה, אבל זה לא התורה האמתית במלוא המובן. פה יש לכם הצד של החסידים, הצד של המתנגדים, אבל תורה זה תורת משה. זה גם כן תורה אבל בבחינת גם גם כן תורה 'game'.
יש גם כן הפרט של (בבלי חגיגה ב ע"ב) "חיגר ברגלו אחת", מה המשמעות? אם זה רגלו ימנית או רגלו השמאלית, מה ההלכה? העניין של הרגל זה עניין של החידוש. הוא מסוגל לחדש דבר בתורה, או מצד ימין או מצד שמאל. אין לנו פה גמרא, אבל באותה סוגיה בחגיגה, כח החידוש הוא קשור לגרים, הגרים מביאים חידוש תורה, זה עניין של יתרו. הם נמשלים לעליה לרגל "מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב ,"בת נדיב, בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב, ו-"שהיה תחילה לגרים", זה לשון הגמרא .העליה לרגל זה כח החידוש בתורה. היה לימוד תורה בכל רגל. כל פנים בישראל, מביאים את החידוש שלהם, כדי להכין אותם. והדגם של זה, זה הגר, לא ההפך. ישראל נמשלו לגרים בעלית הרגל. אחר כך יש כמה מימרות על עניין החידוש תורה: מה החידוש של השבת? אתם זוכרים השבת של רבן גמליאל, זה המשך הדברים באותה סוגיה .

[מה ההבדל בין משפט ודין] משפט זה לפי האמת, דין זה לפי מדת הדין.
דין בא משמאל, משפט בא מאמצע ומביא לצדק.
"משפטי יהו"ה אמת", זה פשט הפסוק. השופט צריך לשפוט בבית דין של שלושה. ומי הקובע? האב בית דין שהוא באמצע. זו לא בדיחה, ברוב בתי דינים בירושלים יש חסיד אחד, מתנגד אחד, וספרדי אחד. כשהספרדי הוא אב בית דין הכל בסדר. כשזה המתנגד! יש לי ניסיון של בתי דינים בירושלים. כשזה התור של הרב משאש להיות אב בתי דינים, יש מקום לאהוב, כשזה התור של מישהו אחר, זה קצת יותר קשה. זה עניין של ניסיון, של מציאות. ולכן השופט האמתי, זה השופט לפי מידת האמת. יש לפי הסיבות והנסיבות, יש לדון לפי החסד ויש לדון לפי הדין, יש תיקים שצריך לדון בחומרה, יש תיקים שצריך לדון בקולא, אבל משפט התורה, זה משפט הדרך האמצעי. פה צריך לתפוס היטב את המושג הזה. תורת ישראל, תורת משה, תורת ה', זו התורה של הדיין שהוא באמצע, לא ימין ולא שמאל. לדאבוננו, אנחנו בתקופה של משמאילים בכל המדרגות, אנשי שמאל וגם אנשי דת. יש קללה על אלו שבוחרים בחומרה באופן שיטתי, יש קללה תלמודית. אני זוכר את המקור בזהר, אבל אני זוכר שקראתי את זה בתלמוד, יש הרבה מקורות לזה.
[התורה נמשלה למטרונה, השוטר אחריה השוטר לפניה, יש דינים לפני התורה דינים אחרי התורה?] ברור. וגם משמאל, זה אותו רעיון.
[צריך להיות חסד מצד אחד, למה דינים לפניה דינים אחריה?] פה אנחנו במידה של ימין ושמאל. צריך להגדיר גם כן מה זה בפנים, מה זה מאחור.
בפנים זה חסד, מאחור זה דין. כל אחוריים זה מידת הדין. וכל דין זה מבחינת אחוריים. כשהאור מתגלה פנים אל פנים זה חסד, וזה סימן כי המקבל הוא, יש לו מספיק זכות, כדי לקבל את האור פנים אל פנים. כשהמקבל אין לו זכות, אז הכלי של המקבל דוחה את האור, מכיוון שאינו יכול לקבל. הכלי אינו מספיק זך, אין לו מספיק זכות, אז האור מאיר, אבל בבחינת אחוריים. כשהאור מסתלק, הוא מאיר גם כן, אבל זה עניין מידת הדין.
[גם לפניה וגם לאחריה] לפניה זה אור דחסדים. לפני האור עצמו יש הארה שנקראת אור דחסדים.
יש האור, אחר כך יש הסתלקות של האור. כשהאור מאיר דרך אחוריים זה מידת הדין. כשהאור מאיר לפני שמגיע , זה אור דחסדים.
המידה הכי אמתית, זה פנים אל פנים. זה הפסוק: "ודבר יהו"ה אל משה פנים אל פנים ," זה פסוק אחר מ- "פה אל פה אדבר בו ,"אע"פ שזה הולך לאותו כיוון. "פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו", זה תורת משה.
"וע"ז **(ועל זה) נאמר משפט אמת שפטו**". יש עוד פסוק: "רבן שמעון בן גמליאל אומר על שלשה דברים העולם קיים על הדין ועל האמת ועל השלום שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם", "אמת ומשפט שלום".
"**ועל זה נאמר: משפט אמת שפטו (זכריה ז, ט) כלומר שיהיו שלושה מתעסקין בדין, כי בית דין של שניים חצוף הוא**". זה ההבדל בין חד ואחד. צריך להבין למה הוא אומר 'חצוף' דווקא. היה צריך לומר 'פסול' למשל, למה חצוף? מה זה חצוף? זה מילה של גנאי, חוצפה. [.] זה אפיקורסים; כאילו הם יכולים לדון בלי לצרף את השכינה.
[הרב שרקי: מכריחים את האמצעי להתגלות] יפה! זה חוצפה במובן החיובי, אבל הפשט הוא לשון גנאי. פה יש חידוש יפה. יש גם חוצפה במילה (בבלי בבא מציעא נט ע"ב) "נצחוני בניי". אני זוכר מהישיבה של הרב, מי אמר לי את זה? אומרים: (בבלי בבא מציעא נט ע"ב) "נצחוני בני, נצחוני בניי" אבל זו קללה.
"**הרי לך מבואר בכל מקום שאתה מוצא אמ"ת, הכוונה למידה הממוצעת הכלולה מכל**

הפנים ומכל הצדדין". ותראו שהוא חוזר הרבה, הרבה פעמים על ההסבר הזה: כשכל המידות, כולן, הוא חוזר והוא חוזר, וזה המפתח של כל הנושא שלנו.
"**וכן תמצא תורה שבכתב שהיא סוד קו האמצעי והיא כלולה מימין ומשמאל כמו שהודענוך, נקראת גם היא אמת, וזהו: תורת אמת הייתה בפיהו (מלאכי ב, ו)**", לפי דעתי, זה הפסוק הכי חזק פה מכל מה שראינו עד עכשיו: "תורת אמת הייתה בפיהו", תורת אמת היא לא בספרים, היא בפה, וזה הפה של מישהו. אהרן מוגדר כ'הפה של משה'. ביציאת מצרים, הקב"ה מגלה שאנחנו צריכים את אהרן כדי להיות הפה של משה. "תורת אמת הייתה בפיהו" נאמר דווקא גבי אהרן שהוא "אהרן אוהב שלום ורודף שלום. "זה גילוי הרצון הטוב שיש במישהו שרוצה, מאחורי האמת שהוא רוצה. אני זוכר את ההסבר של הגאון מווילנא על הפסוק של שיר השירים "ישקני מנשיקות פיהו," שמה הוא מסביר כי ב-"פיהו" יש גם פיו וגם פיה, זה איחוד המידות.

"**נמצאת למד כי מידת אמ"ת היא המידה האמצעית והיא כלולה מן הכול, ולפיכך נקרא בשם זה יהו"ה יתברך; וזו היא הספירה הנקראת גם היא תפארת** ."מה שצריך להבין לפי דרכו זה: איך אותה הגדרה של אמת, שיש בה באמת הכול, כי, כשיש נטייה לצד זה או לצד זה, זה לא האמת האמיתי, זו אמת, זה אמתי: "אלו ואלו דברי אלהים חיים " אבל אמיתת האמת לא נמצאת. פה יש איזה קושי: ירושלים, "לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה ,"אבל יש הבדל בין דין תורה ודין אמת לאמיתו. יש דרוש על: מה זה 'דבר תורה', דבר תורה זהו דין אמת לאמיתו? ולכן כל מי מתיימר לומר דברי תורה, דברי תורה, דברי תורה, זה לא דברי תורה, זה דרש, זה דרשות, אבל דבר תורה זה "דין אמת לאמיתו", זה הגדרה של מדרגות של המהר"ל בנתיב התורה, מה זה דבר תורה? זה "דין אמת לאמיתו".
[מדרש] מדרש, תלוי מי הדורש, זה אמת. אבל צריך להבין מה ההבדל בין אמת, וגם כן אמת, ו-"דין אמת לאמיתו". לפי מה שלמדנו עכשיו: התורה האמתית זה התורה של הקו האמצעי. מי שדורש לפי איזה ממד של תורה, זה גם כן תורה. תורה אמתית זה: התורה של תורת ה' תמימה, תורת משה, "תורת אמת הייתה בפיהו", לא דווקא בפיו, בפיה, אלא בפיהו. כשהקנה מידה הוא איחוד המידות אז זה תורת ה'. אם לא כן יש לנטיה ל-חס ושלום, אם מעמיקים את הנטיה ההיא(האבדנית?) לעבודה זרה, עבודה שהיא זרה לו. זו עבודה, אבל זרה. לא אמרנו עבודת אלילים זה משהו אחר. אתם זוכרים את ההסבר של האר"י, וזה מובא אחר כך אצל הרבה מפרשים בעיקר השל"ה - זה בעץ חיים - על: אלדד ומידד. אלדד ומידד שהיו בכתובים, אבל הם היו מחוץ למחנה, מחנה הקדושה. היו בכתובים אבל מחוץ. זה ההסבר של העץ חיים: מה משותף בהם? זה ה-'דד'. דד זה הדדים של החכמה, שדיים. 'אל דד' זה מצד החסד, מידד, 'מי' זה מדת הגבורה, מדת הדין. האר"י מסביר: כל המחלוקות שבתלמוד, זה כדי לאחד בין שני הממדים האלו: החומרה והקולה .החומרה זה בית שמאי והקולה זה בית הלל, לרוב. הוא ושמו. כל המחלוקות זה כדי להפנים את אלדד ומידד בפנים, שלא יישארו בחוץ. כל המחלוקות זה בין אלדד ומידד, הם בכתובים, אבל מחוץ למחנה. מי שאומר 'חומרה' זו תורה, אבל בבחינת חומרה, וזה חמור. מי שאומר 'קולה' זו תורה, אבל בבחינה קולה.
[.] זה אמת, אבל זה לא אמת האמיתית, כי משה לא מת! אלדד, זה הקצה של תורת ישראל, אבל זה התחלה של עבודה זרה, מידד, גם כן. ובכל זאת הם שייכים לשבעים, אבל הם בבחינת השבעים ושתים. מי הם השנים נוסף לשבעים? בנושא הזה, שבעים זה שבעים אומות. ישמעאל ועשו, ישמעאל זה מצד הקולה ועשו בצד החומרה. אחד נשמע ואחד נעשה.

[יש מפרשים שבתוך ענוה הם לא באו] טוב, זה פירוש חסידי, זו מדת חסידות. הנושא הוא רציני הם לא היו יכולים להיכנס. צריך שבעים, והיו שבעים ושתיים. מכיוון שהיו שתיים עשרה שבטים, ששה לכל אחד זה סה"כ שבעים ושתים.
[זה חלק מן הסדר שיהיה אלדד ומדד] ברור. הכרחי. אבל צריך להיזהר, זה הגבול החיצוני.
[הם אמרו משה מת, מלחמת גוג ומגוג] זהו! זה האמת שאמרו, אמרו שמשה מת .
[בבן איש חי שני האלמים שהיו לפני רבי] אם אתה מאמין בזה, אתה מבין שזה מה שאמר האר"י: כל התלמוד זה ניסיון להציל אלדד ומידד, כי "אלו ואלו דברי אלהים חיים".
[רבי הוא השלים את זה כשהתפלל עליהם] ברור.
ברור, זה הסוד. הרבה פעמים, זה רק דרך אגב, אני שומע ממש בורים עם ארציים שיש להם דעות והם אומרים: אבל "אלו ואלו דברי אלהים חיים", למי שייך זה? להלל ושמאי, לא לכל אחד ואחד שאומר: יש לי דעה זה דבר תורה, זה דעת תורה מכיוון שאני רב. הוא רב, אבל הדעה שלו זה דעת רב, זה לא דעת תורה. ההוכחה שהרבנים האלו אומרים: דעת תורה זה ככה וככה, למחרת משנים את דעתם. פוסקים: "יהרג ואל יעבור ,""דעת התורה" למחרת אומרים ההפך, כי בינתים שמעו משהו בכנסת שאולי.
אמרו את זה: "אלו ואלו דברי אלהים חיים", להלל ושמאי. מי היו הלל ושמאי? היו דווקא אלדד ומידד מצד הקדושה, מבפנים. היו בכתובים, אבל בתוך הכתובים, בתוך המחנה.
המחלוקת ההיא התגלתה בין הלל ושמאי, אבל בקדושה ובטהרה. אלדד ומידד, הנבואה שלהם הייתה מסוכנת, זה מה שאומר המדרש שהבאת, זו התחלה של הכפירה, זה מבחוץ.
צריך לייחס כבוד לכל דבר תורה, אבל ההלכה כמאן? זה מה שרציתי להוסיף: "אלו ואלו דברי אלהים חיים", אבל הלכה כמאן? עד הרמב"ן שהוא היה פסקן הדעות אחרון, לא היה שום ספק: כל חכם אומר דעתו, אבל יש פוסק דעות. עכשיו אנחנו בעולם שאין פוסק דעות. יש פוסק הלכות, יש הרבה פוסקים, אנחנו עשירים מפוסקים, אבל אין פוסק דעות, זה הצרה של הדור. אבל זה מהרמב"ן ואילך. עד הרמב"ן, לפי מה שאני זוכר הוא אחרון שאין שום דופי, אין שום ספק עליו, כל הזרמים מקבלים את דעתו. אחרי הרמב"ן יש לכם שיטות, שיטות. גם (את) הרמב"ם - קיבל אותו, הוא היה מכבד אותו. דווקא בהקשר לכל מה שקרה בספרד, הצרה שמתייחסים לדרום ספרד אנשי ההיגיון, השכל, המשכילים, החכמים המשכילים, אבל בצפון ספרד, זה היה תורת הרמב"ן. ודווקא הוא הבין שהיה צריך לברוח מספרד, כל השאר נפלו בפח. זה דוגמא שעם ישראל, לעתים קרובות, הוא אחראי לסבל שהוא סובל, כי הרמב"ן הודיע להם מה שהיה עלול להתרחש, מאה שנה לפני. אחרי שזה קרה לא ראו כלום, נשארו בספרד. זה דומה מאוד למה שקרה בגרמניה גם כן, וזה ממשיך. נשארים באמריקה ואוי ווי מה שעלול להתרחש שמה. זה כבר בשנה שעברה דיברנו על זה: יש סימנים מדאיגים של אנטישמיות באמריקה וזה מתגבר ומתגבר, כל שכן באירופה, אבל באמריקה זה מדאיג מכיוון שחוץ מממש חלק קטן מאוד שיחליט לעלות לארץ מעצמו, כל השאר, זה יהיה קטסטרופה.
"**וצריך אתה לדעת מהו עניין תפארת**". פה הוא מתחיל לאותו הסבר של צריך הכול, הכול, הכול.
"**וצריך אתה לדעת מהו עניין תפארת. כבר הודענוך כי שם יהו"ה יתברך הוא גוף האילן, ובו העיקר ובו הכול מתייחד, והענפים מכאן ומכאן מתאחזים בו, והוא יתברך פועל בכול ומושל בכול. וכשהוא דן את בריותיו ופועל בהם כפי יושר משפטו, כבר הודענוך שהוא מתלבש מלבוש הראוי לאותה הפעולה. ואם מתלבש מלבוש של חסד, יוצא הדין**

להיטיב את הבריות כמו שהודענוך בשער זה. לפיכך נקרא בכל שם ושם ובכל כינוי וכינוי כפי שהשעה ראויה. וכל אותן המלבושים והכינויין נקראים תפארת .״מה כוונתו בזה? כי המילה תפארת מורה: הכולל של כל המלבושים, הכלל של כל המלבושים.

״הלא תראה כתוב: ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפאר״ת (שמות כח, ד), וכתיב: כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פא״ר (ישעיהו סא, י)״ פא״ר זה שם של הספירה בינה, תפארת זה שם של הפרה אמת, למטה מבינה. פא״ר זה שרש התפארת, ״כחתן יכהן פא״ר״. החתן נמצא בתפארת והוא מכהן את פאר שהוא למעלה. פאר זה שורש התפארת.

״וכתיב: לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר (שם). וכתיב: פארך חבוש עליך (יחזקאל כד, יז) ואלו הן תפילין״, לפי הגמרא. הפאר מתגלה בישראל דרך האות של התפילין. פאר זה השם של התפילין של הראש שזה קשור לבינה.

צד ב׳ שלי

״ועל דרך זה פקח עיניך וראה למה נקראת ו׳ קו האמצעי שהוא שם יהו״ה יתברך תפארת לפי שהוא כלל והכל והוא המושל בכל והוא המתלבש בכל השמות כפי שרואה שהשעה ראויה ואותם המלבושים נקראים תפארת מה שאין אחת משאר הספירות יכולה להקרא כן לפי שאין לך ספירה מתלבשת בכל השמות ובכל הכינויין כמו יהו״ה יתברך .״

פה טמון את ההסבר של כל העניין. למה דווקא אותה ספירה נקראת תפארת? מכיוון שהיא כוללת את הכול, דהיינו, זו הספירה יחידה למטה מהאין סוף שבה האינסוף מתגלה. בכל שאר הספירות, זה רק, אני לא רוצה לומר חלק, זה לא הביטוי המקובל, זה רק ממד אחד של גילוי האין סוף. אבל תפארת הוא גילוי האין סוף. לכן אע״פ ששם כתר זה שם אהיה, והוא למעלה מהויה, זה דווקא התפארת שנושאת שם הויה. פה יש סוד חשוב מאוד: כי ׳הוא׳ מתגלה בבחינת ׳אתה׳. זה ב-׳אתה׳ שהוא מתגלה. ׳הוא׳, זה בבחינת נסתר. אבל הגילוי של הבחינה של נסתר זה הבחינה של ׳אתה׳, וזה סוד כל התורה כולה. ״ודבר יהו״ה אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו״ בין אני ואתה, ״תורת פיהו״. לפי דעתי ההסבר הוא עמוק ופשוט מאוד, לכן הוא חוזר וחוזר, כי הוא לא רוצה לומר מה שאני אמרתי, זה רק בעל פה שאפשר לומר את זה ככה, כי דווקא האין סוף מתגלה אך ורק בבחינה ׳אתה׳ שהוא צמצום מהבחינה ׳הוא׳, כי זה רק פן אחד של אינסוף הפנים. זה מובן? לא!

מכיוון שהספירה של תפארת היא הלבוש של כל המידות בבת אחת, אז זה דווקא המדרגה של ה-אין סוף -שהוא הכל- מתגלה בעולם המציאות.

[מלכות] מלכות זה צמצום של תפארת. מלכות זה הכלי של התפארת. מלכות לא נקראת הויה, נקראת אדני. יש צמצום במלכות, אבל כשהיא הכלי, דווקא היא הכלי של התפארת, היא הנוקבא של הזעיר. אנחנו מוצאים את את גילוי האין סוף דווקא באותה ספירה, לא בספירות אחרות.

החכמה היא גילוי ה-אין סוף, אבל בבחינת חכמה.

הבינה היא גילוי ה-אין סוף בבחינת בינה.

התפארת היא גילוי ה-אין סוף בבחינת הכול. ויש מדרגות כדי להגיע לפנים ולפנים, לפני ולפנים: יש מלכות, יש יסוד, והם צריכים כי א״א לגשת אל הקודש... זה סוד ׳אתה׳.

[מתפללים למי?] ׳ברוך אתה׳ שהוא ההוא. זו הלכה: ׳ברוך אתה׳. ואנחנו יודעים שאתה הוא, שאתה הוא ההוא, אבל אנחנו לא יכולים לתפוס, להיות מול ההוא, רק יחידי סגולה. זה: ״כה תברכו את בני ישראל,״ ׳כה׳ זה מדרגה אחת לפני ׳כ״ו׳ שם הויה, בבחינת גילוי ה-אין סוף. אתה, זה בגימטריה [ארבע מאות ושש] ארבעים ושש (406), אחר כך יהיה איזה רמז לזה, כשהוא מסביר את הדעת. במובן שבתפארת יש גילוי של ה-אין סוף, אותה

ספירה נושאת את שם הויה ונקראת תפארת, כי אמת זה גילוי הרצון של מישהו, אבל רק בתפארת יש המובן, הגילוי היופי שבא מכיוון שהגילוי הזה של 'אמת' זה למישהו.
[למה הספירה של תפארת לא מהישנות, היא לא מעל?] מעל? פה מתעסקים בנגלות. מעל זה הכול, זה נסתר. "הנסתרת ליהו"ה אלהינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם .'ב-ו', ה' זה מתחיל הגלוי, הקשר לבריות.
י', ה' זה מצידו,
ו', ה' זה מצידנו.
ולכן הגילוי מתחיל בתפארת, הגילוי מתחיל בחסד של התחלת התפארת, זה הסוד של:
"יהי אור": אור של חסד,
"ויהי אור": אור של גבורה,
"וירא אלהים את האור כי טוב": זה תפארת.
"ויבדל אלהים בין האור": נצח,
"ובין החשך": הוד,
"ויהי ערב": יסוד
"ויהי בקר": מלכות
וכל זה "יום אחד".
גילוי היום מתחיל בחסד, דהינו תפארת. השאלה שאני לא רוצה לדון בה: למה הוד זה נקרא חושך באותו מדרש? זה עניין אחר.
[כל פעם הרב אומר א"א לדון בזה עכשיו] אתם רוצים? צריך כמה זמן: מדרשים על אותו פסוק, על אותו נושא: על "וירא אלהים את האור כי טוב". יש מדרש אחד שאומר הקב"ה ברא האור, ברא חושך, ועד כאן אינני יודע מה מהם עדיף. כשאומר: "וירא אלהים את האור כי טוב" אז אני יודע שהוא מעדיף האור. וזה מדרש קשה מאוד, יש מקום לספק? יש עוד מדרש שאומר: הקב"ה ברא את מעשה צדיקים, ברא את מעשה רשעים ואינני יודע מה מהם עדיף. כשהוא אומר: "וירא אלהים את האור כי טוב" לפי הפסוק של ישעיהו "אמרו צדיק כי טוב "אז אני יודע שהוא מעדיף את הצדיק .
נתחיל במדרש השני: מעשה צדיק, זה מי שעושה את רצון הבורא, מעשה רשע, זה מישהו שמתנגד לרצון הבורא. איך המדרש יכול לומר ברא את זה, ברא את זה? מעשה רשע, אפשר לתקן, דרך התשובה והכפרה. מי הוא הכהן? זה מי שנושא את מעשה רשע, כדי לתקן אותו, לכפר אותו. משה רבנו זה מעשה צדיקים, זה תורת מש
מה זה תורת אהרן? הוא לוקח על עצמו את המעשים של הרשעים, כדי לכפר עליהם. זה צדיק שעשה מעשה רשע, ולכן הוא עשה את העגל דווקא. סופסוף הוא מעדיף תורת משה. לכן נצח זה משה, זה אור.
והוד זה אהרן זה חושך, אבל זה חושך שמביא את האור.
אתם מוצאים במקורות שלמטה מתפארת זה עולם הפוך: נצח נמצא במקום ההוד וההוד במקום הנצח. משה מדתו נצח אבל הוא הלוי. אהרן מדתו הוד, אבל הוא הכהן.
והכהן היה צריך להיות בנצח ולא בהוד, אבל זה עולם הפוך, זה 'נהפוך הוא' של הכפרה, לכן פורים, כפורים זה קשור. אבל זה מעשה רשעים, מעשה רשעים שהצדיק עושה אותו כדי לתקן. זה סוד ברור מאוד.
[בבחינה עברה לשמה] אותה בחינה, היא גדולה כשהיא לשמה. זה סוד העגל, זה אותיות: גדולה עבירה לשמה, לא היו מסוגלים לאותה עבירה אלא כדי ללמד זכות לרבים, וגם דוד... "גדולה עברה לשמה" זה דיוק של אביו של השל"ה, הוא הסביר את זה ככה, כנראה שהוא מביא מאיזה מקור, לא מצאתי אותו בזהר: אותו דור היה דור של בעלי תשובה, לכן נשארו במדבר, כי "במקום שבעלי תשובה עומדים", דוד המלך הוא בעל התשובה,

לכן הוא היה מסוגל לאותו חטא כדי לתקן.

.

שיעור 61

תאריך: 02.02.1992

כל פסוקים האלו השייכים ל-"תורת אמת הייתה בפיו" למשל, כבר למדנו. נתחיל בשורה של המילה 'תפארת'. תוך כדי לימוד הכללים גם כן יחזרו
אין שאלה על הקשר בין אמת ואחד? למדנו בשיעור הקודם.
אז אולי בקצרה: הרב מסביר שמה שמאפיין את הספירה תפארת: שהיא כוללת כל המידות, מחסד והלאה עד חסד, דהיינו, הנגלות. כי השורשים של המידות הנגלות הם בנסתרות: כתר חכמה בינה, בבחינת שורשים למידות. אצל המקובלים וגם אצל החסידים, קוראים מידות רק מחסד והלאה, אע"פ שאותן המידות הן ספירות גם כן, אבל הספירות שלמעלה מחסד לא קוראים לזה מידות, אלא אורות, ספירות. אולי בפעם אחרת נראה ההבדל. אולי בקצרה כי לפי החסידות זה קל להבין את זה: מחסד ולמטה, קודם כל הפסוק "הנסתרות ליהו"ה אלהינו [והנסתרות זה: כתר, חכמה, בינה] והנגלות לנו ולבנינו עד עולם". מחסד ולמטה, יש השפעה של המעשים של הבריות על אותן המידות. זה קשור לנטיות המוסריות של האדם: חסד, גבורה,זה ברור, חסד, דין, זה קשור להתנהגות המוסרית.
אבל למעלה מזה, ההתנהגות של האדם לא מגיע לזה. למשל, חכמה, איזה דבר חכמה נשאר דבר חכמה גם אם אתה רשע גם אם אתה צדיק, זה לא מועיל, אין שום השפעה, אע"פ שיש בבחינת רשימו, בבחינת שורש השורשים, אבל למעשה לא דנים את מעשי האדם באותה מדרגה. "הנסתרת ליהו"ה אלהינו". זה כמו האור המקיף של העולם, כמו מגן. העולם נמצא תחת הסכמה של הבורא, שיש רבדים של הערכים, שמעשים של האדם, זה לא מגיע. מתמטיקאי הוא מתמטיקאי, אם צדיק או רשע זה ענין אחר, אבל המתמטיקה שלו היא מתמטיקה. בכל זאת אנחנו יודעים שזה בלתי אפשרי שלא ישפיע על המתמטיקה שלו גם כן, אבל זה רחוק, רחוק ממה שאנחנו רגילים להגדיר כהשפעה של ההתנהגות של האדם על הערכים. אבל אם אני חסיד או לא חסיד זה משפיע על כוחה של ספירת החסד. כי: "דע מה למעלה ממך". הפשט זה "דע מה למעלה ממך": יש ערכים. אבל לפי הקבלה צריך להבין את זה אחרת: דע מה למעלה: ממך. אבל זה עד חסד, לא למעלה מזה. הבנתם את ההבדל כן? המתכונת של העולמות, זה תוצאה של התנהגות שלך, לראות מה יקרה לו. כשהבורא ברא את האדם, זה לראות מה יקרה לו. יש השפעה של הקורות האלו על מצב העולם. אבל לפי הקבלה הספרדית אין שום ספק, זה עד חסד ולא למעלה מזה, אלא בבחינת שורשים, זה מרחיק את השורשים או מקרב את השורשים אבל לא נוגע לשורשים, עד כסא הכבוד. צריך להבין מה זה כסא הכבוד, איזו מדרגה היא כסא הכבוד? טוב ,עד כאן זה ברור. רק רציתי להסביר למה אנחנו רגילים להגדיר כמידות הספירות של חסד עד מלכות, כולל מלכות. פה אנחנו דנים על התפארת זה חסד גבורה תפארת עצמה, עצם התפארת כי כל זה, זה תפארת, תפארת נצח הוד יסוד. זה כולל את כל המידות, כך אנחנו רגילים להגדיר את זה. וזה כולל חכמה אבל בבחינת שורש, שורשים. האור דתפארת נקרא אור דחסדים, זה הארה של החכמה. חכמה זה אור ממש, אור החכמה ממש. אבל החכמה במדרגה של תפארת זה הארה של חכמה, זה נקרא אור דחסדים. כשהמלכות בבחינת כלי של תפארת, תיקנה את עצמה, אז היא עולה לבינה והיא, היא המלכות, באותה עליה למדרגה של בינה, היא הכלי של החכמה. אז הזעיר אנפין עולה לשיעור קומה של, עוד לא אריך אנפין, של אבא.
תפסתם את הנושא הזה אבל בכל זאת אני חוזר להגדרה של המידות, גבי הספירות עצמן. כי חסד, סופסוף זה חכמה, אבל בבחינת מידה, זה ההבדל. במשמעות אחרת לגמרי

מתורת הנגלה, יש עולם האמת - משמעות אחרת כן?- עולם האמת זה: כתר, חכמה, בינה.
עולם המציאות, זה מחסד עד מלכות. י', ה', ו', ה'.
י', ה' - זה לא תלוי בנו, אבל ו', ה' - כן. זה ההבדל.
לכן, כשאנחנו אומרים שתפארת כוללת כל המידות זה מחסד ומטה, זה בבחינת: "והנגלת לנו ולבנינו עד עולם".
מה עם מלכות? מלכות היא השביעית. מלכות זה כלי של תפארת: 'לית מגרמה כלום' אין לה אור משלה, אלא היא הכלי של האור של התפארת, דהיינו, התפארת משפיע על העולמות, דרך המלכות, לפי כוחה של המלכות. אם הכוח של המלכות הוא כוח של חסד, אז יש חסד בעולמות; אם הכוח של המלכות היא דין אז יש דין בעולמות, וזה תלוי במעשה הבריות. זה סוד ו', ה' ו-י', ה'. כוונת המצוות זה לאחד י' ה' ו-ו' ה', דהיינו להעלות ו' ה' למדרגה של י' ה', ויש אומרים גם כן לתת לאורות ד-י', ה' להשפיע על ו', ה'. זה נושא אחר.
מהי מטרת העולם? להוריד למטה מה שיש למעלה או להעלות למעלה מה שיש למטה? יש שתי דרכים אצל החכמים, לפי הקבלה הספרדית, ההגדרה היא של מטרת העולם, זה לפי המקורות במדרש: רצה הקב"ה לקבוע דירתו בתחתונים, דהיינו, להוריד למטה מה שיש למעלה, יותר מלהעלות למעלה מה שיש למטה: זה המיסטיקה הרגילה. יש גם כן דרך כזה ביהדות, אבל הנטייה של הקבלה היא הדרך אחרת, זה מתאים למחשבת הבורא. אנחנו לא מבינים למה, אבל אנחנו מבינים התוצאה. התוצאה של הבריאה היא לברוא את התחתונים. אני זוכר שאולי למדנו פעם את הביטוי: "כימי השמים על הארץ" אנחנו רגילים לביטויים התנכיים של המקרא. אבל פה יש נושא נורא: כל עוד שהשמים הם על הארץ, הגורל של הבריאה היא בספק.
כי הנטייה של השמים היא לעלות והנטייה של הארץ היא לרדת, אז יש פרוד. אנחנו מחכים מצב אחר לגמרי: הארץ על השמים. אז הכול בסדר, כי הנטייה של הארץ זה לרדת אבל מכיוון שהנטייה של השמים זה לעלות יש איחוד. זה הסוד של הארץ העליונה: הארץ שהיא למעלה מן השמים.
[המלכות שעולה לבינה?] לא, זו משמעות דומה. לא, אבל יש פירוש של האר"י: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו" גורי האר"י מפרשים את זה ככה: "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ" הארץ העליונה, "והארץ הייתה תהו ובהו": הארץ התחתונה, 'והארץ', ולא הארץ. 'והארץ' זה הארץ של מטה, שהייתה תהו ובהו כתוצאה מהסתלקות השמים מן הארץ.
זה ברור שגם אצל הספרדים הייתה נטייה של מיסטיקה כזו לעלות למעלה. אבל לפי דעתי, אפשר לקשור את זה לנושא חשוב במקרא: חטא של נדב ואביהוא. הם העדיפו להעלות למעלה מלהוריד למטה מה שהיה צריך להוריד, לכן הביאו אש זרה כדי שזה יעלה. טוב פחות או יותר אתם רואים את הקשר עם..אבל בכל זאת אני רוצה להיות ברור:
דרך שרואה את המטרה של הגורל של הבריות להעלות למעלה, לקדש מה שנמצא למטה זה כשר למהדרין.
אבל לפי דעתי, דרך התורה היא אחרת, כי התורה מתחילה ב-"בראשית ברא", מה זה 'ברא'? הוא שם בחוץ מה שהיה בפנים, הוא שם למטה מה שהיה למעלה, הוא התאווה לקבוע דירתו בתחתונים. זה נקרא שכינה, המושג 'שכינה'. טוב, אז אני חוזר להגדרה הראשונית:
מידות זה מחסד ליסוד, וכל המידות האלו זה תפארת, ולכן ההגדרה ראשונה שאנחנו

רואים זה: איחוד כל המידות זה נקרא תפארת. זה הנושא של הלימוד הערב. איך הקבלה מסבירה את המושג תפארת, במשמעות של איחוד המידות? כשיש כל המידות, אז יש מקום לתפארת. כשהאיחוד הזה לא הצליח, אין מקום לדבר על תפארת, אפשר להגיע עד המדרגה של אמת, אבל הגילוי הזה של תפארת עוד לא נמצא. ולכן הרב מסביר בהקשר של 'מאמת לתפארת' את החשיבות של המושג הזה של כל המידות בבת אחת. הגענו לאותה הגדרה כי תפארת הוא הגילוי של אין סוף, הגילוי של המילוי דאין סוף, זה תפארת. לכן אנחנו בכוונות התפילה מכוונים: ברוך אתה- לתפארת. 'ברוך אתה', לשון נוכח, לשון נסתר 'אלהינו מלך העולם', זה הוא: כתר. כל פעם שנאמר 'אתה', זה תפארת, זה גילוי המילוי דאינסוף.

המילוי דאינסוף זה הנסתרות: כתר, חכמה, בינה.

וגילוי אותן הנסתרות, אח"כ נראה את הכוונה של דעת , לפי מהלך השיעורים, לפי מהלך הסברות זה: אמת, תפארת, דעת. עכשיו אנחנו רוצים להבין למה האמת נקראת תפארת. התחלת ההסבר של הרב היה: מכיוון שאותה ספירה היא גילוי כל המידות בבת אחת, אז יש מקום לדבר על תפארת.

[הרב שרקי: הכתר לכאורה גם הוא מידה] באיזו בחינה?

[בתור רצון] אבל רצון זה לא מידה. רצון זה רצון. והרצון מתגלה דרך מידות. הכוח של הרצון זה להמציא רצון, זה הגדרה של הרצון: רצון להמציא רצון. זה הגדרה של הרב אשלג. הבורא רצה לברוא רצון, רצון של הבריאה. זה קשור לסוד של המשמעות של המילה: 'ארץ'. עצם הארץ זה הרצון. למדנו דרך פעם דרך השל"ה על הגדרה של הזהר: "הוא ושמו אחד". מה זה שמו? זה רצונו. רצון בגימטריה שמו. אני מכיר מישהו בשמו, מה יש באותה ידיעה שיש בשמו, באותה אינפורמציה שיש בשמו, מה אני מכיר בזה? איך הוא רוצה כשהוא רוצה, את המידה, את המידות של רצונו, אז אני מכיר אותו. הרצון מגלה את עצם ההויה שהיא נסתרת, ההויה אין לנו תפיסה, אבל יש לנו תפיסה דרך הרצון.

דווקא אתה צודק, כי לשון המדרש זה לא 'הוא' אלא מידותיו, לכן יש מקום לשאלה שלך אבל צריך לדייק: המידות מגלים את הרצון, אבל הרצון זה לא מידה. הרצון זה דווקא כוח - לא לרצות - לרצו: 'אני רוצה': זה עיקר ההויה לפי הקבלה. לפי הפילוסופיה, העיקר ההויה, זה השכל. אבל לפי המקובלים, הרצון הוא למעלה מהשכל. למשל אצל הרמב"ם יש קודם כול השכל, אחר כך למטה כוח המתעורר שהוא הרצון, אבל יש איזה קטע ברמב"ם בשמונה פרקים שהוא רומז שיש מקום ג"כ לרצון למעלה מהשכל, זה ענין האמונה. האמונה זה דבר שכלי, אבל שבא מהרצון, לא בא מן השכל.

[אם כן זה מידה?] לא. אני חוזר על הגדרה של הרמב"ם, זו חידה ברמב"ם, כאלו הוא מודה במה שאמרו המקובלים. דרך אגב יש לך בשמונה פרקים?

המידה, זה הקשר של הנפש לאיזה ערך מוסרי. ולפי המקובלים הערכים הבסיסים הם ששה: חסד, גבורה, אמת - שהיא נושאת את השם תפארת - נצח, הוד, יסוד. צריך להבין את זה עמוק, שזה התנהגות מוסרית. התנהגות שכלית זה למעלה מזה, כי השכל מתחיל בבינה, אחרי יש חכמה אחרי יש כתר, זה עוד מדרגות.

אבל הרוח זה התפארת. שם התפארת זה הרוח, ורוח זה ענין מוסרי. בלטינית זה: 'qualitas', יש ערך שאפשר להעריך לפי קני מידות של הטוב והרע. למעלה מזה זה אמת או אי-אמת. אני לא רוצה לומר שקר, ההפך של אמת בבחינת טעות, אי-אמת, אחר מהאמת. שקר זה גם כן ענין מוסרי, זה למטה.

[במקום אחר מהאמת] יפה. אבל יש בזהר קצת משמעות של רע באחר,(כן שורשי הדינים) אבל בשורש הדברים אין ענין של רע באחר, זה יותר חמור מזה: הוא אחר, זה יותר חמור

מרע. אין סתרא אחרא למעלה.
[אחורים] אחורים זה משהו אחר. אני רק רוצה לרמוז על חידה ברמב״ם:
(?) ״החלק השכלי יש בו מבוכה, [על איזה נושא] אם ימצא באותו חלק המידות הטובות והרעות, [הטוב והרע, ולא האמת והאחר כפי שהגדרת]. אבל אני אומר שיש בזה הכח [בכח השכלי] גם כן מצוה ועברה לפי אמונה דת בטלה, או אמונה דעת אמתית״. הוא מגדיר את הענין של דעת בטלה כרע, דעת אמתית כטוב.
אבל אמתית זה אמת,
אמונה בטלה זה ההפך של אמת.
מאיפה הוא לוקח את ההגדרה, את הקריטריון של טוב ורע, דהיינו של מידה, מידה טובה ומידה רעה? כשמגיעים לניתוח של מה זה אמונה? אמונה זה כשאני מאמין באיזו דעה שאין לי הוכחה, אין לי מופת; דעה, במובן העברי, של נטייה לאיזושהי ידיעה. דעה זו לא ידיעה: למשל כשאני אומר - גם בעברית מודרנית - ׳אני בדעה ש׳, זה ענין של אני נוטה לחשוב, זה לא שאני יודע, אלא אני מעדיף לחשוב ככה. לכן ההגדרה של רבנו סעדיה גאון ׳אמונות ודעות׳ זה לא אמונות וידיעות. אלא אמונה: אני מסכים במה שהנביאים גילו. אין לי עוד המופתים ההוכחות השכליות שזה אמת, אבל אני יודע שזה אמת, זה נקרא אמונה, אני מסכים בזה כאילו יש לי ההוכחות.
אבל דעה: זה מה שאני מעדיף, הנטיה של הרצון שלי להעדיף לחשוב.
לפי דעתי הפתרון של אותה חידה, זה דווקא בפילוסוף צרפתי ששמו Descartes, הוא מסביר את זה ככה: מה היא הסיבה של הטעות בשכל? הידיעה או המשפט שאני שופט ככה, שזו אמת, באה משתי כוחות: הדעות, במובן דווקא של ידיעות, מה שאני יודע; והרצון לחשוב ככה. כל עוד שהרצון שלי פועל בתוך הגבולות של הידיעות שלי, של החכמה שלי, אין טעות. אני רוצה לראות אמת במה שיש לי הוכחות שזו אמת, ידיעות ברורות. אבל כשהרצון פועל מחוץ לגבולות של חכמה יש מקום לטעות. לכן הדעה, זה התוצאה של רצון וידיעה. עצם הדעה בא מהרצון, לא מהשכל. הרצון מחליט שהוא מעדיף לחשוב ככה. ולכן, בקטע הזה הרמב״ם מחזיר את הרצון למעלה מן השכל. לפי דעתי זה בא מכיוון שהרמב״ם הוא מאמין, אע״פ שהוא רציונליסט בבחינת פילוסוף, מצד אחר הוא מאמין. ולכן זה לא פלא שגילה שהאמונה, זה למעלה מן השכל כי הוא מאמין ככה. הרבה שוכחים כי הרמב״ם היה מאמין. מצד אחד הוא פילוסוף, אבל מצד שני הוא יהודי. וכיהודי הוא מאמין ולכן מוכרח שיהיה בתפיסה שלו מקום לאמונה לפי תורת המקובלים דהיינו הרצון למעלה מן השכל. עכשיו נחזור לשאלה שלך:
[השאלה הייתה שהכתר גם כן צריך להיות מידה מכיוון שאנחנו מפעלים בו הענין הרצון] רצון זה למעלה מן המידה. דווקא הרצון נותן חיות למידות, אבל המידה זו נטיות של הנפש, והרצון זה למעלה מן הנשמה, הרצון בא מהיחידה.
[הרב שרקי: האם צריך שמה שלמעלה יבא למטה, ומה שלמטה יבא למעלה? שתי השיטות] חשבתי שיש שיטה שלישית: שתים בבת אחת!
[בקבלה הספרדית הרב אמר שיש נטיה למעלה -למטה] הצד הדומיננטי.
[אעפ״כ יש כל המושג של ״שמים כעשן נמלחו״, בסופו של דבר: (ישעיהו פרק ב׳, (יא) ״ונשגב יהו״ה לבדו ביום ההוא״] זהו! בארץ החיים, למעלה מן השמים.
[הנטיה הראשונה דווקא להעלות את הכול למעלה היא הדומיננטית] אם הבנתי היטב, אתה צודק, בבחינת המטרה, אבל האמצעי זה להוריד למטה את הקדושה כדי שהארץ של מטה תגיע לאותה סגולה להיות הארץ של מעלה.
אבל דרך ההתנהגות זה להוריד את הקודש למטה כדי שמה שיש למטה יעלה למעלה מהמעל, גבוה יותר גבוהים.

[השאלה אם כאן מדובר כשאתה אומר: למעלה-למטה, למטה-למעלה, השאלה אם זה לא השורש הוויכוח בין חסידים ומתנגדים, בין 'עץ חיים' ובין קורדוברו, גבי אביע'] זה מקביל, הרמ"ק. אבל בכל זאת, לפי דעתי זה אולי שורש המחלוקת בין החסידים והמתנגדים. המתנגדים - אני רוצה להוסיף 'כאילו', כי גם אצל המתנגדים יש חסידים, אצל המתנגדים יש הרבה חסידים, ואצל החסידים יש הרבה מתנגדים, אבל בכל זאת - המתנגדים מדברים כאילו העיקר זה לקדש מה שיש למטה. החסידים אומרים ההפך, אבל יש גם זה ויש גם זה. (אני לא יודע מה קורה בגרון, אולי איזה לשון הרע שעוד לא אמרתי.)

[המתנגד הגדול ביותר היה הקוצקר שהוא אמר (תהלים פרק קטו, (טז) "השמים שמים ליהו"ה והארץ נתן לבני אדם" ,אז גם שמים] נכון, אבל דווקא זה דוגמא מאפיינת לפי דעתי, שמי שמראה את עצמו כמתנגד חריף, לאמיתו של דבר הוא חסיד פנימי; בפנימיות שלו הוא חסיד וכן ההפך. אם אתם למדתם פעם את ה'ספר החסידים' זה שולחן ערוך חרדי משהו מדהים, וזה נקרא ספר החסידים, ממש זה יותר מפחד, זו חרדה שיש בחסידות ההיא. לגאון מוילנא, התלמידים שלו היו אומרים: 'החסיד האמתי', 'חסיד האלהי', ממש ליובאוויטש, זה יותר מחבדניק.

[אתה הבחנת בין המטרה לבין האמצעי. המטרה כדי להעלות, והאמצעי?] לא. המטרה היא לחזור למקור. אבל האמצעי זה להוריד את הקדושה שהיא למעלה בעולם שלנו שהוא למטה.

[לחזור במקור] זו המטרה.

[זה תלוי בפעולות של האדם או זה תלוי יותר בלימוד, בשכל או בפעולות?] שאלה יפה, אבל באותו נושא לימוד זה מעשה, מכיוון שזה קצת חידוש אבל זה הפשט: זה לימוד שמביא לידי למעשה. לימוד שמביא לידי מעשה: הוא מעשה. כי לימוד שהוא רק לימוד הוא לא לימוד לשמה. זה הטעות של האפיקורסים שאומרים שלימוד שהוא רק לימוד הוא לשמה, דווקא הוא לא לשמה. איך אנחנו אומרים בתפילה? לשמור ולעשות ללמוד ללמד <u>ולקיים</u>. כל עוד שלא מגיעים: 'ולקיים' זה לא לשמה. לשמה זה לקיים. אפילו לעשות ולא יותר, זה עוד לא כל כך לשמה, מכיוון שיש לו מוטיבציה: לעשות, לקבל שכר, אבל לקיים: זה תיקון העולם.

[באיזה עולם נמצא התנועה הזאת להחזיר למקור, זה לא בעולם המציאות] זה בעולם המציאות, זו השאיפה של הנשמה, משעת הלידה, אולי משעת הפקידה: לפני הלידה. הנשמה יש לה רק שאיפה אחת: לחזור למקומה, לחזור למקור, זה נקרא תשובה. לפי תורת הרב קוק זה ברור: 'רצוא ושוב' זה הגדרה של כל הגורל של הבריאה.

רצוא זה ברא אותנו, כי הוא רצה.

אבל הרצון של הבריאה היא לשוב, זה ה'מושג תשובה' הקוסמי, המשמעות הקוסמית של התשובה אצל הרב קוק.

מי שמבין מה זה נשמה, אז הוא יודע שיש לה רק שאיפה אחת, לעזוב את העולם השפל ולחזור למקורה. אבל מכיוון שהחשק הזה לעלות למקור, לחזור למקור, הוא כל כך חזק אז הקב"ה ברא יצר הרע כל כך חזק, כדי שנשאר למטה. דאם לא כן, היינו עולים מיד. צריך להיות משוגע כדי להישאר בקבר הזה. זה ברור? יש תפקיד לתקן בעולם הקברות, אבל השאיפה זה לא הקבר, דווקא זה החופה! זה מובן מכל הרמזים האלו? אפשר ללמוד את זה במה שאומר הזהר על פרשת 'וירא', כשאברהם הוא נמצא, לפי הזהר הוא נמצא בפתח של הגיהינום, שמה יש הסבר, השאיפה של הנשמה לחזור לבית אביה. אבל למה ירדה? כדי לחזור כבעלת בית, לא כבת בית אלא כבעלת בית. קנין הבית זה למטה, אבל הבית הוא למעלה.

היו מספרים על הבעל שם טוב, שלפני כל תפילה, הוא היה מתפלל תפילה קצרה והיה מתפלל להישאר בחיים אחרי התפילה. כי כל תפילתו הייתה לעלות, היה צריך להתפלל כדי לא לעלות. זה מובן המעשה הזה?
לתורה אין התחלה וסוף, ולכן רש"י שואל: לא היה צריך להתחיל בכלל? למה התורה מתחילה? כי זה תורה, למה היא מתחילה? זו לא בדיחה! זה חכמה של רש"י. לא רק שהיא מתחילה, היא מתחילה בבראשית, זה סקנדל. אז חוזרים.
"**וזו היא הספירה הנקראת גם היא תפארת, וצריך אתה לדעת מהו ענין תפארת**". זה לקח לנו שעה! כדי להבין את כוונת הרב, הוא חוזר כמה פעמים על עצמו, על מה שאומר מכיוון שהוא, בעצמו, תופס את זה: זה לא קל להבין מה שהוא אומר.
"**כבר הודענוך כי שם יהו"ה יתברך הוא גוף האילן**", שם הויה זה השם של הספירה תפארת דווקא. אני חוזר: להויה הכוללת של כל העולמות:
קוצו של י', התחלה של י' מקביל לכתר,
י' מקביל לחכמה, י' חכמה קדומה,ה' ראשונה לבינה, ו' זה התפארת. אז השם של הספירה תפארת, דהיינו: ה-ו' של השם הכולל, השם של אותה מדרגה היא יהו"ה, הויה. אבל השם של כתר זה אהיה, השם של חכמה זה יה, השם של בינה זה אלהים, השם של חסד זה אל,
לכן גילוי האינסוף כהויה, זה דווקא באותה מדרגה שנקראת תפארת, בלשון הספירות, בהגדרת הספירות שהיא ה-ו' של השם הכולל.
הוא מגדיר את זה בבחינת גוף האילן. יש שורשים לאילן, יש ענפים לאילן, אבל גוף האילן זה האילן עצמו, זה עצם האילן.
"**ובו העיקר ובו הכל**" זה הצופן שלו, צריך להבין מה זה 'כל'. כשיש 'כל' יש תפארת. כשהאמת מתגלה בבחינת 'כל', ולא מבחינת קצהו, ורק קצהו, (במדבר פרק כג, (יג) "אפס קצהו", זה האפס. כשהאמת מתגלה בבחינת 'כל', אז, היא נקראת תפארת.

"**וזו היא הספירה הנקראת גם היא תפארת, וצריך אתה לדעת מה עניין תפארת. כבר הודענוך כי שם יהו"ה יתברך הוא גוף האילן, ובו העיקר ובו הכול מתייחד, והענפים מכאן ומכאן מתאחזים בו, והוא יתברך פועל בכול ומושל בכל**". מי שלא מבין את זה וזה העיקר של פתיחת אליהו, לפני כל תפילה ותפילה. מי שלא מבין את זה הוא לא מבין את הסוד שיש ב " שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד". אולי נתחיל בפשט, שהוא הסוד האמיתי בכלל. מה זה: "שמע ישראל, יהו"ה אלהינו, (הוא) יהו"ה אחד"? מה אתה רוצה לומר, שיש יהו"ה שהוא לא אחד, אז הוא לא אלהינו!? יש הזהרה: "שמע ישראל!" יהו"ה אלהינו (הוא) יהו"ה האחד, ולא כמו אצל אומות העולם שיש להן אחיזה לשם, אבל לא מבחינת אחד. למדתי פעם איזה רמז, אני לא זוכר אם זה בשל"ה או בזהר, אבל זה אותו דבר במדרגה אחרת, כי הגימטריה של יהו"ה זה עשרים ושש. הגימטריה של 'אחד' זה דווקא חצי הוי"ה. אז, יש אחד: שלש עשרה, אבל הויה זה עשרים ושש. יש צד אחר של החצי השני, שהוא לא אלהינו, זה אולי בבחינת 'אחוריים', אני אומר אולי. אבל השל"ה, זה אני זוכר, משלים את העניין עם הרמז שהחסידים מצטטים הרבה את זה: מיד אחרי אחד "ואהבת". אהבה זה גם כן שלש עשרה. אחד ואהבה זה הויה. זה מובן הרמז הזה? מיד אחרי " י"י אלהינו י"י אחד" "ואהבת". צריך להשלים את איחוד ההויה. אבל מכל מקום, הבחינה 'אלקים' שלנו: זה רק יהו"ה מבחינת אחד. בלשון אחר, אבל זה אותו נושא: מה ההבדל בין צלם ודמות?
צלם זה האיחוד של הצורה.
דמות זה דווקא הריבוי בצורה, דמות זה דווקא המידות, לשון רבים.

ההויה היא בצלם, וצלם זה האחד של ההויה ובדמות. ודמות זה אותיות מוות. כשהריבוי הוא רק ריבוי, רגליו יורדות למטה, למוות.
תלמדו מה אומר המקרא על אדם שנברא בדמותו, בצלמו, והוא הוליד בצלמו כדמותו [״ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת״], או כדמותו בצלמו, זה לא אותו ענין, אם זה קין אם זה שת. הבנתם את ההבדל?
קין נברא בדמות, ושת נברא בצלם, זה ההבדל.
יש לקין צלם אדם, אבל צלם אדם הראשון, שהוא בצלם אלקים, זה לשת. המקרא הוא ברור מאוד.
[.זה ספר תולדות אדם בדמות אלוהים עשה אותו] אם זה בריאה אם זה עשיה זה ההפך.
אני אספר סיפור. היה דרשן גדול מאוד שהיה רגיל לצטט את הפסוקים בעל פה והוא עשה דרשה נפלאה. בסוף הדרשה אחד מהתלמידים אמר: אבל רבי זה לא כתוב ככה. הוא היה דורש פסוק בתהלים: ״שומר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה״. הוא היה דורש: ״שובר כל עצמותיו אחת מהנה לא נשברה״. יש מקום לדרשה נפלאה.
בפרק ראשון ״ויברא אלקים״ גבי האדם כתוב: ״ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אתו״. זה בריאה. הבריאה היא בצלם, מבחינת ׳בצלם׳.
לא נאמר על קין שנברא בצלם. ופה יש קושיה על הריה״ל, על ה׳ספר הכוזרי׳, כי לפי ספר הכוזרי הבל נברא בצלם, אבל זה לא כתוב במקרא: קין לא, אבל הבל כן.
[״וידע אדם עוד את אשתו ותלד בן ותקרא את שמו שת כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל כי הרגו קין. ולשת גם הוא ילד בן ויקרא את שמו אנוש אז הוחל לקרא בשם יהו״ה״]
לא כתוב במקרא כי הבל נברא ׳בצלם׳, כי אין שום רמז, כשהוליד את קין והבל אין שום רמז שהוליד אותם בצלמו. (בראשית פרק ה׳, (א) ״זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו״) זה נאמר לאדם הראשון, מה נאמר על שת?
אז הבריאה היא בבחינת צלם, ועשיה היא בבחינת דמות. זה מדרגה למטה מהבריאה. בבריאה, מחשבת הבריאה, יש שלמות גמורה. השם של האדם נמצא באותו רבד של בריאה הוא בצלמו.
אבל עשיה שלו היא בדמותו.
בראשית פרק ה׳, (ב) ״זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם״, זה בצלם, לפי מה שראינו בפרק הראשון.
(פרק ה׳, (ג) ״ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת״.
צריך לדייק שת הוא כצלם אדם אע״פ שנברא כשנולד בדמותו הוא כצלם האדם, זה לא נאמר לקין, זה ההבדל.
[למרות שקין הוא במדרגה יותר גבוה בסיכומו של דבר]נכון. בבחינת תיקון שהיה צריך לעשות בעולמות, קין, אבל נכשל. מה שאמר אורי זה במקומו. הבל נכשל לגמרי, אבל שת שהוא תחת הבל בבחינת תיקון של מה שנכשל אצל הבל. מה נתן לשת את הכח להצליח? סופסוף הוא יצליח רק אחרית הימים, אבל נשמתו של שת היא בדרך לתקן את העולם.
הבל לא הצליח, מה היה ההבדל, למה הבל לא הצליח, ולמה שת הצליח? כי הבל נברא בבחינת צדיק, אני אמרתי: בבחינת, גם קין היה יכול להיות צדיק, אבל למפרע, לדאבוננו צריך לגלות את זה, למפרע אנחנו רואים שא״א לחנך את קין. בבחינת כלל א״א לחנך את קין. חסידי אומות העולם יש, בבחינת יחיד יש הרבה יחידים, אבל לחנך את קין, כנראה כל ההיסטוריה מעידה שזה בלתי אפשרי, זה משימה בלתי אפשרית.
[יתרו] זו המדרגה של רוח בקין, אבל הנפש של קין א״א. מכיוון שהבל נולד במדרגה של אותו בן האדם שנברא בהתחלה דרך התיקון; ושת הוא נברא דווקא בבחינת השיא של כוח האדם. דמותו של שת היא כבר דמות משיחית, אבל האדם זה קין. וכל השושלת של

שת נבראה כדי להיות ממלכת כהנים וגוי קדוש של האנושות של קין. יש סגולה אצל שת שלא הייתה אצל הבל. במילים אחרות, הצדיק של האנושות של קין אין לו כוח לחנך את קין, מהרבה סיבות שהמדרש מסביר. והתורה ניתנה דווקא בכוחו של שת. שת הוא הבל שא״א להרוג אותו, זה נצח ישראל. אבל הבל אפשר להרוג אותו. יש סכנה בעם ישראל, אם אנחנו לוקחים את דמות ההבל כ..

[הפסקה בקלטת]

[אורי שרקי: הכל הבל, הכל זה תפארת. הביטוי הזה: (קהלת פרק א׳, (ב) ״הכל הבל״, יש משמעות] אחרי התיקון, ׳הכל הבל׳. יש הרבה פסוקים שצריך להבין, ובעיקר זה ההסבר של החידה במשנה ״והוי דן את כל האדם לכף זכות״, כל האדם אפשר לדון ׳לכף זכות׳, אבל מה זה ״כל האדם״?
[(בראשית פרק ט׳, (ו) ״שפך דם האדם באדם דמו ישפך כי בצלם אלהים עשה את האדם״] יפה. הוא עשה. אין סתירה עם הפסוק הקודם. (בראשית פרק ה׳, (א) ״ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו״.[51] ככה.
אבל בכל זאת, המחשבת הבורא היא בצלם.
הוא עשה בצלם אבל מה שנעשה זה בדמות. אפשר להסביר ככה אע״פ שזה לא פותר לגמרי את השאלה.
[רק בימי נח זה מתגלה] כן. אני רואה שכדאי לחזור דווקא על ההבדל בין בריאה ועשיה. הפילוסופים מבינים את המושג בריאה, דווקא במשמעות של עשיה אצל המקובלים.
׳בריאה׳ זה לא החומר, אלא המחשבה של החומר, האידאה אצל אפלטון.
׳עשיה׳ זו המציאות, המציאות דרך הזמן והשטח. אני אתן דוגמא, אני לוקח את זה מאפלטון: מי יותר אמיתי: המחשבה של הסוס או הסוס המציאותי? ברור שלפי אפלטון זה המחשבה של הסוס. באופן קיומי, הסוס שבמציאות הוא מצבע הזה אבל לא מצבע אחר. סופסוף הוא חי כמה זמן ואחר כך נעלם מהמציאות, אבל המחשבה, האידאה של הסוס היא נצחית, והיא כוללת כל האפשרויות של כל הסוסים, המציאות שלה המחשבה היא יותר חזקה מהמציאות של המציאות.
[אצל אפלטון אתה לא היית יכול להכיר את הסוס, ללא האידאה. אפילו אם כל הסוס יעלמו האידאה תשאר] זהו, זה מה שהתכוונתי לומר, היא נצחית.
במושגים של התורה, אני לא אומר שזה הקבלה מדויקת, כי המושגים של המקובלים זה לא פלטוניסטיים, במושגים של המקובלים הבריאה היא באותה מדרגה של מחשבת הדבר, ועשיה זה הדבר עצמו. אפשר להגדיר את זה בפשטות: עולם השפל ועולם העליון.
״**בכל מכל כל**״. ״**ובו העיקר ובו הכל מתיחד**״, לתפארת יש קצת נטייה.
״**והענפים מכאן ומכאן מתאחזים בו, והוא יתברך פועל בכול ומושל בכול. וכשהוא דן את בריותיו ופועל בהם כפי יושר משפטו, כבר הודענוך שהוא מתלבש מלבוש הראוי לאותה הפעולה**. [וזה המלבוש של גבורה] **ואם מתלבש מלבוש של חסד, יוצא הדין להטיב את הבריות, כמו שהודענוך בשער זה**״, דהיינו יש הרבה אפשרויות שגילוי המידות שמאחדות בתפארת. תפארת יכול להיות חסד, תפארת יכול להיות גבורה. חסד שהיא רק חסד, זה חסד אבל לא תפארת. גבורה שהיא רק גבורה, זה גבורה אבל לא

---

[51] בראשית פרק ה
(א) זה ספר תולדת אדם ביום ברא אלהים אדם בדמות אלהים עשה אתו:
(ב) זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם ביום הבראם
(ג) ויחי אדם שלשים ומאת שנה ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת

תפארת. חסד שהיא מסוגלת להיות גבורה, ג״כ גבורה, זה תפארת. וגבורה שהיא מסוגלת להיות ג״כ חסד זה תפארת. וזה הסוד של מה שקרה במשפחת האבות. אברהם הוא חסד, אבל חסד שהוא נוטה לאיחוד המידות, והוא יכול להיות גיבור, החסיד הזה, ״והאלהים נסה את אברהם״, הוא מצא אותו גבור. ״האלקים״ זה גבורה. אע״פ שכל עצמותו זה חסד אבל זה חסד מתאימה לגבורה, אז זה תפארת. גם כן אצל יצחק, יצחק זה גבורה ורק גבורה, אבל הוא מסוגל להיות דווקא רחמן. אתם זוכרים הרבה מאמרים בגמרא, (שבת פט) כשאנחנו צריכים לסנגור: רק יצחק מדבר, ויש סיבות עמוקות לזה. כשאברהם הוא סנגור, הוא חסיד, איזה סנגור? הוא חסיד לכן הוא סנגור, אבל הוא לא סנגור, הוא חסיד. כשיצחק הוא סנגור זה סנגור אמתי.

מאברהם יצא מידת החסד, שהיא רק חסד מחוץ לאיחוד המידות וזו הנטייה של ישמעאל.

מיצחק יצא גבורה שהיא רק גבורה, מחוץ לאיחוד המידות, וזו הנטייה של עשו. זה נקרא בלשון המקובלים חסד של הסטרא אחרא וגבורה של הסטרא אחרא, מה ההבדל? חסד של הסטרא אחרא היא בעולם הריבוי, חסד זה רק חסד, וזה לא קשור לאיחוד המידות. חסד שהוא לא קשור לאיחוד המידות זה אסון, מכיוון שחסד נותן כפרה לכל החטאים, חסד שהוא רק חסד נותן כפרה אפילו לרשעים של סדום ועמורה. לכן מחכים חסד, שהיא תפארת של חסד, שהיא קשורה לאיחוד המידות. באותו רבד: גבורה שהיא רק גבורה זה אסון, מכיוון שאפשר להרוג את כל העולם דרך גבורה שהיא רק גבורה, דין שהוא רק דין. וזה מה שאומר המדרש: בראשונה רצה הקב״ה לברוא את העולם על מידת הדין ראה שהוא לא יתקיים. אחר כך חשב על מידת החסד ראה שהוא לא יתקיים, אז שיתף שניהם, זה סוד איחוד המידות. כשכל המידות הן מתאחדות, מתגלה התפארת. יש לנו כמה מחלוקות, יותר ממחלוקות, עימותים עם חכמי אומות העולם על הגדרה של הערכים ושל המידות. כשמדברים על חסד, למשל הנצרות, מה פגם יש בחסד שלהם, חסד זה חסד?! למה הפסוק אומר: ״וחסד לאומים חטאת״? יש פה מקום להסבר, כשחסד הוא רק חסד זה מידה רעה, אע״פ שבשורשה היא מידה טובה. כשאנחנו עדים להתנהגות של אומות העולם מצד הנצרות, הם מתחסדים עם אכזרים. יש בגמרא פתגם כזה[52] הרבה הוגי דעות יהודים מתקשים בזה, ולא יודעים איך להשיב לאותם נוצרים. פה טמון ענין התשובה: כשחסד הוא רק חסד יש טומאה של חסד. כשאתה מתחסד עם רשע יש דברים בגו, מה קורה פה? צריך להיות הגון, צריך להיות אמיתי עם הרשע. לא לשכוח שהרשע הוא בן אדם, אבל הוא בן אדם רשע. לכן כך אומר הפסוק: ״עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם״. מי שהוא חסיד עם הרשע הוא לא חסיד, יש לו משהו משותף עם הרשע, ולכן הוא אוהב אותו, כרשע. יש דברים בגו: האם הוא אוהב אותו כרשע או כבן אדם? אני מכיר מספיק את החסידים של הנוצרים כדי לדעת שיש דברים בגו, זה לא ברור, לגמרי לא. אני רוצה להביא מה ששמעתי פעם מתלמיד אחד, אולי זה היה תלמידה, היינו מדברים על אותה נטייה של חסד, זה היה בצרפת, שאנשים, זה מצוי אצל הנוצרים: מוכנים לתת את החיים שלהם לזולת. אבל היא אמרה, יהודיה, היא אמרה: זה לא נכון, הם מוכנים לתת את המוות שלהם לזולת, הם ממיתים את עצמם לזולת, לא חיים בשביל הזולת. אתה נוצרי אתה אומר: אני נותן את החיים שלי, לא, נתת את המוות שלך, לא את החיים. אז יש דברים בגו.

[לגבי אברהם, אצל אברהם, עקדה היא בסוף מעשיו, האם מתחילת מעשיו היה יכול לעשות את זה?] יפה! היה צריך קודם כל לברר אם אברהם הוא באמת צדיק של מידת

---

[52]). מסכת מגילה)

החסד, כשזה היה ברור במדרגה התשיעית, זה אומר משהו לפי ההלכה, עד התשיעית, שהוא באמת חסיד, צדיק של מידת החסד, אז היה מקום לבחון אותו לפי מידת הדין. זה מה שאומר המדרש: "והאלקים נסה את אברהם", לא נאמר וה' נסה את אברהם. זה לא ניסיון מצד ה', זה ניסיון מצד האלקים, מידת הדין. עכשיו שאני יודע שאתה חסיד, אני צריך לדעת אם אתה ג"כ צדיק של מידת הגבורה דאם לא כן אתה לא אברהם, אתה איברהים זה משהו אחר.

יש פרדוקס אולי, דווקא אנחנו רגילים לחשוב כי מידת הנצרות זה החסד, ומדת האיסלאם זה הדין, עד כדי כך שמגדירים בערבית את הדת כדין. המילה 'דין' בערבית זה המילה 'דת' בפרסית, בעברית מדוברת. כשרוצים לומר 'דת' אומרים 'אל דין' בערבית, תפסו את זה. לאמיתו של דבר, הקבלה עוזרת להבין מה קורה פה.

המידה הטבעית של ישמעאל היא מידת החסד לכן האידאל שלו הוא הדין. מה שחסר לו זה הדין, לכן זה הדת שלו.

וכן לעשו, שהוא איש דמים, המידה הטבעית שלו זה הגבורה, "גבור ציד", הוא איש דמים, בטבע שלו. לכן כשחוזר בתשובה, הדת שלו זה חסד.

מי שחי עם המוסלמים יודע את זה. אני נולדתי בארץ מוסלמית, בטבע שלהם יש להם נטייה, זה נשמע במנגינות שלהם, זה נשמע בהכנסת אורחים שלהם, בטבע שלהם, יש נטייה לחסד שהוא רק החסד, מה חסר להם? זה מה שמחמד הביא להם: "אל דין".

זה המושג של חסידי אומות העולם: יחידי סגולה אצל אומות העולם, בבחינת יחיד, מוסלמי יכול להיות צדיק של מידת הדין, וגם כן אצל הנצרות איזה נוצרי יכול להיות, הייתי אומר גיבור של מידת החסד, אבל בבחינת האופי הטבעי של התרבות שלהם זה ההפך. אברהם הוריש לישמעאל מידת החסד. והתשובה של ישמעאל לאיחוד המידות, זה דרך מידת הדין. יצחק הוריש לעשו דווקא מדתו שהיא מידת הגבורה, והתשובה של עשו, דהיינו הנצרות, זה דרך מידת החסד.

זה מסביר לנו למה אברהם אהב את ישמעאל כי רואה את מידתו בישמעאל; למה יצחק אהב את עשו כי רואה את מידתו אצל עשו. אבל גם אברהם, גם יצחק זה לא, עוד לא תפארת, דהיינו, יעקב, דהיינו ישראל. זו התחלה, זה ההליך יותר מהתהליך, אבל למפרע מיעקב, יצחק שייך לישראל ואברהם שייך לישראל. עד שלא יגיע ליעקב, אנחנו לא יודעים איפה מוביל אברהם, איפה מוביל יצחק. יכול להיות לישמעאל מצד אחד, לעשו מצד שני, כך הייתה ההיסטוריה. רק יעקב, בנו של יצחק, בנו של אברהם זכה בשם ישראל.

[זכה או קיבל בסגולה?] קיבל בסגולה להיות יעקב, זכה, קנה להיות ישראל. אנחנו עם ישראל, בבחינת יהודים, כי אנחנו ממוצא יהודי, אנחנו היהודים נולדים כיעקב, אבל צריך לזכות בשם ישראל. זה הסיפור של חיי יעקב. יש סגולה להיות יעקב. למפרע אנחנו יודעים שרק יעקב יכול להיות ישראל, אבל גרים זה אפשרי. רוב הגרים דווקא באים מעשיו, כי ישמעאל מצד אחר הוא לא צריך, אין לו צורך להתגייר לישראל כדי להיות צדיק, הוא יכול להיות ישמעאל צדיק, בסוף ימיו יש סיפור בתורה, כשחוזר בתשובה. לא צריך להתייהד, אבל עשו אין לו ברירה: או עשו הרשע או יעקב הצדיק, כשחוזר בתשובה הוא, הוא יעקב.

[השאלה אם ישמעאל יכול לזכות במידת יצחק. ישמעאל לא יכול לזכות מכיוון שקודם כל הברית ליצחק היה קודם לידתו] בבחינת כלל, אין לישמעאל התכונות של יצחק; גם מסיבה אחרת שישמעאל הוא בנה של הגר ויצחק הוא בנה של שרה, זה עולם אחר. בבחינת כלל, טבע הכללית אין לו התכונות, אבל בבחינת יחיד הוא יכול לקנות את זה, לזכות בזה, זה נקרא: "ישמעאל בבית אביו". מה אומר המדרש? כשחכמי המדרש

מסבירים את מה שכתוב "ותרא שרה את בן הגר המצרית אשר ילדה לאברהם מצחק". מה הצחוק הזה? אחד אומר עבודה זרה, אחד אומר שפיכות דמים, אחד אומר גילוי עריות, רבי שמעון בן יוחאי אומר איך יתכן דבר כזה: בביתו של אותו צדיק, דהיינו, אברהם?

כשישמעאל הוא בביתו של אותו צדיק, דהיינו כשחוזר בתשובה, הוא יכול להיות צדיק, ישמעאל אני מתכוון, בבחינת יחיד. זה הרמז בסוף פרשה 'וחיי שרה' שבסוף ימיו ישמעאל חזר בתשובה, מתי? כשהכיר בזה, כשחזר לא"י, שהוא אצל יצחק, זו התשובה שלו. יש שני שלבים לתשובה של ישמעאל. קודם כל שיחזור לבית אביו, ואחר כך שיכיר ביצחק גבי א"י. זה נושא לעבודה שלמה, לפי התורה לא צריך לישמעאלי להיות יהודי כדי להיות צדיק, הוא יכול להיות ישמעאל צדיק. אבל המושג הזה של עשו צדיק לא נמצא בתורה, עשו צדיק זה יעקב כי היו תאומים.

[אורי שרקי: "באותה שעה ונשקו בכל לבו"באותה שעה, זהו, זה פריפיגורציה (préfiguration) לסוף הנצרות. אתם רואים אפיפיור מנשק, אפילו יוסי שריד, אין דבר כזה.

[אם אפשר להיות צדיק בשביל צאצאי עשו דרך שבע מצות בני נח?] לא. דווקא זו שאלה מעניינת אבל אני צריך שעה כדי להשיב. למדתי את זה אצל הרב צבי יהודה ז"ל' ולא קבלתי תשובה סופית. נשארנו את הנושא דרך הלימודים, אבל ליבון השאלה הספקנו. לפי דעתי כל אדם יכול להיות בני נח חוץ מנוצרי, כי יש בנצרות דברים נוגדים את שבע מצוות בני נח. ויש מחלוקת אצל הפוסקים. למשל, אני חושב שיש דברים בגו. אצל הפוסקים הספרדים, בעיקר אלו שהיו בספרד ובדרום צרפת, יש נטייה לקולה בזה. אצל אשכנזים, אין שום ויתור. יש שני דברים, אח"כ אחזור לשאלה שלך הצאצאים של עשו, אבל קודם במישור של עשו עצמו, הכנסיה עצמה, יש ענין של השיתוף ויש ענין של אבר מן החי, ואכילת הדם. שיתוף זה מותר לבני נח, אבל השיתוף של הנוצרים הוא מיוחד במינו, מכיוון שהם מגדירים את עצמם כישראל, אבל השיתוף אסור לישראל. ולכן צריך שנוצרי יוותר על שם ישראל כדי להיות בני נח. כל עוד שהוא נוצרי הוא לא יכול להיות בן נח, זה הדעה שלי בשיתוף ועוד לא הספקנו להגיע לפסק הלכה עם הרב. אבל אני משוכנע שפעם הדבר יתגלה. העמדה למשל של המאירי: האם נוצרי יכול להיות בני נח, היא וותרנית לגמרי. השאלה השנייה: האם אצל בן נח אכילת הדם - ענין של אבר מן החי, זה עוד ענין, כי אפשר למצא נוצרים שמוותר על אבר מן החי אבל לא מוותרים על הדם בעיקר באופן מסטי הם אוכלים את הדם של האליל שלהם.

[הווטיקן ויתרו על זה] על מה?

[הוטיקן וויתרו על 'eucharistie', סעדת-הקדש] jamais de la vie!, לגמרי לא, זה עיקר הנצרות, מכל מקום אני אמרתי 'באופן מיסטי'. הנוצרים שאני מכיר בעיקר הקתולים, אע"פ שבבחינת אורתודוקסית אומרים שמוותרים, לא מוותרים. זה סוד האנטישמיות שלהם: הם אוכלים את הבשר ושותים את הדם של יהודי, זה הפולחן שלהם. אנחנו יודעים, צריכים לקחת את זה ברצינות, כל עוד נוצרי הוא נוצרי, יהודי הוא בסכנה אצלו, כי זה האמונה שלהם. כי הבשר והדם של היהודי זה הצלת העולם, זו האמונה שלהם. יש לי את המזל ה (...) הזה שאני מבין את השטויות שלהם, ולכן הם לא יכולים לשחוק עם זה, ולשחוק איתי. לא פעם אני נמצא בכנס של כמרים ואני אומר להם פחות ויותר את הדבר הזה: אתם אומרים שאתם מאמינים כי בורא עולם עשה את עצמו אדם, בריאה, כדי להציל את העולם, אבל זה שקר, אתם לא מאמינים בזה. אתם מאמינים בדבר אחר לגמרי: שבורא עולם עשה את עצמו יהודי כדי להציל את העולם, תאמרו את זה ככה. זה מגלה את המוטיבציה הפגנית העמוקה של המיסה שלהם. הם הורגים את היהודי

בבחינת מיסטית וזה הצלה של העולם, זו האמונה שלהם. אע״פ שיש אצל חכמי ספרד וותרנות לנצרות, מכיוון שהיו בסכנה אצלם, לא היו יכולים לומר מה בליבם, יהודי הוא בסכנה בעולם הנוצרי, כל עוד הנוצרי הוא מאמין באמונה שלו. תודה לאל הם לא מבינים במה הם מאמינים, אבל הם חיים את זה.
[זו תכונה נפשית שלהם?] זה ממש עבודה זרה שהמייסדים האחרונים, לא הראשונים, של הנצרות, הכניסו בליבם.
אני רוצה להסביר את זה ככה: דווקא הנוצרים הראשונים היו באמת יהודים, והאמונות שלהם היו שונות לגמרי ממה שאנחנו מוצאים בתיאולוגיה הנוכחית של הנוצרים אחרי פאולוס. דווקא הם מכירים את היהדות דרך יהודים בורים, עמי ארציים, בהתחלת הנצרות. הם לא מכירים את היהדות באמיתת היהדות. יש לדאבוננו יותר מדי יהודים שמוסרים לעולם החיצוני דווקא את הדמות המכוערת שהם רואים ביהודים. מכיוון שפגשו יהודים מסוג זה, הם משוכנעים שהצלת העולם זה דווקא טהרת היהודים דרך האש ודרך הרדיפות. הם משוכנעים בזה, מכיוון שלא הכירו אלא יהודים לא אמתיים, וזה מתחיל דווקא עם אותה תקופה של ההתבוללות של היהודים לתרבות יוונית. פאולוס הוא יהודי מתבולל לתרבות יוונית. מי שקורא את הספרים שלהם הוא רואה שדווקא כל הציטטות מהתנ״ך הם שקר מוחלט וכי פאלוס הזה הוא היה עם הארץ גמור. הפרופיל התרבותי שלו, זה יהודי מתבולל לתרבות יוונית והוא היה נתין רומאי. זה הדמות של יהודי גלותי במובן הכי מכוער.
[הרב שרקי: אבל מאמין] מאמין במה?
[בתורה] לא הוא מאמין בנצרות דווקא, הוא לא מאמין בתורה.
[בתחילתו] הוא חושב שהוא מאמין בתורה, הוא מאמין בתורה של מינים אצל היהודים. הפרופיל התרבותי שלו הוא פרופיל של יהודי מתבולל ודווקא מאמין במה שהוא חושב שזה יהדות. אני מכיר מספיק את הקהילות של היהודים, גם בארץ אבל בעיקר בגולה, שזה נותן אותה תמונה: היהדות של פאולוס, וזו לא היהדות של התורה. אני מדבר רק על קצה המזלג: זה נושא חמור מאוד, אבל צריך להודות בזה. כשנוצרי פוגש או מכיר את אמיתת של יהדות, הוא מתגייר מיד ליהדות. אבל כל עוד שהוא באותה דעה, הוא מגיע למה שהגדרתי: בשבילו, כדי להציל את העולם צריך להצליב את היהודים. זה נקרא בלשון החכמים ״שדין יהודאים״. כשגוי פוגש איזה שד יהודאי. אז זהו תפסתם את חומרת העניין.
[בהתחלת המרקסיזם, עם היהודים, רצו לגייר כל היהודים מרוסיה לקומוניזם] משהו דומה.
לפי ההלכה, ההגדרה היא: חטא אבותיהם הם מחזיקים, חטא אבותיהם בידיהם, ולכן אינם אחראים, אינם אשמים מחטא אבותיהם, זו הלכה. כשאתה מתיחס לאיזה נוצרי, אתה לא יכול להאשים אותו על חטא של מיסדי הנצרות, הוא גוי, והוא מאמין במה שהוא מאמין. אבל שהוא מתיימר לומר זה היהדות האמתית, אז זה עשו עצמו. כל פעם אני אומר להם: תוותרו על שם ישראל ונהיה אחים תאומים. אבל הם לא מותרים על זה, כל עוד שלא מבינים מהו ישראל אמתי, שהוא העם העברי. הם פגשו רק היהדות של הגלות, ובצורה לא אמתית. יש הרבה הרבה נוצרים שהתגיירו והגיעו להיות תלמידי חכמים עצומים כשפגשו יהדות אמתית. לכן הם מפחדים מישראל כישראל, ישראל העברי, יותר מהיהודים שבגלות. היהודים שבגלות הם יכולים להסתדר איתם, אבל עברי זה פחד בשבילם והם מתחילים לגלות את זה, ההבדל, מנחשים שיש הבדל בעצם.
כשיש באמת איחוד המידות, אז כל מידה היא שייכת לתפארת.
כשכל מידה היא בעולם הריבוי, נפרדת, אין תפארת. יתכן שזה חידוש, כי אני לא רואה

מקור בזה, אולי אפשר לפרש את פשט: חסד של אמת, ככה, חסד של אמת, כי חסד שהיא רק חסד, אפילו חסד זה לא חסד. יש מאמר בגמרא: מי שאומר יש לי רק תורה: אף תורה אין לו .זה קשור להסבר של החכמים: מי שאומר יש לו תורה ולא גמילות חסדים אף תורה אין לו. צריך איחוד המידות, כדי שכל מידה תהיה אמתית. אולי, פה יש איזה צליל של משמעות של חסד של אמת.

[צריך אמת של חסד] לא. זו המשמעות הרגילה: "אמת של חסד" זה חסד שעושים עם המתים שהם בעולם האמת. אני דווקא אומר ההפך: חסד של אמת זה החסד של איחוד המידות, כי איחוד המידות זה אמת, לכן אמרתי שאולי זה קצת חידוש.

"וכשהוא דן את בריותיו ופועל בהם כפי יושר משפטו, כבר הודענוך שהוא מתלבש מלבוש הראוי לאותה הפעולה. ואם מתלבש מלבוש של חסד, יוצא הדין להטיב את הבריות, כמו שהודענוך בשער זה. לפיכך נקרא בכל שם ושם ובכל כינוי וכינוי כפי שהשעה ראויה. וכל אותן המלבושים והכינויין נקראים תפארת", ואני מוסיף: כשהם יחד. מי שמסוגל להיות או חסיד וגבור אז הוא שייך לתפארת, ולכן החסד שלו מתגלה כתפארת ביופיה והגבורה שלו מתגלה בתפארתה. הוא מביא הוכחה: **"הלא תראה כתוב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפאר"ת"**. כל מידה יש לה הכבוד שלה, אבל כשהוא מסוגל לכל המידות אז יש תפארת. לא רק לכבוד אלא גם לתפארת.

"ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפאר"ת (שמות כח, ד), וכתיב: כי הלבישני בגדי ישע מעיל צדקה יעטני כחתן יכהן פא"ר (ישעיהו סא, י), וכתיב: לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר (שם). וכתיב: פארך חבוש עליך (יחזקאל כד, יז) ואלו הן תפילין" והגמרא אומרת: "ואלו הן תפילין". הפאר זה תפילין. יש במסכת ברכות גמרא שלמה, סוגיה שלמה על "תפילין דמרי עלמא. כדי להבין מה זה "תפילין דמרי עלמא", צריך להבין את ההלכה של התפילין: צריך שהרצועה שבאה משמאל תצא מימין, והרצועה שבאה מימין תצא משמאל: זה הקשר של תפילין. סוד קשר של תפילין זה: "דלתיך דפקנו רחום וחנון" הד' הזה של הקשר של תפילין זה איחוד המידות.

יש בגמרא כשישראל מאחדים את שם יהו"ה ואומרים: "שמע ישראל יהו"ה אלהינו יהו"ה אחד" אז הקב"ה ממשמש בקשר של התפילין ואומר: "ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ". ושוב זה העניין של אחד: איחוד המידות זה התפארת. הוא מסביר את הגמרא שאומרת: פאר זה התפילין. לא סתם בבחינה אסתטית, כי רק יהודי מאמין יכול לומר שתפילין זה יפה, אבל מכיוון שהוא מאמין. למה המהר"ל מגדיר את זה כ"פאר"? יש משמעות אחרת. פעם הייתי באיזו ארץ באפריקה ואני שמעתי הרצאה על התשמיש של קודש שלהם. אני זוכר כי המרצה כעס, באומרו כי כל האתנולוגיים למיניהם רוצים לראות בתשמישי דת שלהם ענין של אסתטיקה. הוא אומר: לא, זה לא מה שאנחנו מחפשים, אין שום אסתטיקה בפסל הזה, זה ענין דתי, יש לו לוגיקה אחרת לגמרי. זה גם כן אותו דבר אצלנו: כשמחפשים את היופי של איזו חנוכיה, העיקר של החנוכיה זה להיות חנוכיה, זה לא להיות יפה.

[נוי מצוה] זה נוסף. לכן השלחן ערוך מבקש את זה: שזה יהיה גם כן יפה, אבל העיקר שלה זה להיות חנוכיה.

מה זה הפאר של תפילין? פה יש לנו משמעות של המילה עברית! תפארת זה איזה מין יופי שמתגלה בסוד הזה שאיזו תכונה שהיא יכולה גם כן התכונה המקבלת, התכונה הפוכה, איזה מין כוח של נפש שהוא יכול להיות גם חסיד וגם גיבור. אני אוסיף איזו דוגמא: מה אומר הפסוק על יעקב אבינו? "איש תם". הוא לא תם, הוא "איש תם". הוא יכול להיות אם הוא רוצה איש גיבור כמו אחיו עשו, אבל הוא בחר להיות איש תם, ולכן

התמימות שלו היא בבחינת תפארת. רק מי שמסוגל להיות 'איש' התמימות שלו היא תמימות, דאם לא כן הוא סתם תם, לא רציתי לומר מטומטם.(צוחק)
[האומנות העברית, הישראלית, היופי זה הפאר] זה הפאר והיא קדושה. הרב קוק אמר את זה, וזה פרק שלו: וזה קדוש, זה הכוונה שלו.
[הקדושה זה איחוד המידות] ברור. "קדוש יעקב". אברהם הוא קדוש מכיוון שהוא אברהם של יעקב: "יעקב אשר פדה את אברהם" וכן הלאה. המושג 'קדוש' זה שייך ליעקב: "אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה" זה שייך ליעקב אבינו.
הברכה הראשונה זה שייך לאברהם: אבות, השניה: גבורות ליצחק, קדושה זה יעקב.
אני למדתי את זה דווקא באתנוגרפיה כי השמאנים הראשונים, זה הרופאים האליליים של התרבויות האלו, היו מרפאים את החולה דרך התפארת של האסתטיקה שלהם. אתם יודעים מה זה שמאניזם?
[עבודה זרה] זה לא בדיוק עבודה זרה, זה איזה מין טכניקה לרפאות את המידות דרך היופי.
[גם ביוונים] גם. עכשיו בחינוך המודרני מגלים את זה, יש רפואה דרך מוזיקה, יש רפואה דרך אסתטיקה, זה שמאניזם ממש. עבודה זרה זה משהו אחר. זה איזה מין רפואה פרימיטיבית, שאיננה פרימיטיבית, זו רפואה של הכהן. הכהן היה מרפא דרך התפארת הזה.
[למה בנקרת הצור משה ראה את התפילין של הקב"ה?] איחוד המידות.
[ישראל פיבקו: למה היה הכרחי להתגלות מידת התפארת דווקא אחרי מעמד הר סיני?] זה עוד שאלה אחרת. זה כוח התשובה, הקשור לשם הויה. במידות כתוב 'יהו"ה יהו"ה': 'השם' לפני החטא, השם אחרי החטא, זה הגילוי של שלש עשרה מידות, זה כוח התשובה.
[האם זה יכול להיות הבסיס של הרפואות של היום כמו אקופונקטורה או הומאופתיה או לא?] אם זה קשור לאותו ענין של היופי, ושל האיזון, ושל הרמוניה.
[איזון בין כחות, הרמוניה] זהו, זה אותו כיוון, זה אותו כלל. זו התפיסה של הגמרא: אישה יפה ודירה יפה מרפאים את (...), זה חידוש.
[.] אני מוסיף 'מרפאים', כי האשה נקראת "משיבת נפש", כמו התורה , פשוטו כמשמעו, האשה משיבה את הנפש של האדם, היא משיבה בדעתו, ולכן היא נקראת: 'קנין נפש'. כשבחופה האדם קונה את נפשו, פשוטו כמשמעו. הגמרא מסבירה כי דרך צריך להיות לשון נקבה: "בשלש דרכים", לשון נקבה, במשנה, כי דרך לשון נקבה נקרא תורה. מאיפה פסוק? "תורת יהו"ה תמימה משיבת נפש", דווקא בחרו את הפסוק שמגדיר את האשה. כל עוד שהאדם אינו נשוי אין לו נפש. רק כשהוא נשוי הוא קנה את נפשו. זה פשט, זה לא סתרי תורה. פעם נלמד את הסוגיה בקדושין, בדרך זה, ותראו את הדיוק של הגמרא.
[.] כל המחלוקת בין הלל ושמאי, איך מרקדים לפני הכלה? כל אישה היא יפה.
[לא לפי שמאי!] זה המחלוקת אמרתי. אבל בבחינת משיבת נפש היא יפה.
[שמאי לא יסכים אתך] גם שמאי הוא התחתן, אבל במדרגה של יופי הזה. כשאברהם אומר לשרה: "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את".
[המדרש אומר שזה רע לגנותו, רק שיורד למצרים הוא ראה (בראשית רבה פרשה מ ד"ה ד ויהי כאשר) "ד ויהי כאשר הקריב לבא מצרימה, כל השנים הללו הוא עמה ועכשיו הוא אומר לה הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את"] למה איחר כל כך לגלות את החכמה ההיא למצריים? כי האשה היא אחות, למה איחר כל כך? אבל היה צריך שהוא עצמו יגיע לאותה מדרגה, וזה לקח, דווקא היה בן מאה שנה והיא בת תשעים שנה.
[לכן היא אמרה: "ואדני זקן"] זהו, בבחינת חכם. צריך להיות באמת חכם לגלות את היופי ההיא של אישה 'משיבת נפש', זה יופי מיוחד, זה תפארת. אני מגלה, אני צריך

לפרסם את זה, וכשהגיע למכס של מצרים, אז המצריים שאלו יש לך? כן אישתי היא אחותי.

אע״פ שזה ספר שנכתב על ידי מקובל זה לא ספר של קבלה, זה ספר של הכנה לכוונות התפילה על פי תורת הנגלה, אני מדייק, דהיינו, המקורות הן פסוקי התנ״ך וכמה סוגיות של הגמרא או המדרש. ולכן, אם יש מושגים שאתם לא תופסים, לא צריך להתעכב, כי צריך שנים כדי להתרגל לעולם השכלי של חכמת הקבלה.

אני רק רוצה לחזור על ההגדרה של המטרה של הלימוד הזה: להבין, כי כל עיקר התפילה, זה הדיבור בין הבריאה לבורא. מעיקרא, המתפלל היה צריך להיות נביא, כדי להבין איך לדבר לבורא, רק נביאים היו יכולים להתפלל. ולכן, אנחנו יודעים שאחרוני הנביאים מסרו לנו את נוסח התפילות. אנחנו לומדים את זה בגמרא וזה ידוע. אני רוצה רק להזכיר בקצרה את המקור של הכלל הזה: מי זוכר מה אומר הפסוק על אברהם אבינו, כשהיה אצל אבימלך? ״השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך .״הגמרא בבבא קמא מקשה: מכיוון שהוא נביא צריך להחזיר לו את אשתו? אם הוא לא היה נביא לא היו מחזירים לו את אשתו? הפשט אינו כל כך מובן . מי מכיר את הסוגיא בגמרא?

[.למה קיבל עונש] כשקיבל את העונש אז אבימלך , לא היה נביא אבימלך, הוא מדבר עם הקב״ה בחלום, אבל זו מדרגה של נבואה, הוא אומר ״הגוי גם צדיק תהרג״? הוא טוען שאברהם אבינו אמר לו שזו אחותו, הוא לא הבין כלל את הסיפור הזה של: אשתי היא אחותי. אם אתם רוצים אפשר ללמוד קצת את העניין של מה קרה לאבות, שפתאום האישה היא האחות? יש איזה מסר שהאבות רצו לגלות לאנושות. רק בקצרה. אני מסתמך על הסבר של החתם סופר, על העניין של קדושת חוץ וקדושת פנים, בהקשר לשאלה שמתעוררת בגמרא על שחיטת חוץ של קרבן פסח. התורה אוסרת שחיטת חוץ, והנה בקרבן פסח, זה בתוך הטומאה של מצרים, אע״פ שאנחנו יודעים שהקרבן לא היה בעיר, אלא בחוץ של העיר, במקום שהטומאה היא הכי פחותה, אבל מכל מקום מצרים זה ארץ הטומאה, גבי הקדושה של ארץ ישראל. התורה אוסרת שחיטה מחוץ לבית המקדש, כל שכן בתוך הטומאה של מצרים. אז החתם סופר, זה באחת הדרשות שלו על פסח, מסביר שיש קדושת פנים וקדושת חוץ. הקדושה שמתגלית בחוץ והקדושה שמתגלית בפנים. קדושה של קדושה נסתרת, קדושה שצריכה בית, בית המקדש, והקדושה שמתגלית בבריאה, בעולם שברא הקב״ה. הקב״ה ברא את העולם, ולכן בכל עולמו יש קדושה. אבל הקדושה בחוץ היא בהעלם, והקדושה בפנים היא בגלוי. זה לכאורה פרדוקסלי, כי בחוץ, זה לפי הנגלה, בחוץ זה מקום הגילוי, בפנים זה מקום הנסתר. אבל תבינו את המושגים פה: ״כבודו מלא עולם״ .

אני משתמש עכשיו במושגים של הרב קוק ז״ל: יש קדושה טבעית, ששורשה הוא יותר עמוק משל הקדושה שלמעלה מן הטבע. אנחנו התרגלנו בגלות, בקדושה שהיא נגד הטבע. רק כשחזרנו לא״י, אנחנו מגלים את הקדושה הטבעית שיש בעולם. הרב קוק היה רגיל לומר שרק נפשות מעטות מאוד, מתחילים להרגיש בזה. אני חושב ש, כולכם צברים, או נולדתם בחוץ? מי שנולד בחוץ זוכר אולי קצת את המצב של הנפש היהודי בתוך ארצות הגויים: היה מלחמה נגד הטבע. בכל המישורים. כל מה שהיה בחוץ: הרחוב, המדינה, הנוף, הכול היה טמא, היה בחזקת טומאה, הכול היה של הגויים. ולכן, כדי לשרוד כיהודי היה צריך לשרוד כלוחם נגד מה? נגד העולם, נגד מה? נגד בריאתו של הבורא. מה שצריך לגלות, בחזרה לקדושת א״י, זה מה שאומר הפסוק: ״כבודו מלא עולם״. כיהודים, היינו בבחינת צמצום של האמונה, רק מה ששייך לבית הכנסת, לקהילה, זה באמת בריאתו של בורא עולם, כל השאר זה סימן שאלה. רק בחזרה לעבריות של א״י מגלים את אחדות הבורא ומגלים ש ״כבודו מלא עולם״. ולכן כפי שאמרו כל גדולי ישראל מאז ומתמיד,

אבל אני משתמש במושגים של הרב קוק, יש קדושה שהיא בהעלם בטבע, זה הקדושה הטבעית, זה מושג חדש, זה מושג הראשון ששמעתי מהרב כשבאתי לראשונה לירושלים. למדנו כל הלילה, עד שהבנתי מה זה קדושה טבעית. ואז כשהבנתי את זה, כל מה שהייתי יודע מהתורה, כל התורה שלי מאז, נהפכה לתורה אחרת, לתורה של א״י, בין לילה, זה היה רק מושג אחד, שינה את הכול. יש פרקים ב-׳אורות׳, יש ׳באורות הקודש׳ כמובן. אבל רק תזכרו את הכלל הזה:

שורש הקדושה שבחוץ הוא יותר עמוק, הוא יותר פנימי, מהשורש הקדושה שבגלוי, בפנים. הקדושה שהוא הגדיר ככה: קדושה שהיא למעלה מן הטבע ואנחנו חווינו את החוויה של קדושה נגד הטבע. להיות קדוש במובן הראשוני של המילה, במשמעות הראשונית שהייתה שלילית: להיות קדוש, זה להיות פרוש מן הטבע, ולכן כדי להישאר בטהרה של הקדושה, היינו מנותקים מבריאתו של הבורא: העולם. מהכלל הזה, אנחנו תופסים את הגדלות של תורת הרב: החיים של היהודי בגלות, היו חיים של קדושה מלאכותית, חוץ מיחידי סגולה, חוץ מגדולי ישראל, אלו שנשארו שייכים לזהות העברית בגלות, בבחינת מקדש מעט. אנחנו היינו יהודים, אבל אצל היהודים היו בני ישראל, שהיו קשורים עוד לקדושה הטבעית, שהיא נעלמת בעולם החיצוני. אתם מבינים שא״א ללמוד ככה בחו״ל. ואפשר להבין כלל גדול. מה קורה כשיהודי עולה לארץ? המושג של העליה, הוא עולה במה? הוא עולה במדרגות של הקדושה, הוא עולה למדרגה של הקדושה הטבעית. כשהוא מרגיש בזה, אפילו בלי להבין את המושגים האלו, כשהוא מרגיש בזה, אז יש אושר מסוג אחר, ממין אחר לגמרי של החיים. אפשר להסכים עם הנוף, עם הבריאה, עם ההתנהגות הטבעית, שדווקא היא, היא מה שברא בורא עולם. זה מובן? אני מרגיש בחידוש שאתם מגלים, אבל זה החידוש של תורת הרב. הוא הסביר את הקושי להיות יהודי בגלות. עם ישראל בגלות, קיבל על עצמו מלחמה נוראה נגד העולם החיצוני, ובאמונתו הוא ידע שהעולם החיצוני זה בריאה של הבורא. מצד אחד היינו מצהירים בזה: הוא ברא את הכול, ו ״אין עוד מלבדו ,״״הוא אחד יחיד ומיוחד .״אחד במידותיו, יחיד באלקותו, מיוחד בישראל. למרות אותה אמונה, היינו רואים את כל עולמו כמפלצת. אתם מרגישים בסתירה, למרות זה עברנו אלפיים שנה של גלות אדום! מי יכול להזכיר לי מאיפה יצאנו כדי להגיע לזה.

זה המושג של קדושה שיש בחוץ. אני רוצה לתת אחת מהדוגמאות, איך המקובלים השתמשו במושג הזה, זה מתורת האר״י, לפי תורת האר״י, המטרה של הגלות, חוץ מהצד של העונש, כי הגלות כגלות זה מצב ירוד לישראל. יש הרבה פסוקים שנוטים לאותו דרך, צריך להבין איך המטרה, המשימה של עם ישראל להיות קשור לכלל האנושות, ׳אור לגויים׳, היה צריך להיעשות דרך הגלות, שהוא מצב משפיל. כשישראל זוכה, זה בכבוד, כמו שהיו בהתחלה האבות במצרים: ״נשיא אלהים אתה בתוכנו במבחר קברינו״ אע״פ שזה נאמר לאברהם על ידי בני חת, זה מה שאמר גם כן פרעה ליעקב ,משהו דומה, תזכירו לי מה אמר בדיוק פרעה ליעקב, אולי זה במדרש כשהוא שאל אותו על הגיל שלו: כי היה נדמה לו שהוא ראה אברהם, שראה אותו כבר פעם, והיו בכבוד, עד פטירתו של יוסף הצדיק, והיה ׳אור לגויים׳ בבחינה מפוארת. מה קרה שזה נהפך לגלות? המשימה, שיהיה קשר בין עם אחד, גוי אחד - ישראל - והגויים בריבויים, המשימה היא לפני כל חטא: ״מפני חטאינו גלינו מארצנו ,״הפשט זה מסיבת חטאינו, אבל יש איזו משמעות קבלית: מלפני שחטאנו ״גלינו מארצנו״. הצורך להיות קשור לגויים, כך מסביר האר״י הקדוש, צריך לרדת איפה שניצוצות הקודש נמצאים בתוך טומאת הגלות, כדי לגאול אותן. זה המסר ששלח יוסף ליעקב כששלח לו את העגלות. זה התחיל בעגלה ערופה אצל יוסף, כשיוסף שלח את המתנות שלו ליעקב, יעקב היה בכנען, ורמז לעגלה ערופה, כי נפרדו

מתוך הלימוד של עגלה ערופה. זה הסבר של השל״ה, המקור הוא בזהר, הוא שלח לו עגלות ולא מרכבות, זה לא הביטוי הרגיל, הרמז הוא ה-ע׳ השבעים נפש, שצריכים לרדת בגלות, ע׳ גלות הוא הבין כשראה את העגלות, הוא הבין מי שלח את זה. יוסף היה במצרים, הצדיק הזה, יוסף הצדיק, היה בכוחו להיות בתוך הטומאה, ולהישאר צדיק אומר המדרש שמביא רש״י. הוא היה יכול להיות בתוך הטומאה ולהישאר קדוש, ולכן הוא נשאר בקדושתו. הוא לא הושפע מטומאת הגלות, כששאלו על זהותו אמר: ׳עברי׳, נער עברי״, ולכן נקבר באי״י כי הוא שייך לא״י, הוא נשאר בעבריות שלו. רק הוא היה יכול, אחיו גם כן היו יכולים, אבל בגטאות של גושן, לא במצרים ממש, אלא ״מצרימה״. זהותו של יוסף זה נדיר מאוד, הוא הגיבור שיכול לרדת בתוך הטומאה, כדי לגאול את ניצוצות הקודש, דהיינו הקדושה שיש בחוץ. כי כל הקיום, צריך כדי להתקיים ניצוצות של קדושה בתוך הרע והטומאה שלו. זה שייך לסוד ׳טוב ורע׳, שכבר דברנו על זה בשיעור הקודם. דהיינו, עולם העשיה שאנחנו נמצאים בו, אני לא רוצה לומר חיים בו, כי אנחנו חיים בכל העולמות בבת אחת, כל אחד לפי מדרגתו, אבל אנחנו נמצאים בעולם העשיה, עולם העשיה הוא רובו רע ומיעוטו טוב. הרע הזה, אפילו כרע, הוא לא יכול להתקיים אם אין בו, אם אין בתוכו, הקדושה של הטוב שמקיים אותו. ולכן צריך לגאול את אותה קדושה.

הסברתי פעם את העניין הזה, דרך פירוש אחר על ההגדה של פסח: ׳אנוס על פי הדבור׳, לפי הפשט זה הדיבור שנאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים ״ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם .״כדי שזה יתקיים אז היה צריך להתחיל בגלות. באופן קצת יותר עמוק, לפי ההסבר של רש״י: הסיבה של הגלות, זה אותו דיבור שכפה על יעקב לרדת, כי יעקב לא רצה לרדת, אבל אנוס ׳על פי הדיבור׳. המקובלים אומרים שהעולם נברא מדברו של הקב״ה. בנוסח הספרדי אומרים ביציאת ספר תורה: ׳לעולם דברך נמצא בשמים׳ , זה הדיבור של עשרה מאמרות שנבראו העולם. ״בדבר יהו״ה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם .״מאז בריאת העולם אותו דבר, אותו דיבור שנברא בו העולם, נמצא בגלות מהבורא, רחוק מהבורא. אז הוא צועק, הוא נמצא שקוע בכלי של הבריאה והוא צועק: ״יהי אור!״ כי הוא בחושך. זה הסוד ״ויאמר אלהים יהי אור .״אלו הניצוצות האלו שנמצאים בתוך חושך של הכלי שצועקים: ״יהי אור!״. הדיבור הזה, שהיה בגלות, צועק שישראל יבוא לגאול אותו. לכן, אנחנו רואים שכל מה שפרשו המפרשים על פרעה, זה אותיות פה רע. אין דיבור לפני יציאת מצרים. משה רבנו היה כבד פה, כבד לשון לפני יציאת מצרים, הדיבור לא היה יכול לצאת מהגלות שלו. רק ביציאת מצרים, משה נתן כח לדיבור לצאת מהגלות שלו, אז פסח זה אותיות ׳פה סח׳ נגד פרעה ׳פה רע׳. וכל זה הולך לאותה כוונה: דבר יהו״ה היא בגלות, בתוך הקליפות, של הריחוק של הבריאה. מה זה בריאה? לשים רחוק. העולם בבריאתו, הוא במצב של גלות כלפי הבורא. מי הוא בגלות? דווקא אותה קדושה שהיא בהעלם בטבע, בהגדרה של ׳החתם סופר׳, זה הקדושה שהיא בחוץ, ובהגדרה של הרב קוק, זה הקדושה שהיא למעלה מהטבע, אבל שורשה היא להיות נגד הטבע, בטבע! כוחו של ישראל זה לגלות, ולקדש, ולטהר, את הניצוצות האלו שנמצאים בטומאה.

אז אני חוזר על ההסבר של הרב קוק: רק באי״י אנחנו יכולים להרגיש את הקדושה של אותה קדושה שבטבע. בחו״ל זה מכוסה, אנחנו מרגישים רק הטומאה של הקליפות. היהודים התרגלו לראות בחוץ רק קליפות, וכשחוזרים לארץ, בשלבים הראשונים של העליה רואים רק קליפות, ונותנים לזה שם: זה ״ערי מסכנות לפרעה״ זה אותיות ׳סוכנות׳!... (צוחק) כל עוד שלא מרגישים אותה חוויה של קדושה אשר בטבע, לא מבינים מה זה ישראל. זה עוד יהודי נודד במסעות באי״י, איזה מין תייר. אני זוכר באותה תקופה

לא הייתי מבין כל העניינים הנשגבים האלו, נתקבלנו אצל הרב נסים ז״ל, איזו משלחת של יהודי צרפת, הרבה זמן לפני העליה שלי, זה היה בשבת, היינו בקידוש אצלו, זה היה דווקא בפרשה ׳שלח לך׳ שהיא בקיץ כמובן, ומסר לנו דרשה על המרגלים. כשגמר הוא אמר: ואתם התיירים, באתם ״לתור את הארץ״! ולא היינו תופסים את זה. מאז ומתמיד היו בארץ יהודים שחיו אותה חוויה של הקדושה שבטבע, אע״פ שהיו הכובשים: אם זה הפרסים, אם זה האנגלים, אם זה הטורקים, והעדיפו לחיות באי״י ודיברו על זה. יש הרבה שירים, בעיקר בצפון אפריקה שיר על ירושלים, טבריה, אדמת קודש, שרו את זה, שהם חיים את הקדושה של הטבע דווקא באי״י. והיהודים של חו״ל ראו את זה כשיר דתי, אבל זה יותר עמוק מזה, הם באמת חוו אותה חוויה. נזכרתי מה שאמר לנו הרב ניסים ודווקא עכשיו אני מבין עוד יותר מה שרצה לומר. זה המושג של הרב קוק: הקדושה שבטבע.

מה שקשה להבין מחמת ההתרגלות השכלית שיש לנו בדרכי החשיבה שלנו, מה זאת אומרת: שהקדושה שהיא בחוץ, היא יותר גדולה בשורשה, שהקדושה הנגלית בקודש הקדשים, בבית המקדש? זה קצת קשה לתפוס. אני רוצה לתת רק דוגמא מקבילה: במציאות של העולם שלנו, יש כלי ויש אור. ומה שצריך לגלות, ששורש הכלי הוא יותר פנימי משורש האור, אע״פ שגילוי הקדושה באור הוא יותר גדול מגילוי הקדושה בכלי, כמובן. וזה סוד: ״דבר גדול ודבר קטן. דבר גדול - מעשה מרכבה, דבר קטן - הויות דאביי ורבא״.

דבר גדול זה- ״הויות דאביי ורבא״

דבר גדול זה דברי תלמוד

דבר קטן זה דברי קבלה.

הפירוש הוא: מה זה תלמוד? יש ריבוי של הכלים, ׳הויות דאביי ורבא׳ ומעט אור.

דברי קבלה יש הרבה אור ומעט כלים.

זה נותן לי להסביר שא״א להבין - למשל ספר כזה - בלי לעבור קודם כול, דרך חכמת הנגלה. מי שאין לו תלמוד ואין לו מקרא, הוא לא יכול לתפוס את עומק של החכמה, של ספר כמו הקדמה לכוונות התפילה. בלי חכמת הכלים, א״א להבין חכמת האור. אור בלי כלי, זה נקרא אצל המקובלים לשון ״דמע״. אור בלי כלי, זה אור בוכה, אין לו כלי: זה סוד הדמעות. זה אור שבוכה מהעיניים, מכיוון שאין לו כלי בגוף, זה נקרא אור בוכה.

מה שלימד האר״י - ואחר כך צריך להעמיק בהקדמות של הרב אשלג על אותו עניין - קודם כל, צריך ללמוד חכמת הכלים, כי בלי חכמת הכלים אין אחיזה לאור במציאות. זה פנטזיות, חלומות, מיסטיקה, וסופסוף זה מסוכן. כל אחד לפי כוח רצון הקבלה שלו, כי חכמת הכלים, זה חכמת הרצון לקבל. יש שצריכים הרבה, הרבה לימוד של גמרא, של נגלה כדי להתחיל להגיע לקצת קבלה. ויש שמספיק להם קצת פחות, אבל מיד כשמרגישים בזה שהגיע הזמן בלשון חכמים: מי שליבו חפץ, אז מתחילים קצת חכמת האורות שהיא חכמת הקבלה.

אבל אני חוזר: בלי חכמת הנגלה א״א להבין. מיד, מהתחלת הלימוד תבינו את זה, אנחנו צריכים סמך של גמרא, סמך של פסוקים, של מדרשים, של מפרשים, כדי לתפוס את כוונת המחבר פה! זה מובן מה שאני אומר , כן? הגמרא אומרת כי צריך למלא ׳כרסו׳, כרסו זה כרסו, זה לשון גס .

קודם כל לאכול כבהמה את האוכל של הבהמה, של הגוף, חכמת הכלים, כדי להכין את הכלים, כדי להגיע לאוכל נפש, כדי להגיע לאור הרוחני. אבל כל אחד והכרס שלו... מי שיש לו כרס גדול נשאר בנגלה שלו, ומי שהוא קצת יותר זך. אתם רואים שאלו שלא רוצים ללמוד קבלה הם שמנים, שמנים... אף פעם לא הבנתי את זה: מה הקשר בין

התורה "וישמן ישרון ויבעט", כי זה לשון גס: "וישמן ישרון ויבעט". טוב, זה מובן. אתם רואים אותם ברחוב וגם בבתי משפט. אז אני חוזר למושג של אברהם ואבימלך, עכשיו, זה ברור, המושג של קדושת חוץ וקדושת פנים. החפץ חיים ממשיך: כמוכן יש אהבת פנים ואהבת חוץ, יש שתי מיני אהבות, והוא אומר: אהבת איש ואשתו זה מותר בבית ואסור בחוץ. אהבת אח ואחותו זה מותר בחוץ ואסור בבית, זה מובן, בלי להיכנס לעניין של עריות. ולכן ההסבר הוא ככה: מהבהמה עד האדם יש עליה במדרגת הקדושה. המדרגה של הבהמה זה זכר ונקבה; לאותו כלי של 'פריה ורביה', זכר ונקבה. אע"פ שיש רמזים שנאמר על גבי הבהמות 'איש ואשתו' אבל זה היה לפני המבול. פה יש נושא אחר, שאני רוצה רק לנגוע בקצרה, המטרה של האדם בעולם ששייך לבהמות, זה לקרב את כל הישות לנשמת האדם, לחנך את העולם, זה נקרא 'קרבן אשה' ,זה התחיל לפני המבול, זה סוד הרועה: החיה כשהיא קרובה לאדם, היא כבר בהמה לפי סוד המקובלים, ב-'הגיון נפש' של הרב חייא בר אשר: יש בה מה: בבהמה, יש כבר משהו קרוב לאדם.

אצל האדם זה סוד ה-'מי'. האדם בגימטריה מי,

אבל כבר בבהמה יש ההתחלה של ה-'מה', שצריך להפוך ל-'מי'.

'מי' זה גימטריה 'האדם'.

גימטריה 'אדם' זה 'מה'. סוד הבהמות, זה חיות שכבר יש בהן 'מה'. ה-'מה' שצריך להפוך ל-'מי'.

אחרי המבול האדם אבד את הכוח של החינוך של הבהמות ' ;domestiquées domestication'. [ביות] פתאום אנחנו רואים את זה: אבדנו את הכוח הזה, חוץ בקרקס, אבל זה לא אותו עניין. וזה סוד של הנבואה של ישעיהו שהכבש והארי יהיו יחד, "זאב עם כבש" מה קורה בצאן? יש דווקא זאב שהוא עם כבש, זה הכלב "ונער קטן" איתם, זה מה שכתוב בפסוק של ישעיהו. הכוח הזה שהיה במין האנושי נאבד. זה סוד הרועה, זה המטרה של האדם: "ורדו בדגת הים ובעוף השמים", זכה רדו, לא זכה ירוד יש משימה לאדם גבי העולם, אבל העולם שייך לבהמות. רבי יהודה הלוי: הריה"ל אומר באחד השירים שלו: "כי גר תושב אני על גב אדמה", אנחנו כגרים-תושבים, כאלו באנו מעולם אחר. הנשמה שלנו באה מעולם אחר, ואנחנו מרגישים בזה. אנחנו שייכים ולא שייכים, גר ותושב. זה סוד המושג 'גיור'. כשלא-יהודי רוצה להתייהד אומרים עליו שהוא מתגייר אבל זה הפוך, המשמעות היא הפוכה. הוא היה גר, היה נכר, והוא התייהד. אז אנחנו אומרים שהוא התגייר? כי היהודי הוא גר בעולם. יש מדרש יפה של החסידים על הפסוק: "גר ותושב אנכי עמכם ,"זה מה שהקב"ה אומר לישראל. החסידים מסבירים את זה, אני לא זוכר אם זה חכם, אבל חסיד זה חסיד: אם אתם רואים את עצמכם כתושבים אז אני גר. אם אתם רואים את עצמכם כגרים אז אני תושב. "גר ותושב אנכי עמכם", תלוי בהתנהגות שלכם. אם אתם רואים את עצמכם כשייכים לאדמה, כמו משפחות האדמה, אומות הטבע, אומות העולם, טבעי, שנדמו כבהמות, אז אני בחוץ. אם אתם רואים את עצמכם כגרים, אז אני מלך העולם. תפסתם את הכוונה של המדרש. אני חוזר לסוף ההסבר של החתם סופר:

מהבהמה ,זכר ונקבה, אנחנו עולים למדרגה של איש ואישה -אע"פ שכמו שציינתי: יש משימה של האדם, אין מושג כזה חוץ מאיזה רמז: עורות "אילים מאדמים" מאדמים זה אדום, אבל אפשר להבין את המשמעות: זה אילים שהתקרבו להיות אדם- זה סוד ה-'אשה' עולה, עליה של נפש החיה. אז אצל אדם הראשון: " לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת." יש כבר הכרה 'פנים אל פנים', אחד מול השני, בסוד המילה, והתחלה של לשון הקודש, והתחלה של הקדושה של הנישואים שנקראים קידושין. אבל זה רק המדרגה הראשונה, שלב הראשון.

אחר כך הייתה ירידה. מיד כשמופיעים את האבות מתחילים שוב באותה עליה. הדבר היחידי שהיה להם להסביר לעולם החיצוני זה: האישה היא האחות. צריך להגיע למדרגה שניה של האהבה: אשתי היא אחותי. ויש כמה ניסיונות עד שזה מצליח אצל יצחק, הוא צריך להכיר בזה, היא צריכה להכיר בזה, והם צריכים להכיר אחד את השני, פעמיים אצל אברהם, פעם אחת אצל יצחק, כשזה מצליח אצל יצחק דווקא אצל אותו אבימלך, אותה שושלת, אז הפסוק אומר: "והנה יצחק מצחק ,"יצחק לשון עתיד, אינו רשאי לצחוק אלא רק באחרית הימים, "אז ימלא שחוק פינו ,"אבל יש איזה מומנט של אחרית הימים כשהיא אמרה והוא אמר אחותי היא, כשזה הצליח. אז זה מה שטוען אבימלך, הוא אמר את זה. הגוי הזה לא הבין שום דבר, אז הוא טוען: אמרת שהיא אחותך אז היא פנויה בשבילי. הרעיון הזה , כי האישה צריך להיות גם את האחות, ויש שלבים,
קודם כל זכר-ונקבה,
אחר כך איש-ואישה
ואחר כך אח-אחות: "האשה נקנית בשלש דרכים "במובן אחר של המשנה. אז הגוי לא הבין, אז בחלום שלו הוא אומר, וזה ממש ביטוי חריף מאוד במקרא, "הגוי גם צדיק תהרג ."מה זאת אומרת גוי צדיק? יש דבר כזה: "גוי גם צדיק"? הוא היה משוכנע שלא עשה שום עוול אפילו אצל בני נח יש גבול -אם אפשר לומר- לעריות, אבל הוא לא תפס את זה, ולכן הגמרא מסבירה: "השב אשת האיש" מכל מקום ,ובמה שאתה טוען הוא אמר "הגוי גם צדיק תהרוג", אז תדע, אורח בא לאכסניה אתה שואל אותו על אכילה ושתיה או על עסקי אחותו או אשתו? ולכן היה צריך להתנהג לפי הדרך ארץ, והוא לא התנהג לפי הדרך ארץ, כי השאלה שמה היא ככה: "אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון ."כשאמר: "הגוי גם צדיק תהרג?" הגמרא שואלת: למה בכלל הגויים מתים? אין להם תורה, ולכן אין להם עוון, ולמה מתים? מתים על הדרך ארץ. היה צריך לפי הדרך ארץ לקבל אברהם כאורח, מה עושה? פתאום, מיד הוא שואל, זה אשתך או אחותך? על זה נשפט, ועל זה נענש. מתוך זה, מתוך אותה הקבלה, אנחנו מבינים את הכוונה של החפץ חיים (י.ג: התכוון כנראה לומר: החתם סופר). כמו שהמושג הזה של קדושה בחוץ אין לה מובן, כל עוד שאין לנו השיעור קומה של האבות, אז אני מבין שהמושג הזה של 'אהבה' בין אח ואחות זה לא מובן גם כן, עד שמגיעים לאותה מדרגה של אותה מידה, אבל זה הסיפור של התורה.
עד אדם הראשון הייתה אותה מעלה ל'איש ואישה'.
כשאברהם מתחיל את המידות שלו, נאמר, הוא מתחיל במה שהאדם הראשון סיים. זה עוד מה שצריך להצליח, אז זה המאמץ של האבות.
דרך אגב, אנחנו רואים את כוחו של יצחק אבינו, הוא מיוחד במינו, זה מן האבות שהוא שייך למדת הדין. יצחק בעולם הזה זה הצדיק. כלפי עולם הזה, זה הצדיק של מידת הדין.
52 צד ב' 01-457
אברהם ויעקב הם צדיקים אבל בבחינת עולם הבא. וצריך לעבור דרך מדרגות של הדין כדי לזכות בעולם הבא ואז מתגלה: "יהו"ה לבדו ביום ההוא ,"דהיינו רק רחמים. "יהו"ה לבדו ביום ההוא", זה התחלה של השיעור של הערב. כשעולים ממדרגה למדרגה, ממלכות לכתר, עולים מדין לחסד גמור.
אז , אבל העולם נברא מחסד לדין, עד שהגיע לדין, גילוי הדין במלכות, זה העולם השפל. התיקון זה מדין לחסד.
ולכן יצחק הוא הצדיק של עולם הזה. ולכן כשיצחק בא להגן על ישראל, הקול שלו הוא יותר חזק מתפילתו של אברהם או של יעקב. אתם זוכרים את הסוגיה בגמרא של שבת

על הפסוק של הנביא: "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה יהו"ה אבינו גאלנו מעולם שמך." אז המדרש מסביר, שהקב"ה אמר לאברהם: "בניך חטאו": מה יהיה דינם? ואברהם השיב: ש "ימחו על קדושת שמך". אז קפץ ליעקב ושאל אותו אותה שאלה, והשיב גם כן שימחו על קדושת שמך. אז אמר אין חכמה לא בזקנים ולא בדרדקים. אז יצחק אמר: כשאמרת בני בכרי ישראל היו בניך. עכשיו שחטאו בני שלי? אז נחלק: "פלגא עלי ופלגא עליך". כמה שעות יש ביום? לילה אין חטאים -אצל הצדיקים אין חטאים-, ואחר כך שעות של עבודה לא חוטאים, דרך ארץ ותורה משכחת עוון, ושעות של לימוד לא חוטאים, מה חסר? קצת. תיקח חלק ואני אקח החלק השני, וכבר לקחתי את חלקי כשפשטתי את צוארי על המזבח. ולכן אמרו ליצחק אבינו אתה. כשאברהם, שהוא הצדיק של מדת החסד הוא בא כסנגור, זה מדת החסד, זה התפקיד שלה, זה לא חזק. כשיעקב שהוא הצדיק של הרחמים בא כסנגור, זה רחמים. אבל כשהצדיק של מדת הדין, הצדיק של עולם הזה, בא כסנגור אז זה חזק. מצבו של יצחק הוא חזק מאוד. בין אדם לחברו, היה לו רק אישה אחד. בין אדם למקום, לא יצא מא"י, בין אדם לעצמו, לא שינה את שמו. יצחק הוא הצדיק המיוחד של ישראל, ולכן אנחנו יודעים שבזכותו אנחנו יוצאים מהגלות, שהקב"ה חישב את הקץ, חישב את הקץ מלידת יצחק. כי זכותו של אברהם לא מספיק כדי לשים קץ לגלות, הוא שייך גם לגלות. זכותו של יעקב לא מספיק הוא שייך גם לגלות. רק יצחק שייך לא"י, ולכן בזכותו יש קץ לגלות. זה עוד נושא לפני עצמו. יש משימה כלל עולמית לעם ישראל דרך אברהם ודרך יעקב, אבל דרך יצחק זה שייך לא"י, לקדושה של פנים, אם אפשר לומר. הנה זה מעניין, דווקא הוא הצליח בעניין של אח-אחות והתיקון נגמר אצלו.

למה דיברנו על כל העניין של אברהם ואבימלך, יצחק ואבימלך? עניין קדושת פנים וקדושת חוץ.

כל עיקר כוונת הפירוש הזה של שערי אורה, זה לגלות כוונות של התפילה. אז התפילה נקראת בגמרא חיי שעה.

התורה נקראת חיי עולם. בתפילה אנחנו מתפללים, כדי לקבל את ברכת יהו"ה לעולם הזה, עכשיו, זה בבחינת עולם הזה, התפילה. בתורה אנחנו לומדים חיי עולם הבא. כשאנחנו נמצאים בעולם התורה, אנחנו נמצאים בעולם הבא, זה החלק שלנו בעולם הבא: ותן חלקינו בתורתך, "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא".

צריך להבין את זה: עולם התורה זה לא עולם הזה, זה עולם הבא. יש דברים שרק הקבלה נותנת לנו להבין, כי אין לנו כוח לזהות אותם, כי הם שייכים לעולם הבא. אז המפרשים באים כדי להסביר לנו 'כלומר'. כלומר בעולם הזה הנה משהו שדומה.

צריך לקחת את זה ברצינות: 'תורה מן השמים' היא לא שייכת לעולם השפל, רק הפשט של הכלים, וגם הפשט של הכלים, יש דברים שאנחנו לא מבינים, למשל מה זה מלאך? תראו את העומק של רש"י כשהוא מפרש: "מלאכים ממש", "איזה מין, מה אתם תופסים בזה? רק מהמדרש אמרו אפשר להבין או שהם 'בשר ודם' או שהם מלאכים. רש"י אומר: אני יודע שזה מלאכים ממש. מה זה: 'מלאך ממש' מי יודע את זה? באה התורה שבעל פה ואומרת: 'כלומר'. אני זוכר, כשהייתי בתלמוד תורה היינו אומרים ה-'כלומר' הזה הוא כולו מר. זה לא היה ב-'Colmar'. או אמר או לא אמר, מה זה 'כלומר'? זה כוחו של רש"י דווקא, המקרא הזה, שניתן לעם העברי בתקופה של הנבואה, היה אפשר לזהות: עולם הבא היה מתגלה בעולם הזה: בא"י. המקרא הזה, הוא בא לפרש אותו ליהודים. איך הוא מתחיל? "בראשית ברא - אין המקרא הזה אומר אלא דרשני." אין לו פשט בשבילנו, כי הפשט בשבילנו זה הסוד. לכן צריך להבין אותו לפי הרמז, לפי הדרש. מה נרמז לעולם שלנו? דווקא בתפילה, זה התחום של אותו רמז: מה הקשר בין

עולם העליון ועולם התחתון. אז אני חוזר למה שהתחלנו: המתפללים הראשונים היו הנביאים "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך". דווקא הנביאים אחרונים מסרו לנו את נוסח התפילות. התפילה נכתבה ברוח הקודש של הנבואה, וההסבר לפי דעתי הוא פשוט מאוד: בין הקב"ה והאדם יש רק קול: "זולתי קול."
כשהקול הוא מן הקב"ה לאדם זה הנבואה.
אותו קול מן האדם להקב"ה זה התפילה.
לכן א"א להבין פשט התפילה, בלי להבין את הכוונות של הביטויים במקרא לפי לשון הקדש, לפי חכמת הנבואה. זו המטרה של הקבלה. חוץ מזה, מה שצריך להבין זה סוד המילה 'מקובלים'. לפי ההסבר באוניברסיטה או בכמה ישיבות היה צריך לומר 'המקבלים': אם אני מקבל 'קבלה' היה צריך לומר 'מקבלים'. מה זאת אומרת מקובלים? יש לנו מקור בגמרא בפרק חמישי בברכות: "אם שגורה תפלתי בפי - יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו - יודע אני שהוא מטורף." רש"י מסביר: תפלתו מטורפת ולכן מקובל, המשמעות לפי התלמוד, זה מקובל בתפלתו. כל התפילות נשמעות: "שומע תפילה". אבל למה התפילות אין להם מענה? מכיוון שלא יודעים לכוון בתפלה. פה זה נושא חשוב, כי אע"פ שיהודי לא מבין אפילו התרגום של התפילות, הוא חייב להתפלל באותו טקסט. מה שמבקשים זה שלא תהיה טעות, שזה יהיה מדויק.
אני לא זוכר איזה ממורי אמר לי את זה, יתכן שזה הרב אפשטיין ז"ל, אחד ממייסדי גוש עציון, היה מורה לתלמוד בצרפת, אם לא כן זה היה יכול להיות הוא, הוא אמר: אתה לא מבין אבל הנשמה שלך מבינה, לכן תקרא מה שכתוב. צריך לכוון את הלב, ולא להטעות בביטוים, כי הנשמה מבינה במה מדובר. אז, ההגדרה של המקובל זה בתפילתו: כל עיקר חכמת הקבלה, אפילו הקבלה העיונית, הקבלה המעשית, זה סופסוף לדעת לכוון בתפילה. פה זה ממש ההקדמה הבסיסית, פירוש התפילה כדי להבין באיזה דרכים התפילה עולה למעלה. הכלל הכי חשוב: מה המשמעות, לפי חכמת הנבואה, של כל הביטויים שיש בתפילה, לפי נבואת המקראות. זה מה שרציתי להקדים זה לקח קצת זמן אבל זה היה נחוץ.
אנחנו מגיעים לדוגמא הכי מאפיינת: המילה: 'אתה', כשאנחנו אומרים בתפלה: "ברוך אתה". רצית לשאול משהו:
[מה שהרב הסביר, המדרגה השלישית של אח-ואחות, לא הבנתי] אני אתן דוגמאות בפסוקים. יש פסוק בשיר השירים: "מי יתנך כאח לי ... אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי." מה פשט הפסוק? "מי יתנך כאח לי", זה השולמית שאומרת לשלמה. זה רשאי רק בחוץ. "אשקך' גם בחוץ. לנשק את אשתו בפנים זה בינו לבינה. אבל לנשק את אחותו בחוץ - מכיוון שהיא אחותו.
הכוונה, הסוג הזה של אהבה, כל עוד שאין הסוג השני הזה של אהבה בין אח לאחותו, גם בין איש לאשתו האהבה היא לא שלימה. אתם צעירים, ברוך ה', יש לכם זמן כדי להבין את זה, אבל מי שהתקדם בגיל, יש פסוק בזה "ויגילו ברעדה." (צוחק) יש איזה שלב שהבעל רואה את אשתו כאחותו והאישה רואה את בעלה כאחיה. זה סוג אחר של אהבה, שדומה יותר לאהבת הכלולות, מאהבת הנישואים, זה יותר עמוק, זה צריך להגיע לפי הניסיון. זה ניתן להבין דרך הדוגמאות האלו. יש בספרות הרבה דוגמאות כאלו. כשאיש ואישה שבאמת אוהבים אחד את השני, מגיעים לאיזה גיל מסוים, הם מתחילים להידמות אחד לשני כאח ואחות. בספרות הצרפתית זה: 'Philémon et Beaucis'. דאם לא כן, מה באה התורה ללמדנו, בסיפורים האלו? זו תורה, זה לא אגדות. זה תורה ממש. האבות גילו מידות בעולם, מידות של דרך ארץ בעולם. זה אלפיים שנה של מאמץ של דרך ארץ, כדי להגיע, להתחלת הקדושה. המטרה של התורה זה לא הדרך ארץ, זה

הקדושה. דרך אגב לומדת לנו דרך ארץ, אבל דרך אגב מכיוון שזו התורה של העם העברי, אז זה דרך ארץ של העברי, דרך ארץ של האבות.
צאתם יודעים את זה שצריך קודם כול להגיע למדרגה של דרך ארץ, ורק אז יש טעם להתחיל בתורה.
אנחנו קוראים את פרקי אבות דווקא בין פסח לשבועות. קודם כל הדרך ארץ אז מקבלים את התורה. קדמה דרך ארץ לתורה אלפיים שנה והמילה ראשונה של תורה שהקב״ה אמר לאברהם זה: ״לך לך״. ולכן אני פירשתי פעם: קדמה דרך ארץ ישראל לתורה אלפיים שנה, וזה מתחיל ב-״לך לך״, זה דרך ארץ ישראל. אתם תופסים?
אז הם גילו את המידות: אברהם גילה את מידת החסד, יצחק גילה את מידת הדין, יעקב גילה את מידת האמת. דרך אגב, כל הסיפורים שיש בספר התולדות הזה, זה החכמה של הדרך ארץ, שהיא חכמה של שם ועבר, הידועה וזה לא אגדות, זה דברים חשובים מאוד. מתוך זה - אתם רואים איך אנחנו צריכים את המדרשים, ואת המפרשים, ואת הגמרא, כל התורה שבעל פה כדי להתחיל להבין בחכמה של החכמה של התורה. דרך אגב, למדנו מושג אחד זה, הקדושה שיש בעולם הזה, ולמה רק המקובלים ידעו לכוון בתפילה, כי לפשטנים זה היה מסוכן, זה מביא אותם להתבוללות: האומר מה יפה אילן הזה, מה יפה הגוי הזה, האומר מה יפה איך אפשר לומר בבת אחת: ״כבודו מלא עולם ״ולא להאמין בזה? מכיוון שזה היה מסוכן: היינו בתוך הטומאה של ארצות הגויים, אבל ידענו שבתוך אותה קליפה של הטומאה יש קדושה עמוקה, השייכות של קדושת הבורא לעולמו, לעולם הזה. כשאנחנו מתפללים, על מה אנחנו מתפללים? על הברכות שאנחנו צריכים לחיי עולם הזה, ולכן התפילה נקראת חיי שעה. התורה, תלמוד תורה נקרא חיי עולם.
אתם רואים דרך אגב את הטעות של הצדוקים? הצדוקים הפכו את הקערה, אם אפשר לומר, היו רואים בתורה חכמה שייכת לעולם הזה, והיו רואים בתפילה חכמה השייכת לעולם אחר, זה הצדוקיות, זה הדתיות של המשכילים, של ההשכלה. זו הטעות של אלו שאין להם שום מושג מה זה נבואה, מה זה תורה מן השמים, מה זה אחדות הבורא, מה זה, כי הבורא ברא העולם הזה ואין ׳אל׳ אחר עוד. המדרש מרחיק לכת ״כתועפות ראם לו, אלו השדים ,״מי יכול להבין את זה? רק בחכמת הקבלה. אתם מבינים למה צריך איזה גיל מסוים, אחרי סיום לימוד הנגלה, כדי לעמוד בזה. זה לא המטרה שלנו, אנחנו לא לומדים קבלה, סתרי תורה, אנחנו לומדים את פשט התפילה. וכדי להבין את פשט התפילה, צריך להבין את המשמעות של הביטויים של התפילה כפי שהם, לפי חכמת הקבלה, במקרא. זה ההקדמה שרציתי להזכיר.
[החתם סופר בתשובה שלו אומר שבאמת (...) שבגלות אין באמת קודש. בארץ ישראל יש קודש שבטבע] יפה. זה מה שאמרתי. אבל בחו״ל, בארצות הגויים הטומאה גוברת, הקליפה גוברת אבל בתוך הקליפה יש קדושה בהעלם: ואותה קדושה, היא בריאה של הבורא.
[למה צריך לעבור דרך א״י?] בסיבה שאתה הסברת: כי בא״י זה בגלוי. תשמע! כל העולם כולו, מסיבות שלהם מגדירים את הארץ כארץ הקודש, אפילו שזה מושגים שלהם, אפילו שזה סיבות משלהם, וזה רחוק מהאמת שלנו, אבל בכל זאת זה עובדה, זה עובדה מאסיבית: העולם כולו רואה בארץ, הרגיש בארץ, קדושה יתירה מכל הארצות. זה לא אומר שאין קדושה בשאר הארצות, אבל קדושה מסוג אחר, אבל יש. מה שהוספתי, אני מבין למה צריך לחזור ולחזור ולתקן את דרכי החשיבה, שהתרגלנו בחשיבה שלנו בגלות, להגדיר את העולם החיצוני כטמא בעיקרו כדי להישרד נגדו. זאת הייתה הסכנה של התבוללות: מי שהיה מגלה את הטוב שברע הזה, היה אוהב את הרע הזה, ולכן קיבלנו מהמחנכים שלנו דרך אלפיים שנה: לא לשמוע, לא לראות, כל זה טמא. אבל באמונה

שלנו, באמונה שלנו כל זה: הבריאה של הבורא. לכן כשחוזרים לא"י, אנחנו ממשיכים באותה מחשבה, כל מה שזה לא ישראלי זה אבוד. שוכחים שזה לא כל כך פשוט, הקליפה גוברת בו, אבל בתוך אותה קליפה יש ערכים של קדושה עמוקה מאוד, זה הנושא שלנו. אני מבין את המקור של החתם סופר: מי שלא יכול להחזיק את זה, מוטב שיחשב שהכול זה גיהינום, ורק ארץ ישראל זה עולם הזה. אני זוכר מה שאמר הרב נחמן מברסלב: מדברים על עולם הזה בעולם הבא, אמר דבר עמוק מאוד. הוא אמר: עולם הבא אנחנו מבינים, אבל עולם הזה, איפה? פה זה גיהינום. הוא היה בגלות. צריך להבין את זה. מה ראו האבות בחוץ? מה עשה אברהם באור כשדים, מה עשה יוסף במצרים? יש מתח בתוך המשימה של עם ישראל בעולם, בין הממד הזה של הקדושה בחוץ והממד של הקדושה בפנים.

מה שרציתי להסביר: התרגלנו בגלות וזו הסיבה של ההישרדות שלנו, התרגלנו בגלות לשלול את הכול: "הכול מכל כל". המקורות שאמרו ההפך לא היו מובנים. איך אפשר לומר: "כבודו מלא עולם" ולהתייחס לנוף של העולם כהיפך של כבוד? חכמי ישראל מסרו לנו ברכות שצריך לומר, למשל, כשפוגש חכם של אומות העולם, צריך לומר ברכה, לא אותה ברכה של חכם של ישראל, אבל צריך לומר ברכה! איך אתה מסביר את זה. לא הייתי אומר דברים כאלו בצרפת, כי היו מאמינים, בי. אם אני יכול להרשות לעצמי, אתם עוד בדרכי תשובה בעניין של דרכי החשיבה של הגלות, ולכן זה הכיוון שלכם, לא להפוך כיוון עד שתגיעו לאותה מדריגה: איך להבין את זה, שבתוך הטומאה של החוץ יש קדושה ששורשה היא יותר עמוק משורש הקדושה שבפנים, זה מה שמגלים לנו.

[מה עשינו באלפיים שנה אם סגרנו את העיניים ואמרנו שהכול טמא, לא הצלחנו בשליחות אלפיים שנה? התרגלנו. הכול טמא] אתה אומר שליחות, מי אמר שליחות? זה כבר תיאוריה שלמה כשאתה אומר 'שליחות', מי אמר שזו הייתה שליחות? אם לא הצלחנו בשליחות היה צריך לחזור מיד.

לפי דעתי זה נושא אחר: מה המטרה של הגלות? אני רוצה להסביר אחרת: השאלה היא: מה המטרה של אורך הגלות, למה הארכנו כל כך? כל פעם שאני חושב על הנושא, אני ממש המום: אלפיים שנה, זה יותר מעולם ומלואו, אלפיים שנה.

לאלו שאומרים שיש לנו משימה של שליחות בגלות, איזו משימה יש לנו? ללמד אומות העולם: "ואהבת לרעך כמוך ?"אלפיים שנה לא הצלחנו וצריך להמשיך? יש הרבה חכמי ישראל בחוץ שממשיכים לומר אותו דבר: יש לנו משימה של מחנכים אצל הגויים. אלפיים שנה לא הצלחנו, למה אנחנו ממשיכים? הקב"ה החליט שהגיע הקץ, והקץ הגיע במאורעות שאתם יודעים, במאורעות של הדור שלנו וממשיכים באותה אשליה. אני רוצה לומר לכם: זה לא הסבר של המקובלים, ההסבר של המקובלים זה להוציא מהגלות את ניצוצות הקודש. ניצוצות הקודש שהיו בגלות, לפני הרבה זמן הוצאנו אותן. לא צריך להיות שמה כאסירים בגיהינום שלהם כדי ללמוד מתמטיקה או ללמוד פיזיקה. לפני הרבה, הרבה זמן גמרנו מזה. וכל מה שקרה, זה היה בטל ומבוטל, אלף שנים של כאב מיותר. כשתלמדו את כל המקורות על זה בקבלה, זה ממש, אנחנו נדהמים לראות איך עם ישראל איחר את הזמן.

אתה אומר שזו שליחות, איזו שליחות? כשאני מדבר בצרפת אני שואל אותה שאלה פשוטה: יש לנו משהו למסור לגויים, מה? "ואהבת לרעך כמוך" זה לא הצליח אלפיים שנה, הם שמעו את זה, הם אומרים את זה, יותר מזה: הם אומרים שהם אמרו! למה זה דומה? למה שקרה להבל אצל קין. המשימה של הבל הייתה לחנך את קין. הוא לא הצליח, מה קרה לו? אותו סיפור נמצא אצל יעקב ועשו, אבל בצורה אחרת לגמרי, כי רבקה הבינה מה שקרה לחוה ורבקה אמרה ליעקב: אל תחזור על אותו תסריט, תברח.

מה קרה בתקופת הנאציזם? היהודים חזרו שמה, חזרו לצרפת, חזרו לספרד, חזרו לגרמניה, רוצים לחזור לאותו מוקד. אחרי אותה תקופה מה קורה לקהילות במה שהייתה ברית המועצות? זו סכנה נוראה בשבילם והם יודעים את זה, לא באים. היהודים של מערב אירופה נשארים שמה. איזו טענה יש לנו: לחנך את הברברים האלו? להמשיך אחרי אלפיים שנה, זה לא מובן, זו טענה שאין לה שחר. הייתה תקופה שהיה לנו מה למסור, גמרנו, וזה לא הצליח. תזכרו את הסיפור של קין והבל ועשו ויעקב: יעקב ברח, אז הוא היה שריד, הבל לא ברח עלה על המוקד. צריך להבין את זה, כאילו א״א להסיק מסקנות מהניסיון של ההיסטוריה: כל דור וחכמיו.

[היות והיהודים נשארו שמה, והרבה התבוללו, האם צריך לעשות את העבודה של הוצאת הניצוצות מחדש, שוב יש קדושת ישראל בין הגויים?] אתם מדברים כאלו מדינת ישראל לא קמה. אפשר לישראלי, אם יש לו צורך ללכת, לנסוע כדי ללמוד מה שהוא רוצה ללמוד באיזה עיר שאפשר ללמוד, צריך להיות בגלות בשביל זה? צריך להיות גאה כישראלי באוניברסיטה של גוי. נקודה. להמשיך בגלות? להמשיך קהילות צמודות לטומאה של הגויים, לרשעות של הגויים, לברבריות שלהם? כשהרב הראשי של צרפת בא פה, הוא מייצג מי? את צרפת. הוא יודע שהוא לא מייצג את צרפת, הוא יודע שמדינת ישראל שייכת לו, אבל הוא מייצג את צרפת. הוא מחכה כשיגיע לגיל של פנסיה, הוא יחזור כעולה חדש בערי פיתוח: רחביה... זה פסוק ״מן המצר קראתי יה ענני ב(מ)רחב יה .״(צוחק) זה עם משוגע: אנחנו צריכים יהודים פה, ויהודים שמה מדברים על משימה חינוכית אצל הגויים אחרי אלפיים שנה של כשלון.

[יש התקדמות, הם גילו שהעולם הוא עגול, יודעים להסתובב] לשנה הבאה בירושלים מהצד השני.

[מה הפתרון של הרב? איך באמת יבוא התיקון לעולם החיצוני, לעולם של הגוי, לעולם של הכלי?] תשמע! העולם הגויים, העולם החיצוני, הוא מחכה לישראלים כישראלים, את הגאולה. יש להם בעיות והם מנחשים שפתרונות של הבעיות האלו זה בידי הישראלים כישראלים, לא כיהודים. אתם לא מרגישים בזה? שלישראל כישראל ישראלי, יש שם ותהילה בכל העולם, פי כמה מהשם והכבוד של היהדות? אתם לא מרגישים בזה? כי אני הייתי בגיל שלכם לפני המלחמה, מלחמת העולם, שם ׳יהודי׳ היה בזוי, לא כלום. פתאום הכול השתנה. הודות מה הכול השתנה? הודות מדינת ישראל, פשוטו כמשמעו.

[המושג ישראלי בארץ הוא יותר נוטה לחילוני] זו הכוונה שלי.(צוחק) יש גם כן אנשי תורה שהם ישראלים, ולאו דווקא חרדים נגד המדינה. הגויים האלו אינם טיפשים, יש להם עיניים, יש להם אוזניים, הם מבינים, תופסים במה מדובר, הם מתייחסים לאפשרויות של פתרונות של בעיות האנושות במעבדה הקטנה שהיא מדינת ישראל כמדינה. זה לא יצא מן הגטאות, זה לא יצא מהקהילות, כקהילות. והצרה שהיהודים עצמם לא תופסים - לא חילונים ולא דתיים- לא תופסים מה קורה, גם אלו וגם אלו. מה שקורה בממשלה עכשיו זה סימן שהעם משתגע, זה ממש עניין של שעטנז במדרגה ראשונה. היו אומרים, אצל החסידים אומרים, שזה ממשלה משיחית ממש: מערך, מרץ, ש״ס, ׳ממש׳. מה שקורה, זה ממש בלתי יאומן. כולם עושים את עצמם כאלו הגויים הם טיפשים, הם צוחקים. אני רוצה רק לתת דוגמא אחת שאני רגיל להסביר אותה ואני מדבר על זה הרבה: הבעיה של האנושות עכשיו, לפי דעתי אחת מהבעיות העיקריות, היא: איך שבני אדם מצורה שונה לגמרי אחד מהשני יכולים לחיות יחדיו? זו הבעיה של אומות המאוחדות, איך לאחד את האנושות? אז מגלים מדינה, שאנשים באים מכמה מאות נופים תרבותיים שונים וחיים ביחד, עם בעיות, אבל חיים, וזו מדינת ישראל. כל

יהודי במדינת ישראל, שורשו בנוף תרבותי אחר לגמרי וזה קיים. הסוציולוגים אצלם מגלים את זה, ברור שיש הרבה אנטישמיות בהגדרות שלהם, אבל מכל מקום הם לא יכולים לא לראות את זה. ההוכחה שזה אפשרי זה מה שקורה בישראל. ולא רק זה, המדינה יש לה ארבעים שנה פלוס משהו, ויש כמה המצאות מכל מיני תחומים ששייכות כבר לאנושות כולה. אתם לא יכולים לתאר יחסית כמה כנסים מכל העולם באים דווקא לירושלים, או לחיפה, או לתל אביב ולא במדינה אחרת, אם זה בספרות, אם זה ברפואה, אם זה בכל מקצועות, פתאום, בין לילה כל זה צמח, והגויים מרגישים בזה, לכן הם נגד, אבל מרגישים בזה. אם יש תקוה לאחרית הימים זה עובר דרך מדינת ישראל כמדינה לא כמכלול של גטאות: אם זה בני ברק, אם זה הר נוף, אם זה בית וגן, שהוא בני ברק בורגני, אין הרבה הבדל, אע"פ שבורג אמר: 'בורג אני'. (צוחק) זה מה שצריך לגלות.

[זה הסיבה שיש אי-הבנה שלא מבינים בדיוק מה זה להוציא את הניצוצות הקדושות, חושבים שזה חינוך, זה חינוך של אמת, זה להוציא את ניצוצות הקדושה של הגלות?]

מה זה חינוך? להוציא את נצוץ הקדושה שיש במציאות, וזה נמצא בתרבויות, ברור, זה לא עניין של החינוך, זה עניין של תרבות. אנחנו לא צריכים את החינוך שלהם, אלא התרבויות שלהם. תשמע! יש איזה מין שקר מוחלט: מקבלים אותה תרבות ואומרים שלא מקבלים. מקבלים אותה ובצדק.

תשמע! יש רק שלוש תיאוריות להסבר של הגלות:

-התיאוריה הראשונה אומרת: זה עונש ורק עונש.

-התיאוריה השנייה אומרת זו שליחות ורק שליחות.

-לפי הקבלה זה לא זה ולא זה, זה משימה של עבד הבורא, כדי לאחד את הערכים המפוזרים שבעולם. אנחנו מקבלים חכמת הכלים מהגויים, ושמים אור הקדושה ומאחדים את הערכים. כל זה צריך ללמוד, נושא אחרי נושא. אני מציע לכם ללמוד את תורת הרב אשלג, כל ההקדמות של הרב אשלג, הקדמות לפירוש הזהר בעיקר, כדי להבין מה הכוונה של התורה כשאומרת שיהו"ה אלהי ישראל הוא בורא עולם, ולישראל כעבד הבורא יש משימה עולמית, אבל כישראל. לאותה משימה יש הסכנה של התבוללות, אבל התקופה השתנתה לגמרי, לא צריך להיות אסירים של הגויים, כפי שהיינו בגלות, כדי לקיים אותה משימה. החידוש של הדור שלנו זה: לא צריך, אלא חובה לקיים את זה כישראלים. מכיוון שיש פילוג בעם בין החילונים והדתיים, שלא אלו ולא אלו לא רוצים להבין ולקבל את המשמעות האמיתית של מה שקרה לנו בהיסטוריה, חוץ מקומץ תלמידי חכמים שהם גם שייכים למדינה וגם שייכים לתורה, הרוב הוא בבחינת צדוקים, אם הם חילונים אם הם דתיים. הם רואים היהדות כדת דומה לכל הדתות אבל שייכת לנו, אז חלק מהם לא רוצים אותה: זה החילונים, וחלק מהם מקיימים אותה: זה הדתיים. ותורה איפה? ולפי דעתי מה שחסר לאלו ואלו זה דווקא חכמת הקבלה: הם כמו שני הידיים שהם ככה: חסר להם את התוכן. זה היד של הדתיים, זה היד של החילונים, או ההפך, ולכן אינם יכולים להתחבק. לאמיתו של דבר, זו לא בדיחה, כל מה שחילונים אומרים על הדתיים, טוענים שחסר להם את העיקר, כל מה שהדתיים טוענים על החילונים שחסר להם את העיקר, שניהם צודקים: חסר העיקר.

[האחדות] לא! הפנימיות של הדברים. אתם לא מרגישים בזה, כי חילוני רגיל בישראל מעדיף להיות התורה אצל האנטי-ציוניים, לא רוצה לשמוע שיש תורה אצל דתיים ציונים, הוא מפחד מזה. גם ההפך: החרדים רואים את הישראליות דווקא אצל החילונים. ויש איזה מין גשר שהוא המבדיל (מפדיל מלשון מפדל – צוחק) בין קודש לחול ולא רואים אותו. יש שנאה מקבילה מצד זה ומצד זה. דווקא זה לא מקרה שהרב קוק היה באותו מישור של הגשר בין שני העולמות.

לפי דעתי זה עוד לא התקופה שהעם יכול לגלות עומק תורת של הרב קוק. המהר"ל הוא רבן של ישראל. מי שרוצה לתפוס את התורה של ימינו, צריך לעבור דרך המהר"ל. כל חכמי ישראל זה תורה אבל המהר"ל שייך לדור שלנו אבל הוא היה חי לפני הרבה, הרבה זמן. באותו דור, מדורו לא היו מבינים אותו חוץ מנדירים. זה אותו ענין עם הרב קוק, זה כבר משהו אחר לגמרי, למשל יש לו חכמת ההלכה משהו ענקי, באף ישיבה לומדים אותו, באף ישיבה לא מצטטים את ההלכה של הרב קוק, זה סימן שהוא היה הנביא שבדור ובכל דור צריך לחכות דורות.

[אברהם לא הצליח למסור את המסר לאבימלך] לא הצליח שהמסר שמסר התקבל.

[המסר לא יכול להתקבל?] אצל אבימלך? אבל המסר עבר בישראל, ודווקא לא צריך ללמוד אותו כל כך, כי חיים אותו, זה כבר מידה שנהפכה להיות זהות. יהודי נורמלי, יהודי אמתי שחי לפי השולחן ערוך האמיתי, הוא רואה באשתו אחותו ולכן אין גירושין, אין כל התקלות של הזוג, כמו שיש בעידן המודרני, אפילו אצל היהודים, כשלא מתנהגים לפי שולחן ערוך אמיתי, אבל אצל הגויים זה היה קשה לתפוס את זה. אבל שמועה שמענו, אצל הרבה הרבה חברות קוראים אחד לשני: אחותי, אחי, שמעו את המסר, לא קלטו, אבל שמעו את המסר. פה זו דוגמא אחת ממש מאפיין. מתייחסים לתורה שבעל פה ולהסברים שנתנו גדולי לישראל למפרשים האלו, וזה דיוק של החפץ חיים כאלו זה דרוש. לאמיתו של דבר זו פנימיות התורה, זה מקרא, ומקרא זה לא אגדה במובן השלילי של הפשטנים. מי שלא תפס את עומק אותה חכמה, לא יודע מה זה מקרא. יש משמעות מוחלטת, אבסולוטית, מטפיזית למושגים של המקרא ורק בחכמת הקבלה מגלים את זה. למשל, אם נמשיך בניתוח של אותו רעיון של החפץ חיים גם היחס גבי התורה, זה אותו יחס:

בין ישראל והתורה יש יחס של בעל ואשתו,

ויש יחס בין בעל ואחותו.

יש הצד של חכמות חוץ בתורה: (משלי פרק א', (כ) "חכמות בחוץ תרנה "ויש הצד של חכמת פנים זה התורה של הקדושה.

יש חכמות של ששת ימי המעשה,

ויש החכמה של השבת שהיא התורה.

באמת יש שני אופנים: האופן החיצוני וזה החכמות של המדע;

ואופן הפנימי: זה החכמה של התורה, כי היא שייכת לקדושת השבת, לקדושת פנים, ליום השביעי. עם ישראל הולך לעולם, כמו אברהם שהגיע לגבולות מצרים, ושואלים אותו: החכמה היא, זה אשתך או אחותך? אם זה אחותך? אנחנו אומרים זה גם אחותי. אם זה אחותך אפשר להרוג אותך ולקחת אותה. זה מה שקרה בהיסטוריה שלנו: הורגים את אברהם ולוקחים את אשתו, כי הוא אמר שהיא אחותו. זה מה שקרה לנו עם התורה: העולם כולו לקח את זה והרג אותנו. מה לקח? את הצד השייך לחוץ. זה מובן אותה הקבלה?

אז לפי השאלה שלך, התקופה לא הייתה בשלה לאותו מסר של אברהם, אבל זה המסר של אברהם. תחשבו בלימוד שמה שקרה פה: הוא היה בן מאה שנה, והיא הייתה בת תשעים שנה, הוא אומר לה: "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את", מה המשמעות? הוא גילה את האופי של אחות ב-שרה, אז יש לו בשורה להביא לעולם. הוא ירד למצרים רק כדי למסור אותה בשורה: אשתי זו אחותי, כל זה, כל זה התגלגל מזה. אותו דבר יצחק אצל אבימלך. זה לא סיפורים להדיוטי -כפי שאומר הזהר(פרשת נשא)- שהתורה

מספרת לנו, המקרא לא מספר דברי הבית. אם ככה, הסבר של החפץ חיים זה בעמקות גדולה מאוד כי זה דווקא מבנה של העולם: יש חוץ ויש פנים. גבי הקדושה, יש קדושת פנים ויש קדושת חוץ. והקב"ה גילה לישראל את הקדושה ששייכת לבית המקדש. ומה שצריך להבין שיש קדושה בעולם מחוץ לבית המקדש.

ולנושא שלנו, שוב אני חוזר, כשלומדים תורה אנחנו בבית המקדש, בעולם הבא.

כשמתפללים זה שייך לעולם הזה. אז כדי לכוון את התפילה צריך להבין את המשמעות של לשון הקודש, של העברית כלשון הקודש, בשייכות לעולם הזה, למציאות של העולם: איך מה שנמצא בעולם העליון נרמז בעולם התחתון. בתורה זה ההפך: איך מה שנמצא בעולם התחתון נרמז בעולם העליון, אע"פ שיש גם זה וגם זה, יש פרשה סתומה, יש פרשה פתוחה, אבל בכל זאת זה הכלל.

[כשאתה מתפלל 'עם הכוונות', אתה לא בעולם הזה?] כן. אני מתפלל בשביל העולם הזה, כדי להוריד את השפע של העולם העליון בתוך העולם הזה. שוב! וזה מהגמרא, התפילה נקראת חיי שעה והתורה נקראת חיי עולם.

במה שאמרו על ריש לקיש יש איזה קושי, "אמרו עליו על ריש לקיש, שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה", מה זאת אומרת: "שמימיו ... בעולם הזה"? ימיו היו בעולם הזה? "שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה", איפה "מלא שחוק פיו", מימיו? בעולם הבא!? הפתרון זה הנושא של הסוגיה, הנושא של הסוגיה זה על המשנה: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ,"והגמרא רוצה להגדיר מה זה כובד ראש. היא מגיעה למסקנה שאנחנו לומדים את ההגדרה של הכובד ראש מהפסוק: "עבדו את יהו"ה ביראה וגילו ברעדה ,"דהיינו כשאתם עובדים את ה', תשימו יראה בעבודה; ומסיפא של מקרא: "וגילו ברעדה", אנחנו מבינים שהעבודה צריכה להיות בשמחה ולהוסיף יראה. אני חוזר על מה שאמר רבי יוחנן: "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה". בעולם הזה אסור להיות רק בשמחה, "אסור שימלא שחוק פיו", אסור להיות רק בשמחה, צריך להוסיף יראה.

דיברתי בשיעור הקודם על הביטוי: 'הקדוש ברוך הוא', הקדוש הוא שברא מהקדושה שלו ברא את העולם שלנו, הקדוש הוא הברוך.

וההרגשה שיש לנו, כשאנחנו בחוויה של היחס לקדושה, זה הרגשה של היראה; וההרגשה שיש לנו כשאנחנו בהקשר של ברכה זה הרגשה של אהבה . לכן יש לנו שני יחסים להקב"ה: היראה מחמת הקדושה, והאהבה מחמת הברכה. אחר כך נלמד קצת יותר עמוק. לכן, לעבוד את הבורא זה יכול להיות רק בשמחה. מי יכול לומר שצריך להיות עצוב, כשהוא נמצא לפני הבורא? זה אסור. עבודה זה שמחה, אבל מכיוון שיש הממד השני של היראה, צריך להוסיף יראה. לנושא של הסוגיה: מה שמחפשת הגמרא, זה ההגדרה של הכובד ראש: הכובד ראש זה המצב הגופני שלי: ראש כבד, זה ההפך של קלות ראש, זה רצינות, רש"י מפרש: "הכנעה" "כובד ראש - הכנעה "אני מרגיש לפני הבורא, אני צריך להיות בכובד ראש. אבל השאלה היא עמוקה מאוד, האם אני צריך משנה בשביל זה? מי אני, שאני צריך לשמוע שכשאני נמצא לפני הבורא אני צריך להיות בכובד ראש? זה מובן מאליו, פשיטא. למה אני צריך סמך בפסוק? והגמרא מחפשת פסוק. אחרי כמה פסוקים היא מגיעה ל: "עבדו את יהו"ה ביראה וגילו ברעדה". התשובה של הגמרא היא עמוקה מאוד, אתה לא מחפש איזה הרגש מיוחד, שיהיה מוגדר כהרגש דתי, ושרק קומץ אנשים יש לו אפשרות להרגיש הרגש דתי, כמו שיש הרגש אסתטי, כמו יש הרגש זה או אחר; כל הרגש של הלב יש לו סיבה, אז הקב"ה הוא הסיבה של הרגש הדתי. זה לא הרגש מסוים שיהיה כלי לכובד ראש, אלא כשאתה מרגיש במצב של הבחירה החופשית שלך. כי בתפילה אני לפני הבית דין, והם רוצים לדעת אם אני זוכה במה שאני

מבקש, אם יש לי זכות לבקש מה שאני מבקש, עומדים להתפלל זה כמו עומדים לפני בית דין. אצל הספרדים השמונה עשרה נקרא עמידה. העמידה היא הבית דין, ולכן יש שלשה דיינים. מה שאני מרגיש זה הממדים של הבחירה שלי. מכיוון שנבראתי כבעל בחירה יש שמחה: אפשר להצליח. אבל מכיוון שנבראתי כבעל בחירה, אפשר להיכשל, לכן יש יראה. אז מי שמרגיש בבת אחת שמחה ויראה הוא במצב הלגיטימי של התפילה. אני בא עם הבקשה שלי, ואני במצב של בעל דין לפני בית דין. ההרגש של כובד ראש הזה, זה לא כובד ראש של חרדה, זה לא כובד ראש אחר, של עצמות למשל, זה כובד ראש של ההרגשה, של אחריות שלי, כי אני נדון לפני הבית דין; ולכן מצב של לפני הבורא להיות רק בשמחה בלי גבול או רק ביראה בלי גבול זה כבר עבודה זרה. יש הממד של קדוש, הממד של ברוך.

דרך אגב, אני אחר כך אשלים את זה, מאברהם אבינו יצא ישמעאל והאיסלאם, מיצחק אבינו יצא עשיו והנצרות.

הנוצרי מכיר רק בקרבה, לכן יש לו עבודה זרה.

המוסלמי מכיר רק בריחוק, לכן הדת שלו היא דת מתאימה לאחדות הבורא, היא מתאימה למונותאיזם שלנו יותר מהנצרות, אבל זה לא היהדות: כי יש לנו גם קדושה וגם ברכה. אצל הנצרות יש רק ברכה, קדושה לא מבינים מה זה. אצל המוסלמי יש רק קדושה, ברכה לא מבינים מה זה. זה סכמתי מה שאני אומר, אבל רק אצל היהדות יש הקדוש ברוך הוא, מצד הקדוש: יראה. מצד הברוך: שמחה. אז מה אומר ר' יוחנן? "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה, שנאמר: "אז ימלא שחוק פינו", "אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה", אימתי? בזמן ש"יאמרו בגוים": "הגדיל יהו"ה לעשות עם אלה" אם אתם למדתם את המושג 'גדולה': חסד, מה החידוש שיאמרו בגוים: "הגדיל יהו"ה"? וזה רק "לעשות עם אלה". אני מזכיר לכם את הפסוקים לפי הפירוש של המלבי"ם: ישראל אומר לאומות העולם: "גדלו ליהו"ה אתי ונרוממה שמו יחדו, "כי הגוי מרגיש רק ברוממות ה'.

גדולה זה אע"פ שהוא גדול הוא קרוב, גדולה זה: לצאת אל אחיו: "ויגדל משה ויצא אל אחיו "גדולה זה היחס של חסד לזולת. ליחס של הבורא לבריאה זה הגדולה. "המגביהי לשבת; המשפילי לראות, "זו גדולה, ולכן זה שבח לבורא. "הגדיל ליהו"ה לעשות עם אלה" דהיינו רק בימות המשיח אפשר למלא שחוק פינו. אז כשהגמרא אומרת: "אמרו עליו על ריש לקיש, שמימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה", המובן הוא פשוט, המובן על ריש לקיש שמי אמר: "מימיו לא מלא שחוק פיו בעולם הזה"? "מכי שמעה מרבי יוחנן רביה" איזה חידוש פה? כל מה שמע מפי רבו הוא היה מקיים, מה אתה אומר שדווקא זה: "מכי שמעה" שאסור למלא שחוק פיו בעולם הזה" הוא קיים; וכל השאר הוא לא קיים? אלא הפשט הוא יותר פשוט: הוא שמע את המצב הזה "מכי שמעה מפי רבי יוחנן רביה": כשהיה שומע אותו לומד, ר' יוחנן היה צוחק, כשהיה שומע אותו מתפלל היה ברעדה. "מכי שמעה מרבי יוחנן רביה", מפי רבי יוחנן רביה שמע, אז הוא תפס את העניין:

כשאנחנו לומדים, אנחנו נמצאים בעולם של שמחה, יש משמעות לעולם, העולם הזה הוא העולם הזה של העולם הבא, של אותו עולם הבא שאנחנו מגלים בתורה, אז יש שמחה. תלמיד חכם שאינו מבין, הוא צריך לבכות מכיוון שלא מבין, אז כשהוא מבין הוא צוחק, הוא שמח. זה פשט של: 'שמחתה של תורה'. רק התורה נותנת שמחה. מי שאין לו תורה, הוא נמצא בשעמום, הוא נמצא בעולם שאין לו משמעות, זה פחות מגיהינום. רק התורה מגלה שהעולם שלנו זה העולם הזה של העולם הבא. מי שלומד ואינו בשמחה זה סימן שאולי הוא לא לומד תורה, הוא לומד דת שדומה לתורה. אני לא שייך לאותן שיטות של

עצבות בתורה, זה אומר דרשני. מי שלומד ואינו בשמחה יש ספק אם זה תורה שלומד. איך להיות בעצבות כשלומדים תורה?

לכן אני חוזר על מה שאומרים מפרשי שולחן ערוך: כשאתה לא מבין סוגיה, צריך לבכות כדי להגיע להבנה, אז מגיעים להבנה, וזה לא בוכה אלא צוחק: 'פנים צוחקות', כשהיה מתפלל היה בוכה, זה ברור, זה מנהג של היהודים: בתפילה בוכים. לאו דווקא אצל אשכנזים גם אצל הספרדים, בוכים בצורה אחרת אבל בוכים, בנוסטלגיה אבל בוכים. אבל אשכנזים בוכים ממש, דאם לא כן זה לא תפילה, מכיוון שמדובר בעולם הזה. כשנמצאים לצורכי עולם הזה, א"א שלא לבכות. אבל כשנמצאים בלימוד תורה, א"א שלא להיות בשמחה. זה ההבדל לכן זה לשון נופל על לשון, תלמוד תורה זה נקרא חיי עולם, תפילה זה נקרא חיי שעה. זה ההסבר של הגמרא: מי אמר: "לא מלא שחוק פיו" בחיי שעה, בעולם הזה, בשעת התפילה, כי אנחנו חיים את עולם הזה בתפילה, וחיים את העולם הבא בתורה.

דף 134, שורה לפני המילה 'אתה'.

"**ודע כי המידה הנקראת קו האמצעי** מדובר בספירה תפארת, **שהיא סוד שם יהו"ה יתברך, נקראת בתורה בלשון אתה**". ולכן, תזכרו את הכלל: כל פעם שאתם נתקלים במילה 'אתה' במקרא, יש איזו שייכות לגילוי ה' במדרגה שנקראת תפארת, זו המדרגה של שם המפורש, הויה מפורשת: יהו"ה.

שם יהו"ה בלי נקודות זה השם של המידה תפארת, שנקראת קו האמצעי. מה שלמדנו בשיעור הקודם זה הכינוי: 'נורא'.

"**והנני פותח לך בעזרת השם שערי אורה. דע כי ג' שמות הם מלמטה למעלה; התחתון, אד"י** [שם אדנות] **וכינויו בתורה 'אנ"י'"**. המלכות מתגלית בבחינת אנ"י. הוא אומר 'אני' ולכן הוא הדיין, והשם שלו - מעשרה שמות שאינם נמחקים - זה שם אדני, שם אדנות: א', ד', נ', י'.

"**כגון אנ"י יהו"ה אלהיכם**". כל פעם שיש פסוק כזה, זה רמז לספירה מלכות, שהיא בבחינת דיין. היא מקבלת את ההשפעות מהמדרגות היותר עליונות, אבל היא כוללת אותן בבחינת דין רפה, אלא אם כן, היא קשורה עם השם הויה שבא מהתפארת ושהוא רחמים גמורים. "כגון אנ"י יהו"ה אלהיכם". צריך להבין איזו כוונה פה: 'אני' זה גלוי של השם. השם הוא אלוקי שלי. כל בריאה בעולם יש לו אלוה משלה, דהיינו, היחס של האין סוף בשביל הכלי הזה של הבריאה, זה נקרא אלוה שלה. כל חכמת הקבלה היא מבוססת על כללים קטנים, כמה כללים, אחד מהם זה הסוד של המילה 'הוא'. קוראים את המילה 'הוא' ברמז לאין סוף, הוא, א"א להגדיר אותו, אין תפיסה, לכן אומרים ברמז: 'הוא', וכולם מבינים במה מדובר: הבורא. מי שסוף סוף סוף האציל את הכוחות לברוא את העולם, הכוחות של מדרגה של בורא כבורא, אבל הוא אין סוף. א"א לומר שום דבר מהאין סוף אלא שהוא אין סוף, ושהוא השורש של כל הגילויים. הגילוי של הבורא הוא גילוי תחתון כבר. אז אני רוצה להסביר את הכוונה לפי השל"ה - והמקור הוא בזהר - 'הוא', זה אותיות: "הוא ושמו אחד" ה', ו', א', הזכות של אחדות בין הוא ושמו.

אז שמו זה הגילוי שלו, תבינו את זה: 'הוא', דהיינו גם הוא וגם שמו, כי הוא זה כבר הצורך של גילוי דרך שמו. אם אני מכיר את שמו, אז, יש לי איזה יחס ל-'הוא'. זה סוד: "ברוך הוא ברוך שמו". דרך אגב, אני רוצה להסביר ענין של הלכה: אצל הפשטנים, בעיקר אצל אשכנזים הליטאים, הם מבקשים לא להפסיק בברכה כשמישהו מברך ואומר: "ברוך אתה ה'", מי שרוצה לצאת דרך אותה ברכה, אסור לו לומר: "ברוך הוא ברוך שמו", לפי הפשטנים. אצל הספרדים זה ההפך, זה חובה לומר "ברוך הוא ברוך

שמו״, כי אנחנו מקיימים את ייחוד ה׳: כשאני אומר: ״ברוך אתה״, מיד מי ששומע צריך לומר ״ברוך הוא ברוך שמו״.
[זה לא הפסק?] לא. זה אשכנזים, זה הפשטנים שאומרים שזה הפסק, ואני מסביר את זה לפי הקבלה: מי שחי, מי שצמח בקהילה ספרדית, יודע שזה חידוש של אשכנזים, למשל אצל הישיבות של הרב ע. יוסף, בבלי, אוסרים את זה, אוסרים לומר: ״ברוך הוא ברוך שמו״. אבל לפי הנוסח הספרדי המקורי, זה חובה. מכיוון שזה בא מהקבלה: א״א לרמוז, לכוון, איזה מידה בלי ליחד את השם, ליחד את כולם. מיד שאתה אומר, שאתה מתייחס לבחינה של ׳אתה׳ מיד צריך לומר: ״הוא ושמו״. אני מודע למה שאני מסביר. מי שחי באיזו קהילה שכך הוא המנהג - לא אומרים ״ברוך הוא ברוך שמו״, הוא צריך ללכת לפי המנהג של הקהילה שלו, כל שכן, אם זה לא נוסח קבלי. אבל לומר למי שאומר, שזה אסור, זה כבר עניין אחר, זה גילוי של עם ארצות גמורה.
[אומרים לפני ׳אתה׳] אחרי מילה ה׳. כשאומרים: ״ברוך אתה״ אומרים ה׳, מיד עונים: ״ברוך הוא ברוך שמו״ בקול רם, ואח״כ, אחרי הברכה אומרים: אמן. מי שהמציא את זה שזה הפסק, הוא לא למד את העניין, הוא לא למד את הנושא, לכן נדמה לו שזה הפסק. ודורות שלמים, חכמי ישראל היו אומרים ככה, פתאום מישהו קם בבוקר ואומר: זה הפסק!
[בד״כ, ישיבות של בבל הולכים לפי הבן איש חי, איך יכול להיות שהבן איש חי, היה מקובל?] תשאל אותן הישיבות. בישיבות של המקובלים של הבן איש חי זה אחרת. כפי שאתה אומר: בדרך כלל! להיות מקובל זה לא לקרוא ספרים של קבלה.
[הפסק] לכן אני אמרתי שזה הדין אצל האשכנזים.
[ע. יוסף] אני אומר שהוא לא היה שייך להלכה לפי הספרדים, פשוט. מה שאני אמרתי זה הקהילות של הספרדים: מי ששייך לקהילה שלא אומרים ׳ברוך הוא ברוך שמו׳, הוא צריך ללכת לפי מנהג הקהילה. החידוש שקרה בקהילות הספרדיות, דרך הישיבות של ש״ס, זה בא מהליטאים דווקא. אני רוצה להסביר לכם מה הוא הנושא? מכל מקום יש לנו כלל של: ״ודגלו עלי אהבה .״מי שטועה, אבל בכוונה טובה, לשמה, לא אומרים לו: תשתוק! משתקים אותו זה כשהוא אומר אפיקורסות. יש לי הרבה ניסיונות ככה: בנים של חכמים גדולים, ששמעו בבתיהם איך היה חכם מתנהג, ופתאום הוא הולך לתלמוד תורה אחר ושומע שאבא שלו, או סבא שלו שהיה גדול בתורה הוא עם הארץ. זה ההפך, הכלל הוא כזה: צריך להמשיך במנהג של אבותיו. אם קרה איזו תקלה: התבוללות, נסיעות, רדיפות, הוא שינה מהמנהג, שינה מהמנהג, זה מנהג אחר. אבל לומר שזה אסור, למי שהיה רגיל לומר צריך לשאול תלמיד חכם. תלמיד חכם היה משיב לך, אצל הגר״א זה ככה: למדת את סדר קערת של פסח אצל הגר״א? יש לו סדר מיוחד שאף אחד לא עושה את זה, אפילו תלמידיו לא עושים את זה.
אני חוזר לנושא. אנחנו מכוונים בלשון נוכח, לאיזה גילוי נוכח: ״ברוך אתה״, אח״כ נראה שזה גילוי של העלם לגמרי, הגילוי זה הרבה, הרבה למטה. מכל מקום , לאחר תקופת הנבואה אין גילויים, חוץ מיוצא מן הכלל של בעלי רוח הקודש. אני רוצה להדגיש את זה: כשמדובר על גילויים זה לא בתקופה שלנו, חוץ ממקרים נדירים מאוד, שיש להם גילויים מן השמים.
׳אתה׳ זה לשון נוכח. אז מיד צריך לקיים את אחדות האינסוף, מיד אומרים: ״ברוך הוא ברוך שמו״, זה סוד ׳הוא׳, אותיות: ״הוא ושמו אחד״. אח״כ נראה את ההבדל של הצד של שמו, זה כלפי העולם, והצד של ׳הוא׳, הוא נעלם לגמרי ממנו.
אבל אם אתם לוקחים את נוסח הברכה: ״ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם שהכל נהיה בדברו״, בדברו של מי? לפי הפשט זה בדברו, של הוא. דאם לא כן היינו אומרים: שהכל

נברא בדברך. מכיוון שאני התחלתי: "ברוך אתה", שהכל נהיה בדבריך. 'ברוך אתה', ואנחנו יודעים ש-'אתה' הוא גילוי של הוא, ל-'הוא' אין תפיסה, זה האין סוף. ה-'אין סוף' האציל כוחות שבראו את העולם, זה השם, הוא ושמו אחד, אבל זה השם. יש פעם אחת בתורה, בספר דברים "אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא הזה," זה נכתב ש', מ'. 'שמים' זה עולם של השמות. צריך לגלות את המשמעות של השם 'שם' (shem), ואנחנו מתייחסים לשם של השם. אנחנו מתייחסים לשם, שהוא רצונו של האין סוף. השל"ה - יש לו פרק שלם - שהוא מסביר: רצונו, הקשר בין רצון ושם. רצון בגימטריה שמו. שמו זה הרצון. אנחנו מכירים רק בגילוי רצונו, הוא גילה רצונו כשברא וכשגילה את התורה, ולכן התורה נקראת שמו של הקב"ה. "כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל לאלהינו." שוב אני חוזר, יש פסוק שהמילה 'שם' נכתבת ש', מ'. הרצון זה כמין צינור שדרכו הוא מאציל את שמו, ורצון זה אותיות 'צנור'! זה ההסבר של השל"ה. ולכן, כשאני קורא את השם אני מיד צריך להחזיר את האחדות של: הוא ושמו.

"**והנני פותח לך בעזרת השם שערי אורה. דע כי ג' שמות הם מלמטה למעלה; התחתון, אדנ"י וכינויו בתורה 'אנ"י', כגון אנ"י יהו"ה אלהיכם (במדבר טו, מא)**", 'אני' זה גילוי יותר מגולה מ-יהו"ה: "אנ"י יהו"ה אלהיכם". 'יהו"ה אלהיכם' מתגלה לכם בבחינת 'אני', בבחינת מלכות: באדנותו. כל פעם שיש: "אני יהו"ה אלהיכם", צריך להבין את השילוש של שלושה השמות האלו: "אנ"י יהו"ה אלהיכם". כפי שהתחלתי להסביר, היחס בין האין סוף, לכל בריאה ובריאה, דרך אין סוף מדרגות, הוא סוף סוף האלוה של אותה בריאה. יהו"ה הוא אלקי עולם, אבל דרך האלקים שעל פניו, לכל בריאה ובריאה. דוקא לישראל: יהו"ה הוא אלהיכם, יהו"ה אלקי ישראל. הוא גם כן אלקי אומות העולם, אבל כאלקי האלקים, וזה סוד: "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני." צריך להבין את זה פשט: האלקים אשר על פניו. יש קשר ישיר בין פניו וישראל, "פני ילכו," עוד פסוק: (דברים פרק לב, (לט) "אני אני הוא ואין אלהים עמדי אני אמית ואחיה מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל." זה התפקיד של 'אני' ולכן 'אני' נקרא: עץ הדעת טוב ורע. דעת זה יהו"ה. מלכות זה העץ של הדעת.

"אני אמית" דרך הרע,

"ואחיה" דרך הטוב.

"מחצתי" דרך הרע,

"ואני ארפא" דרך הטוב.

אח"כ הוא מסביר למה הפסוק אמר: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע," יש שני פסוקים. "יראת מאלהיך אני יהו"ה", למה "יראת"? כי אני יהו"ה.

"והנני פותח לך בעזרת השם שערי אורה. דע כי ג' שמות הם מלמטה למעלה; התחתון, אדנ"י וכינויו בתורה 'אנ"י', כגון "אנ"י יהו"ה אלהיכם", "אנ"י אמית ואחיה מחצתי ואנ"י ארפא" ויראת מאלהיך אנ"י יהו"ה",

וכן כיוצא בזה. והאמצעי, יהו"ה וכינויו בתורה 'את"ה', והסוד: את"ה נור"א את"ה (תהלים עו, ח), וכבר ידעת כי נורא [זה] קו האמצעי. והשם העליון, אהי"ה וכינויו בתורה 'הו"א', כמו והו"א רחום יכפר עון" זה במדרגה של כתר.

[שאומר 'התחתון, אדני', זה מלכות?] זה מלכות.

יש לו שלשה שמות, מהעליון עד התחתון: סוף שיעור 3MP 58 חדש

53 ב' 01-458

התחלת שיעור 3MP 59 חדש

הויה, אתה, תפארת;
אהיה, הוא זה: כתר;
אחרון זה: אני, אדני, זה מלכות.
יש עוד שם, זה: אנכי, זה יסוד. כי 'אנכי' זה סיום ה-'אתה,' וזה התחלה של 'אני'. כל פעם שכתוב 'אנכי' ולא 'אני', זה רמז ליסוד שהוא 'אל חי'.
.

שיעור 64

תאריך: 03.01.1993

אני לא יכול להיות בפריצה אחת עם הנשיא הזה. השיעור הבא יהיה ב- 13. לחודש, בעוד שבועיים. אני מקווה כשאני אחזור הפעם אני מקווה שזה יהיה לאורך ימים במובן האטימולוגי.
הגענו בדף 134 לכינוי של 'אתה', שהוא כינוי של הספירה תפארת. אז מישהו הזכיר לי שדיברנו על נושא התפילה, באיזה הקשר זה התקשר עם הטקסט שלנו?
[הרב הסביר פירוש של המילים של התפילה, הכוונות של התפילה] זה בדרך כלל. ומה השאלה שלך, להגדיר מה זה תפילה לפי הקבלה?
[הרב הסביר שהסיפור של אברהם ואבימלך, "כי נביא הוא", להרחיב יותר את הקשר של הנושא של התפילה] תשמע, זה כל כך נושא כללי, אני רוצה להבין איזו שאלה יש לך על זה בהקשר למה שאנחנו לומדים, מה אתה רוצה להבין מה זה תפילה בכלל או מה?
[למה דווקא נביא הוא זה שיכול להתפלל?] טוב! יש כמה אפשרויות של תשובות. מכל מקום, ניקח פסוק פשוט מאוד: "דע לפני מי אתה עומד". רק נביאים ידעו לפני מי הם עומדים.
אולי איזו סקירה קצרה, היסטורית, גבי המושג תפילה. הייתה תקופה שכל אחד היה רשאי להתפלל לפי הסגנון שלו, בלי סדר קבוע, מי שהרגיש בצורך להתפלל. אחר כך צריך להגדיר מה זה להתפלל: זה לבקש צרכים, כי עיקר התפילה שנקראת העמידה בלשון חכמים, בלשון השולחן ערוך, בלשון הרמב"ם בעיקר: זה לבקש צרכים.
יש עוד עבודות בעל פה, שאינן תפילה, במלוא המובן. תפילה זה להתפלל, כדי לדעת אם יש מספיק זכות, כדי לקבל מה שצריכים לבקש. לכן, רק צדיקים היה להם רשות להתפלל, היה להם אפשרות להתפלל, כי רק צדיק זוכה במה שהוא מבקש. אז אולי נתחיל בנקודה ההיא: בתקופה של הנבואה היו יודעים להתפלל, היו יודעים מה כדאי לבקש, מה מותר לבקש. יש צרכים שאתה צריך לעבוד בשבילם, ואסור להתפלל בשבילם. רק אם אתה במצב שיש איזה מחסור -ואחר כך נראה איך הגמרא מגדירה את זה - שרק מי שברא את העולם יכול למלא אותו, אז אתה רשאי לבקש, כי הבורא שם בעולם כל מה שאתה צריך כדי לחיות. המצווה הראשונה זה: "לעבדה ולשמרה", אתה צריך לעבוד כדי לקבל את הצרכים שלך. אם אתה במצב שאתה מרגיש באיזה צורך שאף, שום עבודה טבעית לא יכולה לתת לך, אז אתה במצב שאתה רשאי, מותר לך, לבקש מהבורא לעשות נס, ולשלוח לך שפע מיוחד של אותה בקשה שאתה מבקש. כדי להבין את זה צריך להבין מה שרמזתי מקודם:
עבודה שבעל פה, יש הרבה עבודות שבעל פה, אנחנו רגילים להגדיר את כולן כמעט כתפילה. למשל: כחושבים על קדיש, קדושה, אומרים שזה תפילה, זה לא תפילה, זה קדושה, זה קדיש.
התפילה במובן, במשמעות הבסיסית של המילה, זה בקשת צרכים.
זה נושא ארוך מאוד, זה לא הנושא של השיעור. אבל רק כדי לקשור לעניין שלנו. אחרי חורבן בית המקדש, חכמי ישראל דרשו במה להחליף את עבודת הקרבנות, והחליטו להחליף את עבודת הקרבנות בעבודת התפילה. אם שאלו: איך לעבוד לבורא, לעבוד עבודה והחליטו: "לעבדו בכל לבבם" עבודה שבלב זה תפילה, החליטו את זה, לנו זה חידוש גמור.
עד חורבן בית המקדש העבודה הייתה הקרבנות. הקרבנות זה העבודה ששייכת לתורת

משה.
תפילה, האבות היה להם זכות להתפלל, מכיוון שהיו צדיקים. ולכן יש בגמרא שתי מקורות: "תפילות אבות תקנום ,"במקור הזה של "תפילות אבות תקנום"חורבן זה הזכות להתפלל, זה האבות שתיקנו את הזכות הזה להתפלל.
המקור השני באותו דף זה: תפילות כנגד קרבנות תקנום. אנשי כנסת הגדולה תיקנו את התפילות כנגד סדר הקרבנות.
יש לך שני מושגים של תפילה:
תפילה שיש לך זכות להתפלל, יש לך זכות לבקש מהבורא שישנה את רצונו, איזו חוצפה! "יהיה רצון מלפניך" מי אתה כדי לבקש את זה? למי יש זכות כזה? לבקש מהבורא שינהיג את עולמו אחרת בשבילך? באיזה תנאים אתה רשאי, יש לך זכות? רק האבות זכו בזה.
והמושג השני של תפילה: זה עבודה, זה מאוחר, כי המושג הראשוני של עבודה: זה הקרבנות.
לכן צריך קודם כל ללמוד המובן של הקרבנות כעבודה. אני חוזר: העבודה האמתית לפי תורת משה זה הקרבן.
מכיוון שא"א להקריב קרבנות, ומאז חורבן בית המקדש נשאלת השאלה: במה להחליף את העבודה? לא שיש התפתחות מוסרית, רוחנית: "קודם כל היינו פרימיטיביים, מתחילים עם קרבנות ואח"כ יותר תרבותיים אז מתפללים במקום הקרבן": יש טעות של האוניברסיטאיים, זה סימן שלא הבינו כלום בנושאים האלו. העבודה השייכת לתורת משה זה הקרבנות, ויש כמה סוגים של קרבנות, קורבן אחד והעיקר אולי, זה קרבן כפרה, יש גם קרבן תודה, יש גם קרבן הודיה, יש הרבה סוגים של קרבנות. אחר כך אחזור על זה כדי להבין.
אנחנו כיהודים, שכחנו את התקופה של הנביאים. בתקופה של הנביאים, של האבות, בתקופה של האבות העבודה זה הקרבן. חוץ מזה היה להם הזכות נוסף לזה: להתפלל, זה חידוש גמור. עד אברהם אבינו לא היה מי שהתפלל תפילה שהיא באמת תפילה, קבועה. הוא קבע תפילת הבוקר. יצחק אבינו קבע תפלת המנחה. יעקב אבינו קבע תפלת ערבית, תפילה השייכת ללילה, נאמר. וצריך להבין, זה חידוש גמור1 אני אתחיל באותה נקודה. קודם כל צריך לגלות שזה מוזר מאוד לגלות את זה שיש לנו זכות להתפלל. מי שמאמין שהקב"ה ברא עולמו, הוא מנהיג את עולמו, מגלה את זה. וצדיקים הגדולים היו מפחדים להתפלל: כשיש צורך, אבל צריך תנאים, איזה מין פיקוח נפש, צורך, להתפלל, לבקש מהקב"ה שישנה את הנהגת העולם. כל תפילה זה בקשה של נס, וכל תשובה של תפילה זה נס שבא לעולם. אתה רואה שהנושא שלך רחב מאוד.
מכיוון שהתרגלנו לזה, מכיוון שאנחנו זנב לחכמים של ארבעת אלפים שנה, נדמה לנו שזה מובן מאליו. זה לא מובן מעליו, זה חידוש: אברהם אבינו היה הראשון שהתפלל. לאמיתו של דבר, אני רוצה לדייק לפי המפרשים: היו מאדם הראשון שהתפללו, פעם, בהזדמנויות, בנסיבות נדירות, מיוחדות אבל התורה לא ראתה לרשום את זה כדבר קבוע. רק מאברהם ואילך מופיע את המושג תפילה. מה ביקש אברהם, מה ביקש יצחק? ולמה אברהם ולמה דווקא אברהם זכה וקבע את תפלת שחרית, למה יצחק תפילת מנחה, ולמה יעקב תפלת ערבית? לכן' שזה יהיה ברור: רק נביאים יכולים להתפלל, לדבר עם הקב"ה, לדעת מי הוא, לפני מי ולמי אנחנו מדברים כדי לבקש רחמים. לבקש רחמים זה מושג תלמודי ושל המדרש: זה להתפלל, לבקש מתנת חינם שבאה ברחמים, אבל רק למי שזוכה בזה.
יש תפילה מחוץ לכל ענין של זכות: "ואתחנן אל יהו"ה .תראו מה אומר רש"י על הפסוק: כשמשה רבנו היה יכול להתבסס על הזכות שלו, אבל הוא העדיף מתנת חינם.

אבל מה שאנחנו קוראים 'תפילה' זה בקשת צרכים קשורה לשאלה: אני אקבל אם אני זוכה.
אני רוצה לפני שאני אמשיך, להסביר פירוש אחד מהחסידים, נדמה לי שבא מהבעל שם טוב עצמו, שהוא מסביר את זה ככה: למה צריך להתפלל כדי לקבל מה שמבקשים, הקב"ה לא יודע מה שאנחנו מבקשים? ואם באמת אנחנו רשאים, אנחנו זכאים מכיוון שהחיסרון הזה הוא באמת חיסרון? באיזה תנאי, איזה חפץ זה אובייקט של תפילה? יש תפילות אסורות: אתה צריך לעבוד כדי לקבל מה שאתה צריך כדי להתקיים. אבל אם אתה רוצה לקבל מהקב"ה איזו ברכה נוספת, ואנחנו מתפללים ל-'ברוך' מכיוון שאנחנו מבקשים ברכה נוספת מהשפע שנותן הבורא. ולכן, רק צדיק יכול להתפלל. זה מה שאנחנו לומדים מהמצב בבית ראשון: הקרבנות, היו מכפרים על העוונות, ולכן הודות הקרבן שמכפר על העוונות, עם ישראל היה יכול לבקש רחמים, לבקש ברכות; מכיוון שהקרבן היה מכפר, היה מחזיר למצב של צדיק, אז אתה יכול להתפלל. ומכיוון שנחרב בית המקדש, לא היו כפרות, היה צריך למצוא תחליף לפונקציה, לתפקיד של הקרבן שהוא הכפרה. יש כמה תחליפים:
אחד מהם זה התפילה בצבור שהיא עבודה, התפילה שהיא חובה להתפלל נקראת 'עבודה', ובאה, לא במקום הקרבנות במובן שהסברתי, 'התפתחות תרבותית', אלא במקום מכיוון שאין אפשרות של קרבנות.
יש גם תחליפים אחרים: אחד מהם זה הגלות שבאה במקום הקרבן, אחד מהם זה הצדקה, אחד מהם זה הצום,
אבל מנהג ישראל שבחר בעיקר בתפילה כתחליף לעבודה.
צריך להבין שני מושגים של תפילה:
תפילה שזה זכות להתפלל וזה מה שהאבות קבעו בעולם, ותפילה שזה חובה להתפלל, זה בא מהחובה לעבוד את יהו"ה. "איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפילה ,"אחרי חורבן בית המקדש. לכן, אנחנו מתפללים לאלוקי אברהם, יצחק ויעקב. אברהם נתן לנו שהוא מלך העולם, אבל התפילה היא לאלוקי אברהם, יצחק ויעקב. מה שנותן לנו זכות להתפלל זה מה שאנחנו צאצאי אברהם, יצחק ויעקב, חוץ מזה לא היה לנו שום זכות להתפלל. מכיוון שאנחנו בתור שכזה: ישראל, בני אברהם, יצחק ויעקב, איך אנחנו אומרים דווקא בגרסה של תפילה? "ומביא גואל לבני בניהם למען שמו באהבה" לבני בניהם של מי? של האבות. מכיוון שהתורה נתנה לישראל משימה מיוחדת, אז לישראל יש זכות להתפלל, מכיוון שיש לנו צרכים נוספים לצרכים של סתם בריאה טבעית. סתם בריאה טבעית, אין לה צורך להתפלל. אני אסביר איזה מדרש על נחש. אני לא זוכר את המקור בדיוק במדרש, אבל זה בטוח שזה נמצא במקורות. שואלים: איזה מין קללה לנחש שיאכל מן העפר? אין לו הבעיה הכלכלית, איזה מין קללה? זו ברכה!? כי כל הצרות של המין האנושי באות מהבעיה הכלכלית, זה ידוע לכל. העיקר הנדר, זה לא היה תפילה, זה הנדר של יעקב אבינו: "לחם לאכל ובגד ללבוש" אתם זוכרים את השאלה ששואלים המפרשים: למה צריך להסביר שבגד זה ללבוש ולחם זה לאכול זה ברור: לא אוכלים בגדים, ולא לובשים לחם, אלא הכוונה היא: אם אתה נותן לי בגד שזה יהיה ללבוש, לא למכור כדי לקנות לחם. ואם אתה נותן לי לחם שזה יהיה לי לאכול, לא למכור כדי לקנות בגד .אפילו המסחר יעקב לא רצה. הוא עשה תורה, לא עשה סחורה, כי כל מה ששייך לחומריות זה מתחיל במסחר. הנחש, העונש שלו - התשובה של החסידים - הקב"ה שם בעולם כל מה שצריך לו, הוא לא רוצה לשמוע ממנו, זו קללה גמורה, הוא לא רוצה שום קשר בין הנחש להקב"ה.
[הזכות של האבות] הם תיקנו את הזכות להתפלל מכיוון שיש לאבות, כאבות של כנסת

ישראל, תפקיד מסוים בעולם שהוא על-טבעי, ולכן אנחנו מתפללים מכיוון שאנחנו במצב על-טבעי, ואנחנו לא יכולים להתקיים בלי אותן הברכות שהן משהו נוסף למה שהקב"ה שם בעולם הטבעי. קודם כל צריך ללמוד את המושג 'ברכה'. המושג 'ברכה' זה תוספת הויה, תוספת. מישהו או משהו נקרא 'ברוך', אם יש בו יותר מעצמו, זה נקרא הברכה. למשל, איך אברהם התחיל החינוך שלו בעולם? הוא היה מזמין האורחים לאכילה לאשל, ואחרי האכילה, אחרי הארוחה, היה אומר להם: עכשיו נודה "למי, שלו אכלנו." הנטייה של האורחים הייתה להודות את אברהם. אז אברהם היה מתחיל להסביר להם שיש בורא עולם שהוא נותן קיום לבריות. זה הדרך שאברהם השתמש בו כדי לגלות שיש בורא עולם: הברכה של האוכל. הוא לא עשה להם שיעור של תיאולוגיה. אברהם היה מגלה את העניין של הברכה, הוא היה ברכה. כל העניין של הברכה הוא קשור לאברהם "והיה ברכה." הכוח השכלי, כדי להבין את המושג 'בריאה' במשמעות המטפיזית, במשמעות הדתית, המקראית, זה לא שייך לכל אחד, צריך להיות מן ה-"בני עליה "כפי שאומרת הגמרא, כדי להבין במה מדובר זה לא מושג ששייך לשכל האנושי. רק תלמידי חכמים גדולים יכולים להבין את זה, אבל שיש ברכה בעולם, כל אחד ואחד, אלא רק שבריא בנפשו, הוא יכול להרגיש בזה: להכיר בבורא שהוא 'הברוך', דהיינו, מקור הברכות, כל אחד ואחד יכול לגלות את זה. להכיר בבורא, במושג התיאולוגי של המילה, המטפיזי של המילה, מי יכול להבין את זה? רק המקובלים יש להם הרמזים במה מדובר!! כי המושג 'בריאה' אין בו משמעות שכלית, פשוטה, אנושית פשוטה, זה ענין של אמונה. מכיוון שהתורה אמרה שהעולם הוא נברא אז אנחנו יודעים שהעולם הוא נברא. לפי כוחות השכל אין שום צד להכריע , לפי השכל בכוחות עצמו - אם העולם נברא או אם העולם לא נברא, יש מופתים לזה ומופתים לזה, זה מה שהרמב"ם מסביר. מכיוון שהתורה אמרה: "בראשית ברא אלהים" אנחנו יודעים שהאמת הוא שהעולם נברא, אבל אין לנו שום ניסיון של זה. זה עניין של אמונה. אחר כך באה מסורת הקבלה ומסבירה את האמיתות של האמונה, את התוכן השכלי של אותה אמונה, אבל זה קודם כל אמונה. יש פה טעות פדגוגית נוראה לומר לילדים בתלמודי תורה שזה הגיוני, שזה פשוט מובן מאליו: מי שיש לו שכל בריא יודע שברור שיש בורא, זה לא נכון. לא רק זה שזה לא נכון: זה גזענות נוראה. אם ההבדל בין הגויים ועם ישראל שמאמין בבורא עולם בא דרך השכל, הוי אומר שכל הגויים כולם הם טיפשים גמורים מלידה, ובלי תקנה, וזה לא נכון! ההבדל בין הגויים ובין עם ישראל הוא בנשמה, לא בשכל, לא בזהות של יהיה "אותו אדם." מכיוון שההבדל הוא בנשמה יש השפעה גם בשכל, אבל זה לא מתחיל בשכל. אני רגיל להסביר את זה ככה: היו לי הרבה קשרים עם חכמי אומות העולם, בכל המקצועות הם גאונים, כל אחד לפי המקצוע שלו, כשמגיעים לעניין של רוחניות, דת, כל שכן תנ"ך, אני מתכוון לנוצרים שמאמינים לתנ"ך: זה שגעון גמור, ממש. מאיפה זה בא, בשכל שלהם? לאו דווקא. זה בא מהנשמה, זה בא לא דרכי החשיבה אלא דרכי האמונה. ומכיוון שדרכי אמונה שלהם הם דרכי של ראש גוי, אז זה משפיע גם בשכלם בכל מה שקשור לתפיסת החכמה השייכת לחיי אדם, אבל לא לחכמה השייכת לעולם. יש ברכה מיוחדת לחכמי אומות העולם, כחכמי אומות העולם, כחכמי של חוקות טבע, של חוקות הטבע שהקב"ה שם בעולם. אבל כשמגעים לעניין של מה שאנחנו קוראים תורה, יש הבדל תהומי. כל פעם אני חוזר ואומר, בפרט לתלמידי מרכז הרב שלא תפסו את זה: כי ההבדל בין עם ישראל והגויים זה לא הבדל במהות של בן אדם כבן אדם, זה הבדל בנשמה, ויש השלכות: ומכיוון שכך שיש הבדל בנשמה, זה משפיע על ההתנהגות בעולם, אבל זה לא בא מהיותם בני אדם. יש השלכות מאותו הבדל, והוכחה: זה הגיור. גוי יכול להתגייר. הגיור זו מהפכה נפשית, זו מהפכה בנשמה שלו. רק

אחרי שבע שנים, הגוף השתנה, אבל זה רק השלכה. יש כמה הופעות שרק אחרי שבע שנים אנחנו בטוחים שזה בלתי הפיך, קיים, זה הגיור, העלייה והזיווג (והנשואים); יש מקרים שזה שלשה בבת אחת. גויים שהגיעו נשואים לא״י היה צריך עשרים ואחת שנה כדי שזה יהיה ברור.(צוחק: זה לא כ״כ בדיחה) הרבה גוים שהיו נשואים בחו״ל התגיירו ונפרדו. זה צריך ללמוד בסוכנות איך לטפל בזה, שבע שנים ברחל, שבע שנים בלאה ...(צוחק)

[ענין של בריאת העולם] יש לנו שני מושגים: הבורא שברא את העולם ואחרי ששת ימי המעשה, שבת ממלאכתו אשר עשה, ״ממלאכת העולם״ אומר המדרש, לא ״ממלאכת רשעים וצדיקים״ לא מהשגחה בהיסטוריה, אבל שבת ממלאכת העולם, והפך הבריאה לטבע, ושם בטבע כל מה שצריך, שהטבע תתפקד, כדי לתת קיום לנבראים כנבראים טבעיים.

ואם האדם היה יכול להסתפק להיות יצור טבעי, לא היה מקום לעניין של תפילה. מכיוון שהאדם מרגיש צורך לברכה נוספת, לטוב(במלאפום) נוסף, לערכים נוספים, כדי להחיות את נשמתו של אדם בתוך אדם, אז יש מקום לתפילה. מה אומרת הגמרא? ״אתם קרויין אדם״, לא אמרה שהגויים אינם בבחינת 'אדם', אלא, הגויים נקראים בבחינת בני אדם, אלא הגויים נקראים ״האדם״, וישראל נקרא ״אדם״.

זה ההבדל של תוספות, מורה כבר בגמרא. וההוכחה זה הגיור: אם היה הבדל כל כך בלתי הפיך, לא היה מקום לגיור, לכן באים ומסבירים, וזה לא סותר, שלאמיתו של דבר היו נשמות ישראל בהר סיני. זה מה שאני אומר: ההבדל בא מהנשמה, ההבדל לא בא מהיותם בני אדם, אבל אנחנו אומרים את זה בדיעבד. למה הנשמות האלו היו בהר סיני? מכיוון שהן גלגולים של הנפש אשר עשו בחרן. והנפש אשר עשו בחרן לא היו בגדר עבריים. אברהם ושרה היו בגדר עבריים, הנפש שהם עשו בחרן זה נפש הגר, ואחר כך הסתלקו ממשפחת האבות, וחוזרים דרך נשמות הגרים. אבל זה הסבר, נאמר 'מיסטי'. הוי אומר שיש מעבר בין היותם בני אדם, בבחינת גוי, והיותם גרים. חוץ מזה, אברהם נקרא 'אדם': 'האדם גדול בענקים' (יהושע יד, טו בראשית רבה) אם התורה ראתה להתחיל בסיפור תולדות: ״זה ספר תולדת אדם ״ולא בסיפור תולדת אברהם, היא יודעת מה היא רוצה. לנושא שלנו, המושג בריאה זה: הקב״ה המציא את העולם, ושם שפע של חיות מספקת לחיים הטבעיים, לבעלי חיים, כולל האדם הטבעי, האדם שמסתפק בחיים טבעיים. אנחנו מגלים שרוב אומות העולם מסתפקים בזה, לכן ״כבהמות נדמו״, אבל זה ״כבהמות נדמו ״מכיוון שהן בחרו בהסתפקות בזה: לחיות חיים טבעיים. אבל מי שמרגיש בנפשו חסרון, צורך, לא רק 'חפץ' אלא צורך: פיקוח נפש: או אני אקבל אותה ברכה, או אין לי טעם בחיים, אז הוא רשאי להתפלל.

והדגם לפי הגמרא זה תפילה של חנה , ״והיא מרת נפש ותתפלל על יהו״ה .״מה נותן לה רשות להתפלל אע״פ שהייתה מרת נפש? לא שהיא מרת נפש אז זה הרשות להתפלל, שזה הכובד ראש שצריך להגיע אליו, כדי להתפלל: יש שטועים בזה, הם שמים את עצמם בקדרות רוח, במרירות נפש ואז מתפללים, זו טעות. אלא הייתה מרת נפש מכיוון שהיה חסר לה את העיקר של החיים שלהם: הבן. אם בלי בנים זה יצור אי-טבעי, לכן זה נותן לה רשות להתפלל. הגמרא מחפשת מה נותן לנו רשות להתפלל, ואיך מחפשת את זה? בהתחלת של פרק החמישי במסכת ברכות, תלמדו את המשנה ואת הסוגייה הראשונה: ״אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש״, מה הוא הכובד ראש? מה זה הכובד ראש שמתוך הכובד ראש ״עומדין להתפלל״? ״אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש״, שוב: מזה כובד ראש שמתוכו עומדים להתפלל? הגמרא מביאה כמה הנחות. כדאי ללמוד את הסוגיה, אבל ייקח יותר מדי זמן. רק בקצרה בראשי פרקים: ההסבר הראשון

זה הפסוק הזה: הגמרא שואלת, המשנה אומרת: "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", וכדי להגדיר מה זה 'כובד ראש', היא שואלת: "מנא הני מילי? "(מאיפה אנחנו יודעים את זה?), אבל מה היא מחפשת? מהי המוטיבציה של התפילה, מה נותן רשות להתפלל, מה המצב הרגשי שצריך להיות בנפש האדם, כדי שיהיה לו רשות להתפלל? "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש", זה לא רק ענין של נימוס, כי זה מובן מאליו: אתה עומד לפני בורא עולם כדי להתפלל ואתה מתפלל כליצן? - אע"פ שאנחנו יודעים מה קורה בבתי כנסת, צריך משנה כזאת, צריך כובד ראש בתפילה, אבל בכל זאת - מה שהגמרא רוצה כדי להבין, לדעת מה מביא לאותו כובד ראש שמתוכו עומדים להתפלל, והיא מתחילה לומר: "אמר רבי אלעזר; דאמר קרא: "והיא מרת נפש". הגמרא מסבירה: לא התפללה מכיוון שהייתה מרת נפש, היא הייתה מרת נפש "טובא" יותר מדי, הרבה, יותר מדי לכן נתנו לה להתפלל אע"פ שהייתה במרירות נפש, כי המרירות נפש באה מהחוסר של עיקר בחיים: הבן. בריאה שמרגישה כבריאה שהעיקר חסר לה יש לה רשות להתפלל, אבל זה למעלה מהבורא זה ל-'ברוך', למי שמוגדר כ-'מקור הברכות', זה הפשט של: 'ברוך אתה' בתפילה. זה לא שאנחנו מאחלים ברכה להקב"ה, אנחנו מבקשים שהוא יתברך, שהוא יתגלה כמקור הברכות, שהבורא - יתברך שלו. אתם תופסים את משמעות הקבלית של המילה? כי אנחנו לא מתפללים לבורא, אנחנו מתפללים לברוך: למי שמוגדר כמקור הברכות, מכיוון שמה שאנחנו מבקשים: מה שהוא שם בעולם כדי להתקיים? זה אסור, זה גידוף. מי אני, שעפר ואפר ,שבא לפני הבורא עולם ואומר לו: אתה לא יודע לנהג את עולמך, אני צריך. והוא לא יודע את זה!? אז כסתם יצור טבעי, זו המשמעות הראשונית של המושג עבודה: אני צריך לעבוד, כדי לקבל את תנאי קיומי. אבל אם אין עבודה טבעית בשום אופן בעולם, שיכולה לתת לי אותה ברכה שאני צריך, אז אני רשאי להתפלל וזה נקרא עבודת הקודש, אבל זה אותו מושג "עבודה". עבודת הקדש זו עבודה, אבל זה בא אחרי העבודה הסתמית, ולכן רק הנביא יכול לדעת את הגבול בין הכוח של העבודה הטבעית והצורך, והרשות, של עבודת הקודש, כי זה יחסי לתקופה של מדע וטכנולוגיה, זה יחסי לכל אחד ואחד והכוח שלו. ולכן, עיקר התפילות הספונטאניות, נאמר, זה התפילה לבריאות כדי שיהיה כוח לעבוד, דברים לכאורה פשוטים, אבל זה העיקר. כשהיו הולכים לרבי חנינא בן דוסא כדי להתפלל, זה כדי לקבל רפואה, לא כדי לקבל ענין אחר. או אישה שאין לה ילד. בכל מקרה לגופו, הבורא עולם יש לו חשבונות לכל מקרה לגופו, אבל אם הבריאה נמצאת דווקא במצב שהיא מרגישה את החיסרון הזה עד כדי כך שאין טעם בחיים, "והיא מרת נפש", אז נותנים לה להתפלל, להתפלל, דהיינו: לבקש את הצרכים.

[הכובד ראש] הכובד ראש של המשנה זה מגדיר המצב הרגשי שמתוכו עומדים להתפלל, ולכן הגמרא רוצה להגדיר איזה מצב רגשי. בפירושו של רש"י על המשנה, רש"י מפרש "כובד ראש - הכנעה ."וזה הרגש של מי שמכיר במלכות הבורא באופן גמור מאוד: אני הגעתי לגבול היכולת שלי, ואני במצב שאני מכיר בזה: זה הכנעה גמורה, אני מכיר בזה, שרק אתה, יכול לתת לי מה שאני צריך. כי אפשר להיות בכובד ראש בסיבות שונות לגמרי. אחר כך הגמרא מציעה שזה היראה: .א"ר יוסי בר חנינא מהכא ואני ברוב חסדך אבא ביתך אשתחווה..ביראתך" מכיוון שבהתחלת הפסוק אמר: "ברב חסדך", למה הוא מגדיר את המצב הרגשי שלו כיראה? הוא בא לפני בעל חסד, למה הוא ביראה? הגמרא מסבירה שזה מקרה מיוחד: היו לו סיבות אישיות להיות ביראה: "ממאי, דילמא דוד שאני, דהוה מצער נפשיה ברחמי טובא!", היו לו סיבות להיות ביראה, מכיוון שהוא יודע שהקב"ה הוא בעל החסדים: "ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך", זו לא היראה שאנחנו מחפשים. אפשר להיות בכובד ראש מכיוון שאני ירא,

אפשר להיות בכובד ראש מכיוון שאני במרירות, אפשר להיות בכובד ראש מכמה סיבות, הגמרא רוצה: איזה כובד ראש? זה מובן? אבל לפי שיטת התלמוד, העיקר זה התשובה ראשונה, אבל ההלכה למעשה זה אחרונה.
כדי להבין את הנושא, זה הנימוק הראשון, כדי להתנהג לפי ההלכה זה הנימוק האחרון, זה המסקנה.
היא מציעה ככה: כובד ראש? זה אותו כובד ראש של חסרון, לכן אני השתמשתי בזה כדי להסביר מה זה ענין של רשות להתפלל, מה נותן לי רשות להתפלל. אח"כ יש אפשרות: איזה רגש אשמה שמביא אותי לכובד ראש.
כשהדתיות באה מהמרירות הגמרא יודעת מה זה: זה המצב הקיומי של הבריאה כבריאה, של יצור כיצור, זה עוד לא המצב של לפני הבורא כדי להתפלל, אלא מכיוון שזה היה רציני, שזה היה אמתי נותנים לו רשות: חנה; דוד: זה רגשי אשמה. יש מצב נפשי כזה, להכיר בעצם האדם, בבחינת אשם, דווקא מכיוון שנמצא, שהמציאות, שהקיום במציאות זה אשמה ויש הרבה תורות אצל אוה"ע ככה.

"אלא אמר רבי יוסי ברבי חנינא מהכא: (תהלים ה') ואני ברב חסדך אבוא ביתך אשתחוה אל היכל קדשך ביראתך. - ממאי, דילמא דוד שאני, דהוה מצער נפשיה ברחמי טובא! - אלא אמר רבי יהושע בן לוי, מהכא: (תהלים כ"ט) השתחוו לה' בהדרת קדש, אל תקרי בהדרת אלא בחרדת", היה לו סיבה מיוחדת להיות ברגשי אשמה, לא מכיוון שהקב"ה ברא אותו.

אתם מנחשים מאחורי הניתוח של הגמרא את השיטה של הנצרות: להיות בן אדם זה: להיות אשם, ולכן מה זה כובד ראש? זה הרגש של האשמה. למשל הפסוק של דוד: "אבוא ביתך אשתחווה אל היכל קודשך ביראתך", הגמרא אומרת: יש לו סיבות מיוחדות להיות ברגשי אשמה, זה לא הכובד ראש שאני מחפש.
[רגשי אשמה באותו זמן] רגשי אשמה וכשקיבל "מחילה וסליחה וכפרה ,"זה עבר. מה שאני רוצה להסביר אבל תגידו לי אם זה מספיק ברור: זה מצב לא טבעי אצל היהודים אבל זה טבעי אצל הגויים בעיקר אצל הנוצרים: הם מרגישים כבני אדם, כאשמים. זה בא להם מהתפיסה שלהם של חטא הקדמון, מהחטא הקדמון ואילך זה 'אשמה' להיות קיים. צריך להינצל מזה: האשמה להיות קיים, זו הישועה שהם מחפשים: להינצל מהאשמה להיות קיים. זו מחלת נפש. זה ברור! אני לא רוצה לומר שהם חולי נפש, אולי זה יותר חמור מזה, זה ענין אחר. מה שאני רוצה לומר זה שכשיהודי מרגיש ככה זה סימן של מחלת נפש: להיות אשם להיות קיים, וכל הדתיות היא מסביב לאותו רגש אשמה, כי להיות קיים בעולם זה אשמה, ולכן הולכים להתפלל, אוכלים כשר, מתנהגים לפי השולחן ערוך, כדי להתנצל מאותה אשמה להיות קיים. יש נטייה כזו אבל זה מביא לנצרות, כי זה עיקר עיקרי התיאולוגיה הנוצרית. ולכן הגמרא דוחה את הפסוק של דוד. זה ההפך, מכיוון שאצלו "דהוה מצער נפשיה ברחמי טובא!", אצלו זה היה רציני, זה היה אמתי, אע"פ שזה בא מסיבה מיוחדת, נתנו לו רשות להתפלל כדי לבקש רחמים על החטא שלו, אבל זה עוד לא הכובד ראש שאנחנו מחפשים. לא התכוונתי ללמוד את הסוגיא בעמקות אבל צריך קצת כדי לברר את השאלה מזה כובד ראש.
[דוד המלך, הכובד ראש של התפילה שרק הנביא בעיקר יכול להתפלל כי הוא יודע אם אומנם יש צורך להתפלל] לעניין הבקשה, מה שאני מבקש.
[לרוב העם, במיוחד היום אדם מבקש פרנסתו, או שהוא חולה, אפשר לומר שזה יותר

קשור לדוד המלך] לא. צריך ללכת למומחה. אם אתה מרגיש איזה כאב אתה הולך למומחה: לרופא! אם אתה מרגיש איזה חסרון, אתה צריך ללכת לאיזה מומחה שידע אם יש מקום להתפלל או לא. עכשיו, לדאבוננו, שזה רמה נמוכה של דרך ארץ, אתה משלם: נותנים לך ברכה, תפילה, זה מסחר דתי. אם נתייחס ברצינות לעניין, יש רבנים, צדיקים שיודעים למי להתפלל, ואיך להתפלל, ומה להתפלל. למשל, אני הכרתי הבבא סאלי ז״ל שהיה צדיק כזה, והוא היה יודע מיד אם רצוי להתפלל, אם התפילה תהיה מקובלת או לא, לא עשה מסחר עם זה. רק אחריו עושים מסחר עם זה. אתה מבין למה אני מתכוון. יש ברייתא שמגדירה את זה: על חנינה בן דוסא שהיה יודע אם היה מקובל או מטורף, אם תפילתו הייתה מקובלת או מטורפת, זה ענין רציני; אבל מה הנביאים אחרונים מסרו לנו? את הטקסט של התפילה של הצבור. הם ידעו מה ישראל רשאי וצריך וחובה עליו לבקש ברחמיו, וזה הסידור שלנו. ולפי כל שבט ושבט, חכמי השבט נתנו את הנוסח המדויק השייך לכל אחד ואחד, אם האשכנזים: אשכנזים, אם הספרדים: ספרדים, אם הבבלי: הבבלי; השינויים שיש, זה לא סתם. כל השינויים האלו, אפשר ללמוד אותם, להבין אותם, ולהבין למה, מי שלמד למד, מי שלא למד לא למד, אבל אסור לשנות. וכל אחד צריך להשתייך לקהילה שלו. יש בעיה של בעלי תשובה או של גרים, אז הם מקבלים את הנוסח של הרב שלהם, אבל מוטב בעיקר לבעלי תשובה, שיחזרו לנוסח של הקהילה השורשית שלהם, כי זה ענין של נשמה, למי, לאיזה שבט משתייכים. כל שבט יש לה דלת, ״דלתיך דפקנו רחום וחנון״ , כל שבט יש לה דלת משלה. אני חוזר לעניין. אני רוצה לתת לכם את הדוגמא של חנה, הכהן הגדול עלי לא רצה שתתפלל, הוא חשבה לה לשיכורה, כי היא הייתה במרירות נפש. כשהיא הסבירה למה היא במרירות נפש, נתן לה להתפלל. הוא הבחין בבעיה: איזה כובד ראש יש לך. עכשיו המצב הוא אחר לגמרי מכיוון שאנחנו דור של עם ארציים גמורים, אז יש לנו חובה להתפלל, אבל אותה תפילה של זכות לבקש, צריך מומחה. אני אמרתי מומחה?! צריך צדיק. ישנם צדיקים שמבינים דברים כאלו, שיודעים דברים כאלו, זה לא ענין שכלי, זה ענין נפשי. אני מכיר רב אחד שהוא דווקא מהחסידים, שיש לו את הכנות, מיד הוא אומר: אני יכול, אני לא יכול, אתה שייך למקצוע שלי, אתה לא שייך למקצוע שלי. אני מתכוון לדוגמא של הרופא, כל רופא יש לו מומחיות, יש לו מקצוע, הוא יודע אם הוא יכול לטפל בזה או לא. זה לא סתם אתה הולך לכותל, אתה רואה איזה זקן, אתה נותן לו פרוטות והוא מתפלל. כוונה טובה, הקב״ה מצרפה למעשה, אנחנו לומדים את התנאים של העניין של התפילה.

מכיוון שכך, יש כבר שתי הצעות של כובד ראש: מרירות נפש, יראה. הגמרא דוחה, זה יכול להיות אלא אם כן זה רציני, זה אמתי. ואם לא כן, אסור, זה משהו אחר לגמרי, אתה מרגיש ברגש הקיומי של הגבולות של הבריאה כבריאה ואתה אומר שזו דתיות, זה משהו אחר לגמרי. אלא אם אתה מרגיש בחסרון קיומי של העצם, של עיקר נפשך כבריאה, ולכן אתה במרירות נפש למרות זאת, נותנים לך רשות להתפלל, אבל זה לא מה שהמשנה מחפשת. אותו דבר לכובד ראש של יראה.

[לגבי הנוסח של תפילה של השמונה עשרה אם הוא נתון לישראל להתפלל היום, זה אומר שיש לנו את הזכות לבקש בכל ברכה וברכה מה, לפי ענין שלה או לא?] במה שכתוב. ברור! זה שייך לישראל ואח״כ צריך ללמוד.

[כפרט או ככלל?] ככלל, וכל אחד מתכוון לצורכי עצמו בתוך הברכה, הבקשה של הכלל. זה ידוע![זה מותר?] מה זה מותר? אני חוזר על ההגדרה: אם אתה באמת שייך לקהל של בני אברהם, יצחק, ויעקב, זה הזכות שלך וזה חובה שלך.

[מה התפקיד של הרופא, אם יש ברכה] החסידים מגדירים ככה את המושג להתפלל: למה אני צריך לבקש כדי לקבל? למה צריך להתפלל כדי לבקש? התשובה היא ככה: לפני

התפילה הוא לא זכה. התפילה שינה משהו בזכותו, אחרי התפילה הוא זוכה. כי להתפלל זה דבר שאני עושה עצמי, 'להתפלל'. השורש של להתפלל זה 'פלול', זה ענין של משפט, אני מבקש משפט: האם אני זכאי לזה? צריך משפט, לכן עומדים לפני בית דין, זה נקרא 'עמידה', "אין עומדין להתפלל". ומכיוון שאני צריך להחליט מכיוון שאני צריך, אז אני מבקש את המשפט, אני מתפלל, אני מביא את עצמי למשפט, זו תפילה. כדי לדעת מה? אם יש לי מספיק זכות כדי לקבל מה שאני צריך, מה שאני מבקש. זה עיקר התפילה. לכן קודם כל צריך לדעת מה לבקש: צריך נבואה; ואח"כ קודם כל צריך לדעת איך לבקש את זה. זה לא ענין שרירותי, אני מרגיש ככה איזה מין חפץ למשהו, ואני מבקש את זה. אם זה חלילה זה יקרה? רק הקב"ה יודע מה שצריך לי באמת, זה החכמה של הנביא.

הבאתי את הסוגיה כדי להסביר את הנקודה ההיא, כי סופסוף הרשות להתפלל באה מצורך ברכה מיוחדת. אם אין צורך לברכה מיוחדת לאדם, אז הכול מוכן בטבע כדי לחיות כבהמה, ואין צורך תפילה. מה נותן לנו רשות לומר: "יהי רצון מלפניך"? זה העובדה שאנחנו צאצאי אברהם, יצחק, ויעקב, ויש לנו צרכים מיוחדים כאדם: "אתם קרויין אדם".

[למה היה צריך לקבוע תפילות שלוש פעמים ביום אם אדם לא מרגיש את הצורך, הוא לא יודע על מה הוא מתפלל] לכן, לא לבלבל את שני המושגים, השאלה שלך נובעת מההגדרה הראשונה: רשות להתפלל אם יש הרגשה של צורך, ואתה משליך את זה להגדרה השנייה של חובה להתפלל כעבודה. תפסת? זה נראה אח"כ את

המקור של הגמרא: "תפילות אבות תקנום", זה רשות להתפלל. ומה נותן רשות לאברהם להתפלל תפילת אברהם? זה שהיה אברהם. מכיוון שהיה הצדיק של מידת החסד, שמקומה בבוקר, "להגיד בבקר חסדך "לכן הוא עמד בבוקר להתפלל, הוא קבע תפלת שחרית; וכן הלאה, יצחק של מידת הדין, תפילתו זה במנחה; יעקב מידת האמת, תפילתו זה בערב. ולכן אני שוב חוזר:

יש שני מושגים של תפילה: עד חורבן בית המקדש היה קיים האפשרות להתפלל אם יש צורך להתפלל, לכל אחד היה מתפלל לפי הנוסח שלו. נשאר מזה, כי תפילה, אפילו שהיא בכל לשון, היא תפילה. "שמע- בכל לשון שאתה שומע ."תפילות זה בכל לשון, מכיוון שזה בלשון הנפש. הרבה פעמים התלמידים שואלים: אנחנו לא מבינים את נוסח התפילה, האם יש טעם להתפלל בעברית בלי להבין, אולי נתפלל בלועזית? התשובה שלי היא: שהם לא מבינים אבל הנשמה שלהם מבינה, ואסור לשנות את לשון הנשמה; הבנתם מה שאני אומר? כן? "שתרגילני בתורתך ודבקני במצותיך ,"דרך ההתרגלות סופסוף מבינים, למשל, יש לכן נוסח של יום הכפורים שהוא קשה להבין גבי הנוסח הרגיל של כל השנה, אבל משנה לשנה מבינים יותר, כי אותיות מחכימות. בהתחלה מגמגמים, ואחר כך 'גם' זה תפילה. אז אני חוזר להבדלה בין שני המושגים האלו:

אחרי חורבן בית המקדש, החכמים תיקנו את התפילה במקום עבודת הקרבנות, איך? יש איזה רמז, זה רבי יוחנן שתיקן את זה: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", זה התחלת התפילה. מי שאומר: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", זה כדי לבקש סליחה על העוונות כדי לקבל רשות להתפלל, לבקש. רבי יוחנן תיקן את זה: מכיוון שאין לנו קרבנות, אסור לנו להתפלל בלי כפרה. אבל יותר עמוק מזה, יש מחלוקת בין רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן: אם תפלת ערבית לפני ק"ש או אחרי ק"ש, לא, השאלה היא הפוכה: האם ק"ש של ערבית זה לפני התפילה או אחרי התפילה? סופסוף, תיקנו ק"ש לפני התפילה, שלא צריך בערבית לכפר על העוונות של היום כדי לקבל עול מלכות שמים, אפשר לקבל מיד עול מלכות שמים ולכפר אח"כ. תזכירו לי את אותה סוגיה אח"כ זו סוגיא חשובה מאד.

אני אגמור על העניין של הכובד ראש: קודם כל יש איזו הצעה: שזו מרירות נפש. איזו מרירות נפש? שהיא באה מהחיסרון הקיומי של האדם. מזה אנחנו לומדים שזה נותן סופסוף רשות להתפלל. תיקחו הדוגמאות של תפילות של חנה לפי החכמים, תפילה אחת, חנה אומרת: בראת הכול עם סיבה, בראת לי שדיים כדי להניק מי? לכן היא אומרת לפני הבורא: יש משהו לא בסדר בסטטוס שלי כבריאה, לכן תתקן את זה. זה מה שנותן לה רשות להתפלל. אם אני מרגיש בחסרון מדומה, התפילה היא אסורה. מי שהוא עשיר והוא מבקש לחם, ויש לו חשבון בבנק, איזה מין תפילה זה? לכן צריך להבין מה אנחנו מבקשים? אנחנו מבקשים ברכה על התבואה, לא התבואה. התבואה צריך לעבוד אותה. אנחנו מבקשים את הברכה: ברכת גשמים. תפסתם את ההבדל?

ההצעה השנייה של הגמרא היא היראה, יראה של העונש שבא מהחטא, איזה חטא? הגמרא מסבירה שמקרה של דוד המלך הוא מקרה מיוחד, היה לו חטא מיוחד, היה לו סיבות לרגשי אשמה, לכן היה ביראה, זה לא הכובד ראש שאנחנו מחפשים. אבל מכיוון שזה אמתי אצלו, נותנים לו רשות להתפלל.

אתם מבינים הבעיה שיש פה: אתה נמצא לפני הבורא ואתה במרירות, אתה ביראה? יש משהו לא בסדר. לכן מה הוא הרגש הדתי, הרגש שלפני הבורא? סופסוף מתברר שאין רגש מיוחד כזה, כל אחד שמתיימר לומר: אני דתי, הוא לא דתי, או אני לא דתי, הוא דתי, כאילו יש איזה מין הורמון מיוחדת להיות דתי או לא דתי, זה לא קיים. מה זה הרגש דתי מסוים? נראה מה הגמרא אומרת על זה, מכל ההצעות היא דוחה את זה, מרירות? לא, יראה? לא, וכן הלאה. זה מה שהמדרש של אברהם אבינו מסביר: הוא צריך להיות איזה מין בריאה מיוחדת כדי להיות מסוגל להכיר בבורא, צריך להיות מסוגל להכיר בברכה. יש ברכה בעולם? זה הרושם שיש בורא. אין מושג בעברית שאומר 'דת'. כי המושג בעברית שאומר דת, אדם דתי זה אדם אמיתי. זה מובן מה שאני אומר? אין חלוקה כזה בין הבריות, מרחם על בריותיו .אני רגיל להסביר את זה ככה: וזה יותר מבדיחה, יש אנשים שמאמינים שהקב"ה ברא בית כנסת ושם עולם מסביב, ויש שמאמינים שהקב"ה ברא עולם, ובעולם ביקש שנבנה בית המקדש, אבל זו תפיסה שונה לגמרי, אין שום דמיון ביניהם. פה יש לנו דוגמא, הגמרא מחפשת: הרגש של התפילה, מזה? היא אומרת: זה כובד ראש. מה זה כובד ראש? הצעה הראשונה: מרירות? לא, יראה? לא.

נמשיך. "אלא אמר רבי יהושע בן לוי, מהכא: (תהלים כ"ט) השתחוו להי' בהדרת קדש". אנחנו מתקרבים לעוד הגדרה של איזה רגש של קדושה, ההדר שיש בעולם. מיד הגמרא אומרת: "אל תקרי בהדרת אלא בחרדת קודש". זו אחת מהדוגמאות של העניין של "אל תקרי", בקורת המקרא.(צוחק) מה הגמרא רוצה? להרגיש בהדר שבעולם זה מסוכן, זה יכול להביא לעבודה זרה, ולכן מוטב, אומרת הגמרא, להרגיש בחרדה שיש בעולם. אבל גם זה וגם זה, זה הרגש שקרוב מאוד למה שאנחנו מחפשים אבל זה עוד, לא זה. יש שני פסוקים, אותו פסוק יש פעמים, בספר תהלים: "השתחוו ליהו"ה בהדרת קדש" אחד בקונטקסט של הדר, אחד בקונטקסט של חרדה: "חילו מפניו כל הארץ." אופי של האדם שמרגיש יותר בהדר שיש בעולם,: אז הקב"ה קיים. ויש אופי שבאדם שמרגיש יותר בחרדה שבעולם: אז הקב"ה קיים. הגמרא אומרת: אני מכיר בזה, זה משהו אחר לגמרי. פה זה רגש של הדר בעולם, פה זה רגש של חרדה בעולם, זה יכול להביא לעבודה זרה, או מצד זה או מצד זה; אלא: אני מדלג קצת,

"עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", דהיינו, צריך שתי רגשות בבת אחת, גם שמחה וגם יראה. אני רק מתייחס להסבר קצר של הפסוק: "עבדו את ה' ביראה" משמע כי עבודה זה בשמחה וצריך להוסיף יראה. שוב יש לנו שני פסוקים דומים, יש עוד פסוק בספר

תהלים: "עבדו את יהו"ה בשמחה," זה בא מכיוון שיש אנשים שבטבע שלהם הם בשמחה, התורה מבקשת להוסיף יראה. יש אנשים שבטבע שלהם הם ביראה התורה מבקשת להוסיף שמחה. זה תערובת של שתי רגשות האלו, זה הכובד ראש שהיא מחפשת, והתערובת של אותן הרגשות: יראה ושמחה בבת אחת זה הרגש של הבחירה באדם. מכיוון שיש בי כוח הבחירה, אז אני צריך להיות בבת אחת בשמחה מכיוון שיש בחירה, וזה יכול להצליח. אני יכול לבחור את ההתנהגות בחיים שלי, זה יכול להצליח, וכשזה יצליח, זה השמחה. מתי אדם מרגיש בשמחה? כשכוח הבחירה שלו מצליח. מתי הוא ביראה? כשכוח הבחירה שלו נכשל. כאדם בעל בחירה, אני לפני הדיין, אני לפני הבורא שדן אותי, האם אני זוכה בהתנהגותי? זה הרגש של האדם כאדם, גם שמחה וגם יראה בבת אחת. זה מה שהיא מחפשת, זה הכובד ראש האמתי, והכובד ראש הזה אנחנו מרגישים אותו דווקא ביום הכפורים, עם דגש של יראה בשמחה ב-'כל נדרי', ועם דגש של שמחה ביראה ב-'נעילה'. נכון? זה הרגש של אדם שנמצא לפני הדיין, זה המצב של המתפלל. כל אדם שמרגיש בעצמו שהוא נברא בעל בחירה, הוא לפני הבורא. אין דבר כזה לב דתי, לב לא דתי, זו רומנטיקה מיסטית פגאנית. יהודי יכול להיות דתי כזה, אבל זה משני, זו שיטת יחיד. מה שהגמרא מבקשת, זה כובד ראש ששייך לעניין הבחירה. אני מבקש לפני הקב"ה: דן אותי, האם אני זוכה במה שאני מתפלל. אז אתם מגלים שיש משמעות למושגים הרגילים, מיוחדת לתורה שבעל פה, וזה ענין של הנושא של הספר הזה: "דע לפני מי אתה עומד", אני מוסיף: בתפילה. זה העניין של הכובד ראש.

כל זה למדנו בסיבה אחת: כדי לגלות מה נותן רשות להתפלל, במושג של זכות להתפלל. אני מרגיש חסרון: האם יש לי רשות לבקש? אם אתה במצב של חנה, יש לך רשות, לכן הגמרא דוחה את זה, זה נדיר מאוד להיות במצב של חנה. אני צריך להיות במצב של חנה כדי להתפלל? ולכן זה מקרה של יחידים. המסקנה של ההלכה, הכובד ראש זה: "עבדו את יהו"ה ביראה," אבל במשמעות של-'עבדו' זה בשמחה, תוסיפו יראה. ואז "וגילו ברעדה". הגמרא שואלת מאי: "וגילו ברעדה"? זה תרתי דסתרי, "גילו ברעדה"? במקום 'גילה', שם תהיה רעדה. כשיש גילה, אני לפני הקב"ה אני בגילה, תשים רעדה מכיוון שאתה לפני הקב"ה, מאותה סיבה. אתם יודעים את הפזמון הזה: "מצוה להיות בשמחה, שמחה להיות במצווה", זה שייך לאופי שונה של היהודים. מי שהטבע שלו זה להיות במצווה, מבקשים שמחה. מי שהטבע שלו זה להיות בשמחה, מבקשים מצוה.

[ברייתא של יהושע בן לוי ורבי יוחנן] אולי נעשה את זה מיד כדי שתבינו את הקשר בין הקרבנות, היעד של הקרבנות לכפר על החטאים שבאים מתפקוד העולם, תפקוד של החיים מביא חטא, לכן צריך לכפר את החטא, כל יום, בבוקר ובערב כדי להיות באופן תמידי בבחינת צדיק שיכול להתפלל. מחורבן בית המקדש ואילך אין לנו אפשרות של קרבנות, ולמה דווקא הקרבן מכפר? זה עוד נושא לגופו, לכן רבי יוחנן תיקן: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך," רש"י מפרש הפסוק הזה בתהלים ככה: "אדני שפתי תפתח - מחול לי ויהי לי פתחון פה להגיד תהלתך." תראו את הקבלה בין המקרא ורש"י.

אדני: 'מחול לי',

"שפתי תפתח": ותן 'לי פתרון פה',

"ופי יגיד תהלתך": כדי 'להגיד תהלתך'.

כל עוד שאני במצב של רשע, לא חזרתי למצב של צדיק, אין לי קרבן כפרה, אין לי רשות להגיד תהלתך. וכדי להתפלל, לבקש אני צריך לומר למי אני מתפלל, זה התהילה שלו. אני מתחיל בתהילה, ואח"כ אני מבקש, למשל: "אתה חונן לאדם דעת". אני יודע סוד, הנביאים אמרו לי: "אתה חונן לאדם דעת", יש לי בקשה: "וחננו מאתך דעה, בינה והשכל, ברוך אתה יהו"ה חונן הדעת". כדי להתפלל צריך לתת תהילה, להגדיר לפני מי

אני מתפלל. אני מתפלל לפני מקור הברכות, הברכה הראשונה, והעיקר זה כולל הכול זה: הדעת. אדם בלי דעת זה לא אדם. לכן קודם כל אני מבקש דעת. כל שכן לישראל. ישראל בלי תורה זה לא ישראל, אדם בלי דעת זה לא אדם!! היה לי מורה אחד, רב אחד דגול, זה בן דודו של הרבי מליובאויטש, רב שניאורסון אחר, היה ממש אדם גדול מאוד, הוא אמר לי פעם: אדם שלא למד תלמוד אינו יהודי, אדם שלא למד קבלה אינו אדם . מה עדיף, מה חמור מזה? צריך להיות אדם כדי להיות יהודי.
ללמוד קבלה בלי תלמוד א"א להבין. ללמוד תלמוד בלי קבלה זה יהודי שאיננו אדם, איזה מין בריאה זה?
תפסתם את חומרת העניין. יש סדר: ארבעים שנה: תלמוד ואח"כ מתחילים להיות בן אדם.
הפירוש על המילה 'אדני' זה "מחול לי" לפי רש"י, מה הכוונה? אני מכיר באלקים כאדון שלי בשעה שאני צדיק. מעשה החטא דוחה את השם אדני, ובמקומו בא השם 'אלקי' שהוא הדיין, מכיון שיש חטא. כשאני אומר 'אדני' שוב אני מקבל עלי עול מלכות שמים והמשמעות זה: "מחול לי" על החטא שעשיתי. כי לעשות חטא זה לא להכיר באדנותו. שהוא אלו"ה שלי זה לא תלוי בי, אבל שהוא האדון שלי זה תלוי בי. לכן כשאני אומר 'אדני' המשמעות היא: "מחול לי". דווקא הכוונה של אותו פסוק זה באה כי כפרה כמו הקרבנות. הקרבנות מכפרים על החטאים ואז אני יכול לבקש, להתפלל. אין לנו בית המקדש אז תיקנו לומר: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך"; המצב של דוד המלך, שהוא לא היה יכול להביא קרבנות מכיוון שהיה חוטא, לכן הוא מבקש כפרה באותו פסוק: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". אנחנו מתקנים את המצב של החוטא ויש זכות להתפלל.
[זה אוטומטי שיש זכות, זה מספיק להגיד?] לא לא תשמע: השאלה שלך איננה רצינית, זו כמעט חוצפה. אם אתה רציני שאתה אומר: 'אדני' במשמעות של: 'מחול לי', ברור שאתה מתכפר. איזו שאלה? אם זה רציני זה רציני. כשאתה מתפלל אתה מתפלל אוטומטית? כשאתה מתפלל אתה רציני. ולכן אתה עכשיו מגלה שהמשמעות של 'אדני', זה: 'מחול לי!'. אם אתה באמת מתחנן לקבל מחילה, אתה מקבל. אם אתה לא רציני, אם אתה אומר אוטומטי לא תקבל שום דבר. תפסת? טוב.
[כשאומרים: "קדשא בריך הוא" כדי לאחד כל עם ישראל"] הקהל, כי הקהל כקהל הוא צדיק. זו הכוונה של השאלה שלך.
[תמיד כדי לאחד כל הזכויות הוא עומד להתפלל] הכלל הוא פשוט: קהל הוא צדיק. לכן תפילה בצבור עדיפה, מכיוון שאנחנו מתפללים בתוך הזכות, ומתוך הזכות של הקהל. הבנתם את השאלה של הפירוש של המילה 'אדני'.
הבאתי את זה כדי להסביר למה היה צריך לתקן את המצב בזמן שאין בית המקדש? היה צריך להתפלל כדי לקבל מחילה.
["קדשא בריך הוא", יש זכות רק כשאתה מתוך כלל?] לא. אתה יכול להגיד את זה גם ביחיד, הכוונה אתה משתייך לכלל ישראל. כי כלל ישראל הוא צדיק, ולכן מתוך כלל ישראל התפילה שלך תקפה.
יש לנו ברייתא שאומרת: "אדם בא מן השדה בערב, נכנס לבית הכנסת, אם רגיל לקרות קורא, ואם רגיל לשנות שונה, וקורא קריאת שמע ומתפלל" .אתם שומעים את הסדר: קורא ק"ש ומתפלל. הגמרא על אותה ברייתא אומרת: "אמר מר: קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפילה של ערבית",
דהיינו: גם בערבית אומר קודם כל ק"ש, מסיים ק"ש בברכת הגאולה ומיד אומר את

העמידה: "הסומך גאולה לתפילה" דהיינו: לפני מי אני מתפלל? לפני מי שגאל אותנו ממצרים.
בשחרית אין שום קושיה, יש ק"ש שמסתיים בברכת הגאולה, ואח"כ התפילה כי בבוקר יצאנו כבר ממצרים. יציאת מצרים הייתה בחצות. בבוקר יצאנו, אפשר להסתמך על גאולת מצרים כדי להתפלל לגואל ישראל.
אבל בערב יש קושיה, כי אנחנו נכנסים בלילה וצריך זכות כדי לצאת מן הלילה. אולי יגרום החטא: שמא יגרום החטא. אולי הסדר צריך להיות הפוך: קודם להתפלל כדי לכפר על החטאים של היום, ואח"כ לקבל עול מלכות שמים. "אמר מר: קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? זה הסומך גאולה לתפילה", עד כדי 'בן העולם הבא', אח"כ נחזור על זה, זה "הסומך גאולה לתפילה". כמובן שיש משמעות קבלית לעניין.
"לסמוך גאולה לתפילה", זה איחוד בין יסוד ומלכות. תזכרו את זה. נחזור לנגלה בגמרא.
"זה הסומך גאולה לתפילה של ערבית. רבי יהושע בן לוי אומר: תפילות באמצע תקנום".
רבי יהושע בן לוי הוא בדעה אחרת לגמרי, הוא אומר "תפילות באמצע תקנום", דהיינו, בבוקר: ק"ש, תפילה, תפלת מנחה, תפלת ערבית ק"ש של ערבית. ק"ש של ערבית לא ק"ש של המיטה שזו מצוה אחרת לגמרי.
רבי יוחנן זה: ק"ש, תפילה, תפילה, ק"ש, תפילה.
רבי יהושע בן לוי זה: ק"ש, תפילה, תפילה, תפילה, ק"ש.
ההלכה כרבי יוחנן.
"במאי קא מפלגי? אי בעית אימא קרא, אי בעית אימא סברא. אי בעית אימא סברא" אפשר להבין החילוק ביניהם או דרך סברא או דרך המקרא.
"במאי קא מפלגי? אי בעית אימא קרא, אי בעית אימא סברא. אי בעית אימא סברא, דרבי יוחנן סבר: גאולה מאורתא נמי הוי" הגאולה כבר בערב גם כן הייתה גאולה.
"אלא גאולה מעלייתא" אבל גאולה ממש זה היה: "לא הויא אלא עד צפרא" עד הבוקר. דהיינו בערב של יציאת מצרים, בערב כבר, מכיוון שהיו עתידים להיגאל, התחלת הגאולה הייתה בערב. הגאולה ממש זה בבוקר. רבי יוחנן חושב שהגאולה גם בערב היא גאולה, אע"פ שגאולה ממש זה היה רק הבוקר. ולכן אם הגאולה בערב היא גאולה אפשר לקרוא ק"ש ואח"כ להתפלל. זה הדעה של רבי יוחנן.
"ורבי יהושע בן לוי סבר: כיון דלא הויא אלא מצפרא, לא הויא גאולה מעלייתא" רבי יהושע בן לוי סבר, חושב אחרת: מכיוון שגאולה ממש זה רק בבוקר, א"א לסמוך על הגאולה של ערב שאיננה גאולה 'מעלייתא', שאינה גאולה ממש. גאולה עתידה אבל "שמא יגרום החטא", זה לא גאולה. אח"כ תראו השלכות של הוויכוח הזה בעולם שלנו.
"ואיבעית אימא קרא - ושניהם מקרא אחד דרשו": אם אתה רוצה להסביר את החילוק ביניהם דרך פסוק, "מקרא אחת דרשו [אותו מקרא דרשו] דכתיב: (דברים ו') בשכבך ובקומך, רבי יוחנן סבר: מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריאת שמע ואחר כך תפילה, אף שכיבה נמי קריאת שמע ואחר כך תפילה; רבי יהושע בן לוי סבר: מקיש שכיבה לקימה - מה קימה קריאת שמע סמוך למטתו, אף שכיבה נמי קריאת שמע סמוך למטתו", אע"פ שזה לא ק"ש של המיטה אלא סמוך.

ואנחנו יודעים שסוף סוף ההלכה כרבי יוחנן. ופה זה נושא חשוב מאוד. בבוקר, מכיוון שאני בבוקר, אני יודע שקבלתי חסדים, יצאתי מן הלילה, ולכן מיד אני מקבל עלי עול מלכות שמים, ואח"כ אני מתפלל תפלת הבוקר.
אבל בערב גמרתי את היום: אני יוצא ממידת החסד של היום, אני נכנס במידת הדין של

הלילה: שמא יגרום החטא, האם אני יכול להעיד "שמע ישראל יי"י אלקנו יי"י אחד"? מי שמנהיג אותי ביום הוא שמנהיג אותי בלילה, שמא אני לא יוצא מן הלילה? הנושא הוא יותר עמוק. אני אקצר קצת. רבי יהושע בן לוי הוא מבקש להתפלל קודם כל כדי לכפר על החטאים של היום ורק אח"כ אתה רשאי לקבל עליך עול מלכות שמים של "בשכבך ובקומך".
רבי יוחנן אומר: לא! גם בערב כמו בבוקר, כי גם הגאולה בערב היא אתחלתא דגאולה'.
[הפסק בהקלטה]

אתם רואים את הכוכבים. צריך לראות בלילה חשוכה לגמרי, צריך לכוון לאור הכוכבים: "שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה ."צריך לראות אור בלילה, האור בלילה מעיד שהאל אחד. אם לא כן, אם היה רק לילה, היו חלילה שתי רשויות: הרשות של האור הרשות של הלילה. למה הבאתי את זה? כדי להדגיש את העניין: צריך לכפר על החטאים לפני הבקשה. וזה אותו ענין: אם צריך לכפר על החטאים לפני הבקשה, הבסיס זה המשנה ראשונה, המשנה ראשונה אומרת: "מאימתי קורין את שמע בערבין? - משעה שהכוהנים נכנסים לאכול בתרומתן". כל השקלא וטריא בגמרא זה: אם צריך קרבן לפני אכילת התרומה או לא? מהי המסקנה? לא צריך קרבן לפני אכילת התרומה. אפשר מיד להיות בעבודת הקודש: אכילת התרומה, ורק למחרת להביא הקרבן וזו המדרגה של הקדושה של הכהן אוכל תרומה. וזה קשור למחלוקת של. וזו הסיבה שהמשנה אומרת: "מאימתי קורין את שמע בערבין? - משעה שהכוהנים נכנסים לאכול בתרומתן" ולא אמרה: 'משעת צאת הכוכבים', כדי שנדע שכמו שהכהן יכול לאכול בתרומה כבר בערב, כך היהודי יכול לקבל עליו עול מלכות שמים כבר בערב ולא לחכות, כמו הכהן, לא לחכות את הקרבן למחרת. זה דומה מאוד לוויכוח שיש עכשיו על ה'מדינת ישראל': האם אתחלתא דגאולה היא גאולה, או צריך לחכות עד למחרת בבוקר כדי להכיר בגאולה. סופסוף הלכה כרבי יוחנן, לא כרבי יהושע בן לוי. ויש אלו שאומרים: זה כבר גאולה. ואלו שאומרים "שמא יגרום החטא ,"צריך לחכות לביאת המשיח למחרת בבוקר, כדי שיהיה גאולה וודאית נאמר. זה המחלקת בין המזרחים ואגודת ישראל לפני דורות. ההלכה כרבי יוחנן. משהתחיל העסק -כמו שאמר החפץ חיים, התחיל העסק. התחיל העסק זה זמן הגאולה, זה רבי יוחנן והלכה כרבי יוחנן. כל זה, זה רק צדדים , פרפראות לעניין התפילה. יש שני מושגים: הזכות להתפלל, לבקש; והחובה להתפלל: זה המושג של תפילה- עבודה. אם אתם רוצים נלמד את ההבדל בין תפילת שחרית, שייכת לאברהם...אז נתראה בעוד.....
[להגיד בבוקר חסדיך] סדר התפילות, יפה, זה שאלה שהגמרא שואלת בצורה אחרת. סדר התפילות זה סדר הקרבנות "את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ."
סדר ק"ש זה ערבית- שחרית: "ובשכבך ובקומך ."כי הקרבן משתייך לעולם שכולו אור. סיבה של ק"ש זה בריאת העולם: "ויהי ערב ויהי בקר". מכיוון שבבריאת העולם: "ויהי ערב ויהי בוקר" יש סכנה של שתי רשויות אז צריך לומר יהו"ה אחד. "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ."""שמע ישראל יי"י אלהינו יי"י אחד". לכן סדר ק"ש זה ערבית- שחרית.
סדר הברכות במשנה זה בבוקר- בערב.
כי עולם הקרבן זה שייך לעולם שכולו אור, הפסוק הוא: "זבח לאלהים יחרם ."אין שחיטת קרבן בלילה. יש שחיטת קרבן בין הערבים אבל לא בלילה.
נתראה ב13 לחודש

.

שיעור 65

תאריך: 13.01.1993

הנושא מתחיל בעניין של המדרגות של השמות של הספירות.
כל ספירה היא מידה בפני עצמה. יש מדרגות של ספריות שיש להם שמות במיוחד. לפי המקובלים הקדמונים יש רק חמש ספירות, ולא עשרה, זה: כתר, חכמה, בינה, תפארת ומלכות. ותפארת היא בעצמה שש קצוות. זה מקביל, כל פעם שיש חמש מדרגות עם העולמות: מדרגות הנשמה וגם כן לפרוט הספירות.
אנחנו התחלנו ללמוד את הספירות המיוחדות שיש להן שם במקרא. כל פעם שאנחנו מוצאים אותו שם באיזה פסוק, זה רמז לגילוי האין סוף דרך אותה ספירה, דהיינו, דרך אותו צינור של השגחה. פה הרב התחיל לדייק על שלש מהשמות האלו:
זה השם: 'הוא' שהוא השם של ספירת כתר,
השם 'אתה' שהוא השם של ספירת תפארת,
והשם 'אני' שהוא השם של ספירת המלכות.
לפעמים במשך הלימוד נראה שיש גם כן הקשר עם כמה עניינים של הלכה.
הדוגמא שלמדנו זה: "ברוך אתה ה'", זה לשון נוכח, והכוונה זה דרך ספירת הכתר. כל פעם אני צריך להדגיש: 'דרך ספירת הכתר'. לא מתפללים לספירות, זה כמעט חטא של עבודה זרה, אלא כשמכוונים בתפילה, הכוונה עוברת דרך הצינור של גילוי אורות דאין סוף, דרך אותה ספירה. אם זה בבחינת התפשטות, זה אור ישר. אם זה בבחינת תיקון זה אור חוזר. מכל מקום לא מתפללים לספירה עצמה, זה פשוטו כמשמעו זה עבודה זרה, זה עבודה, אבל זרה, זה אסור. צריך לחזור ללמוד היטב פתיחת אליהו הנביא כדי להבין את זה. צריך איחוד כל המידות בלי שום יוצא מן הכלל.
"ברוך אתה ה'", הכוונה היא לשון נוכח. אח"כ למשל: "שהכל נהיה בדברו"! הכוונה לדרך 'הוא'. הוא עשה את זה! "ברוך אתה ה' שהכל נהיה בדברו", בדברו של "הוא". פה יש הבדל, בבחינת ההלכה, אצל כמה שיטות של אשכנזים שלא אומרים: "ברוך הוא ברוך שמו" אחרי "ברוך אתה ה'" הראשון, למי שרוצה להיות יוצא מהברכה של 'שומע'. אבל אצל הספרדים המילה הוא הפוך לגמרי: צריך וחובה לומר: "ברוך הוא ברוך שמו", כדי לאחד את הממדים של אותן הכוונות. מתחילים בממד של 'אתה', מיד צריך לומר, מי ששומע, 'הוא ושמו'. מכל מקום כל אחד הולך לפי ההלכה של הקהילה שלו. אבל רק כדי להבין את שורש ההבדלים האלו.
המדרגה של 'הוא' זה נקרא 'הרחמים גמורים', זה 'חסד עליון'. יש הרבה בחינות אבל בדרך כלל זה חסד גמור, רחמים גמורים, רחמים פשוטים. חסד עליון זה 'הוא'.
המדרגה של 'אתה', זה גילוי איחוד המידות, זה הפרק שאנחנו נמצאים בו השנה.
והגילוי, בבחינת מלכות, זה שם 'אני', זה מידת הדין. אבל זה לא מידת הדין הקשה, מידת הדין הקשה זה דרך הספירה של גבורה, אלא מידת הדין הרפה. אבל מכל מקום, הספירה של מלכות היא הכלי של האור שמתפשט לפי המצב בעולם, ולפי המצב של הדין, על כל בריאה ובריאה. אם הדין נוטה לצד הדין הקשה, יש יותר דין מרחמים. אם הדין נוטה לצד החסד, יש יותר רחמים מדין. אבל מכל מקום גילוי האורות של אין סוף דרך כל, כל המדרגות זה דרך ספירת המלכות שנקראת 'אני'; אבל הוא הדיין של העולם.
'אני' והשם של הספירה כמידה, זה שם 'אדני': א', ד', נ', י'. ו א', ד', נ', י' זה השם של מידת הדין. יש דין ב-'אדני', וזה השם של הבית דין שדן את הבריות.
יש עוד ספירה שיש לה שם מיוחד זה הספירה של יסוד, זה שם: 'אנכי'. כל פעם צריך לדייק. כשמוצאים בפסוק 'אני' או 'אנכי' זה לא אותו שם. יש לנו הרבה דוגמאות

שהתחלנו ללמוד אותן לפי הלימוד.

״**דע כי אדנ״י מכוונה בלשון אנ״י, שהיא כנסת ישראל** ,״דהיינו: פה יש נושא רחב מאוד. שוב, צריך הרבה התרגלות כדי להבין את כל ההקבלות שעושים המקובלים לכל המדרגות ובכל הכוונים. המידה מלכות, היא הנוקבה של ה׳, והיא כנסת ישראל, והיא הבית דין. והיא גילוי של דין רפה.

רק הערה קטנה: למה דווקא מידת המלכות נקראת כנסת ישראל, דהיינו, למה הדין על העולם עובר דרך כנסת ישראל? למה הדין של העולם, נוגע לכנסת ישראל ועובר דרכה? למה הבורא, סופסוף הקב״ה בבחינת ׳אתה׳, דן את עולמו דרך כנסת ישראל? אנחנו מגלים פה כי המקובלים משתמשים בשם ׳מלכות׳, כדי להגדיר את ׳כנסת ישראל׳. השם ׳אני׳, ׳אדני׳, ׳כנסת ישראל׳, זה מקביל. זה אותו עצם, אותה חוויה ברבדים שונים, בממדים שונים. זה אותו אמת בפנים, בכל פן מיוחד באיזה מצב: זה או ׳אדני׳, או ׳אני׳, או ׳כנסת ישראל׳. מכיוון שלמדנו כבר שאותה מדרגה זה הדין הרפה, השאלה שלי: מה הקשר בין ׳דין׳ ו-׳כנסת ישראל׳? למה דווקא יש עניין של ׳דין׳ רק דרך ׳כנסת ישראל׳? מה הקשר בין ׳דין׳ ואדם, ו-״אתם קרוין אדם״?

[מי שנקרא אדם רק הוא יכול לעמוד בדין] זו השאלה, זה לא התשובה. מה שאתה אומר זה נכון אבל צריך להסביר את זה.

רק כנסת ישראל קיבלה את התורה, לכן זה רק דרך כנסת ישראל שיש אפשרות לדון את העולם. יש סוגיה בגמרא, עכשיו תבינו הרבה מאמרים בגמרא, למשל מלך ישראל לא דן ולא דנין אותו אבל מלך בן דוד, בית דוד, דן ודנין אותו . וזה קשור לנושא שלנו.

יש מלכות מחוץ למידת הדין, ויש מלכות קשורה למידת הדין: זה מלכות של ׳כנסת ישראל׳. זה כבר במישור התלמודי פשוט: ההבדל בין מלכי ישראל ומלכי בן דוד. מה הוא ההבדל?

[מלכי ישראל] מלכי ישראל לא דנין, ובית דוד כן, מלך בן דוד ; בית דוד דן, דהיינו, הוא ראש הסנהדרין ודנים אותו.

אבל מלך ישראל לא דן ולא דנים אותו: זה איזה מין בחינת מלכות, למעלה, המילה למעלה היא לא במקומה, מחוץ לדין, כמו שאנחנו מוצאים אצל אוה״ע: המלך הוא למעלה מהדין. מה ההבדל בין מלכות ישראל ומלכות יהודה? פשוט, זה הנושא שלנו. זה נותן להסביר למה מלך ישראל אינו דן ולא דנים אותו, ומלך בית דוד דן ודנים אותו.

[יש שאלה נוספת: למה ההבדל?] זו אותה שאלה: למה זה ככה?

[זה בטהרה וזה לא בטהרה. מדרש: פגש בו הנביא ואמר לי לך ראשון. אמר לו בן ישי קודם. ״ [אבל שמה אין עניין של טהרה.

[.] זו אותה שאלה. בדעתו זה ככה. זו אותה שאלה: למה דווקא בן ישי קודם?

[כהן לוי ישראל] תחשבו על הנושא. מה הייתה השאלה הראשונית שלי? למה דווקא הדין עובר דרך כנסת ישראל? והבאתי שאלה דומה מאוד, זה מקביל: ההבדל בין מלכי ישראל [התורה] זהו.

מלכות בית דוד זה לפי התורה.

מלכות ישראל, זה מלכות ישראל. יש לו למלך ישראל את כל הזכויות של מלך, אבל מכיוון שזה לא לפי התורה, אינו דן ולא דנים אותו. זו מלכות שדומה למלכות הרשעה. כשאני מתכון למלכות ישראל, השם ישראל מכוון למלכות של דווקא של עובדי עבודה זרה, של שומרון, מאותה תקופה.

[דוד קודם אז היה טהור] למה אתה אומר טהור? אין מקום למושג טהרה פה. יש איזה רמז לטהרה שמה? לא. דהיינו אם היה מקבל בן ישי קודם, זה סימן שהיה חוזר בתשובה.

[עשרת השבטים] מה ההבדל בין עשרת השבטים, מלכות ישראל ומלכות יהודה? עשרת השבטים זה היה מלכות של עם ישראל אבל עובדי עבודה זרה, הם היו מנותקים מתורת משה. הם היו עובדים לעגל הזהב, שמה בשומרון, זה ידוע.
בן ישי קודם, דהיינו מלכות בית דוד, דהיינו מלכות ישראל לפי התורה. התלמוד של מלכות יהודה נותן זכויות למלך ישראל אבל לא הזכות הזה של לעמוד בראש הסנהדרין, מכיוון שהוא לא קיבל את מרות התורה.
[בגלל שלא עשה מעשים טובים. אם הוא עושה מעשים טובים?]תשמע! תורה ומעשים טובים זה שני מושגים שונים. כשאומרים מצוות ומעשים טובים זה שני מושגים שונים לגמרי. אפשר להיות עובד עבודה זרה ולהיות גומל חסד. זה מעשה טוב אבל זה עבודה זרה. אנחנו משתמשים במושג 'מצוה' במובן של 'מעשים טובים', אבל זה שתי קטגוריות שונות לגמרי. מכיוון שהם שייכים לעם ישראל לפי תורת משה, אז הסטטוס שלהם, אני מתכון למלכי ישראל, הוא סטטוס של מלך ישראל, מכיוון שהם שייכים לעם ישראל לפי תורת משה. אבל הם לא קבלו תורת משה.
התוצאה של הפילוג בין מלכות יהודה ומלכות ישראל סופסוף הייתה שמלכות ישראל נאבד, מכיוון שאותה זהות של עם ישראל בלי תורת משה, סופסוף זה הולך לאיבוד. זה מספיק שלש, ארבע דורות, זה ההליך של ההתבוללות. בשורשו הוא שייך לישראל, אבל הפילוג מתורת משה מביא אותם להיות דומים כל כך לגויים שההתבוללות היא קלה מאוד. אנחנו רואים את זה: הם היו דומים מאוד לעמים שמסביב להם, מה הפריד את היהודים מהגויים של המזרח התיכון דאז, זה תורת משה. אנחנו מרגישים את זה כבר בחיים של החברה הישראלית. כשאין ההבדל של קיום המצוות, אז השוני עם העמים אחרים הולך וקטן. סוף, סוף בלי התורה, האם יש באמת הבדל בין הפלפל הלבנוני והפלפל הישראלי, או הזקן של איש חמס והזקן של איש ש"ס, נאמר?
[.בגלל זה לא הסכימו לגרש] הייתה טעות בלבוש. אני אומר את זה ברצינות. יש פה נושא רחב מאוד, זה עניין של הגורל, יש שתי פעמים במקרא שיש עניין של הגורל:
השעיר של יום הכפורים, ועניין של פורים, ופעם השלישית זה חלוקת הארץ, כל זה עולה דרך הגורל.
מה הוא הגורל שהבדיל בין מלכות יהודה ומלכות ישראל? הם נגלו לאותה גלות. הגלות של מלכות ישראל לא החזיקה מעמד, מהר מאוד היא הטמעה בין הגויים, והגויים של מלכות יהודה יחזיקו מעמד. יש לנו סיפור בספר דברי הימים, שכמה משפחות של גלות ישראל באו עם הגולים של יהודה כדי להינצל. לכן בעם היהודי יש כמה משפחות ששורשם הם מהשבטים האלו, אבל רוב עשרת השבטים התבוללו. שני הגורלות, אחד היה בבית המקדש, דהיינו, זהות מוכרת לאור העולם: יהודי, והשני במדבר, אותה זהות אבל זה בהעלם גמור מאוד. זה אותו עונש של אותו חטא, שעונשו הוא הגלות, אבל הגורל בין שעיר זה ושעיר זה הוא שונה לגמרי. מה ההבדל? ההבדל ביניהם זה לא הזהות הישראלי, זה אותה זהות, כולם בני ישראל. יש הרבה פסוקים שאומרים את זה, כל השבטים (רק דקה יש לי משהו בגרון לא בסדר, ייתכן שדיברתי על ש"ס) "כלנו בני איש אחד נחנו ."אבל ההבדל זה היה הקשר עם תורת משה או לא. ולכן, כל השוני שיש בין בן ישי וירבעם זה עניין של קבלת התורה. אם היה מקבל שזכות קדימה זה לבן ישי, אז היה מקבל דווקא את מרות התורה. או במלים אחרות: אפשר להבין ההבדל בין שני מושגים האלו: משיח בן יוסף ומשיח בן דוד. אני לא אמרתי בית יוסף, ובית דוד. בית יוסף ובית דוד זה עשרת השבטים ומלכות יהודה.
משיח בן יוסף זה המשיח של קבוץ גלויות, ומשיח בית דוד זה המשיח שבא אחרי השלב של משיח בן יוסף, אחרי קבוץ גלויות, ושמביא את התורה כחוקה של עם ישראל, וזה

השלב לפני תחיית המתים. איך זה יקרה? אף אחד לא יודע. הרמב"ם הסביר את זה במקורות שלו: כל מה שאמרו הנביאים זה הסדר של הדברים, ובדרך כלל לגמרי, איך הדברים יתרחשו, מי שנוכח רואה איך זה מתרחש; אבל מכל מקום סדר הדברים אנחנו מכירים את זה. אני רוצה לדייק התחלת הפרק של הרמב"ם במשנה תורה, בהלכות מלכים. הוא אומר ככה: "המלך המשיח עתיד לעמוד ולהחזיר מלכות בית דוד לממלכה הראשונה ויבנה המקדש ויקבץ נדחי ישראל .

ואח"כ שלבים, שלבים, עד עניין של תחיית המתים. הבעיה של תחיית המתים, יש בעיה חמורה מאוד אצל הרמב"ם, אבל זה עניין אחר.

צריך לשאול שאלה: השלב הראשון של מלך המשיח, לפי המקור הזה של הרמב"ם - והוא לא מדייק אם הוא מדבר על בן יוסף או בן דוד - לפי דעתי כל התוכנית הזה מתחיל בבן יוסף ומסתיים בבן דוד אבל הרמב"ם לא מדייק את זה. אז למי הקים מדינה?

בית דוד זה הממלכה ראשונה, דהיינו: מדיניות, זה פונקציה מדינית טהורה, להחזיר מדינת ישראל, זה הפשט של הרמב"ם, למי, אם רק אח"כ הוא יקבל נדחי ישראל? ולמי יבנה בית המקדש, אם רק אח"כ הוא מקבל נדחי ישראל?

לכן צריך להבין שיש שני שלבים:

קבוץ גלויות, ולקבוץ גלויות צריך מדינה ובית המקדש, ורק אח"כ יש קבוץ הנדחים, דהיינו עשרת השבטים.

הקבוץ הראשון זה היהודים, צאצאי מלכות יהודה, שהם יהודים, שיודעים שהם יהודים, שכולם יודעים שהם יהודים, זה השלב של משיח בן יוסף.

רק אחרי שלב הראשון, הממלכה, השלב השני הבית המקדש,

רק אחרי זה, בשלב השלישי, יהיה קבוץ נדחי ישראל.

יש בגמרא הרבה מקורות שרואים את זה, שיש הבדל מהותי בזהות של היהודים שהם צאצאי מלכות יהודה, ובזהות של אותם ישראלים, שהם צאצאי מלכות בית יוסף, המלכות של הצפון, שעכשיו היטמעו בין הגויים. אני קרוב לומר שהרבה מהגרים שאנחנו מקבלים עכשיו ושבאים מכל העמים, יתכן מאוד שהם מצאצאי אותם, זה לא עניין של אנוסים, זה עניין שהשבטים האלו שנאבדו, אך נאבדו באותה תרבות שלא הרבה זמן אח"כ המלכות יהודה הראשונה הלכה לגלות, זו אותה תרבות, אלא מהר מאוד עשרת השבטים התבוללו מכיוון שלא היה להם תורת משה, היה להם הישראליות שלהם, היה להם הפולקלור שלהם, היה להם, אם אפשר לומר, גם הדרך ארץ שלהם, אבל מכיוון שהיה חסר להם תורה נאבדו סופסוף כבני ישראל. רק כמה רמזים שיש כמה זרמים מהם, שהיה בזיכרונם כמה שמות של השבטים של בית יוסף, זה ידוע, מגלים את זה עכשיו. הם נמצאים לרוב בפקיסטן, באפגניסטן, בצפון הודו וכן הלאה. יש חלוקה ביניהם: כנסת ישראל זה ההגדרה של אותה האומה: בריאה חדשה בזמן יציאת מצרים שקיבלה את התורה, לכן יש מקום למידת הדין.

השאלה השניה שלי - אח"כ נלמד אותה - זה: מה זאת אומרת אין דין לשאר אומות העולם, לשאר בני אדם, יש דין רק לישראל? דווקא צריך לפרש את הביטוי: "אתם קרוין אדם" באותו כיוון. "אתם קרוין אדם", מכיוון שאתם מילאתם את התנאי של בריאת האדם. אתם זוכרים מה שאומרת הגמרא על יום הששי, מה ההבדל בין יום אחד, יום שני, יום שלישי, יום הששי, זה ריש לקיש, "מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית" אם אתם מקבלים, אם ישראל מקבל את התורה מוטב "ואם לאו אני מחזיר אתכם לתהו ובוהו ."ולכן ההבדל בין ישראל ואוה"ע, זה שישראל קיבלה את התורה, לכן: "אתם קרוין אדם". שאר בני אדם זה לא בהמות, כפי שהרבה חושבים בטעות, התורה אף פעם לא אמרה את זה, אלא הם נקראים האדם. יש תוספות באותה גמרא

שמסביר את ההבדל.
ישראל נקרא 'אדם' במקרא, ואוה"ע נקראים 'האדם'.
לפי דעתי צריך למקד את התשובה על אותו עניין. מכיוון שרק כנסת ישראל קיבלה את התורה לכן גילוי המלכות של הקב"ה, זה על כנסת ישראל.
אני קרוב לצטט פה את המדרש הידוע, שדווקא אדם הראשון נתן שבעים שנה מזמנו לדוד המלך. יש שתי גרסאות: יש מקור אחד שאומר, שהאבות נתנו חלק ודוד השלים השבעים. יש מקור אחד שאומר: שאדם הראשון נתן חלק לאברהם, יצחק ויעקב ולדוד. והמקור השני אומר שאדם הראשון נתן לדוד המלך. כך הוא ההסבר של השל"ה, כי אדם ראה שיש דור אחד שהיה עתיד לקום מלך ישראל ואין לו זמן בחיים, דהיינו, זהות כזה: מלך ישראל על פי התורה, זה לא מציאותי, אין מקום בזמן, אין מקום בתרבות האנושית לדבר כזה, ולכן אדם הראשון ראה שזה לא היה אפשרי. אז מה אומר המדרש? הוא נתן שבעים שנה מזמנו. הפסוק אמר: (בראשית פרק ב', (יז) "ביום אכלך ממנו מות תמות" והוא חי תשע מאוד ושלשים שנה. ויומו של הקב"ה זה אלף שנים. מה המשמעות של המדרש? שדווקא דוד המלך תיקן את חטאו של אדם הראשון.
מה הוא החטא? החטא שאדם הראשון לא רצה לקבל מלכות שמים, פשוטו כמשמעו, זו ההגדרה של החטא. החוקה, ההגדרה של טוב ורע זו הגדרה שלי, לא הגדרה שלך. בכל חטא יש אותו חטא של אדם הראשון: לשלול את מלכות שמים.
כשקם מלך עלי-אדמות שהמליך הקב"ה על הארץ, זה התיקון של החטא של אדם הראשון בדרך כלל האנושות. בדרך יחיד, יחידים, יש עוד מקום לאותו חטא; אבל בבחינת כלל, החטא הזה כבר מצא את תיקונו.
אנחנו מחכים את התיקון של החטא השני של קין שהרג את הבל, לכן אנחנו מחכים את הבן דוד.
דוד כבר קם. הוא עצמו היה משיח בן יוסף, אבל זה נושא אחר, אבל אני לא רוצה לערבב שני נושאים. לכן אנחנו מחכים את הבן דוד, מכיוון שאנחנו מחכים את התיקון של החטא השני. דוד המליך עלי-אדמות את הקב"ה כמלך אמתי, וזו הפעם הראשונה. זה מתחיל עם האבות אבל גמר התיקון, זה דוד שעשה אותו. זה מסביר למה יש שתי גרסאות במדרש הזה.
אני חוזר על השאלה: למה דווקא כנסת ישראל היא קשורה לעניין של מידת הדין? מכיוון שלא היה דין בעולם, עד שכנסת ישראל קיבלה את התורה. יש לכם מקור בגמרא שבת על זה, על הפסוק: , "המביט לארץ ותרעד". זה קשור לאגדה של ריש לקיש: (תהלים פרק עו, (ט) "ארץ יראה ושקטה "'יראה ושקטה', הגמרא שואלת: "אם יראה למה שקטה, ואם שקטה למה יראה"? מכיוון שתנאי התנה שהקב"ה את מעשה בראשית ("מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית"): "אם ישראל מקבל את התורה מוטב" "ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתהו ובהו". כשהגיע שעת מעמד הר סיני יראה שמא לא יקבלו וכשקיבלו שקטה. יש קשר הדוק בין מידת הדין וכנסת ישראל. רק מי שקיבל את הציווי והוא מצווה יכול להיות נדון. לכן יש שאלה שניה: ושאר אוה"ע אין להם דין? [אם אדם הראשון היה כולל שש מאות אלף נשמות, אברהם, יצחק, משה, איך הוא לא יכול לקבל בכל זאת שאר העמים?] קודם כל מה שאתה אמרת שאדם הראשון היה כולל שש מאותו אלף נשמות, מה המקור של זה? הוא היה כולל את כל הנשמות שבעולם ולכן יש נקודה באדם הראשון שלא חטא: זה הנשמה של דוד המלך.

[הפסקת הקלטה]

הגויים ממשיכים לעבוד לאלוהי השמים, אבל לא לאלוהי הארץ. אתם יודעים בצרפתית ההבדל בין התפילה שלנו והתפילה של הנוצרים? התפילה של הנוצרים מתחילה ב-'אלקינו שבשמים' ותו לא. אצלנו אומרים: "שבשמים ובארץ", זה ההבדל, וזה מתחיל באברהם. התיקון שהמליך הקב"ה עלי אדמות זה דוד שעשה. לכן אני אמרתי שהתיקון של חטא אדם הראשון, וזו הכוונה של המדרש: התיקון של חטא של אדם הראשון נעשה על יד דוד, ואנחנו מחכים את התיקון של החטא השני, דהיינו השלום, זה הסיסמה של משיח בן דוד. והבן דוד הראשון היה שלמה המלך, זה במקרה השם שלו.

מה שצריך להזכיר, זה העומק של אותו מדרש, הוא אומר את זה בעמקות, דבר כזה: להכיר במרות התורה בחיים ,זה גורל החיים; כי דרך הדין תורה, זה לא טבעי, זה לא שייך לאנושות, זה לא שייך לעולם השפל, זה לא שייך לאומות העולם. אם היינו באותו מישור של אומות העולם, ולכן "אתם קרוין אדם" לא היינו יכולים לקבל, זה על-טבעי. "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב" דווקא .ויעקב נקרא 'אל': "ויקרא לו אל אלהי ישראל ."יש מדרש פשוט על זה, יש לו כוח להיות אל, מכיוון שאין בכח האדם להגיע מעצמו לתורה שהיא התורה של איחוד המידות, ולכן היא יורדת מן השמים: "תורה מן השמים" ותורה "מורשה קהלת יעקב" זה אותה משמעות.

אברהם זה מידת החסד, יצחק זה מידת הדין, האדם בכוחות עצמו יכול להיות הצדיק של מידת החסד או הצדיק של מידת הדין. להיות הצדיק של איחוד המידות, זה בלתי אפשרי, צריך גילוי מן השמים וזה עניין של יעקב. כשאומרים: "תורה מן השמים" וכשאומרים: "מורשה קהלת יעקב" זה אותה משמעות, כי שמים זה איחוד המידות. זה לפי המדרש ההסבר של רש"י: שמים זה אש ומים .אש זה סמל למידת הדין, ומים למידת החסד. בשמים יש איחוד של אותן המידות: מים ואש. על הארץ יש לא רק מתח, זה בלתי אפשרי: איפה שיש מים אין אש, איפה שיש אש אין מים. האיחוד המידות שייך לשמים, זה מה שראה אדם: א"א להוליד בן אדם כזה שיקבל עליו עול מלכות שמים, ולכן נתן לו חלק מימיו, זה מה שאומר הפסוק של דוד המלך: "רבים אמרים לנפשי אין ישועתה לו ," לפי המדרש זה מה שאומר דוד: "רבים אמרים לנפשי" שנפש אדם הראשון שיש בי "אין ישועתה לו .הישועה לא תבוא דרך דוד, מכיוון שחטא. כל הפרופיל של זהות של דוד המלך במקרא, זה גילוי של אפשרות התשובה, הוא בעל התשובה במלואו המובן. זה אדם הראשון, שחזר בגלגול, להמליך הקב"ה עלי-אדמות אבל כנסת ישראל כבר הייתה מוכנה לקבל את זה מיציאת מצרים, ולכן כנסת ישראל היא קשורה לגילוי מידת הדין. מה שנשאר זו שאלה יותר גדולה: למה אין דין לגויים? כנסת ישראל זה שם אני, אדני, דהיינו מידת הדין.

[דין תורה זה דבר על-טבעי?] מה השאלה? איך היה העולם האמתי? מה השאלה? חיי עולם זה בעולם, דהיינו, המשמעות של עולם "וחיי עולם נטע בתוכנו' זה חיי עולם הבא. [אני מתכוון חיים מחיים טבעיים אז הוויכוח הייתה על חיי שעה לא חיי עולם] לא. תורה זה לא חיי שעה, תורה זה חיי עולם.

[אם הוויכוח עם הגויים על החיים הטבעיים] אני לא דברתי בוויכוח, אני הבאתי את ההגדרות, אין עניין בוויכוח. יש וויכוח, דרך המדרש, על פרה אדומה ועל החוקים שבתורה, אבל זה וויכוח אחר לגמרי. עם ישראל - דרך חכמי ישראל – יודע, שאדם הטבעי אינו יכול לקבל את התורה מכמה סיבות, זה לא שייך לאדם הטבעי.

פה אני רוצה לפתוח איזה נושא בתוך הנושא, עניין בתוך העניין. אולי שמעתם פעם, ורגילים במרכז הרב לדבר ככה שהתורה היא טבעית לאדם, צריך להבין מה הם רוצים לומר. זה טבעי לאותה זהות על-טבעית של ישראל, זו הכוונה - אני שמעתי את הרב קוק בעצמו. כל המקורות הם ברורים מאוד: התורה איננה טבעית לאדם. ברור, פשוט, נקודה.

צריך לקנות אותה. יש סייעתא דשמיא אבל צריך לקנות אותה. התורה לא ניתנה לנו בירושה. זה הזכות המיוחד של צדיק בן צדיק, אע״פ שהוא בן של צדיק, הוא צדיק. לא מכיוון שהוא בן של צדיק: אע״פ שהוא בן של צדיק הוא צדיק, הוא קנה בעצמו, זה לא ניתן בירושה. אני רוצה להיות החלטי על זה. אם אתם חושבים שההבדל בין ישראל ואומות העולם זה עניין טבעי, למשל שכלי, כי השכל של ישראל יכול לתפוס את התורה, והשכל של הגויים לא יכול לתפוס את התורה, זו גזענות מוחלטת. כי עם ישראל ״אתם המעט מכל העמים .״זה קומץ של בריות, וכל שאר הבריות של בורא עולם, ״כבודו מלא עולם״ הם טיפשים, משוגעים, אפס מוחלט? זו גזענות. זה לא דרך השכל, זה הנשמה שהיא שונה, זה עניין נפשי, זה לא עניין של טבע. אם זה היה עניין של טבע, הגיור לא היה אפשרי. ולכן אותם שאומרים שזה עניין של טבע, לא מקבלים אפשרות תיאורטית של הגיור. הם מחפשים מדרשים שהם לא מבינים, שאותן הנשמות של אותם הגרים הם היו במעמד הר סיני, איך להסביר את זה דווקא? אפשר ללכת יותר אחורה: זה הנפש שעשו בחרן. מה הם רוצים לומר? זה כל כך שונה כי צריך להסביר מאיפה בא הנס הזה, להתגייר. כל המדרשים אומרים באופן ברור זה עניין של נפש, של נשמה, לא של טבע. כי כשגוי מתגייר, כשעולה מן המקוה, הוא מקבל נשמה חדשה, אבל יש לו הכלי של אותה נשמה, הכלי יש לו.

התורה איננה טבעית לאדם. כל הסבר שנוטה להסביר שזה טבעי, שזה רציונלי, הוא גזעני, ויש לנו בעיה עם הרמב״ם: מה עושים עם שאר אומות העולם, חכמי אוה״ע? הם חכמים בכל המקצועות חוץ ממקצוע אחת: התורה, כי זה לא שייך לנשמה שלהם. הייתי לומד ׳הלכות ממרים׳ עם הרב, הגענו ל-״אסור ללמד תורה לגויים״, בפרט - יש לימוד מדויק בפרט - תורה שבעל פה. אני שאלתי: מה זאת אומרת אסור? הוא השיב באופן פשוט, הוא אמר: זה א״א, מכיוון שא״א, זה אסור, זה ביטול זמן.

יש סוגיה בגמרא, לומדים את כל הסוגים של הגרים, ״אחד גרי אריות, ואחד גרי חלומות״ ,מי שבא להתגייר מסיבות דתיות, לא מקבלים אותו, זה נקרא ׳גיורי חלומות׳ . אני מקבל כמה גויים שאומרים לי: אני משוכנע שהדת שלכם זה האמת, אני רוצה להיות. אני לא מקבל אותו עד שהוא אומר: אני משוכנע שעם ישראל הוא האמת, ואני רוצה להיות שייך לעם ישראל, אז נותנים לו גם תורת משה. הגמרא מסבירה: מי שבא ואומר: מלאך אחד בא לומר לי בחלום שאני צריך להתגייר ליהדות, לא מקבלים אותו, זה נקרא גיורי חלומות. הסיבה היא פשוטה מאוד: כל עוד שהוא לא יהודי, איך הוא יכול להבין מה זה תורה? הגמרא אומרת באופן פשוט מאוד: כשהשיקול דעת של הדיין הגיע למסקנה שהוא יכול להיות שייך לעם ישראל, אז בו ביום מקבלים אותו, מגיירים אותו, ומתחילים ללמוד קצת מהמצוות ולא המצוות הקשות, המצוות הקלות כדי לא לדחות. עכשיו ההלכה למעשה היא הפוכה: מבקשים מהגר כמעט, כמעט השכלה לדיינות, כדי לגייר אותו. אבל זה הפוך לגמרי:

סופסוף, ההבדל בין כנסת ישראל ואומות העולם, זה לא עניין טבעי. איך להבין את איחוד יהו״ה? הוא אלקי האלקים, הוא ברא את הכול, הוא ברא אדם סוג א׳ ואדם סוג ב׳, איפה זה כתוב? הוא ברא את האדם, האדם קלקל את עצמו, והשלשלת, נאמר, ששמרה על הזיקה של ״אתם קרוין אדם״, של ה׳זהות אדם הראשון׳, הזהות האמיתית, זה סופסוף, זה מתגלה דרך אברהם, זה כנסת ישראל.

יש בירור עצום דרך כל הדורות עד שאנחנו מגיעים ליעקב, בנו של יצחק, בנו של אברהם, בנו של עבר, בנו של שת, בנו של אדם שהקים את כנסת ישראל. אבל מי הקים כנסת ישראל? סופסוף זה אדם הראשון דרך שם , דרך נח, דרך עבר, דרך אברהם. כל אומות העולם, זה אלו שנפרדו מהזהות האמתית של האדם, לכן הגמרא אומרת: ״אתם קרוין

אדם״. זה לא שהיו אומות העולם, ובא הקב״ה באיזה יום ובחר באיזה עם מאומות העולם, זה לא הסיפור של המקרא. עם ישראל, לא יצא מאומות העולם, זה עם לגמרי אחר, זה עם של אותו גזע, אם אפשר לומר גזע, של אברהם העברי. והשם של עבר, זה שם האדם משלשלת שם, לפני דור הפלגה, לפני הפרוד של אומות העולם. מי ששמר על הזהות של אדם הראשון, זה היה עבר. תראו מה אומר רש״י על עבר
מלכתחילה, אדם היה יכול לקבל את התורה ומרד. ועם ישראל זה החלק של אותו מכלול נשמות אדם הראשון ששמע על הזהות של: ״אתם קרוין אדם״.
[למה מידת הדין ולא מידת החסד?] דווקא, זה נושא אחר, זה לא מידת הדין ולא מידת החסד, זה גם מידת הדין וגם מידת החסד. השאלה שלי זה על מידת הדין.
[זה מידת הדין נוטה למידת החסד] לא, זה נושא אחר, יש גם חסד גמור לישראל ״וחנתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם ״ ומידת הדין, היא זה רק לישראל, זו השאלה שלנו: למה אין דין על אומות העולם?
[באוה״ע יש גם דין, בישראל דין רפה] לא. נראה מקור בגמרא שבמובן הפשט של המלים אין דין באומות העולם, זה עניין אחר מה שקורה אצלם.
[שבע מצוות בני נח, זה לא דין?] זה רק חסידי אומות העולם. פה צריך לדייק, זה רק אלו שמקבלים שבע מצוות בני נח, כתורה מן השמים על ידי משה רבנו, הם שייכים קצת לזה. זה העניין, ההבדל, בין השגחה פרטית והשגחה כללית. רק בישראל יש השגחה פרטית. באומות העולם יש השגחה, אבל כללית. יש מי שאומר, הרבה חכמים אומרים שלחסידי אומות העולם יש השגחה פרטית, מכיוון שמקבלים את הקטגוריה של דין. יש לנו ביטוי מוכר בתלמוד: ״אין מיתה בלא חטא ואין יסורין בלא עון .״
[הרבה אנשים מתו בגלל החטא של אדם הראשון, כמו בנו של דוד בן ישי] הגמרא שואלת, דרך איזה עניין של אבימלך, למה בכלל יש מיתה בגויים, מכיוון שאין דין בגויים? מכיוון שלא קבלו את התורה אין דין בגויים. הפסוק אומר: ״הגוי גם צדיק תהרג .״השאלה היא עמוקה מאוד, יש דבר כזה: גם גוי וגם צדיק? זה מה שאמר אבימלך בחלומו כשהתפלל, אחרי עניין של אברהם ושרה ״הגוי גם צדיק תהרג״. יש פה ביטוי בגמרא שאומר בפירוש: הוא נידון על הדרך ארץ, לא על הדין .הוא חטא נגד הדרך ארץ, לא על הדין: אין דין אצל הגויים, במובן של התורה. הסוגיה זה בבבא קמא. ״דמי בושת .״
[יש אפשרות בשביל הגויים לפי שבע מצוות בני נח להקים בתי דנים] זה לא הגויים, זה בני נח.
[בני נח וגויים יש הבדל?] ברור שיש הבדל. בני נח, זה מן הגויים, צדיקים שמקבלים שבע מצוות של בני נח, אז הם נקראים, יש בלבול במושגים, נקראים חסידי אומות העולם. אבל היה צריך לקרא אותם צדיקי אומות העולם, מכיוון שלפי הכלל: ״גדול מצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה.״

אתה זוכר את הסוגיה של דמי בושת? אולי תיקח ספר בראשית על הפסוק: ״הגוי גם צדיק תהרג״, יש תולדות אהרן על זה. בסוגיה, הוא מביא: (תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א׳) ״אע״פ שהוא נותן לו, אין נמחל לו עד שיבקש ממנו, שנאמר: (בראשית כ׳) ועתה השב אשת וגו׳. ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי? שנאמר: (בראשית כ׳) ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך וגו׳.
(תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צב עמוד א׳) גמ׳. ת״ר: כל אלו שאמרו - דמי בושתו, אבל צערו - אפילו הביא כל אילי נביות שבעולם, אין נמחל לו עד שיבקש ממנו ,״דהיינו, באותה ברייתא: מי שעשה איזה נזק לחברו והוא משלם לו כל מה שהמשנה מבקשת לשלם, תשלומים, זה ״דמי בושתו״, אבל צערו הוא צריך לבקש מחילה. והגמרא

מסבירה: ואם ביקש מחילה, צריך למחול, ואם לא כן הוא נקרא אכזרי: מי לא מוחל. והדוגמא לזה, זה מה שקרה בין אבימלך ואברהם שנאמר: "השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך". הפסוק הוא לא קל. מכיוון שהוא נביא צריך להשיב את אשתו? ואם לא היה נביא, לא צריך להשיב את אשתו? כך הגמרא מסבירה: "דאשת נביא בעי אהדורי, אשת אחר לא בעי אהדורי? אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן: השב אשת האיש מכל מקום, ודקא אמרת: (בראשית כ') הגוי גם צדיק תהרוג, הלא הוא אמר לי אחותי היא, והיא גם היא אמרה אחי הוא! נביא הוא, וכבר לימד; אכסנאי שבא לעיר, [מי שבא להיות אורח באיזה עיר] על עסקי אכילה ושתיה שואלין אותו, או על עסקי אשתו שואלין אותו, אשתך היא? אחותך היא? מכאן לבן נח שנהרג, שהיה לו ללמוד ולא למד". "לו ללמוד ולא למד": דרך ארץ.

הכלל הוא ככה: אין מקום למיתה אפילו אצל אבימלך. מהדוגמא ההיא אנחנו לומדים שיש שאלה בגמרא: למה הגויים מתים? הם לא מתים על הדין אלא על הדרך ארץ.

עד התפשטות המקרא בעולם ולאו דווקא דרך היהודים, אלא בעיקר דרך הנוצרים, לא היו שום מושג למה שאנחנו קוראים 'תורה' בעולם. יש הרבה מקורות בתלמוד ובמדרשים שמשתמשים במושג של נימוסים אצל אומות העולם. יש להם נימוסים, אין להם תורה. יש להם דרך ארץ משלהם. אבל המושג תורה, שאדם חייב לקיים מצוה זו כדי להגיע לעולם האמת, במובן האמיתי של המילה, לעולם הבא: לחיי עולם. כי הישועה של הבריאה, תלויה דווקא בקיום המצוות, וכל מה ששייך הממד של החובה, של חיוב על הנפש, אין מקום אצל אומות העולם, זה לא מושג טבעי, יש להם נימוסים. לכן כל האיסור להביא דין של יהודים לפני קתדראות של הגויים, קשור לאותו רעיון. רק אחרי התפשטות המקרא בעולם, יש בכמה תרבויות של אומות העולם כבר משהו דומה למושג של חוק, אבל אצלם זה חוק של דרך ארץ, זה לא חוק של מצוות, לפי המובן של התורה. עתה אתה תבין את ההבדל בין מצוה ומעשים טובים.

יש מנין של מצוות: מי שמקיים את המצוות קנה את עצמו, קנה עולמו. מי שלא מקיים, לא קנה. אבל הדבר איננו פשוט, יש בגמרא: אפשר הקנין הזה של העולם אפשר בשעה אחת, דרך מצווה אחת, אבל מכיוון שלא יודעים - לכל אחד ואחד יש גורל מסוים בגלגול שלו - מכיוון שלא יודעים, צריך להיזהר בכל המצוות.

מה שרציתי רק להאיר קצת, זה לקח לנו הרבה זמן אבל זה היה כדאי לפי דעתי, זה למה בפשט המקובלים הספירה מלכות וכנסת ישראל זה אותו דבר. זה דרך כנסת ישראל שהקב"ה מתגלה כמלך בעולם, דהיינו, דרך בית דינו.

[הוא מגלה בדין או מגלה מידת הדין שלו?] הוא מתגלה דרך מידת הדין. אע"פ כשיש גזרה מלמעלה מידת הדין שולטת, אבל בלי משפט. העניין של המשפט דרך מידת הדין זה שייך למה שעם ישראל קיבל את התורה.

נשאר לנו עוד שאלה אחת, אני רוצה לסכם: השאלה הראשונה: למה כנסת ישראל נקראת דין? השאלה השניה: מה יש במקום הדין אצל אומות העולם? אח"כ בשימוש המדרשי של המלים אפשר להשתמש במילה דין, כדי להגדיר את הגזרות שבאות, כל הגזרות המתרגשות לבא בעולם מחוץ לישראל, אבל זה שימוש של המילה, שלא שייך למובן המקראי של המילה. וזה גזרות בלי משפט. זה המושג שאנחנו לומדים דרך כמה מקורות. העולם היה תהו ובהו עד אברהם אבינו, עד יציאת מצרים, "נכון כסאך מאז," אז, הכיסא היה נכון, דהיינו, רוב תרבות הבריאה לא קיבלה את מלכותו. זה הביטוי של המדרש: דוד המלך בא והמליך הקב"ה על הארץ. זה מתחיל באברהם, אבל התיקון נעשה דרך דוד המלך. אז מאז כל העולם כולו התרגל: יש מלך לעולם. אבל ברגש הדתי שלהם, הם ממשיכים לראות אלוקי השמים, לא תופסים את זה: והארץ. הארץ הם נותנים את

זה למלך בשר ודם. זה ההבדל המהותי לפי אותו נושא עם הנוצרים: "תנו לא"ל מה ששייך לא"ל ותנו לקיסר מה ששייך לקיסר!"(מתי .(
מה השאלה שנשארה? אצל אומות העולם זה לפי הדרך ארץ. טוב זה יחזור...
[יש התנגדות בין דין של אומות העולם שהוא לפי חוקים של דרך ארץ והדין של ישראל שהוא לפי התורה] המלה 'התנגדות' הוא לא במקומה.
[לפעמים, ישראל נמצא בגלות, הוא צריך לעבור לפני בית דין של אומות העולם שלהם] קתדראות אומרים. מלכתחילה זה אסור. היהודים צריכים להעדיף דין תורה. אבל מכל מקום, פה היה צריך לשאול את האחרונים, יש פסק על זה. מכיוון שגרים בין אומות העולם יש הכלל של: "דינא דמלכותא דינא .'דווקא הביטוי הוא מעניין: "דינא דמלכותא " אבל זה בארמית.
[השאלה: מה עדיף לאותו אדם, זאת אומרת, אני רוצה לשאול על דוגמא ספציפית: הייתה שאלה לפני כמה שנים בארץ לגבי מר נקש, פרשה בצרפת ובית דין של צרפת, קתדראות של צרפת רצו להסגיר אותו, ישראל הסכימו] תשמע, לפי מה שאני למדתי, יתכן שלא למדתי די הצורך, זה היה אסור לגמרי להחזיר אותו לצרפת. היה צריך לשפוט אותו פה, אבל למסור אותו לגויים עם הסכנה בחייו שהיה שמה, זה היה אסור. ודווקא אני יודע שהרבה רבנים ביקשו מישראל שיחזירו אותו, אני מתכוון לרבנים גדולים של חו"ל, מכיוון שזה אינטרס שלהם מכיוון שהם גרים שמה. אבל לפי הדין, לפי הלכה, זה היה אסור. אם הדין בארץ זה היה לפי התורה, ברור שלא היו מחזירים אותו, אפילו הפושע שבפושעים לא מוסרים לגויים.
[לפי אותו עיקרון שעדיף] זה קשור. ישראל "אף על פי שחטא - ישראל הוא "לכל דבר. אנחנו לא חיים במדינת ישראל כבר לפי חוקת התורה. אני חושב שהנטיה של הלב של כל ישראלי הבריא היה לא להחזיר, זה רק לחץ מדיני שעשה את זה.
למדנו מילה, אבל זה היה כדאי. אתם רואים כי זה הפשט של הספרי קבלה לכאורה הוא שרירותי, לא תופסים את מהלך הדברים, אבל סופסוף זה הפשט הכי פשוט והכי אמתי לפי המשמעות של המקרא.

"דע כי אדנ"י מכוונה בלשון אנ"י, שהיא כנסת ישראל והולכת עמהם ומזהרת אותם תמיד שלא יחטאו לשם יהו"ה ואומרת להם: אם תחטאו לפני, אני אעניש אתכם ואכה אתכם ואקח מכם נקמה, כאומרו והלכתם עמי קרי והלכתי אף אני עמכם בקרי והכתי אתכם גם אנ"י (ויקרא כו, כג)" כל פעם זו המילה 'אנ"י', דהיינו, הקשר בין הבריאה והבורא בבחינת 'אנ"י', מתגלה על ישראל על ידי ספירת המלכות שהיא כנסת ישראל, מכיוון שכנסת ישראל קיבלה את התורה. ואם ככה יש תנאים, קבלתם את התורה שזה דרך לחיי עולם אבל יש תנאי: לקיים את הדין בעולם הזה.
[איך התורה מאחדת את האיחוד בין החסד ובין הדין? אברהם זה חסד] אני מתכוון: בהתנהגות האדם. האדם צריך להתנהג לפי הערכים של המוסר. יש שלש עשרה ערכים. אבל מכל מקום זה דרך שלשת הקווים, יש שלש מידות בסיסיות: מידת החסד, מידת הדין והאיחוד שלהם, מידת הרחמים. אפשר לסכם כי התנהגות המוסרית האמתית זה או חסד או דין. והעולם לא יכול להתקיים בלי זה ובלי זה. צריך גם זה וגם זה, אבל העניין הוא ששתי המידות האלו הן סותרות זו לזו. בזמן שאתה מקיים את מידת החסד, אתה לא מקיים את מידת הדין, אתה חוטא כלפי מידת הדין. בזמן שאתה מקיים מידת הדין אתה חוטא לפי מידת החסד, ולכן המשימה המוסרית לחיות, להתנהג, לפי האמת המוחלט של המוסר, היא בלתי טבעית. דווקא התורה מגלה לנו את תורת ההתנהגות, לפי איחוד המידות. למדנו את החסד מאברהם, את הדין מיצחק ויש לנו – אם אני יכול

להסביר את זה ככה ואין לי מקור מדויק כזה - יש לנו בתורשה שלנו הנטיה לחסד והנטיה לדין, זה קבלנו את זה מאברהם או מיצחק, אבל הנטיה, התרומה לאיחוד המידות זה בא מיעקב. לכן כצאצאי יעקב, הינו יכולים לקבל את התורה. כצאצאי יצחק, אנחנו יכולים רק לקבל את תורת הדין. כצאצאי אברהם, אנחנו יכולים רק לקבל את תורת החסד. לכן כשיש פיצול בעם היהודי, אתה רואה חלק מהעם שנוטה למידת אברהם, חלק מהעם שנוטה למידה של יצחק, אבל עם ישראל חייב להיות מאוחד סביב איחוד המידות. זה הקושי. כל ישראל הוא ישראל: מי שנוטה לימין או מי שנוטה לשמאל, אבל מכל מקום, ישראל, בבחינת כלל ישראל, צריך להיות העם של איחוד המידות. למשל לבעיות הפוליטיות הנוכחיות יש חלק מהעם שנוטה לחסד למשל 'שלום עכשיו', אני אומר בלי שום היסוס: כשאנחנו לומדים את סיפורי אבות, אנחנו רואים שבזמננו אנו, אברהם אבינו היה נוטה להיות 'שלום עכשיו', יש לו נטיה של וותרנות גמורה לישמעאל, זה מידת החסד. אבל מה אמר הקב"ה לאברהם? "שמע בקולה. "מה אמרה שרה? (בראשית פרק כא, (י) "גרש האמה הזאת ואת בנה". כשמידת הדין מדברת, היא מדברת בכיוון ההפוך של שלום עכשיו: "גרש", זה המלים של המקרא. דווקא בוויכוח בין שרה ואברהם גבי ישמעאל, מה אמרה שרה: "חמסי עליך ,"זה מקרה של צרוף מקרים, של צרוף מילים. מאיפה מצאו את המילה 'חמס', הערבים האלו? זה דווקא ראשי תיבות בערבית, אבל זה יצא 'חמס'. "ותשחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. "שרה אמרה בפירוש: "גרש האמה הזאת ואת בנה", זה מידת הדין. ואברהם זה מידת החסד: הוא רוצה להגן על ישמעאל עד הסוף. אני משוכנע, שזה הכוחות שמתפקדות בחברה הישראלית עכשיו. אבל אברהם זה לא עוד ישראל, יצחק זה עוד לא ישראל. צריך דין תורה, צריך מה אומרת התורה. פה דווקא יש לנו מקרא מלא. הקב"ה אומר לאברהם: "שמע בקולה", במקרה הזה היא צודקת. כדי לדעת מה דעת התורה בנדון, זה לא במפלגות הדתיות שצריך לשאול את זה, אלא במקרא עצמו. מה אומרת התורה על העניין של תחרות בין ישמעאל ויצחק גבי הירושה של אברהם, ארץ העברים, זה הסיפור שאנחנו חיים. להיות אברהם זה כבר נס, אבל זה נס אפשרי, אם אפשר לומר: אברהם יצא מתרח, מגזע העברי. להיות יצחק, זה היה קשה מאוד, לידת יצחק היה קשה עד הסוף, סופסוף דרך נס אבל נולד. אבל להיות יעקב, זה עובר כל יכולת טבעית.

לישמעאל יש אחיזה דרך אברהם. לעשו יש אחיזה דרך יצחק, אבל אצל יעקב אין שום אחיזה, בלי מצרים, זה למעלה מכל המצרים. אין אחיזה לישמעאל במקום שנמצא יעקב ואין אחיזה לעשו, זה הפסוק: "ותתפלל על יהו"ה. "שורשו של יעקב זה למעלה, למעלה. זה סוד איחוד המידות. התורה במובן האמתי של המילה, לפי קבלת הפרושים.

לפי הצדוקים, התורה זה סגנון חיים, זה דרך ארץ יפה. יש הרבה קהילות שדומות לצדוקים האלו: רואים את התורה כסגנון חיים. אבל התורה במובן המקובל, נאמר, של המילה, היא לא טבעית לאדם. יעקב, זה למעלה מכוחו של אדם, זה הסיפור של המקרא, ורק יעקב יכול להיות ישראל. זה מה שמספר המדרש: יעקב היה צריך להיות מתגבר על שרו של בבל, על שרו של פרס, על שרו של רומי. שרו של בבל התגבר. שרו של פרס התגבר. שרו של רומי היה מפחד, אתם זוכרים את המדרש על הסולם. מה אמר לו הקב"ה? עלה להוריד אותו, צריך את האומץ. כשיעקב יש לו את אותו כוח, את אותו אומץ, אז מקבל שם ישראל. זה מה שקורה לנו עכשיו. אלפיים שנה רומי הייתה שולטת על היהודים.

עכשיו נגמר. יעקב חזר מהגלות וקיבל את השם ישראל, זה מה שאנחנו חיים. אוה"ע כולן מרגישים בזה: יש בישראל, בישראל הזה, אותו כוח לקבל את התורה, משהו מסתורי, משהו למעלה מהטבע, זה יוצא מן הכלל. כל הסיפור של התחרות של הגויים בישראל,

זה על אותה נקודה: איזה מין בריאה יוצאת מן הכלל שיש בכוחה לקבל את התורה, זה כל הסיפור של המקרא. מה שצריך זה לגלות כי זה ככה במציאות, זה ככה בהיסטוריה. [בריאת ישראל קודמת לבריאת העולם] מחשבת הבריאה של ישראל. יש לנו דיוק של בעל הטורים. בעל הטורים מסביר לפי שיטתו את המילה 'בראשית' ככה: בראשונה ראה".

שיעור 66

תאריך: 23.1.1993

למדנו שהמידה תפארת ששמה הויה, היא מקבלת את הכינוי של 'אתה'. דרך אגב, הרב מסביר שהיחסים בין ה-אין סוף לבריות דרך (לא אני מחכה עד שתבינו מה שני אומר לכולם יש דף?) טוב אז שם הויה הוא הגילוי של היחס של האין סוף לבריות, והיחס הזה יש לו כמה דרכים, וכמה מידות, נאמר. בין כל המידות, והמספר של המידות זה עשר, כמו עשר הספירות, יש שלושה מצבים מיוחדים, של היחס הזה בין התגלות אור אין סוף כבורא, ביחס שלו לבריות, זה:

הספירה 'כתר' שהכינוי שלה היא 'הוא',

הספירה תפארת שהכינוי שלה היא 'אתה',

והספירה מלכות שהכינוי שלה היא 'אני'.

הרב פה, דרך אגב, מתחיל להסביר את החשיבות של מידת מלכות ששמה 'אני' ככלי המיוחד, לא רק לכל הספירות שקדמו לה, מכיוון שהספירה 'מלכות' היא אחרונה של גילוי הספירות, אלא של הכלי של הספירה 'תפארת'. פה, דרך אגב, זה היה הנושא המיוחד לשיעור הקודם, למדנו כמה כינויים של אותה ספירה:

מלכות זה מידת הדין, אבל צריך לזכור, מידת הדין הרפה, מיחסים את הספירה מלכות לכנסת ישראל. 'מלכות' היא 'כנסת ישראל', זה גם השכינה התתאה.

יש שכינה עליונה, שהיא המידה 'בינה'. ה"א הראשון של הויה, רומז ל-'בינה' וה"א השני רומז ל-'מלכות'. נראה מה ההבדל בין השכינה בבחינת בינה והשכינה בבחינת מלכות. זה עוד לא הנושא. למדנו פה, למה הספירה 'מלכות' נקראת 'כנסת ישראל'. מה היחס, מה הקשר בין הביטוי של 'כנסת ישראל' והספירה 'מלכות'. זה מובן? אם יש לכם שאלות על הנושא הזה, דהיינו, הקשר בין הספירה 'מלכות' ו-'כנסת ישראל' דרך מידת הדין? אפשר לשאול את השאלה בצורה אחרת: מה הקשר בין מידת הדין ו-'כנסת ישראל', וזוהי ההגדרה של המלכות.

[כנסת ישראל קיבלה עול מלכות שמים] זה לא המושג של 'עול מלכות שמים', זה יותר בסיסי מזה, כי רק 'כנסת ישראל' קיבלה עליה - אפשר להגיד ש'עול מלכות שמים' – כי קיבלה עליה את התורה. למדנו את כל המדרשים שמסבירים שהקב"ה הציע את התורה לכל אוה"ע וכולם סירבו חוץ מכנסת ישראל. יש גם מדרש שמסביר קצת אחרת, שכולם סירבו, כי התורה היא מן השמים. דרך אגב, צריך לדייק עוד, משתמשים בביטוי ש-"לא בשמים היא "אבל היא 'מן השמים'. יש הרבה הוגי דעות שמתייחסים לתורה כאילו זה סתם דרך ארץ, סתם 'דרכא דארעא' כפי שאומרים בארמית, דרך ארץ זה דרכא דארעא, סתם סגנון החיים בארץ, בעולם הזה: 'עלי-אדמות', ומשתמשים כבסיס לזה, זה בעיקר באוניברסיטאות מדברים ככה, אבל גם בשולי הישיבות אם אפשר לומר את זה ככה, משתמשים ב-"כי לא בשמים היא", זה בעיקר אצל הקונסרבטיבים, הרפורמים, מנסים להראות את התורה כחכמת אדם ותו לא, וזו גאווה יהודית: החכמה שלנו היא יותר עליונה מהחכמה של שאר אוה"ע, זה ממש גאווה. שוכחים, שהתנאי של קבלת התורה, זה דווקא הענווה, צריך להיות עניו. הגדלות זה לא שלנו, הגדלות זה של האבות, שהכינו את הכלים לקבלת התורה, ולכן מגדירים אותם כמרכבה לשכינה. הם היו מרכבה לשכינה. אבל מכל מקום, זה בני ישראל שקיבלו את התורה, אבל יעד התורה, זה לכל העולם כולו, כל אומה ואומה לפי המדרגה שלה, ביחסה לתורה, לעתיד לבא. אני שוב מוסיף: לעתיד לבא, אבל מכל מקום זו אותה השקפה שמה שאנחנו קוראים 'תורה', זה דווקא חכמת החיים של החברה היהודית, כמו שיש סגנון החיים של כל חברה וחברה,

זה דווקא התפיסה של המסורתיים, כביכול, זה לא מסורתי, זה לא של המסורה, זה לא של ההלכה. רק עם ישראל היה מסוגל, ויש סיבות לזה, רק עם ישראל היה מסוגל לקבל את התורה, אז הקב״ה נקרא ׳אלקינו מלך העולם׳. הוא מלך העולם, אבל זה עם ישראל שהכתיר אותו כמלך, אני מתכוון לקדוש ברוך הוא, לא למישהו אחר!

[בערבית זה ׳ראבי׳ זה אלהים] נכון, ׳ראבי׳ ביהודית-ערבית, רבי זה חסידי, זה ׳ראבי׳. זה תלוי, הנוסח של התוניסאים, של האלג׳יראים, של המרוקאים זה דומה. הערבים עצמם אומרים את זה ככה, והמשמעות זה: ריבונו של עולם. מכיוון שרק עם ישראל היה מסוגל לקבל את התורה, אז הספירה ׳מלכות׳ מבטאת את היחס של מלוכה של ה-׳אין סוף׳ כבורא - דרך כל המדרגות של העולמות - לעולם כולו. ויש דיין לעולם כולו, דרך עם ישראל.

ראינו כמה מקורות שלכאורה, מלכתחילה, יש מקום לומר שרק ישראל הוא נתון לדין ולא אוה״ע. אבל ראינו שגם אוה״ע נתונים לדין דרך, דווקא, הדרך ארץ. זוכרים שלמדנו את פרשת אבימלך?

כדאי לחזור, דרך כמה נושאים, על הכלל הזה: יש משהו מיוחד לעם ישראל - אפשר לומר בדרך אחרת אבל אני חושב שדווקא הניסוח הזה הוא הקולע - שרק עם ישראל היה מסוגל -וצריך להבין מה הסיבות - לקבל את התורה.

אני רוצה לחזור לנקודה אחת שלפי דעתי היא חשובה, זה מה שהמלבי״ם מביא - בשם המקורות - כי הוא מסביר הנוטריקון של ׳בראשית׳: בראשונה ראה אלהים שיקבלו ישראל תורה. צריך להבין את ההבדל בין השם ישראל והשם יעקב. מלכתחילה, ראה הבורא, מבחינת אלקים, שיהיה מישהו שיקבל תורה והוא נקרא ישראל. אבל מי היה ה׳ישראל׳ הזה? זה יעקב. זה אחד מהסודות של שינוי השם, של הבדל השמות בין יעקב לישראל. לא נולדים כישראל, נולדים כבני ישראל, מכיוון שיעקב אבינו מסר לנו את הירושה של הזהות של ישראל, אז נולדים כבני ישראל. אבל האדם לא נולד כישראל, האדם נולד כאדם, וסוף, סוף אחת משושלות האדם, דרך כמה תהפוכות, דרך כמה היסטוריה שלמה של התולדות, זה יעקב אבינו שנקרא שופרא דשופריה דאדם הראשון - הוא לא לחינם הביטוי הזה - דהיינו, אדם הראשון בעצמו, בעצמותו, בעצם שלו, אז הוא זכה לשם ישראל, התגבר, זכה להתגבר על האדם הטבעי שיש בכל בריאה ובריאה, הוא על-טבעי, זכה בשם ישראל. מכיוון שיעקב אבינו זכה בשם ישראל, הוא, הוא ישראל אין ישראל אחר, יש ׳כתובת׳ כפי שהיה רגיל לומר הרב צבי יהודה ז״ל - מי ששמע אותו, זוכר את זה, היה רגיל לומר את זה- עכשיו יש ׳כתובת׳, אין שום אפשרות אחרת, זה דרך ישראל, למשל ההגדרה של מי נקרא ׳בן נח׳ - מי נקרא ׳בן נח׳? מי שמקבל את שבע מצוות בני נח שניתנו ע״י משה רבנו בהר סיני לעם ישראל ולאוה״ע. אלמלא מעמד הר סיני, גם ההתגלות של שבע מצוות בני נח, לא הייתה אפשרית. היו יחידים שהיו באותו סוג של זהות של בן אדם לפני נח, ומנח עד אברהם, ועד משה. הם שזכו, לפי ההגדרה של הריה״ל, הם שזכו להיות כלי לעניין האלקי. הביטוי של הריה״ל: ׳העניין האלקי׳ זו המשמעות לפי חז״ל של הביטוי המקראי: ׳צלם אלקים׳; אבל יחידים; בבחינת ברית בני נח, ברית לכלל זה שנקרא ׳בני נח׳, זה היה ממעמד סיני והלאה. כשישראל הגיע לאותה מדרגה שהיה מסוגל לקבל את התורה אז יש גם כן צדיקים של בני נח, בבחינת ברית עם הבריות, אבל יחידים היו. היו צדיקים גדולים לפני המבול וגם אחרי המבול. למשל, מה שהמדרש מספר על שבחו של מתושלח, צדיק גדול, אולי יותר גדול מנח, אלא מה ההבדל? שנח היה עתיד להוליד את אברהם, לא מתושלח. ולכן פה יש נושא שכדאי להתעמק בו. לפי מעשיו, מתושלח היה אולי יותר גדול מנח, אבל לפי הזהות נח היה יותר גדול, כי בכליות של נח, היה כבר האפשרות של אברהם, זה לא הסגולה של מתושלח. מתושלח היה צדיק גדול,

ולכן הקב״ה איחר את המבול ב׳שבעת ימים של אבלו של מתושלח׳. אבל זה לא ממתושלח שיצא אברהם, מי הוא אברהם? מי שהיה עתיד להוציא ממנו יעקב, שופרא דשופריה דאדם הראשון שהוא, דווקא הוא, קיבל את השם ישראל. ולכן חוזרים לכלל, לעיקר של הנושא שלנו, שאין שום פטליות מלכתחילה, שבין כל אוה״ע, הקב״ה בחר, בלי סיבה, אומה בין שאר האומות, כדי לתת לה האפשרות לקבל את התורה. זה מעצמה שהאומה ההיא מבדיעבד של היסטוריה ארוכה שהתורה מספרת משבת לשבת, מבראשית עד דווקא פרשת ׳בשלח׳, עד יציאת מצרים של בני ישראל דווקא. זה הזהות ׳בני יעקב׳ שקיבלו את התורה ואז נקראו בני ישראל. זה מה שאומר המדרש: התחרות בין יעקב ועשו, צריך לומר בין עשו ליעקב, הסתיימה ביציאת מצרים, כשהקב״ה אמר: ״בני בכורי ישראל ,״אז אנחנו יודעים שיעקב הוא הבכור. אבל באיזו בחינה יעקב הוא הבכור? לא לפי הטבע, לפי הטבע, הבכור, התורה אומרת ׳הגדול׳ זה עשו, אלא בבחינת ״ישראל׳, בבחינת היעד של בורא עולם, בבחינת עולם הבא. זה העיקר. ומכיוון שיעקב היה מסוגל ליצור אומה בני ישראל שהיא בתוך שכזה מסוגלת לקבל את התורה, אז יש אפשרות ליחס של דין לעולם. עד כאן היה היעד של אלפיים תהו ובהו. הזכרתי לכם את מה שהאר״י ז״ל מסביר על הפרק תהלים של: ״כי לעולם חסדו״, עשרים ושש פעמים: ״כי לעולם חסדו״, כי בעשרים ושש דורות העולם עמד על חסדו של הבורא, לא היה שום אפשרות של דין. הדין מתחיל בעשרת הדברות. עד כאן זה עשרה מאמרות, עשרה מאמרות זה לפי מידת החסד, ועשרת הדברות זה כבר העידן של אפשרות. זה למדנו כדי להבין מה שאומר הרב שהספירה ׳מלכות׳ נקראת ׳אדני׳, ואדני זה הדיין, אדנות זה הסגולה להיות דיין, ונקראת ׳כנסת ישראל׳.

אם כן העולם נדון דרך עם ישראל, והעולם נדון דרך עם ישראל כולו, דרך מי? דרך אחד ׳חנינא בני׳ .הגמרא אומרת: העולם ניזון דרך הזכויות של צדיק אחד ששמו חנינא. מי שמכיר את הסיפור חייו של חנינא מבין מה הכוונה. כל שאר האומות נידונים דרך עם ישראל, דהיינו - אני לא מצאתי מקור למה שאני אומר עכשיו - אבל לפי ההיגיון יוצא שזו המסקנה אם אתם מוצאים מקור שלחו לי מברק- דרך היחס של אוה״ע ליהודים שלהם. היהודי נדון לפי מידת הדין והגוי שלו נידון דרך היחס שלו ליהודי שלו.

[הרב שרקי: ״וכולם לא עשינו אלא בשביל ישראל כדי שיתעסקו בתורה״ [למשל, אפשר. למשל באותו הקשר, ביום הדין, אפשר לדון רק ישראל כי רק ישראל קיבל את התורה, אז מה עם שאר אוה״ע? מה שאני הוספתי לאותה סוגיה, זה שזה: דרך היחס שלהם ליהודים שלהם. ולכן צריך הרבה רחמנות לכל קהילה וקהילה לגוים שלהם. אני חושב שהכי, הם שנמצאים במצב הכי קשה ביום הדין זה יהיה האשכנזים, היהודים של אשכנז, היהודים של אותה תרבות שהביאה לשואה. יתכן שגם הספרדים, היהודים של ספרד שהיו שייכים לתרבות ההיא של האינקוויזיציה. יתכן גם יהודי צרפת, מה אפשר לומר בזכות צרפת? נראה מה יקרה במועצת הביטחון. מ״מ אתם רואים את התמונה: יש יחס אדוק בין ספירת ׳המלכות׳ ׳כנסת ישראל׳ ׳מידת הדין׳, אבל , זה נלמד אח״כ, צריך להבין שמדובר בדין הרפה, לא בדין הקשה. דין הקשה זה גבורה. שורש הדין הקשה זה בינה.

אבל כשהקב״ה, דהיינו מידת התפארת, הויה, דנה את עולמה דרך ה׳ספירת המלכות׳ - מכיוון שהמלך הוא ראש הסנהדרין, הוא הדיין - אז היא דנה את העולם לפי הדין הרפה לרוב. יש תקופות מסוימות, זה הדין הקשה ששולט בעולם, זה, כל זה תלוי לשני גורמים: המצב של מתכונת הזמן של העולם, זה סוד אחד. והמצב של האיזון של הזכות של הבריות.(רמ״ק תיקו״ז)

לכן הגמרא מסבירה, אני רק מתייחס לגורם השני, כל אחד ואחד, בכל רגע ורגע, בכל מעשה ומעשה הוא גורם את גורל כל העולם כולו, כי מספיק זכות אחד כדי להכריע בין

טוב ורע, בין רחמים ודין (זוכרים את הגמרא, זה בקידושין.(
[יעקב הגיע לשם ישראל. השתנתה מהותם של ישראל? הטבע שלהם יהיה הטבע ישראלי?] זהו, בדיוק. אבל יש אפשרות לירידה למדרגה של יעקב. כשישראל יורד לגלות, אז שמו זה יעקב, למדנו את זה לפי הפסוקים.
[הרב אמר שהעניין של להיות ישראלי הוא לא בטבע, זה כנגד טבעו של האדם, אדם צריך להתגבר על טבעו כדי להגיע לזה] אני אמרתי להיות ישראל, כי כשאתה אומר להיות 'ישראלי', זה יכול להיות גם החרדי, גם השמאלני. מה השאלה?
[הרב אמר שלהיות ישראל זה לא טבעו של האדם, אלא האדם צריך לעבוד על עצמו] עכשיו אני זוכר מה היה הנושא. הנושא היה: התורה איננה טבעית לאדם. זה מה שאמרתי. ולכן להיות בן ישראל בבחינת התורה, זה לא טבעי. אפשר לקנות את זה, אפשר להקנות את זה גם כן, אבל זה לא טבעי. יש הרבה, הרבה מקורות שמגדירים את יעקב אבינו כ'על-טבעי', איפה הקושי?
[הקושי, כל מה שיעקב נקרא ישראל בזכות שמגלה להגיע למצב של תורה, שהוא יכול לקבל תורה; ואחרי שהוא קיבל תורה אז כולנו ישראל, למה התורה אינה טבעית לנו?]תבין, אפשר להגדיר את זה ככה: יש שתי משמעויות למילה 'טבעית':
טבעי דהיינו במישור של הטבע. כל אדם שמתפקד כבריאה טבעית.
יש מישור אחר: מה שדרך התרבות שלו, למעלה מהטבע שלו, האדם קונה במידות, ואז כשהתרגל מספיק אז זה חזר להיות כאילו טבעי לו, אבל זה לא טבעי במובן הראשוני, שזה ניתן לפי תפקוד הטבע. למשל אנחנו מתפללים: "שתרגילנו במצוותיך ,"למה אנחנו מבקשים את זה, שזה יגיע להיות הרגל טבעי שלנו? כי זה לא טבעי. מי שלא קיבל את החינוך היהודי, נקרא תינוק שנשבה, לא משנה איזה גיל הוא, הוא עוד לא קנה את החינוך היהודי שמביא להיות מסוגל להיות בר מצוה. זה מה שצריך להבין: הקב"ה ברא את האדם לפני החטא, באותה מדרגה, אבל האדם איבד את אותה המדרגה וירד, נפל, למדרגה של 'אדם הטבעי', שהיא מקבילה למדרגה של הנחש. מי זה הנחש? הנחש זה אדם הטבעי. לא לחינם, המדרש מסביר שעשו היה לו צורת נחש קעקוע בירך שלו.(תרגום יונתן) מאותו רחם של רבקה יצא אחד טבעי ואחד על טבעי, זה יעקב שהיה מסוגל להיות ישראל. גם עשו אפשר לרפאות אותו, ואם עשו חוזר בתשובה, אין מקום לעשו צדיק - עשו צדיק זה יעקב - אז הוא יעקב, כשעשו חוזר בתשובה הוא יעקב. מה זאת אומרת 'חוזר בתשובה'? זה לא שנשאר נוצרי, שישתנה בטבעו וישים קץ למה שאנחנו קוראים אנטישמיות שלו. אנטישמיות שלו, זו הבסיס של הנצרות שלו, לכן תשובה של עשו זה לחזור להיות יעקב, דאם לא כן, אין לו עתיד אחר, אלא להיות בן נח. יתכן שאנחנו מתקדמים לאופק כזה, כמה מהם יתייהדו, אבל הרוב יהיה בני נח. אין מקום לשני ישראל. כשרומי מכירה בירושלים כישראל, זה הסוף של רומי. סוף, סוף הגיעו ל-'ים סוף' הזה! זה ייקח זמן, אבל זה מה שאומרים כל המקורות: שלעתיד לבא, אין שום מקום לאותה זהות שנקראת עשו, כי עשו נקרא ישראל מומר. צאצאי עשו, חטא אבותיהם בידיהם, ולכן יש להם דין של גוי גמור, אבל עשו עצמו נקרא 'ישראל מומר'. ה'עשו' הזה יכול להיות שיחזור בתשובה. מה זאת אומרת 'ישראל מומר' חוזר בתשובה? הוא חוזר להיות ישראל, אין מקום לזהות אחרת, מתחרה. איך המקרא רומז לזה כי אין מקום לעשו? ייתכן שכמה מכם לא למדתם את אותו עניין, אז תביא לכל אחד ספר בראשית עם רש"י . אני רוצה לחזור, אולי נחזור מאה פעמים לאותה שאלה, התרגלתם לשמוע את זה: כי ליהודי התורה היא טבעית, צריך לתקן את זה: התורה איננה נתונה בירושה.
[מורשה קהילת יעקב] מורשה, לא ירושה. מורשה של הקהילה, של 'קהלת יעקב'. מה שקורה שמובן מאליו שיהודי הוא יותר מסוגל לקבל את התורה, להתקרב לתורה

ממישהו אחר. אני זוכר כשלמדנו הלכות ממרים עם הרב, אז הייתה שאלה: למה כתוב אסור ללמד תורה לגוי. מה זאת אומרת: אסור ללמד תורה לגוי? הוא הסביר את זה באופן פשוט: זה בלתי אפשרי, לכן זה אסור, הוא לא תופס במה מדובר. יש הרבה רמזים במקורות: צריך להיות מהול כדי להבין את התורה. כשיוסף מתגלה לאחיו, יש פסוק שאומר: "עיניכם הרואות ועיני אחי בנימין כי פי המדבר אליכם." רש"י על 'עיניכם הרואות', רש"י אומר: "שהרי אני מהול". תקרא לאט לאט שכולם ישמעו "והנה עיניכם רואות - בכבודי, ושאני אחיכם, שאני מהול ככם. ועוד כי פי המדבר אליכם בלשון הקודש; ועיני אחי בנימין - השווה את כולם יחד לומר שכשם שאין לי שנאה על בנימין אחי, שהרי לא היה במכירתי, כך אין בלבי שנאה עליכם." הוא מתייחס לכלל של מצוות בין אדם לחברו, מצוות בין אדם למקום, מצוות בין אדם לעצמו; בכל מישור זה אומר להם: אני צדיק. בין אדם לחברו: אין לי שנאה עליכם, כפי שאין לי שנאה על אחי בנימין. בין אדם למקום, אני מדבר בלשון הקודש. כי הקושיה פה, זה: "והנה עיניכם רואות כי פי המדבר אליכם", היה צריך לומר: אזניכם שומעות 'כי פי המדבר עליכם'. "וכל העם ראים את הקולת "זה בלשון הקודש. בין אדם לעצמו, בין אדם לקדושה של הבריאה: שאני מהול. העניין של מהול מתבטא בפנים של האדם. זה קרה לי הרבה, הרבה פעמים, כשאני מדבר, פעם אחת הייתי בחו"ל, אני דברתי באולם מלא יהודים. ואחרי ההרצאה, קמה אישה שלפי המבט שלה, הפנים שלה, לפי הפרצוף, היא יהודייה, צפון אפריקאית למהדרין, והיא שאלה שאלה, אני התלבטתי, זו לא שאלה של יהודיה. אני שאלתי: האם באמת את יהודיה? כל האולם צחק, היא הייתה יהודייה שהשתמדה לנצרות. יש איזה חוש שלא נותן מקום לטעות, מי הוא יהודי? זה הפסוק. איך נראה, איך מדבר, איך מתנהג.

לפי הניסיון שלי, הרבה, הרבה פעמים - אני לא יכול לומר בכל המקרים - בהרבה, הרבה פעמים אני ראיתי שזה נכון: גוי לא מבין תורה, הוא יכול להבין מה שהם קוראים 'Bible', אבל זה לא תורה. הוא מבין מה שמתחת לפשט התנ"ך, אפילו פשט הוא לא מבין, הוא מבין איזה ריח תנכי, ובעיקר 'תלמוד', זה לא נכנס. הוא יכול לעשות דוקטורט בתלמוד, אבל סוגיה אחת הוא לא תופס במה מדובר. הניסיון נותן את זה. רציתי להוסיף משהו אבל זה נעלם ממני. מכל מקום, יש הרבה מקורות שמסבירים את זה. יש פסוק: "חכמה בגוים תאמן"...תורה בגוים אל תאמן." [הרב שרקי "אם יאמר לך אדם יש חכמה בגוים תאמן, הדא הוא דכתיב "והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו", יש תורה בגוים אל תאמן"] על פסוק של עובדיה: "הלוא ביום ההוא נאם ידוד והאבדתי חכמים מאדום ותבונה מהר עשו ."["זהו זה הפסוק.

[אין עולם הבא, אין לו חלק לעולם הבא] אני דברתי על זה, או זו שאלה שלך? שמה מדובר ביהודים. (תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף צ עמוד א'. משנה) "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר (ישעיהו ס') ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר. ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה" מדובר לצדוקים שמה.

[אותה יהודייה שהתנצרה היא יהודייה אבל אין לה חלק לעולם הבא] נכון. זו ההשפעה של החכמה היוונית שגרמה לכת הצדוקית. היו תלמידי חכמים עצומים בפשט שלהם, כל זה נאבד, למה? מכיוון שלא תפסו מה זה תורה. גם הסיסמה שלהם הייתה: 'אין תורה מן השמים'. תורה יש, אבל איננה מן השמים - לפי הגמרא זה ברור, לפי גם רש"י שמה - שהם לא רוצים לומר שהתורה איננה תורה, וחכמה, אבל איננה מן השמים. יש מקום לומר שהם האמינו שבאה מן השמים, אבל אומרים: בהווה אין תורה מן השמים, וזה קשור לעניין של התורה שבעל פה שהסנהדרין נותן, ולכן לא היו מקבלים את מהות

הסנהדרין. והסכנה, ביחס לתורה, זה להתייחס לתורה שבעל פה כאלו זה תורה שבכתב, לפי הנתונים, לפי הספר. (צוחק)
[במה זה קשור ליוון?] היו בעלי תרבות יוונית, זו התקופה של בית שני.
[איך העיקרון הוא קשור ליוון?] בפילוסופיה היוונית אין דבר כזה: עולם הבא, תחיית המתים וכן הלאה. השאלה באותו פרק, זה פרק 'חלק' - אולי כדאי פעם ללמוד את כל הפרק - היא שאין שום רמז ברור בתורה שבכתב לעניין של עולם הבא ותחיית המתים. לכן, לכאורה הצדוקים צודקים, ולכן המסקנה שמה בסוגיה זה: כופרים בדרשות של החכמים, של חכמי הפרושים על העניין של תחיית המתים ועולם הבא. יש רק יוצא מן הכלל אחד, אם נלמד את הסוגיה נראה הנושא בכללו. לכן השאלה היא:
אנחנו צריכים להבין למה אין מקום בתורה שבכתב לעניין עולם הבא ותחיית המתים, מכיוון שעובדה היא שזה רק מי שמאמין בדרשות של החכמים רואה שזה לא פשט, אלא החכמים מקשרים את האמונה בתחיית המתים או בעולם הבא לאיזה דיוק בפשט, למשל מה שמשה רבנו אומר לפני מותו "ויאמר יהו"ה אל משה הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה "הפשט זה: "הנך שכב עם אבתיך וקם העם הזה", הפשט לכולם. החכמים אומרים לצדוקים: אתם רואים שיש איזה רמז. תפסתם את השאלה?
לכן צריך להבין שאין מקום לתורה שבכתב ללמד לנו שיש עולם הבא ושיש תחיית המתים, כדי להגיע לעולם הבא. וצריך לדיין, גם לפי שיטת הרמב"ם, אם עולם הבא זה עולם הנשמות אחרי המיתה מיד, אם עולם הבא זה עולם הבא כולל של עולם הזה, אחרי יום הדין, גם זה וגם זה. מכיוון שהתורה מדברת רק לאלו שכבר יש להם את אותה הידיעה, לא רק האמונה, שיש עולם הבא ושיש תחיית המתים. רק לאלו שמאמינים כזה מכיוון שקיבלו את זה מאבותיהם העברים, התורה מדברת: "דבר אל בני ישראל", מי זה בני ישראל? בני ישראל זה זהות שלמה עם תרבות, עם שפה, עם אמונות ודעות, שבאות מהאבות. עם ישראל זה לא ניר חלק, ניר גלאט שצריך לכתוב עליו. הקב"ה בחר בעם ישראל לא באינטלקטואלים קוסמופוליטים אלו או אחרים, פרופסורים אלו או אחרים. זה עם (am im) עם תרבותו, עם אמונתו שקיבל מן האבות.

[.] ואלו שאבדו את החלק הזה? התורה נותנת לנו את האמצעי כדי להגיע לאותו עולם הבא, לא רק החלק שכבר מיועד, אלא כל הזהות שלנו. אני חוזר על הפשט של המשנה: "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא", לא רק חלק, דהיינו: נחלה, אלא חלק משלהם כבר מיועד לעולם הבא. מכיוון שהמשנה לא אמרה שכל ישראל יש להם חלק בעולם הבא. 'יש', זה כבר עכשיו, מעכשיו. הרב היה רגיל להדגיש את זה: 'יש' זה כבר יש, יש להם חלק שהוא מיועד לעולם הבא, והמטרה זה להביא את כל הנפש לעולם הבא, לא רק החלק הזה, החלק הזה שקבלנו מישראל סבא, שקבלנו כתורשה מן האבות. "לכל ישראל יש חלק" שנקרא ישראל סבא, שנמצא בו, ושהוא כשר למהדרין. אפילו, הכי מתבולל, החלק הזה אפילו בתת-הכרה שלו, הוא קיים, אז החלק הזה הוא שייך לעולם הבא, ואנחנו צריכים דרך תורה ומצוות להביא את כל שאר החלקים של הנפש. זה הסוד של ההקבלה שעושה הגמרא בין מספר המצוות: 'עשה' ו-'לא תעשה', ומספר הנקודות של הנפש. תרי"ג מצוות זה רמ"ח אברים ושס"ה גידים. דרך כל מצוה, אני קונה את נקודה אחת מהנפש שלי, ומביא אותה לעולם הבא. זה מובן? ולכן התורה מדברת רק לאלו שיש כבר חלק לעולם הבא. זה מובן?! יש רק עניין אחד שיש הבדל בין גר וישראל מלידה, זו הנבואה. כל שאר הפריבילגיות, גר אפשר לקנות אותן, חוץ מהעניין של הנבואה מכיוון שהנבואה של ישראל היא נבואה של כלל ישראל, מכיוון שלא נולד מכלל ישראל - כבר

הבן שלו מסוגל - אבל לא הגר עצמו. יש מחלוקת על עניין של רבי עקיבא, אם הוא היה בעצמו גר או מצאצאי גרים, או רבי מאיר. אם אני זוכר היטב, אני לא בטוח, לגבי רבי מאיר אם יש כבר מסקנה שהוא מצאצאי גרים, אבל על רבי עקיבא יש מחלוקת, אם הוא עצמו וגם לנביא עובדיה. הנביא עובדיה בא מעשו והוא נביא. יתכן מאוד שיש יוצא מן הכלל ממי שבא מעשו, אני לא יודע, אין לי מקור לזה, אני אמרתי 'יתכן', ואסור לומר 'יתכן'. קרוב לוודאי שהיה מצאצאי גרים גמור, או אפשר לומר שהיה שייך לתקופה שגם אצל עשו היו נביאים, אז הוא נשאר עם סגולת הנבואה שלהם, וזה נותן יותר תוקף למה שאומר על עשו. תפסתם? מכל מקום יש בדיחה ישראלית שאולי שמעתם אותה, זו בדיחה, הרב גורן פעם רצה שהספר שלו יכנס בתנ"ך, אמרו לו: יש רק כ"ד ספרים בתנ"ך, אז אמר: תוציא את עובדיה! (צוחק)

[לגבי התערבות עם ישראל, האם ביציאת מצרים, האם אין בבחירת ישראל על ידי הקב"ה בחירה שרירותית] מה זה שרירותית? ['arbitraire'] תסביר, אולי הפסוק שלך יסביר, איזה פסוק?

["או הנסה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי ,"האם באותו זמן הקב"ה וויתר על חלק מההתערבות הזאת דרך האבות] אני לא רואה שום שאלה בשאלה שלך. עם ישראל הוא גוי, והקב"ה הוציא ממש גוי מקרב גוי, מה היא השאלה?

[הם עובדי עבודה זרה והם עובדי עבודה זרה] זו עוד שאלה אחרת לגמרי, אע"פ שאלו ואלו עובדי עבודה זרה, הקב"ה בחר בישראל, ויש סיבה, זה עניין של קריעת ים סוף . תקרא כל מה שאומר רש"י על העניין, וזה הזכות של נחשון בן עמינדב .כשפחדו עם ישראל, כשהמצריים באו מאחוריהם וממולם היה הים, פחדו נורא, למה פחדו? הם ידעו שהקב"ה שלח אותות ומופתים כדי להציל אותם, שהקב"ה משגיח עליהם, למה הם פחדו? הם ידעו כי לפי הצדק הם עוד שייכים למצרים, ולא יצאו בצדק, ברחו. ברחו, מכיוון שהתנאי של המכות היה: תן לעמי לצאת ממצרים או תקבל מכה זו, מכה זו. הם קיבלו עליהם כל המכות, לכן עם ישראל שייך להם, הם קנו אותו דרך המכות. לכן היה צריך שיהיה להם זכות נוסף כדי להינצל על הים, איזה זכות? זה זכות של האמונה. ברור? לכן הקב"ה אמר למשה: "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו ,"זה זכות של האמונה. ואני נוטה לומה שהזכות של האמונה של נחשונים האלו זה אותו זכות של האמונה של מייסדי התנועה הציונית, זה אותו מצב, ולכן הם נקראים 'נחשונים' בלשון העם בארץ, לא לחינם נקראים 'נחשונים', כי לא היה שום סיבה לחשוב שנקבל מה שהם רצו: מדינה ליהודים באותו זמן, לא הייתה שום סיבה, לפי שום צדק, לפי שום..., הם האמינו שכך צריך להיות ועברו הים כמו נחשון בן עמינדב. הקב"ה יודע למה הוא בחר בישראל ולא במצרים, רק הוא יודע מי הוא המאמין. באופן אובייקטיבי: הם עובדי עבודה זרה, הם עובדי עבודה זרה. תראו איזו עבודה זרה שולטת בקהילות של היהודים של הדור הזה. אני לא מתכוון לעניין של החסידים, דווקא הם יהודים כשרים, אני מתכוון למשהו אחר: כל ההילולות האלו, כל המרבותיזם הזה, זה ממש עבודה זרה. זה לא עבודה זרה בדרך, זה כבר סיום עבודה זרה. ולכן, יש הבדל, אבל רק הקב"ה מבין את ההבדל. ארמי זה לא עברי, ערבי זה לא עברי. אע"פ שבלבנון אוכלים פלאפל, בתל אביב אוכלים פלאפל, רק הקב"ה יודע את ההבדל. בירות זה לא תל אביב.

[אני לא כל כך מבין את המושג 'בחר', כי למעשה לא היה נבחר, אבות קנו] בחר זה בלשון בחור, למשל בהזמנה לחתונה, 'בחיר ליבה', זה הבחיר, זה המשמעות. זה לא העניין של 'עם נבחר' דרך בחירות - עניין של הבחירות בישראל זה מיוחד, זה עם נבחר(צוחק) . צריך להבין את הסוד שיש בברכה, "אשר בחר בנו מכל העמים", לא מבין כל העמים, אלא מכל העמים. הוא בחר ב "נדיבי עמים נאספו", זה פסוק בתהלים ,'בת נדיב' זה כנסת

ישראל. הגמרא, זה בחגיגה, מקשרת את זה לפסוק: "נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם", אברהם כינס את כל הנדיבים של כל העמים "אשר בחר בנו מכל העמים" לפי הדרוש, אני יכול להסביר את זה, מה זה 'עליה'? היהודים באו מכל העמים: "אשר בחר בנו מכל העמים". אותה בחירה איננה שרירותית, יש סיבה, והסיבה שיש קירבה בין הזהות של יעקב והשם המפורש, זה שייך לזה: "ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא ,"כי הוא קרוב אליהם - זה דווקא הפרשת השבוע - לכן לא רצה שילכו לפי הדרך ארץ של הפלישתים, מכיוון שהוא קרוב אליהם. הבנתם את הפסוק. יש קירבה. מה אומר הקב"ה לאברהם? "אברהם אוהבי" , "בני בכורי ישראל", יש פרקים שלמים במהר"ל שמסביר את זה. היחס הזה, רק הקב"ה יודע למה, אפילו בני ישראל לא תופסים את זה שיש סיבה. עכשיו אתם מבינים את הפשט של כל המקורות שהבאתי על העניין.

[הרב שרקי: בקשר לשאלה שנשאלה על 'הטבע' שלנו, אם זה נכון לומר שהתורה היא הטבע של הנשמה שלנו?] אפשר. הייתי אומר של הנפש כבר. דווקא יש בספר התניא פרק שני: "כי הנפש השנית בישראל היא חלק אלוה ממעל ממש", בישראל היא ממש חלק אלוה ממעל. אצל אוה"ע זה לא ממש.

הנפש השנית זה הנפש של כל אחד ואחד, הנפש הבהמית זה הנפש הראשונה, הנפש השנית זה הנפש שהיא כלי לנשמה.

[עוד שאלה: נדמה לי שבעולם הבא הרב אמר שאין בפילוסופיה היוונית משהו כמו עולם הבא, אבל יש השארות-הנפש, זה לא אותו דבר?] זה לא אותו דבר, זה לא השארות-הנפש, זה השארות הרוח, זה רוחות, זה לא נשמות זה רוחות.

[אצל הפילוסופים?] אצל המאמינים שקדמו לפילוסופים. יתכן מאוד שכמה פילוסופים גדולים מהם, הגיעו להבנה שהרוח זה לא סתם רוחות, כמו שיש בבית הקברות, אלא שזה משהו שדומה למה שאנחנו מגדירים כנשמה.

[הישארות האישית זה אותו דבר] כן, הנפש או הנשמה בעיקר. הם מתכוונים לעולם שנקרא במקרא 'שחת', 'purgatoire' בצרפתית, יש עוד מילה בספר איוב 'שאול', אלו שנמצאים בשאלה! זה השאול.(צוחק)

בלי שום ספק הצדוקיות הושפעה מהתרבות היוונית. הם היו שומרי מצוות, לפי דרכם, אבל היו מושפעים מהתרבות היוונית, היו מאמינים שזהו זה התרבות. ולכן זה היה רגיל אצל הפרושים לומר: אסור ללמוד חכמה יוונית(מנחות), זה מה שמגדיר את הפרושים, זה לא אומר שאסור לקרא, לדעת מה זה, אבל תלמידי חכמים של הפרושים ידעו מה התוכן של אותה חכמה, אבל מה הכוונה ללמוד? כוונה ללמוד כתרבות שמשפיעה על הנפש, לימוד ממש. קראתי איזה הסבר של מר לווינס, זה הופיע באיזה ביטאון של כת חסידית בירושלים, חרדים שמופיעים בצרפתית 'paysage de Jérusalem', אני לא מכיר את סוג המתייוונים האלו, רק אני יודע שהם שומרי מצוות. הוא מסביר את זה ככה: יש מאמר שאסור ללמוד חכמת יונית אלא בין השמשות. הוא מסביר הסבר יפה: מה זה בין השמשות? זה לא אור ולא חושך, זה לא יום ולא לילה, כשאנחנו באור החיובי, יודעים שהתורה זה התורה, אנחנו לא צריכים את חכמת היונית, מישהו בחושך הוא שולל את התורה, אין לו יחס לחכמת היונית בהקשר לתורה. אבל מי שמתלבט, הוא בין השמשות, בין אור לחושך, אז אולי, זה מה שאמרה הגמרא: לך זה מותר מכיוון שאתה מתלבט, זה יעזור לך. תראו איזה מין הסבר? לפי דעתי המשמעות של אותו מקור הוא יותר פשוט, זה עץ הדעת טוב ורע, זה אסור למי שלא אחז כבר בעץ החיים. מי שמתחיל בעץ טוב ורע ואין לו אחיזה לעץ החיים זה סכנת מוות בשבילו.

רק לחכמים גדולים יש אפשרות ללמוד אותה חכמה - של חכמת יוון - ולהישאר יהודי,

ולא ליפול בכל הנכשלים האלו. וההוכחה שלווינס עצמו, שהוא יהודי גדול, כשלומד סוגיה של התלמוד, הוא מקרין חכמה, אבל הוא נשאר בגלות, למה? זה אומר דרשני, למה הוא לא תפס שהיה צריך לבא לארץ? נשאר בגלות עם המתייוונים שמה. הקריטריון הוא פשוט מאוד, זה מה שאמר יעקב, בהתחלת פרשה 'ויצא', "ושבתי בשלום אל בית אבי והיה יהו"ה לי לאלהים "מחוץ לבית אבי, יהו"ה הוא לא אלהים, שלי, זה מה שאומרת הגמרא בכתובות, זה הפשט של הפסוק. כשאני שב הביתה, אז יהו"ה הוא האלהים שלי. בחוץ לארץ הוא לא האלהים שלי. כשיש עיכובים, כשזה בלתי אפשרי, ואני זוכר הדוגמא שהרב היה רגיל לתת: סוכות צריך אתרוג, אם אין אתרוג, אז אין אתרוג. אבל עכשיו יש אל על, ולכן אין מקום לפקפוק. כל גדולי ישראל האלו, חכמי ישראל האלו שיש להם ספקות, זה אומר דרשני. זה בא מחכמה יונית. אולי גם בחו"ל: יהו"ה יהיה לך אלהים?1

[אצלם זה ודאי, האם זה גם כן חכמה יוונית? ודאי להם שזה בחו"ל דווקא?] אני לא חושב שיש דבר כזה.

[חסידי חב"ד] לא, לא. הם אומרים עד ביאת המשיח. הם יודעים שזה לא טבעי ליהודי להיות בחו"ל, אבל הם אומרים שיש להם תפקיד. אני לא יודע מה יקרה מחצות והלאה, לפי דעתי לא יקרה כלום. (צוחק)

[.הרב שרקי: יהדות חדשה?] התוצאות עלולות להיות חמורות, אבל יש רק אחד שלקח את זה ברצינות, זה הרב ש"ד. זה מעיק לו.(צוחק) אתם שמעתם את הבדיחה של הישיבות: פעם אחת הרבי מליובאוויטש החליט לדבר עם הרב ש"ד כי היה לו ידיעה חשובה לומר לו, הוא התקשר עליו ואמר לו: אני עכשיו יודע שאני המשיח. הרב ש"ד שאל: מי אמר לך? הקב"ה אמר לי. אני אמרתי לך? (צוחק) יתכן שיש דבר כזה.

[הרב שרקי: האם הם מאמינים במשיח, האם חסידי חב"ד מאמינים במשיח?] כן, מאמינים עד כדי כך שהם באמת המאמינים שבכל דור ודור יש משיח, וזה כשר למהדרין. [הם אינם מאמינים שהמשיח הוא דמות פוליטית] זו החידה. יש תלמידי חכמים אצלם. אבל כנראה שיש שני סוגים של חסידי חב"ד, תלמידי חכמים וסתם חסידים. תלמידי חכמים משלהם רצו למנוע את העניין של ההכתרה. דרדקי חסידים רצו.... אני חושב שהפגם שלהם זה לא להיות ליובאוויטש, זה להיות אמריקאי, זה עניין אמריקאי, זו השפעה של יוון שבאמריקה. נניח שכמה רמזים שנתן הרמב"ם מופעים ברבי, וזה סביר להבין כך, אבל העיקר להיות מלך ממש של עם ישראל, עד שיהיה בירושלים והכנסת יכתיר אותו כנשיא ישראל זה יהיה מתחיל להיות רציני, לפני זה זו בדיחה, דהיינו זה: דמות משיחית. דמות משיחית לכל דור ודור יש, אבל התפקוד המשיחיות מתמשך מצד אחר לגמרי: המדינה, והם ממשיכים לומר שבדור שלנו הדמות המשיחית זהו זה.

[הם לא מאמינים במשיח?] מאמינים במשיח, לא יודעים מה זה משיח. דווקא: לא עם הארץ חסיד. ודווקא זה דרמה מכיוון שזה החסידות הכי חכמה. אני חושב שהבעל שם טוב עצמו, או אחד מגדולי החסידות - יתכן שזה הרב נחמן - שאמר: 'צריך לייחד ליבא למוחא ומוחא לליבא'. מה שקורה לפעמים, שחסיד שיש לו לב גדול ומוח קטן. כשיש לב גדול, בלי שום ספק יש לב גדול אבל המוח הוא יותר מדי קטן, זה אסון. זה הסוד ש-"לא עם הארץ חסיד". חסיד אמתי צריך להיות לו לב גדול ומוח גדול. בחב"ד יש דבר כזה, יש חכמה בחב"ד, זה בלי שום ספק. קראתי בעיתונות שגדולי חכמי חב"ד לא רצו את הדבר הזה. אני צריך לדבר ברדיו הצרפתית ביום חמישי, אני אסביר את זה באותו כיוון. אני מוקיר מאוד גם את הרבי גם התנועה שלו.

[אין אחריות בכל העניינים האלו, אם זה הדרדקים, אם זה הצעירים, אם זה החסידים, אין אחריות לראש שאומר: לא, כן, או מה בדיוק ומשאיר את הדברים לא ברור?] זו

חידה. יש מאמר כזה: אין חלום בלי דברים בטלים, זו חידה. אתה צודק, זוהי השאלה. לפי דעתי, זה השפעה של התרבות אמריקאית. פעם בשיעור אחר הסברתי דברים דומים על העניין, והיה בקבוצה איזה חסיד משלהם, אני זוכר שהיה יושב בפינה פה, יש להם פרצוף מיוחד, מזהים מיד. אז הוא אמר: נכון זה לא הוא שיסד מדינת ישראל, אבל זה נעשה בזכות התפילות שלו. אז אמרתי, אולי כעסתי קצת, כשמגיעים לצורה של הסבר כזה, א"א להמשיך, כי אין לנו שום רמז שהגאולה תבוא דרך תפילות המשיח! אין מקור כזה, הגאולה תבוא דרך המשיח, לא דרך תפילות המשיח! אם זה היה ככה, זה חמור מאוד, למה לא התפלל לפני? למה היה צריך לחכות כל כך? קחו את הפסוק, זה מה שיצחק אמר ליעקב כשיעקב הלך אצל לבן: פסוק ט בפרק כח בבראשית זה מה שיצחק אמר ליעקב כשיעקב הלך אצל לבן "וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם אל לבן בן בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו. "קחו את רש"י על זה, רש"י אומר: "אם יעקב ועשו - איני יודע מה מלמדנו. "אתם רואים? מכיוון שאנחנו כבר יודעים שרבקה היא אם יעקב ועשו, למה הפסוק חוזר על דבר שאנחנו יודעים כבר, מהו החידוש? רש"י אומר: אני לא יודע, זה אחד מהמקרים שרש"י אומר את זה ככה, בדרך כלל מפרשים את זה לפי ענוה של רש"י, הוא לא יודע, הוא אומר שלא יודע. אבל רש"י לא מפרש כל מילה ומילה במקרא, אם אומר שלא יודע, הוא רוצה לומר שיש משהו לדעת. נכון? אז נחשוב קצת: לפי תורתו של רש"י, מה הייתה ההנחה, איך היינו מפרשים את זה אלמלא רש"י אמר: 'לא! אני לא יודע!' יש פסוק אחר שאנחנו לומדים את הפירוש של רש"י על יצחק וישמעאל: "ויקברו אתו יצחק וישמעאל בניו," ורש"י מסביר: מכיוון שישמעאל הוליך יצחק לפניו זה סימן שעשה תשובה - גבי יצחק. תפסתם את הרש"י הזה? פה זה אותו עניין, הפסוק מוליך את יעקב לפני עשו, שמא תאמר שעשו חזר בתשובה, לזה רש"י אומר: אל תחשוב על זה - אין לי מקור אבל זה ההסבר ההגיוני - רש"י היה בתוך חברה נוצרית, הוא לא היה יכול להסביר מה שהיה צריך להסביר, אבל לכל הפחות הוא לא רוצה שנחשוב שהרמז של הפסוק הוא: שעשו עשה תשובה. אתם מבינים את ההסבר? עכשיו נחזור לפשט: לפי הטעמים "אחי רבקה אם יעקב (מאריך טרחה באשכנזי מרכא טפחא) ועשו", סוף פסוק. לפי הטעמים, רבקה היא אם יעקב, ועשו הוא נוסף, נזרק, אין לו סוף. אצל רבקה אם יעקב... ועשו. קרה שעשו יצא מרבקה אבל הוא לא שייך. לפי ההסבר הזה אין מקום למושג: 'עשו צדיק', עשו שחזר בתשובה זה יעקב. לפי הגדרת החכמים עשו נקרא 'ישראל מומר', היה יכול להיות ישראל והמיר את זהותו. כשחוזר בתשובה הוא יעקב, הוא ישראל. אין דבר כזה ישראל, ועל ידו עשו צדיק. אלא גבי יצחק וישמעאל זה עניין אחר לגמרי, ישמעאל יכול לחזור בתשובה גבי יצחק, אז נקרא צדיק והוא לא צריך להיות ישראל. זה מובן? כן? מוסלמי יכול להיות בנקל בן נח.

[הרב שרקי: אז מה יהיה עם אירופה?] זה רמזתי מקודם. יתכן מאוד שאחרי התהפוכות של החכמה שלהם, שמגלים שהאמת היא בתורת היהודים, ולכן הם מנסים לגזול ממנו את המקורות האלו - ויש לדאבוננו הרבה, הרבה הוגי דעות יהודים שמוסרים להם כל המקורות האלו, הם מתרגמים להם את זה - חלק מהם יתייהדו, אבל הרוב יהיה בן נח.

[הרב שרקי: ועם הרגישות הדתית?] זו בעיה. יש לנו כבר הרבה קהילות של בני נח באמריקה, יש אחת בדרך בצרפת, הם מבקשים דבר כזה, הם אומרים: אנחנו לא יכולים להסתפק דווקא בחכמה מוסרית, אנחנו צריכים טקס, אנחנו צריכים תפילות, ולכן אנחנו צריכים סנהדרין שיחדש להם את הסטטוס של 'גר-תושב', לא גר-צדק, הם אינם מסוגלים לתפקד כיהודים. אבל גר-תושב זה נעלם מההיסטוריה, צריך להחזיר את זה. מי יקום? אנחנו במצב שאין כוח לרבנות, כל עוד שיש פילוג בין החרדים והדתיים אין כוח לרבנות להמציא, לחדש מצוות כאלו. לכן צריך סבלנות עד "עד יעבור זעם." אני

לא יודע מי יהיה הרב הראשי הבא, אבל כנראה יהיה חרדי, וזה יסתום הגולל. יתכן שזה לא שייך לדור שלנו, נראה מה הלאה.
אז כל זה דברנו על הקשר בין מידת המלכות ששמה 'אדני' שהוא הדיין וכנסת ישראל ומידת הדין. נקרא משפט אחד כדי לצאת מידי חובה. יש לך עוד שאלה? כן אני שומע:
[האם יש אפשרות, מבחינת יכולת טבעית של בן אדם לקיים את ה248 ?] אם אני מבין את השאלה, זה שייך לכלל ישראל ככלל, הוא מקיים את הכול. ולכן דחוף לבנות בית המקדש כדי לקיים את הכול. אבל בינתיים, יש הרבה מאמרים שאומרים שיש תחליף לזה, זה לימוד המשניות השייכות. זה הכוח למשל של קריאת הקטורת. אנחנו לא יכולים לקטור קטורת, אבל קריאת הקטורת יש לה סגולה, ואם חז"ל נתנו מאמר מיוחד לזה, זה לא לחינם, שיש סגולה מיוחדת. הקטורת, זו המצווה שאין שום מחלוקת עליה. אין שום מחלוקת על מצוות הקטורת, זה נקרא הלכה פסוקה מעיקרה. איך מתחיל הפסוק "ויאמר יהו"ה אל משה קח לך סמים", אין לאמר. 'לאמר' זה הפתח לתורה שבעל פה והסכנה של שכחה ומחלוקת מכיוון שאין 'לאמר', זה הרמז שאין מחלוקת לאותה מצוה. זה מה שאומרת הברייתא בברכות: אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה", לכן קבעו לקרא את הקטורת לפני התפילה. לכן קוראים גם בשחרית, וגם במנחה, אצל הספרדים והחסידים את הקטורת לפני העמידה.

"ואם כן התבונן כי המידה הזאת עומדת לשער, כאומרו זה השער ליהו"ה (תהלים קיח, כ), אדנ"י היא המכרזת ואומרת; ראו עתה כי אנ"י אנ"י הוא וגו'". פה, תראו עוד דוגמא איך לפי חכמת הקבלה הפשט של הפסוקים מסתדר יפה, אין פשט אחר אלא הסוד של המקובלים.
"**כאומרו זה השער ליהו"ה". מידת המלכות היא השער למידת התפארת, מידת התפארת** שנקראת יהו"ה, ואדני "זה השער ל-יהו"ה".
[הרב שרקי: 'זה' מידת מלכות] נכון, פתח שער זה שייך למלכות.
['זה, המלה 'זה', גם מלכות?] גם מלכות. פה, פה, הכוונה, מוקד הכוונה זה השם 'אדני', יש לכם כמה סידורים לפי הכוונות, ש-'אדני' הוא כלי של ההויה, ולכן אומרים אדני, אבל הכוונה זה להויה. השם אדני הוא הכלי להויה.
מידת המלכות נקראת גם כן 'היכל ה'". מידת המלכות נקראת גם כן 'היכל יהו"ה, זה מה שאומר חבקוק הנביא: "ויהו"ה בהיכל קדשו הס מפניו כל הארץ", 'הס' זה בגימטריה אדני, היכל גם כן זה בגימטריה 'אדני'. בלי ה-ו', נלמד פעם!
"כאומרו זה השער ליהו"ה (תהלים קיח, כ), אדנ"י היא המכרזת ואומרת; ראו עתה כי אנ"י אנ"י הוא", דהיינו מה שמכרזת, מה שמחלטת, מחליטה, מידת המלכות, זה מה שמתגלה ממידת הכתר דרך ההויה: "אני הוא".
"ומודעת עצמה וממשלתה וגמול טובה ועונשה לבריות, כדי שידעו להיזהר ולא יחטאו לפני יהו"ה יתברך", דהיינו, לא לזלזל למלכות של המלך, כי המלכות של המלך זו מדרגה, אבל מאחורי אותה מדרגה יש המלך עצמו. מי ששוכח שהמלך נוכח, אע"פ שהוא מסתתר, הוא מזלזל במלכותו, שוכח מה שאומר הפסוק: "ראו עתה כי אני אני הוא". הוא מסתתר. אבל 'אני', המלכות, אני הוא, אני הגילוי שלו. אסור להזכיר שם ה' בלי לומר מיד 'הוא', בלי לומר מיד מלכותו. אסור להזכיר שם ה' מחוץ להיכלו. רק בהיכל היו אומרים שם המפורש. מה המשמעות? אסור להזכיר, להתייחס לשם ה' בלי לקבל את מלכותו, לקבל את אדנותו. כל הדיבורים של הפילוסופים על ה-'אל', זה לא רק שזה דברי הוואי, זה גידוף, זה אסור. ההרגל אצל תלמידי חכמים, זה לא להשתמש בשם אלקים כשמדברים על הקב"ה, מהקב"ה, אומרים דרך נסתר: 'הקב"ה', השם יתברך

שמו. זה מובן? כשאני שומע איזה קריין ברדיו אומר 'אלקים יעזור' זה סימן שהוא עם הארץ בור גמור, לא אומרים דבר כזה, אומרים ה', ה' ירחם, ה' יעזור, כל פעם ברמז ל-'הוא', דרך נסתר, לא נוכח.

"ומודעת עצמה וממשלתה וגמול טובה ועונשה לבריות, כדי שידעו להיזהר ולא יחטאו לפני יהו"ה יתברך עד שתהא צריכה היא להענישם ולהיפרע מהם". יש מקום לגאווה של הבריאה בתקופה של הסתר פנים לזלזל במלכותו, אז המלכות אומרת: "אני הוא", מי שמזלזל בה, מזלזל בו. והיחס לשכינה זה היחס לקב"ה. ומכיוון שכבר למדנו שזה 'כנסת ישראל', מי שלא בסדר עם 'כנסת ישראל', אז הוא לא בסדר עם הקב"ה. זה מובן כן? אתמול הייתי נוכח באיזה נשף שהיה הרב צוקרמן. הוא הסביר דבר יפה, הוא הזכיר דבר יפה מתורת הרב, שכל אחד צריך להתקשר לאיזה צדיק, אבל אין לנו יותר צדיק מעמך "ועמך כלם צדיקים ,"זה דרך "ועמך כלם צדיקים" שאפשר להגיע באופן הכי ברור...

[הפסק בהקלטה]

הרב ז"ל היה רגיל לצטט את התפלה: 'בפי ישרים, בפי צדיקים, בפי חסידים, ובקרב קדשים, ולמעלה מזה 'במקהלות רבבות עמך בית ישראל' , זה קדושה יותר למעלה מהקדושה של הקדושים. זו החשיבות של מאמרי הגמרא שאומרים: מי שפוגע בכנסת ישראל פוגע בהקב"ה. זה לא סתם מידה טובה, חסידות, זה פשט הדברים. אנחנו חיים בתקופה של תקומה של כנסת ישראל, אבל כנסת ישראל זה לא הכנסיות שקוראים להן בתי כנסת, זה 'כנסת ישראל', זה המדינה. זה הפסק של הרמב"ם, אם יש רק מנין באי"י, שמה נמצאת 'כנסת ישראל', אפילו אם יש רק מנין של יהודים באי"י, זה באי"י שיש כנסת ישראל.

בחו"ל המושג 'כנסת ישראל', זה מושג מושאל. בתי כנסת זה 'מקדש מעט' ,כל העניין של במתי מעט ירדו, כל 'המעט' זה נושא לפני עצמו .פעם נגיע לרמז של הסוד של 'מעט', אבל זה קטנות מכל מקום.

"ומודעת עצמה וממשלתה וגמול טובה ועונשה לבריות, כדי שידעו להיזהר ולא יחטאו לפני יהו"ה יתברך עד שתהא צריכה היא להענישם ולהיפרע מהם, וזהו סוד 'אנ"י' האמור על מידת אדנ"י". אדני הוא הדיין, האדנות. תזכרו שכל זה, זה לימוד על התפילה, ובתפילה, בתפילת שמונה עשרה 'עמידה', אנחנו מתחילים ב-'אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך'. נלמד בעיקר על הברכה השניה: "אתה גבור לעולם אדני", 'אדני' נכתב בסדור א', ד', נ', י', לא הויה. נלמד למה דווקא בברכה השנייה לא אומרים 'אדני' הויה, אלא אדני: ספירת מלכות.

שיעור 68

תאריך: 11.04.1993

למדנו בעיקר בשעורים הקודמים את הכוונות של המילה 'אתה' דרך התפילה, וראינו שההקדמה לתפילה, הכניסה בתוך התפילה זה דרך הפסוק: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך," ואדני זה, בשם: ' א', ד', נ', י', ' זה השם של הספירה מלכות, והספירה מלכות נקראת: 'שער ל-יהו"ה', השער להיכל של יהו"ה. אתם זוכרים את הפסוק של יעקב אבינו: "וזה שער השמים." כשתלמדו כל ההקבלות של השמות, תלמדו גם כן שעולם התפארת, שהשם שלו בהויה הוא 'אתה', נקרא גם כן 'שמים'. מלכות נקראת 'ארץ', תפארת נקרא 'שמים' והספירות העליונות נקראות: 'שמי השמים'.

נכנסים בעבודת התפילה, דרך אותו פסוק שלמדנו עם פירושו של רש"י, מדברים לבורא, נוכח הבורא, דרך הספירה תפארת, בשם 'אתה'. ולכן הבקשות בתפילה מתחילות ב-'אתה'. אני יודע שאתה מקור אותן הברכות שאני צריך, ולכן אני מבקש אותה ברכה, מכיוון שאני יודע ש-'אתה' בעל הברכה. מאיפה אני יודע? מהנבואה, בדרך כלל. כל המילים, אומרים המילות, אבל זה המילים, של התפילה הן מילים של הנבואה, בצד ההפוך. ההקבלה היא חמישה חמשי תורה, חמישה ספרי תהילים.
הקול בא מן הקב"ה לבריאה, דרך הנבואה ואותו קול חוזר ל-הקב"ה ועושה את התיקונים שאנחנו צריכים בשורשים למעלה, דרך התפילה. מי הוא המתפלל הראשון? אברהם, והוא הנביא הראשון. היו מתפללים והיו נביאים לפני אברהם אבינו, מאדם הראשון, דרך דורי דורות, היו יחידים שהיה להם אותן הסגולות של הנבואה ושל התפילה, אבל לא בדרך קבע, לא בדרך בלתי חוזר, לא בתיקונם, לא ברבד של התורה. בעיני התורה, אברהם הוא המתפלל הראשון והוא הנביא הראשון. מה הוא הפסוק? "ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא ויתפלל בעדך." צריך לומר את הפסוק לפי הנושא: 'השב אשת האיש', זה רק הסיבה של הפסוק, "כי נביא הוא" והוא יתפלל. הוא יכול להתפלל מכיוון שהוא נביא. זה מה ששייך לנושא שלנו. פשט של הפסוק, זה סוגיה שלמה. לפי הנושא שלנו, זה הקשר בין תפילה ונבואה. המתפללים היו נביאים, הנביאים היו מתפללים. ולכן, מכיוון שאנחנו לא נביאים, אמנם כל בני ישראל הם בני נביאים, זה ידוע, אבל מדובר בבני ישראל ממש, ולכן יש לנו זיקה לאותה סגולה של התפילה, דרך הנביאים. לכן לא לחינם הגמרא מסבירה כי אנשי כנסת הגדולה ובתוכם אחרוני הנביאים תיקנו את סדור התפילות.
הדוגמא שהרב מביא זה הבקשה הראשונה בשמונה עשרה.
דף 135, סח, א', שורה אחרונה (השיעור הקודם הסתיים בציטוט מעט לאחר מכן בדף 136 למעלה וכאן הוא חוזר לסוף 135)
"ולפיכך התבונן כי בראש התפילות אנו נכנסים באדנ"י שהוא בית שער, ואנו אומרים 'אדנ"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". כל פרט ופרט של הפסוקים האלו, הם צריכים להבנה של הנושא. אח"כ, נבין למה התהילה היא הכלי של התפילה: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". אני אתן לכם הסבר קטן על זה, הייתי מחכה: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד" תפילתך. למה כתוב: "ופי יגיד תהלתך"? מה הקשר בין תהילה ותפילה? לפי הנושא שלנו, הגורם של התפילה, התנאי של התפילה, דהיינו, מה שנותן לי רשות לבקש, זה הידיעה שיש לי ממידות יהו"ה. הנביאים גילו לי שיש בהתגלות יהו"ה מקור של ברכות, ברכות שאני צריך אותן, בבחינת: "אתם קרויין אדם." מי שמסכים לחיות חיים טבעיים

לא צריך להתפלל, זה לא שייך לו. כי מה הנושא של התפילה? זה הברכה. מי שמרגיש חוסר, חסרון של ברכה מיוחדת יש לו רשות לבקש אותה, למה? מכיוון שאנחנו יודעים ש-'הוא' מקור הברכות. למדנו פעם בהקשר לזה את המדרש שמסביר מה זה הקללה של הנחש, שיאכל עפר, איזה קללה ?אין לו בעיה כלכלית, איזה קללה? התשובה היא פשוטה מאוד: הקב"ה לא רוצה שום יחס אתו: תאכל עפר, אני לא רוצה שתדבר אתי. לכן זה באמת קללה. אבל רוב מין האנושי נאמר, לא שייך לתפילה, יש להם עבודות אחרות, אבל תפילה אין להם, מכיוון שלא מרגישים צורך הברכות, לא מרגישים מה שחסר להיות אדם אמיתי. הם מסתפקים בכל מה שהם מוצאים בעולם הטבע, בעולם הטבעי. לכן יש להם תכנים וטקסים דומים לעבודה, אבל אותה עבודה של התפילה, בקשת צרכים, היא שייכת לבני אברהם, יצחק ויעקב. בתור בן אברהם, יצחק ויעקב, בתור ישראל, יש לי צרכים של אותן ברכות, לכן אני רשאי להתפלל, בתנאי שאני באמת מצאצאי אברהם, יצחק ויעקב, שזה אמיתי, שזה לא שרירותי. אבל מכל מקום, כל יהודי הוא יהודי, לכן אנחנו מתפללים לאלהי אברהם, לאלהי יצחק, ולאלהי יעקב, זה נותן לנו רשות לבקש. והטוב הראשון והעיקרי והבסיסי שאנחנו צריכים, זה הדעת. כל שאר הברכות זה תוצאות מהדעת. מכיוון שיש דעת, אז החטא הוא החטא, צריך מחילה. מכיוון שיש מחילה צריך כפרה, וכן הלאה. זה, סוף סוף, לאט, לאט אנחנו מגלים דרך הספר הזה, את החשיבות של הדעת. כשכל מתכונת הספירות בתיקונן ובאיחודן, אז מתגלה הדעת, תזכרו את זה , כשנגיע לסוף הספר תבינו קצת יותר. לכן הפסוק אומר: "אתה הראת לדעת כי יהו"ה הוא האלהים". ולכן המצווה של הראייה היא המצווה הכי חשובה בתלמוד. זה לא לחינם שהראייה זה אותיות 'ראיה', זו המצווה המרכזית, נאמר. זה קשור לשאלה של המשנה בחגיגה, מה היא השאלה הראשונה? מי חייב בראייה? וזו שאלה עמוקה מאוד, זו המשמעות הקבלית של השאלה: מי הוא יהודי. למי זה שייך? "אתה הראת לדעת". לכן המשנה אומרת דוגרי, "הכל חייבין" חוץ מאלו, מאלו, מאלו, מכיוון שקרה מה שקרה, אינם מתאימים למצווה, אבל מעיקרא, בעיקרון, "הכל חייבין". זה הוויכוח בין פרעה ומשה: "מי ומי ההולכים." פרעה מדבר כמו המקרא, "יראה כל זכורך", "לא כן לכו נא הגברים", אבל משה מדבר כמו המשנה: כולם, "הכל חייבין". והגמרא מגלה את זה, שלפי הפשט של המקרא משה צודק, לא פרעה. זו סוגיה בפני עצמה, וצריך ללמוד אותה בעמקות. מכל מקום, הברכה המרכזית של האדם זה הדעת: "אתה חונן לאדם דעת", אדם בלי דעת אינו אדם, פשוט, נקודה. הוא בן אדם, הוא שייך ל-'האדם', אבל: "אתם קרויין אדם", זה בני אברהם, יצחק ויעקב. כל שאר בעלי חיים, מצאצאי אדם הראשון, הם 'האדם': "ויהי האדם לנפש חיה", זה כולל כל בני אדם. אבל "אתם קרויין אדם", זה ולא אוה"ע, זה סוד אותה גמרא. אני רוצה לדייק כי לפעמים אני שומע דברים מפתיעים נאמר, מפי התורה וזה לא נכון. כל בני אדם הם בני אדם, בלי שום יוצא מן הכלל, אבל "אתם קרויין אדם", זו מדרגה אחרת, וזה שייך לכמה מדרגות; הרב היה רגיל לומר: יש מדרגות בכול, אפילו בקודש יש אין סוף מדרגות: קודש קודשים, זה למי ששייך לאותה ברכה שנקראת 'דעת', "אתה הראת לדעת". אתם עכשיו תופסים את הפשט, זה שייך ל-'אתה'. כשהגמרא אומרת: "אתם קרויין אדם", היא לא אומרת שאוה"ע אינן בני אדם, הם בני אדם, הם מבחינת 'האדם'. אולי אני אסביר לכם כי אני לא תופס אם תפסתם, לפעמים אני קורא בפנים שלכם אם הבנתם או לא. אני אסביר בצורה קצת אחרת, עניין של ההשגחה. אומרים ככה וזה נכון: כי לעם ישראל יש השגחה פרטית, דהיינו כל אחד ואחד; "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא," בבחינת כל אחד ואחד, כי המשמעות של 'כל ישראל' במשנה, זה כלל ישראל, ומכיוון שכלל ישראל יש לו חלק לעולם הבא, כל אחד מישראל, שהוא קשור לכלל ישראל, יש לו

חלק לעולם הבא. ״ואלו שאין להם״? אלו שהוציאו את עצמם מן הכלל, זה נקרא ׳רשע׳ בהגדה: ׳כפר בעיקר׳. מי שרוצה מפלגה מיוחדת במינה, אז, הוא כבר מין! זה העניין של קרח. איך התרגום מתרגם: ויקח קרח, ׳ואתפלג׳ .״ הוא יסד מפלגה, זה לא אני שאומר את זה, זה הרב, וזה פשט התורה: אם זו מפלגה לאומית זה יוצא מן הכלל, אבל אם זו מפלגה דתית: אוי ואבוי, זה כבר ההתחלה של המינות, כי כל המינים היו דתיים, לא אמרתי שכל הדתיים הם מינים, אבל כל המינים היו דתיים. ׳ils avaient bonnes mines׳.

אני קורא שוב את הברכה ההיא: ״אתה חונן לאדם דעת ומלמד לאנוש בינה״, ופה מתחילה הבקשה, אז: וחננו מאתך חכמה בינה והשכל״. אח״כ חותמים, גומרים, זה נקרא ׳חתימה׳ של הברכה: ״ברוך אתה יהו״ה, חונן הדעת״, וזו התהילה, אני מכיר את התהילה שלך. אני רוצה להרחיב קצת את העניין, השאלה שלנו, למה הפסוק אומר: ״אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך״. דוד המלך, מכיוון שהיה במצב שהוא לא היה יכול להתפלל, מכיוון שהיה במצב שלא היה יכול לכפר על החטאים שלו, ורק צדיק יכול להתפלל, כי העבודה של הקורבנות זה לתקן את החטאים, לכפר על העוונות, עבודת הקורבנות היא קודמת לתפילה, אני קודם כל צריך לכפר, לתקן את המצב שלי, להיות רשאי להתחיל לבקש ברכות ב-למעלה מהמצב של הבריאה. קודם כל אני צריך לתקן את המצב של הבריאה, לחזור להיות בריא, נאמר בסוגריים, ורק אח״כ אני רשאי לבקש ברכה נוספת. הטרגדיה של חורבן הבית, זה שלא היה אפשרות להתפלל, מכיוון שכל עוד שהבית היה קיים היו מקריבים קורבנות, מכפרים על העוונות, ואז כל העם רשאי להתפלל, כי עבודת הקורבנות בבית המקדש הייתה מכפרת לכל ישראל. כשנחרב בית המקדש, לא היה מקום לבסס את רשות התפילה ולכן חכמי ישראל חיפשו במה להחליף את הקורבנות, וגילו שדווקא התפילה עצמה צריכה להיות בנויה לפי סדר הקורבנות, כדי לתת אפשרות למתפלל לבקש את הצרכים שלו. ולכן יש לכם בגמרא שני מקורות: ״תפילות אבות תקנום״ ,זה הרשות להתפלל, רשות להתפלל בבוקר זה אברהם, בצהרים זה יצחק, בערב זה יעקב. בבוקר מתפללים דרך מידת החסד, בצהרים דרך מידת הדין זה תפילת המנחה, ובערב דרך תפילת הרחמים.

זה המקור הראשון: ״תפילות אבות תקנום״, מה תקנום? את האפשרות להתפלל.

המקור השני: ״תפילות כנגד תמידין תקנום״, אנשי כנסת הגדולה תיקנו את סדר התפילות -וזה נקרא ׳סדור׳ - כנגד הקורבנות. ולכן יש בעבודה של התפילה, שנקראת עבודה שבלב ״בכל לבבכם״ , איזוהי עבודה שבלב הוי אומר: זו תפילה(ספרי). דרך התפילה בבחינת עבודה, יש לנו הרשות להתפלל בבחינת בקשה, בקשת צרכים, בבחינת בקשת ברכות. ולכן יש לנו העבודה בבית הכנסת, שהיא במקום העבודה של הקורבנות, ומתוך העבודה של בית הכנסת מתפללים בקשת צרכים, דהיינו: ב-׳שומע תפילה׳, כל אחד מכוון לצרכים שלו מתוך העבודה של הקהילה, מתוך העבודה של הכלל.

[איפה עבודה של הקורבנות בתפילה?] אני רק בהתחלת ההסבר. קודם כול תבין את המקור בגמרא: ״תפילות כנגד תמידין תקנום״ תפילות כנגד קורבנות תקנום. נתחיל בשחרית, כי

סוד התפילות זה סוד ׳שמע׳, שמע זה אותיות שמונה עשרה, זה שחרית, מנחה, ערבית. נתחיל בשחרית בתפילות. ק״ש מתחילים בערבית.

אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה ויעקב תיקן תפילת ערבית. זה ״תפילות אבות תקנום״.

המקור השני זה הנושא, זה כנגד הקורבנות .תפילת שחרית זה כנגד התמיד של הבוקר,

תפילת מנחה זה כנגד התמיד של בין הערביים, 'הקטר אברים וחלבים' זה כנגד תפילת ערבית.

כל המבנה של השמונה עשרה - שהיא התפילה במלוא המובן, העמידה לפי ההלכה - המבנה של השמונה עשרה זה המבנה של עבודת הקורבנות מסביב למזבח, זה המבנה של השבטים במחנה במדבר, וכל בקשה שייכת לשבט מיוחד, כל כוונה לכיוון מיוחד, כל זה, זה כוונות התפילות - רק המקובלים מתפללים עם הכוונות - אבל צריך לגלות את זה: אנשי כנסת הגדולה תיקנו עבודה שבלב שהיא התפילה, שהיא העמידה, לפי תורת הקורבנות.

מכל מקום, הוויכוח בהתחלת התלמוד: האם בערבית מתחילים בק"ש ומתחילים בתפילה? זה מחלוקת בין רבי יהושע בן לוי ורבי יוחנן. סוף סוף ההלכה כרבי יוחנן, אנחנו מתחילים בק"ש ורק אח"כ מתפללים. המשמעות של אותה מחלוקת: האם צריך קודם כל לכפר את כל החטאים של היום שעבר, ורק אח"כ לקבל עליך עול מלכות שמים; או האם אתה יכול לקבל עול מלכות שמים ורק למחרת להביא את הקורבן כפרה, דהיינו: קודם כל ק"ש ואח"כ תפילה. אתה רשאי כבר להיות עובד ה', בבחינת המדרגה של כהנים אוכלים בתרומתן. כי כהנים אוכלים בקודשים זה מעלה אחרת, צריך לחכות אחרי הטהרה "ובא השמש וטהר" "דילמא ביאת אורו הוא, ומאי וטהר - טהר גברא!", אחרי הטהרה של הערב, אתה צריך לחכות למחרת בבוקר, כדי להקריב את קרבן הכפרה. לכן ההלכה פסקה, מכיוון שאתה כבר באותה כוונה להיות כמו הכהן, אוכל בתרומה, אתה כבר רשאי להיות עבד ה'. וזה סוד המשנה: "מאימתי קורין את שמע בערבין? - משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן", נקודה. וכל הוויכוח בגמרא, ובתוספות, ובראשונים ואחרונים זה: איזו מדרגה זה? יש מדרגה של המעשר, יש המדרגה של התרומה, יש המדרגה של הקודשים. אז אנחנו מתחילים להיות יהודים כל ערב וערב בבחינה של הכהן אוכל בתרומה, ואם יש לכם את הספר של הגאון מווילנא על מסכת ברכות, הוא רומז שמה הרבה, הרבה רמזים יפים, דווקא: 'לאכול בתרומתן', ולא לאכול בתרומה, "לאכול בתרומתן", הנו"ן הסופית זה מנין התיבות של ק"ש. כל זה צריך להתרגל, לאט, לאט, רבד אחרי רבד כדי לגלות כל ה'עמקות הדברים'. קודם כל צריך לתפוס את הדיוק שיש בפשט הדברים. אני רק רוצה לקרא לכם ברייתא אחת בגמרא שרומזת בפנימיות הדברים 'על התורה ועל העבודה', על העניין של המבנה של כוונות התפילות: שחרית, מנחה, ערבית, לפי המידות של האבות. זה ברייתא שנמצאת בפרק חמישי. "תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה", קודם כל זה תמוה, מה ז"א: "לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה"? זה דווקא ההקדמה המתאימה ביותר. פה יש הרבה מפרשים, פירושים, אבל הפירוש השייך לנושא שלנו, זה מסביר גם מה שאומרת הברייתא, אחרי המשנה. המשנה מבקשת כובד ראש. "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש". יש משהו שמעכב את הכובד ראש, מה זה? זה דין או דבר הלכה. מה זה דין? דין זה בבית דין, יש וויכוח בין צדיקים, זה מונע את הכובד ראש של התפילה. איך אני יכול לומר שאני מתפלל לפני ה' אחד, עכשיו כשאני מטפל במחלוקת של צדיקים שאין להם מוצא? האם אני יכול להיות בכובד ראש של התפילה לפני הבורא כשיש לי את הניסיון שאני לא מתגבר על התורה? מה אומרת התורה? המחלוקת אמיתית, זה בין שני צדיקים, אחד אומר כולה שלי, אחד אומר כולה שלי, והדיין צריך לפסוק. וכל עוד שהוא טרוד במחלוקת, הוא לא יכול להתפלל בכובד ראש אמיתי. זו הכוונה של הברייתא. דין זה בבית דין, ודבר הלכה זה לימוד הלכה, לימוד מחלוקת. כי כל לימוד תורה, זה לימוד של מחלוקת. ולכן דווקא הלימוד הזה, האווירה של בית משפט, של בית דין ושל הלימוד מונעת את כובד ראש של התפילה.

השאלה השניה היא: מה זה הלכה פסוקה? וזה מפתיע מאוד, זו שאלה של הגמרא: "אין עומדין להתפלל לא מתוך דין, ולא מתוך דבר הלכה, אלא מתוך הלכה פסוקה. והיכי דמי הלכה פסוקה?", האם קיים דבר כזה? זו הייתה השאלה של החכמים. הם נותנים כמה דוגמאות של מה זה הלכה פסוקה. דרך הדוגמאות האלו, אנחנו מבינים את כוונות התפילה: שחרית, מנחה, ערבית.

הדוגמא הראשונה היא ככה: "אמר אביי: כי הא דרבי זירא, דאמר רבי זירא: בנות ישראל החמירו על עצמן, שאפילו רואות טיפת דם כחרדל - יושבות עליה שבעה נקיים", הנה דוגמא של הלכה פסוקה שלמדנו מבנות ישראל וזה חומרה, דהיינו זה דוגמא שבצד של החומרה, ההלכתי של החומרה, יש הלכה פסוקה. הנה דוגמא אחת ודווקא זה בחיי הפרט, זה במישור של מצוות של בין אדם לעצמו. אז, הגמרא מגלה כלל חשוב: הלכה פסוקה, במישור של חיים בין אדם לעצמו, צריכה להיות לפי החומרה. וזה שייך למידתו של אברהם. מידתו של אברהם, זה המישור של בין אדם לחברו, מידת החסד. ומכיוון שבמישור של בין אדם לעצמו יש נטייה לחסד, כל אדם יודע את בהמתו, אז באה התורה לומר: הלכה פסוקה במישור הזה צריך להיות לפי החומרה. התפילה בבוקר היא דרך מידת החסד, לכן הכובד ראש צריך להיות לפי החומרה.

"רבא אמר: כי הא דרב הושעיא, דאמר רב הושעיא: מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה, כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר", פה זה המישור של החברה. במישור של החברה שולטת מידת הדין, לכן אתה צריך לפסוק לפי הקולה. וכולם מסכימים כי באותו מישור, הלכה פסוקה זה לפי הקולה.

[.] חיי החברה זה הקשרים בין אדם לחברו, זה מידת הדין שולטת. אני אזכיר לך רק משנה אחת בפרקי אבות: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות", למה? "שאלמלא מוראה", מתוך אהבה.(צוחק) זו חכמה פשוטה. המהר"ל מסביר את זה ארוכות.

במישור של בין אדם לעצמו, זה האינטימיות של החיים נוטים לחסד, אז, תחמיר.

במשור של החברה נוטים לדין, אז תקל.

[בחברה תמיד אם יש קולה לאחד, זה חומרה לשני] לא. תשמע, הבעיה שצריך לדון במישור של בין אדם לחברו, זה מכיוון שהחברה זה התחרות לחיים. חברה שייכת למידת הדין, בחברה זה מתחיל להיות קין והבל, ולכן מכיוון שהדין הטבעי של החברה זה להיות החומרה, אתה מצד התורה, צריך לפסוק לפי הקולה. זה ההפך. "ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (ב) כי תקנה עבד עברי", מה תעשה? תשחרר. האמת של החברה רוצה שיהיו אדונים ועבדים, התורה באה ואומרת: תשחרר, התורה באה בבחינת תורת חסד גבי החברה. התורה באה בבחינת "אש דת למו "גבי המישור - הייתי אומר המישור המשפחתי - בין אדם לעצמו. מה נשאר? המישור של בין אדם למקום.

הדוגמא השלישית היא ככה: "ואיבעית אימא" זה יפה ה'אי בעית אימא' הזה "כי הא דרב הונא, דאמר רב הונא אמר רבי זעירא: המקיז דם בבהמת קדשים - אסור בהנאה, ומועלין בו", זה דין אמת לאמיתו. בין אדם למקום, לא קולה ולא חומרה, זה קו האמצעי: דין אמת לאמיתו.

גמר הברייתא זה יפה מאוד: "רבנן עבדי כמתניתין, רב אשי עביד כברייתא". זה מסתורין של הגמרא. מה אני צריך לדעת את זה? "רבנן עבדי כמתניתין": "אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש". רב אשי דווקא, למה? מכיוון שרב אשי היה המזכיר של הסנהדרין, כל המחלוקות שבעולם היו בראש שלו, ולכן הוא היה צריך לעבור דרך הלכה פסוקה.

אנחנו רואים שהמבנה של הגמרא הוא מבנה קבלי. אתם רואים את זה, זה ברור! כשהם היו לומדים, היו לומדים לפי רוח הקודש, ולכן היינו צריכים דוגמא אחת לפי מידת

החסד, תפילתו של אברהם; דוגמא לפי מידת הדין, תפילתו של יצחק; ודוגמא אחת לפי מידת הרחמים, מידת האמת, זו תפילתו של יעקב.
[״ואיבעית אימא: כי הא דרב הונא, דאמר רב הונא אמר רבי זעירא: המקיז דם בבהמת קדשים״, דם זה מקביל ליעקב, זה קשור לתפילת ערבית רשות או חובה?] זה עניין של קדשים, זה עניין של בין אדם למקום, שמה זה דין אמת לאמיתו, לא קולה ולא חומרה.
[״ואיבעית אימא״, (...) האם תפילת ערבית רשות?] אתה רוצה לרמוז שערבית זה המישור של הפחד, של האימה? החסידים קוראים את זה ככה: ״מאימתי (mi imati) קורין את שמע בערבין״ ׳מאימא-תי׳, יש משהו בזה.
[זה שהמידות מתחלפות, ז״א שבמידה הראשונה של חסד הגמרא הביאה מקרה של דין] תסביר קצת יותר פשוט.
[במישור של החסד הגמרא הביאה דווקא את העניין של החומרה, זה קשור למה שהרב אמר קודם שהתפילה היא מעל הטבע] איך תסביר את זה?
[בין אדם לעצמו היא להקל לכן הגמרה אומרת] זה פשט הדברים, נכון.
מידות התורה הן מקבילות למידות הטבע כדי לאחד. הטבע נותן את מצב הבריאה כבריאה.
התורה נותנת דעת הבורא כבורא.
התיקון הוא לאחד את המציאות. מה שאני רוצה להסביר: האווירה של הבוקר, הכוונה של התפילה של הבוקר, היא כולה חסד. ולכן כדי לאחד שם יהו״ה צריך לצאת מכובד ראש של חומרה, מכובד ראש של דין, ולכן איזה הלכה פסוקה? איזו הלכה פסוקה של חומרה דווקא במישור הזה, וכן הלאה... אתם רואים את הדיוק של הגמרא, לכן כשאני לומד עם פשטנים, נאמר, אני מתפלא איזו אמונה יש להם, כי אוהבים ללמוד בלי להבין כלום.
[יוצא מזה ששלשת הממדים יש מצב של על-טבעי, למשל בין אדם למקום שהנטייה היא לחומרה דין אמת לאמיתו] זה לא חומרה. דווקא מי שמחמיר במישור של בין אדם למקום נקרא ׳משמאיל׳, הוא נוטה לשמאל, וזו עבירה, זה מה שאמר אברהם ללוט: ״אם השמאל ואימנה ואם הימין ואשמאילה.״ המאמינים, הימיניים, הם יותר קרובים ל-הקב״ה מהשמאליים מכיוון שמידת האמת, שהיא הקו האמצעי היא מטה כלפי חסד. יעקב, בצורה של הפרצופים, הראש של יעקב הוא באמצע אבל הוא רומז לאברהם. זה הסוד של ׳מטה כלפי חסד׳. יש כמה סוגיות בגמרא שסוף סוף ההלכה מחליטה לפי הקולה, וצריך לדעת את זה, שהדיין יודע במקרה כזה, בסוגיות האלו הנטייה זה להקל, בסוגיות כאלו, הנטיה זה להחמיר, אבל הקדשים אסור לשנות. זה צריך להבין את זה, כל המינות באה מהנטייה לימין או שמאל דווקא בקדשים. אני זוכר רב אחד שלי, אברהם אפשטין ז״ל, שנתן על זה דוגמא: איזה כהן גדול של הצדוקים, הוא רצה להדר את המצווה שלו, והוא בא לעבודה, אני לא זוכר אם זה היה ביום הכפורים עם כפפות של משי לבן, והוא מת מזה. זה דבר יפה, הוא רצה להדר את מצוותו, שינה משהו. לפי הרמב״ם, במשנה תורה - לא במורה נבוכים - זה הרס העולמות: לשנות משהו בקדשים, זה נקרא: ׳מלאכת שמים׳, כמו סופר סתם, הוא לא יכול לשנות שום דבר, כי דווקא מכיוון שהוא מבין שהוא לא מבין, אסור לשנות. אני רגיל לומר שבעלי תשובה צריכים לחזור לסידור של המשפחה שלהם. אם זה בלתי אפשרי, הם רשאים להיות קשורים של הרב שלהם אבל בתנאי לעשות: ׳התרת נדרים׳, כי שורש נשמתם הוא שייך לשער מיוחד של מבנה התפילות, כי כל עדה יש לה השער שלה ולכן אסור לשנות.
העניין של התהילה לא גמרתי. היינו צריכים להגיד לא התהילה, אלא ההלל של הקב״ה. ומכיוון שאנחנו לא מסוגלים לומר את ההלל, אז אנחנו מסתפקים בתהילות. מה ההבדל

בין הלל ותהילה? אתם זוכרים המקור בגמרא: דוד המלך ,לא אמר הללויה עד שראה במפלתן של רשעים", . הלל אפשר לומר רק ביום שמזכירים נס של גילוי איחוד הבורא, זה העניין של פלאות, פלא, אלף. יש גמרא שמסבירה את זה באופן פשוט מאוד, למה אומרים: 'ברוך שם כבוד מלכותו' בלחש, בחשאי? כי לא מעיזים לומר ההלל האמיתי: 'ברוך שם כבוד מלכותו' בעולם כמו שנמצא. (פסחים נו)
אפשר לומר תהילות ישראל עם הממשלה שיש לנו? א"א, בכל זאת זו ממשלה, אבל זו ממשלה מבחינת 'אעפ"כ' זו ממשלה, בזעיר אנפין, בסוגריים, 'אעפ"כ', אז התהילה, זה ה'הלל אעפ"כ'. ההלל, אני לא רשאי, אבל לכל הפחות התהילה אני יכול.
[ביום עצמאות להגיד חצי הלל, זו תהילה, זה לא הלל] לא, דווקא, מה ז"א הלל בלי ברכה?
[זו תהילה] לא.
[על פי המצב] לא. זו דעת יחיד, אע"פ שדעת יחיד...

[הפסקת הקלטה]

באותו זמן הנשיא של המדינה היה יצחק נבון, כשהנשיא היה ספרדי, התפילה החגיגית של יום עצמאות הייתה במתיבתא בעיר עתיקה, והנשיא היה נוכח. הרב ע. יוסף היה ראשון לציון והוא אסר לומר את הברכה של ההלל אע"פ שבנאום שלו, אני מתכון לרב עובדיה אמר "קרו נסים". בעל הנס נמצא - יצחק נבון, והראשון לציון אוסר לומר ברכה על ההלל, איזה תרתי דסתרי יש פה. אתם מבינים את המצב של תהו ובהו של דעות. מכיוון שהיתי המנהל של המתיבתא וידעתי מראש מה שעלול לקרה, אמרתי לנשיא שאני לא אגיע לתפילה ואני הסברתי לו מה יקרה. פתחתי את הרדיו, כדי לשמוע איך זה הסתדר. מה שלא ציפתי קרה: לא אמרו ברכה על ההלל, חוץ מזה אסר לשיר שיר המעלות על המנגינה של התקוה. אתה רואה את הפחד לראות מה שקורה. עניין הספק זה ההפך של הפסק. צריך לפסוק! זה משנה מפורשת: "עשה לך רב והסתלק מהספק". למה? כי הוא ייתן לך פסק. מה זה רב ראשי בלי פסק, עם ספק? שמעתי פעם משהו אחר שאומר: כשאתה לוקח פרי שמא יש איזה תולעת, אסור לומר ברכה. ועל מה אתה מדבר? מדינת ישראל זה פרי עם תולעת? צריך לפקוח עיניים. מה זה שמה? זה התקוה שלהם, לא שלנו שזה ייכשל. מה זה הוא אמינא כזה? זה אחרי אלפיים שנה. המושג של יום עצמאות בלי ברכה, אל תאמר הלל.
אז אני חוזר על העניין הזה של 'ברוך שם כבודו לעולם ועד'. אצל הספרדים לכל הפחות היו שתי ברכות שונות: כשהיה לגמור את ההלל, זה ברכה לגמור את ההלל. כשההלל היה הלל יתום, היינו מברכים לקרא את ההלל. לכל הפחות יש לסיים את מעורה עם ברכה, לא לומר לגמור, לקרא. אבל האשכנזים לא יודעים את ההבדל הזה. אני חושב שכל פעם אומרים 'לקרא', כשמברכים.
[הספרדים, לפי הפסק של ע. יוסף לא אומרים לקרא] אתה אומר לפי הפסק של הרב עובדיה ואתה אומר ספרדי? אני ספרדי. מכיון ששמי אשכנזי.
[לא אמרו ברכה בכלל: "אשר"] אתם רואים שזה בא מאיזה מנהג, אבל העניין של יום עצמאות זה עניין אחר. יש הרבה מנהגים כאלו, שהצפון אפריקאים יש להם דיוקים אחרים, צפון אפריקאים בתוך הספרדים. ולכן כשהרב ע. יוסף פסק בזמנו, בא רב אחר ופסק אחרת. זה לא אומר שחכמי ישראל אומרים שיש ספק על מדינת ישראל. המושג של אתחלתא דגאולה זה מושג ברור, זה אתחלתא דגאולה. אולי אני אחזור על אותה מחלוקת בגמרא בדף ד: "אמר רבי יוחנן זה הסומך....לגאולה של ערבית.... ". המחלוקת

שלהם אין לה פתרון לפי המקורות במקרא, דהיינו לפי הידיעות בתורה ולא לפי הסברה, ולא לפי האידאולוגיה, אלא הפתרון זה דרך האמונה. כי רבי יוחנן אומר: אע"פ שזה רק התחלה של הגאולה בערב, זה גם כן גאולה והלכה כרבי יוחנן. רבי יהושע בן לוי אומר לא, צריך זהירות נראה מחר בבוקר אם זה באמת גאולה. אבל הלכה כרבי יוחנן, פשוט. למה הדבר דומה? למחלוקת בין המזרחי ואגודת ישראל. המזרחי כרבי יוחנן ואגודת ישראל כרבי יהושע בן לוי אבל הלכה כרבי יוחנן. אתם תופסים את חומרת הבעיה? זה אותו עניין. קבלת יום עצמאות, אתה אומר הלל בלי ברכה? לפי הלכה יש רק בעיה בערב, כי אין נס אלא ביום חוץ מיציאת מצרים, מפסח. לכן צריך להחליט אם זה דומה לפסח או לא. אם זה דומה לפסח צריך לברך גם בערב. מיסדי יום עצמאות, הראשון לציון של אותו זמן, נתנו לנו נוסח דומה לפסח וקצת ראש השנה. לכן צריך להבין שיש חכמה של התפילה. כל אחד יעשה לפי הלכה שלו, מה שאני מסביר: אין שום הגיון לומר הלל בלי ברכה ביום עצמאות או ביום ירושלים. אם זה נס, זה נס. אם זה לא נס, זה חצי נס, מה זה חצי נס? מה זה אישה שהיא קצת בהיריון, יש דבר כזה? עם קדוש, קצת קדושה. (צוחק)

[.] עם ברכה. הקב"ה מחכה לזה.

[.] אצל הרב צבי יהודה במרכז הרב נוהגים כפי הרבנות הראשית, אבל עידן הרבנות הראשי הציונית נגמר, עכשיו אנחנו חופשיים.

[סוף סוף הם רבנים ראשיים.] יש הרבה רבנים ראשים, יש רבים וצריך לכבד אותם. אם אינם ציונים, אינם ציונים. אתה רב ראשי של מדינת ישראל אם אתה לא מאמין בזה?

[.] אתה מאמין. אתם לא תופשים את המגוחך שיש בעניינים?

[כמו בן גוריון. אנחנו רואים אותו למרות שהוא לא רואה את עצמו] מבן גוריון אני מקבל כל מה שאתה רוצה, מרב ראשי שזה תורתו אומנותו, אני לא מקבל דברים כאלו. זה נקודה. ותלמדו כל המדרשים שאמרו על יוסף הצדיק, עד שסוף סוף הכירו ביוסף הצדיק. ראו אותו "כי כמוך כפרעה." אבל זה יוסף. בין כל המדרשים, אני מתכון למדרש שיש במדרש תנחומא: במדבר היו ארונות של השבטים וארונו של יוסף כמובן וארון הקדש. ואומות העולם היו שואלים, אומר המדרש: "מה טבעו של זה, ומה טבעו של זה?" התשובה של המדרש: "מי שנמצא בארון הזה קים מה שנמצא בארון הזה". והם מביאים עשרות פסוקים שאין להם שום שייכות לשולחן ערוך אלא להיסטוריה של עם ישראל. הגאון מווילנא הסביר את כל זה: כי גימטריה יוסף זה גימטריה ציון. לא זכינו אחרת, זכינו משיח בן יוסף בבחינת בן גוריון. מה אתה רוצה? אתה רוצה להתווכח עם הבורא? אני לא אומר שבן גוריון היה משיח בן יוסף, אולי זה יותר עמוק מזה. תקרא את הספר של תלמידי הגר"א ותבין במה מדובר. מה שקרה להרבה רבנים - שלמדו הרבה, אבל תורה לא למדו. למדו שלחן ערוך, למדו הלכה, למדו כל מה שאתם רוצים, אבל סתם תורה לא למדו, חוץ מהגאונים. מי שיש לו ספק בדבר כזה עכשיו - בהתחלה, לפני הקמת המדינה, התחלת הציונות, כל מה שאתם רוצים אני יכול להבין - אבל עכשיו שמתגלה שהקב"ה בחר בנו נגד כל העולם כולו יש עוד ספק? סוף סוף במה מאמינים? העולם כולו נגדנו, זה סימן ברור שהקב"ה הוא מצידנו. דאם לא כן מי מנהיג את העולם, השטן? כך אומר הסטמר. צריך לגלות אמריקה. היום קראתי בעיתון שרב אחד גדול מבני ברק אמר שכל הרציחות שאנחנו סובלים, זה בא מכיוון ששולמית אלוני ויעל דין אמרו מה שאמרו. בעל המאמר רמז שאפילו חילוני לא יכול לקבל את זה, איך דתי יכול לקבל את זה? וזה פוסק גדול מבני ברק. ודווקא מכיוון שאחד מהקורבנות הוא שייך לבני ברק. ולקורבנות האחרים אין קדושה.

[.למה אי אפשר לראות בכך איזשהו אוטם?] אפשר לקבל שהחילונים הם בבחינת

תינוקות שנשבו, אבל גדול בתורה, זה צחוק. אתה אומר צחוק. אתה לא יכול להבין מעצמך מכיוון שאתה בעולם אחר, אתה בעולם אמונה אחר לגמרי. אתה לא יכול לתפוס מה קורה בראשם. זה מסביר הרבה דברים, זה מסביר, זה לא ההסבר הכולל, זה מסביר את המצב של עם ישראל בהיסטוריה. כל מה שאנחנו סובלים זה מסביר את זה. מהתחלה זה ככה. בימי יציאת מצרים, כל גדולי ישראל היו נגד משה רבנו והיו גדולי ישראל. בכל דור ודור חייב האדם לראות את עצמו כאילו יצא ממצרים. הם לא יצאו. אני מבין את הפחד של לנגוע בדברים כאלו. אסור להכניס ראש בין ההרים. לכן אני חיכיתי בסבלנות עד שהגעתי למצוות,(צוחק) כדי לדבר ככה. אבל זה מקומם. אני פעם הסברתי את זה ככה: זה קצת קשור לסוד חמץ והמצה. לחם צריך קמח, מים וחומץ, אבל אם אתה לוקח את החומץ ועושה לחם של חומץ, הוא מחמיץ והקמח הוא לא מחמיץ, אז אין לך לא לחם ולא לחם. זה מה שקרה עם החרדים. לקחו את החומץ של עם ישראל כדי לעשות לחם מחומץ, וכל שאר הקמח נשאר בלי חומץ. יצאנו איפה שיוסף ראה את האלומות אלומות של דגן והיה צריך לרדת שמה, כדי להכין את הלחם לכל העולם כולו, הלחם לא החמיץ. יצאנו במצה. עד שנגיע לשבועות הלחם הוא לחם אמיתי. אתם מבינים את הרמז של אותם חלומות של יוסף. איפה שהדגן עולה, צריך לרדת כדי להכין את הלחם. "לכו לחמו בלחמי"(משלי). נכשלנו כי לא הספיק בצקו להחמיץ. אתם לא ראיתם את זה, שלפני הסיפור שלא היה להם זמן כדי לחכות, התורה מבקשת דווקא מצה בקרבן פסח, לפני הסיפור ההיסטורי. יש המצווה של המצה של ליל הסדר היא מצוה אחרת משאר הימים. הטעם של שאר הימים כי לא הספיק בצקם להחמיץ. אבל המצה של הסדר, זה המצה ששייכת לקרבן פסח לפני היציאה. עד שנגיע ללחם שלם בגמר ספירת העומר וכל התיקון של כל היובל. צריך לתפוס את זה: מה מעכב הגאולה, מי מעכב? סוף סוף העיכוב בא מגדולי ישראל. הם העיכוב.[53] צריך להיות נביא, כדי לדעת מה יקרה מחר אבל למה יש מצב של ממשלה שמוכנה לותר על חלק ישראל? דווקא מכיוון שהרוב שלה זה של ערבי וש"ס. הם נותנים הרוב לממשלה שהיא מותרת על השטחים. מי נותנת הרוב? הערבים וש"ס. מה קורה? להוסיף ולומר גדולי ישראל, רבנים ראשיים. הצדוקים גם כן היו חכמים גדולים, צריך לפקוח עיניים באיזה מצב אנחנו נמצאים.

הנושא של התהילה. בגמרא זה בפסחים: "כי לא לומר את ההלל א"א, לומר א"א זה לא הגון אז לומר בחשאי. תהילה זה הלל בחשאי. ולכן תהילה זה 'הלל אע"פ'. אע"פ שאנחנו לא מסוגלים לומר את ההלל האמתי, בכל זאת תהילה אפשר. זה מה שמסבירה הגמרא: כל עוד שיש רשעים בעולם א"א לומר הלל, איזה עולם עם רשעים אתה אומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד? הגמרא היא מפורשת: עד שראה במפלתם של רשעים אז אמר ברכי נפשי את ה' הללו יה.

הלל זה הגדרה אמיתית. מכיוון שאנחנו לא יכולים לומר את ההלל, בכל זאת אומרים את התהילה, דהיינו זה הלל בזעיר אנפין. אבל זה עניין אחר מהלל בלי ברכה. עירוב פרשיות, זה נושא אחר. תהילה זה 'הלל אע"פ'. ההלל מתחיל אחרי מפלתם של רשעים. כשהעולם יהיה בתיקונו, אז דוד המלך אמר כל כך הרבה פרשיות עד שמגיע לאותה נבואה של עולם בלי רשעים. אז אמר הללויה.

[למה לא תפילתך?] כי התהילה זה הכלי של התפילה. זה דרך התהילה אני יכול להתפלל. מה זה התפילה? אני דן את עצמי: להתפלל. אני מגיע לפני הבית דין ואני אומר הנה אני כמו שאני, תחליטו אם אני רשאי לקבל מה שאני מבקש. לכן מתחילים את התפילה לפני בית דין של שלש, של שלשה, זה נקרא עמידה: "אין עומדין להתפלל", כי עמידה זה המצב

[53] אור החיים בחוקותי

של בעל הדין לפני הבית דין. לעמוד להתפלל זה התחלת המשפט. מתפללים לפני האלקים. מכל מקום, רשע אינו רשאי לומר אפילו תהילה. זה מה שמתפלל דוד המלך באותו פרק: אני לא יכול להקריב קורבנות לכן "אדני שפתי תפתח", תחזיר לי את רוח הקדש כדי שיהיה "לי פתרון פה להגיד תהילתך".

[זה אחרי חטא בת שבע] נכון. מכיוון שהוא לא היה יכול להקריב קרבן כי חטאו היה במזיד, ולא בשגגה, אע"פ שלפי הקבלה אין שום חטא שמה, צריך להבין את הסוד: מה קורה. מה זה אוריה, בת שבע? יש רמזים בגו. תלמדו אחרי ארבעים שנה. הגמרא אומרת: האומר דוד חטא אינו אלא טועה". זה כתוב מפורש: אתה לא מבין מה כתוב. נקודה. מכל מקום הוא במצב שהוא לא יכול להקריב קרבן כדי לכפר על החטא ולכן הוא אומר: "אדני שפתי תפתח" ופי יגיד תהילתך". זה נותן לו רשות להתפלל. מכיוון שאנחנו באותו מצב, אנחנו לא מסוגלים להקריב קרבן מכיוון שבית המקדש נחרב, אז מתחילים את התפילה לפי רבי יוחנן דרך אותו פסוק: "אדני שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך". כמו שאמרת, תהלים אפשר לומר כל היום, זה תהלים, אבל הלל יש הלכה מפורשת. לא אומרים הלל אלא ביום שמזכירים נס. אבל עניין של חצי נס אני לא יודע מה זה. זה עניין של ספק: "היש יהו"ה בקרבינו אם אין", ויבא עמלק. זה נכון. לכן אם אני יכול לתרום לזה: לא לפחד מאורך הזקן. אני זוכר הרב היה רגיל לומר: "אני מעדיף יהודי בלי זקן מזקן בלי יהודי". אני לא חושב שהוא התכוון לבן גוריון. יש הרבה רבנים גדולים שלא היה להם, אם אני זוכר החתם סופר. אומרים על החתם סופר, הוא היה בלי זקן. פעם מתפלל ומכיוון שפגש איזה ת"ח שרובו עם הארץ גמור עם זקן ארוך אז הוא התפלל ואמר להקב"ה: "לא חלקת יפה הזקן והתורה".

[למה אנחנו לא נוכל לקבל, כשנגיע לרבנות הוא אומר אני מסתכל אני רואה לפני מה שאני רואה] זה ההבדל מהותי: איך אחד חילוני והשני הוא רב: "תורתו אומנותו". הקב"ה מדקדק עם הצדיקים. זה צדיק מצד זה וזה צדיק מצד זה, זה לא העניין. העניין זה איזה חכמה של תורה אתה יודע? אם כנף של עוף הוא כשר או טרף, אתה לא יודע אם מדינת ישראל זה כשר או טרף, אתה בספק, אחרי אלפיים שנה? ואתה חי במדינה ואתה חי מהמדינה ואתה רב הראשי של המדינה ואתה לא מאמין במדינה? לא מאמין שהקב"ה מאמין במדינה. במה הוא מאמין? הוא דתי. הוא נמצא בדתיקן כפי שאומרים וזה עניין וותיק מאוד. צריך לפקוח עיניים. כשלמדתי את זה הייתי צעיר, לא קבלתי את זה יפה, פירוש של הרב חיים מוולוז'ין על "קדושים אשר בארץ.." הוא מסביר יש גדולי ישראל קדשים שאתה לא צריך לפחד מהם לפי אותו פסוק. התבגרתי קצת וגליתי את האמת. אנחנו חיים בדורות של, התיאור במסכת סנהדרין, הדורות שלפני גילוי המשיח, לפי דעתי יש לנו מזל שהמצב הוא רק כמו שהוא. לפי התיאור של הגמרא, זה עלול להיות יותר חמור: "וחכמת חכמים תסרח". זה ביטוי חריף מאוד. הרב נתן ההסבר שנתן, זה באורות, יש פרק שלם על נביא וחכם והוא רומז לזה. הוא אומר החכמים כשמתקשרים רק לפרטים של הנושאים ולא לכלל הנושא זה מסריח. מכל מקום זה ביטוי תלמודי חריף מאוד. כשאני קורא יום אחד: גדול הדור אומר דבר, למחרת הוא אומר ההפך. וכל פעם הוא אומר: " ייהרג ולא יעבר". איזה עולם אנחנו חיים? ולמחרת הוא שינה את דעתו, מה קרה? תשאל את משרד האוצר. אם זה גדולי ישראל, מה אפשר לעשות? אני זוכר דברים מדויקים. בנות של שרות לאומי בצפון סוף סוף רב אחד הוציא פסק ייהרג ולא יעבור, זה זנות - אסור. הלכו לראש העיר, עיר קטנה בצפון: "הרב אמר שזה אסור, אנחנו עוזבות". עלו לירושלים לדבר עם אותו רב. בו ביום הוציא פסק הפוך: חובה ללכת. איזה רבנות יש לנו? סיפורים כאלו יש המון. לפי דעתי, ההסבר הוא פשוט מאוד זה לא עניין של סוד, פשט, רמז, דרש בתורה: זה הלכה ותורה. "כי מציון תצא תורה ודבר יהו"ה

מירושלם .״מה זה ״דבר ה׳ מירושלים״? זה הלכה פסוקה.
״כי מציון תצא תורה ודבר יהו״ה מירושלם״, זה הגאון, זה דבר הלכה.
קרה משהו במשך הדורות והגענו בחסדי ה׳ למה שהגענו ואין לנו עיני עדה. חכמים נקראו עיני עדה. אין עיני עדה. בוחרים ברבנים שלהם בעיניים סגורות. אין עיני עדה. אין עיניים. הם אומרים דברים מפתיעים מאוד, מאמינים, ממשיכים.
ואח״כ אנו אומרים ברוך אתה ה׳ ובסוף כל הברכות אנחנו גומרים ואומרים ברוך אתה ה׳, למשל: חונן הדעת. **התבונן עד מאוד**. מכיוון שאומר **עד מאוד**, זה לקח לנו שעתים.
״וכן דוד המלך ע״ה **ויברך דוד את ה׳ לעיני כל הקהל**״. צריך לדייק: מה זה לברך לעיני? ״**ומה אמר דוד? ברוך אתה ה׳ אלקי ישראל, אבינו מעולם ועד עולם, לך ה׳ הגבורה, הגדולה, חזר עוד ואמר הכבוד ואתה מושל בכל, בוודאי אתה מושל בכל**״
בשיעור הבא נלמד ש ׳אתה׳ זה תפארת ו׳בכל׳ זה יסוד.
מה הסוד של זה? ״אתה מושל בכל״? ׳בכל׳, זה הקשר בין יסוד ומלכות. יש כל ובכל. תבינו את סוד הדברים.
״**והתבונן כי ה׳ יתברך שהוא הויה שהוא סוד קו האמצעי ונקרא אתה הוא סוד כל דגלי ה׳ וכל הכינויים אתה מושל בכל**״. לאט, לאט צריך להתרגל לגילוי הזה: ה׳הוא׳ מתגלה מבחינת ׳אתה׳. ו׳הוא׳ בבחינת ׳אתה׳ אומר לי ׳אני׳.

"ולפיכך תדע כי סוד חותם 'את"ה' הוא התפארת, שהוא סוד הקו האמצעי, שהוא סוד יהו"ה שהוא השם המכוון באמצע, הנושא כל השמות והכינויין, וכל העולמות בו אדוקים ומתאחדים, עליונים ותחתונים ."הקטע שלו למדנו, זה רק מקור בספר יצירה, שרק מרחיב את הרעיון שלמדנו שבהגדרה של המילה 'אתה', לשון נוכח, וזה כל סוד כוונות התפילה, יש רמז לשליטה של הריבונות של גילוי ההויה על כל מה שנמצא בעולם. הרב מביא פה את ההסבר של ספר יצירה שכל מה שנמצא בעולם נברא דרך, או על ידי, אותיות אלפא-ביתא שהן, הן אותיות של התורה. הוא מסביר את זה באופן כל כך פשוט שלא צריך להעמיק בלימוד. הוא מוסיף איזה רמז משלו, לפי הבנתי, שזה נרמז במילה 'אתה'. במילה 'אתה' יש א' ות', זה כל אותיות אלפא-ביתא מא' עד ת', ובסוף ה', שהן הא מדרגות של בינה: "הא הפה" תראו את זה בטקסט שלו. הנושא הוא ידוע מאוד: כל מה שנמצא, סוף, סוף זה תרכובת של אלמנטים, יסודות, ואם נגיע ליסודות, אז כל מה שנמצא בעולם זה מבנה מסוים של חלק של כמה מהיסודות האלו מא' עד ת'. האמונה שלנו, שהיא מבוססת על הניסיון של אמיתות התורה לפי ה'סדר הדורות', לפי כל מה שהתרחש בהיסטוריה של כל העולם, מהתחלה עד הסוף, יש איזה זרם היסטורי שנותן טעם לכל מה שנמצא מכיוון שהוא, הוא הטעם: "טעמו וראו כי טוב יהו"ה :"זה ההיסטוריה של עם ישראל. מכיוון שהתורה מספרת את ההיסטוריה של עם ישראל והמציאות מוכיחה שכך היא ההיסטוריה של עם ישראל במציאות, ולכן יש הקבלה בין דיבור התורה והמציאות בעולם; וההוכחה זה: "כי שמי נקרא עליך", זה גילוי של שם יהו"ה על ישראל. והתורה היא שמו של הקב"ה.

הרב היה רגיל להביא את הפסוק שהאשכנזים אומרים לפני קריאת התורה: "כי שם יהו"ה אקרא הבו גדל לאלהינו ,"ו-"שם יהו"ה אקרא" זה ספר תורה, כן? ולכן הספר תורה נקרא שם יהו"ה. "כי שם יהו"ה נקרא עליך "זה העדות שהקב"ה מעיד על ישראל וישראל מעיד על הקב"ה. יש גם כן עד שלישי שהוא השבת שהוא מעיד על שניהם. "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ."

ולכן כשהתורה מספרת: "ויאמר אלהים יהי ."הדיבור של הקב"ה, בורא את הדבר שהוא רצה לברוא, כי הדיבור זה התכנון, אם אפשר לומר, של האותיות ביניהם. וכל מילה שבתורה היא השם האמתי של אותו דבר במציאות. מביאים את הפסוק המפורסם, זה כוונה בר"ה בנוסח הספרדי: 'דברך ה' ניצב בשמים' איזה דבר? הדיבור של עשרה מאמרים: "דברך ה' ניצב בשמים", הדבר שיצא מפי הבורא: 'ויאמר, ויאמר, ויאמר' הוא ניצב בשמים וזה קיום העולם, זה היסודות של כל המציאות בעולם. כשהתחלתי ללמוד כימיה, אז מצאתי שזה הנושא באלפא-ביתא של הכימיה: להגיע לתת השם המדעי האמתי של כל דבר ודבר, למשל מים זה H_2O בצרפתית, איזה פלא בעברית זה מים: יש פעמיים מ' ופעם אחת י', ולפי המקובלים מ' זה המימן. יש איזה דוגמא אחת שקל להבין אותו.

נתחיל בסיכום של כל השער: כל השער הרב רצה להסביר את האיחוד שיש בשם 'אתה'. רק אני רוצה להוסיף משהו שלמדתי מהספר 'הגיון הנפש' של רבי אברהם בר חייא הספרדי, (יש שלושה: יש בחיי: 'חובות הלבבות', יש אברהם בר חייא: 'הגיון הנפש', ועוד שלישי רבינו בחיי על התורה, שלשתם מספרד, כמעט -כמעט מאותה תקופה) אבל אצל 'הגיון הנפש', חבל שכל הפירושים על פסוקים של התורה לא מצאנו אותם. הוא רומז בספר שלו 'הגיון הנפש' על שיטה של פירוש הפסוקים, הפשט של הפסוקים, משהו נדיר,

עשיר מאוד, עוד לא מצאו את הספרים שלו. אני משוכנע שפעם אם נבקר בוותיקן נמצא אותם, באיזושהי מערה נסתרת. הוא מסביר שהמילה 'את' (èt) שלא מתרגמים בפסוקים, למשל "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", המילה 'את' מורה, רומזת, על מציאות הדבר, לפי הרמב"ם זה דווקא 'עצם הדבר' אבל במובן אחר, היא לא רומזת על מבנה הדבר, על ההגדרה של הדבר. אולי אני אתן דוגמא פשוטה: אני לקחתי 'את' הספר, ואני יכול לומר: אני לקחתי הספר, מה ההבדל? אם אני אומר: אני לקחתי 'את' הספר, אני לקחתי הספר בתור ספר, דהיינו: כל החכמה שיש בספר, 'עצם הדבר' לפי הרמב"ם, עצם הדבר של הספר, זה: 'את' של הדבר. יש ביטוי בעברית רבנית שהוא ביטוי יווני: 'illoulé' ההילולה של העולם: 'את', רמב"ם מביא את זה. לקחתי הספר: לקחתי את הדבר שנקרא ספר, אבל לא לקחתי שום 'לקח' מהספר, לקח במובן של תורה, של חכמה. לקחתי את הספר: אז למדתי עצם הספר. אתם רואים את ההבדל: המילה 'את' מורה על נוכחות העניין יותר מהעניין עצמו; למשל "בראשית ברא אלהים", מה? לא "השמים והארץ", ה-'את' של השמים וה-'את' של הארץ. לפי הקבלה ה-'את' של השמים זה הארץ, וה-'את' של הארץ זה השמים. ולכן אין סתירה בין שני הפסוקים, מה נברא קודם שמים או ארץ?

כי הארץ הוא הכלי של השמים והשמים הם הכלים של הארץ של מעלה; זה רמז לפי המקובלים. ולכן צריך להבין את זה לפי לשון הקודש. ולכן הדיבור בעברית, בלשון הקודש, מורה על עצם הדבר. הדוגמא הכי פשוטה זה המילה 'הויה'. המילה 'הויה' מגלה את העצם של המציאות של העולמות, ולכן זה שם אמתי. כל שם שבתורה מגדיר את האמיתות של הדבר שהיא מורה עליה בעולם. א"א להבין את העולם, אלא דרך הלשון הקודש של התורה. אני רוצה במקצוע שלי, בשטח שלי, נאמר, של הפילוסופיה, מצאתי הרבה מושגים אצל הפילוסופים והתיאולוגיים שזה הבל וריק, הסימן: אין לנו מילה בעברית התנכית כדי לתרגם את המושג הזה, וזה סימן שזה מושג חזיוני, שזה מושג דמיוני: למשל אם זה מענין אתכם (אם היה לי זמן הייתי עושה עבודה על זה, אין לי זמן) למשל המושג של 'מצפון': זה מציאות שלא קיימת במציאות: 'המצפון'. המצפון זה מושג פילוסופי חשוב מאוד אצל הגויים, אצל חכמת הגויים: כל אחד ומצפונו. אולי אסביר את זה בקצרה. זה מושג שבית המדרש של הסטואה, אתם יודעים מי אלה הסטואיקנים? היו ביוון, וזה פילוסופיה חביבה מאוד לחכמי ישראל. הם מעדיפים את הסטואה מהאפיקורסות של האפיקוריאניים. הם ראו את הסטואיקנים - לא רק כחכמי אוה"ע, לא רק זה - אלא כצדיקי אוה"ע. כי היה להם מוסר דומה מאוד למוסר של פרקי אבות. טוב , זה ענין אחר. סוף, סוף בנצרות: הפילוסופיה של אפיקורוס התגברה על הפילוסופיה של הסטואה, אבל זה נושא אחר. אז הם המציאו את המושג של 'מצפון'. יש נפש האדם ומצפונו. ויש הבדל בין נפש האדם והנשמה שלו והמצפון שלו. אז המצפון אומר דברים יפים, זה בסדר. אבל 'הוא' זה מישהו אחר. בתורה אין הבדל בין אדם ונפשו, כי האדם הוא הנפש, לא הדם, האדם, ולכן יש בסיס לאחריות המוסרית. אם יש הבדל בין אדם ומצפונו אין בסיס לאחריות המוסרית, כי לפי מצפונו הוא צדיק גמור, אבל הוא מסכן, הוא עפר ואפר, הוא, אין לו שום אחריות מוסרית. אבל דרך מצפונו...

[אני לא מבין] אני מבין למה אתה לא מבין. והתשובה היא פשוטה מאוד: מכיוון שאתה יהודי כשר, אתה לא יכול לתפוס את השיגעונות של הפילוסופים,(צוחק) לכן זה לא פגם, זה ההיפך. רק אני, אני רומז, שכל המושגים האלו שהמציאו בהיסטוריה של הפילוסופיה, ושכל אחד ואחד רואה כחכמה, זה לא חכמה, זה אולי פיוט יפה, מיתוס. אבל זה לא חכמה. כי כשמייסדי הלשון העברית המודרנית, העברית של המכולת, כפי שאני מגדיר את זה, העברית של האולפנים, לא של האולפנה, של האולפן, (צוחק) חיפשו

מילה עברית כדי לתרגם את המילה של הסטואה, ובאותה תקופה היו מגדירים את הנפש כמו משהו 'צפון', ולכן המציאו את המילה מצפון, אבל אין לזה שום בסיס. אני לא רוצה להיכנס במושגים של היוונים והלטיניים, זה חוץ מהנושא, אבל אין שום הצדקה לביטוי כזה, ולכן סוף, סוף מאבדים את המצפן שלהם.

[זה חומר וצורה?] לא זה לא חומר וצורה, זה מה שיש בכוח בעצם האדם וזה צפון לגמרי. [אני שואל אם המושג 'חומר וצורה' הוא גם...] זה חכמי ישראל קיבלו את זה, המציאו את זה: 'חומר וצורה': זה עולם העשייה ועולם היצירה. זה אפשר לקשור למושגים של הקבלה אבל המושג של 'מצפון', זה ממש מכשול בכל הבעיות של חכמת המוסר. רק אני רוצה להבהיר את זה באופן קצר מאוד: מי שחושב שלבן אדם יש לו נפש מצד אחד ומצפון מצד שני, והמצפון הוא שלם לגמרי, כי המצפון זה האמת המוסרית; הנפש זה מסכן כפי שאמרתי, זה נפש של בשר ודם: אין לו כוח להתגבר על יצרו, אבל המצפון נקי. זה התחלה של הדואליזם שמוצאים בנצרות בעיקר, אבל בדרך כלל אצל הפילוסופים, וזה מורה, שאין להם שום אפשרות לבסס את אחריות המוסרית, כי הם יכולים ללמוד סנגוריה על האדם כ-'עפר ואפר' ולראות את עצמם כצדיקים בעלי ישועה דרך המצפון שלהם, אבל המצפון שלהם זה לא הם. תפסתם את העניין?

[מה המשל בגמרא לפרדס של הרימונים שהוא פיסח ועיור שאנחנו רואים שהקב"ה כן התערב, דן את האדם כשני דברים, אנחנו רואים שיש מציאות כזה, למה הוא מחייב אותו [? לא הבנת את המשל. המשל הוא נגד מה שהם אומרים: כי הנפש האמתי זה לא או העיור או הפיסח אלא התרכובת של שניהם: יש לך גוף אחד ונשמה אחת זה לא 'האדם'. האדם זה הנפש שיוצאת מהאיחוד בין גוף ונשמה. גוף, א"א לדון אותו, לפי המשל שלך. נשמה א"א לדון אותה: "אלקי נשמה שנתת בי טהורה". זה לא נשמתי, שהיא הבעל דין ביום הדין, זה נפשי.

הנפש מתגלה מהאיחוד בין גוף ונשמה. גוף, הוא נתון לחוקי הטבע: או מתפקד טוב או לא מתפקד טוב, אז צריך רופא, וטוב שיהיה ה': "כי אני יהו"ה רפאך." אתם יודעים את הדרש על זה: יש שתי מקורות בתורה. זה: "ורפא ירפא "זה כשזה הרופא הוא בן אדם, אז זה בדגש, זה קשה (p): "ורפא ירפא".

אם "אני יהו"ה רפאך" זה רפה (בלי דגש f), זה קל. טוב שיהיה יהו"ה ולא: "ורפא ירפא", בצרפתית אומרים 'dérapage'. תפסת? הבנת? ולכן ביום הדין, לפי המשל של המדרש הזה: הקב"ה שם את שוב פיסח על העיוור כדי לדון אותם, זה המשל של גוף ונשמה.

[זה יצירה שלישית] לא! זה "ויהי האדם לנפש חיה". תלמד את הפסוק: "וייצר יהו"ה אלהים את האדם עפר מן האדמה", זה הגולם של הגוף, וגולם לא נתון למוסר, לא נתון לזכויות וחובות; "ויפח באפיו נשמת חיים ,"והנשמה היא חיה: "אלוהי, הנשמה שנתת בי טהורה", והיא נשארת טהורה. כשאדם חוטא, היא הולכת רחוק, אבל היא לא מקבלת טומאה: "וייפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה". ודווקא בספר ויקרא: "נפש כי תחטא ."הנפש זה הנושא של הבעיה המוסרית, זה לא הגוף, זה לא הנשמה! ולכן, כשמתרגמים מהלועזית: בעיר הזה, בכפר הזה, יש כך וכך נשמות, זה לא יהודי. יש כך וכך נפשות. בעברית מדויקת זה נפשות זה לא נשמות. אצל הגויים זה נשמות. תפסתם את ה...? יש הבדל עצום בין שתי התפיסות האלו. אז אתם רואים, יתכן מאוד שלמדת את המשל עם מורה שחשב את זה ביונית, כי יש אצלם דברים דומים אצל היוונים. ביום הפטירה, למשל נקרא את הפסוק של ספר בראשית: "ויגוע וימת". ביום הפטירה, מה ההבדל בין 'ויגוע', 'וימת' ?'ויגוע' זה כל החיים הביולוגים שלו נפסקו, זה הגיע עד הסוף. לכן רש"י מביא את ההסבר: "ויגוע - לא נאמרה גויעה אלא בצדיקים" .הם חיים כל מה שהיה להם לחיות. הם צדיקים גמורים, גמרו את החיים שלהם, החיים

הביולוגים: "ויגוע". ומכיוון ש"ויגוע", וזה שייך לגוף, אז "וימת": הנשמה והגוף התפרדו, זה נקרא 'מיתה'. "ויאסף אל עמיו", זה הנשמה שנאספת בעולם הנשמות, זה לא עניין של הגוף. זה מובן? טוב!

לכן כל הבעיה שלנו זה תיקון הנפש, וכך זה נקרא תיקון הנפש. יש תיקון הגוף, מצוות מעשיות. ותיקון הנפש: הכוונות של המצוות מעשיות. יש למעלה מזה, אבל מכל מקום צריך: תיקון הגוף, אח"כ תיקון הנפש דרך הכוונות, אח"כ זה תיקון הרוח, ואח"כ תיקון הנשמה, תיקון החיה, תיקון היחידה. אבל זה עניינים לגדולי עולם. כל אחד ואחד יש לו שני תפקידים בעולם: תיקון הגוף ותיקון הנפש. לכן זה הפרדס: הפשט, זה שייך לתיקון הגוף, הרמז, לתיקון הנפש, הדרש, לתיקון הרוח והסוד, לתיקון הנשמה. רק בעלי הסוד מתחילים ללמוד תורה! לכן הביטוי של הגמרא, קודם כל למלאת את כרסו בש"ס ופוסקים, זה עניין של גוף: בשר זה בשר, חלב זה חלב. כשגמר את זה, אז מתחיל ראשי פרקים של תורת הרמז, והדרש והסוד. אז קודם כול הביטוי 'בשר' זה בשר, הביטוי 'חלב' זה חלב, אבל זה רק במדרגה של חמור באבוסו ,'ימלא כרסו' ,זה מילה גסה, זה בהמה באבוס. איפה ירדנו? הסימן של הקדושה זה עניין של חומרות בכשרות! זה ממש עניין של אבוס. יש פסוק כזה אבל זה בערבית: "ידע שור קונהו וחמור אבוס בעליו ,"זה אבוס (בערבית).(צוחק)

[איך מתקשר ההגדרות האלו להבדל בין יצר הטוב ויצר הרע?] מה הקשר עם הנושא?

[יצר הרע קשור יותר למציאות גוף] לא, גם זה וגם זה. יש בכל מדרגות של עצם האדם יש יצר טוב ויש יצר רע: יש טוב ורע בחומר, יש טוב ורע בצורה עד עולם היצירה. עד עולם היצירה, זה שני יצרים: "וייצר" בשני יו"דים. עולם היצירה זה עולם של יצר טוב ויצר רע, וזה כבר רוחני, זה לא גופני. גופני זה עפר מן האדמה. וייצר, יצר טוב ויצר רע, זה כבר בעולם של הצורה, של היצירה וכן הלאה. במדרגות הכי העליונות גם הרע הוא טוב בעצמו, אבל הוא שורש מה שנקרא רע למטה. הטוב הגמור הוא שורש של הרע שלמטה, הצד הגמור של הטוב, זה נקרא האחוריים של הטוב, זה שורש הרע, זה סוד אור חוזר. נלמד את זה אח"כ. למה שאלת אותה שאלה?

[העניין של המצפון והיצר הטוב, איך להבדיל ביניהם?] מצפון ויצר הטוב זה לא אותו דבר. אני רגיל להגדיר את המצפון, לפי המשמעות הפילוסופית, בביטוי שיש במדרש: אל תקרי חכמה אלא עורמה .המצפון זה החכמה של הנחש: אתה חושב שזה רע? זה טוב, זה מה שאומר המצפון.

[האם לחמשת הכוחות האלו, התכוון הרמב"ם בהגדרתו על שמונה פרקים: כוח?] אבל לא באותו סדר של המקובלים, אלא יש איזה דיוק. אולי כדאי לפרסם את זה בין המשתתפים, יש איזה רמז, יתכן, אני מהתחלה שלמדתי את שמונה פרקים תפסתי בזה, שהביטוי שמוצאים אצל הרבה מפרשים, 'והמקובלים הודו לו', מכיוון שאמר דבר של קבלה, אפילו בחכמה שלו, שלמעלה מהשכל יש הרצון. אבל הכוח המתעורר של הרמב"ם זה לא הרצון ממש. כדאי לפרסם את זה.

[הרב שרקי: הדיבור זה יסוד המציאות, זה לא אותיות. הדיבור יש איזה משמעות איכותית. אנחנו כל הזמן לומדים כאן על הספירות בלשון מספר, יש איזה יסוד כמותי] בבת אחת, זה גם מספר וגם סיפור.

[מה קודם למה, עשר ספירות ועשרים ושתים אותיות?] זה בבת אחת זה ל"ב נתיבות חכמה, זה בבת אחת. תשמע! בלשון הקודש אין הבדל בין פן זה ופן זה, ולכן זה נקרא ספירות. כי ההבדל בין הספירות זה גם הבדל איכותי וכמותי בבת אחת. זה נעלם במשך הדורות, אבל החכמים הראשונים, היה ניסיון אחד להחיות את זה, זה אבולעפיה, אבל החכמים הראשונים בבת אחת היו מבינים דרך המספר ודרך הסיפור. אחר כך, מה

שנשאר לנו זה הגימטריא אבל זה לימוד, זה תוצאה של לימוד. וכל אחד יש לו ביטוים משלו שהתרגל לזה. למשל, עכשיו אני עובד על העניין של כמה מקורות בגמרא, ובמדרש, שגם בני נח, שבע מצות בני נח זה נקרא גם כן אצלם 'תורה'. אז קשרתי את זה לאיזה רמז בגימטריא: 'כתר תורה':

כתר זה בגימטריא שש מאות ועשרים, זה תרי"ג מצוות פלוס שבע מצוות בני נח, כתר. יש אומרים, אני לא בדקתי, שיש כתר אותיות בטקסט של עשרת הדברות שבספר שמות, לרמוז שגם תרי"ג מצות וגם שבע מצוות נקראים 'תורה', תחת אותו כתר. אם כן, כל המושג של חסידי אוה"ע, צדיקי אוה"ע של מצוות בני נח, וכלל ישראל שיש להם "חלק לעולם הבא" אין הבדל מהותי..לא! יש גם הבדל מהותי, אבל אין הבדל בגורל, יש להם, יש להם 'חלק לעולם הבא', זה בבת אחת הם נקראים עבדי ה', זה רחוק, רחוק מהמנטליות של ה'קהילות ישראל' עכשיו. אצל קהילות ישראל, יש להם בעיה עכשיו עם המושג הזה של 'חסידי אוה"ע': 'בטוח שזה קיים'? יש להם בעיה עם זה. נכון? הנה נושא אחד שהגימטריא מאירה את זה באופן פשוט מאוד: 'כתר', זה כתר, וזה השורש גם של ישראל וגם של חסידי אוה"ע, וכתר זה השיא של עולם הבא, לכן יש להם, יש להם חלק לעולם הבא. אבל אצל הדורות הקדמונים, כל התורה, זה היה ככה, לא היה צריך לעשות מתמטיקה כדי לגלות את זה, היו קוראים. לפי דעתי, זה המשמעות של הביטוי בגמרא שהיו סופרים את האותיות, זה לא רק כדי לדעת כמה יש מא', כמה יש מב' אלא היו קוראים את הספר בבחינת המשמעות הכמותית.

[המושג של תיקון הגוף] אתה צריך ללמוד רפואה.

[אני לא מבין למה שיש נשמה ויש גוף והם מתחברים, הרב אמר שיש מושג שקוראים לו 'נפש'] אבל הגוף הוא הכלי של הנפש.

[הגוף הוא הכלי של הנשמה?] הגוף הוא הכלי של הנשמה, אבל מכיוון שהאיחוד של הגוף והנשמה עושה מה שנקרא 'נפש', הגוף נשאר והנשמה נשארת, אז גם הגוף מלמטה וגם הנשמה מלמעלה הם הכלים של הנפש. הנפש זה האמצעי בין גוף ונשמה. למשל - מכיוון שאנחנו יצאנו מיום השואה - נר נשמה, אתם יודעים איך עושים 'נר נשמה'? לוקחים כוס, והכוס רומז לגוף, שמים מים, שרומז לנפש, ושמים שמן, שרומז לרוח ומדליקים את הפתילה והלהבה רומזת לנשמה.

צריך לשים מים ושמן, אז בבת אחת. יש מושג של תיקון הנפש, יש מושג של רופא נפש. בימי הבינים היו כמה רבנים מגדירים את עצמם כרופאי נפש, פשוט. זה קשור, ברור שזה קשור.

"ולפיכך תדע כי סוד חותם 'את"ה' הוא התפארת, שהוא סוד הקו האמצעי, שהוא סוד יהו"ה (צבאות)". בסוגריים 'היה צבאות' כי היה צבאות, זה רק השם של הספירה נצח, לפי דעתי צריך לקרא: 'יהו"ה אלהי ישראל', כי בכל המקורות, הביטוי 'יהו"ה אלהי ישראל' מורה על גילוי היה בספירה תפארת בכל הקצוות, מחסד עד יסוד, זה נקרא 'יהו"ה אלקי ישראל'. 'יהו"ה אלהי ישראל' שאנחנו מתכוונים לו בתפילה בביטוי 'אתה'.

"ולפיכך תדע כי סוד חותם 'את"ה' הוא התפארת, שהוא סוד הקו האמצעי, שהוא סוד יהו"ה (צבאות) שהוא השם המכוון באמצע, הנושא כל השמות והכינויין, וכל העולמות בו אדוקים ומתאחדים, עליונים ותחתונים: ולפי שהשם הנקרא יהו"ה הוא מצוי לנבראים בפעולותיו ובנוראותיו, אנו קורין לו בלשון 'את"ה', "כאילו הוא נוכח. זה גילוי של אהיה, אהיה זה שם של כתר, זה שם של 'הוא' מצדו, אין לנו שום תפיסה בזה. יש לנו תפיסה בשמו, בגילוי שלו. בגילוי שלו, כשהוא מצוי לבריאה, זה, הגילוי שלו, זה נקרא השם שלו, ש', מ', השם, וזה מידת התפארת, ולכן אנחנו מתייחסים למידת התפארת

בשם 'אתה'. כשמדברים על 'הוא' בבחינת 'כתר' אומרים 'הוא', הקב"ה. בכל הביטויים של ה-אל בלשון הקודש, יש רמז ללשון נסתר, השם יתברך, הקב"ה, יתברך שמו. זה ביטויים שאנחנו היינו רגילים בתלמוד תורה. עכשיו כששומעים ברדיו, בטלויזיה, 'אלהים ישמור אותך' זה גוי, זה לא יהודי, זה מתורגם מיוונית. זה מובן מה שאני אומר? צריך לומר 'השם'!, ובכוונה של לשון נסתר, רק הוא יודע מי הוא. אנחנו יודעים את שמו, איך הוא מתנהג אתנו וזה נקרא 'אתה'.

'אתה' זה נוכח לי.

'הוא' זה נסתר.

"**כמו שעומד לנוכח ומדבר עמו. אבל הכתר העליון, הנקרא אין סוף** לא כל המקובלים קוראים לכתר עליון 'אין סוף' **הנקרא אהי"ה** זה, כל המקובלים אומרים אהי"ה ,**איננו מושג לא לשר ולא למלאך ולא לנביא בעולם, כי אפילו משה רבינו עליו השלום אדון כל הנביאים לא דיבר כי אם עם שם יהו"ה יתברך שהוא הקו האמצעי, ולא נכנס מן הבינה ולפנים ואפילו לסוף כל שערי בינה לא הגיע, כל שכן לפנים** ."זה מדרש ידוע שמשה רבנו זכה בכל מדרגות מ"ט שערי בינה חוץ מהאחד, דהיינו שער החמישים. אני רק רוצה להסביר את זה בקצרה: שער החמישים רק תלמיד חכם שהוא גוי שהתגייר יכול להשיג. משה רבנו, שהיה מישראל, לא היה יכול להשיג את שער החמישים של שערי בינה, למה? וזה אני רוצה שתבינו היטב. תגידו אם זה ברור. איך אדם קונה, זוכה בשער אחד של בינה? כשיצא משער אחד של הטומאה ונכנס בשער המקביל של הטהרה, הוא קונה שער הבינה השייכת. לכן רק מי שהיה בשער הטומאה החמישים יכול לקנות, תיאורטית, את שער הבינה החמישים אם הוא יוצא משמה. אבל אף אחד לא יוצא משמה, אלא בזכות משה רבנו. לכן עם ישראל, ובראשם משה רבנו יצאו מ-מ"ט שערי בינה והם הוציאו את הגרים מהשער החמישים. ולכן רבי עקיבא יגיע לשער החמישים ולא משה רבנו, אבל בזכות משה רבנו. תפסתם את זה?

[.] תראו שוב את העניין, לא של הגימטריא, של הנוטריקון אבל זה מקביל. המילה 'טמא', זה מ"ט וא'. זה מקרה שזה לא מקרה. זה הסוד, כשרבי עקיבא שהוא הוציא את התורה מהשער החמישים, כששאלו אותו: מניין לך? הוא אמר: ממשה רבנו, אע"פ שמשה רבנו לא הגיע שמה. זה פשוט. אני רוצה להאיר דיוק אחד על מה שאמר על התפיסה בכתר שאף שר, אף מלאך, דרך איזה דיוק בגמרא. נחזור על המשפט :

"**אבל הכתר העליון, הנקרא אין סוף הנקרא אהי"ה, איננו מושג אין תפיסה ,לא לשר ולא למלאך ולא לנביא בעולם** ."מי זה שר? זה המלכים של המלאכים, זה נקרא 'שר'. יש מלך מלכי המלכים.

מלך מלכי המלכים זה הקב"ה.

מלכי המלכים זה השרים.

והמלכים זה המלאכים של אוה"ע.

יש טעות, כמה פעמים אני שומע כששרים 'שלום עליכם', ואני לא יכול לתקן בשעת התפילה, אומרים ממלך מלכי המלאכים, זה לא מלך מלכי המלאכים, זה מלך מלכי המלכים. אז הביטוי הזה: 'שר לפני המלך' אנחנו מוצאים בגמרא על כוונות התפילה דווקא, אני רוצה להקריא לכם את הברייתא, תשמעו את המשמעות לפי פירושו של רש"י, זה שוב דוגמא של התאמה בלשון הקודש של הקבלה ולשון הקודש של הגמרא. כשאומרים שהגמרא נכתבה בלשון הקודש, זה לא מיסטי, המשמעות זה רק מקובלים היו יכולים למצוא את התלמוד.

יש משנה שאומרת: "המתפלל וטעה - סימן רע לו". "מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, וחלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי", אז רבי חנינא בן

דוסא, שהיה יודע להתפלל ולרפאות, דרך התפילה שלו, את החולים, הלך פעם אצל רבי יוחנן בן זכאי ללמוד תורה, ובנו של רבי יוחנן בן זכאי חלה.
"אמר לו - רבי יוחנן בן זכאי אמר לחנינא - "חנינא בני, בקש עליו רחמים ויחיה. הניח [רבי חנינא] ראשו בין ברכיו, [זה התפלל] וביקש עליו רחמים - וחיה [בנו של ריב"ז]. אמר רבי יוחנן בן זכאי: אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו - לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? [כבר למדנו שהוא בא ללמוד אצלו אז הוא גדול ממנו] אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך". אז אני רוצה להסביר את זה ככה: רבי יוחנן בן זכאי הוא "דומה כשר לפני המלך". המלך הוא פה, והשר הוא פה, והשר הוא בכיוון העם, ולכן אין לו קשר נוכח המלך, הוא מייצג את המלך לפני, במשמעות ההיא. אבל העבד לפני המלך, העבד הוא לפני המלך נוכח, ולכן העבד יכול לבקש, השר לא יכול לבקש, השר מיצג את המלך ואין לו שום מושג מי הוא המלך שהוא מיצג, ורק העבד יש לו תפיסה לבחינת הנוכחות.

[הפסק בהקלטה]

כשאני אתגלה תדע. כשאני אתגלה, אני אתגלה בבחינת 'אתה'. זה מובן? נראה מה אומר רש"י: "כשר לפני המלך - שאינו רגיל לבא לפניו". העבד לפני המלך: שהוא רגיל לבא לפניו ["כעבד - בן בית, נכנס ויוצא שלא ברשות"] העבד יכול להיכנס אצל המלך כל פעם שהוא רוצה, מכיוון שהוא עבדו. השר צריך הזמנה של משרד החוץ.
[זה אותו פירוש? מה שהרב אמר זה פירוש שונה!] מה שרש"י אמר, הפירוש שאני אמרתי, זה אותו דבר, אחד בלשון הקבלה, ואחד בלשון הפרשנות של הגמרא. העבד הוא נוכח והשר הוא לפני. זה שתי משמעויות של המילה 'לפני'. לפני ככה ולפני ככה, זה פשוט. לכן אמרתי, הזהרתי אתכם: הגמרא נכתבה בלשון הקדש, ברוח הקודש, דהיינו, לפי הקבלה, זה הוכחה, דוגמא אחת. דאם לא כן מה הוא רוצה לפרש לנו רש"י? אני כשר לפני המלך והוא כעבד לפני המלך, מה הוא רוצה להסביר? ההבדל בין השר והעבד בבחינת 'לפני'! זה ההבדל בין 'כתר', 'הוא' ו'אתה', נוכח.
אתם רואים שהאמת זה הפשט, אבל הפשט בסדר אותיות 'פשט', לא בסדר הפוך זה 'טפש', אותן אותיות. השר מגלה את גזרות המלך, העבד מתפלל. זה משה וזה אהרן.
"שהרי אמרו ז"ל: חמישים שערי בינה נבראו בעולם וכולן נתנו למשה חוץ מאחד דאם כן התבונן כי אפילו משה רבינו עליו השלום לא נכנס מן הבינה ולפנים, ואין מי שיגיע לעין הכת"ר העליון הנקרא אין סוף. ולפי שאין בנו כוח להשיגו, אין אנו מספרים עמו לנוכח כמי שמספר עם אחד לנוכח ואומר לו בלשון אתה. אבל כמו שאהי"ה אינו מושג לנוכח, והוא נסתר למעלה למעלה, אין אנו קורין אותו בלשון את"ה שהרי אינו עומד לנוכח, אלא בלשון הו"א, אנו קורין אותו כמי שאינו עומד לנוכח ואדם מספר ענייני ואומר: עניין פלוני כך הוא. וסימן; ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא (שמות טז, טו)". מכיוון ש-'לא ידעו מה הוא' אז אמרו שזה 'מן', ו-'מן' זה המילה 'מה' בארמית, וזה רמז שהשפה מדוברת שלהם הייתה ארמית, אבל הלשון הקודש שלהם הייתה עברית. קראו למן 'מן' מכיוון שאמרו 'מה הוא'! התחלה של הכוחות הנפש זה התמיהה, "והארץ הייתה תהו ובהו". תראו הפירוש של רש"י על תהו ובהו: תמיהה, .(תהו בוהה!) כשהנפש מתעורר הוא מתעורר בתמיהה, מה. מה, זה השאלה? כשמבינים את השאלה 'מה', אז מגיעים לשאלה 'מי'? זה הרשעים שמתחילים ב-"מה העבודה הזאת לכם ?"ופרעה הרשע שאומר: "מי יהו"ה אשר אשמע בקלו. "מכל מקום זה אלו השאלות. הזוהר אומר בהרבה מקומות, יש רק שתי שאלות בעולם: מה?

ומי? מה צריך לעשות כדי שהעולם יצליח? מי ביקש את זה?
אתם רואים איך הרשע שואל: "מה העבודה הזאת לכם", "מי יהו"ה אשר אשמע בקולו"? זה באמת נוסח השאלות: מה ומי?
[למה גוערים בו?] מכיוון שצריך להבין מה כתוב באותה משנה. אני אסביר בקצרה, בסוגריים, כל המפרשים שאלו אותה שאלה, האם זה פדגוגיה "אתה הקהה את שניו", זה השאלה שלך. אני רוצה להסביר לכם רק רובד אחד של פירושים. לפי הפשט שלנו, זה הפשט האמתי בלי שום ספק, אומרים ככה: "מה העבודה הזאת לכם"? זה מה שאומר הרשע. המשנה אומרת: 'לכם ולא לו', דהיינו בתמיהה: 'לכם ולא לו', עצמו?
אבל הכוונה של הרשע היא אחרת לגמרי, כשהוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם?" הכוונה שלו לכם ולא לו: להקב"ה! ולכן הטענה שלו, יש לה בסיס. באיזה משפחה שיש איזה בן, שמרגיש בזה: מה טעם אוכלים בדג של ערב שבת, טעם המצווה או טעם הדג, זה לכם או זה לו? יש בנים שמרגישים בזה, ההורים כביכול אומרים זה בשבילו, והוא מרגיש שזה בשבילם! לכן הוא אומר: "מה העבודה הזאת לכם", דהיינו לכם ולא לו.
"ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר, אף אתה הקהה את שניו ואמור לו [לרשע], בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, [הוא רצה שזה יהיה לי, לי ולא לו] ואילו היה שם [הרשע הזה, הוא, הקב"ה] לא היה נגאל", כי השכינה נגאלת עם גאולת ישראל. זה אותה משנה(!), ולכן צריך להסביר לרשע מה הוא אומר, כי הוא לא מבין את זה ש-: הקב"ה רצה שנעשה את זה בשבילנו!!, "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים, לי ולא לו"!
[הוא הוציא את עצמו מן הכלל, הוא חושב שאצלו זה כן לו?] לא, הוא הוציא את עצמו מן הכלל, הוא יסד איזו קהילה של מאמינים, שהם מאמינים שהם עובדים לו. הרשע הזה, כפי שאמר המהר"ל, הוא חכם מאוד, אבל חכם להרע, מה הרע שלו? הוציא את עצמו מן הכלל, זה הרע שלו. אבל עם כל זה הוא חכם. יש חכם להיטיב, זה החכם. ויש חכם להרע זה הרשע. והוא לא מבין את מטרת התורה, הוא רצה שאני, "למען ייטב לך," זה פשוט. אז כל הטענה של הרשע הזה, הוא מצא את זה בספרים של ישעיהו לייבוביטש. זה כל כך ברור. זה סימן שישעיהו לייבוביטש לא שייך לכלל ישראל, והוא אומר את זה לעצמו בפה מלא, ואף אחד לא רוצה להבין אותו. יש גם ליבוביטשים קטנים אבל הוא הישעיהו הזה.
[אם כן, מה זה לשמה?] לא מבין את השאלה. למה זה קשור?
[נניח שהרשע הזה אומר: "אתם עובדים בשבילכם" לשמה?] צריך ללמוד כדי להבין שצריך לקיים מה שהתורה רוצה, זה 'לשמה'; והיא רוצה שזה יהיה בשבילי, פשוט. זה נגד כל הפילוסופיה של קנט. תפסתם את זה כן? אני פעם אחת הייתי בדו-שיח עם ישעיהו ליבוביטש, זה היה לפני הרבה, הרבה זמן, ושמעתי אותו, קודם כול. הוא דיבר על הרמב"ם, ואמרתי לו: תשמע הרמב"ם הזה, זה לא הרמב"ם, זה קנט. הוא התבלבל, הוא אומר: אתה מכיר את קנט, אתה מכיר את הרמב"ם? כי התרבות שלו היא תרבות גרמנית, פרוסית. הוא לא גרמני, אבל התרבות שלו היא גרמנית, הוא בא מפולניה ומרוסיה, מפולניה. כל 'הייקים' האלו, שאינם באמת אשכנזים מקוריים, אבל קיבלו את התרבות הגרמנית, אצלם תורה עם דרך ארץ, זה דרך ארץ הגרמני, זה לא דרכה של תורה. אני זוכר כשראיתי את הסרט של לאנזמן, 'מה ישראל', זה שם של הסרט שלו, הוא ראיין כמה קהילות בישראל וכשהגיע לקהילה של האשכנזים מגרמניה, הם אמרו איזה 'lapsus' (פליטת פה) טעות, משהו ברור מאוד, הם אמרו בגאווה: יסדנו את האוניברסיטה של ברלין, של ירושלים, אבל זה יצא מן הפה שלהם: את האוניברסיטה של ברלין, זה הדרך ארץ שלהם, וזה נשאר בסרט, אפשר לשמוע את זה בסרט. זה ממש אופייני, והצרפתים , תורה עם דרך ארץ, זה הדרך ארץ הצרפתית, דהיינו, הקורסיקאי,

אבל הם קוראים את זה צרפת, וכן הלאה, האיטלקים זה הדרך ארץ האיטלקי, זה סגנון אחר, והספרדי זה ספרדי. אני זוכר מה שאמר לי יהודי איטלקי משהו יפה: הוא אמר לי: אצלנו באיטליה, לא אומרים 'איטלקים מדת ישראל' אלא 'עברים מדת איטלקית'. זה יפה מאוד, זה אמת, זה אמתי.
[איפה זה כן הדרך ארץ של ישראל?] זה דרך ארץ של המתאים לתורה, זה מה שאני קורא העבריות, אברהם, יצחק ויעקב.
[זה קיים?] זה בסגולה של הנפש היהודי, בסגולה. מי שאין לו אותה ירושה, אין לו קשר לתורת משה אמתית. 'כי יפה תורה עם דרך ארץ', אבל איזה דרך ארץ? יש ביטוי שאומר: 'קדמה דרך ארץ לתורה אלפיים שנה'. לפי הסיפור של התורה: קדמה דרך ארץ ישראל לתורה אלפיים שנה. הדיבור הראשון ששמע אברהם: "לך לך" אל ארצך ,מארצך אל ארצך. "לך לך" לארץ ישראל! הוא לקח את הדרך ארץ של ארץ ישראל. הוא היה בדרך ארץ ישראל, אז קיבל את התורה, העם שלו קיבל את התורה. ויש גם רמז בפרשה 'בשלח': "ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים", יש 'דרך ארץ פלשתים',[54] ויש דרך ארץ עברית, עבודה עברית, עבודת הקודש כמובן (צוחק). מה שצריך לגלות זה המצב הכי קשה שיש במדינת ישראל, לפי דעתי בעם היהודי כולו, אלו שיש להם תורה חסר להם דרך ארץ, ואלו שיש להם דרך ארץ חסר להם תורה. לכן באה המשנה ואומרת: 'יפה תורה עם דרך ארץ', זה פשט, זה לא פיוט. זה התפקיד של אליהו הנביא, "והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם ,"הוא לא בא לומר: זה אסור, זה מותר; אלא לקשור תורה עם דרך ארץ. יש פרק יפה ב-'אורות': אלו שיש להם רוח ואין להם נפש, אז יש להם פגם ברוח מכיוון שחסר נפש. אלו שיש להם נפש ואין להם רוח, יש להם פגם בנפש מכיוון שחסר להם רוח. אבל יש סדר: קודם כל תיקון הנפש, ואח"כ תיקון הרוח. מי שיש לו נפש בריא, אפשר לסמוך שיחזור בתשובה ברוח.

אבל מי שיש לו רוח בריא ונפש מקולקלת אין תקנה. רופאי נפש יודעים את זה. אפשר לומר שהמחלות הכי קשות זה מי שהנפש שלו רעועה והרוח שלו חזק, זה מחלה שקשה מאוד להתגבר.
מה זה הנפש? זה כל התכונות של הקשר לעולם החיצוני.
מה זה הרוח? זה כל התכונות של הקשר לרוח הפנימי.
מי שיש לו נפש בריאה זה מי שנמצא בנוף הארץ הישראלי בריא. רוח, זה עוד לא בסדר, אבל יש תקוה לאחרית. אבל מי שיש לו רוח בריא כביכול, והנפש שלו היא מקולקלת, אין שום אפשרות של תקנה, אין שום תקווה שיחזור בתשובה מכיוון שהנפש שלו היא מקולקלת, לא הרוח. מכיוון שחסר לו נפש בריאה גם הרוח שלו הוא כבר רוח הטומאה. זה מה שאמר הרב ב-'אורות' ואף אחד לא רוצה לראות שזה המצב.
[הרב ינון מדר: הרב כותב ב-'אורות' שיש את אנשים מארי דנשמתא שהם יתקנו גם זה וגם זה] דהיינו השליחים של אליהו הנביא, ושל המשיח. כשהמשיח יבוא, הוא, יתקן גם את זה וגם את זה. אבל האדם האמתי צריך להיות בריא בנפשו ובריא ברוחו. יש סדר, זה מה שאני רוצה לומר. מכיוון שדיברנו על העבריות, יש סדר במידות של האבות, זה חסד, דין, רחמים; וזה סוד 'חדר', חדר זה תלמוד תורה! באו החרדים וקלקלו את השורה. אצלם זה חסד, רחמים, דין. קלקול זה נקרא חרד. ויש להם גאווה לומר: אנחנו חרדים, ולא רואים שזה קללה מצד התורה, זה ממש קללה.
[אפשר לתקן את הנפש, לא תיקון שלם אבל בכל זאת, זה לא אולי תחום של התורה, זה

[54] ילקוט שמעוני בשלח

תחום של הרופא, אני לא יודע] אני אומר מי שיש לו נפש מקולקלת, ונפש זה כבר הפנימי, הרוחני אע״פ שזה התכונות לעולם החיצוני, ונדמה לו שהרוח שלו הוא שלם, אז הוא רואה את נפשו כאילו נפשו היא שלמה. רק אנחנו מבחוץ יודעים שאנשים אלה חולים, חולי נפש. הרוח שלהם זה רוח של התורה, אבל הנפש שלהם חולה, והסימן זה הכעס אצלם. מה אומרת הגמרא? הכועס כאילו עובד עבודה זרה, ה׳כאילו׳ הוא יפה .

״ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא (שמות טז, טו).

ודע כי המן מן הכתר העליון ירד זה לחם מן השמים, ובעזרת השם עדיין תשיג בזה סודות נעלמים. אבל שמור זה הכלל: כי לא ידעו מה הו״א, אין לך בעולם מי שיודע מהות הכתר הנקרא ׳הוא׳. אתם רואים את הדיוק של הלשון הזה? ושמור זה מאוד. ואם כן הרי לך פשר הדברים כי ג׳ השמות שהם אהי״ה יהו״ה אדנ״י, יש להם ג׳ כינויין בתורה, הו״א, את״ה, אנ״י. וכשתבין סוד אהי״ה וכינויו ׳הו״א׳, תבין סוד והו״א רחום יכפר עון ולא ישחית (תהלים עח, לח), כי הוא בעל הרחמים גמורים שאין בהם תערובת דין, לפיכך ׳והוא רחום יכפר עון׳ - בודאי. ותבין סוד והוא באחד ומי ישיבנו (איוב כג, יג) וסוד צדיק וישר הוא (דברים לב, ד)״, פה אני צריך להסביר ש-׳מי׳ זה שם של בינה, ובינה זה עולם התשובה, ״ולבבו יבין ושב ורפא לו .״ויש פסוק שאומר: ״מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי ולשמר את כל מצותי כל הימים ״?וזה פסוק תמוה, הקב״ה אומר: ״מי יתן״, מי, מי זה יכול להיות? אלא צריך לקרא את זה בלשון הנחה: ״מי, יתן והיה לבבם זה להם ליראה אתי״, הבינה תיתן את זה, שהם יראו אותי כל הימים, כי ׳מי׳, זה השם של בינה. מי חוטא, נעלמה לו הבינה. לכן הפסוק אומר ״ולבבו יבין ושב ורפא לו״. יש גמרא על פסוק של תהלים: אסור לרחם על הרשעים. אני לא זוכר בדיוק

[מי שאין בו דעה] על יד זה באותה שורה: ׳מי שאין לו בינה׳ (ברכות ה) למה? כי בינה נקראת בין שתי אותיות, כי אל דעות , לא , זה יחזור לי...

[אותיות יהו״ה זה דעה]) זה פסוק אחר, אנחנו שרים את זה בסליחות, זה בברכות ״כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו .״מי שאין לו בינה אין לו תקנה, הוא לא יכול לחזור בתשובה, זה נקרא ׳עם קשה ערף׳ בעברית תנכית. כי ׳עורף׳, מי שמכיר את הערבית זה ׳ערף׳. יש פסוק שאומר: ״ערף כמטר לקחי ,״ זה, קשיות עורף, זה מונע את ההבנה ׳עורפה׳ בערבית. מי שלא מקבל את האפשרות של להבין דבר מתוך דבר, ולהבין בסוד התשובה, כי ׳בינה׳ נקראת תשובה, אסור לרחם עליו ״כי לא עם בינות הוא״, זה נקרא עם קשה עורף. למשל, בלי לציין שמות, שכחתי אותם, שמענו דבר ממש נפלא, איזה דיוק של תורה שאסור לשתות מים מן הברז בפסח, אתם יודעים למה? כי יש דייגים בכנרת, זורקים לחם ולכן כל המים של הכנרת זה חמץ של פסח. זה שיכעון אבל זה שיגעון פשוט. בא איזה רב ונתן היתר! (צוחק)איזה עם קשה עורף! מי שאסר, ניחא! אבל מי שברצינות נתן היתר!? בצרפתית אומרים:

Judaisme éthéré״. (צוחק) אתם רואים , זה ׳ כי עם קשה עורף הוא׳

״ואחר שהודענוך זה, התבונן ותראה כי מידת אדנ״י שהיא סוד המלכו״ת נקשרת בתפארת שהוא סוד יהו״ה, ויהו״ה יתברך מתאחד עם הכת״ר, שהוא סוד אהי״ה שהוא הנקרא אין סוף, ושלושת אלו המעלות הם סוד כלל הייחוד והאמונה. ועליהן אנו אומרים בתפילת ראש השנה; ׳ותמלו״ך מלכות עלינו את״ה תפארת הו״א כתר יהו״ה אלהינו על כל מעשיך׳ .אתם רואים הדיוק של לשון תפילה. דף 138] והמבין סוד ׳ותמלו״ך וסוד את״ה וסוד הו״א הנאמר הנה יבין סוד היחוד וסוד ׳ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמ״ו אחד׳ .״אני רוצה להסביר דרך הפשט את הקושי שיש בפסוק, אם הוא אומר: ״והיה... ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד ושמו אחד״ זה סימן שעכשיו השם אינו אחד, חלילה. לכן הפשט הוא: ״ביום ההוא יהיה יהו״ה אחד״ כמו שזה כבר עכשיו: השם הוא אחד, ״ושמ״ו אחד״ כמו שזה עוד לא. שמ״ו איננו אחד, אבל הוא אחד, זה לפי

הפשט .
"ומדוע אמר אחד שתי פעמים? לפי שהמלכות צריך להתאחז בתפאר"ת בסוד ו' ספירות והתפאר"ת צריך להתאחז בבינה שהוא סוד ג' ספירות עליונות וזהו סוד 'יהיה יהו"ה אחד ושמ"ו אחד", יהו"ה אחד, דהיינו הקשר בין תפארת ובינה, 'ושמו אחד' זה הקשר בין מלכות ותפארת.
"וסוד 'ותמלוך את"ה הו"א יהו"ה אלהינו מהרה' וכו' זה עוד ביטוי בתפילה .ואחר שהודענוך זה במילת את"ה, די לנו בסוד זה השם וראוי אתה לעמוד בשער זה. הרי לך חמישה שמות "ממלכות, מאדני.
אדני : מלכות,
אל חי : יסוד,
אלהים צבאות : הוד,
יהו"ה צבאות : נצח,
את"ה : הויה, תפארת.
השם של מלכות זה אנ"י,
השם של יסוד זה אנכי,
השם של תפארת זה אתה,
והשם של כתר זה הוא.
אחר כך נלמד 'את' במלכות ובבינה.
"די לנו בסוד זה השם וראוי עתה לעמוד בשער זה. הרי לך חמישה שמות מבוארים לפניך משמות י"י יתברך בספר הזה. נשארו חמישה שמות אחרים, ובעזרת השם נסדר אותם לפניך איש איש על מתכונתו בעזרת השם, וה' ברחמיו וחסדיו יאיר עינינו ויראנו נפלאות מתורתו אמן."
נתראה בעוד שבועיים, כי ביום ראשון הבא זה יום עצמאות.
.